T. F. Torrance.

ALTARE DAMASCENUM.
SEU
ECCLESIÆ ANGLICANÆ
Bought at a publick Auction by
POLITIA,
Pati Grant

Ecclesiæ Scoticanæ obtrusa, à Formalista quodam delineata,

ILLUSTRATA ET EXAMINATA,

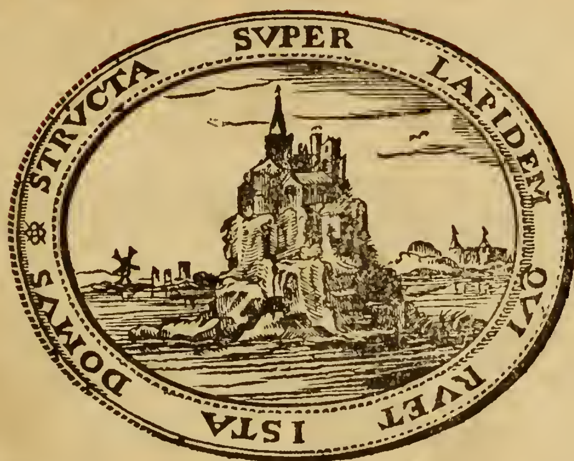
Sub nomine olim EDWARDI DIDOCLAVII, studio & opera

DAVIDIS CALDERWOOD.

Cui locis suis interserta Confutatio Paræneseos Tileni ad Scotos, Genevensis ut ait Disciplinæ zelotas.

Et adjecta Epistola HIERONYMI PHILADELPHI de REGIMINE ECCLESIÆ SCOTICANÆ, ejusque VINDICIÆ contra Calumnias Johannis Spotsvodi Fani Andreæ Pseudo-Archi-Episcopi, per Anonymum.

Editio priori longe elegantior & emendatior.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud CORNELIUM BOUTESTEYN, 1708.

2. REG. XVI.

10. *Profectus autem Rex Achaz obviam Tiglath-Pelesero Regi Assyriæ Damascum, quum vidisset Altare quod erat Damasci, misit Rex ad Urijam sacerdotem similitudinem illius Altaris, & structuram ejus secundum totum artificium ejus.*

11. *Et exstruxit Urija sacerdos Altare: omnino prout miserat Rex Achaz Damasco, ita fecit Urija sacerdos, dum rediret Rex Achaz Damasco.*

PRÆFATIO AUTORIS.

LECTORIBUS BENEVOLIS.

Aria hoſtium genera fuere ab initio infeſta Eccleſiæ Chriſtianæ, Infideles, Hæretici, & aperti Apoſtatæ; occultos tamen Atheos aut Apoſtatas hoſtes nôn noverant naſcentis aut adoleſcentis Eccleſiæ tempora. Hæc hora tentationis graviſſimæ, quæ noviſſimis hiſce temporibus premit Eccleſias Reformatas, detexit Deſertores, ſeu potius prævaricatores & perfidos Proditores. Hæc quoque dura ſors Eccleſiæ, quòd non ſolum tigres, leopardi, & leones, magni animis Principes, ſed etiam cervi & lepores, puſilli animis, qui nihil præclarum aut laude dignum unquam geſſerunt, quos nec caſtra juvant, nec lituo tubæ permiſtus ſonitus, audeant tamen fideles omni injuria laceſſere, ubi nec à ſicario nec à milite metuunt. Miraris, ſat ſcio, Lector Benevole, quòd in tantis anguſtiis non ferat opem, quantam poteſt, Eccleſiis Reformatis *Defenſor Fidei Jacobus Rex Magnæ Britanniæ.* Titulus iſte cothurnus eſt, & cuilibet pedi, cuilibet fidei aptari poteſt, non minus Papæ qui dedit, quàm veſtræ. At Defenſorem vultis ejus religionis, cujus in Scotia profeſſor, quam ſacramento & chirographo bis conſignavit Annis 1580. & 1590. Mirarer potius, ſi accurreret in auxilium Eccleſiis exteris, cum in Eccleſiam Scoticanam, in qua natus, educatus, qua adnitente ad Regnum in cunis evectus eſt, tanto furore impetum facit. Dices, tantùm expurgare Catharos ſeu Puritanos. Refert *Tertullianus*, in hominibus innocuis non crimen ſed nomen ipſum innocuum Chriſtiani odio fuiſſe. Bonus quidem vir Cajus Sejus, ſed malus tantùm, quia Chriſtianus. *Catharorum & Puritanorum* odioſa ſunt, non innocua, nomina. Si cum *Catharis* nec Veniam Lapſis nec Secundas Nuptias negamus, cur Cathari vocamur? Si nos impuros profitemur, & omnium peccatorum primos noſtrarum infirmitatum nobiſipſis conſcii agnoſcimus, cur Puritani indigitamur? Audite hoſtem nobis infeſtiſſimum Regem Britanniæ. In Procemio Opuſculi, quod inſcripſit *Baſilicon Doron*, hæc habet verba. *Ad nomen ipſum Puritanorum quod attinet, non diffiteor, tituli jure, infami Anabaptiſtarum ſectæ deberi, quæ Familia Amoris vocatur. Hi enim ſe puros arbitrantur, & quodammodo vacuos peccato; ſe eſſe veram Eccleſiam, ſoloſque dignos ſacramentis; cæteros verò mortales execrabiles eſſe, & Deo inviſos.* Cum tamen nulli eſſent in Eccleſia Scoticana Anabaptiſtæ aut Familiſtæ, explicat, quos velit *Puritanorum* nomine inſigniri. *Veruntamen*, inquit, *eos quoque hoc titulo inſignimus, qui quum illius ſectæ nomen reſpuant, eorum tamen moribus & erroribus affines ſunt, quales ſunt maleſani & vertiginoſi Concionatores eorum diſcipuli, qui Magiſtratus contemptu & ſomniorum ſuorum & revelationum credulitate communem Anabaptiſtarum regulam ſequuntur, propriam verò Familiæ diſciplinam in multis aliis æmulantur. Nam Prophanos æſtimant quotquot in eorum verba non ſunt jurati: & de minimis Politiæ Eccleſiaſticæ quæſtiunculis tantum excitant turbarum, ac ſi de Sacro-*

ſancta Trinitate ageretur; conſcientiæ ſuæ Scripturam accomodant, non Scripturæ conſcientiam; quiſquis minimum alicujus nugamenti apicem negaverit, ſtatim audit Ethnicus & Publicanus, ipſo Spiritu, nedum Sacramentorum communione indignus; ſatius eſſe Regem, legem, gregem pedibus conculcari, quam horum quicquam attingi, & bellum ſacrum ex ejuſmodi cauſis excitatum impiæ paci eſſe præferendum: quin Chriſtianis Principibus non modo reſiſtendum, ſed pro illis ne orandum quidem eſſe. Orationem enim ex fide eſſe, ac eorum conſcientiis jam eſſe revelatum, ejuſmodi preces Deo curæ non eſſe. Pro Principibus Chriſtianis non orandum, nullus inter noſtros unquam aſſeruit. Pro Principe Apoſtata non orandum, docet Apoſtolus. Ordines in ordinem cogere Tyrannum poſſe, ei reſiſtere, & è furioſi manibus gladium extorquere, veriſimile eſt aliquos cenſuiſſe. Nam id ſentiunt Viri Docti, qui *Anabaptiſtarum* moribus aut erroribus nihil habent affine. Alia Ordinum, alia Privatorum ratio. Scripturam actionum noſtrarum regulam & normam, non ſomnia, non revelationes ſequimur, & ad illam normam Principum etiam Edicta examinamus; Conſcientiam Scripturæ accommodandam profitemur, non Conſcientiæ Scripturam. Ob nugamenta & minimas de Politia quæſtiunculas turbas non excitamus, nec bellum ſacrum ex his cauſis excitatum paci præferendum judicamus: ſed ea nos nugamenta non eſſe exiſtimamus, quæ hoſtes & adverſarii nugamenta eſſe clamitant. Non eſt tutum ab hoſte duci & doceri. Prophanos non æſtimamus, quotquot in verba noſtra non ſunt jurati, ſed qui juramentis ludunt ſicut pueri aſtragalis, quibus Diſciplinam & Politiam Eccleſiæ optimè ſtabilitam, & in quam jurati ſunt, oppugnare religio non eſt. Quinam ſint iſti Concionatores vertiginoſi, divinare nequeo, ſi non illi, qui Comitum Papanorum cum Hiſpano in perniciem & Reipubl. & Eccleſiæ conjuratorum reſtitutioni & reconciliationi obſtiterunt, qui jus ſuffragii in Comitiis regni, oblatum Miniſtris eodem tempore magna cum importunitate, improbarunt, partim quia ab officio Miniſtri alienum eſſe judicabant, partim quia myſterium iniquitatis Epiſcopalis tyrannidis & ſubverſionis diſciplinæ in eo latere perſpiciebant. Qui obteſtantibus nullum invehi Epiſcopatum, ſive Romanenſem ſive Anglicanum, fidem non adhibuerunt. Jactitat Spotſvodus in Libello ſuo famoſo, Regem Epiſcoporum gubernationem introduxiſſe, non confeſtim & momento, ſed pedetentim & per intervalla, ne res agi videretur. Impudenter profitetur, dolo introductam Epiſcoporum dominationem. Verùm, cum res iſta ageretur per intervalla, obteſtati ſæpius diſciplinam & politeiam Eccleſiæ non mutandam, ne res agi videretur. Tamen ſagaciores præviderunt, & quantum poterant, ipſis malorum initiis obluctati ſunt. Cumque imprudentiores in Regiorum ſententiam ceſſiſſent, & ſuffragiorum numero viciſſent, animos tamen non deſpondent, conditionibus & legibus tanquam cancellis arctant & concludunt Miniſtrum, qui cum jure Suffragii ſederet in Comitiis, ne jura & libertates Eccleſiæ invaderet. Hæc ſunt nugamenta, hæ quæſtiunculæ de Politia Eccleſiæ, ob quas excitatæ turbæ. An Miniſtri debeant ſedere inter Ordines in Comitiis cum jure Suffragii? an cum jure perpetuo, vel an ad arbitrium Conventus Generalis ſingulis annis eligendi? Nam ſcripta ſunt iſta, cum agitarentur hæ quæſtiones in Eccleſia noſtra. His ſterne-

ſternebant viam ad Epiſcopatum. Et eorum conatus retardarunt noſtri, qui ſagaciores. Hi ſunt illi vertiginoſi, qui male ſani, quia non laborabant ea capitis vertigine, qua alii. *Video*, inquit *Iohannes Davidſonus*, catus & conſtans Cato ſui temporis, *nebulonem caput mitratum exerentem.* In ipſo Opere horum mores ſic deſcribit, cum hortatur filium, ut ex Eccleſia & Republica eos egerat. *Puritanos*, inquam, *eos, quos nec beneficiis devincias, nec jure jurando fidos facias, nec promiſſis conſtringas, ſine modo ambitioſos, ſine cauſa maledicos, nec quicquam ſpirantes, niſi ſeditiones & calumnias, quibus una conſcientia regula eſt, non Divini verbi authoritas, ſed commentorum ſuorum vanitas. Teſtor illum magnum Deum, (nec teſtamentum condenti fas eſt mentiri,) nunquam inter montanos aut limitaneos noſtros latrones majorem ingratitudinem aut perfidiam reperiri poſſe, quàm inter hos fanaticos nebulones, nec patere, ſi pacatè vivere decreveris, ut hi eadem tecum patria fruantur.* Hæc opprobria in fidos Dei ſervos conjecta, & typis evulgata, cum ferveret animorum contentio & optimorum oppoſitio, ſufflaminantium, quem ſtudebat invehere, Pſeudo Epiſcopatum. Læſa tot annos patientia juſtam apologiam ſilentio æterno premere nos non ſinit. Ambitioſi ſcilicet, qui Epiſcopatus & honores non ambiebant, nec ut oblatos amplecterentur flecti potuerunt. An ſine cauſa maledici, qui de conjuratis Eccleſiæ & Reip. hoſtibus poſtliminio reſtituendis expoſtularunt? qui clamante Nobilium ſanguine ad cœlum & vindictam poſcente deplorabant tempora & mores? Nullo jurejurando fidos faciam, qui jurati in Confeſſionem fidei & Diſciplinam receptam ab ea dimoveri non potuerunt, quibus in ſummis anguſtiis Rex ipſe maxime fidit. Si ulli perfidi & fanatici nebulones inter Concionatores, in eos inprimis ſæviendum fuit, non in viros optimè de Eccleſia meritos, nec evertenda Politia Eccleſiæ. Sed in eos ſævitum, qui à diſciplina ſteterant, nec alios novimus vertiginoſos & fanaticos. Robertus Brucius, vir genere & virtute nobilis, majeſtate vultus venerabilis, qui plura animarum millia Chriſto lucrifecit, cujus anima, ſi ullius mortalium, abſit verbo invidia, ſedet in cœleſtibus, ex Eccleſia Edinburgena 23. abhinc anno extruſus, & in hunc uſque diem terris jactatus & undis. Anima mea cum anima tua, Bruci, ſi ex aliena fide eſſet pendendum! Andreas Melvinus, qui fere octogenarius diem ſupremum clauſit in exilio, vir undiquaque doctus, pius, candidus, & ſtrenuus Chriſti miles. Iacobus, Andreæ ex fratre nepos, quo in rebus gerundis, & Eccleſiæ negotiis publicis adminiſtrandis, non prudentior alius in Eccleſia noſtra, & vultu & ingenio manſuetus, exul Bervici mortuus. Iacobum Balfurium, Iohannem Welshium, Carolum Fermium, & alios etiam adhuc ſuperſtites, qui ſe animoſè oppoſuerant principiis malorum, cum iſta Rex ſcriberet, & duriora poſt paſſi ſunt, credamne ego perfidos aut fanaticos, quos novi viros optimos? Si iis moribus affines fuiſſent, nunquam viris bonis tam grati fuiſſent, ut ſalem inſipidum conculcaſſent. Epiſcopos, quos evexit, ambitioſos perfidos & in matrem Eccleſiam ingratos non modo dicimus, ſed etiam probamus, & luculenter probat Vindex Epiſtolæ Philadelphi, qui tamen æquo parciùs ſcribit, & ea ſolùm quæ ſufficere videbantur, plura procul dubio dicturus, ſi ad duplicatas Vindicias fuiſſet provocatus. Sed fuerint quidam ver-

tiginosi & fanatici Concionatores, qui Puritanorum titulo insigniri jure possint, non diffitetur in Procemio, virorum bonorum frequentiam fuisse in Ecclesia nostra, quos omnes Ecclesiæ Anglicanæ ritibus adversari in confesso esse concedit. Et ibidem dicit; *Quod ad cæteros Concionatores attinet, aliosve etiam, quibus simplex illa Ecclesiæ nostræ Politia Anglicanæ ceremoniis præfertur, quibus Episcopalis dignitas Papalem fastum redolet, & pileus quadratus, & superpelliceum, & id genus alia Papatus insignia videntur, hos, testor honorem meum, nunquam intellexi. Imo vero tantum abest, ut de talibus rebus, quas semper adiaphoras æstimarim, rixandum putem, ut utriusque partis eruditos & graves assertores pari honore & amore prosequar.* At jam omnes vertiginosi, & fanatici, omnes *Puritanorum* odioso nomine insigniuntur, qui adversantur ritibus Anglicanis, qui fastidiunt fastum Papalem dignitatis Episcopalis. Sit cætera probus, hoc solo nomine *Puritanus* indigitatur, exagitatur, & durissima quæque patitur. Anno secundo post adventum Regis in Angliam 300 Ministri, vel libertate concionandi mulctati, vel beneficio privati, vel Excommunicationis fulmine icti, vel in carcerem conjecti, vel solum vertere coacti; & restauratæ Papatus reliquiæ, quarum usus plerisque locis ante obitum Felicissimæ Elizabethæ obsoleverat. Superiorum temporum Annales replicanti reperire non est graviorem sub ullo Principe fidem orthodoxam profitente persecutionem. Cœpit anno sequenti eadem in Scotia grassari, & in hunc usque diem durat. Episcopi vi & virtute Jurisdictionis à Rege delegatæ, seu Celsæ Commissionis, Ordinariam occuparunt, eamque suffulciunt, optimos quosque ejiciunt, disciplinam & politiam Ecclesiæ optimè stabilitam, in quam Rex ipse & ipsi jurati sunt, mutant & evertunt, & affictο piis & orthodoxis *Puritanorum* nomine per eorum latera puritas religionis & cultus divini impetitur. Hoc Dolmanni Iesuitæ olim consilium, subigendos *Puritanos*, dum Catholici viribus & numero non modo ad æquilibrium crevissent, sed etiam in lance adversa præponderârint. Habes hîc, Lector, majusculis literis delineatam à Formalista, nescio quo, Politiam Ecclesiæ Anglicanæ. Deerant multa quæ suppleo. Leviter omnia perstrinxissem, ut Capite Primo, quia errorem detexisse idem videbatur mihi ac refutasse. Mutato consilio fusiore Dissertatione, sed raptim, urgentibus Operis, quæ sequuntur, tractavi, præsertim ubi confutanda occurrebat Parænesis Tileni, Sectarii mendaciis & calumniis ad finem operis rejectis. Habes hîc etiam Hieronymi Philadelphi Epistolam de Regimine Ecclesiæ Scoticanæ, ejusque Vindicias contra calumnias Spotsvodi, per Anonymum quendam, unde disces, quis sit rerum nostrarum status. Vale.

LE-

LECTORI TYPOGRAPHUS S.

Vod heic tibi nunc à me traditur Opus, impressum fuit A. MDCXXIII. editumque sub nomine EDWARDI DIDOCLAVII. Ita per literarum transpositionem lubuit tunc Autori, ob rationes quas habuit justas, nomen suum tectius exprimere. Fuit enim ipse DAVID CALDERWOOD, Vir, si quisquam, dignissimus posterorum memoria, ob eruditionem, pietatem, & zelum pro Dei gloria & Ecclesiæ bono. Qui ex Scotia ortus, in Ecclesia Craillingana prope Jedburgum haud procul ab Angliæ finibus Sacro Ministerio Euangelii fidelissime functus est circa A. MDCVIII. sed, cum Innovationes plurimas in Ecclesia patria probare non posset, ab Ecclesia Gente & Terra sua expulsus, patienter satis duram hanc sortem sustinuit, donec circa A. MDCXXXVII. per rerum Ecclesiasticarum factam tunc lætiorem mutationem patriæ suæ redditus, Pencaitlandicam prope Edinburgum Ecclesiam curandam accepit Divinâ gratiâ. Quemadmodum verò probavit præsens Gregibus suis & Conventibus Ecclesiasticis fidem, pietatem, industriam, zelum, & prudentiam plane singularem; ita & abesse ab iis coactus per longissimum tot annorum spatium, otio molli se ipsum neutiquam tradidit, sed Ecclesiam & Orbem Eruditum illustravit scriptis plurimis, non minus utilibus quam piis & vere doctis, decusque Scoticanæ gentis multum augentibus. Inter quæ maxime excellit; tum prolixa & accurata Historia Ecclesiæ Scoticanæ ab initio Reformationis usque ad finem Regni Jacobi Sexti, vernaculo sermone ex Conventus Generalis jussu & cum hujus quoque approbatione edita, in qua & facta & fata sua plane intacta ipse prætermittere non potuit; tum hoc præsens Opus, de quo in prioris illius Præfatione hoc memorabile narratur. Jacobum Regem scilicet lecto hoc Libro aliquamdiu solicitarum cogitationum manifestum consedisse: quumque ab Episcopo quodam Anglicano solicitudinis caussam rogaretur, respondisse, se recentem ab hujus Libri lectione esse. Cui Episcopus; ne id animum tuum angat, ô Rex; ego brevi confutatum dabo. Rex autem, quid tu respondebis bone vir? Nihil hic præter Scripturam, Rationem, & Patres. *Enimvero esse hoc opus tale, ut commendari omnibus magnopere mereatur, tam à Doctrina solida & multiplice, Theologica, Philologica, Historica, Canonica, quam à rerum delectu, & tractationis elegantia, ab omni hominum Literatorum genere dudum accepi, & ex pretio quo venit ipse colligere potui. Nec potuit Viri adversarius* Joh. Spotsvodus in Appendice Hist. Eccl. Scotic. *dissimulare ejus* summam Eruditionem, *in hoc etiam Opere conspicuam, atque tributam illi ab aliis Fratribus* nimiam moderationem *animi, ob quam ab his magis quam decebat fuerit neglectus; dum modum dictionis ille tantum admordet, nec de moderatione ejus vel in Scripto hoc vel in aliis ejus prioribus Gestis idem ipse sentit. Cum autem animadverterem, Opus hoc in nostro æque quam in Britannico Orbe multum desiderari, optime facturum me credidi, si illud ab innumeris mendis purgatum, haud paulo nitidioribus etiam typis, denuo in lucem publicam emitterem. Quo magis à Theologis Belgis intelligebam, illud non tantum in Doctrinæ Capitibus necessariis facere pro communi Reformatorum fide contra Pontificios solidè stabilienda & ornanda; sed etiam feliciter versari in asserenda illa Ecclesiæ Disciplina, quæ apud nos est publica autoritate recepta, tanquam Divino verbo & Christianismi principiis maximè conformis; nec nisi in quibusdam minutioribus à sententia & praxi Belgarum recedere, qui dissentienti in illis Autori non magis irascuntur quam*

Scoti-

Scoticanæ Ecclesiæ sua invident placita & statuta. *Hanc vero operam meam in recudendo veteri Opere tam præstanti, uti persuasus sum satis placituram Britannis qui ab Anglicanæ Ecclesiæ Disciplina & Ritibus dissentiunt, ita velim non nimium displicere Præsulibus Anglicanis; hoc potissimum tempore, quo ipsi publicis etiam scriptis ita suos tuentur mores, ut alienos se velle tamen ferre ipso opere testentur plurimi, in commune Ecclesiæ & Regni bonum, quod Deus stabile faciat & augeat! Quod si interim quidquam repererint illi aut alii ulli in hoc Opere durius dictum, seu ad rem seu ad Viros dudum hac vita defunctos spectans, id sciant mei non fuisse arbitrii ut deleri vel mutari curarem; quin & id indulgentiam haud difficilem merebitur apud eos, qui nec omnia ab altera parte olim facta poterunt probare, nec reprimere se semper posse animi graviter pressi & afflicti prorumpentes impetus debebunt experientia edocti agnoscere. Quo loco an alio haberi debeat etiam sequens* A. Melvini *in Anglicos Ritus Epigramma, aliis judicandum relinquens, finio.*

Cur stant clausi Anglis Libri Duo Regia in Ara?
Lumina cæca Duo? Pollubra sicca Duo?
Num sensum cultumque Dei tenet Anglia clausum?
Lumine cæca suo, sorde sepulta sua?
Romano & ritu dum Regalem instruit Aram,
Purpuream pingit relligiosa Lupam.

Indiculus Capitum.

ALTA-

ALTARE DAMASCENUM.

CAPUT I.

De primatu Regio & Regiorum Commissariorum jurisdictione in causis Ecclesiasticis.

IN πολιτεία Ecclesiastica Angliæ generaliter considerandа veniunt 1. Personæ, & earum adjacentia. 2. Possessiones. 3. Constitutiones circa utrasque. Personæ, vel habentes administrationem, vel nullam habentes administrationem. Personæ administrationem habentes, vel Supremam, magisque absolutam, quæ dicitur Primatus Regius, vel minus amplam.

Primatus Regius considerandus, vel Generaliter, vel Particulariter. Generaliter, quâ, authoritate, tanquam supremus secundum Deum Gubernator, potest, in causis Ecclesiasticis suorum Dominiorum, Princeps statuere, quicqùid Divino verbo non repugnaverit.

Causarum ratione, habet Majestas Regia in personas, etiam Ecclesiasticas, authoritatem supremam Sed quia authoritas in personas, & causas Ecclesiasticas varia est, & multiplex, prius præmittenda est hujus authoritatis partitio in varia genera, prout distribuit eam Mucketus. *Authoritas circa personas Ecclesiasticas versatur, aut in illis eligendis, & nominandis, ad dignitates, & beneficia Ecclesiastica; aut manuum impositione sacrandis; aut in pœnis statuendis & infligendis. Deinde, hæc* *De politiâ Ecclesiæ Angl. cap. 3.*

 punien-

puniendi potestas, vel castigat eos pœnis civilibus, ut carcere, mulctis pecuniariis, morte; vel pœnis Ecclesiasticis, quales sunt excommunicatio, Anathematismus. Denique authoritas pœnis civilibus coercens, aut congregat personas Ecclesiasticas ad Nationalia, & Provincialia Concilia, aut eas, in pacem Regni & Regiam dignitatem delinquentes, coram judice Civili sistit, & condemnat. Et similiter, authoritas in causis Ecclesiasticis, secundum illarum varietatem, varia est. Amplissima est dictionis Causa significatio, ut eam jus Cæsareum pro Re posuerit. Res autem Ecclesiasticæ sunt, vel contentiosæ, & judiciales: vel non contentiosæ & extrajudiciales. Res contentiosæ & judiciales sunt, quæ per litis contestationem inter Actorem, & Reum, veniunt in disceptationem, & testium, instrumentorum, indiciorum adminiculis à legitimo judice definiuntur: cujusmodi sunt Lites de decimis, oblationibus, dissolvendo matrimonio propter præcontractum, de intentatis criminibus Simoniæ, blasphemiæ, hæresis, idololatriæ, adulterii, incestûs, &c. Res Ecclesiasticæ non contentiosæ & extrajudiciales, etsi deliberativum, tamen proprie juridicum examen nunquam subeunt. Et hæ non sunt unius ordinis: sunt enim primæ, vel primarum appendices. Res Ecclesiasticæ primæ sunt, quas Deus in verbo suo, tanquam necessarias ad interiorem animi nostri sanctificationem, docet & præcipit, ut fidei dogmata, quorum efficaci notitia, & sacramenta, quorum fideli usu, salutem adipiscimur. Horum appendices sunt externi ritus, ac ceremoniæ ordinis & decori causa, qualia sunt stata ad verbum audiendum loca, statæ horæ, genuflexio in precibus apud Deum effundendis, & Eucharistia percipienda, &c. Genuflexionem in percipienda Euchariſtia, ritibus ordinis & decori, non annumerandam eſſe poſtea docebimus. Authoritatem multiplicem, in cauſas, ſeu Res Eccleſiaſticas, ad hæc capita redigit. *Circa res Ecclesiasticas non contentiosas, & extrajudiciales, est authoritas; aut eas, si fidei dogmata sunt, publice pro concione docendi, & hominum conscientiis per exhortationes & redargutiones applicandi, si sacramenta, administrandi; aut potestas de iis, si fidei sint dogmata, vel ritus & ceremoniæ, deliberandi, earumque veritatem & æquitatem scrutandi juxta verbi Divini normam; denique authoritas est, per publicas leges & edicta, illas promulgandi & stabiliendi, ut has populus fidelis religiose observet & amplectatur. Sic & circa Ecclesiasticas res contentiosas & judiciales, est authoritas; vel illas, quando per plures subordinatas appellationes ad supremum judicium delatæ fuerint, definiendi; vel absque omni appellationum medio, determinandi; & reos aliosque immorigeros, qui huic tribunali se sistere tenentur, carcere, & mulcta pecuniaria castigandi.* Amplitudo poteſtatis Regiæ in perſonas & cauſas Eccleſiaſticas, *supremi Gubernatoris* titulo comprehenditur. Gubernatoris vero vocabulo, non intelligitur, princeps eſſe tantummodo cuſtos & vindex utriuſque tabulæ, ſed etiam judex, & juriſdictionem aliis demandans. Quamvis enim Metaphoricum *Capitis* titulum, quem primus ſibi aſſumpſit Henricus 8. expunxerunt, ne offendiculum pareret; & *supremi Gubernatoris*, ſubſtituerunt, idem tamen manet ſenſus. Henricus Salcolbrigienſis ſic reddit verba ſtatuti 1. Elizab. niſi quod quæ includuntur parentheſi, prudens an imprudens neſcio, prætermiſerit. *Ea Ecclesiastica jurisdictio, quæ potestate aliqua spirituali vel Ecclesiastica antea exercebatur, vel legitime exerceri poterat, ad visitandum statum, & ordinem Ecclesiasticum, item ad reformandum, in ordinem redigendum & corrigendum homines Ecclesiasticos, omnimodos errores, hæreses, schismata, abusus, offensas, & enormitates, intra hoc Regnum, imperiali hujus regni diademati in perpetuum unita & annexa est: quâ Rex Angliæ possit assignare, & authoritate munire (quando, quotiescunque & quamdiu libitum fuerit) è nativis subditis, eos quos idoneos existimarit ad exequendum & exercendum sub sua celsitudine omnimodam jurisdictionem spiritualem vel Ecclesiasticam, intra hoc regnum, ad visitandum, reformandum, componendum, corrigendum, & emendandum omnes ejusmodi errores, hæreses, schismata, abusus, offensas, contemptus, & enormi-*

Becano-baculus pag. 140. 141.

enormitates quascunque, quæ ulla spirituali potestate, vel Ecclesiastica potestate, authoritate, aut jurisdictione legitime reformari, componi, corrigi, coerceri, vel emendari possunt, ad omnipotentis Dei beneplacitum, virtutis incrementum & pacis unitatisque hujus regni conservationem. Hisce verbis statuti immediate subjicitur formula juramenti, quæ in Apologia pro juramento fidelitatis sic redditur. *Ego A. B. palam testor, & ex conscientia mea declaro, quod Majestas Regia unicus est supremus gubernator hujus Regni omniumque aliorum suæ majestatis Dominiorum, ac territoriorum, tam in omnibus Spiritualibus, sive Ecclesiasticis rebus aut causis, quam in temporalibus; & quod nullus extraneus princeps, persona, prælatus, Status, aut potentatus, habet aut habere debet ullam jurisdictionem, potestatem, superioritatem, præeminentiam, vel authoritatem Ecclesiasticam sive spiritualem intra hoc regnum: & proinde renuntio penitus, & rejicio omnes extraneas jurisdictiones, potestates, superioritates & authoritates: & promitto me deinceps fidem, & veram obedientiam Regiæ Majestati, ejusque Hæredibus, ac legitimis successoribus præstiturum; & pro virili mea adiuturum, ac propugnaturum omnes jurisdictiones, privilegia, præeminentias, & auctoritates, Regiæ Majestati, Hæredibus suis, ac successoribus concessas, vel debitas, sive Imperiali hujus Regni Coronæ unitas, & annexas. Ita me Deus adjuvet, & per hujus libri contenta.* Hæc verba in fine addita sunt, quia tactis Evangeliis, præstatur juramentum quod vocant corporale. Istud juramentum primatûs, aliud est a juramento fidelitatis, quo premuntur pontificii. Sunt igitur verba præcedentia in statuto, authentica explanatio verborum juramenti. In interdictis seu injunctionibus, Elizabetha Regina profitetur administrationem Divinorum in Ecclesia à se alienam esse, neque ultra quicquam sibi vendicare, quàm quod Henricus 8. & Edward. 6. vendicarunt, & exercuerunt. Administrationem sacrorum, ne quidem ipse Henricus 8. usurpavit. Immò puto Reges & puderet, & pigeret sacra peragere in Ecclesia. Sed præter sacrorum administrationem, varia est & multiplex potestas in rebus Ecclesiasticis, ut supra vidimus. Verba statuti de jurisdictione, non de simplici functionum sacrarum administratione intelligenda esse, quis dubitat? Præterea Henricus 8. anno 1534. consensu ordinum in Comitiis, adeptus est titulum Supremi Capitis Ecclesiæ Anglicanæ, honores, dignitates, præeminentias, jurisdictiones, authoritates, immunitates omnes, item emolumenta & privilegia ad eundem titulum ullo modo spectantia, idque ut imperiali Diademati unita & annexa; item potestatem corrigendi, & reformandi abusus, enormitates, offensas, aliaque, quæ jurisdictione ulla Ecclesiastica coerceri vel reformari antea solebant, ut narrat Foxus in Martyrum monumentis. Quid ad hæc Calvinus in Amozi septimum? *Qui tantopere extulerunt Henricum Regem Angliæ, certe fuerunt homines inconsiderati. Dederunt enim illi summam rerum omnium potestatem; & hoc me graviter semper vulneravit. Erant enim blasphemi, cum vocarent eum summum caput Ecclesiæ sub Christo.* Sanderus affert Edward. 6. rescriptum tale. *Edwardus Dei Gratia Angliæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, supremum in terris, Ecclesiæ Anglicanæ & Hibernicæ, tam in causis spiritualibus, quam temporalibus, caput, Reverendo Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo salutem. Quandoquidem omnis juris dicendi authoritas, atque etiam jurisdictio omnimoda, tam illa quæ Ecclesiastica dicitur, quam secularis à Regia potestate velut à supremo capite manat, &c. Ad ordinandum igitur quoscunque intra Diœcesin tuam Cantuariensem, & ad omnes etiam sacros & Presbyteratus ordines promovendum, per presentes ad beneplacitum nostrum duraturas tibi damus potestatem.* Anno 1. ejusdem Edwardi statutum est, ut Episcopi in exercenda jurisdictione, non suo nomine, sed Regio, literarum citatoriarum aliarumque authoritatem munirent, & solo diplomate Regio, absque consensu Decani, & Capi-

Pag. 66.

Pag. 1029. edit. anno 1576.

De schismate Anglicano l. 2. pag. 227.

Hoc caput alterum est juris illius quod in Gallia jus Regaliæ vocant. Istud jus ortum est ex veteri clientelarum & feudorum jure, eaque affinitate quam prœdia & possessiones prælatorum, cum militaribus & profanis feudis habent. Nam sicut militaria beneficia caduca fiunt ultimi clientis obitu, sic sede vacante, sive per obitum, sive translationem Episcopi, sive aliis modis, constituunt Reges Oeconomos, quorum ministerio proventus caducarios vacantis Episcopatus percipiunt.

3 Facultatem Episcopi eligendi concedere. 4. Nominare Capitulo idoneum ad Episcopatum, quem eligant. 5. Electo Regium assensum adhibere.

Facultas eligendi pastores tradita est Ecclesiæ; si facultas, etiam facultatis exercitium, quod absolute non pendet à principum arbitrio; Alioquin frustra data esset facultas, quam absque alia insuper facultate in actum nunquam producere posset. Sic enim à principum arbitrio penderet, prædicandum sit, necne Evangelium. Primis 300. annis, cum summi Cæsares erant Christianæ fidei hostes infensissimi, Ecclesiæ elegerunt suos pastores. Dicent forte palpones aulici, quod alia sit ratio Ethnici, alia Christiani Magistratûs. Sed quid si Magistratus nomine Christianus, facultatem concedere renuerit? *Idem juris est de eo quod non est, & quod non apparet.* Rectè eruditus & Magnus Junius in Ecclesiaste suo. *Tertium mutationis genus memoria nostra inolevit, dum ii, qui eversa Papæ, ut vocant, tyrannide, procurant Ecclesiarum instaurationem, jus illud Ecclesiasticum institutionis, & ordinationis, restitui non curarunt Ecclesiis, sed omnia committunt fidei Magistratûs, & ab eo in rebus Ecclesiæ utramque paginam faciendam putant, idque hoc nomine, quod Christianus Magistratus.* Præterea facultas ista non manat à principe quatenus est Christianus. Nam dicitur ista potestas Coronæ Regiæ de jure debita. Sive igitur sit Ethnicus, sive Christianus, sive mas, sive fœmina, sive vir, sive puer, eadem est potestas, dum modo sit Coronæ possessor.

Lib. 3. cap. 1.

Facultate eligendi concessa per diploma Regium, unà cum diplomate mittitur Epistola ad Decanum & Capitulum, inscripto nomine eligendi, quem secundum statuta ante diem vicesimum eligere tenentur, alioquin ad Metropolitanum electio devolvitur. De imaginaria ista electione, & Regia nominatione sic Piacesius. *Reges & Principes, jure patronatus prætenso, nominant pro libitu eligendum, & capitulum super hujusmodi persona nominata, fingit electionis suæ processum, libera electione vix alicubi reliqua.* Electio pastorum non ligata, sed libera esse debet, non positiva, sed comparativa: *Is eligendus in sacerdotium*, ait Origenes, *qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior.* Gregorius in Bulla 1591. Mai. 1. *Si in quibusuis Ecclesiæ gradibus & ministris curandum est tales eligi, qui religione, & sanctitate fideles ædificent, multo certe magis elaborandum est, ne in ejus electione erretur, qui supra omnes gradus constituitur, cui tanquam servo fideli & prudenti, totius familiæ cura traditur, qui ad omnem virtutem, & mandatorum Dei observantiam, aliorum forma esse debet, cum certum sit gregis salutem magnopere pendere ex boni pastoris præstanti vita, & doctrina.* In Ecclesia prima primitiva, id est Apostolica, electio tum pastorum tum aliorum ministrorum Ecclesiæ, erat penes Ecclesiam Act. 1. 23, Act. 6. 5. Act. 14. 23. Et collectis viritim suffragiis electi erant legati ad eleemosynas perferendas ad exteras Ecclesias, nedum illi qui ad graviora & sacratiora munera destinabantur, 2. Cor. 8. 19. In Ecclesia ætatem Apostolorum subsequuta, electio erat penes clerum & populum. Cyprianus.

Praxis in episcopal. in proemio.

In Levit. hom. 6.

Vide Piacesium in praxi episcopali. p. 3.

Ipsa

Ipsa plebs maxime potestatem habet, vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi. Lib. 1. Epist. Leo pontifex Romanus. *Teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium,* 4. epist. 89. *ordinis consensus, & plebis. Qui præfuturus est omnibus ab omnibus eligatur* Carolus magnus, & Ludovicus filius, in suis capitularibus, hanc fuisse primitivam electionum formam testantur *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine, sancta* Dist. 63. c. *Ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum Ordini Ecclesiastico præbuimus, ut scilicet* 34 sacrorum *Episcopi per electionem Cleri, & populi, secundum statuta Canonum, de propria Diœcesi,* canonum. *remota personarum, & munerum acceptione, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum, eligantur, ut exemplo & verbis, sibi subjectis usquequaque prodesse valeant.* Verba habentur in Gratiani Decreto. De suffragiis, electione, rejectione, decreto, & con- De rep. eccle- sensu plebis, qui Canonum, & exemplorum congeriem desiderat, adeat Spala- siast. l. 3. c. 3. tensem. Agnoscit Bilsonus, sed simul asserit merito mutatam esse, istam electio- De gubern. nis formam, opponitque populo imperito unius principis peritiam. Quem quæso eccles. cap. 15. dabunt nobis principem, qui peritior sit omnibus civibus civitatis in discernendis donis pastorum? Aut quis ille, qui omnibus honoratis, & primariis Diœceseos civibus, ex nobilium, vel equestri ordine, judicibus, magistratibus, jurisperitis, aliisque viris eruditis eruditior, aut in discernendo spiritus, sagacior sit? Nam unius civitatis cives hoc negotium curare soli non debent, sed Diœcesani omnes per se, aut per legatos suos. Quod omnes tangit ab omnibus curari debet. Deinde, quæro, num princeps peritior sit etiam clero civitatis. Nam & clero erant suæ partes, & quidem præcipuæ in electionibus. Quid dico, clero civitatis? dicerem totius Diœceseos. *Non enim definivit jus divinum, ut hi potius quam illi, ex clericis eligerent,* inquit Bellarminus. Tertiò quæro, an princeps sit peritior, om- De clericis nibus Episcopis comprovincialibus, nam illi etiam intererant electionibus Epis- cap. 8. coporum. Denique potestas ista unita est Coronæ Regiæ, & principi etiam Ethnico hac ratione debita. Objicit deinde Bilsonus, tumultus populares, & schismata à populo sæpius concitata fuisse in electionibus, & propterea jus populi ad principem meritò translatum fuisse. Sic argumentanti nulla erit libera Magistratuum electio in civitatibus, quia in iis eligendis cædes, & turbæ populares sæpius ortæ sunt. Pii principis est coercere tumultus, non tollere libertates; curare, ut omnia fiant ordine & decenter, non obtrudere pastores invito gregi. *Nullus ordo* De clericis *tam prudens & commodus inter homines instituitur, quin adnascantur brevi incommoda* cap. 7. not. *Secundo de incommodis prudenter curandis, non de re sancta mutanda temerè, sapientes* 23. *videre oportuit,* inquit Junius. Possunt Pastores plebem dirigere, ad pacem placidis monitis revocare: & Magistratus potest in ordinem cogere. Potest illa vice plebs libertate sua mulctari, devolvendo electionem ad majorem conventum Ecclesiasticum. Possunt & alia media in hujus mali remedium excogitari. Sed quòd libertas, quam Christus sponsus Ecclesiæ sponsæ suæ tradidit, omnino tolleretur, sacrilegium est, rapina est. Præterea, non populus, sed Episcopi ipsi, factiones, & schismata ista concitarunt Nazianzenus indicat perpetuam proedriam & philarchiam Episcoporum, schismatum, & turbarum occasionem fuisse. *Propter* I Orat post *hanc,* inquit, *res omnes nostræ jactantur & concutiuntur, propter hanc fines orbis terræ* reditum in *versantur in suspitione & bello, eoque surdo, & ne nomen quidem habente: propter hanc* urbem. *periculum est, ne magnum illud & novum nomen amittamus. Utinam neque esset præsidentia, neque loci prælatio, neque violenta præeminentia, ut ex sola virtute agnoscerentur. Nunc autem dextrum hoc latus & sinistrum, & sublimior & inferior sedes, & illa præeundi, vel eodem gradu incedendi, invecta consuetudo, multas nobis clades, nequicquam intulerunt?* Ammianus Marcellinus idipsum observavit *Damasus & Ursatius* Lib. 27. *supra modum ad rapiendum Episcopalem sedem ardentes, scissis studiis, acerrime confli-*

ctaban-

ctabantur, ad usque mortis vulnerumque discrimina adiumentis utriusque progressis. Neque ego abnuo, *ostentationem rerum considerans urbanarum, hujus rei cupidos, ob impetrandum quod appetunt, omni contentione laterum jurgari debere, cum id adepti, futuri sint ita securi, ut ditentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis insidentes, circumspecte vestiti, epulas curantes profusas, adeo ut eorum convivia regales superent mensas, &c.* *Qua fide igitur obsecro*, inquit Junius, *in miseram plebem homines incendiarii crimen incendii perfidiæque suæ intorqueant? Verum quidem est*, (inquit Spalatensis) *plebem esse bestiam multorum capitum, & ad seditiones paratissimam: sed hoc vitium circa electiones hasce plebi fideli innatum non est, quæ non minus nunc quam olim moderatione gravis esset in electionibus, ac publicæ utilitatis studiosissima, si Episcopi essent qui olim in pura Ecclesia fuerunt, & Episcopatus omnis esset non honor, neque occasio superbiendi, ac superciliosus fastus esset ab Episcopis nostris, ut olim, remotissimus. Sic enim sæpe fortasse, vi etiam adhibita, à plebe essent idonei ad Episcopatum, vel inviti, ut olim trahendi & cogendi. Postquam vero res inversa est, & Episcopatus cœpit plerisque in locis, ac præsertim in nostris Ecclesiis, esse mundanus fastus, certatimque potentes, ambitione stimulante, ad illum, animum adjecerunt, malis artibus plebem corruperunt, & ad seditiones incenderunt. Reducatur Episcopatus ad suum verum statum, & moderatissimam, ut prius, in suis electionibus, plebem experiemur.* Si Patriarchæ & Metropolitani, magnitudine urbium despecta, ad imitationem quorundam Antistitum provincialium vixissent, ut loquitur Marcellinus, pastoribus populum docentibus & ducentibus, rarò, ac ne vix quidem, ulla orta essent schismata. Laudat Bilsonus Ecclesiæ Dei eximiam prudentiam in eo, quod populi consensum in Episcoporum suorum electionibus non admiserit solùm, sed etiam rogaverit. *Tot & tanta ejus commoda* (inquit) *in historiis Ecclesiasticis testata invenio. Inde enim evenit, ut populus voti sui compos, pastores suos placatè exciperet, libenter sustentaret, diligenter audiret, & ex animo diligeret, imò vitam fortunasque omnes periculo potius exponeret, quàm illi in discrimen venirent.* An non ista, quæ enumerantur, commoda, sunt æquitatis perpetuæ? Cur igitur Ecclesiis obtruduntur qui principatum potius gerant, quam ministerium obeant. Postquam desiit libera electio, desierunt sacerdotes aurei; & pseudo-Episcopi, vel Papismum, vel Epicureismum invexerunt. Unde tot fungi, asini, stipites, tot aleones, tot porci, imo apri sylvestres, emissi in vineam Domini, nisi ex aulis Regum & Pontificum Romanorum. Quid dixi à Regum arbitrio pendere Episcoporum electionem? veriùs dixissem ab aulicorum. Qui primarium aliquem aulicum muneribus corruperint, blanditiis, obsequiis, &c. officiorum omnium assentationibus, alios superaverint; his in isto ambitus certamine palma braviumque decerni solet; Hi belli duces & castrorum præfecti designandi sunt. Sed quid immoror in ista nominatione Regia, & imaginaria Capituli electione, cum absque ulla vel umbratili electione, potest Princeps per se Episcopum nominare, & eligere, ut supra diximus in statuto Edward 6 redintegrato Jacobi primo, & efficiet, quando libitum fuerit. *Ubi ille Canon*, inquit Athanasius, *ut à palatio mittatur is qui futurus est Episcopus?*

De cleric. cap. 7 n. 28.

De rep. eccle-siast. l. 3. cap. 3. n. 53.

De gubern. eccles. cap. 15. p. 417.

Epistol. ad solitariam vitam agentes.

Quòd ad ratihabitionem electionis, si necessaria eòdem recidit, quò, antecedens electionem facultas eligendi. Quid si opportunè, & importunè rogatus, sit tamen inexorabilis, an irrita semper erit electio. Videtur certè mihi multò deterior Ecclesiarum in eligendis pastoribus, quam civitatum in eligendis Magistratibus conditio: & cur in pari causa impar esset jus, non video. Imperatores quandoque Patriarcharum electionibus se immiscuerunt, & contra Canones, electionis legitimam formam, reluctantibus multis, quandoque immutarunt; non tamen Episcorum inferiorum electiones, aut ad Episcopatus præsentationes sibi obnoxias reddi-

reddiderunt, donec omnia in deterius vergerent; Magistratus quidem minores, ut civitatum, in electionibus unà cum populo interfuisse & concedimus & laudamus. Quid Carolus & Ludovicus ejus filius statuerint, supra vidimus. Cum Episcopi, Regum feudatarii & vasalli evaserunt, libertatem electionis vendiderunt. *Sicut feudo vacanti Ligius dominus, à quo pendet, Vasallum pro animi sui arbitrio ac electione sufficit, non secus quam Domini famulos sibi deligere solent*, inquit Gentiletus. Exam. Concil. Trident. p. 125.

6. Jusjurandum homagii ab Episcopo recipere.

Istud jusjurandum ex feudorum jure etiam ortum est, quorum ratione Episcopi, instar aliorum feudatariorum, Imperatorem ut Dominum recognoscebant, cui se sacramento fidelitatis & homagii, vel (ut concinniore vocabulo utar) hominii obstrinxerunt. Fridericus primus ad Papam Adrianum sic scribit. *Ab Episcopis*, inquit, *qui Regalia nostra tenent, cur homagium & regalia sacramenta non exigamus? Aut igitur regalia nostra nobis dimittant, aut quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari persolvant.* Idem Imperator Episcopos Bremensem & Halberstatensem feudis exuit, quòd ipsum in Italiam proficiscentem comitati non essent. Ut igitur prædia, & possessiones, ac Regalia, civitates, & oppida cum jurisdictione temporali sibi compararent Ecclesiastici, sæcularibus negotiis se implicarunt. *Effecit Clericorum avaritia*, inquit Gentiletus, *ut maluerint divitiis augeri, addicentes se obsequio, & servituti; quam mediocres fortunas possidendo, & electionum Ecclesiasticarum libertatem, & à clientelari servitute immunitatem retinere.* Exam. p. 125. Videmus igitur Episcopos, non tam inservire Ecclesiæ ut ministros, quam regibus ut clientes & vasallos, regum servos, Ecclesiarum Dominos, utrosque ex pacto sacra munera prophanantes, & Ecclesiarum libertatem tollentes. Gratianus in Decreto, ait quosdam Episcopos Levitica tantum portione contentos, de primitiis & decimis vivere, temporalia penitùs abjicere, ne earum occasione, sæcularis militiæ occupatione, aliisque obsequiis obnoxii tenerentur. Caus. 23. quæst. 8. *Porro alii sunt*, inquit, *qui non contenti decimis & primitiis, prædia & villas & castella & civitates possident.* Glossa in hunc locum. *Dicit, quod Episcopi qui feudum non habent à principibus, sed vivunt tantum de primitiis decimis & oblationibus, sæculari militia occupari non debent: alii vero, qui à principibus feuda retinent, principibus servire tenentur, nisi ab illis, à quibus feuda tenent, super hujusmodi promeruerint immunitatem.* Ex isto Gratiani loco ostendit Spalatensis, Prælatos Ecclesiasticos ratione Regalium teneri & militare pro Rege, & ei tributa solvere. De repub. Eccl. lib. 6. c. 7. num. 90. Debet igitur in medio Ecclesiæ prædicare Evangelium, & aliâ tubâ bellum indicere militibus. De oneribus feudorum realibus nihil dicimus; sed oneribus personalibus, præsertim armatæ militiæ, obstringere se non debet Episcopus, magis quam presbyter, & regalia dimittere potius tenetur, quam mancipare se obsequiis, quæ à muneris Pastoralis exercitio avocarent. Neque est in principibus pietas, sed prophanitas, temporalia & regalia hac lege donare Ecclesiæ, vel donata in hunc usum convertere, ut sic Ecclesiæ libertatem in electionibus tollant, & pastores vasallos constituant. Interim generale juramentum fidelitatis quod omnes subditi præstare debent, non damnamus. Sed istud jusjurandum, non ut cives Regni Regi, sed ut vasalli seu clientes Domino Ligio præstant Prælati. Non alia debet esse conditio beneficii majoris, quam minoris. Ratione Regalium & possessionum temporalium ortæ sunt investituræ per baculum, seu ferulam, & annulum, quibus Imperatores declarabant assensum suum, & electo temporalia consignabant. Sed hæc omnia posterioribus sæculis nata sunt.

7 Personas Ecclesiasticas quaslibet, ob maleficia, contra pacem regni & dignitatem Regiam, perpetrata, coram judice civili sistere, & condemnare. 8. Ecclesiasticis judicibus mandare, ut supersedeant civilis fori negotia coram se agitare.

Non usitata, nisi tum demûm postquam Papalis usurpata authoritas ab Anglici Imperii finibus prorsus exterminata fuerat. Eaque vel concernunt 1. Appellationes. 2. Canones. 3. Beneficia.

1. Concernunt Appellationes ad instantiam alicujus partis interpositas, eò quod, ultima appellatio sit ad principem, & non ultra regnum. 2. Dat judices delegatos per Cancellarium Angliæ sub Magno sigillo, qui de causa statuant.

Si de causa aliqua lis inchoata fuerit coram Archidiacono, aut ejus Officiali, appellatio fit ad Episcopum Diœceseos: si coram Episcopo, ejusve Commissario, ad Archiepiscopum: si coram Archiepiscopi Archidiacono, ad curiam, quam vocant, de Arcubus (ubi Decanus de Arcubus ad omnium in provincia appellationes rescribit) & à curia ista defertur causa ad Archiepiscopum (per statutum 24. Henrici 8.) ab Archiepiscopo ad Curiam Cancellariæ (per statutum 25. Henr. 8.) Delatâ ad curiam Cancellariæ causâ, sub magno sigillo constituuntur judices delegati, qui litem & causam definiant, a quibus Commissariis non licebit ulterius provocare. Causæ, quæ per subordinatas appellationes deferri possunt, sunt omnes omnino causæ Ecclesiasticæ, non modo abusivè sic dictæ, ut matrimoniales, aut testamentariæ, sed etiam propriè dictæ: non modo, insultatio in altare, poculi mystici confractio, mensæ sacræ eversio, manus demortuæ usus ad præstigias, & similia quæ Mucketus enumerat; sed etiam hæresis, simonia, idololatria, error in articulis religionis, omnes denique causæ & lites, in quibus olim appellatio ad Papam, deferuntur per appellationem ad principem, & non ultra. Appellationes, ad instantiam alicujus partis interpositæ, deferuntur ad principem, qui dat judices delegatos per concellarium. Per commissarios tamen suos princeps de omnibus causis judicare potest, etiam ubi non interponuntur Appellationes ad partis alicujus instantiam. Et ubi in locis exemptis immediate deferebatur olim appellatio ad Papam, defertur immediate ad principem in curia Cancellariæ, per idem statutum 25. Henr. 8. 1. Elizab. Non licet igitur provocare ad Concilium Oecumenicum, vel generale Ecclesiarum reformatarum, nam ultra regnum provocare non licet. Neque ulla hic datur intermedia appellatio ad Synodum Diœcesanam, aut Concilium Provinciale, sed & progressus semper fit ab unico ad unicum.

Rastal. titulo Appellat. 1. Rastal. titulo Roma 1.

Rastal. ibid.

2 Concernunt Canones, sive leges Ecclesiasticas, vel ferendas, vel administrandas, vel relaxandas. Ferendas eo quod.

1. Princeps novas leges condere potest circa cœremonias & ritus, cum consilio in ea parte, vel Commissariorum suorum in causis Ecclesiasticis, vel Metropolitani.

Rex

Rex Propheticus David non nisi per spiritum informatus, & à manu Jehovæ ipsi incumbente instructus, structuram templi, distributiones Sacerdotum & Levitarum Schelomoni tradidir. 1. Chron. 24. 12. *Restituit autem* (Jechizkijah) *Levitas in domo Jehovæ cum cymbalis, cum nablis, & cum citharis, ex præcepto, & Davidis, & Gadis videntis Regii, & Nathanis prophetæ: Nam à Jehova præceptum illud erat per prophetas*, *2. Chron. 29. 25.* Non instituit Rex Ezekias, sed solum restituit, quod David, & Rex & Propheta, instituit. Nec instituit David, quamvis Propheta aliquid novi, nisi præcipiente Jehova per Prophetas. Non habemus Reges Davidicos, nec Metropolitanos videntes. Utinam cæci non essent, vel avaritia, ambitione, & splendore aulico non occæcarentur. Ad ordinarios Ecclesiæ conventus igitur recurramus, & sacram scripturam, à cujus exemplari ne latum quidem unguem recedere liceat, non vel in loramentis aulæorum, aut paxillis, aut ansulis æreis fabricandis. Sunt in sacris tabulis leges generales Ecclesiæ traditæ, quarum normâ, ipsa Ecclesia dirigitur ad res natura sua adiaphoras, pro circumstantiarum varietate, ad usum conformandas, ut omnia fiant ordine, & decenter, & ad Dei gloriam Ecclesiæque ædificationem. Nam quæ sunt natura sua adiaphora, nisi commode ad usum applicentur, remoram injiciunt ædificationi, ordinem divinum conturbant, ac fiunt illicita. Adiaphora ut sic, id est, salvâ & manente indifferentiâ, sunt inutilia & otiosa: ad usum aliquem accommodata, fiunt utilia, vel inutilia. Oportet priùs præcedere quæstionem, an sint adiophora, necne, de quibus feruntur leges, prius quam de ipsorum usu disceptetur. Deinde usus secundum Canonum generalium sacræ scripturæ normam dirigendus est. De usu politico judicent politici, de Ecclesiastico Ecclesiastici in conventibus Ecclesiasticis. Præterea non sunt omnes ritus & ceremoniæ, res natura sua adiaphoræ, & possunt leges ferri de ritibus & ceremoniis nullatenus adiaphoris. Cum examinaretur Barrous, dixerunt Episcopi Anglicani Regiam Majestatem posse comminisci & instituere, quamlibet politiæ Ecclesiasticæ formam, vi sui Primatus in causis Ecclesiasticis, teste authore Petitionis ad Reginam. *Pag. 76.* *Denique quo tandem jure*, inquit Beza epist. ad Grindallum Episcopum Londinensem, *sive Dei verbum, sive veteres omnes Canones spectes, civili Magistratui per se liceat, constitutis jam Ecclesiis, novos aliquos ritus superinducere, aut veteres abrogare, vel Episcopis absque presbyterii sui judicio & voluntate, quicquam novi ordinare, fas sit, ego quidem nondum didici. Quoniam autem has duas pestes, Episcoporum videlicet superiorum turpes & ambitiosas adulationes, suorum principum partim virtutibus abutentium, partim etiam vitiis servientium, Ecclesiam Christianam perdidisse video, donec eò redacta res est, ut Metropolitanorum Occidentis potentissimus, justo Dei judicio & Magistratus & Episcopos punientis, divina humanaque ad se raperet; fateor me totum cohorrescere, quoties de istis cogito, & easdem, aut etiam acerbiores pœnas plerisque populis, initio evangelium amplexis, à quo nunc sensim deficiunt, imminere prospicio.* Potest igitur princeps cum perpaucis Commissariis, sive Metropolitano, superstitiosos & ridiculos ritus invehere, & externum Dei cultum, externamque politiæ Ecclesiasticæ faciem deturpare.

2 Synodus Provincialis vel Nationalis convocari non debet absque principis rescripto ad Metropolitanos directo.

Principem posse Synodos convocare, absit ut negemus. Habet etiam & Ecclesia eandem potestatem *Si duo ex vobis consenserint*, item, *ubi duo vel tres coacti fuerint in nomine meo*, inquit Christus, *ibi ero in medio ipsorum*, *Matth.* 18. 19. 20.

 Ex

Ex his verbis colligunt etiam Hierarchici Synodorum authoritatem, argumentando à minori ad majus. At convocari & convenire in unum cœtum dicet aliquis esse actum humanum. Convenire in unum cœtum est actus humanus, si ad civilia, politicus, si ad pia exercitia & in nomine Christi, est humanus, sed Ecclesiasticus & sanctus; & proinde cœtus piorum sæpius in veteri testamento dicitur, *Convocatio sancta.* Commissio potestatis est à Christo, permissio à Principe. Collatio potestatis a Christo traditæ non tollitur accessione Magistratus Christiani. Non quidem temere tentandum est exercitium potestatis collatæ inconsulto Magistratu, vel absque legum authoritate. Sed si grassantur hæreses, multiplicentur lites, populum Christianum schismata & factiones discindunt, Ecclesia schismatum, errorum, scelerum fluctibus prope obruta videtur, & pertinaciter negaverit assensum, non cunctandum est, non cessandum ab officio nostro, & cum periculo periclitandum est remedium per Synodum. Non hæc illa ratio fuit, quâ Constantinus Ecclesias fovebat olim, sed quâ Licinius & alii easdem evertere studebant. Non debet deterior esse Ecclesiæ conditio sub Christiano Magistratu, quam sub Ethnico, nec minui, sed augeri libertas Ecclesiastica. Quod confertur Ecclesiæ, non transfertur in Principem Christianum, sed tantum corroboratur. Potestas Principis est *Cumulativa*, non *privativa.* Potest igitur ipse convocare, potest potestatem collatam Ecclesiæ approbare, sed potestate collata, ejusve exercitio privare non potest. Sunt igitur diversæ potestates, non tamen divisæ, nisi quando Magistratus se diviserit ab Ecclesia. D. Fildus, Hierarchicorum eruditissimus, asserit in Ecclesia esse potestatem cogendi Concilia, & deliberandi de iis quæ ad Ecclesiæ commodum & salutem spectant, etsi non faveant Principes Mundani, neque auxiliatricem dextram porrigant: item Episcopos, Primates & Metropolitanos habere authoritatem cogendi synodos, eamque non adeò pendentem à principum potestate, quin eandem exercere possint absque eorum consensu & conscientia, cum sunt hostes fidei. At in tabulis, hæc potestas dicitur unita Coronæ Regiæ, & proinde pendere à principe, quamvis sit Ethnicus. Præterea non absolutè & simpliciter pendere à Christiano magistratu ostendimus. Tertiò, si Primates, & Metropolitani potestatem non habent convocandi nationalia & provincialia concilia, nisi pendentem absolutè à Christiano Magistratu, præcipuam muneris sui partem pendentem habent, & proinde non est opera eorum necessaria in Ecclesia, ut postea suo loco ostendemus. Potest enim Princeps concilium convocaturus ad alium quam Metropolitanum rescriptum dirigere. *Non defendimus*, inquit Spalatensis, *ita hoc jus convocandi concilia ad Principes pertinere, ut nullo modo possunt Prælati Ecclesiastici, vel mutuo consensu in unum convenire, vel Metropolitani, Primatis, aut Patriarchæ authoritate, convocari.* Quod addit, ex causa suspicionis posse impedire, ne coeant ipsis inconsultis, admittimus. Consulantur suspicione solliciti, metu suspensi, expurgentur omnes suspicionis latebræ, mittantur legati, aut Corycæi. Alioquin facillimum semper erit causas fingere. *Certe ratio ipsa suadet*, inquit ibidem Spalatensis, *indictionem & convocationem nihil aut addere, aut demere authoritatis ipsis conciliis, quia etiamsi casu convenirent in unum multi Episcopi, seu occasione aliqua absque intentione Concilii, quid prohibet, quò minus res etiam Ecclesiasticas tractare possent, & definire? Ubicunque enim duo vel tres fuerint in nomine Christi congregati (non dicit convocati) in medio eorum est ipse Christus. In nomine vero Christi dicuntur congregati, qui ad ea quæ sunt Christi tractanda convenerunt.*

De Ecclesia lib. 5. p. 407.

De Rep. Eccles. lib. 5. c. 5. num. 89.

3 Nec tractari nec determinari aliquid possit in Synodo, nisi consulto priùs, & assentiente principe.

Quid si rogatus, præfractus tamen maneat, & animum obfirmaverit, an in casu necessitatis cessabunt? Data est Ecclesiæ potestas non modò convocandi, sed etiam definiendi & determinandi, quâ potestate privari non potest Eædem rationes hîc militant quæ in precedenti articulo. Et ista potestas dicitur etiam unita Coronæ Regiæ, ac proinde competere etiam Principi Ethnico, absque cujus venia, & assensu, nihil decerni potest.

4 Nihil habet vim legis, priusquam Regius assensus fuerit adhibitus iis, quæ Synodus decernenda censuerit.

Si iste sit sensus, quod subditi ad obedientiam cogi non possunt pœnis temporalibus absque legum civilium sanctione, amplectimur. Sin vero iste sit sensus, quòd nihil habebit vim canonis absque principis assensu, nec posse Ecclesiam in delinquentes exercere jurisdictionem spiritualem per censuras Ecclesiasticas, nulla æquitate subsistere videtur. Et contra hunc sensum militant dictæ rationes. Hic tamen videtur esse Hierarchicorum sensus. *Quis enim est*, inquit Bilsonus, *qui Synodorum frequentiam coarctat & refrænat, aut potestatem iis canones & causas Ecclesiasticas definiendi adimit? Metropolitanus, an Princeps?* Ibidem. *Alioquin nullam ex se, in regno ubi Christianus rerum potitur, decreta ferendi potestatem habent*, nempe Synodi, *nec jus audiendi componendique controversias in Ecclesia, nolente, aut non permittente principe, sibi vendicare possunt.* *De Gubern. Eccles. cap. 16. p. 459.*

2 Concernunt Canones sive leges Ecclesiasticas administrandas & exequendas, eo quod princeps potest.

1 Visitare statum Ecclesiasticum, & eorum personas.

2 Reformare, & in ordinem redigere, & animadvertere in eos, nec non in cujusvis generis Hæreses, schismata, errores, abusus, maleficia, contemptus, enormitates quorumcunque.

3 Assignare, nominare, & authoritatem dare, quandocunque & quamdiu sibi placuerit, hujusmodi indigenis subditis, quos idoneos censuerit, Ad exercendum & exequendum jurisdictiones, privilegia, præeminentias quaslibet concernentes jurisdictionem Ecclesiasticam, Ad visitandum, Ad reformandum, corrigendum & emendandum quoscunque excessus vel defectus, qui quavis potestate, authoritate, jurisdictione Ecclesiastica potuerunt reformari, in ordinem redigi, emendari, reprimi.

Potestas Principis in visitando statum Ecclesiasticum, & hæreses, errores, & abusus reformando & corrigendo, maxima ex parte relucet in potestate delegata ad visitandum, reformandum, & corrigendum. Possunt delegati judices judicare in causa hæreseos, & spirituales censuras decernere. Potest igitur & Princeps eandem per se potestatem exercere. *Authoritas est ipsius Regis, exercitium demandatur*

tur aliis, inquit Mucketus. Princeps conſtituit delegatos judices per Cancellarium, non ſolùm ad dirimandas lites ab inferioribns Curiis ad ſupremum ejus judicium delatas per appellationem, ſed etiam abſque omni appellationum interſtitio, imó & nullâ inchoatâ lite in Curiis Eccleſiaſticis conſtituit judices ad exercendum omnimodam juriſdictionem, ad corrigendum, reformandum & emendandum errores, ſchiſmata, & abuſus. Delegati vocantur *Regis Commiſſarii Eccleſiaſtici*, eorumque poteſtas, *Commiſſio juriſdictionis in cauſis Eccleſiaſticis.*

Solet Princeps conſtituere plures Commiſſarios, partim ſæculares, partim Eccleſiaſticos, ut Archiepiſcopos, & alios quos deligit Epiſcopos, Decanos, Archidiaconos, Doctores juris, Secretioris Senatus Senatores, ſummos judices, magiſtros ſupplicum libellorum, quandoque Senatores Londinenſes, præfectum turris, præfectum Angarorum, & ſimiles. Non neceſſe eſt tamen, ut omnes Commiſſarii è variis patriæ locis delecti, & Catalogo Diplomatis Regii inſcripti, numero forte quadraginta aut quinquaginta, interſint, & conſtituant plenarium conſeſſum. Nam unus Archiepiſcopus unà cum duobus aut tribus aliis, ſive ſæcularibus, ſive Eccleſiaſticis, ſive partim ſæcularibus, partim Eccleſiaſticis, in quavis cauſa decernere poteſt, cæteris ne quidem præmonitis, aut citatis. Si adulter, aut maleficus aliquis alius, plectendus, qui facile caſtigari poterat in Curiis inferioribus, monentur forte Senatores, aut alii viri graves, ut interſint: Sed ſi pii, & probi, cæremonias & reliquias papatus faſtidientes, examinandi & ad conformitatem cogendi, non monentur, ne forte commoveantur piorum querelis, & myſteria regni Epiſcopalis perſpiciant, ut refert Barrous. Poteſt Princeps hujus authoritatis exercitium uni tantum demandare, modò ſit indigena, ſive ſit ſæcularis, ſive Eccleſiaſticus; ut teſtantur gravamina exhibita in Comitiis ordinum anno 1610. & ex ſtatuto colligi poteſt. Poteſt igitur, virtute ſtatuti, pontificium aliquem aut aulicum conſtituere judicem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis.

Detectione p. 252.

Poſſunt dicti tres Commiſſarii (quorum Archiepiſcopus ſemper unus, & ſine quo cæteri nihil poſſunt, niſi libitum fuerit principi novo Diplomate eandem poteſtatem transferre in alium) inquirere in hæreſes, errores, enormitates, ſchiſmata, quæ Eccelеſiaſticis legibus legitime reformari poterant, ſecundum ſtatutum 1. Elizab. cap. 1. & in omnes omnino offenſas contra ſtatuta 1. Elizab cap. 2. & 5. Elizab. cap. 1. & 13. Elizab. cap. 12. & 35. Elizabethæ cap. 1. & 1. Jacob. Item in libellos famoſos, conciliabula, libros editos contra tyrannidem Epiſcoporum.

Poſſunt iſti tres, nempe Archiepiſcopus, & forte præfectus Capitolinus, & præfectus Angarorum, quemvis ebrium Apparitorem authoritate munire ad effringendum Muſæola, ſcrinia, arculas, conclavia cujuslibet civis regni; & ad perſcrutandum an clam apud ſe habeant libros Cartwrighti, Fenneri, Udalli, Traverſi, Parkeri, aliorumque de diſciplina & reformatione Eccleſiæ, aut ſcripta edita, aut edenda contra tetram Epiſcoporum dominationem, prælatorum exceſſus, aut defectus, aliaſve corruptelas Eccleſiæ Anglicanæ, ac ſi eſſet inquiſitio in crimen læſæ majeſtatis; & ad diripiendnm pro libitu.

Poſſunt dicti tres, ſi vel leviſſima orta fuerit ſuſpicio, vel ipſi cauſas finxerint, quemvis quovis munere fungentem ſacro aut civili, quovis anni tempore, etiam arationis & meſſis, ex quavis regni regione etiam remotiſſima, per apparitorem citare ob leviſſimam quamvis offenſiunculam, ut omiſſam crucem in baptiſmo, aut geniculationem in percipienda Euchariſtia, aut quòd clanculum quædam effutiit in Eccleſiaſticorum Simoniam, Luxum, aut alias enormitates.

Poſſunt dicti tres Commiſſarii comparentem adigere ad præſtandum juramentum

tum illud superstitiosum, quod corporale vocant, manu, aut tribus digitis tactis Evangeliis, (quod de tribus digitis dixi, dicunt obsolevisse) per Deum & ea quæ in Evangeliis comprehenduntur, se veraciter responsurum ad ipsorum interrogata, accusatore, aut accusationis articulis nondum proditis, idque non solum in causis matrimonialibus & testamentariis, sed etiam in pœnalibus, quorum pœna est bonorum publicatio, aut gravior animadversio. Et quidem quandoque, cum testibus vel indiciis certis reus revinci potest. Trajanus, etsi Christianæ fidei hostis, sic tamen rescribit Plinio secundo *Sine authore certo propositi libelli, nulla crimina locum habere debent. Nam & pessimi exempli, nec nostri sæculi, est.* Dixit Dominus adulteræ, Johan. 8. 10. *Mulier, ubi sunt tui accusatores?* Jus naturale docet neminem teneri prodere seipsum. Nam natura est sui ipsius conservatrix. Lege Mosaica, *Ex sermone duorum aut trium testium stata res omnis,* Deut. 19. 15. Alexander 2. Raynoldo Episcopo Cumano de Guilando Presbytero nece Episcopi gravato, sic scribit. *Si certi accusatores defuerint, tunc dictante justitia, sine omni controversia, presbyter quæcunque ob hæc injuste amisit, & sacerdotium accipiat, & integra beneficia.* Concilium Bracarense 2. sic statuit. *Si quis aliquem Clericorum in accusatione fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli, duo vel tria testimonia requirantur ab illo. Quod si non potuerit, datis testimoniis, probare quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat.* Accusatorem requirit Justinianus, ut accusatus referre possit juramentum. *Non enim debet respuere in persona propria, quod placuit in persona adversarii.* Qua ratione *nemo cogitur contra se testes producere*, eâdem ne cogendus contra se testimonium præbere. Juramentum istud quod vocant *ex officio* (inofficiosum potius appellandum) introductum in Ecclesiam Anglicanam sub Henrico 4. postulantibus Prælatis, ad detegendos quos illa ætas Hæreticos censebat, ac præsertim, quos Lollardos vocabant, quam legem sanguinariam appellat Foxus in Martyrum monumentis. Et certe, est lex Draconis & Bestiæ, non Agni. Eadem tamen lege Præsules hodierni oppugnant purioris disciplinæ & cultus assertores, quâ Pontificii Lollardos, quamvis jurisconsulti complures contendant antiquatam fuisse anno 25. Henric. 8.] & commissarios vi commissionis neminem cogere posse ad præstandum juramentum ex officio, Fullerus in causa clientum argumentis pluribus evicit. Viri graves & eruditi, Cartwrightus, Fennerus, Snappius, & alii conjecti in carcerem, quòd renuerent præstare istud inofficiosum juramentum. Quos, postquam aliquandiu in carcere asservati essent, ne immerentes carceris pœnâ castigasse viderentur, in Camera Stellata accusandos curarunt ab advocato Reginæ, quorum tamen integritas à testibus ipsorum etiam opera productis dilucide demonstrata est. Udallus vir pius & doctus pastor Ecclesiæ ad Novum Castrum, quia se authorem libri, qui inscribitur *Demonstratio Disciplinæ* prodere noluit, in carcerem conjectus, ubi piam animam unà cum sanguinis profluvio exhalavit.

2. quæst. 8. 5. cap. 11.

Can. 8.

Cod. lib. 4. tit. 1. leg. 9.

Cod. lib. 4. tit. 20. leg. 6.

Possunt dicti tres Commissarii Vicecomitibus, Prætoribus urbanis, Proprætoribus, aliisque legum ministris imperare, ut non comparentem apprehendant, in vincula conjiciant, vel vadimonio obstringant, vel vi in judicium trahant. Possunt etiam ob contumaciam, se non sponte sistenti, mulctam pecuniariam irrogare.

Possunt dicti tres Commissarii non modo inquirere, sed etiam judicare in omnibus causis Ecclesiasticis, & proinde in causa hæreseos, idololatriæ, & similium. Fateor in statuto 1. Elizab. cap. 1. cautum esse, ne quid damnarent nomine hæreseos & erroris, nisi prius præcesserit determinatio in scriptis Canonicis, aut Conciliis generalibus. Sed gratis additur ista limitatio. Nam omnes hæreses & errores determinantur in Scripturis Canonicis: & proinde in omnibus causis fidei,

& do-

& doctrinæ judicare possunt dicti tres Commissarii, nedum ipse Princeps. Imo potest per statutum hanc potestatem uni cuivis demandare, modó sit indigena.

Possunt dicti tres Commissarii, quem suis calculis damnarint, mulcta pecuniaria castigare, aut in carcerem conjicere: & ipsis mandantibus, Commentarienses & Ergastularii in omnibus provinciis reum recipere, & asservare tenentur, quandiu Archiepiscopo, ejusque adsessoribus libitum fuerit. Gravamina exhibita in Comitiis innuunt, eâdem ratione posse commissarios instrui per Diploma Regium potestate vitæ & necis ob levissimam offensam Ecclesiasticæ jurisdictioni subjacentem, quâ possunt ejusdem diplomatis authoritate mulctas dicere, & in carcerem mittere, quod ordines in statuto statuere nunquam in animum induxerunt. Sed quid jure divino possunt, videant Episcopi. *Non sunt ista sacerdotum arma spiritualia, sed carnalia quæ superioribus sæculis Reges terræ tradiderunt Bestiæ.* Hæc non est virga discipulorum Christi, quæ virga dilectionis est, sed virga ferrea, quâ conteruntur vasa Domini. *Anne aliquam sibi à palatio dignitatem sumpserunt Apostoli? Terret exiliis, & carceribus Ecclesia, creditque sibi cogit, quæ exiliis, & carceribus credita est?* inquit Hilarius contra Auxentium. *Gladius Regis censura Curiæ, gladius sacerdotalis Ecclesiasticæ rigor disciplinæ,* inquit Hildebertus Cenomanensis. *Dominativum modum regendi à potestatibus sæculi observandum Apostolis interdixit,* inquit Occamus. *Sicut non convenit Regibus, quod ad stolam pertinet; sic nec Episcopi, quæ Regis sunt, exercere debent,* inquit Anselmus. Quod quandoque assumit sibi socios Archiepiscopus delegatos sæculares, cum exercet vim coactivam in bona vel corpora reorum, nihil juvat. Nam idem est, sive solus, sive cum sæcularibus, sive solis Ecclesiasticis, pœnas temporales infligat, cum Pastoribus simpliciter interdicta sit potestas gladii, sitque extra sphæram jurisdictionis Ecclesiasticæ. Præterea non tenetur assumere sibi socios sæculares. Potest easdem pœnas unà cum Decano aut Archidiacono, si sint Commissarii Regii, irrogare. Et si solum sæculares, nihil tamen possunt decernere absque Archiepiscopo.

Epist. 40. De Potestate Pontif. quæst. 1. c. 7. in Mat. 26.

Possunt dicti tres Commissarii pœnas & censuras spirituales decernere excommunicationis, depositionis, suspensionis. Possunt decernere reum excommunicandum, & vel excommunicationis sententiam ipsi denuntiare, vel, ut in Scotia, imperare cuivis presbytero, aut Curioni, ut sententiam denunciet. Si quis dixerit, hoc posteriori casu, presbyterum, non Commissarios illos, excommunicare, idem est, ac si quis diceret subductarium aut carnificem esse judicem. Commissarii citant, causam cognoscunt, decernunt, & sententiam excommunicationis in scriptis presbytero tradunt denunciandam. Utrum igitur commissarii an presbyteri sunt judices? Imo nullatenus licere presbyteris in foro exteriori judicare, & censuras decernere, nisi delegata ab Episcopo potestate, tueri conantur adversarii. Hîc vero nec ordinariam nec delegati judicis potestatem exercet, cognoscendo, judicando, decernendo, sed purus putus præco est, & servus merus, cui necesse est depositionis vel carceris metu parere. Si quis dixerit Archiepiscopum decernere ut judicem, responsio in promptu est, Archiepiscopum decernere non potestate Episcopali, & jurisdictione ordinaria, sed delegata a Rege, & proinde Regia. Cujus vel illud certissimum est indicium, quòd Archiepiscopus potest hac delegata potestate censuram excommunicationis decernere in quemvis Reum, etiam extra provinciam Suffraganeorum, in quavis Angliæ aut Hiberniæ parœcia domicilio utentem. Quatenus Episcopus, secundum Heriarchicorum principia, non potest exercere actum jurisdictionis exterioris in aliena Diœcesi. Si baptizaverit, sacram cœnam celebraverit in aliena Diœcesi, etiam absque venia Episcopi Diœcesani, eoque interdicente, quamvis peccaret contra Canones, manent tamen

Quatenus Archiepiscopus in provincia non omnimodam, extra provinciam nullam habet jurisdictionem.

vera

vera ſacramenta, quia hi actus manant à poteſtate ordinis. Sed ſi excommunicationis, aut abſolutionis actus exercuerit, actus illi, à poteſtate juriſdictionis manantes, ſunt nulli & irriti, teſte Fildo. Præterea eandem poteſtatem poteſt per ſtatutum princeps demandare cuivis indigenæ. Non exercet igitur poteſtatem ordinariam, quatenus Archiepiſcopus, ſed delegatam & derivatam à corona Regia. In aſſertione Chriſtianæ politiæ habemus exemplum ſententiæ excommunicationis à Commiſſariis latæ in quendam ob contumaciam his verbis. *In Dei nomine, Amen. Nos I. W. ſacræ Theologiæ Doctor, &c. Cancellarius Eccleſiæ, &c. Commiſſarii ritè & legitimè procedentes, I. E. de B. L. Diœceſeos, ad dictum diem & locum legitimè, & peremptoriè citatum, & præcognizatum, diuque expectatum, & nullo modo comparentem, pronunciamus contumacem, & in pœnam contumaciæ ſuæ hujuſmodi, eum excommunicamus in iis ſcriptis. Concordat cum Reg. T.* Non decernunt ferendam ſententiam, ſed revera ferunt decernendo. Quod poſſunt Commiſſarii Regii, poteſt ipſe Princeps. Nemo enim plus juris in alium transferre poteſt, quàm quod in ſe habet. Aſſerunt Hierarchici Principem poſſe leges ferre ſub pœna ferendæ ſententiæ excommunicationis, deprivationis, &c. Quædam leges Anglicanæ feruntur ſub pœna non modo ferendæ, ſed etiam latæ ſententiæ deprivationis, id eſt, pœna deprivationis ipſo facto. Quamvis de jure contra aſſerit Fildus, *Ferre legem*, inquit, *eſt præſcribere ſub pœna, quam infligere poteſt is, qui præſcribit.* Unde colligit, Principes leges poſſe ferre, non Canones condere, quales Epiſcopi, qui edicunt aut interdicunt ſub pœna excommunicationis. Si igitur Princeps poteſt, ut legiſlator, pœnam excommunicationis infligere per legem, aut ut Judex, infligere per decretum, eandemque judiciariam poteſtatem, ut ſupremus Gubernator, aliis demandare, modo ſint indigenæ, poteſtne etiam ſententiam latam denunciare, ſi eſſet neceſſe, & decori ratio ſineret? Nam etiam Epiſcopi rarò aut nunquam denunciant, ſed hanc provinciam aliis demandant. Dicitur in ſtatuto, Omnimoda juriſdictio ſpiritualis ſeu Eccleſiaſtica, quæ antea ſolebat exerceri in Eccleſia, eſſe unita Coronæ Regiæ, eamque exercendam aliis demandare poſſe Principem. Non igitur negabo Reges Anglicanos habere poteſtatem cenſurarum & juriſdictionis in foro exteriori, quod quidam Hierarchicorum facere conantur. Depoſitionis pœnam reo infligere etiam poſſunt. Si commiſſarii poſſunt, etiam Princeps poteſt. *Poteſt*, inquit Mucketus, *eos deponere, ſicut Salomon Abiatharem, non Canonica aliqua degradatione eos ipſa ſacerdotali poteſtate, quam iis minime donavit, quaſi privando, ſed tantùm externum hujus poteſtatis in ſuos ſubditos intra ſuas ditiones exercitium inhibendo.* Quod ad degradationem canonicam, quæ realis depoſitio dicitur, ea nunquam uſitata fuit, niſi cum quis ob graviora crimina traderetur Curiæ ſæculari plectendus. Quòd quis exutus veſtibus ſacerdotalibus, aut inſtrumentis ſacris, traderetur ſæcularibus, ſicut in exauctoratione militis inſignia militaria detrahuntur, non erat de eſſentia depoſitionis, ſed de ſolennitate canonicæ degradationis. Quòd dicit Principem non privare eos poteſtate ſacerdotali, ſed exercitio, idem eſt, ac ſi cum Pontificiis diceret, per pœnam depoſitionis licitum exercitium poteſtatis ſacerdotalis tantum tolli, non ipſam poteſtatem & indelebilem, quem vocant, characterem. Spottiſvodius Andreapolitanus cum tulit in Miniſtrum quendam ſententiam depoſitionis ut Regis Commiſſarius, aperto ore dixit, De charactere indelebili idem cum Pontificiis ſentio. Quòd addit tertiò, privare tantum exercitio poteſtatis in ſuos, fucus eſt: Nam probè norunt Epiſcopi ſe non poſſe cohibere exercitium hujus poteſtatis apud exteras Eccleſias. Præterea privare exercitio poteſtatis tum ordinis, tum juriſdictionis in Eccleſia, cui addictus erat Paſtor legitimus, eſt pœna ſpiritualis, quam primariò infli-

De Eccleſ. lib. 5. c. 27.

Pag. 335.

De Eccleſ. lib. 5. c. 53.

Pag. 302.

infligere non poteſt Princeps. Salomon Abiatharem amovit à ſacerdotio, relegando Anathothas, quia reus læſæ Majeſtatis. Privatio exercitii ſacerdotalis erat conſequens relegationis. Depoſuit igitur ſecundariò, non primariò. Fildus aſſerit nullos, niſi duces ſpirituales & paſtores, poſſe inſtar judicum amovere à gradu aut ordine Eccleſiaſtico quemvis legitime vocatum. At cum irrogatur a Commiſſariis Regiis pœna depoſitionis, non ut conſequens alicujus pœnæ temporalis, ſed ſola, vel ut primaria, primario ſententiam ferunt depoſitionis: vel, ut illud etiam largiamur, privationis exercitii muneris paſtoralis intra ditiones Principis, quæ eſt pœna ſpiritualis, & quidem ob delicta, quæ vocant Canonica & leviſſimam offenſam in re Eccleſiaſtica, ut omiſſam crucem in baptiſmo, aut geniculationem in percipienda Euchariſtia. *Non eſt neſcius Bellarminus*, inquit Junius, *id juris communis eſſe, ut reus ex malefacto ſortiatur judicem. Si in re ſacra peccaviſſet Abiathar, ad ſacerdotes pertinuiſſet cognitio illius: ſed quia in rempub. peccaverat majeſtatemque regiam, civiliter ac non Eccleſiaſtice agi cum eo oportuit. Salomon ergo & alii ut principes judicaverunt civiliter, judiciumque exercuerunt legitime, non autem adminiſtrationem Eccleſiaſticam obiverunt.* Tertio, qui poſſunt irrogare cenſuram ſuſpenſionis, poſſunt & depoſitionis pœnam infligere: Nam cenſura ſuſpenſionis eſt in ordine ad pœnam depoſitionis, nempe ſi reus non receſſerit à contumacia. Dicti commiſſarii hanc ſuſpenſionis cenſuram, quæ eſt ſpiritualis, irrogare poſſunt: ergo depoſitionis, quæ ſequitur ob contumaciam, pœna eſt ſpiritualis. Quarto, poſſunt Commiſſarii excommunicare: excommunicatio autem eſt cenſura ſpiritualis: depoſitionis igitur pœnam ſpiritualem revera infligunt. Denique in ſtatuto, omnimoda juriſdictio, quæ prius exercebatur in Eccleſia Papana, dicitur Commiſſariis demandata eſſe. Pœna igitur depoſitionis quæ infertur à Commiſſariis, eſt pœna ſpiritualis & Eccleſiaſtica, eademque cum illa quam Pontificiorum Epiſcopi infligebant ſub Papatu, & cum illa que in Curiis inferioribus Epiſcoporum irrogatur. Archiepiſcopus tamen non poteſtate ordinaria has pœnas unà cum adſeſſoribus Commiſſariis infligit, ſed delegatâ quam exercere poteſt in quoſvis paſtores ſive Anglicanos, ſive Hibernicos; ut ſupra de excommunicationis cenſura diximus. *Non quatenus Epiſcopi exercent iſtam poteſtatem, ſed quatenus ſunt Regis Commiſſarii in cauſis Eccleſiaſticis*, inquit Downamus, *nam alii qui non ſunt Epiſcopi, habent eandem poteſtatem*, nempe præfectus Capitolinus, præfectus Angarorum, Londinenſes cives. Poſſunt igitur ipſi Principes ſecundum leges Anglicanas depoſitionis pœnam ſpiritualem primario inferre, & *Judicialiter*, ut loquitur Fildus. Per ſtatutum verò poſſunt eandem poteſtatem cuivis indigenæ demandare.

De Concil. l. 1. cap 20. not. 8.

Defenſ. lib. 1. pag. 8.

Poſſunt igitur dicti tres Commiſſarii duplici gladio animadvertere, ſpirituali & temporali, & in uno eodemque decreto, acie utriuſque gladii uno quaſi ictu ferire reum unius tantum culpæ, & forte leviſſimæ, ut privare officio, & in carcerem trudere; vel excommunicationis cenſurâ, ſimul & carceris pœnâ potius quam cuſtodia percellere. Idem delictum poſſunt in uno caſtigare mulcta pecuniaria, in alio carceris pœna, in tertio excommunicationis cenſura, prout ipſis æquum videbitur. Nam pœnæ & cenſuræ omnes hîc ſunt arbitrariæ, commiſſariorum libidine, non legum definitionibus metiendæ, à quibus non licebit reo provocare ad judices ordinarios. Hac duplici vindicta armati Epiſcopi Anglicani dominantur in paſtores, & alios purioris cultus & politiæ vindices: Pompamque & Hierarchiam ſuam ſuffulciunt. In hac Curia, quam ad terrorem, *Celſæ Commiſſionis* indigitant, tanquam arce munitiſſima, ſecuri in utramque aurem dormiunt, piorumque gemitus & querelas ſuſque deque habent. Sed ne abſque ratione inſanire videantur, adducunt exemplum Jehoſchaphati, ut duplicem iſtam juriſdictionem

nem ſtatuminent, 2. Chron. 19. Synedria illa videntur diſtincta locis, perſonis, cauſis, præſidibus. Nam etſi confundi videntur verſ. 8. diſtinguuntur cauſis, & præſidibus, verſ. 11. ſicut & Deut. 17. qui judices confundi videntur, verſ. 9. diſtinguuntur verſ. 12. In conjunctis igitur verſ. 8. reſpective ut loquuntur Juriſconſulti, interpretari verba, verſuum collatione, oportet, & cum partitione accommodatâ. Sed detur unicum fuiſſe Synedrium majus, & Sacerdotes ac Levitas etiam interfuiſſe, tum de jure reſpondentes, tum de facto ſuffragia ferentes, erat tamen ordinarium & ſtatum. Non erat conſeſſus trium delegatorum à Rege Regiam juriſdictionem in cauſis Eccleſiaſticis exercentium, ſed Domus judicii ſeptuaginta judicum, ſicut Hebræi vocant, quæ ante Reges conſtitutos regebat populum Iſraeliticum. Non inſtituit Jehoſaphatus, ſed, collapſum Reipublicæ & Eccleſiæ ſtatum recognoſcendo, reſtituit & inſtauravit. Non judicabat de litibus privatis, niſi partium provocatione, aut judicum conſultatione delatis, ſed de cauſis publicis totius regni, de tribu, de pſeudopropheta, de bello, de pace. Habebat poteſtatem vitæ & necis, & judicare poterat de cauſis capitalibus. Non mirum, ſi in populo Dei Synedrium illud fuerit mixtum perſonis & cauſis, cum pleræque leges judiciales fuerint etiam ceremoniales, & omnes in ſacra codice deſcriptæ, erantque Levitæ Judæorum Juriſconſulti. A Judæorum politia neceſſariam non poſſe trahi conſequentiam fatetur Bilſonus. *Juriſprudentia Judæorum Moſaicis libris comprehenſa Reipublicæ gerendæ normam continebat. Quamobrem magna ratione Sacerdotes & Levitæ tanquam illius ſcientiæ peritiſſimi, quippe quorum ſtudium in meditatione legis præcipue viguit, in iiſdem cum judicibus ſubſelliis ſunt collocati. Aliter ſe habent Reſpublicæ Chriſtianorum; Nullius enim civilis adminiſtrationis formam in Evangeliis expreſſam legimus, utpote quæ Chriſtianorum Magiſtratuum prudentiæ legibuſque Municipalibus eſt permiſſa, dummodo nihil ſtatuatur quod cum pietatis ac charitatis regula pugnet, aut æquo & bono adverſetur. Miniſtros igitur verbi Dei tanquam civilis juris arbitros ac diſceptatores in judiciis ſedere nihil eſt opus, nec eundem ſibi locum poſſunt vendicare, quem veteres ſub Moſe Sacerdotes tenuerunt.* Addo nec eadem ratione in pœnis temporalibus eundem locum ſibi vendicare poſſe. *Diſciplina Moſaica civilis fuit & politica, quæ gladii coercitionem habebat, in ea re diverſa, ab ea quam dominus & Apoſtoli in Eccleſia conſtituerunt*, inquit Saravia. Et ibidem, *cenſuram Eccleſiæ ſuæ Dominus diverſam conſtituit ab ea quæ fuit tempore legis. Nihil enim eam habere voluit, quod eſſet civilis imperii, ne ejus prætextu leges juraque gentium civileſque adminiſtrationes, Apoſtoli Eccleſiarumque paſtores ſibi adſumerent.* Gelaſius Pontifex Romanus in Anaſtaſium Imperatorem invehens, teſtatur diſtinctas eſſe poteſtates, poſtquam ad verum ventum eſt, quamvis ante adventum Chriſti quidam, figuraliter adhuc in carnalibus actionibus conſtituti, utramque poteſtatem exercuerunt, *Attamen Chriſtus*, inquit, *memor fragilitatis humanæ, quod ſuorum ſaluti congrueret, diſpenſatione magnifica temperans, ſic actionibus propriis, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ſuos volens medicinali humilitate ſalvari, non humana ſuperbia rurſus intercipi, ut & Chriſtiani Imperatores pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium curſu rerum, Imperialibus diſpoſitionibus uterentur; quatenus ſpiritualis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans Deo minime ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præeſſe videretur qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus, ut & modeſtia utriuſque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque ſuffultus: & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur.* Eadem fere Nicolaus primus. Dicent forte, ſe non ut Epiſcopos, ſed ut delegatos Principis judices, gladio temporali reos ferire. At Chriſtus ſimpliciter interdixit dominativum regendi modum & vim coactivam per pœnas temporales Math. 20. Luc. 22.

De Gubern. cap. 2.

De Gradib. cap. 11. ſect. 16.

 Vos

Vos autem non sic, Non ait Christus, *quatenus Apostoli*, sed omnino *vos*, nempe qui estis Apostoli mei, *non sic*. Non modò in eodem officio, sed etiam in eodem subjecto, incompatibiles esse voluit has potestates Christus. *Apostolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi usurpare aude, aut Dominans Apostolatum aut Apostolicus Dominatum. Forma Apostolica hæc est: interdicitur dominatio, indicitur ministratio.* Sic Bernardus. Non aliam merentur replicam sic distinguentes, quam scomma cujusdam Rustici Coloniensis, quod in Collectaneis suis refert Fulgosius. Si unicum erat Synedrium, & potestatem vitæ & necis habebat ordinariam, cur non arrogant sibi, ex officio Bonifaciani Prælati, potestatem etiam ordinariam vitæ & necis, sicut Sacerdotes & Levitæ in unico illo, ut ipsi volunt, Synedrio? Alioquin non quadrabit ad ipsorum gladium temporalem exemplum Synedrii Judaici. Quòd ad censuras spirituales attinet, potuitne Jehosaphatus earum potestatem sæcularibus, aut cuivis indigenæ demandare, idque vi omnimodæ jurisdictionis Ecclesiasticæ, annexæ & unitæ regio diademati? Si igitur nec Episcopi sint capaces potestatis gladii temporalis, nec sæculares spiritualis, in Curia celsæ Commissionis, nullam habet legitimam potestatem utriusque gladii Commissariorum etiam plenarius, nedum trium aut quatuor, consessus.

De Considerat, lib. 2.

Possunt dicti tres Commissarii Canones unà cum Principe condere, ut supra vidimus. Imperarunt presbytero cuidam, ut panem Eucharisticum præberet uni, qui non nisi ore sumere volebat, teste authore assertionis politiæ Christianæ. Solenne illis est imperare maritis, ut uxoribus immorigeris, quarum cohabitatio ipsis cordi non est, tantum ad victum suppeditent, quantum ipsi præscripserint.

Possunt reis præscribere salaria advocatis, scribis, apparitoribus, aliisque Curiæ ministris solvenda.

Possunt constituere alios Commissarios inferiores & minores, à quibus, ut subdelegatis, ad ipsos fiat provocatio, ut refert Barrous.

Potest Princeps per statutum constituere Commissarios in quavis Diœcesi, imo in quaque Paræcia, à quibus nulla fiat provocatio, atque ita Curiarum omnium Ecclesiasticarum jurisdictionem ordinariam evertere. Wolsæus Cardinalis & Pontificis à latere Legatus, ipsius Archiepiscopi Cantuariensis Legati nati potentiam subruebat, *Curiam erexit, quam Legatinam nuncupavit, ad quam omnes fere causas Ecclesiasticas pertraxit, apud alia solitas tractari tribunalia, quorum judices, registrarios, cæterosque ministros otiosos jam sedere oportuit, & Wolseianis emolumenta solita munerum suorum concedere*, ut refert Godwinus in Commentario de præsulibus Angliæ. Ita & hîc non una sed plures Curiæ Legatinæ Commissariorum Regiorum erigi possunt, quæ Curias omnes ordinarias subruant.

Pag. 193.

Fingit Mucketus Commissariis potestatem utriusque gladii demandatam ad supplendam, & corroborandam, ubi deficit, ordinariam Episcoporum & Archidiaconorum jurisdictionem. *Quandoque enim fit*, inquit, *ut propter inferiorum judicum Ecclesiasticorum negligentiam & conniventiam, aut impiam delinquentium pervicaciam in contemnendis Ecclesiæ censuris, propter illorum fugam ab una Episcopali Diœcesi in aliam, & potentiam in Comitatu ubi degunt, aut criminum atrocitatem, multi ordinaria Archidiaconorum & Episcoporum jurisdictione vel non omnino vel non pro meritis plectantur, qui hac Regiorum Commissariorum potestate per universum Angliæ & Hiberniæ regnum protensa, & non modo censuris Ecclesiasticis, sed etiam pœnis temporalibus munitâ, multò ocyùs in ordinem rediguntur, & acriùs puniuntur.* Agnoscit igitur Episcoporum & Archidiaconorum negligentiam, conniventiam, & imbecillitatem, sed an seriò? Nequaquam: verùm, ut hac fallaciâ majorem tyrannidem introducant. In constitutione

ratione edita per Simonem Mepham in Concilio suo provinciali celebrato anno 1323. habemus ista, quæ sequuntur. *Districtè hoc approbante Concilio provinciali præcipimus, ut omnes judices ordinarii nostræ Cantuariensis provinciæ se invicem sine aliqua difficultate juvent in citationibus & executionibus faciendis, ac quibuscunque mandatis licitis exequendis* Quò fugeret reus, si judices ordinarii se invicem juverint? Si contumax excommunicationis fulmine ictus fuerit, potest Episcopus, per Breve regium *De excommunicato capiendo*, Vicecomitis operâ in carcerem trudendum curare. In Brevi quodam Regio *de excommunicato capiendo* dicitur, quod *potestas Regia sacrosanctæ Ecclesiæ in suis querelis deesse non debet*, teste Apologia processuum in Curiis Ecclesiasticis. Si igitur judices ordinarii habent & mutuum, & brachii sæcularis auxilium, quod de fuga dicit subterfugium est. Si supplenda Episcoporum negligentia & Archidiaconorum, si corroboranda jurisdictio judicum ordinariorum, restituantur presbyteri in suum locum, & unà cum Episcopo, ut in veteri Ecclesia, communi consilio & auxilio Ecclesiam gubernent. Convocentur bis singulis annis Synodi Provinciales. Frequentes coeant in conciliis nationalibus. Si quid ad hæc desideratur, imploretur brachii sæcularis auxilium vel vindicta, prout æquum videbitur. Non est cœlum terræ miscendum, divina & humana jura confundenda, gladii temporales & spirituales in unum conflandi & conferruminandi, præsertim in Ecclesia, ut ipsi prædicant, bene constituta & florentissima. *In favorem Ecclesiæ nihil injustum statui debet*, inquit Occamns. Possunt Commissarii litem inchoatam coram judice ordinario, ad se advocare, ubi nulla deprehenditur negligentia aut conniventia. Possunt etiam judices ordinarios antevertere, quod sæpius faciunt, & ubi possunt ordinariam jurisdictionem in suis Curiis, malunt extraordinariam istam & delegatam exercere in Curia illa augusta, majori terrore, maximè cum quis ad conformitatem cogendus, vel ob scriptum aliquod contra crucem aut superpelliceum castigandus. Non igitur ad supplendam negligentiam aut conniventiam judicum ordinariorum (nam ipsi sunt aut esse debent illi judices ordinarii) constituti sunt Commissarii, nisi semet ipsos negligentiæ, & conniventiæ insimulare vellent Episcopi. Ad corroborandam quidem Episcoporum & Archidiaconorum jurisdictionem ordinariam, id est ordinariam tyrannidem, extraordinariam Jurisdictionem, id est, tyrannidem extraordinariam exercere Episcopos commissarios non diffitebor. Tribunal inquisitionis Hispanicæ corroborat jurisdictionem ordinariam Episcoporum & Archidiaconorum in Hispania, cujus in his Commissariis effigiem esse vivam facilè concederem. Quod de quorundam potentia causatur, ludibrium est. Columbarum non corvorum, non procerum & magnatum, sed tenuium & plebeiorum tortura est ista jurisdictio.

Lindwoode in Provinc. lib. 2. de judiciis, fol. 65.

Pag. 8.

De Potest. Pont. quæst. 3. cap. 2.

Ad Anglicani tribunalis exemplar formatum est anno 1610. aliud in Scotia, cujus authoritate & potestate altaris Anglicani ectypon efformandum erat. Quidam ministri Episcopalem jurisdictionem & tyrannidem in Ecclesiam affectantes, armati sunt potestate utriusque gladii, quò facilius dominationem Episcopalem invaderent, idque solo diplomate Regio, absque ullo statuto vel specie minima consensûs procerum & ordinum Regni, ut in Anglia. Delegata Commissariorum jurisdictione freti Ecclesiam nostram in hunc usque diem vi subigunt, & miserum in modum opprimunt Spottisvodius Andreapolitanus, Laws Glascuensis, Lindesius Rossiensis, Bannatinus Dumblanensis, Douglasius Moraviensis, Lindesius Brechinensis, Lindesius Caledonius, Forbosius Abredonensis, Boidius Argatheliæ, Lambius Casæ Candidæ seu Gallovidiæ, Abrenethius Cataneliæ Græmus Orcadum, Cnoxius insulanorum Episcopi: eorumque decessores aliquot, Gladstonus Andreapolitanus, Hamiltonus & Couperus Gallouidiani, Forbosius Cataneliæ, & alii.

 3. Con-

3. Concernunt canones vel leges relaxandes. 1. in perpetuum, cum prorsus abrogantur à Principe. 2. in tempus tantum, ut cum princeps abolitionem criminis vel violati Canonis alicui concedit. 3. in præteritum, & in futurum etiam, ut cum & aboletur infamia, & violator in integrum restituitur. 4. Cum gratia fit Canonis in futurum tempus certæ alicui personæ, ex speciali occasione, causa cognita, quam Dispensationem vocant, quæ plerumque fit, cum sub magno sigillo Angliæ confirmantur facultates ejusmodi concessæ per Archiepiscopum Cantuariensem, cui hoc munus ex statuto incumbit, vel si ipse absque justa causa renuat, tum Cancellarius Angliæ eas primariò concedit juxta statutum in ea parte editum.

Si potest prorsus abrogare Canones absque Ecclesiasticorum & Synodorum assensu, frustra conditi Canones. Ordo postulat, ut per quas causas res aliqua nascitur, per easdem intereat; ut Canones à Conciliis conditi à Conciliis abrogentur.

Si etiam absque consensu Ecclesiæ potest abolere crimen & infamiam violati Canonis, frustra muniuntur Canones pœnis & censuris. Quòd si per fictas causas acciderit, ut nonnulli ejusmodi gratias extorqueant, per quas pœnæ inflictæ ab Ecclesia aut remittuntur aut minuantur, Tridentini Patres decreverunt in hunc modum. *Episcopus apud Ecclesiam suam residens, de surreptione & obreptione Gratiæ, quæ super absolutione alicujus publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissione pœnæ, ad quam criminosus per eum condemnatus fuerat, falsis precibus impetratur, per seipsum, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus etiam summariè cognoscat, ipsamque Gratiam, postquam per falsi narrationem aut veri taciturnitatem obtentam esse legitime constiterit, non admittat.* An non licebit de Codicillis venialibus Principis inquirere, quibus artibus extorqueantur, quod de Papæ codicillis in Ecclesia Papana licet? Conferat dignitates mundanas pro arbitrio, sed infamibus dignitatum Ecclesiasticarum portæ ne pateant.

Potest princeps authoritate legum Anglicanarum dispensare in omnibus causis Ecclesiasticis, in quibus dispensationes prius solitæ impetrari in Curia Romana, quarum dispensationum thesaurum erogat in Curia Archiepiscopi Cantuariensis, quam Curiam facultatum vocant, vel, ipso renuente, in Curia Cancellariæ. Potest autem Papa dispensare in omni lege humana Canonica. De dispensationum erogatione capite tertio opportunior erit dicendi locus.

3. Non usitata, quæ concernunt Beneficia Ecclesiastica, & Diœceses, eo quod potest Princeps.

1. Mandare Archipiscopo, ut confirmet electionem: necnon cum duobus aliis Episcopis, ut confirmet electum in Episcopatum.

Sext. Decretal. lib. 2. c. 47. Canonibus cautum fuit, ne fieret confirmatio, nisi prævia inquisitione & examinatione accurata, explorando electum, electionisque ordinem. Si ritè omnia confecta

fecta viderat Archiepiscopus, tunc confirmationis munus impendebat. Quòd si electus non fuerat repertus idoneus, iteranda erat electio. Hîc vero omnia geruntur potius pro imperio. Archiepiscopus non à Patriarcha; sed altero Archiepiscopo & duobus Episcopis, vel à quatuor Episcopis confirmandus est. *Decretal. lib. 1. tit. 6. c. 3. & 25.*

2. Unire sive consolidare, vel separare antea unita, beneficia minora & Episcopatus.

Potest quidem accidere, utilitate vel necessitate suadente, ne quid Ecclesia detrimenti, aut cultus divinus decrementi patiatur ob inopiam & tenuitatem, ut minora beneficia colligationem postulent Ecclesiolarum: quòd in Episcopatibus, rarò aut fere nunquam accidit, nisi quod Ecclesiasticorum avaritia insatiabilis & ambitio importunius idipsum efflagitarunt. Episcopatuum & beneficiorum conjunctio, fit, vel in unum corpus conflando, vel unum alteri subjiciendo, vel, utroque suum gradum & titulum retinente, unum principale, alterum inferius constituendo. Sed annon hæc omnia sunt Ecclesiarum, quarum interest, aliorumque Ecclesiasticorum consensu & judicio prius probanda, ne unio pariat divisionem, & ne Episcoporum & pastorum greges dissipentur; Nihilne refert sintne Episcoporum vires gregibus suis pascendis impares? Episcopatuum unionem quis, nisi qui lanam & lac ovium, potius quam commodum, sitiet, eximia laude ornabit? De provinciarum & dioecesium civilium unione & jure Metropolitico civitatibus in usum civilem conferendo nihil dicimus.

3. Fiduciario titulo, quem Commendam vocant, concedere vacantem Episcopatum, aut beneficium minus.

Priscis temporibus solebat Ecclesia vacans probo alicui viro commendari, donec præficeretur pastor idoneus, & Commendatarius tanquam tutor quispiam, aut procurator bonæ fidei, actus sui rationem reddebat. *Verùm* (inquit Duarenus) *res ad consulendum Ecclesiis vacantibus excogitata, tandem in ipsarum perniciem pestemque mirabiliter conversa est, & sic immutata, atque deleta, ut priscæ illius fiduciæ vix imago quædam umbrave superfit, & mores ubique recepti faciunt, ut non simplex Depositarius curatorve, sed Dominus quodammodo habeatur Commendatarius.* Fiduciarios istos dispensatores rectiùs fucatos dissipatores vocandos censet. Non videbatur duarum Ecclesiarum esse pastor, qui esset unius pastor, alterius tantum custos & commendatarius. Atque ita fiduciariis custodiis, vel potius mancipationibus, in fraudem canonum, Episcopi & alii beneficiarii minores, & postea etiam magnates, plura possidere beneficia cœperunt. *Quæ pestis nostro sæculo ita grassatur,* inquit Renatus Choppinus, *ut maxima sacerdotiorum portio à Satrapis teneatur sub aliena vilium sacrificulorum fiducia, tacitoque fideicommisso. Inde manat etiam sacrorum munerum nefanda hæreditas, vel oppigneratio, vel turpis nundinatio, certissima Ecclesiasticorum bonorum labes, & ruina.* Fiduciæ sunt, tam perpetuæ quam temporariæ: fiduciæ perpetuæ, sicut depositum vel mandatum simplex, revocari non possunt. Videmus igitur quanta impendeant mala ex fiduciarum seu commendarum potestate.

De Minister. & Benef. l. 5. cap. 8.

De Sacra Polit. lib. 2. p. 59.

4 Episcopos ab uno in alium Episcopatum transferre.

Quàm odiosa sit Canonibus alieni Episcopatûs affectatio & Episcoporum translatio, videat lector Conc. Nicen. c. 15. Sardicens. Can. 1. Antioch. Can. 21. Chalced.

ced. Can. 5. Carthag. 3. Ca. 38. Poteſt quidem accidere, ut tranſlationem ſuadeat Eccleſiæ utilitas aut neceſſitas, ſed de utilitate & neceſſitate judicare debet Eccleſia, abſque cujus conſenſu transferri non debent. Alioquin non præcideretur Epiſcoporum avaritia & ambitio, ſuæ civitatis mediocritatem faſtidientium, & celebrioris loci adminiſtrationem ambientium, ſed foveretur, ſi unius principis libidini permittenda eſſet iſta poteſtas, ſicut unius Papæ arbitrio olim permiſſa fuit. Primùm quidem non niſi probatâ apud Synodum Provinciæ cauſâ, & interpoſito Epiſcoporum decreto, poterat Epiſcopus ab una Eccleſia in aliam transferri. Poſtea non licebat inconſulto Pontifice Romano tranſire ad aliam diœceſin, ejuſque authoritate intercedente, etſi Legatus à latere id concederet. Nunc inconſultis Synodis & Eccleſiis transferuntur ab una ſede in aliam.

5 E duobus nominatis unum in Suffraganeum Epiſcopum eligere.

Suffraganeorum Epiſcoporum ſedes 25 in Epiſcoporum Diœceſibus conſtitutæ 26. Henric. 8. cap. 14. Facultas permiſſa Epiſcopo, duorum nomina in ſcriptis ſub ſigillo, Regiæ Majeſtati exhibendi, & rogandi, ut eorum unum nomine, titulo, & dignitate Epiſcopi Suffraganei civitatis N. ornaret. Regio diplomate monitus Archiepiſcopus Epiſcopum Suffraganeum benedictionibus, & ceremoniis requiſitis, unà cum duobus aliis Epiſcopis aut Suffraganeis, inauguraturus eſt. Epiſcopi comprovinciales Archiepiſcopi Suffraganei dicuntur: Sed iſti ſunt Epiſcoporum comprovincialium Suffraganei. De quibus plura ſuo loco. De Epiſcoporum electione in genere ſupra diximus.

6 Fines & terminos cujuſlibet Diœceſeos extendere vel contrahere.

In univerſo Angliæ regno unà cum Walliæ principatu ſunt comitatus quinquaginta & duo, quorum minimus in circuitu habet milliaria plus minus quinquaginta, maximus plus quàm ducenta, teſte ipſo Mucketo: & tamen Epiſcopales Diœceſes ſunt tantum viginti ſex, quarum aliquot per duos, nonnullæ per plures iſtorum Comitatuum extenduntur; quod principatum magis quàm Epiſcopatum nobis exhibet. Fines & terminos cujuſlibet Diœceſeos extendere licet Principi in uſum politicum, ſed Epiſcopi poteſtatem eouſque extendere, quò Diœceſium limites, poſſe pernegamus. Poteſt enim Princeps ad provinciæ amplitudinem diœceſin extendere. Extenſiva Epiſcoporum poteſtas in integras Diœceſes nulla æquitate ſubſiſtit, ut poſtea docebimus.

De Polit. cap. 1.

Epiſcoporum tranſlatio, Epiſcopalium ſedium mutatio, aut conſtitutio, Epiſcopatuum unio, ſeparatio, extenſio, contractio hìc Principi reſervata, numerabantur olim inter Reſervata Papæ, quæ ſolus per ſe, aut ſpeciali mandato, expedire poterat.

Si Princeps poteſt diſpenſare in omnibus cauſis, in quibus olim Papa diſpenſabat; presbytero jus Parochi conferre; novas leges de ritibus & ceremoniis ferre; Synodorum canones irritos & nullos reddere; diœceſes Epiſcopales unire, ſeparare, contrahere, extendere; in omnibus cauſis Eccleſiaſticis, etiam hæreſis, ſimoniæ, idololatriæ & ſimilium, appellationes recipere: ſequitur *Supremi Gubernatoris* titulo, non intelligendum Principem eſſe ſolùm vindicem jure gladii, ut ſæpius inculcat Bilſonus in libro de obedientia, ſed etiam eſſe legiſlatorem & judicem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis. In Comitiis Ordinum regni Scoticani anno 1606. (ubi Proceres & Magnates quidam Regiæ Majeſtati gratificantes,

pſeudo-

pseudo-Episcopos ad tertium Ordinem Parliamenti restituerunt, ut Abbatias in feudo perpetuo retinere possent) declaratum, *Regem esse supremum Monarcham, absolutum Principem, judicem & gubernatorem in omnibus causis, tam temporalibus quàm spiritualibus.* Si Princeps potest in omnibus causis Ecclesiasticis tùm vindicare gladio temporali, tum censuris & pœnis spiritualibus castigare, & reformare omnes errores, schismata, hæreses, & enormitates, eamque potestatem aliis demandare; sequitur, potestatem Principis esse non objective tantum, & materialiter Ecclesiasticam & spiritualem, sed etiam proprie & formaliter, & Primatum Regium esse proprie & formaliter spiritualem, non Primatum quoad spiritualia tantùm. Nam quatenus custos & vindex utriusque tabulæ habet potestatem vis coactivæ in causis Ecclesiasticis, & proinde objective Ecclesiasticam. Sed virtute Primatûs Regii habet omnimodam jurisdictionem Ecclesiasticam & spiritualem, & proinde censurarum & pœnarum spiritualium potestatem in omnibus causis Ecclesiasticis, eamque demandare potest quibus libet indigenis, & reipsâ Commissariis suis demandat. Potestas pœnarum & censurarum spiritualium in Principe, & Commissariis, non est alia, atque alia: alia in Committente, alia in Commissariis: sed eadem. Utraque igitur est, vel formaliter politica, quod absurdum; vel omnimoda jurisdictio Ecclesiastica, quæ antè exercebatur in Ecclesia Papana, non est unita Coronæ Regiæ, nec demandata Commissariis Regiis, quod falsum. Observandum non modò extraordinariam Commissariorum, sed etiam Archidiaconorum & Episcoporum jurisdictionem ordinariam, in foro exteriori à Principe tanquam supremo Capite manare, ut disertè dicitur in rescripto Edwardi 6. quod suprà memoravimus. Per statutum ejusdem Edwardi redintegratum Jacob. 1. tenentur Episcopi, literas citatorias, edicta, & decreta, non suo, sed Regio nomine munire, & processus formare, sigillisque suis non sua insignia, sed Principis, incidere, eaque Bullis suis apponere aut appendere. Quod quamvis in quotidiana praxi non observant, non tamen arguit eos authoritate Regia, & potestate à Principe derivata non exercere jurisdictionem ordinariam. Farrarius Menevensis sub Edwardo 6. incusatus, quòd Cancellarium constituisset omisso Regis titulo & authoritate in tabulis mandatæ jurisdictionis; & in collationibus & institutionibus suum nomen authoritatemque, non Regis, usurpasset, Primatûsque non meminisset. Ad prius respondit, utcunque peccârit in forma, authoritatem tamen Regiam satis elucere in tabulis illis; ad posterius, se collationes & institutiones confecisse, si non nomine, saltem authoritate Regia, Primatumque memoravisse. Whitgiftus Cantuariensis istud non diffitetur. *Agnoscimus,* inquit, *omnem jurisdictionem, quam habet aut exercet ulla Curia in Anglia, sive civilis sit, sive Ecclesiastica, exerceri nomine & authoritate Majestatis Regiæ, ab eaque, ut suprema Gubernatrice, descendere.* Epіscopi Pontificii, licet Papam ut Christi Vicarium recognoscant, cum excommunicationis sententiam ferunt, non tamen dicunt in nomine vel virtute Papæ, inquit Suarez, sed sua utuntur ordinaria potestate; vel dicere possunt in virtute Christi, vel per potestatem à Christo concessam; quia Christus est author Principalis, Papa tantùm Christi vicarius. Non tamen negat posse ministrum, vel Legatum Pontificis dicere, se id facere potestate à Pontifice accepta, quia non attribuitur effectus Pontifici, ut principali causæ simpliciter, sed tantùm in genere ministri seu vicarii communicantis jurisdictionem suam; quod secùs fortasse esset, si diceretur in nomine aut virtute Petri, aut Papæ, quia hæc verba significare videntur authoritatem Principalis Domini; Et quamvis dicere possunt authoritate a Papa concessa, non est tamen hic aut similis loquendi modus, *Necessarius atque usitatus ab ordinariis Pastoribus, ut sunt*

Replica p. 680.

Defens. l. 3. cap. 11. sect. 15. 16.

Episcopi, qui post acceptam potestatem, ad modum causæ proximæ, suo jure utuntur. Ut Episcopi Pontificii mediante Papa habent jurisdictionem in foro exteriori, quamvis non usurpent nomen Papæ in exercitio jurisdictionis; ita & hîc non sequitur, jurisdictionem in foro exteriori non manare à Principe, ut supremo capite Ecclesiæ Anglicanæ, quamvis Episcopi & Archidiaconi non usurpent nomen Principis in exercitio jurisdictionis exterioris. Est tantùm peccatum in forma, & contra statutum, quod nomen Principis, & titulum supremi Capitis prætereunt, rem ipsam tenent. Observat Molinæus, excommunicandi potestatem in Ecclesia Papana manare, non a potestate ordinis Presbyteratûs, nec Episcopatûs naturâ, sed ab authoritate & jurisdictione quam habent à Papa, apud quem est scaturigo Ecclesiasticæ jurisdictionis omnimodæ. *Episcopos descendere à Pontifice, tanquam à Capite, nihil aliud apud nos est,* inquit Becanus, *quàm accipere jurisdictionem fori exterioris à Pontifice.* Fugatâ igitur Pontificis Romani authoritate, alium oportebat Caput sufficere, & ex ejus scaturigine jurisdictionis omnimodæ potestatem haurire: nam absque Capite subsistere non possunt Episcopi & Archiepiscopi. Detrahebant olim veteres statuis capita, & alia imponebant. Hermas Pentelicos (id est statuas ex marmore Pentelico) cum capitibus æneis, ad se quamprimum mittat Pomponius Atticus, petit Cicero. Whitgiftus asserit Principem exercere supremi regiminis in omnibus causis; ut partem unam per Cancellarium, ita & alteram per Archiepiscopos. A Principe igitur fluit jurisdictio omnimoda, etiam Ecclesiastica in foro exteriori, & per appellationes ad eundem refluit. Quòd ad potestatem ordinis & jurisdictionis in foro interiori seu conscientiæ, non derivatur à Principe, ab eo tamen pendet ipsius exercitium. Alia autem est ratio jurisdictionis in foro exteriori, ut diximus. Notandum etiam, Principem posse hæc omnia jura particularia Primatûs Regii exercere, quâ talis est simpliciter, & non quatenus Christianus: Nam sunt in perpetuum unita Coronæ Regiæ. Sive igitur sit Ethnicus sive Christianus, dummodò Coronæ possessor, eandem semper retinet authoritatem. Et certè quantamcunque de jure habet potestatem Princeps in causis Ecclesiasticis, habet quatenus Princeps simpliciter, & non quatenus Princeps Christianus. Spalatensis asserit Principis potestatem in externis Ecclesiæ, jure divino, & naturali & positivo, cum potestate Regia ita necessariò connexam esse, ut infidelis etiam Princeps tali, si velit & sciat, legitimè uti possit potestate. Et *Turcicos ego*, inquit, *Magistratus in mea Diœcesi Spalatensi, quæ maxima ex parte Turcis subest, expertus sum invigilantes super Christianos subditos, ac præsertim Ecclesiasticos ministros, ut leges proprias servarent.* Nihil igitur novi juris accedit Principi ex Christianismo: tantùm scientiæ lumine, & voluntatis inclinatione redditur magis idoneus & promptus ad dextrè & commodè exercendum suam potestatem. Quòd si eodem vitio laboraverit, quo Ethnicus, vel cœcæ mentis vel depravatæ voluntatis, non cessaret ab officio suo Ecclesia, ubi opus fuerit, nec sibi aut membris suis in casu necessitatis deesse debet: siquidem potestas Principis sive Ethnici, sive Christiani *Cumulativa* est, ut suprà diximus, *non privativa. Salus Ecclesiæ suprema lex esto. Regia prærogativa complectitur amplissima privilegia, Regiam Majestatem ab usitatâ juris normâ eximentia, quæ aliquibus cancellis circumscribere est difficile*, inquit Mucketus. Sic circumscribit tamen Renatus Choppinus in præfatione Operis de sacra politia. *Regiam nimirùm authoritatem Ecclesiæ solùm metimur commodis; tantùmque ipsi tribuimus, ut sacro Cœtui quæ adjumento esse debet, offendiculo non sit, neve cujus adjutrix ornandæ illa quondam fuit, Ecclesiasticam opprimat libertatem. Haud secùs ac Horatiani equi auxiliator in cervum, cujus implorata ope, frænoque recepto, victor quidem equus discessit ab hoste, at non equitem*

De Vocat. l. 1. p. 138.

Examen Concord. Angli. p. 113

Ad Atticum l. 1. epist. 8.

Replic. p. 381.

Ostensio Errorum Suarezii. cap. 3. num. 23.

De Polit. cap 2. p. 399.

equitem dorso, non frænum depulit ore. Quamvis Principum opem imploravimus, ad Papam oppugnandum & debellandum, cavendum tamen ne, excusso Papæ jugo, Magistratibus tribuamus novum Papatum: alioquin non Papatum, sed Papam solummodo mutabimus, & Papismum Papatûs comitem nunquam penitùs profligabimus. Extrema semper vitanda, & mediâ incedendum est viâ. Spalatensis in eodem Regno duo corpora Reipublicæ & Ecclesiæ formaliter diversa esse ait, quamvis materialiter sint unum corpus. *Eadem multitudo, ut civilis, constituit unum genus Reipublicæ, cujus caput solus sit Rex, & cujus membra sint omnes homines quatenus pars sunt Reipublicæ civilis: neque membrum ullum est quod non subdatur Capiti. Et rursus eadem multitudo, ut fidelis & Christiana, aliud, toto genere diversum à priori, constituit Reipublicæ genus, quod est Ecclesia, cui præest Sacerdos, & non Rex: qui Rex, respectu hujus secundi generis Reipublicæ membrum est, & non Caput; sicut prioris Reipublicæ, Pontifex membrum est & ipse, non caput: Ideoque in priori Republica Pontifex subjicitur Regi, in posteriori vero Rex subjicitur Pontifici.* Ipsam potestatem Regiam illi non subjici antè dixerat. Et paulo suprà, *Potestas spiritualis & temporalis, cum sint inter se diversissimi ordinis, nullo modo possunt invicem commisceri.* Hoc puto velle Spalatensem, Principem esse formaliter caput reipublicæ in regno, & tribuum & singulorum civium; sed non Ecclesiæ in regno, nec formaliter exercere potestatem Ecclesiasticam posse, eamve aliis demandare, quod est officium capitis.

Lib. 6. cap. 3. num. 17.

Numer. 11.

Qui Primatûs Regii jura discere voluerit ex Hierarchicorum contra Pontificios scriptis Polemicis, nihil certi reperiet. Nam vel Andabatarum more inter se dimicant, vel de facto potiùs exempla quorundam Imperatorum à recta norma sæpius deflectentium congerunt, quam de jure argumenta proferunt. Ex statutis regni, Commissariornm jurisdictione in causis Ecclesiasticis, & tabulis Hierarchiæ, faciliùs & certiùs omnia Primatûs Regii jura edoceri possumus.

CAPUT II.

De Episcoporum Gradibus.

Nulla est jure divino graduum imparitas inter Ecclesiæ pastores. Differentia inter Episcopum & Presbyterum introducta in Ecclesiam, erat tenue illud initium unde orta est Monarchia Papæ: & gradus Episcoporum erant gradus, quibus sceleratus ille & exlex Antichristus Romanus ascendit ad fastigium dignitatis & tyrannidis. *Antichristus,* inquit Wicleffus, *habet sub specie Cleri, Procuratores duodecim contra Ecclesiam Christi machinantes; cujusmodi communiter ponuntur Papæ, & Cardinales, Patriarchæ, Archipræsules, Episcopi, Archidiaconi, Officiales, Decani, Monachi, & Canonici bifurcati, Pseudo fratres introducti jam ultimò, & Quæstores. Omnes autem isti duodecim, & specialiter Prælati Cæsarei, & fratres infundabiliter introducti, sunt manifesti discipuli Antichristi; quia libertatem Christi tollunt, ac onerant sanctam Ecclesiam, ac impediunt ne currat lex Evangelii libere sicut olim.* Idem asserit, *quod superbia Cæsarea hos gradus & ordines adinvenit. Similiter dico,* inquit, *quòd tempore Pauli, fuit idem Presbyter atque Episcopus, ut patet 1. Tim. 3. & ad Titum 1. & idem testatur ille profundus Theologus Hieron. ut patet 87. Dist. cap. Olim. Tunc enim adinventa non fuit distinctio Papæ & Cardinalium, Patriarcharum &*

Dialog. l. 4. cap. 26.

Archiepiscoporum, Episcoporum & Archidiaconorum, Officialium & Decanorum, cum cæteris officiariis & privatis religionibus, quorum non est numerus neque ordo. Presbyteros, quamvis ordine suo abutentes, non numerat inter Antichristi discipulos & gradus superbiâ Cæsareâ invectos in Ecclesiam, sicut Episcopos. Sed quia de Episcopi & Presbyteri discrimine paulò fusiùs capite quarto dicturi sumus, tantisper largiamur adversariis nostris, Episcopos Presbyteris esse potestatis gradu de jure divino superiores & majores, graduum tamen differentias inter ipsos Episcopos eodem jure constitutas fuisse pernegamus. Sunt qui Timotheum Asiæ propriæ dictæ, & Titum Cretæ, Archiepiscopos proprie dictos fuisse volunt. Episcopos Dioecesanos fuisse, datum sit, non concessum, Archiepiscopali etiam gradu aliis Episcopis superiores fuisse non evincent. Nullos legimus eis subordinatos Episcopos Dioecesanos in Asia aut Creta. Mandat Paulus Tito, ut constituat oppidatim Presbyteros. Et ne fortè putent sub voce Presbyteri latere Episcopum, antonomasticè postea sic dictum, quia vocabula tunc erant communia, observandum est Apostolum non dicere, κατὰ πόλιν πρεσβύτερον, nec κατὰ πόλεις πρεσβυτέρους, sed κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους; sicut & Act. 14. 23. Paulus & Barnabas κατ' ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους constituisse, refert Lucas. Constituit igitur Presbyteria, non Dioecesanum Episcopum in singulis oppidis aut civitatibus Titus. Mandat Timotheo Paulus, ut adversus Presbyterum, accusationem non recipiat; de accusatione adversus Episcopum Dioecesanum recipienda nihil dicit. De Presbyteris, Diaconis, & Viduis præcepta tradit; De Episcopis Dioecesanis, nec sub Episcopi, nec Presbyteri nomine, nullis mandatis instruit. Ad Archiepiscopos vel Metropolitanos scilicet scriberet Apostolus tres integras Epistolas, & inter tot & tam varia mandata, ne vel unum, quod Archiepiscopo vel Metropolitano proprium, interfereret? Nihil de convocandis Episcoporum Synodis, de Episcoporum consecrationibus, de corrigendis excessibus & defectibus Prælatorum, de recipiendis appellationibus in Episcoporum consistoriis interpositis, monet Apostolus; quamvis hæc sunt præcipua Archiepiscoporum munera, ut volunt Hierarchici. Ephesus quidem posterioribus sæculis constituta est sedes Metropolitana, sicut & Gortyna Cretæ. Utrum verò hanc prærogativam, loci præstantiâ, an succesione à Timotheo, adepta fuerit, nihil certi & definiti affirmare audet Bilsonus. Jacobum Apostolum fingunt Episcopum, & affigunt Hierosolymis. At sedes Hierosolymitana non fuit Metropolitica, sed posteribus sæculis subdita Episcopo Cæsareæ. Magna erat illius Ecclesiæ præcellentia, & ob Evangelii primam propagationem, Christi passionem, & veteris civitatis præstantiam, ob quas causas ad Patriarchatûs dignitatem tandem evecta est. Si, Cathedram tenente Jacobo, fuisset sedes Metropolitica, eâdem dignitate postea diminuta, non fuisset Cæsareensi subjecta. Jacobus Apostolus igitur erit solummodo Episcopus Dioecesanus, Timotheus vero & Titus Evangelistæ erunt Archiepiscopi. Siccine Apostolos in Episcopos, Evangelistas verò in Archiepiscopos transformabunt? Inter Angelos septem Ecclesiarum Asiaticarum eratne unus Archangelus? Annon omnes inter se pares, & tanquam rami æquales ex eodem Candelabri aurei scapo prodeuntes? Quid singulare laudat vel vituperat Christus in Angelo Ephesino, quod in cæteros Angelos Archiepiscopalem jurisdictionem redolet, quamvis quidam ipsorum in Asia minori etiam sedes habebant? Præterea Timotheus & Titus Pastorale munus exercere poterant ex officio in qualibet præfecturæ suæ parte, Titus in quovis oppido Cretæ, Timotheus in quavis civitate Asiæ, si modò Asiatica gens fere tota credita fuit Timotheo, ut vult Chrysostomus. At Archiepiscopus non debet Pastoris officio fungi in qualibet Dioecesi provinciæ suæ. Non igitur erant.

De Gubern. c. 16. p. 489

In 1. Tim. 5.

erant Archiepiscopi, sed vel Episcopi, vel Evangelistæ. Obiter notandum, Dioeceses Episcopales non protensas fuisse ad Provinciarum, Insularum, aut Regionum amplitudinem: Ergo nec quatenus Episcopi evangelizare tenebantur in tota sua præfectura, sed quatenus Evangelistæ. Principium istud mihi certissimum, nullum Ministrum ordinarium ab Apostolis præfectum fuisse pluribus Ecclesiis, ut, exempli causa, Ephesinæ & Pergamensi, Pergamensi & Laodicensi, sed uni tantùm: At unam Ecclesiam Provincialem nullam legimus, sed in plurali numero plures unius sive Provinciæ, sive Regionis, Ecclesias. Denique, si præcipuæ muneris Archiepiscopalis partes, Metropolitanis non nisi post Apostolicum sæculum attributæ fuerint, ab Apostolis non sunt instituti: At prius verum. Episcoporum consecratio, Synodorum convocatio, electionum confirmatio, appellationum definitio, Provinciæ visitatio, in Consiliis præsidentia, sunt præcipuæ partes muneris Archiepiscopalis: At hæ omnes post Apostolorum ætatem translatæ sunt in Metropolitanos, ut paulò infrà ostendemus. Whitgiftus Cantuariensis, Archiepiscoporum usum in Ecclesia, quandoque necessarium, quandoque inutilem esse, asserit, & ad Principum arbitrium esse mutabilem: Non sunt igitur divinæ institutionis. Nam quod Christus instituit, Principes tollere non possunt, & ordinaria Ecclesiæ ministeria, quæ sunt institutionis divinæ, fluxum & refluxum, Eurypi instar, non patiuntur. Downamus cum actu constitutos ab Apostolis Archiepiscopos docere non posset, ad arcanas Apostolorum intentiones se recipit, & Apostolos intendisse, diversis Ecclesiis in Provincia constitutis, Metropolitanum omnibus præficiendum; quod tamen nullis certis indiciis demonstrare potest. Ex præsumptis intentionibus etiam Episcopum Oecumenicum, & Patriarchas majores excudere possunt Hierarchici, si tantopere illis talia figmenta arrideant. Prædicarunt Evangelium, ut plurimùm, in civitatibus celeberrimis, ut inde ad oppida minora ocyùs & faciliùs evulgaretur. Non sequitur tamen, illarum civitatum Ecclesiis, jurisdictionem in conversas tributam fuisse. Sic enim Hierosolymitana, matrix fidei & religionis Christianæ, non modò Cæsareensi, cui postea subdita, sed etiam Romanæ, & Alexandrinæ, totius denique Orbis Ecclesiis, præficienda erat. Præterea quamvis Apostoli, ut prudentes operarii, miserunt falcem in ampliorem messem, & paululum fermenti indiderunt in magnam massam, quo citiùs totam fermentarent, non tamen minores neglectim prætererierunt. Spargebant semen Evangelii non temerè, sed prout à spiritu sancto erant ducti, sive ad civitates, sive ad oppida & villas & Pagos. Obibat ipse Dominus urbes omnes ac Vicos Mat. 9. 35. & sic suo exemplo præmonstravit, quid facturi essent Apostoli emittendi in universum orbem. Non deerat Apostolis opportunitas constituendi Archiepiscopos sua etiam ætate, ut in Ecclesiis Asiaticis, nullos tamen actu constituisse legimus. Si Episcopos non solùm conversis, sed etiam convertendis, actu præfecerunt in singulis Dioecesibus Apostoli, ut vult Downamus; cur non etiam Provinciis convertendis, etsi actu nondum conversis, Provincialem actu Episcopum itidem constituerunt? Eat igitur intentionalis iste Archiepiscopus, Apostolorum ætate nondum natus, & quærat sibi spurius alios patres, quàm Apostolos. Patres Nicæni Metropolitanorum originem, non ad institutionem Apostolicam, sed ad τὰ ἀρχαῖα ἔθη referunt. Non tam de sedibus, Romanâ, Alexandrinâ, Antiochenâ, quam de gradibus ipsis Metropolitanorum loqui, patet ex adjectione *cæterarum Provinciarum*, nullâ sedium particularium expressâ. Præterea nullos legimus perpetuos Episcoporum consecratores & moderatores, Metropolitanis priores, in Provincia Romana, Romano, in Antiochena, Antiocheno, in Alexandrina, Alexandri-

Replic. pag. 310 311. 316.

 no,

no, &c. Oſtendant nobis vel unicum exemplum perpetui præſidis Metropolitano prioris, cæteris comprovincialibus conſecrandis, convocandis, moderandis præpoſiti. Quod erat illi nomen? Metropolitanus indigitari non potuit, qui Metropolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus non fuit. Faſtuoſum Archiepiſcopi vocabulum nondum erat in Eccleſia uſurpatum. Sed non mirum eſt Anonymum fuiſſe, qui nullus fuit. Conjectura igitur Bilſoni inanis eſt. *Cum verò miranda illa ſpiritus ſancti dona ab hominibus defecerunt, quæ prima forſan Eccleſia ſpectavit in eligendo præcipuos quoſdam cæterorum Epiſcoporum moderatores; ætates proximæ ſubſequentes, ut viros celeberrimos præfecerunt, ita Eccleſiarum illarum Epiſcopos τὰ πρεσβεῖα prærogativam inter fratres habere voluerunt.* Ut mittam, quod Nazianzenus *non digniorum, ſed potentiorum, Epiſcopales thronos fuiſſe queritur*, addam & portentorum. Qui erant illi mirandis donis præditi, ab Apoſtolis, aut Evangeliſtis alii? Quod eorum munus? & quo ornatum nomine? Frivolum etiam eſt, quod profert Saravia ex Apoſtolorum Canonibus: *Epiſcopos ſingularum gentium ſcire oportet, quis inter eos primus ſit, qui habeatur veluti Caput, præter cujus ſententiam nihil, quod majoris momenti ſit, agant.* Comminiſcitur inde hanc provinciam aliis, quàm Metropolitanis commiſſam fuiſſe; quia Metropolitani non meminit Canon Apoſtolicus. At Canon ille deſumptus eſt, paulùm mutatis verbis, ex Concilio Antiocheno, ubi & Metropolitanus dicitur, & cauſa redditur, cur ad Metropolitanum potiùs quàm alium, controverſiæ Eccleſiaſticæ deferendæ ſint. Canones falsò dictos Apoſtolicos Antiocheno Concilio recentiores eſſe, vel unicum evincit, quòd Canones illi qui nomine Clementis Græcè editi, præcipiunt Natalem Domini celebrari 25. Decembris, quod prorſus ignotum erat in Eccleſia Orientali ante Epiphanii & Chryſoſtomi ætatem, & horum Canonum tamen meminerunt Canones Apoſtolici. *Quum hi Canones vetuſtatem ſuam tueri non poſſunt*, inquit Scaliger, *quantò minus & illi nomine Apoſtolorum, qui illorum meminerunt, & quædam dicunt in illis eſſe reprehenſioni opportuna?* Tilenus tamen Saraviæ aſſecla, his recentioribus Canonibus tuetur Metropolitarum vetuſtatem. Sed detur Canones Apoſtolicos Antiocheno Concilio fuiſſe vetuſtiores, non tamen Metropolitanorum authoritate antiquiores fuiſſe ſequitur, & proinde Antiochenus Canon erit tantùm Apoſtolici exegeticus. Ex ipſorum audaci conjectura, vanitatis etiam arguitur Downami delirium de Apoſtolorum intentione. Si enim Apoſtoli intendiſſent Metropolitanos comprovincialibus præficiendos, cur alii quàm Metropolitani conſtituti ſunt comprovincialium inſpectores à Patribus? Vel arcanas illas intentiones ipſis nondum innotuiſſe ſequitur, vel Apoſtolorum inſtituta deſpexiſſe. Patres igitur Niceni ad vetuſtum morem referunt gradum Metropolitani, non ſedem tantùm. Vox ἀρχαῖα in Canone Nicæno multas rétro annorum centurias neceſſariò non innuit. In Concil. Carthag. 3. can. 54. ſecundum Zonaram ὁ ἀρχαῖος τύπος dicitur antiqua forma, quæ ante annos ſeptuaginta in Concilio Nicæno inſtituta fuerat. Petrus Actor. 15. 7. dicit Deum elegiſſe ſe ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων *jampridem* (ad verbum *à diebus antiquis*) *ut per os ejus audirent gentes ſermonem Euangelii.* Quod non noſtra ætate, ſed avorum extitit, ab antiquo fuiſſe dicimus, quamvis proavorum aut abavorum tempora non attigerit. Sed ipſius rei vetuſtatem & initia videamus. Juſtinus Martyr & Irenæus de Epiſcoporum gradibus nihil differunt, ſed altum eſt apud illius ævi ſcriptores de eis ſilentium. Silent & ineunte Centuria Tertia, Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Origenes. Mediâ Centuriâ Tertiâ Cyprianus Epiſcopos inter ſe æquales eſſe ſcribit. *Epiſcopatus unus eſt, Epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus.* Item; *Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur.* In verba Cypriani hæc commentatur Spalatenſis. *Ipſos vero omnes Epiſcopos non reducit*

De Gubern. p. 487. 488.

Orat in laudem Baſilii.

De Gradib. cap. 20.

Can. Iſagog. l. 3. *p.* 301. 302.

Paran. p. 19.

L. 4. *Epiſt.* 2.

De Simplic. Prælat.

De Rep. Ec-

ducit Cyprianus ad ullam unitatem per subjectiones & Prælationes usque ad unum supremum, quæ est unitas subordinationis, sed omnes in solidum illam totam Ecclesiam gubernant. Si in solidum omnes & simul, certe inter ipsos neque est Prælatio neque subjectio.. Et unus omnium, inquit, *Episcoporum est Episcopatus, hoc est omnes Episcopi simul sumpti & in solidum unum tenent Episcopatum, & omnium est unum & idem officium & munus, inter multos tamen diffusum* In Concilio Carthaginensi idem Cyprianus hæc habet verba; *Neque enim quisquam nostrûm, Episcopum Episcoporum se constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse posset alterum judicare.* Quòd si quis dixisset, sic impunè posse Episcopos quidvis agere, respondet alibi; *Idcirco, frater charissime, copiosum est corpus sacerdotum, concordiæ mutuæ glutine, atque unitatis vinculo copulatum, ut si quis ex collegio nostro hæresin facere, & gregem Christi lacerare & vastare tentaverit, subveniant cæteri, quasi pastores utiles & misericordes, oves Dominicas & gregem colligant. Hos multos Episcopos ut redigat in unum*, inquit Spalatensis, *glutine eos concordiæ facit simul inter se cohærentes. Cohærentia hæc paritatem supponit, neque admittit subordinationem unius ad unum: admittit subordinationem unius ad plures, vel ad collegium, seu Corpus sacerdotum, ut loquitur Cyprianus.* Hieronymus, Epistola ad Euagrium, Episcopos inter se pares esse ex eo colligit, quòd omnes Apostolorum successores sint. *Ubicunque*, inquit, *fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem est meriti, ejusdem est sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Cæterùm omnes Apostolorum successores sunt.* Whitgiftus Cantuariensis ait, Episcopos & Archiepiscopos esse pares quoad ministerium, non quoad jurisdictionem, & esse ejusdem ordinis, non ejusdem gradûs. *Non nego*, inquit Downamus, *Metropolitanos esse Episcopis comprovincialibus superiores potestate jurisdictionis, quamvis omnes omnino Episcopi potestate ordinis sint æquales.* Hæc eadem Bellarminus. *Illud autem quod Hieronymus dicit, Episcopos esse ejusdem meriti & sacerdotii, verum est; sed intelligi debet de Episcopatu ratione ordinis, non jurisdictionis. Nec enim negare voluit Hieronymus, majorem esse ditionem Episcopi Alexandrini, quam Tanensis, cum constet illum tribus magnis provinciis, istum uni tantùm civitatulæ, præfuisse.* At Whitakerus respondet; *Illud non esse exponere Hieronymum, sed illudere.. Illud* Sacerdotii *ordinem significat, de quo respondent: sane* meriti *quid aliud esse potest quam dignitatis, potestatis, authoritatis, jurisdictionis? Quasi dicat Hieronymus, Episcopi omnes non tantùm sacerdotio atque ordine, sed etiam merito, & potestate & honore & authoritate æquales sunt.* Et id valere nomen *meriti* ostendit ex verbis Hieronymi, nam prius dixit, *si authoritas quæritur*, tum subjicit, *omnes sunt ejusdem meriti & sacerdotii.* Possunt esse ditiores aut tenuiores, sed tamen hæc inæqualis potentiæ aut paupertatis conditio non tollit dignitatis atque authoritatis æqualitatem. Quod ad objectionem de majore ditione Episcopi Alexandrini quam Fanensis, vel ut alii Tanensis, respondet; Hieronymum de jure, non de humana consuetudine aut constitutione loquutum esse. *Æqualitas ordinis à Deo est*, inquit Junius, *inæqualitas verò illius, quam hic Bellarminus dicit, jurisdictionis à positivo & humano jure.* Eadem totidem fere verbis Tilenus. *Nescivit*, inquit Spalatensis, *distinguere Hieronymus ab ordine jurisdictionem? Ignoravit Episcopos jurisdictione esse æquales, quos pares ordine faciebat? scilicet, sub titulo Sacerdotii inclusit quicquid & ordinis & potestatis haberet Episcopus, & pro unica irrefragabili hujus æqualitatis ratione posuit Apostolorum successionem.* Episcopus & Presbyter sunt ejusdem ordinis, quamvis secundum Hierarchicorum sententiam jurisdictione sint impares. An igitur

clef. Lib. 3. c. 1. num. 14.

L. 3. Epist. 13.

De Eccles. Rep. l. 3. c. 1. n. 14.

Epist. 85.

Repl. p. 386. 387.

Defens. l. 3. p. 127.

De Pontif. l. 2. c. 16.

De Pontif. Quæst. 1. c. 3. n. 27.

De Rep. Eccles. l. 2. c. 6. num. 6.

tur ut Episcopus ad Presbyterum, ita se habet Archiepiscopus ad Episcopum? Cypriani testimonia de jurisdictionis potestate pari intelligenda esse, quis adeo vecors est, qui non sentiat? Metropolitanorum potestatem non institutione Apostolica, sed constitutione humana subnixam arguunt Synodorum convocatio & in iis Præsidentia in Secunda annorum Centuria. Prope finem Centuriæ Secundæ refert Eusebius fideles sæpius convenisse, doctrinam Montani examinasse, hæresimque ejus reprobasse, & ex Ecclesia exterminasse. A Metropolitanis Synodos illas convocatas fuisse non refert. Eodem libro narrat convocatas fuisse varias Synodos ob controversiam de Paschate; & Synodo in Palestina præfuisse Theophilum Cæsareensem, & Narcissum Hierosolymitanum: Non præfuit igitur unus jure Metropolitico Synodo Episcoporum Ponti Palmas præpositus ὡς ἀρχαιότατος ut vetustissimus: non ergo ut Metropolitanus præsidebat; nec in Palmam hanc prærogativam ob senectutem contulissent, si Metropolitano, vel jure divino, vel lege aliqua Ecclesiastica, vel consuetudine, debita fuisset. Si Metropolitanus non præfuit, nec convocâsse censendum est. Qui nec ex officio præsidebant in Synodicis Episcoporum conventibus, neque eosdem convocabant, Episcopos consecrasse, Provincias visitasse, appellationes recepisse, comprovincialium excessus & defectus correxisse, quis compos mentis affirmare audebit? Hieronymus, Epistolâ ad Euagrium, neque ab Episcopis, neque à Metropolitanis ordinatos Episcopos in Ecclesia Alexandrina, sed à Presbyteris solum electos & in celsiori gradu collocatos memorat. *Nam & Alexandriæ*, inquit, *à Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri unum ex se electum in celsiori gradu collocatum Episcopum nominabant.* Consecrationis vox in Episcoporum Ordinationibus nondum nata, imò nec Ordinationis. Nam Episcopi & Presbyteri una erat & eadem ordinatio. Erat igitur ista evectio ad Episcopatum, nuda tantum electio & in prostasia perpetua collocatio. In Centuria Tertia legimus convocata fuisse in Africa Concilia quædam, quibus tamen non præfuerunt Episcopi Carthaginenses; ut Lambesitanum, in quo damnatus Privatus à 90. Episcopis, & Capsense convocatum ad Episcopi Capsensis ordinationem. Prope finem Centuriæ Tertiæ convocata Synodus Antiochena non à Samosateno Antiocheno, sed contra Samosatenum. Mutuo consensu, missis invicem literis, Episcopi coïere in Synodis propè tres annorum centurias; nec uni ex officio, cura convocandi, & præsidendi prærogativa perpetua, in omnibus provinciis alligata fuit. Cyprianum Archiepiscopum, vel Provincialem Episcopum non fuisse comprovincialibus superiorem, ipsius testimonia à nobis citata superiùs abundè testantur, ex quibus colligit etiam Musculus de Metropolitanis & Patriarchis non cogitasse quidem Cyprianum. Scribit quidem Cyprianus in hunc modum. *Sed quoniam latiùs fusa est nostra provincia, habet etiam Numidiam & Mauritanias duas sibi cohærentes.* Sed scribit nomine Collegarum, ut indicant verba præcedentia; *Sed cum statuissemus collegæ complures, qui in unum conveneramus.* Non erat fusior illa provincia unius Cypriani, sed omnium Episcoporum comprovincialium ex æquo communis. Nazianzenus de Cypriani quædam præfectura hæc habet verba; *Neque Carthaginensi tantùm Ecclesiæ, nec Africæ præficitur, verùm etiam occiduis omnibus regionibus ac propè etiam ipsi Orienti, necnon Australi & Septentrionali oræ.* Satisne sanus est, qui Cypriani jurisdictionem in has tam latè fusas provincias ex his verbis eliceret, & Pontificem Oecumenicum aliquem fuisse assereret? Quòd igitur ubivis laboranti Ecclesiæ opem ferret scriptis aut consilio, & doctrinæ luce in Ecclesia tanquam majoris magnitudinis stella inter minora sidera coruscaret, & cura universalis Ecclesiæ, quæ in communi omnibus Episcopis incumbebat, ipsum magis

Histor. Lib. 5. Cap. 14.

Lib. 5. c. 21.

Cypr l. 1. Epist. 3 & l. 3. Epist. 23.

Loc. com. de Ministr. Potest.

Lib. 4. Epist. 8.

Nazianz. in laudem Cypr.

magis ſollicitum redderet, ideo Rhetoricè potius quam Dialecticè Nazianzenus præficiendi verbo utitur. Eadem enim fere cura emicuit in Cypriano, quæ in ipſis Provinciarum illarum Præfectis, quibus tamen non præeſſe, ſed prodeſſe volebat. Quod de Cypriano Nazianzenus ſcribit, perſonale fuit, & Carthaginenſibus Epiſcopis neutiquam accommodandum. Si fortè alicubi occurrant de aliis illius Centuriæ Epiſcopis ſimiles phraſes, perſonarum elogia, non ſedis aut dignitatis præfectura, inde colligenda ſunt; niſi cæteris ejuſdem ſedis Epiſcopis eaſdem congruere, ex illius ævi ſcriptoribus probare poſſint; quod non poſſe confido.

Natura ſuadente, Apoſtolica Eccleſia exemplo ſuo præeunte, & neceſſitate flagitante, coierunt vicini Epiſcopi ejuſdem Provinciæ, Regionis, aut Præfecturæ civilis, ut canones conderent, hæreſes & ſupullulantes errores ſupprimerent, aliaque communia Eccleſiarum ſuarum negotia curarent. Non erat penes unum convocandi, aut præſidendi prærogativa: ſed ex condicto, & communi conſenſu, vel Synodi decreto & indictione, Synodos Provinciales indixerunt; & Præſidem elegerunt, vel qui ætatis, ut in Synodo Ponti Palmas, vel qui donorum ratione maxime idoneus, ſive is eſſet Metropolis Epiſcopus, ſive alius aliquis. Poſtea alligata eſt, tum convocandi, tum præſidendi prærogativa Metropolitano, ſed abſque Juriſdictione: eratque mera proſtaſia, quamvis perpetua: verum quia perpetua etiam periculoſa, & in juriſdictionis poteſtatem poſtea facillime mutata. Peſſimo conſilio ſedibus & locis prærogativas alligarunt, ac ſi Spiritus Sanctus ipſis etiam ſedibus alligatus eſſet; *cum deterrimi quique perſæpe ſunt primi, qui in adminiſtrando æque inſolentes eſſe ſolent*, inquit Bilſonus, *ac in aſſequendo impudentes fuerunt.* Ex throni prærogativâ orta eſt violenta & tyrannica dominatio. Hinc illæ lachrymæ, & votum Nazianzeni. *Utinam*, inquit, μήδε προεδρία, μήδε τις τόπου προτίμησις καὶ τυραννικὴ προνομία *eſſet, ut ex ſola virtute cognoſceremur.* Proedria igitur & loci prærogativa, tyrannicæ & violentæ dominationi viam complanarunt. Imprudentes quidem veteres, neſcii quis vel qualis futurus eſſet Antichriſtus, myſterium iniquitatis, quod Apoſtolorum temporibus peragebatur, ſedulò promovebant, prudentes tamen & de induſtria Politiam Eccleſiæ ad Romani Imperii typum & formam conformabant. Tres celeberrimi Metropolitani aliis Epiſcopis in ſuarum ſedium civilibus præfecturis præpoſiti ſunt primùm conſuetudine, deinde lege & decreto Synodi Nicænæ. Romæ ſedem habebat Præfectus urbi, cujus juriſdictio ad centeſimum ab urbe lapidem procurrebat, & quatuor regiones, Latium vetus & novum, partem Tuſciæ & Piceni, ejus Præfectura complectebatur. Eadem præfectura erat Metropolitæ Romani provincia. Ruffinus qui ſcripſit non multo poſt Synodum Nicænam ſic reddit verba Canonis ſexti; *Ut apud Alexandriam, & in urbe Roma, vetuſta conſuetudo conſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat* Eccleſias ſuburbicarias intelligit Eccleſias in regionibus urbicariis ſeu ſuburbicariis, quæ ad centeſimum ab urbe lapidem protenſæ erant, ut eruditè demonſtrat Conjector Anonymus in Diſſertatione de Romæ Regionibus & Eccleſiis ſuburbicariis, ejuſque Vindiciis. Metropolitanus Alexandrinus eandem habebat Præfecturam quam Præfectus Alexandrinus, (qui & Præfectus Ægypti, & Præfectus Auguſtalis dicebatur,) id eſt Ægyptum, Lybiam, & Pentapolin. Antiochiæ ſedem habebat Comes Orientis; & Antiochenus Metropolitanus, quandoque Orientis Epiſcopus dictus, ejus præfecturæ Metropolitanus fuit. Quamvis Alexandrini & Antiocheni Provinciæ latiùs fuſæ erant, quàm Romani; Romanus tamen Metropolita, ob urbis & præfecti dignitatem, dignior habebatur: in alios vero Metropo-

De Gubern. c. 16. p. 478.

tropolitanos potestatem nullam habebat. Non erant plures Episcoporum gradus tempore Nicæni Concilii quàm duo, nempe Episcopus & Metropolitanus. Hallucinantur, qui Patriarchas à Patribus Nicænis constitutos arbitrantur. Nondum vel Archiepiscoporum vel Patriarcharum nomina audita in Ecclesia, nec ulla erat Metropolitanorum ad Archiepiscopos majores aut Patriarchas subordinatio, etiam in celebrioribus illis Provinciis & Præfecturis, Alexandrina, Antiochena & Romana. Latè quidem patebant Alexandrini & Antiocheni, fortè etiam aliorum quorundam, præfecturæ ante Concilium Nicænum, cum tamen nulli suberant ipsis Metropolitani. Proferant vel unicum exemplum ullius Metropolitani sub Antiocheno aut Alexandrino, tempore Concilii, quamvis eorum Præfecturæ erant amplissimæ. Non terrarum latifundia, sed Metropolitanorum subordinatio & relatio, Patriarcham constituunt. Et in Canone Nicæno Metropolitæ, non aliud, nomen usurpatur. Veteres in his gradibus gradum non sistunt, sed gradum celsiorem post Concilium Nicænum, mutatâ civilis Politiæ ratione, fabricati sunt. Scriptor ille Anonymus in Vindiciis hunc in modum disserit. *Posteaquam Imperatoribus, Constantino nominatim, administrationes & Magistratus multiplicandi libido incessit,*
Pag. 8. *sive minuendæ Magistratuum potentiæ, sive quò plures ad Reipublicæ munia admitterentur, sive aliâ quacunque tandem ratione, ex una & simplici adminstratione sive Provincia Diœcesis tandem una facta fuit: Hac quidem ratione, ut singulis Provinciis singuli imponerentur Magistratus, summa tamen fermè omnium, atque adeo totius Diœceseos administratio pristino Magistratui relinqueretur; ut ecce, Ægyptus, quæ præfectum Augustalem agnoscebat, una fuerat initio Provincia seu administratio, in tres postea divisa illa, atque adeo ex Provincia Diœcesis facta fuit. Simili exemplo, una primùm centesimi milliari, administratio fuit, ea postea in plures, Suburbanas videlicet, subdivisa Provincias, Præfecti urbis Diœcesis facta fuit, singularum nihilominus fermè per hanc Diœcesin Provinciarum cura singulis Rectoribus commissa.*

Subdivisis igitur Præfecturis amplioribus, vel ut Spalatensis loquitur, patentissimis, sub veteribus Metropolitanis constituti sunt alii Metropolitani, & illi veteres in
Pag. 73. celsiorem gradum evecti sunt. Graduum Hierarchicorum scalam illustrat locus illustris Scaligeri in Notitia Galliæ. *Postea*, inquit, *Constantinus Magnus, institutis quatuor Præfectis Prætorio, duobus in Oriente, totidem in Occidente, alterum Occidentis in urbe Roma, alterum in urbe Trevirense collocavit, qui Præfectus Prætorio Galliarum vocatus fuit. Et quia per occupationes imperii in illis urbibus hærere perpetuò non licebat, Vicarii aliquot eis attributi sunt, qui eâdem potestate provinciis jus dicerent. Præfecto igitur Prætorio Galliarum tres Vicarii dati; primò sedes data Treveris, secundò Lugduni, tertiò Viennæ. Itaque ut horum Vicariorum magna erat authoritas, ita urbium quoque in quibus sedem habebant, maxima claritas. Treverensi Vicario parebant primæ & secundæ Germania, & Belgica, & Britanniæ, &c. Totum hoc, quod unius Vicarii jurisdictioni subjacebat, Latini quomodo designarint nescio, sed Græci ἐξαρχίαν, διοίκησιν, πατρίαν vocant. Regnorum vices*, inquit, *multa in hac divisione mutarunt, sed status Ecclesiasticus tam in Oriente quàm Occidente ejus integra vestigia hactenus retinuit. Nam civitates quæ in Provinciis nomina fecerunt* Μητροπόλεις *vocant, & si in eis sedes Vicarii fuerit, quem* ἔξαρχον *dicebant, eas non solum* Μητροπόλεις, sed & ἐξαρχίας, & *πατριαρχίας nominant, & Præsules earum* ἐξάρχους, καὶ πατριάρχας, reliquos Μητροπολίτας καὶ Ἀρχιεπισκόπους qui sub se ἐπισκόπους tantum habent. Nam οἱ ἔξαρχοι sub se præter Ἐπισκόπους etiam Μητροπολίτας habent: Μητροπολῖται vero tantum Ἐπισκόπους. *In Ecclesia Latina Archiepiscoporum & nomen & jus manet & jurisdictio in suffraganeos Canonica, sed ἐξάρχων nulla vestigia exstant, nisi forte quædam umbra ejus fuerit, quod Metropolita sive Archiepiscopus Viennensis Primatem sese appellat.* Vides igitur tertium

gradum.

gradum introductum ad imitationem ftatûs civilis, nempe Patriarcharum, qui ἔξαρχοι dicebantur & Metropolitanis fuperiores erant, fedefque eafdem cum Vicario Præfecti Prætorio habebant Sic ubi effet fedes etiam Imperii, & Præfecti Prætorio, cæteris digniores cenfebantur; & duo illi Patriarchæ, Romanus, & Conftantinopolitanus, inter fe fæpiùs dimicarunt, donec tandem fuperior evaferat Romanus. Auctâ Provinciæ aut Civitatis dignitate, Epifcoporum pariter in eadem Civitate aut Provincia augebatur authoritas & dignitas; eâdem concidente, & Epifcopalium fedium dignitas concidit *Si quæ vero civitas*, decreverunt Chalcedonenfes, *Imperatoria authoritate innovata eft, vel deinceps innovata fuerit* τοῖς πολιτικοῖς καὶ Δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω, *id eft civiles & publicas formas Ecclefiafticus quoque ordo confequatur.* Cæteris dignior habebatur Epifcopus Romanus διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, *quod urbs illa regnaret*, vel cæteris imperaret, ut dicitur in eodem Concilio. Conftantinopolitanus, quamvis poft Alexandrinum & Antiochenum ortus, eis tamen prælatus, quòd Conftantinopolis effet quafi nova Roma Senatu & imperio cohoneftata, & æqualibus cum vetere Roma privilegiis frueretur. Tranflatâ fede Præfecti Prætorio Illyrici è Syrmio Theffalonicam, tranflata etiam dignitas Ecclefiaftica illius fedis, & tum ipfam præfecturam Sacerdotalis honos confecutus eft, ut ait Juftinianus, qui Theffalonicenfem Epifcopum *fub umbra Præfecturæ, non fuo merito, aliquam prærogativam meruiffe dicit.* Divifâ Cappadociâ, Anthymus Tyanenfis Ecclefiaftica unà cum civilibus dividi oportere contendebat, & Bafilio Cæfareenfi in eo certamine fuperior evafit. Videmus igitur non modo in fedibus conftituendis, dividendis, transferendis, evehendis, fed etiam in ipfis gradibus conftituendis, ad typum civilis imperii politiæ Ecclefiafticæ formam, æmulatione ambitiofa & periculofa, compofuiffe Veteres. Delirium Flaminum & Archiflaminum ipfi rejiciunt. Myræus, in Epiftola præfixa Notitiæ Patriarchatuum, agnofcit hanc æmulationem Imperii. *Huic*, nempe Romano Pontifici, inquit, *proximi olim Patriarchæ quatuor Primarii, fed longo proximi intervallo. Sequuntur Metropolitani, five Archiepifcopi, & longa ferie Epifcopi. Singulis fuæ diœcefes & Provinciæ funt attributæ & commiffæ. Divifionis hujus typos & formas Ecclefia à Republica Romana magna ex parte eft mutuata, adeo quidem, ut & veteres Provinciæ Ecclefiafticæ cum civilibus fere conveniant.* Quamvis ad amuffim in omnibus Ecclefiaftica civilibus refpondere non poterant, vel ob gentes nondum converfas, vel alia impedimenta, tamen maxima ex parte inter fe cohærebant, & ut plane refponderent conabantur veteres. *Sat fi dicamus*, inquit Filefacus, *prifcos illos nafcentis Ecclefiæ Patres, è Republica, non folùm pro urbium dignitate qualis tunc temporis exiftebat, quin potius Provinciarum partitione quæ eo fæculo cernebatur, fupremarum in Ecclefia dignitatum inftitutionem, imitatione aliqua derivaffe.* Sed urbium etiam dignitatem refpexiffe fupra oftendimus. In Concilio Taurin. lis inter Arelatenfem & Viennenfem de Primatu fic dirempta eft, ut qui civitatem fuam Metropolim in temporalibus probaverit, is totius Provinciæ Primatum, & Ordinationum haberet poteftatem. Sic *fub Bonifacio Quarto Toletanæ Ecclefiæ jus Metropoliticum defenditur*, inquit Spalatenfis, *à Rege Gundemaro, quia Imperii folio erat Toletana civitas fublimata, & unica erat in temporalibus Provincia cujus Metropolis erat Toletum.* Ibidem; *Totam vero hanc Hierarchicam fubordinationem inter Epifcopos Catholicæ Ecclefiæ, fuo jure humano Ecclefiaftico effe inftitutam, inde vel maximè patet, quod in Conciliis omnes controverfiæ circa illam, non nifi ex ftatutis Ecclefiafticis terminantur, & ex civitatum typis fæcularibus.* Agnofcit etiam Downamus Ecclefiam à Republica politiæ formam mutuatam effe. *Vera origo*, inquit, *fuperioritatis Metropolitanorum & Patriarcharum in fuis ditionibus erat Politiæ civilis exem-*

Can. 17.
Can. 28.
Novel. 11.
Spalat. l. 5. *c.* 2. *num.* 2. *Sarav. Cap.* 24. *fect.* 3.
De Epifcop. Author. Cap. 9. *fect.* 2.
De Repub. Ecclef. l. 3. *c.* 2. *n.* 13.

De Tripl. Episcop. p. 57. *exemplar in Imperio Romano.* Sed oggerit nobis Saravia, & ista omnia nullius momenti esse dictitat. *Populare quidem vel potius puerile est*, inquit, *quod de Metropolitanis & Diœcesibus & Paræciis adfertur, cum æque Persicum, Babylonicum, Turcicum vel Abyssinum referat, ac Romanum Imperium.* Verum quidem est referre etiam alia Imperia, & quomodò Turcicum referat elegantissimè depinxit Peucerus, in libro de Divinationum Generibus. Sunt quædam communia Imperiis & Politiis, ut Leoni, & Leopardo, & Tigri. Veteres tamen non proponebant sibi exemplar Imperii Persici, Turcici, aut Babylonici, sed Romani in formanda Politia Ecclesiastica. Formabant bestiam ad imaginem illius bestiæ, & pro incremento, inclinatione, aut mutationibus in Imperio, tum in gradibus tum in sedibus, æmulati sunt politiam Romanæ reipublicæ. Et quamvis Patres Nicæni qui Metropo-
Lib. 5. Cap. 8 litanos, & Constantinopolitani, qui partitis Provinciis, Patriarchas, teste Socrate, stabiliverunt, prudentes, ut supra dixi, Antichristum non introducebant, imprudentes tamen id agebant, & dignitatum gradus, non tam prudentiâ humanâ, quàm aut spiritu ambitionis ducti, aut in naturâ Christianæ politiæ dignoscenda
Serm de Jejunio & Tentat. hallucinantes, constituerunt. Cyprianus queritur; *in sinu sacerdotum ambitionem dormivisse, ibi sub umbra recubasse, ibi in secreto thalami se fraudulenter occultasse.* Irenæ-
Advers. Hæres. l. 4. c. 44. us; *Dominici patrimonii damna conquiritis, dum soli vultis in Ecclesia potentari.* Eusebius persecutionem Diocletiani procuratam à vitiis Ecclesiasticorum refert. Præsides Ecclesiarum & Pastores, repudiatâ pietatis regulâ, dissidio & contentione
Hist. Lib. 8 c. 1. & 2. inter se exardescebant, & *tyrannorum more Principatum obtinere studebant.* Libellos illos in Concilio Nicæno oblatos Constantino, de limitibus Provinciarum aut Dioecese*ω*n contentiosas lites fuisse auguror. Doctrinam Dæmoniorum introduxissent, nisi unus obstitisset Paphnutius. Quia tam proclives ad lapsum & errorem in aliis rebus, in disciplina scilicet & politia Ecclesiæ constituenda hallucinari non poterant? cum non nisi corruptâ Ecclesiæ politiâ, ad solium suum ascendere poterat Antichristus, & iniquitas ista peragebatur in mysterio, tum in ortu, tum in incremento.

C A P U T III.

De Archiepiscoporum in Anglia Dignitate & Potestate.

Hactenus de Personis Supremam Administrationem habentibus. Sequuntur Personæ,

Minus Amplam habentes Administrationem, eamque vel Judicialem, vel Minime Judicialem. Judicialem, eamque vel Lege Constitutam vel Lege Minime introductam. Lege Constitutam, ut ordinariorum judicum. Hi autem sub Principe eam exercent, vel nomine proprio, vel nomine alieno. Nomine Proprio, ut Episcopi sic dicti cum additione ista, ut Archiepiscopi, vel Episcopi simpliciter.

Archiepiſcopi, quorum in Anglia duo, Cantuarienſis, & Eboracenſis, conſiderantur; vel reſpectu peculiarium ſuarum Diœceſium, prorſus ut alii Epiſcopi: vel reſpectu totius Provinciæ, ſecundum locum quem tenent in ſtatu Eccleſiaſtico, vel in ſtatu Civili. In ſtatu Eccleſiaſtico, vel juxta locum quem tenent utrique Archiepiſcopo communem vel peculiarem Cantuarienſi. Utrique Archiepiſcopo communem, vel in ordinatione ipſa, vel poſt ordinationem.

In Ordinatione ipſa, ut ſi non fuerint ante Epiſcopi, conſecrentur à quatuor Epiſcopis. Si fuerint, eorum electio confirmetur à quatuor Epiſcopis.

Epiſcopus, etſi antè Presbyter, de novo conſecratur: Archiepiſcopus, etſi ante Epiſcopus, de novo non conſecratur. Non ſunt igitur Epiſcopus & Presbyter, Hierarchicorum praxi, ejuſdem ordinis. Nam ſi eſſent ejuſdem ordinis, ut Epiſcopus & Archiepiſcopus, non conſecraretur Epiſcopus qui ante Presbyter, magis quàm Archiepiſcopus qui ante Epiſcopus. Archiepiſcopi Electio ſecundum veteres Canones facta per omnes comprovinciales Epiſcopos, Clerum, & Plebem, eratque moraliter una actio, electio, confirmatio, ordinatio ſeu conſecratio. Qui eligebant Epiſcopi comprovinciales etiam confirmabant, non tres aut quatuor ſolummodo, & qui confirmabant etiam conſecrabant. *Et certum eſt*, inquit Spalatenſis, *Epiſcopos conſecratores fuiſſe quoque ordinarios electionum electorumque confirmatores, & approbatores, & conſequenter examinatores & indagatores.* Anicetus ad Epiſcopos Galliæ; *Illud autem, quod de Archiepiſcopi conſecratione prædictum eſt atque præceptum, id eſt, ut omnes Suffraganei eum ordinent, nullatenus debet immutari, quia qui aliis præeſt ab omnibus quibus præeſt debet conſtitui, ſin aliter præſumptum fuerit, viribus carere non dubium eſt, quia irrita ſecus erit ejus acta ordinatio.* Idem ſtatuit Gelaſius; *Et viciſſim ſi Metropolitanus humanæ conditionis ſorte deceſſerit, à comprovincialibus Epiſcopis, ſicut forma tranſmiſit, ſacrari modis omnibus cenſeatis: nec quemquam ſibi quod vobis antiqua diſpoſitione conceſſum eſt, patiamini vendicare.* Sic Leo primus; *Metropolitano defuncto, cum in loco ejus alius fuerit ſurrogandus, provinciales Epiſcopi ad civitatem Metropolin convenire debent, ut omnium Clericorum atque civium voluntate diſcuſſa, ex Presbyteris ejuſdem Eccleſiæ Diaconus optimus ordinetur.* Sic leguntur extrema verba in Editione Gregorii 13. Concilium Aurelianenſe etiam præcipit Metropolitanum à comprovincialibus Epiſcopis eligi cum conſenſu cleri & civium; *Quia æquum eſt, ut qui præponendus eſt omnibus, ab omnibus eligatur.* Balſamo in Concilii Conſtantinopolitani Cap. 2. *Nota ergo*, inquit, *ex hoc Canone quod olim omnes Provinciarum Metropolitani erant αὐτοκέφαλοι, & à propriis Synodis ordinabantur*, Confirmationem Epiſcopi per Patriarcham, quamvis Pontificem Romanum ut Occidentis Patriarcham agnoſcant, non urgemus, ſed vetuſtiorem Eccleſiæ morem eligendi, confirmandi, & ordinandi in Epiſcoporum Synodis, obſoletum, ab Anglicanis non reſtitutum, ipſos non veteri, ſed recentiori humanæ politiæ forma uti indicare dicimus. Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Conſecrationis ritus iidem, de quibus infra.

Lib. 3. c. 5. num. 9.

Diſt. inct. 66. Cap. 1.

Diſt. 64. Cap. 6.

Diſt. 63. Cap. 19. Metropolitano.

Aurelian. 3. Can. 3.

Post Ordinationem, vel quatenus sunt Metropolitani, vel Archiepiscopi, vel Primates sive Patriarchæ minores.

De Polit. Eccles. Angl. Cap. 4.

Mucketus in hanc titulorum varietatem sic commentatur. *Verum est, nostri hodie Archiepiscopi & Primates in Anglia solùm Episcopos habent sibi subditos, tamen insigniuntur tum Archiepiscoporum & Primatum titulis, tum horum ac Metropolitanorum officiis funguntur.* Qui fucatum Ordinis Hierarchici splendorem tantopere nobis commendatum volunt, viden, ut eundem ipsi labefactent. Miram Veterum solertiam & prudentiam canunt Hierarchici in fabricanda graduum Hierarchicorum scala, cum tamen facto stultitiam & imprudentiam ipsis objectent. Quid enim opus erat tot gradibus, si unius Metropolitanus in sua provincia, absque ulteriori graduum subordinatione, tribus fungi officiis poterat, vel potius virtute unius omnia peragere munia, quæ tribus distincti gradibus Episcopi exercere tenebantur? Litem inter Juris Cæsarei, & Canonici consultos, an Metropolitanus & Archiepiscopus sint ejusdem gradus, sic componit Matthias Stephani Quosdam Archiepiscopos, ait, eosdem esse cum Metropolitanis, ut Mediolanensem, Ravennatensem, &c. Alios verò esse Archiepiscopos, quibus subjiciuntur non modo Episcopi, sed etiam Metropolitani, ut Pisanum, Aquileiensem, Gradensem, & similes. Downamus ait, Archiepiscopum tenere medium locum inter Metropolitanum & Patriarcham. Rectiùs Anglorum eruditissimus Johannes Raynoldus, in Collatione cum Harto, ex Novellis probat Archiepiscopum fuisse olim eundem cum Patriarcha Διοικήσεως. Suprà vidimus in Scaligeri Notitia, ἔξαρχον τῆς διοικήσεως dictum etiam Patriarcham. Diœcesis autem vox non usitata apud nos notione, sed pro plurium provinciarum administratione sumenda est. Patriarchæ igitur, & exarchi harum majorum Diœcesium primùm dicti sunt Archiepiscopi, non autem Metropolitani eis subjecti. Usurpata Archiepiscopi vox in Concilio Chalcedonensi, sed in denotandis tantummodo celeberrimis Patriarchis, non autem inferiorum subselliorum Metropolitanis, à quibus ad Patriarchas illos appellare, ut etiam ad Exarchum Diœceseως majoris, à Synodo concessum fuit. Potest vox ἀρχὴ in compositione significare principatum inter cæteros, non in cæteros ejusdem ordinis. Sed quibus, & qua ratione imponuntur nomina, spectandum; non quod sit etymon, & quæ propria vocis significatio. Cum igitur in compositione significat etiam Principatum in alios, & non principatum solum inter alios ad denotandum primum órdine vel præcipuum inter cæteros ejusdem ordinis; & priori sensu attribuitur Patriarchis, qui in alios Episcopos, & Metropolitanos, principatum obtinebant, a quibus per Canones & Leges ad ipsos provocare licebat, fastuosum esse vocabulum dicimus, & tantùm sæculi typhum spirare, adeo ut ipsi impositores primi Metropolitanis communicare non dignati sunt. Exarchi nomen in se modestissimum, inceptorem communium deliberationum significans, respuerunt tamen Patres Africani in Concilio Carthaginensi. *Primæ sedis Episcopus non appelletur ἔξαρχος τῶν ἱερέων, Princeps sacerdotum, vel summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum Primæ sedis Episcopus*; addit Gratianus, *universalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur*, ne forte quis putet præcedentia de Romano Pontifice intelligenda esse. Dicit Saravia Longinum in Italiam attulisse novum regiminis nomen Graiæ superbiæ plenum, ut exarchus diceretur. Fatetur etiam verisimile esse patres metuisse, ne simul cum nomine parem potestatem Romani Episcopi in Collegas adsumerent. Sed de Episcopis Romanis non intelligenda Canonis verba ex Gratiano ostendimus. Archiepiscopi nomen communicatum est Metropolitanis, sed seriùs. *Video*, inquit Filesacus Theologus Parisiensis, *in Occidente*

Marginal notes: *De Iurisdict. l. 3. Part. 1. Cap. 7.* — *Defens. l. 2. Cap 1. p. 17.* — *Dist. 99. Cap. 3. prima.* — *De Gradib. Cap. 25. Sect. 14.*

cidente Archiepiscopi appellationem nonnisi serò receptam fuisse. Ibidem; *Archiepiscopi* *De Sacra*
nomen primum usurpatum in his partibus Concilio Matisconensi primo, Canone Sexto, à *Episco Autor.*
qua voce diu abstinuerunt nostri, & rarò eâ usi sunt. Ubi in præfatione Concilii Mo- *Cap. 9.*
guntini sub Carolo Magno Hildebaldus memoratur Sacri Palatii Archiepiscopus, *Sect. 15.*
Archi-Capellanum legendum esse contendit, & sibi adstipulantem adducit Nicolaum Fabrum. Ambrosii opus de Dignitate Sacerdotum, vel suppositium vel interpolatum esse, alii observarunt. Quando cœptum est appellari ab Episcopis & Clericis ad Metropolitanum, & qui ordine tantum prior in conventibus, cœperat esse etiam gradu potestatis & jurisdictione superior, absorpta & in eum translata Synodi potestate, tunc passim Archiepiscopi augustiore nomine insignitus Metropolitanus. Vides igitur appellationum rationem semper fere sequutam hanc vocem. Appellationum autem transmarauarum causa dixerunt Patres Africani Pontificem Romanum fumosum sæculi typhum in Ecclesiam introducere voluisse. Tilenus inflato spiritu inflatos Archiepiscoporum & Patriarcharum titulos propugnat. *Quasi vero*, inquit, *in signis & vocabulis sit fastus, ac tum demum optimè* *Parænes.*
habitura sit Ecclesia cum Pastores, abjectis Episcoporum, Archiepiscoporum, & Prima- *Cap 8.*
tum titulis, Fraterculorum illorum, qui Minores & minimi dici gaudent, nomina assumpserint. Nempe non solus Diogenes Platonis, sed vestri quoque Ministri, Episcoporum fastum alio calcant fastu. In signis & vocabulis posse inesse fastum quis nisi cerebrosus aliquis negabit? & in Archiepiscopi, Exarchi, & Patriarchæ nominibus revera inesse ostendimus, nec nisi Patriarchis celeberrimis, & Exarchis Vicariorum sedes possidentibus primùm imposita. Et ἀρχὴ principatum in alios inferiores etiam ipsos Metropolitanos innuere docuimus, nec Metropolitanis ubique communicatum, donec in gradum potestatis & jurisdictionis superioris evecti essent. Episcopi, Presbyteri, Πρεσβύτερος nomina retinemus, & eo sensu retinemus, quem docuit nos spiritus sanctus. Fastum in titulis & nomenclaturis scripturæ inesse si quis dixerit, impius esset. In personis fastum damnamus Diogenicum, sicubi deprehenderimus Sed quis tu es qui judicas alienum servum, & Diogenicum fastum in animo latentem perspicis? Ex proprio ingenio viros pietate & vera modestia conspicuos te metiri, qui Tilenum norunt, omnes norunt. Hypocriticas Minorum & Minimorum appellationes & nomenclaturas etiam vitamus. Episcopi nonnunqnam se *Servos Servorum* dictitarunt, ut adductis exemplis ostendit Filesacus. Paulus Aquilegiensis Episcopus se *Servorum Domini ultimum servum* appel- *De Episcopo-*
lat. Diedericus Episcopus Metensis, Bonifacius Moguntinensis, Maurus Episco- *rum Author.*
pus Ravennas, & alii Episcopi in Epistolis ad Bonifacium aut alios missis, se *Cap. 9. Sect.*
servos servorum Dei aut famulos famulorum Dei inscribunt. *Et Græci*, inquit, *Epis-* *5.*
copi cum de seipsis loquuntur persimili demissionis forma τὴν ἡμῶν μετριότητα, nostrum mediocritatem dicunt. Alii etiam *peccatoris* nomine subscribebant, ut Prætextatus Rhotomagensis, Germanus Parisiensis, & alii in Concilio I. Turonensi. Observat & *Pag. 7.*
Meursius in Glossario, hanc vocem ἁγιωσύνη in sermone & Epistolis ad Patriarchas & Episcopos usurpasse, & Patriarcham Metropolitanos & Archiepiscopos in literis ἱερωτάτους simpliciter appellasse, ipsos autem sese mutuò πανιερωτάτους Habet igitur Fraterculorum Minorum & Minimorum fastum Diogenicum in Episcopis & *De Repub.*
Archiepiscopis suis Tilenus. Primates regulariter sunt, ut vult Zecchius, qui *Eccles.*
præsunt tribus Metropolitanis, ut Reges qui tribus Ducibus. Johannes Belethus simili- *P. 113.*
ter; *Primates qui tribus Archiepiscopis præsunt, vel præesse possunt, Regem exprimunt,* *De Divinis*
cujus potestas se extendit ad tres Ducatus. Metropolitani sive Archiepiscopi comparantur *Officiis.*
Ducibus, qui pluribus præsunt Comitibus. Nam & Archiepiscopi pluribus Episcopis præ- *c. 14.*
esse dicuntur. Episcopi habent similitudinem Comitum. Aucta Metropolitanorum potestate,

testate, hoc etiam Archiepiscopi titulo aucti sunt. Secundum usum hodiernum Patriarchæ dicuntur quatuor illi celeberrimi, Antiochenus, Romanus, Alexandrinus, Constantinopolitanus, & quintus honorarius Hierosolymitanus. Sex præterea minorum gentium numerantur Patriarchæ, hoc titulo ex privilegio & consuetudine insigniti, Aquileiensis, Gradensis, Bituricensis, Toletanus, Pisanus, Cantuariensis, quibus addunt quidam Magdeburgensem. Patriarchæ tamen nomen Metropolitanis etiam communicari posse asserit Matthias Stephani. *Possunt*, inquit, *& Metropolitani quodammodo Patriarchæ appellari, licet non sint verè Patriarchæ, item Primates, licet certum sit ab his ad illos appellari posse.* Proprie igitur Primates & Patriarchæ sunt, ad quos à Metropolitanis appellare licet. Sed de vocabulis fortè plus satis.

De Jurisdict. l. 3. Part. 1. Cap. 8.

Quatenus Metropolitani.

1 In confirmandis Episcoporum suæ provinciæ electionibus.

2 In consecrandis hujusmodi Episcopis unà cum duobus aliis Episcopis.

Quod de Archiepiscoporum electione, confirmatione, & consecratione, supra diximus, de Episcoporum etiam electione, confirmatione, & consecratione verum est. Nam præsentibus tam Metropolitano quàm cæteris Episcopis comprovincialibus eligebatur Episcopus, quamvis hodie post electionem adire solent Metropolitanum, inquit Duarenus, & Canonem Nicænum de confirmatione apud nos usitata non intelligendum esse asserit. *Nulla ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebe sunt expetiti, nec à comprovincialibus Episcopis cum Metropolitani judicio consecrati*, inquit Leo. Si commodè convenire poterant omnes Provinciæ Episcopi, electioni & ordinationi interesse tenebantur per Can. 4. Concil. Nicæn. & cæterorum qui aberant consensus per literas requirebatur. *Sed melius est*, inquit Lucius Papa, *si ipse*, nempe Metropolitanus, *cum omnibus, eum qui dignus est, elegerit, & cuncti pariter Pontificem consecraverint.* Sed semper difficile, nunquam melius, Archiepiscopo Anglicano convocare Synodum Provincialem Episcoporum, & unâ eâdemque operâ, electionem, confirmationem & consecrationem conficere: certe quia Pontificiorum Metropolitanis parilis mos est, quos studiosè imitantur, & non veteres illos Metropolitanos. Quamvis tempore Synodi Nicænæ Provinciæ erant paucæ, & patentissimæ, ut loquitur Spalatensis, tamen statuit Synodus Nicæna, ut omnes Provinciæ Episcopi adessent. Quod si quis commode non poterat, consensum missis literis significaret. Omnes tamen præmonere tenebatur Metropolitanus, quamvis provinciæ erant amplissimæ. Post Concilium Nicænum multiplicatis Provinciis, cum jam facilius poterant convenire, multiplicati etiam sunt Canones de Synodorum conventibus & Synodica electione & consecratione Episcoporum. Antiochenum Concilium; *Episcopus præter Synodum & præsentiam Metropolitani, nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram posito melius quidem est, ut omnes simul adsint ejusdem Provinciæ Sacerdotes quos Metropolitanus Episcopus per literas convocabit.* Vide etiam Anacletum, & Martinum Papam in Gratiani Decreto, item Librum Synodicum Constantinopolitanorum in Theodoreti Historia Ecclesiastica, ubi Nicænorum patrum sanctionem semper valuisse memoratur. Sed Episcopi Anglicani vel in aula vel in palatiis Episcopalibus molliter otiari malunt, quam collapsam veterum disciplinam instaurare, nedum primæ

De Minist. & Benef. l. 5. c. 1.
Dist. 62. c. nulla.
Decret. Lib. 1. Titul. 11. c. 6.
L. 3. Cap. 5. num. 9.
Can. 19.
Dist. 64 c. 2. & 7, L. 5. c. 9.

primævam & Apostolicam. Ad Metropolitanos jure divino Episcoporum consecratio, non magis referenda est, quàm ad alios Episcopos Spalatensis asserit, jure divino quemcunque Episcopum posse à quocunque Episcopo ordinari & consecrari, sed Jure humano Ecclesiastico ad confusiones vitandas non esse permissum. *Sed divisæ sunt*, inquit, *Provinciæ, juxta sæculares, & mundanas, Chorographicasque divisiones, ut Episcopi uniuscujusque provinciæ suos ejusdem Provinciæ Episcopos ordinarent. Atque hæc cura potissimum in Metropolitanum provinciæ conjecta est, cujus prima & potissima institutio propter jam dictas ordinationes* Presbyteros unum ex suorum numero elegisse, & in celsiori gradu constitutum Episcopum nuncupasse, supra ex Hieronymo ostendimus. In Primativæ Ecclesiæ Centuria Secunda rariores erant Synodi. Nondum igitur erant Episcopi ab Episcopis aliis, nedum Metropolitanis, consecrati Posse alios Episcopos permissu Metropolitani Episcopum consecrare, patet ex Decretalium Libro Primo: imò consecratos absque Metropolitani consensu & conscientia esse tamen legitimos Episcopos, patet ex Hilarii Papæ Rescripto ad Episcopos Tarraconenses, dispensantis in Ordinatione Episcopi absque notitia & consensu Metropolitani At nec Metropolitani hanc provinciam aliis demandare vel permittere, aut Papa dispensare posset, si Jure Divino Metropolitanis ordinandi potestas competeret. Sylvester Giraldus in Topographia Hiberniæ; *Archiepiscopi vero in Hibernia nulli fuerant, sed tantum se Episcopi invicem consecrabant. Donec Johannes Papyrio Romanæ Sedis Legatus non multis retro annis advenit. Hic quatuor Pallia in Hiberniam portavit.* Vide Filesacum Ex Beda Anglo-Saxone etiam constat, quandoque Presbyteros Episcopos consecrasse in insula S. Columbani. *Habere autem solet ipsa insula*, inquit Beda, *Rectorem semper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis provincia, & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subjecti, juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter extitit & Monachus* Et ibidem; *Ab hac ergo insula, ab horum collegio Monachorum ad Provinciam Anglorum instituendam in Christo missus est Aidanus accepto gradu Episcopatûs, quo tempore eidem monasterio Segenius Abbas & Presbyter præfuit* Non opus esse præsentia Metropolitani in Episcoporum Consecratione, colligit Filesacus ex Concilio Aurelianensi Quarto, & Carthaginensi Quarto, & satis esse si ejus consensu fiat. Henricus Episcopus Norwicensis consecratus est ab Archidiacono Norwicensi, ut ex Nevillo refert Godwinus Landavensis, Gulielmus de Eboraco consecratus est Wiltoniæ Episcopus Sarisburiensis à Fulcone Episcopo Londinensi anno 1247. Per Leges Anglicanas, renuente Archiepiscopo, potest vel Archiepiscopus alter, vel alius quivis Episcopus, ab aliis Episcopis consecrari. Canisius in Summa Juris Canonici; *Consecratur vero Episcopus à tribus ut minimùm ejusdem provinciæ Episcopis, jussu Metropolitani, cæterisque Episcopis absentibus assensum suum accommodantibus: quamvis melius foret, si ipse Archiepiscopus unâ cum Suffraganeis hoc munus consecrationis obiret.* Si igitur primaria & potissima institutio Metropolitani sit propter Episcoporum ordinationes, ut dixit Spalatensis, & tamen ab aliis eædem peragi possunt, sequitur Metropolitanorum ordinem nec Juris Divini, neque necessarium esse.

Lib 3 Cap. 5 num. 1.

Titul. 11 c. 8. & 7. Titul. 31. Cap. 10. Causa 1. Quæst. 7. Cap Quoniam.

De Episcoporum Author. Cap. 9. Sect. 14 Beda Hist Lib. 3. Cap. 4.

Cap 5.

Commentario d. Præfat. lib. Anglia. p. 492.

Quòd ad Ritus Consecrationis attinet, sic se habent in Libro Ordinationum, quem Latina civitate donavit Mucketus. *Euangelio & Symbolo finitis*, inquit, *electus per duos alios Episcopos illius provinciæ Archiepiscopo præsentabitur, vel alicui Episcopo ex ipsius consensu vices suas gerenti* (vides non necessario requiri ipsius Archiepiscopi præsentiam) *sub hac* concepta *verborum formula*; *Reverendissime in Christo pater, præsentamus tibi hunc pium & doctum virum, ut in Episcopum consecretur. Tunc Archiepiscopus mandatum Regium de illius consecratione produci & publice recitari cura-*

curabit. Deinde Juramentum de suprema Regis Potestate agnoscenda electis ministrabitur. Postremo juramentum suscipiat de obedientia debita Archiepiscopo præstanda, eo modo quo sequitur. In Dei nomine, Amen. Ego I. N. Ecclesiæ atque sedis N. electus Episcopus profiteor atque polliceor omnem reverentiam atque obedientiam debitam Archiepiscopo, & Ecclesiæ Metropoliticæ N. & successoribus suis, sicut me Deus adjuvet per Jesum Christum. Mox Archiepiscopus cœtum præsentem ad auxilium Divinum implorandum hortatus, sic eos alloquetur. Scriptum est fratres in Euangelio S. Lucæ, Christum Servatorem nostrum totam noctem precatione insumpsisse antequam Apostolos sibi elegerat, &c. Deinde, sicut in Ordinatione Diaconi, Litania decantatur. Post hæc verba [ut Episcopos, Pastores, & Ministros Ecclesiæ, &c] additur brevis petitiuncula cum responsorio. Litania verò *hac oratione concluditur. Omnipotens Deus largitor bonorum omnium, qui per Sanctum tuum Spiritum diversos Ministrorum ordines in Ecclesia tua constituisti &c. Tunc Archiepiscopus in Cathedra sedens, quærit ab eo, qui consecrandus adstat, qua ratione munus hoc suscepturus esset, & quam fideliter eo functurus est. Hic psallitur vel recitatur, Veni Creator, &c. Deinde precatur: finita precatiuncula, Archiepiscopus & Episcopi præsentes manus suas imponunt super caput Episcopi electi, sic dicente Archiepiscopo; Accipe Spiritum Sanctum, & excitare memineris gratiam Dei quæ in te est per manuum impositionem. Dedit enim nobis Deus Spiritum non timoris, sed potestatis, charitatis, & sobrietatis. Porrò Archiepiscopus S. Codicem accipiens eique tradens, hæc dicit verba; Attendas lectioni, exhortationi, atque doctrinæ. Archiepiscopus hic se accingit ad S. Cœnam quî cum recens consecratus Episcopus aliique communicabunt. Instar ultimæ Collectæ immediate ante benedictionem, concludit cum hac precatiuncula; Clementissime pater, Oramus te supplices, &c.* Collectas, Litanias, Lectiones, Quæstiones, Orationes ipsas, brevitatis studio prætermisi. Idem fere ordo observatur, qui in Papatu secundum præscriptum Pontificalis Romani. Juxta Pontificale Romanum; *Nemo consecrari debet, nisi priùs constet consecratori de commissione consecrandi, sive per literas Apostolicas, si sit extra Curiam, sive per mandatum à Camera Apostolica emanatum in ipsa Curia, sive per Commissionem vivæ vocis oraculo à summo Pontifice consecratori factam, si consecrator ipse sit Cardinalis.* Consecratio Episcopi debet fieri Dominico vel festivo die; quod observant etiam Anglicani Paratur in loco congruo Credentia, id est mensa competentis longitudinis, latitudinis, & altitudinis cum vasis. Parantur item paramenta Pontificalia tempori & officio Missæ convenientia. Item faldistorium & tria scabella, missale & Pontificale. Hîc etiam habent & suam mensam & paramenta pro Cœna, suum Missale, librum communionis seu communium precum, & paramenta Pontificalia. Ibi adsunt duo ad minus Episcopi assistentes, qui induuntur superpelliceo, si non induuntur rocheto. Et hîc adsunt duo induti superpelliceo vel rocheto. Sedet consecrator: electus vero medius inter assistentes Episcopos mitratos cum suo bireto & pluviali ducitur ante consecratorem. Ita hîc ducitur medius inter duos assistentes. Ibi Senior assistentium versus ad consecratorem dicit, Reverende pater, &c. Ita & hîc Ibi legitur mandatum Apostolicum, quod Notarius consecratoris accipiens de manu Episcopi, legit à capite ad calcem. Ita & hîc. Ibi juramentum fidelitatis coram consecratore electus genuflectens præstat tactis Euangeliis: ita & hîc. Ibi consecrator stans cum mitra, ponit librum Euangeliorum super cervicem & spatulas electi, capellano ipsum sustentante, quousque in manus electi tradendus sit Refert & Petitio ad Reginam, consecratorem debere ponere Codicem Euangeliorum super cervicem electi. Ibi consecrator & assistentes Episcopi ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes, Accipe spiritum sanctum. Ita & hîc. Ibi consecrator dat pacem consecrato, & ille suis assistentibus; Ita & hîc.

Pag. 6.

& hîc, unà Cœnam Dominicam celebrant. Lectiones, litaniæ, hymni, collectæ, Euangelia, examen, eadem, aut fere eadem. Ibi consecrator cum mitra sedens imponit chirothecas manibus consecrati. Hîc consecrati distribuunt chirothecas amicis suis paranymphis. Nam consummatum jam est matrimonium Episcopi cum sponsa Ecclesia. Stando, sedendo, genuflectendo, easdem fere vices servant, quas Pontificii. Vides lector consecrandum præstare Juramentum Canonicæ Obedientiæ, quod puto non irrepsisse in Ecclesiam, priusquam erant Papæ jurati clientes. Emittebant quidem Episcopi consecrandi professionem fidei Catholicæ & orthodoxæ, ut inde constaret se ab aliis Episcopis non dissentire, eamque juramento firmarunt, quod postea ad juramentum obedientiæ detorserunt Pontifices & Metropolitani. Vides etiam ut Metropolitanus impositis manibus donat Spiritum Sanctum, ad imitationem Christi, qui post resurrectionem stans in medio discipulorum, afflavit eos, & dixit, Accipite Spiritum Sanctum. De quo plura in ordinatione Presbyteri dicturi sumus.

3 In convocandis Provincialibus Synodis juxta rescriptum Regium.

4 In moderandis Synodis, & ultimo suffragio ferendo.

Provinciam convocandi Synodos in Metropolitanum voluntaria Episcoporum cessione translatam fuisse, non Divino jure competere, supra docuimus. Nec translata potestate, liberum erat Metropolitano convocare, vel non convocare. Decretum ut singulis annis bis celebrarentur Synodi Provinciales; erantque iis præstituta anni tempora per Canonem V Conc. Nicæni. Diem mensis & locum indicebat Metropolitanus, & præter ordinarias, alias etiam extra ordinem convocabat, sive ad Episcoporum ordinationes, sive ob alias causas. Etsi enim in Concilio Antiocheno, Metropolitano delata est ista prærogativa, addita hac ratione, *propterea quòd ad Metropolim omnes undique, qui videntur negotia habere, concurrunt*, *Turonens.*
ex Concilio Turonensi tamen & Toletano Tertio patet delectum fuisse locum. *Cap.* 1.
Non opus esse ullo Metropolitano ad convocandas Synodos Provinciales, docet *Toleta, Cap.*
experientia Ecclesiarum Reformatarum. In Ecclesia Scoticana, ubi nulli erant 28.
Episcopi aut Metropolitani, plura Concilia Nationalia à prima Reformatione celebrata sunt, quàm hos annos 300 in Anglia Provincialia, ubi Archiepiscoporum longam & non interruptam seriem jactitant. Quid prohibet, quin Rescriptum Principis ad alium quàm Metropolitanum dirigi possit? Tantum abest ut ad convocanda Concilia Provincialia opus sit Archiepiscopo, ut nisi eo sublato hanc libertatem Ecclesia recuperare non posse videatur. Non habent vera & legitima Concilia Hierarchici Anglicani; Synodos Hierarchicas Episcoporum, Decanorum, Archidiaconorum, & id genus hominum, etiam rarissimè. Rejicit *Cap.* 16. *p.*
Bilsonus culpam in principem, quandoque in ipsius rei difficultatem, quia longo 459.
dissiti intervallo sunt inter se Episcopi. Sed quæro, an serio unquam rogarunt Principem, ut Rescripto facultatem convocandi concederet, ut Diœceses divideret, & extensivam suam potestatem in plures comitatus minueret, quò commodius coire in Synodis possint. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo; *Frater- Dist.* 80.
nitatem tuam ita volumus Episcopos ordinare, ut ipsi sibi Episcopi longo intervallo mini- Cap. 6.
me disjungantur, quatenus nulla sit necessitas ut in ordinatione alicujus Episcopi convenire non possint. Sed fimbrias suas, quas tam latè extenderunt, contrahere illis cordi non est.

Oppugnat Bellarminus Aristocraticum Regimen Episcoporum hoc argumento.

Si Ecclesiæ Regimen esset Aristocraticum, Ecclesia fere semper careret Rectoribus, nec esset ullus cui commune bonum sit curæ: omnes enim Prælati inter se pares ponuntur, & commune bonum curare non possunt, nisi vel congregentur, vel communi consensu Magistratum aliquem eligant, qui hoc præstet. Congregatio vero Conciliorum fit rarissimè, & cum maximo incommodo. Respondet Spalatensis; *Neque ullo Magistratu opus est, ubi in solidum omnes laborant ad unum finem: neque ipsorum congregatio generalis adeo frequens est necessaria, nisi in gravissimis causis totius Ecclesiæ. Synodi tamen Provinciales, sicut debent, ita possunt facilè esse frequentissimæ: & dum singulæ provinciæ bono regimine gubernantur, tota Ecclesia universalis egregie remanet gubernata.* Idem fere Fildus. Dicit enim coacta fuisse olim Concilia Provincialia bis singulis annis, item ob Episcoporum ordinationes, Metropolitanumque ad convocandum Synodos Canonibus obstrictum fuisse. At nisi in perpetuum obstringatur, & Ecclesia Provincialibus Synodis Episcoporum regatur ordinariè, non erit Episcoporum regimen Aristocraticum regimen illud quòd commendarunt Ecclesiis Apostoli: & proinde non solvitur Bellarmini argumentum, si non sint stata Concilia Provincialia, sicut olim fuerunt, quod respondit Fildus. Queritur Gerson, & quærit, *ubi sunt Synodi Provinciales secundum Patrum constitutiones semel vel bis in anno celebrandæ.* Respondebunt Archiepiscopi Anglicani, non opus esse Synodis; nos & umbras nostras, Archidiaconos, Cancellarios, Officiales, hactenus Canones conditos executioni mandaturos: non est opus Episcopis Presbyterorum Senatu, nec nobis Synodico Episcoporum consessu; Monarchæ sumus.

Spal. de Rep. Eccles. l. 1. c 12. n. 45.

De Eccles. l. c. 30.

Gerson. Epist. Pacis. Part. 2.

Conciliorum Provincialium prostasiam olim fuisse mutabilem, patet, ex Synodis Centuriæ Secundæ, ubi Præsides, non perpetuos, sed electitios fuisse monstravimus Præsidentiam mutabilem & temporariam postulat Regiminis Aristocratici ratio, si æqualitatem illam sartam tectam salvari volumus, quæ inter optimates potestate pares esse debet. Prostasia perpetua ansam præbet ambitiosis certaminum & litium, ambulatoria autem tollit. A perpetua prostasia ordinis ad primatum potestatis facilis est transitus. Præterea, qui præest in Concilio libero, cæteris gradu potestatis superior esse non debet. Nam tametsi in Synodo sileat exercitium potestatis superioris, metu tamen cæteri non liberantur. Archiepiscopus, ut Metropolitanus, est tantum Præses ordinis, sed sensu diviso, & quatenus Archiepiscopus est, potestate jurisdictionis superior quovis Episcopo comprovinciali, quam, quando libitum fuerit, exercere potest. Præcipuum Metropolitani munus est, ut dictitant Hierarchici, præesse Synodis. At absque Metropolitanis possunt Concilia gubernari. Non modo Primitivæ Ecclesiæ sed etiam Ecclesiarum Reformatarum, ut dixi, experientia docet, non opus esse Præside Metropolitano. Imo & Hierarchicorum exemplis idipsum docemur. In Synodo Provinciali celebrata Londini anno 1603. pro Præside se gessit Bancroftus Londinensis. Vacabat quidem tunc temporis Sedes Cantuariensis: sed fat est, quod sede vacante alius isto munere fungi poterat; & ut in æternum vacet, per me licebit. Obiter observandum, Londinensem potius quàm quemvis alium præfuisse ex officio, ut Decanum in Episcoporum Collegio. *Habet enim*, inquit Lindvodius, *Archiepiscopus Cantuariensis in Collegio Episcoporum, Episcopos; Londinensem Decanum, Wintoniensem Cancellarium, Lincolniensem Vice-cancellarium, Sarisburiensem Præcentorem, Wigorniensem Capellanum, Roffensem Cruciferarium.* Et in libello Septuaginta Archiepiscoporum, Londinensis Episcopus ad Synodos convocandas designatur ut Decanus. In Synodo, quæ convocatio Cleri dicitur, & cum ordinum Regni Comitia celebrantur habetur, Præses, qui Proclocutor dicitur, est electitius.

Lindwood. Lib 5. Tit. de Pœnis Cap. 1.

Whit-

Whitgiftus respondet; *Archiepiscopum nihilominus suam authoritatem retinere, quam-* *Reipublicæ*
quam Clero inferiori permissum sit sibi eligere Præsidem, sicut rex aut Dominus Custos *Tract. 8.*
suam authoritatem retinet, etsi permissum sit in Domo Inferiori eligere suum Præsidem. *Cap. 3.*
Viden' ut Principibus, & Officiariis Regni æquiparat Archiepiscopum. Sat est, quod Archiepiscopo absente alius hoc munere fungi potest; & proinde, si Metropolitano non sit opus, vel ad ordinationes Episcoporum, vel Concilia convocanda aut regenda, ob quas causas præcipue institutum volunt, non est omnino necessarius, multo minus divinæ institutionis.

Quatenus Archiepiscopi.

1. In recipiendis Appellationibus, & rescribendo ad appellationes interpositas ab Episcopis suis suffraganeis.

Suffraganeos dictos fuisse comprovinciales Episcopos persuasum nobis vult Dow- *Defens. l. 2.*
namus, à ferendis suffragiis in Metropolitanorum electione & in Synodis Pro- *Cap 6. p. 113.*
vincialibus à Metropolitanis celebratis, unà cum ipsis Metropolitanis. Fallacia
est in suffragii significatione, quam detegit ingenuè Lindvodius; *Suffraganeis sic* *Lib 1. Tit:*
dictis, quia Archiepiscopo suffragari, & assistere tenentur. Vocati enim sunt in partem *de Constitu-*
sollicitudinis Archiepiscopi, non in plenitudinem potestatis. A suffragiis ferendis in *tionib Cap.*
Synodis provincialibus unà cum Metropolitanis, Suffraganei dici non poterant, *Altissi.*
cum jam Provincialia Concilia in desuetudinem abiissent, aut à suffragiis ferendis in Episcoporum electionibus, cum jam electio ad Canonicos solos, aut ad Principem & Canonicos deferebatur. Cum prostasia ordinis in gradum imperii & potestatis mutata fuit, & Episcopi Metropolitano subjici cœperunt, tum Suffraganei dicti sunt. Videmus quàm plena periculi res sit, ferre perpetuam Prostasiam in Aristocratico Ecclesiæ regimine. Appellare igitur licet ab Episcopo ad Archiepiscopum secundum leges Anglicanas. At nihil olim potuit Metropolitanus in aliena Diœcesi absque comprovincialium sententia. Ani-
cetus ad Episcopos Galliæ; *Si autem aliquis Metropolitanorum inflatus fuerit, & si-* *Caus 9.*
ne omnium comprovincialium præsentia, vel consilio Episcoporum, aut eorum, aut alias *Quæst. 3. c. 6.*
causas (nisi eas tantum, quæ ad propriam suam parochiam pertinent) agere, aut eos gravare voluerit, ab omnibus districtè corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat.
Higinus Papæ; *Salvo in omnibus Romanæ Ecclesiæ privilegio, nullus Metropolitanus* *Caus. 9 Quæ*
absque cæterorum comprovincialium Episcoporum instantia, aliquorum audiat causas, *3. c. 4.*
quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in conspectu eorum omnium ventilatæ, & ipse, si fecerit, coërceatur à fratribus. Concilium Antiochenum; *Visum est bis in anno per* *Can. 19.*
singulas provincias Episcoporum Concilium fieri, in quo & Presbyteros & Diaconos præsentes esse oportet, & omnes quotquot se læsos existimant, & Synodicam expectare sententiam. Ab Episcopo ad Synodum Episcoporum, non ad Metropolitanum, gravatus appellabat. Concilium Sardicense sic quidem statuit. *Qui ejectus est*, nem- *Sard. Cap.*
pe Presbyter, aut Diaconus per Episcopum, *habeat potestatem confugiendi ad Me-* *15.*
tropolitanum Episcopum illius provinciæ. Sed *Canones istos meritò habemus pro suspectis,* inquit Sutlivius Hierarchicorum, etsi non eruditissimus, tamen virulentissimus. *De Pontif.*
Et Spalatensis; *Sardicenses enim Canones ab Ecclesia universali nunquam fuerunt ad-* *l. 3. c. 13.*
missi, unde & in Corpore antiquo Canonum universalis Ecclesiæ, quo Oriens semper usus *Pag. 256.*
est, nullus Sardicensis Canon locum habuit. Justinianus quidem legem tulit; *Quòd si* *Spal. de Rep.*
à Clero aut alio quocunque aditio contra Episcopum fiat, propter quamlibet causam, apud *Eccles. l 4.*
Metropolitanum ejus causa judicetur, secundum sacras regulas & leges nostras. Et si quis *c. 8. n. 34.*
judicatis contradixerit, ad Archiepiscopum & Patriarcham Diœceseos illius causa refera- *Novella.*
tur, qui secundum Canones & leges causam judicet. Sed leges Justiniani nobis nullius mo- *123. c. 22.*

menti sunt, quatenus à verbo Dei discrepant. Concilio Constantinopolitano Primo decretum, ut læsus ab Episcopo, *primum apud omnes illius Provinciæ Episcopos accusationem institueret: quòd si non sint idonei ad correctionem eorum criminum quæ in Episcopum conferuntur, tunc eos accedere jubet ad majus Concilium illius Diœceseos Episcoporum.* Hîc à minore ad majus Concilium conceditur provocatio. At postea in Chalcedonensi Concilio, quod incidit circiter annum Christi 455. cùm sensim omnia vergerent in deterius, decretum, ut, *si Clericus cum proprio vel etiam alio Episcopo negotium aut litem habet, à Provinciæ Synodo judicetur. Si autem cum ipsius provinciæ Metropolitano Episcopus vel Clericus controversiam habeat, Diœcesis Exarchum adeat, vel Imperatoriæ urbis Constantinopolis thronum, & apud eum litiget.* Hîc ad Exarchum aut Patriarcham concessa provocatio, non tamen ad Metropolitanum seorsim à Synodo Provinciali. Sed perinde esset, sive à Patribus in Concilio aliquo Oecumenico, sive à Justiniano invecta sit ad evehendum Metropolitanum ista subordinatio appellationum ab Episcopo ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Exarchum aut Patriarcham: cùm perniciosam invexerit mutationem regiminis Ecclesiastici. Mutationem istam meritò introductam in Ecclesiam, nec molestè ferendam asserit Bilsonus. *Videbant*, inquit, *intolerandos sumptus & molestias, quibus provinciæ cujusque Episcopi pene exhausti erant, dum apud Synodos manerent tamdiu, quoad privatas omnes contentiones & querelas in quaque provincia exorientes componerent: nec quicquam causæ perspiciebant, cur totius orbis Episcopis bis quotannis negotium circa multiplices quorundam controversias facesserent, magis autem illa ratione eventurum animadvertebant, ut lites aut longam procrastinationem, aut levem examinationem, & præproperam sententiam acciperent* Et paulò infrà; *Quàm iniquum & intolerandum foret, ut omnes hujus regni Episcopi in unum convenirent, & non laborem solùm sed sumptum in audiendis, examinandis, judicandisque tot controversiis, injuriis, & contentionibus insumerent, quot hodiè in omnibus Angliæ Consistoriis versantur.* Etiam post Justiniani tempora sunt celebrata quotannis Concilia Provincialia, nedum ætate Justiniani quando lex illa lata. Nondum causabantur veteres labores aut sumptus, ut fingit Bilsonus. Et quando decretum, ut semel tantum quotannis celebrarent Synodum, alias ponunt causas, quàm sumptus & labores Concilium in Trullo præcipit, *ut quoniam propter Barbarorum incursiones, ac alias ob causas quæ incidunt, Ecclesiæ Præsides non possunt bis in anno Synodos celebrare, ut omnino semel singulis annis in unaquaque Provincia Synodus fiat.* Postea quidem laborarunt Episcopi inertia & desidia, & itinerum longitudinem obtendebant, ut in Nicæna Synodo. II. *Propter vexationem, & quod itineri perficiendo minus sufficerent qui cogebantur*, statuit, *ut semel in anno hoc fiat, & si Metropolitanus id fieri non curaverit, ut Canonicis pœnis subjiciatur.* Non tamen, ut vides, omnino sustulerunt ipsi superstitiosi Patres Nicæni stata Concilia Provincialia, ut Episcopi Anglicani vel Pontificii. Honorem & dignitatem Episcopatus ambiunt, onus & operam defugiunt. In Aula aut Palatiis suis delitiis resoluti & resupini, pompis otiantur pigri, & causantur leonem esse in semita. Sumptus suppetunt ad pompam & nihil deest, sed cum ad laborem & Ecclesiæ negotia vocantur, nil tum est tamen. Provincia Cantuariensis æque late protenditur fere ac ipsum Regnum. Sed Episcoporum Diœceses contrahendæ essent, & Metropolitanorum Provinciæ Synodorum commoditati accommodandæ & commensurandæ, si non suæ dignitati amplificandæ sed Ecclesiæ saluti consulere vellent. Præterea non necesse esset, ut laborem & sumptum in audiendis, examinandis & judicandis tot controversiis & causis insumerent, quot versantur in omnibus Angliæ Consistoriis, si se civilibus causis immiscere nollent. *Forsitan decimarum, testamentorum, legatorum*

Constant. 1. Can. 6.

Chalced. Can. 9.

De Gubern. Cap. 16. p. 462. 463.

Can. 8.

rum, sponsalium, nuptiarum, & similium causarum judicia à Synodis removeretis, inquit Bilsonus, *atque ea solum admitteretis, quæ ad delicta coercenda pertinent.* De Gubern. Quidni removeremus, cum in criminibus & delictis, non in possessionibus aut rebus civilibus, sit potestas nostra, ut loquitur Bernardus? Strepitus causarum civilium ab Ecclesia abarcendus est. *Quid vero secundum jura servandum sit in appellationibus, quomodo inhibendum, quid sit circa attentata agendum, & de similibus tricis innumeris digladiantur inter se Juristæ. Nos scimus quia* 1. *Cor.* 11. *contentiones faciendi Ecclesia Dei consuetudinem non habet, nisi postquam facta est pene tota temporalis, & ad Papatum pervenerint inquieti, & Theologiæ expertes Juristæ.* Præterea non cognoscit ipse Archiepiscopus causas illas delatas ad Curiam illam quam vocant Curiam de Arcubus, sed Curiæ Arcuatæ præest Decanus, qui ad omnium in Provincia Cantuariensi Appellationes rescribit, qui Decanus de Arcubus nuncupatur. *Advocati in hac Curia sunt sedecim aut plures pro Archiepiscopi arbitrio, omnes legum Doctores, Scribæ duo, Procuratores decem,* ut refert Camdenus in Britannia sua, ubi de Tribunalibus Angliæ. *Par est,* inquit Bilsonus, *ut aliquos adjutores habeant, nisi placeat vobis, plus eos temporis in humanis legibus addiscendis, quàm in sacris Scripturis recognoscendis insumere, eoque ineptè facere mihi videmini qui tam acriter in Curiam de Arcubus, aliaque Ecclesiasticæ Jurisdictionis consistoria invehimini.* Ineptias certè fundit, qui causas Ecclesiasticis committit, ad quas cognoscendas & tractandas prorsus ineptuli sunt, & quarum cognitionem in alios rejicere oportet, vel ob imperitiam, vel ob negotiorum magnam molem, ut Papa ad suos Auditores. Par est, ut missis Canonistis vestris, & relegatis causis civilibus ad judices competentes, Ecclesiastici Ecclesiastica, & ordine Ecclesiastico, solùm tractent. Obiter monendum, istius Curiæ Præsidem Decanum appellari, quia jurisdictionem exercet in 13. Parœcias civitatis Londini exemptas ab Episcopi Londinensis jurisdictione: & Decanus de Arcubus, quia turris templi Parœciæ primariæ Arcuato opere ædificatur. Admittimus igitur Consistoria merè Ecclesiastica & non alia. *At,* inquit Bilsonus, *ipsa tamen experientia docet, quanto tempore causæ, tam multitudinis, quam magnitudinis ratione, pendeant in maximis Curiis Ecclesiasticæ jurisdictionis, licet judices bene multi toto anno legitimis, ut vocant, diebus, juri dicendo vacare soleant. Annon opus perquàm laude dignum foret, vestra causa efficere, ut pastores per cunctam provinciam constituti in uno loco perpetuo consisterent, & appellationibus tantùm inservirent, quæ ab omni parte frequentiùs interponerentur.* Habet Anglia Comitatus 39. unicum tamen Prætorium Westmonasteriense, in quo fora judiciaria constituuntur, tum Juris tum æqui, & statis temporibus, quæ dies legitimos juridicos, sive fastos vocamus, causas cognoscant: & hæc quatuor anni tempora vix trimestre conficiunt. Non tamen justitii interstitiis quid detrimenti capit respublica. Sunt in Comitatibus Vicecomites, & Barones, qui in suis Curiis causas minutiores cognoscunt, & in civitatibus & oppidis majoribus judices, ubi lis est etiam de majore pecuniæ summa, salva tamen libertate provocationis ad suprema tribunalia. Si restituerentur Parœciis Consistoria, Decanatibus Classica Presbyteria, Comitatibus Synodi, Omnibus in commune Nationalia Concilia, ablegarentur Cancellarii, Officiales, Archidiaconi, & cætera illa colluvies, tractarent Ecclesiastici causas tantùm Ecclesiasticas & ordine Ecclesiastico, rarò interpellarentur appellationibus stata Concilia, & Synodi Provinciales bis singulis annis celebratæ. Hoc experti in Ecclesia nostra novimus, ubi à Consistoriis Parœcianis, & Classicis conventibus, qui singulis hebdomadis habebantur, rariùs provocatum est ad Synodum Comitatus, à Synodo ad Concilium Nationale, quod singulis annis semel celebrabatur, rarissimè Idipsum

De Gubern. cap. 16. *p.* 463.

Spalat Lib. 3. *Cap.* 8. *num.* 13.

Pag. 481.

De Gubern. c. 16 *p.* 463.

ipsum experientiâ edoctæ sunt & aliæ Reformatæ Ecclesiæ, ubi rariora sunt Concilia Nationalia, Non mirum est ab Officialibus, Cancellariis & Archidiaconis vestris, appellationes sæpius interponi. Sed ab Episcopo uno ad alium jurisdictione superiorem judicem singularem provocandum neutiquam æquum censemus, multo minus à Classico conventu ad Episcopum aut Archiepiscopum. *Ineptum esset arbitrari Deum negare velle Spiritum suum pluribus, & unum solum inspirare velle*, ut in Appellationum causa scripserunt Patres Africani ad Cælestinum Papam. Civilium causarum potissimum, non delictorum ratione, multiplicatas appellationes agnoscit Spalatensis. *Atque ita causæ subditorum Suffraganeorum ante omnia ad Metropolitanos devolvuntur, postquam præsertim & judicia forensia & modus procedendi sæcularis est introductus in Ecclesiam.* Quid opus est facessere negotium Synodis, dicit Bilsonus, cum minore labore possunt causæ expediri per Archiepiscopum. Opus erat Synodis olim ad constitutiones condendas, conditis jam Canonibus non opus est statis Synodis *Synodi multis de causis in Ecclesia sunt necessariæ*, inquit Beza, *tum ad retinendum consensum, tum ad remedia communibus occurrentibus malis communi consilio quærenda, tum etiam ut iis consulatur, qui particularium illorum presbyteriorum judicio non acquiescunt & sibi injuriam factam putant.* Non tam iniquus Saravia, quàm Bilsonus. *De necessitate Synodorum facile*, inquit, *cum D. Beza sentio.* Convocatæ sunt olim Synodi, non solùm ut Canones conderent, sed etiam, *ut singula emergentia corrigerent*, ut dicitur in Concilio Chalcedonensi; *propter Ecclesiasticas causas, & quæ existunt controversias dissolvendas, & ut omnes quotquot se læsos existimant, Synodicam expectent sententiam*, dixerunt Patres Antiocheni; *ut omnes quæstiones communiter examinentur*, dixerunt priores Patres Nicæni; *ut Canonicè inquisitiones fiant per Episcoporum congregationes*, dixerunt posteriores Nicæni. Potestas non modo dirigendi per Canones, sed etiam regendi secundum Canones uni permittenda non est. Alioquin Aristocraticum quod hactenus posuimus, & probavimus, Ecclesiarum provinciæ regimen in Monarchicum mutabimus. Nam Monarchæ etiam secundum latas leges regunt subditos, & tamen Monarchæ sunt. Potest Archiepiscopus non minus abripi affectibus, & tyrannidem exercere in Canonum executione, quàm constitutione. Metropolitanum Anglicanum solum unà cum Principe posse etiam διατυπώσεις καὶ ὅρισμους Agendarum Formulas, & Capitula de disciplina & ordine Ecclesiastico formare, Capite Primo monstravimus. Mirum certe Bilsoni artificium in fabricandis Metropolitanis & Archiepiscopis suis observare, ludus & jocus est. Initio Capitis 16. pluribus differit de Synodorum Utilitate, & Necessitate, ut Metropolitanum suum utilem & necessarium esse ostenderet, sed statim retexit telam, quam texebat, & Synodorum utilitatem & necessitatem tollit, imò multa incommoda & difficultatem obtendit, ut Archiepiscopum introducat, qui absque Synodo lites definiat, & provinciales regat: id est Metropolitanum deprimit, ut Archiepiscopum evehat, & Archiepiscopum Metropolitani animam intercludere jubet. Nam initio Capitis parem Metropolitanorum & Synodorum necessitatem statuit. Amphora cœpit institui, currente rota cur urceus exit?

De Repub. Eccles. l. 3. c. 8. Num. 1.

De Triplici Episcopatu pag. 91.

Conc. Chalc. Can. 19. Antioch. Cap 20. Nicæn. 1. c. 5. Nicæn. 2. c. 6.

2 In Visitanda secundum leges & consuetudines tota Provincia.

Archiepiscopus Anglicanus quamvis rarò per alios, aut per se vix unquam, visitat, ut judex ordinarius Ecclesias provinciæ suæ visitare tamen potest, etiam causa correctionis. Whitgiftus Cantuar. dicit Archiepiscopum, *cum visitat, non posse ferre novas leges, neque præscribere novos ritus, nisi imperatum illi fuerit à potestate superiori*

Replita. pag. 439.

periori, tantummodo inquirit, an observentur leges & constitutiones, quibus Episcopi & alii parere tenentur, neque absque illis quicquam decernere, nisi quod ipsorum consensu, legum & principis authoritate concessum, aut quicquam in ipsorum diœcesibus agere, quàm quod ipsi præstare tenentur. Consensum Episcoporum intelligit voluntariam ipsorum cessionem, vel approbationem in Comitiis regni, cum legibus sanciretur Archiepiscoporum potestas. Nam invito & inconsulto Episcopo posse visitare provinciam, & immiscere se causis ad Suffraganeos suos propriè spectantibus, satis constat. Ad leges Regni & principis Edicta authoritatemve se recipiunt, cum aliter se tueri non possunt. Sic nodos Gordios secare gladio, non argumentis solvere, illis solenne est. Leges humanas legi divinæ adversantes antiquari postulamus: nec quid de facto sed de jure possent Principes, quærimus. Si Episcopale regimen sit Divinum institutum, ut ipsi volunt, & nos adhuc ponimus, Archiepiscopum tamen cum potestate visitandi provinciam, & corrigendi excessus & defectus Prælatorum Suffraganeorum, nec jure Divino, nec veteri Ecclesiæ politia subniti unquam demonstrabunt. Anicetum & Higinum supra audivimus; audiamus etiam Calixtum. *Nullus Primas vel Metropolitanus Diœcesani Ecclesiam, vel parochiam, aut aliquem de ejus parochia præsumat excommunicare, vel judicare, vel aliquid agere absque ejus consilio vel judicio. Sed hoc observetur, quod ab Apostolis, & Patribus, & prædecessoribus nostris est statutum, & à nobis confirmatum, id est; Si quis Metropolitanus Episcopus (nisi quod ad suam solummodò propriam pertinet parochiam) sine consilio & voluntate omnium comprovincialium extra aliquid agere tentaverit, gradus sui periculo subjacebit, & quod egerit irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de provincialium Coepiscoporum causis, eorumque Ecclesiarum, & clericorum atque secularium necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc communi consensu comprovincialium agatur Pontificum, nec aliquo dominationis fastu, sed humillima atque concordi administratione.* (*Caus. 9. Quæst. 3. c. 7.*) In Concilio Tridentino decretum in hunc modum; *A Metropolitanis verò, etiam post plene visitatam Diœcesin, non visitentur Cathedrales Ecclesiæ, neque Diœceses suarum Provinciarum, nisi causa cognita & probata in Concilio Provinciali.* (*Sess. 24. Ca. 3.*) Saniores sunt igitur in minuenda Metropolitani potestate Tridentini, quàm Anglicani. Dicunt etiam adversarii, *durante Archiepiscopi visitatione jurisdictionem Ordinarii suspendi, & non aliam posse illum exercere jurisdictionem, quàm quæ derivatur ab Archiepiscopo, & quam exercet ut ipsius delegatus.* (*Downamus. Lib. 2. Cap. 6 p. 112. 113.*) Archiepiscopus non modò inquirere, sed etiam corrigere potest, cum visitat; imò ipsum Episcopum suffraganeum officio privare, & gradu movere, ut testatur Cartwrightus. Respondet Whitgiftus; *Non posse vel Metropolitanum, vel omnes simul Episcopos Episcopum exauctorare absque Principis consensu.* (*Repl. p. 440.*) Sat est, quod, annuente Principe, solus absque aliis Episcopis Coepiscopum privare officio potest. Nam apud Pontificios *Archiepiscopus cognoscere potest de crimine Episcopi,* inquit Sylvester, *licet non possit procedere ad ejus depositionem, quæ soli Papæ reservatur.* (*Voce Archiepis.*) In Concilio Antiocheno decretum; *Si quis Episcopus de certis criminibus judicetur, & contingat de eo comprovinciales Episcopos dissidere, cum judicatus ab aliis innocens existimatur, reus ab aliis, pro tota componenda controversia visum est sanctæ Synodo, ut Metropolitanus ex propinqua provincia alios evocet judicaturos, ut per eos simul & comprovinciales Episcopos, quod justum visum fuerit, approbetur.* (*Antiochen. Ca. 14.*) Vides non potuisse Metropolitanum suo suffragio dissidium componere, & de Episcopo decernere, sed necesse erat finitimos Episcopos accersere. Sic in Synodo Constantinopolitana celebrata sub Honorio & Arcadio; *Non oportere reum judicatum* (Episcopum) *nec à tribus nec à duobus deponi, sed sententia majoris Concilii, & eorum qui sunt ejusdem provinciæ.* Fildus fatetur Veterum Canones poscere ad Episcopi deprivationem & degradationem, duodecim ad minimum Episcoporum consensum. (*De Eccles. Lib. 5. c. 30.*)

Non modò in visitatione, sed etiam extra visitationem, habet jurisdictionem in totam provinciam. Whitgiftus in casibus solummodo exemptis, Metropolitanum posse exercere jurisdictionem asserit. Sed, quod non potest ut Archiepiscopus potestate ordinaria, potest ut Commissarius Regis potestate extraordinaria. Spalatensis, qui nimius est in Papa minore Archiepiscopo suo evehendo, illud etiam de casibus exemptis rejicit. *Ut propterea*, inquit, *vana sit exceptio Juristarum, qui restringunt hanc Metropolitani potestatem, ad ea sola negotia quæ juribus expressa habentur.* Vult enim Metropolitanum, tanquam Canonum custodem & pravarum consuetudinum vindicem universalem, boni communis totius provinciæ promotorem, suffraganeorum correctorem & judicem ordinarium, ubicunque & quandocunque delicta occurrunt, in delinquentem comprovincialium nomine insurgere, & quicquid potest Ecclesia tota in Episcopos suos id posse in suffraganeos suos Metropolitanum. Episcopos omnes jure divino pares pluribus argumentis ipse probavit; & purioribus sæculis nihil potuisse Metropolitanum absque comprovincialibus supra ostendimus. Quod vel Metropolitanorum arrogantiâ, aut comprovincialium desidia vel ignavia, post multas annorum centurias translata est in Metropolitanum potestas appellationum, visitationum, & correctionis in certis casibus, & Synodi provinciales tandem abiissent in desuetudinem, Episcopis otio indulgentibus in amplis suis Dioecesibus & latis latifundiis, erat veteris disciplinæ labefactatio, deploranda potiùs, quàm imitanda. Qui minutulum nobis Antichristum obtrudunt, cur non etiam Episcopum Romanum majorem Antichristum amplectuntur, si non ut universalem Episcopum, saltem ut Patriarcham Occidentis, cum eadem potestate in Archiepiscopos quam tribuunt Archiepiscopis in Suffraganeos, & ut vindicem & custodem Canonum Conciliorum generalium? Quod si impar sit regimini Ecclesiæ universæ, ut Episcopus universalis, non tamen impar erit regimini Ecclesiarum Occidentis, ut Patriarcha. In Concilio Chalcedonensi concessa provocatio à Metropolitano ad Exarchum majoris Dioeceseos, vel Patriarcham Constantinopolitanum. At Constantinopolitanus dignitate secundus erat à Patriarcha Romano. Zypæus Archiepiscoporum Jurisdictionem, quatenus erant judices ordinarii Episcoporum, à Concilio Tridentino mutatam dicit, ut nunc eorum judices sint in gravibus causis criminalibus Papa, in minoribus Concilium Provinciale. *Et in illis forte recessum est à jure antiquo, ut à pluribus Episcopis junctim seriò magis examinaretur, tum insuper quod aliquando contingere potest, ut ob appellationes & similia aliquando inter Archiepiscopos & Episcopos sint aliquæ difficultates, ob quas affectui forte nonnihil darent. Utut sit, imminuta est hîc Archiepiscoporum authoritas, uti etiam in capite tertio, ut Archiepiscopi, etiam visitata tota sua Diœcesi, non visitent suffraganeorum, nisi causâ in provinciali Concilio cognita; quæ tamen Archiepiscopi visitatio in usu esse desierat ante Concilium.* Vides quid ex Decretis reformationis Seff. 13. & 14. Concil. Tridentini colligit Zypæus. Quod accrescit Papæ ex potestatis Metropolitani diminutione, non probamus, sed quantum Concilio Provinciali restituitur, in tantum restitutam veterem disciplinam agnoscimus, & Tridentinos Anglicanis æquiores esse judicamus. Sancta congregatio Cardinalium interpretum Canonum & Decretorum Concilii Tridentini in Declarationibus suis * sic interpretatur decretum quoddam Seff. 13. *Archiepiscopus non debet se ingerere in prima instantia causarum quæ agitantur coram ejus Suffraganeo.* Archiepiscopus Anglicanus potest ingerere se in quamcunque causam, vel agitatam, vel nondum agitatam, coram suffraganeo, potestate ordinaria, aut delegata extraordinaria, & omnimodam jurisdictionem Ecclesiasticam exercere tum in suffraganeos, tum in Suffraganeorum subditos, & proinde viribus & malignitate superat quemvis Archie-

Repl. p. 464.

Lib. 3. Cap. 8 n. 14.

Jus Pontif. l. 1. Tit de Officio Ordinarii. p. 71, 72.

* In Seff. 13. Cap. 1. lit. 1.

chiepiscopum Pontificium, sive veterem sive novum Tridentinum, Pontificis Romani exuviis ditatus, & utriusque gladii potestate in Curia Legatina armatus.

Quatenus Primates sive Patriarchæ minores. 1. De Jure, ut Appellationes admittere ab inferioribus judiciis, etiam omisso medio, 2. Ex consuetudine præscripta, ut vacante quavis provinciæ suæ sede Episcopali custodiam Ecclesiasticæ Jurisdictionis habere.

Primates Anglicani duo, Cantuariensis & Eboracensis, non solum potestate, dignitate, & officio, sed etiam Suffraganeorum numero pares erant, usque ad tempora regis Guilielmi, ut ex Studbesio refert Godwinus in Eboracensibus: qui etiam narrat ex decreto Regis & procerum, Pontifice Romano permittente, separatam Humbro flumine Eboracensem provinciam à Cantuariensi, & perexiguis finibus conclusam. Varia erant inter duos Archiepiscopos certamina de Primatu, donec tandem decerneretur, ut Eboracensis Primas Angliæ, Cantuariensis Primas totius Angliæ nuncuparetur, quibus titulis cum insulsa & ridicula ista differentia in hunc usque diem gaudent. Ad Primates istos etiam omisso medio appellare possunt. Quod Spalatensis de immediata ad Papam appellatione scribit, huc referri potest. *Nunc vero*, inquit, *Leguleii nostri axioma fecerunt, licere, omisso medio, immediatè ad sedem Apostolicam convolare*, nempe omisso Metropolitano. Ita & hîc omisso medio licet appellare illos ut ad Primates. Sic enim distinguunt, ut liquet ex tabulis. Matthias Stephani Appellationum Immediatarum institutum ad avaritiam explendam excogitatum dicit. *Quod autem jure Canonico, omisso quocunque medio, appellari potest ad solum Papam, id ideo constituerunt, ut omnes quæstiones in suum currum traherent, & suam avaritiam satiarent, quia Clericorum animus est enixus præ cæteris in pecuniis cumulandis, contra honestatem communem & fidem Deo promissam.* Sic Papæ minores, Primates, qui hîc Patriarchæ minores dicuntur, ad suas Curias lites & causas ventilatas in inferioribus Curiis devolvendas curant pluribus mediis, nempe vel mediate vel omisso medio. Appellationes ab Archidiaconis aliisque inferioribus Prælatis, eorumque Officialibus ad Archiepiscopum, omissis Suffraganeis, non probat ipse Innocentius 4. in Sexto Decret. tit. de Appellationibus. Quæ de appellationibus supra diximus, in immediatas maximè intorqueri possunt. Quòd sede vacante Primas custodiam habeat spiritualis jurisdictionis in Diœcesi qualibet suæ provinciæ, Capituli jura, nedum Ecclesiarum in Diœcesi authoritatem, minuit. Nam Capitulum jure ordinario succedit Episcopo. *Propterea statim atque mortuus est Episcopus, interim dum alius substituatur, ordinariè regimen illius Ecclesiæ totum, plenum, & integrum, excepta ordinatione & actibus ordinis Pontificalis propriis, est penes totum Collegium Presbyterorum, sive Capitulum Canonicorum, sed Presbyterorum*, dicit Spalatensis. Et Papam nihil amplius de jure posse in suæ provinciæ Ecclesiis vacantibus, quarum administrationem Capitulo eripere, & alii committere non potest, nisi in casu negligentiæ, idem asserit Libro Tertio. Quod addit, de casu negligentiæ, non Veterum institutum, sed depravatioris disciplinæ sub Antichristo additamentum erat. De ipsius Capituli potestate suo loco dicturi sumus.

Commentarii de Præsul. lib.

De Repub. Eccles. l. 3. c. 7. num. 15.

De Jurisdict. l. 3. Part. 1. Cap. 3.

Lib. 2. Cap. 2. Num. 10.

Cap. 9. Num. 15.

Juxta locum quem tenent Archiepiscopi in statu Ecclesiastico peculiarem Cantuariensi. 1. Quilibet Episcopus suæ provinciæ ab ipso confirmatus exhibeat unum Capellanum, donec

sufficiens aliquod beneficium prospexerit. 2. Quatenus totius Angliæ Primas, literas tuitorias concedere possit, quibus, absque molestia interea exhibenda ei qui appellaverit, appellationem suam prosequi liceat.

Amplissima est dignitas Archiepiscopi Cantuariensis in Hierarchia Anglicana in qua cæteris Episcopis antecellit, & non minus nunc quam olim ab Urbano II. alterius orbis Patriarcha, vel veriùs Papa, dici potest. Quamvis deposito Legati nati titulo quem à Pontifice acceperat, tantùm Primatis & Metropolitani totius Angliæ cognomento gaudet, non minor tamen est ejus dignitas & potestas, quàm fuit superioribus sæculis. In Curia Legatina principis aliam legatinam jurisdictionem exercere potest cum utriusque gladii vindicta, ut diximus. Duæ hic solummodo peculiares ejus prærogativæ enumerantur. Quòd Capellanos habeat, hoc ei commune est cum aliis Episcopis. sed quod Suffraganeus ab ipso confirmatus exhibeat unum Capellanum, donec beneficium aliquod ei prospexerit, ipsi peculiare est. *Altaria nonnisi in Ecclesiis passi sunt Christiani*, inquit Bleynianus, *donec Principibus Oratoria domi cum altaribus & sacrificulis, singulari privilegio fuere permissa, ac tandem ea permissio etiam ad privatos quosque, interveniente dummodo Episcopi authoritate fuit extensa. Ex omnibus satis liquet*, inquit Filesacus, *quàm male sibi, & animæ suæ consulant, qui vel nescio quo fastu vel fastidio, aut denique supina negligentia publicum illum Parœcialis Missæ conventum aspernantur. Sunt qui efflagitatam, & ut verius loquar, inique extortam Episcopalem indulgentiam seu dispensationem prætexunt, qua in privatis Oratoriis sacrum audire sibi fas esse contendunt. Hanc corruptelam meritò damnarunt plurimi Galliæ Episcopi suis Synodis Diœcesanis.* Decretum quoddam Diæcesanum Guilielmi Episcopi Andegavensis anni 1315 ibidem subjungit. Quod de Missa dicunt, de vero Dei cultu rectè affirmatur. Si Nobiles sunt membra Ecclesiæ Parœcianæ, debent una cum cæteris membris ad publicum cultum coire. Sed quod Episcopi Sacellanorum etiam turbam haberent, qui in Capellis suis vel alibi pro ipsorum arbitrio concionentur, arguit ipsos non modo aliorum, sed suo etiam fastui & otio nimium indulgere, & cum Magnatibus omnibus modis contendere, ne quid ad pompam deesse videatur. Capellani Episcoporum & Magnatum, aut Beneficiarii sunt, aut Beneficium nullum habent, sed ambiunt. Nam in hunc finem maximè se addicunt Episcopo, aut Nobili, ut eorum opera Beneficium acquirere possint. Nec comparato sibi Beneficio cum cura animarum curant gregem, sed in Nobilium aulis versantur; & non est qui esurientibus in Parœcia interim panem frangat. Hujus criminis tam reus est Episcopus, quàm quivis alius. Sacellanorum turba inde orta videtur, quòd, cum rigido jure Canonum, qui beneficinm curatum possideret, residere tenebantur, nec erat qui domestica sacra curaret, excogitatum est ut plures haberent Capellanos, qui per vices annuas, semestres, aut trimestres, in Procerum & Nobilium Capellis & Oratoriis ministrarent: greges suo se succo alere interea oportebat. Non tamen vices istæ semper observatæ sunt, sed ad apertam perpetuæ Non-residentia professionem res rediit. De Capellanorum Non-residentia & beneficiorum pluralitate statim plura dicturi sumus. Alterum peculiare Cantuariensi, de Literis Tuitoriis appellanti concedendis improbandum non esset, si ipsi peculiare non esset, & ipsæ appellationes sive mediatæ sive immediatæ ad Archiepiscopum legitime introductæ fuissent. Quamvis enim malitia appellantis coërcenda est, ad præsidium tamen innocentiæ legitimè appellantem tueri adversus inferiorum insolentiam oportebat.

Bleyn. Introduct. p. 327.

De Parœciarum Origine, Cap. 7.

Juxta

Juxta locum quem tenent in Statu Civili, vel utrique Communem, vel alterutri Peculiarem. Utrique Communem, vel de jure communi Municipali, vel concessione Principum. De jure communi Municipali vel in rebus Ecclesiasticis, vel Civilibus.

In rebus Ecclesiasticis, in quibus hanc habent prærogativam, ut approbent & insinuent testamenta, & concedant administrationem bonorum ab intestato succedentibus quorumlibet mortis suæ tempore bona notabilia habentium in diversis Diœcesibus aut jurisdictionibus suæ provinciæ.

Bona notabilia definiuntur in nuperis Canonibus Concilii Provincialis anni 1603. summâ quinque Librarum Anglicanarum. Habet Archiepiscopus forum, quod Curiam Prærogativæ vocant; *in qua*, inquit Camdenus, *Commissarius de hæreditatibus ab intestato seu testamento delatis, jus dicit.* Si defunctus nulla habuit bona notabilia extra Diœcesin in qua obiit, testamenti probatio, id est, probationum per testes aut instrumenta receptio, approbatio, id est, decreti de testamenti validitate probatio, insinuatio, id est, apud acta judicis publicatio & transumptio, item commissio administrationis bonorum intestati, & cautio de fideliter administrando, ad Episcopi Diœcesani Cancellarium, Commissarium, aut Officialem; non ad Archiepiscopum pertinent. Si vero habeat in diversis Diœcesibus bona notabilia, Cancellarius, Commissarius, Officialis aut quicunque alius jurisdictionem Ecclesiasticam exercens, singulos ad curiam suam super testamenti probatione, vel administrationis bonorum negotio citatos, aut etiam ultro advenientes, præstito priùs juramento, dimittit, & *hoc negotium ad prærogativam Archiepiscopalem ejusdem provinciæ spectare, aperte diserteque profitebitur; quinetiam partem ipsam monebit & hortabitur, ut apud judicem dictæ Prærogativæ testamentum illud probet, vel administrationem talium bonorum petat, & coram ipso ejusmodi probationem sive administrationem, sigillo Curiæ prærogativarum munitam, infra quadraginta dies continuos exhibeat. Registrarius etiam cujusque judicis inferioris Apparitorem Curiæ prærogativæ (semel duntaxat singulis mensibus ad se venientem) sine omni difficultate certiorem reddet, quos executores vel administrationem petentes judex suus infra mensem proximè præcedentem, (ob incompetentiam suæ in hac parte jurisdictionis) ad Curiam prærogativæ dimiserit.* Hæc sunt verba constitutionis 93. secundum ipsorum versionem, ex quibus lector dignoscere potest Curiam Prærogativæ non esse proprie Ecclesiasticam, sed Civilem. Tituli de Testamentis, Legatis, Fideicommissis, Successionibus, &c. in jure civili ostendunt Imperatores Præfectis & Præsidibus suis definiendas olim demandasse has causas, fuisseque mere civiles. Lindvodius de insinuatione testamentorum dicit, *quòd insinuatio sive publicatio testamentorum prohibetur Clericis de jure, & ratio redditur in juribus allegatis, quia opprobrium est Clericis, si velint se peritos ostendere negotiorum forensium.* Ibidem; *hæc autem publicatio de consuetudine Angliæ pertinet ad judices Ecclesiasticos, secus tamen est de jure communi.* Item, *libertas quoad approbationem hujusmodi fundatur super consensu Regio, & suorum Procerum ab antiquo concesso.* Non possunt scilicet judices sæculares discutere, sitne testamentum prius posteriori vitiatum; sitne irritum, ruptum, nullum; sitne legatum perpetuum, an in diem; purum, an conditionatum ut vocant;

Can. 93.

Lib. 3. Titul. de Testament. Cap. item quia locorum.

Cap. sequ.

cant; ſitne conditio honeſta, an poſſibilis; deceſſeritne defunctus inteſtabilis, vel inteſtatus, pnbes an impubes? Qui de immobilibus judicant, de mobilibus judicare non poſſunt; Qui de lymphaticis, lunaticis, & furioſis, in aliis cauſis diſcernere poſſunt; num furioſus, num mente captus fuerat in extremis defunctus, explorare non poſſunt? Per indicia & teſtes exquirere non poſſunt, num ſurdus? Quid item prohibet Legatarium per Breve è Cancellaria perſequi legata, magis quam creditorem qui fideicommiſſarium ſeu teſtamentarium executorem per Breve è Cancellaria teſtatoris vel defuncti nomine perſequitur? Si ad Epiſcopalem audientiam delatæ ſunt cauſæ teſtamentariæ ob Epiſcoporum pietatem, hac ratione omnes cauſæ, tum Civiles, tum Criminales ipſis committendæ ſunt, & ipſi negotiis ſæcularibus ſunt implicandi. Præterea ſi eligitur pietas & virtus perſonæ, cur conſtituunt Judices Vicarios, & in alios hoc onus rejiciunt? An pietatem & probitatem Officialibus, Commiſſariis, & Cancellariis, communicare poſſunt? Denique non ſemper pii, qui officio tenus ſancti: & quis nequior Clerico degenere, & extra propriam ſphæram evagante?

In Civilibus rebus, ut

1 Titulum habere Clementiæ, quem Anglicè *Grace* vocamus.

Archiepiſcopus uterque Clementiæ, *My Lords Grace*, Epiſcopus Domini, *My Lord*, titulo ornatur. Titulus Clementiæ, *Grace*, in Anglia Ducibus ſolummodo communicatur, non aliis in inferiori gradu Nobilium conſtitutis, non Comitibus aut Marchionibus. Nec appellatione Domini, *My Lord*, indigitant alios, quam Nobiles aut ſæculari aliqua dignitate fulgentes: aliamque apud eos notionem habet, quàm in mutuis ſalutationibus & compellationibus voce latina inter doctos. Et qua ratione inſigniuntur his titulis, Ducum, Marchionum, Comitum, & Vicecomitum titulis etiam cohoneſtari poſſunt. Quandoquidem non ſunt iſtæ Magiſtratuum ut olim, ſed dignitatum, nomenclaturæ. Et quidem Dunelmenſis Epiſcopus cenſetur Comes Palatinus, teſte Camdeno, qui refert a Guilielmi Normanni temporibus Epiſcopatum ejus Comitatum Palatinum judicatum fuiſſe, & ſua jura Regalia habuiſſe Epiſcopum, adeo ut proſcriptorum bona illi, non Regi, cederent. *Et nuper*, inquit, *Jacobus Pilkintonus Epiſcopus Divam Elizabetham de bonis Caroli Nevilli Comitis Weſtmorlandiæ, & aliorum in hoc agro proſcriptorum, qui in Patriam bellum nefarium moverant, in jus vocavit; cauſamque perſequutus eſſet, niſi authoritas Parliamentaria interceſſiſſet, & pro eo tempore, ſic ſe habent verba, Reginæ adjudicaſſet, quòd impenſis ſuis maximis cum Epiſcopum, tum Epiſcopatum è ſeditioſorum faucibus eripuiſſet.* Alius nobiliſſimi & aurati equeſtris ordinis Epiſcopus appellatur, ut refert Traverſus. Societatem nobiliſſimam Equitum Auratorum conſcripſit Edwardus 3. ut militarem virtutem honoribus, præmiis, & ſplendore decoraret, quos ob Periſcelidem ſuam in prælii, quod fœliciter ceſſit, teſſeram datam, Garteri ſive Periſcelidis equites nominavit, qui cærulea Periſcelide aureis literis inſcripta ſiniſtram tibiam ſubſtringunt, ut refert Camdenus. In hanc ſocietatem cooptati ſunt potentiſſimi orbis Chriſtiani Principes, & in hunc ordinem noſtro ævo adſcripti ſunt quidam Epiſcopi Anglicani. Huic Prælato Garteri, ſive Periſcelidis, magna incumbit cura in feſtis Georgianis cum ante equites geſtantur Biblia loco Crucis, ut dicitur ab authoribus Commonitorii ad Comitia Parliamentaria. Quod de ſedibus & gradibus in Imperio civili ſupra diximus, verum etiam eſt de Dignitatum titulis. Nam Magiſtratuum in Imperio Romano, alii

In Britan. Edit. Francofurt. 1616 p. 600. 601.

De Diſciplina Eccleſ. fol. 59.

alii Illuſtris, ut Præfectus Prætorio, Præfectus Urbi, Comes Sacrarum Largitionum &c; alii Spectabilis, ut Proconſul, Comes Orientis, Præfectus Auguſtalis; alii Clariſſimi titulis, ut Prætor & alii, decorobantur. Epiſcopi eadem *Clement. de* Epitheta vel captarunt, vel avidè exceperunt, cœperuntque Illuſtres inſcribi & *Elect. c. in* ſalutari, ut primi ordinis Senatores; & Sereniſſimos dicendos ex Clementinis col- *plerisque.* ligit Chaſſanæus in Catalogo Gloriæ Mundi Parte 4. Conſideratione 25. Etiam antehac in Epiſtolis ſuis ſic inſcribebant, *τῷ τιμιοτάτῳ κυρίῳ Domino honoratiſſimo, τῷ κυρίῳ μακαριοτάτῳ Domino beatiſſimo, τῷ αἰδεσιμωτάτῳ ἀδελφῷ Fratri reverendiſſimo.* Socrates hunc morem carpit in Procœmio Libri Sexti. *Qui perſonas Eccleſiaſticas in ſummo habent honore nobis crimini dabunt, quod Epiſcopos non vocamus θεοφιλεστάτους, ἢ ἁγιωτάτους Deo chariſſimos aut ſanctiſſimos aut aliis id genus nominibus. Alii qui ſunt paulo curioſiores interdum vertent vitio, quod Imperatores non Diviniſſimos, aut Dominos, aut aliis titulis, quos homines illis tribuere ſolent, appellamus. Verùm quoniam veterum ſcriptorum teſtimoniis perſpicuè probare oſtendereque poſſum, ſervum in eorum libris Dominum ſuum proprio nomine compellaſſe, ego quo rerum veritati ut debeo inſerviam iſtos Dignitatum titulos penitus contemnam.* Chriſtus interdixit diſcipulis ſuis, Luc. 22. 25. dignitatum mundanarum titulis, dicens, *Reges Gentium dominantur eis, & qui authoritatem habent in eas εὐεργέται Benefici vocantur.* Non vult Apoſtolos magnificis titulis ornari, quibus Reges & Dynaſtæ gentium & Regnorum ornantur. Nec interdicit Chriſtus unico titulo Euergetarum, quo honeſtabantur duo Reges Ægypti, ſed ſynedochice omnibus id genus titulis, quibus Reges, qui dominantur, & Magiſtratus alii inferiores, qui poteſtatem habent in gentes, utuntur. Titulus Clementiæ, *Grace*, qui nonniſi Principibus & Ducibus convenit, cum Euergetarum titulo de magnificentia certat. Ille Munificentiam, hic Clementiam & Gratiam oſtentat. Ridiculum igitur eſt, quòd quidam Beneficos, non Gratioſos & Clementes, ſalutandos & appellandos Dominum interdixiſſe volunt. Dicit Bilſonus, Chriſtum *De Gubern.* *prohibere, ne honorem alioqui illis debitum aut ambitiosè affectent, aut cupide excipiant,* *Cap. 6 p. 98.* At prius dixit Chriſtum præcepiſſe, *ut ſplendidos Principum titulos, qui Prophetarum & Apoſtolorum vocationi minime conveniunt, nec captent, nec expectent diſcipuli ſui, ſed tam verborum quàm rerum magnificentiam hujus ſæculi poteſtatibus relinquant.* Cum adhuc premimus, ſi Benefici titulus, in quo non eſt tantus faſtus, Apoſtolis negatur, quanto magis iſtæ, quæ gravius animos inflant, ampullæ Gratioſi ſeu Cle- *Pag. 94.* mentis Domini; reſpondet, *Nomen Benefici nec Sacerdoti nec è populo cuiquam negari debet, ſi modo reipſa liberalis in Rempublicam, aut in homines privatos extiterit. Ut autem Benefici nomen quis ambiat, cum à Beneficentiæ ac Benignitatis laude quamplurimum abſit, id, quoniam redolet inanis gloriæ cupiditatem, æque Principibus, ac Paſtoribus eſt illicitum.* Stare loco neſcit, tam pugnantia loquitur. Chriſtus ipſos titulos uſurpare prohibet, quibus Reges & Principes Gentium utuntur, ſive reipſa præſtiterint, ſive non, quod titulis innuitur. Alioquin Sereniſſimi titulus negandus erit Principibus, qui nihil minus quam Sereni ſunt: & nullus Archiepiſcopus Gratioſi ſeu Clementis cognomento cohoneſtandus, qui immitis eſt & crudelis tyrannus, ut ſunt Archiepiſcopi Anglicani, cum tamen omnes excipiant Clementiæ titulum. Cuilibet è populo aut ordine Eccleſiaſtico non licet hos titulos aſſumere, aut delatos excipere, etſi reipſa munificus fuerit, aut gratioſus. Principes munifici & benefici appellantur, ut qui reipſa hanc munificentiam exercere poſſint in alios, unde & ab Hebræis Principes *Nedibim*, id eſt Munificorum & Liberalium cognomento antonomaſtice decorantur, ut fatetur Whitgiftus, cui titulus Euergetarum reſpondet. Non ſemper deferuntur tituli perſonis ratione vir- *Replica. p. 63.* tutum, ſed ratione dignitatis & gradûs ſæcularis. Virtutum cognomenta ſæ-

piùs

pius quidem usurpantur, ubi nulla subest vera virtus, & aptiores sunt tituli potentiam & Majestatem ostentantes, quam moralium virtutum denominationes. Christus tamen cum dominatum & potestatem interdixit, omnes titulos hoc unico Euergetæ damnavit, quos ad principatum illum & potestatem ostentandam assumunt sibi sive jure sive injuria Principes. De titulo Domini, *My Lord*, simiter judicandum est. Nam quod objicitur de Elia 1. Reg. 18. & Elizeo 2. Reg. 2. nihil juvat. Rebecca servum Abrahami Gen. 24. 18. Sara maritum Gen. 18. 12. Græci Philippum Johan. 12. 21. Magdalena quem putabat esse hortulanum, Joh. 20. 15. Dominum appellant. Vox Hebræa *Adonai* & Græca κύριος apud Orientales non erant tituli dignitatum sæcularium, sed honorificæ appellationes, quibus civiliter sibi invicem tenuioris fortunæ quilibet honorem præbebant. Hinc & in Orientalium Episcoporum Epistolis κύριε vox sæpius usurpata fuit, additis, pro more Orientalium, Honoratissimi, Reverendissimi, &c. aliquando etiam sed insulsè, Beatissimi & Sanctissimi, honorificis Epithetis: Ut etiam hac ætate viri Docti inscribunt Epistolis suis Domini appellationem. Adeo pervulgata erat ejus usurpatio, ut Episcopi etiam Presbyteros Dominos nuncuparint. Alexander Alexandrinus Episcopus Epist. ad Athanasium dum erat Presbyter sic inscribit, Athanasio Domino & dilecto filio. Sed quod Illustris titulo, quo primi ordinis Senatores decorabantur & à Spectabilibus ac Clarissimis distinguebantur, postea illustrari voluerunt, prorsus aliud erat, & idipsum quod Apostolis Dominus interdixerat. Vox Domini irrepsit in Ecclesiam Occidentalem, sed eodem sensu primùm quo vox Græca & Hebræa apud Orientales, ut in Concilio Arelatensi 3. Aurelianensi 5. Turonensi 1. Toletano 3. & Epist. Ambros. 81. ubi Aper Presbyter subscribit Epistolæ Synodicæ ex jussu Domini Episcopi Geminiani. In Concilio Emeritensi Parœchus Presbyter Dominus dicitur. *Hi etiam*, nempe Clerici, *victum & vestitum dispensatione Presbyteri merebuntur, & Domino & Presbytero suo atque utilitati Ecclesiæ fideles esse debent.* Filesacus *Domini vocem Parœcho attributam dicit, non ad authoritatem erga Clericos explicandam sed venerationis tantum causa.* Domini titulus idiomate Anglicano non tam vulgaris est, ut Pastoribus communicetur, sed augustioris est significationis, & non nisi Nobilium aut Magistratuum eminentiorum titulus. Qua ratione appellentur Domini, *My Lords*, quærendum est. Downamus asserit, sic appellari ratione jurisdictionis & authoritatis, & quamvis communis cum nobilibus & politicis Magistratibus sit titulus, Episcopos tamen non esse civiles Dominos, quod probat per vulgatam spiritualium & temporalium Dominorum distinctionem. Si ratione jurisdictionis Ecclesiasticæ appellantur Domini, ut vult Downamus, tunc Episcopi sunt Domini in Ecclesia: At in Ecclesia unus est solummodo Dominus, Dominus Christus, neque ministris & famulis competit Domini titulus. Dicit relationem ad Ecclesiam esse in voce subintellecta Episcopi, cum appellatur Dominus Roffensis, Bathoniensis & Wellensis, ac si diceretur Dominus Episcopus Roffensis, &c. Quàm frivolæ sunt istæ argutiæ? Si enim hoc titulo ornatur quatenus Episcopus, ergo ratione Ecclesiastici regiminis; quod in Pastores Ecclesiæ non congruere diximus. At Angelorum titulo, qui est magnificentior, ab ipso Christo decorantur. Primùm nego, Angeli quam Domini spiritualis titulum esse magnificentiorem. Ille ministerium, hic Dominium significat. Deinde non sequitur ab impropriis & allegoricis propheticarum visionum appellationibus ad quotidianas & ordinarias ductum argumentum. Magistratus Dii dicuntur: Ineptiret tamen, imo in Deum impius censeretur, qui Regem, Deum Angliæ indigitaret. Præterea, omnes ministri Angelorum etiam titulo insigniuntur, & tamen dignitatum sæcularium titulis non

Cap. 18.

De Paræcia. Orig. p. 609.

Defens. l. 3. c. 6 p. 150.

P. 153.

non ornantur. In tabulis dicuntur Episcopi Dominorum titulo decorari ratione Baroniarum Episcopatibus suis annexarum. Idem dicit Mucketus. Frustra igitur allata sunt Eliæ & Elizæi exempla. Nam non possederunt Baronias & lata latifundia, quorum ratione Domini salutarentur. Distinctio igitur Dominorum temporalium & Spiritualium non à dominatûs diversitate sumitur, sed à personarum qualitate, quod hi sint Ecclesiastici, illi Sæculares; vel si à diversitate Dominatûs, tunc necesse est dicere, Episcopos Spirituales Dominos dici, quia præterquàm quòd sint Barones & ea ratione Domini sicut alii sæculares qui Baronias possident, habent etiam dominatum in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis, ut qui sint mixtum genus, Prolesque Biformis. Sed cum omnino interdicantur his titulis Apostoli, sicut ipsis protestatibus & dignitatibus civilibus quarum cognomenta sunt, nec divisa nec conjuncta ratione *Dominorum* Episcopi, aut *Clementiæ* titulo Archiepiscopi sunt ornandi In Concilio Arelatensi Tertio qui subscribit Presbyter, non scribit Desiderius Presbyter directus à Domino meo Honoratissimo Domino N. hujus vel illius sedis, sed à Domino meo Johanne Episcopo. Sic Aper, ex jussu Domini Episcopi Geminiani, id est, ex jussu Domini mei Geminiani, qui est Episcopus N. Nominibus præponebatur appellatio Domini honoris causa, non sedibus, ut in Anglia, dignitatis ostentandæ gratia.

De Polit. p. 313.

2. Præcedentiam supra omnes Duces Regni.

Episcopi etiam, inquit Mucketus, habent *præcedentiam præ aliis Regni Baronibus, non modo in privatis congressibus, sed etiam in supremo Regni Concilio, Parliamento: ubi quia sunt Domini Barones hoc ordine habent suas sessiones. Post reverendissimos Archiepiscopos Cantuariensem & Eboracensem, primo loco sedet Episcopus Londinensis, deinde Dunelmensis, proxime Wintoniensis, reliqui Episcopi ut consecratione priores, nisi quòd post Episcopum Dunelmensem primum locum teneant qui Regi fuerint à Secretioribus Consiliis.* Johannes Stratfordius, Archiepiscopus Cantuariensis sub Edwardo 3. ad Cameram Parliamentalem accedens, cum à Ministris Regiis à foribus arceretur, dixit adstantibus; *Rex me ad hoc Parliamentum scripto suo vocavit, & ego, tanquam major Par regni, post Regem suffragium primum in Parliamento habere debeo, jura Ecclesiæ meæ vendico, & ingressum in Parliamentum peto.* Sic refert ex Berchintono Godw in Coment. de Præsul. Idem ex Registro Archiepiscopi Guilielmi Courtnei transcripsit istam protestationem. *Cum de jure & consuetudine regni Angliæ ad Archiepiscopum Cantuariensem, necnon cæteros suos Suffraganeos, Coepiscopos, Abbates, &c. per Baroniam de Rege tenentes, pertineat in Parliamentis Regis quibuscunque, ut Pares Regni prædicti, cum cæteris Regni Paribus personaliter interesse, consulere, tractare, deservire, &c. de jure interessendi, &c. cum cæteris Paribus protestantur. Verùm propterea quòd in hoc Parliamento agatur de nonnullis rebus, in quibus non liceat illis per sacrorum Canonum instituta interesse, protestantur porro se abituros, jure Paritatis cujuslibet eorum semper nihilominus salvo.* Mater filiorum Zebedæi petiit à Christo ut sederent duo ipsius filii, unus ad dextram, alter ad sinistram Christi in regno ejus, Matth. 20. 21. quod mundanum fore somniabant. Christus, ut delirium curaret, ad meditandum cœleste regnum subvehebat. Nostri tamen Prælati, viri Patritii, honorariam sessionem & præcedentiam inter Pàres regni sibi vendicant, à dextris Principum sedere ambiunt, & hoc morbo levari renuunt. Cantuariensis ut Primus Par Regni præ omnibus Regni Officiariis præcedentiâ utitur; Eboracensis præ omnibus præter Dominum Cancellarium; Episcopi præ aliis Regni Baronibus In Comitiis Parliamentariis Scotiæ anno 1606. Episcopi ad ordinem tertium restituti, iis ipsis Comitiis de loci & suffragii prærogativa cum Nobilibus

De Polit. p. 313.

P. 157.

Pag. 173.

contenderunt. In Concilio generali Octavo Conſtantinopolitano anno 871. decre- *Act. 9. c. 14.* tum ut Epiſcopi dignitatem ſuam tueantur. *Si quis vero Epiſcopus poſt hanc ſanctionem ſuam dehoneſtaverit dignitatem cadens ab honore ſibi debito per Canones, vixeritque abjectè ſecundum veterem & agreſtem conſuetudinem, amoveatur per annum, & Princeps qui in cauſa fuerit, excommunicetur per biennium.* Prohibet iſte Canon, ne *Epiſcopi Principibus vel viris militari dignitate præditis obviam longiſſimè procedant ab* *Seſſ. 25.* *eorum Eccleſiis: nec à mulis equiſve deſcendant in occurſu, aut timidè abjectèque ante* *Decret. 17.* *genua procidant quaſi adoraturi.* Synodus Tridentina, *audiens Epiſcopos aliquos ſui ſtatûs oblitos Pontificiam dignitatem non leviter dehoneſtare, qui cum Regum miniſtris, Regulis, & Baronibus, in Eccleſia & extra, indecenti quadam demiſſione ſe gerunt, & veluti inferiores miniſtri altaris, minus indignè non ſolum loco cedant, ſed etiam perſonaliter illis inſerviunt,* mandavit, *ut tam in Eccleſiâ quam foris ſuum Gradum & Or-* *Exam. p. 284.* *dinem præ oculis habentes, ubique ſe patres & paſtores eſſe meminerint.* Quid ad hæc Gentiletus? *Non diffitemur, paſtorem de tuenda amplificandaque ſua exiſtimatione ſollicitum eſſe debere, & operam dare ne miniſterium ſuum contemptibile reddat; at non contendendo de ſede, aut primo loco inter Proceres vendicando, aut ſe iis minime officioſum præbendo, verùm rectè verbum Dei docendo, omneſque etiam Proceres ſuorum vitiorum arguendo. Non iſta tumida gravitate veteres Epiſcopi ſeſe venerandos & ſpectabiles exhibebant, ſed ſyncera munerum ſuorum functione, & veris pietatis exercitiis.* Didicerunt à Patribus Tridentinis & Curiâ Romanâ Patres noſtri Reverendi & Reverendiſſimi ambire Prærogativam honorariam, Præcedentiæ in publicis congreſſibus, & Loci in Conſeſſibus Procerum. Si iſtam diataxin laudamus, cur non etiam in laude ponimus ordinem conſidendi Regum & Cardinalium in publicis conſeſſibus ſecundum regulas Curiæ Papalis? vel ſaltem Patriarchas celebriores Principibus æquiparamus, & ordinem probemus, qui obſervatur in Aula Imperatoris, in majoribus Germanici Imperii Comitiis, ubi ſedendi jus eſt Trevirorum Antiſtiti è Regione Romani Principis, (ſeu Bullæ Aureæ verbis) ex adver- *De Polit. l. 2. p. 335.* ſo, lineari directione verſus Imperatoris faciem, ut refert Choppinus? Quanto dignior eſt Patriarcha Occidentis Epiſcopus Romanus, quàm Anglus minorum gentium Patriarcharum unus; tanto digniorem ſibi locum vendicare poteſt. Controverſias inter Prælatos de Præcedentia quid memorem? cum inter inferiores etiam in proceſſionibus, in tumulandis defunctorum corporibus, in deferenda umbella, & ſimilibus ſæpius ortæ ſint, teſtibus ipſis Tridentinis Decret. 13. Seſſ. 25.

Milevit. c. 13. Notandum, Ordinem veterem in diataxi Anglicanâ immutatum eſſe. Nam Concilio Milevitano, Africano, Carthaginenſi Græco, Bracarenſi Primo, *Africa. c. 53.* Toletano Quarto, decretum ut ordo conſecrationis obſervaretur, ſalva Metropo- *Cartha c. 89.* litani dignitate. Ex ſerie ſubſcribentium Epiſcoporum in Conciliis conſtat, non *Bracarenſ. c. 24.* ſedibus ſed ætati delatam prærogativam, ut qui plures annos egiſſet in Epiſcopatu priorem ſibi locum vendicaret. Ut in Concilio Aquilejenſi ante Genuenſem po- *Toleta. c. 3.* nitur Brixianus, in Mediolanenſi præponitur Genuenſis Epiſcopus. Vide Baro- *Ann. 451.* nium. Tam religioſè obſervatus hic ordo, ut Presbyteri ab Epiſcopis miſſi ad Concilia ipſorum vice, in ſubſcribendo ſuorum Epiſcoporum ordinem retinerent ante alios Epiſcopos illis ordinationis tempore poſteriores, ut in Concilio Cabilonenſi, Aurelianenſi Secundo, Epaunenſi, Florentino. Hîc Londinenſis, Dunelmenſis, & Wintonienſis prærogativâ ſedis, non tempore conſecrationis ſuæ, nituntur.

Sunt & alia, quæ Prælatorum pompam mortalium oculis oſtentant, præter Dignitatum cognomenta, Præcedentiam, & Loci Prærogativam. Præſules An-

glicani

glicani non incedunt absque numerosa & incondita turba 20. 30. 40. aut 60. famulorum præeuntium, aut à tergo sequentium, quorum maxima pars nullo alio fungitur ministerio, quàm educere & reducere Dominum Episcopum, aut Archiepiscopi Clementiam, male frugi homines. Testis mihi vir eximius Episcopomastix ille Thomas Cartwrightus. Alios habet Statores, Calatores alios; alios equisones, aut coquos, aut à caliculis, aut à cubiculis, aut à sacris, aut discophoros, aut syrmatophoros, quos etiam à cauda indigitare licet. Hi sunt qui Archiepiscopi Syrma plurium ulnarum à tergo manibus sublevant. Habet & alios pedissequos mensæ asseclas, quos enumerare piget. Cum transit Archiepiscopus per Basilicam S. Pauli, quæ est Londini, expectant ipsius Clementiam, *My Lords Grace*, Doctores Juris Coccinati, ut refert testis oculatus Author libri qui inscribitur *Abstractum.* Non vidit in Episcopo Landavensi celebris illa Synodus Dordracena pompam Præsulis Anglicani. Godwinus Landavensis in Commentario de Præsulibus, refert, *Episcopatum Landavensem totius Angliæ Walliæque esse longe tenuissimum: adeo ut sacerdotia non pauca Diœcesis hæc habeat, quæ fructus longe uberiores incumbentibus reddant, quàm suo Episcopo hæc sedes.* Videte quem delegerunt Legatum ad Synodum. Quibus artibus tenuiores Episcopatus resarciunt, in Commendarum dispensatione dicemus. Si quis in patria sua Episcopum aut Archiepiscopum μετὰ πολλῆς φαντασίας incedentem spectaret, annon Episcopos olim uno aut altero Acolytho comitatos, absque solenni aliquo apparatu, non clientelis stipatos & magna pedissequorum & assectarum comitante caterva, incessisse statim diceret? *Neque de hoc dicemus, quomodo in superbiam elatus* (Paulus Samosatenus) *mundanas dignitates usurpaverit, ac Ducenarius magis quàm Episcopus vocari voluerit, perque forum incedens, & Epistolas legens, simulque publicè ingrediendo dictans, numerosam catervam satellitum, partim præcedentium, partim subsequentium, circa se habuerit, ita ut & fides nostra invidiæ & odio propter fastum & superbiam cordis illius facta sit obnoxia.* Hunc Paulum Samosatenum, non Tarsensem, imitantur Præsules Anglicani. In Synodo Carthaginensi IV, quamvis suppositiâ, decretum; *Ut Episcopus non longè ab Ecclesia hospitiolum, vilem suppellectilem, & mensam, & victum pauperem habeat, & dignitatis suæ authoritatem, fide & vitæ meritis quærat; & ut Clericus professionem suam & habitu & incessu probet, & ideo nec vestibus nec calceamentis decorem quærat. Item ut Episcopus quolibet in loco sedens Presbyterum stare non patiatur; ut rebus Ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis, utatur.* Quæ omnia fere inserta sunt decreto Gratiani. *Augustinus mensa usus est frugali & parca,* ut refert Possidonius, *quæ quidem inter olera & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites vel quosque infirmiores continebat. Cochlearibus tantum argenteis utens, cætera vasa quibus mensæ inferebantur cibi, vel testacea, vel lignea, vel marmorea erant.* Item; *Testamentum nullum fecit, quia unde faceret pauper Christi non habuit.* Cum interminatus esset Basilio Magno bonorum publicationem Imperatoris Præfectus, respondit; *Horum nihil me cruciare potest. Equidem opes non habeo, præterquam laceram vestem & paucos libros.* Præsules Anglicani palatia inhabitant, quorum conclavia fulgent auraturâ, & vasaria onerantur toreumatis, ut refert Cartwrightus. Cum Grandesonus Episcopus Exoniensis ædes magnificas extruxisset Tantonæ, & suppellectile abunde instruxisset, dixit se parasse locum illum, *ut haberent successores, ubi caput suum reclinarent, si forte in manum Regis eorum temporalia caperentur;* ut narrat Godwinus in Commentario, & Camdenus in Brittannia. Quantam pecuniæ vim in ædium Episcopalium insanis substructionibus, eisque reficiendis, erogarunt Prælati Anglicani, videat lector in Commentario Godwini. Has ædes magnificas possident hodierni Præsules, hîc reclinant caput suum, & vulpes foveas habent. Eorum quotidiana prandia,

In 1. Repl. p. 97.

P. 229.

P. 619.

Euseb. Hist. l. 7. c. 29.

Can. 15. 31. 34. 45.

Dist. 95. & 41.

In vita Augustin.

Sozom. Lib. 6. Cap. 16.

1 Repl. p. 97.

P. 469.

Camden. in Dammoniis.

dia, inquit Cartwrigtus, sunt convivia; tantâ ferculorum varietate instruuntur ipsorum mensæ. Eorum cœnæ Cœnas Saliares nobis referunt. Tota eorum familia cultu splendidiore enitescit. Bernardus in hunc luxum & pompam invehens, sic scribit; *Unde hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriem, congeriem vasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exangui. Non est hoc ornare sponsam, sed spoliare: non est custodire, sed prodere: non est defendere, sed exponere: non est instituere, sed prostituere: non est pascere gregem, sed mactare, & devorare.* Hieronymus similiter; *Turpe est ante fores sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores Consulum & milites excubare, judicemque provinciæ melius apud te prandere, quàm in pallatio. Quòd si obtenderis te facere hæc, ut roges pro miseris atque subjectis; judex sæculi plus deferet Clerico continenti, quam diviti, & magis sanctitatem tuam venerabitur, quàm opes. Aut si talis est, qui non audiat Clericos pro quibuslibet tribulantibus, nisi inter phyalas, libenter carebo hujusmodi beneficio: & Christum rogabo pro judice, qui magis & citius subvenire potest, quam judex.* Ut boves in præsepibus, sic illi in Episcopatibus suis saginantur: Sicut olim allusit ipse Edendonus Wintoniensis, dicens, *Cantuariæ cratem Papalarem altiorem quidem, sed Wintoniæ præsepe opimius*, innuens opibus & reditibus tunc affluentiorem fuisse Wintoniensem, quamvis dignitate Cantuariensi inferiorem, ut interpretatur Godwinus in Wintoniensibus.

In Cantic. Serm. 77.

Ad Nepotianum de Vita Clericorum.

Comment. de Præsulib. p. 284.

Qui de altari parcè olim vivebant, & ex fidelium erogationibus alimentorum subsidia sibi & familiæ necessaria comparabant, nunc de altari superbiunt & luxuriantur, & in agrum non tanquam villici, sed tanquam Domini exeunt, quibus non crucifixus, sed infixus est mundus. Pollicitus est in prima editione Consilii Profectionis suæ Spalatensis in Nono Libro de Republica Ecclesiastica se dissertaturum, *quàm parca debeat esse ministrorum Ecclesiæ sustentatio.* Sed in versione Anglicana, & postea in secunda editione Consilii præfixa Libris de Ecclesiast. Republ. expunctis verbis, *quam parca*, habemus, *qualis debeat esse ministrorum Ecclesiæ sustentatio.* Non magis sollicitus est Pontifex Romanus de sua triplici corona, quàm Præsules Anglicani & Scotiani de sua tyrannide & pompa tuenda. Si chalcographo, qui primus illi in Germania occurrebat, imprimendum consignasset Opus suum, ut statuit in eodem Consilio profectionis, non opus fuisset, ut tantum metueremus in ipsius opere ab Episcoporum Anglicanorum consilio & providentia. Sed & illud *in Germania* expungendum qui curarunt, reipsa suadent, ut Opus illud ex officina Episcoporum excipiamus.

Concessione Principum, ut Immunitates, Libertates, &c. in propriis latifundiis.

Non solum Archiepiscopi, sed etiam Episcopi suis, in suis latifundiis, concessione Principum, immunitatibus, libertatibus, & privilegiis gaudent. Hugo Lincolniensis anno 1186. *Regi dedit mille marcas, ut receptam redimeret consuetudinem in singulis festis Circumcisionis pelles quasdam pretiosas, quas Sablas nuncupamus, ipsi quotannis exhibendi*; ut refert Godwinus. *Hervæus jam Episcopus nihil prius habuit*, inquit Camdenus, *quàm suæ Ecclesiæ dignitatem augere: ut esset ubique à telonio libera (Eliensis libri verbis utar) impetravit, de jugo servitutis, & custodia quam castello Norwici debebat, liberavit.* De Dunelmensi Episcopatu ex eodem Camdeno supra quædam retulimus. Sed quibus Præsentationum diplomata oculis lustrare datum, plures harum libertatum & immunitatum species enumerare possunt.

In Comment. pag. 346.

Britan. p. 391.

Alteru-

Alterutri Peculiarem, videlicet Eboracensi, ut habere Præcedentiam supra omnes Officiarios Regni præter Dominum Cancellarium. Cantuariensi de jure communi Municipali, ut

1. Præcedentiâ uti præ omnibus Regni Officiariis, unde dicitur Primus Par Regni.

2. Inaugurare Regem in Coronatione.

Si inauguratio Regum esset Pastoralis muneris pars, ad Presbyterum non minus quam Episcopum, nec ad Metropolitanum magis, quàm alium Episcopum, spectaret. Ivo Carnotensis contra Remensem Episcopum, qui sibi soli jus inaugurandi Regem arrogabat, sic scribit. *Cum ergo hæc eadem potestas sit cujusque Metropolitani in Metropoli sua, mirum videtur, quare unus in proprium jus ambiat vendicare quod multorum constat esse commune. Nisi forte quis dicere audeat, majorem vim Sacramentorum esse apud alios quàm apud alios, quod schismaticum esset, & unitatem Ecclesiæ divideret.* Regum Unctionem Sacramentalem fuisse arbitrabantur actionem, & eam vim habere, ut Spiritùs Sancti munera conferat, augerique interiùs quod exteriùs unctio præsignabat, ut ex Hostiensi colligit Mathias Stephani. Ungebantur Reges & Principes oleo Catechumenorum in brachiis & humeris. *Etsi quidem alii Reges, Hierosolymitanus nempe, Anglorum, & Siculorum, sacra unctione imbui consueverint, non tamen ex oleo divinitùs demisso ac miraculi in speciem, uti Rex Christianissimus*, inquit Choppinus. Præter ceremoniam istam Judaicam, miraculo nobis commendatam, discribuntur & alii ritus in Pontificali Romano. Postquam Metropolitanus unxerit Regis brachium & spatulas cum oleo Catechumenorum, Rex a suis ducitur sub Papilione, ubi cum bombyce extergitur unctura olei, & induitur vestibus Regalibus. Metropolitanus tradit in manum Regis gladium evaginatum. Ensis à ministris in vaginam reponitur. Metropolitanus postea accingit Regem gladio. Rex accinctus surgit, & eximit ensem de vagina, illumque viriliter vibrat, deinde super brachium sinistrum tergit, & reponit in vaginam. Tunc ei corona imponitur, quàm omnes Prælati, qui adsunt, de altari per Metropolitanum desumptam manibus tenent, ipso Metropolitano illam regente, & capiti Regis geniculantis imponente: deinde tradit illi sceptrum. Regi surgenti discingitur ensis, & in vagina datur alicui, qui eum ante Regem immediatè gestet. Metropolitanus & alius Prælatus deducunt Regem medium ad solium, sceptrum in manu, & coronam in capite ferentem, & collocat eum in throno Metropolitanus. Suntne hæc, quæso, munera Pastoralia?

Ivo Epist. 189.

De Jurisdict. l. 2. Par. 1. Cap. 1.

Chopp. de Sacra Polit. l. 2. p. 245.

Pontif. Rom. fol. 87.

3. Reditus Fundorum, qui jure homagii de se tenentur, recipere, dum hæres minor est 21 annis, etiamsi alios fundos in capite de corona teneat hæres.

Narrat Camdenus in editione Anglicana Brittanniæ suæ, Guilielmum primum primùm instituisse, ut Episcopi & Abbates, qui Baronias suas in pura & perpetua eleemosyna tenebant, in posterum à Rege clientelari lege & in servitio militari tenerent, & unicuique præscripsisse, quot militum numerum ad bella conscriberent. Episcopi similiter, qui agros & prædia sua colonis elocare, aut in Emphyteusin pro canone emphyteutico, seu annuo censu, emphyteutis, quos feudi-

 firmarios

firmarios vocamus, dare debebant, vassallos feudi militaris acquisiverunt, qui ipsis ad servitia militaria aliaque obsequia adstricti essent; adeo ut Nobiles etiam prædia & fundos ab Archiepiscopis & Episcopis tenerent in servitio militari, & ad obsequia adstringerentur. *Manerium de Tunbrige*, inquit Camdenus, *Glocestriæ Comites Clientelari jure ab Archiepiscopis Cantuariensibus ea lege tenuerunt, ut Archiepiscopis in inthronisatione Senescalli, & eorum liberi ipsis in tutela, essent.* Refert & Godwinus, in profusis illis epulis, quas ad inthronisationem suam apparavit Georgius Nevillus Archiepiscopus Eboracensis anno 1466 Comitem Warwicensem Senescallum Archiepiscopi ministrasse. Narrat etiam Camdenus; *Barones de Meinel nonnulla prædia de Archiepiscopis Cantuariensibus tenuisse, & pro iisdem Coigniеros & Strangwaios, & alios qui ab ipsis prognati sunt, ad obsequia & servitia militaria adstrictos esse. Cumque ex prærogativa Rex Angliæ (prærogativæ verbis utor,* inquit) *habebit custodiam omnium terrarum eorum, qui de ipso tenent in capite per servitium militare, de quibus ipsi tenentes fuerint seisiti in dominico suo, ut de feodo, die quo obierunt, (de quocunque tenuerint per hujusmodi servitium, dum tamen ipsi tenuerint de rege aliquod tenementum ab antiquo de Corona) usque ad legitimam ætatem hæredis. Excipiuntur tamen hæc feoda, & alia Archiepiscoporum,* inquit Camdenus, *ita ut habeant hujusmodi terrarum custodiam, licet alibi tenuerint de Rege.* Sed quid Ecclesiasticis cum jure Homagii, servitio militari, obsequiis clientelaribus, feudorum custodiâ, quam Wardam realem, aut hæredum tutelâ, quam personalem Wardam vocant? Quid cum Nobilium aut aliorum clientelâ iis, qui curæ animarum & divino cultui mancipati sunt?

In Britan. edit Francofurt. 1616. p. 246.

Pag. 587.

4. Propriis canibus Venari in quovis vivario ferarum intra suam provinciam.

Habent Episcopi etiam vivaria sua, & theriotrophia, & ichtyotrophia, ad divitiarum & deliciarum cumulum. Camdenus refert, Archiepiscopos Eboracenses in *Suthwell* palatium peramplum, & tria adjuncta vivaria feris referta, habere. Godwinus scribit, Simonem Islip Archiepiscopum Cantuariensem anno 1349 Comiti Arundeliæ vendidisse jus 26. damarum, annuatim ipsi successoribusque reddendarum: & Henr. Burwash Lincolniensem, qui ut amplum haberet vivarium, cum prædiis sui juris, latifundia quorundam pauperum inclusisset, post mortem apparuisse cuidam Nobili, brevi tunica indutum, eaque viridi, arcum, pharetram & sagittas manibus gestantem, & cornu venatorium ad cervicem pendulum, tanquam vivarii illius custodem. Nicolaus Papa mandat Albino Archiepiscopo, ut Synodale cum Episcopis & suffraganeis suis Concilium convocaret, & Landfredo Episcopo Pastorali authoritate præciperet, *ut ab omni bestiarum vel volucrum venatione penitùs alienus existat, atque ab immoderata filiæ suæ familiaritate semet omninò coerceat.* Ibidem; *Nam, ut beatus Hieronymus dicit, Venatorem nunquam legimus sanctum.* Crantzius in Metropoli, Episcoporum inertiam & luxum carpens; *Nunc, si Diis placet,* inquit, *erubescimus divinum in Ecclesia ministerium, & sacramus canes in nemore, aut adoramus sæculares principes in aula.* Synesius, quamvis ante susceptum Episcopatum venatione delectabatur, post susceptum tamen sibi necesse esse scribit ab eo instituto desistere. Archiepiscopus Cantuariensis potest venari non modo in suis vivariis, sed in quolibet vivario intra suam provinciam. In Concilio Lateranensi decretum, *quod Archiepiscopi parœcias visitantes, pro diversitate provinciarum & facultatibus Ecclesiarum, 40. vel 50. evectionum numerum, Episcopi autem 20. vel 30. Cardinales 25. nunquam excedant; Archidiaconi vero 5. vel 7. Decani constituti*

Camdenus in Coritanis.

Distinct. 33.

Lib. 9. c. 44.

Synes. Epist. 105.

Decret. Lib 3. Tit. 39. Cap. 3.

stituti sub Episcopis duobus equis contenti existant. Nec cum canibus venatoriis & avibus proficiscantur, sed ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, quærere videantur. Qui plura de hoc argumento desiderat, videat titulum *De Clerico Venatore* Lib. 5. Decretal. Tit. 24.

Per Statutum, ut Gratiam facere Canonum, aliarumque Legum Ecclesiasticarum, per omnia Imperii Anglici Dominia, quas vocant Facultates.

Inter Archiepiscopi Cantuariensis Curias numeratur Curia Facultatum, quam sic describit Camdenus: *Curia facultatum, in qua Præfectus constituitur qui desideria cognoscit eorum, qui Ecclesiastici juris, quandoque rigidi atque stricti, relaxationem petunt, & Registrarius qui concessas Dispensationes in scripta refert. Postremo,* inquit Mucketus, *ex Regni statutis, necessitatis aut majoris utilitatis causa, summaria hujus cum illius cognitione prius habita, gratiam facit Canonum, aliarumque legum Ecclesiasticarum per universum Angliæ Regnum*, nempe Archiepiscopus Cantuariensis. Lege lata 25. Henr. 8. data illi potestas, sub sigillo Archiepiscopali per se, aut per commissarium ad facultates, concedendi facultates, dispensationes, rescripta, in quacunque causa concedere solebat Pontifex Romanus: Quod si taxa facultatis aut dispensationis in Cancellaria Romana excesserat summam quatuor librarum Anglicanarum, ut confirmetur magno sigillo, & conscribatur in Cancellaria Regia per Clericum, quem ad Facultates vocat Camdenus, in hunc finem constituendum. Merito igitur, dicit Cartwrightus, profligata Papæ authoritate, Archiepiscopum in Pontificis Romani locum surrogatum, salvo solummodo jure principis: & fœdam ac non ferendam nundinationem exercere ipsum asserit. *Hinc nempe*, è Jure Canonico, inquit Traversus, *forum illud Romanum, in quo turpissimus dispensationum, ut appellant, nefariarum mercatus, & omnis quæstuosa perdendæ Ecclesiæ ratio exercentur.* Authores Commonitorii ad Parliamentum referunt, omnia hic fere venalia esse, sicut olim in Curia Romana, cujus nundinationes nec modum, nec fundum, nec finem, nec pudorem habent. Dispensant non modo in legibus humanis, sed etiam Divinis, ut Non-residentiâ, Beneficiorum Curatorum & Ecclesiarum Pluralitate, Simoniâ, &c.

Brit. p. 110.
De Polit. 9. 308.
Rastal. Roma. 3.
1. Repl. Cart. p. 87.
De Disciplin. fol. 12.
Pag. 3.

In legibus Divinis abundè satis in omnes casus prospexit Deus legislator. In humanis, si quid deficit ratione determinationis particularium circumstantiarum, stricti juris relaxatio, necessitatis aut majoris utilitatis causâ, deneganda non est. Sed quid hæc ad Pontificem Romanum, aut Papam Anglicanum? Rectè Spalatensis; *Leges omnes Ecclesiasticas esse sub Imperio & potestate ipsarummet Ecclesiarum, ita ut unaquæque Ecclesia, ubi necessitas aut opportunitas ita postulat, possit in legibus universalibus, per se ex gravissima causâ dispensare, imo etiam mutare, moderari, & penitus abrogare, præsertim in Synodis; & quo majores erunt Synodi, eo majorem etiam habent potestatem.* In legibus igitur humanis, merè Ecclesiasticis, & pro temporum & locorum ratione mutabilibus, expensa necessitate & utilitate, summum jus relaxandum esse à Senatu Ecclesiastico, non adeo morosi sumus ut negemus. Judices enim Ecclesiastici tum juris tum æqui judices sunt. Si necessitas aut major utilitas relaxationem stricti juris postulat, dispensatio debetur ex justitia, non ex gratia: nec à Papæ ullius majoris aut minoris arbitrio penderet, ut nonnisi soluto ipsis pretio impetretur. Ex gratia, necessitate aut utilitate non perpensâ, concedi non debent dispensationes: nam id genus dispensationes legum verè vulnera sunt. Et

Lib. 2. c. 10. Num. 74.

tales

tales tamen sunt fere omnes Dispensationes Romanæ, & Anglico Romanæ. In Taxa Cancellar. Apostol. dicitur; *Nota diligenter, quod hujusmodi gratiæ & dispensationes non conceduntur pauperibus, quia non sunt, & ideo non possunt consolari.* In Cancellaria Anglico Romana, id est, Curia facultatum, idipsum religiosissimè observatur.

Facultates considerantur, vel Particulariter, vel Generaliter. Particulariter, quæ sæpiusculè conceduntur, habita priùs Causæ summaria cognitione, ut

1. Designare public ; Notarios.

Designare Notarios qui Tabellionatûs officium in Curiis Ecclesiasticis exerceant, quamvis Archiepiscopo daremus; ad causas tamen civiles publicos designare Notarios ab Ecclesiasticis alienum esse dicimus. Cum ex Notariorum imperitia, ut dicitur in Concilio Tridentino, adde etiam nequitiâ, tot damna & lites oriantur, & licet singulares, hoc nomine sunt in testimonio perhibendo instar duorum testium; non unius Archiepiscopi arbitrio & libidini Notariorum designatio permittenda est. Notarios ad causes civiles designare Archiepiscopos non affirmo, nisi eas quæ abusivè dicuntur Ecclesiasticæ seu spirituales; Num ad alias, nescio.

Sess. 22. de Refor. cap. 10.

2. Vesci Carnibus diebus quibusdam vetitis ob Politicas solùm rationes, valetudinariis, puerperis, senio confectis, ægrotis.

Si solùm valetudinariis, puerperis, senio confectis, ægrotis, cur non omnibus valetudinariis, puerperis, &c? an quia non omnium crumenæ pariunt nummos? Et cur non solis? si isti solummodo à vinculo legis eximuntur. Si interdictum sit vesci carnibus diebus quibusdam vetitis, ob politicas solùm rationes, cur non à politicis vescendi facultas conceditur? Eosdem observant dies, cum in quadragesima, tum extra quadragesimam, quos Pontificii, & eandem jejunii formam; nempe à carnium, non piscium, esu sese & alios cohibentes: & diebus dominicis tempore divinorum, festos, uigilias, dies carnisspriviales in sequentem septimanam incidentes populo denunciare tenentur Parœci. Religionis ergo, vel superstitionis potius, intuitu, vetitum vesci carnibus certis diebus: de qua suo loco dicturi sumus.

3. Matrimonium celebrandi, licet trinundina denunciatio, quam Bannas vocant, non præcesserit.

In libro publicæ Liturgiæ, de Bannis, sive Edictis tribus vicibus promulgandis sic statuitur. *Primùm Banna edenda, sive promulganda sunt tribus diebus Dominicis, vel festivis, Divinorum Officiorum tempore, populo præsente, juxta antiquum morem.* Walterus Raynoldus evectus ad Episcopatum Cantuariensem anno 1313. in Synodo Provinciali decrevit in hunc modum. *In matrimonio quoque contrahendo semper tribus diebus Dominicis, vel festivis, à se distantibus, quasi tribus edictis, perquirant Sacerdotes à populo de immunitate Sponsi & Sponsæ.* Denuntiationes, & celebrationem Matrimonii coram Ecclesia de solennitate, non de matrimonii essentia esse, asserit Canisius in summa Juris Canonici. Non tamen temerè relaxandus est trium præconiorum ordo, ne clancularis & clandestinis nuptiis ineundis occasio præbeatur.

Provincial. Lindwood, tit de Sponf. cap. 1.
Canisius tit. de Clam Contrahentibus.

tur. In nuperis Constitutionibus anni 1603. videntur Præsules Anglicani abundè cavisse, ne ordo iste temeraretur. *Nulla in posterum facultas vel indulgentia pro matrimonio absque trina Bannorum denuntiatione juxta librum publicæ Liturgiæ inter quoslibet celebrando per quamvis personam jurisdictionem Ecclesiasticam exercentem*, *vel privilegia ulla Ecclesiæ suæ nomine sibi vendicantem, nisi tantum per eos, qui Episcopalem authoritatem obtinent, vel per Commissarium ad facultates, vel sede plenâ per Archiepiscopi & Episcoporum Vicarios Generales, aut sede vacante per Custodes spiritualitatis, vel Ordinarios Episcopalem jurisdictionem de jure exercentes, & non per alios, concedetur: idque duntaxat illustris & claræ conditionis hominibus, suæ respectivè jurisdictioni subditis, interpositâ etiam idoneâ & sufficienti cautione.* Cautionis interponendæ capita sequenti Canone perscripta sunt, nempe; *Quod nullum existit impedimentum ratione præcontractûs, consanguinitatis, affinitatis, vel alterius causæ cujuscunque de jure prohibitæ, quod dicto matrimonio occurrere, aut obstare possit.* 2. *Quòd nulla controversia, lis, aut querela mota sit, vel pendeat in aliqua Curia, coram ullo judice Ecclesiastico, super aliquo contractu, vel matrimonio alterutrius dictarum partium, cum alia quavis persona.* 3. *Quòd Parentum, modo sint in vivis, vel alias, Tutorum sive Gubernatorum suorum expressum consensum in hac parte obtinuerint.* 4. *Quòd dictum Matrimonium in Ecclesia Parochiali, vel Capella, ubi contrahentium alter commoratur, & non aliâs, idque publice in facie Ecclesiæ inter horas octavam & duodecimam curabunt solennizari.* Has cautionis leges non improbamus, sed cur ea facultas illustribus per Canonem concederetur & non obscurioribus, qui eandem cautionem interponere parati sint, primùm quærimus. Fortè munera eorum non sunt illustria. Nonnisi pensitato ære hanc facultatem etiam illustribus licet interpositâ cautione concedunt, & munera potius quam causas relaxandæ legis & leges interpositæ cautionis pensitant. Si nuptiarum candidati, qui gratiosam dispensationem petunt, munere potentes sint, Illustrium numero cooptabuntur. Non obstante præcedenti Canone gratiæ trinundinæ denuntiationis tot pariunt abusus & enormitates, quot vigebant ante Canonem conditum. Parentes fraudantur liberis, etiam hæredibus, præcontractibus matrimonii illuditur, clandestina matrimonia celebrantur, & connunubio junguntur inscio pastore aut Ecclesia cujus membra sunt; ut referunt authores defensionis petitionis ad Regem. De ipsius Matrimonii celebratione, & Causis matrimonialibus, suis locis dicturi sumus.

Can. 101.

P. 116.

4. De causis Beneficialibus, ut,

1. Ad Abolendum Irregularitatem absque dolo malo contractam.

Irregularitas definitur à Canonistis & Theologis, Impedimentum Canonicum quo quis prohibetur Ordinem Ecclesiasticum suscipere, aut in suscepto ministrare. Sunt alia impedimenta jure divino aut naturali subnixa, ut fœmineus sexus, defectus baptismi, defectus membrorum & organorum necessariorum ad exercitium muneris ad ordinem sacrum spectantis. Qui istis impedimentis detinentur ne ad ordines sacros promoveri possint, non irregulares, sed incapaces dicuntur; suntque ista impedimenta veluti negationes quædam & impotentiæ. Irregularitas autem præsupponit capacitatem in subjecto, illudque privat exercitio seu usu talis capacitatis. Delicta omnia gravia etiam impediunt, si sequatur infamia, ut volunt Canonistæ. At Irregularitas est tale impedimentum, ut etiam post pœnitentiam impediat, donec dispensatione tollatur. Quædam irregularitas fundatur in sola indecentia, alia in indecentia includente culpam. Nam indecentia est adæquata irregularitatis causa apud Canonistas; ut si quis habeat defectus alioquin incul-

inculpabilies, si ministerii vel ordinum decentiam minuunt, irregularis est. Quædam irregularitas contrahitur per actum hominis proprium, alia sine ipsius actu. Quæ per solam passionem sine actu morali contrahitur culpâ vacat, impedimentum tamen Canonico jure introductum est, ut defectus natalium. Irregularitas autem per proprium actum contrahitur, quandoque cum culpa, quandoque sine culpâ. Magistratus qui gladii & vindictæ potestatem habet, si gladio aut securi percusserit maleficum, irregularis est, sed absque culpa. Homicida, qui voluntarium homicidium committit, irregularis est cum culpa. In contrahenda irregularitate lata culpa æquiparatur dolo. *Nam studiosa negligentia dolo comparatur, & inducit irregularitatem, quia videtur affectare delictum ex tanta negligentia.* Hinc tot regulæ irregularitatum discernentes dolum & pravam voluntatem à negligentia. Irregularitates pleræque ex cacozelia legis Mosaicæ ortæ sunt; ut ex Levit. 21. ubi enumerantur quædam irregularitates legales; & cæcus, & claudus, curtus, prælongus membra, vir in quo est fractura pedis, vel fractura manus, aut gibbosus, aut gracilis, aut cujus in oculo est suffusio, aut in quo est psora, aut saniosa scabies, aut thlibias teste, prohibentur appropinquare ad offerendum Jehovæ. Sic ob vitia quædam corporis per Canones recentiores inducta est irregularitas, quamvis hoc malo se non affecerit, nec afficiendum curaverit, sed violentiâ aut natura ipsi contigerit. Ammonius monachus dextram autem sibi amputavit, ne ad Episcopatum promoveretur, quam irregularitatem nostri Prælati, sat scio, nunquam contrahent, qui Episcopatus tam avide ambiunt, & invitâ Ecclesiâ invadunt. Si quis etiam sine culpa sua oculo careat, sive dextro, sive sinistro, excluditur à sacro ministerio. *Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundum Canones Sacerdotii jura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quod oculum invitus amisit, cum nec volens quisquam oculum amisisse credendus est, nec sacratissimos Canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse regulis invenimus, sed hoc tantummodo ad prohibitionem suffecisse videmus Patribus, ut qui careat oculo, Sacerdotii officium adipisci non possit*; ut scribit Gelasius Rufino Episcopo. Irregularitas oritur ex macula in oculo. *Tibi quòd in oculo maculam habeas, & filius Canonici fueris, objectum. Unde Cantuariensi Archiepiscopo dedimus in mandatis, ut pro eo, quòd Canonici filius diceris, in promotione tua ex multa dispensatione procedat. De macula vero Archiepiscopo prædicto mandavimus, ut cum consilio suffraganeorum suorum, quòd exinde visum fuerit, exequatur, in quo tibi ex maxima dispensatione curavimus providere*; inquit Alexander III. Vides, oculi maculam magnam inducere irregularitatem, & non committi, nisi ex dispensatione Papæ. Qui caret virtute videndi in oculo dextro, quamvis nec oculo careat, nec exterius appareat deformitas, non est irregularis. Si tamen virtute visiva careat in oculo sinistro, est irregularis. Quia licet non reddat faciem absolute deformem, facit tamen, ut ipse actus celebrandi seu legendi Canonem cum deformitate quadam fiat. Propterea *oculus sinister oculus Canonis vocari solet Romano stilo*, dicit Suarez. Qui pollice impotens est ad hostiam frangendam, irregularis est, ut colligitur ex Capite Ultimo Tituli 20. Lib. 1. Decretal. Ex imitatione legis Deuter. 23. 2. *Spurius ne venito in congregationem Jehovæ, etiam decima ejus generatio ne venito in congregationem Jehovæ*, id est, publicum munus in populo Dei ne gerito, ut interpretatur Junius, aliam induxerunt irregularitatem ex defectu natalium. Legem illam latam de Mamzere, id est, eo qui ex prostibulo natus est, incerto patre, certâ infamiâ, isti extenderunt in quosvis ex illegitimo quovis coitu prognatos, cujusmodi sunt nothi, & quos naturales appellamus, & constituerunt, neminem beneficium aut ordinem consequi posse, qui ex justo matrimonio editus non est,

Abbas in Capit. Quæsitum, de Pœnit. & Remiss.

Dist. 55. Cap. 13. Si Euangelica.

Decret. Lib. 1. Tit. 20. Cap. 2. Cum de tua.

De Censuris Disput. 51. Sect. 2. Num. 15.

metum incontinentiæ paternæ, & crimen parentum in filiis vindicandum obtendentes. Sed *undecunque homines nascantur; si parentum vitia non sectentur, & Deum recte colant, honesti & salvi erunt*; dicit Augustinus. *Jephthe inter viros sanctos Apostoli voce numeratus, meretricis est filius*; dicit Hieronymus ad Pammachium. *Nasci de adulterio, non est ejus culpa qui nascitur, sed illius qui generat*; ibidem scribit idem Hieronymus. *Satis perversum, & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, ut frustra pro quorundam voluntatibus quis privetur, quem sua culpa vel facinus ab officii, quo fungitur, gradu non dejicit*; inquit Gregorius Epistol. ad Columbam Episcopum Numidiæ, ut habet Gratianus in Decreto. Jure igitur decrevit Synodus Middelburgensis anno 1581. *Quando spurii & illegitimi habent divina necessaria dona, non est ratio, nec causa cur ad officia Diaconatûs, Senioratûs, Ministri verbi, non debeant aut possint admitti*; ut refert Scultingius. Non solum Digamus, qui successive & diversis temporibus duas uxores, sic enim digamiam extendunt Pontificii, sed etiam qui viduam uxorem duxit, ipsis irregularis est. Quippe lege Mosaica præceptum fuit, ut Pontifex virginem tantùm uxorem ducere posset, Levit. 21. Irregularitatem homicidii deducunt ex illo loco, 1. Chron. 22. *Non es ædificaturus domum nomine meo, quia sanguinem multum effundis in terram*, id est, non erit tibi tantum otii à rebus bellicis, ut eam ædificare possis. Effusio sanguinis non fuit irregularitas in ipsis sacerdotibus Veteris Testamenti, & ministris templi, ut vult Aquinas. Non igitur potuit dimanare à testamento veteri ad ministros Novi Testamenti. Imo ait Moses Levitis ob cædem trium millium, *consecrate ministerium vestrum hodie Jehovæ*, Exod. 32. 29. Si quid hic mysterii est, Salomonem Christum Regem pacificum adumbrare voluit Dominus. Lasciviunt tamen in hujus generis irregularitatibus Pontificii. Accusans vel deferens aliquem ob crimen, pro quo debetur pœna capitis, vel truncatio membri, est irregularis. Judex, actor, vel procurator, notarius sive dictator, vel promulgator, si in membris secuta est mutilatio, irregularis est. Advocatus qui tractavit causam sanguinis, licet nec mors nec sanguinis effusio fuerit subsequuta: exercens artem Chirurgiæ, si propter imperitiam & negligentiam ejus sit mors subsequuta ab incisione, adustione, aut potione, quam dedit infirmo: extrahens sagittam vel telum, vel gladium infixum corpori alicujus, si vulneratus propterea citius moritur, irregularis est. Qui plura exempla desiderat, adeat Tractatum Sacerdotalem Nicolai de Plove. Qui prudens sciens rebaptizatus est, est etiam irregularis. Ex illicita & indebita Ordinum susceptione, & usurpatione, & administratione, variæ oriuntur irregularirates. Ex Hæresis & Apostasiæ delicto, non ex adulterio & incestu, nisi sequatur infamia, oritur irregularitas. Quòd si sequatur ex adulterio aut aliis delictis, tunc non ex delicto, sed alio capite, nempe infamiæ, nascitur irregularitas. Digamus est irregularis, adulter, nisi ex adulterio generetur infamia, non est irregularis. Tam belle dividunt & distinguunt delicta & irregularitates Canonistæ. Canonistas Anglicanos non alias ponere irregularitates, quàm Pontificios, certum est: sed an omnes, dubitatur. *Itaque tandem jus Ecclesiasticum Anglicanæ Ecclesiæ*, inquit Mucketus, *comprehendit omnes Canones in vasto juris Canonici corpore, à jure civili, ubi deficiunt, adjutos, per Canonum doctores explicatos, omnesque constitutiones, ac decreta Nationalia ac Provincialia in Ecclesiasticis nostris Curiis olim usitata, quæ nec statutis, aut juribus municipalibus Regni, nec nuperis Ecclesiasticis constitutionibus statutorum authoritate conditis repugnant, neque privilegiis Regiis incommodant.* Ex his verbis colligo, omnes fere irregularitates juris Canonici manere in Ecclesia Anglicana, quia nullæ aut perpaucæ tolluntur statutis Regni, aut nuperis constitutionibus Ecclesiasticis. Cæteras vel observant, vel observare possunt. Dixi

Distinct, 15.

Scultingii Anacrisis. *l.* 9. *p.* 12.

In 4. *Sentent. Dist.* 25. *Quæst.* 2. *Art.* 3.

Polit. Eccles. Anglica, c. 2. *p.* 299.

vel observare possnut, quia quasdam irregularitates majoris momenti, & quæ divina sunt, potius quam Canonica impedimenta, negligunt, quas maxime observare oportebat. Apostasiæ irregularitas inter gravissimas numeratur. Presbyterorum tamen Anglicanorum plurimi, qui sub Edwardo VI. Papatui abrenunciarunt, & Marianis temporibus sacrificulorum munere functi sunt, regnante Elizabethâ, gradum suum aut retinuerunt, aut facile recuperarunt, ut referunt authores
1. Repl. p. 26. Commonitorii ad Comitia Parliamentaria, & Cartwrigtus. Temporibus Joschijæ, sacerdotes qui adoleverant in excelsis Jehudæ, abdicati sunt ipsi, & ipsorum posteri à ministerio suo, nec permissum est ipsis offerre in altari Jehovæ Jeruschalaimis, 2. Reg. 23. 8. 9. De Levitis, qui longe recesserunt a Domino, & sequuti Deos stercoreos, quum errarent Israelitæ, dicit Dominus; *Non accessuros ad me, ut sacerdotio fungantur mihi, & accedant ad ullas res sanctas meas, ad res sanctas sanctarum, sed reportaturos ignominiam, & abominationes suas, quas fecerunt.* Ezechiel 44. 10. 13. Quamvis ex Aaronis genere essent, & non aliunde, quam ex Levitica tribu deligeret sibi sacerdotes, loco tamen movet; quia peregrino culto sese polluerunt. Multo magis in Ecclesia Christiana, ubi nulla tribuum differentia, sed undique delectus haberi potest, gradu submovendi sunt, nedum in integrum restituendi, aut retinendi. Cyprianus ad Epictetum, & plebem Assuritanorum de
Lib. 1. Ep. 7. Fortunatiano quondam eorum Episcopo, sic scribit. *Graviter & dolenter motus sum, fratres charissimi, quòd cognoverim Fortunatianum quondam apud vos Episcopum, post gravem lapsum ruinæ suæ, pro integro nunc agere velle, & Episcopatum sibi vendicare cœpisse.* Et, paulo infra; *miser audet sibi adhuc sacerdotium, quod prodidit, vendicare, quasi post aras Diaboli accedere ad altare Dei fas sit.* Et inferiùs; *Qui gravia in se delicta adduxerunt, id est; qui idolis sacrificando sacrilega sacrificia fecerunt, sacerdotium Dei sibi vendicare non possunt.* Idem Libro Primo Epistolarum de Basilide & Martiali libellis idololatriæ commaculatis, & nefandorum facinorum
Lib. 1. Ep. 4. conscientia convictis, sic scribit, *Frustra tales Episcopatum sibi usurpare conantur, cum manifestum sit ejusmodi homines, nec Ecclesiæ Christi posse præesse, nec Deo sacrificia offerre debere. Maxime cum jampridem nobiscum, & cum omnibus omnino Episcopis in toto mundo constitutis, etiam Cornelius collega noster, sacerdos pacificus & justus, decreverit hujusmodi homines ad Pœnitentiam quidem agendam posse admitti, ab Ordinatione autem, atque Sacerdotali honore prohiberi.*

Can. 1. In Concilio Ancyrano decretum, ut Presbyteri, qui tormenta ad finem perferre non potuerunt, sed victi fidem abnegarunt, & idolis sacrificarunt, si postea seriò reluctati fuerint, & cum pura confessione pœnitentiam egerint, ad solum honorem & Cathedram recipiantur, neque offerant, neque sermonem conferant, id est, ne doceant, neque aliquid aliud sacerdotale exequantur. Hic est sensus Canonis ex mente Balsamonis. Contra igitur, qui antequam torquerentur, cesserunt, aut simulatè tormenta obtendebant, nec honore nec cathedra digni habebantur. Tales fuisse refert Cartwrightus, apostatas illos, qui à lapsu Petri, quem
1. Repl. Part. 1. pag. 178. 179. allegavit Whitgiftus, illorum Apostasiam sic distinguit. Petrus una hora negavit Christum; illi plures annos: Petrus retinuit corde, quem negavit ore; illi & ore & manu veritati abrenuntiarunt, apostasiam suam chirographo subsignantes: Petrus metuebat vitæ; illi honoribus & beneficiis Ecclesiasticis, imo quidam, inquit, cesserunt, ut compararent sibi plura beneficia: Petrus in angulo; illi in foro publico seu Curia: Petrus solummòdo negavit se novisse Christum, aut fuisse unum ex numero discipulorum, non laceravit famam ipsius, aut in doctrinam ipsius debacchatus est; illi probra & opprobria jactarunt in Euangelium, & Euangelicos: Petrus lapsus est, uno quasi ictu ex improviso perculsus; illi post obla-

tam

tam deliberandi facultatem: Petrus non militavit in castris Scribarum & Pharisæorum hostium Christi; illi ministrarunt, & militarunt sub Antichristo. Lapsus Petri non juvat, quia Petrus immediatè, & extra ordinem à Christo ad Apostolatum vocatus, à Christo, qui potestatem habet in legibus suis dispensandi, restitutus in gradum suum, vel potius de novo confirmatus erat. Aaron vituli aurei idolatria contaminatus, non tamen amotus à sacerdotio; quia immediatè à Deo vocatus erat; & orante pro eo Mose Deuteron. 9. 20. probabile est Deum, & culpam condonasse, & in functione sacerdotali confirmasse. Sed ex 2. Reg. 23. & Ezech. 44. quid lege ordinaria debeat facere Ecclesia, discendum nobis est. Quod igitur de Fortunatiano & ejus affeclis dixit Cyprianus, in sacrificulos illos apostatas torqueri potest. *Stipes, & oblationes, & lucra desiderant, quibus prius insatiabiles incubabant, & cœnis, atque epulis, etiam nunc inhiant, quarum crapulam nuper superstite indies cruditate ructabant, nunc manifestissime comprobantes, nec ante se religioni, sed ventri potius, & quæstui profana cupiditate servisse.* Asserit Whitgiftus, apostatas sacrificulos posse, vel restitui in gradum suum, vel retineri, dummodo resipiscant, & pœnitentiâ purgetur ipsorum Apostasia. De interna illorum resipiscentia judicet Dominus: de externa & publica coram Ecclesia pœnitentia nihil legimus. Præterea irregularitas non tollitur pœnitentia, sed dispensatione. Nam etiam post peractam pœnitentiam manet irregularitas impedimentum Canonicum. Et ideo quantumcumque hominem pœniteat sui delicti, non potest ex vi alicujus sententiæ liberari à tali onere. In irregularitatem non cadit absolutio, sed dispensatio. Apostasiæ irregularitas à nemine infra summum Pontificem, qui divina & humana sibi vendicat, dispensari potest secundum Canonistas. Peractâ pœnitentiâ, & sanato vulnere, manet cicatrix. Levitæ & Sacerdotes, de quibus supra, resipiscentes, non tamen restituti sunt in gradum suum. Irregularitas Apostasiæ non tam in pœnam delicti imposita, quam ob scandalum vitandum, & ad majorem cautelam, Ecclesiæque securitatem, ne in fide inconstantes ad ministerium promoveantur. Qui fidei & virtutis duces fratribus suis esse non potuerunt, perfidiæ & temeritatis magistri extiterunt, ut loquitur Cyprianus, alios fortiter in prælio stare docebunt? Januam divinæ misericordiæ nemini occludimus, & Apostatas in gremium Ecclesiæ recipiendos non negamus: sed ad sacrum etiam ministerium provehendos esse, non sequitur. Qui Ecclesiæ Anglicanæ statum probè norunt, Curiones & Sacerdotes ipsorum, scenâ mutatâ, non ægre ad Pontificiorum castra etiam nunc retrahi posse judicant. Tanta est conformitas inter cultum Pontificium & Anglicanum, cui se conformarunt Formalistæ. Si quis irregularitates omnes percurreret, quantam irregularium turbam deprehenderet.

Lib. 1. Ep. 7.

Pag. 144. 145.

2. Ad abolendum similiter quandocunque Simoniacum ambitum.

Simonia definitur à Canonistis, studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum. Beneficia sunt spiritualibus annexa, ideo in Beneficiis etiam Simonia committi potest. Simoniam Ecclesiæ Anglicanæ, ut lepram totum corpus Ecclesiasticorum pervagantem, transcribam ex Brightmanni commentario in Apocalypsin. *Sed imprimis flagitandi mendicitas insignis est. Percurrite enim oculis, & animis, totum Clerum. Vultis exordiamur ab infimis. Curiones quos vocant, tum ipsa re, tum omnium judicio mendici sunt. In quibus videre licet, quod denunciatu fuerat familiæ Eli, homines incurvantes se pro nummo argenteo, & buccella panis, unique sacerdotiorum adiungi postulantes, ut frustulum panis comedant,*

Brightman. in Apoc. Cap. 3. v. 17.

1. *Sam.* 2. 36. *In reliquis, qui præ majori affluentia subnixiùs ambulant, quæ cursitatio? quæ largitio? quàm importuna flagitatio? quantæ blanditiæ totius obsequii, omniumque officiorum assentationes, ut Ecclesiastica sibi munera comparent? Complures ad regiam aulam advolant, vel ad ædes nobilissimi viri Domini Custodis Magni Sigilli. Hæc enim loca sunt instar speciosæ portæ templi Salomonis: frequentes hâc homines ingrediuntur, & magna spes est auferendi stipem, Act.* 3. *Alii Magnates, & Proceres sectantur, quibus vel domestici Capellani fiunt, vel ut ita dicam, Clientelares. Quam quæso ob causam? Uti quam primum Beneficium aliquod, ut vocant, vacuum contigerit, eodem ipsi suorum Dominorum munere fruantur. Atque hæc honesta videtur esse ratio consequendæ Ecclesiasticæ provinciæ.---Reliqua turba ruri vulgus patronorum colit, quorum quidem incubat vestibulis, blanditur uxoribus, adulatur liberis, famulos captat, ac miseram ubivis mendicorum speciem præbet. Quidam astutiùs, quemadmodum qui in biviis, & viis publicis consident, decorticatas virgas viatoribus offerunt, ut nummum impetrent. Sic isti vel largitione præsentium pecuniarum, vel pactione certi reditus aditum sibi faciunt. Sed ut pergamus, ubi res emendicata est à Patrono, quantum negotii restat indoctiori turbæ, ut impetretur ab Episcopo institutio? Hîc non solum supplicandum est summo Domino, sed Examinatoribus rubiculariis, Notariis, Promis Condis, & infimo cuique. Non quod inscitia ab ingressu arcebit, sed quod majori lucro famulis esse solet, cui opus est plus gratiæ. Nulla arx tam munita, quam asinus onustus auro non expugnat: nec quisquam fere tam ineptus, qui repulsam fert; quibus vero machinis adhibitis, ipsi viderint. Eadem est ratio Præbendariorum, Archidiaconorum, Decanorum. An ipsi Episcopi hac sorde carent? Quid ergo vult illa frequens Aulæ & Magnatum affectatio? Quare non expectant, dum accersantur? Cur non inviti rapiuntur à Musæis? Imo si quis eorum conscientias appellaret, utrum opima illa prædia Episcopatuum suorum locata sunt sponte desideratis redemptoribus, an pactæ sunt largitiones adjutoribus dignitatis? Sed nunquid in ambiendo solùm mendici sunt? Eo sane mendicitatis quidam processerunt, ut si mutanda sit sedes, primitias non solvant, nisi eleemosynam pauperibus Rectoribus benevolentiæ nomine turpiter corraserint. Mendicus es igitur Angele Anglicane. Ac ideo apud te usu venit, ut prætereantur optimi, aliique minus digni potiori loco sint. Nam ut cæcis, claudis, & ulcerosis, aliquid erogamus, obthuramus contra eos aures, quos habitiore corpore, habituque honestiore esse videmus; sic homines cæcæ mentis, deformis & mutilatæ doctrinæ & ingenii, stipes satis multas colligunt, cum illi qui plus eruditione valent & judicio, vel quia tam fortiter vociferari nequeant, vel quia mendicare magis pudet, vel quia minus eorum homines miseret, esurire sinantur, & fame perire, &c.* Possem etiam Cartwrightum, & alios testes adducere in Simoniacum ambitum Episcoporum & ministrorum gradus inferioris, sed tam luculentum est Brightmanni testimonium, ut aliis non sit opus. Cum Simoniæ pretium sit munus, vel à manu vel à lingua, vel ab obsequio, non solum pecunia numerata aut numeranda, intercessione, precibus, assentatione, sed etiam obsequio temporali vel spirituali, ordines, & beneficia sibi comparant. Nam non solum Capellani Episcoporum, sed etiam ipsorum famuli atrienses ad sacros ordines & beneficia promoventur. Testis mihi author Petitionis ad Reginam, Episcopos Anglicanos, atrienses, aliosque viliores & inertes famulos, in sacro ministrorum ordine constituere. Et quamvis non præcesserit expressa pactio, tamen hac spe addicunt se tum Capellani, tum alii, Episcopis, & obsequia præstant. Non solum Simonia committitur à dante & accipiente, sed etiam dispensante, & ipsa dispensatio ambitus Simoniaci non sit absque Simonia. Sic & cæteræ dispensationes in irregularitate, impedimentis matrimonii, non residentia, pluralitate beneficiorum, vescendis carnibus, &c. Nam in dispensationibus servanda est æquitas justitiæ distributivæ, & pro ratione causæ neganda

2. Replica p. 227.

Petit. 70.

neganda vel concedenda est dispensatio, qua æquitate sublata corrumpitur & enervatur Ecclesiastica disciplina. Nam dispensatio vel petitur ex causa legitima, & tunc debetur ex justitia, nec jure postulari potest pretium; vel causa non est legitima, & tunc turpiter venditur. Si dixerint, dispensationes odiosas esse, & propterea petentibus onerosas reddendas, ne nimia detur licentia importuniùs dispensationes petendi; respondemus, si ex justa causa & legitima petantur, odiosæ non sunt; si non ex justa causa, merito odiosæ sunt, & propterea negandæ sunt, non concedendæ cum onere petentis, & lucro dispensantis. De Officialium stipendiis, sigillo, charta, rescriptis & testimoniis, & sumptibus pro iis expendendis, nihil hîc dicimus, sed de lucro quod cedit in utilitatem dispensantis. Nihil igitur reliquum est quod prætexant, quàm quod Pontifices Romani, nempe exigi aliquid ad sustinenda onera dignitatis dispensantis. Sic venales esse possunt conciones, & sacramentorum ministrationes, & quicquid sacratissimum est in Ecclesia sub specie stipendii, non nomine pretii; cum certum sit stipendium datum esse ratione personæ, quia operarius est dignus mercede sua, & si quid ultra petierit pro singulis actibus sui muneris, sive actibus ordinis, sive jurisdictionis, Simoniam committere. Onera dignitatis sustineri debent ab omnibus, non à singulis in singulis actibus. Sed ut redeamus ad primum de ambitu Simoniaco, tum in ordine, tum in beneficio; dicitur hîc per Archiepiscopum auferri & aboleri posse, & quoad omnes pœnas ipsum dispensare, excommunicationem majorem, suspensionem, depositionem, irregularitatem mediante infamia. Si igitur duriores & rigidiores fuerint Canones, & constitutiones Ecclesiasticæ, asperitatem emolliendi hîc habent remedium paratissimum Simoniaci, quo suæ tristitiæ mederi possint. De turpi lucro in elocanda jurisdictione Ecclesiastica Officialibus & Cancellariis postea dicemus, item de feodis, ut vocant, pro literis Ordinum; addo tantum præclaram Imperatoris Anthemii constitutionem. *Si quenquam vel in hac urbe regia, vel in cæteris provinciis, quæ toto orbe diffusæ sunt, ad Episcopatus gradum provehi, Deo authore, contigerit: puris hominum mentibus, nuda electionis conscientia, syncero omnium judicio proferatur. Nemo gradum sacerdotii venalitate pretii mercetur; quantum quisque meretur, non quantum dare sufficit, æstimetur. Profectò enim quis locus tutus, & quæ causa poterit esse excusata, si veneranda Dei templa pecuniis expugnentur? quem murum integritatis, aut vallum fidei providebimus, si auri sacra fames penetralia veneranda proserpat? Denique quid cautum poterit esse, aut securum, si sanctitas incorrupta corrumpatur? cesset altaribus imminere profanus ardor avaritiæ, & à sacris adytis repellatur piaculare flagitium. Ita castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, ut quocunque locorum pervenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Non pretio, sed precibus ordinetur Antistes. Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quæratur cogendus, rogatus recedat, invitatus effugiat: sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profectò enim indignus est sacerdotio, nisi ordinatus fuerit invitus. Cum sane, si quis hanc sanctam & venerandam Antistitis sedem pecuniæ interventu subiisse, aut si quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse detegitur: instar publici criminis, & læsæ majestatis accusatione proposita, à gradu sacerdotii retrahatur. Nec hoc solum deinceps honore privari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus; ut eos quos par facinus coinquinat & æquat, utrosque similis pœna comitetur.* *Cod. Tit de Episco. & Cleric.*

3. Beneficium Vacans fiduciario titulo (quem Commendam vocant) concedere ad tempus, vel durante vita.

Cum

Cum alicui cura, & administratio Ecclesiæ commendatur, & ob hanc curam fructus beneficii, vel saltem pars assignatur, non ipsum beneficium in titulum confertur, Commenda dicitur. Commendatarius autem non est Prælatus, vel proprius Ecclesiæ Rector, sed tantum quasi procurator, vel gubernator. Commendæ initio introductæ sunt in favorem Ecclesiæ vacantis, ne destituta Rectore proprio, omni interim regimine destitueretur. Sed temporariæ tantum erant, & sex mensium spatio concludebantur, ut habetur in Sexto Decretalium. *Nemo deinceps parœcialem Ecclesiam, alicui non constituto in ætate legitima, & sacerdotio, commendare præsumat: nec tali etiam nisi unam: & evidenti necessitate, vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente, hujusmodi autem Commendam, ut præmittitur, rite factam declaramus ultra semestris temporis spatium non durare. Statuentes, quicquid secus de Commendis Ecclesiarum parœcialium actum fuerit, esse irritum ipso jure.* Sed jam dantur potius in favorem Commendatarii ad plures annos vel in perpetuum, non solum Ecclesiæ parœcianæ & beneficia minora, sed etiam beneficia majora & Episcopatus, qua ratione, ut facete quidam dixit, non commendæ, sed comedendæ appellari debent. *Richardus Cheynæus consecratus Aprilis 19. 1562. præfuit, & Ecclesiæ Glocestrensi simul ac Bristoliensi, quam rexit, Commendatarius per Reginæ dispensationem annos plus sedecim*; ut testatur Godwinus. Sic & *Johannes Bullingham Glocestrensis quoque Episcopus, Bristoliensem Ecclesiam similiter per dispensationem administravit ad annum 1589. quando Reginæ visum Bristoliensibus proprium dare Antistitem*; teste eodem Godwino. In Concilio Chalcedonensi statutum, *Clericum in duarum Ecclesiis civitatum eodem tempore conscribi non oportere.* Verum quidem est addere Gratianum; *Sed contra, nonnunquam Episcopus civitatis unius efficitur Archiepiscopus alterius civitatis, nec tamen priorem Ecclesiam deserit: sed prior Ecclesia quasi commendata relinquitur, secunda quasi titulata habetur.* Corruptum glossema. Idem enim est, ac si dixisset, quamvis non liceat uni habere duas uxores, potest tamen unam uxoris aliam pellicis titulo habere. Hæc una est artium illarum, qua Episcopatus suos, si forte tenuiores sunt, amplificare & ditare possunt, quamvis conceduntur Commendæ etiam ubi non sunt tenues reditus Episcopatus, ut de Glocestrensi & Bristoliensi diximus. Altera est beneficiorum minorum fiducia & commendæ. Tertia est, unio aliorum beneficiorum ad mensam Episcopalem. Novimus & in Ecclesia nostra Episcopos à beneficio minori ad majus evectos una secum beneficium minus tulisse, & Episcopatui univisse, quò reditus beneficii majoris augerent, idque authoritate Regia absque Ecclesiæ consensu, ut alia fere omnia faciunt. Tridentini tamen saniores, qui decreverunt prius judicandum in Synodo de Episcopatus tenuitate. *Quoniam pleræque Cathedrales Ecclesiæ tam tenues reditus sunt & angustæ, ut Episcopali dignitati nullo modo respondeant, neque Ecclesiarum necessitati sufficiant, examinet Concilium provinciale, vocatis iis quorum interest & diligenter expendat, quas propter angustias, tenuitatemque, invicem unire, vel novis proventibus augere expediat: confectaque de præmissis instrumenta ad summum Romanum Pontificem mittat; quibus instructus summus Pontifex ex prudentia sua expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat.* Nolo, ut ex dictis quis colligat Episcopatus Anglicanos esse reditibus tenuiores. Nam Episcopi, Nobiles, & Magnates, plerique plerosque, annuis proventibus superant. Si forte duo vel tres, ut Landauensis & Carleolensis, habent reditus tenuiores ab Episcopatu proprie provenientes, non reipsa sed insatiabili Episcoporum avaritia id æstimandum est, qui ne amplissimis quidem opibus saturari unquam possint. Nihil nimium est ad dignitatem istam Episcopalem cum pompa & splendore mundano suffulciendam. Præterea Episcopatus reditus Ecclesiarum minorum spoliis

Lib. 1. Tit. 6. Cap. 15.

In Commentario de Præsulib. pag. 591. 697.

Caus. 21. Qu. 1. c. Clericum.

Concil. Trid. Sess. 24. Decret. Reform. 13.

ſpoliis locupletant, atque ita tenuitati medentur. De Commendis plura diximus Capite Primo.

4. Ut Filius beneficio Patris poſſit immediate ſuccedere.

Conſtitutio Johannis Peccham Archiepiſcopi Cantuarienſis extat apud Lindvodium his verbis. *Cum jure ſit inhibitum, ne abſque diſpenſatione Apoſtolica præficiantur filii Rectorum aut Presbyterorum in Eccleſiis, in quibus patres eorum immediate ſeu proximò miniſtrarunt, & conſtet ipſa beneficicia vacare: Si contrarium de facto fuerit attentatum, præcipimus ut Prælati de Eccleſiis ſic vacantibus diligenter inquirant & juxta juris exigentiàm de eis non differant ordinare: cautius præcaventes de cætero, ne tales ad hujuſmodi beneficia ullo titulo admittant: ne contra juſtitiam hæreditati crucifixi per ſurreptionem locus ſucceſſioni pateat.* Dicitur *immediate*, id eſt, nulla perſona intermedia ibi miniſtrante. Nam perſona media purgaret vitium, inquit ibidem Lindvodius; & colligit ex reſcripto Papæ ad Archiepiſcopum Cantuarienſem. *Ex tranſmiſſa conqueſtione G. clerici percepimus, quòd ad Abbatis de caſtris præſentationem in quodam beneficio Eccleſiæ de N. eum in præſenti recipere diſtuliſti, eo quod pater ejus in præfata Eccleſia miniſtravit: quo defuncto media interceſſit perſona, cui prædictum beneficium eſt collatum. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, prænominatum Guiliel. ad præfatum beneficium admittere non poſtponas, non ideo minus obſervato Apoſtolici reſcripti decreto, quod ſucceſſionem in Eccleſia Dei hæreditariam deteſtatur.* Presbyteri Filius vel ex damnato & illegitimo concubitu natus eſt, vel ex legitimo, id eſt ſecundum Canoniſtas, ex uxore legitima ante Ordinum ſuſceptionem. Qui ex damnato concubitu natus, duplici impedimento Canonico detinebatur, ne ad beneficium patris promoveretur, 1. quod illegitimus, 2. quod filius ſacerdotis. De priori caſu ſupra diximus, ubi de irregularitate egimus. Quod ad ſecundum attinet, proſpiciendum quidem eſt, ne quis paternum beneficium tanquam hæreditarium vendicare audeat, aut eo nomine quod pater illud, ſive immediatè ſive mediatè, poſſideat; ſed quòd pure & ſimpliciter promoveri non poſſit, Eccleſia eligente & rogante, aut Patrono, ut ipſi volunt, præſentante, nullo alio obviante impedimento Canonico, iniquum cenſemus, & proinde nulla hîc diſpenſatione opus eſſe, ſive nati ſint ante, ſive poſt ſuſceptos Ordines.

Provincial. Lib. 1. Titul. de Filiis Presbyterorum.

Decretal. Lib. 1. Tit. 17.

5. Ut ad aliquod tempus (ob graviorem aliquam cauſam) Beneficiarius non reſidere teneatur: ſed per alium idoneum deſervire.

Beneficiariorum non reſidentium numerus in Eccleſia Anglica quantus ſit, ſi quis recenſeret, forte exteri fidem non haberent. Soli Capellani Regis, Principis, Nobilium, Epiſcoporum, aliorumque, magnam conficerent turbam. Hi veſtiuntur mollibus, & in aulis Regum, Principum, Procerum, & Epiſcoporum, molliter vivunt ex proventibus beneficii parœcianæ Eccleſiæ; interim fraudantur parœciæ ſpirituali pabulo. Hooperus in concione habito coram Edwardo VI. *Oportet majeſtatem veſtram incipere à ſacello & ſacellanis tuis, & cogere, ut inſerviant animabus illis, quæ pro ipſorum victu ſudant; quod ſi non fecerit majeſtas veſtra, verſatur in periculo anima tua.* Et *Leverius* coram eodem *Edwardo. Domini mei, tum laici tùm ex clero, Dei nomine moneo, ut obſervetis, quod Dominus Dominorum quando viderit gregem ſuum diſſipatum & perditum, ſi ſanguinem inveſtigaverit, deprehen-*

det in aula ista & domibus vestris fures illos, qui mactant & perdunt gregem Christi, quos vos fovetis. Aulæ igitur Principis, & Procerum, & Episcoporum, speluncæ sunt istorum latronum. Sic & Academiæ, Oxoniensis & Cantabrigiensis, latibula sunt latronum Nonresidentium. Ibi qui in Collegiis Theologicis dicuntur Socii, fruuntur beneficiis parœciarum, parœciis interim neglectis. Sunt & Ecclesiæ Cathedrales cessatorum longurionum speluncæ, ut referunt authores Commonitorii ad Comitia Parliamentaria, Quibusdam non satis idoneis ad Ministerium, etiam post susceptos Ordines, & collatum beneficium aliquod, conceditur, ut per triennium in Academia commorentur, & miseræ Ecclesiæ interim totos tres annos in medio mari sine gubernatore fluctuantur, ut refert Traversus. *Cur autem hîc serò sapiunt*, inquit, *& non ante ad Academiam ad discendum mittunt, quam ad docendum admittunt? Aut quæ est ista Epimethei ingenii perversitas, ut ad docendum eum constituant, cui in cathedra discendum sit?* Pudet ipsos Pontificios hujus corruptelæ, *Multo etiam strictior est nunc Parœcorum residentia*, inquit Zypæus, *quam ante Concilium Tridentinum. Quippe studiorum causa poterant per septennium abesse, facultate Ordinarii. Hodie Ordinarii talem licentiam dare non possunt, nec Parochi absentes fructus percipere. Quippe cum conferantur hodie per concursum, præsupponitur, quòd, qui ut magis idoneus erit electus, satis sit literatus.* Sunt & alii non residentes, stellæ erraticæ provincias peragrantes, quibus per Archiepiscopum ista non residendi facultas conceditur. Archiepiscopus audet quod ipsi Archangeli non audent, qui prærogativas non residendi non tam dat, quam vendit. Obtinuit illud semper, ne qui sacris operarentur à loco sacerdotii discederent. *Quosdam exilia uno loco tenent, quosdam sacerdotia*, inquit Seneca de Tranquill. Vitæ. Inde est quod curavit Schelomo domicilia ædificari circa templum 1. Reg. 6. & Apostolus 1. Cor. 9. 13. dicit, qui altari assident cum altari participare. Verbo προσεδρεύειν significatur, hoc munus perpetuam assiduamque curam postulasse, ut Sacerdotes quærendo alia ratione victui vacare non potuerint, ut annotat Beza. Pastores vigiles sunt, Ecclesia civitas obsessa. Nulla pax, nullæ induciæ. Fideles sunt oves gregis Dominici, Minister est pastor ovium, ducit ad læta pascua, & quod in se est, indicat lupum, instigat canes. Væ pastori, qui adipem comedit, & lanam induit, quod optimum est mactat, gregem autem non pascit, morbo affectam non confirmat, ægrotam non curat, confractam non obligat, depulsam non reducit, peremptam non requirit, Ezechiel 34. 6. Christus pastoribus omnibus in persona Petri dixit, *pasce, pasce, pasce*, ut assiduitatem ipsis commendaret. *Aut oportuit te gregem Dominicum minime servandum suscipere, aut susceptum nequaquam relinquere*, inquit Bernardus. Cum peteret Papa Innocentius, ut ad se veniret, respondit se plane parvulos lactare, & propterea sine ipsorum periculo non posse. Paulus valedicens Presbyteris Ephesinis Act. 20. 28. hortatur, ut attendant sibiipsis, & gregi, in quo Spiritus Sanctus illos constituit Episcopos ad pascendum Ecclesiam Dei: & alio dicendi genere idem monet Petrus 1. Epist. Cap. 1. *Pascite Dei gregem, qui penes vos est*, (vel, qui à vobis pendet) *illius inspectioni vacantes*, ἐπισκοποῦντες, ut ostendat non inane esse nomen Episcopi, operis & laboris, non ignaviæ & desidiæ nomen esse. Si quis omnia Pastoris munia percurreret, verbi prædicationem, sacramentorum administrationem, admonitiones publicas & privatas, consolationem anxiorum, casuum conscientiæ paratissimam enodationem, vitam exemplarem, fatebitur Pastorem non posse gregem absque periculo derelinquere. *Nam quis dubitat, ut inquit ille, quod janitor ad januam, villicus ad villam, gubernator navis ad gubernaculum, præceptor ad scholam, & alii ad sua munera sedere debeant*, ut dicitur in Concilio Bononiensi anno 1586. Pastor omnibus istis muniis in unico munere suo fungi debet, janitoris, villici

De Discipl. Eccl. fol. 77. 78.

Zypæ. Jus Pontif. Lib. 3. Titul de Clericis non resid. num. 24.

Bern. Epist. 88. Epi. 153.

villici, gubernatoris, præceptoris: residere ergo debet. Paulus præcipit ut ministerium suum impleant. *Implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à supremo judice requirendus, custodiæ minime incumbant, cum certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oves comedit, & pastor nescit*; dixerunt ipsi patres Tridentini. Debet esse regula & exemplar aliis, morum probitate, & pietate. Sed si longius remota fuerit regula à regulato, quomodo adaptabunt mores suos ad ejus exemplar. Cajetanus, ut demonstret Episcoporum residentiam esse Juris Divini, sic argumentatur. Ad illud tenetur Episcopus sub præcepto divino, quod necessarium est ad finem Episcopi, qui est cura animarum: Sed residentia Episcopi est necessaria ad curam animarum: Ergo Episcopus tenetur sub Divino Præcepto ad personaliter residendum in suo Episcopatu. Major est per se nota, & patet inductivè. Nam qui tenetur simpliciter ad aliquid agendum, tenetur ad medium necessarium ad illam actionem. Famulus tenetur sequi Dominum, non simpliciter, sed ex suppositione, si de equo ipsi prospexerit. Miles tenetur ad pugnandum ex suppositione, si ministrata fuerint ipsi arma. Sed Episcopus non ex suppositione, sed absolutè & simpliciter, tenetur ad curam animarum, & propterea tenetur ad medium sibi possibile necessarium ad curam animarum. Nec solùm tenetur, sed eadem necessitate qua tenetur ad finem, tenetur ad medium, ex quo medium est ita necessarium, quod sine illo non potest finem consequi. Minor probatur. Episcopus tenetur ad curam animarum mediantibus his actibus personalibus, scilicet doctrinâ, ministratione sacramentorum, consecrationibus, visitatione, custodiâ, ac diligentiâ. Ergo residentia personalis Episcopi est necessaria ad curam animarum. Unde colligit, quod *non consuetudo, sed abusus est tot Episcoporum non residentium, & sequentium curias.* Cum agitata est ista quæstio in Concilio Tridentino Pauli III. temporibus. An Pontifici liceret Episcopos à Residentia solvere. Plerique Theologi negarunt licere, residentiam enim juris esse divini, atque adeo nemini fas esse ab eo quenquam solvere, idque constare ex Levit. 18. ubi Levitis Dominus ita præcipit. *Die nocteque manebitis in tabernaculo, observantes custodias Domini, ne moriamini.* Quam disceptationem cum ex literis Legatorum intellexisset, mox eis mandavit, ut quæstionis definitionem in aliud tempus rejicerent. Interea validam manum quadraginta Episcoporum in auxilium misit, ut suffragiorum numero in illius quæstionis definitione potestatem à residentia solvendi retineret, quod & accidit, ut refert Gentiletus. *Adversus communissimam & verissimam sententiam insurrexit*, inquit Spalatensis, *Ambrosius Catharinus, & pro solita sua audacia, scriptis opusculis residendi obligationem ad solum jus reduxit Ecclesiasticum positivum.* Quod de Episcoporum residentia dictum est, ad Parochorum residentiam accommodandum est. Nuperis Canonibus anni 1603. decretum in hunc modum. *Quilibet Decanus, Præfectus, Guardianus, vel Rector primarius cujusvis Ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, 90 dies ad minus in singulis annis conjunctim vel divisim in dicta cathedrali vel collegiata Ecclesia residebit, nisi aliâs gravibus & urgentibus causis, iisque per Episcopum diœcesanum approbandis, detentus fuerit, vel legitima aliaque ratione dispensatus.* Satis igitur erit, si 90 dies adfuerit; & cum decretum legitimæ occupationis exceptionem habet, non deerit prætextus, Episcopo approbante, aut Archiepiscopo dispensante, etiam in trimestri illo spatio, ad vim Decreti eludendam. Item *nullius Ecclesiæ cathedralis, aut collegiatæ, Præbendarius vel Canonicus, qui unum vel plura beneficia curata obtinet, (nec in sua Ecclesia Cathedrali aut Collegiata residentiarius existit,) à beneficiis suis curatis, prætextu Præbendæ suæ, ultra tempus unius mensis aliquo anno aberit, nisi ex urgente causa, &* pro

Seß. 6. Decr. Reformat. 1.

In 2. 2. Quæst. 185. Art. 5.

Gen. Exam. Seß. 23. Decret. 1.

Spalat. l. 2. c. 6. Num. 14.

Can. 42.

Can. 44.

pro certo tempore per Episcopum Diœcesanum approbandis: Præbendarii & Canonici Residentiarii *post exactum residentiæ suæ terminum, per statuta localia, aut consuetudinem Ecclesiæ suæ definitum, ad beneficia sua, vel unum ex iis, aut saltem ad aliam aliquam curam in qua ipsorum præsentia lege requiritur, quamprimum convolabunt, ut debitis illic officiis perfungantur.* Durante igitur residentiæ tempore in cathedrali aut collegiata Ecclesia prœcianos famelicos quis pascet? & cum liberatur à residentia, tamen plurium Ecclesiarum cura distrahendus est si plura habet beneficia. Quod ad menstruas vel trimestres Non-residentium conciones, Non residentiæ crimen non purgant. Dicit Hieronymus, Episcopos debere esse indesinenter in tabernaculo Domini, ut aut à Deo aliquid discant, aut ipsi populum doceant, legendo Scripturas divinas & sæpius meditando. Babinton. in 10 Præcepta fatetur, canem mutum esse, qui non singulis Sabbathis concionatur. Præceptum de residentia dicent esse affirmativum, præcepta autem affirmativa, licet semper obligant, non tamen ad semper, ut loquuntur Scholastici, sed pro loco & tempore. De loco non est dubium ad propriam Parœciam vel Ecclesiam obligari Pastorem. De tempore judicandum est ex actibus & muniis pastoralibus. Quidam habent determinatum, & certum tempus, ut dies Dominicos & stata tempora conciocinandi, & cœnam celebrandi; quidam indeterminatum, sed frequentius occurrens, ita ut nulla sit temporis exceptio, ut est actus pascendi gregem Christi· *Oportet enim pastoralibus actibus ita assiduum pastorem esse, ut quasi continuè pascat oves;* inquit, Cajetanus. A pastore quoque exiguntur, inquit, illi actus supra dicti in Ezechiele, quos aut continuum aut frequens valde tempus exigere constat. Et ratione eorum tenetur Episcopus continuè in Episcopatu residere, quantùm tanta temporis frequentia continuam exigit residentiam, cum ex frequentia exercitii actuum hujusmodi, tum ex præparatione ad istos actus. *Nam licet omne tempus non occupetur in exercitatione actus pastoralis, nullum tamen tempus est exemptum, in quo non oporteat Episcopum esse paratum ad exercitationem actus pastoralis. Ideo, per se loquendo, Episcopus tenetur sub præcepto ad continuam residentiam in suo Episcopatu, ita quod hoc præceptum affirmativum ex natura rei præceptæ, sicut habet locum determinatum scilicet propriam diœcesin, ita habet tempus determinatum, scilicet, assiduè. Et sic, licet præcepta affirmativa formaliter obligent semper, sed non ad semper, sed pro loco & tempore quo oportet, & in hoc differant formaliter à negativis; hoc tamen præceptum gratia materiæ obligat ad semper, seu assiduè quod est quasi semper, & ad certum locum.* Obtendunt præterea Vicariorum operam. Canone 46. earundem Constitutionum anni 1603. *Beneficiarius ad concionandum non admissus concionem singulis mensibus unam ad minus in Ecclesia sibi credita per concionatorem legitime approbatum haberi procurabit; si tamen beneficii valor Ordinarii judicio id ferre posse videbitur: omni autem die Dominico, cum in ipsius Ecclesia deficiet concio, dictus Beneficiarius aliquam ex Homiliis publica authoritate præscriptis, aut præscribendis, per se vel certè per Curatum suum recitabit.* Hîc conceditur ei, qui ad concionandum non est idoneus, frui beneficio, & mercenarii Concionatoris operam ad menstruam concionem conducere: & sic probe satis scilicet consultum est gregi. Et sequenti Canone. *Quilibet Beneficatus, cui propter necessitatem officii aliàs incumbentis dispensatio de non residendo in beneficio suo per hujus regni leges est indulta, per Curatum, qui concionator est idoneus, & sufficienti authoritate approbatus, Curæ suæ prospiciet, modo beneficii valor non repugnet.* Repugnabit, si inter Episcopum & Beneficiarium bene convenerit; & sic ne conductitio quidem mercenario parœcia gaudebit. Sed de vicaria conductitiorum opera eleganter scripsit Damasus. *Videntur mihi,* inquit, *esse meretricibus similes, quæ statim ut pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos ut suam*

Dist. 36. Cap. 3. Si quis vult.

Epist. 5.

suam citius libidinem explere possint. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos aliis educandos tradunt, ut suas libidines expleant. Non taliter Dominus docuit, nec Apostoli instituerunt, sed ipsi qui curam suscipiunt ipsi peragant, & ipsi proprios manipulos Domino repræsentent. Nam ipse ovem perditam diligenter quæsivit, ipse invenit, ipse propriis humeris reportavit, nosque idipsum facere perdocuit. Quam suis humeris portarent Arcam Domini imponunt plaustro, & vaccis trahunt. Imò maxima pars ne plaustrum quidem & vaccas conducit, ut refert Cartwrightus. Qui vicaria quorundam opera in obeundo munere suo utuntur, ab Innocentio III. damnantur his verbis. *Præcipimus etiam ne conductitiis Presbyteris Ecclesiæ committantur, & unaquæque Ecclesia, cui facultas suppetit, proprium habeat Sacerdotem.* Et in Decretalium Libro Tertio statuitur, ut qui non residet in beneficio, etiam modicæ æstimationis, illo privetur. Non dissimilis est Clericus Ecclesiam suam deserens militiæ desertori: quare & cingulum honoris sui eum amittere & pro ea desertione castigari debere constitutum est, inquit Duarenus. In ordinatione Episcopi dicitur, *vade, & prædica populo Dei*; non dicitur, mitte ad prædicandum. Petro dictum est, pasce, non, pasce per alium. Recte Cajetanus. *In debitis personalibus non absolvitur debitor, si per alium facit. Et cum dicitur, salus animarum potest procurari absque personali Episcopi cura, ergo non necessitat ipsum ad personalem curam. Respondetur, quod in moralibus non attenditur possibile secundum potentiam logicam, hoc est quod non implicat contradictoria, sed secundum potentiam moralem officiorum. Constat autem ex Domini sententia quod mercenarii officium non se extendit ad id quod præcipuum est in pastore, scilicet amorem ovium suarum, non alienarum. Et propterea dicitur, quod, per se loquendo, salus animarum ita necessitat pastorem ad personalem curam, quod regulariter non potest sine ipsius personali cura Episcopi haberi, quamvis per accidens contingere hoc forte posset. Sed quod est per accidens, non variat naturam moralium vinculorum. Et propterea non excusatur Episcopus à personali residentia, ex hoc quod per optimum vicarium providet Ecclesiæ.* Mercenarius leviter & perfunctorie obit partes muneris, præscriptus à beneficiario, non quasi devinctus ex amore. Curat gregem alienum, non suum; & pro lucello vili. Quæritur, an in nullo casu licet tantisper à grege abesse, non valetudinis curandæ, aut rei familiaris causa. *Id quod continuum dicitur interpellationem patitur*, inquit Lindvodius *Stillicidium enim non semper cadens habet causam continuam. Testis qui deponit se vidisse Titium decem annis continue possidere, bene probat. Nam non oportet, quod omni momento eum viderit, sed sufficit quod eum viderit omni anno colligere fructus. Verba civili modo sunt intelligenda.* A vinculo continuæ residentiæ absolvunt necessitas impedimenti, & qualitas negotii. Impedimentum provenit ab intrinseco, vel extrinseco. Persecutio extrinseca quandoque postulat fugam pastoris; sed ex Ecclesiæ bono sumenda est ratio absentiæ vel præsentiæ etiam cum periculo. Impedimentum intrinsecum, ut infirmitas corporis, quandoque cogit valetudinarium ad recuperandam sanitatem abesse à grege. Qualitas negotii perpendenda est. Quandoque negotium, quod ad tempus subtrahit pastoris præsentiam, tendit in commodum gregis sui, & est pars muneris pastoralis. Quandoque negotium spectat ad utilitatem Ecclesiarum consociatarum: *nam bonum partis ordinatur ad bonum totius, ut finem*, inquit Cajetanus. Sed oportet ut negotium commune sit necessarium. *In casu, quo totius bonum periclitatur, partes etiam perdendo naturales suos status ordinantur ad bonum totius. Secluso autem*, inquit, *necessitatis casu, seu periculo totius, natura totius non requirit defectum in parte aliqua, sed nititur singulas partes salvare in suis naturalibus statibus. Sic quælibet particularis ordinatur ad universalis Ecclesiæ bonum & servitium, absolute quidem, salva cujusque Ecclesiæ perfectione; in casu autem necessitatis*

4. Repl.

Caus. 27. Quæst. 2. c. 5.

Lib. 3. Tit. 4. Cap. Consequente.

De Ministeriis, Lib. 8. c. 5.

cessitatis ordinatur ad bonum universalis Ecclesiæ, etiam cum sui detrimento. Approbat igitur, ut quis mittatur Legatus ad Synodum; sed ut quis sit Episcopus, & interim Romæ resideat, ut Secretarius sedis Apostolicæ, vel auditor Rotæ, prorsus reprobat; *quia servitia quæ Romæ exhibentur in hujusmodi officiis, nulla necessitate communiter exigunt quod Episcopi incumbant talibus officiis, sed sunt tales in Ecclesia Dei velut monstra in natura.* Cum igitur Episcopi Anglicani sunt frequentes in aula, aut præsideant in secretiori senatu, aut sunt judices in causis sæcularibus, aut Regi ab eleemosynis, non funguntur munere necessario ad salutem totius Ecclesiæ. Sed de Episcoporum jurisdictione civili postea dicturi sumus. Proventuum substractione redire ad Ecclesias suas coacti erant olim Nonresidentes; quod si adhuc cunctarentur jactura beneficii mulctabantur. *Quintò certum est, Episcopos, & alios habentes curam animarum, si absque legitima causa absint a suis Ecclesiis, debere pro rata absentiæ fructus restituere. Et ratio est, quoniam, ut est in regula juris, Beneficium datur propter officium: Quare si quis non præstet debitum officium, inique fructus percipit. Quod si dicas posse fieri satis populo per ministros vicarios, ac proinde non debere illum in tali casu involuntarie contribuere fructus. Contra est, quod populus non quomodocunque contribuit fructus, ut sibi satisfiat spirituali ministerio, sed ut sibi satisfiat per officium veri pastoris & proprii, quando legitima causa aliud non postulat. Nam spectat ea in re populus id quod sibi est optimum & utilissimum. Ratio autem optima, & per se accomodatissima ad bonum spirituale subditorum promovendum est, ut à proprio Pastore curentur;* inquit Gregorius de Valentia. In re manifesta diutius immorari non lubet. Nam Oratore potius quam Dialectico hîc opus est qui in animicidas istos intonet, in Capellanos, in Socios illos, qui tanquam testudines, ut dixit quidam, in Collegiis suis liquescunt, & consenescunt, in Præbendarios beneficiarios, aliosque omnes non residentes. Triturantibus os obligatur, in carcerem truduntur fidi Pastores, interim aut asini, aut fuci aluntur.

Tom. 3. Disput. 10. Quæst. 3. Puncto. 5.

6. Ut Laicus Musis operam navans Præbendam possit retinere, nec tamen ad Ministerium ineundum adigatur.

Præbendas in quemvis alium licitum usum concedi posse, libenter damus, potius quam in Canonicorum, aut Subcanonicorum aliorumque id genus hominum. Non igitur anxie inquiram, an præbendæ illæ sint Canonicatibus annexæ, necne.

7. Ut sacris initiatus & alias juxta leges idoneus Duo Ecclesiastica Beneficia possit retinere, Curata quidem intra certam distantiam, Non-Curata absque ratione distantiæ.

Lib. 3. Titul. de Præbendis Cap. Audistis.

Curam animarum, largè intelligendo, habet, inquit Linduodius, *qui eam habet, sive in foro pœnitentiali, sive aliàs, & sive sit Ecclesia Cathedralis, parochialis, vel capella, habens parochianorum curam de jure, vel de facto, dummodo parochiam habeat, in qua jus parochiale exerceat, & sive sit dignitas, vel officium, sive Ecclesia, sicut sunt multi Archipresbyteri, Archidiaconi, & Decani, qui nullam habent Ecclesiam cui præsunt, habent tamen jurisdictionem super multas Ecclesias.* Canisius in Summa juris Canonici; *Beneficia Curata dicuntur, quæ animarum curam annexam habent, idque duplici ratione, vel quià Beneficatus certis personis, puta Parochiæ suæ, Sacramenta Ecclesiastica administrat, & verbum Dei denunciat, vel quia exercet ea, quæ sunt jurisdictionis spiritualis, veluti sunt visitare, inquirere, suspendere, excommunicare, absolve-*

P. 244.

solvere. Nam & hæc animarum curam concernunt. Non-Curata quidem Beneficia sunt, quibus nulla hujusmodi cura annexa est. Mucketus dicit, dispensari in beneficiis Curatis intra certam distantiam, *quò commodius in utrisque suum munus obeat.* Author Petitionis ad Reginam narrat, vetitum Canonibus Anglicanis ne quis possideret plura quam duo beneficia, eaque ad summum non ultra 26. milliaria Anglicana à se invicem distantia, plurimos tamen tria aut quatuor ad centum usque milliaria possidere. Cartwrightus refert, quendam possidere Collegii Præfecturam seu Magisterium in uno regni angulo, Decanatum in alio, Præbendam in tertio. Per Statutum 21. Henr. VIII. licet Archiepiscoporum Capellanorum singulis sex, item Ducis, possidere duo beneficia Curata; Marchionis & Comitis 5. Capellanorum singulis, duo; item singulis duorum Capellanorum qui sunt Ducum, Marchionum, Comitum, & Baronum viduis à sacris, duo; Secretarii Regis, Thesaurarii, Prætoris Comitatus; Chartophylacis seu illius qui ab Archivis, Decani sacelli Regii, Regis Eleemosynarii, duorum Capellanorum singulis, duo. Ecclesiastici seu, ut vocant Spirituales, qui sunt Regi à Consiliis possunt tria beneficia cum cura animarum possidere. Capellani Regis, Reginæ, Principis utriusque; aut cujusvis librorum Regis, aut fratrum, aut sororum, patruorum, avunculorum, amitarum & materterarum Regis possunt singuli duo possidere beneficia. Imo in gravaminibus exhibitis in Comitis Ordinum anno 1610. dicitur, Capellanos Regis posse possidere tot quot libet beneficia, alios quatuor simul in diversis Comitatibus, quosdam duo, & tamen in nullo eorum sunt Sacellani, quod quidem non ferendum est in republica Christiana, ut ibidem dicitur. Assertor Petitionis pro Reformatione refert, innumeram esse turbam beneficiariorum, qui duo beneficia Curata possident, & quidam præterea 2. 3. aut 4. Dignitates Ecclesiasticas. Quod igitur antea Constitutionibus anni 1604. statuerunt, non serio, sed ut illuderent specie aliqua reformationis, id egerunt. *Nemini in posterum facultas sive dispensatio concedetur de pluribus beneficiis Curatis simul retinendis, nisi tali duntaxat, qui pro eruditione sui dignior, & ad officium suum plenius præstandum habilis & idoneus censebitur, nimirum qui ad gradum Magisterii ad minus in altera nostratium Academiarum promotus fuerit, publicusque ac idoneus concionator, idemque legitime approbatus extiterit. Proviso semper ut sufficienti cautione obstrictus teneatur de personali sua residentia in singulis beneficiis per bonam anni cujusque partem facienda, & ut ejusmodi beneficia non amplius 30. millarium spatio ab invicem distent, & denique ut in eo beneficio in quo non residebit, Concionatorem rite approbatum retineat qui populum docere utiliter, & informare possit.* Audiamus Brightmani censuram in similem Canonem conditum anno 1597. *Quid de te malè meriti sunt Magistri Artium, ut istos primos tanto scelere obstrictos esse volueris? Fateris pluralitatem esse rem malam & coercendam, istis tamen hanc pestem indulges. Insigne scilicet privilegium sui gradus, quo primis licet esse malis. Sed tibi forsan satis est tantum titulo cohibendæ pluralitatis homines fallere. Tot sunt, Deo gratia, magistri artium, quot si omnes nulla alia religione impediti libertate constitutionis tuæ uterentur, plures credo parœciæ residentibus secum pastoribus carerent quam hodie carent. Sic tu prudenter amplificando malum cohibes.* Interim vides lector, quænam sit illa distantia inter duo beneficia curata, quæ per ipsorum Canones legitima est, nempe 30. milliarium. Longior est intercapedo inter nos & Solem, quàm inter nos & Lunam, æque tamen impossibile est manibus Lunam, ac Solem tangere. Nemo potest duobus Dominis servire. De conductitia Vicariorum opera ante diximus. Si mercenarii illi sint ad ministerium idonei, cur non ipsi præficiuntur pastores gregibus illis? Si non sunt idonei, cur conducunt ipsorum operam? sed multi ne conductitios quidem habent mercenarios. Author Libelli de

Pag. 71. *1. Repl. p. 46.* *Pag. 10.* *Pag. 132.* *Can. 41.* *In Apocal. Cap. 3.*

de Vera & Genuina Religione refert, apud Pluraliſtas, nec in numero, nec in ſitu modum eſſe, nec in quantitate. *In numero, inquit, non eſt modus, quia non ſolum duas quaſi Rectorias perſonales, vel tres poſſident, ſed his adjungunt unam, & alteram Præbendam in pluribus Cathedralibus Eccleſiis. Imo qui Decanus eſt in una Cathedrali, non dedignatur in alterius Cathedralis choro ut Canonicus & Præbendarius ſedere. Hæc ſunt, & aguntur in Romana Eccleſia, cui Eccleſiæ noſtræ infœliciter ſimiles.* Tantam Eccleſiæ deformationem eſſe ex hac pluralitate exortam aſſerit Duarenus ut nulla vis humani ingenii ad eam exprimendam ſufficiat. *Prodigioſa ſane res eſt,* inquit, *in Eccleſia hæc beneficiorum cumulatio, quæ ſine delectu paſſim recipitur: nec minus mihi monſtroſi videntur, qui tot perſonas in Eccleſia ſuſtinent, quam Briareus ille qui manus centum habuit, ut eſt in fabulis, aut Geryon, quem trium fuiſſe corporum perhibent.* Idem fere Calvinus; *Sed dico utrumque eſſe prodigioſum flagitium, quod Deo, naturæ, & Eccleſiaſtico regimini prorſus adverſetur, ut unus prædo pluribus ſimul Eccleſiis incubet: ut paſtor nominetur qui gregi ſuo adeſſe, etiamſi velit, nequeat.* Quod de Præbendarum pluralitate dicit Aquinas, fortiori ratione de Beneficiorum Curatorum & proprie dictorum affirmari poteſt. Dicit ille Præbendarum pluralitatem in ſe continere plurimas deordinationes: *Utpote quia non eſt poſſibile aliquem in pluribus Eccleſiis deſervire, in quibus eſt præbendatus, cum præbendæ videantur eſſe ſtipendia ibidem miniſtrantium Deo. Sequitur etiam divini cultus diminutio, dum unus loco plurium inſtituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum teſtatorum, qui hæc bona Eccleſiis contulerunt, ut ibi eſſet certus numerus ſervientium Deo. Sequitur etiam inæqualitas, dum unus pluribus beneficiis abundat, & alius nec unum habere poteſt. Sequuntur etiam multa alia hujuſmodi.* Hæc ex Aquinate Sylveſter in Summa. Gregorius magnus ſcribit Epiſcopis in hunc modum; *Singula Eccleſiaſtici juris officia ſingulis quibuſque perſonis committi jubemus.* Item: *Neque uni quantumlibet exercitatæ perſonæ uno tempore duorum rerum officia committenda ſunt: quia ſi totum corpus eſt oculus, ubi auditus.* Item; *ſicut indecorum eſt, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.* Alexander 2. Papa; *Nullus Presbyter duas habeat Eccleſias.* In duabus Eccleſiis aliquem connumerari poſſe Septima Synodus prohibet, dicens c. 15. *Clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſiis. Negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum.* In Concilio Lateranenſi decretum eſt, ne uni plures Dignitates, vel Eccleſiæ conferantur. Sic ſe habent verba Libro Tertio Decretalium. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias parœciales, contra ſacrorum Canonum inſtituta nituntur accipere, ut cum unum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictius inhibemus. Cum igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſam valeat exercere. Quodſi aliter actum fuerit, & qui receperit, quòd contra ſacros canones accipit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.* In ſequenti titulo habetur etiam Decretum aliud Alexandri 3. in Concil. Lateran. *Quia in tantum quorundam proceſſit ambitio, ut non duas vel tres, ſed plures Eccleſias perhibeantur habere, cum nec duabus poſſint debitam proviſionem impendere, per fratres & coepiſcopos noſtros hoc emendari præcipimus, & de multitudine præbendarum canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum, eorum qui Eccleſiis deſervire valeant indigentiam volumus ſublevari.* Othobonus Pontificis Legatus in Angliam miſſus in Conſtitutionibus ſuis Legatinis ſic ſcribit. *Chriſtianæ religionis veritas ita pleroſque in ſuorum cordium elatione reliquit,* ut

Pag. 114.

De Sacris Eccleſ. Miniſt. Lib. 8. Cap. 4.

Inſtitut. l. 4. Cap. 5. §. 7.

Beneficium in quarto.

Gratianus diſt. 89. c. 1.

Cauſ. 16. q. 7. c. per laicos.

Cauſ. 21. qu. 1. c. 1. Cler.

Titul. 4. c. 3. Quia.

Tit. 5. c. 5. Quia.

De Inſtitut. & Collat. Ca. 1.

ut cum animæ suæ curæ vix unusquisque sufficiat, ipsi se mendaci statera pensantes, non solum unius beneficii, sed multorum intrepide curam suscipiunt In Concilio Chalcedonensi decretum, ne Clericus in duabus simul Ecclesiis conscriberetur, & qui aliter fecerit, de proprio excidat gradu. *Quoniam Ecclesiasticus ordo pervertitur, & avaritiæ fomentum præbetur, cum unus plurium sinitur occupare officia Clericorum, salubriter post complures sacro-sanctos Canones à Synodo Tridentina cautum fuit, ut unicum singulis ministris conferatur beneficium*, inquit Molanus. Post exortam beneficiorum pluralitatem semper optimi quique adversati sunt, & fuerunt, qui conscientias ad Ecclesiarum polygamiam prostituere noluerunt. Non tamen pudet Anglicanos fovere Dualistas suos, Trialistas, Pluralistas, (barbara vocabula barbaris moribus adaptare licet,) & inculpatæ vitæ pastores unico suo beneficio aut stipendio privare. Quot habent Pluralistas & Totquotistas, tot habent Episcopatûs & cæterarum Papatûs reliquiarum acerrimos propugnatores. Observant nonnulli, Episcoporum Anglicanorum neminem esse qui non ante susceptum Episcopatum plura possederit beneficia, & beneficiorum minorum proventibus aditum sibi patefecerit ad majora, seu Episcopatus.

Chalced. Ca. 10.

Theol. Pract. Tract. 5. c. 13.

8. Addit Mucketus; *Ut præparatus ad sacros ordines queat ordinem Diaconatûs & Presbyteratûs simul & tempore non statuto suscipere.* De Polit. p. 309.

Nuperis Constitutionibus anni 1604. statutum est in hunc modum. *Cum ex patrum antiquorum sententia, & primitivæ Ecclesia praxi, Diaconi officium ad ministerii dignitatem gradus quidam sit constitutus, statuimus & ordinamus ut nullus deinceps Episcopus aliquem cujusvis conditionis personam (quibuscunque tandem animi dotibus commendatum) uno & eodem die Diaconum & Presbyterum constituat, quin ut ritus in ea parte præscriptus in libro de Episcopis, Presbyteris, & Diaconis ordinandis, & inaugurandis strictè observetur, non quòd Diaconos omnes Presbyterii aditu per annum integrum prohibeamus, (cum tamen Episcopus justam ejus admittendi causam alioquin invenerit,) verum ut cum quatuor tempora Diaconorum & Presbyterorum ordinationi in singulos annos sint decreta, aliquid saltem spatii detur ad periculum de singulis faciendum, quales in officio Diaconi se exhibuerint, priusquam in ordinem Presbyterorum suscipiantur.* Bene est, quod non tuentur Canonem suum jure divino. Non instituerunt Apostoli, ut ad Presbyterii gradum nemo promoveretur, nisi prius in Diaconatu tyrocinium faceret. Sunt diversæ functiones & ministrationes, earumque dona sunt diversa, quarum neutra alteram includit. Diaconus est mensarum & viduarum minister, Pastor est sermonis & verbi minister Potest quis instrui donis ad obeundum Diaconatum, qui ad Verbi Ministerium nunquam erit idoneus. Cum igitur Apostolus Diaconum dicit sibi gradum bonum acquirere, non intelligit gradum ad Ministerium seu Episcopatum, sed decus & dignitatem. Cum præcipit Apostolus, ut per oppida & civitates Titus constitueret Presbyteros, an prius erant Diaconi in illis Ecclesiis nondum constitutis, qui ad Presbyterorum gradus promovebantur? Presbyteri Ephesini & Hierosolymitani omnes, an prius erant Diaconi? Testantur historiæ, Laicos ad Episcopatum, nedum ad Presbyterorum gradum, evectos Ambrosius heri Catechumenus, hodie Episcopus. Severus à Lanificio ad Archiepiscopatum vocatus. Quod si omisso Presbyteratu potest quis ex Diacono fieri Episcopus (quem morem fuisse in quibusdam Ecclesiis Orientalibus narrat Photius, teste Spalatense) an non omisso Diaconatu multo

Can. 32.

De Rep. l. 2. c. 4. n. 28.

L magis

magis poteſt quis fieri Presbyter? Sed an non merum ludibrium eſt, quod, dum pro gravi ſcelere habetur immediate, & per ſaltum ex Laico Presbyterum creare omiſſo Diaconatu, Diaconum prius conſtituunt, qui vel per trimeſtre ſpatium Diaconi titulo potius quam miniſterio fungatur, vel per diſpenſationem utrumque ſimul ſuſcipere poteſt non obſervatis temporum interſtitiis, cumque ſe in inferiori miniſterio nondum exercuerit? Sic in Papatu ad pompam & ſpeciem potius quam veritatem inferiorum Ordinum titulos aſſumunt, quorum actus & officia nunquam exercent, qui ad majores ordines aſcenſuri ſunt. Has umbras & larvas Papatus ſectantur Anglicani Præſules. De tempore ordinationibus præſtituto infra dicturi ſumus.

9. Generaliter, unde poterit Archiepiſcopus diſpenſare in omnibus cauſis verbo Dei non repugnantibus, modo aut ſolitæ fuerint in Curia Romana obtineri, vel, ſi non ſolitæ ſint obtineri, Princeps ipſe, vel qui ſunt à Secretioribus Conſiliis permiſerint.

Quibus in cauſis Papa diſpenſare ſolebat, notum eſt; ſi in iiſdem Archiepiſcopus Canonum gratiam facere poteſt, in uſuris, perjurio, & gradibus conſanguinitatis & affinitatis & ſimilibus diſpenſare poteſt, imo in pluribus cauſis quam ſolebat Pontifex Romanus, dummodo Princeps vel qui ſunt à Secretioribus Conſiliis permiſerint. Quod additur, *verbo Dei non repugnantibus*, parum juvat. Non adeo frontem perfricuit Pontifex Romanus, ut ſibi licere palam afferat diſpenſare in cauſis verbo Dei repugnantibus. Quamvis impudentes quidam Canoniſtæ dicunt Papam diſpenſare poſſe in jure divino, ſaniores tamen Theologi id negant, & in ſolo jure Canonico poſitivo Papam diſpenſare poſſe contendunt, Divinum autem jus tantum declarare & interpretari. Sub ſpecie declarationis & interpretationis juris Divini, revera diſpenſat in cauſis verbo Dei repugnantibus. Sic poteſt Anglicanus Primas diſpenſationes ſuas declarationum & interpretationum velamento obtegere. At non diſpenſat Primas ille Anglicanus in cauſis verbo Dei repugnantibus, qui in non-reſidentia, ſimonia, beneficiorum pluralitate, commendis, irregularitatibus juris Divini, diſpenſare poteſt? Eat igitur, & in uſuris, perjuriis, gradibus prohibitis, eandem ſibi libertatem vendicet. Sed quæro quis Pontificem Romanum, aut Primatem Anglicanum diſpenſatorem conſtituit? Non Eccleſiæ Dei. Ligitimi igitur diſpenſatores non ſunt. Leges omnes Eccleſiaſticæ, quæ ſunt humani juris, ſub ipſarummet Eccleſiarum poteſtate & imperio ſunt, quas mutare aut abrogare & in quibus omnibus diſpenſare ex graviſſimis cauſis poſſunt, *præſertim in Synodis*, inquit Spalatenſis, *& quo majores erunt Synodi, eo majorem etiam ad hoc habent poteſtatem.* Ab unius Pontificis Romani aut Anglicani nutu & arbitrio tanta rerum Eccleſiaſticarum moles pendere non debet.

D. 3. c. 9. n. 22.

Vides lector, Archiepiſcopum Cantuarienſem profligato Papæ imperio in Anglia, ejus ſpoliis ditatum atque locupletatum eſſe. Nam curia iſta facultatum & diſpenſationum non niſi poſt exterminatam papæ authoritatem conſtituta eſt, quam meritò authores Admonitionis ad Comitia Parliamentaria vocarunt *abominationum impuram voraginem, & venenatam lacum.* Nam in iſta lacuna, Simoniæ, non-reſidentiæ, pluralitatis beneficiorum ſordes abluuntur, & gratioſis Archiepiſcopi diſpenſationibus exit reus nive candidior, relictis à tergo ſordibus in Curia facultatum.

Præ-

Præter Curiam Prærogativæ, Curiam Audientiæ, Curiam de Arcubus, Curiam Facultatum, habet etiam Cantuarienſis aliam, quæ Curia Peculiarium dicitur, *quæ, ad quaſdam Parochias ab Epiſcopali juriſdictione in nonnullis Diœceſibus ſeparatas & Archiepiſcopo Cantuarienſi peculiares, ſpectat*; ut ſcribit Camdenus Quot ſub Papatu parœcias in aliorum Epiſcoporum diœceſibus poſſidebat, eaſdem retinet. Si Diœceſes diviſæ ob commoditatem regiminis Eccleſiaſtici, cur quæſo exemptæ ſunt quædam parœciæ à Diœceſani juriſdictione, & immediatè aliis ſubjiciuntur extra Diœceſin? Quis neget iſtam parœciarum exemptionem non ordinis cauſa, ſed Archiepiſcopalis imperii amplificandi cauſa introductam?

In Conſtitutionibus anni 1604. ſunt quidam caſus abſolutionis reſervati Archiepiſcopo. Canone 2. ſtatutum, *ut qui regalem Principis Primatum in cauſis Eccleſiaſticis ullatenus lædere aut extenuare præſumpſerit, excommunicetur ipſo facto, nec niſi per Archiepiſcopum reſtituendus.* Canone 5. ſtatutum, *ut qui ullos ex 39. articulis de doctrina editos anno 1562. ulla ex parte ſuperſtitioſos aut erroneos exiſtere, vel omnino ejuſmodi &c. excommunicetur ipſo facto, nec niſi per Archiepiſcopum reſtituendus.* Vides, augeri indies Archiepiſcopi authoritatem, non minui, ut in Papatu. Minor Papa eſt orbis minoris, vel ſecundum Bancroftum, Propapa, Synodorum provincialium & Pontificis Romani exuviis ditatus, & temporali etiam vindicta in Commiſſariorum Regiorum Curia armatus, & proinde poteſtate intenſiva potentior quam unquam fuit ſub Papatu. Quam etiam extendet ad imperii Britanici fines, ſi duo regna iiſdem legibus, ſicut jam unius regis imperio, unita fuerint.

CAPUT IV.

Epiſcopus & Preſbyter ſunt Ejuſdem Gradus.

Presbyter venerabilis Theodorus Beza Tractatum edidit de Triplici Epiſcopatu, Divino, Humano, & Satanico. Divinum dicit eſſe munus illorum, qui alio peculiari nomine vocantur paſtores; nam omnes paſtores in ſacris ſcripturis Epiſcopi etiam vocantur. Epiſcopatum Humanum, id eſt, ex ſola prudentia humana introductum in Eccleſiam præter expreſſum Dei verbum, definit, poteſtatem quandam uni cuidam paſtori ſupra ſuos collegas attributam, canonibus tamen certis ceu repagulis adverſus tyrannidem comparatis definitam, qua poteſtate qui fungebantur dicti ſunt Epiſcopi ſuorum Sympresbyterorum totiuſque Cleri reſpectu, quaſi Clero impoſiti inſpectores. Satanicum ex humano propagatum deſcribit, eorum qui à Presbyteriis prorſus ſeſe ſegregarunt, adeo ut nihil habeant cum Presbyteris commune, aut Presbyteria prorſus aboleverunt, & totam adminiſtrationem Eccleſiaſticam, ac imprimis electionem, depoſitionem, jura Eccleſiis erepta, ſibi & neſcio quibus officialibus vendicarunt, ut jam non tantum ſuperiores, ſed tanquam ſoli clero dominentur, temporalia dominia invaſerunt, reipublicæ negotiis non modo intereſſe, ſed etiam præeſſe voluerunt, uſibus ſacris dicata in luxu & pompa contra conſcientiam & pudorem omnem conſumpſerunt. Tilenus in petulantiſſima ſua Paræneſi iſtam viri venerabilis diviſionem carpit. *Cap. 7.* Quaſi, inquit, quot Epiſcoporum totidem Epiſcopatuum ſint formæ ac differentiæ, aut non aliter inter ſe differant Epiſcopi Chriſtianæ Eccleſiæ, quam differebant Aaronis poſteri à ſacerdotibus Jeroboamicis, utrique à Balaamitis. Diſcrimina

mina hîc sunt, inquit, non solum Sacerdotum, sed & Sacerdotiorum. In Christiana vero Ecclesia non nisi unus est Episcopatus divinitus institutus, licet humanarum traditionum fermento, vel etiam Satanicarum superstitionum veneno variè possit inquinari, quemadmodum & Leviticum Sacerdotium per filios Heli, aliosque permultos, itemque per altaria in excelsis passim exstructa, fuit contaminatum.

De 3. Episcopat. p. 2. Ista sunt tela, quæ ex Saraviæ pharetra deprompsit Tilenus. In Ecclesia Christiana Unum solummodo Episcopatum divinitus institutum obtinere debere agnoscimus, sed de facto varias Episcopatuum species in Ecclesiam introductas fuisse superioribus sæculis asserimus, & totidem Episcopatuum genera, quot erant Episcoporum, quatenus erant Episcopi. Regiminis Episcopalis species non personarum moribus, pietate aut impietate, pura aut depravata fide, sincero aut contaminato cultu, sed intrinsecis regiminis differentiis & formis distinguimus. Quis enim nescit aliam esse regiminis formam, cum pastores omnes Episcopi divinitus instituti communi consilio & auxilio Ecclesiam gubernant: aliam, cum unus antonomasticè dictus Episcopus nonnullam in collegas potestatem habet canonibus ceu repagulis circumseptam, ne in tyrannidem erumpat: aliam, cum solus in gregem & Presbyteros dominatur. Qui Aristocraticum regimen à Monarchico temperato aut mero distinguere non novit, opus est illi collyrio ad persanandum scotoma quo laborat. Dant igitur nobis ἀντιβαλλόμενα, quid pro quo, Saravia ejusque assecla Tilenus, sicut quandoque solent pharmacopolæ. Pius Episcopus ab impio specie nihil differt. Malus prætor aut malus consul non cessat propter improbitatem esse prætor aut consul, quamdiu præturam aut consulatum non evertunt. Apostolatus Judæ proditoris non fuit diversus ab eo quo fungebatur Petrus. Sacerdotio eodem functus est Cajaphas quo Aaron. Aberrationes, quæ sunt humanarum traditionum, essentiam unius ministerii non tollunt, sed contaminant. Ludat in isto campo Saravia, adversarium tamen non impetit. Si Consul principatum perpetuum aut perpetuam dictaturam sibi vindicaverit, an non alius erit ab eo qui prius fuit? Episcopus ab Episcopo differt non solum ut consul aut prætor probus ab improbo prætore aut Consule, sed etiam ut Consul à Principe aut Dictatore perpetuo. Quæ igitur superstruit Tilenus, per se corruunt. Quod Episcopatum humanum, Satanicum non nuncupaverit D. Beza, ipsius modestiæ adscribendum est, qui mitius egerat cum veteribus, qui zelo quidem sed absque scientia Episcopatum illum invexerant, ordinis, ut illi putabant, tutius conservandi causa. Licet igitur Episcopatus humanus, prudentiæ humanæ foetus, Satanicus etiam quadam ratione dici posset, quia in ipsius institutione peragebatur mysterium iniquitatis, eratque venenatum illud ovum ex quo prognatus Antichristus; tamen quia imprudentes id agebant, humanum vocat. Nam errare, decipi, aut labi, humanum est. Sed quòd unus singulari potestate, & seclusis Presbyteris in Sympresbyteros dominaretur, quis zelum aut prudentiam humanam obtendet? Quis non ab homine ordinis tuendi, sed à Dæmone quodam ordinis evertendi, causa ortum non diceret? Varia igitur Episcopatuum genera in Ecclesia Christiana de facto fuisse non dubium, nisi quod in humano Episcopatu discribendo, & à Satanico distinguendo, perspicuitate opus est. Episcopus potestatem suam exercet vel consultis vel inconsultis Presbyteris. Si inconsultis, singularem exercere potestatem palam est. Si consultis, suffragia ipsorum vel sunt decisiva, vel consultiva. Si decisiva, tunc Episcopus est solum Præses, & Sympresbyterorum sententiis ceu repagulis coercetur. Si solum deliberativa seu consultiva, non adstringitur numerandis sententiis, sed ab ipsius arbitrio pendet, num majorem

aut

aut minorem, saniorem aut insaniorem partem sequi velit: & suffragio suo affirmativo aut negativo ipsorum suffragia affirmativa aut negativa tenues vanescere in auras jubebit, quotiescunque libitum fuerit. Iste quamvis non segregaverit à se Presbyterium, à potestate tamen sua & jurisdictione omni segregat. *Non magis detrahit Episcoporum dignitati*, inquit Dounamus, *uti prudentûm & eruditorum consilio, quam Majestati Regum consulere prudentes & fidos viros, qui sunt eis à consiliis.* Item; *Ambrosius*, inquit, *loquitur de parastasia Presbyterorum ad consulendum & dirigendum, qualis est consultatio consiliariorum principi: illi de parastasia ad regendum numero suffragiorum, ut in Senatu Romano, Episcopo suo ne suffragium quidem negativum concedentes.* Nulla est hîc differentia potestatis Episcopalis, quando adhibet Sympresbyterorum consilia & suffragia deliberativa, vel quando illis inconsultis suam exercet jurisdictionem. Nam utrobique est solus judex & princeps. Dicit idem Dounamus, authoritatem Episcopi non minorem esse, cum Presbyterorum consilium adhibet, quàm cum non adhibet, sicut Principis authoritas non minuitur, cum consulit eos qui à Consiliis. Tria igitur Episcopatuum genera sic distinguimus. Unus est Episcopus Pastor divinitus institutus. Nam omnes pastores dicuntur Episcopi in Scripturis, nec unquam reperitur vox ista relata ad Presbyterium, sed ad gregem, quem pascunt. Alius est Episcopus Præses, quem humanum vocare possumus, qui perpetuam habet prostasiam in Presbyterium, & antonomasticè dictus est Episcopus, qui tantummodo moderatur actiones Ecclesiasticas in sacro cœtu, rogat sententias, earumque majori numero, sicut alii Sympresbyteri, obnoxius est. Tertius est Episcopus Princeps, & judex, qui solus habet potestatem in Presbyteros & gregem, qui Presbyteros consulere vel non consulere potest, eorumque consilia vel amplecti vel repudiare. Hunc Episcopatum Satanicum esse dicerem, à Satana ad evertendum omnem Ecclesiæ politiam excogitatum. De secundo & tertio Episcopatu litem nobis movent adversarii: præsertim de tertio, cum controvertitur, an Episcopus & Presbyter sint ejusdem ordinis, necne. Nullus enim unquam dubitavit, Præsidem licet perpetuum & alios Sympresbyteros esse ejusdem ordinis. Decanum aut Archipresbyterum, non Episcopum, esse volunt istum Præsidem. Episcopus princeps est etiam Episcopus præses, sed Episcopus præses non est è converso Episcopus princeps. Idcirco argumenta quæ promunt adversarii pro Episcopo Præside nihil juvant Episcopum principem. Sunt diversæ regiminis species, & proinde argumenta non sunt communia. Nos igitur separatim de utroque dissertaturi sumus, & primum de Episcopo Principe & judice, quem solum agnoscunt adversarii. Nam unicum tantùm Episcopatum nempe tertium agnoscunt, eumque divinitus institutum esse asserunt. In Episcopo Hierarchico distinguenda est Potestas Intensiva ab Extensiva. Nam potestate sua superior potest esse pastoribus unius Parœciæ, vel totius Diœceseos. Ponatur enim in una Congregatione seu Parœcia, plures esse Pastores & Presbyteros, quod in Ecclesiis quibusdam reformatis, & in primitiva Ecclesia sæpius usu venit; si unus pastor Presbyteris & Pastoribus cæteris superior sit regiminis præcellentia & majoritate, iste Episcopus non minus erit, quam qui in Presbyteros totius Diœceseos eandem habet potestatem. Rex Salem non minùs Rex est, quam Rex Judeæ. Aliud igitur est Episcopum absolutè & simpliciter considerare, aliud quatenus est Diœcesanus, extendens & exercens potestatem suam in plures Ecclesias. Potest igitur esse vel Parœcianus, vel Diœcesanus.

Defens. l. 1. c. 7. p. 161.

Defens. l. 3. Cap. 5. p. 111

De Intensiva Principis Episcopi Potestate.

Dounamus cavet sibi à vocibus *sola* & *singularis*, dum attribuit Episcopo Majoritatem Potestatis. Sed dum neminem in consortium potestatis admittit, nec majoritas illa refertur ad minoritatem aliquam regiminis Presbyterorum in foro externo, majoritas illa potestatis nihil aliud est quam singularitas potestatis, qua solus potestatis eminentia superior est Sympresbyteris, qui majoritatem illam minuere & comprimere suffragiorum numero aut censuris non possunt. Potestas Ecclesiastica duplex est, Ordinationis & Jurisdictionis. Utraque est Episcopi, ut volunt. Potestate jurisdictionis Presbyteri sunt Episcopo subjecti ut Rectori, ut Judici. Ut Rectori; per quem ducendi sunt & dirigendi in exercitio potestatis ordinis. Nam actus ordinis sui exercere non possunt, aut quid majoris momenti, absque ejus venia & conscientia. Ille enim solus propriè Pastor in Ecclesia, cæteri tantum sunt subsidiarii assumpti in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Ut Judici; per quem corripiendi & corrigendi sunt censuris & pœnis Ecclesiasticis Suspensionis, Excommunicationis, Depositionis. Episcopus igitur princeps est ille qui habet potestatem ordinationis, & majoritatem singularem, vel singularitatem potestatis directivæ & correctivæ in Presbyteros & gregem. Episcopum istum Rectorem & Judicem contendunt esse Divinum, quod ex consequenti probant, quia nempe est Apostolicæ institutionis. Sunt qui à Christo ipso institutam hanc differentiam volunt inter Episcopum & Presbyterum, sed sic una sententia alteram jugularet. Nam si à Christo immediate instituta hæc differentia, non est Apostolicæ, sed Dominicæ institutionis. Si Apostolicæ institutionis, non est Dominicæ, id est, à Domino ipso in terris versante instituta. Si tamen Apostolicæ, Divinum esse institutum non negabimus. Ducebat enim & dirigebat Spiritus Sanctus Apostolos, ut in doctrina tradenda, ita & in Politia Ecclesiæ formanda. Apostolicam esse institutionem tribus argumentis, ascendendo per gradus, probant.

Doun. Def. l. 2. c. 4. p. 67. Field l. 5. Cap. 27. pag. 131. 136.

Primum Argumentum. Illud regimen, quod ubique & semper in omnibus Ecclesiis obtinuit annos 300. à Christo & Apostolis, nec in Conciliis generalibus institutum fuit, absque omni dubio Apostolicæ institutionis erat. *Quod universa tenet Ecclesia*, inquit Augustinus, *nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica authoritate traditum rectissime creditur.* At Regimen Episcoporum, directivum & correctivum in Presbyteros & gregem, ubique & perpetuo 300 annos post Christum & ejus Apostolos in omnibus Ecclesiis obtinuit, nec in Conciliis Generalibus institutum fuit. Sic necessariò assumere oportet, ut negatum concludant. *Si non unius Episcopi Autoritate, sed communi Presbyterorum Consilio Ecclesias regi voluit Christus*, inquit Tilenus, præcentoribus & præceptoribus suis novis succinens, *si non sine tyrannica usurpatione plures Ecclesiæ & Pastores uni unius sive Diœceseos sive provinciæ Pastori vel Præsuli, possunt subjici: unde obsecro tantus ac tam repentinus omnium, quotquot per totum orbem terrarum ab Apostolis collectæ ac constitutæ fuerunt, Ecclesiarum atque ipsorum etiam Presbyterorum, in tyrannicum hoc regimen consensus?* Propositionem non concedimus ut necessariam & certam, siquidem in propositione dicitur *absque omni dubio*. Possunt enim omnes Ecclesiæ visibiles & particulares errare. Concilia particularia & generalia errare possunt. Doctores & Patres errare possunt. Praxis perpetua & universalis Ecclesiæ post Apostolorum tempora non est certum indicium traditionis Apostolicæ. Pontificii suas Traditiones, Jejunium

De Baptism. contra Don. l. 4. c. 24.

Paræn. c. 7.

quadragesimale, septem Ordines, observationem Paschatis &c. hac regula tuentur. Ad legem igitur & testimonium in sacris Scripturis, ubi consignatas reperiemus traditiones Apostolicas, eamus, & non ad mortuos. *Unde ista traditio?* inquit Cyprianus de Baptismo hæreticorum. *Utrumne de Dominica & Euangelica auctoritate descendens, an de Apostolorum mandatis atque Epistolis veniens?* Item; *Si ergo aut Euangelio præcipitur, aut in Apostolorum Epistolis aut Actibus continetur, ut à quacunque hæresi venientes non baptizentur, sed tantum manus illis imponantur in pœnitentiam, observetur Divina hæc & sancta traditio.* Socrates de festo Paschatis licet antiquissimo, & de multis aliis rebus, sic scribit. *Mihi quidem certe videtur, sicut res aliæ multæ in locis quibusque ex more quodam introductæ fuerunt, ita festum Paschatis ex quadam consuetudine apud singulos populos observationem privatam habuisse, propterea quod nemo ex Apostolis Legem de eo, ut dixi, alicui tradidit.* Tertullianus de consuetudine sic scribit. *Consuetudo fere initium ex ignorantia vel simplicitate sortita, in usum per successionem corroboratur, & ita adversus veritatem vindicatur.* Præterea unde certò docebimur, universalem & perpetuam praxin 300. annorum post Apostolos. Nam multi patres nihil scripserunt, multa scripta perierunt, nonnulli nonnulla tradiderunt quæ fatentibus adversariis non sunt Apostolica, à quibus reliquos dissensisse non possunt ostendere, inquit Whitakerus. Plurima etiam sunt supposititia & adulterina scripta Patrum nomine inscripta. Qua de causa Vincentius Lirinensis ait, veritatem asserendam aut hæresin impugnandam non semper esse testimoniis humanis. *Sed neque semper, neque omnes hæreses hoc modo impugnandæ sunt, sed novitiæ recentesque tantummodo, cum primum scilicet exoriuntur, antequam infalsaverint vetustæ fidei regulas: ipsius temporis vetentur angustiis, ac priusquam manante latius veneno majorum volumina vitiare conentur. Cæterum, si dilatatæ & inveteratæ hæreses, nequaquam hac via aggrediendæ sunt, eò quòd prolixo temporum tractu longa iis furandæ veritatis patuerit occasio. Atque ideo quascunque illas antiquiores vel schismatum vel hæreseôn prophanitates nullo modo nos oportet, nisi aut sola, si opus est, Scripturarum authoritate convincere, aut certe tam antiquitus universalibus Sacerdotum Catholicorum Conciliis convictas damnatasque vitare.* Cum igitur inveterata sit Episcoporum authoritas, nec nostro sæculo exorta, Veterum scriptis fidendum non est. Dicunt, Antichristum vitiasse Patrum scripta, ut Primatum suum statuminaret. Necesse erat etiam pro Episcopatu tuendo falsarium agere, siquidem sublato Episcopatu ruet Primatus Pontificis Romani. Veteres, qui Patres suppositios, Dionysium Areopagitam, Clementem Romanum, Ignatium, Dorotheum, Canones Apostolorum nomine falsò inscriptos, nobis procuderunt, nihil fere nisi Episcopatum & Hierarchiam spirantes, genuinos etiam Patres vitiasse, præsertim post Aërii intentatam litem contra Episcoporum gradus, non injuria metuimus. Nam quibus religio non est fictitios Patres & scripta supposititia in lucem edere, nec aliorum genuina scripta interpolare scelus erat. Quod ad Augustini regulam attinet, *ut hanc admittamus*, inquit Whitakerus, *opus est duplici cautione; prima, si ita retentum quid fuerit, ut similis semper ratio fuerit observandi, hoc est, si similiter semper observatum fuerit; secunda, si ut necessarium servatum fuerit.* Tilenus in Regula Augustini complectitur Apostolorum tempora. *Placet hæc Regula: nam quod in universa Ecclesia omnibus retro temporibus servatum, id utique ab ipsis etiam Apostolis, reliquisque sanctis hominibus, universæ Ecclesiæ membris, servatum fuit: quod vel à Christo in terris πολιτευσαμένῳ acceptum, discipulis suis & viris Apostolicis tradiderunt: vel deinde Spiritus Sancti afflatu instituerunt.* Deinde negamus Assumptionem ut falsam. Non conspirarunt in tyrannicam unius Pastoris in plures Parœciæ, Diocœseos, aut Provinciæ, dominationem. Non obtinuit regimen unius cum potestate directiva &

Epist. 74. ad Pompejum.

Hist. l. 5. c. 22.

De Veland. Virginib.

Controv. 1. Qu. 6. c. 4.

Controv. 1. Quæst. 6. c. 4.

Contra Bell. Contro. 1. l. 4 c. 9. not. 11.

cor-

Euseb. Lib. 3. c. 28. correctiva in alios Sympresbyteros in omnibus Ecclesiis primos 300. annos. *Igitur ad ea usque tempora virgo pura & incorrupta mansit Ecclesia, iis, qui sanum salutaris prædicationis canonem corrumpere conati sunt, si tum aliqui fuerunt, in obscura quadam caligine ad id usque temporis delitescentibus. Postquam autem sacer Apostolorum chorus differentem sortitus est finem, & generatio illa præteriit, quæ divinam sapientiam auribus audire meruerat, tunc impii erroris conspiratio per seductionem eorum, qui alienam doctrinam tradebant, initium cœpit, qui etiam, quoniam nemo amplius erat superstes ex Apostolis, jam nudo vertice contra veritatis prædicationem falsi nominis scientiam ex adverso prædicare conati sunt*; inquit Hegesippus. Si ereptis Apostolis hæretici exerere caput ausi sunt, Diotrephen etiam primatum ambientem Apostolorum ætate, eundem post ipsorum obitum ambiisse impudentiùs, non est quod miremur. Mysterium iniquitatis Pauli temporibus operabatur. Non veretur Mornæus dicere, post Apostolorum decessum non diu otiatam esse ambitionem, quin Hist. Pap. p. 7. primis vestigiis insisteret. Dicimus igitur quosdam imprudentia lapsos, quosdam ambitione tumidos, mutationem aliquam in quibusdam Ecclesiis tentasse, sed omnes Ecclesias in singularem majoritatem Episcopi Rectoris & judicis conspirasse etiam imprudentes, nedum Apostolicam disciplinam proterve conculcasse, nusquam dicimus.

Ad firmandam Assumptionem argumentum ducunt à continua Episcoporum successione in omnibus celeberrimis Ecclesiis deducta ab Apostolis usque ad Concilium Nicænum: & non interruptam ac perpetuam successionem probant ex catalogo Episcoporum Ecclesiæ, Alexandrinæ, Hierosolymitanæ, Romanæ, &c. Proœmium hist. Eccl. quem contexuit Eusebius. Eusebii testimonium pluribus de causis infirmum est. *Verùm res ipsa hoc jam in ipso exordio expetit*, inquit, *ut mihi ignoscatur*; *Confitor namque majus esse viribus nostris, absolutumque & incomprehensibile, quod pollicemur ac profitemur. Nam & primi nos argumentum hoc jam aggressi, velut desertam quandam & inusitatam viam, ingredi conamur. Et quamvis Deum nobis viæ ducem, & cooperatricem Christi potentiam adesse oramus, nusquam tamen nobis nuda eorum hominum vestigia deprehendere licet, qui eandem hanc ante nos viam ingressi sunt nisi* σμικρὰς προφάσεις *exiguas duntaxat occasiones, quibus alius aliter suis quibusque temporibus, particulares nobis narratiunculas, quasi faculas quasdam reliquerunt.* Successio Episcoporum ex scriptoribus cujusque sæculi, non ex authoribus qui post 300. annos incertæ famæ aut narratiunculis de manu in manum traditis nitebantur, probanda est. Præterea, non satis attente & cum delectu legit, quæ ante ipsius tempora extabant scripta veterum, nec perpendit fabulosas traditiunculas, quas à majoribus accepit. Epistolam Christi ad Abgarum, quæ extat apud Eusebium, Gelasius Papa in Concilio L. 1. c. 14. Dist. 15. c. 3. Sancta Romana. Romano 70. Episcoporum, ut Apocrypham rejicit, licet Eusebius referat ex Archivis desumptam, & è Syrorum lingua translatam. Quæ Philo Judæus scripsit de Essenis Judæorum, dicit Eusebius scripsisse de Monachis Christianis, quod falsum esse ostendit ex ipso Philone Scaliger in Elencho Trihæresii. Historiam Petri Romæ crucifixi probat tumulo Petri, ac si certum esset Petrum Romæ mortuum fuisse. In describendis miraculis quàm fabulosus? In temporum notatione quot hallucinationes & anachronismos observat in Animadversationibus in ipsius Chronicon Josephus Scaliger. Imo ipsas Scripturas oscitanter legit. Ait, Cepham à Paulo reprehensum Antiochiæ non fuisse Petrum Apostolum, sed ejusdem nominis alium è numero 70. discipulorum. Eusebii Historiam, non autem Socratis, aut Sozomeni, rejecit inter Apocrypha Gelasius. *In Chronico*, inquit Spa- L. 4 c. 1. Num. 21. latensis, *alii alios, nec leves, inveniunt errores, & temporum falsissimam assignationem.* Præfuit Conciliabulo Tyrio contra Athanasium, & à partibus Arrianorum stetit.

Testi-

Testimonia Veterum de Eusebii erroribus, & Arrianismo, recenset Josephus Scaliger in Thesauro Temporum. Quidam narrant resipuisse, alii in perfidia Arriana mortuum esse. Dum texeret historiam, Arrianus erat. Sed sit ipse testis omni exceptione major, interpolatam tamen historiam Eusebii ab imperito aliquo impostore non dubium est. Sozomeni enim meminit, qui 100. post annos natus est. Denique catalogus Eusebii Episcoporum seriem quidem nobis exhibet, non tamen Episcoporum judicum & principum, qui singularem habent potestatem, seu majoritatem potestatis directivæ & correctivæ in Presbyteros & gregem, quod erat probandum. Episcopi vocabulum audio, sed officium & potestatem directivam & correctivam non audio. Æquivocatio est in nomine Episcopi. Detur igitur fuisse Episcopos omnes quos recenset Eusebius, particulariter & antonomasticè sic dictos fuisse non sequitur. Detur etiam antonomastice & peculiariter sic dictos fuisse, non tamen sequitur Episcopos judices fuisse, cum & præsides etiam antonomastice & peculiariter dicti sunt Episcopi. Sed quia Catalogum istum nobis reponunt ut crambem bis coctam in secundo argumento, progrediamur ad secundum gradum, ipsa nempe Apostolorum tempora. Animadv. p. 268.

Secundum argumentum. Illud Regimen, quod ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesiis Apostolicis usurpatum, nec ab Apostolis reprehensum fuit, absque dubio Apostolicæ institutionis est. At regimen Episcoporum cum potestate directiva & correctiva in Presbyteros & gregem ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesiis Apostolicis usurpatum fuit, nec ab ipsis reprehensum. Ergo &c. Si probanda esset propositio, oporteret isto uti medio. Quæcunque usurpata sunt ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesiis Apostolicis, nec ab ipsis reprehensa sunt, absque dubio sunt Apostolicæ institutionis. At multa adiaphora usurpata sunt in Ecclesiis Apostolicis. Præterea non sat est, non reprehendi quæ usurpantur, ut sint Divinæ institutionis, sed oportet etiam approbari. Possunt enim multa usurpari in Ecclesiis nesciis Apostolis & in remotis, ut ajunt, agentibus. Denique quæ Apostolis viventibus videntibus & approbantibus usurpata fuerunt, licita fuisse non dubium est. Non tamen quæ approbant, semper instituunt. Apostolorum institutio non accedit commento humano, sed præcedit. Docet & dirigit Spiritus Apostolos, & illi ducunt alios, cum quid instituunt quod in Ecclesia Christiana permansurum sit. Dounamus Presbyterorom regimen commune comparat argento, Episcopi majoritatem auro. Si igitur Presbyterorum regimen usurpatum fuisset Apostolorum temporibus, quod frustra negant adversarii, an reprehendissent Apostoli, si quidem erat argenteum? Sed transeat Propositio, & transeamus ad Assumptionem. Magno, inquiunt, consensu testantur, authores Apostolorum ætate non solum Episcopos fuisse sed etiam Episcoporum Successionem in Ecclesia Romana, Alexandrina, Hierosolymitana, Antiochena. Denuo proferunt Eusebium, qui catalogum suum orsus est ab ipso Apostolorum sæculo. Romæ, Linus, Anacletus, Clemens; Hierosolymis, Jacobus, Justus, & Simeon filius Cleophæ; Antiochiæ, Euodius & Ignatius; Alexandriæ, Marcus, Anianus, Abilius, Cerdo, fuere Episcopi, Apostolis videntibus & approbantibus. *Nos illud si non ab ipso Christo immediatè institutum*, inquit Tilenus, *ac saltem sub Apostolis & ab Apostolis factum fuisse demonstravimus antequam illi rebus humanis eximerentur; Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatum gessit Marcus, octavo Neronis anno mortuus, cui successit Anianus, huic Abilius, qui omnes, superstite Johanne Apostolo, Ecclesiæ illi præfuerunt Euseb. l. 2. Cap. 24. & l. 3. c. 13. 21. Euodius Antiochiæ, & post Jacobum fratrem Domini, Simeon Hierosolymis sedit, Polycarpus Smyrnæ, vivente & vidente illo, quem dixi, Apostolo.* Hîc iterum prodit Eusebius, qui post an- Paræneſ. c. 10.

nos 300. testetur, quid actum fuerit Apostolorum ætate, qui qua fide dignus sit, ante diximus. Historiam aggressus testatur se inusitatam & desertam viam ingres-
Histor. l. 3 Cap. 4. sum, quod in ipso limine præsertim ei accedisse fatendum est. *Quàm vero multi, & quinam ex illis sinceri imitatores Ecclesias ab Apostolis fundatas, pascere potuisse pro-*
Prolegomen. in Chronic. Eusebii. *bati sunt, non poterit facile dici, nisi quatenus quis eos ex Pauli verbis collegerit;* inquit ipse Eusebius. *Intervallum illud ab Ultimo Capite Actorum Apostolicorum ad medium Trajani Imperium, quo tractu Quadratus & Ignatius florebant, plane cum Varrone ἄδηλον vocari potest, in quo nihil certi de rebus Christianorum ad nos pervenit, præter admodum pauca, quæ hostes pietatis obiter delibant, Suetonius, Cornelius Tacitus, Plinius Cæcilianus, quem hiatum ut expleret Eusebius ἐκ τῶν ὑποθέσεων Clementis nescio cujus (non est enim ille eruditus Alexandrinus ὁ στρωματεὺς) & ἐκ τῆς πεντεβίβλου Hegesippi non melioris scriptoris, sine delectu ea deprompsit,* ut observavit Josephus Scaliger.
Contr. 3. l. 2. Cap. 2. Not. 39. Tilenus hanc observationem Scaligeri nomine suppresso transtulit in suas animadversiones. *Illorum temporum historia,* inquit, *magnos habet hiatus & lacunas, quas spurii Clementes, aliique ejusdem furfuris scriptores, depromptis ex cerebro suo fabellis, & hiberis næniis expleverunt.* Item; *Supra monuimus in Ecclesiasticæ Historiæ initiis magnas esse lacunas.*
Cap. 3. Not. 6. *Etenim à fine Actorum Apostolicorum usque ad Trajani tempora vix aliquid certi exstat. Hinc quidlibet audendi & confingendi arrepta occasio à malè feriatis hominibus, quibus ne Apostolica quidem tempora caruerunt.*
Defens. l. 4. p. 92. Pudeat igitur Dounamum hujus effati. *Historia,* inquit *Actorum desiit 40. annos ante obitum Johannis, reliqua Apostolorum acta à Clemente & Hegesippo memoria consecrata sunt.* Quid in Historia Ecclesiastica magis decantatum, quam de Petro hærente Romæ annos 25, Velenus tamen pluribus argumentis refellit. Josephus Scaliger in Notis in Novum Testamentum annotat, religionis & cultus Judæorum Metropolin unam fuisse Hierosolyma: Politiæ autem tres, Hierosolyma, Babylonem, Alexandriam; Dispersiones duas, Asianam ad quam scribit Petrus, Europæam cujus mentio Johannis 7. 35. Asianæ caput erat Babylon, Europeæ Alexandria. Ad Judæos Dispersionis Asianæ scribit Petrus ex ipsa Metropoli Babylone. *Quum igitur,* inquit, *Petrus ad περιτομὴν missus esset, videtur in διασπορᾷ Asiana periisse, si conjecturæ locus est. Nam de ejus Romam adventu, sede 25. annorum, & supremo capitis supplicio ibidem, nemo, qui paulò humanior fuerit, credere posset.*
Contro. 3. l. 2. Cap. 5. Not. 3. Tilenus Scaligeri vestigiis insistens idem scribit. *De Petri Romam adventu, & morte quicquid adfirmatur, non nisi hominum testimoniis adstruitur: imo, si verum fateri volumus, unius tantum hominis, quem alii nimia credulitat ἀβασανίστως sequuti; Papiæ inquam, quem & perexigui judicii & peregrinarum fabellarum captatorem ac disseminato-*
Cap. 5. Not. 7. *rem fuisse agnoverunt etiam ii, qui in hoc negotio ei fidem habuerunt.* Si Papias primus disseminator hujus fabellæ, nubes illa testium quos producunt adversarii, unum tantummodo testem nobis exhibet. *Nam quod ab unico teste traditum ad alios dimanavit, non nisi unici & singularis testimonii auctoritatem obtinet, etiamsi illud idem ab*
Cap 4. Not. 2. *innumeris aliis μυριομυριάκις deinde affirmetur.* Apostoli non esse certo loco affixum sedere, sed per orbem terrarum discurrere & omnes gentes docere, asserit idem Ti-
Cap. 2. Not. 32. lenus, inprimis autem Petri partes fuisse Circumcisionis ministerium apud Judæos
Cap. 7 Not. 10. 12. dispersionis implere: non ad arcem Romani imperii, sed ad Circumcisionis ministerium destinatum fuisse, Petri propriam messem fuisse Judæos dispersionis, in illis regionibus prædicasse, quibus propterea etiam priorem suam Epistolam inscripsit, ordinariè Judæis extra ordinem quandoque gentibus, Paulum contra gen-
L. 2. Cap. 2. Not. 2. tibus ordinariè, extra ordinem Judæis. *Proinde nihil tam consentaneum, quam de Chaldæorum Metropoli accipere illam appellationem,* (nempe Babylonis ad finem prioris Epistolæ Petri) *in qua Petrus, quippe Circumcisionis Apostolatum sortitus, Epistolam illam scripserit: ibi potissimum subsistens, ubi ob maximam Judæorum frequentiam copio-*

copiosissimam exercendi ministerii sui messem cernebat. Quia Babylon in Apocalypsi figuraliter Romam significat, forte Papiam & alios veteteres in errorem induxit, hic non propriè sed figuraliter esse accipiendam. Si igitur Veteres Papiam sequuti errarunt in Petri adventu Romam, & sede tot annorum, quid de cæteris judicandum est? Quod de priscis Græcorum historiis Thucidides, de veteribus affirmari potest, Eusebio, Irenæo, Hieronymo, &c. *Quæ à majoribus acceperant posteri, ea ἀβασανίστως, securi examinis sui, item posteris tradiderunt*, sicut ex Thucidide reddit Tilenus. De Lino, Cleto, Anacleto, Clemente, qui in Catalogis Romanorum Episcoporum post Petrum numerantur, tanta est sententiarum varietas, quis, cui, & quo ordine successerit, ut conciliari nullo modo possit. Cleti nusquam neque Irenæus neque Eusebius meminerunt. De conturbato Ordine Successionis, & tantam scriptorum diversitate eruditè disserit Franciscus Junius. *Errori causam præbuit*, inquit, *quòd Episcopus non unus primum in Ecclesiis erat, sed multi simul præerant, qui Episcopi sive Presbyteri ab Apostolis dicti sunt. Horum autem natales, id est dies exsulii, sive martyrii, & mortis, in Ecclesiæ Diptychis consignabantur, fiebatque eorum ad exemplum & institutionem publicam commemoratio solennis. Itaque Linus, Clemens, Cletus, Anacletus, alii, simul Episcopi seu Presbyteri fuerunt Romæ, etiam quo tempore Petrus & Paulus in urbe dicuntur fuisse, quorum excessum Linus post menses quatuor sequutus est, post Cletus, deinde Anacletus, ac postremo Clemens, ut ex Tertulliano, Martyrio, Damaso, & Breviario ipso ostendimus. Sed falsa est eorum supputatio, qui Anacletum dant Clementi successorem: quam rem Damaso in mentem non venisse, evincit apertissime annorum per Fastos Consulares notatio, quibus fuerunt martyrio coronati. Idem vitium Augustino & Optato oblatum eadem ex causa. Quod verò Cletum Ignatius, Irenæus, Eusebius, & alii ne nominant quidem, ab eodem est argumento; quia nihil attinuit celebres quosque Presbyteros sive Episcopos Romanæ Ecclesiæ nominari, modo ratio successionis & temporum constare posset: prout nominato Anacleto factum, qui inde à morte Lini, teste Damaso, in Ecclesia Romana ministravit ad illud ferme tempus usque, quo Clemens ex Græcia reversus est. Apage infælices illas correctorum spongias, qui omnes auctorum narrationes conturbare malunt, quam huic dicto ex veritate cedere, quod plures fuerunt in Ecclesia Romana Episcopi, id est, Presbyteri, antequam schismatum orientium occasio distinctionem Episcoporum à Presbyteris peperisset.* Linus, Cletus, Anacletus, igitur erant Ecclesiæ Romanæ tantùm Presbyteri sive Episcopi Pastores, non perpetui præsides, nedum judices & principes Episcopi, qui simul Ecclesiam regebant cum pluribus aliis, quorum nomina non memorantur in historiis. Spondet vir clarissimus Gersomus Bucerus in neruosa & erudita sua dissertatione, se manus daturum, si tanti dissidii conciliatio aliqua inveniri posset, quæ liquidò doceat quemlibet eorum Pontificum toto Episcopatus sui, quem fingunt, tempore solum instar Episcopi διακριτικῶς appellati Ecclesiæ Romanæ præfuisse. Tria igitur observanda sunt in Veterum scriptis de Episcoporum successione. 1. A majoribus absque delectu & examine multa acceperunt & posteris tradiderunt, quæ nec cum Scriptura, nec inter se conciliari possunt. Propter Papiæ autoritatem vel antiquitatem multi putarunt Petrum Romæ fuisse. *Hic author multarum fabulorum primus scripsit Romæ Petrum fuisse, hunc Hegesippus, Irenæus, & alii propter antiquitatem secuti sunt & sic opinio invaluit*; inquit Whitakerus. Irenæus apud Eusebium ait, Johannis auditorem & Polycarpi socium Papiam, at Eusebius dicit illum nequaquam fuisse sanctorum Apolorum auditorem, aut eosdem oculis suis aspexisse. Præterea ait fuisse exigui judicii, peregrinas quasdam parabolas, & quædam fabulis similiora quàm veris historiis tradidisse. Si Papias, vetustissimus scriptor, ipsius Eusebii judicio fabularum author sit, non sunt

Contro. 3. l. 2. c. 5. Not. 18.

De Pontif. Qu. 3. Cap. 2. Euseb. Lib. 3. c. 39.

sunt Veterum testimonia absque examine & judicio accipienda. 2. Ut tabulas Successionum ab ipsis Apostolorum temporibus deducerent, & retrosiora sæcula ad sua confirmarent, cum plures erant Episcopi seu Presbyteri in celeberrimis Ecclesiis, unum quendam doctrina, authoritate, annorum gravitate, experientia, zelo, pietate, fama, cæteris celebriorem selegerunt, quem catalogo inscripserunt. 3. Quem selegerunt & catalogo inscripserunt peculiariter & antonomasticè secundum morem sui sæculi Episcopum nominarunt, qui ætate sua qua florebat absque discrimine Episcopus vel Presbyter, sicut & alii Sympresbyteri, dicebatur. Imò suo etiam sæculo Irenæus indistinctè Presbyteros vel Episcopos vocat, cum de Apostolorum successoribus scribit; nisi mallemus Irenæum de vera & communi Presbyterorum omnium successione interpretari, potius quàm de peculiari ista ad temporum notationem in historia designandam excogitata, vel ad hæreticorum ora obstruendum, qui Doctorum celebrium seriem nullam ab Apostolis deducere potuerunt hæreses & errores tradentium posteris, sicut poterant Orthodoxi sincerioris doctrinæ successionem personali quorundam Doctorum successione
L. 4. c. 44. monstrare, qui in Ecclesiis quibusdam inclaruerunt. *Oportet*, inquit Irenæus,
c. 43. *adhærere iis, qui Apostolorum sicut prædiximus doctrinam custodiunt, & cum Presbyterii ordine sermonem suum, conversationem præstant.* Item; *Quapropter & eis, qui in Ecclesia sunt Presbyteris obedire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, sicut*
L. 3. c. 2. *ostendimus, qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum secundum placitum Patris acceperunt.* Item; *Quum autem ad eam iterum traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones Presbyterorum in Ecclesiis custoditur, provocamus eos, qui adversantur traditioni dicent se, non solum Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores sinceram invenisse veritatem.* Quæ de Episcoporum Catalogo dicta sunt in genere, Episcopis Ecclesiæ Alexandrinæ & Hierosolymitanæ etiam accommodari possunt. Quæ-
2140. rit Josephus Scaliger, quum Episcoporum Ecclesiæ Hierosolymitanæ nomina certa & continua successio hactenus memoriæ prodita sint, ubi fuerit Ecclesia Hierosolymitana. Nam certum est Hierosolymis eam consistere non potuisse. Funditus delata civitas est, adeo ut ne vestigium quidem urbis appareret. Aratrum illi impressum à Musonio Tyrrheno Præfecto munitionum, adeo ut non solum urbs esse desierit, sed & in posterum nemini licuerit illi solo vel casam superstruere post aratrum inductum. Et tamen Eusebius Episcopos numerat usque ad eversionem quam ab Hadriano perpessa est. Ne quis putaret nullam successionem Cathedræ Hierosolymitanæ fuisse, Veteres finxerunt non totam prius dirutam; sed Domini vaticinio & ipsius Josephi historia refelluntur, inquit Scaliger. In Ecclesiæ Antiochenæ Episcoporum serie eadem fere diversitas sententiarum cum illa, quæ in Romanæ Ecclesiæ Episcopis. Alii Euodium, alii Ignatium referunt primum Episcopum. Erant tantum Ecclesiæ Antiochenæ Presbyteri, & collegæ. Verùm quia ambo fama cæteris Sympresbyteris nobiliores erant, posteri catalogum contexentes utrumque successive, sed
2123. non eodem ordine, in catalogum suum retulerunt. Quid de Ignatio magis pervulgatum, quàm ex Syria Romam perductum fuisse bestiis objiciendum. Quærit tamen Scaliger, qui fieri id potuit, siquidem provincialis magistratus de Christianis supplicium sumebat. Si quis dixerit fuisse civem Romanum, respondet, civem Romanum bestiis objicere non licebat. De Alexandrina Ecclesia dicit qui-
Ad Euagrium. dem Hieronymus; *A Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos Presbyteri semper unum ex se electum in celsiori gradu collocatum Episcopum nominabant.* At Marcus martyrio coronatus octavo Neronis anno secundum eundem Hieronymum, & proinde ante Martyrium Petri & Pauli. Sequitur igitur, viventibus Apostolis Episcopatum obtinuisse in quibusdam Ecclesiis. Hieronymum Eusebi-

um.

um sequutum in historicis, Eusebianis etiam multa inseruisse, anachronismis laborare, & pugnantia loqui, observavit Josephus Scaliger. Irenæus ait, *post horum* (nempe Petri & Pauli) *excessum Marcus discipulus & interpres Petri, & ipse quæ annunciata erant à Petro per scripta nobis tradidit.* Non igitur viventibus Petro & Paulo Episcopatus ille Alexandrinus ortus est, nedum videntibus, & approbantibus. Apostolorum pauci à Neronis 14 anno superstites erant; pauciores à Marci martyrio. Nam, ut vides, Irenæus refert scriptum esse Euangelium post excessum Petri & Pauli, id est, post ultimum Neronis annum, ut volunt omnes Pontificii. Hieronymus & alii asserunt scripsisse Euangelium Romæ. Oportebat igitur aliquot adhuc annos agere Alexandriæ, & in Ægypto. Unde Dorotheus & alii producunt annos Marci ad imperium Trajani. *Sub Trajani verò regno*, inquit Dorotheus in Synopsi, *in Alexandria, rudenti collo injecta, à loco qui Bucolus dicitur, usque ad eum qui Angelorum (seu nunciorum) dicitur, tractus, ibique igni ab insanis simulachrorum cultoribus mense Aprili combustus, & in Bucolo sepultus est.* Secundum Dorotheum & alios igitur, ne Johanne quidem superstite hoc accidit, quod refert Hieronymus. Quid si vivente Johanne, si tamen non vidente, ut qui longè aberat Alexandria, Episcopatus iste ordinis Alexandriæ à Presbyteris institutus esset? Multa fiebant in Ecclesiis, quæ latebant Apostolos, nec nisi ex aliorum relationibus scire poterant. Potuit igitur tale quid fieri in uno aliquo orbis angulo, & unum latere Apostolum. Cum intelligeret Johannes Diotrephen primatum ambiisse & fratres ex Ecclesia ejecisse, minatur, cum venerit, se renovaturum memoriam facinorum ipsius Epist. 3. 9. 10. Sicubi Apostoli perspexissent semina malorum, non erat dubium, quin reprehendissent. Mysterium iniquitatis ipsorum ætate operabatur. Non mirum igitur, si alicubi primatûs Antichristi fundamentum, ipsis insciis, jaceretur. Præterea celsior ille gradus nil aliud erat quam perpetua Ordinis Prostasia. Nos jam de Primatu Potestatis, de Episcopo non solum præside sed etiam principe disputamus, & quidem dato, non concesso nec in re ipsa nec in temporis assignatione hallucinatum fuisse Hieronymum. Hallucinatum fuisse in aliis quæ de Ecclesia Alexandrina retulit sequutus Eusebium, satis constat. Scribit Hieronymus Philonem Judæum, cum Essenos describit, Christianorum Alexandrinorum, quale sub Marco vitæ institutum agerent, significare voluisse. *Ex quo* (inquit) *appareret, talem primam in Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur & cupiunt, ut nihil illis proprium sit, nullus inter eos dives, nullus pauper, patrimonia egentibus dividantur, orationi vacetur & Psalmis, doctrinæ quoque & continentiæ: quales & Lucas refert primum Hierosolymis fuisse credentes.* Qui Monachos in Ecclesia Alexandrina sub Cajo Imperatore, id est, Philonis ætate, fuisse refert, non mirum, si Episcopos etiam ibidem fuisse afferat. *Scribit Philo*, inquit Eusebius, *quo pacto præsideant inter eos, ii quibus Ecclesiastica commissa sunt ministeria, Diaconatus etiam, & quæ supra cunctos eminent Episcopatus Præsidentiæ.* De Essenis Judæis, non de Christianis, intelligendum esse Philonem, demonstrat Josephus Scaliger in Elencho Trihæresii. Hieronymus dicit, Presbyteros unum ex se electum in celsiori gradu collocasse usque à Marco Euangelista. Oportet igitur etiam Anianum in illo gradu celsiori collocasse. At ex Fragmento cujusdam vetusti codicis refert Gersomus Bucerus, ab ipso Marco Pentapolin profecturo Anianum ordinatum fuisse. Sunt qui dubitant de ipso Marco, num unquam Alexandriæ fuerit, quia Papias primus, qui Romæ, unde Alexandriam missum à Petro dicunt, Petrum fuisse retulit. *Vides igitur quàm in dubio sit*, inquit Parkerus, *quod dixit Hieronymus, Episcopos à Marco Alexandriæ fuisse, cum ipsum Marcum Alexandriæ fuisse omnino, adhuc non satis constet.* Syriacam Testamenti versionem, ut,

L. 3. c. 1.

De Scriptorib. Eccles. in Marco & Philone.

L. 2. c. 17.

P. 449.

De Politicæ l. 2. c. 26.

ut probat ex Boderiano Feyldus, ab Assyriis & Persis accepimus: illi vero eam sibi à Marco Euangelista traditam dicunt. Hoc si verum sit, Marcum in Syria potius, quàm in Egypto vixisse probabile est. De Marco, Simeone, Lino, Euodio, & Jacobo, in tertio argumento plura dicturi sumus. Episcopos in Ecclesiis potestate ordinationis & jurisdictionis superiores Apostolorum sæculo fuisse, quibus testimoniis & testibus, & qua fide dignis, probant, hactenus videmus. Videamus etiam quos in Sacra Scriptura dant nobis Episcopos sub Apostolis in Presbyteros & Ecclesias potestatem directivam & correctivam exercentes.

Epaphoditus, dicit Dounamus, Apostolus erat & Episcopus Philippensium, Philip. 2. 25. Qui succedebant Apostolis in regimine particuliarium Ecclesiarum, dicti sunt, inquit, Apostoli, ut qui eandem cum Apostolis, & Apostolicis viris potestatem maxima ex parte habebant. *Eosdem olim vocabant Presbyteros & Episcopos, eos autem qui nunc vocantur Episcopi, nominabant Apostolos. Procedente autem tempore nomen quidem Apostolatus relinquerunt iis, qui olim appellabantur Apostoli. Ita Philippensium Apostolus erat Epaphroditus, Cretensium Titus, & Asianorum Timotheus;* inquit Theodoretus. Theodoretus, cùm perciperet Episcopi vocabulum commune fuisse omnibus Pastoribus, ut Episcopos ipsius ætate Presbyteris superiores augustiore aliquo ornaret titulo, Apostolos Apostolico sæculo dictos autumat, vel fingit, quia Presbyteris, qui etiam Episcopi dicti, Apostoli gradu superiores Episcopos suos, ut ipse putabat, referebant, vel Episcopi gradum Apostolico simillimum occupabant. Nullis enim Scripturæ testimoniis assertio Theodoreti firmari potest. Ambrosius in Ephes. 4. & 1. Cor. 12. 28. per Apostolos intelligit Episcopos: *Apostoli*, inquit, *Episcopi sunt. Prophetæ verò explanatores Scripturarum, quamvis inter ipsa primordia fuerint Prophetæ sicut Agabus, &c. Nunc autem interpretes Prophetæ dicuntur, Euangelistæ Diaconi, sicut fuit Philippus.* Quam propriè & genuinè ista ad Ecclesiæ sui temporis statum applicet, videat Lector; à sensu Apostoli aliena esse quis ambiget? Apostoli nomen in Sacra Scriptura vel communi significatione pro quovis legato sumitur, vel augustiore, pro duodecim illis primariis Christi discipulis, & Matthia, Paulo & Barnaba in Apostolorum chorum post Christi Ascensionem cooptatis. *In communi Græcorum usu* Ἀπόστολοι *dicebantur*, inquit Casaubonus, *certi homines, qui negotii gerendi gratia, magis quam deferendi nuntii, aliquò mittebantur. Sic accipitur Johannis* 13. 16. Ibidem; *Sic & Epaphroditum vocat Paulus, scribens ad Philippenses, illorum* ἀπόστολον *Philip.* 2. 25. *tanquam ad se missum ab illis, qui ipsi ministraret.* Ibidem; *Certum est appellationem Apostolorum nemini præter illos quos dixi* (nempe duodecim, Matthiam, Paulum & Barnabam) *posse tribui, nisi fortasse* (nempe apud Patres) *figuratè & æquivocè.* In Actis Cap. 1. 20. Petrus Apostolatum vocat ἐπισκοπὴν, sed in eadem oratione Apostolatus dicitur etiam διακονία, an propterea Diaconi Apostoli dicti sunt. Observat Serrarius ex Epiphanio Hæres. 30. fuisse apud Judæos Tiberiadenses, qui ab ipsorum Patriarcha secundas tenebant, eique à Consiliis erant, & huc atque illuc in provincias ablegabantur, ut decimas, primitias, aliaque similia colligerent, & quæ depravata viderentur corrigerent, atque Apostolos dictos. Syriacam vocem *Schelichin* variis ministris in Judaicorum rituum descriptione tributam ostendit Casaubonus. Cum itaque Paulus Epaphroditum Philippensium Apostolum vocat, nihil aliud vult quam Philippensium legatum, ut indicant verba, quæ sequuntur, *quique mihi subministravit, quibus mihi opus erat*, quasi in hunc finem missus esset Romam à Philippensibus, ut ipsi necessaria ministraret.

Illustrat hunc locum, quod 2. Cor. 8. 23. de Legatis Ecclesiarum dicitur. Titus & alii duo ad Corinthios missi erant, ut eorum munera collata in subsidium Eccle-

Theodor. in 1. Tim. 3.

In Ephes. 4.

Exerc. 14. pag. 313.

P. 315.

In Rabbinis duobus c. 32. P. 311.

Ecclesiæ Hierosolymitanæ colligerent. Hi duo collegæ Titi dicuntur Legati Ecclesiarum, Græcè *Apostoli Ecclesiarum.* Si quis permutatis vocabulis diceret *Episcopi Ecclesiarum,* an genuinum sensum verborum exprimeret? Dicti igitur sunt Legati Ecclesiarum, *quia ab Ecclesiis* delegati singulariter, *ut oblationem eorum acciperent apportentque.* Delectos fuisse ab Ecclesiis ad colligendam Ecclesiarum Achaiæ beneficentiam patet ex vers. 19. ubi de collegarum uno dicitur, quod suffragiis delectus esset ab Ecclesiis socius peregrinationis Pauli cum beneficentia quæ administranda erat: & vers. 24. ubi dicit Apostolus, *itaque demonstrationem charitatis vestræ & nostræ de vobis gloriationis edite in eos, in conspectu Ecclesiarum,* nempe à quibus missi fuerunt. Quasi diceret, *testes hujus vestræ pietatis habituri estis omnes Ecclesias in quarum conspectu versamini, quum Legatos cernitis earum suffragiis delectos.* Epaphroditum delectum & delegatum à Philippensibus ad perferendum ipsorum beneficentiam ad Paulum, similiter patet ex Cap. 2. 25. *quique mihi subministravit, quibus mihi opus erat,* & Cap. 4. 19. *omnia accepi & abundo, expletus sum, acceptis ab Epaphrodito, quæ à vobis missa sunt, odorem bonæ fragrantiæ, hostiam Deo acceptam ac placentem.* Delegatum ad perferendum ipsum benevolentiam fatentur, sed hujus particularis & unius legationis ratione ipsum Apostolum dici negant, nec verisimile esse nomenclaturam tam augustam, ad sacram Apostolorum functionem denotandum usurpatam, tam obscuro ministerio, aut ab hominibus delegatis imponendam, ipsis videtur. Ministerium illud non erat vile & obscurum, siquidem Corinthiorum munera & beneficentiam *Gratiam,* Philippensium odorem bonæ fragrantiæ appellat Apostolus. Et Legati hominum communi Græcorum & Syrorum usu ἀπόστολοι & *Schelichin* dicebantur, ut supra ostendimus etiam ex ipsis Scripturis Johan. 13. 16. Sic Angelorum nomine designantur beati & cœlestes illi spiritus; Græcorum tamen usu communi quivis nuncius aut legatus Angelus dicitur, ut Jacob. 2. 25. ubi memoratur Rahab accepisse τοὺς ἀγγέλους nuncios illos, & alia via emisisse. Græcorum igitur usum in Græcis vocabulis, non Latinorum intueri oportet. Latini legatos & nuncios quotidiano sermone Angelos vel Apostolos non vocant: Græcis tamen familiare illud erat. Non tamen negamus, tum Epaphroditum, tum duos illos Titi collegas aliud præterea ministerium in Ecclesiis obiisse. Collegas Titi Paulus vocat gloriam Christi, id est tales, per quos Christi gloria illustratur, & unius eorum fratrum laudem esse in Euangelio per omnes Ecclesias. His nominibus eos commendat Corinthiis, partim ne de ipsorum fide in re pecuniaria dubitarent, partim, ut uberior esset ipsorum collatio, quò major eorum esset auctoritas. Sic Epaphroditum ipsius cooperarium & commilitonem dicit, aliisque nominibus commendat, ut solebat quos ad Ecclesias mittebat. Legati tamen Ecclesiarum dicuntur hujus particularis legationis respectu de qua diximus An probabile est Ecclesias voluisse ablegare Episcopos suos Romam aut Hierosolymam cum oblationibus suis? Quis pro Rectore & judice interim se gereret? siquidem nullum erat Episcoporum Presbyterorum regimen in foro externo, ut ipsi volunt. Quid opus est multis? Ipsi Anglicani in ultima translatione utrobique 2. Cor. 8. 23 & Philip. 2. 25. Græcam Apostoli vocem *Legatum* reddunt. Apostoli igitur nulli dicuntur nisi primarii illi de quibus diximus vel communi notione quivis legatus. Sed & istud largiamur, alios quàm primarios Ecclesiæ Architectos Apostolos vocari, non tamen sequitur Episcopos sæculo Apostolico Apostolorum titulo ornatos. Imo non absque periculo ordinariis Ecclesiarum pastoribus communicaretur extraordinariorum & præsertim summorum augustissimus & maxime peculiaris titulus; nam communio nominum rerum confusionem pareret. Apostolis potius ereptis Episcopi Apostoli dicendi erant, si, ut ipsi

Junius contr. Bel. Cont. 5. l. 1. c 15. Not. 1.

Beza 2. Cor. 8. 24.

ipsi volunt, ipsis in regimine externo successerunt: non autem Episcopi, siquidem vocabulum illud Presbyteris commune erat. Si Epaphroditus Philippensium Episcopus fuisset, non dixisset Apostolus, *necessarium duxi Epaphroditum ad vos mittere.* Dixisset potius, *remittere*; si erat ipsorum Episcopus. Nam postquam obiit legationem, & subministravit ea, quibus Paulo opus erat, ratione officii tenebatur reverti ad Philippenses, si Episcopus illius Ecclesiæ fuisset. Non tamen reversurus videtur, nisi Apostolus eum mittere necessarium duxisset. Ratio, cur Epaphroditum miserat, *quia expetebat vos omnes, & gravissime angebatur, propterea quod audissetis ipsum infirmum esse*, id est, ut reddit Syrus interpres, *Cupidus erat videndi vos omnes, & anxius erat, quia cognoverat quod audivissetis quòd infirmatus fuisset.* Ipsorum sollicitudo de Epaphrodito, postquam audiverunt de ipsius infirma valetudine, acuit Epaphrodito desiderium, ut visat Philippenses de se tam sollicitos, alioquin non statim reversuro. Dicit præterea Apostolus, se missurum Timotheum, *postquam*, inquit, *videro rerum mearum statum* 2. 23. item v. 24. *confido in Domino me quoque cito venturum ad vos* v. 25. sed necessarium duxi Epaphroditum, &c. Adversativa particula ostendit, Epaphroditum missum ex occasione quadam, nempe quia nondum potuit mittere Timotheum. Qualis igitur Timotheus, talis Epaphroditus, nempe Pauli cooperarius, huc atque illuc, prout opus erat, missus, & proinde Euangelista, non Episcopus Rector & judex Episcoporum Pastorum Ecclesiæ Philippensis de quibus Cap. 1. 1. Legati Ecclesiarum de quibus 2 Cor. 8. non erant Episcopi Ecclesiarum. Non enim commodè, ut dixi, poterant Ecclesiæ ordinariis suis rectoribus tam diu privari. Præterea duos Episcopos (nam de duobus, tantùm loquitur Apostolus) Ecclesiarum Apostolos appellare, inepta esset locutio. Non duo sed plures Episcopi Ecclesiarum Episcopi dicendi sunt. Apostolus non de duabus, sed pluribus Ecclesiis loquitur. Si igitur Apostoli dicendi erant, non ratione legationis ad colligendam Corinthiorum beneficentiam, sed ratione augustioris alicujus functionis & ministerii, tum dicendi sunt Apostoli Ecclesiarum, quia ad Ecclesias has atque illas missi, prout ferebat occasio, non autem quia Episcopi Ecclesiarum. Nam Episcopus est unius non plurimarum Ecclesiarum Episcopus; & duo Episcopi Ecclesiarum Episcopi dici non possunt, præsertim cum vel de pluribus, vel indefinite loquimur. Non mirum, si Euangelistæ dicti sint Apostoli, quia vel cum Apostolis peragrabant regiones, vel ab Apostolis Apostolorum instar huc atque illuc missi sunt ad Ecclesias constituendas & confirmandas. Episcopi autem uni Ecclesiæ particulari addicti sunt, quam deserere non debent. Patres hoc sensu Epaphroditum Apostolum, nempe quia Euangelista, intellexisse videntur. Chrysostomus, *Apostolum vestrum*, inquit, *vel qui vos docuit, vobis mittimus.* Hieronymus; *quia & ipse in iis acceperat Apostolatus officium.* Ambrosius; *Erat enim Apostolus ab Apostolo factus, dum illum ad exhortationem eorum mittebat.* Ista omnia Epaphroditum perpetuum & ordinarium Philippensium Pastorem & Rectorem fuisse non probant, sed contrarium potiùs subindicant. Isti tamen sunt Patres, quos Tilenus nominat. Sed, ut redeamus eò unde cœpimus, dico Epaphroditum & Titi collegas, licet Euangelistæ fuerint, non tamen hac ratione Apostolos dictos. Si enim collegæ Titi Apostoli dicti sunt Ecclesiarum ratione functionis, qua peculiari nomenclatura designati sunt Apostoli primarii? Nam & ipsi Ecclesiarum Apostoli erant, id est, ad Ecclesias missi. Qui Ecclesiarum Apostoli dicti sunt, Apostoli etiam simpliciter appellari potuerunt. Si quis dixerit primarios Apostolos dictos esse Apostolos Christi, Euangelistas autem Apostolos Ecclesiarum vel Apostolorum, respondebit Casaubonus. *Quid dicemus de Baronio, qui unius Romani Papæ proprium jus esse dicit Apostolos creandi,*

Paræne[s]. c. 5.

Exercit. 217.

andi, quod à Domini Apostolis nunquam factum fuisse legimus. Sicut igitur dicti sunt Ecclesiarum Apostoli ad quas missi sunt, ita etiam Christi mittentis Apostolos dici oportuit. Dicti sunt igitur Apostoli Ecclesiarum notione communi, id est legati Ecclesiarum, nempe illarum particulariter, quæ ipsos delegerunt ad beneficientiam Ecclesiarum Achaiæ colligendam, & Hierosolyma perferendam, ut supra ostendimus. Idem de Epaphrodito sentiendum qui à Philippensibus missus, ut Paulo ministraret ea quibus egebat. Utcunque est, Episcopi nunquam dicti sunt Apostoli, Apostolorum temporibus. An unquam, putas, tam augustam appellationem renuissent, & ad vulgarem Episcopi titulum se demisissent, si Apostolico sæculo Apostolorum titulo ornati fuissent?

Sub Apostolis Episcopos principes & judices ex Angelis Ecclesiarum Asiaticarum etiam procuderunt, quorum argumentum sic nectit Tilenus. *Ex Epistolis, quas ad septem Ecclesiarum Asiaticarum Angelos* θεοπνεύστως *scripsit Johannes, firmissimum nectitur argumentum quo gradum illum Apostolicis temporibus institutum fuisse evincimus. Quorsum enim singuli Ecclesiarum illarum Angeli sive Pastores soli compellantur, laudantur, objurgantur, officii admonentur, si quæ in qualibet Ecclesia recte vel secus facta, non ipsorum magis, quam communi Presbyterorum, vel diligentia, vel socordia, evenerunt? Quid iniquius, quam toto peccante Collegio, ex æqualibus inter se Presbyteris constituto, unum ex iis cujus exsors supra cæteros auctoritas prorsus nulla, communem omnium culpam præstare, & reprehensionem sustinere solum?* Item; *Cujus ad Smyrnensem Angelum, quem ne vestri quidem Polycarpum fuisse negant, extat Epistola Apocalyp. 2. 9. in quo uno nihil cum carpat, nihil desideret Johannes, ex vestra tamen sententia hoc saltem reprehensione dignum erat, quod Ecclesiæ illius regimen usurpasset singulariter; non singulari laude alioqui ornandus, si in illo regimine omnia illi cum collegis & Sympresbyteris erant communia. Quemadmodum quod in militia à militibus & centurionibus inferioribusque ordinum ductoribus peccatur, non immeritò tribunis & superioribus præfectis imputatur: ita quidquid in Asiaticis illis Ecclesiis, non modo greges, sed etiam Presbyteri, qui Episcopi respectu pars sunt gregis, deliquerunt, nulla ratione uni Angelo sive præsidi exprobraretur, nisi ejus in coërcendis utrisque, & exsors quædam fuisset potestas.* Dounamus similiter; *Annon Scriptura hoc passim testatur, quando Ecclesiæ Ephesinæ Angelus commendatur, quòd exploraverit, nec tulerit eos, qui se dicebant Apostolos esse, & non erant? Et contra Angelus Thyatirensis reprehenditur, quòd tulerit Doctores hæreseos Nicolaitarum, qui comparantur interdum Balaamo, nonnunquam Iezabeli, eò quòd fornicationem & idololatriam persuaderent.* Sunt, fateor, nostrorum quidam, qui Angeli appellationem non συλληπτικῶς, sed ἰδιωτικῶς sumunt, ut Raynoldus Anglorum eruditissimus, Theodotus Beza, & alii Sed Angelum præsidem solummodo seu προεστῶτα interpretantur, non Episcopum judicem & principem. Raynoldus in Collatione cum Harto dicit, Presbyteros in singulis Ecclesiis constitutos Episcopos à Spiritu Sancto ad attendendum gregi, eumque pascendum: idque ut facilius communi consilio & consensu effectum darent, sæpius coire in unum cœtum solitos: & unum elegisse præsidem conventus, actionumque moderatorem, quem Christus Apocalyp. 2. 1. Angelum Ecclesiæ appellat, ad quem scribit ea quæ per ipsum cæteris significare volebat. *Atque hic est ille*, inquit, *quem postea in Primitiva Ecclesia Patres Episcopum nominarunt.* Theodorus Beza similiter dicit. *Angelo, id est,* προεστῶτι, *quem oportuit nimirum inprimis de his rebus admoneri, ac per eum cæteros collegas, totamque adeo Ecclesiam. Sed hinc statui Episcopalis ille gradus, postea humanitus in Ecclesiam Dei invectus, certe nec potest, nec debet. Imo ne perpetuum quidem istud* προεστῶτος *munus esse necessariò oportuisse, sicut exorta inde illa tyrannis Oligarchica (cujus apex est Antichristiana bestia) certissima cum totius, non Ecclesiæ modò, sed etiam orbis pernicie, nunc tandem declarat.*

Paranæs. Cap. 10.

Cap. 4. Divisione 3. ad finem.

In Apoc. 2. 1.

Cap. 31. Serrarius in Rabbinis de Archisynagogo sic scribit; *Postea cœpit à Judæis dici Scheliach tsibbur, id est, princeps cœtus, ἄγγελος vel ἀπόστολος τῆς συναγωγῆς, seu congregationis.* Ad hunc Angelum alludere Christum quidam arbitrantur. Sed Casaubonus Apostolum, non Angelum Synagogæ, interpretatur *Scheliach tsibur; Invenitur etiam in illorum ritibus, qui Scheliach tsibbur ἀπόστολος τῆς συναγωγῆς nominatur, quasi dicas legatum Synagogæ. Habent*, inquit, *& hodiernæ Synagogæ suos Schelichim, quos volunt esse cantores, qui pro universo cœtu preces ad Deum mittunt.* Qualecunque ipsius officium fuerit, Præfectum Synagogæ fuisse non apparet. Fuerunt enim plures in una Synagoga Archisynagogi, seu Synagogæ præfecti, ut patet ex Marci 5. 22. & Act. 13. 15. Nostrorum alii collectivè vel indefinitè de pluribus Angelum interpretantur, ut Foxus, Perkinsus, Brightmannus & alii. *Nec uni alicui Angelo mittuntur, sed toti, ut ita dicam, Collegio Pastorum, qui omnes hac communi voce comprehenduntur. Non enim unus erat Angelus Ephesi, sed plures, nec inter istos aliquis Princeps, ut manifestum est ex Paulo qui Miletum accersivit Presbyteros seu Episcopos Ephesi Act. 20. 17. 28. Multitudini perpercisset, si præfuisset unus aliquis authoritate reliquis: vel saltem inter reliqua monita unum verbum fecisset de obsequio erga primarium Episcopum. Sed hujusmodi principatus nondum natus erat. Tunc primùm cœpit, postquam adempti erant rebus humanis Apostoli, nisi quod Diotrephes aliquid ejus specimen dedit.* Horum ut accedam sententiæ & interpretationi, quæ sequuntur argumenta, inducunt. 1. Appellatio Angeli tribuitur omnibus Pastoribus, item Sacerdotibus & Prophetis in Veteri & Novo Testamento, Judic. 2. 1. Chaggai 1. 23. Malach. 2. 7. 1. Cor. 11. 10. ut nonnulli interpretantur hunc locum, inter quos Hieronymus, qui Angelos 1. Corinth. 11. interpretatur de iis qui præsident Ecclesiis. Rabbi David Camius, teste Drusio, duo statuit Angelorum genera, unum eorum, qui in superis locis domicilium habent, alterum eorum qui hîc in inferioribus. Et tales sunt, inquit, Prophetæ aut Sacerdotes. Neque tribuitur ista appellatio ratione jurisdictionis, sed legationis, ut qui sint nuncii & interpretes voluntatis Dei: Pastores autem omnes tales sunt interpretes. Si rectorem aut judicem certum designare volebat, rectoris, judicis, aut præsidis titulo compellare facilè poterat Christus. Nam qui aliis præsunt, appellatione aliqua ipsorum potestatem significante nuncupari solent, non autem ea quæ officium cum aliis commune solummodò denotat. 2. Christus aperiens mysteria candelabrorum & stellarum dicit, Candelabra septem sunt septem Ecclesiæ, non autem septem stellæ sunt septem Angeli septem Ecclesiarum, sed 7. stellæ sunt angeli 7. Ecclesiarum Apoc. 1. 20. Non abs re numerus Angelorum omittitur, ne unum forte in singulis septem Ecclesiarum angelum intelligeremus. Singulæ stellæ significant plures angelos seu pastores. Unus aries bicornis Daniel. 8 3. 20 non unum sed plures reges Medorum & Persarum significabat. Quatuor cornua Zach. 1. 18. non 4. sed omnes Jehudam & Israelem infestantes adversarios, & singula cornua plures hostes adumbrabant. Quinque virgines prudentes sponsum expectantes, non quinque, sed omnes pios parabolicè repræsentabant, & eodem Capite Matth. 25. tres servi quibus talenta tradita, non tres, sed plures significabant. Nihil usitatius, quam in parabolis, typis, visionibus Propheticis, unum & individuum quid in signo plura in re signata repræsentare. Imo quamvis in interpretatione mysterii numerum septenarium etiam Angelis apposuisset, non sequeretur tamen unicum tantùm fuisse Angelum in singulis Ecclesiis. Dicitur cap. 8. 2. septem illos Angelos (nempe quorum antè meminit) stare coram Domino. Sed nomine 7. Angelorum, quos ibi spiritus ministratorios intelligit, Raynoldus dicit significari non septem propriè, sed per synecdochen universos angelos. Nam nulli sunt

Exerc. 14. p. 311.

Brightman. in Apoc. 2. 1

Drusii Præter. in Apoc. 1. 20.

sunt præcisè 7 Angeli, qui soli adstant coram Deo, ut patet ex Danielis Cap. 7. utut de 7. Angelis coram throno Dei stantibus garriant Magi & Cabbalistæ. Nam articulus τῆς adjunctus, inquit, indicat mentionem facere rei notæ, & de qua prius sermo habitus est; item, adjunctum illud *qui adstant*, de quibus loquitur, satis ostendit. Jam Capite 7. mentio facta omnium Angelorum & dicuntur stare in circuitu throni, & Capite 5. dicit esse millies centena millia. *Quare*, inquit, *cum commune sit omnibus electis Angelis Dei stare coram throno, videtur nomine septem Angelorum significari universos Angelos Dei.* Item; *Ita numero septenario sæpe significari omnes, numerum saltem infinitum numero finito, docent 7 columnæ Prov. 9 septem pastores Mich. 5. septem oculi Zachar. 3. sed in primis in istis mysteriis Apocalypseôs, 7 candelabra, 7 lampades, 7 phialæ, 7 plagæ, Apoc. 4. 5. 15.* Si quis ex Mich 5. 5. *Quum venerit Assyrius in terram nostram, & quum calcaverit palatia nostra, constituemus super eum septem pastores*, præcisè tantùm septem constitutos colligeret, non ex mente Prophetæ id faceret. Duo testes à Domino excitati Apocalyps 11. 3. ut propheta-rent, non erant præcisè duo. Vides igitur, etiam apposito numero numerante, non semper præcisè secundum numerum rem numeratam sumendam esse. 3 Ubicunque est mutatio numeri singularis in pluralem, de pluribus, non de uno sermonem haberi certum est. *Servabitur tamen*, nempe mulier, *liberos gignendo, si manserint in fide & charitate*, 1. *Tim.* 2. 15. *Verbum numero multitudinis est positum summo omnium codicum consensu*, inquit Theodorus Beza. *Multi impostores ingressi sunt in mundum, qui non profitentur Jesum Christum venisse in carne. Hic est ille impostor & Antichristus*, 2. *Joh.* 7. Sic in Epistolis ad 7 Ecclesias dirigitur sermo ad plures, ut Cap. 2. 24. *vobis autem dico, & reliquis Thyatirensibus. Vobis*, nempe angelis Ecclesiæ Thyatirensis: nam de aliis, quam de Angelo, nulla ante mentio in illa Epistola; & distinguuntur isti à reliquis Thyatirensibus Cum igitur initio Epistolæ *Angelo* dicitur, indefinitè intelligendum, cuivis illius Ecclesiæ Angelo, vel collectivè. Estque hæc usitata Synecdoche in Scripturis, etiam ubi apponitur articulus. *Vir autem ille qui commiserit superbè, ut non auscultet Sacerdoti constanter ministranti ibi Jehovæ Deo tuo, aut summo judici, &c.* Deut. 17. 12. Non unicum Sacerdotem, aut judicem, sed plures synecdochicè intelligere hoc loco oportet, ut patet ex vers. 9. *Et adibis ad sacerdotes Leviticos, vel ad summum judicem, qui erit diebus illis.* Math. 9. 18. dicitur venisse ad Jesum Synagogæ Præfectus, & Act. 18. 8. dicitur Crispus Præfectus Synagogæ, & v. 17. Sosthenes Præfectus Synagogæ, cum tamen fuerint plures Synagogæ Præfecti. ὁ σπείρων, ὁ θερίζων Joh 4 37. ὁ κλέπτης Joh. 10. 10. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς geminato articulo Joh 10. 11. & similia multa passim occurrunt, ubi non de certo individuo, sed indefinite de pluribus sermonem fieri satis constat. Et in hac ipsa *Angeli voce*, ut cœlestes Spiritus significat, Synecdochica loquutio occurrit Psal. 34. &c. *castra metatur Angelus.* Act. 4. 1. loquentibus ipsis ad populum supervenerunt sacerdotes, & Præfectus templo. Erant tamen plures Præfecti, ut patet ex Luc. 22. 4. *Abiens colloquutus est cum primariis sacerdotibus, & Præfectis templo.* 4 In visionibus Apocalypticis sæpius per unum Angelum intelliguntur plures concionatores Euangelium prædicantes. Septem Angelos cum 7 tubis non septenos sed plurimos concionatores significare, ex communi interpretum mente, Haymonis, Richardi de Sancto Victore, Ambrosii Ansberti, & aliorum, testatur Blasius in Apocal Cap. 8. sect. 8. & primum Angelum Apostolos, secundum pastores 2 Centuriæ &c Atque ita unus Angelus mille, vel millies mille significabit. Ut igitur collectivè sumitur nomen Angeli in cæteris visionibus, sive concionatotes verbi sive ministratorios spiritus interpreteris, ita & initio libri, ubi in singulari numero de singulis seorsim loquutus est, ut à capite ad calcem libri omnia inter se congruerent. Sylleptice interpretati

Censura Lib. Apocryph. Prælection. 64.

Homil. in Apoc. sunt Angelos Ecclesiarum ipsi veteres. Augustinus, si author homiliarum in Apocalypsin quæ ejus nomine inscribuntur. *Quod autem dicit Angelo Thyatiræ, habeo adversum te pauca, dicit præpositis Ecclesiarum, qui luxuriosè fornicantibus & aliud quodlibet malè agentibus severitatem disciplinæ Ecclesiasticæ non imponunt.* Gregorius Magnus; *Sæpe sacram scripturam prædicatores Ecclesiæ, pro eo quò Patris gloriam annunciant, Angelorum nomine solere designare: & hinc esse, quod Johannes in Apocalypsi septem Ecclesiis scribens, Angelis Ecclesiarum loquitur, id est, prædicatoribus populorum.* *Lib. 34. Moral. in Job. c. 4.* Quòd de Onesimo, quem Ephesinæ, & Polycarpo quem Smyrnensis Ecclesiæ Episcopum fuisse referunt, nullius momenti est. Nam licet ad salvandam Historicorum fidem respondere possem, Episcopos fuisse illarum Ecclesiarum, sed non singulares, verum unà cum aliis; tamen, ut verum fatear, non flocci facio pugnantes inter se Veterum relationes, cum etiam de consentientium fide non immeritò dubitatur, ut supra dixi de Petri Pontificatu Romano. Alii narrant, Timotheum tunc temporis, cum scripta Apocalypsis, fuisse Ephesinæ Ecclesiæ Episcopum, quos sequuntur Ribera, Lyranus, Pererius. Blasius relinquit in medio, & incertum dicit, quis fuit ille Angelus. Ignatii Epistolæ sunt suppositiæ. De Polycarpo testatur Eusebius, martyrio coronatum sub Antonino Vero: Martyrologium Romanum, sub Decio Persequutione Septima. Apocalypsis autem, ut volunt, 14. Domitiani scripta est. Angelos igitur & stellas intelligimus omnes Pastores. Si stellæ significant ministros, etiam Angeli, nam stellæ septem sunt Angeli Ecclesiarum. At stellæ in Apocalypsi significant omnes Pastores, non Episcopos solos, nisi quis dixerit caudam draconis solos Episcopos cœlo detraxisse. Non solum in Apocalypsi sed etiam Danielis 12. stellarum elogio concionatores ornantur. Si quis in istam sententiam de Angelis collectivè vel indefinitè sumendis trahi non potest, suo sensu abundet; summæ controversiæ nihil tamen detrahitur, licet interpretum illorum sententiam sequatur, qui de singulari & individua persona accipiunt, sed præside tantum & moderatore. Hanc igitur etiam tueamur sententiam. Cur dirigitur sermo, inquiunt, ad unum, si plures erant collegæ? Dicunt Pontificii, cum Christus dixit Petro, *Tibi dabo claves*, Petro promissas esse claves. Respondet Tilenus; *Christus claves regni cœlorum Petro quidem, at non soli, sed tum ipsi, cum sociis communiter promittit.* Cum Bellarminus duas *Contro. 3. l. 1. c. 12.* repræsentandi species posuisset, historicam & parabolicam, addit tertiam Tilenus. *Tertius igitur modus repræsentandi aliquid est*, inquit, *cum quis non tantum alieno, sed etiam nomine suo, negotium agit, tanquam membrum illius corporis ac τάγματος, cujus personam gerit.* Non pluribus nec majoribus circumstantiis describuntur & *De Romani Pontif. Institut. Cap. 4.* nominantur à Notariis personæ hæredes, aut legatariæ, quàm persona Petri hoc textu, inquit Cajetanus; & tamen Tilenus non uni Petro, sed omnibus sociis communiter fuisse promissas respondet. Hoc loco ne nomine quidem designatur certa aliqua persona. Respondemus igitur, quod uni Præsidi dictum, omnibus *Ibid. Cap. 4* collegis dictum. *Petrus non gerebat personam communem ex officio, ex eo patet, quod nondum erat constitutus Pastor eorum; neque erat propriè caput eorum, nisi sicut primus inter Canonicos potest dici caput Canonicorum*, inquit idem Cajetanus. Addo nullum habuisse primatum ordinis ex officio, & tamen quod Petro promissum omnibus Apostolis promissum intelligitur. Multò magis igitur, ubi sermo de negotio & officio communi dirigitur ad præsidem, ad collegas etiam dirigi intelligendum est. Præterea ex ipso Epistolarum contextu patet ad plures dirigi, plures laudem, plures etiam ubi peccabatur, vituperium ferre. Quid aliud sibi volunt istæ comminationes, vituperia, laudes, promissiones? *Veniam adversum te, & movebo candelabrum tuum à loco suo: Ecce futurum est ut conjiciat Diabolus aliquos ex vobis in*

carce-

carcerem: *Vobis autem dico, & reliquis Thyatirensibus, quicunque non tenetis doctrinam hanc, & qui non approbastis profunditates Sathanæ, &c.* At cum in singulari numero dicitur, *propter nomen meum laborasti: non negasti fidem meam: neque frigidus neque calidus es*; an unicus, quem volunt, Episcopus laudatur aut vituperatur, non autem alii? Cur igitur alii plectendi, aut præmiis ornandi, propter unicum Episcopum; *veniam adversum te, & movebo candelabruum tuum*: *veniam adversum te & pugnabo cum illis gladio oris mei*: *non imponam vobis aliud onus*. Si igitur singulari numero dicta, *laborasti, non negasti, resipisce, observasti nomen meum*, non tamen ad singularem personam & individuam dirigi intelligenda sunt, cur non etiam & ista, *quod non possis ferre malos, & exploraris eos qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt, & comperisti eos esse mendaces*: *permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit Prophetissam, docere*, & similia quæ videntur potestatem quandam innuere? cum eodem contextu cum antecedentibus legantur. Revera tamen ex his verbis non potest necessario elici potestas in foro externo. An Pseudapostolos compellavit, vel ad consistorium suum citavit Angelus Ephesinus, & majoritate potestatis suæ excommunicavit: Certe aliud illa verba subindicant, *onere pressus fuisti, & toleras. Non sustinere malos, explorare eos qui se dicunt Apostolos, permittere mulierem Jezabel docere*, etiam privatis Christianis competunt, qui judicio discretivo pollent, spiritus probare, & lupos adversari debent, etsi non sit eorum judicare judicio jurisdictionis. De privata & communi omnium potestate intelligenda esse ista verba ostendunt sequentia; *odisti facta Nicolaitarum*; *habes istic qui tenent doctrinam Balaam*; *habes etiam qui tenent doctrinam hanc*; *qui non approbastis profunditates Sathanæ*. Vide igitur, quid sit *sustinere, explorare, permittere*. Sed & istud largiamur, de foro externo intelligenda esse; an in isto foro solus Episcopus regnabat? *Vobis autem dico, & reliquis Thyatirensibus, qui non tenetis doctrinam hanc & non approbastis*. Cap. 2. 24. *Vobis*, id est tibi, qui præsidis officio fungeris, & collegis tuis dico. Nam qui alii sunt à reliquo grege secernendi. Quamvis dixisset vobis autem reliquis Thyatirensibus, non opponeretur unus Angelus omnibus reliquis Thyatirensibus, quasi ipse solus peccasset. Opponerentur Thyatirensium alii qui permiserunt Jezabelem docere, aliis qui non tenebant doctrinam hanc, nec cognoverunt profunditates Satanæ. Ergo permittere Jezabelem docere non erat unius Angeli, sed aliorum etiam Thyatirensium. Si per modum jurisdictionis voluntariæ, tum plures collegæ permiserunt. Si approbando tantum & auscultando, tum alii etiam ex populo. Sed cum dicit, *vobis autem, & reliquis Thyatirensibus*, opponit collegas collegis & gregis partem saniorem parti morbidæ. Nam ex hoc versu patet non solum ex grege, sed etiam ex Presbyterio aliquos in sana doctrina non perstitisse. Si Angelus Thyatirensis fuerat tantum præses, Ephesinus & alii etiam similiter. Ex argumento igitur Epistolarum liquet, non unum compellari, objurgari, moneri, laudari, vituperari, sed plures, tum ex grege tum ex Presbyterio. Non ad unum, sed ad plures dirigi Epistolas patet, tum ex Epistolarum argumento, tum ex subjecto Epiphonemate, *qui habet aures audiat quid spiritus dicat Ecclesiis*, & ex Cap. 1. 11 *scribe & mitte 7 Ecclesiis quæ sunt in Asia*. Hinc est, quod quidam Angelum Ecclesiam interpretantur, quod non probo, quia sic stellas & candelabra in unum conflarent. Sat est, ut Angelum statuamus tantummodò Præsidem, quòd ad Ecclesias mittuntur Epistolæ, quòd in unum non conjicitur culpa, unus non cumulatur laudibus, unus omnium communem culpam non præstat, aut reprehensionem sustinet solus, unus non permittit Jezabelem docere, unus non explorat eos qui se dicunt esse Apostolos, & non sunt. Nihil igitur lucrantur, quamvis Angeli appellationem nostrorum quidam exponunt ἰδιωτικῶς. Quoniam, quæ de

Archippo, Onesimo, & aliis Apostolicis, ut volunt, Episcopis, afferunt, non sunt tanti, ut in iis confutandis immorer; Pergemus ad tertium gradum.

Tertium Argumentum. Ipsi Apostoli Episcopos potestate ordinationis & jurisdictionis Presbyteris majores ordinarunt, & Ecclesias ipsis commiserunt. Ergo functio Episcopalis est absque controversia Apostolicæ institutionis. Nos negamus Antecedens; & nullos Præsides perpetuos, nedum Episcopos principes potestate ordinationis & jurisdictionis directivæ aut correctivæ Presbyteris superiores ab Apostolis constitutos fuisse, asserimus. Episcopos ab Apostolis ordinatos, probant partim ex traditione, partim ex Scripturis. Ex historiis & veterum monumentis producunt Euodium Antiochiæ, Linum Romæ, à Petro & Paulo ordinatos Episcopos, Marcum Alexandriæ, si non ordinatum, saltem designatum à Petro, Smyrnæ Polycarpum à Johanne Apostolo ordinatum, Jacobum Justum Hierosolymæ à Petro Jacobo & Johanne, vel ut alii, ab Apostolis omnibus, ante dispersionem statim post passionem Domini constitutum Episcopum, & post Jacobum Justum interfectum Simeonem Cleophæ filium, ab Apostolis, discipulis, & consanguineis Domini, qui adhuc erant superstites, undique convenientibus electum, ut Jacobo in Episcopatu succederet. Veterum vetustissima monumenta, quibus probant eorum Episcopatus, sunt lacunæ illæ Clementis, & Hegesippi non melioris scriptoris, Papiæ fabularum authoris ipsius Eusebii judicio, de quibus supra diximus. Ignatius Epistolâ ad Antiochenos dicit, Euodium primum post Apostolos ejus Ecclesiæ gubernacula sortitum esse. Sed isti Pseudo Ignatio contradicit ejusdem Antiochenæ Ecclesiæ Presbyter Chrysostomus, & apertè profitetur, primum omnium à Petro eidem sedi fuisse præfectum Ignatium. Idem asserit Theodoretus, & Fœlix Papa in Epistola ad Zenonem Imperatorem. Alii dicunt Euodio subrogatum Ignatium. Clemens in Constitutionibus refert, simul creatos Episcopos Euodium à Petro, Ignatium à Paulo. Præterea narrant Euodium constitutum Episcopum Antiochiæ anno 45 Christi. At post annum 45 nulla ejus fit mentio, Act. 13. 1. 2. 3. ubi legimus Paulum & Barnabam segregatos ad opus ad quod ipsos vocaverat Spiritus Sanctus, etsi nominatim ibi recensentur præcipui Prophetæ & Doctores. Cum reversi sunt Antiochiam Paulus & Barnabas, congregarunt Ecclesiam, & retulerunt quanta per ipsos Deus effecisset Act. 14. 37. Non retulerunt Euodio Episcopo. Cum missi sunt quidam Hierosolymam Act. 15. 2. Euodium aut quemvis alium Episcopum ab Antiochena Ecclesia missum non legimus. Sic Act. 15. 22. 23. 30. 31. 32. nihil de Euodio aut Ignatio memoratur, licet oblata sit occasio. Romæ post Petrum quidam Linum, quidam Linum simul & Cletum, quidam Clementem, primum Episcopatum suscepisse referunt. Quidam narrant Linum ante, alii post, martyrium Petri & Pauli, constitutum Episcopum. Bellarminus ait, Petrum, passione sua imminente, Clementi sedem Episcopalem reliquisse; Petro autem mortuo, Clementem in sede Apostolica sedere noluisse donec vixerunt Linus & Cletus, qui ipsius Beati Petri adjutores fuerant in Episcopali officio. Quocirca primus à Petro Pontifex non Clemens sed Linus fuit. *Contumaciæ & rebellionis exemplum in primo Petri successore. Quo jure, qua fronte munus Apostolica authoritate sibi demandatum, detrectare potuit iste Clemens? nonne demens si ipso Petro se sapientiorem existimaverit?* inquit Tilenus. A Marco Euangelista usque ad Heraclam & Dionysium, dicit Hieronymus ad Euagrium, Presbyteros unum ex se electum in excelsiori gradu collocasse, & Episcopum nominasse. Voces *A Marco* intelligendas esse exclusive patet. Non enim ex se elegerunt aut ordinarunt Presbyteri Marcum, quem ipsi dicunt à Petro missum, vel ordinatum. At idem Hieronymus Alibi Marcum Ecclesiæ Alexandrinæ primum

Chrysost. de Translat. S. Ignatii. *Theodor. de Immut. Dial. 1.*

Contr. 3. l. 2. Cap. 5. Hot. 12.

Proœm. in Matth.

mum Episcopum fuisse scribit. Verùm, sed impropriè, sicut ipsum Petrum Ecclesiæ Romanæ Episcopum primum fuisse dixere veteres, quem tamen Dounamus fatetur Apostolum, non Episcopum fuisse. Eusebius in Chronico, non Marcum quem Evangelistam & Pauli interpretem vocat, sed Anianum in serie Episcoporum Alexandriæ primum collocat. *Primus post Marcum Apostolum & Euangelistam, Anianus Alexandrinæ parœciæ administrationem suscepit, vir pius & per omnia celebris.* Euangelistam & Apostolum, id est, Euangelistam propriè dictum, vocat Marcum Eusebius. Et Euangelistæ opus peregisse testantur historiæ, quæ referunt ipsum Ægyptum, Libyam, & Pentapolin aliasque regiones peragrasse. Fabulæ igitur sunt, quæ de Petro ordinante vel Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum designante referuntur. *De Ecclesiæ Alexandrinæ primordiis nihil ex Scriptura, imò nec ex Patribus quidem qui ante Synodum Nicænam floruerunt, quicquam certi demonstrari potest*, inquit Tilenus. Initium erroris, ut videtur, ex malè intellectis Petri verbis; *Salutat vos ea quæ est in Babylone Ecclesia vobiscum electa, & Marcus filius meus*, 1. Pet. 5. 13. Obiter observandum est Hieronymum dicere, à Marco Presbyterum à Presbyteris electum & in celsiori gradu collocatum Episcopum nominatum. Non igitur Apostolorum sæculo Episcopi Apostoli dicti sunt, ut somniavit Theodoretus. De testimonio Hieronymi, ejusque Prochronismo supra diximus. Addo Clementem Romanum in Constitutionibus dicere; *Anianum Alexandriæ Episcopum, quem primum Marcus Euangelista ordinavit; huic successisse Abilium à Luca Evangelista ordinatum.* Non dicit Presbyteros in celsiori gradu collocasse, quem nominarunt Episcopum. Pergit Clemens; *Aristonem primum Episcopum Smyrnæ; hujus post mortem successorem fuisse Strateam Loidis filium, cui successit tertius Episcopus alter Ariston.* Suidas Bucolum primum, Polycarpum secundum Ecclesiæ Smyrnensis Episcopum dicit. Adde, quæ supra diximus de intervallo inter scriptam Apocalypsin & Polycarpi Martyrium. Vetustissima Veterum monumenta nihil certi tradere possint de iis quæ ab Apostolis gesta sunt, quia vel fabulosa sunt, vel suppositia, vel interpolata. Baronius id ipsum fatetur in Annalibus. *Cum Apostolorum nomine tam facta quam scripta reperiantur esse suppositia; nec si quid de illis à veris sincerisque scriptoribus narratum sit, integrum & incorruptum omnino remanserit: in desperationem plane quandam animum dejiciunt, posse unquam assequi quod verum certumque sit.* Præterea non sat est, Euodium, Polycarpum, Linum, Veterum testimoniis ab Apostolis constitutos Episcopos probasse, nisi etiam singulari potestate ordinationis & jurisdictionis Presbyteris & collegis suis superiores fuisse demonstraverint. Sed pergamus ad Jacobum minorem. Hieronymus, inquiunt, in Catalogo Scriptorum testatur, Jacobum fuisse ordinatum Episcopum ab Apostolis. *Jacobus statim post passionem Domini ab Apostolis Hierosolymorum Episcopus ordinatur.* Et Clemens Alexandrinus Hypotyposeôn Sexto refert, Petrum Jacobum & Johannem, post assumptionem Salvatoris nostri, Jacobum Justum Hierosolymorum Episcopum elegisse. Eusebius etiam ex Hegesippo refert sedem Episcopatus Jacobo fratri Domini ab Apostolis delatam fuisse. Respondeo primùm testes illos recentiores esse, quàm ut de Apostolorum actis fidem mereantur. Catalogus ille scriptorum non est Hieronymi, judice ipso Bellarmino in Scriptoribus Ecclesiasticis. *Numerat enim Hilarium Pontificem, qui sancto Leoni successit, qui diu post mortem Hieronymi clarere cœpit.* Junius conjicit sic legendum; *Cujus Johannes in libro suo meminit post passionem Domini statim, ab Apostolis Hierosolymorum Episcopus ordinatus est.* Conjecturam non levem probat ex ipsius Hieronymi verbis Hegesippi verba referentis; *Suscepit Ecclesiam Hierosolymæ post Apostolos frater Domini cognomento Justus.* Sensus igitur est, quòd non statim à passione Domini, sed post Apostolos, id est postquam Apostoli Hiero-

Hist. l. 2. c. 24.

De Pont. l. 1. c. 24. Not. 1.

Constitut. l. 7. c. 48.

Ann. 44. n. 42.

Hist. l. 2. c. 23.

P. 166.

Contr 5. l. 1. c. 15. No. 18.

Hierosolymis cesserunt in orbem terrarum profecturi ad prædicationem Euangelii, ut interpretatur ibidem Junius. Apostolos Hierosolymis post passionem Christi plures annos substitisse, liquet ex Actis Apostolorum. De tempore non multùm laboramus, sed de re ipsa. Eusebius & Hieronymus Hegesippum Clemente Romano non meliorem scriptorem, ut dicit Scaliger, hujus historiæ primum authorem citant. Tota Hegesippi narratio fabulosa est. Dicit enim, Jacobum ex utero matris sanctum fuisse, vinum & siceram non bibisse, novaculam in caput ejus non ascendisse, huic soli licitum fuisse in sancta ingredi, neque enim lanea veste,
2073 sed sindone utebatur, & alia multa quæ observavit in Animadversionibus suis Josephus Scaliger. *Patres*, inquit Whitakerus, *cum Jacobum Episcopum vocant, aut etiam Petrum, non propriè sumunt Episcopi nomen, sed vocant eos Episcopos illarum Ecclesiarum, in quibus aliquandiu commorati sunt.* Ibidem; *& si propriè de Episcopo loquatur*, inquit, *absurdum est Apostolos fuisse Episcopos. Nam qui propriè Episcopus est, is Apostolus non potest esse, quia Episcopus est unius tantum Ecclesiæ. At Apostoli plurium Ecclesiarum fundatores & inspectores erant.* Item; *Sed illi certè omnino insaniunt. Hoc enim non multum distat ab insania, dicere Petrum fuisse propriè Episcopum, aut reliquos Apostolos. Summam enim ministerii authoritatem habuerunt: munus Episcopi nihil est ad munus Apostolicum.* Item; *Apostoli omnibus Episcopis majores fuerunt. Non potest utrumque munus in unam & eandem personam cadere. Episcopus enim unum tantum gregem habet, quem pascat ut suum. At Apostoli nullam certam habuerunt provinciam, neque ullas certas Ecclesias, quibus alligati sunt. Non enim cuiquam Apostolorum commisit Christus certam aliquam Ecclesiam, quod certè fecisset, si fuissent Episcopi, sed omnibus dixit, ite in universum mundum: & illi memores suæ legationis, ita fecerunt. Fieri quidem potuit, ut diuturniorem fecerint moram in uno loco, quàm in alio. At non ut Episcopi, quia tum desiissent esse Apostoli, quales à Christo facti sunt. Quî scirent sibi Spiritus Sancti ductum semper sequendum esse, quoque eos ipse vocaret eò continuò proficiscendum, si sedes suas certis quibusdam locis affixas habuissent? Petrum unius loci aut urbis Episcopum facere, est*, inquit Tilenus, *Apostolicam dignitatem ei detrahere.* Quod de Petro affirmatur, de cæteris Apostolis affirmari potest. Junius æquivocationem in voce Episcopi expedit. *Episcopus absolutè aut relatè dicitur vel (ut melius dicamus) communiter & singulariter. Absolutè communiterve dicimus Episcopum, qui dono & vocatione Dei instructus est, & habet τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης citra contemplationem particularis loci: relatè verò singulariterve Episcopum qui loco & Ecclesiæ destinatus certæ. Omnes autem Apostoli communiter fuerunt Episcopi, ex quo vocati sunt: postea vero ordinis & commoditatis Ecclesiarum causa tractus quidam & quasi sortes regionatim quadam conventione inter ipsos fuerunt distributæ.* Dounamus dicit, Jacobum differre à Petro & aliis Apostolis in eo, quòd Petrus & alii peragrarunt varias regiones, & quamvis cum provecti ætate essent commorari cœperunt in una aliqua civitate, in qua operam suam navarunt, atque ideò a Veteribus habiti sunt illius loci Episcopi, licet fortè quidam eorum non erant propriè Episcopi; & Patriarchalem potius potestatem in locis illis, ubi fundarunt & constituerunt Ecclesias, exercuisse arbitratur, ut Johannem Ephesi, & alibi alios: at Jacobum ab initio ante dispersionem assignatam habuisse Ecclesiam Hierosolymitanam, nec ab una regione in aliam profectum. Sed mora vel trium vel 30 annorum in una civitate non imminuit Apostolatum. Semper mansisset Apostolus, licet 100 annos mansisset Hierosolymis. *Poterant Apostoli facere, imo faciebant ut Apostoli*, inquit Whitakerus, *quæcunque Episcopi facere possunt, aut debent, & aliquid amplius.* Præterea non mora, sed obligatio ad morandum perpetuò in uno loco facit Episcopum. At Apostolos oportebat sequi ductum Spiritus Sancti, & obligari non poterant ad commorandum semper in

Whitak de Pontif. Qu. 2. c. 15. S. 2.

Quæst. 3. Cap. 3. Sect 9.

De Pontif. l. 2. c. 4 Not. 6.

Contro. 3. l 1. c. 23. Not. 3.

Defens. l. 4. Cap. 3. S. 7.

De Pontif. Quæst. 6. Cap. 15. Sect. 2.

De Pontif l. 1. Cap. 25. Not. 7.

in uno loco. *Neque enim Apostolus ullus uni civitati tanquam glebæ ascriptus fuit, quod gregarii est Episcopi, non Apostoli*, inquit Tilenus. Denique Jacobus non unius Ecclesiæ Hierosolymitanæ curam suscepit, sed omnium in Judæa. Nam plures erant Ecclesiæ Judææ, ut liquet ex Galat. 1. 22. *Eram ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo.* Et 1. Thess. 2, 14. *Vos enim fratres imitatores estis Ecclesiarum Dei quæ sunt in Judæa.* Dounamus ipse dicit, Jacobo Judæam assignatam Non ergo unius Ecclesiæ Episcopus erat Jacobus, sed plurium, id est, Apostolatu suo functus est in pluribus Ecclesiis Judææ. Episcopus propriè dictus unius Ecclesiæ Episcopus est Inauditum est in Ecclesia, Episcopum dici plurium Ecclesiarum Episcopum. Episcopus & grex, non Episcopus & greges sunt relata. Jacobus Galat. 2. 19 dicitur Apostolus; *Alium autem ex Apostolis non vidi quenquam, nisi Jacobum fratrem Domini.* Et Cap. 2. 9. Jacobus Cephas & Johannes dextras societatis dederunt Paulo & Barnabæ, ut hi apud Gentes, illi apud incircumcisos Apostolatu fungerentur Qualis igitur Petrus & Johannes, talis Jacobus frater Domini, nempe Apostolus circumcisionis, non unius Ecclesiæ Hierosolymitanæ Episcopus. Judæi ita distinguebantur; Hebræi Palæstinæ, dispersio Babylonis, Dipersio Hellenistarum. Hellenistarum principes erant Judæi Alexandrini. Hellenistæ dicti quia Biblia Græca in Synagogis legebant. Babylonenses erant caput dispersionis Asiaticæ. Hebræorum Palæstinorum, Hierosolyma Vide Scaligerum in Libro Tertio Canonum Isagogicorum, & quæ supra citavimus ex ejus Notis in Novum Testamentum. Videtur igitur, quòd Petrus, ut Apostolus Circumcisionis, præcipue Ecclesias dispersionis Asiaticæ, post dispersionem Apostolorum, Jacobus vero Hebræorum Palæstinorum Ecclesias curabat. Hac Judæorum distinctione à Scaligero sumpta, Tilenus eandem superstruit divisionem provinciarum & regionum. *Reliquis Apostolis in Provincias discedentibus, æquum fuit, unum ex illo collegio Hierosolymis manere, Judæorum saluti invigilaturum: sic igitur Jacobus Spartam suam inter Judæos ἑβραΐζοντας Hierosolymis ornavit, suam Marcus inter Hellenistas Alexandriæ, sicuti Petrus in Orientali διασπορᾷ, Babylone. Sed horum Episcopatus, quemadmodum fuit immediatæ vocationis, & singularium charismatum fulgore coruscavit: ita nihil est causæ, cur eorum πρωτεῖα ad subsequutos Episcopos ab hominibus vocatos pertinere existimentur.*

Defens. l. 4. p. 56.

De Pontif. l. 1. c. 8. Not. 25.

Si Apostoli ordinarunt Jacobum Episcopum Hierosolymitanæ Ecclesiæ; an contulerunt in illum novam potestatem, quam antea non habebat quatenus Apostolus? Respondet Dounamus, habuisse prius potestatem ordinis, sicut habent Episcopi qui sunt sine titulo: sed potestatem jurisdictionis tunc accepisse, cum designatus erat Episcopus Hierosolymitanus, & assignata esset ei particulariter Ecclesia Judææ; diceret, assignatæ essent Ecclesiæ Judææ. Reliqui igitur Apostoli habebant, Dounami sententia, potestatem tantum ordinis, non autem jurisdictionis. Nam non erant ordinati Episcopi particularium Ecclesiarum, ut ipse fatetur. At potestas jurisdictionis collata est Apostolis omnibus in generali illa legatione *Sicut misit me pater, ita & ego mitto vos*, Matt. 28. 18. & Matt. 18. 18. *quæcunque ligaveritis in terra, &c.* & Johan. 20 23. postquam afflavit eos, dixit, *Accipite Spiritum Sanctum. Si quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c* His locis videmus, Jacobum, & omnes Apostolos accepisse potestatem jurisdictionis & ordinis. Paulus nullibi constitutus Episcopus alicujus particularis Ecclesiæ, ubivis tamen potestatem habebat jurisdictionis. Si Apostoli reliqui non habebant potestatem jurisdictionis, quomodo possunt Episcopi succedere Apostolis in regimine externo Ecclesiæ? siquidem regiminis externi pars, quam ut præcipuam & maximè propriam sibi vendicant Episcopi, est potestas jurisdictionis. Glossator in Distinct. *66.* c. Porro; de consecratione Jacobi in hunc modum disserit. *An non omnes Apostoli Episcopi? Ad hoc dicunt qui-*

dam, quod omnes Apostoli erant simplices sacerdotes, & tamen consecrare poterant. Nam Moses simplex sacerdos erat, & tamen consecravit Aaron, ut 21 dist. nec tunc erat differentia inter Episcopum & sacerdotem, ut 95 dist. Olim. Vel dic, quòd tantùm visibili unctione hi tres consecraverunt eum, sed prius erat invisibiliter unctus à Domino. Vel dic, quòd non ordinaverunt eum, sed tantùm formam ordinandi aliis ostenderunt. Vel dic, quòd non Episcopum, sed Archiepiscopum eum ordinaverunt. Vel dic, quòd ordinaverunt, id est inthronizaverunt, eum ad administrationem certi loci: prius enim erat Episcopus sine titulo. Vides in quas & quot angustias coguntur, qui Iacobum propriè dictum Episcopum volunt: & unde sumpsit Dounamus absurdam illam distinctionem, nempe Apostolum prius Episcopum sine titulo. Si daretur, manus impositas fuisse Iacobo, non sequetur tamen Episcopum fuisse, magis quàm Paulum
De Pontif. l. 1, c. 23. & Barnabam fuisse ordinatos Episcopos Act 13. ut vult Bellarminus. Ex dicta Iunii distinctione respondet Bellarmino Tilenus. *Ordinatio ad Episcopatum Apostolicum bifariam consideratur, absolutè vel relatè: priori sensu omnes Apostoli ordinati sunt Episcopi immediatè à Deo ad obeundem universum orbem terrarum, ad prædicandum omnibus gentibus: posteriore spectatur cum σχέσει & relatione ad provincias quas ad commoditatem functionis, inter se sortiti ac pariti sunt Apostoli. Hoc pacto Paulus Apostolico illo suo Episcopatu absolutè considerato jam diu functus, certos fines, intra quos versaretur, sibi attributos accepit: quæ assignatio impropriè appellatur ordinatio. Sic enim non ad officium, sed ad locum, in quo obiret officium, ordinatus fuit.* Non igitur propriè ordinatus fuit Iacobus Episcopus, sed assignata illi, sicut & cæteris Apostolis, sua provincia, in qua Apostolatu fungeretur. Nam unius Ecclesiæ Hierosolymitanæ curam suscepisse, ipsi non audent asserere. Fatetur Dounamus, totius Iudææ, ergo Ecclesiarum Iudææ. Et quandoquidem Hierosolyma erat Metropolis omnium Hebræorum Palæstinorum, omnium Ecclesiarum Palæstinæ curam suscepisse consentaneum est. Erat enim Apostolus circumcisionis sicut Petrus Non Ecclesiæ particularis causa mansit, si verum quod manserit, Hierosolymis, sed omnium Iudæorum undique Hierosolymam confluentium, durante politia Mosaica, & Levitico templi cultu. *Vides frater quot sunt millia Iudæorum qui crediderunt.* Act. 21. 36. Sed quod de assignatione dicitur, cautè accipiendum est, ne ductum Spiri-
L. 4. c. 6 n. 5 tus Sancti tollamus, quem Apostolos sequi oportebat. *Apostolus nullus, multo minus Petrus, ulli unquam se loco certo fixè alligavit, aut usque ad mortem alligare debuit,* in-
Ibid. n. 17. quit Spalatensis. Quòd mortuus sit Romæ, dicit esse merum accidens, & si martyrio ibi non coronatus fuisset, aut vinculis & carcere impeditus, aliò profectus esset vel proficisci potuit Mors nihil tribuit illi sedi, inquit, ut fatetur Bellarminus, ut dicatur propria sedes Petri De inthronisatione quod dicitur fabulosum est Thronorum Episcopalium & Archiepiscopalium fastuosa vocabula nondum
L. 2. c. 1. nata, nec nota Ecclesiis. Eusebius ergo cum Iacobum Episcopum nominat & thronum ei tribuit, secundum morem sui sæculi loquitur. Non erant solliciti Apostoli de thronis & inthronisationibus, ut fingit Glossator. De Simeone filio Cleo-
L. 3. c. 11. phæ refert Eusebius, post vastatam Hierosolymam Apostolos & Discipulos Domini qui adhuc supererant in unum undique, unà cum cognatis Domini secundum carnem, esse congregatos, & una eademque sententia judicasse dignum, qui succederet Iacobo in sede parœciæ Hierosolymitanæ. Rumor est, inquit, Eusebius. An ex rumoribus successionum Episcoporum tabulas conficere debuit? Quandoquidem de ejus Episcopatu in sacris tabulis ne γρῦ quidem legimus, rumores mittamus, ne bonas horas malè collocemus in istiusmodi nugamentis confutandis. Num fuerit Euangelista necne, non moveor, cum de re ipsa ut dubitem, tam multa sunt quæ moveant. Si Iacobus statim à passione Domini ordinatus Episcopus, 30 an-

nos præfuit, & Simeon non successerit ante eversionem Hierosolymorum, vacabat sedes annos decem. Tantine erat, Episcopum Hierosolymitanum eligere, ut oporteret & Apostolos undique ex remotissimis regionibus convenire Hierosolymis? Viventibus Apostolis alium quam Apostolum in Apostoli locum subrogarent? Carni & sanguini scilicet detulerunt in donandis Episcopatibus, & Domini consilium obliquè carpserunt, qui Simeonem Apostolum non elegerat. Atque hæc de Episcopis, quos ex Veterum monumentis probant ab Apostolis constitutos; pergamus ad Timotheum & Titum, quos ex Sacra Scriptura Episcopos ab Apostolis ordinatos esse contendunt.

Timothei & Titi Episcopatum, ut didicit à Saravia, sic probat ex Scripturis Tilenus. *Perspexi Sosthenem, Silvanum, Timotheum, Titum, Tychicum, Crescentem, Lucam, Johannem Marcum, & si qui præterea tales, à Paulo ad Ecclesiæ ministerium proximè vocatos, ac tum gregibus, tum pluribus gregum pastoribus præpositos, eumpse, quem ex germana illa antiquitate retinuerunt Angli, Episcopatum gessisse, acceptamque à Paulo potestatem non tantùm ad tempus usurpasse, sed ad posteros quoque transmisisse, adeò ut quàm necessarium est Ecclesiæ Verbi & Sacramentorum ministerium, tam sit in hoc ministerio perpetuum jus illud ac potestas instituendi Ministros, non minùs gradibus quàm dotibus inter se diversos: ita ut gradu superiores, pluribusque Ecclesiis Præfecti judicent de inferioribus, unum duntaxat gregem pascentibus; institutasque contra hos accusationes vel admittant vel repellant; legitimè convictos palam arguant; nemini citò manus imponant; nihil partium studio aut κατὰ πρόσκλισιν, omnia χωρὶς προκρίματος sanctè ac religiosè administrent* 1. *Timoth.* 5. 19. 20. 21. 22. *Temporarias in Ecclesia has functiones esse qui statuit, ipsam Ecclesiam temporum vicibus tandem evertendam, ac pessundandam, putat.* Idem Capite Quinto Parænefeos; *Proinde si à Lystricæ Ecclesiæ Presbyteris ordinatus fuit Timotheus, uti autumat Beza, & pluribus Asiæ Ecclesiis Præpositus fuit, quibus singulis singulos dedit Pastores, quemadmodum Titus Cretensibus, uti præceperat Paulus; dubitamusne adhuc, pastorem unum idoneis dotibus instructum, pluribus non modo gregibus, sed etiam pastoribus legitimè præponi? Pergemusne sponte cæcutire in pervidenda illa hypothesi Ecclesiasticæ gubernationis, prout eam ipse Paulus penicillo suo nobis delineavit, exemploque expressit? Num extraordinarii nobis erunt ac temporarii Canones illi in Epistolis ad Timotheum & Titum perscriptis? Cur igitur nostrorum Patrum ordinationes ad hanc normam exigimus?* Sed fortiùs premit argumentum Dounamus. *Ex Epistolis Pauli ad Timotheum & Titum apparet,* inquit, *eum ordinasse Timotheum Ephesi Episcopum, & Titum Cretæ, quum ipsæ Epistolæ sint functionis Episcopalis vera exemplaria & πρότυπα. Quemadmodum enim Apostolus Episcopalem auctoritatem, respectu tum ordinationis, tum jurisdictionis, ipsis commiserat, quod in Epistolis præsupponitur: sic his Epistolis eos instruit, atque in iis omnes Episcopos, qua ratione functionem suam exercerent. Primo respectu Ordinationis, ut Tit.* 1. 5. *Reliqui te in Creta, ut constituas oppidatim Presbyteros, sicut ego tibi mandavi:* 1. *Tim.* 5. 22. *Manus citò ne cui imponito, neque communicato peccatis alienis. Atque in hunc finem describit, quales Presbyteri, & Diaconi, quos ordinarent, esse deberent* 1. *Timoth.* 3. 2. & 8. *Tit.* 1. 6. 7. 8. 9. *Secundo respectu Jurisdictionis, non solum in plebem, sed etiam in Presbyteros; injungens ipsis, ut simul duces censoresque doctrinæ ipsorum essent, (ut* 1. *Timoth.* 1. *precatus sum te, ut permaneres Ephesi ut denuncies quibusdam, ne diversam doctrinam doceant, nec attendant fabulis &c.* 2. *Timoth.* 2. *profanos de rebus inanibus clamores cohibe Tit.* 1. *Multi sunt deceptores οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, quibus oportet os obthurare, qui totas domos subvertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia, quam ob causam eos redarguito præcise, ut sani sint in fide, & Tit.* 3. *stultas quæstiones, & genealogias, & contentiones, ac pugnas legales cohibe,) simulque judices & personarum & conversationis*

Parænes. c. 4.

In Concione.

eorum, ut 1. *Tim.* 5. *Adversus Presbyterum accusationem ne recipito, nisi sub duobus aut tribus testibus. Eos qui peccant coram omnibus argue, ut & reliqui metuant. Obtestor in conspectu Dei & Domini Jesu Christi, & electorum Angelorum, ut hæc observes sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem inclinando. Tit.* 3 *Hæreticum hominem, post unam & alteram admonitionem repelle.* Tria sunt hîc nobis discutienda. 1. An omnia, quæ hîc enumerantur, præcepta potestatem judicis seu jurisdictionis necessariò innuant. 2. An solis Timotheo & Tito mandata est exequutio. 3. Utrum ut Euangelistis, an ut Episcopis. Quòd ad primum attinet. Imponere manus, & constituere Presbyteros, ad potestatem ordinationis spectare non dubium est Denunciare quibusdam, ne diversam doctrinam doceant, tam extra consistorium quàm in Consistorio peragi potest, sicut denunciare iis, qui divites sunt in hoc sæculo, ne efferantur animo, 1. Timoth. 6. 17. Præterea, ut observavit Theod. Beza, τὸ παραγγέλλειν *propriè de eo mandatorum genere dicitur, quod per manus traditur & accipitur, ut auctor quidem ipse mandati dicitur διαγγέλλειν, id est, per alium significare; qui vero nomine alterius aliquid denunciat, quasi per manum acceptum*, παραγγέλλειν, adeò ut hæc denunciatio non tam ipsius Timothei, quam mittentis Apostoli sit Vel, *ut denuntiares*, id est, *ex parte Dei nuntius esses*, ut interpretatur Anselmus Cantuariensis in hunc locum. Et quid aliud est denunciare, ne diversam doctrinam doceant, quàm illud, quod idem Paulus mandat Timotheo, 2. Timoth. 2. 14. *Hæc suggere, obtestans in conspectu Domini. ne de verbis pugnent, quod nullam adfert utilitatem*; obtestans, id est, Domino etiam ut teste, aut potius judice, advocato. Profanos de rebus inanibus clamores cohibere, ad verbum *circumsistere*, nihil aliud est, quam observare & obsidere, ne in Ecclesiam irrepant, ut Beza interpretatur. Et quid illud est nisi vigilare, quod omnibus Presbyteris Ephesinæ Ecclesiæ mandat Apostolus Act. 20. 28. 29? Si verò græcam vocem reddideris *Devita*, adhuc minus significabit. Obthurare ora deceptoribus Tit. 1. 11. nihil aliud est, quàm redarguere, & *ratione Scripturarum superare, & silentium illis imponere pondere testimoniorum*, inquit Anselmus. Dixerat enim priùs vers. 9 à Pastore requiri, ut possit contradicentes convincere. Atqui hoc præstare potest quivis pastor, etiam extra consistorium. Et vers 13. idem mandatum aliis verbis repetens, dicit, *quam ob causam redarguito eos præcisè, ut sani sint in fide*, redarguito præcisè, id est, expressè ac sine ullis ambagibus, ut nulla pateant ad effugiendum diverticula. Eos qui peccant coram omnibus arguere, palam pro concione fieri potest. Adversus Presbyterum accusationem non admittere nisi sub duobus aut tribus testibus; & hæreticum post unam aut alteram admonitionem rejicere, judicialem processum innuere quidem videntur. Sed concedatur, Consistorialia esse omnia quæ ad jurisdictionem spectare dixit Dounamus, tamen in Timothei & Titi solius potestate fuisse non sequitur. *Falluntur, qui putant vel Timotheum Ephesi, vel Titum in Creta, regnum exercuisse, ut suo uterque arbitrio omnia disponeret. Præfuerunt tantum, ut bonis & salutaribus consiliis populo præirent in constituendis ministris, non ut soli, exclusis aliis omnibus, agerent quod placeret*, inquit Calvinus. Quod Apostoli ipsi non fecerunt, Timotheum & Titum fecisse non est verisimile. Apostoli soli non excommunicarunt, ubi erat Ecclesia constituta. Paulus sibi soli excommunicationem incestuosi non vendicat; solus non imponit manus Timotheo, sed unà cum Presbyterio. Et cum Paulus mandat Timotheo, ne cui citò manus imponat, monet, ut seipsum purum servet, & ne alienis peccatis communicet. *Videri potest*, inquit Piscator, *contineri his verbis alteram præcepti partem, qua prohibet Apostolus Timotheo, ne consentiat aliis Presbyteris eligentibus aliquem ad ministerium Ecclesiæ qui non sit dignus.* An mandatum de viduis sustentandis ad

[Margin: *Annot. in 1 Thess.* 4. 2.]

[Margin: *Institut. l. 4 c. 3. Sect. 15.*]

ad solum Timotheum restringendum est, quia Apostolus dicit, Honora viduas. Ipsi Apostoli Act 6. sibi solis hanc potestatem non arrogarunt, *Accusationem admittere est crimen ad Ecclesiam deferre, reum in judicium adducere, palam reprehendere,* inquit Whitakerus, *quod non modo superiores possunt, sed aequales, etiam ac inferiores. In Romana Republica Equites non de populo tantum sed etiam Senatoribus & Patriis judicabant. Et certè non videtur Timotheus tale consistorium aut forum habuisse, quale post Episcopis in Ecclesia constitutum fuit.* Item; *qualis haec authoritas fuerit, ex eo quod sequetur, intelligi potest. Eos qui peccant coram omnibus ἔλεγχε, quod aequales quoque possunt.* Eliensis in Tortura Torti fatetur, jurisdictionem fori exterioris institui Matt. 18. his verbis, *Dic Ecclesiae &c.* Ad dicere uni Praesuli, non est dicere Ecclesiae. Quae igitur scripta sunt Timotheo & Tito, non ideo scripta sunt, ut soli exercerent jurisdictionem fori exterioris, sed ut salvo jure Ecclesiarum suas partes agant. Quae hîc mandantur Timotheo & Tito, Presbyteris alibi etiam mandata esse postea ostendemus. Dices, cur ergo ad Timotheum & Titum inscribuntur Epistolae. Dixi supra, ex Epistolarum inscriptionibus non rectè colligi posse singularem eorum potestatem, quibus inscribuntur. Sat est, si sint Praesides ac moderatores actionum Ecclesiasticarum ad quos diriguntur Epistolae, quòd ipsi nominatim compellentur. *Nempe sic Romani Historici non raro loquuntur,* inquit Calvinus, *Consulem, qui comitia habuerit creasse novos Magistratus, non aliam ob causam, nisi quia suffragia receperit, & populum moderatus sit in eligendo. Non est certè credibile Paulum plus concessisse Timotheo, & Tito, quàm sibi ipse sumpserit. Videmus autem ipsum ex populi suffragiis Episcopos creare solitum. Sic ergo intelligendi sunt superiores loci, ne quid de communi Ecclesiae jure & libertate imminuant.* Timotheum & Titum prostasiam retinuisse quamdiu ibi substiterunt, non negamus. Sunt praeterea in Timotheo & Tito consideranda, praeter vulgarem ordinis prostasiam, quaedam peculiaria. Primum, gradûs eminentioris functio. Praesides vulgares sunt ejusdem cum collegis functionis: Timotheus & Titus superioris & altioris Deinde erant Apostolorum cooperarii ab Apostolis ad Ecclesias illas missi cum mandatis Apostolicis, quae curarent perfici ab Ecclesiis eodem ordine quo ipse eadem si adesset perfecisset. Non abs re est quod Apostolus 2. Timoth. 4. 22. scripserit, *Gratia sit vobiscum,* & Tit. 3. 15. *Gratia Dei sit cum omnibus vobis.* Tertio, non erant omnes Ecclesiae in Asia & Creta constitutae. Alia est ratio Ecclesiarum constituendarum, alia constitutarum. Non mirum si oppidatim constitueret Presbyteros Titus solus, ubi nulli erant Presbyteri, aut Timotheus in Asia. Nam non Ephesiorum solum, sed Asianorum etiam Episcopum referunt Timotheum. Sed in Ecclesiis constitutis non ipsos quidem Apostolos ordinariam jurisdictionem solos exercuisse, postea videbimus.

Contr. 4. Qu 1. c 2. s. 16.

Inst. l. 4. c. 3. s. 15.

Quod ad tertium attinet; Adversarii Timotheum & Titum Episcopos, nostri Euangelistas fuisse asserunt, & proinde non ad ordinaria munera trahendum esse, quicquid Timotheo & Tito licitum aut mandatum fuit. Euangelistas fuisse, testantur ipsorum peregrinationes & per varias regiones cum Paulo & extra Pauli comitatum peragrationes. Respondent, verum Euangelistas fuisse, & varias regiones peragrasse, tandem tamen certis Ecclesiis assignatos & potestate Episcopali instructos. Nam Paulus voluit Timotheum προσμένειν, id est, perpetuo morari; aut continenter manere Ephesi & Titum reliquit Cretae, non ut res corrigeret ad momentum, sed ut amissa restauraret & semper custodiret Ecclesiam illam quasi reparandam, ut ostendit vis verbi ἐπιδιορθῶσαι, 1. Timoth. 1. 3. Tit. 1. 5. At contra verbum, προσμένειν non ex se significat perpetuam commorationem, sed quandoque tridui moram, ut Matth. 15. 32. *Jam triduum permanent apud me, & non habent:*

habent quo vescantur, & Marci 8. 2. quandoque indefinitum tempus, & breve, non perpetuum, ut Act. 18. 18. *Paulus verò cum adhuc permansisset multos dies*, nempe Corinthi. Προσμένειν significat etiam expectare alicujus adventum, quod cum verbis Apostoli 1. Tim. 4. 13. *Donec venero attende lectioni*, bellè congruit: & sic Augustinus reddidit, *Rogavi te ut sustineres me Ephesi.* Paulus commoratus est, ἐκάθισε Corinthi annum & menses sex Act. 18. 11. quod verbum, inquit Theodorus Beza, veteres Episcopi suum fecerunt; non tamen inde colligendum, Paulum fuisse Episcopum Corinthi. Cum dicit, *Donec venero attende lectioni* 1. Timoth. 4. 13. innuit se non proposuisse, ut ibi perpetuo maneret, tanquam Episcopus illius Ecclesiæ. Si constitutus fuisset Episcopus, non dixisset Apostolus, *Rogavi te, ut permaneres Ephesi vel expectares me Ephesi*. Nam si fuit Episcopus Ephesinus, quare rogandus erat, ut Ephesi subsisteret? Annon officii & muneris Episcopalis ratio hoc poscebat, ut sibi ipsi & gregi attenderet, super quem eum constituit Spiritus Sanctus? Deinde comparatè, non absolute, capiendum est verbum, *permanere.* Nam Timothei commoratio Ephesi opponitur itineri Pauli; nolebat Timotheum comitem, quià tunc temporis oportebat ipsum ipsius vices supplere in Ecclesia Ephesina. Idcò Anselmus sic interpretatur verba. *Ut remaneres Ephesi, id est, ut vice mea præsens ageres & ordinares Ecclesiam Ephesi, quam ego absens non poteram sufficienter gubernare.* Sed quod *remanere* vertit, ut Editio Vulgata, græcæ voci non respondet. In itinere potius Macedoniam proficiscens rogavit Timotheum, ut Ephesi subsisteret. Unde aliud suppeditatur argumentum. Nam qui ordinati erant Pastores, Ecclesiis præsentibus & annuentibus constituti sunt, Apostolorum temporibus. Denique ipsius Timothei peregrinationes post scriptam priorem Epistolam evincunt, non prius fuisse constitutum Episcopum Ecclesiæ Ephesinæ. Scripta enim prior Epistola, cum adhuc juvenis esset Timotheus, ut liquet ex his verbis; *Nemo tuam juventutem contemnat*, 1. Timoth. 4. 12. id est ita te gerito, ut nemini oblata sit occasio despiciendi juventutem tuam. Parum refert, utrum profectione Pauli suscepta ex Asia in Macedoniam Act. 19. an illâ susceptâ ex Græcia ut Judæorum insidias vitaret, rogatus sit, ut ad tempus subsisteret Ephesi. Nam ante Pauli vincula & captivitatem scriptam esse Epistolam Priorem patet ex Epistola Posteriore, quam constat captivum Romæ scripsisse Paulum, & quidem initio biennii illius, cujus meminit Lucas Act. 28. 30. quod sic docet Baronius. Non multò post adventum suum Romam, nimirum statim post primam suam coram Nerone defensionem scripsit, & de iis, quæ proximè ei accidissent, deque diverso suorum statu, & quinam eum deseruissent, certiorem reddidit. Cum verò præter hæc, multa quæ ab eodem Timotheo præstari cuperet, eum admonuisset, multaque de his quæ obventura essent mala prænuntiasset, demum, quod vehementer optabat, rogavit semel atque iterum, ut Romam venire festinaret ante hiemem, ac secum afferret penulam, quam anno superiore ipse Paulus reliquerat Troade, necnon libros, maxime autem membranas. Sic in Epitomen redegit verba Baronii Spondanus. Pedibus iter fecerat Paulus Troade Assum usque Act. 20. 13. ideo fortè reliquit penulam, libros, & membranas, cum proficisceretur in Syriam. Meminit etiam Paulus Alexandri fabri ærarii 2. Timoth. 4. 14. qui ut videtur Act. 19. Demetrium argentarium in concitando tumultu adversus Paulum adjuverat. Trophimum, inquit 2. Timoth. 4. 20. reliqui infirmum Mileti, nempe cum prætervecheretur littus Asiæ Act. 27. Nam Trophimus ascenderat Hierosolymam cum Paulo Act. 21. 19. Cum igitur memorat Apostolus quæ recentiora erant, non est verisimile post plurium annorum curriculum scripsisse Epistolam Posteriorem. Præterea mandat Timotheo, ut Marcum secum adducat, 2. Tim. 4. *Est enim*, inquit, *perutilis mihi ad ministerium.*

L. 2. cont. Parm.

An. 59.

rium. Ex Epiſtola ad Philemonem Roma etiam miſſa, adduxiſſe Marcum, liquet, Philem. 24. Unde ſatis evidenter conſtat, Epiſtolam Secundam ad Timotheum ſcriptam eſſe ante illas ad Philemonem, Philippenſes, & Coloſſenſes, quas omnes certum eſt miſſas eſſe poſt Timothei adventum, quandoquidem in illis ſingulis una cum Paulo in titulo inſcribitur Timotheus, inquit Baronius. Quidam arbitrantur, omnium noviſſimam Secundam ad Timotheum, quod Paulus dicat, 2. Timoth. 4. 6. *Nam ego jam libor & tempus præſtitutum meæ dimiſſionis inſtat*, quaſi Spiritu Prophetico prævideret appropinquans ſuum martyrium. Sed non cohæret hæc interpretatio de inſtanti martyrio cum verſu 17. *Dominus mihi adfuit & corroboravit me, & ereptus fui ex ore leonis & eripiet me Deus ab omni opere malo*, &c Cur jubet adducere Marcum quia utilis illi ad miniſterium, & afferre libros & membranas, ſi inſtaret Martyrium? In poſterioribus vinculis referunt Paulum detruſum fuiſſe in carcerem, ibique novem menſes ad mortem uſque aſſervatum. Non igitur potuit commodè ſcribere aut mittere Epiſtolas, ſicut priùs cum biennium manſit in proprio conducto. Fruſtra etiam ad Timotheum ſcripſiſſet ut Romam veniret, penulam, libros, & membranas ſecum afferret, & Marcum adduceret quia perutilis illi ad miniſterium; nec diceret ſe ereptum ex ore Leonis Et certe veriſimile non eſt, Neronem tam humanum Paulo fuiſſe in poſterioribus, ut in prioribus vinculis. Si ergo Timotheus erat Epiſcopus Epheſinus, ut volunt, cum Paulus ſcriberet Epiſtolam Poſteriorem, cur avocat à grege? cur etiam poſt ejus adventum Romam miſſurum ſe dicit ad Philippenſes, ſimulatque viderit rerum ſuarum ſtatum Philip. 2. 19? & interim mittit Epaphroditum. Legimus etiam alicubi vinctum Timotheum & vinculis ſolutum ad Hebræos mittendum, Heb. 13. 23. Conſtat igitur, Timotheum Epheſi non conſtitutum Epiſcopum, nec verbum προσμένειν fixam & perpetuam commorationem aut reſidentiam ſignificare, & Timotheum ut priùs, poſtquam ad tempus ſubſtitiſſet Epheſi, varias regiones peragraſſe. Multò minùs ex voce ἐπιδιορθῶν Titi reſidentiam Epiſcopalem colligere poſſunt Nihil enim aliud vult Apoſtolus, quàm ut Titus perficiat ædificium, quod ipſe inchoaverat, ut τὰ λείποντα, ea quæ deſunt, aut reliqua ſunt, corrigat & ſuppleat. Quid autem deerat, indicat, cum dicit, *ut conſtituas oppidatim Presbyteros, ſicut ego tibi ordinavi*, *Tit.* 1. 5. Non ut conſervaret Eccleſias ſartas tectas, & proſpiceret in futuros eventus & caſus omnes de novo in poſterum emergentes, dereliquit illum in Creta, ſed ut ad faſtigium perduceret & attolleret ædificium cujus fundamenta jecerat Apoſtolus *Reliquit diſcipulum*, inquit Anſelmus Cantuar. *ut rudimenta naſcentis Eccleſiæ confirmaret, & ſi quid videretur deeſſe corrigeret.* Ibidem; *omne quod corrigitur imperfectum eſt. Ut ea, inquit, quæ deſunt corrigas, id eſt, ut ea quæ à me correcta ſunt, & necdum ad plenam veri lineam ſunt redacta, à te corrigantur, & normam æqualitatis recipiant.* Titi etiam peregrinationes oſtendunt, Euangeliſtam, non Epiſcopum, fuiſſe. Aſcendit Hieroſolymam unà cum Paulo & Barnaba Galat 2. 1. Corintho venit in Macedoniam 2. Cor. 7. 5. At Corinthios iterum ablegatus 2. Corinth. 8. 6. 23. relictus à Paulo in Creta Tit 1. 5. & ad tempus tantùm, nam mandat ut Titus veniat Nicopolin Tit. 3. Profectus eſt Roma in Dalmatiam 2. Timoth. 4. 10 cum Paulus erat Romæ in vinculis Scripta eſt autem Epiſtola ad Titum ante vincula Pauli. Cum peregraſſet Macedoniam, Apoſtolus venit in Græciam Act. 20. Verùm non pedeſtri itinere, ut conjicit Baronius: ſed per Ægeum Mare Cycladas adnavigans prius pervenit Cretam, ubi reliquit Titum, & anno ſequenti ſcripſit Epiſtolam in qua mandat ut ad ſe veniat Nicopolin. Sed largiamur & iſtud, Timotheum & Titum permanſiſſe, hunc in Creta, illum Epheſi, non ſequetur tamen fuiſſe Ordinarios Paſtores & Epiſcopos. niſi

Baronius Ann. 68.

In Epiſt. ad Titum. Cap. 3.

An. 57.

nisi probaverint ita affixos sedibus suis ratione officii & muneris ordinarii, & Euangelistam ad Pastoris ordinarii gradum inferiorem dejici posse. Apostolum Jacobum, non obstante fixa statione Hierosolymitana, Apostolatum retinuisse, supra diximus. Idem de Timotheo & Tito Euangelistis dicimus. Imo diserte jubet Apostolus, cum scriberet è vinculis, Timotheum peragere opus Euangelistæ, sive Ephesi, sive alibi fuerat, 2. Timoth. 4. 5. Et qui hanc Epistolam scriptam volunt à Paulo in posterioribus vinculis magis firmant argumentum nostrum, nempe quod etiam assignati certis Ecclesiis, non tamen Episcopi creati, sed Euangelistarum munere functi sunt in regionibus seu provinciis sibi assignatis. Videamus, ut istud argumentum eludit Tilenus. *Cæterum, quod mihi à Genevensibus Magistris persuaso visum, id vobis quoque in eodem ludo edoctis videre, non miror. Hariolati sunt illi Timotheum & Titum, & reliquos illos Pauli συνεργὺς Euangelistas fuisse. Ruenti hariolationi adhibetur fultura ex loco 2. Timoth. 4. 5. Timotheus peragere jubetur opus Euangelistæ. Poterat non absimili suffragatione etiam in Apostolorum collegium cooptari Timotheus, ex loco 1. Cor. 16. 10. Ubi ille dicitur opus Domini operari, sicut Paulus Apostolus.* In ludo Genevensi edoctos fuisse nos non pœnitet. Genevensium hariolationibus captum se fatetur, propterea non miratur nos etiam captos. Ac si mirum esset, si quis non in eundem lapidem impingeret, in quem Lynceus oculis & perspicacissimus scilicet Tilenus impegerat. Sed missa Sectarii arrogantia, ad rem ipsam veniamus. Opus Domini operabatur sicut Paulus, quia ipsius cooperarius & socius germanus erat in opere Domini, sicut alium cooperarium Philip. 4. 3. hoc elogio commendat, quasi sub eodem jugo in agro Domini trahentem. Juvenis erat Timotheus, ut igitur conciliaret illi authoritatem apud Corinthios, hortatur ne pro nihilo illum habeant, id est, ut alibi, ne juventutem ejus despectui habeant, & operari opus domini dicit, ut & ego. Præterea non dicit, ut ego, sed ut & ego, ὡς καί ἐγώ, quæ longe diversa sunt. Ambo operati sunt opus Domini; sed non opus Apostoli. Timotheus operatus est opus Domini, sicut & Apostolus, sed non sicut Apostolus. Esto, dixerit Apostolus, operatur opus Domini sicut ego, non sequeretur, vi & virtute ejusdem & paris functionis operatum fuisse. Paulus ad Galatas dicit, *neque respuistis, sed me ut Angelum Domini, ut Christum Jesum excepistis, Galat. 4. 14.* non tamen par erat Angelo Domini, aut Christo Domino Apostolus Galatarum judicio. Non ergo paritas aut æqualitas inter Timotheum & Paulum, sed similitudo, notatur, nempe quòd in uno tertio convenirent, in opere Domini. Sed peragere opus Euangelistæ, non est operari opus Domini sicut & Euangelista operatur, sed sicut Euangelista operatur, imò Euangelistam seriò agere. Quid est opus Euangelistæ peragere, inquit Dounamus, nisi Euangelizare, hoc est Euangelium prædicare? quòd quivis concionator & minister Euangelii potest. Sed aliud est Euangelizare sensu largiore, aliud opus peragere Euangelistæ. Istud enim est, ut Euangelistam Euangelizare: alioquin non erit proprium opus Euangelistæ. Apostolus urget Timotheum, ut perpendat dignitatem functionis ad quam vocatus, quò animosius pergeret cum jam amissurus esset præceptorem fidelem: quod observatum est à piæ & fœlicis memoriæ Magistro Genevensi Reverendo Calvino. Sit igitur *Euangelizare* omnibus commune, qui docendi & prædicandi potestate præditi erant: Euangelistarum tamen appellatio nullibi in Scripturis tribuitur, nisi iis qui erant Euangelistæ propriè dicti, qui Euangelium prædicarunt non in una sed pluribus Ecclesiis. Si nullibi in ampliore significatione sumitur ista appellatio, & nihil cogitur ut hoc loco discedamus ab eadem significatione, perperam ab Euangelizationis opere communi ratiocinantur contra Euangelistæ appellationem subsidiariis Apostolorum ministris peculiarem.

Defens. l. 4 c. 4. S. 12.

Nam

Nam sic etiam Diaconos tollere possunt, quia verbum *ministrare* ipsis Apostolis & Euangelistis tribuitur. Fatetur præterea Dounamus, Timotheum fuisse Euangelistam; nihil igitur impedit quò minus Euangelista dicatur, qui reipsa fuit Euangelista. Euangelistas propriè & strictè dictos Timotheum & Titum non fuisse sic probat Tilenus in Saraviæ ludo edoctus. *Euangelistas propriè ac strictè acceptos constat, ex authenticis Novi Testamenti tabulis, à Christo non minus immediatè vocatos fuisse, quàm ipsi fuerunt Apostoli. Timotheum verò, discipulus cum esset, fratrum, qui Lystris & Iconii erant, testimonio ornatum, & à Paulo ad ministerium verbi adscitum fuisse, legimus exerte, Act. 16. 2. 3. Presbyterium de quo 1. Timoth. 4. 14. sive cœtum ac collegium Presbyterorum significet, ut vult Beza, sive munus à Paulo per manuum impositionem demandatum Timotheo, ut vult Calvinus, cui ego assentior, nihil ad Euangelistam propriè dictum; neque enim quod extraordinarium duntaxat & temporarium est munus, ab ordinariis Ecclesiæ ministris cuiquam potest mandari; neque Presbyter qui ordinatur, idem Euangelista, quales fuerunt illi lxx. dici potest. Hi enim ab ipso Domino vocati & instituti, hominis ψιλȢ institutionem & præcepta, qualia Timotheus non pauca accepit, minimè desiderant.* Paræn. Cap. 5.
Primùm ait, à Christo non minùs immediatè vocatos Euangelistas, quàm Apostolos. Septuaginta discipulos intelligit, quos dicit ab ipso Domino vocatos & institutos Euangelistas. Utrumque falsum. Nulli erant Domino in terris versante instituti Euangelistæ. Septuaginta Discipulos è numerosa discipulorum turba Dominus selegit, quos, apparitorum instar, misit binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum quò ipse venturus erat, Luc. 10. *Ut nimirum hi non tam prædicarent Euangelium, quod nondum erat impletum, quàm ut præpararent quodammodo populos per generalem annunciationem jam advenisse Messiam, & appropinquare regnum Dei*, inquit Spalatensis. L. 1. c. 2. Num. 3. *Neque hîc instituitur solennis quædam prædicatio Euangelii, qualis fuit à discipulis usurpata, quum jam Ecclesias constituerent; sed mittuntur isti tanquam Christi apparitores, qui eum significarent adventare Hierosolymam, & verum & ultimum jubileum promulgarent, nempe ut Christus supremarum suarum concionum & passionis, item ac resurrectionis, plurimos testes haberet*, inquit Theodorus Beza. Annot. in Luc. 10. 7. Vides, ut convenit inter Spalatensem & Magistrum Genevensem. Hæc autem gesta fuisse in ultima Christi profectione existimat, cum dirigeret faciem suam ad eundum Hierosolymam. Imperfectam & limitatam istam promulgationem vocat Spalatensis. Temporaria etiam fuit ista legatio, quam una tantum vice obire mandatum; & proinde nondum ad munus aliquod stabile & fixum vocati sunt. *Duodecim Apostolos, jam propriè sic nominatos, firma & constanti electione ordinarios suos ministros dum viverert esse voluit. Hos 70 discipulos ad certum & stabile aliquod talis numeri corpus non redegit, sed suos præcursores esse voluit. Peracto hoc primo munere non legimus eos amplius missos à Christo in ministerium verbi, neque novam illis replicatam commissionem cum extensione, sicut duodecim Apostolos scimus denuo accepisse à Christo post resurrectionem mandatum & commissionem generalem sui Apostolatus perpetui & universalis in orbem terrarum, & de illis septuaginta nullam amplius habemus mentionem in sacris literis sub hoc præfixo numero, nisi sub communissimo discipulorum nomine.* Spalat. l. 2. Cap. 3. Num. 3. Nomina 70 discipulorum, qui a Domino fuerunt electi, dum singula exprimere conati sunt aliqui; omnes ferè, quorum meminit Paulus in Epistolis, nullo judicio confarcinantes, inter discipulos Domini adnumerarunt: cujus rei primus post Hippolytum auctor fuit Dorotheus, inquit Baronius. Ann. 34. Eusebius cum in iis hinc inde perquirendis, haud parum laboris insumpsisse videatur, fatetur nuspiam inveniri eorum catalogum. Hist. Lib. 1. c. 12. Discipuli, qui Johann. 4. 2. dicuntur baptizasse, non erant ex numero 70 discipulorum. Imò nondum omnes Apostoli ad discipulatum, nedum ad Apostolatum, vocati erant. Erant adhuc rudes & ignari, verè discipuli,

 non

non magistri: & proinde ipsorum baptizare, nil aliud erat quàm ad mandatum Christi præsentis & Euangelizantis tingere. Et ideo Johann. 3. 22. dicitur Jesum baptizasse, quia ipsius mandato administrarunt externam tingendi actionem. Septuaginta discipulos à Christo denuo confirmatos ante ascensum in cœlos nusquam legimus. Augustinus & Ambrosius, teste Spalatensi, sentiunt à Christo defecisse, quia Christus conversus ad duodecim dixit, *nunquid & vos vultis abire Johan. 6. 67.* Epiphanius defecisse, sed rediisse saltem quosdam, arbitratur. Christus quidem dixit iis, *Gaudete verò potiùs, quòd nomina vestra scripta sint in cœlis Luc. 10. 20.* Sed ad munus & vocationem rediisse non putabat Epiphanius, qui septem Diaconos ex horum numero selectos sentiebat, quod tamen probabile non est. Nam propter murmur inter Hellenistas & Hebræos Act. 6. verisimile est Diaconos omnes Hebræos non fuisse. Videmus tamen non modò Genevenses Magistros, sed etiam Patres, 70 discipulorum vocationem immediatam ad Euangelistarum munera denuò à Christo confirmatam negare. Non sequitur ergo, Timotheum & Titum non fuisse propriè & strictè dictos Euangelistas, quia à Christo non sunt ἀμέσως vocati; quia neminem à Christo ante ipsius ascensionem ad munus illud vocatum legimus. Extraordinariam tamen Euangelistarum vocationem fuisse agnoscimus. Nam extraordinaria vocatio fit, non modo immediatè à Deo aut Christo sua voce compellante, ut vocatus est Moses, Samuel, & alii in Veteri Testamento; & Apostoli à Christo; sed etiam mediante hominum ministerio, & internuntiis adhibitis, non qui jus conferant, sed qui Dei voluntatem & mandatum denuncient. Omnis Immediata Vocatio Extraordinaria est, non contra. Nam extraordinaria est vel mediata vel immediata. Immediata est quæ citra hominum ministerium fit, aut voce compellante, aut Spiritu inspirante. Euangelistæ vocati sunt, aut immediatè Spiritûs afflatu intrinseco, aut mediante hominum ministerio. Spiritûs afflatu intrinseco vocatus est Philippus Euangelista, ut videtur. Nam cum ante dispersionem esset tantummodo Diaconus, post dispersionem insciis Apostolis profectus est in Samariam, ut prædicaret Euangelium, & Euangelista postea dictus est. Alii etiam qui primi ex eadem dispersione in Phœnicia & Cypro Euangelizarunt, & inconsultis Apostolis Ecclesiæ Antiochenæ fundamenta jecerunt Act. 11. 19. eodem modo vocati videntur. Mediante hominum ministerio vocatus est extra ordinem Timotheus. Ne negligas donum quod est in te, quod datum est tibi per Prophetiam, 1. Timoth 4. 14. *Per Prophetiam quomodo? quia scilicet Spiritus Sanctus oraculo Timotheum destinaverat, ut in ordinem pastorum cooptaretur. Neque enim delectus tantum fuerat hominum judicio, ut fieri solet, sed præcesserat Spiritûs nuncupatio*; inquit Calvinus in hunc locum. Et ne quis forte putet Calvinum sensisse, Timotheum non fuisse Euangelistam, sed ordinarium pastorem, sciat illum pluribus argumentis probare Timotheum fuisse Euangelistam, in Commentariis & Concionibus in eundem locum, & Institutionum Libro Quarto, ubi dicit; *Per*

Cap. 3. §. 4. *Euangelistas, eos intelligo, qui, quum dignitate essent Apostolis minores, officio tamen proximi erant, adeoque vices eorum gerebant. Quales fuerunt Lucas, Timotheus, Titus, & reliqui similes.* Extra ordinem vocatum Timotheum ex 1. Timoth. 4. 14. alii etiam colligunt. *Non humano suffragio Episcopus factus fuisti, sed Prophetiâ, hoc est, divina revelatione*, inquit Theodoretus; *Spiritu Sancto jubente*, Theophylactus; *Spiritus mandato*, interpretatur Oecumenius. *Quid est ex Prophetia?* inquit Chrysostomus.

Homil. 5. in 1 Timoth. 1. *Ex Spiritu Sancto. Quippe munus est Prophetiæ, non modo futura prædicere, verum & præsentia dicere: quoniam & Saul prophetia ostensus est, qui inter vasa latebat. Deus enim revelat justis. Prophetia itidem fuit, cum dicit Spiritus Sanctus, separate mihi Paulum & Barnabam: ita & Timotheus electus est. Prophetias autem plurimas dicit.*

For-

Fortassis & illam, per quam ipsum acciperat, quando eum & circumcidit atque ordinavit, quemadmodum & ipse scribit, noli negligere gratiam quæ est in te. Igitur ut illum excitaret, sobriumque ac vigilantem faceret, admonet eum, quis illum elegerit atque ordinaverit; ac si apertius dicat, Deus ipse te elegit, ipse tibi Ecclesiam credidit, non te judicium promovit humanum: Noli igitur sententiam Dei probro afficere. Si Prophetarum nuncupatione designatus fuisset Episcopus Ephesinus, quid opus erat, ut rogaret eum Paulus, ut subsisteret Ephesi. Non est verisimile, Timotheum non obsequuturum divinæ revelationi absque ullo rogatu aut precibus Pauli. De prima igitur assumptione ad Euangelistæ officium hæc Spiritûs nuncupatio intelligenda est. An Timotheus donis non instructus donec substiterat Ephesi, quum tot annos antè prædicasset Euangelium in Ecclesiis celeberrimis? Pergamus ad alios Anselmus Cantuariensis; *Videtur Apostolus Prophetiam vocare inspirationem Sancti Spiritus, per quam sciebat, quid de hoc & de cæteris esset acturus.* Per prophetiam, inquit Piscator, *id est, per singularem vocationem testatam ab aliquo propheta ex revelatione Spiritûs Sancti, qualis discribitur vocatio Pauli & Barnabæ ad prædicandum Euangelium in Græcia Act. 13. 2. 3. 4. Mihi etiam probabile videtur per prophetiam intelligi divinam revelationem;* ait Spalatensis. Videmus igitur non solos Genevenses, sed & veteres & recentiores agnoscere Vocationem Extraordinariam in Timotheo, licet mediatam, jubente per os prophetarum Spiritu Sancto. Agnoscunt & ipsi Hierarchici. Dounamus in Concione ad finem, & Bilsonus de Gubernatione Ecclesiæ. Sic enim ait. *Triplicem eligendi in Novo Testamento rationem invenio, per Spiritum, per sortes, per suffragia. Per sortes Matthias deligebatur: per suffragia Diaconi: per Spiritus vocem emissam Paulus & Barnabas ad Gentes docendas ablegati sunt: per Spiritum in Prophetis loquentem Timotheus designabatur, 1. Timoth. 4. 1. Timoth. 1.* Et eodem Capite; *Timotheum igitur testimonio Prophetarum approbatum & commendatum Paulus in comitatum assumpsit, & secum proficisci voluit, & per impositionem manuum suarum, eum Spiritu Sancto locupletavit.* Ubi etiam vides de prima assumptione Prophetarum prædictones intelligere Bilsonum. Et certè absurdum esset, existimare Timotheum Episcopi munus non nisi prægressis prophetiis suscepisse, non autem Euangelistæ. Addit Bilsonus Prophetarum prædictionibus alium etiam modum extra ordinem vocandi Pastores in primitiva Ecclesia, nempe afflatum intrinsecum Spiritus in ipsis Apostolis. *Spiritus Sanctus,* inquit, *Apostolos in Pastorum delectu, voce, prophetia, vel afflatu dirigebat, in quos manus imponerent, quosque ipse cœlestibus suis donis ac ministerio dignis adornaret,* Act. 19. Item; *Quos ipse Spiritus, vel instinctu, vel voce, vel per Prophetas nominaverit, in eos Apostoli manus imposuere.* Item; *Spiritus Petrum & Johannem Samariæ dirigebat, in quos manus suas imponerent. Pari modo Paulum afflavit, ut duodecim illis Ephesiis ad Ecclesiam ibi plantandam multiformes Spiritûs dotes impertiret.* Eusebius etiam refert, Johannem Apostolum ex insula Pathmo Ephesum reversum nonnullos in Clerum elegisse, quos Spiritus Sanctus significabat. Si igitur in Pastoribus designandis Apostoli afflatu intrinseco & instinctu Spiritûs dirigebantur, multò magis in assumendis cooperariis & commilitonibus suis, qui non uni Ecclesiæ, sed pluribus per plures provincias Euangelium promulgaturi erant Dirigebat Spiritus Sanctus Apostolos in peregrinationibus suis; & in comitibus deligendis desereret? Ne quis fortè miretur tot & tam variis modis Euangelistas extra ordinem vulgarem vocatos, nempe prophetarum testimonio, afflatu intrinseco ipsius Euangelistæ vocati, vel vocantis Apostoli, similem, velim, observet, varietatem in eligendis Apostolis. Quosdam viva voce Christi in terris, alios voce Christi cœlitus compellante, Matthiam interveniente hominum ministerio & per sortes, ad

L. 2. Cap. 4 Num. 20.

Cap. 7. pag. 129.

Pag. 128.

Cap. 9. pag. 161.

Cap. 7. pag. 125.

Cap. 7. pag 129.

Hist l. 3. Cap. 23.

ad Apostolatum vocatos perspiciet. Barnabas quo modo vocatus fuerit, non constat. Extra ordinem tamen in Apostolorum numerum cooptatus est. Nam Apostolum fuisse ejusdem gradûs cum Paulo, apparet ex multis indiciis. Absque ulla restrictione & ἁπλῶς Apostolus appellatur, Act. 14. 4. 14. Et pari authoritate cum Paulo præditus emittitur ad gentes Act. 13. Alii erant in ipsorum comitatu, tamen Barnabas ut par, non inter suppares, nominatur. Lystrenses Barnabam Jovem existimabant Act. 14. 12 Paulum vero Mercurium: & sæpius prius nominatur Barnabas, quàm Paulus. Semper distinguitur ab aliis comitibus Pauli, & in illa peregrinatione per gentes, & cum ascenderent ad consilium Hierosolymitanum. Exacerbatio inter Paulum & Barnabam orta ut alter ab altero abscesserit, Act. 45. 39: & potestas assumendi cooperarium Johannem cognomento

Cap.2. & 4. Marcum, Apostolum, non Euangelistam, fuisse ostendunt. Silas erat Euangelista propriè & strictè dictus ut Barnabas, dicit Saravia Sed imaginariam suam distinctionem Euangelistarum demonstrare non potest. Hoc ipso loco Act 15. 40 Paulus Sila allecto abiit commendatus gratiæ Dei à fratribus: Barnabas assumpto Marco navigavit in Cyprum. Vides Silam non parem fuisse Barnabæ, nec assumpsisse cooperarium, sed à Paulo assumptum Act. 11. 22. videtur Barnabas in eundem finem

Ann. 44. missus Antiochiam, in quem Petrus & Johannes Samariam. Casaubonus Barnabam in Apostolorum numerum cooptatum fuisse dicit. Baronius Paulum & Barnabam super Duodenarium numerum fuisse allectos scribit, sicut senatores qui supra numerum

Act. 14. 4. per gratiam in Senatum allegebantur, quos Senatores abortivos appellari solitos scri-

Defens. l. 4. bit Suetonius. Calvinus ait; *Nisi forte, quia Paulo additus erat collega Barnabas utrumque*

Ca. 3. Sect. *in pari officii gradu statuimus: ita Apostoli titulus verè in ipsum competet.* Ipse Douna-

14. mus dicit, Apostoli appellationem κατ' ἐξοχὴν tributam Paulo & Barnabæ Act.

Syntagmæ 14. 14 *His*, (nempe Duodecim Apostolis,) inquit Tilenus, accessit *Paulus pe-*

p. 196. *culiariter gentibus destinatus Act. 9. 15. Galat. 2. 7. forsitan & Barnabas.* Rhemistæ Paulum & Barnabam Apostolos etiam vocant Act. 15. 2. Plurium testimonia cumulare possem, sed redeundum est eò unde digressus sum. Euangelistas à Christo viva voce vocatos fuisse negamus, quia scriptum non legimus: extraordinariè tamen vocatos, & ab Apostolis assumptos, dicimus. Nec etiam diffitemur è numero 70. discipulorum quosdam ad id muneris postea allectos, ut ex aliis Christi discipulis. Quòd omnes vel quidam allecti fuerint ab Apostolis, quia prius ad id munus vocati à Christo, negamus. Sed ad secundum caput progrediamur. Esto, inquient, vocati fuerint extra ordinem; non tamen ad Euangelistæ, sed Presbyteri munus vocatus est Timotheus; *Ne negligito donum quod est in te quod datum est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii*, id est, ut interpretantur, ad officium Presbyterii sive Presbyteratus. At nullibi in Novo Testamento usur-

Comment. in patur vox ista *Presbyterium* pro officio, sed collectivè pro cœtu & consessu Pres-

1. Timoth 4. byterorum. Calvinus utrumque sensum non malè quadrare dicit; hunc sensum ta-

14. men non rejicit. *Presbyterium*, inquit, *qui hîc nomen collectivum putant pro Presbyterorium collegio positum, rectè sentiunt meo judicio.* Sed certè syntaxis & series verborum sensum illum de officio Presbyterii ferre non potest. Quis enim esset sensus, si quis sic redderet verba, *ne negligito donum quod est in te, quod datum est tibi per impositionem manuum Presbyteratus*? adde similia, per impositionem manuum Episcopatus, Diaconatus, &c. Nec in Scripturis, nec apud probatos authores, reperies impositionem manuum cum officio ad quod quis vocatus, sed cum personis imponentibus constructam. Si Presbyterii vocem referes ad donum, non modò erit hyperbaton inelegans, ne negligas donum (quod est in te, quod datum est tibi per prophetiam cum impositione manuum) Presby-

rerii;

terii; sed & ipsa phrasis (donum Presbyterii vel Presbyteratus, quod est in te) durior erit. Apostolus alibi illustrat sensum hujus loci. *Quam ob causam suggero tibi, ut exsuscites donum Dei, quod est in te per impositionem manuum mearum, τῶν χειρῶν μου* 2. Timoth. 1. 6. Impositio manuum, personæ est ibi, non officii. Ipsa etiam res & historia rei gestæ istum sensum respuit. Vel Euangelistam vel Episcopum oportet fuisse Timotheum. Nam Timotheum Presbyterum simplicem non fuisse constat, inquit Bellarminus. *Quis vero dubitet*, ait Spalatensis, *primos plures Episcopos ab Apostolis Episcopatum habuisse totum immediatè absque prævio Presbyteratu: qualis fuit Timotheus, Titus, & Barnabas, Silas, Barsabas, & similes.* Sed cum alibi Timotheum Episcopum generalem nulli certæ sedi alligatum à Paulo vocari adjutorem suum dicit, nil aliud sequetur quàm Euangelistam fuisse, & ad munus immediate, id est, absque prævio Presbyteratu, vocatum fuisse. Nam quem ille generalem Episcopum, nos, secundum Scripturæ phrasin, Euangelistam vocamus. Sic Oecumenius; *Juxta Spiritus revelationem Timotheus & à Paulo in discipulum electus, & circumcisus, & Episcopus ordinatus est.* At cum à Paulo assumptus Euangelista, non Episcopus proprie fuit. Sive igitur Presbyteratus, sive Episcopatus propriè dictus, Presbyterii voce hîc intelligi non potest, quia nec historia rei gestæ, neque verborum syntaxis, nec ipsius vocis usitata significatio in Scripturis, hunc sensum ferre potest. *Nobis verior videtur Græcorum expositio*, dicit Bellarminus, *qui nomine Presbyterii intelligunt chorum sive cœtum Presbyterorum, id est, Episcoporum qui novo Episcopo manus imponunt; sic enim exponunt Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, & Oecumenius*, Licet de Episcoporum cœtu interpretentur, *rationi temporum suorum suam interpretationem accommodantes*, ut ait Junius; de cœtu & consessu tamen, non de officio, Græci interpretes Græcam vocem interpretati sunt. Episcoporum cœtum non intelligere hac voce Apostolum patet vel ex eo, quod tunc temporis non erat collegium Episcoporum Lystræ, ubi assumptus Timotheus. Antonius de Rosellis ait, *propter inopiam Episcoporum Paulus Timotheum & Titum solus Episcopos consecravit.* Johannes Major idem dicit, *Paulus non quæsivit duos pro ordinatione Titi & Timothei.* Aquinas ait, nondum editum Canonem Apostolicum, ne Episcopus absque tribus Episcopis ordinaretur. Armachanus cum quemvis Presbyterum legitimum confirmationis ministrum probare vellet, hunc locum de Presbyterorum cœtu exponit, in Libro Undecimo Quæstionum Armenicarum, teste Bellarmino. At, inquiunt, munus extraordinarium & temporarium ab ordinariis Ecclesiæ ministris cuiquam mandari non potest. *Neque enim fas erat*, inquit Ambrosius, *neque decebat, ut inferior superiorem ordinaret. Nemo enim tribuit, quod non accepit. At sine ulla controversia*, ait Apostolus, *id quod minus est, ab eo quod majus est, benedicitur*, & non è contrario. Respondeo primum, non Presbyteros solos imposuisse manus Timotheo, sed etiam Apostolum Paulum, ut patet ex 2. Timoth. 1. 6. ut *exsuscites donum, quod est in te per impositionem manuum mearum.* Apostolus major est Euangelista, etsi uterque extraordinario fungatur munere. Dounamus dicit, Presbyterium istud posse significare cœtum Apostolorum, aut Apostolicorum virorum, id est, si non Episcoporum, saltem plùs quàm Episcoporum. *Eos Presbyterium vocat*, inquit Theodoretus in illum locum, *qui Apostolicam acceperant gratiam.* Si non unus Apostolus, sed plures Apostoli, aut viri Apostolici plus quàm Episcopi, initiarunt Timotheum impositione manuum, in Euangelistæ munere, tum extraordinarii extraordinarium initiarunt. Sed Apostolos plures, aut Apostolicos viros, sive Episcopos sive plus quam Episcopos fuisse Lystræ aut Ephesi, quum imponerentur manus Timotheo, qui justam Presbyterorum Senatum constituerent, probare, non absque Scripturis divinare, debuit. Presbyterii

De Cleric. l. 1. Cap. 15.
L. 2. c 4. Num. 28.
L. 2. Cap. 3. Num. 60.
In 1. Tim. 1.
De Clericis l. 1. Cap. 15.
Monarch. Part. 2 Ca. 7.
in 4. Sentent. Dist. 27. Qu 3.
In 1 Tim 4.
De confirm. Cap. 12.
Defens. l. 3. Ca. 4. s. 10.

vox ordinarium & ſtatum conſeſſum Presbyterorum alicujus loci ſignificat, non autem numerum pro re nata coeuntium, aut ſibi obviam occurrentium Presbyterorum, ſive ſimplices ſint Presbyteri ſive plus quam Presbyteri. Miſſis igitur divinationibus & inanibus conjecturis, dicimus Presbyterium, id eſt, cœtum Presbyterorum certæ alicujus Eccleſiæ impoſuiſſe manus Timotheo; ſed Paulum Apoſtolum, qui Euangeliſtâ dignitate & gradu ſuperior eſt, manus etiam impoſuiſſe; & proinde à ſuperiori, non inferiori, initiatum fuiſſe. Inferiores etiam ſuperiorem ordinare & inaugurare poſſe, in ipſa Romana Eccleſia ſatis conſtat. Epiſcopi Archiepiſcopum, Archiepiſcopi Papam, inaugurare poſſunt. *Imò*, inquit Anaſtaſius in vita Pelagii, *cum non eſſent, qui eum ordinarent, inventi ſunt duo Epiſcopi, Johannes de Peruſio, & Bonus de Ferentino, & Andreas Presbyter de Oſtia, & eum ordinaverunt Epiſcopum.* Presbyteri Eccleſiæ Alexandrinæ, qui unum ex ſe in celſiori gradu collocarunt ut præſidem, poſtea mutata illa proſtaſia in gradum poteſtatis abſque dubio in initio etiam conſecrarunt. Duo Abbates mitrati, & unus Epiſcopus, ex Papæ diſpenſatione in Eccleſia Romana conſecrare poſſunt Epiſcopum: at Abbates illi Presbyteri ſunt. Imò unum Abbatem Epiſcopos conſecraſſe, ex Beda ſupra oſtendimus. Conſecrans conſecrando ſuperior eſſe poteſt, etſi non conſecrato peracta conſecratione ſuperior ſit. Presbyterium eſt majus Epiſcopo etiam conſecrato, nedum conſecrando; Epiſcoporum Synodus Archiepiſcopo, etſi ſinguli Presbyteri ſeorſim non ſint majores Epiſcopo, aut Epiſcopi Archiepiſcopo. Ananias Paulo impoſuit manus, non modo ut curaret cæcitatem, ſed etiam ut acciperet Spiritum Sanctum. Prophetæ & Doctores impoſuerunt manus Paulo & Barnabæ Act. 13. 3. quamvis Paulo & Barnaba inferiores, & ſeparati eſſent illi ad opus ad quod vocaverat eos Spiritus Sanctus, ab ipſo Spiritu Sancto. *Nullus tunc aderat ex duodecim Apoſtolis*, inquit Spalatenſis. Litigent inter ſe Pontificii, utrum impoſitio iſta manuum fuerit ordinativa, & ad Epiſcopatum relata, an tantum precatoria: nos tenemus precatoriam fuiſſe & commendatoriam, (nam commendarunt eos gratiæ Dei, ut dicitur Capite 14. 26.) tamen ut ordinare non potuerunt, & ad miniſterium vocare Apoſtolos, qui erant extra ordinem vocati; ita nec ad opus certum, vel locum. Nam Spiritus Sanctus dirigebat Apoſtolos in ſuis peregrinationibus, & hìc deſerte dicitur quod emiſſi ſunt à Spiritu Sancto, & tamen impoſuerunt illis manus. *Deſtinavit eos Spiritus Sanctus*, inquit Spalatenſis, *ad majores adhuc labores, & ad novas ampliore ſque provincias Chriſti fide imbuendas. Ad hoc verò quoniam egebant plurimùm gratia Spiritus Sancti, qui illos regeret, foveret, confirmaret, & tueretur, idcirco ipſiſmet, ut par eſt credere, ita expoſcentibus, & rogantibus, Eccleſia tota illa, in qua erant, Antiochena, jejuniis & orationibus tam grande opus converſionis gentilium Domino commendabat, & gratiam Spiritus Sancti pro his duobus implorat, & per impoſitionem manuum impetrabat.* Exponit poſtrema verba in ſequentibus, cum dicit impoſitionem manuum fuiſſe ceremoniam piam, & tunc conſuetam uti partem quandam efficacis orationis. Sed rectius diceret, fuiſſe ritum & geſtum orantis, indicantis perſonam cui gratiam implorabant, quàm partem efficacem orationis. Cum aſſumendi erant Levitæ è medio filiorum Iſraëlis ut purificarentur, jubet Dominus ut admoveantur coram Jehova, & nitantur filii Iſraëlis manibus ſuis ſuper ipſos Levitas, Num. 8. 9. 10. Etſi Dominus juſſerat Levitas conſecrare in miniſterium, tamen jubet etiam Iſraelitas imponere manus Levitis, tanquam ſi ultro ſuo nomine eos dederent ad miniſterium, ut appoſitè interpretatur Franciſcus Junius in Analyſi. Videmus ergo, quam ineptum ſit ab impoſitione manuum argumentum ducere contra vocationem extraordinariam, & inde colligere Timotheum non fuiſſe Euangeliſtam propriè dictum, quia manus ei impoſitæ à Paulo & Presbyterio. Impoſitionem

Bellarm. de Eccleſ. Lib. 4. Cap. 8.

L. 2. Cap. 2. Num. 10.

Ibidem Num. 13.

ſitionem manuum exiſtimant ſacramentale ſignum eſſe, vim ſacramentalem habere, & gratiam conferre; & proinde inferiores non poſſe majoribus, & ordinarios extraordinariis imponere manus, quia per impoſitionem manuum gratiam conferre non poſſunt. At error eſt principium illud cui innituntur, qui jamdiu in ſcholis inolevit. Impoſitio manuum ordinaria gratiam non confert, ſed tantum indicat perſonam cui impetranda eſt gratia, & in vocatione extraordinaria ſignum eſt approbationis, & quaſi obſignatio & teſtificatio extraordinariæ vocationis. Cum igitur Timotheus initiandus erat in munere extraordinario, expediebat teſtimonium habere cujuſdam Eccleſiæ de vocationis modo & ordine teſtantis, & præterea commendari gratiæ Dei ab Eccleſia illa precibus ſuis, quarum in perſonalibus actionibus ceremonia conſueta erat manuum impoſitio. Nam multi & magni labores erant Timotheo exantlandi, & magna illi militia militanda erat. Notandum etiam, magnum diſcrimen eſſe inter impoſitionem manuum Presbyterii, & Pauli. Nam per impoſitionem manuum Apoſtolorum Deus conferebat chariſmata, non autem per impoſitionem manuum Presbyterorum. Ideo de ſua impoſitione ſic loquitur, *Donum quod eſt in te per impoſitionem manuum mearum*: de impoſitione autem manuum Presbyterii non ait, *per impoſitionem manuum Presbyterii*, ſed *cum impoſitione manuum Presbyterii*: non διὰ, ſed μετὰ. Quod ad regulam illam captioſam, *nemo poteſt dare quod non habet*, reſpondeo; non dediſſe Presbyterium Timotheo vel dona vel poteſtatem Euangeliſtæ, ſed, ut dixi, ſuo judicio & teſtimonio obſignaſſe, & Deo precibus ſuis commendaſſe. Præterea fallit etiam in ordinariis hæc regula. Nam concedatur Timotheum fuiſſe Epiſcopum, dare tamen poterant Presbyteri Lyſtrenſes Epiſcopatum Timotheo, ut Alexandrini Alexandrino: *Nam Epiſcopatus non eſt donum aliquod reale, ſed functio, quæ quidem dari poteſt, ab iis qui ea uti non poſſunt*, inquit Whitakerus. *Sic populus in quibuſdam locis Regem creat, ſic olim milites Imperatorem; & tamen non penes hos imperii adminiſtratio fuit, nec penes populum regni. Deinde*, inquit, *Eccleſia poteſt facere Epiſcopum; Eccleſiæ data poteſtas eſt ſuos Epiſcopos & Paſtores nominandi & creandi. Et quanquam tota non poteſt fungi hoc munere, poteſt tamen eligere & ordinare qui eo fungantur, ut ſi nullus eſſet in orbe Epiſcopus, tamen Eccleſia poſſet Epiſcopos creare.* Guilielmus Altiſiodorenſis in Summa ſua Lib. 4. ait. *Si eſſent in mundo tantùm tres ſacerdotes, oporteret quod aliquis illorum conſecraret alium in Archiepiſcopum*; ſimplices ſacerdotes non tamen ſunt Epiſcopi. Vide Saraviam. *Dare*, inquit Whitakerus, *aliquod donum reale propriè dicimur, quod habemus; quod cum dedimus, non habemus.* At Epiſcopatus non eſt donum reale, ut ſupra dixit, ſed functio; certè nec Euangeliſtæ functio eſt donum reale. Reliquum eſt adhuc tertium Tileni dictum; Euangeliſtas propriè dictos ab ipſo Domino vocatos & inſtitutos, hominis ψιλȣ̃ inſtitutionem & præcepta, qualia Timotheus à Paulo non pauca accepit, minime deſiderare dicit, & proinde innuit Timotheum non fuiſſe Euangeliſtam propriè dictum. Euangeliſtarum propriè dictorum, qui nulla mandata ab Apoſtolis acceperant, neminem nomine deſignat, ut diſcrimen fuiſſe inter illos & Timotheum oſtendat. Saravia Silam & Barnabam Euangeliſtas prioris generis exiſtimat. At Tilenus ſupra annumeravit Silvanum (qui etiam Silas nominabatur, ut patet ex Act. 17. 15. & 18. 5. 1. Theſſ. 1. 1. & 1. Theſſ. 3. 6) poſterioris generis Euangeliſtis. De Barnaba ſupra diximus. Dounamus unicum Philippum Euangeliſtam nominat, quem ex numero 70 vel 72 diſcipulorum & à Chriſto immediatè vocatum fuiſſe aſſerit; Barnabam, ut ſupra oſtendimus, Apoſtolo Paulo aſſociat. At Philippus erat 7 Diaconorum unus, priuſquàm ad Euangeliſtæ munus vocatus. Non ergo à Chriſto in carne vel poſt reſurrectionem vocatus ad Euangeliſtæ officim.

Controverſ. 4 Qu. 2. Cap. 15.

Defenſ. c. 2.

Saræ. Tract Cap. 2.

Defenſ. l. 4. Cap. 4. Sect. 11.

cium. Nam ministerium mensarum & viduarum à ministerio verbi separarunt Apostoli. Euangelistæ erant ministri verbi, & ministerii illius exercitium intermisisse, vel utrumque ministerium simul exercuisse, non est credendum, cum decreto Apostolorum separata essent ista munia. Immediate tamen vocatum per afflatum intrinsecum Spiritus non negamus, Vel, *si ex Diacono Euangelista factus est extra ordinem, aut à Deo per Angelum vocatus, quod innuere videtur singularis illa revelatio Act.* 8. 26. *aut priusquam Hierosolymis discederet ab Apostolis ad hunc ministerii gradum provectus*, ut vult Tilenus, non reluctabimur, & sic mediante hominum ministerio vocatum non ægre dabimus, cum Philippum, tum alios, qui primi post dispersionem in Phœnicia & Cypro euangelizarunt, Act. 11. 19. Sed nulla accepisse mandata ab Apostolis Philippum, qui ab Apostolis, ut ait ille missus est, an credibile est? An verisimile est, absque mandatis emissum ab Apostolis, aut Cæsareæ mansisse & nulla à Jacobo aut aliis Apostolis mandata accepisse, Act. 21. Non sunt pugnantia, vocari extra ordinem, etiam immediatè, & tamen mandata ab Apostolis accipere. Non enim omnes qui extra ordinem vocantur, aut immediatè, sunt Apostolis donorum mensuræ æquales, & extra omnem erroris aleam constituti, ut illi. Ponatur, Philippum à Christo viva voce vocatum, Philippum & alios interfuisse cœtui Apostolorum, & descendisse super eos Spiritum Sanctum die Pentecostes Act. 2. an propterea tot & tanta charismata in illos, quot in Apostolos effusa? Num omnes Apostoli? *Ut Apostolis major data potestas; ita etiam in iis major relucebat gratia*, inquit Saravia. Si omnia non sunt illis revelata sicut Apostolis, quod ab Apostolis mandata acceperint, credere par est. Saravia Silam propriè dictum Euangelistam vult; & tamen Lucas refert, Paulum assumpsisse eum sibi comitem & ejus opera subsidiaria, sicut & Timothei, usum. An cooperarium habuit, qui mandata nulla ab ipso acceperat. Præterea multa mandata accepit à Paulo Timotheus, non tam sui, quàm Ecclesiarum, ubi substitit ad tempus, causa. Multa enim mandata Timotheo Paulus dedit quorum ignarus non erat, ut qui in Pauli comitatu eorundem praxim in aliis Ecclesiis observaverat. Ecclesiarum igitur ad quas ablegatus, vel ubi substitit, causa præcipue mandata Timotheo data sunt. Apostoli non poterant Ecclesiis omnibus, quas plantarunt, præsentes operam suam addicere, nec viva voce informare. Et Apostolorum scripta aut nulla aut pauciora in Ecclesiæ primordiis extabant. Oportebat ergo mandata & mandatarios mittere, qui vel mandata in scriptis acceperant, vel ex ipsorum ore exceperant, ut per mandata & mandatarios, quoad poterant, absentiam suam supplerent. Mandata autem dederunt plerumque; vel ut ædificium, quod inchoaverant, & adversariorum importunitate coacti, aut alias ob causas, relinquerant, exædificarent; aut Neophytos trementes ob persecutiones recens excitatas confirmarent; aut Pseudo Apostolis & impostoribus occurrerent; aut dogmata de doctrina plenius traderent; aut de politia formanda præceptis Apostolicis informarent. Et in hisce Euangelistas illos imaginarios prioris generis, Apostolis nullam operam accomodasse censebimus? Subsidiaros vocant Apostolos, & tamen nullum subsidium Apostolis tulisse sequitur, si nulla ab Apolis mandata acceperant. Apostolos oportet fuisse, potius quàm Euangelistas, qui sua authoritate omnia absque Apostolis peragebant. At nullos agnovit Ecclesia summos Architectos, nisi primarios Apostolos. Oportebat semper Ecclesias certiores reddi, quicquid de fide vel politia necessaria & perpetua tradebatur, ab Apostolis fluxisse, vel super Apostolorum fundamenta ædificatum esse. Et quibus mediis externis certiores reddi poterant, nondum absoluto Canone Scripturarum, quam missis aliis, qui ex ipsorum ore ut ex fonte omnia hauserant, & ipsorum

Syntagm. Disput. Part. 2. Disput. 21. Sect. 24

Defens. 2.

vias in Christo noverant? *Propterea misi vobis Timotheum, qui est filius meus dilectus, & fidelis in Domino, qui vobis in memoriam revocabit quæ sint viæ meæ in Christo, sicut ubique in omnibus Ecclesiis doceo*, 1. Corinth. 4. 17. *id est, quam viam & regulam sequor passim in docendis Ecclesiis*, ait Beza in Annot. Vias meas, id est, *dispensationes, pericula, mores, leges, sortes, regulas Apostolicas, & alia item omnia*, inquit Chrysostomus. *Et tu quæ audisti ex me inter multos testes, committe fidis hominibus, qui sunt idonei ad alios quoque docendos*, 2. *Timoth.* 2. 2. *Tu vero assequutus es doctrinam meam, vitæ meæ rationem, propositum, fidem*, 2. *Timoth.* 3. 10. Rectè igitur Gersomus Bucerus in sua Dissertatione sentit, qui quod ab Euangelistis manavit merè humanum non fuisse deputandum asserit. *Nihil enim aliud*, inquit, *Ecclesiis tradebant, quàm quod à Domino & Apostolis acceperant, & auctore Dei Spiritu, cujus impulsu ac jussione subsidiariam operam Apostolis præstabant, in usum Ecclesiæ destinata esse certò persuasi erant. Nam quæ Titus Cretensibus, Timotheus Ephesiis, cum voce tum institutione sua ex Apostoli præscripto tradiderunt, verè Apostolica esse, tanquam ab Apostolis immediatè profecta, nemo unquam inficias ivit*. Ex dictis patet, Euangelistas omnes mandata ab Apostolis, ut ipsorum cooperarios & quasi Apostolos subsidiarios, accepisse, idque non minuisse Euangelistarum authoritatem, sed potius amplificasse. Sunt ergo in Timotheo, Tito, & aliis Euangelistis extraordinaria, ista quæ sequuntur. 1 Quòd extra ordinem vocati. 2 Quod non uni Ecclesiæ, sed pluribus per plures provincias & regiones, operam suam accomodarunt. 3 Quod Apostolorum cooperarii & comites cum essent, ab Apostolis ablegati ad Ecclesias constituendas confirmandas & informandas doctrinam & mandata Apostolorum perferebant, & proinde majori authoritate prædití erant, & in doctrina tradenda, & disciplina dirigenda, quam alii Pastores, qui particularibus Ecclesiis operam suam addixerunt. 4 Majora habuerunt dona, non industria modò acquisita, sed etiam extra ordinem, & proinde extraordinaria. Charismata Spiritus Sancti effusa sunt in Euangelistas majori mensura quàm in alios. Nam cum secundi essent ab Apostolis & authoritate & onere, donis etiam Spiritus supra alios in Ecclesia inferiores ministros ornari par erat. Barlous Episcopus Roffensis fatetur, donorum Spiritus ratione multum differre Episcopos nostros à Timotheo & Tito. *Tanta est*, inquit, *differentia, quanta inter hæc duo λόγος σοφίας, & λόγος γνώσεως*, 1. *Cor.* 12. 8. *Illorum cognitio maxima ex parte infusa erat per specialem revelationem, nostra autem magno labore & industria acquisita est*. Bilsonus Gubernatione Ecclesiæ in Anglicana editione hæc habet verba. *Illa duo dona, occulta rescitscendi* 1 *Cor.* 14. 25. *& spiritus discernendi*, 1 *Cor.* 12. 10. *quibus prædití erant Prophetæ & Euangelistæ, licet longè minori mensura quam Apostoli, huic maximè usui inserviebant, ut idoneos ad ministerium Ecclesiæ à non idoneis internoscere possent*. In Latina editione illa verba, *quibus prædití Euangelistæ & Prophetæ*, expuncta sunt, quia causæ suæ officere perspexerunt. In Latina tamen editione ista habet. *Charismata Spiritus in Timotheum collata. Annon Pauli sufficiebant manus, & ad gratiam prophetiæ dandam, & alia Spiritus charismata tribuenda, quibus homines eo tempore instruebantur ad sacrum ministerium obeundum? Ex quo sequitur, Paulum sine plebis & Presbyterii consensu vel consilio (quippe quibus ea conferendi spiritum sanctum facultas non erat concessa) sola manuum suarum impositione Timotheum tantis Spiritus Sancti donis cumulare potuisse, ut divinitus in Pastorem, Prophetam, aut Euangelistam, delectus censeretur. Quod argumentum est, Pauli manus satis habuisse virium ad creandos Euangelistas, Prophetas, Pastores, in Ecclesia Christi, tametsi Presbyterium nullum operam suam aut potestatem adjungeret. Timotheum testimonio Prophetarum approbatum & commendatum Paulus in comitatum assumpsit, & secum proficisci voluit, & per impositionem manuum suarum eum Spiritu*

Homil. 24. in 1 Cor. c. 4.

Pag. 557.

Conci. fol. 6. pag. 2.

Cap. 7. pag. 88.

Pag. 120.

Pag. 124.

Pag. 123.

Pag. 125.

Pag. 129. *Sancto locupletavit.* Quod de Presbyterio afferit, affentimur. Et fupra diximus impofitionem manuum Pauli diverfam fuiffe ab impofitione manuum Presbyterii. Paulum impofitione manuum fuarum contuliffe charifmata Spiritus; Presbyteros fimul oraffe, Timotheum dedidiffe, vocationem teftimonio fuo comprobaffe, & gratiæ Dei commendaffe. Pauli impofitio manuum erat miraculofa, Presbyterorum ordinaria. Sed redeamus. Apoftolus Corinthios monet, quoties conveniunt, ut omnia ad ædificationem fiant, *quifquis canticum habet, doctrinam habet, linguam habet, revelationem habet, interpretationem habet,* 1. Corinth. 14. 26. In una Ecclefia Corinthiaca erant plures qui κατ' ἀποκάλυψιν docebant; & id Timotheo, qui ad Corinthios confirmandos in fide ab Apoftolo miffus erat, negabimus? In Ecclefia una particulari in plures, ubi nullus erat ufus, nifi propter ornamentum Ecclefiæ & doctrinæ confirmationem, donum linguarum effufum erat; & Euangeliftas, qui plures provincias & regiones luftrarunt, dono linguarum præditos fuiffe dubitabimus? Tam egregiis elogiis ab Apoftolo exornantur, ut infignibus etiam fupra alios donis infignitos effe oportuerit. Utrum vero omnes Euangeliftæ per impofitionem manuum Apoftolicarum charifmata acceperint, necne, dubium eft: Quia Act. 2. 1. vox ἅπαντες, dubium eft, utrum referatur ad proximè præcedentia verba, *undecim Apoftolis*, an ad remotiora, nempe *turbam capitum quafi* 120 Cap. 1. 15. Ufitatius eft ut referatur vox aliqua ad proximè præcedentia, & in duobus vetuftis codicibus additum eft, οἱ ἀπόστολοι, ut refert Beza. Petrus decitur ftetiffe una cum undecim, ut apologiam ederet, & ut videtur folummodò pro fe & undecim collegis. Præcepta dedit Apoftolis, quum furfum receptus eft, Chriftus Act 1. 2. Eis mandavit, ne abfcederent Hierofolymis, fed ut expectarent promiffionem Patris, Act. 1. 4. Videtur igitur, quòd Apoftolorum manibus & minifterio aliis communicata fuerint charifmata. Utcunque eft, five dona effufa funt abfque impofitione manuum Apoftolicarum die Pentecoftes in quofdam Euangeliftas, five non, omnium par poteftas & authoritas erat in Ecclefia. Petrus in quem effufa die pentecoftes dona fpiritus, non major erat Paulo qui per manus Ananiæ accepit Spiritum Sanctum. Et fi qui alii acceperant dona die Pentecoftes, five ex numero 70 difcipulorum fuerint, vel ex promifcua difcipulorum turba, nondum tamen ad Euangeliftarum munera vocati funt, nifi donorum menfuram dignofcentibus Apoftolis, & quos idoneos ad id muneris cenfebant allegentibus, aut intrinfeco afflatu Spiritus poftea impulfi, ut fupra diximus. In iis, fi qui fortè tales, dona antecefferunt vocationem; in aliis, qui Apoftolorum minifterio dona acceperant, conjuncta dona & vocatio. Si quis dixerit, non verifimile effe Timotheum & Titum charifmata extra ordinem accepiffe, quia Paulus hortatur Timotheum, ut attendat lectioni, exhortationi, & doctrinæ, 1. Timoth. 4. 13. fciat primùm, lectionem publicam Scripturarum ibi non minus poffe intelligi unde exhortationis & doctrinæ argumenta fumebant concionaturi, quàm privatam. Deinde non negligenda erat lectio privata, etiam ab iis qui per apocalypfin quandoque docebant. Ignis cœlitus demiffus oleo tamen in templo alendus erat. Paulus libros & membranas habuit, quibus, dum otium effet, incumbebat, non femper per apocalypfin loquutus eft in Ecclefia 1. Cor. 14. 6. Quandoque lectio privata ftimulabat ad petendum apocalypfin. Daniel *confiderans ex libris numerum annorum, quibus fuerat verbum Jehovæ ad Jirmejam prophetam, completas fore vaftitates Jerufchalaimorum, feptuagefimum effe, Dan.* 9. 2. oravit, & declarationem illam propheticam 70 Septimanarum impetravit. Non modo Jirmejæ prophetias, fed etiam hiftorias, legiffe videtur. Exercitatiffimi & illuminatiffimi igitur Scripturarum privata lectione fe exercere potuerunt. Præterea

terea donum loquendi per apocalypsin non eadem mensura datum Euangelistis, quâ Apostolis. Ideo erant Apostolorum comites, ut, quod nec sua industria asse-qui poterant, nec prophetico lumine ipsis revelatum fuerat, ab iis haurirent. *Lumen Proheticum non inest intellectui Prophetæ per modum formæ permanentis, alias oporteret, quod Prophetæ semper adesset facultas prophetandi,* inquit Aquinas, sed per modum *cujusdam passionis, vel impressionis transeuntis. Et sicut aër semper indiget nova illuminatione, ita etiam mens Prophetæ semper indiget nova revelatione. Si quid sedenti ἀποκαλυφθῇ revelatum fuerit,* ait Apostolus 1 Cor. 14. Ergo non omnia omnibus revelata erant. Alioquin non opus fuisset misisse Timotheum ad Corinthios. Cum igitur Divina revelatione vocatus fuerit Timotheus, & charismata Spiritus Sancti extraordinaria acceperit, doctrinam ex ipso fonte Apostolico ore hauserit, & quasi rivulos ad Ecclesias ab ipso fonte duxerit, & non uni Ecclesiæ addictus, sed ad varias & per varias regiones & provincias ablegatus fuerit, & Euangelistæ opus, non Episcopi opus, peragere monetur, virum Apostolicum, plus quam Episcopum, & Euangelistam propriè dictum, eumque eximium, fuisse, absit ut dubitemus. Euangelistam fuisse non negant, sed cum substitit Ephesi tunc ordinatum volunt Episcopum. Quæro an novam & ampliorem potestatem illâ, quam somniant, ordinatione acceperat, quàm habuerat priùs cum esset Euangelista. Ita; respondet Dounamus. Cum erat Euangelista erat tantummodo Presbyter, & potestatem ordinationis & jurisdictionis non habebat; ordinatus Episcopus utraque potestate instructus erat. Philippus etsi Euangelista Samaritanis conversis manus non imposuit, sed oportebat Petrum & Johannem mitti Samariam ut manus imponerent, Act. 8 Adversarii hunc locum adducere solent, ut Episcopos solos Confirmationis Sacramentalis ministros probent. Jam adducunt, ut Ordinationis potestatem Episcopis propriam fuisse evincant. Sed de neutra hoc loco agitur, nec de impositione manuum consecratoria, nec confirmatoria; vel si de consecratoria, non de ordinaria, quam sibi vendicant Episcopi, sed extraordinaria illa & miraculosa, qua Apostoli miranda Spiritus Sancti dona contulerunt. *Nam cum primùm Ecclesiæ plantarentur, etiam illi, qui credebant, in divinis Scripturis & mysteriis adeo tyrones fuerunt, & rudes, ut ad populum docendum & regendum nulli fuerint idonei, nisi quos Apostoli per manuum suarum impositionem variis Spiritus Sancti donis instruerent, & ad illud munus exequendum aptos efficerent,* inquit Bilsonus. *In Samaria recens ad fidem conversa prorsus ad Euangelii prædicationem & Ecclesiæ gubernationem inermes & inepti fuerunt, donec Petrus & Johannes eorum aliquos Spiritus Sancti virtute per manuum impositionem donantes, alios Prophetas, alios Pastores, alios Doctores mirabiliter effecerant: quemque donis ad functionem necessariis adornantes.* Philippus licet Euangelista propriè dictus & primi generis, ut volunt, hac potestate præditus non erat; non sequitur, ab omni ordinaria manuum impositione Philippum cohibitum fuisse. Præterea Durandus, qui hîc de Sacramento Confirmationis agi putat, dicit; *Ex illo textu non est clarum, an Apostoli confirmaverint tanquam Episcopi vel tanquam Sacerdotes: sacri etiam Canones hoc clare non determinant.* Augustinus, vel qui author est Quæstionum Veteris & Novi Testamenti, dicit imposuisse manus, ut Presbyteros. Videant ista adversarii. Nos neutrum concedimus, nec ut Episcopos, nec ut Presbyteros, sed ut Apostolos manus imposuisse. Utrum verò dona illa collata per impositionem manuum Apostolorum talia fuerint, quæ aptos ad ministerium reddebant, conjicere, probare non, possunt. Audiamus ipsum Saraviam. *Ut Samaritanis manus imponerent, & Spiritum Sanctum acciperent, missi leguntur Apostoli, ut sic eos in recepta fide confirmarent. Quod ad Ecclesiæ constitutionem, fieri cœpta est, & perfici poterat, etiamsi nullus missus*

2.2. Quæst. 171. Art. 2.

Defens. l. 4. p. 94.

Cap. 7. pag. 123. 124.

Pag. 125.

In l. 4. Dist. 7 Quæst. 3.

Quæst. 101.

Defens. c. 3. Sect. 2.

ad eos fuisset Apostolus. Item; *per universum orbem plurimæ fuerunt constitutæ Ecclesiæ, antequam ad eas pervenire potuerint Apostoli, & ad quas accedere omnino non potuerunt.* Vides, Saraviam agnoscere, Philippum habuisse potestatem ordinationis, & impositionis manuum ordinariæ. Nam quomodo constituere potuit Ecclesiam, si manus imponere non potuit. Ex Eusebio Libro 3. Cap. 31. adducit

Tractat de Gradib.c.19. hæc verba; *Etenim plerique omnes discipuli, qui eo tempore vixerunt, ardentiore sapientiæ cœlestis studio amoreque incensi, & præ quodam divini verbi desiderio animis perculsi, præceptum Servatoris antea traditum exquisitè executi sunt: & his qui ope indigebant, facultates suas libenter impertierunt. Deinde à domiciliis suis peregre profecti, munus obierunt Euangelistarum, atque iis, qui ne adhuc quidem omnino verbum fidei audivissent, Christum prædicare & Scripturas Sanctorum Euangeliorum tradere omni cura & cogitatione studuerent. Qui cum in locis quibusdam peregrinis fidei duntaxat jecissent fundamenta, Pastoresque alios constituissent, illisque curam eorum, qui ad fidem nuper erant adducti, doctrina Christi sedulo excolendorum commisissent, ipsi ad alias regiones gentesque cum gratia & virtute divina se contulerunt.* Vides, Euangelistas Apostolorum discipulos post Apostolorum obitum Ecclesias & Pastores constituisse; & cooperarios Apostolorum Euangelistas ab Apostolis ipsis huc vel illuc, prout expediebat, missos idem potuisse negabimus? Apostoli non potuerunt soli per universum orbem Ecclesias constituere. Quod ipsi perficere non potuerunt, per cooperarios suos peragere oportuit. Ipse Dounamus fatetur, veteres Græcos, Chrysostomum, Theophylactum, Oecumenium, interpretari vocem *Presbyterii* 1. Timoth. 4. collective, sed intelligunt, inquit, Senatum seu cœtum Apostolorum aut Apostolicorum virorum, id est, Episcoporum, aut plusquam Episcoporum, de quo commento supra diximus. Sed quinam quæso erant illi viri Apostolici plus quam

Defens. Libro 9. Ca. 4. s. 10 Lib. 4. Ca. 3. Sect. 16. Episcopi? Num alii quam Apostolorum comites & cooperarii? Ipse Apostolicos viros alibi dicit Euangelistas fuisse. Si Euangelistæ imponere manus Timotheo potuerunt; Timotheus, dum erat Euangelista, aliis, scilicet, imponere manus non potuit? Supra audivimus ex Bellarmino, absurdum esse dicere Timotheum fuisse simplicem Presbyterum, & ex Spalatensi, generalem quendam Episcopa-

Lib. 2, Cap 7. Hum. 26. tum accepisse. Idem alibi in hunc modum scribit; *Initio quidem nascentis Ecclesiæ Episcopi sine certa Ecclesia creabantur, & Ecclesiæ universali ceu in communi deputabantur, ut ipsi & Ecclesias fundarent particulares, & eas vel sibi retinerent, vel aliis traderent.* Euangelistas intelligit, quos Episcopos quosdam generales esse vult, id est Episcopos, sed impropriè dictos, ut nos volumus. Vides igitur, Timotheum, Titum, Philippum, Silvanum, & alios Euangelistas potestatem ordinationis & impositionis manuum habuisse, etiam antequam affixi erant certis locis. Proinde quærimus, quàm novam potestatem, nova quam fingunt ordinatione, acceperit? Detur, substitisse Ephesi usque ad obitum, non tamen desiit esse Euangelista, sicut Jacobus non desiit esse Apostolus, postquam assignatus est Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Philippus Act. 8. dicitur euangelizasse in omnibus civitatibus usque dum veniret Azoto Cæsaream, & Act. 21. 8. Paulus & qui cum eo erant dicuntur venisse Cæsaream, & mansisse domo Philippi Euangelistæ. Philippus mansit Cæsareæ & Euangelista nihilominus vocatur. Timotheus manet Ephesi, & opus Euangelistæ peragere nihilominus hortatur Paulus. Jacobus mansit Hierosolymis, & Apostolus nihilominus vocatur, Galat. 1. 19 Euangelista igitur non desiit esse Timotheus, licet Ephesi commoratum fuisse concesserimus. Si Euangelista, ergo plus quam Episcopus, ut ipse Dounamus viros Apostolicos interpretatus est. Apostolus Ephes.

De Pontif. l. 1. c. 9. 4. Euangelistas collocat in gradu celsiori supra Pastores & Doctores; *Pastores & Doctores, quo uno verbo significavit* (inquit Bellarminus) *confusè totam Hierarchiam ministrorum*

Eccle-

Ecclesiæ. Euangelistæ igitur superiores sunt confusa Hierarchia. Euangelistas interpretatur, eos qui Euangelia scripserunt, & Dounamus 4 Euangelistas & forte inquit 72 discipulos. Non audet certò affirmare, ne forte Episcopis suis Dioecesanis superiores viderentur. Bellarmini interpretatio est insulsa. Agit enim Apostolus de officiis & functionibus à Deo institutis ad opus ministerii. Scribere Euangelia non est functio instituta ad opus ministerii, magis quam scribere Acta Apostolorum, aut Epistolas. Hoc accidentarium erat & commune tam Apostolis, quam Euangelistis, scribere Euangelia, quod una etiam vice præstiterunt. Hîc autem distinguuntur alii ab aliis speciali aliqua & peculiari functione. Quod ad Dounamum, hæsitanter loquitur, & commentum illud de 72. Discipulis ad Euangelistarum munus à Christo vocatis nulla niti Scripturæ authoritate supra ostendimus. Sed detur, verum esse; cur tamen alios excludit Euangelistas, quos & Euangelistas fuisse fatetur, eorumque functionem extraordinariam? An extraordinaria munera cum ordinariis miscebit? Multò magis igitur fatendum est, Euangelistas illos hoc loco indicari, cum nulli alii sunt nisi unius generis Euangelistæ, quamvis modo vocationis differant, nempe quod Apostolorum afflatu intrinseco, aut per Prophetas Spiritu jubente vocati fuerint, priusquam missi, aut assumpti ab Apostolis. Et dictis liquet, Timotheum Euangelistam fuisse, virum Apostolicum, & plus quam Episcopum, & proinde ad Episcopi gregarii ordinem absque injuria non redigendum. Salmeron in 1. Timoth, *Videtur ergo quod fuerat plusquam Episcopus, etiamsi ad tempus in ea civitate ut Pastor prædicaverit, & ad sacros ordines promoverit, unde quidam vocant eum Episcopum.* Episcopum ad Presbyteri gradum reducere, sacrilegium esse dixerunt olim quidam Chalcedonenses: sed Euangelistas suo loco movere, & ad Episcoporum gradum dejicere grandius sacrilegium est. Sed dicent, fuisse simul Euangelistas & Episcopos, nec propterea capite diminutos, quia Episcopatum gesserint. *Imo, Euangelistas potius & Episcopos*, inquit Bilsonus. *Quamprimum enim certis affixi sedibus cum potestate & authoritate, quam dixi, Apostolorum comites esse desierant; quia aliud, quam Episcopi esse poterant? Apostolis præsentibus quidem assistebant, absentium vero vices supplebant, Ecclesiasque ab ipsis relictas in eodem statu conservabant. Jam verò, si Apostoli potestatis istius ratione, cum in alicubus locis permanerent, Episcopi essent, multò magis Euangelistæ.* Respondeo, diversa esse hæc duo munera, Euangelistarum, & Pastorum sub quibus comprehendunt Episcopos suos Hierarchicos. *Alios*, inquit, *dedit Euangelistas, alios Pastores* & proinde, ut illi volunt, Episcopos. Extraordinarium opponitur Ordinario. Non potest unus & idem simul & semel in eadem materia fungi officio ordinario & extraordinario, sed alterutrius exercitium suspendi oportet. Uti ordinarius pastor alligatur uni certæ Ecclesiæ ex officio, quam deserere non potest; ita extraordinarius non uni Ecclesiæ alligatur ex officio, licet commoratus fortè ad obitum ibi fuerit, sed tenetur aliis Ecclesiis operam suam accomodare, & semper paratus esse ductum Spiritus Sancti, aut Apostolorum mandatum, si Euangelista, sequi. Dixit supra Whitakerus, quicquid egerat Jacobus, ut Apostolum, non ut Episcopum, egisse; sic dico, Euangelistam omnia ut Euangelistam egisse, non ut Episcopum, etiam cum substitit plures annos in aliqua certa Ecclesia. Jacobus subsistens Hierosolymis vocatur Apostolus; Philippus Cæsareæ, Timotheus Ephesi, commorantes, non Episcopi, sed Euangelistæ, nuncupantur. Euangelistæ & Apostoli nominibus designatur functio quam exercebant, nempe quòd non ordinaria fuerat sed extraordinaria. Alia præterea & majori authoritate prædicabant Euangelistæ, quam Pastores ordinarii, nempe legatione sua fungentes, ut legati extraordinarii donis extraordinariis præditi, & Apostolorum mandatarii, quod

L. 4. Cap. 4.

Pag. 105.

De Gubernat. Cap. 12. p. 279. 280.

quod non poterant ordinarii pastores. Si Episcopi & Euangelistæ functio formaliter non sit eadem, nec actus Episcopi & Euangelistæ formaliter idem, inquit, vir limatissimi ingenii Banesius Anglus Perkinsi successor in Codice quodam Manuscripto. Quod quidam objiciunt, inferiores functiones in superioribus contineri, respondet, si intelligunt virtute & eminenter, nempe quod Apostoli & Euangelistæ potuerunt exercere actus omnium inferiorum functionum, sed altiori ratione, iste sensus, inquit, aliquatenus tolerabilis est. Sed si intellexerint formaliter & eadem ratione qua inferiores, falsum est. Exempli gratia, inquit, Capitalis Justitiarius Angliæ non est formaliter Conestabularius. Materialiter Euangelista & Pastor ordinarius operantur circa eandem materiam, sed eodem modo formaliter non operantur. Præterea non continetur Episcopus Hierarchicus in Apostolo & Euangelista, sicut Presbyter. Apostoli quandoque Presbyteri vocantur, quia Presbyteris & Apostolis multa sunt communia; sed Episcopi, eo sensu quo volunt Hierarchici Episcopatum suum defendere, nusquam vocantur. Si Apostolus & Euangelista continet in se Episcopum ut inferiorem, oportet primum extra Apostolum & Euangelistam dare instantiam de Episcopo, ut damus de Presbytero. Nam ut Apostolus vel Euangelista continebat sub se Presbyterum, ita reipsa habuit Ecclesia Presbyteros alios ab Apostolis & Euangelistis. Similiter, ut Apostolus vel Euangelista contineat in se Episcopum Hierarchicum, tanquam inferiorem, oportet ostendere in Ecclesiis Apostolicis Episcopos Hierarchicos alios ab Apostolis & Euangelistis, ut verba Apostoli ipsorum sententiæ sic quadrare possint. Alios dedit Apostolos, alios Euangelistas, alios Episcopos Hierarchicos, alios Presbyteros. Oportet monstrare non unum & eundem simul Apostolum & Episcopum, Euangelistam atque Episcopum, sed alium atque alium. Apostolos non Euangelistas, Euangelistas non Apostolos, Presbyteros nec Apostolos nec Euangelistas passim monstrabimus. Episcopum Presbytero gradu potestatis directivæ & correctivæ superiorem ab Apostolo vel Euangelista alium, nunquam nusquam ex Scripturis monstrabunt. Est ergo petitio principii, cum dicunt Timotheum ut Euangelistam continere sub se Episcopum, quia nullus erat ille Episcopus in rerum natura alius ab Euangelista, qui sub eo contineretur. Præterea non opus fuisset nova ordinatione, ut Episcopatum susciperet Ephesinum, si ut Euangelista contineret sub se Episcopum. Detur igitur Apostolum & Euangelistam continere sub se Presbyterum, non modo eminenter, sed etiam formaliter, quicquid possunt agere & operari ultra Presbyterum, agunt & operantur, non ut Episcopus Hierarchicus Presbytero superior, qui nullus erat, sed ut Apostoli & Euangelistæ in celsiori gradu extra ordinem & ad tempus a Domino collocati. Sed replicat Dounamus. *Auctoritas, quæ ipsis commissa fuerat, perpetuo est necessaria, absque* *In Concion.* *qua neque gubernari potest Ecclesia, ut absque jurisdictione, neque in posterum conservari, ut absque ordinatione; ideoque non peculiaris extraordinariis personis, sed ordinaria derivatione continuanda in iis qui Timothei ac Titi successores sunt.* Item; *Ac ne putemus hæc illis dicta fuisse, tanquam extraordinariis personis, quarum auctoritas cum ipsis interitura esset, sed ipsis, eorumque successoribus usque ad mundi finem: severe injungit Timotheo, ut mandata præceptaque, quæ ipsi tradiderat, inviolata servarentur usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi 1. Timoth. 6. 23. 14. ac proinde à talibus qui æqualem auctoritatem habituri essent in finem usque.* Communem omnium cantilenam sic canit Tilenus. *Num extraordinarii nobis erant ac temporarii Canones illi in Epistolis ad Timotheum & Titum perscripti? Cur igitur nostrorum Patrum Ordinationes ad hanc normam exigimus? Alia quoque occurrit in Genevensibus placitis hallucinatio, quòd extra-*

traordinarium cum temporario confundunt, quasi extraordinarium quod est, idem temporarium esse necesse sit, perpetuum esse non possit. Atqui ut inauguratio Aaronis ad Sacerdotium, licet extraordinaria, non tamen propterea Aaronis morte fuit finita, sed principium fuit & fons successionis ordinariæ; sic etiamsi extra ordinem, & ab ipso Christo immediat- vocati fuissent Timotheus & Titus, quod falsissimum esse modò ostendimus: non tamen hinc efficeretur, plurium Ecclesiarum præfecturam ipsis solis commissam, non item aliis, quibus ipsi acceptam à Paulo, vel etiam à Christo, lampada tradidissent, vel quos Ecclesia in demortuorum locum suffecisset, committi potuisse. Et alibi; *Acceptam à Paulo potestatem non tantùm ad tempus usurpasse, sed ad posteros quoque transmisisse; adeo ut quàm necessarium est Ecclesiæ verbi & sacramentorum ministerium, tam sit in hoc ministerio perpetuum jus illud ac potestas instituendi ministros, non minus gradibus, quàm dotibus inter se diversos. Temporarias has in Ecclesia functiones esse qui statuit, ipsam Ecclesiam temporum vicibus tandem evertendam, ac pessundandam putat.* Cap. 4.
Bellarminus probat, oportere aliquem Petro succedere in Pontificatu Ecclesiæ universæ ex fine Pontificatus Nam certum est, inquit, Pontificem esse propter Ecclesiam, non Ecclesiam propter Pontificem. Respondet Tilenus. *Etiam Apostolatus, & Prophetia, & Euangelistarum munus fuit propter Ecclesiam, Ephes. 4. 11. An ergo semper in Ecclesia Prophetæ, Apostoli, & Euangelistæ?* Dicit Bellarminus, non minùs, imò magis nunc egere Ecclesiam uno Pastore quàm tempore Apostolorum. Respondet Tilenus; *Hinc sequeretur etiam pluribus eam nunc egere Apostolis, & Prophetis. Negamus vero eadem prorsus requiri in jaciendis fundamentis, & in erigendis parietibus, exædificandoque toto corpore: alia ratio rei in generatione, alia in constitutione.* Dato igitur, non concesso, Petrum totius Ecclesiæ Pastorem fuisse tempore Apostolorum, non tamen concedit Tilenus ejus Pontificatum ad unicum perpetuo successorem derivandum, quia alia est ratio rei in generatione, alia in constitutione. *Nec sequeretur denique egere nunc ex eo quod tunc eguerit, si hoc concederemus,* inquit Junius, *nam fieret posset, ut tunc eguerit novella, quæ nunc non egeat radicata.* Whitakerus ait; *Vultne quicquid Apostolorum tempore fuit, id esse perpetuum? At multa tum extraordinaria fuerunt. Et aliam fuisse formam regiminis tempore Apostolorum, aliam nunc, Stapletonus ipse fatetur. Nam tum per Apostolos, Euangelistas, Prophetas, Ecclesia gubernata fuit, at nunc, per solos Pastores & Doctores regitur: reliqui enim sublati sunt.* Non solum dona dicit fuisse extraordinaria, sed etiam aliam regiminis formam Apostolorum temporibus, quàm postea sub Pastoribus ordinariis. Sicut, domo exædificata, non opus est Architectis ad fundamenta jacienda, neque aliis operariis ad parietes erigendos, ut in extruenda: ita nec Apostolis eorumque cooperariis opus est, Ecclesia jam constituta, sicut initio nascentis Ecclesiæ. Temporaria functio non ex modo vocationis solummodò, quia scilicet vocatur quis ad eam extra ordinem, sed etiam ex ipsius natura, dignoscenda est. Aaronis & Posterorum Sacerdotium ordinarium erat, ex Dei institutione, licet Aaronis vocatio fuerat extraordinaria. Extraordinarium erat ortu, licet in progressu ordinarium ejus & posterorum munus. Non modò sunt à Christo ἀμέσως vocati Apostoli, sed etiam donis extraordinariis præditi, & functione temporaria & extraordinaria instructi ad peragrandum orbem, & prædicandum Euangelium cum authoritate divina potius quàm humana, & Ecclesiam Christi in terris fundandam. Cum Apostolus ait Ephes. 4. alios dedit Apostolos, alios Euangelistas, alios Prophetas, alios Pastores & Doctores, utrum enumerat dona solummodò, an etiam functiones? *Non de donis in abstracto solum agit, sed de functionibus, & qui eas legitimè administrant instructis,* respondet Tilenus. *Non de donis illic agit Apostolus de quibus ante egerat; sed de vocationibus & administrationibus in Ecclesia institutis pro demenso donationum ejus;*

De Pontif. l. 2. Cap. 12. Not. 6. 8.

Controv. 4. Quæst. 4. c. 2. p. 374.

De Pontif. l. 1. c. 9. Not. 82.

ejus, respondet Junius. Episcopos suos & totam Hierarchiam dicunt in horum verborum *Pastores & Doctores* involucris latere. Si *Apostoli & Euangelistæ* nomina functiones significent, oportet diversas esse ab omnibus Hierarchiæ functionibus, quæ ordinariæ sunt Non ergo solummodo vocatio & dona Apostolorum & Euangelistarum sunt extraordinaria, sed & ipsæ functiones. An Apostolus nil aliud significat, quam dona personalia Apostolorum, non autem officium? Similiter Euangelista? Aaron & posteri successores nec authoritate nec potestate aut functione distinguebantur, ut Apostoli & Euangelistæ ab omnibus ordinariis functionibus in Ecclesia, neque habebat functionem aliam, quæ includebat & in se continebat sacerdotium illud quo functi sunt ejus successores. Sed pergo Dounamus, ne Episcopatum, quem Apostolicæ institutionis & divini juris esse asseruit, perpetuò & immutabiliter ad esse Ecclesiæ necessarium statuere cogatur ex loco illo supra citato 1. Timoth. 6. 23. excogitavit istam distinctionem. *In omni regimine*, inquit, *distinguenda sunt, potestas, ordo, forma vel modus, titulus sive applicatio potestatis ad personam & usus* Ipsa potestas exercenda, & ordo, quibus inferiores superioribus subjiciuntur & subordinantur, sunt essentialia & immutabilia in omni regimine; sed forma vel modus, id est utrum Monarchicè, Aristocraticè, an Democraticè exercenda potestas, titulus, utrum rectores successione an electione jus acceperint in potestatem, & usus quomodo exerceant, sunt mutabilia. Si ista sunt distinguenda in regimine ordinario, quod asserunt esse Apostolicæ institutionis, multo magis in extraordinariis Ecclesiæ rectoribus distinguenda sunt. Apostolorum igitur & Euangelistarum functio extraordinaria à potestate jurisdictionis & ordinationis distinguenda est. Euangelistarum functio non est perpetuò necessaria, quippe quæ extraordinaria & temporaria tantummodo erat, sed potestas ordinationis & jurisdictionis, quam exercebant, est perpetuo necessaria usque ad illustrem adventum Domini nostri Jesu Christi. Christi mandatum de prædicando Euangelium omnibus gentibus, baptizando, & mortem Christi annuntiando in Eucharistia celebranda, usque ad ipsius reditum, Apostoli per se præstare non poterant, sed per ipsorum successores perficiendum & implendum erat. Non tamen oportebat successores Apostolos esse. Sic Euangelistæ & Apostoli potestatem ordinationis & jurisdictionis exercebant in Ecclesia, non tamen oportebat Apostolos & Euangelistas in Ecclesia durare usque ad finem sæculi. Moses & ejus successor Josua duxerunt populum Dei per desertum, & introduxerunt in terram Canaan. An propterea cum introductus Dei populus in teram Canaan oportebat eligere successores, qui in eodem gradu succederent Mosi & Josuæ? Apostoli & Euangelistæ duxerunt fideles per desertum Paganismi, & plantarunt Ecclesias. An idcirco oportebat alios eligere, qui Apostolis & Euangelistis in eodem authoritatis gradu succederent? Ordinarium regimen reipublicæ Moses instituit, licet ipse extra ordinem à Deo excitatus, & penes summum Synedrion summam potestatem ordinariam ex Dei instituto reliquit. Ita & Apostoli ac Euangelistæ reipublicæ Christianæ regimen ordinarium, quod permansurum decreverunt, non apud sui similes, sed apud Presbyterium seu Presbyterorum Senatum deposuerunt. *Nunquam instituit Christus, ut Apostolis secundum gradum in Ecclesia succederetur*, inquit Junius: *quæ res, si fuisset, jam Apostolatus functio ordinaria dicenda esset. Hoc autem veritati & rationi adversatur. Omnes Dei servi in doctrinam Apostolorum successerunt, in gradum eorum neminem adoptavit Deus.* Successio, ait Banesius, est vel in gradum eundem, vel in caput. In gradum eundem, ut cum frater fratri succedit in jure hæreditatis. In caput, cum quis non eadem linea sed ex alia legaliter succedit. Sic in gradum Apostolorum & Euangelistarum, quia extra-

Controv. 5. Lib. 1. Cap 14. Not. 15.

extraordinarius & temporarius, nemo ſucceſſit. In caput, Presbyteri & paſtores ordinarii, quaſi ex alia linea, quia ordinarii, ſucceſſerunt. Leges à Moſe de Politia latæ non erant temporariæ & extraordinariæ, ſed durante Iſraelis republica ſervandæ, licet non perpetuò à ſucceſſoribus qui in gradum Moſis ſuccederent. Sic Canones in Epiſtolis ad Timotheum & Titum perſcripti ſunt, non ut apud ejuſdem gradus & functionis ſucceſſores perpetuo maneret regimen Eccleſiæ. Eccleſiaſtica poteſtas, ait Gerſon, tribus modis conſideranda eſt, formaliter ſeu abſolutè, materialiter ſeu reſpective, prout huic vel illi applicatur, & executivè. Etſi abſolutè duret poteſtas eadem, tamen applicative variata eſt, & quæ erat in Apoſtolis & Euangeliſtis, non ſemper apud Apoſtolos & Euangeliſtas manſit. Sicut de jure in Apoſtolorum vel Euangeliſtarum gradum nemo ſuccedere potuit, ita nec de facto aliquis ſucceſſit. Tito Eccleſiarum totius inſulæ cura demandata eſt. Non ſucceſſit unus aliquis, cui ex æquo omnes Eccleſiæ totius inſulæ commendatæ ſunt. Philippus Epiſcopus Gortinenſis eſt primus, quem poſt Apoſtolorum tempora proferunt Titi ſucceſſorem. At ille non erat Epiſcopus Eccleſiarum omnium in Creta. Nam Epiſcopus eſt unius tantùm Eccleſiæ Epiſcopus, licet jam ponamus Eccleſiam illam eſſe amplam & Diœceſanam. Plures erant in Creta Diœceſes. Unius earum Epiſcopus memoratur Philippus. At Titus non unius, ſed omnium curam ad tempus ſuſcepit. Dices igitur Archiepiſcopum fuiſſe. Hoc etiam falſum. Nam Archiepiſcopus nullus eſt, qui non habet ſibi ſubordinatos Epiſcopos Diœceſanos. At Titus nullos Epiſcopos Diœceſanos, ſed Presbyteros oppidatim conſtituit in Eccleſiis, & nullos habebat tales Epiſcopos ſibi ſubordinatos. Præterea Archiepiſcopus non eſt plurium Eccleſiarum Epiſcopus, ſed unius tantummodo, licet plurium in eadem provincia Epiſcoporum in Synodis præſes. Epiſcopum Eccleſiæ alicujus audivimus, ſed Epiſcopum *Eccleſiarum* aut Archiepiſcopum *Eccleſiarum* aliquem dici inſolens eſt. Archiepiſcopum Alexandriæ, non autem Archiepiſcopum Ægypti dicimus. Archiepiſcopo non ſunt ex æquo traditæ omnes ſuæ Provinciæ Diœceſes. At Titus non curabat unam Diœceſanam in Creta ut Epiſcopus, & alias ut Archiepiſcopus. Si nec Epiſcopus nec Archiepiſcopus, an non Euangeliſtam fuiſſe neceſſariò oportet? etiam tum cum in Creta ab Apoſtolo derelictus, imò etiamſi inde nunquàm migraſſet, nec alias regiones poſtea ut Euangeliſta peragraſſet, ſed ibi diem ſupremum obiiſſet. Si Titus Archiepiſcopus fuiſſet, ſequeretur etiam Archiepiſcopos eſſe Apoſtolicæ inſtitutionis, & priores Epiſcoporum inſtitutione. At prius falſum, nec id apertè profiteri ipſi audent, & poſterius abſurdum eſt. Si Titus nec Epiſcopus, nec Archiepiſcopus, ſed Euangeliſta fuit; an Timotheum Epiſcopum vel Archiepiſcopum fuiſſe judicabimus? Timotheum Epheſi ſubſtitiſſe, non unius Eccleſiæ Epheſinæ, ſed aliarum quæ in Aſia propriè dicta & vicinis locis erant, valde probabile eſt. Nam veriſimile eſt ob eundem finem ibi manſiſſe, ob quem prius Apoſtolus triennium. *Ita ut omnes, qui habitabant in Aſia, tum Judæi tum Græci, audirent ſermonem Domini Jeſu* Act. 19. 10. Ibi oſtium magnum apertum 1. Cor. 16. 9. & illuc ventitabat omnis Aſia minor, inquit Lorinus in Act. 19. vel religionis cauſa ad Dianæ templum, vel negotiorum ad metropolin & urbem Proconſularem, vel ſtudio Philoſophiæ: nam inde fluxit Philoſophia Jonica. Judæi etiam dictæ civitatis municipes erant ejuſque privilegiis potiebantur. Tilenus noſter dicit, Timotheum non ſolum Eccleſiam quæ erat Epheſi, ſed & in locis finitimis curaſſe. Chryſoſtomus ait; *Quæri meritò poteſt, quomodo Timotheum adſe vocet, cui Eccleſiæ gentiſque totius crediderat gubernacula.* Theodoretus in 1 Timoth. 3. Aſianorum Epiſcopum vocat, quod propriè dici non poteſt. Nam, ut dixi, Epiſco-

De Poteſtate Eccl. Conſiderat. 6.

Contro. 3. l. 1. c. 9. Not. 42.

In 2. Timot. Homil. 10.

Episcopus est unius Ecclesiæ Episcopus. At in Asia plures erant Ecclesiæ. Si nulli Tito & Timotheo in tam ampla jurisdictione successerunt, indicium est, Euangelistas fuisse, non ordinarios Pastores, & eorum functionem non fuisse ad successores sui similes derivandam. Quod igitur dicunt, Paulum præscribere in Epistolis ad Timotheum & Titum, quomodo se gerant Episcopi in suo munere, falsum est. Nam quomodo præscriberet Canones & regulas iis, qui nulli erant, vel re & instituto, vel proposito Apostoli. Episcopi verum postea occuparunt locum affinem gradui Euangelistarum, & propterea Canones præscriptos Timotheo & Tito exequi potuerunt, sed non sequitur ex ipsorum facto vel jure humano, esse legitimos successores Titi & Timothei. Quæ scripsit Apostolus, tum Timotheo & Tito ut Euangelistis, tum legitimis successoribus in tabulis testamenti designatis, nempe Pastoribus ordinariis præscripsit. Ipse Dounamus fatetur, Canonibus hisce informari non solum Episcopos, sed etiam, ubi desunt Episcopi, Presbyteros. Apostoli ipsi non erant Episcopi, & tamen hos Canones observarunt. Cum in Scripturis nullibi pedem figere possunt, ad subscriptiones Epistolarum, & testimonia Patrum, confugiunt. Nam subscriptiones annexas ad finem Epistolarum non esse Canonicæ Scripturæ partem ullam, satis constat. Tanta varietas est harum subscriptionum in Codicibus Manuscriptis, ut nullo pacto conciliari possit. Ipsi Pontificii, Baronius, Serrarius, Rhemistæ, & alii, falsi arguunt plurimas. Ex Epistolarum argumento earum falsitatem evincit Beza. Cum scriberet Paulus ad Corinthios Epistolam Priorem, an certum illi fuit se scripturum aliam? Cur igitur subscriberet Paulus, *Prior ad Corinthios*? similiter ad Thessalonicenses, & ad Timotheum. In Prioris Epistolæ ad Timotheum subscriptione dicitur, scriptam esse ex Laodicea. Beza, Baronius, & Serrarius, conjiciunt scriptam fuisse in Macedonia. Laodicea Phrygiæ Pacatianæ Metropolis dicitur. *At nusquam hoc epitheton apud illius ætatis scriptores legitur*, ut observavit Beza, *sed apud recentiores illos, qui Romani Imperii jam inclinantis provincias descripserunt. adeo ut ex hoc etiam loco constare possit, multo post has scriptas Epistolas tempore istiusmodi Subscriptiones additas fuisse, ab aliquibus plerunque vel indoctis, vel certè non satis attentis.* Codex Claromontanus nullius loci meminit. Ad finem Posterioris Epistolæ dicitur Roma esse scripta ad Timotheum, qui primus Ephesi ordinatus fuit Episcopus. At hoc membrum deest in quibusdam vetustis Codicibus, in veteri Vulgata editione, & apud Syrum interpretem. Paulus ita scripsisset, *ad Timotheum Episcopum Ephesi vel Ephesinæ Ecclesiæ*, non autem, *ad primum*, cum nondum certum, an succederet secundus; nec *ad primum Episcopum qui ordinatus fuit*, sed potius *ordinatus est*. Postremum membrum non extat apud Syrum. Paulus ita scripsisset, *cum ego iterum sisterer Cæsari Neroni*; non autem, *cum Paulus iterum sisteretur Cæsari Neroni*. Præterea ex verbis Apostoli, 2 Timoth. 4. 16. *in prima mea defensione nemo mihi adfuit*, colligunt quidam liberationem è prioribus vinculis, & post decennium fere posteriora vincula, in quibus iterum sisteretur Neroni. De re ipsa non multum laboro, sed ex versu illo tale quid posse colligi pernego: Quasi verò post 9. aut 10. annos scriberet, quid accidisset illi in prima defensione, præsertim Timotheo, quem post priora vincula convenisse, & Ephesi Episcopum constituisse, referunt. Epistolam istam scriptam fuisse in prioribus vinculis, supra pluribus argumentis probavimus, & proinde hoc postremum subscriptionis membrum non est ab Apostolo additum aut annexum Epistolæ. Si igitur post priora vincula, è quibus scripta est ista Epistola, Timotheus fuit constitutus Episcopus; quod hic dicitur, *scriptum esse Roma ad Timotheum, qui primus Ephesi ordinatus fuit Episcopus*, assumentum scriptoris alicujus imperiti esse oportet. Nam nondum erat ordinatus Episcopus.

pus nisi post priora vincula, ut ipsi volunt. Interim meminisse oportet, Theodoreti regulam falsam esse, aut Paulo sic scribendum erat, *ad Timotheum Apostolum Ecclesiæ Ephesinæ.* Subscriptione annexa ad finem Epistolæ ad Titum dicitur ex Nicopoli Macedoniæ scripta. At non ibi fuit cum scripta est ista Epistola. *Quum misero Artemam ad te, aut Tychicum, stude venire ad me Nicopolin, nam illic decrevi hyemare.* Non dicit *Hic*, ac si ibi esset dum scriberet, sed *illic* quò nondum in isto itinere pervenerat. Præterea *ordinatus primus Episcopus Ecclesiæ Cretensium*, &c. quis quæso erat secundus Episcopus Cretensium, imo an unquam ullus? Episcopum Dioecesanæ alicujus Ecclesiæ, sed non omnium Cretensium, legimus. Deinde dixisset Episcopum Ecclesiarum Cretensium, non Ecclesiæ Cretensium. Nam gentis aut nationis alicujus Ecclesias Christianas semper in plurali numero *Ecclesias*, nunquam in singulari numero *Ecclesiam*, appellant Lucas in Actis, & Paulus in Epistolis. Denique Claromontanus Codex, teste Beza, non aliud habet quàm, *finita est Epistola ad Titum.* Syrus *finitur Epistola ad Titum quæ scripta fuit è Nicopoli.* Vulgata vetus editio nihil habet de Titi Episcopatu. Quod ad Veterum testimonia attinet, nulla proferunt eorum qui primis 500. annis floruerunt, nisi Pseudo-Dionysii, qui patribus annos ferme 600 ignotus fuit. Aliorum scripta sunt vel supposititia, ut Catalogus Scriptorum, qui Hieronymo, Liber de Vita & Morte Sanctorum, qui Isidoro tribuitur, aut fabulosa & inter se pugnantia, ut Nicephori, Dorothei, Antonini. Dorotheus ait, *Euangelium Christi exorsus Ephesi Illyricum usque, & in universa Hellade prædicavit, ubi & mortuus & honorificè sepultus est.* Si persuasum unquam fuisset isti Dorotheo, Timotheum fuisse à Paulo Ephesi constitutum Episcopum, hæc nunquam scripsisset. Nam Euangelistam potius quàm Episcopum nobis his verbis depingit. Magister Historiæ Scholasticæ refert illum fuisse Episcopum Lystrensem. Aut sunt recentiora veterum illorum testimonia, ut Theophylacti, Primasii, & similium. Aut secundum morem sui seculi scripserunt, cum Episcopi gradum sublimiorem, Euangelistarum gradui affinem & similem, occupabant, non autem propriè locuti sunt. Quot Veteres citat Bellarminus, qui Petrum Episcopum appellant? Petrum tamen non fuisse Episcopum angusta significatione, asserunt etiam Hierarchici, ut Sutlivius contra Bellarminum de Pontifice, & Dounamus; & impropriè locutos fuisse Veteres illos, qui Petrum Episcopum vocarunt. Annon etiam impropriè, qui Euangelistam Episcopum appellarunt? Eusebius refert, in prima post Apostolos successione plurimos fuisse Euangelistas. Cum igitur opus adhuc esset Euangelistis, quamdiu supererant Apostolorum aliqui, cur cessarent à functione sua Euangelistica Timotheus & Titus? *Quia ergo post fundamentum aliarum Ecclesiarum necessarius erat Titus qui ædificium superstrueret, scribit ei, ut cum Artemam aut Tychicum, unum scilicet de duobus qui secum fuerant, in Cretam misisset, impleturos locum ejus, ipse Nicopolin veniret.* Eundem Tychicum Ephesum Roma misit, cum Timotheum ad se venire jubet. Johannem historiæ tradunt in provinciarum divisione sortitum esse Asiam, & Ephesi commoratum maxima ex parte usque ad relegationem in Pathmum, & postea etiam rediisse Ephesum. Quomodo igitur fuit Timotheus Episcopus? Nam usque ad Johannis relegationem ibidem Episcopum constituunt. Si Timotheum Episcopum volunt constitutum, priusquam Ephesum venerat Johannes, cum tamen Timothei annos producunt ad annum Christi 90. alii ad 108: unà Episcopatum gessisse oportuit. At Apostolos fatentur Episcopos constituisse non in iis locis, ubi ipsi ad tempus commorati sunt, sed in aliis, cum aliò migrarent. Nam ubi aderant Apostoli, potestatem omnem Episcopalem sibi ipsis reservasse dicunt. Maneat igitur firmum, Euangelistas semper fuisse, non Epis-

L. 3. c. 31.

In Tit. 3.

 copos

copos Hierarchicos, Timotheum & Titum, ut & plerosque alios, qui tanquam Planetæ in suis sphæris pererrabant, dum ordinarii Pastores suis locis hærerent, ut stellæ in firmamento fixæ. Si daremus Episcopos fuisse Titum & Timotheum, non tamen sequitur eumpse, ut ait Tilenus, Episcopatum gessisse, quem Angli. Nam Anglus singulari sua potestate solus dominatur in Ecclesias, per se, aut per Cancellarium suum, Officialem, aut Commissarium; non ita Titus aut Timotheus. Imo nos, qui Euangelistas fuisse asserimus, in Ecclesiis constitutis singularem potestatem exercuisse negamus. Quæ scripta sunt Timotheo, in triplici sunt differentia, sicut ea quæ dicta sunt Petro. Quædam ei scripta sunt pro se tantum, quædam pro se & omnibus Christianis, quædam pro se & omnibus aliis Episcopis Ecclesiæ Ephesinæ de quibus Act. 20. prout ex diversa ratione colligi possunt. Quicquid enim juris communis est, rectè de unoquoque singulariter dicitur κατ' ἰδίαν, & de aliis intelligitur κατὰ συνεκδοχήν. Atque hæc de Timotheo & Tito, quos ex Scripturis probare conantur constitutos fuisse ab Apostolis Episcopos. Si responsio nostra de Euangelistica ipsorum functione satis habet ponderis, fatetur Bilsonus Episcopalis muneris & potestatis eversionem & ruinam inde sequi.
De Gubern. c. 6. p. 347. *Plane enim*, inquit, *hoc si defecerit, Episcopis suam authoritatem Ecclesiæ consuetudine vendicare liceat, Divino aliquo Jure aut scripturarum testimonio non licebit.*

Ex consequenti quomodo probaverit Dounamus, Episcopos esse Apostolicæ institutionis, hactenus vidimus. Videamus & eorum argumentum, qui immediatè
Defens. l. 4. Cap. 3. Sect. 1. à Christo ipso institutos esse volunt. Quamvis Dounamus ulterius non progreditur, quam ad institutionem Apostolicam, tamen ait plurimos Patrum asserere Christum in Apostolis & Septuaginta discipulis duos ministrorum gradus instituisse, Episcoporum & Presbyterorum. Et qui dicunt Episcopos Apostolis successisse, ex consequenti etiam dicere, Christum, cum instituit Apostolos, Episcopos instituisse. Septuaginta Discipulos ad stabile & perpetuum munus à Christo, dum
L. 2. Cap. 3. Num. 6. esset in carne, vocatos non fuisse, sed ad temporariam quandam & generalem annunciationem adventus Messiæ, supra ostendimus. *Itaque non propterea quod defecerint 70 negabo illis directam successionem per nostros Presbyteros, sed quod illos non tanquam stabile aliquod corpus illius numeri Christus instituerit, sicut stabile duodecim Apostolorum collegium fecerat. Unde & in locum Judæ, antequam illi aggrederentur munus Apostolicum post resurrectionem illis commissum, substituendus fuerat Matthias Act. 1 profectò ipsius Christi inspiratione, & in sortibus illis concursu. Et quoad quisque eorum vixit, Apostolicum munus expressè sibi cum mandato generali commissum exercuit. Quam confirmationem, quodque mandatum & generalem missionem à Christo factam 70 discipulis non invenio; neque possum affirmare, in ipsis fuisse directè, proximè, & immediatè, institutum ordinem Presbyteralem, sicut in 12 Apostolis directè & immediatè institutus est ordo Episcopalis*; ait Spalatensis. Postea in Euangelistarum aut Presbyterorum ordinariam vel extraordinariam functionem omnes, aut aliquot ipsorum traductos
Lib. 2. Cap 3. Num. 8. fuisse, non negamus. *Imò ante omnia, ne penitus irrita esset illa Christi actio, qua 72 elegit, Apostoli sancti illos eosdem 70 discipulos, ut verè perpetuos Christi asseclas, etiam post peractam primam missionem, denuo univerunt post Christi ascensionem*, dicit Spalatensis; quod fieri potuisse non inviti dabimus; illud etiam, quod dicit ex illis 70 dis-
Defens. Ca 3. Sect. 3. cipulis plures ab Apostolis factos similiter Apostolos generales, hoc est, ut nos secundum Scripturam loquimur, Euangelistas. Sed ad ordinem Presbyteralem fuisse vocatos negat. Apostolos fatetur Saravia non accepisse potestatem ligandi & solvendi, nisi post mortem Christi. Nam *Apostolatus*, inquit, *sua initia & progressus habuit & nonnihil à se diversus fuit post acceptum Spiritum Sanctum. Præterea claves regni cœlorum potestatemque ligandi se daturum promisit, quam ante mortem suam non dedit,*

dedit, quippe quæ adhuc conjuncta erat cum Aaronico sacerdotio, non prius finem acceptura, quàm sacrificio corporis sui Leviticas hostias aboleret, sacerdotiumque & quicquid cum eo conjunctum erat, in seipsum transtulisset. Et hinc stante Vetere Ecclesia novam fundare non poterant. Si ante Christi mortem ligandi & solvendi potestatem non habuerunt, Episcopi nondum erant. Quid si nec Presbyteri? Nam illa missio in civitates Judææ communis illis cum 70 dispulis, non fuit ad munus stabile & fixum prædicandi Euangelium, sed ad generalem illam annunciationem & proclamationem de qua supra diximus, cum de 70 discipulis egimus. Negat etiam Th. Beza baptizandi potestatem. *Nec verum esse arbitror quod ais,* inquit, *baptizandi quoque potestatem tunc illis fuisse commissam, cum nulla, ne tenuissima quidem, fiat ejus apud Euangelistas mentio.* Miratur Saravia, D. Bezam qui Annotationibus doctissimis novum Ibidem. Testamentum illustravit, ter quaterve ad incudem revocavit, iterum atque iterum legit & relegit, tam absurdè scribere; *Cum diserte apud Johannem legatur Dominum* L. 2. Cap. 3. *non baptizasse, sed ipsius discipulos Joh. 4 2 & 3. 22. Hic lapsus,* inquit, *D. Bezam* Num. 2. *admonere debet ipsum labi potuisse, nec oraculum esse quicquid ab ipso proficiscitur, &c.* Sic impudenter pergit, ac si per triumphum captivum duceret virum illum eruditissimum, audax & insolens. Discipulorum baptizare nihil aliud erat quàm tingere Christo Euangelizante, ut supra diximus. *Ille quidem docebat & euangelizabat (quomodo enim suum baptismum Christus daret sine euangelizatione) discipuli vero hi tunc primum adhuc rudes & nondum satis ad euangelizandum instructi, verè adhuc discipuli, nondum magistri, suum ministerium solummodo in baptizando ita jubente Christo exercebant. Nondum enim illos suos duodecim collegerat, neque ullum ex discipulis ad euangelizandum adhuc miserat, sed quos habebat discipulos eos tantum apud se ut discerent & testes oculati esse possent vitæ & actionum ipsius detinebat, eosque ad baptizandum interdum adhibens, mox ad euangelizandum & baptizandum tanquam magistros emissurus erat.* Si nondum ad Discipulatum omnes Apostoli, ad Apostolatum ulli vocati sunt, quomodo quæso ut Presbyteri baptizare poterant? Baptizasse, id est tinxisse tantùm, Christo ipso Euangelizante & mandante, sequitur. Hæc enim gesta esse ante Johannem conjectum in carcerem, satis constat. Quod seorsim & per se baptismum ministraverint, docentes & tingentes, ne tenuissima fit apud Euangelistas mentio. Quomodo baptizare potuerunt discipuli priusquam ad Apostolatum vocati, non capio, nisi illorum baptizare fuerit solummodo tingere. Vocationem, & rectè quidem, à missione prima & secunda distinguit Saravia, & vocationem interdum præcedere, non semper cum missione conjunctam esse, asserit. Est enim non rarò post vocationem opportunitas missionis expectanda, ut in Mose & Davide ostendit. Et proinde missio illa 12 Apostolorum Matth. 10. non est necesse Beza de ut propriè & peculiariter Apostolica appelletur, *ad quam tum implendam prorsus* Grad. Cap. *inepti fuissent Apostoli, sed fuit duntaxat quoddam ejus præludium & rudimentum, ut* 1. *omnes ac pene singuli ad audiendum ipsum Christum accurrerent.* Sed esto: potestatem baptizandi habuerint, potestatem tamen ligandi non habuerunt ante Christi resurrectionem, ait Saravia. Unde ergo colligunt, Apostolos 70 discipulis potestate superiores fuisse? Dignitate inferiores fuisse 70 discipulos Apostolis non negamus; sed Apostolos ullam habuisse in 70 discipulos potestatem, negat ipse Saravia. *Subjectos autem fuisse Apostolis ego nusquam aio, quod sciam, sed uno gradu in-* Defens. c. 2. *feriores. Utrosque fuisse primos sub Domini directione, dum in terris vixit, Euangelii præcones.* In quem finem igitur Apostolorum & 70 discipulorum distinctionem adducunt, ut Episcopi potestatem directivam & correctivam in Presbyteros probent. Patres, qui post annos amplius 300 scripserunt, Episcopos suos Apostolis, Presbyteros septuaginta Discipulis succedere dixerunt. Nunquam dixerunt,

ex instituto Christi succederè, quia nunquam instituit Christus, ut Apostolis *secundum gradum in Ecclesia succederetur*, inquit Junius. *Quomodo ergo, inquies, dixerunt hos illis succedere? nempe humana, ac non divina institutione, analogica ratione quadam, non autem propria, imitatione communi quadam, non singulari necessitate Ecclesiæ. Succedere igitur ex simili, non autem ex pari, hos illis dixerunt Patres, quia gradus in Ecclesia non pares, sed similes, non plene, sed quodammodo, observari putabant alii posse, alii oportere. Si quæ autem similitudo est, tantùm secundum quid & remotissima, tamen similitudo est, si verè vera, si imaginariè imaginaria. Hæc verò secundum quid, remota, & imaginaria similitudo est, ex qua, si qui absolutè concludunt, absolutè fallunt.* Bellarminus. *Eo modo succedunt Episcopi Apostolis, quo Presbyteri discipulis 72. At constat Presbyteros non succedere propriè discipulis, sed solum per similitudinem. Nam discipuli illi 72 non fuerunt Presbyteri, nec ullum ordinem aut jurisdictionem à Christo susceperunt.* Vides ut convenit inter Bezam, Bellarminum, Spalatensem, de munero 70 discipulorum. Sed quid proprie adumbrarunt? Apostolos & eorum cooperarios, qui in orbem terrarum mittendi erant. Sed pergamus ad potestatem plenam Apostolatus, quam acceperunt post resurrectionem, cum datæ sunt illis claves, quas ante promiserat Christus, & misit eos sicut ipsum Pater miserat, effuditque in eos dona Spiritus Sancti. An non tum constituit Apostolos Episcopos? Respondeo, non constituisse Episcopos propriè, sed Apostolos. Nam Episcopum volunt adversarii esse Pastorem Ordinarium qui habet in alios pastores potestatem. Talem potestatem non habuit Apostolus ullus, ac si Episcopatum haberet ordinarium inclusum in Apostolica functioue, & ab ea diversum. Omnem quam habebant potestatem Apostoli in Presbyteros, ut Apostoli exercebant, non ut Episcopi gregarii. Si etymon vocis respicias, Apostolica illa potestas, Episcopalis dici potest, & Apostolatus Episcopatus, ut Judæ Apostolatus Episcopatus dicitur, Act. 1. *Ad illud de Juda respondeo, in Psalmo 108 vocari Episcopatum*, ait Bellarminus, *non id quod propriè nunc vocamus Episcopatum, sed præfecturam quamcunque. Est enim in Hebræo Pekudah, quod visitationem seu præfecturam significat. Et credibile est Petrum Hebraicè allegasse hunc Psalmum, & nomen illud præfecturæ ad Apostolatum Judæ accommodasse. Lucas autem hæc referens Græcè sequutus est 70 interpretes, qui verterunt τὴν ἐπισκοπὴν, qua voce 70 interpretes non potuerunt intelligere nisi præfecturam in genere, cum non esset ipsorum tempore Episcopatus propriè dictus adhuc institutus. Adde quod etiam Cicero Lib. 7. Epist. ad Atticum hoc nomine utitur, cum dicit se à Pompejo totius Campaniæ Episcopum constitutum.* Addo ex Junio, prophetam scripsisse propriè in Doegum aut alium improbum, & ad Judæ historiam minimè respexisse, licet Petrus accommodet verba Apostolatui Judæ. Observat etiam Chemnitius eadem in Examine. *In Pandectis sunt Episcopi præfecti rebus venalibus. Et illa vocabula eo lubentius accomodarunt ad ministerium Ecclesiasticum, quia ex Græca Veteris Testamenti versione nota tunc & vulgata erant. Pakod pekudah pekudim, quæ significant visitationem, inspectionem, munus, curam, administrationem commissam, officium demandatum, Græci reddiderunt ἐπισκοπεῖν, ἐπισκοπὴν, & ἐπίσκοπος, Num. 13. Episcopi exercitus, Judic 9 Abimelech habet Episcopum Zebul, 4 Reg. 11. Episcopi qui sunt super exercitum: ibidem, Custodiæ positæ super domum Domini ita exponuntur à Græcis, constituit Episcopos super domum domini, 2. Paralip 34. Inspectores operantium vocantur Episcopi Num. 4. Munus seu officium Eleazar in tabernaculo Domini vocatur ἐπισκοπὴ, ita Psal. 106. functio Judæ vocatur ἐπισκοπὴ.* Hoc postremum de Judæ functione aliter in parallelis interpretatur Junius, nempe de Juda non prophetasse hoc loco Davidem, sed tantum accomodata esse verba prophetæ ad Judæ Apostolatum accommodationis genere ætiologico. Utcunque est, videmus græco vocabulo significari in vete-

De Cleric. c. 14. Not. 15.

De Pontif. l. 4. c. 25.

De Pontif. l. 1. c. 23.

De Sacram. Ordinis c. 4.

veteri testamento, unde citatus locus, non id quod nunc propriè vocamus Episcopatum, sed Præfecturam quamcunque. Præfecturam habuisse Apostolos, tantum abest ut negemus, ut summam in Ecclesia præfecturam sub Christo eis tribuamus, & præfecturam illam Apostolicam extraordinariam & temporariam fuisse dicimus omni dignitate & potestate ordinaria subliniorem. *Quarta* Apostolatus *nota*, inquit Casaubonus, *est potestas longè major & augustior, quam ulli unquam alii functioni spirituali fuerit attributa. Solis enim Apostolis dictum est, sicut misit me Pater, ita & ego mito vos, Johannis* 20. 21, *quod etiam significat Apostolus* 1 *Cor.* 12. 29. *B. vero Chrysostomus eum locum tractans, ea quam dixi homiliâ, ut magnitudinem muneris Apostoli exprimeret, comparationem spiritualium dignitatum (ipse* ἀρχὰς *nominat) cum civilibus, quas* αἰσθητὰς *appellat, instituit, & ait Apostolatum inter spirituales esse* ὑπατίαν πνευματικὴν, *id est, supra omnes alias functiones spirituales sic eminere, ut supra omnes civiles magistratus eminet potestas Consularis* Itaque, inquit, Apostolatum nominat potestatem omnium maximè spiritualem, item potestatem potestatum, & præterea potestatum spiritualium caput, radicem, & originem sive fundamentum; quoniam Apostolatu continentur omnes inferiores potestates, quas eo loco Paulus enumerat. *Quis nescit*, inquit Augustinus, *illum Apostolatus principatum cuilibet Episcopatui præferendum.* Sed quid ad ista regerit Tilenus discipulus, vel potius Saravia Magister. *Verum excipitis extraordinarias functiones ac temporarias cum ordinariis ac perpetuis perperam à me misceri, ac confundi. Apostolum igitur audite docentem, quorsum ista munia ac gradus à Christo instituti, in quem finem referendi, quamdiu retinendi, quando desituri; sic ille, Ad instaurationem sanctorum, ad opus ministerii, ad ædificationem corporis Christi, donec evadamus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, ad mensuram staturæ adulti Christi, &c. Ephes.* 4. 12. 13. 14. *In altero demum sæculo id futurum testatur ipsemet Beza, disciplinæ vestræ, si non conditor, saltem instaurator & assertor acerrimus. Quantisper igitur in hoc sæculo versatur Ecclesia, sicuti Sanctorum* καταρτισμῷ, *operi ministerii, ædificationi corporis mystici; ita & muneribus illis, diversisque munerum gradibus, locus est* Item; *Num igitur dicetis, superstites adhuc, aut ex* ᾅδου *reduces habemus Apostolos, Prophetas, aut Euangelistas? An Episcopi etiam* τοῦ τυχόντος *ordinatio vel consecratio, ejusdem prorsus notæ Legatos ac Tribunos Christi nobis exhibebit, quos non nisi ab ipso militiæ hujus Imperatore Christo* ἀμέσως, *ut vocari, necessariisque donis instrui, sic & copiis suis præfici, posse persuasum habemus? Sic igitur habetote: In functionibus, quas extraordinarias ac temporarias fuisse pertenditis, nos quidem multa extraordinaria dona ac temporaria vobiscum agnoscimus: ipsas autem functiones* ὁσιωδῶς *acceptas, non nisi ad brevissimum illud tempus quo Apostoli in carne vixerunt institutas fuisse, falsissimum est. Fuerunt sanè illi à Christo immediatè vocati missique, testes ejus* αὐτόπτισοι, *nullis certis finibus circumscripti, sed ad universum terrarum orbem obeundum præconiique sui luce collustrandum destinati, à Spiritu Sancto ita eruditi ac gubernati, ut in excitando spirituali Ecclesiæ ædificio nihil nisi purum putum aurum, vel in fundamento ponerent, vel in parietibus ac tecto superstruerent. Fuerunt hæc in Ecclesiæ primordiis inchoando operi, & tum convertendis infidelibus tum confirmandis fidelibus glіscente hostium Euangelii rabie & immanitate, planè necessaria charismata, quibus accesserunt & alia, miraculorum, sanationum, linguarum, rerum occultissimarum intelligentia, futurarum prædictio &c. sed hæc aliis quoque concessa Apostolorum non fuerunt propria. Postea vero constitutis Ecclesiis, circumlatoque per orbem Euangelismo, dona illa continuari ac perennare necesse non fuit, cum & tabulæ fidei præsto essent, ad doctrinæ, ipsiusque etiam Christo probatæ disciplinæ declarationem, & miraculis olim editis, utraque etiam hodie obsignetur: ipsas autem Apostolici muneris partes essentiales, quæ in verbi prædicatione, Sacramentorum administratione, & disciplinæ*

Exercit. 14. *pag.* 314.

*L.*2. *de Baptismo Cap.*1.

Parænes. c. 3.

Paræn. c. 4.

plinæ gubernatione spectantur, non magis quam ipsam Christi Ecclesiam evanescere, aut aboleri oportuit. Ne vos quidem fratres Scoti graduum inæqualitatem inter Pastores in verbo laborantes & Presbyteros morum præfectos, inter hos & Diaconos pauperum curam gerentes, negare sustinetis; hoc unum ferre non potestis, ut Pastor Pastori, Presbyter Presbytero præstet, aut præsit. Quasi cum Paulus Timotheo (Petrus συμπρεσβύτερον se vocans) aliis Presbyteris mandata dedit: ille Pastor, iste, Presbyter, esse defuisset: aut quod priscis Ecclesiæ temporibus, aureoque illo Apostolorum ævo Divini fuit instituti, hodie pro humano aut etiam Satanico habendum esset commento. Hæc summa Dissertationis Saravianæ, quæ habetur Cap. 16. 17. 18. Tractatus de Gradibus; quam alibi etiam aliis verbis attingit, ut supra diximus, ubi extraordinarium cum temporario confundendum non esse dicit, & Timotheum & Titum successisse in eo, quod ordinarium habebat Apostolatus *Quocirca tam illi, quam alii plures ejusdem notæ ab Apostolis adsciti συνεργοὶ, in eo quod ordinarium, essentiale, ac perpetuum habet Apostolatus, jure merito eorum collegæ dicuntur; ac propterea Paulus in quibusdam Epistolis modò Sosthenis, modò Sylvani, modò Timothei, nomen cum suo conjunctum præscribit.* De extraordinaria vocatione, & munere temporario & extraordinario, supra egimus, & utrum Apostoli & Euangelistæ fuerint Episcopi propriè dicti, necne, & utrum eorum functiones erant in Ecclesia permansuræ. Sed quia reponit Tilenus eadem pluribus verbis, plura etiam & nos addemus. Apostolus Ephes. 4. non vult, singula illa munera, quæ ibi numerantur, durare, quantisper in hoc sæculo versatur Ecclesia, sed singula inservire operi ædificationis Ecclesiæ usque dum absoluta fuerit tota illa cœlestis civitas; quod quidem opus erit in perpetuo motu usque dum omnes fideles evaserint in unitatem fidei & agnitionis filii Dei, in virum perfectum. In ædificationis autem istius opere alii fundatores, alii superstructores. Non est necesse, ut fundatores sint superstructores, sed jactis semel fundamentis defuncti sunt officio suo, & durat, etsi non actu, virtute tamen in opere ipsorum opera. *Et murus urbis habebat fundamenta duodecim, in quibus erant duodecim nomina Apostolorum Agni*, Apoc. 21. 14. *Et fundamenta muri urbis omni lapide pretioso ornata* vers. 19. Apostoli dicuntur fundamenta Ecclesiæ triplici ratione, ait Fildus. 1. Quia ipsi primas plantarunt & fundarunt Ecclesias, ac infideles ad Christianismum converterunt. 2. Quia ipsorum doctrina immediatè à Deo accepta, est regula fidei omnibus posteris, & fundamentum immobile, cui innititur fides Ecclesiæ usque ad finem. 3. Quia erant capita, rectores, & pastores universalis Ecclesiæ, penes quos erat non modo supremum, sed etiam primum & originale regimen Ecclesiæ, è quorum larga & ampla legatione omnis potestas & authoritas Ecclesiastica, licet inferiore gradu & modo, ad successores erat derivanda. Vides igitur, quomodo Apostoli inservierint ædificationi corporis Christi, nempe ut inceptores operis, fundamenta ædificii jacientes, quibus superstruxerunt Euangelistæ, & superstruunt pastores ordinarii, usque dum absolutum fuerit ædificium. Cum quærimus, num superstites adhuc, aut ex inferis reduces, habemus Apostolos, Prophetas, aut Euangelistas; respondet Tilenus, functiones ipsas οὐσιωδῶς acceptas durare, licet multa fuerint in functionibus extraordinaria & temporaria: item ipsas muneris Apostolici partes essentiales manere, nec magis quam ipsam Christi Ecclesiam evanescere aut aboleri oportet At functionis Apostolicæ partes essentiales non erant omnes ordinariæ & perpetuæ, sed aliæ extraordinariæ, aliæ ordinariæ. Nec extraordinaria vocatio nec dona extraordinaria sunt partes functionis & ministerii Apostolici. Functionem extraordinariam & aliam à Pastoribus & Doctoribus ordinariis οὐσιωδῶς differentem habebant Apostoli. *Apostoli & Pastores seu Episcopi propriè dicti ita distinguuntur, ut aliud plane*

Paræneſ. c. 5.

Lib. 5. c. 22.

De Pontif. Lib. 2. Cap. 19.

plane sit Apostolus, aliud Pastor sive Episcopus. Et ipse, inquit Apostolus, dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores, Ephes. 4. *Quid disertius dici potuit? quosdam dedit Apostolos, alios autem Pastores & Doctores.* Hæc Sutlivius Hierarchicorum unus, cum probaturus est Petrum non fuisse Episcopum. Si aliud planè Apostolus, quam Pastor aut Episcopus, non habent omnes muneris partes essentiales communes, & certè illud esset miscere & conturbare omnia, si functiones, quæ sunt planè aliæ ab aliis, partibus omnibus essentialibus convenire statuerimus. Tilenus alibi sic scribit. *Petri autem sicut & reliquorum Apostolorum munus fuit extraordinarium, ideoque temporarium, non perpetuum.* Non dicit vocationem, & quædam dona, sed munus ipsum fuisse extraordinarium & temporarium. Item; *Petro succeditur, vel ut Apostolo, vel ut Monarchæ & totius Ecclesiæ Rectori, vel ut ministro Euangelii. Apostolatus strictè sumptus functio est extraordinaria, in qua locum non habet successio. Monarchia extra Christum est commentitia, ab ipso Petro aliena, nedum successori cuipiam conveniens. Ministerium verbi, sicuti ordinaria est in Ecclesia functio, ita hoc respectu omnium Pastorum est communis ista Petri successio.* Hæc ex Junii Nota 18 transsumsit Tilenus. Vides Apostolatum strictè sumptum & à Pastoris munere diversum, esse per se functionem, eamque extraordinariam. Mirum certè, si sit per se functio, essentiale tamen nihil habeat à Pastoris munere diversum. Nam quid ingredietur essentiale in definitionem functionis Apostolicæ, si omnes partes muneris essentiales sint communes? Vel fallit vel fallitur Tilenus, cum partes essentiales muneris Apostolici enumerat, Verbi prædicationem, Sacramentorum administrationem, Disciplinæ gubernationem. Si per disciplinæ gubernationem intelligit tantummodo gubernare Ecclesiam & disciplina regere, erat pars quidem essentialis muneris Apostolici, sed communis Presbyteris. Si per gubernationem disciplinæ intelligit summam illam potestatem & præfecturam quam habebant in universali Ecclesia, supra omnes Pastores & Doctores ordinarios, tantum abest ut negemus esse partem essentialem functionis Apostolicæ, ut inter præcipuas muneris Apostolici partes numeremus. In hac præcipue parte latet fallacia. Nam ista præfectura & summa potestas in Ecclesia universali extraordinaria erat, & temporaria, neutiquam ad successores aliquos transmittenda. In extraordinariis enim locum non habet successio. Nam successio est ordinis & perpetuitatis. At non potest idem esse ordinarium & extraordinarium. Cum dixisset Bellarminus, Episcopos succedere Apostolis non propriè, quomodo unus Episcopus alteri, & unus Rex alteri, sed per quandam similitudinem, & proportionem, quia nimirum sicut Christo in terris vivente primi erant sub Christo Apostoli duodecim, deinde 72. Discipuli; ita nunc primi sub Romano Pontifice sunt Episcopi, post eos Presbyteri, inde Diaconi, &c. Nam nullam, inquit, habent partem veræ Apostolicæ authoritatis. Nam Apostoli poterant in toto terrarum orbe prædicare, & fundare Ecclesias, scribere libros Canonicos, habuerunt donum linguarum & miraculorum, & in totam Ecclesiam habuerunt jurisdictionem: hæc autem non habent Episcopi. Quid respondit Tilenus? *Si apud se fuisset cum ista scriberet, utique cogitasset, ad Apostolicam authoritatem pertinuisse etiam ista quæ in ordinario Ecclesiæ ministerio locum habent & usque ad consummationem seculi sunt permansura, puta verbum Dei prædicare, Sacramenta ministrare, disciplinam curare, & si quæ sunt ejusmodi, ut toti Ecclesiæ perpetuo necessaria, ita & omnibus Ecclesiæ Pastoribus, tam extraordinariis, quam ordinariis, communia. Propria Apostolorum γνωρίσματα sunt hæc.* 1. *Immediata à Christo vocatio.* 2. *Immediata ab eodem institutio.* 3. *Ἀναμαρτησία in doctrina, sive scripto, sive viva voce ab ipsis tradita.* 4. *Προστασία seu præfectura, & auctoritas in Ecclesiam universam,*

De Pontif. Lib. Cap. 12. *Not.* 13. *Nota* 20.

De Pontif. Lib. 4. *Cap.* 25. *Not.* 3.

versam, utcunque deinde ad functionis commoditatem provincias inter se diviserint. Vides, ut inter propria Apostolorum γνωρίσματα numeret præfecturam & auctoritatem in Ecclesiam universam, & distinguat à cura disciplinæ, quam, hic in Parænesi, disciplinæ gubernationem vocat, & utrobique communem facit pastoribus, tum ordinariis, tum extraordinariis. Præfectura ista, & auctoritas in Ecclesiam universam, est pars essentialis muneris Apostolici, & ἐπισκοπὴ quædam extraordinaria. *Omnes Apostoli propter muneris sui dignitatem atque amplitudinem mundo omni præfuerunt, ut possis verissimè dicere, Apostolos fuisse Episcopos totius mundi, mundumque totum fuisse Apostolorum διοίκησιν,* inquit Whitakerus. Ex eadem mente Junius; *Episcopatus Petri, ut Apostolorum omnium, fuit Catholicus, non Romanus, aut glebæ Romanæ aut rupi Tarpeiæ adscriptus.* Episcopatus iste Catholicus erat extraordinarius, temporarius, & de essentia Apostolatus. *Est enim Apostolatus proprie nihil aliud,* inquit Junius, *quam Episcopatus immediatè à Deo institutus, purè θεόπνευστος, & communis, id est, sine certi loci assignatione.* Episcopatum istum & authoritatem Apostolicam inter temporaria numerat etiam Bellarminus, nisi quod in uno Petro Apostolatum quendam fingit & Episcopatum universalem, qui ad successores Petri transiit. *Fuit,* inquit, *in illis Ecclesiæ primordiis necessarium ad fidem toto terrarum orbe celeriter disseminandam, ut primis prædicatoribus & Ecclesiarum fundatoribus summa potestas, & libertas concederetur. Mortuis autem Apostolis Apostolica authoritas in solo Petri successore permansit.* Saravia & ejus discipuli omnem pudorem exuerunt, qui in Episcopis Hierarchicis Apostolicam authoritatem durare dicunt. Qui succedit proprie parem authoritatem habet, cum eo cui succedit. Sic Rex Regi succedens eandem authoritatem habet: sic Proconsul Proconsuli. *Sed in iis quæ Apostoli extraordinariè habuerunt non successerunt illis Episcopi, hoc est, in illa potestate quæ verè & proprie Apostolica est. Nam Bellarminus ipse fatetur Episcopos non habere authoritatem prædicandi in toto orbe, & Ecclesias fundandi: unde intelligi potest quàm inconsideratè quidam Theologastri affirment, Apostolicam authoritatem adhuc in Ecclesia remanere,* inquit Whitakerus. Saraviam absque dubio ejusque discipulos Theologastros intelligit Et quid Tilenus nisi Theologaster Whitakero? Summa igitur illa præfectura non tantùm extensive, sed etiam intensive, extraordinaria fuit, & temporaria, id est, non tantùm, quia universalis, & ubique gentium fundare Ecclesias, & omnibus Pastoribus præesse authoritate Apostolica poterant, sed etiam intensive. Nam non alia erat natura potestatis Apostolicæ in particularibus stationibus, ubi commorati sunt, ab ea quæ inerat in universali. Ex dictis colligo. 1. Præfecturam istam, & summam potestatem in Ecclesiam universam, & in singulas ejus partes prout ferebat occasio, ἐπισκοπὴν quidem, si vocis etymon respicias, sed extraordinariam & temporarium, Apostolatus partem essentialem &c. proinde ad successores non transmittendam. 2. Apostolatus non includit Episcopatum propriè dictum, & ordinarium, ut includit in se Presbyteratum. Nam præfectura Apostolica & summa potestas in Ecclesiam universam non potest esse simul ordinaria & extraordinaria. *Dicunt, Petrum ordinasse reliquos Apostolos Episcopos, sed absurdè & insulsè. Quorsum enim qui omnem in Apostolatu acceperunt Episcopalem jurisdictionem ordinarentur Episcopi? Num Rex creari solet Quæstor, aut summo Magistratui inferior potestas concedi solet?* inquit Sutclivius. Jacobus manens Hierosolymis nec novam potestatem ab Apostolica & summa potestate diversam accepit, ut fieret Episcopus, sed determinationem tantum summæ præfecturæ ratione particularis loci, etsi concederetur assignatam illi Ecclesiam illam particularem, non autem Palæstinæ & Judæorum Hebræorum Provinciam. Inter præfecturam Apostolicam, & potestatem Presbyteralem, nulla est media potestas, sed quicquid potue-

De Pontif. Quæst. 2. Cap. 8. Sect. 41.

Junius de Pont l 2. Cap. 4 Not. 1

De Pont Lib 1. c. 23. Not. 3

De Pont. Lib. 2. Cap 9.

De Pont. Lib. 1. Quæst. 8. Cap. 3. Nota. 2

De Pontif Lib. 2. Cap. 1

potuerunt Apostoli plus quam Presbyteri, id egerunt ut Apostoli. Etiam ipse Presbyteratus qui in Apostolatu includitur non ita fuit in Presbyteris, sicut in Apostolis, sed in his altiori ratione & eminenter, ut supra dixit Baynesius, & dicit etiam Fildus de Ecclesia Libro Quinto. Prædicabant verbum non ut ordinarii Presbyteri, sed ut Apostoli, ut legati extraordinarii & αὐτόπτισοι Summa huc redit, Apostolos habuisse ἐπισκοπὴν quandam, id est, præfecturam quandam & potestatem in Ecclesia universali & qualibet ejus parte, sed ea erat Apostolica propriè, & de ipsius Apostolatus strictè & præcisè sumpti essentia, & proinde extraordinaria & temporaria, quam non transmiserunt ad ullos successores. Erat enim personalis & instructa donis extraordinariis, & ad tempus necessaria, ad Ecclesiam in terris fundandam, & inchoandum ædificium cœlestis Hierosolymæ. Qui ergo argumentantur à gradu Apostolico & ipsorum præfectura, ad gradum Episcopalem & Episcoporum in Presbyteros præfecturam stabiliendum, absque ratione insanire mihi videntur. Pudet certe Dounamum ab Apostolorum Episcopatu in genere argumentum ducere; tantum adducit Jacobum, quem ordinatum ab Apostolis Episcopum dicit, quod etiam falsum esse & impossibile supra ostendimus. Oportet igitur ostendere, extra Apostolos, Episcopos quibus commiserunt præfecturam in Presbyteros; alioquin quomodo constabit præfecturam illam fuisse ordinariam? Dicit Tilenus, Timotheum & Titum successisse in eo quod erat essentiale & perpetuum in Apostolatu. Dicimus nos Pastores omnes ita successisse. Præterea in Timotheo & Tito erat etiam præfectura extraordinaria, licet non summa, ut Apostolica, eaque gradu minor. Oportet extra præfecturas extraordinarias, tum Apostolorum tum Euangelistarum, exemplum unius præfecturæ ordinariæ in Pastores & gregem in Scripturis monstrare, si Episcopos suos majoritate potestatis directivæ & correctivæ Presbyteris superiores divino instituto evincere vellent, alioquin operam ludunt. Quid sibi postea vel vindicarunt ex humano instituto vel usurparunt, ad jus divinum non spectat. An satis sanus igitur Tilenus, qui absque hac præfectura Apostolica Ecclesiam oportere evanescere dixit? Nam vel hanc præfecturam intellexit cum supra de perpetuis & ordinariis Apostolici muneris partibus egit, vel extra oleas vagatus est. Hierarchici certè fatentur, Episcopale regimen non esse ita necessarium Ecclesiæ, ut absque eo aboleri oporteat Ecclesiam. Videte igitur quò provectus est iste Sectarius. Pag. 116.

Progrediuntur alii, & Episcopos potestate ordinis & jurisdictionis Presbyteris superiores esse jure divino, probant ex figura Testamenti Veteris, ut Bellarminus Libro de Clericis. Nam erat unus Summus Sacerdos, Aaron, & qui ei succedebant; erant præterea Minores Sacerdotes, omnes videlicet filii Aaronis & qui ab illis descendebant; ac denique erant Levitæ cæteri, qui à Levi originem ducebant, sed non per Aaronem. At Episcopi, inquit, id sunt in Ecclesia, quod erant Pontifices in Testamento Veteri; id Presbyteri apud nos, quod illic minores Sacerdotes; ut etiam id Diaconi nostri, quod illorum Levitæ, ut docent Damasus Epist. 3. de Chorepiscopis, Hieronymus Epistol. ad Euagrium 85. Leo Epistol. ad Episcopos Germaniæ, & alii. Tilenus & alii Hierarchici sæpius inculcant politiam Veteris Testamenti, in qua sub Legis Oeconomia distinctio Ministrorum fuit instituta. *Illic*, inquit Tilenus, *sub uno eodemque sacerdotio dispares & inæquales Sacerdotum & Levitarum gradus constitutos videmus. Illic non modo Sacerdotes supra Levitas eminebant, sed inter ipsos quoque Sacerdotes varii erant gradus & ordines. In summo sacerdote seu Pontifice, non typi solum, sed εὐταξίας quoque ratio conspicua. Neque enim ille typum gessit Christi respectu Regiæ & Judiciariæ potestatis, quam habet Christus, qui alioqui tam secundum* Cap 14. Parænes. c. 2.

ordinem Aaronis, quam secundum ordinem Melchisedeci, Regis & Sacerdotis dignitatem habuisset. Præterea qui in Veteri Testamento Patres & Capita Sacerdotum, in novo ἀρχιερεῖς, Sacerdotum principes appellantur, in 24 τάγματα à Davide distributi (Machlekoth, Mismaroth, Pekuddoth, vocant Hebræi, Græci διαιρέσεις, ἐπισκήψεις, κλήρους, ἐφημερίας,) ut videlicet singulæ familiæ certis hebdomadum vicibus ministerium obirent. Hi omnes non solum ordine, sed etiam potestate, inferioribus sacerdotibus erant superiores. Bellarminus à typis & figuris argumentatur, cum probare vellet jure divino politiam Judæorum introductam in Ecclesiam Christianam. Nam & Ecclesiam Veteris Testamenti figuram fuisse Ecclesiæ Christianæ dicit, & Sacerdotium Veteris Testamenti figuram Sacerdotii Novi Testamenti. Intelligit autem sacerdotes suos sacrificulos. Si vera esset Bellarmini affirmatio de typo proprio & destinato, speciem aliquam haberet juris divini ipsius argumentum. Sed negatur. Nam nec Ecclesia Veteris Testamenti figura fuit Ecclesiæ Christianæ, si propriè loqui volumus. *Etenim figura non est idem cum re figurata: Synagoga autem non minus fuit Ecclesia, quam hodie est cœtus Christianorum, qui & ipse appellatur Synagoga Jacob. 2. 2. Abundavit quidem typis ac figuris prisca Ecclesia, at non propterea nihil ipsa nisi typus aut figura Ecclesiæ Christianæ* Neque Sacerdotes Veteris Testamenti erant typi sacrificulorum seu sacerdotum majorum & minorum Novi Testamenti. Sic enim summus Pontifex Oecumenicum aliquem Pontificem adumbrasset, sicut & Ecclesia Veteris Testamenti Ecclesiam universam visibilem. At quod ad summum Pontificem; *Agnoscimus*, inquit Tilenus, *hunc fuisse proprium ac destinatum typum Christi, quo exhibito ejusmodi umbris ac typis locum esse negamus.* Sed ex *figura communi sive exemplo nihil concludi necessario potest: ex figura autem propria optimè concluditur*, inquit Junius, *id revera esse aut fore, quod figuratum est. In hunc autem modum summus ille Pontifex olim fuit typus & figura propria venturi Christi, vel umbra legalis fuit, cujus corpus est in Christo.* Idem alibi; *Ex typo singulari personæ Christi non potest duci argumentatio ad rationem ministerii nostri ordinarii, ex singulari seu personali universale confici, ex legali ceremonia observatio perpetua.* Hierarchici nostri non à typo destinato & proprio, sed à figura communi & exemplo ratiocinantur. *Nam figura una communis est, quam vocamus exemplum, altera vero propria sive destinata, quam umbram vel typum dicimus* In Summo Sacerdote consideranda est, inquit, non solummodo ratio typi, sed etiam ordinis & politiæ. Neque enim ille typum gessit Christi respectu Regiæ & Judiciariæ potestatis, quam habet Christus, qui alioqui tam secundum ordinem Aaronis, quam secundum ordinem Melchisedeci Regis & Sacerdotis dignitatem habuisset Sed cum sancti omnes sint Deo Sacerdotes, ànnon illa ipsa eminentia summi sacerdotis, in qua illi ponunt ordinem & eutaxiam, typica fuit, & super eminentem summi Pontificis nostri supra omnes alios sacerdotes dignitatem adumbrabat, cujus sacerdotium in omnes fideles influit, & ethicos, licet non politicos in externo regimine sacerdotes & Pastores facit? Non sequitur tamen, Christum sic fore sacerdotem tam secundum ordinem Aaronici Pontificis quam Melchisedeci. Non enim erat potestas summi sacerdotis Regia, ut fuit Melchisedeci, & proinde non poterat summus Pontifex regale Christi sacerdotium adumbrare. Habuit Pontifex summus dignitatem quandam & eminentiam supra alios, etiam ut Sacerdos, licet non Regiam. Sed detur separata ratio politiæ & ordinis in his gradibus ab omni typo proprio diversa, non tamen ex figura communi seu exemplo concluditur necessariò eandem politiam eosdemque gradus in Ecclesiam Christianam introduci oportere, imo nec probabiliter. A diversis gradibus Sacerdotum & Levitarum sub lege Mosis nullam posse trahi necessariam consequentiam, fatetur ipse Bilsonus. *Nam tribus Levitica*, inquit, *neque alterius tribus regimini fuit*

De Pontific. Lib. 1. Cap. 9

Tilen. de Pont. l. 1. Cap. 9. Not. 13.

Tilen. de Pontif. l. 2. c. 9. Not. 15

Jun. de Pont. Lib. 2. Cap. 12. Not. 14

Jun. de Pontif. Lib 2. Cap. 12. Not. 16.

Jun. de Pontif. l. 1. Cap. 6. Not. 14.

De Guberna. Cap. 2.

fuit subjecta, neque sine manifesta ἀταξίᾳ omni gubernatione carere potuit. Quamobrem ut cæteræ omnes, ita hæc quoque suos proprios Magistratus habuit, videlicet Principem, Seniores, Judices, Præfectos, Chiliarchas, Centuriones, qui mos illius reipublicæ fuit. Addit, quod Jurisprudentia Judæorum Mosaicis libris comprehensa reipublicæ gerendæ formam continebat, & propterea Sacerdotes & Levitæ tanquam illius scientiæ peritissimi in iisdem cum judicibus subselliis sunt collocati: quòd hæc illis tributa est dignitas in suis familiis hæreditario jure & primogenituræ respectu: quod *ministeria sanctuarii & sacrificiorum ritus ac ceremoniæ, à quibus reliquæ tribus præter Leviticam omnes arcebantur, non unius generis erant, ut mirum videri non possit, diversos ministrantium gradus pro diversitate officiorum ac ministeriorum distingui, quamvis vel in postremis Domino inservire semper honorificum fuerit. Ast in Ecclesia Christi verbum & sacramenta Pastoribus omnibus nullo discrimine concredita, ut uniusmodi sunt, nec ullam habent administrationis celebrationisve differentiam, ita nec discrepantes Ministrorum gradus postulent.* Familiæ 24. hebdomadam integram operabantur in templo, & vocantur stationes hebdomadicæ, à Luca ἐφημερίαι, ab Hebræis *mishmaroth*, id est, φυλακαί, & Talmudistis stationes, utraque voce à militia desumpta, ut observavit Josephus Scaleger in Canonibus Isagogicis. Comparatur & Levitarum ministrantium in tabernaculo ambulatorio ministerium militiæ Numer. 4. propter ordinem quasi militarem, quem Sacerdotes cum Levitis in externo ministerio observabant. Ubi erat unicum templum commune, commune sacerdotii ministerium, millia ministrantium in quaque familia, non mirum si in tali sacerdotio & ministerio fuerit graduum subordinatio. Mutato sacerdotio, mutata lex est & politia illius Ecclesiæ statui congrua Dico etiam, nec probabiliter trahi posse consequentiam à diversis gradibus in Veteri Testamento. Dicit Bilsonus, licet necessaria consequentia trahi non potest, Dei tamen sapientiam in politia Levitica relucentem non esse repudiandam aut parvi ducendam. Idem & nos dicimus, addimus & adorandam, non tamen imitandam, ubi non subest eadem ratio. Primum, quia nec talem tribuum distinctionem, nec commune templum & commune ministerium in uno templo pro universali vel Nationali aliqua Ecclesia, habemus. Secundo, quia umbras & typos, ut illi, non habemus, à quibus penderet ista diversitas. Nam licet daremus diversam rationem politiæ à typo, à typo tamen maxima ex parte pendebat illa diversitas. Quia erat unus, qui præ aliis magis vivam expresserat Christi imaginem, an non ob illam causam etiam in politia sacra dignitate summus erat? Tertio, non est liberum, quamlibet politeiæ formam in Ecclesiam Christianam introducere, licet per se aut ratione quarundam circumstantiarum alibi laudabilem. Istud enim argueret, Christum non tam bene prospexisse Ecclesiæ Christianæ, quam veteri prospectum fuit, cum tamen Christus *fidelis fuerit ei qui ipsum constituit, ut & Moses fidelis fuit in tota domo ipsius*, Hebr. 4: 3. 5. Non reliquit Christus Ecclesiam tanquam tabulam rasam, cui inscriberentur ad hominum arbitrium leges de gradibus ministrorum ipsi ministrantium in Ecclesia sua. Atque hæc de argumenti consequentia In ipsa etiam graduum collatione qualis sit analogia videndum. Id sunt Episcopi, inquiunt, in Ecclesia, quod erant Pontifices in Veteri Testamento; id Presbyteri apud nos, quod illic minores Sacerdotes, ut etiam id Diaconi nostri, quod illorum Levitæ. At *Diaconiæ usus non fuit in Veteri Testamento, quia rebus pauperum & afflictorum alia via Lex Dei prospexerat; non ergo possunt Diaconi nostri simpliciter id esse, quod Levitæ erant, sed tantum respectu quodam sive ut loquuntur secundum quid, nempe quâ dativum est & accessionale ministerium ipsorum, prout Levitarum ministerium ad opus Sacerdotum fuit accessorium autoritate Domini, & quâ ministrant mensis.* Præterea, *fuit inter sacerdotes par consortium*

Pag. 297.

Junius de Cler. Cap. 14. Not. 13.

Not. 14.

honoris & potestatis, sed ordine impari, qua familiarum, qua temporis respectu. Penes consessum Sacerdotum ex lege fuit ordinaria jurisdictio Ecclesiastica, non penes unum summum Pontificem At Episcopo Hierarchici tribuunt majoritatem potestatis directivæ & correctivæ, quam non habuit solus Pontifex summus in inferiores familiarum principes, aut illi in inferiores sacerdotes. Imperfecta est igitur ista analogia, & proinde non concludit negatum, licet daremus necessariam posse trahi consequentiam à gradibus sub Veteri Testamento

Sunt, qui Monarchiam esse optimam reipublicæ formam, & proinde in Ecclesia erigendam, contendunt. Sed Sutlivius asserit, politicorum sententia Monarchiæ alias formas præferendas esse, præsertim Aristocratiam. *Hoc autem fecisse videntur, primò quia hoc genus imperii antiquissimum fuisse videtur, & ordini naturæ maxime consentaneum: deinde quia populus Dei illud primum probavit: tertio quia Deus non regnum, sed optimatum regimen populo Israelitico præscripsit: quarto, quia ratio hanc formam optimam esse suadet: postremò quia Divina & humana testimonia illam omnibus anteponendam esse docent.* Qui ab apibus, gruibus, armentis, argumentantur, non plus sapere dicit quam pecora campi: solum hominem secundum Aristotelem esse animal politicum: animalia rationis expertia non certa lege sociari: multa etiam animantium genera reperiri, quæ absque duce liberè vagantur. *Animalia pleraque nullius prorsus regiminis inter se sunt δεκτικά, ut leones, lupi, feræ pleræque omnes, aves item ac pisces. Ex terrestribus quod maximum est, puta elephas, itemque quod minimum, formica videlicet, ad Democratiam quam ad Monarchiam propius accedere videntur. Quæ vero Monarchiæ aliquam speciem referunt, & ab uno regi solent, ut boves, oves, asini, &c. nullum agnoscunt ducem congenerem, ac ὁμοειδῆ, sed hominis ductu & imperio reguntur*, ait Tilenus. Homerus unius imperium multorum imperio utilius esse cum dicit, de rerum bellicarum administratione Agamemnonem loquentem introducit, *quæ ob repentinos casus & incerta belli unius imperio tutissimè committitur*, inquit Tilenus. Sed missis Politicorum disputationibus, dicimus non alibi quærendum regiminis Ecclesiæ typum, quam qui expressus est in Scripturis Novi Testamenti. Alioquin argueremus, Christum non præscripsisse Ecclesiæ formam politiæ. *Quærimus qualem rempublicam Christus in facto institueret perpetuo retinendam, non qualis instituenda per humanam sapientiam, quæ in rebus divinis potius insipientia est, videretur*; ait Spalatensis.

Sutlivius de Pontif. l. 1. Cap. 1.

Tilenus de Pontif. Lib. 1 Cap. 2. Not. 7.

Not. 2.

Lib. 1. Cap 12. Num 12.

Argumenta nostra contra Episcopi principis potestatem intensivam sequuntur. Intensivam istam potestatem supra posuimus in singulari potestate Ordinationis & Jurisdictionis directivæ & correctivæ in Presbyteros & ipsorum greges Quod possunt uti consilio Presbyterorum, non minuit ipsorum principatum magis quàm Senatus aut Consilium regium Regis Monarchiam. *Certè enim Salomon 3. Regum 12. Seniorum cœtum habebat à consiliis, & Assuerus Ester 1. Sapientum consilio in rebus omnibus utebatur, nec tamen ideo non erant Reges*, inquit Bellarminus. Et alibi etiam dicit; *quod Episcoporum auctoritas non sit in cœtu Presbyterorum quasi Consulis in Senatu, sed ut Principis in Consilio Consiliariorum sibi subjectorum.* Eandem esse sententiam Hierarchicorum nostrorum, supra ostendimus. Cum igitur penes unum Episcopum sit τὸ κρατος καὶ τὸ κῦρος, de singulari potestate nihil minuitur, etsi aliorum consilio utitur. Nam majorem sententiarum numerum sequi, ut ipsi volunt, non tenetur. *Præterea quod Episcopi veteres sine Presbyterorum consilio nihil agerent, utile ac salutare, non tamen necessarium fuisse*, asserit Bellarminus. Asserunt id ipsum Hierarchici, quod & praxi sua ostendunt. Non enim consulunt Episcopi Senatum Presbyterorum, ut olim in veteri Ecclesia, imo nec opus esse post jam conditos tot Conones Conciliorum dictitant. Senatum Presbyterorum nolunt

Bellar. de Pontif. Lib. 1. Cap. 8. De Clericis Cap. 14.

De pontif. Lib. 1. Cap 8.

nolunt esse institutum divinum, ut sit Episcopo à consiliis, tanquam Consuli, nedum ut dirigat & regat Episcopum; & proinde utrumque Senatus usum rejiciunt. Nonne igitur jure divino Episcopum principem esse genuinum illum Episcopum, de quo controvertitur, contendunt? Perinde igitur est, sive sponte, sive Canonibus adactus utatur Presbyterio, cum de jure Divino disputamus. Nam jure Divino se non teneri asserunt. Jus Canonum est tantum jus humanum mutabile, quod etiam ipsi antiquatum esse dicunt, saltem abiisse in desuetudinem. Cum igitur jus humanum mutabile sit, & pro ipsorum arbitrio mutatum fuit, nos autem jus immutabile & perpetuum quærimus, Episcopum principem, quem singulari potestate ordinationis & jurisdictionis correctivæ & directivæ Divino jure præditum volunt, his argumentis impugnamus.

Primum Argumentum, Nullibi in Scripturis reperimus Episcopum alium quam Pastorem ordinarium, non Episcopum Præsidem, nedum Principem. Ergo jure Divino nullus habet singularem potestatem ordinationis directivæ & correctivæ in alios. Antecedens probatur exemplorum & testimoniorum inductione. Archippus, Epaphroditus, Timotheus, Titus, & sic de cæteris, non fuerunt tales Episcopi, sed vel erant Euangelistæ, vel Presbyteri seu Pastores ordinarii absque tali jurisdictione. Et Apostolus Rom 12. 1.Cor. 12. Ephes. 4. enumerans dona & Officia Ecclesiæ data, non meminit hujus Episcopi, & sic de aliis locis. Consequentia argumenti est necessaria; nam alioquin sequeretur, præcipuum Ecclesiæ Rectorem à quo pendet cujusque particularis Ecclesiæ regimen omissum esse à Christo legislatore, quod absurdum. Cum igitur jure Divino instituti non sint, humano introductos esse necesse est. Nam quod de cœlo non est ex hominibus est, Math. 21. 25. 26.

Secundum Argumentum sumitur à mandato Christi Matth. 18. *Dic Ecclesiæ.* Non dicit Christus, quod si non audiverit te aut duos illos fratres, quos tecum assumpsisti, *dic Episcopo*, sed *dic Ecclesiæ.* Vult Christus offensam deferri ad plures, non ad unum, ut ostendit gradatio. Progreditur enim Christus ab uno ad duos, à duobus ad plures. Eadem habentur, inquit Drusius, in Libro Musar 221. quamquam paulo aliter. *Qui arguit socium suum, debet primum hoc facere placide inter se & ipsum solum verbis mollibus, ita ut non pudefaciat eum. Si resipiscet bene est; sin, debet eum acriter arguere, & pudefacere inter se & ipsum. Si non resipiscit, debet adhibere socios, ipsumque coram illis pudore afficere. Si nec hoc modo quicquam proficit, debet eum pudefacere coram multis, ejusque actum publicare.* Videmus igitur, progrediendum ab uno ad duos, à duobus ad plures, non regrediendum ad unum. Dicunt, Ecclesiam posse unum aliquem significare (nempe personam publicam) qui virtualiter sit multitudo & cœtus, ejusque authoritatem habeat. Sed, præterquam quod nullibi in Scripturis monstrare possunt hanc vocis Ecclesiæ usurpationem, repugnat non modo gradatio de qua dictum, sed etiam promissio ratihabitionis sententiæ; dicit enim in plurali numero, *quæcunque ligaveritis*, non in singulari, *quæcunque ligaverit. Illud, Dic Ecclesiæ,* dicit Bellarminus, *significare, defer ad publicum Ecclesiæ judicium, id est, ad eos, qui publicam personam in Ecclesia gerunt. Ita enim Chrysostomus exponit. Dic Ecclesiæ, id est, Præsuli.* Respondet Tilenus noster; *Multitudinis numero utitur Chrysostomus*, προέδροις, καὶ προεστῶσι. *Imo*, inquit Junius, *dicit Chrysostomus Præsulibus scilicet ac Præsidentibus*, προέδροις καὶ προεστῶσι, *id est, Synedrio Ecclesiastico, sive collegio ex Presbyteris & Senioribus constituto. Per Ecclesiam*, ait Sutlivius; *non unus aliquis (nam hoc verbi ratio prohibet) sed plures Ecclesiæ Præsidentes intelliguntur. Ut autem unus tantum summus Ecclesiæ Monarcha designetur per nomen Ecclesiæ, fieri non potest. Repugnat enim primo*

& no-

Præter. in Novum Test. Matth. 18.

De Pont. l. 1. Cap. 6.

Nota 5.

Nota 19.

Sutl. de Pont. l. 1. c. 5.

& nomen & natura Ecclesiæ, quæ est congregatio ex pluribus, & in uno consistere, si propriè loquamur, non potest. Repugnat deinde & Patrum interpretatio, qui una voce non unum Pontificem, sed Episcopos & Præsidentes Ecclesiæ, seu ut patres Synodi Basiliensis loquuntur, Ecclesiæ Præsidentium Consilium designari volunt. Chrysost. in Math. 18. Æneas Syl. in Act. Concil. Basil. Agit ibi de summo tribunali in Ecclesia universali; rationes tamen militant etiam pro Ecclesia particulàri, nempe quod nomen & natura Ecclesiæ, quæ est congregatio ex pluribus & in uno, si propriè loquamur, consistere non potest, prohibent unum intelligi per Ecclesiam; alioquin poterat replicare Bellarminus, si Ecclesiæ vocabulo intelligitur unus in Ecclesia particulari, quid impedit, quin & eodem Monarcha summus designetur, qui præsit cum potestate Ecclesiæ Oecumenicæ? Præterea hic locus propriè & primariò de Ecclesiis particularibus intelligendus est, non de œcumenica sive essentiali sive repræsentativa. Nam deferre offensa ad Ecclesiam œcumenicam essentialem, impossibile est. Concilium œcumenicum raro convocatur, & est conventus extraordinarius. Christus amandat fideles ad conventum ordinarium & remedium paratissimum. In Veteri Testamento vox *Kahal* item *Gneda*, & versione Græca vox *Ecclesia* significat totam congregationem populi sive Civilem seu Ecclesiasticam, aut congregationem seu cœtum Seniorum & Rectorum populi, aut Prophetarum. *Deus adstat in cœtu fortium & inter Magistratus judicat*, Psal 82. 1. *Ut non moriatur, qui occidit, tantisper dum stat coram cœtu in judicium.* Num. 35. 12. *Tunc jus dicent cœtus inter ipsum percussorem & vindicem sanguinis illius secundum judicia ista* vers. 24. *Tunc mittentes Seniores civitatis illius, accipient eum inde, & tradent in manum vindicis illius sanguinis, ut moriatur* Deut. 19. 11. Seniores uno loco vocantur, qui altero cœtus. Sic Jos. 20. 4. & 6. *Vidit Lakahath hanebiim congregationem prophetantium*, Lakahath per metathesin pro *Kehillath*, græcè Ecclesiam prophetantium, 1. Sam. 19. 20. Easdem voces Hebræas Septuaginta reddunt per *Synedrion*, ut Prov. 26. 26. *Revelabitur malitia ejus in congregatione*, Septuaginta, *in Synedrio.* Et vice versa græcam Synedrii vocem, Matth. 5. 22. Syrus reddit per vocem *Kenushta*, quæ alibi significat Cœtum & Synagogam. Cum igitur vox Ecclesia & ei correspondentes voces *Gnedah* & *Kehillah* nunquam unum singulariter sed unum collective seu plures in unum cœtum collectos significent, patet Christum amandasse fratrem offensum non ad unum singulariter, sed ad plures in unum collectos.

Sutl. de Pontif. l. 2 7. Tertium Argumentum sumitur ab interdicto Christi, Luc. 22. *Christus disertè Apostolis, omnem in fratres dominationem, & præcipuè monarchiam, interdixit. Nam cum contentio inter eos esset de dignitate, dixit eis, Reges gentium dominantur in eos, & qui potestatem habent super eos benefici vocantur: Vos autem non sic* Bellarminus, Pontificis Romani monarchiam propugnans, respondet, Dominum non removisse Monarchiam ab Ecclesia, sed potius eam instituisse, atque admonuisse tantum diversam esse à Monarcha civili gentium; & velle Vicarium suum præesse, sed absque libidine dominandi qualis est in regibus gentium qui tyranni sunt plerunque, imperantque subjectis ut servis, & omnia referunt ad suum commodum & gloriam. Respondet Whitakerus; *Christus illis Ethnicorum Regum exemplum proponit, non quo ambitionem modo fugiant, sed ut potestatem regiam à se prorsus alienam esse intelligant. Id ex verbis non obscure colligi potest. Quanquam enim κατακυριεύειν & κατεξουσιάζειν, quibus verbis Matthæus utitur, imperium immoderatum interdum significant, Lucas tamen præpositionem omisit in utroque verbo. Atqui κυριεύειν & ἐξουσιάζειν de iis dicuntur, qui potestatem & dominationem obtinent, non qui insolenter aut tyrannice imperant, &c. Non enim omnes, qui principatum adepti sunt inter gentes, crudeliter & injustè*

De Pontif. Quæst. 1. Cap. 3. Sect. 1.

injustè imperarunt, imò multorum & justitia & clementia laudatur. Nec illud κατὰ malum aut præposterum aliquid semper arguit. Ibidem; *Si igitur non debet esse in Ecclesia tale aliquid, quale est civilis Monarchia, quod ipse concedit Bellarminus, tum unius in alios omnes dominatus non modo à Christo, sed ab ipso etiam Bellarmino tollitur.* Sed quid ista ad Episcopum? inquies. Certe si contra Papæ Monarchiam in Ecclesiam hæc ratio militat, militat etiam contra inferiores, sive Metropolitanum, sive Episcopum. Non somniabant discipuli de summa auctoritate, sed subordinata sub Christo, & Christus non Imperatorum, sed Regum, Luc. 22. 25. Principum & Magnatum, Matth. 20. 25. exemplum eis proponit. Ipse Calixtus Papa in Epistola ad Episcopos Galliæ citat hunc locum contra fastum Metropolitanorum, qui sine Episcoporum consensu vel præsentia judicabant de comprovincialium subditis. *Quicquid de provincialium Coepiscoporum causis, eorumque Ecclesiarum, & Clericorum atque Sæcularium necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc communi consensu comprovincialium agatur Pontificum, nec aliquo dominationis fastu, sed humillima atque concordi administratione, sicut Dominus ait, Non veni ministrari, sed ministrare, & alibi, Qui major erit vestrum, erit minister vester.* Si Metropolitanus excommunicare, judicare, vel aliquid agere præsumens, ut ibi dicitur, contra aliquem in Diœcesani parœcia aut diœcesi absque ejus consilio & consensu, dominatur ut solent Principes & Magnates; an non Episcopus etiam, quem dicunt jure Divino non teneri consensu & concordi administratione Presbyterorum, dominatur instar Magnatum qui potestatem exercent inter gentes? Calixtus desiderat non modo humilem sed etiam concordem administrationem. Bernardus ad Eugenium scribens hunc locum in eundem finem citat. *Nec tibi dare Petrus potuit, quod non habuit, quod habuit hoc dedit, sollicitudinem super Ecclesias. Nunquid dominatum? Audi ipsum: Non dominantes, ait, in Clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non veritate, vox Domini est, Reges Gentium dominantur eis, vos autem non sic. Planum est Apostolis interdicitur dominatus, &c.* Et tandem concludit; *Forma Apostolica hæc est, dominatio interdicitur, indicitur ministratio. Ita Bernardus aperte docet,* inquit Whitakerus, *non requiri in dominatione humilitatem, sed ipsam dominationem prohiberi. At Bellarminus permittit dominari, si humiles & modesti & mites in dominatione fuerint. Christus de re dixit,* inquit Junius, *dominantur, non autem de modo dixit, hoc vel illo modo dominantur. Illi dominantur, inquit, vos autem non sic, id est, non dominabimini. Simplex negatio est rei propositæ.* Tilenus similiter; *Non solum τὸ ποῖον, sed etiam τὸ ὂν prohibet Christus, & rem & rei modum removet.* Objicit Bellarminus; *Qui autem dicit, tu non sic præeris ut ille, id significat, præeris quidem, sed aliter quam ille. Deinde nonne clarè hoc loco subjungitur? Qui inter vos major est, fiat sicut minor, & præcessor, Græce ἡγούμενος, id est dux & princeps, fiat sicut ministrator. Unus igitur erat à Domino dux designatus.* Respondet Tilenus; *Non ergo restinxit, sed inflammavit ambitiosum illum affectum Dominus in suis, illudque quod de Othone Tacitus Histor. l. 1. omnia serviliter pro dominatione, discipulis sive præceptum sive consilium instillavit. Quod si vel cogitatu impium, omnino dicendum, Christum ad mentes & cogitationes illorum respexisse quas illi φιλοπρωτεύοντες secum volvebant. Atque ita interpretatur Matthæus, ita mentem Christi enuntians, Quisquis volet magnus esse, non quisquis ex meo instituto erit magnus, sed ex pravo suo desiderio.* Cogitationes quæ in discipulorum animos subrepserunt, non de tyrannide, sed superioritate & majoritate potestatis erant. Videmus igitur non modo nostros, sed etiam Hierarchicos hunc locum adducere ad impugnandam Papæ dominationem in rebus & causis Ecclesiasticis, & nos contra usurpatam Episcoporum dominationem, ne dicam tyrannidem, eodem jure adducimus. Siquidem Episcopi etiam dominantur

Sect. 2.

Caus. 9. Quæst. 3. Cap. 7.

De Consid. l. 2.

De Pontif. q. 1. c. 3. S. 3.

Jun. de Pon. l. 1. c. 9. Not. 81.

Tilen. Not. 66.

Bel. de Pont. l. 1. c. 9.

Not. 67.

 soli

soli in suis dioecesibus, & jure Divino nullum habent gradu potestatis superiorem, non Papam, non Archiepiscopum. Quod si jure humano & Canonico se subjecerint Archiepiscopo, eodem jure ejus jugum excutere possunt; at Divino jure Monarchæ sunt, nisi Archiepiscopos etiam jure Divino institutos esse docuerint, aut Synodos Provinciales jure Divino statas & ordinarias esse debere, ad quas quotiescunque læsi Presbyteri provocare possint, & agnoverint, & restituerint.

L.1.Cap.11 Num. 3. Concludam verbis Spalatensis. *Promittit eis thronos in gloria, & de throno Ecclesiæ ne verbum quidem facit. Debuit quidem animos eorum à temporalibus dignitatibus abducere quas etiam sibi somniabant, non tamen debuit tacere de vero & proprio throno Ecclesiastico, si quem sub ratione throni & principatus relinquebat. Neque debuit solam ignorantiam pravæ dispositionis auferre, quia sibi temporalem dominatum affingebant; sed etiam permittere non debebat eos ignorantia puræ negationis ulterius laborare: sed instruendi fuissent quamnam majoritatem inter ipsos essent habituri, & tunc præsertim quando in ipso fere momento ipsius in cœlum elevationis, &c*

Quartum Argumentum à Praxi Ecclesiarum Apostolicarum, ut Corinthiacæ, Thessalonicensis, & Asiaticarum. In Ecclesia Corinthiaca non unus sed plures disciplinam exercuerunt. Penes plures, non penes unum, erat potestas excommunicandi incestuosum. Dicunt Hierarchici, Apostolum solum excommunicasse, quia dicit κέκρικα. At verbo κρίνειν hîc non significatur decretum seu sententia judicis decernentis in foro exteriori, prout debet fieri in Excommunicatione, sed tantum Pauli judicium, & approbatio de utilitate & necessitate excommunicandi tam sceleratum. Nondum erat lata sententia cum scripsit Epistolam Paulus, sed tantum ostendit dignum esse ut feratur ab ipsis Corinthiis. Præterea non excluduntur alii verbo κέκρικα magis quam Act. 15. 17. cum Jacobus Apostolus dicit, ἐγὼ κρίνω. Hîc diserte dicitur, *vobis & meo Spiritu in nomine Domini congregatis*. At dices, Pauli mandatum & sententiam rescindere non poterant Corinthii, incumbebat illis necessitas parendi. *Nam in hunc finem etiam scripsi, ut cognoscerem probationem vestri, id est an ad omnia obedientes sitis*, 2 Cor. 2. 9. Hoc fit ex accidenti, quod tenebantur excommunicare, nempe præmonstrata à Paulo necessitate & utilitate, & propter judicium Apostolicum quod certum erat. Liberum erat tamen Corinthiis non excommunicare, si de libertate absoluta loquamur, & excommunicatus non fuisset, non obstante Pauli κέκρικα, si reipsa à Corinthiis non fuisset excommunicatus. Peccassent quidem sic Corinthii non parentes monitis Apostoli in re etiam tam perspicua, penes ipsos tamen potestas erat non excommunicandi. Præterea mandatum Pauli non tollit ipsorum potestatem, sed exsuscitat. Qui mandantibus & monentibus aliis præsertim in superiori gradu positis officio suo fungitur, non eo ipso potestate sua privatur. Objiciunt deinde, Tradere Satanæ hîc nihil aliud esse, quam corpus Satanæ affligendum morbo aut cruciatibus tradere, ut quidam Patrum interpretantur: & illud poterat solus Apostolus. At ista interpretatio est tantum conjectura. Nam non verisimile est, Paulum absentem & solo spiritu præsentem potuisse tradere Satanæ excruciandum incestuosum. Præterea ista interpretatio tribuit Paulo, non singularem potestatem excommunicandi, sed tantum partes illas extraordinarias, quibus pollebat Apostolus, quas ἐνεργήματα δυνάμεων alibi appellat, 1. Cor. 12. 9. ut quum Petrus Ananiam & Saphiram verbo occideret. Nam excommunicatum simul Satanæ traditum isto sensu fatentur. Sed sunt alia, quæ communem pluribus fuisse ordinariam excommunicandi potestatem arguunt. Accusat ipsorum conniventiam, & ignaviam, quod sceleratum istum tam diu suo coetu ferrent. *Et vos inflati estis, & non potius luxistis, ut tolleretur è medio vestri, qui hoc facinus patravit.* 1. Cor. 5. 2. *Non accusat,*

inquit,

inquit, *Chrysostomus, quod non ei significarunt, sed quod non deplorarant, ut tolleretur: ostendens quod etiam sine monitore id fieri oportuit propter peccati evidentiam.* Ne quis putet Paulum de judicio aliquo extraordinario intelligendum, ac si Corinthios perstringeret quod non orarint ut vindicta aliqua divina tolleretur, versu ultimo dicit, *Tollite igitur istum improbum ex vobis ipsis.* In ipsorum igitur potestate positum erat, tollere sceleratum ex Ecclesia, etiam non monente Apostolo Cum tamen deessent officio suo, acriter objurgat, & monet, ut tandem exerceant potestatem sibi traditam. Idem mandatum aliis verbis repetit cum dicit; *Expurgate vetus fermentum*, id est ut interpretatur Theophylactus, *adulterum hunc è medio tollite, & alios facinorosos propellite.* Tertio, indicat se ante scripsisse, ne commiscerentur cum scortatoribus; addit, ne edant quidem cum fratre scortatore, idololatra, ebrioso, aut rapace vers. 9. 10. 11. Potuerunt igitur, quod in genere scripserat Apostolus, effectum dare in particularibus, & legitimo judicio convictum jubere facessere ab Ecclesia, & in posterum etiam possunt omnes ebriosos, rapaces, & scortatores ejicere. Quartò, argumentum ducit non solum ab ipsius Epistola ante ad ipsos scripta, sed etiam ab ordinaria ipsorum potestate. *Nonne de iis qui intus sunt vos judicatis*, v. 12 Utitur verbo κρίνετε, quod judicialem in foro externo sententiam hoc loco significat, ut ostendunt antecedentia & consequentia. Antecedentia, dum ait; *Quid enim mea interest de extraneis judicare.* Cum in una significatione judex dicitur de *omni discernente seu cognoscente, maxime secundum habitum aliquem speculativum aut operativum, ut Geometra judex est & judicat de figuris & ipsorum accidentibus, Medicus de sanis & ægris, Prudens de agendis & fugiendis*, hoc modo judicare potest quilibet, etiam de extraneis. Cum de fratre scortatore, idololatra &c. vel iis qui intus sunt, loquitur, id est, de membris Ecclesiæ, potestatem judicandi ordinariam agnoscit, non modo communem illam judicii discretivi potestatem, sed ampliorem & magis propriam indicat. Sequentia etiam hanc judiciariam potestatem confirmant, cum dicit, de *extraneis verò Deus judicat*, & subjicit, *tollite igitur istum improbrum* Quasi diceret, de extraneis scortatoribus judicabit Dominus, vel ut Heb. 13. 4. scortatores & adulteros damnabit Dominus; de iis qui intus sunt nonne vos judicatis? Tollite igitur sceleratum illum ex vobis ipsis. Tollere sceleratum est effectus judiciariæ potestatis externæ. *Consequenter causam reddit* (inquit in hunc locum Oecumenius) *cur non prohibet conversari cum Græcis scortatoribus, aut avaris, ac cæteris. Quia judicium de illis, inquit, Deo permittendum est: nos autem fratres corrigimus.* Quintò, ἐπιτιμίαν seu censuram Ecclesiasticam à pluribus non ab uno irrogatam, patet ex 2. Cor. 2. 6. *Sufficit istiusmodi homini ista increpatio à pluribus illis profecta*, ὑπὸ τῶν πλειόνων, Non fuisse excommunicatum apparet. Nam Paulus dicit, istam ἐπιτιμίαν sufficere. Si Satanæ tradidissent, sustulissent, expurgassent, nihil amplius restaret. Sitne verò ista ἐπιτιμία idem quod ἐπιτίμησις, increpatio, an præterea publica aliqua animadversio, perinde est. Nam utcunque capiatur, à pluribus peracta est, & gradus erat ad Excommunicationem quam insigni resipiscentia prævertisse videtur Incestuosus: & idem sentit Saravia. Gradus in admittendis lapsis ad sacram communionem, quos servavit Vetus Ecclesia, Scriptores Ecclesiastici vocarunt τόπους ἐπιτιμίων, nempe πρόσκλαυσιν, ἀκρόασιν, ὑπόπτωσιν, σύστασιν, de quibus vide Casaubonum. Ἐπιτιμία aliquando nihil aliud quàm mordacem reprehensionem & jurgatoriam significat. Videtur, quod inchoato judicio non solummodo increparunt, sed à sacra Cœna arcebant, ac ad ejectionem properabant, quibus mediis in resipiscentiam adductus, & propterea ulteriùs non progrediuntur Denique qui reconciliare & pacem dare lapso poterant, excommunicare etiam obstinatum poterant.

Marsil. Pata. Defens. Pacis Dict. 1. Cap. 2.

Def Cap. 3. Sect. 10.

Exercit. c. 16 p. 5. 3.

At illud prius erat penes plures, 2. Cor. 2. 7. Ergo & poſterius. In Eccleſia Theſſalonicenſi ſimiliter penes plures erat exercitium diſciplinæ. Dicit enim Apoſtolus, 2. Theſſ. 3, 14. *Si quis non auſcultat noſtro per Epiſtolam ſermoni, hunc notate, & ne commercium habetote cum eo, ut eum pudeat, neque ut inimicum ducite, ſed admonete ut fratrem.* Alii ſic legunt, *ſi quis ſermoni noſtro non auſcultat, hunc per Epiſtolam notate*; ac ſi iſte eſſet ſenſus, ſi quis ſermoni noſtro non auſcultaverit, indicate mihi per Epiſtolam. At Græci interpretes, Oecumenius, Theophylactus, Baſilius, & Syrus, priorem lectionem amplectuntur. Nec dicit Apoſtolus, σημαίνετε ſignificate, vel indicate, ſed σημειοῦσθε: id eſt, notate publico judicio, & ne commercium cum eo habetote. Nec dicit indefinite, δι' ἐπιστολῆς, ſed διὰ τῆς ἐπιστολῆς, per hanc Epiſtolam; quaſi diceret, ſi quis ſermoni noſtro per hanc Epiſtolam, id eſt noſtræ huic Epiſtolæ, non auſcultet, & poſthac perget inordinate ambulare, contra quam præcepimus in hac Epiſtola, τοῦτον σημειοῦσθε, id eſt, Eccleſiaſtico judicio notate, & ne commercium cum eo habetote. Ab ejus commercio cavere non poterant, niſi prius convictus & damnatus eſſet. Si tantum per Epiſtolam delatus eſſet Paulo, ut inordinate ambulans, non protinus ab ejus commercio abſtinuiſſent. Illuſtratur hæc interpretatio aliis Scripturæ locis, 1. Cor. 1. 2. *Laudo vos, quod ſicut tradidi vobis traditiones retinetis. Scitis quæ præcepta dederim vobis*, 1. *Theſſ.* 4. 2. Item *Qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui Spi-*
Contr. 4. *ritum ſuum Sanctum dedit*, 1. *Theſſ.* 4. 8. *Teſtatus eſt autem Apoſtolus*, inquit Whi-
Quæſt. 7. c. 2. takerus, *in eodem Capite, quod præſcripſit, id ſe à Domino accepiſſe: nunc ſi quis*
Sect. 1. *repugnet, monet eum eſſe primò notandum, ſecundò excommunicandum, tertio fugiendum ut pudeat.* De Eccleſiis Aſiaticis ſupra diximus, ubi de Angelis 7 Eccleſiarum egimus.

Quinto, Apoſtoli ipſi non exercuerunt ſingularem poteſtatem ordinationis & juriſdictionis. Non impoſuerunt manus ſoli, ut patet 1. Tim. 4. ubi Paulus una cum Presbyterio impoſuit manus Timotheo. Nec Apoſtoli plures convocati in Concilio Hieroſolymitano definierunt controverſias, ſed unà cum Presbyteris. Neque ſolus Paulus excommunicavit inceſtuoſum. At opponunt illud Apoſtoli, *Quid*
Contr. 3. Lib. *vultis, cum virga veniam ad vos, an in ſpiritu manſuetudinis?* 1. *Cor.* 4. & 2. *Cor.* 13. 10.
4. Cap. 16. *hæc abſens ſcribo, ne præſens præciſa ſeveritate utar ex auctoritate, quam dedit mihi Dominus, &c.* Virga & poteſtas ſunt idem, & poteſtatem ſibi datam affirmat Paulus; inquit Bellarminus. Præterea, inquit, Paulus ſolus tradidit Satanæ, id eſt, excommunicavit & vexandum Diabolo permiſit Alexandrum & Hymenæum,
Not. 63. ut ipſe dicit, 2. Tim. 1. Reſpondet Junius, Virgam eſſe aut miniſterio Eccleſiaſtico communem atque ordinariam, aut ſingularem Apoſtolorum extraque ordinem. Communem atque ordinariam fuiſſe unius hominis, quâ Apoſtolus Chriſti, ſingulari auctoritate & teſtimonio & virtute Spiritus inſtructus: ſed hanc in exemplum ab ullo trahi merito non poſſe. Alibi etiam poteſtatem illam extraordinariam ad tempus naſcenti Eccleſiæ Euangelicæ datam, quam habuerunt quà Apoſtoli ſupra Eccleſiam totam, ab illa quam communem cum Presbyteris habuerunt diſtinguendam dicit. *Secundum illam communem Petrus fuit συμπρεσβύτερος ſympreſ-*
De Concil. 2. *byter*, 1. *Pet.* 5. 1. *Secundum hanc ſingularem Ananiam & Saphiram perdidit*, *Act.* 5.
Cap. 16. *Illa communi Paulus dicit*, 1. *Co.* 5. 4. *vobis & ſpiritu meo in nomine Domini noſtri*
Not. 6. De Pont. *Jeſu Chriſti congregatis: hac vero ſingulari dicit, quid vultis cum virga veniam ad vos?*
Lib 4. p. 16. *&c.* 1. *Cor.* 4. 20. Hanc duplicem Eccleſiaſtici miniſterii Virgam tranſcripſit in
Not. 62. Notam 62. Tilenus. Alii per Virgam intelligunt etiam objurgationes, reprehenſiones, comminationes ſeveras, quia opponitur lenitati & manſuetudini. Hymenæus & Alexander non certo conſtat an ullius Eccleſiæ plenè conſtitutæ membra fuerint.

fuerint. In Ecclesiis imperfectis vel nondum constitutis non mirum Apostolos solos singulari potestate usos. Si tradere Satanæ sit Diabolo vexandum tradere, adhuc minus mirum est solum Paulum eos Satanæ tradidisse, quia hæc potestas singularis erat & extraordinaria. Si nihil extraordinarium aut corporale significat illa phrasis, non tamen sequitur Paulum solum excommunicasse Hymenæum & Alexandrum, magis quam solum manus imposuisse Timotheo quia dicit 2. Tim. 1. 16. per impositionem manuum mearum. Nam alibi dicit, per impositionem manuum Presbyterii, 1. Tim. 4. 14. Si fuerunt membra Ecclesiæ Ephesinæ post constitutum ibi Presbyterium, non est verisimile eum præsentem fecisse quod absens à Corinthiaca Ecclesia facere noluit. Curabat excommunicandos, dirigebat judicium Ecclesiasticum cui præerat, & sententiam publicè promulgavit in publico Ecclesiæ cœtu, & propterea dicitur tradisse eos Satanæ. Duobus igitur casibus Apostoli singulari sunt usi potestate; vel cum necesse erat infligere supplicia corporalia vi virtutis illius miraculosæ quam communicavit eis Dominus, ut cum Petrus Ananiam & Saphiram verbo occidit, & Paulus solus Elymam excommunicavit; vel in Ecclesiis nondum plene constitutis. Saravia agnoscit discrimen Ecclesiarum constitutarum à non constitutis. *Apostolos & Euangelistas rebus & Ecclesiis jam constitutis & in parochias Episcopis distributis nihil quod ad communem Ecclesiæ statum pertinuisset fuisse facturos, inconsultis & invitis locorum Pastoribus & Episcopis, me firmiter credere.* Addit & tertium casum, cum dicit, cum Pastoribus & Presbyteris Ecclesiarum communicarunt consilia, de rebus de quibus à Domino nullum habebant præceptum, sed in eorum positæ erant dispositione. Si Apostoli in constitutis Ecclesiis omnia quæ erant ordinaria & ad communem Ecclesiæ statum spectabant, communi consensu & consilio Presbyterorum & Pastorum administrarunt, proprio arbitratu & pro imperio nihil gesserunt quamvis extraordinariis donis & summa præfectura in Ecclesia præditi; quanto magis Prælati ex communi Presbyterorum sententia res Ecclesiasticas tractare debent?

Def. Cap. 20. Sect. 4.

Def. Cap. 20. Sect. 2.

Sextò, nullum est discrimen jure Divino inter Episcopum & Presbyterum. Non ergo institutus est unus, qui singulari potestate ordinationis & jurisdictionis in alios Presbyteros seu Pastores instructus erat: Superioribus argumentis tollitur singularis Episcopi principis potestas, sed non differentia graduum Nam Apostoli erant Presbyteris gradu superiores, licet communi Presbyterorum consilio & consensu res Ecclesiæ tractarent. Et in Consistoriis nostris omnia communi consilio geruntur, licet Pastor Senioribus gradu superior sit. Sed sublata etiam graduum inter ministros verbi differentia, quod jam conamur, per se corruit etiam Episcopi principis potestas. Probatur Episcopi & Presbyteri nullam esse differentiam his argumentis

I. Nullibi in Scripturis reperitur ista graduum differentia: Ergo non est de jure Divino. Pastorem ordinarium aliis Euangelii ordinariis ministris gradu superiorem, sicut minister verbi Presbytero gubernante aut Diacono superior est licet non exerceat singularem potestatem jurisdictionis, ostendant si possunt.

II. In aliis functionibus Ecclesiasticis nulla fuit instituta graduum imparitas. Non igitur credibile est, inter Pastores istam imparitatem graduum institutam. Nullus Apostolus Coapostolis gradu superior, nec Euangelista Euangelistis. In ordinariis functionibus similiter, nullus Senior cæteris Senioribus, nullus Diaconus Diaconis gradu superior erat ex instituto Divino. Si nec in extraordinariis nec ordinariis, nec superioribus nec inferioribus functionibus, ulla graduum imparitas reperiri potest, in hac unica graduum inæqualitatem institutam fuisse, quis credet?

III. In Scripturis nulla propria & peculiari appellatione designatur iste Episcopus gradu Presbyteris superior, sed semper confunduntur nomina. A communione nominum Episcopus & Presbyter, eosdem fuisse Episcopos & Presbyteros, colligit Hieronymus in Epistola ad Euagrium. *Legimus in Esaia*, inquit, *fatuus fatua loquitur. Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id est, Episcopis anteferret. Nam cum Apostolus perspicuè doceat, eosdem esse Presbyteros quos Episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister, ut supra eos se tumidus efferat ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur? Quæris authoritatem. Audi testimonium: Paulus & Timotheus servi Christi Jesu omnibus sanctis qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconis. Vis & aliud? In Actibus Apostolorum ad unius Ecclesiæ Sacerdotes ita Paulus loquitur, Act. 20. Attendite vobis, & cuncto gregi in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos ut regeretis Ecclesiam Domini quam acquisivit sanguine suo. Ac ne quis contentiose in una Ecclesia plures Episcopos fuisse contendat, audi & aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eundem esse Episcopum atque Presbyterum. Propter hoc reliqui te in Creta; ut quæ deerant corrigeres, & constitueres Presbyteros per civitates, sicut & ego tibi mandavi. Si quis est sine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ. Oportet enim Episcopum sine crimine esse, quasi Dei Dispensatorem. Et ad Timotheum; Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per impositionem manuum Presbyterii. Sed & Petrus in Prima Epistola, Presbyteros, inquit, in uobis precor Compresbyter & testis passionum Christi, & futuræ gloriæ quæ revelanda est particeps, regere gregem Christi & inspicere, non ex necessitate sed voluntariè juxta Deum; quod quidem græcè significantiùs dicitur ἐπισκοποῦντες id est, superintendentes, unde & nomen Episcopi tractum est.* Respondet Dounamus, Hieronymum solummodo probare, nomina fuisse communia & confusa, eosdemque dictos Presbyteros & Episcopos, donec unus è Presbyteris eligeretur qui cæteris præponeretur; quod obtigisse ibidem asserit Hieronymus Alexandriæ a Marco Euangelista & proinde Apostolorum temporibus; antea qui nunc Episcopi dicuntur Apostolos nominatos, quia non erant è Presbyteris electi, sed Apostolorum comites & viri Apostolici. De Theodoreti commento, quòd Episcopi dicti sunt Apostoli Apostolorum temporibus, supra diximus. Non arridet ipsi Bellarmino, qui faciliorem censet Chrysostomi & aliorum multorum commentarium in Philip. 1. nempe Apostolorum tempore nomina illa, Episcopus & Presbyter, communia fuisse omnibus Sacerdotibus tam majoribus, quos nunc Episcopos dicimus, quàm minoribus, quos Presbyteros appellamus, licet res ipsæ & potestates distinctæ essent. Et quamvis nunc nomen Episcopi tantum principali analogato, id est, Summo Sacerdoti, tribui soleat, tamen convenit suo modo nomen Episcopi minoribus etiam Sacerdotibus, nam & illi superintendunt & regunt populum, saltem in foro conscientiæ. & ex delegatione Episcopi. *De istis majoribus minoribusque Sacerdotibus nihil Sacra Scriptura tradit. Chrysostomus majores minoresque secundum rationem suo tempore observatam pronunciat. Præstitisset autem eos priores & posteriores dici*; inquit Junius. Theodoreti figmentum tamen meritò rejicit Bellarminus. Nam *hoc tantum novi Theodoretus affert, quod primum Episcopum sive Presbyterum tradit Apostolum διακριτικῶς dictum fuisse, qua in re unius & alterius Scripturæ loci falsa interpretatione deceptus est.* Hieronymum nomina solum communia fuisse non probare, vel ex eo liquet quod conatur tueri Presbyterorum dignitatem adversus arrogantiam & usurpationem Diaconorum, quam ostendit eandem fuisse cum Episcopali. Si nomina tantum erant olim communia, nullius ponderis fuisset Hieronymi argumentum. De conjectura Hieronymi, quod Alexandriæ primum à Marco Euangelista Episcopus cœperat διακριτικῶς dici Primus

Defens. l. 4. c. 5. Sect. 6.

De Clericis. Cap. 15. Net 2. Nota 31.

Pres-

Presbyter, supra diximus. Hieronymum idem sensisse cum Aërio, infra ostendemus. Nunc satis est monstrasse, ex communione nominum rerum communionem colligisse. *Hæres. 75.* Epiphanius ad locum illum Philip. 1. 1. aliter respondet. Dicit Paulum ita scribere solitum, quod eo tempore ob ministrorum penuriam multis in locis non essent Presbyteri ulli sed Episcopi soli cum Diaconis; possunt enim Episcopi etiam Presbyterorum officio fungi. At hæc Epiphanii explicatio tum haberet locum, inquit ipse Bellarminus, si Paulus diceret, cum Episcopo & Diaconis, aut si non ad unam civitatem sed ad multas simul scriberet. *De Cleric. Cap. 25.* Sed cum ipse ad unam urbem Philippensem scribat, & dicat se scribere ad Episcopos & Diaconos, quomodo quæso illa explicatio locum habere potest? Si enim in una urbe multi Episcopi esse poterant, quanto *facilius unus Episcopus & aliquot Presbyteri?* Theodoretus fatetur per Episcopos, Philip. 1. 1. intelligi Presbyteros. *Nec fieri quidem poterat*, inquit, *ut multi Episcopi essent unius civitatis pastores, quo fit ut essent scilicet Presbyteri quos nominavit Episcopos.* Oecumenius in Philip. 1. *Non quod in una civitate multi essent Episcopi, sed Episcopos vocat Presbyteros; tunc enim nominibus adhuc communicabant.* Chrysost. Homil. 1. ad Philip. *Quid hoc? an unius civitatis multi erant Episcopi? Nequaquam: sed Presbyteros isto nomine appellavit. Tum enim nomina adhuc erant communia, atque etiam ipse Episcopus vocabatur Diaconus. Procedente vero tempore proprium cuique distributum est nomen, ut hic quidem Episcopus, ille vero Presbyter, appellaretur.* Presbyteri igitur erant qui dicti sunt Episcopi Philip. 1. 1. sic Act. 20. Tit. 1. 1. Pet. 5. ut ex ipsis locis patet. Fatentur nomina fuisse communia, sed non sequi fuisse communionem rerum. Petrus se Sympresbyterum vocat, 1. Pet. 5. Nunquid igitur Apostolorum & Presbyterorum idem officium? Apostolatus item διακονία, an propterea Diaconi Apostoli? Comites nonnulli ut Flandriæ & Palatinus Rheni Domini sunt aliorum Comitum. Gandavi qui Consulis personam inter Scabinos sustinet nullo discreto à Collegis vocabulo discernitur, sed tantùm Primus Scabinus nuncupatur. Respondeo; Apostolus, Presbyter, & Diaconus, non sunt vocabula ἀντίστροφα. Apostoli Presbyteri aut Diaconi dici potuerunt, propter vocis etymon & latiorem significationem, sed Diaconi & Presbyteri nunquam dicti sunt Apostoli. *At sunt ex Dei verbo ἀντίστροφα Episcopus & Presbyter*, inquit Junius. In dignitatibus & functionibus distinguendis, vel propriis appellationibus, vel addito adjuncto aliquo, aut discriptione utimur. *De Conc. & Eccles. l. 4. Cap. 8. Not. 13.* Comes Palatinus, ab inferioribus eo ipso discernitur quod Comes Palatinus, & Consul inter Scabinos Gandavenses, quod, licet ordine tantum præsit in Senatu, Primus Scabinus dicitur. At Episcopus Hierarchicus nullibi aut propria appellatione, aut addito adjuncto, aut discriptione, discernitur à Presbytero in Scripturis. *Communio nominum in Scripturis usurpata & ab adversariis quoque agnita, etiam rerum communionem designat. Neque enim Presbyter vere dici potest Episcopus, nisi vere sit Episcopus, præsertim cum à nomine ad rei, id est, officii, descriptionem transeat, Act. 20. 28. Tit. 1. 7. 1. Pet. 5. 1. 2.* inquit Tilenus. *De Minist. Ord. Disput. 1.* *Nos verò contra sic argumentamur*, ait Junius, *cum nomina eo tempore fuerint communia, nominum autem communio, quum vere dicitur, communionem rerum importet, quæ nomine communi sunt designatæ, ex eo probari necessaria consequentia, ergo ut nomina sic res communes esse nominibus designatas: Episcopos & Presbyteros id esse communiter, quod communiter dicuntur esse. Eorum autem quæ sunt idem, profectò, quà idem sunt, eadem est operatio.* *De Cleric. Cap. 15. Not. 4.* Syrus interpres adeo confundit Episcopi & Presbyteri nomina, ut retineat etiam Presbyteri nomen ubi in græco est Episcopi, ut 1. Tim. 3. 2. Tit. 1. 7. Subjiciam Lorini observationem de communione nominum. *In Act. 20. 17. 28.* *Sidonius Apollinaris nominat Antistitem ordine in secundo Claudianum, qui tamen Episcopalem gradum non habebat Epist. 25. Profert quoque Sidonii*

donii Scholiastes Johannes Savaro exempla Episcopalis appellationis, aliis quam sacratis Episcopis attributæ, ita ut rite ordinati ad Episcopale munus dicerentur cum additione Summi Episcopi vel Sacerdotes: alii inferiores ministri nonnunquam vocarentur Episcopi, Lib. 3. Cap. 14. In Act. 20. 21. *Id quoque notatu dignum, aliquando nomen Episcopi dici de Non-Episcopo, sed simplici Sacerdote, qui munia quædam potiora Ecclesiastica obeat. Docet exemplis Ecclesiæ Viennensis & Aruernicæ Johannes Savaro Scholiastes Sidonii Apollinaris.* Vides post invectam graduum inæqualitatem, ubi commune erat Episcopi nomen, additione tamen distinguebantur, & potiora eis munia permittebantur. Argumentum igitur à communione nominum & descriptionum sic se habet. Quibus nulla propria appellatio, sive simpliciter, sive cum adjuncto, nulla peculiaris descriptio convenit, sed tantum communis quæ omnibus ex æquo competit, ii habent rerum communionem, & proinde sunt inter se pares. At nulli Pastori ordinario tribuitur propria appellatio aut descriptio, sed ea quæ communis est omnibus Pastoribus. Ergo. Sic argumentamur non solum à communione nominum Episcopus & Presbyter, sed etiam aliorum omnium

IV. Ab inductione rerum ipsarum argumentum sic ducimus. Quibus res omnes communes, munia & potestates, ii sunt inter se gradu potestatis æquales. At Episcopo Paulino & Presbytero res omnes sunt communes. Ergo. Communione rerum complectimur potestatem ordinis & jurisdictionis, secundum vulgatam Scholasticorum distinctionem.

Defens. l. 3. Cap. 4. Sect. 24. 25. Ad potestatem ordinis refert Dounamus potestatem prædicandi, sacramenta ministrandi, peccata remittendi & retinendi, ordinandi ministros. Presbyteros habere potestatem prædicandi, sacramenta ministrandi, peccata remittendi & retinendi in foro conscientiæ; non negant. *Quia tamen hanc potestatem vario modo participant Presbyteri & Episcopi*, inquit Bellarminus, *inde duæ sunt species Sacerdotum. Presbyteri in consecranda Eucharistia, saltem quoad usum, pendent ab Episcopis, qui possunt eis interdicere ne consecrent vel suspendere ad tempus, vel præcipere ut tali loco, tali modo, tali tempore celebrent, & præterea Presbyteri non ita habent hanc potestatem ut eam alii communicare possint.* Et alibi; *Est tamen observandum hæc omnia, & præcipuè officium prædicandi propria Episcoporum esse, ita ut ne Presbyteris quidem prædicare liceat nisi ex Episcopi mandato aut consensu.* Idem docent Hierarchici, Episcopos nempe esse majores Presbyteris exercitio potestatis ordinis, potestate ordinationis & jurisdictionis. Dounamus duplici distinctione suam sententiam explicat *Quamvis*, inquit, *quivis minister quatenus est Presbyter habet potestatem ordinis, non tamen sequitur posse eum pro suo arbitrio eam potestatem exercere Quisque minister habet potestatem ordinis quatenus simpliciter est Presbyter, sed potestatem jurisdictionis quatenus est Prælatus aut Pastor. Quarum priorem habet ipsi traditam in ordinatione sua, posteriorem in institutione. Per priorem authoritate instruitur ad prædicandum & sacramenta ministrandum, & alias actiones spirituales ordinis sui peragere, quas alius, qui non est ejusdem ordinis, non potest, ne quidem concessa licentia, exequi. Non potest tamen ea munia, quæ ad ipsius ordinem spectant, administrare in ulla congregatione ut pastor illius, nisi grex illi assignatus & commendatus fuerit ab Episcopo, cui incumbit cura totius diœceseos. Presbyter igitur licet potestatem ordinis habeat, non potest Pastoris munus fungi in ulla congregatione, quæ pars est Episcopalis provinciæ, nisi authoritate ab ipso Episcopo in hunc usum muniatur à quo accipit potestatem jurisdictionis curamque animarum & regimen Ecclesiæ Parochialis in institutione. Distinguere etiam oportet inter potestatem ipsam & ipsius exercitium. Nam licet quilibet minister eandem habet potestatem ordinis, quæ ei communis cum Episcopis, ratione prædicandi verbum & sacramentum Baptismi & Cœnæ Dominicæ administrandi; exercitium tamen potestatis est & semper*

De Sacram. Ordinis Cap. 5.

De Clericis Cap. 13.

Defens. l. 3. Ca. 2. s. 11.

fuit obnoxium authoritati Episcopi, qui illud permittebat, dirigebat, aut suspendebat. Idem alibi Episcopum in diœcesi sua propriè pastorem esse vult, Presbyteros & Parœcos solummodo coadjutores & subsidiarios operarios. Eadem habet Fildus de potestate ordinis & jurisdictionis, & Episcopo propriè pastore parœciarum suæ diœceseos. *Episcopus*, inquit Saravia, *in Parœcia, quæ ad ipsius curam pertinet, instituere pastorem non valet, quod tamen in sua diœcesi potest, nimirum qui verus omnium parœciarum suæ diœceseos sit pastor, & communicet alteri quod ipse habet.* Spalatensis etiam ait, ab hoc uno ita pendere universam suæ diœceseos curam animarum, ut ipse sit proprius & ordinarius pastor, qui tamen possit & debeat ad curam alios Presbyteros assumere; & potest Parochi officia ipse plene, quoties voluerit, exercere; ab ipsius directione, institutione, destitutione, parochos pendere: usum potestatis Presbyteralis, quam in ordinatione acceperunt, permitti, dum fiunt parochi, potestatem ipsam non concedi, quæ tota integra & perfecta Presbyteralis in ordinatione eis tribuitur; Ecclesiastica tamen prohibitione ligatur. Dum verò ad curam mittuntur animarum, tunc ligamentum prohibitionis solvitur, ut jam possint in actum producere suam sacri ordinis Presbyteralis potestatem. Somnia sua ut referunt Hierarchici vidimus, sed nulla testimonia ex Sacris Scripturis proferunt. Presbyteros potestatem ordinis non legimus accepisse, nisi quando eam in actum producturi essent in particulari aliqua Ecclesia. Nam cum ordinatio duplex sit, communis, qua quis absolutè mancipatur & dicatur ministerio Ecclesiæ citra certi gregis aut particularis Ecclesiæ assignationem, & singularis, qua particularibus & certis Ecclesiis ἰδικῶς obstringuntur; priori modo extraordinarii illi pastores emittebantur, nempe Euangelistæ, posteriore Presbyteri seu pastores ordinarii. Qui ordinati erant ἀπολελυμένοι, potestatem quam habebant statim exercere poterant, ubicunque locorum subsisterent, qui etsi non certum gregem curabant, gregem tamen aliquem indefinitè semper curabant. Sic non otiosa & iners erat potestas ipsis collata. Presbyteros autem ordinatos fuisse, communi & absoluta ordinatione, qui per diœcesin aut provinciam errarent otiosi, ut individua vaga, ligati vinculo prohibitionis Apostolicæ, nedum Episcopi, ne potestatem in ordinatione collatam exercerent, ne vel unico exemplo demonstare possunt. Appositè Baynesius; Non creat Dominus ministros, ut Academici Doctores Medicinæ, quibus nullos assignant valetudinarios curandos, aut Magistros Artium absque discipulis. Quos ad ministerium vocat, ad exercitium ejusdem eadem opera mittit, dicens, ite, prædicate; & semper cum relatione ad gregem, vel indefinitum, ut Apostolos & Euangelistas, aut definitum, ut Pastores ordinarios. Mandat Paulus Tito, ut constituat oppidatim Presbyteros, non ut ordinet vagabundos, vel inertes. Præterea Presbyteri & Episcopi nomina ipsi fatentur fuisse confusa in Primitiva Ecclesia. At Presbyter dictus Episcopus respectu gregis, quasi aliis superintendens. *Sed forte in primitiva Ecclesia*, inquit Durandus, *non faciebant tantam vim in differentia nominum sicut modo, propter quod omnem habentem curam vocabant Episcopum.* Si igitur Presbyter idem sit nomine tenus, qui Episcopus, & Episcopus omnis habebat curam animarum, sequitur non fuisse alios Presbyteros ordinatos ad ministerium verbi & sacramentorum absque cura animarum, qui simpliciter dicerentur Presbyteri, non Episcopi, & alios cum cura animarum, qui simpliciter dicerentur Episcopi; sed omnes Presbyteri ad ministerium vocati indifferenter Episcopi dicti sunt, quia omnes ad curam animarum vocati sunt. Non solet Paterfamilias oeconomos constituere, nisi cum ejus opera opus sit in familia: sic fit in Ecclesia. Non vocat Dominus, nisi ad locum vacuum, ut sint actu, non potentia tantùm, pastores. Sed de absoluta ista ordinatione,

Defens. li. 2. c. 4. pa. 67.
Fild de Eccles. l. 5. c 27.
Sarav. de Trip. Episc. p. 87.
Spalat. l. 2. c. 9. Num. 15
L. 4. Dist 25. Quæst. 5.

tione, damnata à Concilio Chalcedonensi, infra suo loco plura dicemus. Dicunt non solum ut Presbyterum, sed etiam ut pastorem & prælatum cum cura animarum, pendere quoad exercitium potestatis ab Episcopo, Episcopum esse propriè pastorem, parœcos esse solum coadjutores, & parastatas seu assistentes. *Quia primæ Ecclesiæ ab Apostolis institutæ adeo latè erant fusæ, ut plures postularent verbi & sacramentorum ministros, & tamen unius Ecclesiæ unus tantum pastor esse debuit, ideo statum Ecclesiarum ita composuerunt,* inquit Fildus, *ut plures in eadem Presbyteros instituerent, sic tamen, ut unum tantum constituerent, qui esset loci illius Pastor præcipuus, reliqui autem assisterent.* Quod in quaque Ecclesia unicus tantùm esse debeat pastor propriè dictus, non solum absque Scriptura, sed etiam ratione, asseritur. Imo non desunt exempla quibus monstrare possumus, duos fuisse Episcopos, & ex consequenti duos Pastores proprie dictos in una Ecclesia. Sic ab uno pastore argumentum ducunt Pontificii pro universali Episcopatu Romani Pontificis. Ille est Pastor ovilis Domini, Rector domus Dei, Custos vineæ, Sponsus Ecclesiæ, Episcopus universalis. Sic Episcopus est Pastor, Rector, Custos, Sponsus Ecclesiæ Diœcesanæ. Nam non pudet eos asserere, Episcopi matrimonium cum Ecclesia in electione inchoatum, in consecratione consummatum esse. De Presbyteris Saravia ait; *Qui tantum in partem sollicitudinis pastoralis adsumpti sunt ab Episcopis, ulterius quam ipsis mandatum est progredi non possunt.* Ex dicto Leonis Epist 88 ad Episcopum Thessalonicensem, decantato in scholis Scholasticorum & Canonistarum, (*Vices nostras ita tuæ concedimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*) *orta est,* ait Spalatensis, *illa immensa plenitudo potestatis ac fere omnipotentia, ut illi soli,* nempe Pontifices Romani, *Ecclesiasticam habeant plenissimam jurisdictionem in tota Ecclesia universali, Episcopi vero non nisi in partem sollicitudinis sint vocati, hoc est meri adjutores Papæ, & consequenter non nisi ejus vicarii & administri. Sollicitudinem omnium Ecclesiarum ad se vult Papa noster pertinere. Hujus vero sollicitudinis ipsius partem se ait Episcopis commendare, ut, ubi ipse non potest, illi pro eo suppleant Quod est profecto Episcopos facere solius Papæ coadjutores, qui non proprium sed Papæ officium & munus ipsius Papæ nomine exerceant. Siquidem sollicitudinem Episcopalem faciunt partem sollicitudinis Papalis, quæ sit tota in Papa, tanquam in proprio & adæquato subjecto.* Si Episcopus ex Hierarchicorum sententia est pastor totius Ecclesiæ diœcesanæ, seu ovilis Dominici particularis per totam diœcesin, Presbyteri sunt tantum in partem sollicitudinis vocati, hoc est meri adjutores Episcopi & consequenter non nisi ejus vicarii & administri, ut ubi ipse non potest, partem sollicitudinis ipsius illi pro eo suppleant, quod est profecto Presbyteros solos Episcopi adjutores facere, qui non proprium sed Episcopi munus & officium ipsius Episcopi nomine exerceant. At istud est absurdum & contra Scripturam. Nam Presbyteri sunt Legati Christi & ipsius nomine legatione funguntur, sunt pastores constituti à Spiritu Sancto super gregem, ποιμαίνειν, ad pascendum Ecclesiam Dei Act. 20. 28. Sunt œconomi seu dispensatores mysteriorum Dei, œconomi autem à patrefamilias constituuntur super familiam; Dominus messis extrudit operarios in messem suam. Ille sponsus, pastores sunt à sponso constituti ut ministrent sponsæ. Non derivant Presbyteri ab Episcopo potestatem ordinis magis quam Episcopi à Papa Romano, sed à Christo. Ordinatio & institutio non magis evincunt Presbyteri potestatem ab Episcopo derivatam esse, quàm Episcopi ab Archiepiscopo consecrante. Nam licet in ordinaria vocatione ad ministerium, interveniat ministerium humanum, Christus tamen confert potestatem; quod apta similitudine illustrat Baynesius. Ut in Collegiis, inquit, Socii aliquem admittunt, quem fundatoris Statuta describunt, sic Ecclesia hunc vel illum

De Eccles. Cap. 5. c. 27.

Bell. de Pont. l. 2. c. 21.

Tar. Def. Cap. 2. p. 33.

L. 2. Cap. 5 Num. 27.

lum eligit & admittit ad ministerium, quem Leges Christi à Spiritu Sancto perscriptæ in sacris tabulis quasi intento digito monstrant. Si non ab Episcopo sed à Christo derivant suam potestatem, non sunt legati, ministri, vicarii Episcopi, nec pendet exercitium ministerii ab Episcopo, sed à Christo, cui rationem reddituri sunt pro grege, quem ipsis commendavit Dominus. Imo etiamsi daretur subordinatio graduum, non tamen sequeretur Presbyteros esse vicarios & legatos Episcopi, magis quam Euangelistas Apostolorum, Sacerdotes & Levitas inferiores Superiorum. Designata erant ab ipso Domino sacerdotum inferiorum munia & ministeria, quæ obirent, æque ac superiorum. Sic & Euangelistæ ita erant inferiores Apostolis, ut tamen à Christo suam derivarent potestatem qui alios dedit Apostolos, alios Euangelistas, non ab Apostolis. Non poterant Apostoli eos postquam vocati fuerant cohibere ab exercitio muneris, aut partis ejusdem, sic ut Episcopus parœcos suos quos libet, à munere prædicationis Euangelii reprimet. Euangelistæ ita serviebant in ministerio, ut non Apostolis eorumque personis, sed Domino ejusque operi operam navarent. *Operatur opus Domini*, ut & ego, dicit Paulus de Timotheo. *Eorum servitus*, inquit Baynesius, *non erat personalis sed realis.* Christus cum emisit 70 discipulos, non subjecit ipsorum ministerium potestati Apostolorum. *Christus autem omnes Apostolos atque Discipulos, qui Episcopalem & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, individuè, & collective misit, sicut ipse à Patre suo, id est, cum justa & spirituali authoritate ad Ecclesiam regendam necessaria, missus fuerat; consurgit, totum ordinem hierarchicum, Episcopali & Sacerdotali ordine constantem, immediatè, proportionatè tamen atque subordinatè, suam potestatem & jurisdictionem, hoc est facultatem regendi Ecclesiam, à Christo derivare, quemadmodum in Gallis inferiores judices ac magistratus, quamquam subditi Parliamentis, æque tamen immediate auctoritatem suam à rege Christianissimo mutuantur, quàm ipsa Parliamenta.* Sic Parisienses. Si igitur daretur Presbyteros esse Episcopis inferiores, non tamen sequitur à Christo æque immediate non derivatam esse ipsorum ac Episcoporum potestatem. Sed dicent, se agnoscere ordinariam in Presbyteris potestatem non delegatam. Dicit enim Spalatensis; *Cum itaque jure Divino & ipsi suam habeant potestatem, errant quicunque Presbyteros parochos meros faciunt ministros Episcoporum, qui tamen propriam ac ordinariam, & non delegatam, ut constat, habent potestatem.* Hìc videtur damnare Hierarchicos, qui Presbyteros Episcoporum merè ministros faciunt, cum tamen subjicit, (*ita tamen ordinariam, ut in actum eam reducere non possint, jure Ecclesiastico humano, nisi ubi ab Episcopo applicentur sive fixè sive vagè, prout Episcopo placuerit in tota sua Diœcesi,*) reipsa idem dicit. Quod statim dicit, *ubi tamen applicantur ibi propriam & ordinariam non vicariam aut delegatam exercent potestatem, ut immediati Christi ministri*, nihil est. Nam potestas illa applicativa est tota in potestate Episcopi, nec potest se in actum exerere potestas Presbyteri, nisi pro ejus arbitrio. Papalini Episcopos verbo tenus principes absolutos & non Papæ ministros aut vicarios faciunt, ait Spalatensis. *Assumuntur, inquit Bellarminus de Romano Pontifice Lib. 4. Cap. 25. Episcopi à Pontifice ad suum ipsius onus sustentandum. Onus ergo Episcoporum non est onus ipsorum proprium, sed est onus Papæ: & Episcopi illud, non ut proprium, sed ut Papale, tanquam meri coadjutores & administri sustentant.* Alii non habent jurisdictionem nisi ex sola communicatione & participatione cum Papa, quantum ipse concesserit. *Nam vocat ipse Episcopos in partem suæ sollicitudinis. Ubicunque ergo Papa vult suam sollicitudinem ipsemet exercere, coadjutor non potest impedire, quia coadjutor non proprium, sed Papæ onus, in parte illa sollicitudinis Papalis sustentat.* Sic Presbyteros verbo tenus ordinariam non delegatam potestatem habere dicunt, & non esse Episcopi ministros & vicarios.

De Eccles. & Politica Potestate p. 9.

L. 2. Cap. 9. Num. 9.

Lib 2. Cap. 5 Num 27.28.

rios. Cum tamen Episcopus assumere presbyteros dicitur ad partem oneris sustentandam, quod solus in Ecclesia dioecesana, quam dicunt esse Episcopi Ecclesiam, sustinere non potest; onus Presbyterorum non est ipsorum onus proprium, sed onus Episcopi; & Presbyteri illud non ut proprium, sed ut Episcopale tanquam meri coadjutores & administri sustentant: & ubicunque Episcopus vult suam sollicitudinem ipsemet exercere, Presbyter coadjutor non potest impedire, quia coadjutor non proprium sed Episcopi onus in parte illa sollicitudinis Episcopalis sustentat, & sic si plures annos in aliqua Paroecia manserit Episcopus, & suam sollicitudinem exercere voluerit, bene valeat Paroecus. Sed commentum istud de plenitudine potestatis & parte sollicitudinis merum figmentum est. Deus nulli ampliorem & pleniorem potestatem contulit, quàm per se quis exercere poterit, sicut hoc argumento demonstrat Baynesius. Deus nemini mandare potest, ut majorem provinciam suscipiat, quàm cui viribus propriis par sit, nisi simul etiam concesserit facultatem assumendi alios, quibus partem sollicitudinis & oneris communicet. Nam qui vult finem, vult etiam media ad finem. Si voluisset constituere pastorem oecumenicum & universalem omnium Ecclesiarum, necessario etiam oportebat ipsi concedere facultatem substituendi alios, & derivandi ad eos potestatem docendi & regendi particulares Ecclesias. Si quis uni committeret oves suas, quæ in pluribus pascuis pascerent, nonne etiam concedit potestatem assumendi alios opiliones inferiores, qui subserviant. Sic, si Episcopo commisit totam Ecclesiam dioecesanam & particulares in ea paroecias cum plenitudine curæ & regiminis pastoralis, oportet etiam constituisse illum caput à quo manaret potestas docendi & regendi ad alios, quos necesse erat assumere ad partem oneris & sollicitudinis sustentandam, & sic ex officio Episcopi redderent rationem malè vel benè gestæ rei Domino, non Presbyteri: ut inferiores illi opiliones ei cui commissæ sunt oves, non Domino & possessori.

Si dixerint Dominum constituisse Episcopum Pastorem ea lege, ut alios habeat in paroeciis inferiores ministros & coadjutores, si tamen Episcopo permisit quos vellet assumere, eodem res recidet, nempe Episcopi, non Domini, ministros esse. Si tales voluit eum assumere quales ipse suis legibus designavit, tunc sequitur non ampliorem Episcopo potestatem contulisse, quam per se exercere potest, aliis non minus authoritate à Christo instructis quàm Episcopis, ut proportionatè suo fungantur munere. Cum Christus dixit Petro, *pasce oves meas*, idem est, inquit Bellarminus, ac si dixisset, *pasce omnes oves meas*; quod cum per se non poterat præstare, ex plenitudine potestatis necessaria potuit per alios pascere. Respondet Whitakerus; Christum non commendasse Petro has aut illas aut simul omnes oves, sed indefinitè, & una cum aliis. Dixit, ite & docete omnes gentes. Petrus pascebat per se, non per alios, quia hoc demum illud est, quod amorem nostrum erga Christum testatur. Apostoli in pascendis ovibus nulli præterquàm Christo operam suam impenderunt. *Vicaria pascendi ratio numquam fuit à Christo instituta. Non plus Christus in pascendo requirit à quoquam, quàm quantum præstare ipse possit, & quantum quisque possit, tantùm ipse requirit.* Si à Petro non requirit, certe nec ab Episcopo, nec Episcopum unquam constituit pastorem totius dioeceseos, quam per se pascere non potest, atque ita, quem illi volunt propriè & præcipuum ac universalem dioeceseos pastorem, non erit propriè pastor, sed parochi qui per se pascunt greges sibi commendatos. Cum in Concilio Tridentino dimicarent Patres & Theologi de Episcoporum potestate, sitne jure Divino necne, dixit Lamezius Jesuitarum Generalis, Petrum solum & unicum pastorem fuisse Ecclesiæ; quod in uno Pastore collocata sit potestas indivisa, qui eam commini-stris

Whit. Cont. 4. q. 2. 8. §. 8.

Petri Suavi. Histor. Conc.

ſtris ſuis, prout res poſtulat, impertit & communicat; in ſola ſede Apoſtolica eſſentialiter eſſe juriſdictionem, in aliis per derivationem & participationem: Papam tollere non poſſe ordinem univerſalem Epiſcopos in Eccleſia conſtituendi, quoniam à Deo eſt, quemlibet tamen particularem, cum ſit de jure Canonico, Pontificia authoritate tolli poſſe. Oratio Lainezii quamvis à Papalinis laudata, ab adverſa parte adulatoria, à quibuſdam hæretica exiſtimabatur. Epiſcopus Pariſienſis valetudinarius apud omnes profitebatur, ſe quamprimum haberetur Congregatio, liberè ſententiam dicturum contra eam doctrinum prioribus ſæculis inauditam, ante annos quinquaginta à Cajetano primum excogitatam, ut Pileum Cardinalitium mereret: eam à Theologis Sorbonenſibus eo ipſo tempore ignominioſe notatam, quæ Eccleſiam ſpoliet titulo ſponſæ Chriſti, & eam, veluti ſervam, unius hominis libidini proſtituat. *Vult* Lainezius, *ſcilicet unum tantum Epiſcopum à Chriſto conſtitutum, cæteris nullam eſſe poteſtatem niſi ab illo pendentem, quod perinde eſt ac ſi diceret, unum ſolum eſſe Epiſcopum, cæteros ejus vicarios ad nutum amovendos.* Simon Florentinus dixit, ſucceſſorem Petri eſſe de jure Divino Epiſcopum; *de cætero Epiſcopatum eſſe de jure Divino, ita ut ne in ipſius Papæ poteſtate ſit efficere, ut non ſint Epiſcopi in Eccleſia: at ſingulos quoſque Epiſcopos eſſe de jure Pontificio, unde ſit, ut ipſe eos poſſit creare, transferre, ipſorumque Diœceſes reſtringere, aut extendere, majorem aut minorem ipſis authoritatem conferre, ſuſpendere etiam aut deprivare; quam poteſtatem in eo quod eſt de jure Divino, non habet. Siquidem non poteſta Sacerdote auferre authoritatem conſecrandi, propterea quod eam habet à Chriſto, at ab Epiſcopo omnem juriſdictionem poteſt auferre, haud aliam ob cauſam quam quia eam ab ipſomet habet.* Quæ pro Epiſcopis falſo allata ſunt, Presbyteris recte accomodari poſſunt contra Epiſcopum Papam minorem, nempe ſi pendeat ipſorum poteſtas ab Epiſcopis perinde eſſe ac ſi ille ſolus eſſet Paſtor, ipſi vicarii tantum ad ejus nutum amovendi, & ſi poſſit ipſorum authoritatem eorumque parœcias reſtringere aut extendere, ſuſpendere aut auferre, ſequetur non eſſe Presbyteros de jure Divino. Antonius de Groſſeto Dominicanus ex verbis Pauli ad Epheſios, cum eſſent Mileti, hortantis *ut attenderent gregi cujus regimini à Sancta Spiritu præpoſiti eſſent*, obſervavit, Epiſcopos officii ſui functionem ab hominibus non habere, nam ſi ita res eſſet mercenarios fore, quorum oves non ſunt propriæ, tum ubi ei, à quo hæc cura demandata, ſatisfactum fuerit, nihil ipſis ultra cogitandum: Paulum demonſtrare obligationem regendi populum Chriſtianum eſſe Divinam, & à Spiritu Sancto impoſitam, ut conſtare poſſit eos inde vi nullius humanæ diſpenſationis excuſari poſſe: nullam fieri mentionem ordinatoris, ſed totum Spiritui Sancto tribui, qui non ſolum authoritatem dederit regendi, verum etiam partem gregis diviſerit, ipſiſque paſcendam attribuerit: dicendumque cum S. Paulo Spiritum Sanctum gregi paſcendo præponere: nunquam opus aſcribi inſtrumento, aut miniſtro, ſed ſemper agenti principali, & ex Epheſ. 4. Chriſtum poſt aſcenſum in cælos paſtores dare. Quæ ex his locis obſervavit pro Epiſcoporum independenti poteſtate, Presbyteris accommodanda ſunt, non Epiſcopis. Nam Presbyteros Epheſinos, qui dicti ſunt Epiſcopi, alloquitur Paulus, non Epiſcopos antonomonaſticè ſic dictos, & de loco Eph. 4. ſupra diximus. Adeo ſtrenuè certarunt pro dignitate ſua & authoritate Papæ minores ſeu Epiſcopi contra Papam majorem Pontificem maximum, ut conqueſti ſunt *Sacerdotes, Epiſcoporum authoritatem nimiopere auctam, Clerum vero in ſervitudinem graviorem adductum. Id unum ſpectabant patres, ut tot eſſent Papæ, quot Epiſcopi. Epiſcoporum unicus erat ſcopus adminiſtrationem habere liberiorem, hoc ſe conſecuturos ſperabant tribus proviſionibus factis, primo ſi parochi ab ipſis pendeant.* Dum non alio reſpicerent, niſi ad

Trid. l. 7. p. 687. 688. Edit. Francof.
Pa. 690.
Pag. 673.
Pa. 673. 678.
Pag. 384.
Pag. 563.
Pag. 850.

authoritatis suæ incrementum, imprudentes argumenta fabricati sunt, quæ pro Parochis fortiùs militabant quam Episcopis, licet Parochos servum pecus negligebant. Quod cum observaret Paulus Jovius, totus Papalinus, dum urgerent residentiam Cleri esse de jure Divino, *iis hoc instillatum cupere quicquid in eo genere operantur id Parochis usui futurum, ad ipsos Episcoporum imperio eximendos. Nam si articulus obtineat, confestim dicturos, Episcopum nec posse ipsos Ecclesia dimovere, nec potestatem ipsorum reservationibus restringere, & tanquam pastores immediatè à Deo datos plus juris in grege, quàm ipsis Episcopis concedant, vindicaturos: neque esse quod iis respondeatur.* Atque hæc de derivatione, dependentia, & exercitio, potestatis prædicandi, sacramenta ministrandi. Interim vides lector, cujus Ecclesiæ membrum sit Episcopus, nempe quod non alicujus parœcianæ Ecclesiæ sed Dioecesanæ tantum ex pluribus parœcianis conflatæ, cujus ex æquo, & non alicujus parœcianæ in parte, venditat se pastorem. Nam etsi resideat in una parte diutius quam in alia, tamen est æque pastor illius parœciæ, quam nunquam vidit, atque illius in qua residet. Verum est quod idem Jovius dixit, (licet in alium finem & animo iniquo in Præsulum residentiam,) *omnino regni cujusque metropolin, in quibus fere præsules Sedes suas figunt, esse præ aliis deformitate notabilem: & contra, miseras aliquot urbes, quæ à centum annis Episcopum suum non aspexerunt, vitiorum sordibus minus esse corruptas; in ipsis montibus ubi nunquam visus Episcopus, Ecclesias reperiri, quæ civitatibus Episcopalibus exemplo præire possunt.* O infœlicem pastorem, quo absente grex est fœlicior! Sed ab ista digressiuncula redeamus.

Pa. 549.

Pag. 548.

Ordinationem ad Ordinis potestatem referunt adversarii, & hunc actum potestatis Ordinis Episcopis maxime proprium & peculiarem esse contendunt; cum alia pleraque reservata sunt Episcopis potius ad honorem sacerdotii, quàm ad legis necessitatem, ut Ecclesiarum dedicatio, pœnitentium reconciliatio, & similia. Volunt autem, ordinatoriam manuum impositionem esse sacramentum, & proinde à proprio Ministro administrandum, proprium autem ejus ministrum esse Episcopum, non Presbyterum. Dounamus, definiendo potestatem Ordinis Episcopalis, dicit; *Potestas ordinis Episcopalis est præter illam, quæ ipsi cum Presbyteris communis est, potestas per impositionem manuum gratiam conferendi, ut ordinarium Spiritus Sancti instrumentum, vel baptizatis ad eorum confirmationem, vel pœnitentibus ad eorum reconciliationem, vel designatis ad ministerium ad eorum ordinationem* 1. *Tim.* 4. 14. 2. *Tim.* 1. 6. Ex qua definitione sequitur, non modo impositionem manuum ordinatoriam, sed etiam reconciliatoriam, & confirmatoriam esse sacramenta. Sunt enim istæ impositiones manuum actiones sacræ spiritualis efficaciæ ipsius judicio, & gratiam conferunt baptizatis, & pœnitentibus: & sic habemus tria sacramenta addita Baptismo & Cœnæ Dominicæ Impositionem manuum ordinatoriam in specie sic definit; *Est actio sacra spiritualis efficaciæ, hominem cultus Divini ministerio consecrans, in eum conferens potestatem ordinis illius, in quo constitutus est, quæ id operatur ut ordinatus possit facere actus sacros spiritualis & supernaturalis efficaciæ.* Scholastici & Pontificii duplicem tribuunt effectum Impositioni Manuum ordinatoriæ, gratiam gratum facientem, & potestatem istam spiritualem ministrandi, quam characterem vocant. Dounamus dicit, conferri gratiam & potestatem. Bilsonus apertius; *Impositis manibus Ministros creare non hoc solum continet, ut potestas illis fiat verbum & sacramenta dispensandi, sed etiam ut impertiatur Spiritus Sancti gratia, quæ utramque partem muneris sanctam faciat & fructuosam.* Primùm, largiemus esse Sacramentum, non tamen sequetur, ejus ministrum proprium esse Episcopum. Fatetur Fildus, Scholasticorum eruditissimos in hac fuisse sententia, Episcopos potestate consecrationis vel ordinis majores Presbyteris

Lib. 3. Ca. 4. pag. 101.

Pag. 106.

De Guberna Eccl. Cap. 9. pag. 156.

De Ecclesʃ l. 5. c. 27.

byteris non fuisse, sed solum ejus exercitio In Scripturis non legimus, distinctum fuisse ministrum Baptismi & Cœnæ ab aliorum sacramentorum ministro: nec verisimile est, ullam consecrationem majorem fuisse ex ordinatione Divina consecratione Eucharistiæ. *Distinguendum est de potestate*, inquit Durandus, *quia quædam est jurisdictionis, & quædam consecrationis. Potestas jurisdictionis est ad regendum populum, potestas autem consecrationis est ad consecrationem & administrationem sacramentorum. Harum duarum potestatum, si quælibet præcise comparetur, & conferatur una alteri, dignior est secunda quam prima, ordinatur enim prima ad secundam.* Hac ratione & consecratio Eucharistiæ est dignior consecratione Ordinatoria: ordinatur enim ista ad illam. Cui igitur consecratio dignior & nobilior convenit, eum ab inferiore excludere iniquum est. Hinc inter Veteres sic argumentati sunt: Baptizare potest, Corpus Dominicum conficere, ergo & manus imponere, & sacramenta omnia adimplere. Audiamus Hieronymum, vel quisquis fuerit author Epistolæ ad Rusticum Narbonensem, quæ inserta est Gratiani Decreto; *Sed quia scriptum est, Presbyteri duplici honore honorentur, maxime, qui laborant in verbo Domini, prædicare eos decet, utile est benedicere, congruum confirmare, convenit reddere communionem, necesse est visitare infirmos, orare pro invalidis, atque omnia Dei sacramenta complere.* Ita pungit Bilsonum Epistola ista, ut temperare sibi nequeat à conviciis in authorem istum, quem personatum Hieronymum vocat. Bellarminus tamen in Libro de Scriptoribus Ecclesiasticis hanc Epistolam ex genuinarum numero non expunxit. Sed esto, non sit Hieronymi, est tamen Criticorum judicio authoris Eruditi Epistola. Objiciunt etiam illud Hieronymi; *Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod non facit Presbyter?* Ergo, inquiunt, saltem Ordinatio erat peculiare Episcopi. Hieronymus ea Epistola contendit pluribus argumentis, eundem esse Episcopum & Presbyterum jure Divino, cujus vestigia etiam sua ætate mansisse asserit, nempe quod ipsius sæculo nihil faceret Episcopus, quod non faceret Presbyter, excepta Ordinatione: Nam jurisdictio erat communis Episcopo & Senatui Presbyterorum: sed Ordinatio, vel potius ordinationis ritus, nempe χειροθεσία erat solius Episcopi propria, licet actus ipse Ordinationis erat etiam communis: nec erat administratio ritus semper & ubique reservata soli Episcopo, ut postea docebimus. *De consuetudine loquitur temporum illorum: ne tum quidem, cum consuetudine Ecclesiæ major Presbytero Episcopus esset, ulla tamen in re præterquam in Ordinatione plus Episcopum quam Presbyterum potuisse. Imo alibi & ipsam ordinationem Presbyteris Hieronymus tribuit*, inquit Whitakerus. Et Junius; *Nempe, quo tempore hæc scribebat Hieronymus ex posteriori instituto: sed tempora confundit Bellarminus, ut imperitiores fallat elenchi ignoratione.* Et alibi; *Actum ordinationis communem habet Episcopus cum toto Presbyterio 1. Tim. 4 sed ritus ordinandi per impositionem manuum ad Episcopum solum pertinebat, id est, ad eum qui præerat Presbyterio, sive perpetua institutione præesset (ut post factum est Episcopis) sive temporaria, annua, menstrua, hebdomadaria &c. De hoc ritu agebat Hieronymus, quem συνεκδοχικῶς Ordinationem vocat.* Hieronymus, postquam testimoniis ex Scriptura depromptis probasset eundem fuisse Episcopum & Presbyterum, subjicit; *Quod autem postea unus electus est*, qui cæteris præponeretur, &c. Deinde subjungit; *Quid enim facit excepta Ordinatione Episcopus quod non facit Presbyter?* Ex qua serie verborum patet, Hieronymum intelligendum de suo sæculo: & post sæculum illud quo postea unus electus, postea, nempe post omnia testimonia allata è Scriptura, adducit autem & ex Epistolis Johannis, qui ad Trajani tempora vixit. Sed si de Hieronymi, *postea* plura dicemus. Objicitur Chrysostomus etiam ad eundem sensum in Commentario suo Cap. 3. prioris ad Timotheum. *Inter Episcopum atque Pres-*

In 4. Sent. Di. 24. Quæst. 5.

Dist. 95. Cap. Eccl.

Epist. ad Evag.

Whit. de Pontif. Quæst. 1. c. 3. f. 29.

De Cleric. Cap. 15. Not. 22.

Presbyterum interest ferme nihil, quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura permissa est, &
c. 3. prioris *quæ de Episcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione illi su-*
adTim. Hom. *periores sunt, atque hoc tantum plus quam Presbyteri habere videntur.* Sic cum inter-
11. prete Latino Bellarminus, Bilsonius, Dounamus, & alii. Sed verba postrema, τὴν γὰρ χειροτονίαν μόνην αὐτῶν ἀναβεβήκασι, καὶ τοῦτο μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσ-
De Cleric. βυτέρους, doctiores interpretes sic vertunt; *Sola enim suffragatione horum ascenderunt,*
Cap. 7. *atque hoc solo videntur Presbyteris injuriam facere.* Sic Junius; χειροτονία (hîc) *Pres-*
No. 61. *byterorum, non Episcoporum, dicitur; quod si* χειροτονία *est Ordinatio, ergo Presbytero-rum est ordinatio. Tum quis ita verbum* πλεονεκτεῖν *interpretatur cum accusandi casu? Suidam appello dicentem,* πλεονεκτῶ, τὸ πλέον ἔχω, γενικῇ, καὶ τῶν θουκυδίδου λόγων πλεονεκτεῖ. πλεονεκτῶ δὲ, τὸ ἀδικῶ, αἰτιατικῇ· ὡς τὸ πλεονεκτεῖ ὑμᾶς ὁ Διάβολος. *Differentiam igitur non statuit Chrysostomus, in eo, quod jus ordinandi habent Episcopi ac non Presbyteri: sed in eo, quod ascendunt supra Presbyteros in gradum* Ἐπισκοπῆς, *etsi quia ascendunt Presbyterii suffragiis, injuriam Presbyteris videntur facere, quum potestatem ullam assumunt sibi qui ordinis causa, non potestatis, præfecti sunt de suffragiis illorum.* Ibidem; *Medium,* inquit Chrysostomus, *inter Episcopos & Diaconos, si quod est, perparvum est, cum Episcopi & Presbyteri æquales sint munere, officio, unum denique re & ratione sunt: sola vero ordinatione humana differant, quatenus à collegarum suffragiis habent Episcopi, quod præsunt Presbyterio ordine, quo solo præeuntes, injuriam Presbyteris videntur facere, quum potestate præsunt, minuuntque potestatem Presbyterii.* Χειροτονία etiam apud Scriptores Ecclesiasticos non sumitur semper pro ordinatione, sed quandoque pro electione per suffragia ut observarunt Balsamo & Zonoras in
De Triplici Apost. Can. 1. Theophylactus etiam sic interpretatur Chrysostomum. *Is in hunc*
Epis. pag. 37. *locum,* fatente Saravia, *idem quod Chrysostomus, paulum mutatis verbis habet. Est enim Theophylactus Epitomus Chrysostomi. Ipsius hæc verba sunt. Quæ de Episcopis dixit, ea Presbyteris etiam conveniunt. Nam & ipsis docendi munus, & Præfectura Ecclesiæ commissa est, sola electione inferiores.* Sed concedatur, Chrysostomum per χειροτονίαν ordinationem activè sumptam intellexisse, & barbarè nec non solœcissantem loquutum fuisse, non sequitur tamen actum ordinationis fuisse proprium
De Cleric. Episcopo. *Veruntamen esto; activè accipiatur nomen ordinationis,* inquit Junius, *ut*
Cap 15. *Bellarminus accipit, adhuc tamen manet æquivocatio, quod solus quidem Episcopus or-*
Not. 29. *dinabat signo & sermone sacram institutionem ejus qui ordinabatur enuncians, ac non solus tamen ordinatione veritatis, quam repræsentabat signum.* Sed addo, si ordinationem activè sumpsisse dixerint Chrysostomum, non rectè commentatum esse in locum Pauli. Dicit Apostolum transiliisse ab Episcopis ad Diaconos omisso Presbyterorum ordine, quia medium quod intervenit inter Episcopum & Presbyterum perparvum est. Sed nihil ibi Apostolus de Episcopis qui postea antonomasticè dicti sunt, sed de Presbyteris qui etiam Episcopi dicti sunt, ut patet ex collatione loci prorsus similis Tit. 1. 5. 6. 7. 8. Chrysostomus igitur si ita intellexit Apostolum, ut ipsi volunt, ob inveteratam & receptam inter Episcopum & Presbyterum differentiam tanquam nebulam interpositam, perspicere verum non potuit & res duas vice unius concepit. Erant ὁμόβαθμοι Episcopus & Presbyter, nec opus est fingere Apostolum transilientem, & Presbyterorum τάγμα seu ordinem prætereuntem. Redeamus ad Hieronymum. Hieronymum sensisse nullam potestatem ordinis vel consecrationis sacerdotali majorem esse, ex ejus dictis colligit Durandus. *Hieronymus,* inquit, *videtur consensisse quod summa potestas, consecrationis sive ordinis, erat potestas sacerdotalis, ita quod omnis sacerdos, quantum est de potestate sacerdotali, potest omnia sacramenta ministrare, confirmationem, omnes ordines, omnes benedictiones, & omnes consecrationes facere, sed propter periculum*

lum schismatis fuit ordinatum, ut sacerdotes unum ex se ipsis eligerent, qui diceretur Episcopus, quasi super illos intendens, cui obedirent, & cui reservatum est ordines facere: & hoc non faciunt nisi soli Episcopi. Episcopus ergo major est sacerdote, quantum ad potestatem jurisdictionis, sed non quoad potestatem ordinis vel consecrationis, sed sunt pares, quamvis ex ordinatione Ecclesiæ aliqua sunt reservata Episcopis, & prohibita Presbyteris. Et quod ita sit, probatur ex dictis Hieronymi, multipliciter ostendendo quod Scriptura &c. Et infra; *Sic ergo dicit Hieronymus, quod Episcopus & Presbyter olim fuerant nomina synonyma, & etiam administrationes, quia communi consilio Sacerdotum regebantur Ecclesiæ: sed in remedium schismatis, ne unusquisque ad se trahens Ecclesiam rumperet eam, ordinatum est, ut unus præesset, & quoad nomen, ut ille solus Episcopus diceretur, & quoad administrationem aliquorum sacramentorum & sacramentalium ipsi reservarentur de consuetudine Ecclesiæ.* Et infra; *Consuetudo autem & institutio Ecclesiæ potest dare jurisdictionem, sed non potestatem ordinis vel consecrationis.* Non dicit Durandus, Hieronymum sensisse hanc mutationem ab Apostolis schismatis vitandi causa introductam, ut illi affingit Fildus. Sensit igitur Hieronymus, ut ibidem dicit Durandus, potestatem ordinis vel consecrationis majorem fuisse in Episcopo, quàm simplici sacerdote, ex ordinatione Ecclesiæ, non ex natura ordinis & consecrationis secundum Divinam institutionem. Dicit quidem Panormitanus, Apostolos limitasse exercitium hujus potestatis in Presbyteris. *Immediatè*, inquit, *post mortem Christi omnes Presbyteri in communi regebant Ecclesiam, nec sic erant inter eos Episcopi, sed idem Presbyter, quod Episcopus, & pariter conferebant omnia sacramenta, ut in c. Olim 95. Dist. &c. Legimus 93. Dist. postmodum ad schismata sedenda fecerunt seu ordinaverunt Apostoli, ut crearentur Episcopi, & certa sacramenta eis reservarunt, illa interdicendo simplicibus Presbyteris.* Quod dat accipimus, in initio Presbyteros omnia contulisse Sacramenta; quod addit de reservatione ab Apostolis instituta, negamus, & nullo id firmat Scripturæ testimonio. Durandus loco supra dicto refert non modo sententiam Hieronymi, sed etiam aliorum Doctorum. *Dicunt etiam aliqui*, inquit, *quod tunc omnibus, qui præferebantur plebibus, conferebatur utraque potestas, ut plebes in promptu haberent Principem Ecclesiasticum, qui posset omnia sacramenta ministrare, & ministros instituere.* Hæc autem ratio est æquitatis perpetuæ, nempe ut plebes in promptu semper habeant, qui sacramenta omnia ministrare possint. Quod de sublato potestatis exercitio per Apostolorum institutum fabulantur, duobus modis intelligendum est. Vel ita sublatum volunt potestatis exercitium, ut illicita tantùm sit omnis Presbyteri per Presbyterum ordinatio: vel ut non modo sit illicita, sed etiam irrita & nulla. Id est, ut non modo peccet ordinando Presbyterum, sed etiam quod nihil efficiat, & factum non sit validum. Illustremus exemplo. Presbyter dum Baptizat, aut Cœnam celebrat in aliena parochia absque venia, peccat, licet quoad genus facti vera sint, quæ ministravit, sacramenta, quia hi sunt, inquiunt, actus potestatis ordinis Presbyteralis. Exercitium potestatis consecrationis ita sublatum volunt ab Apostolis, ut si quid in ordinatione per se Presbyteri tentaverint, nihil efficere sentiunt. Sic dicit loco dicto Panormitanus; *Item nota, quod ritus Apostolorum circa sacramenta habent impedire characteris impressionem.* Item; *Et vides hîc, quod talis ordinatio* (id est, institutum Apostolorum de quo paulo ante,) *habet impedire etiam impressionem characteris, quia, si Presbyteri illa de facto conferunt, nihil conferunt.* Adversarii etiam nullam per Presbyteros ordinationem validam nisi in casu necessitatis, id est, quando desunt omnino Episcopi, aut deficiunt à fide, sentiunt, utcunque verbis aliud simulant. Nam ut refert Johannesonus in Priore Tractatu de Ministerio Ecclesiæ Anglicanæ: Sacerdotibus Pontificiis ordinatis regnante Maria,

De Eccles. Lib. 5. Cap. 27.

In Decret. l. 1. Titul. de Consuetud. Cap. Quanto.

Pag. 96.

ria, sive in Anglia, sive Romæ, sive Rhemis, aut alibi, non opus erat nova ordinatione: sed Mariani Sacerdotes retenti in hunc usque diem, Titellus, Tithcrus, Nicolaus, & alii qui Romæ vel Rhemis creati Sacerdotes, absque ulla ordinatione nova per Prælatos in beneficia inducti. Contra, qui erant legitimi in Ecclesiis transmarinis ministri, non sunt capaces beneficiorum, donec prius creati fuerint Diaconi & Presbyteri per Prælatos, ut ostendit exemplis Whitingami, Traversi, & Wrighti qui cum ante Minister fuerat in Belgio, non tamen prius institutus & inductus in Beneficium, quàm à Scamlero Norwicensi creatus esset Presbyter. Videtur mihi non modo absurdum, sed etiam impium, asserere Apostolos irritum & nullum statuisse actum potestatis consecrationis, quam habent Presbyteri vi ordinis ex institutione Christi, & idem esse, ac quis diceret, Apostolos potuisse statuere, ut Cœna à Presbytero celebrata non esset verum sacramentum.

Præterea absurdum est, dicere potestatem consecrationis manere, & actum potestatis tamen non modo esse irregularem & peccare contra Canonem Apostolicum, sed etiam nullum esse: hoc enim esset non modo exercitium, sed ipsam potestatem tollere. Quod si ab Apostolis sublatum sit exercitium eatenus tantum, ut peccent Presbyteri Presbyteros ordinantes, manet tamen potestas ipsa, & actus potestatis illius sunt validi. Sed & istud absurdum Apostolis non temere affingendum est. Nam quod de sacramento Confirmationis affirmat Suarezius, de sacramento Ordinationis similiter affirmari potest. Sic ille. *Si Presbyteri ex vi suæ ordinationis haberent sufficientem potestatem ordinis ad hoc sacramentum ministrandum, sine causa in universum prohiberentur illud conferre, dicerenturque, si hoc sacramentum dare tentent, excedere modum suum & quæ Episcopalis fastigii sunt propria usurpare, ut loquitur Gelasius.* Sic si Presbyteri ex vi suæ ordinationis habent sufficientem potestatem ordinis ad hoc ordinationis sacramentum ministrandum, sine causa in universum prohiberentur illud conferre, dicerenturque si hoc sacramentum ordinis dare tentent, excedere modum suum, & quæ Episcopis sunt propria usurpare. In universum prohibentur, cum non sunt ministri ordinarii, vel si nulla & omnino irrita sit ipsorum ordinatio: sic phrasin illam, *in universum prohibentur*, in sacramento Confirmationis intelligit Suarezius. Apostolos igitur in universum prohibuisse Presbyteris exercitium potestatis ordinis sui, quam habebant ex vi ordinationis suæ, non est verisimile Sive igitur priori, sive posteriori modo, sublatum dixerint exercitium potestatis ordinandi ab Apostolis, Canonem monstrasse oportuit.

Quæst. 72. Disp. 36. Sect. 1. in 3. Tom.

Presbyterum esse jure Divino ordinarium hujus sacramenti ministrum, probatur. Qui sunt unius & ejusdem ordinis, eadem possunt ministrare sacramenta. Presbyter & Episcopus sunt unius & ejusdem ordinis. Ergo eadem possunt ministrare sacramenta. Lombardus; *Cumque omnes*, nempe ordines, *sunt spirituales & sacri, excellenter tamen Canones duos tantum sacros Ordines appellari censent, Diaconatus scilicet & Presbyteratus, quia hos solos Primitiva Ecclesia legitur habuisse, & de his solis præceptum Apostoli habemus.* Scholastici cum septem tantum numerent ordines, Episcopatum & Presbyteratum pro uno habent. Petrus Soto in Concilio Tridentino dixit; *Canonistas extra terminos suæ professionis egressos duos alios adjunxisse, primam Tonsuram & Episcopatum, quorum opinio multos alios errores capitaliores posset inducere.* Sed Saravia dicit, parum referre sint unius ordinis, necne. *Unde sunt qui non tantum gradu superiorem Episcopum Presbyteris esse contendunt, sed etiam ordine. Quod parum referre arbitror, modo cum Antiquitate hæc actio propria concedatur esse Episcopo.* Dounamus dicit, Scholasticos statuisse Episcopum & Presbyterum unius esse

Lib. 4. Dist 24.

Petri Suavis Historia Conc. Trid. l 7. p. 659 edit Francof.

Sar Defens de Grad.

esse ordinis ex relatione ad Eucharistiam, & idolum Missæ, quia quilibet Sacerdos tantum potest in consecratione Eucharistiæ, quantum ipse Papa. Sed Veteres, inquit, constituunt tres gradus, Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, & consequenter Ordinum ministerii. Nam *quid est ordo*, inquit, *nisi gradus ille, quem quis vel quid inter personas aut res subordinatas alias aliis, aliis superioribus, aliis inferioribus existentibus, obtinuit.* Sed *cum ordo tripliciter accipitur*, ut dicit Durandus; *uno modo pro relatione vel habitudine ordinatorum, & sic loquitur de ipso Augustinus, quòd ordo est, parium dispariumque sua loca cuique tribuens dispositio. Alio modo accipitur pro gradu, qui ordinem primo modo acceptum facit. Tertio modo accipitur ordo, pro eo, quod exterius sensibiliter geritur circa aliquem, ut in gradu aliquo constituatur: & hoc magis propriè vocari deberet ordinatio, quàm ordo. Secundo modo acceptus est spiritualis potestas vel deputatio ad dispensationem sacramentorum.* Ab ordine tertio modo accepto, id est Ordinatione, probo Episcopum & Presbyterum esse unius & ejusdem ordinis secundo modo accepti, id est, unius & ejusdem gradus, ut ipsi loquuntur, nempe respectu potestatis dispensandi sacramenta. Ordinem illum & gradum potestatis, quem habet Episcopus ad confirmandum & conferendum ordines, habet per ordinationem & modum sacramentalem, ut illi dicunt: *At Presbyteri & Episcopi una est & eadem ordinatio*, ait Ambrosius. Presbyteri & Episcopi cum sit una & eadem ordinatio; ergo una eademque potestas collata Episcopo & Presbytero ad dispensanda sacramenta. Ubi una eademque confertur potestas, unus idemque erit gradus potestatis dispensandi sacramenta. Imo ordinationem Episcopalem esse verè Sacramentum negatur à veteribus Scholasticis, fatente Bellarmino, quod de Presbyterali tamen concedunt. Bonaventura dicit, in Episcopatu non imprimi novum characterem, nec novam potestatem. Signum & res sensibilis utriusque ordinationis, Episcopalis & Presbyteralis, est impositio manum. Quòd ad baculi collationem, non est signum seu res sensibilis hujus sacramenti, sicut nec inunctio. *Unde sicut collatio pallii non dat novum ordinem Archiepiscopo ultra Episcopum; sic nec collatio baculi, aut annuli, aut mitræ, aut alicujus consimilis Episcopo ultra sacerdotem, talia enim potius sunt sacramentalia, quam sacramenta*, inquit Bonaventura. Et ibidem; *Unde sicut non accipit alias claves, ita nec alium ordinem.* Inungitur Episcopus, non ad necessitatem, sed ad solennitatem. *Sicut ampliatur vocabulum & significatio ordinis, ita & verbum, cum dicitur iste ordinatur in Episcopum. Unde non ita propriè dicitur aliquis ordinari, cum promovetur in Episcopum, sicut cum promovetur in Sacerdotem, sed magis propriè dicitur consecrari.* Si ordinatio Episcopalis non sit sacramentum, sequetur Episcopos non habere potestatem ordinandi sibi collatam per ordinationem Episcopalem, sed per Presbyteralem, & proinde quà Presbyteros non quà Episcopos consecrare. Nam sacramentalia, ut collatio baculi, annuli, inunctio, non possunt conferre Episcopo, vel gratiam gratum facientem, vel characterem novum, aut characterem Presbyteralem ampliare aut extendere. Non novum characterem, ut illi Scholastici fatentur; nec Presbyteralem extendere; *Nam eadem*, inquit Bellarminus, *efficacia requiritur ad characterem reipsa extendendum, & ad imprimendum novum.* Durandus dicit quidem, Episcopatum seu ordinationem Episcopalem esse verè sacramentum, non tamen præcise distinctum à sacerdotio simplici, sed *est unum sacramentum cum ipso*, inquit, *sicut perfectum & imperfectum: cum perfectum sit, quod potest facere sibi simile, ideo illud sacerdotium non est completum, per quod sacerdos non recipit potestatem ordinandi alium sacerdotem, & tale est sacerdotium simplex. Sacerdotium autem summum, id est, Episcopatus, est perfectum sacerdotium, quia per ipsum recipitur potestas ordinandi alium in sacerdotem summum vel simplicem, & sic ordinatio simplicis Sacerdotis & ordinatio*

Cap. 24 in Appen. p. 288.
Def. l. 3. Cap 4. Sect. 23.
In 4 Sent. Distinct. 24. Quæst. 1.
In 1. Tim. 3.
De Sacr. Ord. Cap. 5.
In 4. Sent. Distinct. 25. Quæst. 1.
De Sacr. Ord Cap. 6.
In 4 Sent. Destinct 24. Quæst. 5.

Episcopalis constituunt unum sacramentum. Ridicula sunt ista. Instituitne Christus sacramenta imperfecta & incompleta, quæ conferrent potestatem imperfectam & incompletam? Opera Christi omnia opera perfecta. Bellarminus dicit, Ordinationem Episcopalem esse novum sacramentum à Presbyteratu distinctum, & imprimere novum characterem, quia Episcopus potest duo sacramenta conferre, nempe Confirmationem & ordines sacros, quæ non possunt ulli alii inferiores ordines: & si tentent id facere, nihil prorsus efficiunt. At idem Bellarminus in sacramento Confirmationis dicit; *Confirmare esse actum ordinis, & eum ordinem esse etiam in Presbytero, saltem inchoatum & imperfectum.* Et *characterem Episcopalem, sive sit alius à Presbyterali, sive idem extensior & major,* dicit, *esse potestatem absolutam & perfectam & independentem conferendi sacramenta Confirmationis & Ordinis: Characterem autem Presbyteralem esse quidem potestatem absolutam, perfectam,* & independentem quoad sacramentum Baptismi & Eucharistæ, esse autem potestatem inchoatam, imperfectam, & dependentem à voluntate Superioris, *quoad sacramentum Confirmationis;* addidisset & Ordinationis ut cohæreant subsequentia cum antecedentibus. Annon hìc idem sentire videtur cum Durando, & in eadem commenta de Sacramentis Incompletis & Imperfectis incidit? Et quod Ordinatio Episcopalis non sit sacramentum distinctum à Presbyteratu, ut is hìc in sacramento Ordinis probare conatur, patet primum ex eo, quòd nemo potest in Episcopum consecrari, qui vel ante non esset Presbyter, vel non tunc simul accipiat utramque ordinationem. Si esset distinctum & novum sacramentum, potest etiam dividi à Presbyteratu, & sic Episcopus posset ordinare, qui tamen non posset consecrare Eucharistiam, quod absurdum. Potest quis ordinari Presbyter, qui antea non fuit Diaconus. Respondent, Presbyteratus non includit Diaconatum essentialiter, sicut Episcopatus Presbyteratum. At hæc ipsa ratio probat, Episcopatum & Presbyteratum non esse duo sacramenta, sed ordinationem Episcopalem includere Presbyteralem, ut intellectivum includit sensitivum, vel simul conferendo utramqne potestatem nempe ordinis Presbyteralis & Episcopalis, & sic erit unum proprie sacramentum, vel supponendo ordinationem Presbyteralem & potestatem inchoatam, & sic etiam erit unum, sicut perfectum & imperfectum, inchoatum & completum, quo tamen modo unum dicere absurdum est. Præterea eadem est res sensibilis utriusque, Presbyteralis Ordinationis, & Episcopalis Consecrationis. Imo Johannes Parisiensis Doctor Sorbonicus, in Libro de Potestate Regia & Papali à Facultate Theologica probato, probat Episcopos esse Presbyteris æquales, quantum ad dignitatem essentialem ministerii, *quod eorum ordinatio constat iisdem verbis, quibus & Episcoporum & Apostolorum, nempe accipite Spiritum Sanctum, & quodcunque ligaveritis in terra, erit ligatum in cœlo* Vide Plesseum de Eccles. & Eucharistia. Si sit idem ritus necessarius & essentialis, nempe impositio manuum, (nam baculos, annulos, mitras, & inunctiones non moramur,) & eadem verba, cur non idem etiam sacramentum? Causa quæ movet Bellarminum, ut tueatur esse duo distincta sacramenta, est, quòd aliter tueri non potest Episcopos esse Presbyteris majores ordinatione & jurisdictione. *Secundo,* inquit, *quia si Episcopatus sit sacramentum a Presbyteratu distinctum, facile erit defendere Episcopum jure divino majorem esse Presbytero tam ordine quàm Jurisdictione, quod hoc tempore omnes hæretici negant: alioqui ægre id defendi poterit.* At Episcopalem ordinationem Scholasticorum alii ne sacramentum quidem esse volunt, alii à Presbyteratu non præcisè distinctum, sed idem cum Presbyteratu sacramentum, nos prorsus idem esse ex aliis probavimus; ergo sequitur defendi non posse, Episcopum majorem esse Presbytero ordine & jurisdictione ex jure Divino. *Inextricabiles & insolubiles emergunt*

De Sacram. Ordinis.

Cap. 12.

De Eccl c. 11 de Euch. l. 2. c. 8.

De Sacram Ord. Cap. 5.

Spalat. l. 2. c. 4. Num. 24.

gunt difficultates, si & ordo ponatur verum sacramentum (quod faciunt Hierarchici, Romanenses, & Anglicani,) *& Episcopatus ac Presbyteratus duo diversi ordines asserantur, alter superior, alter inferior. Canonistæ fere omnes in Cap. Cleros distinct. 21. & in Cap. Perlectis Dist. 25. ac cum ipsis non pauci ex antiquioribus Scholasticis, atque ultimo loco Bellarminus, novum & distinctum à Presbyteratu faciunt Episcopatum. Ac certe posito, quòd ordo sit propriè sacramentum, cum sacramentalis operatio consistat in indivisibili, ad hoc omnino coguntur, siquidem ipsi quoque constanter asserunt jure Divino Episcopos esse Presbyteris superiores: alioquin si ordinatio etiam distincta non sit, defendere illud nulla ratione possunt, quod expresse fatetur Bellarminus.* Cum veteres numerant tres gradus, nempe Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, numerant gradus suis sæculis obtinentes in Ecclesia. Nec sæculis omnibus post Apostolorum tempora eadem erat distantia inter duos priores. Episcoporum gradus primò erat tantum prioritatis & honoris. Deinde erat gradus potestatis quoad jurisdictionem externam, qui pro temporum latitudine minor aut major erat. Sed quod ad gradum potestatis dispensandi omnia sacramenta, Episcopus & Presbyter semper erant, etiam corruptioribus sæculis, ejusdem gradus. Et hic gradus potestatis & ordo idem sunt. Nam ordo in secundo significato, ut sumitur pro gradu potestatis, dicitur a Durando, esse spiritualis potestas vel deputatio ad dispensationem sacramentorum. Non dicit ad consecrationem Eucharistiæ, sed in universum ad ministrationem sacramentorum. Cum autem hic gradus potestatis sit potestas ordinis seu dispensandi sacramenta: & potestas ordinis confertur per ordinationem sacramentalem: & Episcopi & Presbyteri sit una eademque ordinatio, idemque sacramentum, necessario sequitur esse unius ejusdemque ordinis seu gradus, prout gradus sumitur pro gradu potestatis dispensandi sacramenta, nam de potestate jurisdictionis postea agemus. Nos ex iisdem locis, ex quibus ipsi colligunt impositionem manuum ordinatoriam esse sacramentum, ex iisdem colligimus ejus ministros ordinarios fuisse Presbyteros, 1. Tim. 4. 14. Dicit enim Apostolus, Presbyterium id est Senatum Presbyterorum imposuisse manus Timotheo. Si cum Paulo ministro extraordinario in promovenda functione extraordinaria simul imposuit manus Presbyterorum Senatus; sublatis ministris & functionibus extraordinariis & temporariis, ordinarias ministrorum ordinariorum ordinationes Presbyteris, ut ordinariis ministris, ab Apostolis demandatas fuisse, haud dubium est. Per *Presbyterii* vocem, Senatum Presbyterorum intelligi, supra probavimus. In hunc locum respexisse videntur consarcinatores commentitii illius Concilii IV. Carthag. cum statuerent in hunc modum; *Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri qui præsentes sunt, manus suas juxta manus Episcopi super caput illius teneant.* Can. 3. Utcunque de authoritate illius Concilii sentiamus, tamen morem illum vetustum fuisse, satis liquet ex Pontificali Romano, & Ordine Romano. Bonaventura hunc morem jus vocat. *Ad illud*, inquit, *quod dicitur de impositione manuum Presbyteri, dicendum, quod Presbyter ibi vocatur Senior, & Apostolus intelligebat seipsum per impositionem manus Presbyteri: glossa Presbyterum vocat Episcopum: vel Presbyteri, id est, Presbyterorum, quia sicut dicit jus, saltem tres sacerdotes debent manus imponere.* In 4. Senten. Distinct. 25. Quæst. A. Vides, ut impositionem manuum Presbyterorum jus vocat, & præterea in loco Pauli interpretatur *Presbyteri* synecdochice cœtum Presbyterorum; quid si legisset *Presbyterii*, unica simplici interpretatione dixisset, *Presbyterii*, id est, cœtus vel Senatus Presbyterorum. Addit tamen ibidem Bonaventura; *Sed tamen ipsi non imponunt, ut dantes potestatem vel ordinem, qui ab uno solo dari potest & debet, unde ipsi non benedicunt sed solus Episcopus, sed hoc est in signum consecrationis suæ.* Distinct. 24. Idem alibi; *Dicendum quod illa manus* Quæst. M.

impositio non est ad ordinationis collationem, sed ad significationem. Significatur enim gratia communionis, quæ in ordine sacerdotali confertur, & per sacerdotem debet administrari. Ideo non imponunt sacerdotes manus Diacono, sed solus Episcopus, in cujus impositione manuum non tantum est significatio, sed etiam potestatis collatio Falsa & ficta distinctio excogitata, post restitutum illum morem de quo diximus, à posteris ad palliandam Episcoporum usurpationem, qui suis sæculis ut jus peculiare hanc potestatem sibi vendicarunt, quam distinctionem arripuerunt etiam Hierarchici nostri. *Hanc manuum impositionem ad consensum potius quàm ad consecrationem referre oportebit*, inquit Bilsonus. Item; *Tum verò Presbyteri qui præsentes sunt veluti ordinationi consentientes manus suas juxta manum Episcopi tenent.* Saravia similiter; *Nullum Concilium facit potestatem Presbyteris Presbyterum creandi, sed tantum manus suas consecrantis Episcopi manibus apponere jubentur, consensus & voluntatis testificandæ gratia, ut simul bene precarentur ei, qui in ipsorum adsumebatur ordinem.* Idem alibi; *Presbyteri imponunt tantum consensus gratia. In Presbyteris impositio manuum est bene precantium signum, quod est in Episcopo ordinantis.* At dicit Fildus, quòd, *ubi in ordinatione Diaconi secundum* IV. *Concil. Carthag. sufficeret Episcopum solum imposuisse manus capiti ordinandi, eò quòd non sanctificatus erat ad dignitatem sacerdotalem, sed ad ministerium Ecclesiæ: ad ordinationem tamen ministrorum verbi, & sacramentorum, alii concurrere debeant ministri, æque ac Episcopus, ut qui sunt illi æquales potestate ordinis & ministerii.* Hæc igitur impositio manuum manat à potestate ordinis, & vi ordinis sui habent potestatem imponendi manus. Si tantum significandi gratia, nempe Presbyterum electum & cooptatum esse in ordinem & numerum Presbyterorum, imposuissent manus, nihil impediebat quin & Diaconi unà cum Episcopo manus etiam ordinandis Diaconis imponere potuissent, ad significandum consensum, & cooptationem in eundem ordinem; & quid opus erat impositione manuum, cum manus associationis suffecisset ad significandum consensum, ut fit in Ecclesiis Gallicanis post impositionem manuum? Quod Presbyteri non unà cum Episcopo manus imposuerunt Diacono ordinando sicut Presbytero, vide quid sentiat Amalarius Libro Secundo de Ecclesiasticis Officiis; sic scribit. *Est libellus quidam apud nos de Sacris Ordinibus, nescio cujus auctoris, qui dicit solum Episcopum debere manus imponere super Diaconum, quia non ad sacerdotium consecratur, sed ad ministerium. Nunquid scriptor libelli doctior atque sanctior Apostolis, qui posuerunt plures manus super Diaconos, quando consecrabantur, & propterea solus Episcopus ponat manum super Diaconum, ac si solus possit precari virtutem gratiarum, quam plures Apostoli precabantur? An forte ideo non imponit sacerdos manum super eum qui ad Diaconatus officium consecratur, ut non fiat quod ipse est, id est sacerdos? Si ita est, nec Episcopum oportet ei manum imponere, ut non fiat Episcopus. Quod si propterea oportet ei Episcopum manum imponere, quia ipse orat pro eo, non solus ille orat, sed omnes qui piè intendunt verbis Episcopi, ac mente retinent.* Recte carpit Amalarius ridiculam illam differentiam in ordinandis Presbyteris & Diaconis, cum alioqui sive plures imponant manus, sive unus, idem est sive in ordinatione Diaconi sive Presbyteri, dummodo ille unus plurium Presbyterorum nomine imponat, & sibi hunc ritum non vendicet, ac si ipsum actum, id est ordinationem, ut sibi proprium invadat. Non poterant quidem plures enunciare benedictionem absque confusione & indecoro, sicut poterant plures imponere manus. Dum obtinebat Episcopatus, præsente Episcopo ipse solus prorulit benedictionis & consecrationis verba, non tamen penes Episcopum solum erat ipsa potestas ordinandi. *Solus quidem Episcopus ordinabat signo & sermone*, (inquit Junius) *sacram institutionem ejus qui ordinabatur enuncians, at non solus tamen ordinatione veritatis, quam repræsentabat signum. Quin & sacerdotes alii cum Episcopo manus initiando*

De Guber. Eccles. Cap 13 p. 297.
De Grad. Defens. Cap. 24.
In Appendice p 289
Ce Tripl. Episc. p. 30.
De Eccles l. 5. Cap. 56.
Cap. 12.
De Cleric. Cap. 15. *Not.* 29.

tiando imponebant, ut cautum legimus apud Gratianum Dist. 23. c. Presbyter. Signum igitur impositionis manuum erat commune Episcopo & Presbyteris, & in eundem finem, nempe ut dicit Amalarius, *ad precandum gratiarum virtutem*, & ut ait Saravia, *erat Presbyterorum bene peccantium signum*, & ut Bilsonus, *Ut sacram hanc atque publicam actionem communibus votis precibusque promoverent.* Sed an etiam ad ordinandum? Imo ad ordinandum, & inducendum in possessionem muneris, ad quod ante ab eligentibus designatus erat, ut infra docebimus. Verba consecrationis erant ad vitandam, ut dixi, ataxiam, ab uno prolata, sive ab Episcopo, sive à Presbytero, Episcopo vel absente vel aliàs impedito. Nec tunc erant nullius valoris verba consecrationis ex ore Presbyteri prolata. Gratianus hæc habet in Prima Parte Decreti ex Concilio Toletano. *Quorumdam Clericorum, dum unus ad Presbyterium, duo ad Levitarum ministerium sacrarentur, Episcopus oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos imposuisse tantum, & Presbyter quidam illis contra Ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Sed quia jam ille examini divino relictus humano judicio accusari non potest, ii qui supersunt gradum sacerdotii vel Levitici ordinis, quem perverse adepti sunt, amittant.* Privatio præsupponit habitum. Non poterant moveri gradu, quem omnino non consecuti sunt; proferente igitur Presbytero verba consecrationis, adepti sunt illi gradum suum, licet egerit contra ordinem illum, qui in Ecclesia tunc temporis invalescebat. Declarasset Concilium potius irritam & nullam fuisse ordinationem illam, in qua Presbyter protulit verba consecrationis, quam ordinatos gradu deturbasset, si nullius pretii erant verba consecrationis enunciata per Presbyterum. Sed quo modo hunc nodum solvit Spalatensis? Missionem potestativam distinguens à precibus, dicit; *Propterea igitur idem Concilium supponit illos accepisse gradum ordinum, quibus Episcopus lippus manus imposuerat, Presbyter vero preces recitarat. Deponendos enim censuit, quia videlicet Episcopus etiam sine verbis, sola illa manuum impositione, illos sufficienter ordinaverat: preces vero illæ ad externam Ceremoniam decorumque pertinebant, & ad eas fundendas lege Eccelesiastica Episcopi tenentur, sed ordini sacro omni ex parte & absolutè loquendo essentiales non sunt.* Viden' ut à verbis consecrationis rursus relabuntur ad impositionem manuum, quam missionis potestativæ signum facit Spalatensis. At signum istud est commune omnibus Presbyteris de Jure, licet ipsius administratio sit quandoque de facto unius. Sed quando de facto est unius ritus impositionis manuum, actus tamen ordinationis, & ut loquitur Spalatensis, missionis potestativæ non est unius, sed totius Presbyterii. Nec erat ritus iste ita peculiaris Episcopo, quin & alii, etiam absente Episcopo, administrare poterant. *Quod si hoc divini esset juris ut solus Episcopus ordinet, quo tandem jure Presbyteri in Ægypto ordinassent? hoc enim Ambrosius & Augustinus sua adhuc memoria narrant factum.* Idem alibi; *Consignare dicit Ambrosius, non confirmare: & Augustinus interpres idoneus exponit consecrare, id est ordinare; vel quisquis Auctor Quæstionum est ex utroque Testamento Quæst. 101 dicens, ubi de ordinatione agitur; Nam in Alexandria, & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consecrat Presbyter.* Imò Criticorum judicio idem auctor, quisquis est, est sui interpres; *Postremo accedit, quòd idem videtur esse auctor horum Commentariorum*, (nempe qui circumferuntur nomine Ambrosii in Epistolas) *& Quæstionum Veteris & Novi Testamenti, quæ extant inter libros S. Augustini: doctrina enim horum Commentariorum & illarum Quæstionum simillima est, ut notaverunt Censores Lovanienses in Notis ad Augustinum. Stilus videtur etiam esse idem, & ætas mirificè consentit.* Hoc idem de Lovaniensium Censura observavit Reynoldus in Collatione cum Harto, & colligit ex Quæst 44. editas fuisse Quæstiones illas 300. à Christo annis. De consecratione Eucharistiæ absente

Dist. 23 Cap. Quorundam.

De Rep. Eccles. l. 2. Cap. 3. Num. 54.

De Cleric. Cap. 15. Not. 29. Cap. 17. Not. 5.

Bell. de Script. p. 145.

Cap. 8. Divis. 6 p. 567. in edit. Anglic.

absente Episcopo per Presbyterum non modo in Alexandria & per totam Egyptum, sed etiam per totum orbem Christianum, nemo dubitabat; de alia igitur consecratione loqui intelligendus est Auctor ille. Sed ad alia exempla magis perspi-
Cap. 13. cua veniamus. In Concilio Ancyrano decretum est in hunc modum: *Chorepiscopis non licet Presbyteros aut Diaconos ordinare, sed nec Presbyteris civitatis, sine præcepto Episcopi vel literis, in unaquaque Parochia.* Licet Fildus dicat Chorepiscopos fuisse Presbyteros, non tamen inde argumentum aucupabimur. Nam Chorepiscopos fuisse primum veros Episcopos docebimus. Ex hoc tamen Canone duo elicimus. Primò, Presbyteros civitatis ordinasse Presbyteros & Diaconos in eundem modum ac faciebant Chorepiscopi, idque absque ulla permissione aut literis Episcopi; & valida erat eorum ordinatio, licet ordinaverant in aliena parœcia, multò magis igitur valida erat ordinatio, si celebrata in propria parœcia. Respondet
De Rep. Eccl. 2. c. 3. Num. 53. Spalatensis; *Non esse insolitum in natura corrupta, ut aliqui, qui jam gradum aliquem in Ecclesiastico ministerio obtinent, non modo ambiant superiorem, sed interdum etiam officia aliqua gradus superioris de facto invadant. Hic ergo Canon ante omnia cavet, ne quis ad tales perveniat usurpationes.* Sed cur dicto Canone in posterum cohibendi Presbyteri civitatis, & non in universum omnes Presbyteri Diœceseos, nisi quod Presbyteri civitatis idem fecerant, quod Chorepiscopi. Chorepiscopos autem ordinasse Presbyteros & Diaconos ante conditum contra Canonem satis notum est. Si gradus Presbyteri erat incitamentum ad usurpationem ordinationis, omnes omnino presbyteri erant reprimendi, & non civitatis solummodo Presbyteri, qui etiam hoc Canone id tentare in aliena tantummodo parœcia prohibentur. Secundo, ex hoc Canone patet, permissione & venia Episcopi posse etiam in aliena parœcia Presbyteros civitatis ordinare Presbyteros & Diaconos, & proinde non necessariam esse impositionem manuum Episcopi, sed sufficere impositionem manuum Presbyterorum, cujus potestatem habent vi or-
Num. 53. dinis sui. Respondet Spalatensis. *Quod autem ex delegatione & commissione Episcopi, videtur concedere Episcopis, ut possint ordinare Presbyteros & Diaconos, non est facile admittendum. Illa enim Gentiani versio videtur mutila & imperfecta. Alia clarius sic habet. Chorepiscopis non licere Presbyteros aut Diaconos ordinare: sed nec Presbyteris civitatis sine præcepto Episcopi, vel literis, in unaquaque parochia aliquid imperare: nec sine authoritate literarum ejus in unaquaque parochia aliquid agere.* Clara ista versio omnino lutulenta & fœda est. Conferat Lector cum Canone Græco; *χωρεπισκόπους μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ.* Ita habetur apud Balsa-
De Gub. Cap. 14. p. 356. monem. Bilsonus sic reddit; *Chorepiscopis non licere Presbyteros vel Diaconos ordinare, sed nec Presbyteris civitatis, nisi permittantur ab Ppiscopo, idque cum literis, in alterius parœcia.* Hæc longe diversa sunt ab *imperare*, *aut aliquid agere in unaqua-*
Def. l. 1. Cap. 8. p. 189. *que parochia.* Dounamus similiter intelligit prohibitum Presbyteris civitatis hoc Canone ordinare Presbyteros & Diaconos. Patet igitur etiam post conditum hunc Canonem potuisse Presbyteros in aliena parœcia ordinare Presbyteros & Diaconos permittente Episcopo. Nondum ergo obtinuit axioma illud jam diu usurpatum apud Hierarchichos; *Episcopus potest delegare ea quæ sunt jurisdictionis, non autem*
Def. l. 3. Cap. 4. p. 106 *ea quæ sunt ordinis.* Dounamus dicit; *non posse Episcopum communicare istam potestatem aliis, ut potest jurisdictionem.* Saravia in Appendice Capitis 24. ait; *Episco-*
Def. Cap. 24. p. 288. *pus verò, quæ sunt jurisdictionis Ecclesiasticæ in censura morum, & cæteris quæ sunt hujus generis, potestatem facere potest Presbyteris, ut quæ sunt Episcopi judicio reservata decidant; sed actiones conjunctas cum Episcopali gradu non potest, ut est impositio manuum Presbyterii & ordinatio.* Vera essent ista omnia, si Episcopus esset unicus & proprius

prius minister hujus sacramenti. Nam Minister proprius alicujus sacramenti non potest permittere, aut delegare alium qui non est minister illius sacramenti, ad ministrandum. Si potest permittere Presbyterum ordinare, indubitatum signum est, Presbyterum vi ordinis sui eandem habere potestatem, & cohibitum fuisse ipsius exercitium solummodo Canone Ecclesiastico, non sublatum jure Divino. Dounamus, oblitus fortè triti illius axiomatis, vel potius vi veritatis victus, alibi fatetur, Episcopos in primitiva Ecclesia hanc potestatem ordinationis communicasse aliis, idque satis luculentè ex dicto Canone Concilii Ancyrani evicimus; ubi etiam observavimus, ante conditum Canonem subindicari Presbyteros civitatis ordinasse Presbyteros absque literis & permissione Episcopi, & non prohiberi ordinare Presbyteros in sua parœcia absque literarum Episcopalium authoritate etiam condito jam Canone. Quæ de ministro Confirmationis asserit Durandus, de Ordinationis etiam ministro multò magis affirmari possunt. *Supposito, quòd confirmatio*, vel ordinatio, *sit sacramentum verum à Christo institutum, & ex institutione Christi Episcopus solus sit minister Confirmationis vel Ordinationis, nullo modo simplex sacerdos ex commissione Papæ potest* (multò minus inferioris Episcopi) *conferre hoc sacramentum.* 1. *Ratio; De materia cujuslibet sacramenti sunt materia, forma, & minister. Sed Papa*, vel Episcopus, *nihil potest mutare circa formam sacramentorum, vel circa materiam: ergo nec circa ministrum. Igitur aut simplex sacerdos ex Divina institutione est minister confirmationis*, (ordinationis,) *& tunc absque commissione Papæ*, vel Episcopi, *potest eam conferre, aut non est minister, sed solus Episcopus, & tunc ex quacunque commissione nihil potest. Quod minister se habet extrinsecè ad sacramentum, materia & forma intrinsece, nihil impedit; quia sicut minister conferens se habet extrinsecè ad sacramentum, ita & suscipiens ipsum, sed ubi suscipiens aliquod sacramentum est determinatus, ut in ordine masculus, per Papam*, aut Episcopum, *non potest mutari, & si fiat, nullum est sacramentum, ut si mulier ordinetur. Ergo circa ministrum nihil omnino mutari potest absque evacuatione sacramenti, quamvis extrinsece se habeat ad sacramentum.* 2. *Dispensare sacramenta, quorum actus respiciunt corpus mysticum, aut convenit Papæ & Episcopis ratione jurisdictionis, aut ratione consecrationis. Non ratione jurisdictionis, quia cum Papa electus & Episcopus confirmatus habeant plenam jurisdictionem, antequam sint consecrati, possent tunc hoc sacramentum dispensare, seu conferre, quod falsum est. Ergo non convenit eis ratione jurisdictionis, sed consecrationis. Sed ea quæ consecrationem recipiunt, non consecrato committi non possunt. Ergo papa vel Episcopus non possunt committere non Episcopo, quod possit talia sacramenta conferre. Quando competit alicui sacramenta ministrare vel etiam sacramentalia ratione ordinis, nullus potest dispensare quod alius non sic ordinatus possit ea ministrare, nisi institutor prædictorum sacramentorum vel sacramentalium. Et quia solus Christus instituit sacramenta, Ecclesia autem instituit multa sacramentalia, ideo etiam in ministro instituto per Christum pro administratione talis vel talis sacramenti, Ecclesia vel Papa non potest variare aliquid, vel in aliquo dispensare, quin totum frustretur. In sacramentalibus per Ecclesiam institutis Papa potest dispensare circa ministrum, sed minor Papa, puta quicunque alius Episcopus, non potest, nisi sibi specialiter esset per Papam indultum.* 3. *Papa non habet majorem potestatem in collatione confirmationis vel ordinis, quam quicunque Episcopus, licet habeat majorem potestatem in foro causarum. Si ergo ex commissione Papæ simplex sacerdos potest confirmationem vel minores ordines conferre, idem poterit quilibet Sacerdos ex commissione proprii Episcopi, quod à nullo conceditur*: nempe sæculo Durandi, cum jam obtineret axioma illud de quo paulò ante diximus, Nam antiquitus aliter se res habebat, ut probavimus ex Concilio Ancyrano, & Dounamus etiam fassus est. Præterea in casu necessitatis potuisse Presbyteros ordinare, concedebatur etiam

De Lib. 3. Cap. 4. pag. 90.

In 4. Sent. Dist. 7. Qu. 4.

corruptiſſimis ſæculis. Valet tamen argumentum Durandi ex ſuppoſitione, quod Epiſcopus ſit ex inſtitutione Chriſti proprius miniſter ſacramenti confirmationis vel ordinationis, Papa non poteſt diſpenſare, vel committere Presbytero miniſterium confirmationis, aut ordinationis. 4. *Sicut in baptiſmo confertur poteſtas ſuſcipiendi ſacramenta, ſic in ordine confertur poteſtas diſpenſandi ea: ſed Papa,* vel Epiſcopus minor Papa, *non poteſt facere, quòd non baptizatus ſuſcipiat verum ſacramentum. Ergo non poteſt facere, quòd non ordinatus illa ordinatione, qua quis accipit poteſtatem diſpenſativam confirmationis vel ordinis, poſſit hoc ſacramentum conferre. Mirum enim eſſet, ſi aliquis poſſet in actum, reſpectu cujus non habet potentiam. Characterem autem ordinis vel baptiſmi nullus habere poteſt ex commiſſione Papæ,* vel Epiſcopi, *ſed requiritur ſuſceptio ſacramentorum. Ergo non habenti characterem ordinis per ſuſceptionem ſacramenti, non poteſt per quemcunque comitti actus illius ordinis. Ex his ergo videtur, quòd ex commiſſione cujuſcunque nullus poſſet conferre ſacramentum, quod non poſſet conferre ex ſe.* Cum igitur permiſſione Epiſcoporum Presbyteri olim ordinem Presbyteratus conferre potuerunt, & Papæ commiſſione adhuc poſſint, patet veram eſſe alteram ſuppoſitionem Durandi, nempe *quod miniſter ſacramenti confirmationis,* ordinationis, *ſit omnis ſacerdos quantum eſt ex inſtitutione Chriſti, licet ex prohibitione Eccleſiæ reſervata ſit ejus,* ſcilicet ordinationis, *collatio ſolùm Epiſcopis, nec neceſſaria eſt commiſſio, niſi forte propter prohibitionem Eccleſiæ ad vitandum culpam inobedientiæ. Tunc facile eſt dicere quod ex commiſſione Papæ ſimplex ſacerdos poſſit confirmare,* vel etiam ordinare. Teſtis Alexander de Hales, referens quorundam Doctorum ſententiam, *qui dicunt, quòd ex demandatione Papæ ordinatus poteſt conferre ordinem, quem habet.* Ergo ex demandatione Papæ Presbyter Presbyterum ordinare poteſt. Ad iſtam objectionem: *Non poteſt Papa committere non Presbytero ut conficiat corpus Christi, quia Chriſtus hoc commiſit ſolis Presbyteris; ut ibi, ita videtur dicendum in propoſito,* nempe collatione ordinum, *ut ſicut in confectione Euchariſtiæ non diſponit contra inſtitutionem Chriſti, ita nec in ordinatione miniſtrorum ipſius ſacramenti.* Reſpondet Panormitanus; *Ego potius putarem, ut ſacerdoti hoc poſſit delegare indiſtinctè,* id eſt ſive in majorum ſive in minorum ordinum collatione, *quia licet de ſacramento Euchariſtiæ ſit diſpoſitum inſtitutione Dominica, qui habeant illud adminiſtrare, hoc tamen non eſt diſpoſitum in collatione ordinum. Nam olim Presbyteri in communi regebant Eccleſiam, & ordinabant ſacerdotes. Unde quemadmodum olim poterant, ità videtur quòd Papa poſſet hoc concedere ſacerdoti, maximè delegando.* Si ex demandatione vel conceſſione Papæ conceſſum fuerat peſſimis ſæculis Presbyterum poſſe ordinare Presbyterum, patet Presbyterum quemvis inſtitutione Dominica eſſe miniſtrum hujus ſacramenti ordinationis, & tantum Eccleſiaſtico Canone id eis inhiberi. Idem Leo I. Papa Presbyterorum conſecrationes numerat inter ea, quæ Canonibus & regulis Eccleſiaſticis, non autem jure Divino ſunt reſervata Epiſcopis. *Quamvis Chorepiſcopis & Presbyteris plurima cum Epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpoſitio, quædam tamen authoritate veteris legis, quædam novellis & Eccleſiaſticis regulis, ſibi prohibita noverint; ſicut eſt Presbyterorum & Diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio altaris ac benedictio vel unctio.* Extant verba in Decreto Gratiani. Et paulò infra; *Quæ omnia ſolis deberi ſummis Pontificibus authoritate Canonum præcipitur, ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium ſummi Pontificis demonſtretur,* id eſt, ut loquitur Hieronymus, ad honorem potius Sacerdotii, quàm ad legis neceſſitatem. Secluſa igitur prohibitione Eccleſiæ & Canonum, potuerunt Presbyteri ordinare Presbyteros. Quod autem irrita erat ordinatio per Presbyteros, non evenit inde, quod vi ordinis & jure divino non erat valida Presbyterorum per Presbyteros ordinatio, ſed ex rigore Canonum, ut & multæ aliæ ordi-

Panorm. in Decretal. tit. De conſuet. Cap. Quanto.

Epiſt. 86. ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ

Diſt. 86. Cap. Quamvis.

ordinationes. *Quod objicitur*, inquit Fildus, *ex Patribus, ordinationes per Presbyteros administratas fuisse irritas, intelligendum est secundum rigorem Canonum, qui ipsorum ætate in usu erant, non absolutè ex natura rei ipsius, quod patet ex eo, quod similiter ordinationes sine titulo erant irritæ Conc. Chalced. Can. 6. Ordinationes Episcoporum per pauciores tribus Episcopis & metropolitano, ordinationes Presbyterorum per Episcopos extra suas Ecclesias absque venia, cum certò sciam tamen Romanenses nolle ullam earum irritam pronunciare, licet qui faciant ista omni culpa non vacent. Deinde ipsorum dicta sunt intelligenda regulariter, non absque omni exceptione casuum particularium, qui emergere possunt.* Ut igitur ordinationes Presbyterorum sine titulo etiam per Episcopos Chalcedonensium Patrum ævo irritæ declaratæ sunt, cum tamen posterioribus hisce sæculis nihil usitatius, tum in Romanensi, tum in Anglicana Ecclesia: ita contrà, ordinationes per Presbyteros olim validæ erant, ut supra docuimus, licet novellis & Ecclesiasticis regulis, ut Leo loquitur, præciperetur ut irritæ essent. Quod quidem sæculis corruptioribus non sine summa injuria introductum est. In casu tamen necessitatis concesserunt Saniores Scholastici, Presbyteros posse conferre etiam majores ordines. *Videtur*, inquit Armachanus, *quòd si omnes Episcopi essent defuncti sacerdotes minores possent Episcopos ordinare.* Si possint ordinare Episcopos, multò magis Presbyteros. Istud testimonium Armachani citat Fildus. Apud Saraviam habetur tale testimonium ex summa Guilielmi Altisiodorensis. *Si essent in mundo tantum tres simplices sacerdotes, oportet quòd aliquis illorum consecraret alium in Episcopum, alium in Archiepiscopum. Presbyteri, sicut & Episcopi, in sua ordinatione, claves regni cœlorum accipiunt, sunt enim etiam Apostolorum successores.* Perpende rationem. Presbyteri possunt consecrare Episcopum, quia in sua ordinatione acceperunt claves regni cœlorum, & sunt successores Apostolorum. Ipse Saravia. *Quamvis ordinationes ministrorum Ecclesiæ propriè ad Episcopos pertinere judicem: necessitas tamen facit, ut ubi illi desunt, nec haberi possunt, orthodoxi Presbyteri possint in necessitate ordinare Presbyterum; quæ res, tametsi præter ordinem fiat receptum ab ipsis Apostolorum temporibus, necessitate tamen excusatur: quæ facit ut in tali rerum statu Presbyter sit Episcopus. Proinde quamvis factum sit extraordinarium, vocatio extraordinaria non est censenda.* Ibidem; *Atque hoc etiam verum est, quòd in tali Ecclesiæ perturbatione, quando omnes Episcopi à vero Dei cultu deficiunt ad idololatriam, sine ulla gubernationis Ecclesiæ violatione, ad pios Presbyteros & Orthodoxos tota Episcopalis gubernationis Ecclesiasticæ authoritas devolvitur, ut Presbyter liquidò ordinare possit Presbyteros* Et paulò infra dicit, *amotis quolibet modo superioribus ordinibus tota clavium Ecclesiæ potestas residet apud eos, qui ex infimo ordine remanent.* Item; *ubi Episcopi omnes facti sunt impii hæretici, ab illorum jurisdictione orthodoxi Presbyteri liberantur: & potestatem clavium, quam in sua ordinatione acceperunt, sibi vendicare debent.* Dounamus similiter: *Ubi nego, vel Episcopos usos aut potuisse Presbyterorum parastasia, in utrarumque,* (nempe ordinations & jurisdictionis) *alterutra, vel Episcoporum defectu utrumque posse peragi per Presbyteros;* Quòd ad prius, cum dicunt Presbyteros imponere manus non ad consecrationem vel ordinationem, sed tantùm significandi consensus gratia, non dicunt impositionem manuum ordinatoriam esse solius Episcopi, licet 100 Presbyteri apponerent manus suas juxta manus Episcopi. Sed redeamus. Sed redeamus. Concedit Dounamus, in Episcoporum defectu Presbyteros posse ordinare. Cum ex Pontificiorum scriptis Summa Angelica, voce Ordo, docuisset eos sentire Papam posse Presbyteris concedere potestatem ordinandi, sic infert; *Si Pontificis permissu Presbyter potest ordinare Presbyteros, multò magis Senatus Presbyterorum, ad quem in defectu Episcopi cura Ecclesiæ devolvitur, instrui potest ea authoritate cogente necessitate, quæ nullam habet legem.* Videmus igitur, Hierar-

De Eccl. l. 3. Cap. 39. Pag. 859.

L. 11 Quæst. Armen c. 7.

De Eccles. l. 3. Cap. 39. pag. 159

De Gradib. Defen. Cap. 2. Cap. 2. pag. 32

De Gradib. Defens. Cap. 2. pag. 32.

Pag. 38.

Def. l. 3. Cap. 1. Sect. 13.

Def. Lib. 3. cap. 4. Sect. Ult.

Hierarchicorum sententia Presbyteros in casu necessitatis posse ordinare Presbyteros. Sed quem dicunt illi esse casum necessitatis. *Extrema necessitas*, inquit Saravia, *dat Episcopalem potestatem Presbytero.* Extremam voco, *quando aut Episcopus nullus est, aut eorum qui sunt, impius est usus. Noti juris est, vacante sede, ad Presbyterium Episcopi, hoc est ad Presbyteros, devolvi, quod erat ante solius Episcopi. Et quæ ratio, quod Dei verbum ordinationem ministrorum excipit, quando Episcopum habere non datur.* Si vacante sede ad Presbyterium Episcopi devolvitur, quod ante erat solius Episcopi, tunc sequitur, quòd superstitibus alibi etiam orthodoxis Episcopis, Capitulum jure devoluto possit ordinare Presbyteros; alioquin non devolveretur ad Presbyterium Episcopi, sed ad alios Episcopos, jus, quod ante solius Episcopi. Videant igitur quomodo cohæreant extrema necessitas, & devolutio juris Episcopi vacante sede ad Capitulum. Nam eadem etiam habet Dounamus in testimonio paulò supra citato. Imò apertius adhuc Dounamus; *Eadem videtur ratio impositionis manuum in confirmatione baptizatorum, reconciliatione publicè pænitentium, quæ in ordinatione ministrorum. Sed licet duæ priores reservatæ sunt Episcopis æquè ac tertia, extra ordinem tamen, in casu necessitatis, & in defectu vel absentia Episcopi, vetus Ecclesia sensit licitum fuisse ministris imponere manus, vel ad baptizatorum confirmationem, vel pænitentium reconciliationem. Prius testantur Ambrosius in Ephes. 4. & August. Quæst. ex. Vet. & Novo Test. mixtim q. 101. posterius Cyprianus l. 3. Ep. 17. & Concilia, Carthag. Græc. C. 43. Carth. 2. C. 4. Conc. Arausic. C. 2.* Infero. Ergo non modo defectu Episcopi vel sede vacante, sed etiam Episcopo absente, possunt Presbyteri Presbyteros ordinare. Nam non modo vacante sede, sed etiam Episcopo solummodò absente, dixit Dounamus, Presbyteros potuisse imponere manus in confirmatione, & reconciliatione pœnitentium. Ex quo sequitur, Episcopum non esse proprium & unicum Sacramenti ordinationis ministrum, sed etiam Presbyterum posse ordinare, idqui vi potestatis ordinis sui & consecrationis, quam æqualem habet ex institutione Divina cum Episcopo. Nam ut vacante sede vel absente Episcopo, in Egypto, Presbyteri consignabant, id est confirmabant, ut interpretatur Ambrosium Dounamus, (licet Junius & alii interpretentur vi ordinis sui *ordinabant* ut supra ostendimus) & in Africa reconciliabant, sic vacante sede vel absente Episcopo ordinare possunt Presbyteri vi ordinis. *Quod igitur Patres officia Episcopi, si præsens non esset, Presbyteris permiserunt, ideò factum, quod ea quæ humanitus propter ordinem & dissidiorum excludendorum causâ excogitata essent, in Ecclesiæ detrimentum verti nollent, ac proinde in necessitatis casu Presbyteris jus suum remitti maluerint, quàm nimis stricta humani instituti observatione Ecclesiam fraudari*, ut observatum est a Gersomo Bucero. Et aliud ab eodem Viro Clarissimo alibi notatu dignum observatur. *Quare absentia Episcopi, quando vel ipse tandem, vel alius hujus loco obtineri potest, non est immutabilis necessitas. Quod nihilominus Presbyteris in eo potestas ordinandi facta fuit, quis non hinc prodiisse videat, quod Patribus certò constaret, distinctionem illam Episcoporum & Presbyterorum tantum humanæ institutionis esse? Alioqui talis necessitatis casus, quem declinare potuerunt, nullum purgandi facti sui rationem ipsis reliquam fecisset* Cur devoluta fuit ista potestas ad Presbyteros magis quàm Diaconos? nisi quòd Presbyteri hanc haberent potestatem vi ordinis non autem Diaconi. Sive casus necessitatis sit ineluctabilis, sive non, non possunt Presbyteri ordinare, si non essent Divina institutione instituti hujus sacramenti ministri. Nam cum ordinatoria manuum impositio, ut ipsi definiunt, sit actio spiritualis efficaciæ conferens ordinando potestatem ordinis, in quo constitutus est, quomodo potest non Episcopus, qui hanc potestatem ordinandi non accipit in ordinatione sua, aliis conferre gratiam & potestatem ordinis? Nam ipsa

De Tripl. Episc. p. 88.

Def. l. 3. c. 4. Sect. Ult.

Dissert. de Gub. Eccl. p. 159.

Pag. 363.

ipsa potestas ordinandi non confertur nisi per modum sacramentalem, ut ipsi dicunt, & nos adhuc ponimus. Oportet igitur in ordinatione sua Presbyterum accepisse potestatem ordinandi, alioquin nulla necessitas eum hac potestate indueret. Nam minister est de integritate sacramenti, ut supra audivimus ex Durando. Quod de Baptismo objicit Dounamus, in casu necessitatis, ubi Ministri obtineri non possunt, posse Laicos baptizare, omnino negamus. Non est tanta necessitas Baptismi, ut propter eam oporteat Laicum baptizare, ubi vel quando Presbyteri obtineri non possunt. Nam in ordinatione Presbyteri confertur potestas vel deputatio, per quam ordinatus potest aliquid facere quod non poterat prius, inquit Durandus: v. g. potest ordinatus in Sacerdotem conficere corpus Domini quod prius non poterat. Potest quis non ordinatus celebrare actionem exteriorem pronunciando verba institutionis, & ritus administrando, nihil tamen efficit. Sic dico ego, potest quis non ordinatus celebrare Baptismum quoad genus facti exterioris, nihil tamen efficit nisi sit ordinatus. Quod Baptismum exceperint Scholastici & Pontificii, ex alio errori, nempe summæ necessitatis hujus sacramenti, ortum est. Idem dico de Ordinatione, quod si desint & deficiant cum Episcopi tum Presbyteri, non posse Laicum ordinare, si ordinatio sit sacramentum, ut adhuc ponimus. Proinde falsum est, quod dicit Dounamus, *potestatem ordinationis & jurisdictionis devolvi etiam ad corpus Ecclesiæ in casu necessitatis, id est, sui Cleri successione, & aliorum auxilio deficiente.* Falsum dico, hoc posito quod tuentur Hierarchici, nempe Ordinationem esse sacramentum: non enim potest corpus Ecclesiæ conferre per modum sacramentalem, gratiam sacramenti aut potestatem ordinis. Quod dicit Dounamus, verissimum tamen est, hoc posito quod ordinatio non sit sacramentum, ex eoque non esse sacramentum ostendemus. Dounamus enim sic prospexit Ecclesiæ suæ, quod si nullibi reperirentur sacramentorum ministri, Ecclesiæ tamen contulit potestatem eos absque sacramentali consecratione instituendi ministros & collapsum ordinem restaurandi. Denique, ut in pauca superiorem dissertationem contraham, concesso etiam quòd sit sacramentum impositio manuum ordinatoria, ejus potestatem esse penes quemvis Presbyterum ex ordinatione Divina patet ex Scripturis, fatentibus etiam adversariis, ejusque exercitium ab Apostolis nunquam sublatum, nec ab Ecclesia statim post Apostolos, sed validas fuisse ordinationes etiam per Presbyteros celebratas: nec quando irritæ sunt habitæ, id provenisse absolutè ex natura rei, sed ex rigore Canonum, ut factum in aliis ordinationibus, quæ sæculis hisce novissimis in Ecclesia Romanensi & Anglicana non modo validæ sunt, sed etiam usitatæ: & ut patet etiam ex concessa potestate Pontifici hanc potestatem delegandi Presbyteris, etiam sæculis corruptissimis: & ex jure devoluto ad Presbyteros in casu necessitatis, cum eluctabilis tùm ineluctabilis, consecrandi non modo Presbyteros, sed etiam Episcopos. Abbates extra casum necessitatis ineluctabilis etiam Episcopos consecrasse, supra ex Bedæ historia ostendimus; & quod in casu necessitatis ineluctabilis possint, testantur Altisiodorensis & Doctores illi de quibus supra Alexander de Hales. Non tamen dissimulandum est, summam fuisse injuriam in Divinam institutionem quæ illata est Presbyteris sæculis corruptioribus, irritas statuendo ordinationes per Presbyteros. Nam quod dicit Durandus, *Ecclesia potest arctare ministrum suo statuto, sed non potest irritare sacramentum, concurrentibus his quæ sunt de necessitate sacramenti*, priore parte partim verum est: potest potestas regulari & dirigi, dummodo non tollatur ordinarium ejus exercitium, ut omnia fiant ordine & decenter ad Ecclesiæ ædificationem. Ex posteriore parte verum est, non potest Ecclesiæ irritum & nullum decernere sacramentum Eucharistiæ celebratum à legitimo & vero Presbyteri

Distinct. 145. Quæst. 2.

Def lib. 4. Cap. 4. Sect. 13. pag. 99.

L. 4. Dist. 7. Qu. 4. Prope finem.

bytero, qui hanc potestatem habet ex institutione Divina. Et sic de aliis Sacramentis, & consequenter de Ordinatione si sit sacramentum, quod adhuc concessimus. Sequitur jam probandum, Ordinationem non esse Sacramentum, & proinde multo magis Presbyteros posse imponere manus, & consecrare ordinandos. Nam nulla consecratio major est sacramentali: si ergo potest Presbyter consecrare in sacramento, potest etiam extra sacramentum. Ordinationem non esse sacramentum probatur. Si ordinatio sit Sacramentum conferens gratiam gratum facientem, & potestatem ministrandi sacramenta, tunc sequitur à Christo institutam fuisse, & de materia, & forma constare *Si quidpiam tale fuit a Christo institutum, adeone obscure & latenter id fecisset, ut adhuc post mille & sexcentos annos in Ecclesia nostra incertum sit quæ sit propria hujus sacramenti materia sive res sensibilis, quæ in Schol s appellatur elementum? num ipsa manuum impositio? num traditio calicis & patinæ? de quibus certant Scholastici, sicut & circa formam ac verba, quibus prolatis impleatur sacramentum. Nam in Presbytero ordinando formam aliqui volunt esse, Accipe potestatem remittendi peccata &c. alii vero, Accipe potestatem offerendi sacrificium. Itane facimus unum Sacramentum à Christo institutum, de cujus tota substantia adhuc sumus incerti? An Christus ludit & illudit suam Ecclesiam? Et ubinam quæso in verbo Dei mandatum habemus datum Episcopis, ut ordinantes dicant, Accipe hanc vel illam potestatem* Gratiam gratum facientem probant ex 1. Tim. 4. 14. At respondet Salmeron, Tomo Quarto ubi de Sacramento Ordinis, ibi esse non χάρις sed χάρισμα, quòd gratiam gratis facientem seu donum significat, non gratiam sanctificantem. Apostoli conferebant dona ordinatis per impositionem manuum, ut supra diximus, quod non erat ordinarium & perpetuò duraturum Imò nunc dona supponuntur ante impositionem manuum, non conferuntur simul ac imponuntur manus, nedum per impositionem manuum. Quomodo igitur potest impositio manuum esse sacramentum, cum sacramentum sit signum visibile invisibilis gratiæ, ut ipsi definiunt; & quidem gratiæ sanctificantis personam, ut rite & dignè possit tanto fungi ministerio. Nam ut recte Spalatensis Nu. 43. *Ordo non est eò institutus ut digne quis possit ministrare, sed absolutè ut possit ministrare*, nec à dignitate morali ministri pendet virtus & efficacia Sacramentorum Quod ad officium & potestatem ipsam ministrandi, valde abusive dicitur gratia ordinis vel officii. Dona autem officio annexa propriè sunt χαρίσματα, præsertim si extraordinario modo collata. Sed Sacramenta non sunt instituta ad conferendas gratias gratis datas, ut loquuntur, seu dona, nec officia vel potestatem ministrandi in officio, quibus dona sunt annexa. Conferre potestatem ministrandi in cultu divino per modum sacramentalem, est commentum Scholasticorum, qui de charactere ordinis variè nugantur, & inter se dimicant.

Spalatens. de Rep. Eccles. Lib 2. Cap 4 Num. 25.

Præterea si Impositio Manuum ordinatoria esset Sacramentum, non poterit quis ordinari absque impositione manuum. Nam signum sacramentale debet esse ceremonia religionis stata & perpetua. At, ut dixit supra Spalatensis, controvertitur, an impositio manuum sit materia, seu res sensibilis hujus sacramenti. *Et multi Theologi eam non habent pro necessaria, quicquid alii aliter sentiant. Etiam celebres Canonistas, Hostiensem, Johannem Andream, Abbatem, & alios affirmare, Papam solo verbo Presbyterum ordinare posse, dicendo, Esto saeerdos, quodque pluris est, Innocentium omnium Canonistarum parentem universè asserere, nisi formulæ illæ recens adinventæ obstarent, aliunde futurum, si ita diceret Ordinator, Esto sacerdos, aut verbis tantundem valentibus uteretur; nam formulas quæ observantur ab Ecclesia post constitutas.* Sic Melchior Cornelius Lusitanus in Concilio Tridentino. Vide Petri Suavis Historiam. Spalatensis simile affert; *Mirandum verò*, inquit, *quòd Ecclesia Romana*

Pet. Suavis. Hist. Conc. Trid. l. 7. p. 667. Edit. Francofurt.

De Rep. Ecclesl. l. 2. Cap. 4. Num. 19.

mana Canonistarum quoddam dictum adeo approbat, ut ne mutire quidem contra ipsum quisquam ex Catholicis audeat, nimirum Gygas cum DD. ab eo citatis, q. 8. de Præf. n. 3. & Rebuffus de Benif. Imit. Summum Pontificem solo verbo posse facere & Sacerdotem & Episcopum, si dicat alicui duntaxat, Esto sacerdos, vel Esto Episcopus. Subjicit; *Pugnantia sunt ista, Ordinem esse verum & proprium Sacramentum, quod sine certa, & constanti ceremonia esse non potest: & solo verbo Papæ posse hominem sacris initiari. Cum tamen satis appareat, & melius sim adhuc mox rem confirmaturus, ordinationem in sola, legitima tamen & potestativa, deputatione consistere; facile etiam ipse Canonistis consenserim, posse non modò Papam, sed quemcunque Episcopum solo verbo Presbyterum & Episcopum facere, nimirum ut factum teneat. Quamvis contra præceptum Ecclesiasticum si omittantur ceremoniæ, sit, qui hoc fecerit, peccaturus.* Quid Tilenus noster? *Ritus impositionis manuum*, inquit, *qui in ordinatione Ministrorum adhibetur, etsi non possit improbari: tamen cum exemplo potius, & Veteris Ecclesiæ praxi, quàm Christi institutione & præcepto nitatur, neque sacramentalis strictè & propriè dici potest; cum non eadem quæ sacramenta propriè dicta, beneficia vel præbeat, vel obsignet: neque ad ordinationem ministrorum simpliciter est necessarius.* Præterea singula quæque sacramenta sua peculiaria propria & analoga cum re sua significata signa habent. At impositio manuum est ceremonia communis, ut ipsi fatentur, pluribus aliis religionis actibus. Inde dicunt Impositionem manuum aliam fuisse Curatoriam, aliam Consecratoriam, aliam Confirmatoriam, aliam Reconciliatoriam. Et in Veteri Testamento, unde hic ritus desumptus est, non modo in sacris sed etiam civilibus hanc ceremoniam usurparunt. Jacob benedicens filiis Josephi imposuit manus, Gen. 48. Moses Josuæ successori, Num. 27 23. in dedicandis Levitis nitebantur filii Israelis manibus suis super Levitas ipsos, Num. 8. 10. & quisque filiorum Israelis super caput holocausti sui, Levit. 1. 4. Impositæ manus iis qui electi erant in numerum Senatorum Synedrii Magni Ei qui promovebatur ad Magisterium imponebantur manus à Rabino aliquo. Manus impositio vocata est *Semicah*; qui manum imponebat *Somech*; qui gradu Magisterii auctus & cui impositæ manus, *Samuch*. Verborum formula vetustissima huic ritui adjuncta erat. *Ego tibi impono manum, & manus imposita tibi esto*, hoc est, *& Magister esto*, vel sic, אני סומך אותך תהיה סמוך id est, *ego tibi manum impono, tu esto is cui manus imposita sit*, aut *Ego te Magistrum creo, tu creatus esto, aut te Magistrum facio, esto Magister.* Vide Scaligerum in Elencho Trihæresii, & Nicolaum Serrarium in Rabbinis. Cum igitur fuerat ceremonia adhibita in tot heterogeneis actionibus, & inaugurandis etiam Doctoribus, Ducibus, & Senatoribus, in Pastoribus inaugurandis, Sacramenti signum seu rem sensibilem esse, non censendum est. Si Ordinatio esset Sacramentum, non potest irrita reddi ordinatio per Episcopum celebrata, licet suscipiens sit Simoniacus aut aliis vitiis contaminatus, modo donis ad exercendum officium sit instructus. Nam si Euharistiam aut Baptismum idem acceperit, non impediunt vitia in suscipiente, quin vera sacramenta susceperit. At multæ ordinationes etiam per Episcopos irritæ habebantur à Patribus, ob vitia & indignitatem suscipientium, ut probat Spalatensis ex Cypriano, Hieronymo, Augustino, & alii. Denique, si Ordinatio Presbyteri per Impositionem manuum sit Sacramentum, cur non etiam Diaconi, nam & iis imponuntur manus. In Diaconatu, *Nulla potestas vel Deputatio confertur ordinato per quam possit aliquid facere interius vel exterius, quod non poterat prius, sed solum quod non licebat prius; quicquid enim potest facere Diaconus ordinatus, puta legere Euangelium, ministrare Sacerdoti, id totum poterat prius facere, sed non licebat ei*; sic Durandus. Diaconus est tantum mensarum & viduarum minister. Sed *demus quodcunque volumus officium & ministerium Diaconis, sive temporale, sive etiam spirituale,*

2. Part. Synt. Resp. 58.

Scalig. Elench. Trihæresii. Cap. 5. Serrarii Rabbin Lib. 1. Cap. 21.

L. 2. c. 4. Num. 3. 4. 5. 6. 7.

In 4. Dist. 24. Quæst. 2.

Spal de Rep. Eccl. l. 2 c. 4. cum Num. 45.

cum ipsorum institutio sit ab Apostolis, quis jam audeat ordinationem Diaconi inter Sacramenta Christi Domini numerare? dicit Spalatensis. Diaconi ordinatio igitur est tantum mera officii injunctio, & libera deputatio, ut idem dicit. Presbyteri ordinatio ergo non ideo est Sacramentum, quia ibi est externus ritus impositionis manuum. *Impositio manuum non potest dici esse ceremonia à Christo instituta, ut in ea consistat Ordinis Sacramentum: quia de tali institutione nihil habemus: & in tanta re non est divinandum: neque ex humanis solis conjecturis, quae vix probabilitatem contineant, sunt sacramenta stabilienda;* inquit Spalatensis. Quid ergò? *Constat verò manuum impositionem ab Apostolis adhiberi solitam, tanquam partem efficacis orationis, ubi preces pro particulari aliqua persona funderentur, ut factum est in nova Apostolica Diaconorum institutione Act. 6 quam non fuisse sacramentalem paulò post probabo: & in Pauli ac Barnabae segregatione Act. 13. quam similiter sacramentalem non fuisse, est à me demonstratum. Quia igitur ministri Christi plurimum indigent Divina gratia ad ritè sua munera obeunda, in ipsorum deputatione preces efficaces adhibendas esse duxerunt Apostoli, per manuum impositionem. Quod se fecisse cum Timoth. 1. Tim. 4. & 2. Tim. 1. affirmat Paulus. Ita etiam cum nuper Baptizatis faciebant Apostoli, ut per manuum impositionem invocarent super eos Spiritum Sanctum, Act. 8. Hujusmodi vero manuum impositiones non fuisse sacramentales satis explicat Augustinus, dum de ipsis in universum illud proferat, De Bapt. cont. Donatist. Lib. 3. Cap. 16. Manus autem impositio non sicut baptismus, repeti non potest: quid enim est aliud, nisi oratio super hominem?* Impositio manuum rectius dicitur gestus orantis, quàm pars orationis, ut à Spalatense, aut oratio ipsa, ut ab Augustino; & gestus iste ac ritus est quidem signum, sed non sacramentale significans aut exhibens gratiam, sed indicans & demonstrans personam quae deputatur ad officium Ecclesiasticum, & commendatur gratiae Dei per orationem. Si igitur sit gestus orantis, benedicentis, & dedicantis Deo personam certam & particularem, quid impedit Presbyterum imponere manus, cum orare possit, & benedicere, aeque ac Episcopus? *Etenim abnuenti mihi ista, sic dicam: qui non vult Presbyteros facere, quae jubentur à Deo, dicat quis major est Christo? aut quid corpori ejus & sanguini poterit anteponi? Si Presbyter Christum consecrat, cum in Altari Dei sacramenta benedicit, benedicere populo non debet, qui Christum etiam meruit consecrare?* Benedicit in altari, ergo potest benedicere populo, ergo & ordinato. Concesso jam quod ordinatio non sit sacramentum, quàm bellè congruunt omnia, quae alioqui videntur asystata? Cur fuerunt irritae ordinationes per Episcopos & Presbyteros pluribus de causis, ut ostendit Spalatensis? quia ordinatio non est sacramentum. Cur potuit Papa demandare potestatem Presbytero ordinandi? quia non est sacramentum. Cur potest Papa solo verbo Presbyterum ordinare? quia non est sacramentum. Cur deficientibus Episcopis & Presbyteris devolvitur ordinatio ad Ecclesiam? Quia non est sacramentum. Cur in casu necessitatis devolvitur ad Presbyteros? quia non est sacramentum institutum à Christo cum proprio ministro. Cur non est ritus necessarius impositio manuum? quia non est sacramentum. Utrum unus an plures imponant manus ordinando, adiaphoron est, modo ille unus sibi soli actum & potestatem non vendicet, ut supra diximus. Baronius ex Rabbi Nathane dicit, quum quis ad docendos alios promovetur, collecto Seniorum Concilio, eo prius examinato, ideoneoque reperto, omnes qui aderant, manus imposuisse. Esto quod unus, ut de uno videntur loqui Scaliger & Serrarius, qui dictus *Somech*, ὁ χειροθέτης, qui unà cum manuum impositione utebatùr concepta verborum formula; vel unus signo & sermone sed nomine aliorum. Sic in Ecclesia. *Distinguenda sunt tempora*, inquit Junius. *Primo enim tempore dicebantur Episcopi, quicunque ministrabant Ecclesiae salutis verbum, Act. 20. & hujus Presbyterii erat*

Spal. de Rep. Eccl. l. 2. c. 4. Num. 30.

Epist. de 7. Gradib. Eccles. ad Rusticum. Narbonens.

Ann. 44. Num. 35.

De Cleric. Cap. 3. Not. 10.

erat impositio manuum, 1. *Tim*: 4. *Postea quum Episcopi humano ordine Presbyteriis præfuerunt, ordinationis institutum fuit penes totum Presbyterium; signum vero fuit penes Episcopum, id est, impositio manuum fiebat ab Episcopo, solum nomine totius Presbyterii, ut in corporibus & collegiis partes ejusmodi solent iis qui primi sunt ordine demandari.* Idem alibi; *Atque hi omnes instituto Dei erant Episcopi sive Presbyteri: ordini verò communi ex instituto Ecclesiæ unus de numero ipsorum præerat, qui Episcopus ἐξαιρέτως dicebatur. Ex quo profectum est, ut aliis in Ecclesiis Episcopus solus consignaret ordinaretque manuum impositione, velut totius Presbyterii nomine: in aliis verò Presbyteri aut cum Episcopo aut etiam absente Episcopo ordinarent, ut suo tempore Ambrosius & Augustinus Alexandriæ testantur observatum.* Fildus tamen licet Hierarchicus verba illa Concilii Hispalensis, *Episcopus solus honorem dare potest, solus auferre non potest*, dicit non *capienda, ac si Episcopus solus absque Presbyteris possit ordinare Presbyteros, sed quod absque aliorum Episcoporum concursu, ordinem Presbyteralem potest conferre, quem absque eisdem auferre non potest. Nam alioqui cavet Concil. Carth.* 4. *Can.* 3. *quòd in ordinatione Presbyteri Episcopo manum super caput ejus tenente, & benedicente, Presbyteri qui præsentes sunt &c.* Et alibi; *requirebatur consensus* 6. *Episcoporum ad deprivationem Presbyteri.* Bilsonus etiam ex Concil. Hispal. 2. Can. 6. & Africano Can. 20. probat, Episcopum Presbyteros sacro ordine privare non potuisse absque aliorum Episcoporum adminiculo. Ergo cum patres Hispalenses dixerunt, *Solus honorem dare potest*, non intelligunt, seclusis Presbyteris, sed Episcopis. Nam ita intelligunt vocem, *Solus*, in altero membro; *Solus*, nempe seclusis Episcopis, *auferre non potest.* Sed perinde est sive solus sive unà cum aliis imposuerit manus, siquidem nomine Presbyterii imposuerit, & ille solus honorem non dedit, licet solus administravit ritum & signum impositionis manuum. Actus erat communis totius Presbyterii. Imo non solum nomine Presbyterii, sed etiam Ecclesiæ, inducebat ordinandum in possessionem muneris. *Fuit ergo Ecclesiæ, fuit Presbyterii ordinare: sed postea fuit Episcopi initiare ordinationis ritu, quum Presbyterium ei partes illas, ut Ecclesia Presbyterio suas contulisset ex institutione Ecclesiastica, non autem Divina, ut Tertullianus & Hieronymus, & Ambrosius docent.* Quod dicitur à Beza de Tripl. Episc. p. 28. 29. Episcopum imposuisse manus nomine Presbyterii, miratur Saravia, multo magis quod nomine Ecclesiæ. *Quamvis enim omnes cujusvis gradus pastores sunt Ecclesiarum ministri, omnia tamen quæ ab ipsis in Ecclesia fiunt nomine & authoritate Domini nostri Jesu Christi, non Ecclesiæ neque Presbyterii faciunt.* Ut cum docent, sacramenta ministrant, solvunt & ligant, addit tamen *quomodo autem Ordinatio manuumque impositio authoritate fiat Presbyterii, opus habet majore disquisitione.* Spalatensis similiter dicit; *Plebem nullam partem habere in traditione potestatis Ecclesiasticæ.* Item *potestas ordinandi*, inquit *ministros non est in communitate Ecclesiæ, quæ constat ex Clericis & Laicis, sed est in Episcopis, qui soli in hac mittendi & ordinandi authoritate Apostolis successerunt.* Sic Episcopus Sponsæ, non ministros, sed dominos faciunt. Cum dicimus Episcopum initiationis ritus administrasse, & manus imposuisse nomine Presbyterii & Ecclesiæ, non excludimus Dei authoritatem, sed opponimus authoritatem Presbyterii & Ecclesiæ singulari potestati Episcoporum, seu illius, qui imponit manus. *Id enim ponendum est authoritate utraque Dei & Ecclesiæ pastores à pastoribus ordinari: Dei quidem & Christi, ut Mediatoris, Domini, & Sponsi: Ecclesiæ verò, ut sponsæ illius. Hic communis est Sponsi sponsæque auctoritas, cujus sunt communes administri à Christo & Ecclesia instituti, quos Episcopos, Presbyteros, sive pastores appellamus. Sic totam in solidum ordinationis potestatem habet Christus, quam cum Ecclesia sua communicat, uterque vero pro suo jure. Sponsus inquam & Sponsa Presbyterio tradit Divino jure. Postmodum*

De Conc. & Eccl. s. l. 4. Cap. 8. Not. 23.

De Eccles. l. 5. c. 56.

Cap. 30. pa. 218. 219.

Junius de Cler. Cap. 3. Not 10.

De Rep. Eccles. l. 2. Cap. 2. Num. 52. Lib 5 c. 12. Num. 3.

Junius de Cleric. Cap. 3. Not. 16.

modum vero humano jure Presbyterium contulit eam potestatem in Episcopos speciatim dictos, unde sequuta est usurpatio, pervetus illa quidem, at non propterea justior, in qua tyrannis sese obfirmavit jam diu. Cum nemo debeat ordinari ad ministerium ἀπολελυμένως, sed singulariter ad hujus aut illius Ecclesiæ ministerium, æquum est ut in ministerio ἰδικῷ particularis Ecclesiæ per ipsam ordinetur communi Ecclesiæ illius nomine. In ordinatione sunt varii actus & ritus, benedictiones & preces, dedicatio & mancipatio ad ministerium, missio potestativa ut vocat Spalatensis, seu potius inductio in possessionem muneris, & confirmatio electionis præcedentis, item impositio manuum, sive ut gestus orantis & benedicentis, sive etiam ordinantis & inducentis in possessionem muneris, ut in promovendis ad Magisterium in scholis Rabbinorum. Hæc omnia fiunt authoritate Dei & Ecclesiæ. Et dum unus orat & imponit manus, id facit nomine Ecclesiæ & Presbyterii. *Sic ordinat Deus per Ecclesiam, ordinat Ecclesia per Presbyterium; ordinat Presbyterium per Episcopos & Pastores suos: singuli conferunt quæ sua sunt.* Deficientibus Episcopis & Presbyteris docentibus posse Seniores imponere manus, eorumque unum orare benedicere & quasi repræsentare ordinandum Deo Ecclesiæ nomine, fatentur ipsi Hierarchici Addo & deficientibus Senioribus posse Ecclesiam constituere ex suorum numero qui imponat manus & inducat in possessionem muneris ad quod per electionem designatus est, nomine Ecclesiæ. Nam non est impositio manuum, ut diximus, Sacramentum, quod requirat proprium suum ministrum ex institutione Divina. Et si Dounamus hoc jus ordinandi concessit corpori Ecclesiæ; etiam hoc posito, quòd sit Sacramentum Ordinatio, ut supra ex Dounamo ostendimus, quantò magis id concedendum, si non sit sacramentum? Et sic nunquam peritura est Ecclesia, quia in casu necessitatis pii & fideles congregati in nomine Christi possunt eligere & electum inducere in ministerium. *Nullus fidelium cœtus adeo parvus, invexa fide consociatus, qui in illa extrema necessitate si constituatur, non habeat tantum potestatis in rebus Ecclesiasticis, quantum Theologi disputant à Domino universali Ecclesiæ, ad sui ædificationem, tam in doctrina fidei, quàm disciplina morum, esse datum & relictum Theologorum communis sententia est, Clavium nomine omnem significari potestatem Ecclesiasticam, & eas datas non tantum personis, sed etiam universæ Ecclesiæ*, inquit Saravia. Nonne idem dicit quod aliis verbis Bucerus? *Deus non simpliciter singularibus personis, sed Ecclesiæ ordinandi potestatem tradidit, & ordinariè per illam ministros sibi consecrat.* Radicaliter igitur & originaliter est potestas ordinandi in Ecclesia & semper, etiam extra casum necessitatis; ordinarium instrumentum Ecclesiæ ad administrandum ritus initiationis est Pastor, qui pro hominibus constituitur in iis quæ apud Deum agenda sunt: extra ordinem & in Ecclesia constituenda aut penitus collapsa restauranda, instrumentum est si desit Pastor quem piorum cœtus elegerit ad actum illum ordinationis ipsius nomine celebrandum Ex dictis patet, Presbyterum non minus quam Episcopum nomine Ecclesiæ initiare posse ordinationis ritibus, quippe qui jure Divino sit constitutus pro hominibus in iis quæ apud Deum agenda sunt: & cum Episcopus, qui jure humano tantum præest & Presbyterio & Ecclesiæ, & ipsum, ordinationis actum sibi soli totum vendicet, debere Presbyteros possessionem ordinariam sui juris repetere & recuperare. Nam jura positiva cum primum incipiunt corrumpere viam suam, ut loquitur Panormitanus, antiquanda sunt. Atque hæc de potestate ordinationis quam referunt ad potestatem ordinis, quia putabant Ordinationem esse Sacramentum: sed cum non sit sacramentum, & præter benedictiones & preces, quas Spalatensis dicit non esse absolutè essentiales ordini sacro, sit missio potestatis, ut loquitur ille, vel inductio in possessionem muneris,

Junius de Cleric. Cap. 3. Not. 5.

Sar. de Trip. Episc. p. 90

De Gubern. Eccles. p. 360

De Rep. Eccl. l. 2. c. 3. Num. 54.

neris ad quod ante per electionem designatus erat ordinandus, referenda est potius ea ratione ad potestatem jurisdictionis. Nam promovere ordinandum ad officium aut munus aliquod, electionemque antegressam confirmare, est jurisdictionis, ut & ipsa electio quæ confirmatur. Distinguenda igitur consecratio & sanctificatio hominis ad ministerium à traditione potestatis vel confirmatione electionis, etsi simul tempore peragantur.

Defens. Lib. 1. Cap. 2. S. 10. p. 42.

Sequitur potestas altera, nempe jurisdictionis. Jurisdictionem dividit Dounamus in internam & externam. Jurisdictionis internæ seu spiritualis potestatem concedit Presbyteris Parochis, & illam dicit esse potestatem *gubernandi modo privato & quasi in foro conscientiæ.* Hac potestate regunt non solum in publico ministerio, sed etiam privata cura. Quod ad publicum ministerium, sunt duces inquit & directores populi in cultu publico, prædicant verbum admonentes, increpantes, consolantes, & sacramenta administrant. Presbyterum etiam non Parochum potestate ordinis sui posse non modo baptizare, liturgiam celebrare & concionari, quæ sunt communia Presbyteris cum Diaconis, (authoritate ab Episcopo instructis,) sed etiam ministrare sacram Cœnam, & remittere & retinere peccata. *Hæc potestas*, inquit, *remittendi & retinendi peccata appellatur clavis ordinis, & secundum doctrinam Pontificiorum refertur ad collationem Sacramenti Pœnitentiæ.* Vides hîc Dounamum constituere duos tantum actus ordinis Presbyteralis, nempe celebrationem Eucharistiæ, & potestatem remittendi & retinendi peccata seorsim à prædicatione verbi & ministratione sacramentorum, idque in foro interiori, de quo statim dicemus. Et sic Pontificii duas in Presbytero dicunt esse potestates, unam consecrandi corpus & sanguinem Christi, alteram remittendi peccata. Baptismum ministrandi jus, & prædicandi, ut ille, tribuunt etiam Diaconis. Hanc potestatem remittendi peccata refert ad potestatem Ordinis Presbyteralis, quia, inquit, eam in ordinatione accipit Presbyter, eique competit simpliciter quatenus est Presbyter absque jurisdictione seu relatione ad gregem aut curam animarum.

Defens. Lib. 3. Cap. 4. Sect 24. pag. 105.

Potestas Jurisdictionis externæ est non modo in ligandis & solvendis peccatis sed etiam in Ministris vocandis, controversiis doctrinæ discutiendis & dijudicandis, tum legibus de politia externà ferendis. De Vocatione ministrorum, electione puta, ordinatione, & missione, supra diximus. Supersunt potestas δογματικὴ, quæ versatur in dijudicandis controversiis, διατακτικὴ, quæ versatur in constituenda politia externa per Canones & regulas in rebus externis & adiaphoris ad conservandum τὸ πρέπον & εὐταξίαν, & potestas κριτικὴ seu Judiciaria, quæ versatur in offendiculorum coërcitione. Quod potestas δογματικὴ Presbyteris competat, patet ex Act. 15. *congregati sunt igitur Apostoli & Presbyteri ut dispicerent super hac re*, vers. 6. nempe observatione Legis, & Cap. 16. 4. ubi decreta ejus Concilii vocantur δόγματα, instituta vel placita Apostolorum & Presbyterorum, τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων. Si Placita sunt decreta ab Apostolis & Presbyteris, falsum est quod dicit Bellarminus, *in isto Concilio interfuisse Apostolos tanquam judices ad definiendum, Presbyteros autem ad consultandum.* Nec mirum, Presbyteros unà cum Apostolis habuisse suffragium decisivum. Nam licet singulari ratione fuerant supra Ecclesiam reliquam Apostoli, ordinaria tamen & communi cum aliis ordinariis communicabant. *Ordinaria verò usi sunt, ubi jam Ecclesiæ erant constitutæ, nisi res ejusmodi esset, quæ Divina extra ordinem revelatione dici deberet, aut motu divino geri. Communicatio*, inquit Junius, *in revelatione extraordinaria non habet locum. Hîc autem Apostoli dicuntur usi communicatione.* Et quamvis Apostoli satis instructi ut per se possent decernere, noluerunt tamen absque Presbyteris placitum edere, ut sic ostenderent Presbyteris primum esse locum in Conciliis, ut qui

De Concil. Lib. 1. Cap. 16

Junius de Concil Lib 1 Cap. 16. Not. 1.

extra

extra ordinem tunc primi erant successoribus. Si in Synodis & conventibus extraordinariis tulerunt suffragia, in dijudicandis controversiis, etiam præsentibus Apostolis, multò magis id possunt in Presbyterio. Paulus hortatur Presbyteros Ephesinos, ut attendant animum in gregem & observent eos qui loquuntur perversa ut post se discipulos abstrahant, Act. 20. 28. 29. Et idem Apostolus dicit 1. Cor. 14. 32. *Spiritus prophetarum prophetis subjiciuntur.* Presbyteros tales vult constitui Paulus Tit. 1. 9. qui possunt τοὺς ἀντιλέγοντες ἐλέγχειν. Si contradicentes argumentis convincere debeat Presbyter, in dijudicandis controversiis suffragium decisivum ferre quid prohibet? Potestas διατακτικὴ Presbyteris etiam competit, ut patet ex dicto Capite Act. 15. ubi decretum ab Apostolis & Presbyteris, ut gentes conversæ *abstinerent ab iis quæ immolata sunt simulachris & sanguine & suffocato*, Act. 15. 29. Et Act. 21. 25. *Nos* (Jacobus & Presbyteri qui aderant, aderant autem omnes vers. 18.) *scripsimus & decrevimus ne quid hujusmodi observent, nisi ut caveant ab iis quæ sunt immolata simulachris & à sanguine & rebus suffocatis ac scortatione.* Consulit etiam Presbyterium Hierosolymitanum Paulo, ut assumeret sibi socios viros quatuor qui voto obstricti erant, & cum eis sanctificaretur, ut fratribus infirmis & paci Ecclesiæ consuleret, Act. 20. 21. 22. 24. Cum Paulus mandat Corinthiis, ut omnia decenter & κατὰ τάξιν fiant 1 Cor. 14. 40. nonne agnoscit potestatem constituendi eutaxiam in sua particulari Ecclesia? Potestas κριτικὴ communis, cui subsunt omnia Ecclesiæ membra, nempe ligandi in foro exterioriori, ut & solvendi, competit Presbyteris. *Censura duplex est*, inquit Episcopus Cicestriensis, *publicani & ethnici, minor & major. Minor à sacramentis excludit modo. De majore vero altera, quæ arcet Ecclesia ipsa, quæ perinde reddit ut ethnicos; quibus nec fas templum ingredi quod tamen licuit publicanis. De illa vix quisquam est quin fateatur institutam eam à Christo Mat. 18. per verba Dic Ecclesiæ &c. De exteriore foro ibi agitur: exterioris fori jurisdictio illo nec alio loco fundata est.* Bellarminus fatetur hic tractari de foro exteriori; *Et quamvis hic tractari videatur præcipuè de potestate jurisdictionis qua peccatores excommunicantur, tamen Patres jam nominati locum hunc de utraque potestate ordinis videlicet & jurisdictionis exponunt.* Dicit, Apostolis non datas sed promissas fuisse claves ordinis & jurisdictionis, datas autem fuisse Johannis 20. 21. Clavem ordinis cum dixit, *accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata*: jurisdictionis cum dixit, *sicut misit me pater & ego mitto vos.* At in his posterioribus verbis nulla mentio Clavium, sed in prioribus, ubi actus clavium remittere & retinere peccata id est ligare & solvere, ut dixit Mat. 18. exprimuntur His ergo verbis eædem traduntur Claves quæ promittuntur, Mat. 16. & 18. & consequenter claves jurisdictionis externæ, cujus actus nobilissimus est major illa Excommunicatio de qua supra. Cui conceduntur actus clavium, datur & potestas ipsa à qua tales actus dependent. At Presbyteris conceduntur actus clavium, nempe remittere & retinere, id est, loquendo proprie, aperire & claudere cœlum. Nam in Ordinatione Presbyteri dicit Episcopus, Accipe Spiritum Sanctum; quorum remiseris peccata &c. Dicunt Pontificii, his verbis significari tantùm claves ordinis, id est actus ligandi & solvendi in privato foro pœnitentiæ. Dounamus, ut supra vidimus, licet videatur repudiare Sacramentum Pœnitentiæ, videtur tamen amplecti forum pœnitentiale secretum & privatum confitentis & Confessarii. Nam concedit Presbytero potestatem remittendi & retinendi peccata extra prædicationem Verbi & Sacramentorum celebrationem: & concedit tantum in foro privato. Sed cum eædem sunt claves quæ promittuntur Mat. 16. & 18. & traduntur his verbis, claves jurisdictionis externæ in foro publico traduntur: & proinde cum Presbyteris traditur potestas remittendi & retinendi peccata, traditur Potestas Excommunicandi.

Tortura Torti pag. 70. edition. Hanoviæ in 8.

De Pontif. l. 1. Cap. 12.

candi. Futile est commentum, dari potestatem ordinis ad remittenda & retinenda peccata in foro pœnitentiæ, & tantum dari Presbytero jurisdictionem in foro interno. Nam sic confunduntur potestas ordinis & jurisdictionis. Imo nullum erat forum pœnitentiale privatum sæculis purioribus. *Externa Ecclesiastica Pœnitentia initio fuit semper publica, non modo ubi quis ad pœnitentiam redigebatur accusatus & convictus pro crimine publico & famoso; sed etiam ubi sponte quis pro occultis quoque delictis vellet habere Ecclesiasticam solutionem. Publicè enim sua crimina particularia fatebatur, & sic ligabatur ac excommunicabatur excommunicatione pœnitentiali & inter pœnitentes publicos reponebatur deinde peracta pœnitentia reconciliabatur*, ait Spalatensis. Quando peccata gravia sunt manifesta & scandalum pariunt, merito ligatur peccator per claves donec resipuerit, & in publico profiteatur resipiscentiam. Sed cum injungeret satisfactiones & opera pœnalia peccantibus, tunc superstitiosi putabant interna resipiscentia se non satis tutos, nec dignè posse Eucharistiam percipere, nisi priùs sponte confessi essent occulta crimina, ut sic primum ligarentur deinde solverentur: & scrupulum illum auxerunt Patres, hortando ad externam pœnitentiam pro gravioribus criminibus etiam occultis. *Et quia similiter certa & infallibilis est eadem Christi promissio, ut data per Ecclesiam solutiòne vinculi Ecclesiastici, clave non errante, statim certò, & infallibiliter in cœlis quoque vinculum, quo se peccator coram Deo ligavit, & cui Ecclesia suum excommunicationis addiderat vinculum, per certam & infallibilem peccati illius remissionem dissolvatur, hinc sicut Patres vehementer semper hortati sunt fideles peccatores post lavacrum Baptismi criminibus contaminatos, ut tutioris cautelæ ergo non contenti sibi remedium ex interna pœnitentia sola, licet de se sufficienti, adhibuisse, voluntariè per propriam peccati gravis etiamsi occulti, coram Ministro saltem Ecclesiæ confessionem, ligari se Ecclesiastica illa pœnitentiali Excommunicatione curent, ut inde obtenta ab hoc ligamine per reconciliationem solutione, omnino certi sint in cœlis quoque sibi peccatum illud esse remissum*; sic Spalatensis. Pœnitentia igitur Externa erat primùm publica pro manifestis criminibus, deinde publica etiam pro occultis, ubi publica erat peccati manifestatio, & peccator beneficio clavium frui volebat. *Postea vero ita quidem publicè pœnitentia hæc & assumebatur & peragebatur, ut tamen peccatum grave quod de se non esset publicum & notorium secretò in Ecclesia Episcopo vel Sacerdoti Pœnitentiario aperiretur, & pro qualitate delicti pœnitens quantitatem subibat pœnitentiæ, quam tamen publicè perageret & à sacris abstineret, & cum publicè pœnitentibus peculiari loco ad hoc in Ecclesia destinato maneret & actus humilitatis exerceret ac tandem reconciliationem & consequenter solutionem in terra & in cœlo obtineret.* Et ex Sozomeno rationem mutationis indicat. *Odiosum, ut credibile est, sacerdotibus ab initio visum fuit, tanquam in theatro audiente Ecclesiæ multitudine, delicta pronunciare. Presbyterum itaque aliquem vitæ integritate quam maximè spectabilem, secretorum etiam tenacem ac sapientem huic officio præfecerunt, eum accedentes, qui peccarant, acta vitæ suæ confitebantur. Ille verò pro cujusque delicto quid aut facere singulos aut luere oportebat interminatus, absolvebat, ut a se ipsi commissorum pœnas exigerent.* Exautorato Sacerdote Pœnitentiario temporibus Theodosii Senioris, sublatam dicit publicam Pœnitentiam. *Postea factum est ut publica pœnitentia tota ad secretam reduceretur, non modo quoad peccati manifestationem, sed etiam quoad ipsius pœnitentiæ peractionem, ut peccator seipsum Ministro Ecclesiæ ad hoc deputato accusans, secreto de secretis ab eo ligaretur, & Excommunicatione Pœnitentiali à sola nimirum Eucharistiæ participatione plecteretur, & ad externam sibi injunctam Ecclesiasticam pœnitentiam secreto peragendam obligaretur, ea vero rite peracta reconciliaretur, & ad sacræ Cœnæ communionem admitteretur. Hæc itaque*, inquit Spalatensis, *est tota introductio secretæ pœnitentiæ occultorum, quæ illa est ipsissima, & non*

Lib. 5. Cap. 7 Num. 37.

Lib. 5. Cap. 7 Num. 26.

Num. 37.

Lib. 7. c. 16.

Spalat. Lib. 5. Cap. 7. Num. 40.

Num. 41.

alia, publica pœnitentia, ad secretam duntaxat reducta modo explicato, ut videlicet qui criminibus secretis, & non publicis ac notoriis gravarentur, cuperentque clavium beneficio remissionem obtinere, secretum peccatum propria confessione ministro Ecclesiæ secreto aperirent, & ita pœnitentiæ Ecclesiasticæ, sed secreto peragendæ, subjicerentur & ligarentur, ac demum per ministrum virtute Clavium reconciliarentur & solverentur. Et alibi; *Initio quidem ut diximus, etiam publice omnibus audientibus confitebantur, postea secreta fiebat confessio, sed pœnitentia etiam publicè: ac demum & confessio & pœnitentia secreta fuerunt. Et profecto pœnitentia ipsa Ecclesiastica semper una & eadem est penitus in se, in sua virtute & efficacia & in peragenda tota pœnitentia à principio ad finem: solum variata fuit penes publicum & secretum.* Sed in se etiam secretissima pœnitentia eadem penitus est, quæ erat illa maximè *publica, quam nostri moderni solennem vocant.* Ex dictis colligo quandoquidem seriùs introductnm est forum istud privatum secretæ pœnitentiæ, ineptè & pueriliter fingi claves ordinis tradi cum dixerat Christus Joh. 20. quorum remiseritis &c. non autem jurisdictionis in foro exteriori. Nam remittere & retinere peccata & ligare ac solvere eadem sunt, & claves hic traditæ eædem sunt quæ ante à Christo promissæ. Promisit autem potestatem ligandi etiam refractarium & qui non vult audire Ecclesiam. Hoc fit in foro exteriori. In interiori illo pœnitentiæ foro ligabit sacerdos tantum volentem & ultro consentientem. Patet igitur ex dictis, posse Presbyteros ligare & solvere in foro exteriori, quia possunt remittere ac retinere peccata, ut ipsi fatentur, ac in foro publico, ut ipsi loquuntur, quia de publico agit Christus Mat. 18. ubi de potestate ligandi & solvendi tractatur; & secretum illud Pœnitentiæ serius invectum est in Ecclesiam. Proprium & adæquatum effectum dicit Spalatensis esse tantum ligare & solvere peccata, sic & Cicestriensis in Tortura Torti. At Fildus etiam ligare per leges ponit inter actus clavium. Presbyteros in Conciliis posse condere Canones, ipsi adversarii non negant. Pergamus ergo ad praxin alterius actus. In Ecclesia Corinthiaca Presbyterorum primæ erant partes in excommunicando. Potuerunt excommunicare incestuosum inconsulto Apostolo, ut supra probavimus. Possunt multò magis inconsulto Episcopo. Necdum erat constitutus Episcopus Corinthi Cap. 8. Saravia negat etiam Presbyteros fuisse tunc temporis in Ecclesia Corinthiaca. Qui quæso administrarunt sacram Cœnam statis & ordinariis temporibus, nisi Presbyteri? An intermissa est celebratio Cœnæ, donec Apostolus aut Euangelista aliquis visitaret Ecclesiam illam, quod erat fortuitum? Loquitur Apostolus de Cœna conjuncta cum Agapis ac de re ordinaria. Dicit Bilsonus, quod *per sortes, per Prophetas cœlesti numine concitatos, Apostoli pastores designabant, imò potius per impositionem manuum suarum, prout Spiritus ducebat, omnibus rebus ad Pastorum munus necessariis eos instruebant, quos imparatos & impolitos offenderant.* Idem, quod *erat plane divinum opus & Spiritu Sancto dignum, cum homines indicare Paulo in quos manus imponeret, tum eos admirandis gratiæ suæ subsidiis augere ut Prophetas & Pastores ad Ecclesiæ commodum utiles & opportunos eos efficeret.* Apostolum tanta Spiritus abundantia donatum neminem rebus necessariis ad Presbyteri munus instruxisse, an vero simile est? Celebris erat Ecclesia illa propter dona prophetiæ & linguarum, & tamen ne unum inventum etiam rudem & impolitum quem donis ornaret Apostolus ut ad gubernacula sederet, quis credit? Epiphanius quem citat ibidem Saravia, licet conjiciat Episcopos non statim in primordiis cujusque Ecclesiæ constitutos, *Presbyteris tamen,* inquit, *& Diaconis opus erat. Per hos enim duos Ecclesiastica compleri possunt.* Sed quid immoror in refutanda tam absurda sententia? cum fateantur ipsi Hierarchici, fuisse tum Corinthi Presbyteros, Barlous in Concione habita anno 1606. Bilsonus, *quanquam in posteriori Epistola Paulus de eodem homine verba faciens*

Num. 48.

Pag. 100. edit. Hanov. Fild. de Eccles. l. 5. c. 22.

Cap. 7. p. 139

Pag. 130.

Hæres. 72.

faciens Præpositos ac Doctores alioqui videatur 2. Cor. 1. sufficit ejusmodi homini ista objurgatio à pluribus profecta; alibi dicit, *unamquamque Ecclesiam multis Presbyteris abundasse & inter alias Corinthiacam.* Spalatensis; *Ad 4. respondet Ambrosius in 1. Cor. cap. 11. nondum tunc datum fuisse Corinthiis unum Episcopum, qui supra Presbyteros illos emineret, cui ipse quoque assentior.* Sed missa hac digressiuncula pergo. Quod de Presbyteris Ecclesiæ Corinthiacæ, idem de Thessalonicensis Ecclesiæ Presbyteris dici potest, ut patet ex collatione Cap. 5. vers. 12. prioris Epistolæ & Cap. 3. vers. 14. posterioris Epistolæ κρίσις, propria nempe in Ecclesiasticos usque ad καθαίρεσιν depositionem, Presbyteris etiam competit. Monet Apostolus Presbyteros Ephesinos ut vigilent, quia exorituri erant lupi graves & qui loquerentur perversa. In quem finem vigilarent, nisi ut lupos arceant. De Regimine hunc textum interpretantur ipsi Hierarchici; sed in eo fallere cupiunt, quod Presbyterorum nomine suos Episcopos intelligant, quia ἐπισκόπους eosdem vocat. At unius Ecclesiæ non erant multi Episcopi, secundum ipsorum principia: & Bilsonus numerat Ecclesiam Ephesinam inter Ecclesias quæ multis Presbyteris verbo laborantibus abundabant. *Illi autem quos alloquebatur eo sermone Paulus erant Presbyteri Ecclesiæ Ephesinæ, quos ad se Miletum vocaverat Act. 20, 17. non autem unus aliquis ut volunt Episcopus.* De Presbyterorum regimine externo in genere loquitur Petrus, cum prohibet dominari in cleros, id est greges seu sortes hæreditarias Domini. *Tanquam si dixisset, cur dicam Ecclesiis dominari vos non oportere? Si forte quæritis, hæc certissima est ratio, quia singulæ Ecclesiæ sunt κλῆροι sortes sive hæreditates Domini, quibus solum Dominum dominari æquum est, non ejus administros. Ecclesia appellatur κλῆρος, i. hæreditas respectu Domini, grex vero seu ovile dicitur respectu pastorum & administrorum illius.* Presbyteros non subjicit Episcopis, sed jubet ipsos Presbyteros ἐπισκοπεῖν, id est, esse Episcopos sive inspectores gregis, & pascere, verùm non ὡς κατακυριεύοντας ut dominantes & potestate regiminis externi abutentes. Nam si nullum regimen externi fori habebant, id in dominationem mutare non poterant. Vel nullum erat Regimen publici fori in Ecclesiis Ponticis, & reliquis dispersionis illius, vel Presbyteri regebant in foro publico. Per Cleros intelligi greges & particulares Ecclesias, fatetur Bilsonus. *In plebem,* inquit, *quam Petrus clerum gregemque Domini prius & posterius appellavit.* Et Fildus; *Hæ portiones Ecclesiæ Dei sic divisæ, & singulorum Presbyterorum curæ commendatæ appellatæ sunt Tituli, quia titulum in eas Dominus habuit, atque sibi vendicavit tanquam sortem hæreditatis suæ.* Et per Presbyteros intelligi simplices Presbyteros, agnoscit Bilsonus: cum dicit; *Distingue tempora & reconciliabis Scripturas. Fuit teste Hieronymo tempus quum Ecclesiæ communi Presbyterorum consilio gubernarentur. Illo tempore Paulus hanc ad Presbyteros Ephesinos orationem habuit. Illo Petrus ad Presbyteros Judæorum Epistolam scripsit.* Fatetur ibi, nullos fuisse tunc Episcopos in Ecclesia Ephesina, aut inter dispersos Judæos, nisi qui Presbyteri essent iique in una Ecclesia sæpenumero multi. Denique Presbyterorum Præfecturam in regimine externo & publico indicant elogia & variæ appellationes, quibus ratione officii & præfecturæ suæ ornantur. Pastores dicuntur, ipsorumque opus & labor pascere dicitur Act. 20. 1. Pet. 5. At ποιμαίνειν significat amplius quam βόσκειν. Βόσκειν, *ut Theophylactus observat, curam mitiorem significat, ποιμαίνειν acrioris imperii videtur habere significationem.* Rectè etiam Bellarminus, quod *actus pastoralis non est tantum præbere cibum, sed etiam ducere, reducere, tueri, præesse, regere, castigare.* Hinc Reges pastores dicuntur metaphorice, & regere pascere, ut Mat. 2. 6. Apoc. 2. 27 & 12. 5. & 19. 15. Agnoscit Saravia, tam apud prophanos quàm sacros scriptores quòd pascere significat regere. Dounamus concedit, per pascere significari

De Gubernat. Cap. 9. p. 173. De Rep. Eccles. Lib. 2 Cap. 3 Num. 34. Pag. 329.

Pag. 329.

Iunius de Cler Lib. 1. c. 14. Not. 17.

Cap. 14. Not. 25.

Præfat. p. 21.

De Eccles. l. 5. Cap. 28. Pag. 141.

De Gubern. Cap. 12. pag. 270.

Casaub. Exerc 16. pag. 714.

De Pontif. l. 1. Cap 15.

Defenſ. c. 9 Sect. 4. Def. l. 1. pag. 113.

ficari regere, cum Paſtoribus Civilibus id eſt regibus & Magiſtratibus tribuitur, at cum ſpiritualibus, tantùm præbere pabulum. Sic ſua authoritate minuit in Metaphora vim propriæ ſignificationis. Nam in Metaphora tota vis propriæ ſignificationis transfertur. Et licet non eodem modo regant civiles & ſpirituales Paſtores, utrique tamen ſuo modo, ut his aut illis congruit Metaphoræ analogia Paſtores Eccleſiæ non regunt more Imperatorio aut Regio, nòn virga ferrea, ſed baculo & pedo benigni Paſtoris. *Non dubium eſt quin per paſcere officium Paſtoris intelligatur. Et quia hoc de Miniſtris metaphoricè dicitur debent hos paſtorales actus præſtare: cibum comparare, ducere, reducere, præire voce & vita, tueri à lupis cæteriſque feris, præeſſe in rebus ſpiritualibus, regere non tanquam Domini, ſed ut tutores, non imperio ſed ὡς τύποι gregis: caſtigare reprehenſionibus, monitionibus, excommunicationibus & diſciplina reliqua*, inquit Whitakerus. Chryſoſtomus non ſemel officium Paſtoris προστασίαν vocat. Paſtoris eſt non ſolum fiſtula canere, ſed etiam pedo Eccleſiaſticæ diſciplinæ regere, & lupos abigere. Epiſcopi vendicant ſibi ſolis pedum, & Presbyteris unicam relinquunt fiſtulam, & ne hanc quidem, niſi prout ipſis libitum fuerit. Dicuntur & προϊστάμενοι & προεστῶτες, 1. Theſſ. 5. 12. 1. Tim. 5. 17. Bilſonus; *Cur novum aut inauditum cuiquam videatur, ſi Miniſtros verbi non κοπιῶντας ſolum, hoc eſt, gnavos & ſedulos ad docendum, ſed καλῶς προεστῶτας ad gubernandum inſpiciendumque pervigiles eſſe debere contendamus, quum Apoſtolus utrumque in Paſtoribus iis quos volumus conjungat* 1. *Theſſ.* 5 *Ubi quidam doctiſſimus hujus diſciplinæ Patronus ita ſcribit. Notandum eſt quibus titulis Paſtores deſignet. Primo dicit eos laborare, ſimul Præfecturæ nomine eos ornat. Calvin. in Theſſ.* 5 De Senioribus, quos vocant Laicos, negat Bilſonus intelligendum loqui Apoſtolum, de docentibus tamen Presbyteris concedit. Cum Apoſtolus Presbyterum Epiſcopum vult 1. Tim 3. 4. 5. καλῶς προστῆναι, bene præeſſe, domi ſuæ, alioqui non dignum cenſet, qui Eccleſiam Dei curet, oſtendit regimen Eccleſiæ Presbyteris committendum fuiſſe. Vocantur & ἡγούμενοι Hebr 13. 17. id eſt ductores ſeu rectores, Syrus, gubernatores. Ἡγούμενος *vox caſtrenſis & politica eſt quæ idem ſignificat quod ἡγεμόνα εἶναι: & de publica perſona dicitur, quæ aut in civitate, aut in caſtris præeſt, & reſpondet Hebraicæ voci Nagid, id eſt, princeps, dux, præſul, antiſtes*; inquit Saravia. Et Bilſonus, *Paulus ad Hebræos miniſtros verbi τοὺς ἡγουμένους appellat. Inter προΐστασθαι autem quod anteſtare ſignificat, & ἡγεῖσθαι quod ducum more præire, quid vobis diſcriminis videtur? Audite igitur eum, cujus eruditionem non debetis, Judicium in hac parte non ſoletis contemnere; Idem valet τὸ προΐστασθαι, quod ἡγεῖσθαι quia nimirum Paſtores gregi præeant.* Concedit Presbyteros docentes vocari; ἡγουμένους, & eſſe vocabulum auguſtius, magnæque authoritatis, conceſſit Saravia. De Presbyteris hunc locum interpretatur etiam Hieronymus, *inter quos Eccleſiæ cura æqualiter dividebatur.* Ipſum Presbyteri vocabulum *honorificum ſemper & non niſi Principibus & Magiſtratibus reip. datum apud Hebræos*, teſte Saravia. *Presbyter Græca vox eſt, quæ Hebraicæ Zaken reſpondet, & non ſolum ætate ſeniorem qui propter ætatem venerandus eſt, ſignificat; ſed etiam eum qui in Republica dignitate & authoritate præſtat: eſtque honoris vocabulum quo honoratiores & Magiſtratus in Veteri Teſtamento nuncupantur: & inde tranſlatum eſt ut Rectores Eccleſiarum Chriſti in Novo Teſtamento ſignificet* Idem quod *Epiſcopi nomen tunc*, id eſt Apoſtolorum ævo, *erat laboris officii, Senioris erat honoris & dignitatis.* Presbyteri igitur vox impoſita Paſtoribus, fatente Saravia, non tam ætatis ratione quàm honoris, dignitatis & authoritatis: nam ea ratione tribuitur rectoribus in Veteri Teſtamento. Epiſcopi vox quidcunque ſignificet, laborem, officium, inſpectionem, regimen, Presbyteris etiam tribuitur in Novo Teſtamento. *Et certe Epiſcopi nomen Cenſuram indicat, eſt enim ἐπίσκοπος vox deducta* *ab*

Contr. 1 Q. 2. Cap. 7. ſ. 2. Chryſ. 2. de Sacerdot.

De Gubern c. 10. p. 181.

Saravia Defenſ. Cap. 9. Sect. 19. De Guberu. Cap. 10. p. 18.

In Tit. 1. Defenſ. Cap. 25. Sect. 1. Tract. de Grad. Cap. 9.

Def. Cap. 13 Sect. 1.

Fileſatus de Epiſcopop. Author. p. 13

ab ἐπισκοπή, *quæ non modo visitationem, sed & animadversionem designat, quòd in Sacris Literis occurrit nonnunquam, ut Ecclesiast, Cap.* 18. ὥρη ἐπισκοπῆς *hora visitationis seu castigationis dicitur, ita apud Hesychium* ἐπισκοπή *exponitur* ἐκδίκησις *ultio, & Synesio* ἐπισκοπή θεοῦ *Dei animadversio in malos.* Quomodo usurpatur vox Episcopi in Veteri Testamento apud 73. Interpretes & scriptores prophanos, supra ostendimus. Cum Presbyteri toties in Scriptura vocentur Episcopi, regimen etiam & præfectura eodem nomine designata illis competit Quodcunque & qualecunque fuit regimen Ecclesiasticum, omne, privatum, publicum elogiis ante dictis ornatur. Patet igitur, penes Presbyteros in Ecclesia Apostolica fuisse jurisdictionis potestatem ordinariam.

Gratianus in Decreto, citans Hieronymum in Epistolam ad Titum, habet hæc verba. *Olim idem erat Presbyter, qui & Episcopus. Et antequam Diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis, ego Apollo, ego autem Cephæ, communi Presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur. Postquam vero unusquisque eos, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi, toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur.* Et paulò post. *Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subjectos, ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quam dispensationis Dominicæ veritate, Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere.* Similia habet Hieronymus in Epistola ad Euagrium, quæ supra citata videat Lector. Tria distinguit tempora Hieronymus. *Primum, quo Ecclesiæ communi Presbyterorum consilio gubernabantur. Secundum, quo studia in religione facta sunt, ac dictum est in populis, ac non Corinthi solum &c. Nam quum primum illa Corinthi dicerentur, adhuc communi Presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur, ut patet ex* 1. *Cor.* 5. & 2. *Cor.* 1. *Tertium demum, quo unus de Presbyteris electus cæteris fuit superpositus. Atque hæc singula tempora suam, ut cum vulgo loquar, latitudinem habuerunt.* Quod ad tempus primum, tria dicit Dounamus; primò Hieronymi sententiam falsam esse respectu Hierosolymitanæ Ecclesiæ, & probat ex ipso Hieronymo, qui dicit in Catalogo Scriptorum, Jacobum statim past passionem Domini ab Apostolis Hierosolymorum Episcopum fuisse ordinatum. At Catalogus ille Scriptorum non est Hieronymi, judice ipso Bellarmino, & ut supra observavimus, sed recentioris cujusdam. De testimonio ipso & Jacobi Episcopatu, vide quæ suprà à nobis allata sunt: Jam de Hieronymi mente & testimonio agimus. Dicit secundò, Presbyteros ad tempus gubernasse Ecclesias, modo privato iis in commune attendendo, easque regendo quasi in foro conscientiæ, & pascendo sacramentis & verbi divini pabulo. At regimen istud neutiquam fuit mutatum, nam potestatem hanc regendi in foro interno in hunc usque diem retinent. Hieronymus loquitur de ea regiminis forma quod postea mutatum est, id est de jurisdictione exteriore fori. Dicit tertio, Presbyteros ad tempus gubernasse Ecclesias communi consilio, sed quasi sub Apostolis, qui sibi reservarunt Episcopalem potestatem ordinationis, nempe & jurisdictionis externæ & publicæ. Nomen Episcopi cum Presbytero confusum fuisse, officia Episcopi & Presbyteri non fuisse confusa, sed officium & authoritatem Episcopi adhuc in Apostolis fuisse, Presbyteris sub Apostolis tunc talibus existentibus, quales postea fuerunt sub Episcopis. Item Presbyteros nunquam habuisse potestatem ordinationis & jurisdictionis publicæ. Sub Episcopis tantum consiliarios, non judices, fuisse passim dicit, nec adstrictos ipsorum consilio Episcopos. Sententiam suam sic illustrat. *Ponatur, inquit, rempublicam Judæorum provinciam sub Imperatore Romano gubernatam fuisse per Synedrion ad tempus, aut communi consilio Seniorum, do-*

Dist. 95. *Cap. Olim.*

Junius de Cleris Cap. 15. *Nota* 16.

Def. Lib. 4. *Cap.* 5. *Sect.* 3.

Defens. Lib. 4. *Cap.* 3. *Sect.* 10.

Lib. 4. *p.* 120.

Pag. 123.

Pag. 122.

nec præficeret ipsis Imperator Regem, sicut præfecit Herodem; potest dici rempublicam illam gubernatam fuisse ad tempus communi Seniorum consilio, sed quasi sub Imperatore, qui in sua potestate retinuit authoritatem regalem. Hinc colligi non potest, officia Senatorum & Regis fuisse confusa. Nam summa authoritas fuit in Imperatore, & Senatores tales erant sub Rege, quales prius sub Imperatore. Presbyteri Hieronymiani, inquit Saravia, *omnia officia præstabant in Christi Ecclesia, quæ Episcopi, sola jurisdictionis potestate & ordinatione excepta.* Bilsonus similia passim habet. Tilenus; *Quod vero ex eodem Hieronymo objicitur, nullos fuisse Apostolorum tempore qui jure suo Ecclesiarum Presbyteriis præessent, sed unamquamque communi Presbyterorum consilio gubernari consuevisse, id nos quidem haud gravatè concedimus, de illis scilicet temporibus, quibus superstites Apostoli, nullis dum constitutis vicariis aut successoribus, Ecclesias ipsi subinde invisebant, tanquam generales & Catholici omnium & singularum Episcopi.* Respondeo primò, si Presbyterorum consilio usi sunt Apostoli in externo regimine, non regebant tantum modo privato & quasi in foro conscientiæ. Nam si tales erant Presbyteri sub Apostolis quales Seniores Synedrii sub Imperatore nondum constituto rege, non gubernabant solùm quasi in foro conscientiæ, sed etiam in foro publico, licet superiores essent Apostoli. Et contra si excipias ordinationem & publicam jurisdictionem, quid restabit nisi singularis illa & privata cujusque pastoris cura & inspectio? & qualenam, quæso, regimen fingendum, quo Presbyteri quasi sub Apostolis communi consilio Ecclesias gubernabant? Hieronymus dicit, id regimen fuisse Presbyterorum absque Episcopo, cujus cura & solicitudo postea delata est Episcopo. At regiminis externi & fori publici, ordinationis & jurisdictionis publicæ, post delata est solicitudo & cura Episcopo. Ergo ante præpositum Episcopum sentit Hieronymus Presbyteros per se communi consilio gubernasse Ecclesiam, & ratione ordinationis & jurisdictionis publicæ. Non distinguit Hieronymus, sed universum regimen Ecclesiasticum complectitur suis verbis cum dicit, *Ecclesiæ communi Presbyterorum consilio gubernabantur:* ac si dixisset, omne regimen Ecclesiæ in initio erat penes Presbyteros. De regimine publico loqui, patet etiam ex locis Scripturæ Act. 20. Hebr. 13. ex quibus ostendit ibidem apud veteres eosdem fuisse Presbyteros & Episcopos. Bellarminus, licet de ordinatione neget, de jurisdictione tamen fatetur Hieronymum ita sensisse. *Videtur B. Hieronymus in eo sententia fuisse, ut existimaret Episcopos, si de jurisdictione agatur, esse quidem Presbyteris majores, sed jure Ecclesiastico, non divino, quæ sententia falsa est.* Veram esse sententiam Hieronymi ante probavimus, nunc agitur tantum de sensu verborum Hieronymi. De jursdictione fatetur, ordinationem alibi excipit, quia Hieronymus in Epistola ad Euagrium sic ait; *Quid facit excepta ordinatione Episcopus quod non facit Presbyter?* At de sua ætate, ut supra diximus, loquitur Hieronymus. Propius igitur accedunt alii. *Joan. Antoni Delphinus Lib. 2. de Ecclesia docet ex Hieronymi sententia, initio nascentis Ecclesiæ omnes Presbyteros fuisse Episcopos. Non quod idem sit Episcopatus & Presbyteratus, sed quod utraque dignitas omnibus sacerdotibus primo illo tempore daretur. Deinde autem ad schismata evitanda cœpisse aliquos solum Presbyteros ordinare, & hoc modo ex Ecclesiæ consuetudine factum esse, ut Episcopi majores Presbyteris essent. Dicunt aliqui*, inquit Durandus, *quod tunc omnibus qui præferebantur plebibus conferebatur utraque potestas, ut plebes in promptu haberent principem Ecclesiasticum, qui posset omnia sacramenta ministrare, & ministros instituere.* Saniores isti Hierarchicis Anglicanis. *At hæc solutio non plenè satisfacit* Bellarmino, *Si enim Hieronymus tueri conatur Presbyterorum dignitatem, qualis erat suo tempore adversus insolentiam Diaconorum, ut patet ex Epistola ad Euagrium. Inde autem demonstrare nititur dignitatem Presbyterorum esse maximam, quòd eadem sit cum Episco-*

Def. Cap. 23. Sect. 7. DeGub. pag. 14. 172. 173. Parænes. Cap. 9.

De Pontific. Lib. 1. Cap. 8. De Clericis Cap. 15.

Bellar. de Clericis Cap. 15.

In 4. Sent. Dist. 24. q. 5.

De Clericis Cap. 15.

Episcopali. Nihil autem ad hoc probandum afferret, si solum doceret primos Presbyteros ideo fuisse Episcopis pares, quod haberent etiam Episcopalem potestatem, nec essent simplices Presbyteri. Deinde, si ideo primi Presbyteri fuissent pares Episcopis, quod essent etiam ipsi veri Episcopi, distinctio, quæ ex Hieronymi sententia postea exorta est, inde accidisset quod aliqui simplicem Presbyteratum in ordinatione postea accipissent. At S. Hieronymus contrarium significat, docet enim Episcopatum esse novum, & ex Ecclesiæ consuetudine, non simplicem Presbyteratum: sic enim ipse ait, communi Presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur. Postquam vero unusquisque erat &c. Genuinus igitur sensus verborum Hieronymi est, Presbyteratum fuisse Episcopatum, unum idemque officium, & non duo diversa officia in uno subjecto compatibilia; & Presbyteros eadem potuisse facere vi sui ordinis & clavium sibi traditarum, quæ postea sunt reservata Episcopo. *Magis autem mirandum*, inquit Durandus, *quod Hieronymus per verba sua, quæ ponit in fine illius capituli Olim; videtur æquare Presbyteros Episcopis, non solum quoad consecrationem, sed etiam quantum ad regimen Ecclesiæ, quod pertinet ad potestatem jurisdictionis.* *In Sentent. Dist. 24. q. 5.* Multa possum hîc accumulare testimonia interpretantium Hieronymi sententiam de uno eodemque officio, sed brevitati studeo. Non pudet Hierarchicos nostros dicere, Hieronymum intelligendum respectu nominum differere Episcopum & Presbyterum eundem esse, quorum novus & imbellis hyperaspistes Tilenus noster non minori vel ignorantia vel impudentia sic scribit. *Qui animadvertunt parum præsidii repositum esse in promiscuo vocabulorum Episcopi & Presbyteri usu, quem in Scriptura cernimus, ubi Apostoli quoque & Diaconi nomina quandoque ponuntur ἀδιακρίτως: in qua tamen nominum communione nemo ministeriorum æqualitatem aut graduum confusionem ruspatus est; ii Hieronymi patrocinium advocant. Ait ille in Epist. ad Tit. Episcopos magis consuetudine quam Dominicæ dispositionis veritate Presbyteris esse majores. Sed quid si indidem, id est ex eadem nominum communione, etiam Hieronymo errandi occasio fuerit objecta?* *Parænes. c. 9.* Non errasse Hieronymum, pluribus testimoniis probando eundem fuisse & re & nomine Episcopum supra docuimus: jam sat est quod apertè non negat, Hieronymum sensisse, eundem fuisse Episcopum & Presbyterum, quandoquidem jam de sententia Hieronymi agitur. *S. Hieronymi verba aliqui piè interpretari conantur, ut S. Thomas qui in 2. 2. q. 184. Art. 6. scribit, Hieronymum loqui solum de nominibus Episcopi & Presbyteri, non de ipsa re. At certe verba illa citata, Communi presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur, & illa, Magis consuetudine quam dispositionis dominicæ veritate Presbyteris esse majores, &c. aliud significant quam solam communitatem vocabulorum*; inquit Bellarminus. *De Cler. c. 15.* Hieronymus conatur tueri Presbyterorum dignitatem adversus insolentiam Diaconorum in Epistola ad Euagrium. Pueriliter & inepte disputasset Hieronymus, si solum argumentum à communione nominum duxisset, & non officii; Potuerunt enim Diaconi regerere, quòd in Scriptura Apostoli quoque & Diaconi nomina ponuntur ἀδιακρίτως, ut supra dixit Tilenus. Dicit unum reliquis præpositum in schismatis remedium, & in celsiori gradu collocatum, & Episcopum nominatum. Si post excogitata erat simul cum nominum distinctione graduum distinctio, sequitur prius cum communione nominum fuisse etiam graduum communionem, id est, unum eundemque fuisse munere & officio Episcopum & Presbyterum. Si sola distinctio nominum non fuit excogitata in remedium schismatis, sed etiam graduum, sola communio nominum non erat causa schismatum. Quæ Episcopis in remedium schismatis delata sunt, ostendunt ante remedium communia fuisse Presbyteris. Dicuntur majores Presbyteris, præpositi Presbyteris; ante remedium ergo non erant majores, nec præpositi. Præterea dicit Hieronymus, non modo Presbyteros ante schismata, & schismatum remedia, communi consilio gubernasse Ecclesias absque Episcopo, sed etiam adhuc debere

Ecclesiam regere, licet Ecclesiæ consuetudine Presbyteris majores sint. Secundum tempus, de quo Hieronymus, est tempus Schismatum; *Cum diceretur in populis, ego sum Pauli, &c.* At hoc accidisse suo tempore testatur Paulus 1 Cor. 1. dicunt Hierarchici, & ab eo tempore sensisse Hieronymum natum esse Episcoporum principatum. Hieronymus non tam Corinthiacam Ecclesiam, quàm alias complures respexit, & ideo non dixit *Corinthi*, sed *in populis*, & *postquam unusquisque quos baptizaverat &c. Malum non Corinthi solùm, sed Ecclesiarum malum in populis natum, atque prædicatum gloriosè narrans, antequam ad illud consilium in toto orbe veniretur. Negat ipse Paulus, qui malum quidem Corinthiæ Ecclesiæ reprehendit, sed de Episcopo superponendo nullum verbum in ea Epistola, nullum in secunda facit. Quod Paulus dicit, id de Ecclesia dicit Corinthiorum solum; at longè aliter Hieronymus, cum diceretur in populis, inquit. Item, in toto orbe decretum est. Diversa igitur est temporum ratio: licet ad malum singulare, quod in Corinthiis reprehendit Paulus, Hieronymus de malo ubique diffuso dicens alluserit.* Istud tempus, quo conjicit Hieronymus schismata viguisse, suam habuit latitudinem. Non uno eodemque anno dictum in populis, ego sum Pauli &c. Grassabatur hoc malum per populos, & non in una aliqua particulari Ecclesia, priusquam in toto orbe decretum ut unus superponeretur. Nimis enim iniquum fuisset propter schismata unius Ecclesiæ in omnibus aliis mutasse ordinem divinitus institutum. Tertia periodus temporis sequitur, cum præpositus erat Episcopus. *Non enim dicit Hieronymus, cæpisse ab eo tempore*, quo dictum in populis, *sed post illud tempus. Postquam verò unusquisque quos baptizaverat suos esse, non Christi, putabat, in toto orbe decretum est ut unus de Presbyteris electus cæteris superponeretur. Num hoc ab Apostolis factum decretum est? Hieronymus ipse respondeat: Sicut Presbyteri, inquit, sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine Episcopo sibi præposito esse subjectos. Ex Ecclesiæ consuetudine, ait Hieronymus, non Apostolorum decreto. Tum subnectit, ita Episcopi noverint se Presbyteris majores consuetudine magis quàm Dominicæ dispositionis veritate. At si illum ordinem mutassent Apostoli & Presbyteris Episcopos præfecissent, & communi Presbyterorum consilio Ecclesias regi vetuissent, ea sane Dominica dispositio fuisset, utpote à Christi Apostolis profecta, nisi fortè quæ Apostoli decreverunt, ea consuetudini, non dispositioni Dominicæ ascribenda sunt. Sed vivis Apostolis nihil est in illo ordine mutatum. Nam illa ad Corinthios scripta Epistola est, cum Paulus in Macedonia ageret: at post hoc tempus in Creta Titum reliquit, ut Presbyteros oppidatim constitueret. Si mutandum ordinem Apostolus putasset, non præcepisset constitui in singulis oppidis Presbyteros: nec Hieronymus ex Paulo, ex Petro, ex Actis, ex Johanne, testimonia attulisset, quibus Presbyterum eundem esse cum Episcopo demonstraret. Paulus Epistolas suas ad Philippenses, ad Timotheum, ad Titum, & Petrus suas, & Johannes suas, post scripserunt quam illud Corinthi natum schisma est: & Lucas etiam Presbyteros Ephesinos post illud schisma à Paulo Miletum accersitos esse scribit. Cum Hieronymus his potissimum locis Philip. 1. 1. 1 Tim. 3. 2. Tit. 1. 5. 7. 1. Pet. 5. 1 Act. 20. 17. contendat Presbyterum parem esse Episcopo per omnia, non potuit tam esse immemor sui ut putaret ab Apostolis eam rationem mutatam esse. Sic alibi, cum Scripturæ testimonia adduxisset quibus Episcopum & Presbyterum non differre evinceret, subjicit, postea unum electum qui cæteris præponeretur. Si postea electus unus est, qui Presbyteris superior esset, non ergo Apostoli, sed Ecclesiastica quædam consuetudo aut constitutio differentiam illam introduxit. Imo in fine Epistolæ indicat, hanc esse traditionem Apostolicam, ut iidem sint. Non ergo Apostoli contrarium decreverunt.* Sed ipsa verba, *toto orbe decretum*, non innuunt decretum alicujus Concilii, sive Apostolorum, sive post Apostolorum tempora. Nullum tale Concilium viventibus Apostolis legimus celebratum vel in Scripturis vel extra Scripturas: & post Apostolorum tempora nullum, quod

Junius de Clericis c. 15. Not. 16.

De Pontific. Lib. 1. Cap. 8. Not. 24.

Junius de Clericis c. 15. Not. 17. Whitak de Pontifi. Qu. 1. Cap. 3. Sect. 29.

quod totius orbis Concilium dici potest, ante Concilium Nicænum. Nec eadem sunt, *decretum toto orbe, & decretum Concilio totius orbis.* Nam decretum Concilii totius orbis non recte dicitur decretum toto orbe. Sensus igitur verborum est, quum diceretur in populis, toto orbe, id est in populis decretum est, hoc est in particularibus Ecclesiis, aut Conciliis provincialibus. *Toto orbe* distributivè, id est totius orbis partibus, non repræsentativè in Concilio œcumenico totius orbis. Qui enim non videt hæc verba, *toto orbe decretum*, idem sonare, ac *decretum per totum orbem*, quod distributive est capiendum? Præterea decretum Concili generalis & repræsentativi totius orbis fit simul & semel, at Hieronymus ait, *Paulatim ad unum omnem sollicitudinem esse delatam*, & *ex consuetudine Ecclesiæ* præpositum Episcopum Presbyteris: quæ verba non congruunt decreto Concilii Generalis, sed decretis particularium Ecclesiarum, aut partium orbis, Ecclesiis aliis aliarum exempla sequutis, & idem, quod aliæ, decernentibus. Unde infert Hieronymus, Episcopos Presbyteris majores esse consuetudine Ecclesiæ magis quàm Dominicæ dispositionis veritate, id est magis consuetudine quæ irrepsit in Ecclesiam, quam authoritate Scripturarum, aut Domini per se aut per Apostolos institutione. Nam ante dixerat Hieronymus, *putat aliquis nostram esse, non Scripturarum sententiam, Episcopum & Presbyterum unum esse.* Deinde adducit testimonia Scripturæ; tandem infert magis consuetudine Ecclesiæ quam dispositionis Dominicæ veritate, id est *quàm*, ut supra dixit, *Scripturarum sententia.* Nec dicit Scripturarum sententia Episcopum & Presbyterum unum fuisse, utpote in primordiis, sed unum esse, ac si dixisset Scripturarum sententia semper unum fuisse Qui igitur fingunt, Hieronymum per consuetudinem Ecclesiæ intellexisse institutum Apostolorum, & dispositionem Dominicam ipsius Christi institutionem; præterquam quòd ineptè loquutum fingunt Hieronymum vocando institutum Apostolorum consuetudinem Ecclesiæ, affingunt ipsi etiam multa absurda. Nam mutatis mutandis secundum istorum interpretationem sic capienda Hieronymi verba; *Ut ergo Presbyteri sciant se Apostolorum decreto Episcopo sibi præposito subjectos esse; ita Episcopi noverint se Apostolorum decreto magis quam Dominicæ dispositionis veritate Presbyteris esse majores, & in communi debere Ecclesiam regere.* Acsi sub Apostolis schismata nata essent, & ipsi Apostoli vitandi schismatis causa mutassent Dominicam dispositionem. *Quod perabsurdum mihi videtur dicere*, inquit Saravia. *Dominus noster qui est Dei sapientia, longe melius norat, quid utile & necessarium esset præcavendis schismatibus quàm Apostoli. Quorum ut non fuit plus sapere in hac re velle videri, ita non fuit ipsorum ob unius Ecclesiæ peccatum mutare Domini institutionem.* Item; *Institutionem Dominicam Paulum mutasse, & ut id voluisset, potuisse, non est probabile. Cæteri Apostoli, qui erant per varias nationes dispersi, ignorabant quid ageretur Corinthi, ut decreto Pauli addidisse credantur suum calculum. Sed ut demus Schisma illud Corinthiacum ad eorum pervenisse notitiam, & ex diversa & maximè remotis orbis partibus miraculo aliquo simul convenisse; cui probabitur, vitandi schismatis causa in mutationem Dominicæ institutionis consensisse?* *Tractat. de Grad. Cap. 23.*
Et alibi, Absit ut tam leves Apostolos fuisse censeamus, ut divinitus *institutam regiminis formam mutaverint, aut aliam ipsi observaverint, aliam observandam tradiderint.* *Def. Cap. 13. Sect. 14.*
Rectè elicit absurda ista ex interpretatione illa; sed quod putat eam fuisse Hieronymi mentem, fallitur. Apostoli, ut supra ostendimus, nec sustulerunt nec tollere potuerunt potestatem Ordinis Presbyteralis, sic nec jurisdictionis quæ manat ab ordine & exercetur etiam in publico foro. Maneat igitur recta interpretatio verborum Hieronymi, nempe dispositionis Dominicæ veritate, id est Scripturarum authoritate Episcopi non sunt majores Presbyteris. *Veritas enim*, inquit Bilsonus, *apud antiquos patres pro veritate scripta non raro accipitur. Vide Tertullianum de Corona militis.* *De Gubern. Cap. 12. p. 284.*

militis, Cyprian. contra Stephan. Concil. Carthag. de Baptizand. Hæretic. Veritatem iſtam ſupra Hieronymus vocavit ſententiam Scripturarum. Aliam igitur excogitant interpretationem, ſed à mente Hieronymi ſatis alienam, quam Tilenus ſic exprimit. *Ille vero non erravit*, nempe Hieronymus, *ſi hoc tantum ſibi voluit, nempe quod quæ ex Dominicæ diſpoſitionis veritate utriſque communia erant nomina, ex Eccleſiaſtica demum conſuetudine fuerunt diſtincta. Sciendum vero ea tempeſtate, qua id ſcripſit Hieronymus, Presbytero neque concionari neque baptizare aut cœnam Domini adminiſtrare licuiſſe, præſente Epiſcopo ſine ipſius venia & permiſſu, ut teſtatur Tertullian. de Baptiſmo, atque ipſe Hieronymus adverſus Lucifer. & Poſſidon. in Vita Auguſtini, qui mos ſola Eccleſiæ conſuetudine, nullo Chriſti mandato, nitebatur.* Non voluiſſe tantum nomina communia diſpoſitionis Dominicæ veritate, poſtea Eccleſiæ conſuetudine fuiſſe diſtincta, ex verborum ſcopo & contextu evicimus. Et quod ad ſubjectionem illam temporis decurſu introductam, verum eſt non eſſe ſecundum Dominicæ diſpoſitionis veritatem; ſed omnem omnino ſubjectionem Presbyterorum conſuetudini Eccleſiæ tribuit, & paritatem Dominicæ diſpoſitioni, ut patet ex argumentis quibus probat ex Scripturarum ſententia Epiſcopum & Presbyterum unum eundemque eſſe, & nondum ullo modo vel in re minima Epiſcopum præpoſitum fuiſſe Presbytero. Tandem quia vident nulla interpretatione depravata poſſe extorqueri alium ſenſum, dicunt Hieronymum non ſibi conſtare & alibi contradicere, ut cum Jacobum dicit conſtitutum Epiſcopum Hieroſolymorum ab Apoſtolis, & Marcum Alexandriæ in Catalogo, item traditionem eſſe Apoſtolicam ut Epiſcopi præponantur Presbyteris De Jacobo, Marco, & traditione Apoſtolica ſupra egimus, & Bellarminum negare catalogum illum eſſe Hieronymi. Rectè Hieronymus in Cap. 23. Matth *Quod de Scripturis autoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, quà probatur.* Et in Cap. 1. Aggæi; *quæ abſque auctoritate & teſtimoniis Scripturarum, quaſi traditione Apoſtolica, ſponte reperiunt atque confingunt, percutit gladius Dei.* Concludo verbis Spalatenſis. *Sunt qui Hieronymum in rectam ſententiam vel invitum velint trahere. Ille tamen dum conſuetudini ſoli Eccleſiaſticæ, Eccleſiæque humano decreto tribuit, id quod ab Apoſtolis jure Divino* (falſum) *eſt factitatum, aliquantulum certe deflexit, & exorbitavit: neque in hoc aut excuſari ſatis poteſt, aut in alium contrarium ſenſum trahi: verba illius neque aliam ſententiam, neque defenſionem, neque excuſationem admittentia ſunt hæc in Epiſt. ad Titum. In toto orbe decretum &c.* Et ipſius Tileni; *Quod ex horum Paſtorum ſeu Presbyterorum collegio unus reliquis eſt præpoſitus, & Epiſcopi cognomento ornatus ſingulariter, ab humano ortum inſtituto, non à Divino præcepto, exiſtamus, non ſolùm cum Hieronymo, verum etiam cum Lombardo, Gratiano, Card. Cuſano, & aliis, Hieronym. in c. 1. Tit. & ad Euagr. Lombard. l. 4. Diſt. 24. Grat. Diſt. 93. c. Legimus & Diſt. 95. c. Olim &c. ſeq. Cuſanus de Concord. Catholica c. 13.* Et in Speculo Antichriſti ortum & incrementa aperiens citat Hieron. in c. 1. ad Tit. Aphoriſ. 87. Et Aphor. 88. ait; *Epiſcopos & Presbyteros re & munere eoſdem fuiſſe, non Hieronymus ſolùm in 1 Tim. 3. ſed etiam Scriptura perſpicue docet Tit. 1. Act. 20. Phil. 1. ac proinde humani inſtituti ſive poſitivi ut vocant juris eſt illa ſub diverſis nominibus munerum diſtinctio.* Atque hæc de ſententia Hieronymi.

Parænes. cap. 9.

De Repub. li. 2. Cap. 5. Num. 46.

Syntag. par. 1. Diſput. 20.

Quòd ad rem ipſam attinet, cum dicunt in ipſis primordiis non fuiſſe Epiſcopos, nec opus fuiſſe, quia Apoſtoli ipſi inviſebant Eccleſias; ſed poſt inſtitutos ab Apoſtolis, & migrantes Apoſtolos reliquiſſe ſubſtitutos, obeuntes deſignaſſe ſucceſſores, utraque parte falſiſſimum eſt. Nam Apoſtolorum generalis cura & inſpectio non ſuſtulit neceſſitatem ordinationis & juriſdictionis exercendæ in quaque Eccleſia particulari. Quaſi verò Presbyteri diſperſionis nullam exercere poterant Juriſ-

juriſdictionem, priuſquam Petrus Babylone literas aut legatum miſiſſet, aut ipſe adveniſſet. Corinthios reprehendit Apoſtolus, quòd tam ſegnes fuiſſent in ejiciendo inceſtuoſo, & agnoſcit eos poteſtatem habere judicandi de iis qui intus ſunt. Non opus eſt repetere, quæ ſupra attulimus argumenta, quibus probavimus penes Presbyteros fuiſſe poteſtatem ordinationis & juriſdictionis. Nec minus falſum eſt, abſentes vicarios, decedentes verò aut vita defunctos ſucceſſores, deſignaſſe; neque ulla exempla proferunt, niſi Timothei Titi & ſimilium, qui non paſtores ordinarii ſeu Epiſcopi fuerunt, ſed Euangeliſtæ, de quibus apud Bilſonum ſic Chryſoſt. Serm. 11. in Epheſ. 4. *Paſtores & Doctores eos vocat, quorum fidei totus populus erat* Cap. 12. *creditus; & inferiores iis erant, qui Euangelizantes omnes obibant regiones, quia erant* pag. 260. *in uno loco occupati.* Præterea in Eccleſiis conſtituendis conſtituerunt Presbyteros, non Epiſcopos, & conſtitutas abeuntes commendarunt Presbyteris, ut Paulus Act. 20. cum jam putaret ſe non amplius viſurum faciem ipſorum, & in confinio mortis poſitum, ut patet ex Epiſtola ad Philippenſes. Presbyteri in conſtituendis primi inſtituti ab Apoſtolis, & in conſtitutis poſtremi relicti ſunt; & proinde inſtituto divino genuini Apoſtolorum ſucceſſores, non autem Epiſcopi qui Eccleſiæ conſuetudine & inſtituto humano Presbyteris præpoſiti ſunt. Sit certa Hieronymi conjectura, tum non dubitamus aſſerere, non fuiſſe conſilium Spiritus Sancti ad tollenda ſchiſmata, ſed Satanæ ad jacienda Antichriſtianiſmi fundamenta, & ſchiſmatum materiam. Antidotum verſum fuiſſe in venenum, & remedium ipſo morbo nocentius probavit eventus.

Non eſt exiſtimandum, ſtatim poſt Apoſtolorum deceſſum introductum fuiſſe hunc de quo diſſerimus Epiſcopatum. Ariſtocratia non eſt ſtatim mutata in Monarchiam. Primi, qui poſt Apoſtolorum tempora Epiſcopi, erant ſolummodo Præſides perpetui in Presbyteriis, non Principes. At, inquit Bilſonus; *Hæc* De Gubern. *germana quidem eſt deſcriptio Majoris & Senatorum civitatis, aut Præfecti & Decurio-* Eccleſ. cap. *num oppiduli cujuſdam apud nos: Epiſcopi verò qualem habuit aut habere debuit Chriſti* 12. pag. 286. *Eccleſia minimè.* Et Dounamus; *Sub veterum Epiſcoporum nomine deſcribunt nobis De-* Def. Lib. 3. *canos, qui Archipresbyteri quandoque dicti ſunt, quandoque πρωτοπρεσβύτεροι.* Calvinus pag. 9. dicit. *Neque tamen ſic honore & dignitate ſuperior erat Epiſcopus, ut dominium in colle-* Inſtit. l. 4. *gas haberet: ſed quas partes habet Conſul in Senatu, ut referat de negotiis, ſententias* Cap. 4. Sect. *roget, conſulendo, monendo, hortando aliis præeat, authoritate ſua totam actionem re-* 2. *gat, & quod decretum fuerit communi conſilio id exequatur, id muneris ſuſtinebat Epiſcopus in Presbyterorum cœtu.* Sed iſta repudiant. Non eſt Epiſcopus iſte, ſed Decanus. Quid ergo? Epiſcopos veteres in Presbyteriis nolunt fuiſſe ut Conſules in Senatu, ſed ut Reges inter conſiliarios, quorum conſilio non ex neceſſitate ſed libera voluntate uſi ſunt. Vide quæ ſupra citavimus. Si nulli ſunt Epiſcopi niſi tales, primi illi Epiſcopi erant nomine tenus tantùm Epiſcopi, revera tantùm perpetui Præſides & πρωτοπρεσβύτεροι. Nonne Author Commentariorum, qui circumferuntur nomine Ambroſii, dicit? Epiſcopum nihil aliud fuiſſe, quam primùm Presbyterum. Quid ſignificat, quæſo, *primus Presbyter* aliud quàm πρωτοπρεσβύτερος. *Primi Presbyteri appellabantur Epiſcopi, ut recedente eo ſequens ei ſuccederet*, inquit Author ille: Ad Epheſ. Cap. 4. Et *Hic enim eſt Epiſcopus, qui inter Presbyteros primus eſt.* Et idem Author in 1. Tim. 3. Quæſtionibus Veteris & Novi Teſtamenti, (nam eundem fuiſſe Authorem ſupra Quæſt. 101. ex Bellarmino & aliis oſtendimus.) *Quid eſt Epiſcopus*, inquit, *niſi primus presbyter, hoc eſt ſummus ſacerdos.* Paulò infra. *Et turpe eſt judicem dicere primicerium. Nam in Alexandria, & per totam Egyptum, ſi deſit Epiſcopus, conſecrat Presbyter.* Sic ſcripſit Author ille Ambroſii coætaneus, vel potius, ut volunt alii, paulò vetuſtior. Ex altera parte de Presbyteris Pſeudo-Ignatius in Epiſtola ad Trallianos dicit,

quod

quod sunt ὡς συνέδριον τοῦ Θεοῦ, καὶ σύνδεσμος Ἀποστόλων Χριστοῦ *tanquam senatus Dei, & colligatio* (vel cœtus) *Apostolorum Christi.* Item; *Quid vero Presbyterium, quàm sacer cœtus,* σύστημα, *consiliarii* σύμβουλοι, *& assessores Episcopi* συνεδρευταί. Et in Epistola ad Ephesios tale desiderat Presbyterium Episcopo adunatum *quomodo chordas in cithara colligatas cernimus.* Irenæo Presbyteri dicuntur, Principes. In Epistola quæ de 7. Ecclesiæ Ordinibus inscribitur, & erat inter opera Hieronymi, dicuntur Presbyteri judices. *Inde ab initio negotiorum judices esse mandati sunt Presbyteri, & interesse Sacerdotum Conciliis, quoniam & ipsi Presbyteri ut legimus Episcopi nominantur, secundum quod scriptum est ad Titum &c.* Augustino *Patroni & Rectores terræ.* Origeni Libro Tertio adversus Celsum *Ecclesiæ* βουλευταί, Sedebat Episcopus in throno, sedebat etiam & Presbyter, dixit Aërius, & non negavit Epiphanius. Nazianzenus narrat, quomodo providentia Divina Basilium τοῖς ἱεροῖς τοῦ πρεσβυτερίου θρόνοις *sacris presbyterii sedibus admoverit,* dicit à Lectorum munere ad Presbyterorum, exeunde ad Episcopi thronum pervenisse. *Presbyteri,* inquit Bilsonus, *Carthaginensis Ecclesiæ è Clericorum erant ordine, qui unà cum Episcopo sedebant, & commune consilium de Ecclesiæ negotiis capiebant.* Adducit Cyprianum; *Numidicus presbyter ascribatur presbyterorum Carthaginensium numero, & nobiscum sedeat in Clero.* Irenæus invehitur in *Presbyteros principalis confessionis tumore elatos.* Chrysostomus *sollicitè præsidere* inter Presbyterorum quinque talenta numerat; & parum interesse inter Presbyterum & Episcopum idem dicit, καὶ γὰρ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας. *Etenim & illi docendi munus susceperunt & præsidendi Ecclesiæ, & quæ de Episcopis dixit eadem & de Presbyteris convenit dici.* Origenes, dicens, *& si videor tibi manus dextra esse, & Presbyter nominor,* innuit Presbyteros pro manu Ecclesiæ dextra habitos fuisse, interprete ipso Bilsono. Censuræ non erant penes unicum Episcopum. *Cogimur ad literarum Divinarum commemorationem,* inquit Tertullianus, *ubi fidem sanctis vocibus pascimus, spem erigimus, fiduciam figimus, disciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura Divina. Nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summumque futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercii, relegetur. Præsident probati quique. Seniores honorem istum non pretio sed testimonio adepti.* Esto, nihil juvet Seniores quos vocant Laicos locus iste, Seniores docentes tamen docet præsedisse in castigationibus & censuris Divinis, in Excommunicatione etiam majori, ut vocant. Particularem Ecclesiam describit & tamen plures Seniores seu Presbyteros præsidere dicit. Irenæus; *Presbyteris iis in Ecclesia obedire oportet, qui successionem ab Apostolis habent, & unà cum ordine Presbyterii sanam doctrinam præbent ad informationem & correctionem aliorum. Tales Presbyteros nutrit Ecclesia.* De Presbyteris Pastoribus intelligendum locum, fatetur Bilsonus; de correctione judiciali intelligendum ostendit contextus loci, ubi damnantur Presbyteri injusti, qui damnant innocentes, & laudantur probi. Hieronymus; *Apud Deum non sententia Sacerdotum, sed reorum vita quæritur; quomodo erga ibi,* id est in Lege, *Leprosum Sacerdos mundum vel immundum facit, sic & hic alligat vel solvit Episcopus & Presbyter.* Idem; *Mihi ante Presbyterum sedere non licet; illi, si peccavero, licet me tradere Satanæ ad interitum carnis, ut salvus sit spiritus.* Siricius Episcopus Romæ Epistola ad Ambrosium narrat, Jovinianum, Auxentium &c. Presbyterii sui examine & totius Cleri consensu hæreseos damnatos fuisse. Accusatus Chrysostomus ὅτι ἄνευ συνεδρίου καὶ παρὰ γνώμην τοῦ κλήρου ποιεῖ τὰς χειροτονίας. Gregorius; *Si quid de quocunque Clerico ad aures tuas pervenerit quod te justè posset offendere facile non credas, nec ad vindi-*

[Marginal notes: *Lib. 4. c. 44.* — *Serm. 36. ad Fratres in Erenio* — *In Laudem Basilii.* — *De Gubern. Cap. 11. pag. 224.* — *Lib. 4 Ep. 10. Iren. l. 4. c 44.* — *Hom. 53. in Cap. 25. in Mat. in cap. 3. prior ad Tim. Hom. 11* — *Hom. 7. in Jos. De Gub. pag. 245.* — *In Apologet.* — *Lib. 4. Cap. 42. 43.* — *De Gubern. pag. 244.* — *In Mat. c. 16.* — *Epist. ad Heliodorum.* — *Ambros. Epist. 80.* — *Synod. contr. Chrys. jur. græcorum 56*]

vindictam te res accendat incognita, sed præsentibus Senioribus Ecclesiæ tuæ diligenter est Lib. 11.
veritas perscrutanda, & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat Epist. 49.
delinquentis. Alibi Presbyterium damnat negligentiæ, quod in Hilarium quendam
non animadverterunt. *Nec illud ad conscientiam vestram creditis esse idoneum, quòd
vobis quasi judicare volentibus frater & Coepiscopus noster Paschasius dicitur distulisse.
Nam si zelus in vobis rectitudinis viguisset, facilius uni à multis rationibus fieri poterat,
quàm multi ab uno poterant differri.* In Concilio Carthaginensi Quarto decretum. Can. 28.
*Ut Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita ut civium assensum
& conniventiam & testimonium quærat. Ut Episcopus nullius causam audiat absque præ-* Can 23.
sentia clericorum suorum, alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi clericorum præsen-
tia confirmetur. Canones hujus Concilii Baronius vocat Ecclesiasticæ promptua- An. 398.
rium disciplinæ, ab antiquioribus usu receptæ, & ad pristinam consuetudinem re- Num 14.
vocatæ. Cyprianus; *Presbyteris & Diaconis non defuit Sacerdotii vigor, ut quidam* Cypr Lib. 3.
minus disciplinæ memores, & temeraria festinatione præcipites, qui cum lapsis communica- Epist. 5.
re jam cœperant, comprimerentur. Clemens, ut in fratrum controversiis, non apud Ep. 1 ad
judices sæculares, *sed apud Presbyteros Ecclesiæ quicquid illud est dirimatur.* Con- Jacob.
cilium Hispalense; *Sacerdotibus ac ministris solus*, id est absque aliorum Episcopo- Con 2 Hisp.
rum adminiculo, non autem absque Synedrio & Clero suo, ut dictum, *honorem* Can. 6.
dare potest; solus, id est absque aliis Episcopis, *auferre non potest. Tales enim neque
ab uno damnari, nec uno judicante poterant honoris sui privilegiis exui, sed præsentari Sy-
nodali judicio, & quod Canon de illis præciperet, oportet definiri.* Concilium Cartha-
ginense Tertium. *Si autem Presbyteri vel Diaconi fuerint accusati, adjuncto sibi ex vi-
cinis locis proprius Episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petie-
rint, id est, una secum in Presbyteri nomine sex in Diaconi nomine tribus, ipsorum cau-
sas discutiat, eadem dierum & dilationum, & à communione remotionum, & discussio-
ne personarum, inter accusatores, & eos qui accusantur, forma servata. Reliquorum autem
Clericorum causas etiam solus Episcopus loci agnoscat, & finiat.* Extat hic Canon in de- Caus. 15.
creto Gratiani. Additur nota. *Solus autem ad exclusionem aliorum Episcoporum, non* Quæst. 7.
suorum Clericorum dicitur; sine quorum præsentia sententia ejus erit irrita. Sicut cum Cap. 5.
dicitur Solus honorem dare posse, intelligitur, absque Episcopo non tamen abs-
que Synedrio & Clero, ob quod accusatus Chrysostomus, & de quo cautum in
Concilio Carthaginensi Quarto, ut jamjam vidimus. Sic solus auferre non potest,
nempe exclusis vicinis Episcopis. Presbyteros igitur & Diaconos Episcopus gra-
du dejicere non poterat absque Coëpiscopis secundum decretum Concilii Cartha-
ginensis. In *cæteros*, nempe Clericos, inquit Bilsonus, *Episcopus solus judicium exer-* De Gubern.
cere poterat absque aliorum Episcoporum adminiculo, non tamen sine Cleri sui Senioribus, Eccles. c. 11.
ut recte Gregorius monet, & in Concilio Africano Can. 20. scitum est. Sic etiam supra pag. 219.
Fildus. Concilio Turonensi Secundo decretum; *Quem*, nempe Archipresbyte- Can. 6.
rum aut Abbatem, *negligentia ejicit, cum omnium Presbyterorum consilio refutetur.*
Quid opus est ut immorer in particularibus, cum in genere omnia communi Pres-
byterorum & Episcopi consilio & calculo gerebantur? *Presbyteri ac seniores isti* Bilsonus
σύμβουλοι καὶ συνεδρευταὶ consiliarii & assessores Episcopi erant, ut memorat Ignatius; com- Cap. 11.
muni consilio Ecclesiam regebant, ut refert Hieronymus; eorum sine consilio nihil ageba- pag. 214.
*tur in Ecclesia, ut asserit Ambrosius; nec defuit iis Sacerdotibus vigor, ut testis est no-
bis Cyprianus.* A primordio Episcopatus sui statuerat Cyprianus nihil sine Pres-
byterorum consilio sua privatim sententia gerere, idcirco ait; *Omni actu ad me per-* Lib. 3. Ep.
lato placuit Presbyterium contrahi. Et alibi; negotium, quod ad totius Presbyte- 10
rii consilium ac sententiam spectabat, præjudicare se, & solum sibi rem commu- Lib. 3. Ep.
nem vendicare ausum non fuisse. Se non pro arbitrio tantum sed ex debito & of- 19.

ficii vinculo hoc fecisse testatur, cum ad Presbyteros & Diaconos scribens ait; *Sed cum ad vos per Dei gratiam venero, tunc de iis quæ vel gesta sunt vel gerenda, sicut mutuus honor postulat, in commune tractabimus.* Mutuus honor postulat, ut in commune tractent negotia quæ ad omnium consilium & sententiam spectarent. Et Dilsonus dicit, hunc esse germanum sensum verborum Hieronymi, quod Episcopi debent in communi cum Presbyteris regere Ecclesiam secundum Dominicæ dispositionis veritatem; Episcoporum autem præfecturam exclusis Presbyteris non Christi aut Apostolorum institutione aliqua, sed temporis decursu introductam, & paulatim invaluisse. Ambiebant quidem ætate Hieronymi hanc singularem potestatem Episcopi quidam, sed nondum tamen eam Lege aliqua adepti sunt. *Ecclesia habet Senatum cœtum Presbyterorum, sine quorum consilio nihil Monachis agere licet. Roboam filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia noluit audire presbyteros suos. Senatum quoque Romani habebant, cujus consilio cuncta agebant: & nos habemus Senatum nostrum cœtum Presbyterorum*, inquit Hieronymus: Vide Gratianum. Hieronymus dicit, Episcopos debere in commune regere Ecclesiam cum Presbyteris, quia initio omnia communi Presbyterorum consilio gubernabantur, antequam præpositus fuit Episcopus. Inde est quod Cyprianus sibi soli rem omnem vendicare non audebat, quæ ad omnium consilium & sententiam spectabat, non quod sponte se obstrinxerat, cum Episcopatum susciperet, ut fingit Bellarminus. *Si præter officium hoc fecit, sponte peccavit, & quidem tanto gravius, quantò majore noxa & periclo Ecclesiæ & Prælatorum, quàm Reipublicæ & Principum jura imminui clamitant Pontificii*, inquit Tilenus. Ex dictis elicimus, omnes causas & lites communi Presbyterorum & Episcopi consilio definitas, nec in controversiis aut censuris determinasse aut decrevisse Episcopos, absque Presbyterio. Canones, verum, prohibent Presbyteros etiam quid tentare sine Episcopo, nempe in iis quæ ad commune omnium consilium & sententiam spectabant, sicut Episcopi comprovinciales prohibiti absque Metropolitano agere quicquam in iis rebus quæ ad provinciam spectarent. Sicut igitur Metropolitanus Coëpiscopis ordine solum superior, non jurisdictione fuit purioribus sæculis, sic Episcopus Presbyteris. Et sicut constituto semel Metropolitano præside Concilii Provincialis non poterant Episcopi in unum coire neglecto & contempto Metropolitano, nisi prius sublato ipso ordine & gradu Metropolitanorum: sic constituto semel perpetuo Præside Presbyterii qui nominatur Episcopus, eo neglecto & contempto non poterant Presbyteri aliquid tentare in iis quæ ad communem solicitudinem & curam spectabant, nisi prius sublata ipsa perpetua prostasia. Illud est quod in Presbyteris suis culpans Cyprianus ait, quod *aliqui de Presbyteris, nec loci sui memores, nec præpositum sibi Episcopum cogitantes, cum contumelia & contemptu Præpositi totum sibi vendicent.* Cum igitur dicti Presbyteri nihil egisse sine Episcopo, non intelligendum, ac si Episcopus habuisset vocem, ut vocant, negativam in Senatu Ecclesiastico quæ irrita redderet majoris partis Presbyterorum suffragia; sicut non ita intelligendum, cum Episcopi dicti nihil potuisse in communibus negotiis absque Metropolitano, nam Metropolitanus plurium suffragiis adstrictus erat. Presbyteros fuisse judices negotiorum & causarum, non simplices consiliarios, patet ex testimoniis supra citatis, quæ singula percurrere potest lector. Cum Bellarminus Episcopum Regi, Presbyterium Senatui & Consilio Regio comparasset, respondet Tilenus noster; *Longe diversa ratio ac comparatio Regis cum Consiliariis & Episcopi cum Presbyteris: ille verè ac propriè est Dominus consiliariorum suorum: iste tamen Conservus est ac συμπρεσβύτερος presbyterorum.* Ex altera parte inquit Fildus; *non volumus potestatem Episcoporum instar potestatis Principum fuisse, ut vult Bellarminus, sed paternam.* Sed certe si præsidet

Lib. 3. Ep. 10.

De Gubern. Cap. 12. pag. [illegible]

Caus. 16. Qu. 1. Cap. 7. Ecclesia

De Pontif. Lib 1. c 6. Not. 8. & c. 8. Not. 19.

Lib. 3. Ep. 14.

De Pontif. Lib. 1. Cap 8.

De Eccles. Lib c. 27. p. 137.

ſidet ut Rex in conſilio, proſtaſia ejus eſt regia, & non paterna. Epiſcopus & Presbyteri ſunt collegæ; Presbyteri Epiſcoporum collegæ vocantur in Concilio Carthaginenſi Quarto. Et Auguſtinus, in Epiſcopum electus, Presbyteros ſuos Collegas vocat. Archiepiſcopus Granatenſis in Concilio Tridentino, ex eo quòd Pontifex appelletur Epiſcoporum Collega in Epiſtolis veterum, argumentatur; *Eſſe contra Collegii naturam, ut conſtet è diverſi generis perſonis. Id ſane naturam Collegii admittere, ut in eo caput ſit, atque ita de Epiſcopali evenire cujus Papa caput eſt: nempe ad ædificationem duntaxat, & quod dici ſolet, in beneficientem cauſam.* Sic ſi Presbyteri Epiſcoporum Collegæ & fratres ſunt, non ſunt ſolum Conſiliarii. Cum igitur dixit Hieronymus de Presbyteris Alexandrinis, quòd unum ex ſe electum in celſiori gradu collocarunt, non de diverſo ordine miniſterii loquutus, (nam illud inſtituere non eſt penes Eccleſiam ullam,) ſed de gradu ordinis & honoris, quem quilibet Præſes habet in quocunque collegio. Alii ipſum locum in quo ſedebat Epiſcopus Præſes interpretantur fuiſſe gradum illum de quo Hieronymus, quod locus eſſet celſior & ſublimior, unde totum conſeſſum Presbyterorum moderabatur. Huc alludit Canon 35 Concilii Carthaginenſis Quarti; *Epiſcopus in Eccleſia & in conſeſſu Presbyterorum ſublimior ſedeat, intra domum verò collegam ſe Presbyterorum eſſe cognoſcat.* Sedebant etiam & Presbyteri, nam ejuſdem Concilii Can. 24. decretum, *ut Epiſcopus in quolibet loco ſedens ſtare Presbyterum non patiatur.* Utcunque eſt, ſive de gradu loci ſive de gradu ordinis ſive utriuſque intelligendus Hieronymus, de gradu poteſtatis, præterquam quæ Præſidi cuivis eſt neceſſaria, non eſt loquutus. Reſervata ſunt etiam Epiſcopo Præſidi quædam peculiaria ob Sacerdotii honorem, non ob legis neceſſitatem; ut Pœnitentium reconciliatio, Baptizatorum Confirmatio, Eccleſiarum Dedicatio, Virginum Conſecratio, ritualis Presbyterorum & Diaconorum Ordinatio, Chriſmatis confectio: item quòd ſi præſens eſſet, ipſe prædicaret, baptizaret, Euchariſtiam conſecraret. Sed hæc poſtrema non paſſim obtinuerunt, ſicut teſtatur author quidam vetus. *Nemo hinc Epiſcoporum diabolicæ tentationis invidia inflatus iraſcatur in templo, ſi Presbyteri interdum exhortentur plebem, ſi in Eccleſiis prædicent, ſi plebibus, ut ſcriptum eſt, benedicant. Etenim abnuenti mihi iſta ſic dicam &c. quoniam & ipſi Presbyteri, ut legimus, Epiſcopi nominantur ſecundum quod ſcriptum eſt &c. Sed oderunt hoc Sacerdotes ſuperbi in Presbyteris nomen, qui nolunt eſſe quod Chriſtus, qui diſcipulorum pedes lavit &c. Propterea hæc ſcribo, ut ſi præteriti temporis error non poteſt jam revocari, vel ad præſens in Eccleſiis ſervetur humilitas, ut Presbyteri hoc in Eccleſiis ſuis faciant quod Romæ, ſive quod in Oriente, quòd in Italia, quòd in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hiſpania, quod in Brittannia, quod etiam ex parte per Gallias, quòd in omnibus locis, ubi humilitas perſeverat.* Hieronymus; *Peſſimæ conſuetudinis eſt in quibuſdam Eccleſiis tacere Presbyteros, & præſentibus Epiſcopis non loqui.* Ait, in quibuſdam Eccleſiis, non in omnibus, vel paſſim & ubique. Peſſima iſta conſuetudo, quæ ætate Hieronymi in quibuſdam Eccleſiis obtinebat, & reſervationes iſtæ præteriti temporis errores, ut ad unius ſacerdotis Epiſcopi nempe præſidis honorem multum adferebant, Presbyterorum, qui ſunt genuini Epiſcopi, authoritati & dignitati multum detraxerunt. Sed miſſa faciamus iſta quæ ſpectant ad actus ordinis, cum jam de juriſdictione agitur. Dico igitur, veteres Epiſcopos in exercitio juriſdictionis exterioris & publicæ, ſive in controverſiis definiendis, ſive in legibus ferendis, ſive cenſuris & pœnis irrogandis, omnia communi Presbyterorum non modo conſilio, ſed etiam auxilio, judicio, & concilio, peregiſſe. Proinde cum legimus, Epiſcopum aliquem excommunicaſſe aut gradu moviſſe, ſemper intelligendum eſt unà cum Presbyterio & Senatu Eccleſiaſtico. Imò cum additur vox (Solus,) alios

Can. 35.

Epiſt. 137. & 110.

Petri Suavis Hiſtor Concilii Trident. l. 7. p. 679. edit. Francof

Ad Ruſtic. Narbon. de 7 Gradib. Diſt. 95. Cap. 6. Gratia.

Epiſt. 2. ad Nepot.

Can. 9. Coëpiscopos, non Presbyteros aut Clerum, excludi fatentur ipsi Hierarchici ut supra ostendimus in explicatione Can. Concilii Hispalensis. Episcopi canonica sententia, ut Synodus Carthaginensis græca vocat κανονικὴν ψῆφον, non erant absque Concilio aut Presbyterio, licet tyrannicam quidam & contra Canones potestatem arrogabant. Unde in Concilio Hispalensi sic decretum. Conc. Hisp. 2. Can. 6. *Juxta antiquorum Patrum decretum statuimus, ut nullus nostrûm sine Concilii examine quemlibet Presbyterum & Diaconum dejicere audeat. Nam multi sunt, qui indiscussos, potestate tyrannica, non authoritate Canonica, damnant.* Concilium tamen istud recentius est.

A Presbyterorum suffragiis in Conciliis Provincialibus colligere non inepte, puto, possumus eorundem potestatem in Presbyteriis, nempe quod in eis non consiliarii tantùm sed etiam Judices fuerant. De Eccles. Lib. 5. Cap. 49. pag 374. Cap. 30. pag. 160. *In omnibus Provincialibus & Nationalibus Synodis*, inquit Fildus, *Presbyteri tulerunt suffragia, & subscripserunt eodem pacto quo Episcopi, sive ad Canones disciplinæ condendos congregati fuerant, sive ad causas cognoscendas, sive ad controversias in doctrina definiendas.* Interfuisse Conciliis Provincialibus, probat ex Concilio Antisiodor. Can. 7. Tarraconens. Can. 13. Tol. q. c. 3. Toletan 1 & Gregorii Lib. 4. Ep. c 88. & suffragium tulisse decisivum ex subscriptionibus Conc. Elibertini & Synodi sub Gregorio. De Gubern. Cap 86 pag 468 469. Licet Pontificii quidam solis Episcopis suffragia in Conciliis esse contendant, exempla tamen ab ultima antiquitatis memoria deesse non dicit Bilsonus, quibus contrarium doceatur. Euseb Lib 6. Cap 43. & Lib 7. Cap 30 *In Synodo Romana à Cornelio anno Christi 255. adversus Novatum indicta, Sexaginta Episcopi & plures Presbyteri atque Diaconi interfuerunt; ut refert. Eusebius. A Synodo Antiochena, quæ Paulum Samosatenum Episcopatu dejecit anno domini 270. non Episcopi solum, sed Presbyteri & Diaconi, ut ex ipsorum literis constat, scripserunt.* Subsc. Elib. Con. fol. 282. *In Concilio Elibertino prope tempus Primi Concilii Nicæni, præter Episcopos, 36. Presbyteri memorantur.* Subs. Arela. Cons 2. f. 293 *In Arelatensi Secundo eodem fere tempore 12. Presbyteri cum Diaconis aliisque Clericis subscripserunt. Idem videre est in Conciliis Romæ habitis sub Hilario & sub Gregorio,* Tom 1. Con. fol. 951. *ubi post 22 Episcopos, Presbyteri 34; & in primo sub Symmacho ubi post 72 Episcopos Presbyteri 67 subscripserunt. Similiter in 3. 5 & 6 sub eodem Symmacho. His addatur* Gregor Lib. 4. Cap 88. *Concilium sub Felice Romano 43 Episcoporum & 74 Presbyterorum.* Adducit etiam ad firmandam suam sententiam Concil. Antisiodorens. Can. 7 Tarracon. Can. 13 Tom 1. Conc. fol. 1002. Toletan. 4 In Synodis Provincialibus condiderunt Canones & leges Ecclesiasticas. Qui provinciales condere poterant, statuta in Presbyteriis, scilicet, condere non poterant? Et qui leges constituere potuerunt in provincialibus & nationalibus Conciliis, in legum earundem transgressores censuras exercere unà cum Episcopis in Consistoriis non potuisse, an verisimile est? Defens. Lib. 1. Cap 2. Sect. 11. p. 43. 44. *Hoc addi potest*, inquit Dounamus, *dictæ ministrorum authoritati, quod in ferendis legibus Ecclesiasticis ipsi suffragium habeant, vel per se, si missi fuerint ad Synodum, vel per eos quos ipsi eligebant.* Item; *Maxima Ecclesiasticorum authoritas exercetur in Synodis, Synodorum autem maxima authoritas est in ferendis legibus Ecclesiasticis.* Quibus maxima authoritas conceditur in Synodis, an minor neganda in Presbyteriis? De Eccles. Lib 5. Cap. 30 pag. 160 Præterea in Synodis non modò definierunt controversias de doctrina, & damnarunt hæreticos, sed etiam Synodali sententia dejecerunt Episcopos, Presbyteros, Diaconos. Dicit Fildus, in Synodis Provincialibus tractatum de Episcoporum ordinationibus, depositionibus, & litibus ac causis quæ per appellationem à particularibus Ecclesiis delatæ erant ad Concilia Provincialia. Qui jurisdictionem exercebant in ipsos Episcopos in Synodis, & de causis per appellationem delatis judicare poterant, in Presbyteriis etiam judicasse existimandum est. Episcopi & Presbyteri in Concilio Antiocheno Samosatenum ejecerunt. In Concilio Sinuessano, Presbyteri unà cum Episcopis damnarunt Marcellinum.

Ex

Ex dictis igitur patet, Episcopos veteres fuisse solummodo Præsides in Senatu Ecclesiastico, & Presbyteros fuisse judices unà cum Episcopo. *Et ideo secundum veritatem, & intentionem Hieronymi, non aliud Episcopus quam Archipresbyter*, ut ait Marsilius Patavinus. *Et quid facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod non facit Presbyter?* dixit Hieronymus. Idem secundum ipsorum interpretationem dixit Chrysostomus, nempe *quod sola ordinatione Presbyteris superiores fuissent.* Jurisdictio igitur communis erat, quod vidit Bilsonus, cum ista scriberet; *Quæ Episcopis peculiaria & non committenda Presbyteris erant, hujusmodi sunt succedendi privilegium, & ordinandi prærogativa.* Et in Præfatione ait, ordinationem esse prope unicam Episcopi & Presbyteri distinctionem. Sed de ordinatione supra diximus, & nullam ne hîc quidem jure divino esse differentiam inter Episcopum & Presbyterum evicimus.

Def. Pacis Part.2.c.15.

D. Gubern. Cap. 13. p 291. Pag. 15.

Presbyteri, qui erant in puriore Ecclesia negotiorum & causarum judices, tandem exclusi sunt à communi regimine & rerum gerendarum administratione, & paulatim Episcopus Præses mutatus est in Principem, imò principe omni deteriorem dominum. Nam cùm principes aliorum consiliis in republica administranda uti teneantur, Episcopi non tenentur uti consilio Senatus Ecclesiastici; imò ne vel ipsius præsentia necessariò requiritur, ut volunt Hierarchici. Sic qui olim erant judices, jam ne vel spectatores vel consiliarii sunt. Bilsonus dicit, non esse necessariam Presbyterii assistentiam, vel ad consilium, ut olim. *Nondum enim aliam dirigendi se rationem habebant, præterquam Presbyteria sua. Postea crescente & florente Euangelio, cum Synodi cœperunt frequentius convocari, & multarum Ecclesiarum pastores, tum literas ultrò citròque mittendo, tum conventus celebrando, de ordine & disciplina in Ecclesiis suis constituenda deliberarent, plus otii & vocationis à majoribus Ecclesiæ negotiis particularium locorum Presbyteris datum est; eo quod, quæ antea Presbyterorum curam requirere solerent, Provincialia Concilia sibi asciscerent.* Item; *Principio nec erant Concilia, quæ Canones præscriberent, nec Christiani Principes, qui leges ferrent, sed unusquisque locus propriæ ipsius in dirigendo prudentiæ & consilio relictus erat. Itaque ne sola Episcopi voluntas rerum omnium in Ecclesia gerendarum esset regula, administratio Ecclesiastica ita initio dispensata fuit, ut nec Presbyteris absque Episcopo suo quicquam agere, nec Episcopo sine Presbyterio suo majora negotia conficere, liceret.* Similia habet Dounamus, qui dicit primis 300 à Christo annis maximè necessarium fuisse Episcopo uti consilio Presbyterorum, cum Christiani nec haberent frequentes Synodos ad definiendas controversias, nec constitutiones Synodicas ad dirigendum Episcopos, nec authoritatem Magistratus ad reformandum enormitates in regimine Ecclesiæ; alioquin pro lege stetisset Episcopi voluntas, ejusque regimen expositum fuisset errori in seipso, injuriæ immedicabili in clerum & populum, obloquio & scandalo multorum: sed cum frequentius convocarentur Synodi Provinciales, ad definiendas controversias, injurias recognoscendas, canones condendos quot viderentur sufficere dirigendis Episcopis, & accederet auxilium Christiani Magistratus, consilium & assistentia Presbyterii non erant tantæ necessitatis, Presbyteris otium & scholasticam vacationem desiderantibus, Episcopis singulare regimen affectantibus. Sic interpretatur Ambrosii verba, vel Authoris illius qui paulò vetustior erat Ambrosio. Ambrosius de Senioribus, quos ipsi vocant Laicos, loquitur, ut suo loco ostendemus, non de Presbyteris tum docentibus tum regentibus. Nam non exolevisse usum Senatus Ecclesiastici diu post tempora illius Authoris, patet ex testimoniis quæ supra attulimus ex Hieronymo, Gregorio, & aliis. Præterea Presbyteria sunt ordinarii conventus Ecclesiæ, Synodi sunt extraordinarii. Extraordinarii conventus non debent tollere ordinarios. Etiam ante annum 300 frequentiora erant Concilia Provincialia, non tamen sublata erant Presbyteria. Nec erat

De Gubern. c. 14. p. 356.

Pag. 355.

Defens. Lib. 1. Cap. 8. p. 191. 192.

iſte unicus Presbyteriorum uſus, ut quoties dubium aliquod incideret, conſilium præberent, ſed etiam ut ſua authoritate & poteſtate ſibi tradita uteretur in corrigendis vitiis; ideo, ut dixi, erant judices cauſarum. Præterea ſemper occurrunt dubia, & emergunt novi caſus, quibus præſenti remedio opus eſt; præſertim hiſce temporibus, cum non celebrantur Synodi Provinciales bis quotannis, ut apud Veteres. Imò ſæpius de jure controvertitur, & de interpretatione Canonum antè conditorum in Conciliis Provincialibus & Nationalibus. Præter Canones Conciliorum opus eſt etiam ſtatutis particularibus, prout poſcit Eccleſiarum particularium in quaque civitate commoditas. Denique Canonum exequutio non minus neceſſaria eſt ad ſalutem Eccleſiæ, quàm Canonum præſcriptio. *At*, inquit Bilſonus, *cum revera Conciliorum Canones & Chriſtianorum Principum conſtitutiones moderando ac terminando eas omnes controverſias & quæſtiones, quæ in Presbyteriis ante tractari ſolebant, effecerint, ut nec tanta eorum utilitas eſſet, nec tantus eis honos haberetur. Proinde ſoli Epiſcopo, nec conſcius nec conſultis Presbyteris, legum omnium executionem mandarunt, majoribus Curiis minorum Decuriarum judiciis decreta ſua ſubmittere nolentibus.* De Canonibus conditis ad informandum Epiſcopum jam diximus, & de Canonum exequutione quod erat etiam penes Presbyterum. Frivolum igitur eſt quòd dicit Bilſonus, majores Curias decreta ſua minorum decuriarum judiciis ſubmittere noluiſſe. Non hoc volumus, ſed minores decurias decreta majorum curiarum exequutas, id eſt Presbyteria Provincialium Synodorum Canones adminiſtraſſe non minus quàm Epiſcopum; alioquin ſententia Epiſcopi non erat Canonica. Poteſt Epiſcopus abripi affectibus, tam in exequutione Canonum, quàm eorundem præſcriptione. Monet Hieronymus, etiam poſt conditos jam multos Canones in Conciliis tum generalibus tum provincialibus, in commune cum Epiſcopo debere Presbyteros regere Eccleſiam. Nam ſi antequam orirentur diſſidia communi conſilio regebant Eccleſiam, priùſquam ullus præponeretur Epiſcopus, non eſt præripienda ipſis omnis poteſtas regiminis ullo decreto aut conſuetudine Eccleſiæ, ſed propter honorem diſpoſitionis Dominicæ, qua per ſe regebant Eccleſiam, in honore eos habere debent, & unà cum iis regere. An Apoſtoli, ubi aderant in conſtitutis Eccleſiis, uſi ſunt Presbyterorum conſilio ad informationem, quia nondum conditi Canones, an auxilio potius & conſortio poteſtatis in adminiſtratione clavium? Largiamur jam Epiſcopos præpoſitos Presbyteris Apoſtolorum decreto; vel ita præpoſiti erant ut in communi Eccleſiam regerent, vel ut liberum eſſet Epiſcopo uti vel non uti ipſorum opera & auxilio. Si prius, ergo Apoſtolicæ inſtitutionis eſt ut in commune regant. Si poſterius, ergo Apoſtoli inſtituerunt Epiſcopum Monarcham & Principem cum ſingulari regimine & poteſtate. At etiam poſt Apoſtolorum tempora Presbyteri erant judices tum in Conciliis tum in Presbyteriis. Præterea quomodo conſiſtant iſta quæ ſequuntur non video. Bilſonus docens, qua occaſione Presbyteriorum poteſtas primum decrevit, dicit; *Non quod Epiſcopi jura eorum uſurpaverint, aut dominium in eos arripuerint, ſed quæ anteà in ſingulis Presbyteriis tractari ſolebant, tum demum in Synodis & magnis Epiſcoporum & Paſtorum totius regni & provinciæ Conciliis agitari cœperunt.* Alibi tamen; *Non reprehendit, nempe Ambroſius, quod Laicos Seniores à regimine Eccleſiæ depuliſſent, ſed quia fratres & conſervos, quibus aſſeſſoribus & conſiliariis in omnibus cum doctrinæ tum diſciplinæ cauſis uti ſolebant, nimia ſapientiæ affectatione, à ſacris conſiliis removiſſent.* Et Dounamus dicit, id eveniſſe Doctorum, id eſt Epiſcoporum, arrogantia & ſuperbia, dum ſoli volebant aliquid videri. Si non opus erat Presbyterorum conſilio & paraſtaſia, quia conditi tot Canones, non erant ſuperbiæ & arrogantiæ damnandi Epiſcopi. Sed falſum etiam illud, omnia

Cap.14.pag. 359.

De Gub. Cap. 14. pag. 358.

Cap. 11. pag. 210.

Def. l. 1. Cap 8. pag 192.

nia agitata fuisse in Conciliis, quæ antea in singulis Presbyteriis tractari solebant. Erat istud impossibile. Et, si verum, quid quæso relictum Episcopo, magis quàm Presbyterio? Dices executionem Canonum. At Canonum procuratio tractabatur etiam in Presbyterio. Vel agitabatur exequutio Canonum particulariter in Conciliis, vel non agitabatur. Si prius, non opus erat Episcopo, magis quam Presbyterio. Nam ibi non minus erat legum procuratio, quàm Canonum præscriptio. Si posterius, tum non omnia agitata in Presbyteriis tractata sunt in Conciliis: & non minus Presbyterio quàm Episcopo opus est in Canonum exequutione, ut legum exequutionem procurent, propter Episcoporum negligentiam, aut arrogantiam, aliosque pravos affectus. *Verumtamen*, inquit Bilsonus, *quò gubernationi eorum modum quendam & rationem præscriberent, ut Patriæ potestati similis, cujusmodi ab initio semper in Domo Dei fuerit, non Regiæ par esset, metu dominandi in hæreditatem Domini; Ecclesia Christi nihil Episcopo in quibusdam majoris momenti negotiis absque Synodo aut Presbyterorum suorum consensu aggredi permisit.* Citat Conc. Carth. 4. c 23. 32. Concil. Hispal. 2. Can. 6. Deinde infert; *Plura sunt hujusmodi, in quibus Episcopo sine Presbyterio suo, aut Synodo, minimè se interponere licebat, quorum alia legibus mutata sunt, alia in præsentia obtinent.* Dixit supra ex Ambrosio, quod nihil absque eorum consilio agebatur; & ex Hieronymo, quod omnia communi consilio gerebantur: jam dicit cautum esse de rebus majoris momenti. Sed cur saltem res omnes magni momenti non tractantur communi consilio & consensu Presbyterii? An bonorum Ecclesiasticorum alienatio est res unica magni momenti? idem certe obvenit Presbyteriis quod Synodis. Metropolitanus Synodorum jura, ut supra ostendimus, sustulit, sic Presbyteriorum Episcopus: & jam progressus sit non à Presbyterio ad Synodum, sed ab Episcopo ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Regis delegatos. Vestigia quidem non modo communis Consilii sed etiam regiminis manserunt, quòd absque Capitulo bona Ecclesiæ distrahere non potuit Episcopus, & *quod sede vacante custodia Episcopatus & jurium Episcopalium quodammodo refertur ad Capitulum*, ut fatetur Dounamus; & quod non penitus sublata sit potestas clavium à Presbyteris. *Ad nos quod attinet*, inquit Bilsonus, *etsi clavium potestatem omnibus Pastoralem animarum curam habentibus communem esse suo quodam gradu existimemus; ad evitandas tamen infinitas Excommunicationum procellas, quæ in omnes Ecclesias parœciasque alioqui irruerent ac redundarent, & intolerandes inde lites atque pugnas necessariò consecuturas, si cuivis Presbytero pro arbitrio suo excommunicare liceret, Ecclesiæ Dei prudentiam in eo maximè laudamus, quòd nemini inferioris alicujus loci excommunicandi facultatem, nisi de consensu & authoritate Episcopi, tribuerit.* Nos nulli Presbytero singularem excommunicandi potestatem tribuimus, nec Episcopi consensum & authoritatem sufficere, sed Presbyterii totius authoritate & consensu excommunicasse & in Ecclesia Apostolica, & purioribus quæ sequuta sunt sæculis, Presbyteros diximus. Unde proveniunt tot bruta excommunicationum fulmina nisi ex Episcoporum consistoriis, quæ ejaculantur ipsorum Cancellarii & Officiales, etiam ob rem pecuniariam & alias res levissimas? Dicit idem Bilsonus; *Non tamen omnem clavium potestatem Presbyteris ita prorsus abjudicamus, quin reis confitentibus præscribere possint, ut abstineant ad tempus à mensa Dominica; publicam verò earum administrationem, quæ in excludendo præfractos & obstinatos peccatores ab omni fidelium communione tam sacra quam civili versatur, nullo modo illis permittimus, quia hanc Ecclesia Christi semper ac solis concessit Episcopis.* Quid metuit nuper Bilsonus, si Presbyteri habeant potestatem minoris solummodo excommunicationis, & non majoris? Nam si non possunt excommunicare excommunicatione majori, non poterant tot excommunicatio-

De Gub. Cap. 14. pag. 362.

Cap. 11. pag. 224.

Def. Lib 1. Cap. 8. pag. 190.

De Gub. Cap. 14. p. 369.

Cap. 14. pag. 366.

num procellæ in Ecclesias irruere. Sed ut Panicus erat terror ille, ita nec istud cuivis Presbytero concedimus, excludere à sacra Cœna pro arbitrio, sed authoritate & consensu Presbyterii. Excommunicationem majorem fuisse penes Presbyterium & Senatum Ecclesiasticum, non modo ex Scriptura, sed etiam è Patribus, ut Tertulliano & aliis, supra probavimus. Adde & Theophylactum; (*In Matt.* 18.) τότε, inquit, ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων δημοσίευσον τὸ πταῖσμα. Uni Ecclesiæ plures tribuit Antistites seu Prælatos, coram quibus divulgandum peccatum, & qui ligandi & solvendi potestatem habebant. Dounamus dicit, non omnem Clavium potestatem ademptam esse Presbyteris, (*Defens. Lib.* 1. *Cap* 2. *pag.* 42.) *sed tantam exercent clavium potestatem per verbum & sacramenta, quanta de jure eis competit, tum ligando manifestò scandalosos & impenitentes, contra eos denunciando judicia Dei in verbi prædicatione, & repellendo à sacramentis, tum solvendo fideles resipiscentes applicando gratuitas Euangelii promissiones, & addendo Sacramenta ut sigilla.* Hîc tantum minorem Excommunicationem, & quodam casu, concedit Presbyteris, non autem majorem in Consistorio. An Christus aliis tradidit potestatem Excommunicationis majoris, aliis minoris, aliis in peccata manifesta, aliis in peccata non manifesta? Sed quid si & in minori Excommunicatione fallat nos Dounamus? (*Parkerus de Polit. l.* 3. *Cap.* 161. *pag.* 169.) *Extat quidem in Rubrica Leiturgiæ Anglicanæ Canon quidam, quo pastori permittitur notorios arcere*, nempe à Cœna Dominica, *sed in deterius jam praxis Ecclesiæ nostræ prolapsa est, & eluditur hic Canon interpretamento Canonistarum, qui nullos pro notoriis à pastore habendos dicunt, nisi qui antea in foro Cathedralis Ecclesiæ pro notoriis condemnati sunt: quod coincidit cum hac sententia Whitgistiana, omnes, quamquam notoriè cognitos, in Ecclesia esse, si ad Sacramenta accedere velint, donec Excommunicatione separentur.* Bene est tamen quod illud minutulum concedunt Presbyteris ore tenus, nam vestigium est authoritatis & potestatis Clavium, quam integram habuerunt. *In aliis*, inquit Durandus, (*In* 4. *Sentent Dist.* 24 *Qu.*) *non est nisi derivata & limitata potestas, prout Papæ placet: inter quos gradum infimum tenent simplices Sacerdotes, quibus de jure, cujus Papa est conditor, aut nulla jurisdictio competit aut minima, ut excommunicare pro furtis notoriis: & hujusmodi in locis, ubi hoc de consuetudine obtinent.* Qui excommunicare possunt pro furtis notoriis, & pro aliis criminibus excommunicare possunt. Non enim distinxerunt veteres inter furta & alia peccata, multò minus Apostoli, aut Christus cum tradidit Claves, qui dixit, quæcunque ligaveritis, non quæ furta ligaveritis. Et istud, quod dicit Durandus, vestigium est protestatis Clavium, quæ erat olim penes Presbyteros. (*L.* 1. *Decret. Titul de Officio Ordinar. Cap.* 3.) Alexander III. Florentino Episcopo. *Cum ab Ecclesiarum prælatis Ecclesiastica sententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma consistere, & usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observari. Quapropter mandamus, quatenus si quando Plebanus sancti P. in Clericos vel Laicos paræcianos suos interdicti vel excommunicationis sententiam rationaliter tulerit, ipsam facias inviolabiliter observari, & eam sine congrua satisfactione atque ejusdem plebani conscientia non relaxes.* Hîc videmus Parochos & Plebanos in Laicos & Clericos Parochianos interdicti excommunicationisque sententiam ferre posse. Filesacus in Commentario in Titulum istum; (*Pag.* 123.) *Glossa in Caput hoc nos docet, Prælatos, quo nomine etiam Parochi censentur, ex omnium consensu excommunicare posse.* Idem Alexander 3. Lingon. Episcopo sic scribit de eo qui (*Decretal. l.* 5 *Tit* 30. *Ca.* 1. *Pag.* 223. *Lib.* 6. *c.* 224.) furtivè Ordinem Diaconatus suscepit; *Si non fuit à te, vel ab aliquo Archidiaconorum aut Prælatorum tuorum, sub Anathematis interminatione prohibitus &c* Inde colligit Filesacus; *Parochi sub anathematis interminatione prohibere possunt eum qui furtive ordinem suscepit, ne in suscepto ordine ministret.* In Capitulis Caroli Magni & Ludovici Imp. sic statuitur, *Placuit, ut fideles ne parvipendant excommunicationem sacerdotum illorum: quoniam si hoc fecerint, juste segregabuntur à cœtu Christianorum.*

Filesacus; hic *apertius etiam Sacerdotes inferioris ordinis sub ipsis Episcopis, quos Parochos dicimus, excommunicandi facultatem habere significatur.* In iisdem Capitulis statutum; *Ut excommunicatus à Sacerdote, quamdiu est in ipsa excommunicatione, majores natu vel Episcopos accusare non præsumat. Quod si præsumpserit, non recipiatur, sed aut majori excommunicationi subjaceat aut ab Ecclesia pellatur.* Filesacus: *Non dubium est ex iis verbis Sacerdotes indicari alios ab Episcopis, & illos non alios existere quàm Parochos.* In Concilio Nannetensi statutum, ut Episcopi in omnibus conventibus, [illegible] Sacerdotes in Ecclesiis, incestuosa contrahi matrimonia publicè prohiberent, eos quoque excommunicationi subjicerent, quicunque post præsentis Synodi actionem inirent incestarum fœdera nuptiarum, ut memorat Hildebertus Turonensis Archiepiscopus. Filesacus; *Nemo sanus negaverit reliquos illos Sacerdotes, quos nominat, Parœcos intelligendos. Odo Parisiensis Episcopus,* inquit idem Filesacus, *in Synodicis constitutionibus ante annos 400. Capitulo de matrimonio, admonens Parœcos, habet. Prohibeant (Parœci) firmiter laicis per excommunicationem sacrilegia fieri. Prohibeat Sacerdos in Ecclesia, publicè sub excommunicatione, ne alter conjugum transeat ad religionem, aut recipiatur, nisi per Episcopum. Capitulo de communibus præceptis Synodalibus Numero 37. prohibeant Sacerdotes per excommunicationem & maxime tempore vindemiarum singulis diebus dominicis, ne aliquis Christianus retineat apud se marchum vindemiarum, quem Judæi calcant aliquo modo propter illam horribilem immunditiam, quam in contemptum sacramenti Altaris faciunt, & si remanserit, detur porcis vel expendant ad opus pro fimo. Numero 30. prohibeant per excommunicationem sæpe, ne Carnifices permittant Judæos laniare carnes suas, nisi totum detineant Judæi. Numero 41. Sacerdotes sub pœna excommunicationis inhibeant Parochianis suis, ne ignotos concionatores audiant, propter pericula hæresium & errorum, quos seminant.* Item; *Et quidem si ex sententia B. Thomæ à jure Parochis concessum est, ob furtum, rapinam, & similes casus, Excommunicationem proferre, non sine causæ cognitione id fiet. Qui excommunicationem non nisi à judicibus ferri dicunt, quidni Parochos etiam Judices existere credent? Nam Titulus, quem nos interpretandum suscepimus, De officio Judicis Ordinarii, cum Parochos complectatur, ut omnes concedunt, etiam juridicam potestatem innuit.* Objectioni, quòd excommunicatio propriè Prælatorum est, & ad jurisdictionem spectat, Parochis nec Prælatorum nomen nec jurisdictio competit, respondet. *Parochos ipsos Prælatos appellare tam vulgare est, & toties repetitum in jure Canonico, ut nulla ratione hæc impropria appellatio censeri debeat. Capite isto id manifestum, ubi diserte Prælati vocantur ipsi Parochi, & in eam rem Parochi seu Plebani S. Pancratii mentio fit. Et apud Bernardum Papiensem inscriptio est, de Officio & Prælati & judicis ordinarii. Et Lib. 5. Decretal. Tit. 30. de eo qui furtivè ord. susc. Cap. 1. ex Epistola Alexandri Tertii ad Lingorensem Episcopum, memorat Prælatos & psi Episcopo subjectos, qui nulli alii sunt nisi Abbates, Parochi, & similes, & textus id demonstrat facilè. Eodem Libro sequitur, Tit. 31. de Excessibus Prælatorum, quo nomine etiam Parochos comprehendi nemo etiam sanus negabit, & postrema capita satis indicant, ac Cap. 7. quòd repetitur ex Concil. Lateranens. sub Alexandro 3. Part. 1. Cap. 4. & Lateranensi sub Innocentio 3. c. 33. ubi Decani rusticani, dum legitimum visitandarum Ecclesiarum sibi commissarum modum accipiunt, Prælatorum numero habentur. At ii Parochi. Lib. 3. Decret. tit. 6. de Clerico ægrotante c. 4. prælationis officium nominatur, onus regendæ parœciæ. Glossa locis permultis, seu hoc ipso Capite seu Titul. de Excessibus Prælat. seu 1. quæst. 5. Nemo, verbo, Excommunicet, & aliis supra. Quod ad jurisdictionem attinet, addunt & causæ cognitionem, quæ cum illa conjuncta est. Glossa in illo verbo, excommunicet, de qua nunc dictum, & de Excessibus Prælat. c. 2. Jurisdictionem Parochis ipsis attribuit, & causæ cognitionem, non tamen talem qualem habet Episcopus.* Causæ cognitionem colligit ex

Pag. 124.
Lib. 7. c. 128.
Pag. 124.
Epistol. 65.
Pag. 125.
Pag. 125.
Pag. 127.

Pag. 116. dicto loco Aquinatis in Additione 3. Partis q. 22. Artic. 1. Videmus igitur sæculis recentioribus, & sub Antichristo regnante, Parochos excommunicare potuisse, *licet non illo solenni ritu de quo* 11. *q.* 3. *c. Debent, & Burchardus lib.* 11. *copiosè.* Sed si ad puriora ascenderimus sæcula, deprehendemus ex ante dictis, excommunicationem maxime solennem prolatam non nisi authoritate & consensu Presbyterii. Sed cum solennitates nihil addunt aut mutant essentiale, sat erat quod Parochis etiam corruptissimis sæculis essentialia excommunicationis permittebantur. Imo nimium erat quod ipsis permissum, nempe ut absque ullius Presbyterii aut Senatus Ecclesiastici authoritate & consensu excommunicare poterant: quod nos nec in Episcopo nec Parocho, nec Prælato majori nec minori, ferre possumus. Vidimus supra Spalatensem asserentem, potestatem excommunicandi non esse diversam Lib. 5. Cap. 2. Num. 2. eâ quæ per claves exercetur in foro pœnitentiali, & pœnitentiam secretissimam eandem Lib. 5. Cap. 2. Num. 48. esse penitus, quæ erat illa maxime publica, quam nostri moderni solennem vocant. Atque hanc secretam nunquam negarunt Presbyteris. Denique Presbyteros potuisse reconciliare publice pœnitentes ipse Dounamus non negat, ut supra ostendimus. Atque hæc de Potestate Jurisdictionis.

Cum itaque Presbytero competat utraque potestas, & ordinis & jurisdictionis, non sunt Episcopus & Presbyter diversi ordinis & gradus ministerii. Spalatensis ad potestatem ordinis reducit actus, qui licet externi sint & visibiles, internum tamen effectum & qui pertingat in animam moliuntur. Potestatem jurisdictionis ponit in illis actibus Ecclesiasticis externis, in quibus Ecclesia externum etiam Lib. 5. Cap. 3. Num. 5. principaliter & directè intendit effectum. *Potestas vera & propria essentialis Ecclesiastica est tota spiritualis, & spiritualem solum ac internum effectum operatur; quam ego propriè voco potestatem ordinis seu ministerialem. Huic vero accessoria est potestas circa externa Ecclesiæ, ut circa ritus divini cultus, circa errantium correptiones & exclusiones, circa temporalium rectam administrationem, circa ministrorum electiones ac deputationes, & similia, quæ per se & directè pacem Ecclesiæ, decorum, purgationem, debitumque in ea ordinem respiciunt, omnia tamen ad finem spiritualem, ut Deus rite colatur &c.* Dicit, utramque potestatem, sive ordinis & jurisdictiouis, directè & immediatè fluere ab ipso ordine, & dato ordine dari simul cum ordine sacro omnem sacram & Ecclesiasticam potestatem, quæ sit Ecclesiæ propria, sive illam voces ordinis sive jurisdictionis, ineptèque separari potestatem jurisdictionis quamcunque velis intelligere, modo sit propriè Ecclesiastica, *hoc est spiritualis sive ad spiritualia per se & essentialiter dicta.* Recedit à recepta explicatione Scholasticorum in distinguenda potestate ordinis & jurisdictionis. Sed annon cui potestas essentialis verè & proprie Ecclesiastica convenit, convenit etiam accessoria? Nonne absurdum est existimare, Presbyteros idoneos esse ad actus Lib. 5. Cap. 3. Num. 10. spirituales & sacros, ad actus autem regiminis merè externi omnino ineptos esse? *Si regimen externum gubernativum & ministrorum ordinationem excipias, possunt vi sui ordinis Presbyteralis quicquid possunt Episcopi, etiam circa rerum & personarum benedictiones & consecrationes, & hoc sane jure divino, & ut dixi ex vi sui ordinis, lege tamen Ecclesiastica sunt Episcopis aliqua reservata;* inquit Spalatensis. Ordinationem etiam esse reservatam lege Ecclesiastica, non jure divina, ostendimus, & cum potestatem jurisdictiouis manare dicat à potestate ordinis, cur externum regimen Lib. 5. Cap. 12. Num. 28. gubernativum negat iis, quibus quod principale est concessit? Nam accessorium debet sequi principale. Dicit idem, *quod claves omnibus æque Apostolis sunt datæ, & non soli Petro: & ab Apostolis ad omnes Episcopos & Presbyteros ex æquo transierunt.* Et an alio atque alio modo transierunt, alio ad Episcopos, alio ad Presbyteros, vel alio ad Presbyteros, quam quo Apostolis traditæ sunt? Non tamen tam iniquus

quus est Spalatensis in commune regimen. Nam fatetur, non decere Episcopos sine suis Presbyteris suas Ecclesias præsertim in gravioribus negotiis gubernare, & quandoquidem jure divino sunt in ministeriis essentialibus Episcopi collegæ & socii, adhuc communi consilio & labore in res Ecclesiasticas debere incumbere. Quid? an adhuc? etiam post tot Canonum & Constitutionum congestam farraginem? Facessant igitur alii Hierarchici cum Canonum suorum prætextu.

Ecquis nescit, inquit Tilenus, *Aërium discrimen hoc abolere conantem inter Hæreticos ab Augustino relatum esse?* Addat & Epiphanium, quem sequuti sunt Augustinus & Philaster. Sed non erat hæreticus Aërius, licet ita judicaverit vel Augustinus vel Epiphanius. Argumenta Aërii, quem Theodorus Bibliander dicit fuisse virum doctissimum, plura fortè erant, quàm quæ refellenda selegit sibi Epiphanius. Aëreæ certe contra Aërium Epiphanii responsiones, quas singulas suis locis supra examinavimus. Epiphanius omnium primus, qui Aërium inter Hæreticos retulit, sua authoritate privata, & nulla Synodo damnatum. Epiphanii ingenium dignosci potest ex ipsius concertationibus cum Chrysostomo, & usurpata Diaconorum ordinatione in aliena Diœcesi, & altercatione cum Eudoxia Augusta pro & contra Monachos Origenistas. Adeat lector Socratem & Sozomenum. Nec tanti faciendum eorum judicium, qui Aërium etiam Hæreticorum albo inscripserunt, quia mortuos non invocandos, pro mortuis non offerendum vel orandum, certos jejuniorum dies non statuendos esse, contendebat. Et si secessionem fecit, ut dicitur; ob has & multas alias corruptelas in Ecclesiam irrepentes & *invalescentem* Episcoporum arrogantiam, jura Presbyterorum & Ecclesiæ usurpantium, & dominationem affectantium plerisque in locis, id fecisse probabile est. Quod Arrianus fuerat, verisimile non est. Quis enim infensior hostis Aërio, quàm Eustathius ipsius Episcopus Arrianus? Solus Epiphanius Aërio Arrianismum impingit, & qui post idem ex Epiphanio desumpserunt. Theodoretus, Socrates, Euagrius, Sozomenus nihil tale memorant. *Sensit sane cum Aerio Hieronymus, quo minus curandum est toties nobis objici Aërium ab insulsis hominibus. Si fuit in hac re hæreticus Aërius, socium hæreseos Hieronymum habuit, nec illum modo sed alios etiam veteres Patres Græcos pariter & Latinos, quemadmodum Medina confitetur. Non differre jure atque authoritate divina Presbyterum ab Episcopo Aërius sensit; hoc ipsum Hieronymus contendit, iisdemque Scripturarum testimoniis defendit quibus Aërius. Quàm autem de illis testimoniis inepte ac pueriliter Epiphanius responderit, omnes videre possunt.* Saravia Hieronymi opinionem cum Aërio consentaneam fuisse fatetur. *Quod Epiphanius inter Hæreses hanc Episcoporum dejectionem annumerasset, erat privati hominis sententia, nec mala: Nam etiam Augustinus ei subscripsit: non tamen erat publica Ecclesiæ definitio. Et sane Hieronymus recentissimum Epiphanii adhuc viventis librum de Hæresibus legebat, in hac tamen Episcoporum & Presbyterorum paritate ab Epiphanio damnata dissentiebat, & Epiphanium immerito inter hæreses eam paritatem posuisse putabat*; ait Spalatensis. *Michael Medina*, inquit Bellarminus, *in Lib. 1. de Sacrorum Hominum Origine & Continentia Cap. 5. affirmat. S. Hieronymum idem omnino cum Aerianis sensisse, neque solum Hieronymum in ea hæresi fuisse, sed etiam Ambrosium, Augustinum, Sedulium, Primasium, Chrysostomum, Theodoretum, Oecumenium, & Theophylactum. Atque ita, inquit Medina, isti viri alioqui sanctissimi, & sanctarum scripturarum consultissimi, quorum tamen sententiam prius in Aerio, deinde in Waldensibus, postremo in Johanne Wiclefo, damnavit Ecclesia.* Et infra; *Ergo in Hieronymo, & Græcis illis patribus, olim propter eorum honorem & reverentiam hæc sententia aut dissimulabatur aut tolerabatur in illis: contra in Hæreticis, quòd in aliis quoque multis ab Ecclesia declinarent, tanquam hæretica semper est damnata.* Refert Petrus Suavis in Historia

Tarens. Cap. 10.

In Chronograph.

Socrat. Lib. 6. Cap. 11.
Sozom. Lib. 8. Cap. 15.

Whitak. Con 4. Qu. 1. Cap. 3. Sect. 30.

De Gradib. Cap. 23.
Spal. Lib. 2. Cap. 3. Num. 47.

De Cleric. Cap. 15.

storia Concilii Tridentini, cum adductus esset celebris locus Hieronymi & authoritas Augustini, agnoscentium Episcopatum esse Ecclesiasticam constitutionem, quod Michael Medina responderit, *non esse mirandum, si Hieronymus, Augustinus, & si quis alius è Patribus in eam hæresin incurrisset, re non satis usquequaque clara. Commovit haud parum auditores ejus dicti audacia, quod Hieronymus & Augustinus hæreticè sensissent. Verum doctor ille opinionis suæ hoc ipso retinentior, pro virili eam sustentabat.* Possem & alios plures citare, qui Hieronymum & alios Patres cum Aërio consensisse contendunt. Cum Richardus Bancroftus, qui tandem ad Archiepiscopatum Cantuariensem evectus est, pro concione habita Londini ad Crucem quam Pauli vocant anno 1588. 9. Februarii, dum celebrarentur Comitia Ordinum regni, dixisset Aërium damnatum fuisse hæreseos universæ Ecclesiæ consensu, quod asseruisset jure divino nullam esse differentiam inter Episcopum & Presbyterum, & Puritanos in Aërio ab Ecclesia damnatos fuisse; rogatus per literas Vir Clarissimus Johannes Raynoldus à Viro Illustrissimo Francisco Knollio, qui erat Reginæ à Consiliis, ut de Bancrofti assertione sententiam ederet, rescripsit. Bellarminum Jesuitam agnoscentem infirmitatem responsionis Epiphanii ad argumentum Aërii producit. Probat ex Hieronymo aliisque scriptoribus, qui Epiphanii contemporanei, aut post Epiphanium floruerunt, Augustinum existimasse, assertionem istam, Presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere discerni, fuisse hæreticam, tantùm ut reperit relatam ab Epiphanio, cum ipse nesciret quousque hæreseos nomen extendendum esset, ut testatur in Præfatione de Hæresibus ad Quod vult deum. Sed quod jure divino nulla sit inter Episcopum & Presbyterum differentia, ipsum Augustinum reipsa dicere Epist. 19. Juellum etiam contra Hardingum, idem quod Bancroftus asserentem, citat, allegantem Chrysostomum, Augustinum, Hieronymum, Ambrosium. Addit ex Michaele Medina, Theodoretum, Primasium, Sedulium, Theophylactum. Addit ipse Oecumenium in 1 Tim. 3. Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum in Epist. ad Titum & alium Anselmum Collect. Can. Lib. 7. Cap. 87. & 127. Gregorium P. & Gratianum Dist. 39. & 95. & Glossam in Distinctiones illas. *Quibus addi potest*, inquit, *quod qui hos annos 500 navarunt operam in reformanda Ecclesia, docuerunt, quod omnes pastores, sive Episcopi sive Presbyteri dicti, parem habent ex verbo Dei authoritatem & potestatem. Primo Waldenses*, Æneas Sylvius Hist. Bohem. Cap. 35. & Pighius Hierarch. Eccles. Lib. 2. Cap. 15. *deinde Marsilius Patavinus*, (Defens. Pac. Part. 2. Cap. 15.) *Wiclefus & ejus discipuli*, Thomas Waldensis Doct. Fidei Tom. 1. Lib. 2. Cap. 60. & Tom. 2. Cap. 7. *Postea Hussus & Hussitæ*, Æneas Sylvius loco citato, *Lutherus*, adversus falsò nominat. ordin. Epist. & adversus Papat Rom. *Calvinus* (in Epist. ad Philip. 1. & Tit. 1.) *Brentius* (Apologia Confessionis Wittenberg. Cap. 21.) *Bullingerus* Decad. 5. serm. 3. *Musculus* loc. com. titul. de Minister. *& alii qui majore numero recenseri possunt apud nos tum Episcopi*, Juellus loco citato & Pilkingtonus in Tractatu de Incendio Paulinæ Basilicæ, *tum Professores Regii in Academiis nostris*, D. Humfredus in Campianum & Duræum Jesuitas Par. 2. Ratio 3. & D. Whitakerus ad rat. Campiani Rat. 6. & confutatio Duræi Jesuitæ Lib. 6. *aliique viri docti*, Bradfordus, Lambertus, & alii de quibus Foxus in Actis & Monument. D. Fulko contra Bristoi motivo 40. & contra Rhemistas Tit. 1. 5. *in eo consentiunt, & apud exteras nationes, omnes quos legi, qui illud tractant argumentum; & absque dubio plures alii, quos nondum legi.* Et infrà subjicit communem sententiam Reformatarum Ecclesiarum, in Helvetia, Sabaudia, Gallia, Germania, Belgio, Hungaria, Polonia. Puto ego, Aërium hæc tria asseruisse. Primùm, nullam esse jure divino differentiam inter Episcopum & Presbyterum,

Pag. 664. Edit. Francofurt.

Cont. 5. Lib. 1. Cap. 15

byterum; quamobrem adduxit argumentum è scripturis Philip. 1. 2. Presbyterum ab Episcopo nulla differentia discerni debere, nempe jure Ecclesiastico, id est Ecclesiam non posse constituere ullam essentialem differentiam inter Episcopum & Presbyterum 3. Nullam de facto hactenus ipsius ætate introductam differentiam essentialem. Quod ad primum, idem sensit Augustinus ipse cum scriberet ista; *Quamquam secundum honorum vocabula quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus Presbyterio major sit; tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est.* Dicit, Episcopatum esse honorem majorem Presbyteratu, & vocabulum honoris majoris quàm Presbyteratus ex usu Ecclesiæ. Non dicit se nudo Episcopi vocabulo Hieronymo majorem esse, Ecclesiæ consuetudine. Nam hoc leve esset ad captandam Hieronymi benevolentiam. Dicit ergo, etsi quatenus Episcopus sit adeptus majorem honorem ex usu jam obtinente in Ecclesia quàm Hieronymus quatenus est Presbyter, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est & inferior. Secundum retulit inter hæreses, quia ab Epiphanio ita relatum interpretatur, non quod ipse determinaret esse hæresin. Nam fatetur se nescire quousque extendenda sit definitio hæreseos. Enumerat hæreses quas ab aliis scriptoribus notatas reperit, quibus tamen singulis definitionem hæreseos non applicat. Et certè si jure divino inter Episcopum & Presbyterum nulla sit differentia, non est hæresis asserere nullam debere esse inter Episcopum & Presbyterum differentiam essentialem. Non enim jure potest Ecclesia mutare illud quod est de jure divino, imò ne Apostoli ipsi, ut supra diximus. Quod ad tertium, id etiam tuebatur Aërius, ut patet ex argumentis quæ ducit à re præsenti & facto Ecclesiæ. *Imponit manus Episcopus, imponit & Presbyter. Sedet Episcopus in throno, sedet & Presbyter*; inquit Aerius, & hæc negare non potuit Epiphanius. Et proculdubio si exstarent scripta Aërii, pleniorem accepissemus enumerationem eorum quæ communia erant sua ætate Episcopis & Presbyteris etiam jure Ecclesiastico, & quæ protulit contra Episcopos majorem affectantes potestatem quam quæ ipsis jure divino vel Ecclesiastico competebat, inter quos ipsius Episcopus Eustathius Sebastiensis Monachorum in Armenia auctor, Aërii hostis infensus, non minùs quàm Epiphanius ex Monacho creatus Episcopus.

Epist. 19.

De Waldensibus & Albigensibus, eorumque propagine Pauperibus de Lugduno, Rainerius Pisanus qui annum circa 1250 scripsit in hunc modum. *Inter omnes sectas, quæ sunt vel fuerunt, non est perniciosior, quam Pauperum de Lugduno, tribus de causis. Prima, quia diuturnior: quidam dicunt quod duraverit à tempore Sylvestri: alii dicunt quod à tempore Apostolorum. Secunda, quia est generalior, fere enim nulla est terra in qua hæc secta non serpat. Tertia, quòd omnes aliæ cum immanitate blasphemiarum in Deum horrorem inducant, hæc Leonistarum magnam habens speciem pietatis, eò quod coram hominibus juste vivunt, & bene omnia de Deo credant, & omnes Articulos qui in Symbolo continentur, solam Romanam Ecclesiam blasphemant, & oderant.* Jacobus De Riberia in suis de Tolosa Collectaneis ait, fuisse doctrina & eruditione præcellentissimos, & Sacerdotes Waldensibus ingenio pares non fuisse. Vidit & audivit rusticum idiotam Rainerius, qui recitaret Jobum de verbo ad verbum, & *plures alios qui Novum Testamentum sciverunt perfecte.* Waldenses isti eorumque soboles docuerunt unum eundemque esse Presbyterum & Episcopum, ut supra audivimus ex Thoma Waldensi: & gradus Ministrorum esse imaginem bestiæ quæ describitur in Apocalypsi, ut refert Usserius; & tamen Rainerius dicit, Sectam istam, (sic loquitur adversarius) latè & per omnes fere regiones diffusam perdurasse à temporibus Apostolorum, ut volunt quidam. Michael Cesennas Minoritarum generalis, qui ante annos 230 floruit, & à Papa Johanne 22 damnatus, & pro-

Catal. Test. Veritat. Lib. 15. Pag. 1509. Mornæi Hist. Papat. in 8. pag. 731. Pag. 732. Pag. 733. Quæst. Cap. 8. pag. 237. Catal. Testi. Verit. Lib. 18. pag. 1793.

propria Bulla est excommunicatus, *asseruit, sacerdotes omnes cujuscunque gradus existunt, esse æqualis authoritatis, potestatis, & jurisdictionis, ex institutione Christi*, ut refert Antoninus Florentinus in Summa Parte Quarta. Idem tutatus est Petrus de Corbaria. Johannes de Vesalia Wormatiensis, omnes Episcopos & Presbyteros pares esse dixit. Vide Goldastum in monarchia Imperii. Videmus igitur in ipsis tenebris Cimmeriis & sub adulto Antichristo affulsisse hanc lucem non paucis. Recentiorum testimonia quid memorem, cum cuivis obvia sint pene innumera. *Convenit inter omnes*, inquit Cassander, *olim Apostolorum ætate inter Episcopos & Presbyteros discrimen nullum fuisse.* Et post Apostolorum tempora Episcopum jure Ecclesiastico docuimus fuisse tantum Archipresbyterum, dum communi Presbyterorum & Episcopi consilio, auxilio, & consensu, gerebantur omnia, licet quidam affectabant singularem potestatem. Excluso Senatu Ecclesiæ à communi regimine mansisse tamen vestigia communis regiminis in Capitulo, & potestatis clavium in Parochis seu Prælatis minoribus etiam in Ecclesia corrupta. Inter purioris autem doctrinæ & reformationis vindices semper agnitam Presbyterorum plenam & legimam potestatem etiam sæculis corruptissimis.

Tom. 1.

Consul. Art. 14.

De Episcopi Potestate Extensiva.

Sublata Episcopi Principis Potestate Intensiva, tollitur Extensiva. Non enim potest extendere potestatem in plures Ecclesias, qui non habet in unam. De Extensiva tamen Episcopi Potestate pauca pro ratione instituti hujus operis dicturus sum. Ecclesiæ vox in Sacra Scriptura nunquam usurpatur ad denotandum Nationis, Provinciæ, aut Diœceseos, fideles & Christianos, ut jam usurpatur, cum dicimus, Ecclesia Gallicana, Anglicana, Scoticana. Non est ista phrasis dictata à Spiritu Sancto in Scripturis. Possumus quidem ita dicere, si eo aut simili sensu, quo Ecclesiam Universalem & Catholicam dicimus. Sed cum de Ecclesia Particulari & propriè visibili loquimur, non pro numero fidelium Nationis, Provinciæ aut Diœceseos, usurpatur, sed pro numero fidelium in cultu divino & disciplina communicantium. Legimus quidem Act 7. 38 Ecclesiam Judæorum numero singulari, sed loquitur ibi Stephanus de natione Judæorum quæ erat in deserto, & tunc temporis unà congregati erant, & castrametabantur circa Arcam. Imò cum pervenerunt in terram Canaan, communicarunt simul in cultu divino tribus præcipue festis, quibus tenebantur ascendere ad templum locum communem cultus publici. Et extra illa stata tempora, Sacerdotes & Levitæ ministrabant in templo, non pro civitate Hierosolymorum solummodò, sed etiam pro tota gente; ascenderuntque pii ad sacrificia & cultum divinum, prout vel lege tenebantur, vel devotione impellebantur. Habuit civitas illa plures Synagogas, sed Templum commune erat omnibus regionem incolentibus. Non ita vult coli Christus in Ecclesia Christiana; aut in ulla Natione, Provincia, aut Diœcesi, erigi locum communem publici cultus, in quo communicent fideles. Cum de ipsis Judæis Christianis loquitur Paulus, non dicit Ecclesia Judæorum, vel Judaica, sed in plurali numero, Ecclesiæ Judææ Galat. 1. 22 Ecclesiæ per Judæam Act. 9. 31. Sic de aliis Scriptura, ut Ecclesiæ Galatiæ Galat. 1. 2. 1 Cor. 16. 1. Ecclesiæ Asiæ 1 Cor. 16. 19. Ecclesiæ Macedonum 2 Cor. 8. 1. Ecclesiæ Syriæ & Ciliciæ Act. 15. 41. Ecclesiæ per Galilæam & Samariam Act. 9. 31. Et cum de Ecclesia Particulari loquitur Scriptura, sæpius etiam utitur præpositione ἐν, ad denotandum locum illum particularem, ubi communicarunt membra unius Ecclesiæ, qui locus nec Provincia nec

nec Diœcesis fuit; ut Ecclesia ἐν ἱεροσολύμοις Act. 8. 1 Act. 11. 22. ἐν κορίνθῳ, 1 Cor. 1. 2. 2 Cor. 1. 1. ἐν Ἀντιοχείᾳ Act. 13. 1. ἐν περγάμῳ Apocal. 2. 12. ἐν θυατείροις Apoc. 2. 18. ἐν σάρδεσιν Apoc. 3. 1. ἐν φιλαδελφείᾳ Apoc. 3. 7. Non igitur porrigebantur Ecclesiæ per integras Diœceses, aut Provincias, Apostolornm sæculo. Inepta enim fuisset locutio, si Ecclesiæ erant Diœcesanæ. Quis enim diceret, Diœcesanam Ecclesiam esse in aliqua civitate, ut Antiochiæ, Londini, Eboraci? Quidni? inquit Dounamus, ut anima dicitur habitare in capite, licet sit in toto corpore. Anima potest dici esse in capite, licet sit in reliquo corpore, quia est quiddam indivisibile & tota est in qualibet parte. Non est quid quantitativum, cujus pars una extra aliam. Non possunt fideles totius Diœceseos esse in civitate. Si fideles non possunt, Ecclesia Diœceseos dici non potest esse in civitate. Nam quid est Ecclesia nisi quid aggregativum multorum fidelium? Si Ecclesia est anima, civitas caput, quodnam erit corpus diversum ab anima. Cum igitur Scriptura dicit, Ecclesiam fuisse in civitate Hierosolymitana, Antiochena, Thyatirensi, Corinthiaca &c. perspicuum est, Ecclesias particulares jurisdictione ordinaria & disciplinæ potestate instructas non fuisse Diœcesanas aut Provinciales. Tam exiguus erat in primis initiis fidelium numerus Ecclesiarum particularium etiam in amplis civitatibus, ut facilimè & commodè potuerint ἐπὶ τὸ αὐτὸ & in unum cœtum coire & in divino cultu communicare, Act. 2. 44. 46, Act. 5. 12. Act. 21. 22, 1 Cor. 5. 4, 1 Cor. 11. 17. 18. 20. 23 &c. Nec certis indiciis demonstrari posse puto, Apostolorum ævo adeo crevisse fidelium numerum, ut non potuerint in unum locum & ἐπὶ τὸ αὐτὸ congregari. Sed largiamur, propter numerum auctiorem pluribus in locis convenisse, nec potuisse in unum cœtum coire, tamen fatentur adversarii, non fuisse distinctos cœtus aut, ut nos vulgari significato dicimus, Parœcias Apostolorum sæculo, sed promiscuè in variis conventibus coiisse, & Presbyteros in promiscuo ministrasse & docuisse. Quamdiu tamen numerus fidelium in quaque civitate non divisus erat in fixas, certas, & statas congregationes, licet indistinctè plures agitarent in una civitate conventus, numerus ille Ecclesiæ, non Ecclesiarum, nomine indigitatur. Ut Amstelodamensem Ecclesiam, non Ecclesias, dicimus; quia promiscuè concionantur Pastores, & promiscuè in isto vel illo templo fideles coëunt. Sic dum scriberetur Apocalypsis, Ecclesiæ particulares; Ephesina, Thyatirensis, Laodicena, non dicuntur Ecclesiæ in plurali, sed Ecclesia in singulari, licet ipsi conjiciant plures sed promiscuos fuisse in illis civitatibus conventus, dum scriberet Johannes. Nam ut apposite Baynesius, aliud est cum pascuntur oves in communi pascuo, licet non idem individuum gramen depascunt, aliud cum in diversis & distinctis pascuis. Præterea non solum promiscuè docebant Presbyteri, sed etiam in commune regebant Ecclesiam quæ ipsorum curæ commendata erat, ut dixit Hieronymus, & proinde in commune Ecclesiam regere debent. Dicit Dounamus, non sequi; Presbyteros in commune toti gregi attentiorem operam dedisse, priusquam Ecclesiæ conventus promiscui in statas congregationes digererentur & Presbyteri separatis parœciis affixi, sed postquam suis titulis assignati essent singuli singulis, Episcopum & Presbyteros quos apud se retinuit, quorumque consilio utebatur, regimen & curam omnium in se suscepisse. Sed quo jure? Num Apostolico? At ipse Dounamus fatetur, Apostolorum ævo non divisam fuisse Ecclesiam unius civitatis in plures & distinctas congregationes seu Parœcias. Excipit alicubi Ecclesiam Alexandrinam, quia dicit Eusebius, Marcum Alexandriæ constituisse Ecclesias. Non dicit sibi certò constare Eusebius; tantùm, *ajunt*, inquit, Marcum primum in Ægyptum missum, primumque Ecclesias Alexandriæ constituisse. Præterea firmat suam conjecturam erronea Philo-

Def. l 2. Cap. 3. pag. 55.

In Conc. prope finem.

Def. Lib. 2. pag. 124.

Hist. Lib. 2. Cap. 16.

nis

nis interpretatione, qui de Essenis, non Christianis loquitur: quam Eusebii hallucinationem observavit Josephus Scaliger in Elencho Trihæresii, ut supra diximus. Videat etiam lector, quæ supra notavimus de Eusebio & Marco. Præterea cum de distinctis in Ecclesia Alexandrina Parœciis citat Epiphanium Hæres. 69. Dounamus dicit, ante Constantini ætatem divisas fuisse. Nicetas Choniates, distinctas Parœcias Alexandriæ memorans, non ad Marcum aut Apostolorum tempora ascendit; & quæ refert, ex Epiphanio desumpsisse, ait Filesacus. Nicephorus dicit tantum ex consuetudine antiqua unum præesse omnibus Presbyteris in Alexandrina Ecclesia Episcopum, Presbyteros autem ipsos suas regere Ecclesias & populum in eis congregatum docere, ut observat idem Filesacus. Duarenus dicit, in singulis civitatibus fuisse Presbyterorum Collegium quoddam, cui præerat Episcopus, in quorum locum successisse videntur Canonici. *Nondum enim Presbyteri separatas habebant Ecclesias, in quibus docerent & sacramenta administrarent. Quod vel Sozomenus demonstrat, cum ait consuetudinem fuisse in Alexandria tempore suo, ut uno existente super omnes Episcopo, Presbyteri seorsim Ecclesias obtinerent, & populus in eis collectas solenniter celebraret, Tripart. Hist. Lib. 1. Cap.* 19. Ipsius Sozomeni verba sunt ista; *Arius mittit legatos ad Paulinum Episcopum Cyri, & Eusebium cognomento Pamphilum Ecclesiam Cæsareæ Palæstinæ gubernantem, & Patrophilum Episcopum Scythopolis, petitque ut potestas sibi, utpote gradum Presbyteri antè adepto, unà cum suis permittatur populum sibi faventem ad conventus vocandi. Nam consuetudinem fuisse Alexandriæ, sicut nunc est, ut licet unus omnibus præesset Episcopus, Presbyteri tamen separatim Ecclesias retinerent, populumque sibi commissum ad conventus cogerent.* Ait consuetudinem fuisse Alexandriæ, non Marci institutum. Cum igitur nulla sit ista exceptio Dounami, manet firmum quod sæpius alibi dicit, non fuisse Ecclesias civitatum Apostolorum ævo divisas in distinctas Parœcias, easque uni matrici & Cathedrali subordinatas. Dicunt quidam, Euaristum anno Christi Centesimo Titulos id est Paræcias in urbe Roma Presbyteris divisisse. Onuphrius Panvinius Libello de Episcopatibus, Titulis, & Diaconiis Cardinalium; *Porro autem, ne Presbyterorum administratio in promiscuo esset, idem Euaristus, qui tertius post Beatum Petrum Apostolum Romanus Pontifex fuit, circa annum à Christo nato centesimum, Titulos, vel, ut nunc dicimus, Parœcias in urbe Roma ipsis Presbyteris divisit, ut singuli à se invicem secreti in sua urbis regione, Titulo vel Parœcia, confusionis tollendæ causa, divina mysteria populum erudientes, sacramenta Dei omnibus ad se venientibus exhiberet, singulosque Presbyteros in unoquoque titulo posuit. Sufficere enim tum visus est is numerus propter credentium paucitatem.* Sed Eremita iste non facilè persuadebit vera esse quæ refert. Idem, fateor, Platina memorat, sed personatum Damasum sequutus, *ut ait Damasus*, inquit. *Sed liber iste*, nempe de Vitis Pontificum, qui Damaso tribuitur, *est Anastasii Bibliothecarii, non Damasi, ut notum est*, ait Bellarminus. At Anastasius Bibliothecarius Abbas Romanus floruit circa annum 858. Quid si ipse Damasus dixisset, an fides illi habenda? qui recentior est & prope finem Centuriæ Quartæ Pontifex. Personatus Platinæ Damasus, & tamen, *ut Damasus ait*, inquit. Ipse pro certo affirmare non audet. Præterea, *Tituli*, inquit Onuphrius, *erant Templa, vel ut nunc dicitur, Ecclesiæ, sive loca sacra in sanctorum honorem aut memoriam erecta, & per urbis regiones à Romanis Pontificibus antiquitus distincta, in quibus animarum cura à Presbyteris in eis commorantibus habebatur.* Dounamus; *Tituli*, nempe quos assignavit Presbyteris Euaristus, *erant ædes sacræ, vel loca conventuum*: item, *Euaristus divisit singulis Presbyteris Titulos id est, stata conventuum loca, quæ nos Ecclesias Parœcianas vocamus, quibus ipsi intitulati erant, & dicti hujus aut illius Tituli aut Parœciæ Presbyteri.* An verisimile est, imperante Trajano

Def. Lib. 2 pag. 35. Nicet. l. 5. Orthod. Fid. Cap. 1. De Origine Parœciar. pag. 599 Niceph. Lib. 8. Cap. 11 De Sacris Eccles. Ministerr. Lib. 1. Cap. 7. Hist. Lib. 1. Cap. 14. lat. edit. Basil. 1587.

Platina in Euaristo Bellar. de Scriptor pag. 136.

Def. Lib. 2. pag. 96. Pag. 100.

Trajano, qui persecutionem movit in Ecclesiam, & à persecutione immani tandem cessans atque inquirendis Christianis, oblatos tamen puniri jussit, in urbe Roma tot ædes sacras constructas fuisse? Nec quod de Hygino dicit idem Onuphrius probabile est, nempe quod *non longè post, fidelium quotidie crescentium multitudinem permotus Hyginus Romanus Pontifex, quum tot credentibus non sufficerent hi, plures in unoquoque Titulo quum Clericos tum Presbyteros esse voluit. Hinc autem Presbyterorum Cardinalium nomen manasse crediderim, ut is videlicet esset Presbyter Cardinalis, id est principalis, qui cæteris Presbyteris ejusdem Tituli præesset.* Scribit Onuphrius de Cardinalibus ad Cardinalem Diaconum Alexandrum Farnesium; idcirco ab antiquissimis quàm potest temporibus earum originem repetit. Sed Bellarminus Onuphrii *crediderim* de Cardinalium nomine errorem esse ostendit. Nec Onuphrio in cæteris ego crediderim. Platina dicit, Hyginum *Clerum prudenter in ordinem redegisse & distribuisse*, sed ut alia, nempe *instituisse, ne templa sine celebratione dedicarentur, neve augerentur diminuerenturve sine arbitratu Metropolitani vel Episcopi, ne ligna reliquave materies ad ædificanda templa congesta in prophanos usus converteretur, posse tamen ad structuram alterius Templi vel Cœnobii concedente Episcopo transferri.* Quid? an tempore Hygini structa Cœnobia & Templa, & Hyginus post Petrum, ut dicunt illi, Nonus Pontifex erat Patriarcha, qui haberet sibi subditos Metropolitanos, quibus etiam leges præscriberet? Alii Dionysium quem 25. post Petrum numerant, anno 290. primum divisisse Parœcias, quia Epistola 2. ad Severum sic scribit; *Ecclesias singulis Presbyteris dedimus. Parochias & Cœmeteria eis divisimus.* Sed adhuc de fide Epistolarum, quæ tribuuntur Pontificibus Romanis illius & superioris ætatis, controvertitur, & dubitant doctiores inter ipsos Pontificios. Utcunque est, sive Euaristus, sive Hyginus, sive Dionysius, sive Marcellus Parœcias singulas singulis Presbyteris in urbe Roma diviserit, tamen exacto Apostolorum sæculo id factum est, idque in urbe amplissima, non tamen statim in omnibus civitatibus. Præterea non damnamus divisionem majorum & ampliorum Ecclesiarum in minores: sed ita dividere ut Ecclesiæ illæ distinctæ suo proprio spoliarentur Presbyterio & exercitio disciplinæ, saltem ita dividi ut particularium Ecclesiarum Presbyteri excludantur à communi regimine distinctarum Parœciarum. Nam ita vult Dounamus divisas fuisse, ut Presbyteri qui ante divisionem in commune regebant Ecclesiam, facta divisione suam solummodo parœciam regerent quasi in foro conscientiæ, relicta Episcopo & paucis quibusdam Presbyteris ipsius Consiliariis in Cathedrali & matrice Ecclesia in distinctas Parœcias communi jurisdictione in foro exteriore. Sed quæritur, quo jure possunt ita Parœciis distinctis affigi Presbyteri, ut à communi regimine distinctarum abstineant, & consequenter à suæ Parœciæ regimine externo & in foro causarum. Nam secundum veritatem dispositionis Dominicæ, Presbyteri, ut supra probavimus, Ecclesiam in commune regebant. Jus humanum Divinum tollere non potest. Ut Presbyteri sunt omnes inter se pares, eorumque nullus à communi Ecclesiæ regimine excludendus; sic & Parœciæ distinctæ sunt inter se potestate pares, & una alteri non subordinatur. Dicit Dounamus, Apostolos constituisse per civitates Presbyteros, ut eorum ministerio fermentaretur tota civitas. Dum massa tota jam fermentata non divisa erat in plures panes, concedit Presbyteros communi consilio gubernasse; at divisa jam massa in plures panes, præpositos suis singulis singulos Presbyteros fuisse, & Episcopum cum paucis consiliariis in Cathedrali sua Ecclesia jurisdictionem in omnes exercuisse. Sed illud est de quo quæritur, cur una pars massæ divisæ imperaret in alios. An pars illa prius fermentata quam aliæ, id est separata illa pars prius conversa & convertit alias? Non est verisimile, unam civitatis plateam aut re-

gionem urbis conversam ante alias, sed promiscue per varias civitatis regiones & partes conversos fuisse fideles, qui in unum aggregati cœtum, paulatim alios simili modo converterunt promiscue per civitatis partes, & sic tota massa fermentata, non poterat in divisione seligi una quæ alias fermentasset, sed necessario fideles qui in primum cœtum coiere, divisa integra massa, divisi etiam & ipsi, & suis titulis ac distinctis Parœciis ascripti sicut ipsi Presbyteri. Præterea non sequetur; una pars prius fermentata fermentavit aliam; ergo debent aliæ illi subordinari & subjici. Conversa convertentem ut in Christo priorem & ob conversionis beneficium in honore habere potest. Sed Christus tantum potestatis concessit conversis Ecclesiis quam convertentibus. Nam si hæc ratio esset ullius momenti, Hierosolymitana Ecclesia omnibus aliis imperitasset, Antiochenæ, Romanæ, Alexandrinæ &c. *Suscepit à Græcis Romanus populus gratuitè non coactè leges quasdam vocatas decem tabularum, à quibus tanquam ab origine leges reliquæ Romani populi processerunt. Et tamen constat, Romanum populum Græcis nulla jurisdictione vel autoritate subjectum*; inquit Marsilius Patavinus. Et an hæreditaria etiam ista potestas? Quid si convertens mater fiat meretrix vel defecerit à fide, & filia conversa in fide permanserit? Quid si pia mater exuerit maternum affectum, & satis pro imperio se gesserit? Sed redeamus. Una pars massæ non est alia superior & authoritate major. Pistor massam integram dividit in pares panes. Sed utcunque pistor diviserit massam suam, ita vult Christus dividi Ecclesias ampliores, quando jam non possunt commode in unam coalescere Ecclesiam, sed mole sua laborant. Dicit Spalatensis, universam Christianam multitudinem, quotquot per universum orbem sparsi inveniuntur, unum efficere magnum cœtum, unicamque rempublicam spiritualem. *Et hæc unitas est unius totius integralis in re quantitativa, homogenea, quæ habet partes, non duntaxat integrantes, sed homogeneas: sicut, si divideres unum magnum lapidem in plures partes, & particulas, ita lignum, aurum, terram, aquam &c. Ecclesia hæc una est, unicus magnus grex, cujus partes & particulæ non subjectivæ, non morales aut metaphysicæ, sed merè & purè integrantes; homogeneæ tamen & ejusdem rationis sunt particulares Ecclesiæ majores & minores. Unitas itaque Ecclesiæ universalis militantis non est unitas generis, quod multiplicetur per species usque ad specialissimam; neque unitas per essentialem subordinationem: quia inter partes hujus magnæ Ecclesiæ integrantes duntaxat nulla est essentialis subordinatio, nulla dependentia, & consequenter nulla subjectio, nulla prælatio*; hæc de particularibus Ecclesiis æque affirmari possunt. Massa divisa in plures est sicut magnus lapis divisus in plures particulas. Massa ante divisionem totum integrale; parœciæ distinctæ partes integrantes sed homogeneæ: nulla hîc essentialis subordinatio, nulla dependentia, nulla subjectio, nulla prælatio. In ratione formali Ecclesiæ, per quam Ecclesia est Ecclesia, nempe fide & religione, universa Ecclesia est una, inquit, & ex hac unitate tota est homogenea, nam ejusdem sunt rationis partes cujus est totum, sicut aquæ partes divisæ sunt aqua; & multæ partes aquæ conjunctæ simul nihil aliud faciunt, nisi magnam aquam: sic multæ Ecclesiæ per orbem positæ partiales constituunt unicam Ecclesiam totalem magnam. Sic & partiales hujus massæ Ecclesiæ sunt unius fidei & religionis participes: cur non ergo & communis regiminis? *Fallitur*, inquit, *Bellarminus, dum corpus Ecclesiæ facit unum heterogeneum, sicut una arbor est ex ramis & radice*. Falluntur certè vel fallere potius volunt Hierarchici, dum corpus Ecclesiæ ut Civitatis aut Diœceseos faciunt unum Heterogeneum, acsi Cathedralis mater esset, cæteræ partiales, filiæ; vel potius illa domina, illæ ancillæ, &, ut lepidè quidam dixit, ut campanaria turris Ecclesiæ Cathedralis devoraret turricillas Parœcianarum. Supereminet illa inter alias tantum quan-

Defens. Pacis 2. Part. Cap. 18. pag. 296.

De Rep. Eccl. Lib. 3. Cap. 1. Num. 10.

quantum lenta solent inter viburna cupressi, ad ostendendam reginæ Majestatem. Sed non tam de immani turrium structura, quam de Domini Episcopi turrita potestate jam dissero. Olim dictum, filia devoravit matrem, jam vice versa dici potest, mater devoravit multas filias. Cum igitur sunt Ecclesiæ partiales *sorores consanguineæ*, ut utar verbis Bedæi, *eodem semine incorrupto genitæ, in eadem familia Catholica educatæ, membra ejusdem capitis, palmites ejusdem vitis, cohæredes ejusdem hæreditatis, filiæ dominæ Saræ, non autem ancillæ Agar*, & in tot privilegiis pares, an potestate regiminis impares esse debent? Ecclesiæ ergo pares, earumque Presbyteri pares, & nulli sunt à communi partialium unius massæ Ecclesiarum regimine excludendi. Ante divisionem pari consortio præditi erant honoris & potestatis. In Concilio Hierosolymitano interfuerunt Presbyteri Ecclesiæ, & Act. 21. 18. cum introjit Paulus ad Jacobum adfuerunt omnes Presbyteri. Post divisam massam quo jure sunt secludendi? Certè si tale institutum obtinuisset in Ecclesiis sive Secunda annorum Centuria sive Tertia, imprudenter, ne gravius dicam, violatum ordinem divinum dicerem, & post tot annorum centurias in Ecclesiis Reformatis jure restitutum, in aliis summa cum Ecclesiarum injuria non instauratum. Sed negamus, id factum esse primis illis sæculis. Non erant alii Presbyteri Romanæ Ecclesiæ aliis prælati per multa sæcula, vel ipso Bellarmino teste. Nam cum sunt tria Cardinalium Presbyterorum officia, unum commune cum omnibus aliis Presbyteris, ut consecrare Eucharistiam, remittere & retinere peccata in foro pœnitentiæ; duo reliqua ipsis propria sunt, officium eligendi summum Pontificem, & eidem perpetuo assistendi, eumque in regenda universa Ecclesia consilio & industria adjuvandi. Sed *non esse adeo antiquum, ut soli Cardinales duobus officiis posterioribus fungantur*, dicit Bellarminus. *Nam à tempore Apostolorum per multos annos, immò etiam per aliquot sæcula, quia pauci erant Presbyteri, & Diaconi omnes simul ad electionem Episcopi, & ad Concilia vocabantur, neque opus erat tunc distinguere à Cardinalibus non Cardinales, sicut etiam in aliis Ecclesiis non distinguebantur Canonici à non Canonicis. Quare Cyprianus, cum aliquoties scribat ad Romanum Clerum, non scribit ad solos Cardinales, sed ad omnes Presbyteros & Diaconos Ecclesiæ Romanæ. Et similiter illi cum Cypriano respondent, Presbyteri & Diaconi omnes respondent. Vide Lib. 2. Epist. 7 & Lib. 3. Epist. 5. & 21.* Cum crevisset multitudo Cleri, dicit vocatos quidem omnes ad Electionem sed non ad Concilia, sed *aliquos principales, qui Romæ & aliis quibusdam in locis Cardinales dicebantur*. Sed nulla hujus mutationis monumenta profert ante tempora Gregorii. *Id constat*, inquit, *ex Synodo Gregorii Lib. 4. Registri c. 88. Nam solum Concilio interfuerunt ex Presbyteris 34. & ii titulares omnes, id est, Cardinales. Certum autem est tunc Romæ fuisse multò plures Presbyteros, quam 34. Nam si tempore S. Cornelii circa annum Domini 250 in medio persecutionum, regnantibus Idololatris, tamen erant Romæ 46 Presbyteri, ut ex Epistola ejusdem Cornelii refert Eusebius Lib. 6 Histor. Cap. 33: certè multò plures erant tempore Gregorii circa annum Domini 600, quando nullus in urbe erat Paganus.* D. Fildus licet Hierarchicus eadem dicit, absque ullo discrimine Presbyteros omnes electioni & consultationibus Episcoporum interfuisse. Num omnes interfuerint consultationibus Gregorii ætate, dubitat; electioni tamen Episcopi omnes interfuisse certò constare ait. *Denique postremis quingentis annis*, inquit Bellarminus, *neque ad Concilia neque ad electionem admissi sunt omnes Cleri, quod nimis multi essent, sed soli Cardinales.* Vera causa erat studium amplificandi dignitatem quorundam, ad conciliandam Romanæ sedi ampliorem majestatem. Nunquam tam multi, quin possent in unum coire consistorium: & quo jure postremis annis quingenti magis excludendi ab electione, quàm mille annis præcedentibus. *Non enim jus divinum definivit, ut hi potius quam illi*

De Jure Regum pag. 67.

De Clericis Cap. 16.

De Ecclesia Lib. 3. Cap. 28. pag. 142. 143.

De Clericis. Cap. 8. *illi ex Clericis eligant*, ut fatetur ipse Bellarminus. Et à communibus consultationibus cur excluderentur temporibus Gregorii, (si verum, sed testimonia ex ipso Gregorio in contrarium supra attulimus,) magis quàm tot annorum centuriis ante ipsius ætatem? Si in Romana igitur Ecclesia per aliquot sæcula, ut dicit Bellarminus, non distinguebantur Cardinales Presbyteri à Non-Cardinalibus, distributio in Titulos seu Parœcias non sustulit Presbyterorum commune regimen. Si de Romana Ecclesia id verum, multò magis de aliis. Nam, ut ait Bellarminus, etiam in aliis Ecclesiis per aliquot sæcula non distinguebantur Canonici à Non-Canonicis: immò divisionem Parœciarum in aliarum civitatum Ecclesiis statim ab Apostolorum temporibus introductam, quis pro certo affirmare audet? Sicut Siricius Episcopus Romanus Epistola ad Ambrosium dixit, *facto Presbyterio*; ita Cyprianus, *placuit contrahi Presbyterium*. Cyprianum, qui statuit ab initio Episcopatus sui nihil inconsulta plebe agere, Presbyteros aliquos exclusisse an verisimile est? Episcopus non solum regebat in commune cum Presbyteris, sed etiam docebat promiscuè, ut alii Presbyteri, ante divisam massam in particulares Ecclesias, & post divisionem in sua separata Ecclesia, licet ut Præses Presbyterii habuerit inspectionem in cæteras distinctas parœcias. Nam pro arbitrio in hac vel illa civitatis parœcia ministrasse verbum & sacramenta Episcopum pro suo arbitratu, & tanquam communem omnium Pastorem, non legimus. At ita fieri debuit, si Episcopus sit universalis omnium distinctarum Parœciarum, non inspector solùm, sed etiam Pastor. Non debet in una parte hærere, si omnium sit Pastor. Nam si singulis Presbyteris singulæ assignatæ sunt Parœciæ, & partes gregis Dominici, vel separatam habet partem gregis ut Presbyteri, cui & ipse addictus est, vel nullam. Si nullam, vel est Pastor absque grege, vel totum gregem ex æquo pascere debet; una pars non charior illi esset quàm alia. Templum Cathedrale si non sit illius Parœciæ in quo situm est peculiare, sed commune omnibus, idolum est. Nam si Parœciani singuli suis intersint Parœciis, ut per Canones tenentur, sicut pluribus probat Filesacus, ex Cathedra Episcopus concionabitur tanquam aërem cædens & parietes verberans. Profert ex Onuphrio Fildus, in singulis Titulis fuisse Ecclesias quasdam principales, in quibus ministrabatur Baptismus, quæ propterea dictæ sunt Baptismales; in his Ecclesiis Episcopum concionatum pro arbitratu, & secum duxisse catervam numerosam, & conventus istos Stationes dictos, quia stabant inter orandum, & inde dictas Ecclesias istas Stationales vel Stationum. Sed cum probandum esset exemplis, nullà proferunt ante Gregorii ætatem, qui dicitur in Ecclesiis hisce concionatus esse. *Statio*, inquit Bellarminus, *nihil aliud erat, nisi vigilia diurna tempore solennis jejunii: Cum enim publicè & solenniter jejunabatur, vigilabant in orationibus, & ejusmodi vigiliæ & quasi excubiæ orantium & jejunantium Stationes dicebantur vocabulo desumpto ex militia.* Item; *Porrò S. Gregorius stationibus certa loca attribuit in urbe Roma, & ipse ad ea loca veniens tempore stationum viginti Homilias in variis Ecclesiis declamavit.* Non modo Gregorius ipse, sed & alii Presbyteri ad stationum loca venerunt, nec solus Episcopus concionatus dicitur illis locis: alioquin cur diceret Johannes Diaconus in Vita Gregorii Lib. 2. Cap. 18. Gregorium declamasse viginti Homilias in illis Ecclesiis? cum potius dicendum erat, Gregorium ex officio in iis locis, quæ Stationibus attribuit, Homilias habuisse. Convenerunt ad Panegyricos illos conventus non modo populus sed etiam Presbyteri: & cum Basilica ad quam Statio indicta, tantam populi multitudinem capere non posset, & omnes tamen Stationis participes esse cuperent, consuetudo introducta est, ut nunc isti, nunc illi locum Stationis adirent, & sic à summo mane usque ad vesperam nunquam deessent, qui in Eccle-

Marginal notes: Epist. 80. Cypr. Lib 3. Epist. 11. — Libro de Origine Parœciarum. Lib. 5. p. 141. — De Ponis Operib. in par. l. 2. cap. 22.

Ecclesia Deum precarentur, & laudarent. Et Episcopus solus, scilicet, à summo mane ad vesperam in divino cultu conventibus hisce præfuit? Ut Parœciæ distinctæ temporibus hisce solennioribus coierunt in unum, sic & Presbyteri earum & in commune pascebant & dirigebant ut ante divisam massam Ecclesiæ totalis.

Concedatur Episcopum non modo Inspectorem, sed etiam Pastorem distinctarum Parœciarum in civitate fuisse, & ex officio esse; an etiam in regione contermina & adjacente, nunc videndum. Vox διοίκησις, ut refertur ad Episcopum, ignota Eusebio & superioribus sæculis. In Concilio Africano eo sensu capitur. In Chalcedonensi & Constantinopolitano ditionem aut circuitum jurisdictionis Archiepiscopi majoris seu Patriarchæ, de quo Capite Secundo diximus, significat. Eusebius utitur voce παροικίας, & quidem varie. Παροικία Eusebio significat Ecclesiam quæ civitatem & suburbia civitatis incolebat, quando relata est ista vox ad Episcopum, vel ubi non distincta erat in partiales Ecclesias, etiam ad Presbyterum: non autem Ecclesias illas quæ erant in regione. Utitur enim sæpius eadem phrasi qua Scriptura, ut cum dicit Episcopus Parœciæ in hac vel illa civitate. Quomodo quæso Ecclesiæ, ἐν ταῖς χώραις possunt dici esse ἐν τῇ πόλει? Dicit Dounamus Eusebium uti quandoque etiam propositione κατὰ, ut cum de Dionysio loquitur, τῆς προστασίας, τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησιῶν τὴν ἐπισκοπὴν ὑπολαμβάνει, Histor. Lib. 7. Cap. 35. At cum ipse interpretur κατὰ in vel circa Alexandriam, & eodem sensu dicit Eusebium quandoque usum κατὰ quo ἐν, nihil aliud vult Eusebius, quàm Dionysium suscepisse Episcopatum προστασίας Ecclesiarum, quæ erant in civitate Alexandrina & suburbiis circa civitatem. Et quod dicit *Ecclesiarum*, non *Ecclesiæ*, inde ortum, quòd Ecclesia Alexandrina erat divisa in distinctas Parœcias & Ecclesias, ut supra ex Sozomeno didicimus, licet divisio ista ad Marci institutum, aut Apostolorum tempora, non sit referenda Idem ait Dounamus sentire Eusebium, cum dicit Episcopus παροικίας vel παροικιῶν, ἐκκλησίας vel ἐκκλησιῶν. Assumo. At Eusebius ait, Demetrium fuisse Episcopum τῆς αὐτόθι παροικίας. Lib. 6. Cap. 8. Cum igitur dicit Lib. 6. Cap. 1. Demetrium eundem suscepisse τῶν δὲ αὐτόθι παροικιῶν τὴν ἐπισκοπὴν, nihil aliud vult quàm Parœciarum distinctarum, quæ erant in Parœcia magna Ecclesiæ Alexandrinæ, non autem Parœciarum per agros & regionem adjacentem, ut Episcopum Diœcesanum, vel Parœciarum Episcopalium per totam Ægyptum, ut Metropolitanum. Αὐτόθι illic, in, vel intra, non extra, aut circa, significat. Sic phrases istæ, ἐν Παροικίᾳ, & αὐτόθι παροικίας, Parœciam illam civitate & suburbiis comprehensam fuisse indicant. Sic Apostolus utitur κατὰ Rom. 16. 5. *Salute Priscillam & Aquilam* καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν, *Ecclesiam quæ domi eorum.* Eusebius etiam alia phrasi utitur quæ idem exprimit, ut cum dicit Lib. 6. Cap. 26. Demetrium τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον Episcopum Ecclesiæ Alexandrinorum. Ineptè quis loqueretur, puto, si Diœcesanam Ecclesiam Episcopi Londinensis vocaret Ecclesiam Londinensium. Non enim sunt rurales Parœciæ in Diœcesi Londinensium civium, sed Episcopi Londinensis. Utitur Parœciæ & Ecclesiæ vocibus in singulari numero, cum scribit de Episcopis Alexandrinis etiam post Demetrium & Dionysium. Ipsa etiam vox παροικία proprie significat accolatum eorum, qui ædes contiguas vel non longe à se invicem dissitas incolunt. Quod de civitate unà cum regione Diœcesana ineptè dicitur. Tandem vox ista Parœcia & corruptè Parochia impropria loquutione imposita est integræ Diœcesi, sed post Eusebii ætatem.

Def. Lib. 2. Cap. 7 p. 125. pag. 105.

Lib. 2. Pag 113.

Sed extenderint alas suas ultra civitatem & suburbia Episcopi civitatum ante Eusebii ætatem, & alia phrasi designatæ sint ipsorum Ecclesiæ in agris, ut ἐν ταῖς χώραις, vel κατὰ χώραν. Respondeo primum, non sic fuisse ab initio. Nam ἐν ταῖς

χώραις fuiſſe alios à civitatum Epiſcopis, quos Chrorepiſcopos vocabant, omnibus notum eſt. At replicant, Chorepiſcopos fuiſſe Epiſcoporum tantum ſuffraganeos, eorumque vices ſuppleviſſe, & hac ratione dictos Chorepiſcopos. At oppoſitio uſitata inter πόλιν καὶ χώραν oſtendit, alia ratione dictos Chorepiſcopos, nempe quod ἐν ταῖς χώραις Epiſcopi eſſent; quod fatetur Dounamus. Cum decretum fuerit in Concilio Antiocheno Can. 10. ut Chorepiſcopi ordinentur in poſterum ab uno Epiſcopo ſicut Presbyteri, non autem ut ante à Metropolitano & tribus Epiſcopis ut Epiſcopi civitatum, ſicut Balſamo interpretatur & ipſe Dounamus; patet, Chorepiſcopos Epiſcopis civitatum ſubjectos non fuiſſe, ſed poteſtate pares, ut qui Epiſcopalem manuum impoſitionem accepiſſent à Metropolitano ſicut ipſe Epiſcopus civitatis, & ſuo jure ordinaſſe Presbyteros & Diaconos, quod etiam hac Synodo vetitum in futurum, niſi permittente Epiſcopo. Unde colligit Bellarminus, Chorepiſcopos illos fuiſſe veros Epiſcopos, cum etiam nonniſi permittente Epiſcopo civitatis poterant ordinare Presbyteros & Diaconos, quia ritu Pontificum ſunt conſecrati. Alios fuiſſe Chorepiſcopos dicit, qui conſecrationem Epiſcopalem acceperant, ſed Chorepiſcopi dicti ſunt, quod non haberent propriam Eccleſiam, ſed in aliena Diœceſi miniſtrarent, quales ſunt hoc tempore Epiſcopi quidam Titulares, qui & Suffraganei dici ſolent. Alios verò Chorepiſcopos fuiſſe, qui nihil aliud niſi Presbyteri eſſent, ſed in pagis ac villis ſeu etiam oppidulis Epiſcopum aliquo modo repræſentarent, quibus ne Subdiaconos quidem ordinare licuiſſe, Damaſus Epiſt. 3. affirmat. Verum quidem eſt, Legem ſtatuiſſe Concilium Antiochenum, ut deinceps Chorepiſcopus ordinetur ab uno Epiſcopo, & proinde Presbyter ſit non Epiſcopus: & de omnibus omnino Chorepiſcopis hoc ſtatuit. Nam vult Canon ille, ut nulli omnino Chorepiſcopi ordinentur, ut antea ordinati ſunt à Metropolitano & aliis Epiſcopis, quia ordinatio illa erat ſignum paritatis, quam inter Epiſcopos civitatum & Chorepiſcopos ſublatam volebant. Nam ſpiritu ſuperbiæ afflati jam & antè, non ferre poterant rivales Chorepiſcopos, vel dignitatem ſuam vileſcere, quod futurum putabant, ſi dignitas Epiſcopi communicaretur etiam ruralibus. Chorepiſcopi omnes ſuas habuerunt Eccleſias & ditiones, ut Epiſcopus civitatis; non erant titulares aut ſuffraganei. Nam cur ordinati ut Epiſcopus civitatis à Metropolitano, & non ab Epiſcopo, quorum dicuntur ſuffraganei fuiſſe? cur ſubſcripſerunt Concilio Nicæno, ut Epiſcopi civitatum? cur ordinarunt Presbyteros & Diaconos, donec Canone interdictum fuit? Damaſus, verus an ſuppoſitius parum refert, vult Epiſt. 4. fuiſſe ſolummodo Presbyteros, & ne Subdiaconos quidem ordinare potuiſſe. Sed de fide Decretalis illius Epiſtolæ dubitat ipſe Dounamus. Ex Epiſtola tamen illa colligi poteſt, Chorepiſcopos Epiſcopalis authoritatis munia præſtitiſſe, licet Damaſus iſte illos propterea arrogantiæ & ambitionis inſimulet. Cur non irritæ eorum ordinationes, ſi non habuerint poteſtatem ordinandi? Concilio Ancyrano interdictum tantum, ne id facerent in aliena Parœcia, ut ſupra oſtendimus. Jam cœperant deprimi Chorepiſcopi. Nam in Concilio Neocæſareinſi, cui interfuerunt complures ex iis qui ſubſcripſerunt Ancyrano, dicuntur eſſe ad inſtar 70 diſcipulorum. Sed Canon Antiochenus, de quo ſupra, oſtendit Concilii illius Provincialis Canonem (ſi genuinus) nihil moviſſe Chorepiſcopos: ſed functos fuiſſe nihilominus officio eodem quo Epiſcopi civitatum, donec cohibiti erant per Canones. Imo ex Damaſi Epiſt. 4. & Leonis Epiſt. 86. conſtat graves rixas extitiſſe inter Epiſcopos civitatum & Chorepiſcopos. Si Epiſcoporum ſolummodo Suffraganei fuiſſent ex primo inſtituto, non autem Epiſcopi ejuſdem juris & poteſtatis, non ſuſtinuiſſent tam diu certamina cum Epiſcopis urbanis. Sed tandem

Def. Lib. 2. pag. 27.
Lib. 2. Pag 29.
De Clericis Cap. 17.
Lib. 2. pag. 29. 30.
Can. 13.

dem gradu & dignitate cedere coacti sunt, & ipso Chorepiscopi nomine. Ipsorum ditiones Dounamus dicit fuisse instar Decanatuum ruralium in Anglia. Et Mucketus; *Decani rurales veteris Ecclesiæ Chorepiscopis & Archipresbyteris Regionariis haud absimiles.* Quod ad potestatem, prorsus absimiles fuisse, suo loco ostendemus. Quod ad ditionis circuitum, idem dicit cum Dounamo. *Lib. 2. p. 27.* *Cap. 9. pag. 339.*

Quam angusti fuerint fines Diœceseon Episcopalium inde liquet, quod celebraverint Concilia Provincialia Episcoporum quotannis; quòd jam non posse propter Diœceseon & provinciarum latitudinem causantur Anglicani. Item ex eo, quòd ad examinandam causam Presbyteri accusati sex Episcopi ex vicinis locis, ad causam Diaconi tres, adjungerentur Episcopo, Conc. African. Can. 20. Tam prope habitabant, ut in unum coire satis commodè potuerint. Narrat Cyprianus; *Privatum veterem hæreticum, in Lambesitana colonia, ante multos fere annos, ob multa & gravia delicta nonaginta Episcoporum sententia condemnatum.* Vides in una Synodo Lambesitana 90. Episcopos multos ferè annos ante scriptam à Cypriano Epistolam istam. In Synodo Carthaginensi, celebrata adversus Novatum de Pace lapsis Pœnitentibus danda, interfuerunt 84. Episcopi, ut Auctor Synodici Cap. 22. refert. Carthagine celebratum est circa annum 308. Concilium Donatistarum Episcoporum 270. cujus meminit Augustinus Epist. 48. Concilium Carthaginense Sextum celebratum est ab Episcopis 217. Si tot interfuerant in Conciliis; quot erant per universam Africam? Augustinus contra Gaudentium innumerabiles in Africa fuisse Episcopos orthodoxos memorat, Victor Uticensis in persecutione Vandalica 660 Episcopos fuga sibi consuluisse refert. In quibusdam Ecclesiis erat tantum duo Presbyteri vel unus, aliquando nullus, ut probat ipse Bilsonus ex Ambrosio in 1. Tim. Cap. 3. Concilio Carth. 3. Can. 45. & Africano Can. 56. Ubi tam pauci Presbyteri, non lata Diœcesis. Cum eligeretur Episcopus, plebe præsente & universa fraternitate electus est, ut de Sabino refert Cyprianus. *Quod & apud vos factum videmus in Sabini collegæ nostri ordinatione, ut de universæ fraternitatis suffragio & de Episcoporum, qui in præsentia convenerant quique de eo ad vos literas fecerant, judicio, Episcopatus ei deferretur, & manus ei in locum Basilidis imponeretur.* Ibidem ait, de traditione divina & Apostolica observatione descendere, ut electio fiat plebe præsente. Non adeo numerosa plebs erat, quin ad eligendum Episcopum in unum convenire posset. Hæc & similia ostendunt, Episcoporum ditiones non adeo latè fusas fuisse, ut nunc sunt, & Episcopos non modo in civitatibus, sed etiam oppidis pagis ac villis per agros & regionem constitutos fuisse. Et disertè apud scriptores dicitur, Episcopos in oppidis & villis Episcopatum gessisse, *Gregorius* autem *Nazianzi urbis Cappadociæ perexiguæ* (in qua pater ejus ante rexerat Ecclesiam) Episcopus creatus, πόλεως ἐυτελὲς, ut ait Socrates. Alexander quidam qui se Carbonarium finxit à Gregorio Thaumaturgo vico Comano præpositus est Episcopus, vide Baronium Anno 233. Num. 10. villam fuisse patet ex Eusebio l. 5. c. 16. ubi dicit ζωτικὸν ἀπὸ κομάνης κώμης *Zoticum à vico Comano* fuisse. Theodoritus refert, quendam, qui nominatur Maris, ab Eusebio præponendum Dolichæ, quæ πολίχνη parvum oppidum ibi dicitur. Gennadius de Viris Illustribus dicit, Asclepium vici non grandis Episcopum fuisse. Spiridion Trimithantis oppidi Episcopus, ut refert Sozomenus, quem in Episcopatu positum etiam opilionem fuisse tradunt. Observat Cartwrightus, non extare in tabulis Geographicis nomina 4, aut 5 oppidorum, quorum Episcopi memorantur interfuisse Concilio Carthaginensi Cypriani ætate celebrato. Hieronymus Epistola ad Euagrium confert frigida quædam oppidula cum Roma & Alexandria, ubi tamen Episcopi erant. Oppidum Triumtabernarum Vilitris vicinum fuit, habuit tamen suum

Lib. 1. Epist. 3. *Pag. 19.* *De Gubern. Cap. 13. pag. 301. 302.* *Lib. 1. Ep. 4.* *Lib. 4. c. 26.* *Lib. 5. Cap. 4.* *Lib. 1. c. 10.* *Repl. 1. Tart. pag.*

Lib. 2. *Ep.* 35. suum Episcopum, licet postea Gregorius Papa reliquias vastatæ illius Ecclesiæ Episcopo Veliterno subjecit. Sic & plurium aliarum vicinis suis aggregavit & univit. Castrum Cumanum suum habuit Episcopum. Gregorius Benanato Episcopo; *Et temporis qualitas & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam atque Misenatem unire debeamus Ecclesias; quoniam nec longo itineris spatio à se sejunctæ sunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim habere debeant sacerdotes. Quia igitur Cumani Castri sacerdos cursum vitæ hujus explevit, utrasque nos Ecclesias præsentis auctoritatis pagina univisse, tibique commisisse cognosce, propriumque utrarumque Ecclesiarum scito te esse Pontificem.* Olim igitur, antequam hostilis impietas, ut idem dicit Epist 35. desolasset Ecclesias illas Cumanam atque Misenatem, suos habuerunt Pontifices, licet non longo itineris spatio à se sejunctæ essent. *Remigius apud Laudunum Clavatum, quod erat castrum suæ Diœceseos, constituit Episcopum: addit Hincmarus, dum hæc refert, B. Remigium & Canonum Africanorum & Apostolica authoritate fultum id peregisse*; inquit Filesacus in Commentario de Episcoporum authoritate. *Apud alias verò nationes reperias ubi & pagis Episcopi ordinantur, sicut apud Arabes ac Cypros ego comperi, & apud Novatianos ac Montanistas eos qui degunt in Phrygia*; ait Sozomenus. Esto, quod non ubique in pagis & villis ac oppidis per agros constituti sunt Episcopi, sed quòd Episcopi civitatum Parœcias illas rurales gubernarint in locis compluribus, tamen non sequitur praxin Ecclesiæ fuisse interpretem intentionis Apostolorum, ut vult Dounamus. Nam vult Dounamus, Apostolos intendisse ut Episcopi civitatum regerent regionem adjacentem, & intentionem probat praxi Ecclesiarum post Apostolorum tempora. At post Apostolorum tempora varia erat praxis, ut jam ostendimus, concedendo quod statim in quibusdam provinciis constitutæ erant Ecclesiæ Diœcesanæ. Præterea negamus statim post Apostolorum tempora id factum, sed seriùs, & Episcoporum aut incuria aut ambitione dilatatos fines Ecclesiarum suarum, qui Presbyteros in villis & oppidis constituerunt, quos sibi & Presbyteriis suis iu civitate obnoxios fecerunt, non autem Presbyteria erigi aut Episcopos constitui curarunt. Nam cum ipsi eorumque Presbyteri & Christiani Ecclesiæ civitatis lucrifecissent primi eos qui etiam erant in agris, priusquam aliunde accederent alii qui eam operam navarent, non dederunt operam, ut Presbyteria & Episcopatus crescente fidelium numero per agros constituerentur: sed ut paulatim conversi sunt, paulatim sub suam ditionem redegerunt. Quod cum aliarum civitatum Episcopi percepissent, ut dignitate aliarum civitatum Episcopis pares essent, Chorepiscopos & Episcopos oppidorum & villarum deprimere cœperunt paulatim, donec tandem penitus subacti essent & ipsum nomen expungeretur. Hinc Canones sequentes conditi. *Non debere in villis Episcopos ordinari, sed visitatores, id est, qui circumeante, constitui; hos autem, qui antehac ordinati sunt nihil agere censemus sine conscientia Episcopi civitatis.* Balsamo in hunc Canonem; *Alii quidem Canones ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν τοῖς χωρίοις χωρεπισκόπους in vicis & pagis Chorepiscopos & Presbyteros constituendos definierunt. Præsens autem Canon jubet fieri περιοδευτὰς & non Episcopos, ne dignitas Episcopalis vilis & contempta evadat, utpote cum non habeat pagus, in quo ordinatus est Episcopus, hominum multitudinem ad Dei & Episcopatus honorem. Si qui autem ante Canonem, inquit, sunt in his locis constituti Episcopi, ne ejiciantur, sed omnia exerceant cum scientia Metropolitani, qui eos ordinavit.* Ex hoc Canone & Balsamonis interpretatione patet in Oriente Episcopos in vicis & pagis constitutos fuisse, non in civitatibus tantùm: & qui hactenus constituti erant ante hunc Canonem omnia egisse absque conscientia Episcopi civitatis. Sed quinam sunt isti Periodeutæ visitatores, seu ut alii circumcursatores, aut circuitores? *Sunt autem*

Marginal notes: *Lib.* 2. *Ep.* 35. — *Lib.* 2. *Ep.* 31. — *Epist.* 31. — *Pag.* 300. — *Hist. Lib.* 7. *Cap.* 19. — *Conc. Laod. Cap.* 57. *Vide Gratian. Dist.* 80.

tem periodeutæ, ait Balsamo, *qui hodie ab Episcopis promoventur Exarchi. Hi enim circumcursant, & delicta animæ observant, & fideles perficiunt. Periodeutæ*, inquit Zonaras in eundem Canonem, *ex eo dicti, quòd nullibi propriam sedem Cathedramque habentes huc illuc fidelibus in officio continendis vagentur.* Filesacus; *Si in eo jus Canonicum Latinorum sequi vellemus, Periodeutas non alios significare, quàm Archipresbyteros seu Decanos rusticanos diceremus.* Justellus in hunc Canonem; *Sunt igitur περιοδευταὶ in Ecclesia circuitores sive visitatores, qui veluti Episcoporum vicarii regiones civitatibus subjectas visitant ac circumeunt nullamque propriam sedem habent, ut ait Zonaras.* Hoc est, quod de Chorepiscopis falso supra dixit Dounamus, eos nullam propriam habuisse Ecclesiam. Nam Chorepiscopi à Periodeutis distinguuntur hic apud Balsamonem & apud Justinianum C. de Episcop. & Cleric. Lib. 41. ubi post Chorepiscopum ponit περιοδευτήν. *Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus Epistola encyclica ad S. Leonem Magnum P. R. in enumerandis Ecclesiasticis dignitatibus & officiis, post Chorepiscopum recenset περιοδευτὴν seu circuitorem, seu visitatorem dicas. Et sub finem rogat Pontificem, ut hujus Epistolæ exemplaria transmittat Episcopis Occidentis & περιοδευταῖς, iis nimirum quorum munus Ecclesias circuire & visitare.* Vide Filesacum. In quibusdam codicibus ἢ περιοδευτάς, in aliis ἀλλά. Photius in Nomocanone Canonem Laodicenum sic interpretatur; *Ne sit omnino Episcopus ἐν πόλει βραχείᾳ ἢ κώμῃ, in parva civitate vel vico.* Balsamo ex hujus legis æquitate, dixissem iniquitate, colligit pari ratione, quòd *multò magis non est ad Dei honorem, si Antistes propter paupertatem eat pedes, & privetur necessariis. Quocirca in Ecclesiis Orientalibus, in quibus non admodum multi inveniuntur Christiani, Episcopos eligi tutum non est.* Vergit ad Episcopatus dedecus, scilicet, si exiguo populo præsit, si pedes incedat. Celebratum est Concilium istud Provinciale Laodiceæ circa annum 364. Anacletus; *Episcopi non in Castellis, aut modicis civitatibus debent constitui*; & infra, *non ad modicam civitatem, ne vilescat nomen Episcopi, sed ad honorabilem urbem titulandus & denominandus est.* Adulterinam esse Epistolam illam Decretalem, qui tribuitur Anacleto, lippis & tonsoribus notum est. In Concilio Sardicensi decretum, *non licere simpliciter Episcopum constituere in aliquo pago vel parva urbe, cui vel unus Presbyter sufficit. Non necesse est enim illic Episcopum constitui, ne Episcopi nomen & auctoritas vilipendatur. Sed provinciæ Episcopi debent in iis urbibus Episcopos constituere, ubi etiam prius Episcopi fuerint. Si autem inveniatur urbs aliqua tam populosa, ut ipsa Episcopatu digna judicetur, accipiat.* Balsamo in hunc Canonem; *Quia autem vilibus electis Episcopis in parvis vilibusque Parochiis, in quibus sæpe ne erant quidem Episcopi, qui & pedibus incedebant, & erant alioqui contempti, Episcopalis dignitas contemptui habebatur, statuerunt Patres, ne constituatur Episcopus in vico, sive in pago, vel in exiguo oppidulo, in quod vel unus sacerdos sufficit, ne Episcopalis dignitas vilipendatur, sed in illis urbibus constituantur Episcopi, quæ hominibus abundant & quæ jam olim habent Episcopos. Tanquam autem dixisset quispiam, iniquum esse urbem populo frequentem non habere antistitem, eo quod jam olim Episcopus in ea non constituatur, adjecerunt Patres in hujusmodi civitate etiam de novo constitui posse Episcopum.* Ipse Sutlivius Canones quosdam hujus Concilii pro suspectis habet. Bene est tamen, quod concedunt populi frequentiam requirere Episcopum. Ubicunque igitur est populi frequentia sive in urbe, sive in vicinis pagis & vicis, debet erigi Presbyterium. Nam Episcopum constitui alicubi absque Presbyterio, non volebant Patres illi. Gregorius Junio scribit Bonifacio Episcopo Epist. 1. in hunc modum; *Præcipimus ut juxta sacrorum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeatis ordinare Episcopos. Pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopatus.* Zacharias Papa ad Bonifacium Episcopum; *Meminerimus, quod in sacris Canonibus*

De Origin. Paræciarum pag. 570.

Pag. 571.

Tit. 1. Cap. 19.

Dist. 80. c. 3.

Can. 6.

De Pontific. pag. 256.

Caus 16. Qu. 1. c. 53.

Tom. 2 Con. Epist. Ult.

præcipimur observare, ut minime in villulas vel in modicas civitates Episcopos ordinemus, ne vilescat nomen Episcopi. Eidem tamen permisit, ut in castello quod dicebatur *Marseburg* Episcopalem Cathedram constitueret. Leo Papa ad Episcopos Africæ Epist. 85. c. 2. *Illud sanè quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus Canonum statuta servari, ut non in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & ubi ante non fuerunt, Episcopi consecrentur.* Infra; *ne quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta vetuerunt, viculis & possessionibus vel obscuris & solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium.* Hæc Patrum decreta in Concilio Laodiceno & Sardicensi non divinitus inspirata, sed à spiritu ambitionis. Nullam enim causam reddunt decreti vel Patres illi vel Pontifices Romani, qui authoritate sua decreti exequutionem promovebant, quam ne nomen & auctoritas Episcopi vilesceret. Non Ecclesiæ ædificationem & commodam gubernationem, sed splendorem & magnificentiam Episcopi sæcularem respexerunt. Ejusdem est meriti & sacerdotii Episcopus, ubicunque fuerit. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel subli-
2. *Repl. Part.* 1. *pag.* 525. miorem vel inferiorem Episcopum non facit; ut ait Hieronymus. Sol lucet in pagis & oppidis ruralibus æquè ac civitatibus, nec eo obscurior. Potuerunt hac ratione pagis & villis negasse Presbyteros, quos Apostolus duplici honore dignos ait, ne turba, aut locus ignobilis contemptibiles redderet. Vir honesta locum, non locus virum. Sed Satan his mediis promovebat mysterium iniquitatis, & quia Episcopos minores volebat esse Principes, aliorum spoliis caput unius exaltandum omnibus modis curavit, ut rectè observavit Vir ille Clarissimus Thomas Cart-
Lib. 2. *p.* 26. wrightus. Ex vicis & pagis non tantum suppetebat quantum sufficeret ad pompam quam affectabant. Tandem Concilio Toletano 12. Can. 4. ut ex Burchardo citat Dounamus, denunciatum anathema in eum qui curaverit Episcopum constituendum, ubi non ante erat Episcopus. Africanos ipsos eadem cupido amplificandæ
Can. 2. *Ca.* 5. dignitatis suæ, & extendendæ Diœceseos, tandem incessit. *Nam & isti decreverunt, ut Diœceses quæ nunquam habuerunt Episcopum non habeant, & illa Diœcesis quæ aliquando habuit habeat proprium. Et si accedente tempore, crescente fide, Dei populus*
Caus. 16. *Qu.* 1. *Cap. Si Multis.* *multiplicatus desideraverit proprium habere rectorem, ejus videlicet voluntate in cujus potestate est constituta, habeat Episcopum.* Viden' ut mutuo muli scabunt. Idem Decretum Concilio Africano Can. 20. ut extat apud Gratianum. Tantum aberat, ut permitterent erigi novos Episcopatus illi in quorum potestate erat, ut populus etiam vicinorum Diœceseos invadere conati sunt. Hinc certamina inter Episcopos de dilatatis Diœcesibus, ut patet ex Concilio Africano Can. 84. 85. 86. Hæc tamen omnia demonstrant consuetudinem Ecclesiæ veterem fuisse constituendi Episcopos & Presbyteria per agros & regionem in oppidis, vicis, pagis, castellis, municipiis, æque & in civitatibus amplioribus: & cum diu obluctatum fuisset, invalescente Poliepiscoporum ambitione, potentia, & authoritate, tandem Monopolis istis cessisse integras regiones. Sic qui unius Parœciæ in civitate Episcopus fuit, tandem etiam regionis totius: & ipsum Parœciæ nomen, quod à τῆς χώρας distinctum, utriusque & Parœciæ civitatis & τῆς ὑπ' αὐτὴν χώρας impositum est,
Ecclesiast. Lib. 1. easque una notione complexum est. *Quantum negotii credimus esse,* inquit Erasmus, *cum præter vicos & pagos, viginti frequentes & amplæ civitates uni parent Antistiti?* Item; *Multorum Præsulum ditio tam latè patet, ut, si quàm maximè forent expediti omnibus mundanis negotiis, non possent tamen in omnibus oppidis concionari, quum hodie*
Loc. Commun. de Minist. Verb. *una civitas complures requirat Ecclesiastas.* Musculus; *Viderint Episcopi, qui, quum ne uni quidem Ecclesiæ legitime ministrent, Episcopatus sui potestatem non ad pauculas ali-*
Epist. 82. *quot Ecclesias, sed ad integras etiam Provincias extendunt.* Bernardus; *Quum præsideant,* inquit, *urbibus valde populosis, & totas, ut ita dicam, patrias propriæ Diœcesis.*

cesis ambitu circumcludant, occasione inventa ex quocunque veteri privilegio, satis agunt ut & vicinas sibi subdant civitates, quatenus duæ, quibus vix duo Præsules sufficiebant, sub uno redigantur Antistite. Tanta est Episcoporum impudentia, ut patentissimo rictu multas devorent civitates. *Atque certe, si jam vigeret antiquus ille erga populum amor, agnoscerent ipsi plus in una civitate negotii esse, quàm quod facilè ab optimis expediri possit.* In 8 Præcept. *Satis norunt primitivam Ecclesiam nullos hujusmodi Episcopos habuisse ante tempora Sylvestri primi*; dixit Hooperus Episcopus. Dixit ibidem, Episcopos & Presbyteros mutuo scabere. Episcopi Presbyteris permittunt plura beneficia, alioquin potuissent regere Presbyteri Episcopis, quod Episcopus unius civitatis Episcopus esse debet. *Atque ita fieri debet: & dum Magistratus in hunc ordinem redegerint, tam impossibile erit Episcopo pie & sobriè in omni re religionis scripturam transvadare, quam Camelum adigi per foramen acus.* Epiphanius Hæresi 68. *scribens de Alexandrina Ecclesia innuere videtur, hunc morem illa ætate fuisse in multis Ecclesiis, ut duos simul haberent Episcopos, quando in Alexandrina Ecclesia hanc consuetudinem fuisse negat ut duos simul haberet Episcopos*, Sarav. de Grad. cap. 24. *οὐ γὰρ ποτὲ ἡ Ἀλεξάνδρεια δύο ἐπισκόπους ἔσχεν, ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις.* Non intendisse Apostolos ut Parœcia civitatis dominaretur in *παροικίας ἀγροικὰ* seu *ἐγχωρίους*, ut vocantur in Concilio Chalced. Ca. 17. patet primum, ex eo quod regimen cujusque Ecclesiæ particularis tale instituerint à quo nulli Presbyteri illius Ecclesiæ excluderentur, sed communi consilio & auxilio eandem regerent exercitio disciplinæ ordinario. At Presbyteri universæ Diœceseos non possunt coire in unum ad regimen ordinarium & continuum disciplinæ exercitium. Conventus Diœcesani sunt extraordinarii, & rarius occurrunt. Nos jam agimus de foro ordinario. Nam, ut ante dixi, Ecclesiæ Diœcesanæ partes omnes sunt homogeneæ, tum in civitate tum extra civitatem, & Ecclesiæ rurales æque sunt Ecclesiæ atque Ecclesiæ civitatis; quid dixi, Ecclesiæ civitatis? Episcopus ac Canonici Cathedralis Basilicæ nullam volunt separatam Parœciam, sed Templum commune. At Presbyteri distinctarum Parœciarum sunt ejusdem meriti & sacerdotii cum Canonicis, & per multa sæcula non erat differentia inter Canonicos & non Canonicos, ut supra audivimus ex Bellarmino. Non est igitur Ecclesia totalis in Diœcesi constituenda major aut amplior, quam quæ in tot tantùm dividatur partiales, ut commodè earum Presbyteri in unum frequentius coire possint ad ordinarium disciplinæ exercitium. Nam quod Episcopus unus cum uno Presbyterio exerceret jurisdictionem in regionem adjacentem, & excluderent Ecclesias alias eorumque Presbyteros à communi regimine est contra institutum & intentionem Apostolorum. Nec ea lege Parœciis Presbyteri *κατ' ἰδίαν ἐπιτεταγμένοι*, ut loquitur Epiphanius Hæres. 69. de Presbyteris Alexandrinis, ut communi regimine secluderentur, cujus participes erant ante divisam massam. Præterea regimen Ecclesiarum particularium ex Apostolorum instituto fuit non merè Aristocraticum, sed Democratia temperatum, pro jure plebis in Electionibus & Excommunicationibus. At populus latæ Diœceseos non potest suis partibus frui in communi regimine. Imò apud Hierarchicos nullæ sunt populi partes vel in communi regimine totalis vel proprio suæ partialis Ecclesiæ. Apostolorum intentio etiam manifesta ex eo, quod Ecclesiam particularem in portu Corinthiaco Cenchreis constituerint, licet vicina esset Corinthiacæ, nec Corinthiacæ subjectam, ideo & postea suum habuit Episcopum nomine Lucium, si vera refert Clemens Constitut. Apostol. l. 7. c. 48. Non igitur ea mens Apostolorum ut Ecclesia civitatis sicut domina exerceret jurisdictionem in alias ut ancillas. Parœciæ distinctæ quasi coronamento unitæ sub communi Presbyterio habent commune regimen, sed in Hierarchicis Diœcesibus nec uniuntur pari jure communi Presbyterio, nec uni-

 ri

ri possunt, nedum Democraticam suam potestatem exercere. Si salvandum regimen Aristocraticum per Presbyteros; tunc tot haberemus Episcopos quot Decanatus urbanos & rurales seu classica Presbyteria: si Democraticum, tunc pro uno in una Dioecesi Episcopo centum, ducentos, aut trecentos. Sed latæ Episcoporum Dioeceses non modo spoliarunt particulares Ecclesias Consistoriis, Decanatus Classibus, sed etiam Provincias Conciliis Provincialibus. Singulæ unius provinciæ Dioeceses tam latè protenduntur, ut non possint singulis annis bis celebrari Concilia Provincialia, sicut olim. Imò nunquam in Anglia celebrantur stata, vel singulis trienniis, Concilia, sed rarò, extra ordinem, & more Hierarchico, forte semel 20 annorum spatio, si viderunt Episcopi necesse esse novos condere Canones ad fulciendum dominationem suam in Ecclesiam. Si illud non viderint, non celebrant, vel more suo, Concilia Provincialia. Sic dominantur soli Episcopi & Archiepiscopi, & appellationes fiunt ab Episcopis eorumque consistoriis ad Archiepiscopum. Gropperus in Concilio Tridentino, cum cuperet restitui judicia Synodalia, sic differebat. *Sicuti judicia primitus solus Episcopus non constituebat, sed Episcopus de concilio Sacerdotum: Sic olim non ad unum aliquem, sed ad aliam congregationem universam appellatum. Verum Episcopis visum, sublatis Synodis, more judicum sæcularium forum & officiales instituere. Neque in hoc vestigio malum pedem fixisse, sed ad abusus mage majores quàm in foro sæculari gradum non cunctanter fecisse. Illic enim provocationem non fieri nisi ad judicem immediatè superiorem, tantum abesse, fas ut sit ad supremum primo saltu tendere. Neque licere in articulis causæ provocare à Decretis judicis, quæ vocantur interlocutoria, sed causæ finem & decreta litis decisoria necessariò esse exspectanda. At contra in judiciis Ecclesiasticis & appellari à singulis actis judicis, unde & causarum immensitas nascitur, & mediatè ad supremum.* Et infra. *Atque ut jus majori fide ac sinceritate dicatur, restituenda judicia Synodalia tot tantisque corruptelis non adeò obnoxia, profligandos cum suo foro Officiales, per quos in orbem tantum scandali est invectum, ut Germania eos diutius perferre non possit.* Castellus Bononiensis Papalinus dicebat, *veterem regendæ Ecclesiæ formam conducibilem non fore, nisi Ecclesiæ quoque status antiquum obtineat. Ecclesias olim fuisse parvas, Ethnicis circumseptas, & quia hosti vicinas, hoc inter se magis unitas: at nunc & amplas, & sine adversario, qui in via officii contineat.* Sed cur quæso ampliores jam quam olim? an ut sublatis Presbyteriis & Synodis solus regnet Episcopus? Præsules Itali *judiciorum Synodalium restitutionem prope omnes aversabantur, quod Episcopalem dignitatem imminutum iret, & populare quiddam saperet. Cum autem ventum est ad judicium contra ipsas personas Episcoporum, nemo unus facilem sumet judicio coercendi rationem expediebat, nemo de judiciis in Synodo provinciali, cujus olim erant propria, restituendis verba faciebat.* Quis inter Pontificios aut Anglicanos Episcopos petet, ut Dioeceses dividi aut contrahi, Provincialia Concilia restitui possint? Certe nullus. Præterea non potest fungi Pastoris munere per distinctas omnes Dioeceseos suæ Parœcias, quarum omnium tamen se Pastorem primarium, universalem, & proprie dictum, venditat. Non est par huic oneri ferendo in Parœciis unius civitatis, multo magis impar erit, si per centum, 200, aut 300 Parœcias Dioeceseos eo munere fungendum sit. Sed statuerunt apud se, se non præstituros officium illud pastorale quod sibi vendicant. In Concilio Triburiensi quod celebratum est anno 895. *relata est coram Sancta Synodo querimonia plebium, eo quod sunt quidam Episcopi nolentes ad prædicandum vel confirmandum suas per annum Parœcias circuire.* Si justa querimonia, totus orbis Christianus meritò querimoniis personare potest. Sed respondissent Anglicani, qui esuriunt aut sitiunt accurrant ad Templa Cathedralia, & si non nos, Præbendarium unum aut alterum audient. Si dixerint se Parœcias omnes pascere, licet non per se, tamen per

Petri Suavis Hist. Conc. Trid. Lib. 4. p. 373. 374. edit. Francof.

Pag. 374.

Pag. 375.

Filesacus de Orig. Paræc. Pag. 537.

per Presbyteros parœcos, respondimus supra, Pastoris munus esse officium personale, quo per se fungi oportet pastorem, non per alium. Nec alium agnoscit Scriptura Pastorem. Atque hæ absurditates & injuriæ, hæc, & pleraque alia, incommoda Extensivæ Potestatis Episcoporum.

De Episcopo Præside.

Cum omnia communi Presbyterorum consilio gerebantur aureo illo Apostolorum sæculo, ordinis tamen causa aliquis semper præfuit, qui nullam in collegas potestatem habebat, eo uno excepto quod in cœtu primus erat actionum moderator, qui res proponeret, suffragia colligeret, & alia perageret, quæ ad quemvis cujusvis collegii præsidem necessariò pertinent. Exacto Apostolorum ævo prostasia ista, quæ fuit prius temporaria, mutabilis, & ambulatoria, mutata est in προστασίαν ἀδιάδοχον, seu perpetuam. Initium perpetua prostasia habuit in Alexandrina Ecclesia, si vera, quæ tetulit Hieronymus. Ibi Presbyteri unum ex se electum in celsiori gradu collocarunt & Episcopum nominarunt. In Africa semper nascitur aliquid novi, monstrum aliquod. Non tamen ubique institutum Alexandrinorum statim obtinuit, sed pedetentim & paulatim, ut alia quæ non lege sed consuetudine introducta sunt. Non prævidebant mala inde oritura, ideo procliviores erant in hunc ordinem Veteres. In omni regimine Aristocratico periculosa est perpetua Præsidis prostasia, & metuendum semper ne primatus ordinis sensim mutetur in primatum potestatis. Nam præsidentia omnis etiam temporaria potestatem aliquam necessario annexam habet, ut conventus indicendi extra ordinem, & in conventibus omnibus tum statis tum extra ordinem indictis de negotiis referendi, sententias rogandi, suffragia colligendi, sententiam ferendi, & Presbyterii nomine & auctoritate multa alia administrandi, & procurandi. Non expedit igitur ut perpetua sit & fixa prostasia ista. Eventus docuit, ex perpetua prostasia ortum Episcopatum potestatis, Archiepiscopos, Patriarchas, & ipsum Antichristum, Pontificem Babylonium, Episcopum Oecumenicum. Docti superiorum sæculorum experientia possumus cum Venerabili Beza asserere; *fœdum illum rivum ex humano Episcopatu paulatim corrupto deductum, vix aliter penitus arefieri posse, quam semel obstructo gradus illius Episcopalis fonte, vix minùs ambitiosis futuris plerisque qui ordinabuntur, quàm qui sunt superioribus sæculis ordinati,* Dicit alibi etiam ingenuè Vir Clarissimus; *Nisi sic illa Hieronymi verba accipiantur, sat mihi est dicere nulla cum Patrum injuria, paulatim sic, quamvis iis nihil minus cogitantibus, illi gradui Episcopali aditum humanitus apertum, per quem mox ingressa ambitio gradum istum initio quidem in Oligarchiam, ac tandem in horrendam illam Antichristianam Tyrannidem Oecumenicam evexit, haud satis scio an unquam abolendam, nisi semel, sublatis quibus eò ascendit gradibus, in ordinem divinæ institutionis redigatur.* In Antichristo designando errarunt Patres, quia nondum agnitus & revelatus, ideo disciplinam imprudentes adulterarunt, & viam muniverunt ejus tyrannidi. Ex parvo semine sæpe oritur arbor procera. Si non adulterata fuisset disciplina æquè ac doctrina, nunquam vidisset Ecclesia magnum illum Antichristum. Hæreses & errores in doctrina fidei illum nunquam introduxissent, nisi etiam in regimine turpiter errassent Patres. Nam impia Antichristi Monarchia est pars regiminis Ecclesiastici, sed corruptæ, & fastigium Hierarchiæ cujus illi fundamenta jecerunt. Nec est quod quis objiciat nobis authoritatem Ecclesiæ primitivæ. Nullam enim aliam agnoscimus purè primitivam nisi Apostolorum ætate. Tam diu virgo mansit, post eorum

De Gradib. Cap. 23. Sect. 35.

Sect. 31.

In Concil. Tridentino. Petrus Suavis Historia Concilii Trident. pa. 201.

exitum mysterium iniquitatis, quod ipsorum sæculo peragebatur, altius caput suum exerere cœpit. Liber Apocalypseos signatus erat 7. sigillis. Dixit Hieronymus Lombardellus Franciscanus; *Non minorem esse Ecclesiæ hujusce temporis authoritatem quàm fuerat primitivæ.* Quod verum est, si intelligatur, excepta illa prima quæ propter collegium Apostolorum majoris erat gratiæ & authoritatis, ut loquitur Driedo de Variis Dogmatibus Lib. 4. Cap. 4. Si detestamur igitur Antichristum jam revelatum, detestemur & ovum ex quo ipse prognatus est. Quòd veteres illi & primi Episcopi tantùm fuerant præsides & reipsa Archipresbyteri, licet nomine Episcopi, supra ostendimus.

De Episcopo Presbytero.

IN Scriptura idem est Episcopus, qui Presbyter, ut supra probavimus.

Excrevit præter expectationem ultra justam Capitis mensuram, ut vides Lector, ista de Episcopatu dissertatio. Non tamen omnia quæ de isto argumento dicere paratus sum huc congesta sunt, nec erat illud institutum operis hujus. Pergamus ad Episcopatum Anglicanum.

CAPUT V.

De Episcoporum in Ecclesia Anglicana Dignitate & Potestate.

Parænes. Cap. 6.

Parænes. Cap. 6.

DIcit Tilenus, Sosthenem, Sylvanum, Timotheum, Titum, Tychicum, Crescentem, Lucam, Iohannem Marcum, & si qui præterea tales, eumpse, quem ex germana illa antiquitate retinuerunt Angli, Episcopatum gessisse. Præterea *non minus infestus erat Pontifici Romano Lutherus, quàm Beza: ille tamen quamvis nullum non lapidem moveret in disturbanda Babylonis turre, de gradu, quem legitimi, quales Anglia habet, Episcopi obtinent, litem movit nemini; compertumque habens sine Ecclesiæ pernicie abrogari non posse, quod unum potuit, nomen sustulit, inductoque & expuncto puriore vocabulo Græco parum Latinum supposuit, pro Episcopis Superintendentes, pro Archiepiscopis Superintendentes Generales appellans; quæ nomina ne illi quidem aspernantur, qui per Germaniam, Sarmatiam, finitimasque regiones excusso Pontificis jugo non omnia Lutheri dogmata probant.* Timotheum, Titum, & qui præterea tales, Euangelistas fuisse, non Pastores Ordinarios, superiori Capite probavimus. Ne Apostoli quidem ipsi, nedum Euangelistæ talem gesserunt Episcopatum, qualem Præsules Anglicani. Ubi constitutæ erant Ecclesiæ, unà cum Presbyteris regebant Ecclesias. Tradiderunt authoritate Apostolica Ecclesiis soli, quæ Spiritus revelavit, sed non judicarunt soli in foro exteriori. Sicut Sacerdos summus per Urim & Thummim revelatam renunciavit solus Dei voluntatem, non tamen judicabat in foro exteriore solus, sed in & una cum Synedrio. Et apud Veteres post Apostolorum tempora Episcopi non soli præsidebant Ecclesiis, sed probati quique Seniores: & quæque Ecclesia Senatum habebat Presbyterorum, sine quorum consilio nihil agebatur, ut superiori Capite ostendimus, nec negare possunt ipsi Hierarchici.

rarchici. At Episcopus Anglicanus; seclusis Presbyteris, & spreto Senatus Ecclesiastici consilio, auxilio, & consortio, electionem, depositionem, excommunicationem, beneficiorum collationem, visitationem, & alia omnia Ecclesiæ jura sibi & suis Cancellariis, Officialibus, Archidiaconis, qui Episcopo adhærent ut umbra corpori, vindicavit: ut solus singulari potestate dominetur in hæreditatem Domini, & evagando extra spheram jurisdictionis Ecclesiasticæ immiscet se negotiis reipublicæ & regni. Non igitur eumpse gerit Episcopatum, quem veteres illi Episcopi, nedum quem Ministri illi extraordinarii Ecclesiæ verè primitivæ, Apostoli & Euangelistæ, (nam non alium agnovit Episcopatum ætas illa aurea quam indefinitum & extraordinarium Apostolorum & Euangelistarum, si Episcopatus dicendus sit, aut definitum & ordinarium Prerbyterorum) sed eumpse quem postremis quingentis annis gesserunt sub Antichristo. Si quis peragraverit Italiam, Galliam, Hispaniam, non aliam regiminis Episcopalis formam inveniet, quàm quæ in Anglia, præterquàm quod respectu subordinationis ad Pontificem Romanum apud illos, in Anglicana Ecclesia novum erexerunt Papatum Romani Pontificis exuviis locupletatum, cui subordinantur Episcopi. Qua etiam subordinatione potentiores evaserunt quàm unquam sub Papa Romana fuerunt. Excepta illa subordinatione, per omnia similes Episcopis Italis, Gallis, Hispanis, eadem regiminis forma, Consistoria & fora exteriora eadem, lites & causæ eædem, judiciorum strepitus idem, iidem Præfecti angariis, Cancellarii, Officiales, Archidiaconi, Vicarii generales. & tota fœda illa colluvies eædem quæ in Pontificiorum Curiis. Episcopatus ergo Anglicanus nec est Divinus, quem Apostoli instituerunt, nec humanus, quem veteres invexerunt, sed Satanicus, quem Antichristus adultus, filius perditionis, Satanæ organon nequissimum, & Antichristi asseclæ evexerunt in perniciem Ecclesiæ & ad vastationem vineæ Dominicæ. Lutherus Episcopum & Presbyterum jure Divino eundem fuisse non dubitavit. Recitata alicubi Hieronymi sententia hæc habet verba. *Hieronymus non modo Episcopos æquat inter se, sed & Presbyteros Episcopis comparat, alterum ætatis alterum officii nomen esse pronuntians.* Item; *Apostolus Paulus Episcopos definivit Actor. 20. per attendere gregi & regere Ecclesiam Dei. Attendite, inquit, vobis & universo gregi, in quo posuit vos Spiritus Sanctus Episcopos &c. quum tamen ad Presbyteros loqueretur, ut ex textu colligit apertè Beatus Hieronymus.* Et in 1 Pet. 5. Episcopos non alios fuisse quàm Presbyteros. Audiamus & alios Germanicarum Ecclesiarum Theologos. In Articulis Smalcaldicis de Primatu & Potestate Papæ, & de Potestate & Jurisdictione Episcoporum, exhibitis Principibus in Conventu Smalkaldiæ celebrato, idem Hieronymus introducitur, & ex eo colligitur *distinctos gradus Episcoporum & Presbyterorum sive Pastorum tantùm humana authoritate constitutos esse, idque res ipsa loquitur, quia officium & mandatum plane idem est, & sola ordinatio postea discrimen inter Episcopos & Pastores fecit. Sic enim postea institutum fuit, ut unus Episcopus ordinaret Ministros Verbi in pluribus Ecclesiis. Quia autem jure divino nullum est discrimen inter Episcopum & Pastorem, non est dubium, ordinationem idoneorum ministrorum à Pastore in Ecclesia sua factam jure divino ratam & probatam esse &c. Hactenus de ordinatione diximus, quæ una, ut Hieronymus ait, discernebat Episcopos à Presbyteris. Itaque nulla disputatione opus est de cæteris Episcoporum officiis, nisi fortasse de Confirmatione, Campanarum Baptizatione, & similibus præstigiis, dicendum esset, quæ propomodum sola Episcopi retinuerunt. Sed de Jurisdictione aliquid dicendum restat. Constat, jurisdictionem illam communem excommunicandi reos manifestorum criminum pertinere ad omnes Pastores, & eam Episcopos tyrannicè ad se solos ad quæstum suum turpiter explendum attraxisse. Officiales enim licentiam suam intolerabilem exercuerunt, &*

Resolut. in Disput. Lips.

Commentar. in Psal. 2.

ex

ex avaritia vel aliis cupiditatibus homines afflixerunt nimium, & sine legitima & justa cognitione excommunicarunt. Quæ autem ista tyrannis est, qua Officialis in civitate aliqua potestatem habet pro suo affectu pravo sine justa cognitione damnandi, vexandi, cogendi, & excommunicandi homines? Cum igitur hanc jurisdictionem Episcopi tyrannicè ad se solos transtulerint, eaque turpiter abusi sint, & propterea sufficientes causæ sint, cur ipsis non obediatur; certe licet hanc furto & vi ablatam jurisdictionem rursum ipsis adimere, & pastoribus ad quos ea de mandato Christi pertinet restituere, & curare, ut legitimè exerceatur ad vitæ emendationem & ad illustrationem gloriæ Dei. Reliqua est jurisdictio in iis causis quæ Pontificio seu Canonico jure ad forum Ecclesiasticum pertinet, ut imprimis sunt causæ matrimoniales. Hanc jurisdictionem Episcopi etiam humano tantum jure arripuerunt, & quidem non admodum veteri, ut ex Codice & Novellis Justiniani apparet, causas matrimoniales à Magistratu politico dijudicandas fuisse, qui certe debet illas dijudicare, præsertim si Episcopi injuste pronuncient aut negligentes sunt, id quod & Canones testantur. Hìc singulis verbis pingunt suis coloribus, & pungunt Episcopum Anglicanum. Nam talis est Episcopatus Anglicanus, qualem illi damnant in Germanicis Pontificiis. Approbarunt Articulos hosce Johannes Bugenhagius, Urbanus Regius, Georgius Spalatinus, Andreas Osiander, Martinus Bucerus, Philippus Melanchton, Paulus Fagius, Johannes Æpinus, Johannes Fontanus, Johannes Brentius, Antonius Corvinus, Dionysius Melander, & alii quorum nomina lector videre potest in Centuria 16. Osiandri Possem aliorum Germanorum testimonia quàm plurima citare in eandem sententiam, sed sunt cuivis obvia. At Germanicæ Ecclesiæ *retenta re mutarunt nomina, & pro Episcopis crearunt Super intendentes, & pro Archiepiscopis Generales aut Provinciales Superintendentes, quasi de nominibus, non autem de ipsa re, ista sit controversia;* ait Saravia in Prologo ante Tractatum de Gradibus, & Tilenus, ut modo audivimus, qui nihil potest in hoc argumento sapere supra Saraviam. Non desunt ergo, dices, in Ecclesiis Germanicis reipsa Episcopi & Archiepiscopi, quos, mutatis bonis Græcis nominibus in male Latina, vocant Superintendentes & Generales Superintendentes. Mirarer certè, si sic desiperent, ut tantum Græcas voces Latinis commutarent, rem ipsam tamen illibatam & intactam retinerent. Verum quidem est quod scribit Augustinus, Episcopatum esse nomen operis non honoris. *Græcum est enim atque inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur, eis quibus præficitur, superintendit, curam eorum scilicet gerens, ἐπὶ quippe super, σκόπος verò intentio est. Ergo ἐπισκοπεῖν, si velimus, Latine superintendere possumus dicere.* Quæ verba Decreto Gratiani inserta sunt. Si respicias vocum significationem primariam, verum est Superintendentes posse appellari Episcopos. Sic Parœci omnes, qui habent curam animarum; Episcopi appellari possunt, ut & in Scriptura sic appellantur. Sic Ædiles Cereales, qui præerant pani & cæteris rebus venalibus, quæ civitatum populis quotidianum victum suggerunt, dicti Episcopi. Homerus Hectorem vocat Episcopum civitatis. Apud Athenienses adolescentes ab anno decimo-octavo usque ad vigesimum cogebantur oculis lustrare vicinas regiones, ut cum ingrueret necessitas, essent regionum, viarum, & locorum periti, & dicti sunt ἐπίσκοποι τῆς χώρας regionis inspectores. Cicero Lib. 7. Epistolar. ad Atticum dicit, se à Pompejo totius Campaniæ Episcopum constitutum. Ezechiel, qui Cap. 33. dicitur *Tsophe* Speculator, dici potest Episcopus. Vide plura supra. Omnes qui quovis modo præsunt, ἐπίσκοποι, ἔφοροι, superintendentes, inspectores, inspectatores, dici possunt. Rectè igitur Everardus ait, non esse firmum argumentum ductum à vocis etymo quando est excessus verbi, ut cum significatio excedit rem significatam, & potest aliis rebus communicari, ut

De Civit Dei Lib. 19. cap. 19. Cauf 8. q. 1. Cap. Qui Episcopatum.

ut Episcopi, inquit, *dicti sunt quasi Superintendentes, sed sunt & alii Superintendentes.* Legal.Loc.4
Quod ad res ipsas attinet, officia Archiepiscoporum, Episcoporum Anglicanorum, & Superintendentium Ecclesiarum Germanicarum, non sunt eadem. Inter eos qui approbarunt Articulos Smalcaldicos, de quibus supra, erant quidam Superintendentes, Urbanus Regius Ecclesiarum in Ducatu Luneburgensi Superintendens, Æpinus Hamburgensis, Fontanus inferioris Hassiæ Superintendens. Saravia fatetur, Superintendentes differre ab Episcopis Anglicanis. *Forma autem regiminis Ecclesiastici Anglicanæ Ecclesiæ in aliquibus ab illis* (nempe Germanicis) *discrepat.* Cap. 24. pag. 298. Dixisset in multis, & longe aliam esse formam regiminis. Schultingius in Anacrisi Hierarchica ait; *Tametsi Lutherani omnes & Calviniani etiam quidam, ut Zepperus Pastor Herbornensis in suæ Politiæ libris, & alii, Superintendentes constituant, tamen isti adeò inter se diffident, ut nemo alteri velit cedere, nemo alterius sententiam sequi, ideoque nullum etiam generale caput ferre possunt, sed quilibet in suo loco, gallus in suo gallinaceo, & Episcopus & Pontifex esse cupit.* Lib. 5. pag. 14. Cupiunt esse Episcopi, non igitur existimat esse verè Episcopos. *A nulla officii pastoralis parte Episcopi vel Inspectores Ecclesiarum* (quos etiam Decanos & Superintendentes vocat Zepperus initio Capitis) *exempti aut immunes sunt. Gradum, non potestatis, sed ordinis, sustinent, eumque temporarium & definitum. Communi disciplinæ & censuris Ecclesiasticis subjacent. Nullas ipsi pro suo arbitrio leges condunt. Propria authoritate nihil agunt, sed communi omnia Synodi fratrum & pii Magistratus consensu & decreto.* De Polit. l. 2. c. 14. p. 519. Item; *Quemadmodum Senatus Consulem requirit, qui primariam reipublicæ curam gerat; oculatissimè, ne quid detrimenti ea capiat, observet; Senatum convocet; de proponendis cogitet; vota colligat; authoritate sua totam actionem gubernet; contentiosos & exorbitantes compescat; consulendo, monendo, hortando aliis præeat; communi consilio decreta exequatur: ita ministrorum etiam collegium talem quempiam desiderat, quem reliqui revereantur & observent in iis de quibus, secundum communia conventus ipsorum & pii Magistratus decreta atque sententiam, ipsos monent & exhortentur.* Pag. 522. Item; *Ut ergo summam hactenus dictorum colligam, certis Ecclesiis, & ministrorum collegio Præsidem & Inspectorem præfici oportet, ordinis, politiæ, & pacis conservandæ gratia, qui sic dignitate alios antecedat, aliisque præpositus sit, ut à nullis tamen omnium ministrorum officii partibus immunis ipse sit: & sic alios observet, ut ipse tamen in verbi divini obedientia, & disciplinæ ratione, aliis etiam reciproca quadam obligatione & lege subjectus sit.* Pag. 524. Et quòd, sicut ab omnibus simul Ecclesiarum ministris quibus præest eligitur, sic convocatis omnium simul Ecclesiarum quibus præest senioribus & ministris destituatur, secundum formam Ecclesiæ peregrinorum Londini in Anglia per Eduardum Sextum institutæ anno 50, approbat. Pag. 529. Superintendens Zepperi gradum ordinis, non potestatis, obtinet, eumque temporarium & definitum; ut Consul in Senatu præest, & reciproca obligatione iis quibus ordinis causa præest, subjectus. Si talis sit etiam Superintendens Lutheranus, vel si paulò majorem habet potestatem, & sit Præses perpetuus in Synodis, Classibus, vel Consistoriis, multum tamen differt ab Episcopo Anglicano. Episcopus Anglicanus mandante Rege eligitur à Capitulo & denuò consecratur, quia Episcopatum à Presbyteratu ordine diversum profitetur. Ecclesiarum omnium suæ Dioeceseos, non modo Inspector, sed etiam Pastor est, non ullius particularis Ecclesiæ seu parœciæ, & solus singulari potestate jurisdictionem exercet in omnes illas Ecclesias earumque Pastores per se aut per Cancellarios, Officiales, Commissarios, & Archidiaconos suos, nec ulla obligatione reciproca subjicitur omnibus, fortè 300 aut 500, ministris Ecclesiarum quibus præest. Mitto pompam, luxum, dignitatem sæcularem, Baronias, & similia quæ sunt accessoria ad Episcopatum Anglicanum. An talis est Superintendens Lutheranus?

ranus? Nequaquam. Archiepiscopus Anglicanus absque Synodo & Episcopis exauctorare Coepiscopos potest, appellationes ab Episcopis suffraganeis recipere, eorumque Consistoriis, & quatenus Primates, etiam omisso medio, leges etiam de Politeia Ecclesiastica condere unà cum Principe, & pleraque alia de quibus supra Cap 3. & Cantuariensis habet Curias Facultatum & Dispensationum, Curiam Prærogativæ, Curiam Audientiæ, Curiam de Arcubus, Curiam Peculiarium; habent Archiepiscopi Præcedentiam supra omnes Duces regni, & ornantur titulo Clementiæ. An tales Germanici Superintendentes Generales aut Provinciales? Nullibi nisi in Romana Ecclesia habent Pares Patres Anglicani. Non tamen dissimulandum est Superintendentium prostasiam præsertim ubi perpetua, & qualemcunque, quam habent, potestatem, non esse probandam. Gualterus Epistola ad Th Bezam dicit, Superintendentes Lutheranos in Germania nimia potestate armatos, adeo ut nihil non licere sibi putent. Extat Epistola in Erasti Confirmatione Thesium de Excommunicatione. Et alibi acrius invehitur; *At non inter Pontifices modò & Episcopos, dispensatores illi nequam inveniuntur, sed apud eos etiam, proh dolor, qui Euangelii doctrinam puriorem profitentur. Quam procul enim ab istorum moribus absunt Superintendentes quidam, qui in multas Ecclesias jus sibi sumunt, & non solum illis contra Christi præceptum, verum etiam earum ministris superbè dominantur? Et cum multorum corruptos mores facilè ferant, eos tamen ferre nequeunt, qui vetus illud Papisticæ doctrinæ fermentum improbant, & simpliciter veteris Ecclesiæ sententiam tradunt. Quam primum enim istis verbulum aliquod excidit quo crassa ipsorum opinio perstringitur, mox, ceu Catones quidam è Cœlo delapsi, eos ad suum quasi tribunal citant, nec rationem doctrinæ ab eis exigunt, sed ut nondum convicti errorem & culpam agnoscant, petunt, & in hominum quorundam verba jurare cogunt, quorum authoritatem ipsi supra omnes primitivæ Ecclesiæ doctores atque Martyres eminere volunt. Quod si obedire detractent, ad amicum colloquium aut disputationem sese offerant, & ut rationes ipsorum audiantur postulent; tunc novi isti omnium doctrinarum censores majori rabie accensi apud Principes eos accusant, & odiosis Sacramentariorum & Suermerorum nominibus gravatos ab Ecclesiarum ministerio deturbant, & cum uxoribus atque dulcissimis liberis in exilium ejiciunt. Annon hoc est conservos & ancillas in domo Dei percutere? Adde his, quod iidem illi amplissimis stipendiis ditati cum ebriosis aulicis comessantur & ludunt, fame interim tantum non pereuntibus multis verbi administris, qui tenuissimo salario tanquam pecudum pastores conducti in diem victitant.* Superintendentis Lutherani tyrannide describenda depingit certè mores Episcoporum Britannicorum. Similes sunt moribus, licet potestate impares sint. Si Pumiliones Germanici tantum sæviunt, quid censendum, putas, lector, de Gigantibus Britannicis? Nam illi ad istos sunt, ut Pumiliones ad Gigantes. Britanici etiam eo insolentiores, quod potestatem suam se ex jure divino habere jactitant, Germanici tantùm jure humano & libera Pastorum cessione suam niti profitentur.

Pag. 379.

In Lucam Homil. 132. folio 344.

In Episcopatu Anglicano sunt hæc quatuor præcipuè observanda. 1. Derivatio potestatis ipsius. 2. Singulare illius exercitium. 3. Deputatio aliorum, ad ejusdem exercitium. 4. Extensiva potestas

Quod ad primum attinet, jurisdictionem suam derivant à Rege immediatè ut à capite & fonte, sicut Pontificii à Summo Pontifice. Potestas jurisdictionis apud illos est tota in uno Pontifice ut in suo fonte, in inferioribus non nisi derivata & limitata Sic & apud Anglos potestas jurisdictionis omnimoda est unita coronæ Regiæ, & à corona Regia manat ad Commissarios celsæ commissionis, ad Episcopos, aliosque Ordinarios. Vir illustris Eduardus Cocus, assertor strenuus libertatum Patriæ, Legum Anglicanarum peritissimus, in Relationum Parte Quinta,

nempe

nempe de Jure Regis Ecclesiastico, hæc habet verba, editione latina folio 8. *Quæ omnia* (nempe membra corporis politici) *lex bifariam in Clericos & Laicos dividit, qui utrique proximè & immediatè sub Deo suo capiti* (nempe Regi de quo paulo ante) *subjiciuntur & obsequuntur. Regium etiam politici hujus corporis caput plenaria & integra potestate, prærogativa & jurisdictione, ad suum cuique hujus corporis membro distribuendum cujuscunque loci ac ordinis, in omnibus causis Ecclesiasticis vel sæcularibus, instructum est & armatum, aliàs totius corporis caput non esset. Et perinde ac in sæcularibus Rex in foris judicialibus causas temporales judicat & determinat juxta leges Angliæ temporales: ita in causis Ecclesiasticis & spiritualibus, scilicet Blasphemia Apostasia, Hæresibus, Schismatibus, Ordinibus conferendis, Clericorum admissionibus & institutionibus, rerum divinarum celebratione, ritibus Matrimonialibus, Divortiis, Bastardiis generalibus, Decimarum jure & earundem subtractionibus, oblationibus, obventionibus, dilapidationibus, Ecclesiarum reparationibus, Testamentorum probationibus, administrationibus, Simoniis, incestibus, fornicationibus, adulteriis, castitatis oppugnationibus, pensionibus, procurationibus, appellationibus Ecclesiasticis, pœnitentiæ commutatione, & aliis* (*quorum cognitio ad communes leges Angliæ non spectat*) *à judicibus Ecclesiasticis determinandæ & decidendæ sunt juxta hujus regni regias leges Ecclesiasticas. Quemadmodum leges, quas Athenis Romani transtulerunt, cum ab ipsis comprobatæ & confirmatæ fuissent, eas nihilominus jus civile Romanorum nominarunt; ut etiam Normanni plerasque ipsorum leges ex Anglia mutuo acceptas nomine legum vel consuetudinum Normanniæ insignierunt. Sic licet Angliæ Reges Ecclesiasticas, quas habent, leges ab aliis deduxerunt, ex illis tamen, quotquot hîc generali omnium consensu approbatæ fuerunt, appositè & rectè Angliæ leges Regiæ Ecclesiasticæ appellantur. Quod quicunque negaverit, idem denegat Regem plenarium habere potestatem, justitiam in omnibus causis suis subditis administrandi, vel crimina & delicta infra hoc regnum puniendi. Quia, ut jam liquido constat, determinatio tot & tanti momenti causarum in cognitionem legum communium non cadit, & consequenter Rex non est absolutus Monarcha, nec caput totius integri corporis hujus regni.* Sensus est, ut Rex in foris judicialibus causas temporales judicat & determinat juxta leges Angliæ temporales: ita in foris Ecclesiasticis causas Ecclesiasticas & Spirituales judicat & determinat juxta leges Angliæ Ecclesiasticas. Non disputat Vir Illustris, an jure divino ita fiat, tantum refert leges & infert quæ supra dixit. In eundem sensum Whitgiftus Episcopus Cantuariensis scribit. *Agnoscimus omnem jurisdictionem, quam habet aut exercet ulla Curia in Anglia, sive Civilis sit sive Ecclesiastica, exerceri nomine & authoritate Majestatis Regiæ & ab ipsa ut suprema gubernatrice descendere.* Item; *Reginam exercere supremum suum regimen in omnibus causis, in Civilibus per Cancellarium, in Ecclesiasticis per Archiepiscopos. Quamvis autem procedendi formulæ, & processus in Curiis Ecclesiasticis,* inquit Vir Illustris, *sint sub Episcoporum &c. nominibus, non sequitur Curias illas non esse Regis, vel legem juxta quam procedunt non esse Regis legem. Sit hoc exemplum instar multorum. Quilibet Visus Franc. Pleg. à subdito in nomine Domini sui tenetur, & tamen Regis est Curia, & omnes in ea processus ad Regis leges diriguntur, subditique quamplurimi Curias ex Recordo, & alias in Anglia tenent, juxta tamen Regis leges & Regni consuetudines in eis procedunt.* Relationum Part. 5. fol. 39. Videat plura lector supra. Actus igitur jurisdictionis Ecclesiasticæ exercentur authoritate derivata à Rege. Si authoritatem illam Civilem appellare libet, tum actus spiritualis naturæ, ut sunt excommunicare, officio destituere &c. civili authoritate peraguntur, quod absurdum est. Sed cum impossibile sit, ut elevetur supra naturam suam authoritas civilis ut fiat spiritualis, sequitur spiritualem potestatem coronæ Regiæ unitam esse, & ab ista derivari Episcoporum jurisdictionem ordinariam. Potest etiam Rex Episcopos creare

Repl. p. 680.

Pag. 381.

abs-

absque Capitulo, quando libitum fuerit. Annosus Verementanus ex eo inter alia, quòd Pontifex Episcopos à plebe & Clero non electos Ecclesiis præficiat, aut præficere possit, colligit, Episcopalem potestatem in Romano Pontifice velut in fonte contineri & ad Episcopos derivari. *Libenter enim in Romanum Pontificem, quod Episcopos à plebe & clero non electos Ecclesiis præficiat, velut in divini juris violatorem involares. Sed modum non invenis, hoc quo præstare possis, quin eadem opera in Regem Serenissimum Magnæ Brittanniæ irruas. Is enim in regnis suis tanquam supremus Pontifex Ecclesiastica gubernat, quos placuerit Episcopos Ecclesiis præficit, nec eos Clero, nedum populo, eligendos permittit.* Hæc dicta in Spalatensem à scriptore illo, quisquis est. De Episcoporum creatione, nominatione imaginaria Capituli, electione, & potestate regia creandi Episcopos absque imaginaria illa Capituli electione, diximus supra Capite primo, ut & de derivatione potestatis Episcoporum ab authoritate regia.

Monarch. Eccl. Lib. 2. pag. 402.

Quod ad secundum attinet, audiamus censuram Francisci Baconi, qui post creatus Cancellarius Angliæ. *Duæ sunt*, inquit, *circumstantiæ in Episcoporum administratione in quibus nunquam mihi satis fuisse factum confiteor. Una est, singulare exercitium authoritatis; altera ejusdem deputatio. Quod ad primam, Episcopus confert ordines solus, excommunicat solus, judicat solus. Hoc videtur esse absque omni fere in regimine exemplo, & proinde verisimile est irrepsisse degenerantibus & corruptioribus seculis. Videmus summos Reges & Monarchas suum habere Consiliariorum Senatum. Nulla est Curia temporalis altioris naturæ ullibi, ubi authoritas in unius persona residet. Bancus regius, Bancus Communium placitorum, & Scaccarium* (utar Juridicorum stilo forensi in translatione, sicut Camdenus in Britannia,) *sunt Banci*, vel fora, *plurium definito numero judicum. Cancellarius Angliæ habet parastasiam duodecim Magistrorum Cancellariæ. Magister Generalis Curiæ Wardorum habet Curiæ suæ Senatum; sic & Cancellarius Ducatus. In Scaccario Dominus Thesaurarius cum Cancellario & Baronibus conjunguntur. Magistri Requestarum semper uno plures. Assissarum Justitiarii semper duo. Dominus Præses in limitanea regione & plaga Septentrionali habet Senatum. Camera Stellata est cœtus consiliariorum Regis, Dominis spiritualibus & temporalibus aspersus. Ita ut in omnibus Curiis, qui præcipuus, semper habet Collegas aut Assessores. Simile reperiri potest in aliis ritè administratis apud exteros regnis, ubi jurisdictio adhuc magis distribuitur, ut in Curiis Parliamentorum Galliæ & aliis locis. Nemo negabit actus, qui exercentur per jurisdictionem Episcopi, non minoris esse momenti, quam qui in civilibus curiis. Nam hominum animæ majoris pretii sunt quam corpora, sic etiam existimatio. Habent suas infirmitates Episcopi, nec exempti sunt à communi illa maledictione in omnes viventes denunciata. Væ soli, nam si ceciderit &c. Imò authoritas causarum spiritualium primùm concessa, pluribus commendatur; Dic Ecclesiæ, quod non fit in temporalibus. Et in causis communibus Ecclesiastici regiminis, habentur totius Cleri conventus in Conciliis, æque ac Ordinum in Comitiis. Unde igitur singulare istud jurisdictionis exercitium? Certe judico, & non absque ratione, ut arbitror, quod ab initio non fuit ita, & quod Decanus & Capitula erant Concilia juxta Episcoporum sedes & Cathedras, erantque illis Presbyteria & Consistoria, & immiscuisse se non modo reditüum & bonorum administrationi, sed etiam & multo magis jurisdictioni Ecclesiasticæ. Sed illud probabile est, Decanum & Capitulum, in rebus quæ lucrum & mundum spectabant, pertinacius adhæsisse Episcopo, nec suum jus amittere voluisse. Sed quod ad jurisdictionem, quia æstimabant rem laboris & assiduæ inspectionis plenam, permiserunt Episcopo irreptare, & usurpare, idcirco durat unum, interiit alterum. Et videmus Pontificem Romanum, (fas est ab hoste doceri, & absque dubio prima illius Ecclesiæ instituta erant præstantissima,) omnem Ecclesiasticam jurisdictionem exercere quasi in Consistorio. Et ex quibus consistit istud illius Consistorium? nonne*

In 8. pag. 107.

nonne

nonne Presbyteris Parœcianis Romæ, qui se Cardinales indigitant, à Cardinibus mundi, quia venditat se universalem totius orbis Episcopum? Atque iterum quasdam ejus umbras durare videmus, in quantum Decanus & Capitulum pro forma eligunt Episcopum, quod in jurisdictione summum est, & quod, quando Episcopus confert ordines, si qui fortuito adsunt Presbyteri, advocat, ut una cum ipso manus imponant, & quædam alia particularia sunt. Idcirco id videtur mihi pium & æquum, & primæ institutioni consentaneum, ut Episcopi in causis gravioribus, & quæ spiritualem postulant dijudicationem, ut ordinatione, suspensione, deprivatione ministrorum, excommunicatione ad genuinum & proprium usum restituta, ut post indicabitur, sententia ferenda in validitate matrimonii & legitimationibus, judicio causarum criminalium, ut Simoniæ, incestus, blasphemiæ, & similium, non debet solus & absque assistentia procedere. Qui articulus reformationis talis est, ut institui possit sine strepitu, & res illius naturæ, quæ addet robur Episcopis, gratiam conciliabit inferiorum graduum Prælatis, & fœliciorem processum & determinationem causarum quæ agitabuntur. Et ut optarem robur illud addi Episcopis tuis in Senatu, ita non indignum est Majestatis vestræ Regiæ pensiculatione, num convenire judicaverit corroborandum generale Cleri Concilium domum Convocationis, cujus potestas tunc cum pars Regni suspecta erat ob hominum non multos abhinc annos præstitum Pontifici Romano, cohibita fuit, qui ordo nulli jam cedet in fide & obsequio erga Majestatem vestram. Ubi hic dicitur, Decanum & Capitulum primitùs fuisse Episcopo à Consiliis, intelligendum est cum primum constituerentur Decanus & Capitulum, non cum primum instituerentur Episcopatus, multò minus cum communi omnia Presbyterorum consilio gerebantur absque Episcopo. Presbyteri erant ante Episcopum, & cum primum Episcopi Presbyteris præpositi sunt, simplices erant Præsides, & quasi Decani. Non erat alius à Præside Episcopo Decanus, nec differentia erat inter Presbyteros Cardinales & non Cardinales, Canonicos & non Canonicos per multa sæcula, ut illi, non isti, essent Episcopo à consiliis, ut ostendimus ex ipso Bellarmino Capite superiori, & ex Fildo Hierarchico: sed omnium totius civitatis Presbyterorum consilio omnia gerebantur, ut si jam Londini omnes Ministri Parœciani constituerent unà cum Episcopo Senatum Ecclesiasticum, eumque pro totali civitatis parœcia, non pro Chorepiscoporum ditionibus. Tantum abest, ut instituta Romanæ Ecclesiæ prima fuerint præstantissima, licet respectu Monarchiæ Pontificiæ valde speciosa, ut ille delectus quorundum alios Pastores legitimos regimine suarum Ecclesiarum, qui ipsis præ aliis chariores erant, spoliarit, à communi etiam regimine extruserit, & Cardinalium dignitatem amplificarit Ex Babylone illa mystica sede Antichristi præstantissima regiminis instituta non expectanda, nec petenda sunt. Cardinales illi tamen erant Presbyteri Parœciani, & Diaconi civitatis Romæ, non ita Canonici seu Præbendarii nostri in civitatibus Episcoporum sedibus. Sed & Capituli istud commune regimen tandem etiam exolevit. Quàm periculosum igitur est recedere ab ea regiminis forma, quæ præscripta est in divinis tabulis, & peregrinas alias comminisci regiminis species? Quod dat Politicus, accipimus, & cujus pudeat Episcopos Anglicanos, quod Pontifex Romanus omnia administret quasi in Consistorio, quod habeat Senatum Cardinalium quorum consilio utitur: illi nullum Senatus usum habent nisi cum agitur de distrahendis Ecclesiæ bonis, requiritur Capituli consensus. Et qualis quæso illa regiminis forma quæ ne in republica bene constituta probatur? *Pœnæ, suspensiones, excommunicationes, in consistorio Episcopi procedunt ab authoritate & judicio unius Episcopi, si adsit; vel à sententia & potestate Vicarii Generalis, aut unius Commissarii, si absit. Imò nonne omnes ejusmodi censuræ in Archidiaconi consistorio procedunt ab unius Archidiaconi authoritate, vel si abfuerit,* *Assertio Veræ Christianæ Polit. pa. 367. 368.*

à singulari Officialis ipsius authoritate? Sed simile reperiri non potest in republica, ubi administratur justitia in causis criminalibus alicujus unius subditi ministerio. In foro juris quod Bancum Regium vocant, quòd Rex in eo præsidere solebat, Capitalis Justitiarius Angliæ solus absque tribus vel quatuor assessoribus Justitiariis legem aut statutum interpretari non potest, ubi oritur controversia de interpretatione legis aut statuti; sed possunt alii tres, si in aliam cesserint sententiam, forum trahere in suam interpretationem, nec potest solus in reum pœnam decernere, nisi prius confitentem, aut duodecim virorum, quos juratores vocant, inquisitione examinatum. In foro, quod Bancum Communem vocant, quia communia placita inter subditos, ex jure quod commune dicitur, in eo agitantur, Capitalis Justitiarius similiter habet justitiarios assessores tres vel quatuor. *Et nonne satis constat*, inquit ipse Dounamus, *quòd judices in Banco Regio aut Communium Placitorum, qui sunt Justitiariorum Capitalium Parastatæ, eorum cuilibet conjuncti sunt, ut ad auxiliandum in recte administrando judicium, ita etiam ad reprimendum, ne pro arbitratu solus judicet.* In Curia Wardorum seu Pupillorum præter Magistrum Generalem habent Supervisorem liberationum, Receptorem generalem, Attornatum seu Advocatum generalem, & alios. Sic in æquitatis foris, ut in Cancellaria & Curia Requestarum, ubi pauperum & regiorum famulorum causæ cognoscuntur, sunt plures. Percurrit singula juris & æqui fora usque ad infima in regno Anglicano Assertor Politiæ Christianæ, & ostendit jus administrari in singulis per plures, non per unum. Aliunde igitur, Babylone nempe, advenit singulare Episcopi aut ejus Cancellarii, Archidiaconi ejusve Officialis, regimen. Nam non congruit cum regimine reipublicæ Anglicanæ. Non hæc dico, quòd regimen Ecclesiæ vellem conforme Civili, sed quod puderet Ecclesiasticos ea regiminis forma uti, quam bene constitutæ Respublicæ, quantum potest fieri, repudiant.

Def. Lib. 3. pag. 143.

Quantum ad tertium, nempe Deputationem, attinet, Episcopus Anglicanus spoliatis Consistoriis & Decanatuum Classicis Presbyteriis sua potestate, etiam Capitulo, quod istius Senatum & Presbyterium vocant Hierarchici, omnem ipsorum potestatem sibi soli vendicavit, quam tamen solus exercere non potest. Sed quia oneri impar est, necesse habet potestatem aliis communicare. Nec remittit ad Presbyteria & Ecclesias jura sua, sed transfert in novitiam quandam prolem purioribus sæculis ignotam, Vicarios, Cancellarios, Archidiaconos, Officiales, & Commissarios, Decretalium Romani Pontificis excrementa. Pedum Pastorale à propriis pastoribus abstulit, & tradidit in manus extraneorum, quibus ovium nulla cura. Sed pergat Politicus in Censura sua. *Quod ad secundam circumstantiam, nempe deputationem authoritatis ipsorum, attinet, neque illius certum & firmum fundamentum video, ut quæ ab exemplis & regulis recti regiminis aliquantulum discrepet. Episcopus exercet jurisdictionem suam per Cancellarium, Commissarium, Officiales &c. Vidimus in omnibus per orbem legibus munera quæ requirunt peritiam & fidem non transferri aut exerceri per Deputatum, nisi expresse contineatur in Originali & eo casu habetur legitimum. Nullus unquam judex in ullo foro constituit Vicarium. Episcopus est judex, & quidem naturæ sublimioris. Unde igitur provenit, quod alium surrogat, cum fiducia omnis, ut dictum, sit personalis & inhærens, nec in alium transferri possit? Certè quod ad istud etiam, Ab initio non fuit ita. Sed probabile est, cum Episcopi nimium se addicerent pompæ hujus sæculi, & evaderent Magnates in Regnis, Principum Consiliarii, delegasse jurisdictiones quæ magis propriæ erant, ut res conditionis longe inferioris quam quæ amplitudinem suam illustrarent, & tunc instar Regum & Comitum Palatinorum volebant habere Cancellarios & Judices. Sed exemplis Regum & Magnatum se tueri jure non possunt. Nam duæ sunt rationes, ob quas Reges administrant jus per judices suos, licet ipsi*

sint

sint summi judices. Prima est, quia officia Regum sunt maxima ex parte hæreditaria. Et est regula juris, quod officia hæreditaria sunt res quæ magis interesse quam fiduciam sonent, quippe quæ mulieribus, infantibus, lunaticis, idiotis, aliisque, qui inepti sunt ad jurisdictionem per semetipsos exercendam, deferri possint, & proinde secundum omnes leges talia per delegatos administrari possunt. Secunda ratio est propter jurisdictionis suæ amplitudinem, quæ tanta est, quantam vel Natalium à majoribus aut à Deo gladii jus effecerit. Idcirco Moses, qui gubernator erat populi non adeo numerosi ejusque congregati unà in castra non per provincias & civitates dispersi, & ipse Spiritu extra ordinem instructus, non tamen par erat solus regendo per se populo, & judicium ministrando; sed consilio soceri sui Jethronis à Deo probato substituit Seniores & judices: multò magis id possunt alii Reges & Principes. Est & alia tertia ratio à præsenti instituto non valde aliena, nempe quod Reges, vel Rerumpubl. suarum respectu, vel patrimoniorum suorum amplitudinis ratione, sunt plerumque in causis partes, & tunc judices stant medii inter eos eorumque subditos. Sed in Episcopo nihil horum firmum est. Nam primùm, munus est electivum & ad vitam, non patrimoniale nec hæreditarium munus, peritia, fiducia, & donis idoneis dignum. Quod ad secundam rationem, verum est, jurisdictionem ipsorum esse latam & amplam, & quod horæ ipsis dividendæ sunt secundum operam navandam tam in verbo & doctrina, quàm in jurisdictione & regimine: Non tamen capio, posito quod judicia in Curiis administrentur sincere & absque artibus obliquis excogitatis ad multiplicandas causas ob feodorum seu salariorum *quæstum, quin tamen Episcopus in causis majoris momenti per se judiciali munere fungi possit. Nam oculis nostris cernimus Cancellarium Angliæ expedire causas æquitatis totius regni, quod non provenit à præstantia personæ honoratissimæ illius, qui nunc locum illum possidet, sed semper ita fuit, quamvis magis aut minus onerosum litiganti, quò magis vel minùs valebat ille causas expediendi facultate. Si, quod ante dictum, oportere Episcopum laborando in sermone & doctrina horas, ut plurimum, collocare, retorqueatur; regero, & Cancellarium negotiis Regni maxima ex parte otium suppeditasse, quippe qui plerumque tales erant, ut in ipsorum consilia Reges nostri maxime recumberent. At Episcopus, cujus ditio non tam ampla nec lites adeo multiplices, ubi referendi beneficium & certiorem reddendi per libellos ultro citroque missos inter viros delectos & idoneos ad actionum processus maturandos, aliaque adjumenta, quæ ordinarie occurrunt in jurisdictione, obvia sunt, ipse munus suum obire potest. Est & aliud adminiculum. Causæ ad eum delatæ sunt de decimis, legatis, bonorum administratione, aliisque rebus testamentariis, item matrimonialibus, ministrorum accusationibus ad suspensionem, deprivationem, aut degradationum tendentibus, Simonia, incontinentia, hæresi, prophanatione Sabbati, & id genus aliis, quæ aliis offendiculo sunt. Harum duæ primæ, meo judicio, cæteris absimiles sunt, nempe de decimis, & testamentariis. Sunt enim res natura sua temporales & emolumentum offerunt, licet temporalium judicum benignitate & venia permissum fuerit Curiis Ecclesiasticis iis se immiscere. Prioribus, ut Clerici possent contendere coram judicibus suis pro eo quod ad sublevandæ vitæ subsidium datum erat Posterioribus, quia defunctorum Testamenta exequutioni mandanda curare opus pium habebatur. Sed quod ad illas duas attinet, potest Episcopus absque graviore ullo periculo deonerare in judices ipsius ordinarios. Existimo etiam sic futurum ut lites illæ majorem numerum conficerent.. Quod cæteras attinet, quæ peritiam & dijudicationem spiritualem desiderant, ratione naturæ ipsarum, aut offendiculi quod ex eis oritur, æquum est, meo judicio, ut Audientia* (sic Canonistæ de judicio Episcopali loquuntur) *non nisi per Episcopum ipsum concedatur, adhibitis, ut ante subindicatum, Parastatis. Necessarium etiam esset, ut Cancellarius, aut alius qui simili sub Episcopo fungitur munere, juris civilis peritus, ipsi vacaret ad eum erudiendum in formulis juris & praxi forensi Curiæ; quod si fieret, minùs necessaria esset Officialis Curia, de qua tot jam excitantur*

que-

querelæ. Si causæ illius generis ante dictæ ad Episcopalem Audientiam deferentur, nugatoriæ lites reprimerentur, & causæ competentes majori gravitate & sinceritate disceptarentur. Politicus iste absque dubio plura dixisset in Deputationem istam, si non cavendum sibi potius duxisset, ne nimia libertate sibi crearet periculum. Dixisset dividendas & contrahendas esse Dioeceses, ut Episcopi facilius per se munere fungi possint unà cum aliis ut in Senatu. Dioeceses ampliores sunt quàm ut eas brachiis suis circumplecti possint: pertinaciter tamen retinent, ne quid desit ad luxum & pompam. Dicit Duarenus, *Sed nec ea jurisdictio ab Episcopis ipsis nunc exercetur, quod olim non solum magna cum gravitate & decore, sed etiam lenitate ac simplicitate fiebat; sed à vicariis quibusdam juridicis, qui officiales vulgo dicuntur. Quorum auditoria calumniis, imposturis, ac strophis forensibus, quæcunque regia ac prophana tribunalia longè superant.* Non dubito tamen, quin, si Episcopi ipsi in consistoriis suis exercerent jurisdictionem sub larvata gravitate gravior grassaretur tyrannis. Episcopi Pontificii & nunc & superioribus sæculis personata gravitate Anglicanis nostris non inferiores, & tamen crudeles tyranni, de quibus Lutherus; *Perinde habet in Episcopis malis & impiis, ac si Satanas ipse mitratus & annulatus in Cathedra sedens populo imperaret.* Possunt igitur Episcopi Anglicani majori cum gravitate sedere in Consistoriis & Curiis suis quam ipsorum Cancellarii aut Vicarii, quia majori cum pompa & habitu Pharisaico, sed non minori tyrannide, quod, quando & ubi ipsi exercent jurisdictionem, ostendunt, nec majori sinceritate, quia fortè denarius Cancellarii non competit dignitati Episcopi. Major & magis genuina gravitas, majorque sinceritas esset, si præsideret Senatus Ecclesiasticus. Quod item consulit Politicus, ut Episcopus utatur consultore Cancellario aut Officiali juris civilis perito ad erudiendum Episcopum, & ut ita fiat, necessarium esse asserit, idem est quod Bilsonus olim respondit. *Quæ hæc dementia est*, inquit, *Presbyteriis vestris earum legum administrationem tribuere quas nunquam possunt vel legere? Primum eos scholis edocendos tradite, deinde, cum legendi eas scientiam nacti fuerint, ad Academias deducite, postremo ubi tantum studio profecerint ut jus secundum eas dicere possint, postulationem pro iis interponite ut civilis curiæ loco in qualibet Parœcia substituantur.* Fingit replicantem: *Quasi vero Episcopi vestri tantam juris scientiam haberent.* Respondet; *Eo magis Cancellariis aliisque jurisperitis opus habent.* Regero; Eo magis Presbyteria Cancellariis aliisque jurisperitis opus habent. Nam eodem jure possunt Presbyteria uti Cancellario consultore quo Episcopus. Imo Episcopus non modo utitur eo ut consultore sed etiam judice. Nam etiam absente Episcopo judicat Cancellarius, absente Archidiacono Officialis. Præterea non instituitur comparatio solum inter consistorium Episcopi & consistorium Parœcianum, sed etiam inter consistorium Episcopi & classica Presbyteria, inter consistorium Episcopi & totius dioeceseos commune Presbyterium, quod Concilium potius vocandum. An non ista uti possunt consultore Cancellario aut alio jurisperito? Sed nugatur Bilsonus. Removeantur à foro Ecclesiastico Decimarum, Testamentorum, Legatorum, & similium causarum judicia, & tunc non opus erit Presbyteriis vel Parœcianis vel Classicis jurisperitorum consilio. Canones de Ordine Ecclesiastico, & præsertim de offendiculis removendis & purganda Ecclesia, pauci sunt, quorum periti Pastores omnes, etiam Seniores, facile esse possunt. Quales quæso sunt Canones regiminis Ecclesiastici, quorum ipsi Episcopi ignari sunt, qui sibi solis vendicant gubernationem Ecclesiæ & proinde quibus opus est consultoribus jurisperitis? *In eodem articulo occurrit dubium*, inquit Cajetanus, *an Episcopus debeat esse doctus & Doctor Theologiæ an Juris Canonici. Ad hoc quidam dicunt, quod licet priscis Episcopis magis scientia Theologica conveniebat, quàm scientia Juris,*

De Minist. & Benefic. lib. 1. ca. 4.

Adversus falso nominatum Ordinem Episcopi Tom. 2. 310.

De Gubern. Cap. 14. pag. 364 365.

In 2. 2. Qu. 85. Art. 3.

quid

quia opus erat contra Hæreticos Theologiæ gladio percutere, hodie tamen quia magis accidunt questiones spectantes ad jus quam ad fidem, convenit magis, quod Episcopi sint in jure periti. Sed hi longe aberrant, tum quia officium Episcoporum, quod eis in consecratione imponitur, est prædicare; materia autem prædicationis non est jus, sed Euangelium, dicente Domino, prædicate Euangelium, sub quo Sacra Scriptura comprehenditur, quæ est verè & propria scientia Theologiæ. Nec minus tenentur hodie quàm olim Episcopi ad prædicandum, quia non minus hodie quàm olim hoc imponitur: quamvis hodie tanta est abusio, quod non sit qui faciat fere usque ad unum. Tum, quia magis tenetur Episcopus ad docendum populum servare ea quæ ad bonos mores spectant, quæ Jesus-Christus mandavit servari, quam docere homines Canones sacros, quos non ipse Dominus sed homines ediderunt. Et infra; *Et propterea, dato quod hodie cessassent quæstiones fidei, maxima tamen necessitas est doctrinæ morum.* Sed cum Episcopi sint Rectores, & sedent ad gubernacula Ecclesiæ, expedit ut non modo Theologiæ sed etiam Juris Ecclesiastici periti sunt, (jus stercoreum Decretalium ablegamus Romam,) ut pedo Pastorali possint regere oves ipsis commendatos. Alioquin cur auferretur pedum aliis Pastoribus & traderetur Episcopo, qui eo uti nescit nisi adhibitis consultoribus juris Canonici aut civilis peritis? Non est Episcopatus regnum hæreditarium, ut propterea non sit necessaria illi Juris Ecclesiastici peritia; sicut in regnis hæreditariis imperat quandoque mas, quandoque fœmina, quandoque puer, & ideo juris peritia non requiritur necessario: sed in eligendo Episcopo eligitur personæ industria & peritia. Raro concionantur Episcopi Anglicani, & *quidem ab hoc opere destiterunt, quia nullam aut minimam sui muneris partem existimant*, ut refert Replicator in Secunda Replica contra Dounamum. Redeamus eò unde digressi sumus. Episcopi Anglicani non modo utuntur Cancellariis & Jurisperitis ut consultoribus, sed etiam surrogarunt ut judices. Atque hæc de Deputatione Jurisdictionis. *Part. 1. pag. 56.*

Quod ad quartum attinet, Extensivam nempe Episcoporum Potestatem, Dioeceses Anglicanæ latius fusæ sunt, quam ut in iis conservari possit vel legitimum & Ordinarium particularis ullius Ecclesiæ regimen, (nam omnes Parœcias Dioeceseos unam constituere Ecclesiam particularem dicunt Hierarchici) per commune Presbyterium, vel Extraordinarium totius provinciæ per Concilia Provincialia. *Constat hinc*, inquit Parkerus, *ne ipsas quidem Provincias veterum Metropolitanorum, quæ multos tamen sub sese Episcopatus habuerunt, adeo latas fuisse, ut nunc Episcoporum Anglicanorum Diœceses sunt. Quis enim non molestum putaret vel totam Diœcesin Anglicanam bis in anno convocari?* Item; *Quorum*, nempe Archiepiscoporum & Episcoporum Anglicanorum, *circuitus immoderatus est, ut qui ad 40 plus Anglicana millaria nonnunquam porrigatur.* De Eboracensi hæc refert Camdenus. *Jam inde Ecclesiastica dignitas in hac urbe convaluit, palliоque ab Honorio P. P. misso facta est civitas Metropolitana, quæ præter duodecim in Anglia Episcopatus, in omnes Scotiæ Episcopos Primatis jure fungeretur: sed ante quingentos annos defecit à sua Metropoli Scotia, & ipsa Metropolis alios vicinos Episcopatus, tenues illos quidem & fere umbratiles, ita devoravit ut jam 4 solum in sua Diœcesi habeat; Dunelmensem scilicet, Cestrensem, Carliolensem, & Mannensem sive Sodorensem in Mannia insula.* Unus igitur Episcopatus Eboracensis devoravit alios 7 tenues quidem, si conferantur cum Episcopatibus qui jam sunt in Anglia, non tamen tenues, si respicias regimen Ecclesiæ. *Fœliciores essent res humanæ, si omnia regna essent parva & concordi vicinitate lætantia*, ait Augustinus. Sic & Ecclesiæ res fœliciores essent, si divideretur unus Episcopatus in plures. Apostoli non alias particulares Ecclesias instituerunt quam parvas, angustis finibus conclusas, & concordi vicinitate lætantes. De Lincolniensi

De Politeia Eccl. Lib. 3. Cap. 19 Sect. 26 pag 293. Sect. 23. pag. 287.

Camd. Brit. edit. Francof in 8. pa. 570.

De Civit. Dei Lib. 4. Cap. 15.

Britann. pag. 430. niensi Diœcesi sic scribit Camdenus; *Horum Diœcesis non contenta angustis illis finibus, quibus in primitiva Saxonum Ecclesia contenti erant Episcopi Siduacestrenses, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa est ut sua magnitudine laborarit. Et licet Henricus Secundus Eliensem Provinciam & Henricus 8 Petroburgensem detraxerit, jurisdictione tamen & comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum censetur, & Parochiales Ecclesias 1247 in sua Diœcesi habet.* Et Lindvodius; *Ubi enim conficitur Chrisma in Ecclesia Cathedrali quæ distat à loco Baptismi forsan per centum milliaria vel amplius; ut est, ponere exemplum, in Diœcesi Lincolniensi, non est imputandum Presbytero sive Curato, si in ipso Sabbato sancto non habeat novum chrisma, cum esset impossibile & ad impossibile nemo obligatur.* Vides non posse observari statutum Johannis Peccham, *quod Presbyteri per se aut per Diaconos aut Subdiaconos à locorum Episcopis annis singulis antè Paschæ solennitatem vel citius fieri poterit, sacrum chrisma singulis Ecclesiis petere teneantur,* propter Diœceseon quarundam amplitudinem. An etiam instituta Christi & Apostolorum, quibus omnes Presbyteri communis regiminis participes esse debent, violanda sunt potius, quàm ditiones Episcoporum minuendæ. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo, Responso Octavo; *Fraternitatem tuam ita volumus in Anglia Episcopos ordinare, ut ipsi sibi Episcopi longo intervallo non disjungantur: quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione alicujus Episcopi convenire non possint. Nam Episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus vel quatuor Episcopis geri non debet.* Addendum erat, & ut veteres alii Ecclesiæ Canones, si non Apostolorum instituta, conservari possint. *Duas habet Anglia Provincias, Archiepiscopatus item duos, Cantuariensem, nimirum, totius Angliæ Primatem & Metropolitanum, & Eboracensem, quibus subsunt 25 Episcopi, Cantuariensi 22, Eboracensi tres reliqui;* sic Camdenus in Britannia. Episcopatuum Anglicanorum plerique plures comitatus obtinent, Lincolniensem omnium maximum sex terminant Comitatus. Franciscus Godwinus Episcopus Landavensis in Commentario suo de Præsulibus Angliæ, in Indice Episcopatuum veterum numerat 52, modernorum 26. Vide etiam lector quæ ex Mucketo attulimus supra Cap. 1. De incommodis & injuriis Extensivæ Potestatis egimus Capite superiori.

Provinciale Lyndewode l. 1. Titulo de Sacra Unct. Cap. Cum sacri verb. vel quanto citius.

Dist. 80. cap. 6.

Pag. 100.

Sunt & alia præter quatuor ista observanda in Episcopatu Anglicano, ut pompa & dignitas, aliaque quæ in sequentibus nobis occurrent. Hactenus de Archiepiscopis, qui sic dicti cum additione. Sequuntur.

Episcopi simpliciter. Quorum in Anglia 24. Quorum considerandus status in Republica, in Ecclesia. In Republica, quòd Titulum habent Dominorum, ratione Baroniæ Episcopatui annexæ; Præcedentiam coram aliis Baronibus in Conventu trium Ordinum, cæterisque Congressibus.

De titulo *Dominorum*, *My Lords*, diximus supra. Hic dicitur, Episcopos isto titulo ornatos ratione Baroniæ Episcopatui annexæ. Prædiorum Domini non sunt Episcopi, sed solùmmodo usufructuarii. Non enim potest vendere, alienare, donare, permutare pro suo arbitrio. Quæcunque olim donabantur Ecclesiæ ad pium usum donabantur. Prædia & possessiones vendebant Domini, & pretia posuerunt ante pedes Apostolorum: *Postquam retinere cœpit Ecclesia hujusmodi possessiones, negare non possum Ecclesiæ Dominium, quorum Dominium verum transferri video donantium voluntate in ipsam Ecclesiam. Et dum dico in Ecclesiam, intelligo cum Augustino, non Episco-*

De Republ. Lib. 9. Cap. 6. Num. 10.

Episcopos, non Prælatos alios, non Sacerdotum Collegia, non Ecclesiasticos solos, sed totum cœtum fidelium: primum quidem & immediatè particularium Ecclesiarum. At profectò à dominis donantibus dominium in totam Ecclesiam aliquam particularem, hoc est in ipsum totum fidelium cœtum illius Ecclesiæ transferri planum est, quia intentio eorum omnium est, ut bona hæc usui communissimo Ecclesiastico inserviant: & in Ecclesiasticis hominibus Ecclesia ipsa nunquam cognovit aliam potestatem, quàm meræ & simplicis administrationis; ait Spalatensis. Bona itaque Ecclesiastica sunt bona communitatis, & dominium ipsorum est penes totam communitatem illam particularem, quatenus est communitas spiritualis & Ecclesiastica, non temporalis, quæ tota communitas est prima & immediata Domina suorum bonorum, & licet totus fidelium cœtus sit horum bonorum Dominus quoad possessionem, quoad usum tamen illa pars sola hujus cœtus his bonis fruitur, quæ indiget & ex Euangelio vivere debet, ut pauperes & ministri, quorum unus est Episcopus. Nec est absolutum ipsius Ecclesiæ dominium in illa bona, sed aliqua ex parte conditionatum, ut loquitur idem Spalatensis: nam non potest Ecclesia hæc bona distrahere extra usum pium & Ecclesiasticum, quia intentio Domini quando Ecclesiæ donavit fuit transferre *Num. 21.* in Ecclesiam Dominium conditionatum ad pios solum usus. *Dominium itaque plenum (non tamen ad prophana) rerum omnium Ecclesiasticarum sive immobilium, sive etiam mobilium, subsistentium, & quarum subsistentia perseverat, usuque statim non consumuntur*, secundum Spalatense, *est penes Ecclesiam, & in tota fidelium communitate*. Commendata quidem fuit bonorum Ecclesiæ administratio quibusdam præsertim Ecclesiasticis, sed non administranda arbitrio solius Episcopi, ut ministrentur & dividantur pro ejus arbitrio per Diaconos vel œconomos, licet paulatim sibi singularem hanc potestatem arrogarit. Et si communitas fidelium viderit Ecclesiasticos administratores malè dividere aut administrare bona illa, potest administrationem illam corrigere ex jure divino. Sed facta bonorum divisione mobilium & immobilium & assignata cuique sua portione & inter alios Episcopo sed majore quàm par erat, invalescente jam avaritia & ambitione, non tamen erant Episcopi Domini prædiorum ipsis assignatorum, sed administratores vel usufructuarii solummodo. At non ea ratione qua sunt usufructuarii Prædiorum, ornantur titulo Dominorum, *my Lords*, Episcopi Anglicani. Nam sic omnes alii usufructuarii, quia sunt Domini fructuum, eodem titulo idiomate Anglicano ornandi essent, Imò, ait Spalatensis, *& Nobiles sive Theologi sive Canonistæ Episcopos faciunt usuarios* *Lib. 9. Cap. tantum, & non propriè usufructuarios, quia neque de fructibus ipsis, solo excepto usu pio,* *7. Num. 46.* *possunt pro lubitu suæ voluntatis disponere.* Utcunque est, fundi Dominus non est. Præterea non quicunque Dominus est fundi aut prædii alicujus, eo ipso ornatur apud Anglos Domini, *my Lord*, titulo. Est tamen vitium sæculorum recentiorum ut & temporalia Episcopatus prædia Baroniæ nomine, & Episcopi ipsi *Baronum* titulo, & consequenter *Dominorum*, ornentur. *Barones autem in An-* *Brit. Edit. glia ultimum locum inter Nobiles Majores obtinent*, ait Camdenus. Et Smithius in *Franc. p. 104* Republica Anglicana dicit, titulum istum, *my Lord*, nemini Baronis ordine infe- *Pag. 29.* riori competere, nisi iis qui muneris alicujus ratione eo cohonestantur. Christus interdixit Apostolis suis non modo jurisdictionem, & imperium civile, sed etiam splendidos titulos, quibus Magnates, Principes, & in dignitatibus sæcularibus positi, condecorantur. Et corpus & umbram, dignitates mundanas, earumque titulos, omnemque strepitum gloriæ mundi, ab Ecclesia sua facessere jussit. Sed de *Jus Regum* hisce supra satis dictum. Tantum addam Johannis Bedæi sententiam. *Unde colligi-* *pag. 45.* *re est, quanta sit malitia atque asinina imperitia eorum, qui Episcopum dicunt Dominum Parisiensem, Dominum Carnutensem, &c. Solus enim Rex illorum locorum Dominus est.*

 Verum

Verum quidem est, in aliquibus Provinciis Episcopos territorii dominos esse, qualis est Episcopus Romanus, & aliquot Episcopi in Germania, quibus adversatur dictum Papæ Nicolai Epistola 8. dicentis eos, qui sub Euangelio Reges sunt & Sacerdotes esse membra Diaboli. Quicquid ergo prætexant Ecclesiastici, certum est eos neque territorium, neque jurisdictionem habere ulla juris authoritate, neque partem ullam imperii meri aut mixi, quale est jurisdictio.

Eadem est Præcedentiæ quæ Titulorum ratio. Eodem interdicto Christi prohibentur. Nam sedere à dextris & sinistris Christi, quem somniabant discipuli fore Monarcham, ejusdem est generis cum Præcedentia ante alios. De Ordine Considendi in publicis conventibus & præcedentia egimus supra.

Non solum ab imperio, jurisdictione, dignitatibus, titulis, & præcedentia discipulos suos cavere voluit Christus: sed etiam ab omni alia Pompæ & Luxus ostentatione, in vestitu, famulitio, victu, ædium magnificentia, & similibus, in quibus peccant etiam Episcopi Anglicani ut dictum supra. Spalatensis, Gersonem istam pompam & luxum improbantem in Tractatu de Temperantia in cibis, potu, & vestibus Prælatorum adducens, ait. *Deinde disputationem reducit ad tria capita. Vel enim inquit, pompam in vestibus, in ferculis, in servitoribus quærunt Ecclesiastici ad placendum Deo, vel ut proficiant proximo, vel ad Ecclesiæ honestatem & authoritatem. Non primum, inquit, quia ex Hieronymo non tenera vestis, sed munditia mentis facit ornamentum Clericorum. Et quia plus placent Deo opera pietatis, in quibus possent expendi ea quæ talis pompa requirit. Non secundum, quia, inquit, plus scandalizat Laicos pompa hæc Clericorum quàm ædificet; plus ad indignationem, & murmur, & invidiam eos excitat, quam ad amorem: & plus auget in eis avaritiam & superbiam quam extinguat: neque potest sacerdos pompaticus verbo & exemplo humilitatem, frugalitatem, & sobrietatem aliis persuadere.* Et infra; *Dum objiciunt, inquit, isti pompatici Sacerdotes, non ad superbiam, non ad excellentiam hoc facimus, sed ut Ecclesia per hoc cum suis servitoribus honoretnr, & sic honorata crescat in sua authoritate. Respondet; Honor debet dari in testimonium virtutis, non propter exteriores divitias vel ornatum. Sicque populum inducunt in errorem, dum ille ab eis discit honorare Ecclesiam propter temporalia ista & non propter bona futura & spiritualia. Alioquin Christus & ejus Apostoli non sufficienter ornassent Ecclesiam & honorassent, quando talia in se contemserunt & aliis spernenda suaserunt.* Ipse Spalatensis cum multa in Episcoporum pompam & luxum protulisset, tandem ait. *Atque ut ego aliquid mihi indulgeam, non sum adeo rigidus ut Episcopum velim instar meri servi aut vilis mercenarii mendici plane vitam agere. Volo itaque Episcopum tantum sumere & seponere, ut ipse præter victum circa crapulam, vestimenta habeat honesta, non pomposa, neque nimium pretiosa, juxta temporum varietatem commoda & opportuna. Famulos necessarios tantum, non ad pompam & nudam clientelam, sed qui hospitibus recipiendis & bene tractandis sint oportuni.* Et alibi; *Reverentia, quam nobis populus exhibet ob solum splendorem externum, est reverentia etiam externa, popularis, plausibilis, tota vana & spiritui nihil proficua: & splendor hic, ut dicebat Bernardus, admirationem, non devotionem, excitat. Si itaque collapsa jam reverentia spiritualis, quæ ad spiritualem populi profectum plurimum valet, dum mihi bona prædicanti credit, meque cum reverentia & devotione libenter audit: quid ad spiritum, quem solum Ecclesia respicit, si populus me tanquam divitem & in mundo potentem ac honoratum mundano solo honore revereatur? Pereat & hæc reverentia, ne ex illa & per illam populus etiam in errorem inducatur, ut ex carnali etiam carnalior fiat.* Ammianus Marcellinus, cujus verba vide supra, licet ethnicus, beatos prædicat non Episcopos Romanos, sed Provinciales quosdam, *quos tenuitas edendi potandique parcissimè, indumentorum vilitas, & supercilia*

De Rep. Lib. 9. Cap. 5. Num. 44.

De Rep. l. 9. Cap. 7. Num. 68.

Lib. 9. Cap. 5 Num. 39.

humum spectantia, perpetuo numini, verisque ejus cultoribus, ut puros commendat & verecundos. Non externo splendore, rerum urbanarum ostentatione, epulis profusis, numeroso famulitio, ædium magnificentia, concilianda est Pastori reverentia, sed ornamentis virtutum. *Quique splendorem hunc eximium in Prælatis & Ecclesiis necessarium, aut saltem utilem & expedientem arbitrantur, falluntur plurimum; & id docentes nihil aliud efficiunt, nisi pallia quædam proferunt, quibus nos miseri turpitudinem nostram quoquo modo obtegamus. Qui nobis Prælatis*, inquit Spalatensis, *nimium applaudunt & nostras cupiunt fovere pompas, avaritiam nutrire, ambitioni arridere, & luxum obducta larva cujusdam decentiæ & honestatis obumbrare.* Marcellus Secundus Pontifex Romanus, cum reformationem instituendam diceret, & metum illum extenuandæ auctoritatis Pontificiæ, quem decessores ipsius objiciebant, inanem fuisse. *Ea enim*, nempe reformatione, *solidum nil tolli, sed vana tantùm speciosa, imo quæ sumptuosa & gravia, Præsulum luxum & pompam, & comitatus frequentiam, sumptus immodicos & supervacaneos, aliaque quibus Pontificis dignitas vilescit potius, quam majorem parit venerationem. Hisce ineptiis amputatis haud dubiè veram auctoritatem, potentiam, existimationem, auctum iri apud omnes.* Meritò Lutherus falsò nominatum ordinem Episcoporum vocat *equestre & heroicum genus sacerdotum, quod se principes Ecclesiarum nominare audet.* Cum probasset ex Act. 20. omnes Presbyteros, & qui nostra ætate Parochi & Concionatores, communi nomenclatura vocari Episcopos, & jure possidere titulum & nomen Episcopi, ait: *Sed Paulus forsan Papistarum libellos & apologias illas miserè consutas non legit. Quinam aliàs ausus fuisset uni urbi plures præficere Episcopos & omnes Presbyteros unius urbis appellare Episcopos, cum non fuerint omnes principes, neque satellitium, neque caballos aluerint, sed vix plebei quidam & infimæ sortis homines? Nam ignoravit forsan Paulus (quod nostro sæculo inolevit) neminem vere magnum Episcopum esse posse, qui non centum equos (ut ille inquit) alat in præsepibus altis, cujus domus non regali splendidà luxu perstrepat, qui non regiis titulis dominationem præfulgeat.* Gratianus ex Concilio Triburiensi hæc habet; *Vasa in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria calices sunt & patenæ, de quibus Bonifacius Martyr & Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit; quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur; nunc è contrario lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus.* Ferrerius Orator Gallus in Concilio Tridentino dixit Episcopis; *Si prius se in Ambrosios, Augustinos, & Chrysostomos, formaverint, & Ecclesiam purgaverint, effecturos, ut Principes etiam evadant Theodosii, Honorii, Arcadii, Valentiniani, & Gratiani.* Non opus est ut immorer in re tam perspicua. *Interrogetur experientia, & magna voce clamabit. Ita est: Nihil verius est. Nam unde fuit tanta Principum & Secularium devotio apud antiquos Ecclesiasticos pauperes & pannosos? Unde tantus honos? tantus cultus? Utique quia pompas tales nihili pendebant. Idcirco tanquam apud bonos & fideles dispensatores copiosissimæ eis ministrabantur divitiæ. Sed postquam insolescere & eis abuti cœperunt, in contraria versa est prior largitio*, inquit Gerson in Tractatu de Temperantia in cibis potu & vestibus Prælatorum. *Res ipsa loquitur immensam quorundam Principum, utcunque pius esset affectus eorum, tantum virus in Ecclesiam sparsisse, ut ex Pixide illa Pandoræ à Poëtis decantata non plus malorum inter homines & calamitatum exsiliisse videatur*; ait Duarenus.

Spalat. Lib. 9. Cap. 5. Num. 40.

Lib. 9. Cap. 7 Num. 31.

Petri Suavis Hist. Conc. Trid. l. 5. p. 438. Edit. Francof.

Tom. 2. pag. 250. de Abrog. Miss. Privat.

Tom. 2 pag. 322. Advers. falso nominatum Ordinem. Episcopor.

De Consecr. Dist. 1. Cap. Vasa.

Petrus Suavis in Histor. Con. Trid. Lib. 8. p. 863. Edit. Francof.

De Benef. & Ministeriis l. 2. c. 4.

In Ecclesia, ratione Vocationis aut Functionis. Ratione Vocationis externæ ad Episcopatum; in qua quædam respiciunt Principem, quædam Episcopos. Principem; idque An-

te electionem; Nominare, Facultatem Eligendi concedere: Post electionem; Regium assensum adhibere, Mandare Archiepiscopo ut confirmet, Ipsi duobusque aliis consecrare, Homagii jusjurandum ab Episcopo novo exigere, possessiones Episcopatus restituere. Episcopos, Archiepiscopum qui confirmet electionem, Ipsum duosque alios qui consecrent ad præscriptum Libri Ordinationum.

De Polit. Pag. 313. Mucketus sic; *Postquam Regis licentia & mandato Episcopi in Anglia à Decano & Capitulo Cathedralium Ecclesiarum infra Diœceses quibus præficiendi sunt eliguntur, illius assensu electi comprobantur, confirmati consecrantur, & tum consecrati homagii juramentum Regi præstiterint, Rex illis vicissim suorum Episcopatuum possessiones restituit.* Assertor Politiæ Ecclesiasticæ veræ & Christianæ sic describit ordinem procedendi. Cum vacat Ecclesia aliqua, ut Cantariensis, Wintoniensis &c. Decanus & Capitulum significant Regi se orbatos esse Episcopo, & supplices rogant Regiam *Pag. 274. 275.* Majestatem, ut concedat ipsis facultatem eligendi alium. Rex Diplomate suo obsignato concedit facultatem, monens, *ut talem eligant in Episcopum & Pastorem, qui Deo devotus, & Ecclesiæ suæ necessarius, nobisque & regno nostro utilis & fidelis existat.* Sed una cum diplomate mittit literas commendatitias, quibus nominatur Episcopus eligendus. Peracta electione iterum rogant, ut assensum Regium adhibeat Domino electo, *to the Lord elected.* Deinde mittit aliud diploma ad Archiepiscopum, vel alium quem delegerit Episcopum, ut comprobatum suo assensu confirmet & consecret secundum ordinem præscriptum. Peracta confirmatione & consecratione, & præstito homagio ac juramento fidelitatis; Breve Regium mittitur è Cancellaria ad eum qui refert bona publicata ad Scaccarium seu Fiscum Principis, mandans, ut illi restituantur temporalia Episcopatus. Potest etiam Episcopus, si libitum fuerit, aliud Breve à Cancellaria obtinere præcipiens clientibus & villicis, ut eum agnoscant suum Dominum. Imaginaria ista electionis forma Ecclesiæ ipsius libertatem in eligendo omnino sustulit. Nihil hîc de consensu, nedum suffragiis populi & honoratorum civium, aut Presbyterorum Diœce- *Petri Suavis Histor. Conc. Trid. pag. 277. edit. Francofurt.* seos. Cum in Concilio Tridentino ageretur de Episcoporum qualitatibus, nulla erat controversia, omnibus in vitia & enormitates Præsulum, atque Ordinis Ecclesiastici, uno ore declamitantibus. Verum Johannes Salazar Episcopus Lancianensis culpam omnem in Aulam Romanam tanquam mali fontem conjecit, quæ in Episcopatuum distributione, non personarum promerita sed operam sibi præstitam contemplatur. *Quem Episcopus Bitontinus excipiens prudenter admodum respondit, immeritò in Curiam Romanam crimen illud conferri, quod aliò sit transferendum: Cum in Germania Episcopatus per electionem, in Gallia, Hispania, Hungaria, per nominationem Regiam, deferantur; in Italia plerique sint de jure Patronatus, & in his qui sunt liberi deferendis, Principum commendationibus, quorum preces sunt armatæ, plurimum sit tribuendum, qui cum excusationem non admittant, Pontifici eorum pro me-* *Pag. 790.* *rito conferendorum libertatem adimunt.* Cardinalis Lotharingius de Episcoporum electione in alia illius Concilii congregatione sententiam dicturus; *Concordata palam damnavit, dicens inter Papam Leonem & Regem Franciscum collationem beneficiorum Regni distributam fuisse, quæ Capitulorum esse debebat: & parum abfuit ut diceret,* *Pag. 447.* *sicuti præda dividi solet inter venatores.* Paulus 4. dicebat, *decretum sibi, ubi aulam suam ab hoc fermento,* nempe Simoniæ, *perpurgarit in eum modum ut ei nemo objecta-*

re possit illud, Medice cura teipsum, & Principibus ipsis ostendere Simoniæ malum in ipsorum aulis grassari vehementius, & ejusdem auferendi non deesse studium sibi, qui Principibus æque ac Præsulibus antistet. De hoc malo Simoniæ in promovendis Episcopis Anglicanis vide quæ supra transcripsi ex Brightmanno. Galli in suis Synodis vertunt se ad planctum & preces. In Synodo Rhotomagensi 1581. dicunt; *Optamus omnes à Deo, atque à Christianissimo nostro Rege supplices precamur, electiones restitui cum veteri & sincera eligendi forma. Sed quoniam impetrandi spes nondum ostenditur, cum contigerit sedem vacare, preces & solennes supplicationes ad Deum ut gregi pastorem det idoneum, fieri mandamus.* Item in Concil. Bitur. 1584. decretum, *ut vacante sede Episcopali fiant preces publicæ, & supplicationes Capitulis indicantur.* Optant autem jus electionum restitui Clero, ut patet ex Concilio Rhemensi 1583. Fœliciores quidem essent res Ecclesiæ, si Clero permitteretur libera electio, quàm cum eam totam aut integram sibi arrogant Principes, aut nominationem & comprobationem, solummodo relicta Capitulo umbratili quadam nominati electione, quæ propriè electio dicenda non est. Nam electio omnis propriè comparativa est, qua à pluribus unus eligitur maxime idoneus. Neque est ista electio per Capitulum probanda, licet integra esset, nec est adeo antiqua. Supra vidimus ex Bellarmino & Fildo, per multa sæcula non agnitam fuisse differentiam inter Canonicos & non Canonicos, Cardinales & non Cardinales Presbyteros, & ætate Gregorii omnes Clericos interfuisse electioni. Sed *postremis* 500. *annis, neque ad Concilia, neque ad electionem admissi sunt omnes Clerici,* inquit Bellarminus, *quod nimis multi essent, sed soli Cardinales.* Et tamen ætate Gregorii erant multi Presbyteri in Romana Ecclesia. Nam si tempore Cornelii circa annum 250. in medio persequutionum regnantibus Idololatris erant 46. Presbyteri Romæ, multò plures erant tempore Gregorii, quando nullus erat in urbe paganus; sic conjicit ibidem ipse Bellarminus. Nec est numerosa Presbyterorum turba justa excludendi aliquem à jure electionis causa. Nam eadem ratione pauci Episcopi evocandi erant ad Concilia Generalia: & Ordinum Comitia minori quam par est consistent numero. Debent igitur omnes Ministri Londinenses convocari ad eligendum Episcopum, & non illi soli qui sunt membra Capituli. Ista electionis forma, licet esset integra in Anglia, nempe per Capitulum, est recentior & nonnisi post invectam istam Canonicorum & Capituli institutionem. *Ad Canonicos solos,* inquit Calvinus, *integra potestas,* nempe eligendi Episcopos, *translata est. Illi in quem volunt conferunt Episcopatum, eum mox in conspectum plebis producunt, non examinandum sed adorandum.* In Germaniæ Episcopi à sex tantum aut octo interdum hominibus eliguntur, fatente Bellarmino. Cum dico omnes Presbyteros habere jus electionis, intelligo non civitatis solummodo, sed totius etiam Diœceseos. Nam si ante divisam massam totius particularis Ecclesiæ Diœcesanæ in partiales seu parœcias, Presbyteri omnes eligebant; non est æquum, ut facta massæ distributione, ita affigerentur suis particularibus parœciis, ut à communibus negotiis excludantur, nec ut una Ecclesiæ pars sit potior jure electionis quàm alia. Sed est & alia electionis forma antiquior, nempe per Clerum & Populum. De Cornelio Episcopo Ecclesiæ Romanæ sic Cyprianus. *Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc affuit, suffragio, & de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio,* quidam codices, *consensu.* De quo etiam narrat; quòd *Episcopatum ipsum nec voluit, nec ut cæteri, quos arrogantiæ & superbiæ tumor inflat, invasit; sed quietus & modestus, & quales esse consueverunt qui ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis conscientiæ suæ, & pro humilitate ingenitæ sibi & custoditæ verecundiæ, non ut quidam vim fecit ut Episcopus*

Bochellus in Decretis Eccles. Gallic. pag. 772.

De Cleric. Cap. 16.

Institut Lib. 4. Cap. 1. Sect. 2.

De Cler. cap. 2.

Lib. 4. Ep. 2.

ſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus ſuſciperet. Nullam vim patiuntur Britannici ut Epiſcopatum ſuſcipiant, ſed pluribus artibus ambiunt.
Lib. 1 Ep 2. Et de Sabino etiam narrat Cyprianus, quod *de univerſæ fraternitatis ſuffragio, &*
Euſeb. Lib. 6 *Epiſcoporum qui aderant judicio Epiſcopatus ei delatus erat.* Cum eligendus erat
Cap. 29. ſucceſſor Anteri, refert Euſebius, fratres omnes in Eccleſia congregatos, & cum multi de compluribus illuſtribus viris eligendis cogitarent, populum Fabianum Epiſcopatu dignum proclamaſſe. In Epiſtola Concilii Nicæni ad
Hiſt. l. 1. c. 9. Alexandrinos & fratres qui in Ægypto, Lybia, & Pentapoli, quæ extat apud Theodoritum, decretum, ut quia à Meleto creati fuiſſent, ſacratiori ordinatione confirmarentur. *Quod ſi quis forte Eccleſiæ Præſul obdormierit, jus eſto paulò antè receptis ſuccedere in locum demortui* εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο
Sozomenus *modò digni viderentur & populus eos eligeret.* Mortuo Auxentio Ariano contendunt
Lib 6 c 24 Mediolanenſes, propterea quod non unum omnes ad Epiſcopatum Mediolanenſis Eccleſiæ capeſſendum deligebant, οὐ τὸν αὐτὸν αἱρούμενοι, tandem communibus ſuffra-
Lib 8. Cap 2 giis ad Ambroſium Epiſcopatum deferunt, ut refert Sozomenus. Refert etiam, Chryſoſtomum ſucceſſiſſe Nectario, ψηφισαμένων δὲ τοῦτο τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, *poſt-*
Th. Lib. 5. c. 9 *quam in hoc Clerus & populus ſuffragia ſua contuliſſent.* Et ipſum Nectarium electum narrat Theodoritus, παντὸς τε κλήρου καὶ πάσης ἐπιψηφιζομένης τῆς πόλεως, cum omni-
Soc l 4 c. 14 um clericorum & *totius civitatis approbatione.* Mortuo Eudoxio Conſtantinopolitano, *Ariani in locum ejus Demophilum ſufficiunt: ſed qui fidei Conſubſtantialis faverant, ſe tempus opportunum nactos arbitrati, Euagrium quendam ipſorum fidei fautorem* προεβάλ-
Soc. l 6 c. 13. λοντο *deſignabant*, ait Socrates; Sozomenus, *Euagrium quendam* ψηφίζοντο *ſuffragiis*
Soc. Lib. 2. c. 6. *ſuis eligunt.* Homouſiani Paulum quendam ad Epiſcopatum Conſtantinopolitanum προχειρίζονται deligunt, ait Socrates. Poſt abdicatum Neſtorium multi Conſtan-
Soc l 7. c. 35. Bilſon. de Gubernat. Cap. 15. p. 434. tinopolitani Philippum, plures etiam Proclum ἐπιλέγοντο elegerunt. *Itaque in prima Eccleſia populus proponebat, nominabat, eligebat, atque decernebat, perinde ac Clerus: & licet Presbyteri in diſcernendo plus judicio pollebant, in eligendo tamen Paſtores ſuos populus facultatem habebat, adeo ut ſi major pars eorum conſentiret etiam contra Clerum vota plurium obtinerent, dummodo electi ii eſſent, quos Canones paterentur, nec ordinantes juſtam improbandi cauſam haberent.* Auguſtinus aſtante & Clero & frequenti populo
Epiſt. 110. dixit, *Presbyterum Eradium mihi ſucceſſorem volo.* Et cum populum probare ipſius nominationem perſpiceret; *Rogo ut dignemini geſtis ſubſcribere quotquot poteſtis.* Et cum ſileret populus, urget, *hîc mihi veſtra aſſenſione opus eſt, de hac aſſenſione aliquid acclamate. A populo ad clamatum eſt, fiat, fiat, dictum vicies quinquies.*
Lib. de Divinis Officiis. Albinus Flaccus Alcuinus; *Cum Epiſcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero ſeu populo, fitque decretum ab illis, & veniunt ad Apoſtolicum cum ſuo electo, deferentes ſecum ſuggeſtionem id eſt rogatorias literas, ut eis conſecret Epiſcopum.* Plura accumulare teſtimonia quid opus eſt? cum adverſarii id ipſum fatean-
De Cleric. Cap. 9. tur. *Hic modus*, inquit Bellarminus, *ut eligeret Clerus & populus civitatis, fuit in uſu tempore Chryſoſtomi, Auguſtini, Leonis, Gregorii.* Sed non tam candidè Pa-
In Cyprian. Ep. 68. Not. 16. melius. *Non negamus itaque*, inquit, *veterem electionis Epiſcoporum ritum, quo plebe præſente, imo & ſuffragiis plebis eligi ſolent, verum plebi ſola ſuffragia conceſſa, non*
Leo Epiſt. 87 *electionem, quæ per ſubſcriptionem fieri ſolet.* Quum Leo diſtinguit officia ſingulorum in electione, & civibus vota, populis teſtimonia, honoratis arbitrium, Clericis electionem, vel ſic, Clericis ſubſcriptionem, honoratis teſtimonium, ordini & plebi conſenſum tribuit; rhetorice potius more ſuo loquitur, quàm dialecticè diſtinguit. Nam teſtimonium modò populis, modò honoratis tribuit. Præterea de more ſui fortè ſæculi loquitur. Nam ex ſupra allatis teſtimoniis patet populum propoſuiſſe, nominaſſe, elegiſſe, decreviſſe, deſignaſſe. Ipſam προβολὴν primam nomi-

nominationem fuisse penes populum, supra audivimus. Siquando aliqui ad Episcopatum capessendum designati essent vel à Clero vel à Concilio, tamen populi suffragiis vel assensu unus erat electus. Si nominatio erat aliorum, electio erat populi, & contra, si nominatio erat populi, consensus & electio erat aliorum. Utrum acclamatione, manuum elevatione, an subscriptione assensum suum testati fuerint, perinde est, populus conjunctis passibus cum Clero incedebat, ut loquitur Bilsonus. *Hoc enim tunc potissimum agebatur*, inquit Pamelius; *ut invitæ plebi non daretur Episcopus, non tamen sic ut cogerentur Episcopi admittere quemcunque plebs postulasset, uti patet ex Can. 1. & 2. Græcarum Syno. à Martino Bracarensi collectarum, & ex dicta Celestini Epist. & Stephan. Papæ Decreto 63. Dist. 2. c. nosse. Sed si quem petiisset contra statuta Canonum denuo & sæpius convocari solitos Clerum & plebem donec concordarent in quempiam idoneum, colligere licet ex Epistol. Gelasii Papæ ad Philippum & Gerontium citata à Gratiano Dist. 63. c. Plebs. Si qua autem contradictio quorundam oboriretur, discutiebantur primò personæ contradicentes, & tum demum, si vera non essent quæ objicerentur, ordinabatur Episcopus ut constat ex Can. 40. Concilii Carthag. 3.* Nec coactus est populus recipere quemcunque Clerus aut alii Episcopi nominassent. Nec Clerus nec populus potuerunt cogere alios præter Canones. Qui Proclum elegerunt destiterunt, cum docuissent quidam Canonibus vetitum Episcopum alicujus civitatis nominatum ad aliam civitatem transferri. Sat est quod concedit Pamelius, invitæ plebi non datum Episcopum, & absque populi suffragiis inutilis erat ista subscriptio quam memorat Leo. Et iste modus eligendi, nempe cum testimonio & consensu populi, duravit satis diu, ait Bellarminus. Pamelius fatetur, ad Gregorium usque, imo ad tempora Caroli & Ludovici Imperatorum durasse. Baronius usurpatam à Caroli prædecessoribus electionem Episcoporum in pristinam libertatem restitutam refert, sancita lege una cum Ludovico Imperii consorte, quæ extat inter Capitula sive Leges Ecclesiasticas & Civiles Caroli & Ludovici Lib. 1. Cap. 84. & inseritur Decreto Gratiani Dist. 63. Cap. 34. At eo Capitulo tribuitur electio & Clero & populo & secundum statuta sacrorum Canonum. Habes lector verba Capituli supra. p. 7. Populi electionem à divina authoritate descendere, dicit Cyprianus. *Propter quod plebs, obsequens præceptis Dominicis & Deum metuens, à peccatore Præposito separare se debet, nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere, quando ipsa maxime habeat potestatem vel eligendi dignos sacerdotes vel indignos recusandi. Quod & ipsum videmus de divina authoritate descendere ut sacerdos plebe præsente sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac testimonio comprobetur.* Hîc plebs potestatem habet eligendi dignos, & recusandi indignos. Atque hæc Epistola non est unius Cypriani, sed Synodi Africanæ, & complurium Episcoporum. Exempla afferunt ab electione Matthiæ Act. 1. 23. & Diaconorum Act. 6. 5. ubi multitudini fidelium dispiciendi viros idoneos & eligendi partes tribuuntur. Quibus addi potest aliud ex Act. 14. 23. ubi Paulus & Barnabas dicuntur per suffragia creasse Presbyteros in singulis Ecclesiis. Nam χειροτονέω significat propriè manum porrigo, aut protendo, aut attollo, quasi τὴν χεῖρα τείνω, quod fiebat in ferendis suffragiis, & proinde significat, non modò manum protendere in ferendo suffragio, sed etiam per suffragia creare Magistratum, cum construitur cum accusativo. Ut apud Athenienses rogante in foro præcone cives suffragium per manus elevationem significabant, ita in Ecclesia fideles rogante Præside actionis. Sed manus imponere ordinando aut inaugurando nunquam significat, vel apud prophanos scriptores, vel alibi in Scripturis. Nam 2 Cor. 8, 19. proprie sumitur pro suffragiis electo, aliis locis metaphorice pro decernere aut designare quovis modo, ut Act. 14. nam Deus non delegit Apostolos ulla manus porrectio-

De Gubern. c. 15. p. 434.

Socrates Lib. 7. Cap. 35.

De Cler. c. 8.

Ann. 813. Num. 7.

Lib. 1. Ep. 4.

ne nec imponendo manus ordinavit. Septuaginta interpretes impositionem manuum inauguralem exprimunt alia voce, nempe ἐπίθεσις τῶν χειρῶν. Lucas ab usitatis 70 interpretum vocibus & phrasibus quoad fieri potest non recedit: usurpatæ enim erant Septuaginta interpretum phrases inter Hellenistas. Nec novam affinxisse significationem, qua autem eum Græci authores nunquam usi sunt, credendum est. Et quidem significationem, quam ipse mos ferendi suffragia per manus porrectionem repudiat. Elevabant enim manus, dum significarent suffragium. Præco enim dicebat, cui hoc vel illud non placet αἰράτω χεῖρα. Quis enim aptè manuum impositionem, & proinde depositionem super caput ordinandi, manuum elevationem diceret. Abusi tamen sunt istius vocis genuina significatione Patres, & ipsam manus impositionem in ordinatione χειροτονίαν appellarunt. Interdum tamen propriam retinent significationem, ut Pseudo Ignatius in Epist. ad Philadelphienses. Sic Concilium
Can. 5. Laodicenum, interprete Balsamone. Canon est; *Non opportere τὰς χειροτονίας fieri in præsentia audientium.* Χειροτονίας, inquit, *hic nominat τὰς ψήφους, id est suffragia vel electionem.* Quia in electionibus dicuntur nonnulla indigna de iis qui eliguntur, au-
Zonaras in Cap. 1. Apost. dientes Synodus non vult interesse, sic ille. Eandem interpretationem sequitur Zonaras, & in Can. 1 Apostol. hæc habet; *Nunc quidem χειροτονία vocatur perfectio precum, & Sancti Spiritus invocatio, dum sacerdotio quis initiatur, & consecrationem sortitur. Ex eo dicta, quòd Pontifex manum extendat, benedicens homini ad sacra deligendo.* (At illa manus extensio non est ritus consecrationis à quo ordinatio denominanda, sed antecedit tantum, & præterea & illa extensio non fit porrigendo in altum, ut solebat fieri in ferendis suffragiis.) *Sed quondam αὐτὴ ἡ ψῆφος χειροτονία ὠνόμαστο ipsum suffragium nominatum est Chirotonia. Nam quum populis civitatum liceret eligere sacrorum præfectos, conveniebat populus, & alii quidem hunc, alii vero deligebant illum. Quatenus autem plurium suffragium vinceret, eligentes ferunt solitos extendere manus. Et per manus ita porrectas numerabantur, qui vel hunc vel illum delegissent. Plurium vero calculis electum summo sacerdotio præfecerunt. Chirotoniæ nomen hinc desumptum, quo sic etiam Synodorum Patres inveniuntur usi, suffragium ψῆφον nominantes Chirotoniam.* Potestas in eligendis ad alia munia, Ecclesiam in Pastoribus eligendis jus habuisse indicat. *Socius peregrinationis Pauli χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν suffragiis delectus ab Ecclesiis* ad munera collata in subsidium Ecclesiæ Hierosolymitanæ perferenda 2 Cor. 8. 19. Et Act. 15. 22. *Tunc visum est Apostolis & Presbyteris cum tota Ecclesia mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ*
De Rep. Lib. 1. c. 22. Num. 10. *αὐτῶν delectos ex sese viros, Judam & Silam* cum Epistola Synodi. *In electionibus vero ministrorum, etiam Apostolorum tempore & ipsorum instituto, plebem & totam multitudinem magnam habuisse partem, qui est primus & fortasse præcipuus Democratiæ effectus, ut ipsa multitudo eligat sibi Magistratus & gubernatores*, ait Spalatensis. Ibidem; *Habet Ecclesia suo modo in se nonnihil formæ democraticæ: non in eo tantum, quod etiam ex infima plebe assumi possint & soleant homines ad Ecclesiastica officia, & ministeria, etiam Episcopatus si sint idonei: quod tamen vix redolet minimum quid Democratiæ: & hoc in plebe est aliquid passivum duntaxat, ipsa vero hinc nihil habet potestatis & auctoritatis.* Active igitur & executive suo modo concurrere ait ad excommunicandum,
Cap. 3. & in electionibus activum quid habuisse ex instituto Apostolorum asserit, & pluri-
De Rep. Eccl. bus docet Libro Tertio, & probat multis exemplis fuisse morem veteris Eccle-
l. 3. c. 3. n. 12 siæ, eumque morem durasse ad nostra pene tempora. *Jam vero post Concilium Nicænum in electionibus eundem prorsus veterem morem perpetuo Ecclesiam ad nostra pene tempora servasse, ut à Clero & populo fieret, ex Patribus, ac rebus gestis, & Conciliis, & juribus, ex Romanorum Pontificum attestationibus, & Decretis, jam sumo comprobandum.* Populi partes fuisse non modò testimonium reddere de vita & moribus

eligendi, sed etiam decernere, eligere, proponere, postulare, & quandoque postulato assensum adhibere, supra exemplis Eradii, Ambrosii, Flaviani, Nectarii, Euagrii, Procli; & Alcuini testimonio, probavimus. Si plebs aliquem indignum, aut contra Canones posceret, docendam, non privandam jure suo, docuit Cœlestinus Epist. ad Episcopos Calabriæ & Apuliæ. Atque hunc, non alium, esse sensum Canonis Concilii Laodiceni asserit Spalatensis, nempe *non esse permittendum, ut plebs absolutè suam expleat voluntatem circa personarum electiones, ubi videlicet contra Canones personas etiam inhabiles eligit. In quo sensu Canonem hunc intellexit Martinus Bratarensis. In sua enim collectione c.* 1. *hoc pacto eum ponit Dist.* 63. *Non licet. Non licet populo electionem facere eorum, qui ad sacerdotium promoveantur: sed in judicio Episcoporum sit, ut ipsi eum probent si in sermone & fide & spirituali vita edoctus sit. Per electionem itaque intelligit etiam approbationem. Simplex itaque electio relinquitur jure communissimo plebi, dummodo electi approbatio vel reprobatio non spectet ad plebem sed ad Episcopos ordinatores.* Praxis Ecclesiæ ante & post conditum Canonem illum ostendit quis sit genuinus sensus. Clerum multitudinem sequi aut ejus erroribus abripi debere, nullus adeo desipit, ut suadeat. Invitis autem Ecclesiis Episcopum non obtrudendum communis sensus docet, *ne plebs invita Episcopum non optatum aut contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa quàm convenit, cui non licuerit habere quem voluerit.* In Concilio Parisiensi quod celebratum anno 559. decretum in hunc modum. *Et quia in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta Canonum violantur, placuit, juxta antiquam consuetudinem Canonum decreta serventur. Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenissima quæsierit voluntate, non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem contra Metropolis voluntatem, Episcoporum comprovincialium ingeratur.* Jam cœperant Principes paulatim invadere jura Ecclesiæ, cum viderent Episcopos evasisse rerum potentes in sæculo, & Magnatum æmulos plerisque in locis. Primo consentientium tantum numero haberi volebant, & electionem jam factam ratam habentium, & initio ne hoc quidem: sed tandem arrogarunt sibi omnem potestatem, relicta quibusdam in locis Capitulo umbratili quadam nominati electione vel potius approbatione. Si quis dixerit translatam esse in Regem populi potestatem consensu populi; nam in Comitiis Ordinum cives omnes regni per legatos suos consentiunt in legem latam de isto modo eligendi; Sic respondet Whitgiftus Cantuariensis. Sed replicat Cartwrightus. Hoc illud est de quo quæritur, num jure hoc fecerint. Num ovum istud electionis Papisticæ amiserit naturam suam venenosam, quòd incubuerit ipsi Parliamentum. Consensus civium in Comitiis semel, nempe cum fertur Lex, præbetur: at quoties eligendus Pastor, requiritur particularis consensus. Conventus Ordinum in Comitiis non est conventus Ecclesiæ. Conventus nationalis Ecclesiæ, id est legitimum & liberum Concilium Nationale; præsertim ubi est Reformata Ecclesia, debet definire hunc electionis modum esse legitimum, prius quàm quid de eo statuatur in Comitiis Ordinum, id est, sanciri potest in Comitiis hæc forma electionis, si prius instituta à Concilio Ecclesiæ, ubi repræsentatio habetur Ecclesiæ, quatenus est communitas Ecclesiastica & spiritualis, & non in Comitiis Ordinum. Hoc, inquam, posito, quod particulares Ecclesiæ possint cedere jure suo, non nisi præeunte decreto Synodi generalis id possint. Sed non possunt transferre jus illud, & præsertim jus perpetuum & quasi hæreditarium electionis in Concilium Nationale, multò minus in Principem. Est enim, ut ait Cartwrightus, jus electionis libertatum illarum pars, quam Christus acquisivit sanguine suo, quamque in alium transferre non licet, aut alienare, magis quàm hæreditatem regni cœlorum, cui annexa est. Nam de omni-

Dist. 62. *c.* 2.

Laod. Conc. Can 13

Spalat. de Rep. l. 3. *c.* 3. *Num.* 50.

2 *Repl.* 1. *Part. p.* 226.

omnibus mediis salutis sollicita esse debet Ecclesia. Debet ergo eligere Pastorem unum ex mille, ut loquitur Jobus, præstantissimum, sanctissimum, eruditissimum, & quem potest, vigilantissimum: non ab aliarum pendere arbitrio, præsertim Principum aut potius Aulicorum. Dimicant inter se Canonistæ & Imperialistæ, illi pro Pontifice, isti pro Imperatore. Utrinque adulatio. Pauci pro Ecclesia. Non quia Pontifices hac libertate spoliarunt Ecclesias, eam sibi vendicare debuerunt Imperatores & Principes, sed ut nutritii & advocati Ecclesiæ, siquidem his elogiis gaudent, Ecclesiis restituere. Tributa exigant, Regalia aut Jurisdictiones alias civiles temporalibus Episcopatuum annexas etiam infimarum Curiarum recipiant: electionem pastorum, libertatum Ecclesiæ non minimam & ex qua salus Ecclesiæ pendet, Ecclesiis relinquant, alioquin majoris sacrilegii postulabuntur, quàm si mille Episcopatuum prædia diriperent. Experientia ipsa elata voce clamat magis aut minus florentes esse Ecclesias, prout magis aut minus libera electio; & florentissimas illas, ubi docente & ducente Presbyterio, honorati cives, & inferioris ordinis plebei fideles una postulant, eligunt, aut dignos recipiendi, & indignos recusandi, ut loquitur Cyprianus, potestatem habent. Sed cum dormientibus & invitis, gementibus, sed hiscere non audentibus, præponitur Episcopus quem aula vel Pontificis vel Principis emiserit, hinc Epicureismum, illinc Papatum, vel etiam hinc Papatum & illinc Epicureismum invehi in Ecclesiam, cœcus est, qui non perspicit. De Episcoporum electione videat plura lector supra p. 5. 6. 7. 8.

De Assensu Regio diximus antea p. 17. Non damnamus simpliciter Assensum Regium. Non enim ignoramus, Imperatores & Principes electioni liberæ Cleri & populi assensum suum quandoque adhibuisse. Sed ita pendere ab assensu principis electionem, ut denegato assensu vel omnis electio irrita redderetur, vel illa sola vim habeat, quam assensu suo roborarit, pernegamus. Nam prius tribuit Principi potestatem privativam in iis quæ Christus concessit Ecclesiæ primariò & immediatè, & sic nullos haberet Ecclesia Pastores, si ita Principi placuerit. At Princeps habet tantum potestatem cumulativam in libertatibus, quas Christus tradidit Ecclesiæ, non privativam. Posterius etiam, si non omnem, liberam saltem electionem tollit, & perinde erit, sive antecedenter elegerit, sive consequenter assensum adhibuerit, nam in idem recidunt. Si populus aliquem postulasset vel elegisset contra Canones, sæpius convocari solitos Clerum & plebem, donec consentirent in idoneum quempiam, dixit supra Pamelius. Sed si canonicè quis electus à Clero & populo, inutilem tamen reddi posse electionem per Principem pro mero ipsius arbitrio iniquum esset. Non ita pendet à summi Magistratus arbitrio Magistratuum in civitatibus electio. Præterea quid opus est particulari assensu Principis in qualibet electione? ubi legum authoritate, id est Principis & Ordinum in Comitiis consensu, legitima electionis forma ab Ecclesia prius recepta sanciri potest.

De Episcoporum Confirmatione per Metropolitanum egimus supra. p. 40.

In Episcoporum Consecrationibus tria sunt expendenda. 1. Consecratio ipsa. 2. Consecrator. 3. Ritus Consecrationis. Quod ad primum attinet, ostendimus Episcopi & Presbyteri unam eademque esse ordinationem, nec ullam hactenus differentiam essentialem introductam in Ecclesiam, ne quidem sub ipso Papatu. Ejusdem ordinis Episcopum & Presbyterum esse probavimus, & proinde non opus est Episcopo nova ordinatione, seu ut vocant, consecratione. Bonaventura; *Non ita propriè dicitur aliquis ordinari, cum promovetur in Episcopum, sicut cum promovetur in sacerdotem, sed magis propriè consecrari*, quia ut paulo ante dixit, *sicut non recipit alias claves, ita nec alium ordinem*; & infra, *Sacerdos non inungitur ad ordinis necessitatem, sed magis ad solennitatem, ut dignè possit corpus Christi sacratissimum*

In Lib. 4. Dist. 25. Qu. 3.

mum consecrare. Item; *Unde sicut collatio pallii non dat novum ordinem Archiepiscopo ultra Episcopum, sic nec collatio baculi, annuli, aut mitræ, aut alicujus consimilis, ultra sacerdotem. Talia enim sunt sacramentalia potius quam sacramenta. Non enim sacramentalia tantum præcedunt sacramentum, sed etiam sequi possunt.* Accipit igitur Episcopus sacramentum Ordinis, vel Ordinationis, cum erat ordinatus Presbyter; quid jam ultra accipit, nisi ludicra quædam sacramentalia, non à Christo, sed ab Ecclesia instituta. Nulla erat primo post Apostolorum ætatem sæculo alia ad Episcopatum promotio quam per electionem, idque etiam colligit Willetus ex Ambrosii & Hieronymi testimoniis: Ambrosii, cum dicit *Episcopi & Presbyteri una est & eadem ordinatio*, & Hieronymi, cum ait, *Alexandriæ Presbyteri unum ex se electum in celsiori gradu collocatum Episcopum nominarunt.* Albinus Flaccus Alcuinus iisdem Hieronymi verbis colligit, non aliam fuisse Episcopi consecrationem, quàm electionem. *Qualis autem esset antiquitus Consecratio Episcoporum, ostendit Hieronymus in Epistola ad Euagrium, Alexandriæ, inquiens, à Marco Euangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu constitutum vel collocatum Episcopum nominabant, quomodo si exercitus Imperatorem faciat, & Diaconi eligant de se, quem industrium noverint & Archidiaconum vocent. Archidiaconus eandem consecrationem habet, quam cæteri Diaconi, sed electione fratrum præponitur. Item Hieronymus super Epistolam ad Titum. Antequam schismata in religione fierent & diceretur in populis &c. in toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur cæteris.* Ut ergo Archidiaconus eandem quam cæteri Diaconi consecrationem habens electione fratrum præponitur, sic Episcopus eandem consecrationem habens quam cæteri Episcopi id est Presbyteri quos Scriptura Episcopos nominat, electione fratrum præpositus fuit. Floruit Albinus Alcuinus Bedæ discipulus, circa annum 780. Quod ad secundum, nempe Ordinatorem seu Consecratorem attinet, dato sed non concesso quod nova fieri debeat consecratio, tum dicemus quemcunque Episcopum à quocunque Episcopo posse consecrari nec Metropolitano proprium esse, idque probavimus supra p. 4. imò & Presbyteros consecrasse Episcopos ex Beda ibidem ostendimus. Et certe, si largiendum esset Hierarchicis, Timotheum fuisse ordinarium Episcopum, tunc locus ille 2. Tim. 4. probaret etiam Presbyteros imposuisse manus ordinandis Episcopis. Nam per *Presbyterium* intelligi cœtum Presbyterorum Capite Superiori docuimus. Fatentur etiam Rhemistæ, ex hoc Pauli loco deductum Canonem illum Concilii Carth. 4. quo Presbyteris in ordinatione Presbyteri permittitur apponere manus juxta manus Episcopi. Quod igitur ajunt, minus à majori benedicendum, nullius momenti est. Et quomodo consecrat Episcopus Episcopum, imo & Archiepiscopum, & Hostiensis Papam, Respondeat Bonaventura; Episcopus benedicit Episcopum, dicendum quod hoc *nullum est inconveniens, quia non benedicitur nisi in quantum caret ordine sive dignitate Episcopali.* Presbyteri consecrantes sunt majores Presbytero consecrando in Episcopum. Et Altisiodorensis in Summa Lib. 4. ait; *Si essent in mundo tantum tres simplices Sacerdotes oporteret quod aliquis illorum consecraret alium in Episcopum, alium in Archiepiscopum. Presbyteri sicut & Archiepiscopi in sua ordinatione claves regni cœlorum accipiunt, sunt enim etiam Apostolorum successores.* At nullo casu id facere possunt Presbyteri, nisi eam consecrationis potestatem haberent vi ordinis sui Presbyteralis: sed de hisce satis dictum superiori Capite. Quod ad numerum Episcoporum consecrantium, hîc trium requiritur. Sed non ita apud Veteres. *In Conciliis etiam Episcoporum ordinationes & depositiones faciendas esse dixerunt. Si quid autem horum alibi factum esset, hoc illi pro nullo habuerunt. De traditione divina, inquit Cyprianus, & Apostolica ordinatione servandum est & tenendum,*

Synop. pag. 241.

Libro de Divinis Officiis Cap. 36. *vel pag.* 63.

In 4. *Sentent. Dist.* 25. *q.* 1.

Sutlivius de Pontific. Lib. 1. *Cap.* 5. *quod pag.* 62.

quod apud nos quoque, & ferè per universas provincias tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas ad eam plebem cui præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem Provinciæ proximi quique conveniant. Ejusdem etiam moris vestigia in multarum Synodorum actis apparent, inquit Sutlivius. *Cum autem,* inquit, *consuetudo illa paulatim antiquari cœpisset, mansit tamen mos iste, ut Episcopi singuli non ab uno Episcopo Romano sed à duobus aut tribus Episcopis ordinarentur; & hoc Canones Apostolorum servandum præceperunt.* Canones illos suppositities esse, lippis & tonsoribus notum. Canone quidem Concilii Nicæni Quarto decretum, ut si omnes Episcopi Provinciæ convenire non possint propter urgentem necessitatem vel viæ longitudinem, à tribus ordinandum, absentibus tamen suffragium ferentibus, scriptisque assentientibus. Balsamo electionem intelligit in hoc Canone per χειροτονίαν, non autem καθιέρωσιν consecrationem. Utcunque est, sive ad electionem, sive ad ordinationem, præmonendi erant omnes ut convenirent, & qui non poterant, consensum suum literis significabant, electionemque & consecrationem una eademque actione conficiebant. Sed Episcoporum Anglicanorum latæ Diœceses impediunt, quo minus in Episcoporum comprovincialium Synodo ordinationes fieri possint, de quo supra diximus, p. 41. 42.

Lincol. Epitome pa. 102

De ritibus etiam consecrationis diximus pag. 42. In priori editione Libri Ordinationum, cui subscribere oportet, ut 36 Articulum interpretantur ministri Lincolnienses, imperatur, ut in consecratione & ordinatione utantur Alba, capa,

Petit. p. 66.

superpelliceo, & baculo pastorali; Author Petitionis ad Reginam refert, eos uti quidem superpelliceo, rarius capa, nunquam baculo Pastoralis: Lincolnienses tamen dicunt fieri posse quod quidam his omnibus utantur. Utcunque est, libro

Petitio p. 5.

illo Ordinationum omnibus uti præcipitur. Item ut codex Euangeliorum ponatur super-caput consecrandi, & baculus Pastorali: tradatur in manum ejus, ut refert idem Author Petitionis, licet jam tradant in manum consecrati Biblia: & tamen regit pedo magis quàm pascit pabulo, & baculo non abigit canes & lupos, sed percutit conservos Pastores, & extrudit. Verum quidem est, Concilium Carthaginense 4. Can. 2. habere, ut *cum Episcopus ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Euangeliorum codicem super caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi qui adsunt manibus suis caput ejus tangant.* Sed

Contra Rhemist. in 1. *Tim.*3.*sect.*7
Lib de Divinis officiis p. 62. 63.

Concilium illud est suppositium, ut sæpius diximus. Fulco dicit, Canones illos ex Pontificum Romanorum decretis consarcinatos esse. Illud vero, inquit Albinus Alcuinus, *quod duo Episcopi teneant codicem Euangeliorum super caput ejus, & uno fundente super eum benedictionem, reliqui qui adsunt Episcopi manibus suis super caput ejus tangunt, non reperitur in auctoritate veteri neque nova, sed neque in Romana traditione.* Videat igitur lector, quid judicandum sit de 4. Carthag. Extat quidem in Ordine Romano pag. 72. sed vel conscriptum vel interpolatum post Alcuini tempora, ex dictis patet. Amalarius Fortunatus Episcopus Treverensis hæc

De Ecclesiast. Offic. Lib. 2. *Cap.* 14. *Durand. in Rational Lib.* 2. *c.* 11. *n.* 8.

habet; *Dicit libellus secundum cujus ordinem celebratur ordinatio apud quosdam, ut duo Episcopi teneant Euangelium super caput ejus, quod neque vetus authoritas intimat neque Apostolica traditio, neque Canonica auctoritas.* Dicit Durandus hoc ritu moneri Episcopum, *quòd Pondus Euangelicæ prædicationis circumquaque ferre pigere eum non debeat.* Baculi benedictionem & videat lector in eodem Ordine Romano. Quando datur baculus, dicitur in Ordine Romano; *Accipe baculum pastoralis officii, potestatem ligandi atque solvendi, & sis in corrigendis vitiis perseverans, judicium sine ira tenens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquilitate severitatis censuram non deserens.* Pontifex tamen Romanus Pastorali virga non utitur, *tum propter historiam,* ait

Ration. Lib. 3. *c.* 15. *Num.* 14.

Durandus, si credere fas est, *tum propter rationem,* sed ridiculam. Videat lector. Nam piget transcribere. Baculi sicut & annuli collationem inter consecrationis

ritas

ritus irrepsisse puto, cum mos ille investiendi Episcopos & quasi inducendi in possessionem temporalium per baculum & annulum introductus, quem investituræ ritum unà cum feudorum jure à Longobardis ortum quidam existimant. In consecratione Episcoporum est signum sacramentale. Sed de sacramentalibus & symbolicis signis in cultu divino (nam Consecrationem Sacramentum esse volunt, nos actionem religiosam,) post suo loco tractabitur, & de litaniis, collectis, lectionibus & id genus aliis. De Vestibus etiam Sacerdotalibus in genere dicemus loco magis opportuno. Observandum est obiter, quod Albinus Alcuinus inter alia refert, electum Dalmatica indutum introduci ab Archidiacono, tum Pontificem dicere. *Clerus universus & plebs consentiens civitatis cum adjacentiis suis elegerunt sibi illum Presbyterum vel Diaconum Episcopum sibi consecrari.* Ait *cum adjacentiis*, & proinde non solius civitatis consensum, sed etiam adjacentis regionis, saltem suburbanæ, consensum adhibitum fuisse in electione.

De Jurejurando Homagii, sive Hominii dictum supra. p. 9.

Ratione functionis, in rebus spectantibus, vel Ordini Episcopali, vel Jurisdictioni. Ordini Episcopali, ut

1 Ordinare Diaconos & Ministros ad præscriptum Libri Ordinationum.

Potestatem ordinationis non esse peculiare Episcoporum jus, sed commune cum Presbyteris, Capite superiori probavimus. De præscripta Formula ordinandi Presbyteros & Diaconos, & an Diaconatus sit Ordo, infra suis locis differemus. Unicum hic observandum, ejusdem esse juris & instituti, nempe humani, hæc omnia quæ hic recensentur, nempe quod Episcoporum sit Ordines conferre, Ecclesias dedicare, pueros confirmare, & quod magis ob Honorem Sacerdotii quàm ob Legis necessitatem reservata sunt Episcopo. Concilium Aquisgranense, quod celebratum sub Ludovico Imperatore Ann. 816. Ordinationem reservatam Episcopo solum propter auctoritatem dicit. *Presbyteri autem interpretantur Seniores: quia Seniores ætate Græci Presbyteros vocant. His enim sicut Episcopis dispensatio mysteriorum Dei commissa est. Præsunt enim Ecclesiæ Christi, & in confectione Dominici corporis & sanguinis consortes sunt cum Episcopis: similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi: ac solùm propter auctoritatem summo Sacerdoti Clericorum ordinatio & consecratio reservata est.* Eadem habentur apud Isidorum Libro Secundo de Ecclesiasticis Officiis. *Sciendum est præterea post hanc Ecclesiarum partitionem & distributionem*, inquit Duarenus, *Episcopi in magna Diœcesi sua & Presbyterorum in suis Ecclesiis parem non fuisse potestatem atque authoritatem: cum ordinatio Presbyterorum, cæterorumque ministrorum Ecclesiæ, basilicarum consecratio, & quædam alia Episcopo tantum permissa sint, non etiam Presbyteris inferioribus.* Ac si dixisset, ante Parœciarum distributionem & divisionem hæc munia erant Episcopo & Presbyteris communia. Distributionis parœciarum per civitates & pagos authorem accipit Dionysium Romanum ex relatione Epistolæ Secundæ Dionysii Papæ ad Severinum Episcopum. *Sed & hoc ipsum, quod ex Dionysio Papa profertur, confictum est multis temporibus post Dionysium. Epistola enim illa Apocrypha est & nullius authoritatis*; ait Spalatensis. *Cum Romani Pontifices Ecclesias singulas singulis Presbyteris designassent, & Parochias eis divisissent, Honorius Archiepiscopus Cantuariensis circa annum à salute reparata 636. Angliam primus in Parochias, ut legitur in Historia Cantuariensi, distribuere cœpit*, ut refert Camdenus.

Cap. 8. *Cap. 7.* *De Benef. & Minist. l. 1. c. 7.* *L. 9. c. 7. Num. 34.* *Brit. p. 105. Edit. Francof.*

nus. Utcunque est, sive ante sive post divisionem, Ordinationem eodem modo & jure reservatam dicit Episcopo Duarenus, quo Basilicarum consecrationem; & citat verba Isidori, quæ extant apud Gratianum, Dist. 25. Cap. Perlectus. Sic Leo, ut supra vidimus pag. 170. Ordinationem & Basilicarum Consecrationem Canonibus & regulis ecclesiasticis reservatam Episcopis dixit.

2 Ecclesias, & loca Sepulturæ dedicare.

De polit. ca. 5 p 319. Mucketus sic, *Verbo & gratiarum actione Ecclesias, & Sepulturæ loca sacris usibus dedicare: quod,* inquit, *teste Eusebio Libro* 10. *cap.* 3. *in templis à Constantino magnificè extructis veteres Episcopi magna cum solennitate præstiterunt.* Et cur quæso ante Constantinum non proferunt Dedicationum exemplar. Nam etiam ante Constantinum habuerunt Christiani sua, ut vocat Isidorus Pelusiota l. 2. Epist. 247. ἐκκλησιαστήρια, seu loca ecclesiæ congregandæ destinata; quæ & εὐκτήρια & προσευκτήρια, id est, oratoria vocabant. *Euseb Hist. l. 8. Cap. 1.* Ante persecutionem sub Diocletiano motam refert Eusebius tam numerosas fuisse aggregationes, & insignes concursus ad oratoria, ut priscis ædificiis non contenti in singulis civitatibus ampliores & spatiosas ex ipsis fundamentis extruxerint Ecclesias. De Ecclesiarum Dedicatione ante Constantini ætatem quidem legimus in suppostitiis Clementis, Euaristi, aut similium Epistolis, quorum sæculo Christiani nulla habuerunt templa, nedum consecrata, sed in privatis ædibus, quandoque in speluncis & cryptis subterraneis, sæviente nimirum persecutione, conveniebant. Constantinus, unà cum luxu & magnificentia Templorum, & basilicarum Dedicationes invexit. Ædificia impiorum tyrannorum machinis destructa & solo æquata, rediviva constructione clariora, & celsiora consurgere sub Constantino cœpere. *Optatum ea tempestate, & desideratum nobis spectaculum exhibetur, celebrationes videlicet encæniorum per civitates, & oratoriorum recens structorum consecrationes*; *L. 10. Cap. 3.* inquit Eusebius. Levia primùm & humilia ædificia struebantur, & quamdiu levia & humilia, nulla dignati sunt ea consecratione. Sed cum aulas regias, splendore, magnitudine, & ornatu superarent, tunc dedicare cœperunt. Ac si religio esset in illis ratione ornatus & splendoris. Ritus tamen Dedicationis & Consecrationis Histrionici illi, nempe, qui extant in Pontificali & Ordine Romano, ætate Constantini non sunt introducti in Ecclesiam. Quibus ritibus Anglicani dedicant Ecclesias, nondum mihi liquet. Habent haud dubia formam præscriptam & officium consecrationis. Nam licet Mucketus dicat, verbo & gratiarum actione dedicari apud eos Ecclesias & Cœmiteria, non tamen absque peculiari officio id fieri arbitror, præscriptis nimirum lectionum, precum, litaniarum, canticorum numero & forma, atque aliis ceremoniis. Quod si Consecrationis officium ullibi descriptum reperissem, multa haud dubio deprehendissem Pontificali Romano consentanea. *De Polit. lib. 5. Sect. 12.* Hookerus negat, positionem primarii lapidis per Episcopum usurpari inter ritus Dedicationis Anglicanæ. Nec opus est. Nam ut Piacesius observat ex Gloss. in Cap. Nemo Ecclesiam Dist. 1. in Consecration. *Hunc actum nempe positionem primarii lapidis potest alteri subdelegare.* Alios ritus Dedicationis silentio tegit Hookerus. Esto: nec pingantur Cruces in *Prax Episc. Part. 1. c. 5.* parietibus, nec accendantur Lampades ante cruces, nec pulsetur ostium & aperiatur, nec baculo pastorali describatur Alphabetum in pavimento, nec aspergatur templum mixtura ex aqua, vino, sale, & cineribus, nec inungatur Chrismate; supersunt tamen multæ aliæ ineptiæ & ritus superstitiosi. Sed missis particularibus, quia nullibi, ut dixi, descriptum inveni Officium Dedicationis Anglicanæ, videamus, quid sibi velit ista Ecclesiarum & Cœmiteriorum per verbum & gratiarum actionem dedicatio & consecratio. Nullum habemus præceptum in Novo Te-

Testamento, vel determinandi statum & certum locum in unaquaque parœcia pro conventibus Ecclesiasticis, vel erigendi ædificia. Licitum est fidelibus coire in unum ad publicum cultum, ubicunque commodè possunt, & sub dio etiam celebrare conventus, si libitum fuerit. Sed ob commoditatem tamen expediebat, ut statum frequentarent locum, ne loca conventuum aut absque ulla necessitate multiplicarentur, aut incerta redderentur iis qui extra Ecclesiam & alliciendi sunt in gremium Ecclesiæ. Et licet interdum sub dio conventus celebrari possunt, non tamen semper id fieri commodè potest, ideo ædificia extrui ad depellendas aëris & cœli injurias expediebat. Necessitate igitur flagitante, & commoditate suadente, erecta & erigenda sunt ædificia in usum civilem, nempe ad propulsandas cœli injurias à cœtu, & ministrandas sedes commodas, non ad colendum *De Relig.* Deum templis & ædificiis. Suarez dicit, locum sacrum dupliciter spectari pos- *Tom. 1. Lib.* se; vel sub ratione loci dicati ad continendum Dei populum ad divinum cultum 3. congregatum, & sic peculiarem habere rationem sanctitatis; vel quatenus est res quædam consecrata & destinata ad cultum divinum, sub qua habet convenientiam cum aliis rebus sacris, ut vasis & vestibus. Ratione priore nullam, posteriore superstitiosam habet sanctitatem: & si hoc sensu fabricæ illæ dictæ à veteribus κυριακά, non probarem. Templum Hierosolymitanum erat pars cultus divini, non ita Templa in Ecclesia Christiana. Alioqui instituisset templa exstruenda in eum finem. Nam nullum alium vult cultum, quàm quem nobis præscribit. Ædificia Ecclesiastica sunt annexa spiritualibus, nempe prædicationi verbi, sacramentorum celebrationi, orationi, & aliis publicis pietatis exercitiis, sicut & alia Bona Ecclesiastica. Annexa autem sunt spiritualibus materialia ædificia ad protegendum cœtum fidelium ab aëris injuria, & ut commodè possint vacare cultui divino & spiritualibus exercitiis. Nec arctius est connexionis vinculum inter ædificia illa & cultum Divinum, quam inter bona alia Ecclesiastica, & eundem cultum. Nam separari possunt ædificia ista à publico cultu, imo Christiani sæpe deseruerunt splendida illa ædificia, ut purum retinerent cultum publicum, cum tamen difficulter possit sustentari cultus Divinus absque aliis Bonis Ecclesiasticis. Ubicunque coierit in unum cœtus piorum, Christus pollicetur præsentiam suam, sive in æde consecrata, sive in solitudine, sive in monte. *Primò & per se promit-* *Jun. de Cultu Sanct.* *tit nobis præsentiam suam, ut templis suis in omni loco; locis vero, in quæ convenimus,* *Cap. 4. Not.* *sive areis sive templis, promittit per accidens & secundariò propter nos: imo verò non* *35.* *promittit eis, sed nobis in eis.* Et certè nescio, an locus ullus dicendus sanctus etiam præsente Ecclesia. Nam Templum Hierosolymitanum sanctum erat propter typum, propter aspectabilem Dei præsentiam, & quia dicatum ipsi deo immediate; & propterea sanctum erat etiam extra tempus Divini cultus: non ita Synagoga Judæorum, nec Templa nostra materialia. Utcunque est, cur, quæso, dedicantur verbo & precibus? Mitto jam nugas alias, & ritus histrionicos. Annon, ut separentur ab omni usu profano, & dicarentur actionibus solummodo sacris? Nam Benedictio duplex est, inquit Suarez, alia constitutiva rei sacræ, *Suarez de* nempe quæ permanentem producit effectum & constituit rem permanenter sacram, *Virtute &* ut Consecratio Ecclesiæ, aut calicis, Benedictio aquæ aut vestimenti; res autem *Statu Religionis Tom.* sacras quæ per benedictionem constituuntur appellari sacramentalia permanentia. *1 Lib 4.* Alia Benedictio est invocativa, sive privata, ut benedictio mensæ, benedictio pa- *Cap. 14.* terna, & quam senex dat juveni. *Aliæ vero sunt*, inquit, *benedictiones, quæ licet* *Sect. 1. 2.* *rem propriè non consecrent, nec separent illam à communibus & prophanis usibus, nihilominus fiunt speciali ritu à Ministris Ecclesiæ, & ex speciali ejus institutione, ut habeant specialem effectum, saltem per modum impetrationis in nomine totius Ecclesiæ, & ideo*

merito inter sacramentalia numerantur. Et tales sunt benedictiones nuptiarum, item benedictio navis vel domus aut aliquorum ciborum, prout in Missali vel Pontificali habentur. Et has Benedictiones vocat Sacramentalia Transeuntia. Benedictio in consecratione Ecclesiæ est benedictio constitutiva rei sacræ, sicut in consecratione altaris, calicis, patinæ, & similium. Non jam distinguo more Pontificio Benedictionem, sive verbalem, sive cum aqua benedicta à consecratione per unctionem; siquidem eadem vis est benedictionis simplicis secundum adversarios, etiam absque illa mixtura aquæ, signo crucis, & unctione Chrismatis, quæ cum illis, nempe constituere in esse sacro. Et qua ratione sic consecrant Eccclesias, consecrare etiam debent poculum Eucharisticum, mensam Eucharisticam, & similia. Christus certè cum celebravit Cœnam, consecravit panem & vinum, non materialem mensam, mappas, calices, catinos, parietes: imo nec panem & vinum consecravit, ut permanerent res sacræ extra usum, sed in usum præsentem. Dicunt, se sacrare templa verbo & precibus; sed ubi oratio fidei? ubi promissio Christi? ubi verbum institutionis? unde ergo authoritas constituendi res sacras & sacramentalia permanentia, templa, altaria, calices, patinas, & similia? Addicere bona mobilia & immobilia Ecclesiæ pium & laudabile est: sed sacrare ea, adeo ut nefas sit eis uti, cum non utitur Ecclesia, etiam ad res licitas sed prophanas, ac si eis pollueretur Ecclesia, vel mensa, vel calix, & similia, execranda est superstitio. Et certè hæc est Benedictionis & Consecrationis eorum vis, nempe ut constituant res illas in esse sacro, quam vim non promisit Dominus precibus & orationibus nostris, nisi in consecrandis iis, quæ ipse consecranda instituit, ut pane & vino in Eucharistia; aqua in Baptismo. Parietes, calices, patinas, mensas consecrari non instituit. Possunt & muscariis, id est flabellis ad eventilandas muscas à vino in poculo comparatis, eadem ratione eandem operam impendere. Ordinantur enim, ut vides, ad abigendas muscas à vino. Tantam tamen inesse putant vim suis Consecrationibus, ut si quis de re prophana, licet licita, in sacrata æde tractaverit, rem sanctam & sacram prophanasse existiment. Ecclesiæ vox 1 Cor. 11. propriè & simpliciter cœtum notat, locum vero illius connotat, qui forte fuit in privatis ædibus. In Constitutionibus Ecclesiasticis provinciæ Cantuariensis anno 1604. Canone de *Ecclesiarum Religione prophanis usibus non polluenda*, statuerunt, ut Ecclesiarum Oeconomi & inquisitores non patiantur, *Curias seculares, Visus Franci plegii* Leets, *juratus laicos* Layjuries, *lustrationes militum, prophanum ullum usum sive ritum, in Ecclesiis, Capellis, aut Cœmiteriis suis fieri, aut celebrari*, ac si templa & cœmiteria hisce curiis & aliis rebus licitis polluerentur. *Tanta est Ecclesiarum religio & reverentia, ut nedum illicita in Ecclesiis prohibeantur, verum etiam quæcunque prophana, etsi alibi legitimè exerceantur*, inquit Durantus. *Quare judicia & arbitria in Ecclesiis exerceri vetitum est in Concilio Lugdunensi.* Abutuntur verbis Christi, *Domus mea domus orationis*, quæ de Hierosolymitano templo dicta sunt. Non sinebat Christus, ut vas deportaret quisquam per templum Marc. 11. 16. quod etiam fieri audio in Anglia præsertim per Cathedrales Basilicas. Sed à Templo Hierosolymitano argumentum duci non potest ad tuendam Basilicarum nostrarum dedicationem, religionem, & immunitatem, ut supra diximus. Non polluitur Ecclesia Curiis aut Arbitriis. Unum idemque ædificium indifferens esse potest, & ad cultum Divinum, & ad Curias seculares, modò non impediatur exercitium cultus Divini, ob quem primariò addictus est locus Ecclesiæ. Unum idemque poculum indifferens esse potest ad communem & sacram potationem, non tamen polluitur, nec opus est execratione ulla, ut loquuntur, ut licitè id fieri possit. Non sunt enim vasa Ecclesiæ sacra, ut fuerunt vasa templi Hierosoly-

Can. 88.

De Ritibus Ecclesiæ Cathol. l. 1. cap. 26. Num. 7.

rosolymitani, quæ deportata Babylonem, & prophanata in convivio Belschatzaris. Nam ut Templum illud sanctum, sic sancta erat & ejus Vasa. Qui Templi Hierosolymitani exemplo suas consecrationes & immunitates tuentur, etiam sacramenta extra Ecclesias celebrata damnare debent. Nam sacrificia nullibi oblata, nisi in templo voluit Dominus. Inutilis est consecratio templi, si extra templum consecratum consecrare quis potest panem Eucharisticum; sicut inutilis fuisset consecratio templi Hierosolymitani, si extra illud templum ubique licitum fuisset offerre sacrificia. An sanctior Eucharistia quæ celebratur in æde consecrata? quàm quæ extra, quàm quæ à Christo celebrata, quàm quæ administrata ab Athanasio in Ecclesia nondum dedicata Apolog. 2. ad Constantinum. Hookerus Anglus tamen dicit, *quodammodo videri Ecclesias consecratas lugere, quasi suo jure fraudatas, cum præferuntur eis alia loca non consecrata ad exercitium cultus publici absque ulla necessitate: cultum Divinum non eam gratiæ & decoris perfectionem habere, quam haberet, si concurreret dignitas loci quam desiderat: majestatem & sanctitatem loci esse ratione nostri magnæ virtutis & efficaciæ, inservire ut adminiculum sensibile ad excitandam devotionem, eaque ratione præstantiores efficere actiones nostras etiam sanctissimas & præstantissimas.* Nonne eadem dicit quæ Pontificii? *In Ecclesia sunt omnia accomodata ad excitandam devotionem, quæ orationi maxime necessaria est. Nam altaria, cruces, imagines, reliquiæ, ipsi etiam parietes Deo dicati, movent ad pietatem: quæ certe alibi non inveniuntur*, inquit Bellarminus. Unde infert, *Ecclesiæ Christianorum rectè ad orandum, oratione etiam privata, instituuntur.* Idem certè sequitur ex dictis Hookeri verbis. Et sic frequentanda erunt Templa privatæ orationis causa, quia majestas & sanctitas loci excitant devotionem, & ipsi parietes Deo dicati movent ad pietatem. In cœtibus Ecclesiasticis, verum, omnia fieri debent ordine & decenter. Sed annon ordine & decenter possunt sacramenta ministrari, verbum prædicari extra locum consecratum, in aliis locis æquè commodis, ubi nihil deest nisi parietum consecratio? Parietes consecrati movere fortè possunt superstitiosum; veram devotionem excitare non possunt: nam parietum & locorum consecrationem non mandavit Dominus, & figmentis cerebri nostri non benedicit, nec ut mediis utitur ad devotionem excitandam vel augendam. *Quid supplicaturus Deo locum sanctum requiris? volens in templo orare in te ora, & ita age semper, ut Dei templum sis, ibi enim Deus exaudit, ubi habitat*; ait Augustinus. Non est sacratior & commendatior nobis Dei præsentia in templis quam alibi: & Christus monet ut oraturus intret εἰς τὸ ταμεῖον in conclave & oret ἐν τῷ κρυπτῷ in occulto, quando orationes privatas concipit; non ablegat ad consecratos parietes. Et in publicis cœtibus major erat fervor cum nullas habuerunt consecratas Ecclesias. Dedicationem, id est deputationem loci in usum Ecclesiæ per tabulas donationis aut aliis modis, quibus rerum dominia transferuntur vel fiunt juris publici, probamus. Suarez dicit, oratorium per simplicem voluntatem ad sacra ministeria destinari posse, Tom. 3. Disput. 81. Sect. 2. Cur non etiam Ecclesia? Ex Ecclesiarum consecratione natæ sunt earum immunitates & libertates, execrationes, reconciliationes, reconsecrationes, aliaque absurda, quæ omnia per se corruunt, sublato isto consecrationum principio.

De Polit. Lib. 5. Sect. 16.

De Cultu Sanctor. c.

Lib. Sententiarum.

Sublata Ecclesiarum Consecratione, Cœmiteriorum tollitur etiam Benedictio & Dedicatio. Nam si Templa non sunt consecranda, multo minus Cœmiteria. Usus sepulchrorum est usus civilis ad excipiendâ defunctorum corpora. Judæi in suis prædiis sepulchra habebant, Judic. Cap. 29. Josu. Cap. 24. 30 32. Gen. 23. 19. Si quis locum sepulchrorum sanctum dixerit eo sensu, quo leges & jura magistratuum, muros & portas civitatum, valla propugnaculorum & arcium, specu-

tas excubitorum, & legatos sanctos & sacrosanctos dicimus, nempe quia res hæ non violandæ sunt, & ab injuria, Magistratus authoritate, legis sanctione, & pœnæ irrogatione, muniuntur & defenduntur, non contradicimus. Sed nulla hîc opus erit Benedictione constitutiva terræ sanctæ, ac si sanctior esset terra illa ad excipienda defunctorum corpora, quàm alia. Nam naturaliter videtur ad mortuum pertinere locus in quem ipse infertur; *locus in quo sepelitur corpus efficitur religiosus*, Cod. Lib. 3. Tit. 43. l. 2. Cadaveris igitur ipsius præsentia efficit locum dicto sensu sacrosanctum & religiosum, absque ulla benedictione Pontificali. Et propterea qui sepulchrum violat vel diruit, vel inhabitat, cadavera mortuorum sine permissu in alium locum transfert, saxa, marmor, aliaque ornamenta aufert, defunctorum reliquias contrectat, puniatur. Sed armilustria, curias sæculares, juratus laicos, non pati in Cœmiteriis, ut supra vidimus in Canone Anglicano, ac si iis locus aliquis sanctus pollueretur & prophanaretur, est superstitionis pollutio non levis. Quiescunt cadavera in locis subterraneis in orbe illo invisibili, nec polluuntur negotiationibus, judiciis, arbitriis, magis quàm deambulationibus. Descenderunt ad inferiora terræ, relicta superiora viventibus in usus licitos. Mynsingerus in Justiniani Institutiones, in locum, *Religiosum locum unusquisque sua voluntate facit, dum mortuum infert in locum suum*, sic commentatur; *Ex hoc igitur textu notandum est, religiosum locum eum dici, in quem illatum est hominis mortui corpus, vel totum, vel quod in eo principale est, id est, caput. Tametsi enim sacrum, ut ædes sacra, nonnisi publica authoritate constituebatur: religiosum tamen locum cuilibet privata authoritate olim facere permissum erat, hodie vero secus est propter jus Pontificium de cœmiteriis consecrandis proditum, quo non fit locus religiosus, nisi per Pontificis consecrationem.*

Lib. 2. Tit. 1. Sect. Religiosum.

Vides igitur sepulchrorum Dedicationem à jure solummodo Pontificio introductam, cum tamen ædium sacrarum consecratio partim κακοζηλία Judaismi & dedicationis Templi illius unici & typici nempe Hierosolymitani, partim Paganismi imitatione introducta sit, *Nam fiebat olim Consecratio ejusmodi à Consule jussu populi; translato verò in Principem Imperio per Cæsarem ipsum, aut illius authoritate per Pontifices, qui, concione advocata & ritu quodam singulari adhibito, capite velati foculum accendebant, in quo carmen præfabantur, &, tibicine præeunte, concepta quædam verba enunciabant: idque ritè & usque adeo religiosè, ut ne quidem verbo aut syllaba caderent. Hodie verò apud nos per solos religionis nostræ Antistites & Episcopos fit rerum locorumve sacrorum Consecratio, certis tamen & solennibus præfatis verbis, ac ritu quodam singulari, quos Pontificia lex præscripsit.* Distinguit Justinianus res sacras à religiosis & sanctis, prout lege civili distinguebantur, & sepulchrorum locum propriè religiosum dicit. Sed nulla est propriè loci illius religio alia quàm rerum aliarum, quòd inviolabilis sit, ut supra diximus de rebus, quæ in Jure Civili sanctæ dicuntur. *Patet autem ex Ciceronis 2. de Legibus, ea loca, in quæ mortuus illatus erat, neque arari neque coli jus fuisse, unde religio à relinquendo dicta putatur à Ser. Sulpitio & Mass. Sabino. Nam in arando locus ille sepulturæ relinquebatur. Itaque si Pontifices purum esse locum aliquem decernebant, exarari jubebant.* Purus locus erat, qui nec sacer, nec sanctus, nec religiosus habebatur. Exarari Cœmiteria, aut violari sepulchra, inhumanum ducimus, sed immunitates à Curiis sæcularibus Cœmiteriis tribuere, imò & Templis, est ex præceptorum Pseudoapostolicorum genere, quæ damnat Paulus, Coloss. 2. 21. *Ne ederis, neque gustaris, neque attigeris.* Templorum Consecratio nonnihil augebat vicini Cœmiterii religionem: adeo ut extra cœmiterium sepeliri habebatur non leve periculum animæ. Inde etiam est, quod alii in Templo potius quàm in Cœmiterio, alii in Cancello potius quàm Navi

Mynsing. ib. Tarag. Sacræ res.

Calvin in Lexico, voce Religiosus.

Tem-

Templi ſepulchri locum eligerent, & quo propius Altare primarium eo beatiores ſeſe judicabant. Utilius tamen fuiſſet Cœmiteria à Templis ſejuncta fuiſſe, ad ſuperſtitionis omnis anſam tollendam, & extra civitates & urbes in agris deſignata & deputata in hunc uſum loca certa, ſi commodè fieri potuit, ad evitandum aëris inſalubrioris periculum. *Lege autem decemvirali non licuit aliter, quàm extra civitatem ſepelire mortuum. Nam in urbe locove publico ſepulchrum facere duodecim tabulis aliiſque legibus vetitum eſt, & ſtatuta eſt D. Adriani reſcripto in contemptores quadraginta ſolidorum pœna*, inquit Mynſingerus ubi ſupra. *Ut autem appropinquavit* Chriſtus *portæ civitatis* quæ vocabatur Nain, *tum ecce defunctus efferebatur*, Luc. 7. 12. Chryſoſtomus Sermone de Lege & Fide ait: omnem civitatem & omne caſtellum ante ingreſſum habere ſepulchra. Refert Plutarchus, Lycurgum legem tuliſſe ut ſepelirentur mortuorum cadavera in civitatibus & circa templa. A Lycurgo fortè mos iſte manavit in Eccleſiam. De Cœmiteriorium Dedicatione & Benedictione habemus multa in Pontificali Romano. Cœmiterii Benedictionem Pontificale Romanum neceſſariam eſſe non aſſerit, ſed tantum non ſupervacaneam. *Quanquam plerique aſſerant Cœmiterii benedictionem neceſſariam non eſſe, dicentes circuitus extra Eccleſiam, & Cœmiterii aſperſiones quæ fiunt, quando Eccleſia dedicatur, ſufficere: ſupervacaneum tamen non eſt Benedictionem hujuſmodi fieri.* Quibus ritibus utuntur Pontificii in Benedictione Cœmiterii, poteſt Lector ex eodem Pontificali diſcere.

In vita Lycurgi.

Folio 147.

De Miniſtro conſecrationis ſeu Dedicationis Eccleſiarum & Cœmiteriorum nulla eſt fere inter nos & adverſarios controverſia. Nam ipſi fatentur hanc conſecrationem Epiſcopo reſervatam ſolummodo inſtituto Eccleſiæ, & ad honorem Sacerdotii magis quàm ob legis neceſſitatem. Et certè, ſi admittendæ iſtæ Conſecrationes eſſent, Presbyter non minus conſecrare poteſt, quàm Epiſcopus. Nam qui panem & vinum in Euchariſtia conſecrare poteſt, vaſa & templa conſecrare poteſt vi ordinis Presbyteralis. Ex Leone, Iſidoro, Duareno, ſupra audivimus regulis Eccleſiaſticis & inſtituto Eccleſiæ reſervatam Epiſcopo hanc conſecrationem. Azorius etiam ait, quod *Pontificis Romani authoritate poteſt committi ſimplici Sacerdoti Eccleſiæ conſecratio.* Non opus eſt pluribus in re tam perſpicua & nullius momenti. Si quis quæſierit, quis repræſentabit Eccleſiam, cum transfertur dominium areæ & ædificii ſolenni juris formula, aliud eſt; & reſpondeo, quemvis poſſe, quem elegerit in hunc finem cœtus fidelium, ſive Epiſcopus, ſive Presbyter, ſive Diaconus, ſive ex Plebe aliquis, ſive Conſiſtorium. Nam communitas fidelium eſt domina ædificii & adjacentis cœmiterii, non autem dominus Epiſcopus aut Presbyter ullus.

Inſtit. Moral. Tom. 1. lib. 10. cap. 26.

Pergerem ad ſequentia, ſi non Templorum etiam Ornatum ſumptuoſum, & Formam Judaicam probarent adverſarii. Ornatum templorum exemplo Templi Hieroſolymitani tuetur Hookerus. Sic Bellarminus & alii Pontificii a magnificentiſſima ædificatione templi & tabernaculi inſanas iſtas templorum ſubſtructiones opera ex ſuo genere pia eſſe colligunt. Sed *ad utrumque fuit mandatum Dei: ad magnificentiam Tabernaculi, mandatum legale & extraordinarium; ad magnificentiam Templi, mandatum ſingulare ex analogia legis, & extraordinarium per Prophetas ejus. Hæc autem magnificentia fuit legalis, & figurativæ, ſive typicæ inſtitutionis, qua externus ornatus in Teſtamento Veteri Tabernaculi & Templi internam gloriam Dei & Chriſti in Eccleſia, & Eccleſiæ in Chriſto figurabat. Inconſequens igitur eſt ex diſpari argumentatio.* Synagogarum fabricæ non certarunt cum Templo de magnificentia. Adducit deinde Hookerus exempla Veterum, qui conceſſa pace Eccleſiæ magnifica extruxerunt templa. Non probanda quæcunque Veterum κακοζηλία. Non probarunt

De Polit. l. 5. Sect. 15.

Junius de Cultu Sanct. Cap. 6. Not. 4.

 pruden-

prudentiores inter ipsos Veteres. Munditiem, ornatum simplicem & modestum, amplitudinem cœtui cuique convenientem non damnamus, sed ornatus excessum & redundantiam. Non conciliat ornatus iste majestatem, prout supra voluit Hookerus, Divino cultui. *Aurum sacramenta non quærunt, neque auro placent, quæ auro non emuntur*, ait Ambrosius. Vide Gratianum. Persius licet Ethnicus; *Dicite Pontifices in sancto quid facit aurum?* *Domum Dei decet sanctitudo*, ait Bernardus, *quæ non tam politis marmoribus, quàm ornatis moribus delectatur, & puras magis diligit mentes, quàm superauratos parietes.* Idem Apologia ad Guilielmum Abb. *Omitto Oratoriorum immensas altitudines, immoderatas longitudines, supervacuas latitudines, sumptuosas depolitiones, curiosas depictiones, quæ dum orantium in se retorquent aspectum, impediunt & affectum, & mihi quodam modo repræsentant antiquum ritum Judæorum. Multi*, ait Hieronymus, *ædificant parietes, & columnas Ecclesiæ substruunt, marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur, & ministrorum Christi nulla electio est. Neque mihi aliquis opponat dives in Judæa templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat redemptio peccatorum. Nunc vero cum paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicarit, cogitemus crucem ejus, & divitias lutum putabimus. Malè vos parietum amor cepit*, inquit Hilarius, *malè Ecclesiam Dei in tectis ædificiisque veneramini, malè sub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est in his Antichristum esse sessurum? Montes mihi & sylvæ, & lacus, & carceres, & voragines sunt tutiores. In his enim prophetæ aut manentes, aut demersi Spiritu Dei prophetabant.* Olim erant aurei sacerdotes, cum calices erant lignei: nunc contra lignei sacerdotes, cum calices aurei sunt. Dicit Bellarminus: templa magnifica esse magno splendori civitatibus. Esto: at ista magnificentia nec convenit Ecclesiæ, nec utilis: Ornatum istum sacramenta, ut dictum, non quærunt. Præterea non sunt fraudandi pauperes, qui sunt templa viva & egent non modo ornatu sed etiam necessariis, & pauperes semper habebimus. *O vanitas vanitatum! sed non vanior quam insanior: fulget Ecclesia in parietibus & in pauperibus eget, suos lapides induit auro, & suos filios nudos deserit.* Palatia, prætoria, & alia loca publica magnificentia & ornatu splendori civitatibus esse possunt; & propter infirmitatem humanam opus est, ad tuendam dignitatem potestatum sæcularium & civitatum, externis hisce mediis. Quod ad Ecclesiam attinet, ornatus simplex & modestus ædificiorum, sustentatio ministrorum sacerdotum aureorum, suppeditatio rerum necessariarum ad cultum Divinum promovendum, & ornatus pauperum sunt ornamento & splendori Ecclesiæ, non templorum insanæ substructiones.

Causa 12. Qu. 2. Cap. 70.
Bern. ad Milites Templi Cap. 5.
Epi. ad Nepotian.
Contra Auxentium.
Bern. Apol. ad Guilielm. Abbat.

Quod ad formam attinet, tribus partibus constare dicunt Ecclesias Pontificii, & ad similitudinem Templi Salomonis, in quo erat atrium, sancta, & sancta sanctorum. Prima pars est porticus ante ingressum in templum, secunda navis, tertia sacrarium sive sanctuarium, pars interior templi, ubi erat altare, quæque divisa erat a reliquo templo gradibus, cancellis, & velis sive aulæis, neque eò penetrabant alii quam Sacerdotes cum suis ministris Clericis. Hookerus respondet. Esto: & cur non possunt Ecclesiæ extrui ad similitudinem templi Salomonis, sicut palatia regum possunt ad similitudinem palatii Salomonis? Respondeo; non par ratio, non eadem libertas in Ecclesiasticis quæ in civilibus. Partitiones templi Hierosolymitani erant exemplaria & typi rerum cœlestium. Duo sunt vitanda in Ecclesiarum materialium forma: unum superstitio, ne umbra umbrarum Veteris Testamenti adhuc manere videatur: alterum, ne impedimento sit ædificationi populi; ut sit per partitiones istas in Pontificiorum Ecclesiis, ubi populus auri-

Bellarm. de Cult. Sanct. Cap. 3.
De Polit. l. 5. Sect. 14.

auribus percipere verba Sacerdotis è sanctuario prolata vix potest, quod etiam evenit in Anglicanis dum dant operam Liturgicis, ut infra ostendemus. Bellarminus ait Ecclesias Christianorum ut plurimum ad Orientem conversas fuisse, quia Judæi orabant & orent ad occidentem, ut significemus eorum esse literam occidentem, nostrum autem Spiritum vivificantem. At contra Ethnici orabant ad Orientem: & Judæi ubicunque locorum erant prospectabant versus templum, sive orientem sive occidentem versus. Nec idololatrarum more convertendi sumus inter orandum versus orientem; Ezechiel. 8. 17. nec Judæorum versus occidentem, seu potius versus templum aut templi locum, sed ut ait Augustinus, *cum quis quærit orationem, collocet membra, sicut ei occurrit.* Sed detur, eo solummodo intuitu orasse orientem versus (quod falsum, nam alias affert rationes Bellarminus) sequitur nec Judaizandum in forma & partitionibus templi. Nolebant Veteres celebrare Pascha 14 lunæ, sed die Dominica proxima lunæ quartæ decimæ post æquinoctium vernum, ne viderentur Judaizare, & qui contra faciebant Quartodecimanos vocabant. Refert Epiphanius, Judæum quendam Pseudoprophetam scelestissimum nomine El Xai (vel ut rectius Scaliger in Elencho Trihæresii Cap. 27. Essenus quidam qui addito articulo El Arabicè κατ' ἐξοχὴν ita vocatus fuit) prohibuisse *Orare ad orientem, asserentem non oportere sic intendere, verum faciem Hierosolymam convertere ex omnibus partibus, ita ut hi qui in oriente sunt in occasum Hierosolymis intendunt.* Vide Baronii Annales. Id damnat Epiphanius. Omnes omnino formas probamus, quæ ex contingente decora ad ædificationem populi aptæ sunt. Partitiones nullas, quæ sunt impedimento ædificationi populi, probamus, omnium minimè illas quæ fiunt de industria & studio imitandi Templum Salomonis, sicut faciunt Pontificii, qui Templa præcipuè propter sacrificium Missæ extructa docent, sicut templum Salomonis propter sacrificia Deo oblata, & ideo oportere Sacrificulum in loco sacratiore & separato sacrificare.

De Cultu Sanct. c. 3.

Ad Simplicianum Lib. 1. Quæst. 4.

Epiph. hæres. Lib. 2.

Anno 1056. Num. 3.

3. Pueros confirmare.

Mucketus sic; *Confirmare precibus & manuum impositione pueros Catechismum edoctos.* Tilenus; *De baptizatorum Confirmatione miror institutam à vestris vitiligationem, cum ipse Calvinus ritum illum non modo puriori Antiquitati probatum fuisse fateatur, sed etiam probet ipse, ac restitutum velit, Institutionum Lib. 4. c. 19. Sect. 4.* Sed optat potius quàm sperat simplicem usum impositionis manuum restituendum. Rem ipsam, nempe erudiendos pueros in doctrina catechetica, priusquam admittantur ad Cœnæ participationem, proque iis orandum probamus, quod & singulis vicibus cum examinantur facimus. Sed ritum Impositionis Manuum natura sua indifferentem censemus; quid enim est, nisi gestus orantis, ut postea audiemus. Et quandoquidem degeneravit ritus iste in spurium Confirmationis sacramentum, meritò omiserunt Ecclesiæ Reformatæ. Nos verò ejusdem restitutioni obsistimus, partim ad asserendam libertatem Christianam in ritibus adiaphoris, partim ad amoliendum ab Ecclesia nostra Confirmationis Anglicanæ sacramentum.

De Polit. p. 319.

Parænes. Cap. 15.

Impositio manuum est ritus simplicissimus, communis Ecclesiæ sub Veteri & Novo Testamento, gestus nempe orantis vel benedicentis, quo manu imposita indicatur persona pro qua preces & benedictiones funduntur. Jacob benedicens filiis Josephi manus imposuit Gen. 48. Moses Josuæ Num. 27. Impositæ etiam manus iis, qui cooptati erant in numerum Senatorum Synedrii Magni, & qui ad Magisterium promovebantur à Rabbinis. Usus itaque istius ritus erat vulgaris, & in sacris & civilibus, Patriarcharum benedictionibus, Senatorum, Doctorum, Ducum inaugurationibus. In Novo Testamento legimus, Christum, cum oblati essent

ei pueruli, ut manus eis imponeret, & precaretur, imposuisse eis manus Mat. 19. 13. 15. Ipsi Pontificii fatentur, Christum hìc non instituisse sacramentum Confirmationis. *Ibi enim nulla promissio, nullum praeceptum, nulla materiae aut formae designatio legitur, sine quibus sacramenti institutio esse non potest: item verisimile non est, Christum pueros illos confirmasse, quia ut diximus cum D. Thoma, decuit hoc sacramentum ante Christi glorificationem non ministrari: & alioqui, illi pueri nondum erant baptizati, neque ad hunc finem Christo offerebantur, sed ut ab eo benedicerentur, ut Hieronymus dicit: vel ut curarentur, ut significat Anselmus.* In Ministrorum Ordinationibus manus impositae 1 Tim. 4. 14. Paulo item & Barnabae emissis ab Ecclesia Antiochena Act. 13. 3. Paulo cum curaretur ipsius caecitas, & impleretur Spiritu Sancto Act. 9. 17. Item in curandis aegrotis & infirmis impositae manus Matth. 4. 18. Marc. 5. 23. Marc. 16. 18. Act. 28. 8. In conferendis etiam donis extraordinariis Spiritus Sancti Apostoli imposuerunt manus dum orabant Act 8. 15. 17 Erat igitur gestus apud Judaeos familiaris manuum impositio, quoties solennis erat precatio aliqua aut benedictio, praesertim ubi persona singularis erat, cui benedicendum erat. Nam si numerosior esset coetus, tum attollebantur manus *Tum attollens Aaron manus suas versus populum benedixit eis* Lev. 9. 22. Et Christus sublatis manibus suis benedixit discipulis Luc. 24. 50. Observat Drusius, Sacerdotes cum populo benedicerent, si in urbe essent, levasse manus suas versus scapulas. Veteres etiam in Ecclesia Christiana variè hoc gestu usi sunt, in Ministris ordinandis, in Catechumenis admittendis, in conversis Haereticis amplectendis, in Lapsis reconciliandis, ut supra diximus pag. 175. Cum tam variè usurpatus hic ritus sit tam in Veteri quàm in Novo Testamento, & apud Veteres, & nihil aliud sit quàm gestus orantis indicans personam pro qua orat quis nomine Ecclesiae ut impetretur gratia, non significans multo minus obsignans & exhibens gratiam quam petit orans vel benedicens, Sacramentum dici propriè non potest. Nulla est analogia inter gestum istum & gratiam quam petit Ecclesia, vel baptizato, vel reconciliando, vel ordinando, vel ad Eucharistiae sacramentum admittendo adulto. Et si analogiam quandam comminisci possimus, tamen deerit Christi institutum & promissio, nihil obsignabit. Nam Christi solius est, qui potestatem habet excellentiae, instituere Sacramenta. Sed, ut dixi, usurpatus hic ritus ad indicandam personam illam singularem pro qua gratiam petimus, non ad significandam gratiam ipsam eamque obsignandam.

Suarez in 3. Part. Sum. Disput. 32. Sect. 2.

Commentar. in Loca Difficiliora Pentateuchi. pag. 370.

Pontificii excogitarunt materiam sensibilem hujus Sacramenti, Chrisma ex oleo olivarum & balsamo compositum, tanquam materiam remotam, & Unctionem ex chrismate factam in figura seu signo Crucis, tanquam materiam proximam: nec aliam manuum impositionem agnoscunt Pontificii essentialem huic Confirmationis Sacramento, quàm quae includitur intrinsecè in ipsa Unctione. *Dicendum est*, inquit Suarez, *nullam manus impositionem distinctam ab unctione Chrismatis manu Episcopi facta, esse de essentia hujus Sacramenti; ipsam verò Unctionem esse essentialem, & utrumque satis constare ex dictis, & ex usu Ecclesiae: neque huic veritati obstare Apostolicum factum, nempe Act. 8. quia illud non fuit juxta legem & institutionem sacramentorum, sed praeter illam ex speciali omissione vel dispensatione; & consequenter signum illud simplicis impositionis manus non fuisse verum sacramentum Confirmationis quoad substantiam, fuisse vero quoad effectum.* Item; *Simplicem manuum impositionem, qua usi sunt Apostoli Act. 8. & 9. revera non fuisse sacramentum Confirmationis quod nunc habemus, quia in ritu sensibili valde differebat, imo nec simpliciter sacramentum fuisse, quia non erat ceremonia firma & stabili lege instituta.* Bellarminus, etsi Capite Secundo de Confirmatione dicat non rejectam esse manus impositionem; *Bis enim Episcopus*

Suarez Tom. 3. Disput. 33. Sect. 4.

ſcopus manus imponit confirmandis, ut ex Pontificali Romano intelligi poteſt, ſemel cum ſuper eos manus extendit atque orat, & rurſum cum ſignat in fronte atque ungit: ipſa enim unctio & ſignatio cum manu fiat manus impoſitio rectiſſimè dicitur. Capite tamen Nono, *idem eſſe unctionem Chriſmatis & manus Impoſitionem, qui enim ungit manus imponit: & idcirco utrumque ſignificari, etiamſi alterum tantum exprimi videatur. Nam conſtat Apoſtolos in Confirmatione uſos eſſe Chriſmate.* Ad primum locum Bellarmini ſic Spalatenſis. *Atqui illa extenſio manuum valdè impropriè dicitur impoſitio; & ſi ſit impoſitio, non eſt tamen ſacramentalis ſed purè deprecatoria: neque in ea quiſquam noſtrum poſuit vim ſacramenti: non ergo illa Extenſio aut Impoſitio eſt materia proxima ſacramenti. Pollice vero duntaxat frontem tangere eſſe manum imponere nimis coactum eſt, nimiſque violentum; cum manus impoſita ſemper intelligatur expanſa, & deſuper applicata. Pontifex autem tantummodo tangit uno digito adverſam frontem hominis confirmandi, idque non ut ei manum imponat, ſed ut crucem imprimat* Ad poſteriorem ſic; *Mira certe Sacræ Scripturæ declaratio an detorſio? Manus imponebant, hoc eſt, unguento ungebant. Quæro ex duabus actionibus ad unum effectum concurrentibus, ut ſunt adhibitio manus & unctio tali adhibitione per manum facta, quæ ſit præcipua & Sacramentalis propriè? Certe ſi manus adhibetur non ſui gratia ſed gratia ungendi, tunc manus adhibitio erit inſtrumentalis, unctio vero erit actio principalis, & principaliter intenta. Ineptè ſcilicet Lucas, ubi debuit exprimere actionem principalem cui effectus deberetur, nempe Unctionem, ſolam poſuit inſtrumentalem, & ſanè generalem, incertam, ac indefinitam; quia manu multa fieri poſſunt circa hominem, poteſt ille aliena manu lavari, poteſt ungi, poteſt percuti, poteſt pingi* &c. Cum igitur ſolam manus *impoſitionem, eam profecto ut principalem actionem & per ſe intentam, non ut inſtrumentalem, expreſſit.* Ex Cypriano & Tertulliano patet propriam manus impoſitionem adhibitam fuiſſe præter eam manus actionem, quæ includitur in unctione Chriſmatis. *Caro ungitur,* Tertullianus, *ut anima conſecretur, caro ſignatur ut anima muniatur, caro manus impoſitione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur.* Et Libro de Baptiſmo; *Egreſſi de lavacro perungimur benedicta unctione;* & paulo poſt, *dehinc manus imponitur per benedictionem advocans & invitans Spiritum Sanctum.* Cyprianus Epiſtola ad Jubajanum de Baptizandis Hæreticis; *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Eccleſia baptizantur per præpoſitos,* (ſic Bellarminus legit Cap. 6. de Confirmatione, non præpoſitis) *Eccleſiæ offerantur, & per noſtram orationem & manus impoſitionem Spiritum Sanctum conſequantur, & in ſignaculo Dominico conſummentur.* Similia paſſim reperiuntur apud Patres de manuum impoſitione: unde à quibuſdam manus impoſitio, ab Euſebio Emiſſeno, vel quicunque fuit auctor, Sacramentum Impoſitionis manuum dicitur, in Sermone de Pentecoſte. *Unctio Chriſmatis baptiſmo haud aliter ferè atque Calix ſanguinis Domini corporis Dominici ſacramento conjungebatur,* ait Caſſander in Liturgicis. *Et quemadmodum baptizati, Chriſmate ab Epiſcopo confirmari; ita quoque qui corpus Domini acceperant, ab Epiſcopo, Presbytero, vel Diacono, Calice ſanguinis Domini confirmari dicebantur.* Probat ex Libro Romani Ordinis. Itaque verbum confirmandi utrique actioni, id eſt unctioni Chriſmatis, & *diſpenſationi ſanguinis, commune erat. Quanquam confirmationis nomen huic actioni, qua baptizati Chriſmate inunguntur, hodie tantùm accommodatur.* Spalatenſis docet, in Veteri Eccleſia per plura ſæcula ceremoniam confirmandi ſeu conſignandi fuiſſe ceremonialem ritum Baptiſmi, non peculiare per ſe ſacramentum, idque patere ex dictis Clementis in Conſtitutionibus, Dionyſii Areopagitæ, Tertulliani, Cypriani, Concilii Elibertini, Optati Milevitani, Authoris Quæſtionum apud Juſtinum, Hieronymi, Ambroſii, Auguſtini, Theodoreti, Severi Patriarchæ Alexandrini, Damaſceni, Alcuini, Rabani, demonſtrat. Ex quibus colligit iſta, ex Melchiade & Fabiano,

De Repub. Lib. 5. Cap. 5. n. 29.

Num. 30.

Lib. de Reſurrect. Carnis.

Pag. 218.

De Repub. Lib. 5. Cap. 5. Num. 10. & ſequ. ad 26.

Confirmatio ergo non est nomen absolutum unum per se sacramentum significans, sed relativum, ut unctio Chrismatis sit baptismi confirmatio, hoc est ultima ceremonia ultimusque ritus, quo totus Baptismi ritus absolvitur & consummatur. Ex Tertulliano; *Igitur ad ipsam Baptismi religionem spectarunt & unctiones & manuum impositiones ad Spiritum Sanctum invocandum.* Ex Cypriano, *Manus impositionem fuisse in vero Ecclesiastico Baptismo partem ceremonialem, & ultimum ritum, quo Baptismi sacramentum consummaretur, ultimumque acciperet complementum.* Ex Hieronymo adversus Luciferianos; *Ulterius innuit imò & explicat Hieronymus, Confirmationem per manus Episcopalis impositionem esse quidem ceremoniam ad Baptismum pertinentem, ita tamen, ut neque necessaria sit, neque quicquam illa per se spiritualiter efficiat; sed quod ei à quibusdam tribui solet, ut det Spiritum Sanctum, id totum perfectissimè haberi in solo Baptismo: lege tamen Ecclesiastica eam adhiberi propter solum honorem quendam externum Episcopalis dignitatis.* Ex Augustino, *Confirmationem esse partem Ceremonialem & Ecclesiasticam baptismi, quia baptizatos ungit Ecclesia.* Ex Alcuino; *Non est igitur hæc consignatio Sacramentum confirmationis, sed est confirmatio sacramenti nempe Baptismi, & consequen-* Num. 25.
ter etiam secundum Alcuinum ad Baptismum spectat. Deinde in genere; *Atque ex his omnibus testimoniis confirmatum maneat primum argumentum, quo ego Confirmationem à numero propriè sumptorum sacramentorum excludebam, quia à Christo non erat instituta, sed ab Ecclesia ad ritus baptismales complendos.* Supra audivimus ex Tertulliano, statim egressos ex lavacro perunctos fuisse, dehinc manus impositas. Unctio igitur & manus Impositio claudebant Baptismi ministrationem. Non erant duæ unctiones post Baptismum, una in vertice per Presbyterum, alia in fronte per Episcopum, sed una, usque ad tempora Sylvestri. Ante Sylvesti tempora facile poterant baptizatos Chrismate signare Episcopi, quandiu non habebant latè fusas Dioeceses, sed angustis finibus conclusas, & duraret mos ille celebrandi Baptismum statis temporibus Paschæ & Pentecostes, & in uno eodemque loco nempe civitate. Sed cum latius extenderentur Dioeceses, & obsolescere cœperat mos ille, & non uno in loco ut, puta, civitate baptizarentur infantes, nec potuit Episcopus, qui in honorem sacerdotii non ob legis necessitatem istam ungendi chrismate & imponendi manus prærogativam jam acquisiverat, ad singulos baptizatos in pagis & villis excurrere; ne tamen omnino chrismate destituti essent baptizati & ex hac vita migrarent ante adventum Episcopi, institutum est ut Chrisma quo baptizati in vertice à Presbytero inunguntur, in omni ordinario Baptismo adhiberetur: reservata nihilominus Episcopo unctione Chrismatis in fronte, quam tamen non distulit ad septennium aut decennium ætatis baptizati, ut nunc apud Pontificios, sed statim data occasione opportuna. Augustinus ait; *Quando imposuimus manus istis infantibus, attendit unusquisque vestrûm, utrum linguis loquerentur.* Et alibi dicit, quando parvuli confirmantur, eos qui illos offerunt pro ipsis respondere sicut in Baptismo. Vides non expectasse Episcopum, donec per se Psittacorum instar recitare possent pauca quædam capita brevis Catechismi. *Hoc autem institutum, ut baptizati Chrismate à Presbytero in vertice linirentur, Sylvestro attribuunt;* inquit Cassander. Beda, cum duarum unctionum meminisset, unius ante Baptismum, alterius quæ statim fit post Baptismum, ait; *Sciendum autem, quod illa unctio, quæ fit per manuum impositionem ab Episcopis quasi alia à duabus prædictis & vulgo Confirmatio dicitur, eadem est cum secunda, propter arrogantiam tamen non concessa est singulis Sacerdotibus, sicut & multa alia.* Unica igitur unctio post baptismum erat olim, *neque separatæ chrismatio in vertice & Chrismatio in fronte,* ait Spalatensis, sed propter arrogantiam Episcopi qui antè solebat ungere, & prærogativam illam sibi delatam amittere non voluit, & ne omnino tamen baptizati decederent ex hac vita absque

Tractat. 6. in 1. Canonicam Johan.
De Eccles. Dogmat. cap. 52.
Tom. 8. in Psal. 26.
Lib. 5. Cap. 3. Num. 31.

absque Chrismate, excogitata est duplex Chrismatis unctio post Baptismum; quarum hæc altera propter arrogantiam reservata est Episcopo, ut & multa alia propter arrogantiam reservata sunt, inquit Beda. *Ante tempora Tertulliani nullam Chrismationum memoriam authenticam invenio, & scriptores Ecclesiastici ante Tertullianum de Unctione Confirmationis nihil dixerunt, Justinus præsertim Apol. 2. in fine, qui exacte recenset totos ritus Baptismi & Eucharistiæ, de Consecratione ne verbum quidem.* Spalat. Num. 31. Justinus nec unctionis nec impositionis manuum meminit, tum tamen profitetur nihil omissurum, *ne*, inquit, *maligne quicquam, & dissimulanter agere in hac narratione videamur.* Hic igitur videtur fuisse ortus & origo Confirmationis. Concludentes Baptismi ministrationem orabant pro baptizato; sicut nos in Ecclesiis Reformatis statim post ipsam aspersionem concipimus brevem precatiunculam pro baptizato, nempe ut eum Dominus tueatur, ut gratia illa quæ obsignatur in Baptismo se exerat cum ad adultiorem pervenerit ætatem, & indies crescat ad extremum halitum, & similia. Dum ita orabant concludentes Baptismum imponebant manus, additum Chrisma & signum Crucis. Nos rem ipsam tenemus nempe precatiunculam pro baptizato, ut dictum; ritum autem impositionis manuum non usurpamus, nec quæ addita sunt Chrisma & signum Crucis, quia inde error natus est Spiritum Sanctum non datum in ipso Baptismo, nisi ad remissionem peccatorum. Si nuda mansisset Impositio manuum absque Chrismate & signo Crucis, dum clauderent Baptismi celebrationem, ut simplex gestus orantis & benedicentis baptizato, (sicut variè usurpatus erat in personalibus benedictionis gestus ille in Veteri & Nova Lege, & ad alias etiam personales benedictiones adhiberetur, ut cum recipiuntur conversi, aut reconciliantur pœnitentes) tolerabilis esset mos ille. Hic & non alius est locus Impositionis manuum, si servandus sit mos veterum; licet postea divulsa fuerat una cum unctione frontis à Baptismo, & tandem dilata in septennium aut decennium, sicut jam fit in Anglia, ubi rejecto Chrismate signum Crucis reliquerunt in clausula Baptismi, & Impositionem manuum distulerunt ad septimum vel octavum annum.

Ecclesia Anglicana non observat morem Veterum imponendi manus infantibus baptizatis, vel priorem in Baptismi clausula, vel posteriorem statim é Baptismo data prima occasione. Sed quid si Ecclesiæ primitivæ Apostolicæ exemplum se imitari potius dicant? Impositio illa manuum de qua Hebr 6. erat adhibita adultioribus, qui statim ad sacram Cœnam admittendi erant, qui in Ecclesiam adultorum recipiendi erant, qui recipiebant se disciplinæ Ecclesiasticæ sese subjecturos. Interpretantur quidam locum illum de Impositione manuum extraordinaria, qua Apostoli conferebant dona illa extraordinaria. Alii de impositione ordinatoria seu consecratoria, qua inaugurantur Ministri ad munus ministerii obeundum. Alii de Catechumenorum admissione in Ecclesiam adultorum, vel liberorum fidelium adultorum qui hactenus erant in Ecclesia fœderatorum, vel conversorum à Paganismo aut Hæresi, qui utrique probè tenebant capita doctrinæ catecheticæ, ut de fide in Deum, resipiscentia ab operibus mortuis, resurrectione mortuorum, & judicio æterno. Admitto jam interpretationem istam tertiam, & tamen dico, non favere Pontificiæ aut Anglicanæ Confirmationi, sed potius Ecclesiis Reformatis illis quæ ad rem ipsam propius accedunt, nempe neminem admittentes extraneum in gremium Ecclesiæ, aut ad sacram Cœnam, absque fidei professione solenni, examinatione, fœderis pactione, & precibus Ecclesiæ, & ubi quid desideratur, restitui optamus, licet ritum adiaphorum impositionis manuum sua natura liberum, est enim tantum gestus orantis, & tam fœdè conspurcatum superioribus & hisce sæculis, tum à Pontificiis, tum ab Anglis, ut statim videbimus.

bimus, non usurpent. Si usurparetur, non tamen propterea confirmatoriam diceremus ratione Spiritus Sancti confirmantis, sed Ecclesiæ approbantis & confirmantis sua approbatione examinatum & ad verum illud ac geminum Confirmationis sacramentum admittentis. Propriè quidem & primariò esset gestus orantis tempore precum, ex consequenti autem Ecclesiæ confirmantis & approbantis Et sic quod personatus Clemens Apostolicar. Constitut. Lib. 3. Cap. 17. tribuit unguento suo, nempe quod sit βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας confirmatio confessionis scilicet fidei, impositionis ritui, prout est signum Ecclesiæ confirmantis & approbantis confessionem Catechumeni, tribueremus, non vim sacramentalem confirmandi. Sed quia, ut dixi, ritus ipse est indifferens & fœdè conspurcatus, meritò omissus in Ecclesiis Reformatis, tum in clausula Baptismi, ubi eam Veteres usurpabant temporibus Cypriani & Tertulliani, tum in admissione Catechumenorum in Ecclesiam adultorum cum jam sunt futuri participes Sacræ Cœnæ, & Disciplinæ Ecclesiasticæ subjiciendi. Angli, sicut Pontificii, nec in clausula Baptismi imponunt manus, nec expectant tempus maturum, quo Catechumeni catecheticam doctrinam probè edocti ad sacram Cœnam admitti possunt: sed sat erit, si exegerint annum septimum vel octavum, & memoria teneant symbolum, Orationem Dominicam, & paucula quædam capita Catechismi. *Quid ergo sibi vult*, inquit Parkerus, *quòd in privatis ædibus administretur? quod sæpe tenelli confirmentur, priusquam ad perfectam ætatem per Canonem Aurelianensem debitam pervenerint? quod confirmentur quicunque Catechesin Anglicanam verbotenus recitare possunt, quam vel triennalis quisque discere poterit, & Martini Buceri judicio imperfectior est? quod & si lege Anglicana, ni fallor, capax Cœnæ Dominicæ sit qui confirmatur; confirmentur tamen, qui modò Catechesin recitare possunt, qui sese examinare non possunt, vel rite sese ad mensam Domini præparare, ad quam etiam non nisi multos post annos accedere solent?* Martinus Bucerus in Censura sua in librum Sacrorum Ecclesiæ Anglicanæ, ait; *Quibus conferri pueris debeat Confirmatio, definiuntur in libro esse ii, qui possint recitare Articulos fidei, precem Dominicam, & decem Præcepta, & hinc commodè respondere ad quæstiones brevioris Catechismi. Istud autem diligentem profectò postulat ponderationem. Aut enim id quæritur; ut ad confirmationem pueri faciant seriam fidei suæ confessionem, & ejusmodi confessionem, quam Ecclesia meritò ratam habeat iis quibus baptisma impertit in ætate adulta: aut satis existimatur, si verba modò ejus confessionis recitent.* Non sat ait esse recitare verba Catechismi, *sed requirenda est ejusmodi fidei confessio quæ indicari possit non esse nata in ore aut ex humana tantùm parata doctrina: sed ea quoque signa habeat in vita & moribus, ut recipi debeat ab Ecclesiis tanquam profecta ex corde Euangelio verè credente & doctrinæ Spiritus Sancti. Unde olim ii qui petebant baptizari adulti, quos Competentes vocabant, explorabantur multo tempore, qui ex fructibus fidei scilicet qui in vita & moribus credentium proferuntur, cognoscerentur.* Et infra; *In quibus itaque hæc novi hominis veræque in Christum fidei signa necessaria non appareant, horum nescio qua bona conscientia possit recipi fidei confessio illa maximè publica & solennis in Ecclesiis, sunt enim hæ columnæ & firmamenta veritatis. Et constat, non paucos pueros hujusmodi facere confessionem, haud majore fidei sensu, quàm psittacus aliquis suum effert χαῖρε.* Et capite 18. *At quis dubitat Catechismo opus esse juvenibus, donec scientiam religionis plenam fuerint consequuti? Jam confirmari debent, qui verba modo catechismi recitare possunt. Tollendum igitur optarim parenthesin (which are not confirmed)* qui nondum sunt confirmati, *& pro eo adjici huic præcepto, ut adsint Catechismo adolescentes ac juvenes omnes mares & fœminæ, usque dum eò in doctrina Christi profecerint, ut à pastore ipso remissionem hujus præcepti accipiant. Nec ea paucula tantum verba tradenda & exigenda sunt pro toto Christi Catechismo quæ in libro sunt præscripta: sed*

De Polit. Lib. 3. c. 16. Sect. 11.

Cap. 17.

debent catechumeni in classes distribui, omniaque Christi mysteria, eaque ratione diligentia atque copia explicari & elucidari, commendari & infigi, qua & citius & plenius quisque poterit proficere. Est quidem aliquantulùm prolixior Catechismus, quem pueri ad confirmationem adducendi memoriter ediscerent, quàm fuit, dum ista scriberet Bucerus, sed ut Parkerus dicit, quam vel triennalis quisque tamen discere potest. Dicitur in Libro Precum seu Sacrorum, se Confirmationem puerorum administrare, cum ad maturiorem ætatem pervenerint, *quod non alienum sit à consuetudine primitivæ Ecclesiæ, qua præceptum erat, ut Confirmatio adhiberetur illis, qui ad ætatem maturiorem pervenissent, ut ipsi jam in religione Christiana instituti suam ipsorum fidem publice profiterentur, & promitterent se Divinæ voluntati & mandatis ejus obtemperaturos.* Quàm vera sunt ista, ex jam dictis patet. Mucket. p. 245.

Dicitur ibidem, quòd Confirmatio administratur cum ad maturiorem ætatem pervenerint. *Quoniam Confirmatio illis adhibetur qui jam baptizati sunt, ut, per impositionem manuum & orationem, vires & defensionem accipiant contra omnes insultus peccati, mundi, & Diaboli; commodissime administratur cum pueri eam ætatem attigerint, qua, tum per suam carnis infirmitatem, cum per varios hujus mundi & Diaboli insultus, maximo periculo constituuntur, ne in gravissima peccata prolabantur.* Hackwillus in Concione habita de Confirmatione dixit administrari, ut tum præsertim, cum illucescente *usu rationis incipiunt labi in peccata varia, & nondum sat virium habent ad resistendum defectu experientiæ, per Impositionem manuum & Preces accipiant vires & defensionem contra tentationes mundi, carnis, & Diaboli.* Sic Suarez; *Magis expedit non confirmari infantes ante usum rationis. Quanquam rationis usu illucescente etiam expediat non admodum illam differre, sed prævenire infantem innocentem prius quàm graviter peccare incipiat.* At Aquinas, Bonoventura, & alii plerique Theologi censent, expedire magis infantiæ tempore, quia ætas infantilis non est capax fictionis, qua effectus Sacramenti impediatur. & huic sententiæ favet antiquus usus Ecclesiæ, ait ibidem Suarez. Sed interim quomodo congruant ista duo, non video; nempe quod expectanda ætas maturior ob publicam professionem fidei secundum consuetudinem Ecclesiæ Primitivæ, & tamen statim confirmandos illucescente usu rationis. Nam non erat consuetudo Ecclesiæ Primitivæ, exigere à pueris 7. aut 8. annos natis professionem publicam fidei, sed ab adultis Non consistunt ista duo tempora, illucescentis usus rationis, & publicæ professionis fidei. Imo vix norunt pueruli confirmandi, quid sit profiteri fidem, licet norunt recitare verba Catechismi. *At publicam facere fidei confessionem in Ecclesia Christi illam qua jam à scientibus & volentibus fœdus salutis cum Deo constabiliendum sit, ut in libro est propositum, & eam confessionem ratam haberi publice in Christi Ecclesiis; id certè non video quomodo liceat, quamdiu adeo nullo probabili argumento datur credere esse confessionem fidei quæ insit confitenti, sitque cognitionis veræ Euangelii, & non vana quædam verborum imitatio, quæ verba pueri tandem ediderunt, ut ea modo memoriter recitarent, etiamsi nihil eorum animis sentiant.* Constabiliendum fœdus hac professione puerorum colligit Bucerus ex his verbis Libri Sacrorum. *Quia cum pueri ad maturiorem ætatem pervenerint, & didicerint quæ & quanta susceptores ipsorum nomine in Baptismo promiserint, ipsi proprio ore, proprio consensu, publicè in conspectu Ecclesiæ eadem cognoscant & confirmant, profiteanturque se Divina gratia adjuvante conaturos ea omnia fideliter observare, quibus jam suis verbis, sua confessione assenserint.* Septennes scilicet apti sunt ad constabiliendum fœdus. Observandum etiam, non necessariò differendam esse Confirmationem ad septennium aut decennium ætatis, sed *ut confirmatio majore cum puerorum ædificatione administretur*, sicut dicitur in Libro Sacrorum. Rata igitur erit confirmatio infantium licet minore cum puerorum ædificatione

Tom. 3. Disput. 35. Sect. 2.

Bucer, Censura Cap. 17.

 tione

Tom. 3. Disp. 35. Sect. 1. tione administretur. Sic Suarez; *ob aliquam gravem causam conveniens esse posse interdum prævenire, & infantem ante usum rationis confirmare, ut si diuturna absentia Episcopi timeretur, aut si infans esset in periculo mortis. Quin potius addo, non videri in hoc tantam esse tamque urgentem Ecclesiæ consuetudinem, ut præceptum inducat. Unde si Episcopus ex sola benevolentia vel alia simili causa infantem confirmaret ante usum rationis absque scandalo*, nempe ob violatam Ecclesiæ consuetudinem jam obtinentem, *non admodum peccaret*. Vel Confirmatio est administranda baptizatis jure Divino statim à Baptismo, vel jus Divinum aliud determinavit tempus. Si prius, ut fuit praxis Veterum; tum non differenda ad septennium; tum non instituta ob Catechismum; tum non expectanda ætas maturior prætextu majoris ædificationis: alioquin eadem ratione possunt differre Baptismum, ut majori cum fructu & reverentia percipiatur ab adultis. Si aliud determinavit tempus jus Divinum; quod quæso? an septennium aut decennium à Baptismo? an potius adultiorem ætatem, illam scilicet qua Ethnici conversi admissi ad Baptismum & sacram Cœnam? nam ad utramque simul admissi fuerunt. *Et hoc tempore cum baptizantur adulti, eodem die datur Baptismus, Confirmatio, & Eucharistia, ut Veteres faciebant*, ait Bellarminus. De Confirm. Cap. 7. Non erant admissi septennes Catechumeni. Duo fuerunt Catechumenorum genera, unum eorum qui audiebant conciones & volebant fieri Christianos, sed nondum petierunt Baptismum, & ii dicti sunt Auditores seu Audientes: alii petebant Baptismum & dicti sunt Competentes, seu Electi. Distinguit Suarez Catechismum adultorum in Substantialem & Ceremonialem. Substantialem vocat eum, Tom. 3. in Quæst. 81. Art. 1. qui per se & ex natura rei, supposita institutione & fine Baptismi, necessarius erat ad convenientem usum Baptismi, & *consistebat in sufficiente instructione & doctrina rerum fidei ac morum. Atque ita semper in Ecclesia servatum est ut ante Baptismum sufficiens Catechismus præcederet.* Alterum Ceremonialem vocat, qui ad priorem ordinabatur, & illum includebat, solumque addebat specialem quendam modum & ordinem ab Ecclesia institutum & observatum in Catechumenorum instructione & præparatione ad Baptismum Post petitum Baptismum à Competentibus inchoabatur iste Catechismus. In quo Catechismo fiebat scrutinium; quo nomine significatur, inquit Bellarminus, De Baptism. Cap. 25. *propriè examen & exploratio quædam, an competentes firmiter crederent. Et ut certiùs exploraretur an vera esset catechumenorum conversio ad fidem, fiebant ab Ecclesia septem scrutinia intra illos 25 dies à die quo dabant nomina usque ad diem Baptismatis.* Substantialem Catechismum reliquerunt Ecclesiis Reformatis, Ceremonialem retinuerunt, non adultorum illum, de quo modo dixi cum scrutinio, sed psittacorum puerorum qui ad fœdus initum in Baptismo constabiliendum omnino inepti sunt. Recitando memoriter catechismum scilicet confirmant fœdus. Hîc habemus duas Confirmationes, unam confessionis fidei confirmantis fœdus, alteram Spiritus Sancti collati per Impositionem manuum & preces ad confirmandum & corroborandum puerum in gratia. Ab ista posteriori denominatur iste ritus Confirmatio apud Anglos, quicquid dicant de priori ad fallendum. Est etiam hîc obiter notandum; dici in Libro Sacrorum, ut supra audivimus, pueros cum ad maturiorem ætatem pervenerint publicè & in conspectu Ecclesiæ confirmare ea quæ susceptores ipsorum nomine in Baptismo promiserunt. Quòd quàm verum sit, discere ex Parkero possumus. De Polit. l. 3. Cap. 16. Sect. 11. *Sæpe non in publico loco exercetur, sed in privatis Episcopi ædibus: & quando publicè administratur, administratur tamen in eo loco, qui multis miliaribus ab Ecclesia distat de cujus membro agitur: & si quando in eadem Ecclesia, ea tamen non consulta quidem, vel ad consensum requisita.*

In Catechismo jam aucto post tempora Buceri dicitur, Christum duo tantum insti-

institui∫∫e Sacramenta in genere ad ∫alutem nece∫∫aria, Bapti∫mum ∫cilicet & ∫acram Cœnam. Quid? ∫unt igitur alia Sacramenta quæ non ∫unt generalia & omnibus communia, ut ∫acramentum Ordinationis; alia generalia ∫ed non ad ∫alutem nece∫∫aria, ut ∫acramentum Confirmationis? Ip∫i Pontificii non a∫∫erunt e∫∫e nece∫∫arium ad ∫alutem. *Et∫i nulla alia ∫uppeteret hujus rei probatio, ∫ola Eccle∫iæ universalis con∫uetudo ∫atis magnam vim ad probandum habet, utpote quæ baptizatis, ∫eu parvulis ∫eu adultis, in mortis nece∫∫itate con∫titutis, nec adhuc confirmatis, ∫acramentum hoc adhibere non curat*; ait E∫tius. In Lib. 4. Di∫t. 7. Sect. 18.

Gratiam quæ confertur in Confirmatione Liber Sacrorum vocat *vires & defen∫ionem contra omnes in∫ultus peccati, mundi, & Diaboli.* Illud e∫t quod Pontificii dicunt, in Bapti∫mo accipi gratiam in remi∫∫ionem peccatorum, in Confirmatione ad animam corroborandam & viribus in∫truendam ad ∫piritualem pugnam, præcipuè ad confitendum fidem tempore per∫equutionis. Hookerus ait, in Bapti∫mo infantes admitti in Dei familiam ut ibi vivant, ∫ed in Confirmatione efficiuntur apti ad militandum in exercitu Dei & proferendum fructus Spiritus Sancti. Hackwillus ait, in Bapti∫mo nos credere remi∫∫ionem peccatorum ad ju∫tificationem; in Confirmatione animari nos ad profitendum fidem i∫tam ad ∫alutem. Pontificii dicunt, Paracletum, quem promi∫it Chri∫tus, accipi in ∫acramento Confirmationis & ∫eptiformem gratiam Spiritus Sancti. Idcirco ∫ic orant ante Confirmationem: *Emitte in eum Spiritum Sanctum ∫eptiformis gratiæ tuæ paracletum de cœlis, ∫piritum ∫apientiæ & intellectus, ∫piritum con∫ilii & fortitudinis, ∫piritum ∫cientiæ & pietatis, adimple eum ∫piritu timoris Domini, & con∫igna eum ∫igno crucis, in vitam propitiatus æternam.* Angli dicunt; *Omnipotens æterne Deus, qui hos ∫ervos tuos per aquam & Spiritum Sanctum regenerare dignatus es, omniaque iis peccata condonare; confirma eos, quæ∫umus Domine, Spiritu paracleto, muneraque Divinæ gratiæ in illis auge, ∫piritum ∫apientiæ & intellectus, ∫piritum con∫ilii & fortitudinis, ∫piritum ∫cientiæ & veræ pietatis. Denique ∫piritu ∫ancti timoris tui animos eorum reple. Per Dominum no∫trum Je∫um Chri∫tum. Amen.* Hæc verba, *Con∫igno cum ∫igno crucis*, omittunt quia ∫ignant ∫igno Crucis claudentes mini∫terium Bapti∫mi. *Sacerdos cum ungit Neophytum ait, Deus omnipotens Pater Domini no∫tri Je∫u Chri∫ti, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remi∫∫ionem omnium peccatorum, ip∫e linit te Chri∫mate ∫alutis in vitam æternam. Epi∫copus verò tran∫ilit verba, Ip∫e te linit Chri∫mate ∫alutis, qua∫i ditior non ∫olum ut ∫alvare po∫∫it, ∫ed etiam ditare, ideo dicit: Emitte in eum ∫eptiformem Spiritum Sanctum tuum, &c.* Hackwillus ait, gratiam Spiritus in Bapti∫mo inchoatam confirmari & perfici in Confirmatione. Dicuntne idem Pontificii? non e∫∫e perfectum & plenè Chri∫tianum qui non e∫t confirmatus, unctionem confirmatoriam e∫∫e unctionem perficientem, Novatum non fui∫∫e plenè Chri∫tianum quia non Confirmatus. Derogantne i∫ta omnia veris Sacramentis? In Bapti∫mo accipimus gratiam Spiritus ad vitam & ∫anctificationem, cujus tantum pars e∫t robur & fortitudo ad re∫i∫tendum in∫ultibus carnis, mundi, & Diaboli, & ad profitendum fidem. Dona quæ conferuntur po∫t Bapti∫mum promittuntur in Bapti∫mo, & promi∫∫io a∫∫i∫tentiæ & auxilii divini ob∫ignatur nobis per ∫acramentum Bapti∫mi, atque indies præ∫tat fideliter Dominus promi∫∫a ∫ua ∫uppeditando robur & vires ad militandum contra Diabolum, mundum, & carnem, quibus nos ex parte no∫tra polliciti ∫umus nos abrenuntiaturos. In Bapti∫mo induimus Chri∫tum, & arma ∫piritualia quibus armamur ad pugnam. Concilium Milevitanum; *Qui dicit Bapti∫mum in remi∫∫ionem peccatorum dari tantùm, non etiam in adjutorium gratiæ, anathema ∫it.*

Pol. Lib. 5. p. 354.

Amalarius de Eccle∫. Off. l. 1. c. 27.

Signum ∫en∫ibile, con∫tans ex rebus & verbis quibus applicatur promi∫∫io gratiæ in

De Confirmat. Cap. 2 in hoc sacramento, *fuit manus impositio cum oratione*, inquit Bellarminus. In Libro Sacrorum Ecclesiæ Anglicanæ dicitur; *Confirmatio illis adhibetur, qui jam baptizati sunt, ut, per impositionem manuum & orationem, vires & defensionem accipiant contra omnes insultus peccati.* Et in precatiuncula post impositas manus ait Episcopus; *Supplices tibi preces fundimus pro his pueris super quos ad exemplum Apostolorum tuorum manus imposuimus, ut certiores eos hoc signo redderemus tuæ in ipsos benignæ voluntatis.* *Defens. Lib.* 3. *Cap.* 4. *Sect.* 6. Dounamus ait; ad *potestatem ordinis Episcopalis pertinere per impositionem manuum conferre gratiam ut ordinarium Spiritus Sancti instrumentum, vel baptizatis ad confirmationem, vel pœnitentibus ad reconciliationem, vel designatis ad ministerium ad ordinationem. Precatio vim præcipuam habet*, inquit Huttonus teste Parkero, *manus impositio minus præcipuam, aliquam tamen; alioqui Petrus & Johannes minimè opus habuissent tantum laborem sumere, ut ab Hierosolymis ad Samariam itinerarentur. Nam precari adæque Hierosolymis potuerint* *De Polit. Lib.* 3. *Cap.* 16. *Sect.* 12. De Petro & Johanne statim dicemus. Interim vides lector, impositionem manuum esse Anglis signum benignæ voluntatis divinæ obsignatorium, esse instrumentum per quod gratia confertur, & inesse ipsi vim & efficaciam. Est igitur Confirmatio Anglicana Sacramentum, & Impositio manuum pars signi sensibilis necessaria sine qua non confertur Spiritus Sancti gratia ad robur & fortitudinem, sine qua non confirmatur baptizatus, sine qua non perficitur gratia Baptismi. *Spalat. Lib.* 5 *Cap.* 5. *Num.* 33. *Impositio illa manuum Apostolicarum non erat nisi temporaria & ad effectum sensibilem, & quæ erat cessatura: non erat Sacramentum Ecclesia statum & perpetuum: nec illa impositio manuum erat propriè sacramentalis.* Imò licet per impositionem manuum Apostolorum ad Apostolatum authoritate condecorandum, ut per instrumentum, Dominus dona illa extraordinaria, ut linguarum & Prophetiæ, contulerit; non sequitur hanc prærogativam dedisse aliis ad conferendum per impositionem manuum gratiam Spiritus Sancti ordinariam. Quàm variè adhibita fuerat tum in Veteri tum in Novo Testamento manuum impositio, supra ostendimus. Fuit ritus & gestus orantis & indicantis personam pro qua impetrat Ecclesia gratiam, non autem symbolum significans, multa minùs obsignans gratiam ipsam. *Lib.* 3. *de Baptis. Cap.* 16. Ideo Augustinus dixii repeti posse. *Manus autem impositio non sicut baptismus repeti non potest, quid enim est aliud nisi oratio super hominem*, inquit Augustinus. *De Rep. Eccles. l.* 5. *c.* 5. *Num.* 42. *Cum itaque ex Augustino constet, Spiritum Sanctum non datum per manus impositionem tanquam per sacramentum ex opere operato, sed tanquam per preces & ordinationem Ecclesiæ; quis jam in tali manus impositione agnoscet rem sacramentalem, vel sacramentum?* ait Spalatensis. Schismatici & Hæretici, qui ab Arianis conversi ad Ecclesiam, per Impositionem manuum recipiebantur, etsi per impositionem manuum confirmabantur in sua secta. Sed Ecclesia Anglicana *nullam fidei professionem exigit à Papistis, quando ad Ecclesiam redeunt.* *Parkerus de Pol. Lib.* 3. *Cap.* 16. *Sect.* 10. Confirmationem Pontificiam existimant esse verum Confirmationis sacramentum, eoque accipi Spiritum Sanctum, ideoque conversis Pontificiis manus non imponunt. Nec puto utuntur manuum impositione in pœnitentium reconciliatione. Utcunque est; impositionem manuum confirmatoriam nunquam repetunt, licet nova egeant confirmatione, præsertim cum ingruit persecutio aliqua in fideles. Hocne etiam ex veteri illo errore ortum, Confirmationem imprimere Characterem indelebilem? In Articulis Doctrinæ Christianæ Ecclesiæ Anglicanæ hæc habentur verba. *Sacramenta à Christo instituta non tantum sunt notæ professionis Christianorum, sed certa quædam potius testimonia & efficacia signa gratiæ atque bonæ in nos voluntatis Dei, per quæ invisibiliter in nobis operatur, nostramque fidem in se non solum excitat, sed etiam confirmat.* *Articul.* 25. *Quinque illa vulgò nominata sacramenta, scilicet Confirmatio, Pœnitentia, Ordo, Matrimonium, & extrema Unctio, pro Sacramentis Evangelicis habenda non sunt, ut quæ partim à prava Apostolo-*

rum

rum imitatione profluxerint, partim vitæ status sunt in Scripturis quidem probati, sed sacramentorum eandem cum Baptismo & Cœna Domini rationem non habentes, ut quæ signum aliquod sensibile seu ceremoniam à Deo institutam non habeant. Articuli hi approbati erant ab Episcopis & Archiepiscopis in Convocatione habita Londini anno 1562. Non erant sui memores, cum in Articulum istum consentirent. Nam in Libro Sacrorum quid sentiant jam vidimus. *Nonne Articulus hic 25 vim omnem ad corroborandum impositioni manuum denegat, non solum ex opere operato (quod nec signis ipsis Sacramentalibus Anglicana tribuit Ecclesia) sed etiam ex opere operantis? Certè teipso fatente, doctissimus ille Johannes Raynoldus secunda die Hamptoniensis Colloquii rubricam liturgiæ per quam ministratur Confirmatio ad corroborandum manifestam huic Articulo contradictionem continere affirmavit.* Sed nec articulum illum explanari, nec verba in Libro Sacrorum emendari, in Colloquio passi sunt. *Parkerus de Politia Lib. 3. Ca 16. f. 12.*

Habent etiam Susceptores in Confirmatione pueri sicut in Baptismo, per quos ad Episcopum confirmandi adducuntur, ut in Libro sacrorum dicitur, & hoc etiam more Pontificio. Rationem bellam commentus est Aquinas. *Sicut aliquis de novo natus indiget instructore in his quæ pertinent ad consecrationem vitæ, ita illi qui assumuntur ad pugnam indigent eruditoribus, à quibus instruantur de his quæ pertineant ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus constituuntur Duces & Centuriones per quos alii gubernentur. Et propter hoc etiam ille, qui accipit hoc Sacramentum, ab alio tenetur quasi per alium in pugna spirituali erudiendus.* *Part 3. q. 72. Art. 10.* Sed annon obligatus est Susceptor, Patrinus, seu Sponsor in Baptismo, ad hanc operam præstandam? Quid igitur jam opus novo & alio Susceptore in Confirmatione. *Hic monendum superest, nullam penitus spiritualem Cognationem ex hac Confirmationis ceremonia resultare. Cum enim Sacramentum illa non sit, sed Baptismi complementum, neque novam inducere potest cognationem. Nam neque novis indiget susceptoribus, si illa, ut nunc sit, à Baptismo separetur. Inde enim Susceptores in Chrismatione prodierunt, quòd olim chrismatio esset ceremonia Baptismum complens, & illi iidem susceptores, qui baptizandum offerebant, offerebant etiam chrismandum, & sic unicam, non duas spirituales cognationes & compaternitates, contrahebant;* ait Spalatensis. *De Rep. Eccl. l. 5. c. 5. Num. 53.* De Patrinis Baptismi dicetur suo loco.

Ministrum Confirmationis volunt esse solum Episcopum, non quemlibet Presbyterum. *Id nempe vos urit quod negotium hoc curet Episcopus*, inquit Tilenus; *Illi Pastori ex vestra sententia mandandum, qui confirmandos antea baptizavit & instituit, & quod non alius eorum ordinarius sit pastor. At enim vero qui Episcoporum ordinem Divina institutione niti didicerunt, iidem Episcopum uniuscujusque Ecclesiæ ad suam diœcesin pertinentis pastorem ordinarium ἐξόχως dicendum norunt.* *Paræneʃ. c. 5.* Potest nugator ex supra dictis perspicere, esse alia quæ reformatione indigent in confirmatione Anglicana, propter quæ adeo exosa nobis est. Sed nostrarum rerum ignarus iste ut cæcus & quasi mentis impos præ adulandi libidine in viros bonos inani strepitu verborum irruit. Episcopum non esse ordinarium pastorem omnium parœciarum diœceseos ex Divina institutione, Capite superiori ostendimus. Et proinde quæ infert, falsa sunt; *ejus partes esse universum ovile suum lustrare, atque etiam singulas oves quoad ejus fieri potest noscere & explorare; vicissim ipse noscendus omnique honore ac reverentia prosequendus est ab istis. Proinde hoc confirmandi officium nemini alii rectius & convenientius tribui potest; siquidem is hoc pacto non modo ovium suarum in fidei doctrina captum & profectum cognoscat, verum etiam pastorum particularibus illis gregibus præpositorum in illis pascendis sedulitatem & industriam perspicit, ut si quis non ea qua par est fide ac studio versatur, eo remoto succenturietur alius Spartam hanc diligentius ornaturus.* Hæc Pastoribus singulis Parœcianis rectius tribuuntur, qui etiam facilius agnoscere

vultum gregis sui possunt, quàm Episcopus, qui centena millia animarum plerumque habet in Diœcesi, quarum se Pastorem ordinarium jactitat Pastor stultus. Et hocne est Pastorem agere, pascere per alium, instruere in doctrina catechetica per Presbyteros, sicut etiam ipsos pascit verbo nempe per Presbyteros concionando, cum Pastoris munus sit personale, ut Medici & Doctoris? Imo magis obligatur per se pascere, quàm Medicus curare per se. Et ovium suarum captum & profectum in doctrina fidei cognoscit, scilicet, Episcopus, qui pueros psittacorum more catechismum recitantes audierit, & numquam reviset quid agant. Imo ipse Episcopns non tenetur proponere Quæstiones Catecheseos, quas ante absque ipsius opera edocti sunt, sed alius quicunque pro ipsius arbitrio, ut dicitur in Libro Sacrorum. *Ne hoc quidem negari potest*, inquit, *hanc in obeundo toto ovili curam à superioris ordinis ac gradus pastore susceptam illis qui examini se sistendos norunt, quibus Episcopus bene precatur, impositisque manibus fidei & aliorum charismatum incrementa & in gratioso Dei fœdere perseverantiam conceptis precibus expetit, non leve calcar ut promissum Deo in Baptismo per susceptores ac συντέκνυς obsequium se ratum ac gratum habere alacrius testentur, perdidiscendisque catecheticis fidei rudimentis incumbant studiosiùs.* Ceremonialem catechismum ediscunt, quem ore tenus adventante Episcopo tenent, & statim dediscunt quem non intellexerunt. Lustra oculis Ecclesias omnes. Ubi major regnat ignorantia quàm ubi viget Confirmationis istius ritus? & contra in Ecclesiis reformatis, ubi catechismus substantialis, plenior inter ipsos plebeios cognitio, ubi gradum non sistunt in principiis sed ad altiora perducuntur. Quod orandum sit pro incremento fidei & aliorum charismatum & perseverantia in fœdere, nullus dubitat, & semper ista precibus expetit in conventibus suis quæque Ecclesia pro omnibus & singulis membris tam pueris quàm adultis in publicis precibus. Sed quod una vice & solus Episcopus impositis manibus ista expetit, imo per modum sacramenti impertit baptizatis, acsi Paracletum dare, ipsius, non Presbyteri esset, acsi Spiritus Sancti gratiam ad resistendum insultibus peccati in Baptismo non accepissent, ferre non possumus. Quod additur, baptizatos sic se ratum ac gratum habere promissum Deo obsequium in Baptismo per susceptores, testari; quomodo fiat & quomodo fieri debeat paulo ante diximus. Et hoc absque Episcopo commodè fieri non potest? Presbyter aliquis aut quicunque alius pro arbitrio Episcopi proposuit quæstiones catecheseos forte in ædibus Episcopi aut in Ecclesia aliena non confirmandorum propria. O præclarum testimonium, præclara fœderis confirmatio? Episcopus fide implicita examinatos ab aliis confirmat. Post acceptum Spiritum per impositionem manuum Episcopi tanquam instrumentum ordinarium jam ingreditur actu in prælium spirituale, ac si nunquam ingressus, nec ingressurus esset ante adventum Episcopi. *Cæterum postquam omnia quæ vestri demagogi*, audite nebulonem, *hac in parte arrodere consueverunt mecum perpendi, non aliam ob causam eos obstrigilare animadverto, quàm quòd Episcopatus gradus, quem vos quantovis pretio sublatum cuperetis, etiam hac in parte suam ex germana antiquitate originem demonstrat: semper enim illa has partes Episcopo, nunquam Presbytero, nisi de consensu Episcopi, mandavit.* Quis adhibet tibi fidem os impudens, non alias potuisse multa perpendenti causas occurrere, quàm odium germanæ antiquitatis? Homines sumus, errare possumus, humani nihil à nobis alienum putamus: sed mero antiquitatis odio, & non aliam ob causam, Episcoporum hac ex parte gradum damnare, esset diabolicum, non humanum. Sed dic mihi, quænam sit germana antiquitas. An illa quæ ad honorem Sacerdotii detulit hanc prærogativam Episcopo? Annon illa eadem chrismatis unctionem etiam addidit? Eucharistiam infantibus baptizatis dedit, cujus jam pudet ipsos Pontificios?

cios? Ante Chrismatis unctionem invectam demonstra, si potes, reservatam Episcopo istam prærogativam. Nobis ne liberum est, ut respuere chrisma & ineptias alias antiquitatis, sic & tollere reservationem istam, & tamen absque odio antiquitatis? Miseret nos antiquitatis ridiculos ritus introducentis: non tamen antiquitatis nomine, sed errorum, eos omnes damnamus. Nullam agnoscere debet Ecclesia Christiana germanam antiquitatem post Apostolorum sæculum. Possem hic excurrere in latum campum, sed digrediendum non est in rem tam perspicuam. Amici veteres, sed magis amica veritas. Etiam post institutam istam reservationem potuerunt Presbyteri confirmare absque consensu Episcopi, si modo tantùm abesset. Nam, ut refert author ille Commentariorum in Epistolas qui circumferuntur nomine Ambrosii, in Ægypto, absente Episcopo, consignabat Presbyter, & idem forte Author in Quæstionibus ex Veteri & Novo Testamento mixtim ait; *Nam in Alexandria & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consignat Presbyter.* Ex his duobus locis, absente Episcopo, Presbyteros confirmasse colligit Dounamus. Si vel absente Episcopo & illo inconsulto poterant Confirmare Presbyteri, non tam superstitiosè mansit hic ritus penes Episcopos, quin Presbyteri etiam consignare possent. Quod si alii illis consultis vel conscientibus confirmare possint, ut fatetur Tilenus, quomodo cognoscit ipse captum & profectum ovium suarum in doctrina fidei, sicut hac ratione modò voluit Tilenus hoc officium nemini alii tribui nisi Episcopo, quomodo cognoscet ipse vultum gregis suis? Quàm bellè congruant ista, quis non videt? De Ministro Sacramenti Confirmationis alibi tamen sic scribit Tilenus. *Ac ne quis dubitet hunc esse characterem Antichristi supra Christum & omne numen sese efferentis. Cum Baptismus à gregariis Sacerdotibus ac Diaconis imo etiam a mulierculis rite dari existimetur, hoc unguentum non nisi ab Episcopis tractari fas est. Nempe ut tanto præstantius habeatur Antichristi excrementum Christi Sacramento, quanto Episcopus Sacerdote & quovis Laico, Pontifex ipso Christo major esse conatur. Hoc postremum non obscurè innuit Bellarminus, ubi hanc rationem adfert, cur non nisi ab Episcopo legitimè dari possit Confirmatio: quia cum ea sit complementum & perfectio Baptismi, ultima hæc forma nonnisi à primo agente imprimi possit, & quia adscribere ad militiam non nisi Ducum & Imperatorum sit: quorum majestatem cum Episcopis asserat, non obscurum est quasnam Christo in Ecclesiastica militia partes relinquat.* Ibidem; *Quasi verò qui in Baptismo Christum induunt, non etiam robur ab eo accipiant ad retundendos Diaboli impetus, nec militiæ Christi adscribantur qui in fœdus & familiam ejus asciscuntur.* Omnes ministri parœciani sunt duces in Christiano exercitu, omnes sunt ovium sibi commendatarum pastores, easque consignare possunt, si consignandæ essent. Fatetur igitur Bonaventura, quod *in talibus*, nempe rationibus & convenientiis quas excogitarunt Scholastici, *magis locum habet congruitas, quàm necessitas, quia institutio necessitatem facit præcipuè.* Imo nec ulla est in iis congruitas, quia nituntur falso principio, nempe Episcopum esse Presbytero superiorem; deinde multa inde oriuntur incommoda. Nam si Confirmationis Sacramentum utile & commodum esset, pastores omnes illud ministrare deberent: alioqui lugendi qui in viculis & pagis à Presbyteris baptizati ante moriuntur quàm ab Episcopis invisantur. Ubi non conservatur fructus & utilitas, nulla est vera congruitas. Hîc vides, Tilene, aliam subesse causam, ob quam Episcopos hujus sacramenti ministros proprios esse nolumus, quàm odium antiquitatis. Sed redeamus. Congruitatem & necessitatem in sola institutione quærimus. Ubi est institutio? Conantur tamen se tueri exemplo Apostolorum Act. 8. ubi Petrus & Johannes mittuntur Samariam ad imponendum manus baptizatis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Si Philippus potuit idem præstare, non opus fuisset mitti Petrum

Quæst. 101.

Def. Lib. 3. Cap. 4. p. 108.

Syntagm. Part. 2. Disput. 58.

In l. 4. Dist. 7. Num. 17.

& Johannem. Apostoli soli manus imposuerunt & imponendo Spiritus Sancti gratiam contulerunt. Episcopi autem Apostolorum successores sunt. Largiamur jam, Episcopos esse Apostolorum successores; negari tamen non potest Presbyteros esse etiam eorum successores, ut Capite superiori ostendimus. Deinde non succedunt vel Episcopi vel Presbyteri Apostolis in extraordinaria eorum auctoritate. Quod impositis manibus poterant Apostoli conferre dona prophetiæ & linguarum, erat extraordinarium quod solis fere datum Apostolis. Legimus etiam Ananiam Act. 9. imposuisse manus Paulo, ut impleretur Spiritu Sancto. Hanc potestatem extraordinariam non habuit Philippus licet Euangelista: & Episcopi scilicet vendicabunt, quod Euangelista non potuit? Ordinariam Spiritus Sancti gratiam collatam in Baptismo fuisse non dubitat Hieronymus. *Nisi forte Eunuchus à Philippo Diacono sine Spiritu Sancto baptizatus fuisse credendus est.* Diaconum tantum fuisse putat, & tamen sine Spiritu Sancto baptizasse non credit. Sed ponatur fuisse ordinariam illam manus impositionem. Durandus tamen ait; *Ex illo textu non est clarum an Apostoli confirmarint, tanquam Episcopi, vel tanquam Sacerdotes: sacri etiam Canones hoc clarè non determinant.* Author Quæstionum Veteris & Novi Testamenti ait, eos confirmasse ut Sacerdotes. Sed nos nullam ibi Confirmationem Sacramentalem fuisse dicimus, sed extraordinariam doctrinæ confirmationem, de qua Apostolus, Hebr. 2. 3. 4. Nam effectus impositionis manuum erant visibiles & dona illa, quæ Scholastici vocant gratias gratis datas, ad ædificationem Ecclesiæ. Nec solum ad dona illa conferenda missi sunt, sed etiam ad constituendam Ecclesiam. Hæc igitur sit prima ratio. 1, Nempe quod & institutione & exemplo sint destituti. 2. Ratio sic, Episcopus & Presbyter sunt ejusdem ordinis. Cum igitur confirmare sit actus Ordinis secundum adversariorum doctrinam, sequitur Presbyteros vi sui ordinis confirmare posse. Si dixerint differre tamen exercitio potestatis ordinis, respondendum erit, Christo aut Spiritui Sancto tantam imprudentiam non ascribendam, ut concederet potestatem cujus exercitium nunquam permitteret. *Si Presbyteri ex vi suæ ordinationis haberent sufficientem potestatem ordinis ad sacramentum ministrandum, sine causa in universum prohiberentur illud conferre;* ait Suarez. Assumo; at vi suæ ordinationis habent sufficientem potestatem ordinis ad hoc sacramentum conferendum. Ergo sine causa in universum prohibentur illud conferre. Tilenus cum Presbyteros ordinare posse probasset, veterem morem exercitium potestatis illius supprimentem improbat. *Quod Deus instituit, nulla Ecclesia id prohibere potest. At Deus instituit ut presbyterio Ecclesiæ jus fasque sit alios vocare & ordinare. Ergo nulla Ecclesia id prohibere potest, ac multo minus Papa.* Eadem de confirmatione dici possunt. Si ex vi ordinis presbyteralis Presbyteri confirmare non possunt, ex dispensatione Papæ vel licentia Episcopi id etiam non possent, & si quid tentarent nihil efficerent. *Sicut si Episcopus vel Papa darent licentiam Laico Eucharistiam consecrandi, & in Presbyterum illum non ordinarent. Concedere autem licentiam alicui ut aliquid faciat, supponit illum habere jam remotam & quiescentem potestatem illud faciendi, sed aliquo præcepto ligatam ne exeat in actum. Si tamen exit in actum, factum tenet;* ait Spalatensis. Quàm iniquum sit præceptum quo ligatur potestas, jam dictum. Presbyteros dispensatione Papæ posse confirmare, concedunt Pontificii, præsertim Canonistæ. Gregorius Lib. 3. Epist. 29. Januario Episcopo Carolitano sic scribit. *Pervenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quòd Presbyteros chrismate tangere in fronte eos qui baptizati sunt prohibuimus. Et nos quidem secundum usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.* Prius interdixisse dicit, non

In l. 4. Dist. 7. Quæst. 3.

Quæst. 101.

In Aquinat 3. Part Qu. 27.

Syntag. Part. 2. Disput. 25.

De Rep. Eccl. l. 5. c 12. Num. 23.

Vide Gratianum Dist. 95. Cap. 1.

quia institutum Divinum, nec quia mos universalis Ecclesiæ, sed quia mos vetus Ecclesiæ Romanæ; posterius permittere, quia contristabantur aliqui: & certe si tanta sit virtus Episcopalis Confirmationis, meritò contristantur qui ea fraudantur. Tilenus; *Græca Ecclesia perpetuo servavit & servat, indifferenter ut tam Presbyteri quàm Episcopi chrismate confirment, qua in re Photius Patriarcha Constantinopolitanus apud Baronium Tom.* 10. *Ann.* 863. *Num.* 41. *acriter Romanam Ecclesiam perstringit, & ostendit privilegium hoc Episcoporum, neque ex scripturis, neque ex divina institutione usquam haberi, imò vix humana. Atque idem jus fuisse Presbyterorum etiam in Latina Ecclesia, satis colligitur ex eo quod Gregorius l.* 3. *Indic.* 12. *Ep.* 9. *data nova inhibitione, ne Presbyteri chrismate in fronte tangerent baptizatos, multos scandalizatos ait fuisse, dicitque l.* 4. *Ind.* 13. *Epist.* 33 *id se ex veteri usu Ecclesiæ,* Romanæ verùm, *fecisse.* Ex Decretali Innocentii Tertii patet, simplices Sacerdotes Constantinopoli ex consuetudine confirmasse. In Concilio Arausicano sub Leone Primo Papa sic statutum. *Nullus ministrorum qui baptizandi recipit officium sine chrismate unquam debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autem, qui in baptismate quacunque necessitate faciente chrismatus non fuerit, in Confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi una benedictio est.* Testimonia pro Ministro Chrismatis valent etiam pro ministro impositionis manuum. Abbates ex privilegio confirmare potuerunt, qui tamen erant Presbyteri. 3. Ratio; qui possunt imponere manus in conferendis Ordinibus; possunt etiam in Confirmatione. Sic argumentatur Armachanus Lib. 11. Armenicarum Quæstionum Cap. 4. ex 1. Timoth. 4. teste Bellarmino Libro de Sacramento Confirmationis Cap. 12. Probat inde Episcopis & Presbyteris commune fuisse munus confirmandi. 4. Ratio est authoris Epistolæ ad Rusticum Narbonensem de Septem Gradibus Ecclesiæ. *Sed quia scriptum est, Presbyteri duplici honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini, prædicare eos decet, utile est benedicere, congruum confirmare, convenit reddere communionem, necesse est visitare infirmos, orare pro invalidis, atque omnia Dei sacramenta complere &c.* A consecratione Eucharistica infert etiam benedicere populo posse. Imo non modo congruum est, ut Presbyter confirmet, sed etiam utile, si tanta utilitas sit hujus Sacramenti, quantam illi prædicant. Hieronymus adversus Luciferianos ait, si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus Sanctus defluit, lugendi sunt, qui in viculis aut castellis aut remotioribus locis per Presbyteros aut Diaconos baptizati ante dormierunt, quàm ab Episcopis inviserentur. Multis locis id factitatum esse reperit, nempe ut per manus Episcopi accipiant Spiritum Sanctum, ad honorem potius Sacerdotii, quàm ob legis necessitatem. Ait *multis in locis,* non *ubique,* & ad honorem Sacerdotii, non ob legis necessitatem. Beda apertius in Psalm. 26. arrogantiæ id tribuit, ut supra audivimus. *Verum ut taceam, abunde se ipsi refellunt,* inquit Calvinus. *Quotam enim populi sui partem post Baptismum perungunt? Cur igitur patiuntur in suo grege tales Semi-Christianos, quorum imperfectioni mederi facile erat? cur tam supina negligentia omittere eos sinunt, quod omitti sine gravi piaculo non licebat? cur non sævius exigunt rem adeo necessariam, & sine qua salus obtineri non potest? nisi forte quis subita morte præpeditus fuerit. Scilicet dum ita licenter contemni patiuntur, tacite fatentur, non tanti esse quanti venditant.* Spalatensis; *Cur etiam Episcopi tam rigidi sunt, ut suis parochis facultatem confirmandi non permittant, quando præsertim ad eas parochias visitandas non nisi admodum rarò ipsi accedant. Et sane Episcopi illi, qui amplas habent in Turcia ditione Christianorum Diœceses, ut meus habet Archiepiscopatus Spalatensis, ad quas ipsis Episcopis accessus non datur tutus, deberent, si ceremonia hæc magni momenti existimetur; suis parochis inibi degentibus facultatem confirmandi liberam concedere. Imo negantibus etiam id*

Spalat. de Repub. 5. *c.* 12. *Num.* 22.

Decretalum Lib. 1. *Tit.* 4. *Cap.* 4. *Can.* 1.

Gratian Dist. 95. *Cap.* 6.

Instit. l. 4. *c.* 19. *Sect.* 9.

De Rep. Eccl. l. 5. *c.* 12. *Num.* 24.

Episcopis possunt & debent illi Parochi hanc ceremoniam propria authoritate exercere. Fateor tamen me potuisse, sed noluisse meis Presbyteris inter Turcas cum Christianis suis degentibus facultatem hanc concedere; quia nullam videbam hujus ceremoniæ nunc necessitatem, quam Sacramenti nomine insigniri æquum non erat. Et jam illa quoque apud nostros ad lucrum & avaritiam est conversa. Honestius ergo omittitur quam exercetur. Et dictis patet, quam vera sit Tileni observatio. *Prima mali labes*, inquit, *ac πρῶτον ψεῦδος Catharorum est Episcoporum καθαίρεσις. Episcopum qui salvum vult, de Confirmationis ritu litem ei non movebit, nec vanos horrebit strepitus, quos hîc excitatis, quasi periculum sit, ne in Papanum transeat sacramentum. Non migrabit sede sua hic ritus, quantisper sana ac salva manebit fidei doctrina.* Ineptè nobis tribuis, Arminiane, Catharorum nomen, cum Cathari suos habuerint Episcopos, quos non omnes sublatos ex omnibus Ecclesiis optamus. Episcopum salvum voluerunt Photius, Armachanus, Spalatensis, Episcopi; qui tamen ritum volebant communem Episcopo & Presbytero. Esse revera Papanum Sacramentum, licet Chrismate non utantur loco impositionis manuum, sed ipsa impositione manuum in Anglicana Ecclesia, supra ostendimus, & corruptam esse doctrinam Confirmationis, ut plerunque fieri solet, ubi ritus externi sunt corrupti. Nec vanos horremus strepitus, qui certò novimus Anglicana nobis indies obtrudi.

Ad Potestatem Ordinis spectant duo alia quæ hic omissa sunt, annumeravit tamen Mucketus. *Diligenter docere Euangelium, non tantùm in Cathedralibus Ecclesiis, quibus præsunt, sed etiam passim per omnes Ecclesias suæ diœceseos, ubi maximè putabunt expediri. In iisdem Cathedralibus Ecclesiis festis solennibus Capa decenti amictos sacram cœnam administrare*; addendum erat, si adsint, ut dicitur in Constitutionibus anni 1634. *Per Cathedrales omnes & Collegiatas Ecclesias sacram Cœnam in Festis solennibus administrari volumus, nonnunquam per Episcopum, siquidem præsens extiterit, nonnunquam verò Decanum, quandoque etiam per Canonicum vel Præbendarium (Ministrum ibidem maximè eminentem) eundemque decente Capa amictum, ac adjutum ab Euangelii & Epistolæ Lectoribus.* De diebus Festis & Vestibus sacris dicemus suis locis. Diligentia & sinceritas in prædicando desideratur in Episcopis Anglicanis. Nam quidam raro concionantur, alii omnino cessant, ac si esset muneris ipsarum pars minima, ut refert Replicator contra Douwnamum. Latimerus in Concionibus invehitur in Prælatos non docentes, Episcopos Dominos, Episcopos desides, quorum conciones rariores, ut fragia semel singulis annis redeunt. Munus docendi est præcipuum munus Episcopi. *Tametsi plerique eorum, nempe Pontificum Romanorum*, inquit Bellarminus, *non concionantur, tamen alios multos exercent actus pastorales, dum ligant, solvunt, dispensant, controversias judicant, Episcopos creant.* Sic probe defunctos se putant præcipua muneris sui parte Anglicani, licet istorum pleraque aliis etiam commendent. De Pontificibus Romanis sic Tilenus; *Ligant sanè, sed potius tanquam lictores & tortores, non ut doctores. Concionandi munus tanquam suo fastigio indignum in sordidissimorum monachorum mendicabula rejiciunt, non linguæ vitio aut senio impediti, sed fastu fastidioque verbi Divini correpti ac corrupti.* De Anglicanis in genere & gradu suo hæc eadem dici possunt. Tindallus Martyr in Libro de Obedientia de Episcopis hæc habet; *Postquam desierunt Episcopi prædicare verbum, commenti sunt mutam istam confirmationis ceremoniam, ut aliquid saltem retinerent, quod in Diœcesin suam potestatis signum esset. Reservarunt sibi etiam campanarum baptizationem, Ecclesiarum, cœmiteriorum, & altarium dedicationem & conjurationem, calicum consecrationes, quas confirmationes ut & alias conjurationes nunc commiserunt Suffraganeis, quia talibus ministrandis ipsi vacare non datur? partim quia libidine, delitiis, & rerum omnium affluentia, partim quia Regis & Regni negotiis impediti sunt. Unus est custos Privati, alius Magni, Sigilli; alius est*

[Margin notes: *De Polit. Cap. 5. p. 115.* — *Can. 24.* — *Contra Præfat p. 26.* — *De pont. l. 1. c. 15.* — *Ibidem.* — *Pag 152.*]

est Confessarius, id est privatus proditor, aut occultus Iudas: Ille præses Senatus sanctioris, alius est Legatus, tertius est Regi à Consiliis. Væ regnis illis ubi illi à consiliis. Æquè utiles sunt illi regno consilio suo, ac ovibus lupi vel anseribus vulpeculæ.

Ratione Functionis in rebus spectantibus ad Jurisdictionum; eaque est vel Delegata vel Ordinaria lege tributa. Delegata ei nonnunquam à Principe, non quatenus Episcopus, sed civis & subditus, ut si constituatur Eirenarcha, si à secretiori consilio Principis, si Legatus mittatur ad externum aliquem Principem. Vel quodvis aliud honestum Civile Munus demandatum habeat.

Quatenus Eirenarchæ Episcopi possunt in carcerem & vincula conjicere, quem furti, rapinæ, homicidii reum suspicantur, aut pacis & otii communis violatorem, & asservandum curare, donec convenerint cæteri Eirenarchæ. Inter Eirenarchas, qui in quoque Comitatu sunt numero triginta aut quadraginta, quidam sunt Primarii, Justitiarii Quorum dicti, quibus præcipuè in hac cura innititur Princeps. Inter primarios hosce sæpius cooptantur Episcopi. Habent Eirenarchæ Conventus Trimestres, in quibus inquiritur in suspectos & reos. Deinde denuò inquiritur & animadvertitur in foro Assisarum. *Assisæ quas dicimus*, inquit Camdenus, *in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Assisarum Justitiarii ad hoc deputati cum Eirenarchis sive pacis Justitiariis comitati, & de civilibus & criminalibus cognoscunt.* Atque ita Episcopi quatenus Eirenarchæ cum aliis Eirnarchis seu pacis Justitiariis debent celebrare sex Conventus; Concilia tamen ipsorum Diœcesana sunt rariora. Sunt & quidam Episcopi à Secretiori Consilio Principis. Non solum Eirenarchæ, Consiliarii, & Legati munere fungi possunt, sed etiam quodvis aliud honestum Munus Civile exequi, ut hìc dicitur & à Mucketo p. 314. Supra audivimus Archiepiscopos & Episcopos in conventu trium Ordinum, cæterisque congressibus, præcedentiam habere. Constituunt in Comitiis majoribus, seu conventu trium Ordinum, Ordinem unum. Suprema & absoluta potestas regni, ut ait Smithius in Republica, residet in Comitiis majoribus seu Parliamento. *Parliamentum*, ait Smithius, *abrogat leges antiquas, fert novas, jura & possessiones privatorum, pondera & mensuras mutat, præscribit modum succedendi in regno, tributa, vectigalia, & capitationes: controversias, ubi non antè lata lex, dijudicat; famæ & ordini restituit, damnat aut absolvit quem Princeps ipsorum examini & judicio subjicit*; denique, *quicquid fieri potuit à Populo Romano in Comitiis Centuriatis aut Tributis, id à Parliamento Anglicano fieri potest, quod repræsentat, & potestatem habet totius Regni, tum Capitis tum Corporis.* Judices, ait idem Smithius, sunt Princeps, Domini temporales & Spirituales, Legati Comitatuum & Civitatum. Quid possunt Episcopi quatenus Domini Parliamentarii, ex dictis patet. Sunt autem omnes Episcopi Anglicani Domini Parliamentarii & membra Senatus Superioris, sicut Nobiles & Barones alii qui ejusdem Senatus membra sunt. Legati autem Comitatuum & Civitatum nnmero 300. aut 400. constituunt Senatum Inferiorem Parliamenti.

Supra etiam audivimus ex Cancellario Francisco Baccone, Cameram Stellatam consistere Personis tum Ecclesiasticis tum Sæcularibus, ut loquuntur. *In Camera verò Stellata tractantur criminalia, perjuria, impostura, dolus malus, &c.* ait Camdenus. *Iudices sunt Dominus Cancellarius Angliæ, D. Præses Consilii Privati, D.*

Brit. p. 108. edit. Francofurt.

Pag. 45.

Pag. 46.

Brit. p. 107. edit. Francofurt.

Custos Privati Sigilli, D. Senescallus Hospitii, Secretarius Regius, Capitalis Justitiarius Angliæ, Magister Rotulorum, Magister Justitiarius communis Banci, & omnes Consiliarii status, tam Ecclesiastici quàm Laici, & ex Parliamenti Baronibus illi quos Princeps advocabit. Causæ hujus fori numerantur à Smithio, raptus, imposturæ, aut crimen falsi, libelli famosi, conventicula illicita & similia. Pœnæ sunt carcer, mulcta, collistrigium. Denique quodcunque munus publicum Civile, quo Ecclesiastici fungebantur sub Papatu, hîc nomine honesti Muneris Civilis intelligitur, eodemque fungi nunc possunt Episcopi Anglicani. Functi sunt autem munere D. Cancellarii, D. Thesaurarii, Secretarii, Custodis Privati Sigilli, Capitalis Justitiarii, Custodis Magni Sigilli, & similium. Johannes Mortonus Episcopus Eliensis, Warhamus Cantuariensis, Nevilius Cicestrensis, Burnellus Bathonensis & Wellensis, Edendonus Wintoniensis, Edmundus Stafford Exoniensis, Johannes Salmon Norwicensis erant Angliæ Cancellarii. Johannes Hotham, aliis Hothun, Episcopus Eliensis, Academiæ Oxoniensis, Fisci Regii, & Angliæ Cancellarius, triplici Cancellariatu functus est, ut refert Godwinus in Commentario de Præsulibus Angliæ. *Hubertum Walterum Archiepiscopum Cantuariensem Cancellarium creavit*
Pag. 119. Richardus 1. *& summum Angliæ Iudicem sive Iustitiarium, omniumque ditionum tam in Anglia quàm alibi se absente Præsidem atque Gubernatorem, ac, præter alia multa, nobilium Pupillorum Regni (munus quæstiosissimum) illius fidei commisit.* Petrus de Rupibus Episcopus Wintoniensis *Anno* 1214 *factus est Angliæ summus Iudex sive Capitalis Iusti-*
Pag. 274. *tiarius.* Johannes de Kirkby Eliensis, Angliæ Thesaurarius, *à tempore*, inquit
Pag. 316. Osneiensis, *quo nactus est Præsulatus celsitudinem, continuò usque ad finem vitæ fallibilis, officio Thesaurariæ Scaccarii D. Regis non segniter incumbebat; adeo ut de animarum sibi commissarum cura penitus non curaret. Qum etiam prætextu officii sui ultra modum prædecessorum suorum se extulit supra se, ut nomen Thesaurarii nomen Pontificis totaliter adumbraret.* Nicolaus Bubwich Episcopus Londinensis fuit Angliæ Thesaurarius. Thomas Brentingham Episcopus Exoniensis anno 2. Richardi 2. Thesaurarius Angliæ constitutus est. Richardus Sampson Episcopus Coventriensis & Lichfeldensis Walliæ factus est Præses, eoque functus est munere ad secundum Edwardi Sexti.
Pag. 223. *Iohannes Whitgift Episcopus Wigorniensis Walliæ Propræses designatus eam rexit provinciam mensibus* 30. *quandiu nimirum Sidnæus Prorex Hiberniæ præfuit.* Iste Johannes Whitgift ætate nostra ad Episcopatum Cantuariensem evectus est. Decani & Archidiaconi etiam hisce publicis muneribus gaudebant olim in Papatu. Johannes
P. 182. Stafford, *Henrico Quinto satagente, factus est Decanus Wellensis, Præbendarius Sarisburiensis, & Sigilli Privati Custos, ac dein Angliæ Thesaurarius.* Tho. Beketus a Theobaldo Cantuariensi donatus Archidiaconatu Cantuariensi à Rege ad honoratissimum summum Angliæ Cancellarii munus provectus est; quatuor aut quinque annos Cancellariatus munere functus est antequam Theobaldo in Archiepiscopatu succe-
P. 242. deret. *Johannes de Chishul Ecclesiæ D. Pauli Decanus, & Londinensis quandoque Archidiaconus, postquam magni Sigilli Custos fuisset, ac deinde Angliæ Thesaurarius, in Epi-*
P. 246. *scopum Londinensem consecratus est. Rogerus Waldenus ex summa pauperie tenuissimaque fortuna parvo temporis spatio Decanus evasit Eboracensis, & urbis Caletensis Thesaurarius, tum Secretarius Regius, ac inde summus Angliæ Thesaurarius.* Wolsæus, postea
P. 193. Cardinalis, antè vero Eleemosynarius Regius, Lincolniensis Decanus. *Lincelotus*
P. 335. *Andrews, cum Cicestrensis esset Episcopus & Iacobo Regi ab Eleemosynis, huc,* nempe ad Episcopatum Eliensem, *translatus est.* Hic est Auctor ille Torturæ Torti. Videmus jam, quænam alia sunt honesta illa Munera Civilia, quæ Episcopis Anglicanis demandari possunt a Principe, nempe Cancellarii, Secretarii, Capitalis Justitiarii, Custodis magni & privati Sigilli, Præsidis & Propræsidis Walliæ,
Eleemo-

Eleemosynarii, & similium. *Unde & nonnulli* (inquit Vir pius & eruditus Guilielmus Traversus in Tractatu de Disciplina Ecclesiastica Ruppellæ excuso Anno 1574.) *Eboracensis provinciæ Præfecturam & similium munerum authoritatem, quibus non ita pridem fungebantur, viris politicis omni dignitate præstantibus delatam esse, tanquam de illata injuria conqueruntur.* Fol. 59. Et certe qui Legati, Eirenarchæ, Consiliarii, Domini Parlamentarii, Judicis in Camera Stellata, Propræsidis Walliæ, Custodis magni Sigilli, (quo munere jam fungitur Episcopus Lincolnensis,) Eleemosynarii Regii, personam sustinere possunt, Cancellarii, etiam Thesaurarii, Secretarii, Capitalis Justitiarii munera avidè amplecterentur, si oblata essent; & a politicis ea sibi præripi haud dubiò indignantur. Habent etiam Episcopatibus suis annexas Baronias & Baroniarum ratione Curias quas Baronis Curias vocant, in quibus Beneficiarii jurati Juratam constituunt, qui statuta sibi peculiaria condunt, quorum mulcta in Domini usum cedit. Anglicanorum feuda annexam habent etiam Clientelam Militarem. Saravia ait, quòd *Feuda in Anglia quæ dantur Episcopis aliisque Ecclesiasticis nullam plerumque exigunt militiam, sed dantur in puram, ut vocant, Eleemosynam: nihilominus tamen veteres omnes Episcopatus plurimos fundos, &c. Clientibus suis in feudo militari tenendos concesserunt, qui hac ratione militaria, aliaque obsequia debita, vice Episcoporum Regibus Angliæ præstant, ab eisque Episcopos sic immunes reddunt.* Tract. de Hon. Præsul. Debit. Cap. 8. Camdenus in Brittanniæ editione Anglicana refert, Pag. 270. Guilielmum primum instituisse, ut Episcopatus & Abbatiæ, quæ Baronias tenebant in pura & perpetua Eleemosyna, & hactenus libera erant ab omni obsequio sæculari, in posterum subjicerentur servitio militari, & præscripsisse quot quisque Episcopatus & Abbatia quæque ipsi & successoribus milites tempore militiæ suppeditaret. Hoc igitur sensu annexa habent feuda Episcoporum Clientelam Militarem, nempe, ut si non ipsi, saltem alii ipsorum vice militarem operam præbeant. In Consessu Parliamentario dixit Thomas Arundellus Cantuariensis; *quanquam ipsi non militarent, clientes tamen & famulos ipsorum Regi nunquam ita defuisse, quin auxilia tulerint in omnibus bellis pro rata portione laicis multo copiosiora.* Godwinus in Commentario de Præsulibus p. 178. Rex Guilielmus 2. *reversus ab expeditione Wallica expostulare cœpit cum illo*, nempe Anselmo Cantuariensi, *de militibus ab eo ad id bellum missis, ut & paucis & inertibus, & tamen non optimè instructis.* Pag. 90. Cap. 18. Prima Feudorum causa, ut observat Saravia, fuit Militia Equestris, ut Princeps equitatum & capitaneos semper haberet paratos ad reipub. defensionem: & feuda nihil aliud fuerunt in principio, quàm militiæ stipendia, non hæreditaria, sed annuis pensionibus similia. Leges Clericum non idoneum tunc censebant, qui feudum teneat, nempe militare, sed pari ratione mulieres & impuberes excludebant aliosque omnes ad militandum ineptos; hodie tamen admittuntur, quia possunt debitum militiæ obsequium, si quod debeatur, æquè ac mulieres & impuberes, per alium præstare. Sed quod datur Ecclesiæ & accipitur purè simpliciterque dandum & accipiendum est, non cum conditione talis obsequii. Nam Ecclesiasticorum non est milites ad bellum mittere, licet per se non militent. Vide de isto argumento plura supra pag. 9. An sint verò qui inter Episcopos Anglicanos per se militare teneantur, nondum mihi constat. Certum est Spencerum Norwicensem fuisse virum bellicosum, *qui*, ut ait Walsingamius, erat *antistes belliger, velut aper frendens dentibus nec sibi nec hostibus parcens.* Godwinus pag. 494. Sed ex animi libidine potius quàm pro obsequio se bello immiscuit. Dunelmensem tamen Comitem Palatinum, cui libertates & jura omnia regnante Maria restituta fuisse refert Camdenus, Sancti Cuthberti vexillum in acie sua, ut arbitror, contra Scotos ferendum curare tenetur. Brittann. pag. 601 edit. Francof. Utcunque est, *arma viri bellumque gerant quis arma ferenda.* Habent & Episcopi jurisdictionem ordinariam ratione officii in civilibus, utpote

causis de decimis & rebus testamentariis, quæ abusivè Ecclesiastica dicuntur. Sed missa Jurisdictione Ordinaria quam habent ratione officii, de qua postea, nos de Delegata Jurisdictione Civili solummodo nunc differimus.

Ante legem latam utramque Jurisdictionem Ecclesiasticam & Politicam ab uno eodemque administrari potuisse, patet exemplo Melchisedeci, Jobi, & aliorum. Unde & conjunctionis harum jurisdictionum monumentum est vox *Cohên*, quæ quandoque Sacerdotem quandoque Principem & Præsidem politicum significat. Sed quum rempub. Israeliticam in eaque rite ordinatam Ecclesiam constituturus erat Dominus, potestates natura sua diversas diversis administratoribus committi voluit: nec postea ordinariè & regulariter in una coaluere persona. Ordinariè dico, quia extra ordinem quandoque collapso reipub. & Ecclesiæ statu Dominus excitavit Sacerdotes & Levitas, ut eundem instaurarent. Sic Heli & summus Pontifex & Judex politicus fuit; Samuel Levita, Propheta & Judex. Si corporis naturalis membrum aliquod adeo debile fuerit, ut officio suo fungi non possit, aliud opem feret. Ut si quis pedibus incedere non potest, manibus ambulabit; & manibus truncus, dentibus cibum accipiet. Ubi non sunt milites mercenarii, ipsi cives possunt & debent armis civitatem defendere. *Sic Clerici, non nisi deficientibus laicis, se debent secularibus negotiis immiscere*, inquit Oecamus. Fortuitus casus non evertit regulam. Dico etiam, regulariter, quia quæ contra legem veniunt, in exemplum non sunt trahenda; ut confusio illa invecta Levitarum & Sacerdotum ambitione & avaritia post victorias partas per Maccabæos. Ut ista separatio satis perspicua erat in singularibus personis, sic etiam in Synedriis, tum majoribus, tum minoribus. Synedrium majus Civile distinctum erat ab Ecclesiastico, causis seu rebus, personis, & pœnis ac censuris. Summus Judex judicabat de sanguine, id est cæde & causis capitalibus, & de lite, id est causis civilibus rerum ad vitæ commoda pertinentium. Sacerdotes de plaga, id est, lepra & morbis sive incommodis, quæ ratione Ecclesiastica & Ceremoniali secundum legem distingui oportet, ut optimè interpretatur Franc. Junius in Deut. 17. Nam respectivè verba esse intelligenda diximus supra pag. 18. Amarias Sacerdos primarius præerat in Synedrio Ecclesiastico in omni negotio Jehovæ, id est causis sacris: Zebadias filius Iismaelis antecessor in domo Jehudæ id est in regno, in omni negotio regio, id est in politicis regni causis 2. Chron. 19. 11. *In Talmudico tractatu de Synedrio, & in ultimo libro Iad Mosis Ægyptii, qui est de eodem argumento, legimus deferri solitum Principis in Synedrio locum, sapientissimo è septuaginta Synedris. Auctor illum appellat Rosh Hajeschiba, caput synedrii. Nam Jeschiba hoc loco idem est ac Beth Din, domus judicii, Curia aut consessus Judicum. Addit vero Maimonides, hunc præsidem illius consessus, qui Mosis personam referebat, à Sapientibus appellatum fuisse Nasi, principem: habuisse illum quasi vicarium, ad dexteram ipsi adsidentem, qui diceretur Ab Beth Din, Pater domus judicii. Quod autem hic Nasi fuerit Pontifex Maximus dictus, neque ullo testimonio probari potest, & ratio certa confutat.* Summus Pontifex erat Præses ordinarius Synedrii Ecclesiastici, non autem Politici. Distinctorum Synedriorum exemplum habemus Jerem. 26. 8. 9. & seqq. Synedria similiter inferiora & minora alia erant Ecclesiastica, quæ in Synagogis exercebant Censuras Ecclesiasticas, alia Politica, quorum consessus habebatur in portis civitatum. Postquam verò Sacerdotes, qui Maccabæos sequuti sunt, potestatem politicam sibi arrogassent, actionum confusio totam Ecclesiam & Rempublicam Judæorum occupavit. *Etsi autem illius administrationis maxima fuit posterioribus illis temporibus corruptio, tamen vestigia non obscura & quasi rudera colligi ex Novo Testamento possunt, ex quibus fuisse adhuc per illud tempus distincta Consilia, quamvis retusa auctoritate ipsorum, demonstremus*, inquit

De Potest. Pont. Qu. 8. Cap. 5.

Casaub. Exercit. 13. Ann. 31. Num. 10. p. 243. 244.

In Deut. 17.

Juni-

Junius; vide locum. At dices, etiamsi distincta fuerint Synedria, cum majora tum minora, in Politicis tamen interfuisse etiam Levitas & Sacerdotes. Respondeo; ut de jure responsa darent. *Judiciales Judæorum leges ab ipso Deo latæ sunt; & jus Civile Judaicum pars Theologiæ fuit: unde factum est, ut in populo Dei iidem fuerint Theologi & Jurisconsulti*, ait Saravia. Si, ut de facto etiam suffragia ferrent, respondendum, incorrupta manente administratione in Ecclesia & Politia non eosdem Levitas & Sacerdotes utriusque Synedrii membra & judices fuisse. Cum enim numerosa esset tribus Levitica, & tot millia distributa in classes quot sufficerent cultui divino, supernumerarii constituti sunt Judices, moderatores, *schoterim*, baculiferi, id est apparitores, qui res judicatas exequebantur & baculo ac loro populum ad præcepta observanda cogebant. Præterea à Judæorum politia necessariam non posse trahi consequentiam, fatetur Bilsonus, cujus verba videat supra lector pag. 19. Et concesso unico Synedrio, illius exemplum non imitandum ostendimus pag. 19. 20. nam sequeretur ordinariam potestatem vitæ & necis posse habere Ecclesiasticos ex Dei instituto absque ulla Principis delegatione. Nec mirum, si talis fuisset administratio populi Israëlitici: nam leges eorum judiciales fere omnes erant mixtæ, & partim ceremoniales. Nam ceremoniales observantias habebant in cibis, vestibus, aratione, agrorum redemptione. Imò ipsa terra erat typica. *Omnia*, ut ait Apostolus 1. Cor. 10. *contingebant illis in figura*: & *totus status illius populi*, ut ait Aquinas, *figuralis erat*. Denique spiritualia temporalibus adumbrabantur. *Auctoritas Pontificalis in nova lege spiritualior est, & magis à terrenis negotiis elongata, quàm fuerat auctoritas Pontificalis in Veteri Lege; quemadmodum lex nova est magis spiritualis quàm vetus*, inquit Occamus. Bellarminus, Regem sacerdotis officium invadere in Veteri Testamento non potuisse cum probasset, ait munera Sacerdotum in Novo Testamento esse longè augustiora quam fuerant in Veteri. Nicolaus Papa in Epistola ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit, *Præposueramus*, ait; *Fuerunt hæc ante adventum Christi, ut quidam typicè reges simul & sacerdotes existerent, quod sanctum Melchisedech fuisse sancta prodit historia, quodque in membris suis diabolus imitatus (utpote qui semper, quæ divino cultui conveniunt sibimet tyrannico spiritu vindicare contendit) ut Pagani Imperatores idem & maximi Pontifices. Sed cum ad verum ventum est eundem Regem, dicerentur atque Pontificem ultra sibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen imperatorium usurpavit: quoniam idem Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus in infernum demergi, ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incursibus, & ideo militans Deo minimè se negotiis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur qui esset negotiis secularibus implicatus.* Quæramus igitur veritatem in veritate Novi, non in umbra Veteris Testamenti. Christus exemplo suo docuit, quid facere debeant Ministri Euangelii; fuit enim ipse minister Euangelii: hereditatis tamen hercíscundæ potestatem recusavit, ut à munere suo alienam Luc. 12. 24. Bellarminus ipse ait, *Dominum in hoc mundo suscepisse personam Pontificis, non Principis temporalis, & illis verbis monuisse simplices Pontifices, ne se misceant alienis negotiis. Nec judex dignatur esse litium, nec arbiter facultatum*, inquit Ambrosius. Johannis 8. in adulteram ferre sententiam renuit, & Joh. 6. 15. *cum nosset venturos, & se abrepturos, ut facerent se regem, secessit rursus in montem solus ipse*. Inde Bellarminus observat quod sequitur; *Apparet ergo eum noluisse acceptare electionem suam in Regem.* Nec invasit politica, nec obla-

Defens. de Gradib. Ca. 11.

1. 2 Qu. 104. Art. 2.

De Potest. Pontif. Qu. 1. Cap. 12.

De Pontif. Lib. 1. Ca. 7.

De Pontif. Lib. 5. Cap. 10.

ta arripuit. Regnum Christi non erat ex hoc mundo Joh. 18. Venit in hunc mo-
Ibidem. dum absque armorum strepitu, observatione & pompa, & ut ros cæli descendens
in vellus Gedeonis. Ejecit è templo ementes boves & oves Johan. 2. sed *sciendum
Christum non ejecisse illos homines ex templo, quasi Pontificia vel Regia potestate, sed mo-
re prophetarum, zelo quodam divino, quo Phinees occidit scortatores & Helias prophetas
Baal*, ait Bellarminus. Imo extraordinario modo exeruit vim Divinæ potestatis.
Sicut exemplo suo præmonstravit, quid Apostoli & omnes deinceps Pastores fa-
cerent, sic etiam verbis docuit. Non permittit discipulo quem vocabat ad annun-
ciandum Euangelium, ut prius sepeliret patrem, sed statim sequi jubet. *Sine ut
mortui sepeliant mortuos suos: tu vero profectus annuncia regnum Dei* Luc. 9. 60. No-
luit illum retardari officio pietatis in parentes, quod jure naturæ debetur; de mu-
neribus civilibus quid igitur sentiendum? Non tulit leges Civiles secundum quas
judicaret Ecclesia, nec commisit Apostolis pœnarum temporalium sed spiritua-
Defens. c. 12. lium censurarum potestatem. *Censuram Ecclesiæ suæ diversam constituit ab ea quæ fuit
Sect. 16. tempore legis sub Mose: nihil enim eam habere voluit, quod esset Civilis Imperii, ne ejus
prætextu leges juraque gentium civilesque administrationes Apostoli aliique Ecclesiarum
pastores perturbarent, aut sibi adsumerent*, ait Saravia. Claves, non gladios, com-
misit Apostolis eorumque successoribus. Clavigeros, non ensiferos, eos constituit
In Mat. 27. Dominus. *Turba adversus Dominum gladiis armata processerat, & ipse recondi gladium
præcepit, significans, quia eos non humano, sed oris sui gladio esset perempturus*; inquit
De Conside- Anselmus. *Quid tu usurpare gladium tentas, quem Petrus jussus ponere in vaginam?*
rat. l. 4. ait Bernardus. *Membrum Christi Rex, Membrum Christi Sacerdos, gladius Regis Censu-
Epist. 40. ra Curiæ, gladius Sacerdotalis Ecclesiasticæ rigor Disciplinæ*; inquit Hildebertus. Qui-
bus nec leges civiles, nec potestatem coactivam tradidit; Politicos Dominos non
De Conside- constituit. *Apostolis interdicitur Dominatus: i ergo tu, & tibi usurpare aude, aut do-
rat. l. 2. minans Apostolatum, aut Apostolicus dominatum. Forma Apostolica hæc est; interdicitur
dominatio, indicitur ministratio*; inquit Bernardus. Filii Zebedæi secundum opinio-
nem, quæ jamdiu insederat animis Judæorum, somniabant regnum Christi fore
terrenum, & Christum Monarcham potentissimum, ambiebant propterea locum
à dextra & sinistra Christi, id est secundas partes in Imperio. Christus docet il-
los fore Ministros, non Dominos & Principes. *Reges gentium dominantur in eas, & qui
auctoritatem habent in eas, benefici vocantur, Vos autem non ita, Luc. 22. 25. 26.* Et ne quis
Regiam solummodo potestatem interdictam putet, Matthæus ait, οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν
principes gentium, & οἱ μεγάλοι Magnates. Dicunt, non prohiberi illis verbis Episcopis
Dominatum, qualis esse potest Regum & Principum piorum, sed qualis est Re-
gum ignorantium Deum, qui tyranni sunt potiùs quàm Reges: & probant ex
verborum proprietate. Nam Matthæus ait, κατακυριεύουσι, id est violenter dominan-
Junius de tur. Sed κατὰ in compositione non solum significat contrà, ut in καταχεῦσθαι, κατα-
Pontif. Lib. γινώσκειν, *aut de, ut in κατηγορεῖν, aut deorsum, ut in καταφέρειν, καταβῆναι, & similibus,
5. Ca. 10. sed etiam intendit duntaxat significationem, ut in καταφαγεῖν, κατανοῆσαι, &c. ita est
Not. 6. verbum κατακυριεύειν, ut Gen. 1. 28. & Psal. 72. 8. & similia multa. Quapropter hic
disputator & linguæ Græcæ, & locis Scripturæ injuriam facit. Postremo confutat Lucas
22. 25. qui eadem verba repetens Christi, interpretatur secus. Reges*, inquit, *gen-
tium dominantur eis, & qui habent eas in potestate vocantur benefici. Videtisne Chri-
stum simpliciter de dominatu agere, non de violento solum?* Lucas utitur verbo sim-
plici κυριεύουσιν. *Sicut κυρεῖν & κατακυρεῖν idem significant Græcis; ita & κυριεύειν & κα-
Ibidem. τακυριεύειν, sive usum spectes sive analogiam*; ait Tilenus noster. Vel cum Spalatensi
dicamus, includi verbo Græco violentiam, sed non injustam ut puta tyrannidem; sed
legitimam, propter vim coactivam, quam habent principes omnes etiam justi &
legi-

legitimi, in suos subditos, qui ita dominantur, ut eis etiam invitis dominentur. Lib. 5. Cap. 2. Num. 6. Non erant adeo impudentes discipuli ut peterent tyrannidem sub Christo, nec tam rudes ut tyrannos illos constitutum crederent Christum. Denique Reges gentium plerique gubernarunt gentes majori cum laude quàm plerique Reges Judæorum & Israelitarum. Regia potestas etiam inter gentes & ethnicos est à Deo ordinata. *Dominativum* igitur *modum regendi, & potestatibus sæculi observandum, Apostolis interdixit,* ut ait Occamus. *Et præceptoriè & consultoriè inhibuit,* ait idem. Aliud effugium quærunt, & dicunt Christum interdixisse, ne potestatem & dominativum regendi modum sibi vendicarent ratione muneris proprii Apostolatus, non autem ne oblatam potestatem amplecterentur; sic Episcopos non quatenus sunt Episcopi vi & virtute muneris Episcopalis posse sibi vendicare dominium publicum, tamen quatenus sunt cives regni seu Reipublicæ posse munera civilia obire, ut Eirenarchæ, Consiliarii, Cancellarii, & similium. At non ita limitat verba Christus, *vos autem quatenus Apostoli non sic,* sed simpliciter ait, *Vos autem non sic.* Removet omne dominium civile non modo à natura Apostolatus, sed etiam à personis Apostolorum, & vult incompatibiles, ut loquuntur, esse has duas potestates in uno eodemque subjecto. Alioquin facile potuissent regerere discipuli; Non quatenus pastores & doctores cupimus dominatum ullum politicum, sed quatenus cives regni & membra primaria seu principes imperii, quod arbitramur fore potentissimum & patentissimum. Sic hodie Episcopi Germaniæ qui sub Imperatore sunt etiam Principes Imperii; & sic tuetur Pontificum Principatum Bellarminus. *Sicut iisdem ovibus, ut sunt cives Reipublicæ dominatur Princeps politicus, ita iisdem potest dominari eadem ratione Pontifex, si sit eorum Princeps politicus.* Sed revocant nostri ad interdictum Christi. Interdicitur dominatio, indicitur ministerium. Petro Jacobo & Johanni indicitur ministerium, & interdicitur dominatio, non solum quâ erant Apostoli, sed quia erant Apostoli. Duæ sunt autem causæ, cur dominationem & principatum politicum interdixit Christus. Una est, quia ipsorum officium erat nudum & merum ministerium: nihil eos ideo voluit habere meri aut mixti imperii, aut ex jure Apostolico aut aliunde collatum; ne potentia Euangelii armis carnalibus potius quàm spiritualibus & virtute Spiritus inniti videretur. *Nunc autem duæ virgæ sunt, altera Regum gentium, alia discipulorum Christi: virga Regum gentium virga dominationis; virga discipulorum Christi virga directionis, virga pastoralis officii supra curam animarum solicitè vigilantis: illa virga, quæ dominationis est, non est concessa ministris Euangelii pacis,* ait Rupertus Abbas Tuitiensis. *In criminibus, non in possessionibus, est potestas vestra, quoniam propter illa, & non propter has accepistis claves regni cœlorum, prævaricatores exclusuri, non possessores. Quænam tibi major videtur potestas, peccata remittendi, an prædia dividendi? Habent hæc terrena & infima judices suos, Reges & Principes terræ: quid fines alienos invaditis? quid falcem vestram in alienam messem extenditis? Cur major vis esse domino, qui interpellatus à quodam dicente, Dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem, respondit, Quis me constituit judicem inter vos;* inquit Bernardus. Alia autem ratio fuit, ne distraherentur à munere suo, cui totos vacare oportebat. Idcirco Paulus Apostolus dicit, se esse ἀφωρισμένον εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ Rom. 1. 1. Quod præcepit Christus, Apostoli observarunt diligentissimè. Elymæ excæcatio, Ananiæ & Saphiræ exanimatio, erant res extraordinariæ & miraculosæ, non à temporali Magistratuum potestate, sed temporaria illa Apostolorum quæ δύναμις dicitur procedentes. Dum adhuc commorarentur unà Hierosolymis Apostoli, licet donis extraordinariis instructi, sentiebant tamen, se non pares fuisse utrique oneri, & ministrandi mensis, & prædicandi verbum; propterea Diaconos instituerunt. *Non est*

De Potestate Pontif. Qu. 1. c. 7.

De Pont. Lib. 5. Cap. 10.

In Mat. c. 10.

De Consid. l. 1. 6.

Ad. Anxentium.

 æquum

æquum nos derelicto sermone Dei ministrare mensis. Erant utraque hæc munia Ecclesiastica, utraque simul tamen obire renuerunt Apostoli. Episcopis tamen Anglicanis derelicto grege aulam sectari, & Regi ab eleemosynis esse, satis æquum videtur. De Wintoniensi sic olim Gualterus Mapezius in Libello, qui inscribitur Planctus super Episcopis, hæc habet. *Wintoniensis Armiger, Præsidet ad scaccarium, Ad computandum impiger, Piger ad Euangelium, Regis revolvens rotulum, Sic lucrum Lucam superat, Marco marcam præponderat, Et libræ librum subjicit.* Ad aliud mensarum ministerium se recepit Wintoniensis, nempe ad tabulam illam quadrangularem Scaccarii Regii, ubi causæ quæ ad fiscum pertinent audiuntur. Gregorius, cujus verba extant in Gratiani Decreto, sic scribit: *Singula Ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis singulatim committi jubemus. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam in uno eodemque spiritu alii conferendum est hoc officium, alii committendum est illud: neque uni quantumlibet exercitatæ personæ uno tempore duarum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia & robur corporis servat, & pulchritudinem repræsentat: ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa & fortitudinem & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium simulque turpissimum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.* Ex loco Apostoli ad Romanos Cap 12. 6. 7. 8. argumentum promit Gregorius, quo probat duo Officia Ecclesiastica uni non committenda esse, sicut jam vidimus in Diaconatu & Apostolatu. Si duo Ecclesiastica Officia non sunt uni committenda, multo minus Ecclesiasticum & Civile. *Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui atque huic nostro officio decerpitur*; ait Ambrosius. Natura ipsa ἓν πρὸς ἓν unum instrumentum unius rei usui aptavit: nec in corpore politico probandum est ὀβελισκολύχνιον, aut δορυδρέπανον, multo minus in Ecclesia. Nam spirituale debet esse ordinatius quam temporale. *Nemo qui militat implicatur hujus vitæ negotiis, ut ei placeat à quo delectus est miles*, 2. Tim. 2. 4. Ad clangorem tubæ & sonitum tympanæ semper paratus est miles, relicta uxore & familia, sequi ducem & imperatorem, quocunque vocarit. Nolunt regimen politicum hîc vocari negotia sæculi seu hujus vitæ, Bellarminus, & alii adversarii, sed curam parandi victus, & proinde negotiationes, mercimonia, & similia. *Sed negatur distinctio: nam id universè simpliciterque dicitur. Deinde si minus impedimentum vetatur; annon majus? est autem majus impedimentum Principis & Regiminis Politici, si quis bene defungi volet.* Apostolus Act. 18. 3. mansit apud Aquilam & Priscillam, & operabatur, quia ejusdem erat artificii; erat autem ars illorum conficere tabernacula. Alibi ait; *Laboramus operantes propriis manibus*, 1. Cor. 4. 12. Item *nocte ac die operando, ne cui vestrum oneri essemus, prædicavimus apud vos euangelium*, 1. Thess. 2. 9. sic 2. Thess. 3. 8. Licet igitur parare victum artificio aliquo, si aliunde non suppetit unde vivamus. Rectè, nolunt compedibus ferreis, aureis tamen libenter implicari volunt Episcopi; licet graviùs onerent aurei quàm ferrei. Ubi jam illa limitatio per *quatenus?* Annon Episcopus implicatur negotiis hujus vitæ, quando ut civis regiminis politici cura distrahitur. Ridicula est igitur illa distinctio, & indigna alia refutatione quàm bubulci illius, qui Archiepiscopo Coloniensi eodemque Duce per pagum quendam incedente, eumque prosequente caterva militum, a risu temperare sibi non potuit. Interrogatus quæ causa risus, respondit valde sibi ridiculum videri, quod Petrus Apostolus sacerdotalis ordinis Princeps in tanta inopia vitam egisset, ut ejus successores adeo locupletarentur, & Regibus Satrapisque

Dist. 89. Cap. Singula.

De Fuga Seculi c. 2.

Jun. de Pont. l. 5. c. 10. Not. 15

piſque pares fierent. Objiciente Archiepiſcopo, perſonam ſe duplicem ſuſtinere, Ducis ſcilicet & Epiſcopi, majorem multo cachinnum ſuſtulit; velim, inquit, hoc unum abs te doceri, cum hunc ducem, cujus perſonam geris, jam fato functum cacodæmones ad inferos rapient, quonam iturum Epiſcopum exiſtimas. Vide Duarenum de Beneficiis & Miniſt. l. 1. Cap. 4. ubi hæc refert ex Libro 6 Collectaneorum Fulgoſii. Sed redeamus. Quemadmodum ſæculi militibus non concedebatur procurationem alienorum negotiorum ſuſcipere, & poſſeſſiones conducere, ne a ſignis ſuis avocentur milites, C. de Locato: ſic & Clericis id non indulgetur, ut infra videbimus. Cautum erat lege civili in hunc modum; *Militem nec pro patre, vel matre, vel etiam uxore, nec ex ſacro reſcripto procuratorio nomine experiri oportet, cum neque defenſionem alienam ſuſcipere, vel redimere negotia, vel quaſi ſuffragatorem accedere utilitate publica permittatur.* Milites cœleſtis militiæ ſunt ſemper quaſi in procinctu vel in expeditione, multo magis igitur non ſunt negotiis hujus vitæ implicandi. Sacrum munus miniſterii aſſimilatur militiæ, Num. 4. 3. & 8. 24. 25. 1. Cor. 9. 7. Philip. 2. 25. Hieronymus hunc locum Pauli explicans ait; *Multo magis nos liberos eſſe à negotiis ſæcularibus ut Chriſto placeamus.* Ambroſius; *Eccleſiaſticus autem idcirco ſe Deo probet, ut huic devotus officium impleat quod ſpopondit, in Dei rebus ſollicitus, à ſæculari negotio alienus. Non enim convenit unum duplicem habere profeſſionem.* Apoſtolus 1. Cor. 6. cum fratres à fratribus in jus vocari, eorumque lites diſceptari coram Magiſtratu infideli, cerneret; atque ita Chriſtianiſmum exponi judicum profanorum ludibrio: ad arbitros & cognitores domeſticos membra Eccleſiæ retrahit. Nec tamen conſtituit Paſtores judices aut arbitros harum diſceptationum, qui ſuis functionibus occupati erant, ſed ait; *Itane non eſt inter vos ſapiens, ne unus quidem, qui poſſit decernere inter fratres ſuos?* 1. Cor. 6. 5. Imò potius quàm judicio experiri coram injuſtis oporteat, *Si judicia habetis de iis quæ ad hujus vitæ uſum pertinent κριτήρια βιωτικὰ, eos qui nullo loco habentur in eccleſia τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ eos ſubſelliis collocate,* 1. Cor. 6. 4. Latimerus Epiſcopus Wigornienſis de Epiſcopis qui erant in Anglia regnante Edwardo 6. in Concione de Aratro hæc habet verba; *Ocupati ſunt quidam in negotiis Regis, quidam ſunt Legati, quidam Principi à Secretiori Conſilio, quidam in Aula, alii Domini Parliamentarii, alii Præſides, & officinæ monetariæ Præpoſiti. Bene, Bene! Hoccine munus veſtrum? Si Apoſtoli nolebant derelicto ſermone Dei fieri Diaconi, an debet quis propter curam officinæ monetariæ derelinquere? Audi, patria mea Anglia, quid dicat Apoſtolus,* 1. Cor. 6. *Itane non eſt inter vos ſapiens, ne unus quidem, qui poſſit inter fratres ſuos decernere? Ad erubeſcentiam veſtram dico, &c. Sic Anglia ad pudorem tibi incutiendum dico. Eſtne nobilis apud vos, qui Præſidis munus obeat, ſed oportet Prælatum eo fungi? Eſtne quis ſapiens in regno, qui præponatur monetariæ officinæ? Ad incutiendum vobis pudorem loquor, atque iterum, ad incutiendum vobis pudorem loquor. Si non ſit inter vos ſapiens, ne unus quidem, conſtituite lixam ſeu aquæ bajulum, ſartorem ærarium, ſutorem veteramentarium, municipium, pediſſequum, præfectum monetarii. Præſidem create generoſum fortunæ tenuioris, aliquem cubicularium, ingenuum vel* ſtilo forenſi *legalem hominem, mendicum.* Item; *Eſt opprobrium nobilibus, ac ſi prudentiæ & eruditionis expertes omnino inepti eſſent ad talia munera, & omni religione ſoluti.* Apoſtolus vocat judicia de diſceptationibus iſtis ἐλάχιστα κριτήρια, id eſt de rebus minimi pretii, cujuſmodi ſunt τὰ βιωτικὰ: & proinde indigna quibus diſtrahantur Paſtores, ſed committenda potiùs iis, qui nullo loco habentur in Eccleſia. *Oculum, qui prævidendis ſummis præeminet, cura pulveris non obſcuret,* ait Gregorius. *Quibus datum eſt judicium in majora, quidni contemnat judicare de terrenis poſſeſſiunculis hominum, qui in cœleſtibus & angelos judicabunt,* ait Bernardus. Clemens Epiſt.

Cod. l. 2. Tit. 13. l. 7.

De Curâ Paſtorali.

De Conſiderat. l. 1.

Epist. 1. ad Jacobum fratrem Domini. *Neque enim judicem aut cognitorem sæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus: ne præfocatus præsentibus hominum curis non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulam secernere bonos à malis. Ista namque opera, quæ tibi minùs congruere superius exposuimus, exhibeant sibi invicem vacantes Laici: & te nemo occupet ab his studiis, per quæ salus omnibus datur.* Vide Gratianum. Gregorius Romano defensori; *Perlatum est ad nos, reverendissimum fratrem nostrum Basilium Episcopum, velut unum de laicis in causis sæcularibus occupari, & prætoriis inutiliter deservire. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit & reverentiam sacerdotalem annihilat, statim ut reverentia tua hoc præceptum susceperit. &c.* Extant verba apud Gratianum. *Proh dolor*, ait Rabanus, *multi inveniuntur hujus temporis viri inter Ecclesiasticos, qui, relicto prædicandi officio & spirituali jurisdictione, eo se magnos æstimant, si terrenis negotiis præponantur, & disceptationibus sæcularium sæpe intersint, ita ut in eorum conventibus quasi arbitri sedeant, & eorum conflictuum judices fiant* Testimonia hæc omnia illustrant dictum locum 1. Cor. 6. *Hæc illa est igitur Apostolica doctrina, ipsius Christi & mandato & exemplo plurimis locis confirmata, nedum ut utrumque gladium seu Petro seu aliis à Petro ullis Pastoribus concesserit. Quod si attente, ut opportuit, à veteribus illis Episcopis, ab ambitione fateor quæ mox illos sequuta est procul remotis, sed tamen ab Apostolica regula deficientibus, fuisset consideratum; neque seipsos tot laboribus fatigassent, de quibus alicubi conqueritur Augustinus, & Gregorius quoque Romanus, neque posteris invadendæ Magistratuum potestati aditum, certo cum humani generis exitio tandem sequuturo, patefecissent.*

Caus. 11. Qu. 1 c. 29. Te quidem.

Distinct. 88. Cap. perlatum.

Epist. ad Hemnonem.

Bezæ Annot. in 1 Cor. 6. 1.

Doctrinæ Christi & Apostolorum subjiciam è Veterum scriptis paucula quædam in eandem sententiam. Canonum, qui Apostolorum inscribuntur, unus sic habet; *Episcopus vel Presbyter vel Diaconus κοσμικὰς φροντίδας sæculares curas non suscipiat; alioqui deponatur.* Can. 81. *diximus non oportere Episcopum vel Presbyterum seipsum εἰς δημοσίας διοικήσεις ad publicas administrationes demittere, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις, sed in Ecclesiasticis negotiis versari.* Can. 83. *Episcopus vel Presbyter vel Diaconus exercitui vacans, & utraque obtinere volens ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν Romanum scilicet Magistratum & sacerdotalem administrationem, deponatur.* Cyprianus Presbyteris & Diaconis & plebi Furnis consistentibus, de Victore, qui Faustinum Presbyterum tutorem nominavit; *Cum jampridem in Concilio Episcoporum statutum sit, ne quis de Clericis & Dei ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quando singuli divino sacerdotio honorati, & in Clerico ministerio constituti, nonnisi altari & sacrificiis deservire, & precibus atque orationibus vacare debeant. Scriptum est enim nemo militans Deo obligat se molestiis sæcularibus, ut possit placere ei cui se probavit. Quod cum de omnibus dictum sit, quanto magis molestiis & laqueis sæcularibus obligari non debent, qui divinis rebus & spiritualibus occupati ab Ecclesia recedere & ad terrenos & ad sæculares actus vacare non possunt?* Pamelius in hunc locum. *Hoc autem Concilii statutum, ne quis Clericum tutorem vel Curatorem testamento constituat, denuo renovatum est per Concilium Chalcedonens. Can. 3. exceptis tutelis miserabilium personarum, & legitimis tutelis, ad quas per leges compelli poterant, sed & his legibus postea liberati sunt Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Monachi, Constitut. Justin. Imperato L. Generaliter. Cod. de Episcopis & Clericis quam Leoni Augusto perperam Gratianus ascribit 16. Quæst. 1. Generaliter. Hodie itaque nemo illorum ad legitimas tutelas tenetur, multo minus ad testamentarias aut dativas.* Si tam rigidi erant Africani in opera pietatis, quid putas de aliis negotiis magis alienis sentiebant? Synesius; *Memetipsum sciens vix ad alterum pertingere posse, admiror eos, qui utraque possunt; mihi vires non sunt ut possim duobus dominis servire. Si qui verò sunt qui rerum diversarum aggressione non læduntur, illi possunt simul & sacerdotio fungi & civilibus præ-*

Can. 6.

Lib. 1. Ep. 9.

Epist. 57.

præesse. Gregorius, *Dei causam relinquimus, & ad terrena negotia festinamus; locum sanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur.* Item, *Dum nobis competentia relinquimus, & nobis non competentia cogitamus, peccata nostra barbaricis viribus sociamus.* Hom. 17. Hilarius ad Auxentium; *Quibusnam suffragiis ad prædicandum Euangelium Apostoli usi sunt, quibus adjuti potestatibus Christum prædicarunt, gentesque omnes fere ex Idolis ad Deum transtulerunt? Anne aliquam sibi ab palatio dignitatem sumpserunt, hymnum Deo in carcere inter catenas & post flagella cantantes? At nunc proh dolor divinam fidem suffragia terrena commendant, inopsque virtutis suæ Christus, dum ambitio nomini suo conciliatur, arguitur.* Bernardus de Consideratione ad Eugenium lib. 2. *Non monstrabunt, puto, qui hoc dicunt ubi aliquando quispiam Apostolorum judex sederit hominum aut divisor terminorum aut distributor terrarum. Stetisse denique lego Apostolos judicandos, sedisse judicantes non lego.* Idem; *Perstrepunt in palatio leges, sed Justiniani, non Domini. Qua mente obsecro sustines coram te semper silere istas, garrire illas.* Extat titulus in Decretalibus Lib. 1. de Obligatis ad ratiocinia. Est autem illa obligatio vinculum quoddam reddens hominem impeditum ad Ecclesiastica ministeria, propter administrationes publicas forenses & privatas pupillorum. Duobus modis obligantur, primo ad tales actiones seu ministeria peragenda ad quæ obligantur ratione talis muneris, deinde ad reddendam rationem peracti muneris. Durante priore obligatione, Irregulares erant ad ordines suscipiendos Procuratores, Actores, Executores seu Curatores pupillorum seu Tutores. Qua ratione Curiales qui actu sunt membra Curiæ inepti sunt, ut ad clericatum assumantur; sic è converso qui jam actu ad ordinem ministerii promoti sunt, non debent iisdem administrationibus forensibus se immiscere aut aliorum sæcularium aut temporalium, quæ irregularitatem inducunt. Gratianus in Decreto. *Generaliter sancimus, omnes viros reverendissimos, Episcopos, necnon Presbyteros, sive Diaconos & Subdiaconos, & præcipuè Monachos, licet non sint Clerici, immunitatem ipso jure omnis habere tutelæ, sive testamentariæ, sive dativæ, sive legitimæ; & non tutelæ solùm eos expertes, sed etiam curæ: non solum pupillorum & adultorum sed & furiosi & surdi & muti, & aliarum personarum, quibus tutores vel curatores à veteribus legibus dantur. Eos tamen Clericos & Monachos hujusmodi habere beneficium sancimus, qui apud sacrosanctas Ecclesias vel monasteria permanent, non divagantes neque circa divina ministeria desides: cum propter hoc ipsum beneficium eis indulgemus ut aliis omnibus derelictis Dei omnipotentis ministeriis inhæreant.* 16. Qu. 1. Ca. 40. In Decretalium Libro Tertio titulus habetur, Ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant, ubi Capite primo prohibentur esse conductores sæcularium rerum, aut procuratores. Capite 2. ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant: & Cap. 4. *Sed nec procurationes villarum aut jurisdictiones etiam sæculares sub aliquibus principibus & sæcularibus viris, ut justitiarius eorum fiat, clericorum quisquam exercere præsumat. Si quis autem adversus hæc venire tentaverit, quia contra doctrinam Apostoli dicentis, Nemo militans Deo implicet se sæcularibus negotiis, sæculariter agit, ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus: pro eo quod officio clericali neglecto, fluctibus sæculi, ut potestatibus placeat, se immergit.* Episcopi tamen Anglicani, cum sunt pacis justitiarii, aut judices in camera stellata, aliave munera obeunt quæ jurisdictionis sæcularis exercitium postulant, fluctibus sæculi, ut potestatibus vel sibi potius placeant, se immergunt. Capite 8. Innocentius tertius; *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per beneficiorum subtractionem appellatione postposita interdicas.* Capite 6. Alexander III. Londinensi Episcopo; *Secundum instituta prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus, ne monachi vel clerici lucri causa negotientur.* Idem Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo Capite 5. *Cle-*

ricis in sacris ordinibus constitutis ex Concilio Toletano judicium sanguinis agitare non licet. Unde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant aut judicent inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur & loco. Jubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat Vicecomitis aut Præpositi sæcularis. Si qui autem contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi subjaceat. Guilielmus Courtnejus Episcopus Cantuariensis, cum proceres nonnullos qui seditionis inter Regem & Optimates authores ferebantur ad supplicium poposcissent; priusquam ea de re quicquam decerneretur, Archiepiscopus quem Canones prohibebant adesse, cum de sanguine ageretur, abductis secum suffraganeis suis è Parliamento discessit protestatione priùs facta, quam vide supra pag. 57. Capite Nono ejusdem tituli ab Innocentio tertio statutum, ut sententiam sanguinis nullus clericus dictet aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur intersit, nec quisquam clericus literas dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas. Nullus quoque Clericus ruptariis vel balistariis aut hujusmodi viris sanguinum præponatur. Non solum judices in causis sanguinis, sed etiam curiales seu ministri justitiæ, ut tabelliones, procuratores, sollicitatores, & inferiores etiam ministri qui vel denuntiant vel scribunt sententiam, vel aliquod simile munus exhibent, aut quomodocunque ad causas sanguinis cooperantes, per Canones erant irregulares. Sed ridiculum est, quod Bonifacius VIII. in Sexto Decretalium decrevit. *Episcopus*, inquit, *seu quicunque alius prælatus, vel clericus jurisdictionem obtinens temporalem, si, homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in jurisdictione situ commisso, Ballivo suo aut alii cuicunque injungat, ut super hoc veritatem inquirens justitiæ debitum exequatur, irregularis conseri non debet; quamvis ipse ballivus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit justitia mediante. Nam licèt clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen cum jurisdictionem obtinent temporalem debent & possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.* Bozius ad istam objectionem, *Papa & Episcopi qui habent præpositos sanguinis videntur occidere*, Respondet verbis Alensis, Est auctoritas jubendi, est & auctoritas innuendi: gladium exeri non ad jussum sed ad nutum sacerdotis. Quàm frivola sunt ista? nam si ad ejus nutum præpositus sanguinis vel ballivus ad pœnam sanguinis processerit, nonne ad causam sanguinis efficacius & potentius cooperatur in causa sanguinis, quàm tabelliones aut alii curiales. Præterea an non idem est ad jussum & ad nutum occidere? quomodo possunt, quæso, jussum à nutu distinguere? nisi nutum mutum finxerint. Denique an non derivatur potestas præpositi vel ballivi ab Episcopo, qui habet temporalem jurisdictionem? Duces & Comites, qui habent temporalem jurisdictionem & regalia, non per se, sed per alios præpositos sanguinis procedunt ad pœnam sanguinis; communicata nimirum potestate gladii quam habent, inferioribus judicibus. Non igitur pudeat Episcopos, qui talem habent potestatem, insignia sua cum baculo pastorali tum gladio decorare, sicut fecit Luderus Monasteriensis. Dignum notatu est quod de Burggraviis habetur in Chronico Carionis. *Designabantur Burggravii judicio & arbitrio Imperatorum. Munus eorum erat, ut essent ceu custodes pacis publicæ, constituerent & gubernarent judicia publica, & omnem universim exercerent potestatem politicam loco Imperatorum, & eorundem authoritate, in certis ac destinatis terris & regionibus, quæ attributa erant Ecclesiæ & Episcopis, concessione & beneficio Imperatorum. Episcopis enim (quibus sola rerum sacrarum administratio, & Ecclesiasticæ disciplinæ procuratio incumbebat, quæ verbo peragitur, & his commendata est divinitus) aut occupari sollicitudine curandarum & conficiendarum opum, aut versari & conspici in foro, aut jus gladii usurpare, nefas erat.* Sed, *Vetera Burggraviorum jura multis in locis paulatim fregerunt Episcopi, cum impatientia ali-*

De temporali Monach. lib. 3. ca. 7.

Lib. 5. p. 715.

Pag. 715.

alieni imperii potestatem politicæ gubernationis rapuerunt, usi occasionibus superstitionis, qua fascinatæ tenebantur mentes omnium ordinum. Postea Episcoporum exemplo, idem fecerunt alii, donec attenuatis publicis Imperii viribus opibus & possessionibus, parem Comitibus Palatinis & Burggravis in suis ditionibus singuli Principes & Episcopi consensu Imperatorum potestatem usurpare cœperunt.

Objiciunt, Imperatores & Principes, qui donaverunt Episcopis Principatus temporales, fuisse viros pios; & plerosque eorum, qui ejusmodi opes & principatum receperunt. Sed *non sequitur, pii fecerunt, ergò piè. Nam & pii quoque non infrequenter zelo sine scientia traducuntur. In omnibus autem hisce Donationibus tria videnda sunt; zelus pietatis, quem in illis agnoscimus; scientia veritatis; & prudentia administrationis. Hæc duo desideramus plurimum. Nam etsi res suas alienare potuerunt, tamen nec veri judicii nec prudentis fuit civilem administrationem in Ecclesiasticos transmittere.* Petrus Ferrariensis non dubitavit Veteres Imperatores vocare *stultos Cæsares*, propter tales donationes. De Episcopis Simon Schardius; *Diabolica superbia atque dominandi cupiditate elatos contra divinum præceptum sæcularibus negotiis sese implicare, falcem protervam in messem non suam temere porrigere, utramque personam gerere.* De origine & progressu hujus corruptelæ pauca dicenda sunt. Petrus Suavis in Historia Concilii Tridentini sic habet; *Constantinus Imperator explorato hujus judicii*, nempe Ecclesiastici, *in controversiis terminandis fructu, quantumque posset vis religionis capturis ac fraudibus actionum detegendis, quas judices deprehendere non poterant; legem sanxit, ut à sententiis Episcoporum provocatio non esset, easque judices exequerentur. Quinimo, lite coram judice sæculari pendente, quicunque esset causæ status, si alterutra pars, altera licet obluctante, Episcopum sibi judicem deposceret, illico ad ejus cognitionem lis uti referretur. Exinde judicium Episcopi cœpit esse forense, & cum Magistratum haberet sententiæ exequutorem Jurisdictionis Episcopalis, item Audientiæ Episcopalis, & similium Titulorum nomina sibi vendicare. Etiam Valens Imperator forum illud ampliandum censuit anno 365. inspectione in pretia rerum promercalium ei attributa. Quæ forensis negotiatio bonis moderatisque Antistitibus parum placebat. Refert enim Possidonius, Augustinum huic cognitioni interdum ad usque prandii horam, nonnunquam usque ad vesperam vacantem, solitum eam Angariam dicere, quæ animum à rebus ad se propriè spectantibus avocabat, perque eam res utiles omitti, ut perplexis ac tumultuosis incumberetur. Neque D. Paulum id sibi muneris sumpsisse, quod Prædicatori minus conveniebat, sed ad alios ablegasse. Episcoporum verò non nemine, authoritate per Constantini Legem concessa abutente, eadem Lex 70 post annis ab Arcadio & Honorio revocata; statutumque ut religionis modò causas dijudicarent: civiles autem non aliter, nisi de partium voluntate & consensu, simul declaratum, nullum illis forum deberi. Quæ quidem lex, cum Romæ propter summam Episcopi potestatem parum attenderetur, Valentinianus anno 452. in ea ipsa urbe degens legem restauravit, & exequutioni curavit mandandam. Verum à Principibus insequentibus potestatis antea ademptæ bona pars reddita; Justiniano etiam forum stabiliente & Audientiam, iisque unà cum causis religionis delicta Clericorum Ecclesiastica & in Laicos varias jurisdictiones spontaneas assignante.* Videtur confundere Ecclesiasticum Consistorium, ubi unà cum Senatu Presbyterorum judicabat Episcopus de Ecclesiasticis, cum cognitione rerum civilium ipsi absque Senatu permissa. Et quod de foro dicit, negant alii. Audiamus igitur jurisperitos. Constantinus Magnus legem sanxit, qua permittebat alteri parti litigantium, sive actori sive defensori, quicunque esset causæ status, in quacunque causa, sive antè sive post contestationem causæ, & quidem instante judicio, evocare causam ad Episcopum, etiam adversa parte obluctante, & ab eo sententiam judicii accipere sine appellatione. Lex inserta est Decretis Gratiani

Junius de Pontif. Lib. 5. Cap. 9. Not. 12. 13.

Catalogus Testium Veritat. p. 816.

L. 4. p. 369. 370. edit. Francofurt.

Causa 11. Quæst. 1. Can. 35. Quicunque, & Can. 38. Omnes. Ratio redditur; *Illud est enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod à sacrosancto homine conscientia mentis illibatæ protulerit. Videndum itaque an unquam fuerat observata. Negatur, & non potuisse observari sine totius ordinis judiciarii corruptione dicitur. Nam quum judicia redduntur in invitum, & potestas illa sive facultas judicandi, quam nos jurisdictionem dicimus, consistat in eo potissimum, ut vi legum & authoritate Magistratus quisque in officio retineatur; quam porro vim habuisset lex, quam potestatem Magistratus, si liberum cuique fuisset aut eum judicem admittere, aut ejus jurisdictionem pro arbitrio declinare? Quare lex illa interpretanda est de bono & salutari consilio, quod pius ille Imperator dabat ei, qui ab Episcopo evocabatur, ne judicium ipsius recusaret, tanquam prudentis arbitri; & sic Paulus Corinthios arguebat, quod judicio experirentur sub judicibus infidelibus: neque tamen vel Paulo vel Imperatori propositum fuit necessitatem imponere, qua judiciorum ordo everteretur. Probetur, eam legem unquam observatam fuisse, ut nimirum laica persona de re merè prophana unquam fuerit ad Episcopum* pag. 74. 75. *evocata, nisi forte juramenti prætextus fuerit, aut similis alicujus facti spiritualis, & manus dabo*; ait Benignus Milletotus in Divionensi Curia Consiliarius in Tractatu de Delicto Communi & Casu Privilegiato. Nec alio sensu intelligendam probat ex lege Arcadii & Honorii. *Si qui ex consensu apud sacræ legis antistitem litigare voluerint, non vetabuntur: sed experientur illius in civili duntaxat negotio, more arbitri* pag. 76. *sponte residentis, judicium, Codic. Lib 1. Titulo de Episcopali Audientia Lege 7.* Hîc tres notabiles observat adstrictiones Milletotus. 1. Ut adsit consensus partium. 2. Ut in civili duntaxat negotio, non in causis criminalibus. 3. More arbitri sponte residentis. *Deinde lex illa bene intellecta magis tendebat in favorem laicorum, quibus permittebatur Episcoporum jurisdictionem subire, quàm Ecclesiasticorum ad jurisdictionem ampliandam. Nam ut jubebantur omnes hujus vitæ occupationes abjicere ne in ulla prorsus occupatione invenirentur mundani negotii occasione, ne præfocati præsentibus hominum curis non possent verbo Dei vacare, 11. Quæst. 1. Canon, Te quidem; meritò etiam dubitari possit, an liceret ipsis sedere arbitris ad componendas Christianorum lites: quod ipsis quidem istæ leges permittunt, sed nunquam imponere tamen necessitatem voluerunt ad eos confugiendi.* Imperatores, Valens, Gratianus, & Valentinianus, statuerunt, ut causæ civiles Ecclesiasticorum tractarentur in Synodis Diœcesanis more controversiarum de rebus Ecclesiasticis, *l. 23. Qui mos est C. Theod. de Episc. Eccl. & Cler.* Imperatores, Valentinianus 2, Theodosius, & Arcadius, pro Synodis Episcopos constituerunt, sed nullam aliam cognitionem illis tribuerunt, quàm rerum Ecclesiasticarum *l. 3. Graviter quæ est ult. C. Theodosii. de Episc. Judi.* Ex hac lege extractus Canon ille, *Continua* 11. Quæst. 1. sed adeo truncatus ut legislatorum intentio prorsus evertatur. Eandem legem confirmarunt Arcadius & Honorius *Leg. 1. Cod. Theod. de Relig. Quoties de religione agitur, Episcopos convenit agitare: cæteras verò causas, quæ ad ordinarios cognitores, vel ad usum publici juris pertinent, legibus oportet audiri.* Et magis perspicuè Valentinianus Tertius Lib. Novel. Valent. 3. Tit. 12. de Episc. Judic. & Divin. Negot. *De Episcopali judicio diversorum sæpe causatio est; ne ulterius querela procedat, necesse est præsenti lege sanciri. Itaque, quum inter Clericos jurgium vertitur, & ipsis litigatoribus convenit, habeat Episcopus licentiam judicandi, præeunte tamen vinculo Compromissi; quod & de Laicis, si consentiant, authoritas nostra permittit: aliter eos judices esse non patimur, nisi voluntas jurgantium interposita, sicut dictum est, conditione præcedat: quoniam constat Episcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis causis secundum Arcadii & Honorii divalia constituta, quæ Theodosianum corpus ostendit, præter religionem posse cognoscere. Si ambo ejusdem officii litigatores* pag. 78. *nolint, vel alteruter, agant publicis legibus & jure communi.* Unde colligit Mille-

Milletotus, iis temporibus jus commune attribuiſſe judicibus ſæcularibus cognitionem omnium cauſarum, etiam Eccleſiaſticorum, exceptis rebus ſpiritualibus, & ad religionem pertinentibus; ac per conſequens juriſdictionem judicum ſæcularium in Eccleſiaſticos fundamentum habuiſſe jus commune. Martianus Imperator l. 25. Cum. Cler. G. de Epiſ. & Cler. & l. 14. Decernimus C. de Epiſc. Audientia, iſtas conſtitutiones confirmans, addidit; ſi pro rebus prophanis actor laicus nollet coram Epiſcopo litigare adverſus Eccleſiaſticum defenſorem, cognitio deferretur pro Clericis, qui ſuberant Archiepiſcopo Conſtantinopolitano, ad Præfectum Prætorio. Leo & Anthemius ad alias etiam ditiones & provincias iſtam legem extenderunt, ſtatueruntque, non admittentibus partibus judicium Epiſcoporum ſponte ſua, ut judices ordinari judicarent; *apud ſuos judices ordinarios, id eſt Provinciarum rectores, omnium contra ſe agentium excipiant actiones l. 32. Omnes qui ubique & leg. 36. Jubemus Sect. Ult. C. de Epiſc. & Cleric.* Sic videmus, ad Juſtiniani uſque tempora non potuiſſe Eccleſiaſticos de aliis cauſis quàm ſpiritualibus cognoſcere, & de aliis tantum ex Compromiſſo & more ſedentis arbitri. Soli Imperatores Honorius & Theodoſius videbantur multum auxiſſe poteſtatem Epiſcoporum, *leg.* 41. *Clericos C. Theod. de Epiſc. Eccl. & Cler.* ſed explicata fuit & reſtricta per Valentiniani 3. Martiani, Leonis, & Anthemii, conſtitutiones, ut dictum. *De delictis porro & criminibus,* etiam *Eccleſiaſticorum, non concernentibus ſpiritualia, nunquam reperias temporibus dictorum Imperatorum ad Juſtinianum uſque Epiſcopos cognoviſſe*; inquit Milletotus. Authentica, *Ut Clerici apud proprios Epiſcopos primum conveniantur, & poſt hoc apud civiles judices,* pro civilibus cauſis, in quibus defenſores erant Eccleſiaſtici, ſtatuit; ut coram Epiſcopo tractentur, modo ſit compendiaria diſceptatio, & de plano, & *ex non ſcripto examinetur negotium ſine damnis, & accipiat formam etiam ſcriptam, ſi hoc partes quoque voluerint & popoſcerint, & liberentur alterutro certamine. Si verò aut propter cauſæ naturam,* id eſt, ſi controverſia non pertinet ad Epiſcopi cognitionem, *aut quandam forte difficultatem,* id eſt ſi non vacet decidere negotium quod ad ſuam cognitionem pertinet, ut interpretatur Milletotus, *non fuerit poſſibile Deo amabili Epiſcopo decidere negotium, tunc licentiam eſſe ad judices civiles pergere.* In Criminalibus diſtinguens inter crimina Civilia & Eccleſiaſtica ait; *Si Eccleſiaſticum ſit delictum egens caſtigatione Eccleſiaſtica & mulcta, Deo amabilis Epiſcopus hoc diſcernat nihil communicantibus chariſſimis provinciæ judicibus. In criminibus autem civilibus Provinciarum Præſides ſint judices.* Crimina Eccleſiaſtica appellat commiſſa in Diſciplinam Eccleſiaſticam; alia Civilia quæ etiam communia dici poſſunt, quia jure communi vel legibus publicis vindicantur. In Eccleſiaſticis caſtigationem & mulctam Eccleſiaſticam tantum concedit. Repetit & confirmat Novella 123. eandem diſtinctionem, quam fecerat Novella 83. adjiciens ſe permittere, ei qui actionem criminis habet adverſus Eccleſiaſticum pro Delicto Civili aut communi coram Epiſcopo agere ſi volet. Non deſcendam ad corruptiora ſæcula & impuros Canones. Nam Canones extant in Decretis, quibus edicitur ut non modo inter Clericos, ſed quælibet inter Chriſtianos ortæ controverſiæ deferantur Eccleſiæ judicio, & ab Eccleſiaſticis decidantur. Cauſ. 11. Quæſt. 1. Canon, Quæcunque, & Canon, Si qui ex fratribus. *Nihilominus tamen certum eſt,* ait Milletotus p. 26. *quo tempore Eccleſia ſine controverſia fuit maximè pura, nihil tam ſeverè prohibitum fuiſſe Eccleſiaſticis, quàm temporalibus negotiis ſe immiſcere, quæ interdictio verbis Apoſtoli nititur; Nemo militans, &c. Cujus inſequutus veſtigia S. Clemens diſcipulus & ſucceſſor S. Petri inter Canones Apoſtolicos ab ipſo collectos hunc recenſet, Epiſcopus aut Diaconus, ſæculares curas ne ſuſcipito, alioqui deponatur. Quod ipſum Conciliis Carthag.* 1. & 4. *Chalcedonenſi, Moguntino, & aliis* con-

Pag. 79.

Pag. 85.

confirmatur & ratum habetur. At sane tunc temporis nullam contentiosam jurisdictionem habebant, nullum forum legibus, sed audientiam & notionem duntaxat. Neque tamen in omnes personas neque indifferenter in omnibus casibus, sed in Ecclesiasticas tantùm personas. In reliquis omnibus contentiosa omnis jurisdictio & omnis mundana negotiatio tam seriò illis prohibita, ut Justinus Imperator in quadam constitutione, nempe Leg. 40. Cod. l. 1. Tit. 3. de Episcopis & Clericis, dicat absurdum esse, imo etiam opprobriosum, si peritos se disceptationum forensium velint ostendere; eisque mulctam imposuerit quinquaginta librarum auri, si Testamentorum resignationi & publicationi se immiscerent; Lege 23. consulta divalia Cod. lib. 6. tit. 23. de Testamentis. Cujus prohibitionis origo potest ad Concilium Carthaginense 4. referri, in quo Canon extat his verbis, Episcopus Testa-
Pag. 45. *mentorum tuitionem non suscipiat.* Johannes Bedæus Advocatus in Parliamento Parisiensi in Tractatu de Jure Regum hæc habet. *Unde colligere promptum est, quanta sit malitia atque asinina imperitia eorum, qui Episcopum dicunt Dominum Parisiensem, Dominum Carnutensem, &c. Solus enim Rex locorum illorum Dominus est. Verum quidem est, in aliquibus provinciis Episcopos territorii Dominos esse, qualis est Episcopus Romanus, & aliquot Episcopi in Germania, quibus adversatur dictum Papæ Nicolai Epistola 8. dicentis, eos qui sub Euangelio reges sunt & sacerdotes esse membra Diaboli. Quicquid ergo prætexant Ecclesiastici, certum est, eos neque jurisdictionem habere ulla juris authoritate, neque partem ullam imperii meri aut mixti, quale est jurisdictio, vel titulo teste De Episcopali Audientia, qui differt à titulo de Jurisdictione omnium judicum, in quem scribens doctus Cujacius, sic ait, Episcopi jurisdictionem non habent, nec forum, nec apparitionem, nec executionem.*

Utcunque ab Imperatoribus acceperint Episcopi potestatem & jurisdictionem temporalem, sive delegatam, sive Episcopatibus annexam, ut fuit sæculis hisce posterioribus & post Feudorum leges introductas, graviter peccatum est. Nec ea probitas emicuit in Ecclesiasticorum judiciis, quam expectabant Imperatores & Principes. Nec mirum: nam quibus religio non est suum munus negligere, & ἀλλοτριοεπισκόπους esse; in alieno munere se nequitèr gerere scelus non est. *Id utinam sal-*
Beza Annot. in 1 Cor. 6. 1. *tem illi veteres tam probè cognovissent & tam prudenter cavissent, quam Sylvanus ille Troados tunc Episcopus, quum jam in immensum Tyrannis Episcopalis sub Arcadio & Theodosio juniore excrevisset, de quo libet exscribere quæ Nicephorus recitat Lib. 14. Cap. 39. Quoniam,* inquit, *is vir optimus erat, quum ii qui sub eo erant Clerici in causis, ut nugis undecunque inter eos qui judicio contenderent provenientibus, veluti nundinationem instituerent; ne quis ex clero posthac causam judicaret, constituit; sed supplicantium libellos acceptos (en gradus Episcopalis fructum) uni ex fidelibus laicis, quem præcipue justi & æqui studiosum esse sciebat, accito dedit; eique judicio causarum commisso, de jure contendentium nugamenta ad eum rejecit.* An saniores ipsi Episcopi? nihil minus. *Episcoporum non nemine authoritate per Constantini legem concessa abutente, eadem Lex 70. post annis ab Arcadio & Honorio revocata*]; supra dixit Petrus Suavis, & Pontificem Romanum parum attendisse ad legem Arcadii & Honorii, propterea à
L. 7. c. 11. Valentiniano restauratam. De Episcopis Romanis & Alexandrinis sic Socrates. *Verum gravis tum invidiæ flamma contra eos,* nempe Novatianos, *incensa fuit, cum Episcopatus Romanus non aliter atque Alexandrinus, quasi extra sacerdotii fines egressus, ad sæcularem principatum erat jam ante delapsus.* Cum Episcopus Romanus Solis instar fulgeret, oportebat Episcopos coruscare ut minora sidera; alioquin fuisset instar ululæ ululantis in deserto absque grege concolorum avium. Ut igitur ipse Princeps erat in patrimonio Petri, curavit ut alii Episcopi crearentur Duces, Comites, Palatini, Barones, Cancellarii, Secretarii, Thesaurarii, Eirenarchæ, id est, ἀλλοτριοεπίσκοποι & παντεπίσκοποι, adeo ut Antimus Trapezuntii Episcopus diceret,

ceret, *Magnitudinem & dignitatem Sacerdotii non spiritualem esse animarum curam, sed quendam Civilem Principatum*, Constant. 5. Act. 1. Pius 4. Pontifex cogitabat *de constitutione sancienda, ne Episcopi Romæ & in Statu Ecclesiastico functionis sæcularis procurationem suscipiant. Sed ab Legato Simoneta aliisque suis Prælatis monitus est, id magno Ecclesiasticorum præjudicio cessurum in Gallia, Polonia, & aliis regnis, in quibus Regibus sunt à Consiliis, & alia regni munera amplissima sustinent, quæ facile fuerit eis abrogare. Principibus exemplum sanctitatis suæ imitantibus & nobilitate sæculari utilitatum propriarum aspectu ad id procurandum excitata. Quocirca si ita constitutum haberet exequi quæ destinasset, rebus id ipsis faceret, non lege scripta; ne Ordini Ecclesiastico aliis in regnis tam grave præjudicium afferret.* Cum Johannes Baptista de Bernardis Episcopus Adiacensis, de Episcoporum absentiæ causa tollenda differens, dixisset in Concilio Tridentino. *Absentiæ non aliam esse causam, nisi quod Episcopi in aulis Principum secularibus negotiis administrandis impliciti tenerentur, Judicum, Cancellariorum, Secretariorum, Consiliariorum, & Quæstorum munia obeuntes: adeo ut vix fere munus aliquod publicum reperiatur, in quod Episcopus aliquis adlectus non sit. Hanc alieni muneris usurpationem prohibitam à D. Paulo necessarium ducente, ut qui Ecclesiæ militat sæcularibus abstineat negotiis. In summa urgebat, uti Synodi declaratione innotesceret cunctis, neque Episcopis neque aliis, quibus animarum cura incumbit, fas esse, sæculare aliquod munus aut officium exercere.* Sed Episcopus Quinqueecclesiensis Orator Cæsaris refragatus est, asserens; sic Ecclesiam universam & Principes omnes ab anno octingentesimo ad hunc usque diem damnandos, eo nomine quod jurisdictiones temporales donarint Episcopis, Episcopos quòd acceperint: Ecclesiæ amplitudinem & singularem qua apud omnes est existimationem non aliunde magis provenire, quàm quod dignitates Ecclesiasticæ viris illustribus & sanguinis nobilitate conspicuis deferantur, & amplissima in administratione publica munia Præsulibus demandentur, quorum si Ecclesiastici essent incapaces, tunc neminem è nobilitate ad Sacrum Ordinem aspiraturum, nullum Præsulem aliquo loco ac nomine futurum, imo Ecclesiam, quæ solis plebeis & plebeio more viventibus sic consisteret, in omnium opprobrium & contemptum ituram. Hæc & similia nullius momenti attulit. Sed *hæc sententia commune omnium Præsulum applausu fuit accepta, etiam eorum qui residentiam de jure divino esse putabant: adeo potentes sunt in hominibus affectus*, inquit Petrus Suavis, *ad judicium, ne contradictiones possit discernere, corrumpendum.* Omnia quæ supra diximus de Præsidentia & Nonresidentibus huc afferti possunt; videat Lector. Tantum addam Cajetani sententiam de Episcopo Legato. *Quocirca cum officium Episcopi præcipuè circa spiritualia versetur, & spirituale est magis necessarium Ecclesiæ quàm temporale, non licitè Episcopus propter temporale negotium alterius personæ vel Ecclesiæ privaret Ecclesiam suam spirituali pastu, ad quem personæ suæ præsentia tenetur. Sed è contra optimè faceret, si in temporalibus damnum sustineret suæ Ecclesiæ, ut alteri in spiritualibus subveniret. Similiter cum unum sit magis bonum necessarium quàm aliud, puta negotium fidei vel pacis, quam ministratio sacramentorum, & hujusmodi; laudabiliter Episcopus pro negotio fidei vel pacis in aliena moratur Ecclesia. Et hac ratione Episcopi licitè sunt Legati ad pacem inter reges Christianos componendam. Si enim cujusquam, inquit Ambrosius, officium pacem facere, Sacerdotis maxime officium est. Quod autem Legati eant promiscuè ad temporalia negotia, abusionis est. Scriptum est enim, nemo militans Deo, &c.* Quòd Episcopi Legati eant promiscue ad temporalia negotia, damnat Cajetanus; nec tamen omnino probandum est ut propter negotium pacis mittantur, ac si oratores Cæsarei ad pacem impetrandam argumentis destituti essent; nec propter negotium fidei magis aptus est Episcopus quàm Presbyter. Neuter autem Legati pompam & magnificentiam ostentare debet, sed Oratoris simplicis, & Legati divini per

Pet. Suavis Hist. Conc. Trid. l 8 p. 812. edit. Francof.

P. 549.

P. 550.

2. 2. Quæst. 185. Art. 5.

personam gerere. Quod de Episcopo ob munera sæcularia Non Residente dicitur, idem etiam de Residente occupato iisdem muneribus dici potest, quia *Episcopus ad utramque simul tenetur; ad residentiam, & opus*, ut objicienti respondet ibidem Cajetanus. Albertus Duimius Episcopus Vegliensis in Concilio Tridentino, *multum immoratus est in illo Christi dicto, Bonus Pastor ante oves vadit, proprias oves vocat nominatim, currit per desertum ut unam perditam quærat, vitam pro ipsis ponit: quæ accipienda censet de omnibus iis, quos Christus pastores instituit, id est, de omnibus iis, qui habent curam animarum; Episcopis maximè, sicut D. Paulus dixit & scripsit. Quod si quis se minime reputabit Christi decreto ad hæc officia obligatum, aut semetipsum deprehendet Regnorum & Rerum publicarum negotiis utiliorem, abjiciendum Pastoris munus, & secularibus tantum negotiis invigilandum: opus esse bene magnum uno officio rectè fungi, duobus contrariis sane impossibile.*

Pet. Suavis in Hist. Concil. Trid. Lib. 7. p. 723. edit. Francofurrt.

Præponit difficultatem practicam Suarez. Videmus in Curiis Principum & Regum Clericos esse ordinarios Judices causarum civilium, & huic muneri esse deputatos, nec propterea censeri irregulares, vel ad usum ordinum, vel ad promotionem ad superiores, etiam durante tali munere: & tamen ministerium illud non minus implicat negotiis sæcularibus, quàm officium Advocati & similia. Nullam potest excogitare solutionem in qua acquiescat, nisi istam. *Nihilominus*, inquit, *usu receptum est, sive ex concessione Pontificum, sive quia consuetudo ita interpretata est ipsa jura, ut Clerici absque nota irregularitatis, vel alterius impedimenti canonici, possint esse Consiliarii Regum in hujusmodi judiciis seu tribunalibus; in quibus de convenienti regni gubernatione & providentia, vel ad summum de causis civilibus agitur. Aut enim hoc ministerium non est judicatum adeò repugnans Officio Clericali, præsertim quando Clericus curam animarum aut aliam specialem obligationem ratione beneficii non habet, vel certè propter commune bonum regni aliquid de rigore juris in hoc parte remissum est: ideoque hoc non est extendendum, sed quoad fieri possit limitandum.* Sed concessio Pontificum jus Divinum violare non potest; nec contra illud præscribere consuetudo octingentorum annorum. Et cum Canones ipsi in hunc sensum torqueri non possunt, pravam esse oportet interpretationem, quæ à consuetudine & Pontificum concessione deducitur. Fatendum erat ingenuè contra ipsos Canones hac in re peccatum esse. Quod de communi bono regni obtenditur, quam frivolum sit, jam vidimus in Cajetano & Vegliensi. Commune istud quod dicitur Bonum Regni, fingitur ad detrimentum Ecclesiæ. Non sunt Ministri Euangelii, quales Persarum Magi aut Gallorum Druides. Si senserit se aptiorem ad Regni & Reipublicæ negotia administranda, nec sit ullus aptior inter sæculares ex ordine Equestri aut Nobilium, imo ex infimo ordine, ut dixit supra Latimerus, tunc abdicet se ministerio, ut Episcopatum ejus accipiat alius magis idoneus. Nam nisi penitus collapso utriusque & Reipublicæ & Ecclesiæ statu, adeo ut nec in Ecclesia ad sacrum ministerium, nec in Republica ad rerum sæcularium administrationem ullus sit aptior, ferenda non sunt animalia ἀμφίβια mixtumque genus prolesque biformis. Sed contrà cernimus in florentissimis regnis, in quibus unus ex mille inter Sæculares magis aptus est ad sæcularia administrandum, quàm Episcopus, tamen rudes & ineptos Episcopos ad maxima Regni munia evehi non absque gravissimo præjudicio in Sæculares. Dicit præterea Suarez, judicatum fuisse non adeo repugnans officio Clericali; & quare, quæso, ita judicatum, nisi quod compedibus aureis, ut supra dixi, non autem ferreis implicari voluerunt? Sic dicit Bellarminus, quod Potestas Ecclesiastica & Politica non sunt contrariæ, sed utraque bona, utraque laudabilis, & una alteri servit, ergo non pugnant inter se; imò magis diversa sunt pax & bellum, quàm bona temporalia & spiritualia, tamen unus & idem Rex simul præest Senatui &

De Censuris Disput. 51. Sect. 3. Num. 19.

Exerci-

Exercitui, togatis & armatis. *Datur Prosyllogismus, non pugnare inter se: nam res coordinatæ sunt in societate humana, sed negatur consequens, ergo simul in eodem homine esse posse utrumque Principatum sive administrationem illius. Non enim id solum videri opus est, ne inter se pugnent; verum etiam ut idem subjectum sit utriusque capax, atque ferendo par, ut Deo probetur vocatio, ut expediat publico. Neminem ordinariè à Deo vocatum ad Sacerdotium & ad Principatus temporalis administrationem ordinariè vocari concedimus 2. Tim. 2. negamus publico expedire, sive administrationem spiritualem, sive temporalem respexeris. Pacis & belli genus unum & finis communis est, licet modus differens: administrationi vero temporali & spirituali non item.* Respondeat etiam Tilenus. *Elenchus παρὰ τὸ ἑπόμενον. Non pugnant inter se, non sunt contrariæ quotquot sunt artes ac disciplinæ aut legitimæ vocationes. Num propterea unus idemque homo par omnibus? puta, ut simul sit agricola & nauta, & medicus & Episcopus & miles & Rex & agaso &c. Exclamemus hîc cum Apostolo, Ad hæc quis idoneus? 2. Cor. 2. 16.* Item. *Ineptum consequens; quasi res terrenæ sive temporales & spirituales non magis inter se differant quàm toga & arma. Interim si ne id quidem fieri solet, aut aptè commodèque fieri potest, ut unus idemque, sive Senator sive Tribunus aut miles, simul sit togatus & sagatus sive armatus; quanto minus aptum & appositum, ut unus idemque Episcopus, & materialem tractet gladium & spiritualem? id est armis à militia sua toto genere diversis utatur 2. Cor. 10. 4.* Objici præterea potest; Quid si quis Ecclesiasticus sit Dominio Princeps, puta si dominium ad ipsum directè pervenerit, ortu, donatione, & similibus modis, & ad hæredes transierit non successores Ecclesiasticos, & è converso Princeps Dominio fiat Ecclesiasticus dono & vocatione Dei? Respondet Junius, oportere utrumque Politicæ administrationi renuntiare. *Statuo simpliciter, duas illas procurationes vel administrationes non esse conjungendas ab homine, qui ad utramvis liber est. Sic statuit Christus Matth. 20. sic docet ratio 2. Cor. 2. Ad hæc quis idoneus? Deus zelotes est: cujus qui administer est, si principatum politicum in se receperit, nec gravitatem suæ administrationis, nec vim divinæ zelotypiæ censendus est cognoscere.* Sic qui est dominio Princeps, si dono & vocatione Dei Ecclesiasticus fieret, politicæ procurationi & administrationi renuntiare debet. Nam eadem est via Athenis Thebas, quæ Thebis Athenas. Renuntiarunt quidam & dominio & procurationi, & claustris se abdiderunt. Absurdum esset, si quis gestaret gladium ad vindictam, & simul Sacerdotio fungeretur in templo, sicut Malabarum Reges in India Orientali, qui simul & Reges sunt & Sacerdotes atque Brachmanes. Multo magis debet Ecclesiasticus ad quem dominium indirectè pervenit, nempe respectu Ecclesiæ, renuntiare procurationi politicæ. Et talia Dominia non debent donari Ecclesiæ; multo minus administrari ab Ecclesiasticis dominiorum illorum Principatus. Quod de Principatu summo dicimus, idem de inferioribus administrationibus sentiendum est. Sed an non quatenus cives Regni & membra Reipublicæ possunt interesse Comitiis Ordinum, Ordinemque unum constituere, siquidem lex fundamentalis est ut Ecclesiastici constituant Tertium Ordinem? Respondeo, non possunt; nam eadem ratione quatenus cives possent omnia subire munia quorum capaces sunt cives, atque se implicare quibuslibet negotiis sæcularibus, ut supra dictum. Sic fierent Ecclesiastici Cancellarii, Secretarii, Custodes Sigilli, Præfecti Limitanei, Vicomites, Capitanei &c. Parliamentum est Suprema Curia, in qua leges feruntur, & judicatur cum de civilibus tum de criminalibus; potestas autem utraque & aliena est à munere ministri Euangelii. Deinde quatenus cives, repræsentantur in Comitiis per alios cives regni, ut legatos civitatum & comitatuum; non debet Ecclesia duplici modo repræsentari in Comitiis regni, uno quatenus Ecclesia & communitas fidelium, alio quatenus com-

Junius de Pont. l. 5. ca. 9. Not. 7. 8.

Ibidem Not. 10. 11.

De Pontif. l. 5. Ca. 9. Not. 1.

munitas Civium. Nam priori modo universa fidelium totius regni communitas coagmentativè in unum congregata non potest nec debet ferre leges aut judicare de civilibus & criminalibus, multo minus repræsentativè per legatos suos. Nam licet eadem sit cum republica materialiter, & eadem sint utriusque membra; tamen quatenus est formaliter Ecclesia, est communitas spiritualis. Quatenus autem formaliter est communitas sæcularis seu temporalis, repræsentatur, ut dixi, per Sæculares, Legatos nempe Civitatum & Comitatuum. Si universa fidelium communitas quatenus est communitas spiritualis non potest se immiscere negotiis sæcularibus, multò minùs Clerici seu Ecclesiasticorum natio, qui sibi solis Ecclesiæ nomen vendicarunt ut eo nomine corpus per se constituant. Sed certè corpus illud multò magis amovendum est à Potestate Sæculari. Et quota quæso civium pars illi, ut separatum per se ordinem constituant quatenus cives? Sed audiamus Gentiletum in Examine Concilii Tridentini. *Hujus Ordinis Hierarchici constitutio, (magnum præ se ferens splendoris fucum) privilegiorumque ab ipsis coacervatorum cumulus ingens effecerunt, ut tandem Ecclesiastici à Nobilitate & Popularibus distincti sint, statusque publici Ordinem Ecclesiasticum origine ultimum & ordine primum obtinuerint. Antea enim unusquisque eorum natalitio suo ordini jungebatur, Nobiles nempe Sacerdotes Nobilium ordini, & Populares Populari: neque unquam à suis gregibus separabantur, quinimo hoc vinculo arctissimè colligabantur. Ast ubi separatum ab aliis Ordinem obtinuerunt, & innumerabili Privilegiorum congerie (quam hodie multi Mare Magnum vocitant) partim à quorundam Principum indulgentia, partim vero maximè à Romani Pontificis profusa liberalitate sese munierunt, cœpit prisca illa, quæ inter Pastores & greges intercedebat unio, paulatim frigescere & obliterari.* Præterea falsum est, lege fundamentali Episcopos & Abbates (nam hi sunt Domini Parliamentarii) constituere Ordinem Tertium, corpus regni non esse integrum absque isto Ordine, leges ferri absque eorum sententiis non posse. Willetus in Synopsi Papismi ait, nondum elapsos annos 400. à quibus dignitas ista à Regibus Angliæ collata Episcopis ut fierent Barones & Domini Parliamentarii. Author Abstracti pag. 216. sentit Henricum 2. concessisse hanc dignitatem Episcopis ut sint Domini Parliamentarii, & sedeant in Camera Stellata, quod colligit ex verbis Matthæi Paris. *Archiepiscopi, Episcopi, & universæ personæ regni, qui de Rege tenent in capite, habeant possessiones de Rege sicut Baroniam, & inde respondeant Justitiariis & Ministris Regis, & sequantur & faciant omnes consuetudines regias: & sicut cæteri Barones debent interesse judiciis Curiæ Regis cum Baronibus, quousque perveniatur ad diminutionem membrorum, vel mortem.* Non dicitur ibi, *Inspeximus*, nempe libertates & privilegia eis concessa à majoribus nostris, ut fieri solet in confirmationibus & repetitionibus antiquarum libertatum. Sed quia potest quis respondere, ibidem, ante enumeratas libertates in genere, dici, *Facta est recognitio sive recordatio cujusdam partis consuetudinum & libertatum antecessorum suorum, Regis videlicet Henrici avi sui & aliorum, quæ observari debeant in regno & ab omnibus teneri propter dissensiones & discordias sæpe emergentes inter Clerum & Justitiarios Domini Regis & Magnatum Regni, Henricum alterum hujus Henrici 2. avum hanc dignitatem iis concessisse potiùs existimandum est.* Facta autem est ista Recognitio apud Clarendonam anno 1164. Februarii 8. Sed ascendant ad ipsum Guilielmum Normanniæ Ducem, si velint, quingentorum circiter annorum dignitas erit. Assertor Politiæ Ecclesiasticæ pluribus exemplis probat, leges latas absque Prælatorum assensu & authoritate, imò & absque præsentia, quandoque etiam excluso Clero, ut in Statutis Edwardi Primi dicitur; *Habito Rex cum Baronibus Parliamento & Clero excluso statutum est.* Si Prælati interesse non debuerunt, cum ad statuta de diminutione membrorum, aut morte perveniretur; quid opus erat eorum præsentia aut suffragiis, cum leges

Lib. 4. Sess. 23. Sect. 2.

Contr. 5. Quæst. 3. Pag. 242.

Edit. Tig. anni 1589. pag. 97.

Pag. 96.

Pag. 167. & seqq.

leges ferendæ de possessionibus, &c. Multo magis desideratur eorum sententia, cum de capite quàm cum de bonis & fortunis agitur, quia bonis & fortunis vita charior est. Denique quomodo quæso repræsentant illi Ecclesiam, cum non sunt Legati Ecclesiarum, sicut alii sunt Civitatum & Comitatuum, exceptis Nobilibus. Sed quid si Baroniarum ratione & quatenus Barones habent jus suffragii in Comitiis? Certe si Episcopi essent quales olim fuerunt, si de primitiis & decimis viverent, si Feuda & Baronias non possiderent, à dextera Principis in majoribus Comitiis non sederent. Non pietate ulla in Ecclesiam moti igitur hanc dignitatem & potestatem Prælatis concedunt Principes, nec propter Christum. Nam Christus pauper & inops nullum ibi inveniret locum. Imò ut Hilarius ait ad Constantium, efficiunt Episcopos ne sint Episcopi. Et servum illud pecus Episcopi in Comitiis primi ferunt suffragia ad imponendum onera subditis. Væ illi regno, ut ait Tyndallus, ubi illi sunt à Consilio vel Regis vel Ordinum regni. Superest una quæstiuncula. Quandoquidem ferunt sententiam deliberativam, non decisivam, quid prohibet quin possint interesse Comitiis? Falsum est, ferre sententiam deliberativam solummodo: nam numerantur, non ponderantur ipsorum sententiæ, sicut aliorum qui habent jus suffragii; & jus suffragii quod habent Ordines non est deliberativum tantum, sed etiam decisivum: & licet Principi, quo jure nescio, concedatur suffragium negativum, non tamen potest absque eorum suffragiis statutum aliquod sceptro tangere. Parliamentum, ut ait Smithius, est suprema Curia, & membra sunt Judices. In superiori Senatu in medio super laneis saccis sedent Judices regni, Magister Rotulorum & Secretarius: nullum tamen ferunt suffragium, sed adsunt solummodo ut consulti de jure respondeant, si difficultas aliqua orta fuerit, ait idem Smithius in Republica Anglicana. Non *Pag.* 48. sic intersunt Episcopi, ut de jure divino consulti respondeant, sed numerantur eorum sententiæ. Imò si controversia aliqua aut difficultas orta fuerit in re religionis, consulitur convocatio Cleri, quæ semper celebratur Comitiorum tempore: hic & non alius, si ullus, est locus Episcoporum. In hoc cœtu repræsentatur Ordo Ecclesiasticus, licet more Pontificio non libera electione. Suntne peritiores juris divini & humani Præsules Anglicani equitando à Basilica Pauli ad Westmonasterium, quam Clerus Pedestris Domus Convocationis? Quid opus est duplici Episcoporum consultatione ac consensu, & in superiori Senatu, & in convocatione Cleri? Non sumus adeo rigidi, ut nullum locum demus Ecclesiasticis Comitiorum tempore. Si opus sit Theologorum consilio in re dubia & casu aliquo, ut dicunt, conscientiæ, advocentur, ut ex verbo Dei respondeant. Episcopis, qui sæpius indocti sunt, consilium istud non alligamus. Debet etiam Ecclesia Legatos suos mittere fidos & probos, qui postulata Ecclesiæ exhibeant Ordinibus, & curent ne quid Ecclesia detrimenti capiat, & nihil præterea sibi arrogent. Hic fuit mos Ecclesiæ Scoticanæ, Comitiorum tempore celebrare Concilium Nationale, ubi delecti Legati plures aut pauciores prout opus erat. Imo ipsa Synodus observabat, si quid tentaretur in jura & libertates Ecclesiæ. Non tamen Synodus aut Synodi Legati in legibus ferendis aut judiciis exercendis suffragia tulerunt: imo nec Legati semper interfuerunt dum ferrentur sententiæ, nec si aderant suffragia ferebant. Episcopi autem quasi Legati nati invita Ecclesia Ecclesiam repræsentare se dicunt, & Procuratores Dei & Ecclesiæ se jactitant, cum tamen sæpius sint proditores libertatum & Patriæ & Ecclesiæ, ut Creatori suo, qui donat ipsos Episcopatibus, & quando libitum fuerit auferre potest, placeant.

Minister Euangelii propter simplicitatem Ministerii non debet dignitates sæculares amplecti: propter ejus dignitatem non debet se ad negotia terræ demittere

& judicia ista minima, ut Paulus vocat: propter ejus gravitatem non potest. *Intentus esto lectioni, exhortationi, doctrinæ Hæc meditare, in his esto: intentus esto tibi ipsi & doctrinæ, & permane in istis* 1 *Tim.* 4. 13. 15. 16. *insta tempestivè, & intempestivè* 2 *Tim.* 4. 2. Psalterium semper haberet in manibus. Ignis altaris continuo ardet, quem continuò fovere debet. Et propter decorum; *Absurdum namque est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia & alii creditum alius subtrahat.* Cod. de Testamentis Leg. Consulta Divalia. In Ecclesia indecorum ut unum membrum fungatur officio plurium. Sic & in Republica. Non est dubitandum, quin Navicularii non debent Decuriones creari: quia utrunque officium gerere non possunt.

Jurisdictio Ordinaria Lege tributa in Diœcesi propria, estque vel Jurisdictionis exercendæ Nervus, vel Jurisdictio ipsa. Jurisdictionis exercendæ Nervus, ut censuræ Ecclesiasticæ; eæque sunt, vel quæ & Laicis & Ecclesiasticis possunt infligi, vel peculiaris in Ecclesiasticos. Quæ Laicis & Ecclesiasticis possunt infligi, ut Interdictio Divinorum, Monitio, Suspensio, vel ab ingressu Ecclesiæ, vel perceptione Sacramentorum, Excommunicatio, Anathematismus contra Hæreticum pertinacem. Peculiares in Ecclesiasticos; ut Sequestratio fructuum Ecclesiæ, Suspensio ab Officio, ab Officio & Beneficio, Deprivatio, Depositio, eaque vel verbalis per sententiam, vel realis, quæ Degradatio dicitur. Quarum nempe Censurarum Una, videlicet Excommunicatio, infligitur pro Contumacia sola, vel non se sistendo in judicio, vel non parendo mandatis Ecclesiasticis. Reliqua tam pro Contumacia quam pro actualibus Delictis.

De Polit. pag. 315. *Monitio*, inquit Mucketus, *omnes fere Censuras Ecclesiasticas præcedit, & illarum vi nemo censetur Ethnicus & publicanus, nisi prius Ecclesiam non audierit sub Excommunicationis comminatione præcipientem.* Excommunicatio Canonistis est duplex; Minor & Major. *Minor est suspensio ab ingressu Ecclesiæ aut à sola Sacramentorum susceptione, quam Cyprianus vocat abstensionem: & propter contumaciam & alia delicta adhibetur, sed præcipue propter contumaciam in non comparendo in Curiis Ecclesiasticis, aut non parendo illarum mandatis, quæ quandoque in rebus infimis potest esse summa;* *Pag.* 416. ait Mucketus. Suspensio ab ingressu Ecclesiæ privat precum publicarum & prædicationis verbi beneficio, ideoque non ad ædificationem sed destructionem introducta est. Hanc esse hujus suspensionis efficaciam, patet ex 5. Quæst. 2. Can. Præsenti. Ad conciones audiendas admittendi sunt omnes excommunicati, etiam excommunicatione majori. Nam verbi prædicatio est ordinarium Spiritus Sancti instrumentum, quo & convertuntur infideles, & lapsi ad vitæ emendationem & obedientiam revocantur. Non probanda est graduum distinctio, quos vetus Ecclesia in admittendis lapsis ad sacram Cœnam servavit. Quinque loca pœnæ obire oportebat, antequam ad sacram communionem pervenirent: quorum primus & ab altari remotissimus extra portas Ecclesiæ constitututus erat, qui προόκλαυσις dicebatur,

batur, quia qui in hoc loco consistebant non permittebantur ingredi in Ecclesiam, sed pro foribus flebant, & orationes fidelium postulabant, non solum à fidelibus sed etiam Catechumenis separati tres ut plurimùm annos. Proximus gradus sive locus dicebatur ἀκρόασις, intra portas erat, unde audire verbum Dei cum Catechumenis poterant, sed non fas fuit iis, ut Competentibus, Ecclesiæ precibus interesse. Tertius locus qui ὑπόπτωσις dictus, quasi dicas humiliatio, quo precum participes non tamen admissi ad Cœnam sed unà cum Catechumenis exibant. Quartus locus σύστασις dictus, ubi stabant unà cum fidelibus, sed Eucharistiæ participes nondum erant. Quintus μέθεξις jus communicandi, cùm jam Pœnitentiam absoluissent & solùm expectabant tempus reconciliationis & participationis Eucharistiæ. D. Fildus ait, Excommunicationem Minorem excludere solùm à Sacramentis, & dici Excommunicationem quando peccator est contumax nec vult subjicere se Disciplinæ Ecclesiæ; sed si se submiserit, esse actum disciplinæ pœnitentialis, quam præscribit Ecclesia resipiscentibus. *Excommunicatio Major est*, inquit Mucketus, *qua peccator non solùm à perceptione sacramentorum vel ingressu Ecclesiæ, sed toto fidelium consortio excluditur.* Privatur precum publicarum beneficio, sacramentorum participatione, & privato fidelium consortio ac communione politica. Infertur Excommunicatio, vel à jure, vel ab homine, ait Canisius in Summa Juris Canonici A jure, cum quis ipso facto absque judicis ministerio excommunicationi subditur, quæ & idcircò latæ sententiæ Excommunicatio nominatur. Quando Excommunicatio fertur ab homine ferendo legem stabilem ac permanentem obligantem sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrant transgressores, dicitur fieri ab ipso Jure. Quando fertur ab homine proferendo sententiam, aut præcipiendo aliquid in singulari actione vel negotio, in quo non stabilitur jus aut statutum permanens sed transitorium mandatum, dicitur per antonomasiam ferri ab homine. *Hæc mihi divisio in ea parte videtur jamdiu intolerabilis, in qua ponitur aliqua Excommunicatio sive à jure sive ab homine; in quam quis propter aliquod factum ex seipso incurrat, & non sit ipse nominatim per particularem actum ligandi excommunicatus. Video in hac Excommunicatione juris & ipso facto seu latæ sententiæ magnum Papatus arcanum latere, cui rudes & imperiti Canonistæ seu potius Decretistæ spiritum & robur addere sunt conati. Excommunicationem tamen hanc ipso facto & latæ sententiæ nullam penitus esse nec in animam operari, mihi stat indubitatum.* Dicit absurdissimum esse ut quis se excommunicaret, *etiam ubi pœna juris est notissima, & factum similiter sit notorium, quod anticipata Excommunicatione puniri videatur, in quo casu adhuc necessitatem declaratoriæ requirunt Canonistæ. Sed tales declaratoriæ semper sunt falsæ & nullæ, quia hic nunquam fuit ligatus, & excommunicatio requirat speciale ligamentum. Hæc enim sunt vincula, quæ sine ligante, & sine præsentia ejus qui ligandus sit, non ligant. Quando ferebatur talis excommunicatio, tunc erat ligans & vinculum, sed ligandus nemo aderat: quando vero affuit ligandus, tum ligans non aderat; vinculum fortasse aderat, quod tamen sine ligante nemo potest constringere. Nisi igitur quando iste commisit factum, cui annexa erat juris Excommunicatio latæ sententiæ, tunc specialiter & nominatim excommunicetur, profecto Excommunicatio illa juris latæ sententiæ nihil penitus nocebit.* Item. *Excommunicare etenim est actu aliquem ligare, non potentia: non enim ligatur qui potest aut debet ligari, sed qui reipsa ligatur. Quomodo autem reipsa ligatur qui liganti est ignotus?* Quod igitur Excommunicationis censura ita imponeretur per legem seu constitutionem, ut statim per transgressionem legis contrahatur ante sententiam judicis tàm condemnatoriam quàm declaratoriam, damnat Spalatensis, & merito: nam si lex aut constitutio per se Excommunicationem infligeret, obligaretur ipse reus ad ejus executionem, quia non

De Eccles. Lib. 1. Cap. 15.

De Politeia Eccles. Angl. c. 5. p. 316.

Lib. 3. Tit. 13.

Spalat. de Repub. Eccles. l. 5. c. 9. Numer. 22.

Num. 23.

Num. 24.

Num. 25.

intervenit ibi persona alia, à qua possit executioni mandari; & præterea nemo puniendus, nisi auditus aut contumax, ut juxta levitatem vel gravitatem delicti puniatur. Excommunicatio latæ sententiæ non solum à jure sed ab homine, ut fertur in generali sub conditione peccati committendi; si quis commiserit tale peccatum excommunicatus sit ipso facto, ubi eædem rationes quæ in antedictis militant. Nullam igitur vim habent verba illa, *ipso jure, vel facto*, ante sententiam condemnatoriam, nec statim posito delicto inducunt effectum Excommunicationis. Isto tamen modo ferendi sententiam Excommunicationis crepant Constitutiones Anglicanæ: ut in Constitutionibus anni 1604. Regii in Ecclesiam Anglicanam Primatus impugnatores excommunicandi ipso facto, nec nisi per Archiepiscopum restituendi, Can. 2. *Quicunque in posterum affirmabit, Liturgiæ formam in Ecclesia Anglicana legibus stabilitam, & in Libro Precum Publicarum ac administrationis Sacramentorum comprehensam, corruptum superstitiosum aut illicitum esse Dei cultum, vel quicquam in se continere, quod Scripturarum Canoni sit contrarium, excommunicetur ipso facto, non nisi per Episcopum Diœcesanum vel Archiepiscopum restituendus.* Can. 4. *Quicunque in posterum affirmabit, Ecclesiæ Anglicanæ ritus ac ceremonias legibus constitutos, impias Antichristianas aut superstitiosas esse, vel denique ejus generis, ut homines pii ac religiosi, quamvis legitima authoritate jussi, non possunt integra conscientia eas approbare aut observare, vel etiam (prout occasio tulerit) eisdem subscribere, excommunicetur ipso facto.* Can. 6. *Quicunque in posterum affirmabit, Ecclesiæ Anglicanæ sub Regia Majestate regimen & disciplinam per Archiepiscopos, Episcopos, Decanos, Archidiaconos, & reliquos ad ejusdem gubernaculum constitutos, Antichristianum esse ac Divino verbo contrarium, excommunicetur ipso facto.* Can. 7. *Quicunque in posterum affirmabit aut docebit, formam & ritum Episcopos Presbyteros & Diaconos ordinandi & inaugurandi quicquam in se continere, quod pugnet cum Verbo Divino, illosque omnes quotquot ad eum modum Episcopi Presbyteri & Diaconi ordinantur, non esse rite ordinatos, neque vel à seipsis vel ab aliis pro Episcopis Presbyteris aut Diaconis habendos, priusquam ad sacra illa officia aliam Ordinationem fuerint adepti, excommunicetur ipso facto.* Can. 8. Sic quotquot apud ipsos viri boni sunt purioris Cultus & Disciplinæ vindices, assertores, & defensores, sunt excommunicati ipso facto, more Pontificio. Sic imaginariis istis vinculis & terriculamentis Ordini suo reverentiam & obedientiam comparare se posse putant Episcopi. In Excommunicatione deinde consideranda est Persona Excommunicantis ceu Minister Excommunicationis. Mucketus sic; *Hujus minoris Excommunicationis sententiam pro contumacia in non comparendo in judiciis Ecclesiasticis aliquis eruditus Presbyter (quamvis enim solus Episcopus ordinaria, delegata tamen potestate, ut in Supplemento ad Tertiam Partem rectè observavit Aquinas, Presbyter excommunicare potest) ab Episcopo authoritate sufficienti munitus denuntiat, idque ex præscripto judicis, quem vocamus Episcopi Cancellarium, qui per Ecclesiæ nostræ constitutiones eum ad hanc Censuram ferendam tenetur accersere & sibi associare.* Item; *Secundum Ecclesiæ nostræ Canones quotiescunque Major Excommunicatio in immediatam pœnam cujusvis notoriæ hæreseos, schismatis, simoniæ, perjurii, usuræ, incestus, aut gravioris alicujus criminis, venerit infligenda, per Episcopum in propria persona pronuntiatur, unà cum ejusmodi frequentia & assistentia quæ ad majorem rei authoritatem conciliandam conducere videbitur.* Quod ait, in propria persona Episcopum pronuntiare sententiam Excommunicationis Majoris in pœnam hæreseos aut alicujus gravioris criminis, potest interdum fieri, sed non semper fit: & cur graviora à levioribus distinguit crimina? Tria damnamus in Ministro Excommunicationis, quod Episcopus sibi ut ordinariam excommunicandi potestatem arroget, quod singulari authoritate eam exerceat, quod laicis eam dele-

De Politia Ecclesiæ Anglicanæ Ca.5.pag. 316.

Pag. 317. 318.

deleget. Excommunicationis Ministrum ordinarium esse quemvis Presbyterum, & ordinaria, non delegata, potestate excommunicare posse, Capite superiori probavimus. Singulari potestate eam exercere notum est. Quod de assistentia refert Mucketus, non de assistentia judicum aliorum intelligendum est. Nam ipse Episcopus est solus & unicus judex. Cancellarius & si qui alii adsunt, nullum habent suffragium decisivum: sed sunt mera mancipia Episcopi, cui adhærent ut umbra corpori. Non adest hîc Ecclesiasticus Senatus, ceu Presbyterium vetus, nec Capitulum, quod recentius. Si causas ut vocant instantiæ & lites civiles ad judices civiles ablegaret, & causas quas vocant officii tractaret solummodo, non opus esset illi Cancellarii aut Jurisconsulti consilio. In causis officii peritiores sunt Presbyteri quam Cancellarii. Singularem Episcopi potestatem in excommunicando Capite etiam superiori refutavimus. Delegant etiam aliis excommunicandi potestatem. Sed si solis Episcopis excommunicare liceat, non potest transferre in alium etiam Presbyterum hanc potestatem. Nam potestas clavium est potestas spiritualis. Apud Anglos tamen juris civilis Doctores, quales sunt Cancellarii & Officiales, ne in sacris quidem Ordinibus constituti hanc potestatem usurpant. Respondet Bilsonus; *Nequaquam sibi Clavium potestatem Apostolis eorumque successoribus peculiari jure traditam assumunt, sed pœnam ob contumaciam infligunt, qua omnes illæ animadversiones continentur quæ legibus in eos sancitæ sunt qui Claves Ecclesiæ temere contemnunt, quocunque nomine appellentur; sive suspensio sit, sive condemnatio, aut excommunicatio, nihil refert, dummodo ne potestatem hanc divino, sed humano, sibi jure vendicent. Quanquam si sententia Canonis nullum non ejusmodi contemptum excommunicationis vinculo involvat, nihil causæ est quin judices civiles delinquentem in pœnam Canonis incidisse declarent. Nihil enim aliud est, quam si eum præfractè obstinatum adeoque excommunicationis reum decreto Canonis esse pronunciarent.* Hæc sunt folia ficulnea, quibus Ecclesiæ suæ nuditatem tegere studet Bilsonus. Pœna ista est pœna spiritualis, qua reus privatur precum publicarum beneficio, sacramentorum perceptione, & fidelium consortio, quæ infligitur potestate clavium, qua ejicitur peccator extra Ecclesiam, & exponitur Satanæ. De Excommunicatione Canonis seu latæ sententiæ, quòd imaginaria & nulla sit, ante ostendimus. Sed nec singuli Canones continent latam sententiam Excommunicationis. Et non solum declaratoriam, sed etiam condemnatoriam Excommunicationis sententiam, & hanc quidem sæpius quam illam, ferunt. Sic se res habet. Sub Papatu potestas excommunicandi delegari potuit cuivis Clerico, etiam extra Ordines sacros constituto. Necessaria erat tantum prima tonsura, per quam quis constituebatur in Clericorum ordine. Laico autem non delegata fuit ista potestas. Et *dicuntur Laici non solum illiterati, sed etiam literati dum tamen primam tonsuram non acceperint*, ait Linvodius. *De cætero vero cavendum à fraternitate vestra est*, inquit Gregorius, Lib. 7. Epist. 66. *ne secularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus, res Ecclesiasticæ committantur, sed probatis de vestro officio Clericis.* Extant verba apud Gratianum, Dist. 89. Capit. Judicatum. Concilium Hispal. 2. c. 9. *Indecorum est vicarium Episcopi Laicum esse & seculares in Ecclesia judicare.* Hæc potestas delegandi excommunicationem cuivis Clerico retinetur apud Anglos, nisi quòd absurdiùs quàm Pontificii hanc potestatem delegarunt Cancellariis & Officialibus, qui jam non in Clericorum ordine, nedum ullo ordine sacro, constituti sunt, nec primam tonsuram accipiunt, ut in Clericorum ordine constituantur. Atque ita deteriùs se res habet in Ecclesia Anglicana quàm Romana seu Papana, nec tam bene inter se conveniunt, quæ ex Babylone transumpserunt. Author Abstracti refert, etiam alios laicos qui non erant Juris Civili Doctores excommunicasse, ut Bedellum,

De Guber. Eccles. Cap. 14. p. 369.

Provincial. Lindewod. l. 3. Tit. de Clericis Conjugatis Cap. Cum ex eo.

dellum, Chippindalum, Glasierum, Talentinum, & alios, quorum quidam erant Diaconi, & proinde in sacro Ordine constituti, alii tamen non erant Diaconi. Non tamen Diaconis concedimus Excommunicandi potestatem delegatam. Aliud effugium quærunt, & dicunt, Cancellarios, Officiales, Commissarios decernere Excommunicationem, sed teneri accersere & sibi associare eruditum aliquem Presbyterum ab Episcopo authoritate sufficienti munitum qui sententiam excommunicationis denuntiet. Siccine novo commento illuderent Ecclesiis? Verum quidem est, inter articulos pro Clero, qui per Archiepiscopum, Episcopos, & reliquum Clerum Cantuariensis Provinciæ in Synodo Anno 1585. approbati, haberi verba ista. *Denique quod unusquisque Vicarius Generalis, officialis, seu Commissarius, qui Ordines Ecclesiasticos non susceperit, eruditum aliquem Presbyterum sibi accerset & associabit, qui sufficienti authoritate vel ab ipso in jurisdictione sua, vel ab Archidiacono Presbytero existente in jurisdictione sua munitus, idque ex præscripto ipsius judicis tunc præsentis, Excommunicationis sententiam pro contumacia denunciabit.* Vides hîc sufficere, si Vicarius Generalis, Officialis aut Commissarius, Ecclesiasticos Ordines susceperint, ut puta, si sunt Diaconi, tunc non est accersendus Presbyter. Vides etiam obiter, Archidiaconum, si sit etiam Presbyter, posse Presbyterum munire potestate denuntiandi sententiam. Sed ad rem ipsam accedamus: Cancellarius, Officialis aut Commissarius, etsi nullos Ordines susceperunt, decernere tamen Excommunicationem possunt: ex præscripto judicis, Cancellarii, nempe, ut supra dixit Mucketus, Officialis aut Commissarii, denuntiat sententiam Presbyter. Cancellarius est Judex item Officialis seu Commissarius, non autem Presbyter ille, quem tenetur accersere, & qui denunciat. Ille citat reum, cognoscit, judicat, & decernit, & format sententiam; Presbyter est tantum Minister vel potius Carnifex, qui verba ex scriptis recitat. Illustre exemplum habemus in Assertione Politiæ Christianæ ut sequitur. *Johannes Hone Legum Doctor, Officialis venerabilis Domini Archidiaconi Surr. omnibus & singulis Rectoribus &c. salutem Cum nos rite & legitimè procedentes omnes & singulos quorum nomina &c. in non comparendo coram nobis, &c. seu saltem in non satisfaciendo mandatis nostris, &c. pronuntiaverimus contumaces, ipsosque &c. excommunicandos fore decreverimus. Cumque discretus vir Magister Roul. Allen Presbyter, eosdem omnes & singulos subscriptos, ex officio nostro excommunicaverit in scriptis, justitia id exigente; vobis igitur committimus, &c. quatenus eos omnes &c. sicut præfertur ex officio nostro mero excommunicatos fuisse, & esse, &c. palam denuntietis, &c. Datum sub Sigillo Officialitatis nostræ* 19. *die Decembris Domini* 1587. Miser ille Curio Roulandus Alanus ex scripturis protulit verba sententiæ, sed excommunicati sunt tamen ex officio & decreto judicis, nempe Doctoris Hone Officialis, qui etiam Rectoribus & Parochis committit, ut denuntient excommunicatos fuisse. Tria hic sunt distinguenda, decretum Doctoris Hone Officialis, Presbyter proferens sententiam, & denuntiatio sententiæ per Rectores & Parochos. Nam post sententiam illatam mittunt ad Parochos excommunicatorum nomina, ut cunctis convenientibus innotescat qui fuerant excommunicati, & sic excommunicatis ubique occludatur aditus Ecclesiasticus, & hoc propriè denuntiatio sententiæ dicitur. Quod ad primum, decretum nempe, non competit Officiali aut Cancellario Laico, & probatur ex constitutione Henrici Chichele Archiepiscopi Cantuariensis. *Cum ex eo quod Clerici conjugati, bigami, necnon laici jurisdictionem Ecclesiasticam exercere ac de criminibus & excessibus ad forum & coërcitionem Ecclesiæ pertinentibus; interdum suo interdum sub alieni nominis umbra ceu velamine, investigare & inquirere, eaque punire & corrigere, ac excommunicationum literas & suspensionum decernere præsumunt, ac negotiorum correctionum hujusmodi scribæ & registrarii ac registrorum eorundem custodes existunt, non modicum*

Pag. 388.

Lind. Provin. l. 3. *Titul. de Cleric. Conjugatis Cap. Cum eo*

patia-

patiatur Ecclesia scandalum, ac Ecclesiastica vilescat auctoritas & censura. Nos igitur hujusmodi scandalis occurrere, & Ecclesiæ honestati & decori providere volentes. Lindvodius in Glossa in verbum *decernere*; Non dicit excommunicare vel suspendere; & forsan legislator ex certa scientia sic scripsit, ut innueret quod personis prædictis etiam decernendo non licet se intromittere de rebus spiritualibus. Extra. de Judiciis, Cap. Decernimus. Ubi etiam prohibetur, ne Prælati laicis talia committant. Quod ad secundum, Presbyterum nempe proferentem verba; sciendum est, in ferenda Excommunicationis censura, quod primùm sententia scribitur, deinde ex scriptis profertur. Non est autem necessarium ut ipse judex proferat verba legendo perscriptum. *Quare probabile est*, inquit Suarez, *necessarium non esse ut judex Ecclesiasticus per seipsum proferat censuram, quia & consuetudine magis receptum esse videtur, & ad finem intentum in illo Cap. 1. hoc non est necessarium. Nec verba ejus in omni proprietate sumpta id continent: dicitur enim judex proferre, sive per se sive per ministrum proferat: alias oporteret etiam per seipsum talem sententiam scribere, quod nemo dicet: & hoc certius est in Episcopis, quos etiam dicti auctores excipiunt propter ipsius dignitatem.* Quod igitur Cancellarius vel Officialis in nullo ordine sacro constitutus Presbyterum authoritate ab Episcopo munitum accersit, ut verba ex scriptis legat, fucus est ad fallendum simpliciores, vel potius illudendum Ecclesiis. Quod ad tertium attinet, nempe denuntiationem; oportet Parochum excommunicati, qui non accersitus & ordinis antecedentis ferendam sententiam & in ferenda sententia ignarus est, parœcianos suos certiores facere, N. excommunicatum esse. Et Roulandus Alanus curio triobolaris, eruditus scilicet Presbyter, profert ex scriptis sententiam Excommunicationis in Parœcianos aliorum Parochorum. Officialis & Curatus associati ut bos & asinus arant in agro Dominico. Nam Presbyter ille, quem associat sibi Cancellarius, est plerumque omnium infimus & imperitissimus, ut refert Author Defensionis Petitionis, p. 175. Sciendum præterea, non Episcopum modò, sed etiam Decanos Canonicos & Præbendarios in omnibus prope Angliæ Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis habere exemptas quasdam parœcias, in quibus omnes censuras spirituales ferunt vel per se vel per vicarios suos; imò, quod majus est, in regione Septentrionali integros Decanatus exemptos esse à jurisdictione Episcopali, in quibus Diaconi eorumve Vicarii non solum Testamenta probare, administrationem bonorum concedere possunt, sed etiam de criminibus Ecclesiasticis cognoscere, & censuras spirituales ferre, ut refert Assertor Politiæ Christianæ. Falsum est igitur, quod supra dixit Mucketus, Episcopum solum ordinaria, Presbyterum delegata tantum, potestate excommunicare posse. Nam dicti omnes Decani & Canonici sunt tantùm Presbyteri. Et ordinaria potestate excommunicare in Ecclesia Papana Pontificis Legatum à latere, Vicarium Episcopi, Vicarium electum à Capitulo sede vacante, dicit Suarez. *Denique omnes, qui ex aliquo ordinario munere & statuto Ecclesiæ hanc jurisdictionem habent, dici possunt illam ut ordinariam habere, ut Cardinales in propriis Ecclesiis in quibus suos Titulos habent, item Superiores Religionum. Denique multi sunt in Ecclesia Abbates, Archidiaconi, & Archipresbyteri, quibus quoad hanc partem Episcopalis jurisdictio communicata est, qui proinde illam ut ordinariam habebant.* Si Episcopus solus habet excommunicandi ordinariam potestatem, cur eandem Archidiaconis & Decanis seu Archipresbyteris permittunt Episcopi Anglicani? An Pontificis Romani exemptio, aut temporis præscriptio, contra jus divinum valere debent? *Nullum*, ut dicunt, *tempus currit Regi, nullum tempus currit Reipublicæ.* Similiter; *Nullum tempus currit Ecclesiæ. Nullum tempus currit Domino.* Videmus igitur morem veterem, qui fuit sub Papatu, retentum in Ec-

De Censuris Disp. 5. Sect. 13.

Pag. 419. 420.

De Censuris Disp. 2. Sect. 2.

clesia Anglicana. Interim Presbyteri Parochi hac potestate, tum ordinaria tum delegata, privati ubique; & in eorum greges dominantur alieni. In Articulis pro Clero, in Capite de Excessibus circa Excommunicationem reformandis, habentur hæc verba. *Nihilominus ut Excommunicatio, quæ authoritatis ac disciplinæ Ecclesiasticæ quasi nervus quidam ac vinculum habenda est, ad pristinum suum decus ac dignitatem reducatur, Cautum est; ut quotiescunque censura ista in immediatam pœnam cujusvis notoriæ hæreseos, schismatis, simoniæ, perjurii, usuræ, incestus, adulterii, seu gravioris alicujus criminis, venerit infligenda, sententia ipsa vel per Archiepiscopum, Episcopum, Decanum, Archidiaconum, vel Præbendarium (modo sacris Ordinibus & Ecclesiastica jurisdictione præditus fuerit) in propria persona pronunciabitur, unà cum ejusmodi frequentia & assistentia quæ ad majorem authoritatem conciliandam conducere videbitur.* Falsum est ergo, quod supra dixit Mucketus, Episcopum solum pronunciare sententiam Excommunicationis, quando censura ista infligenda est in immediatam pœnam gravioris criminis. Nàm Præbendarii in sacris Ordinibus constituti, aut Ecclesiastica jurisdictione præditi, sicut ubique fere sunt, idem præstare possunt. Præterea hîc sola pronuntiatio sententiæ reservatur, quam judicem ipsum proferre non est necesse. Sic de gravioribus criminibus, ut adulterio, incestu, &c. Cancellarius Episcopi judicare & censuram decernere nihilominus potest, etiamsi non sit in sacris Ordinibus constitutus. Eadem cautio adhibetur in Constitutionibus anni 1597. & iisdem verbis. Audiamus censuram Brightmani.

In Apocal. Cap. 3. fol. 69. in 8.

Quis est hic pristinus usus pronuntiandi sententiam per eos quorum nomina, dempto solo Episcopo, ne audita quidem erant in Ecclesia, quamdiu verum decus & dignitas Excommunicationis mansit? Quare nullus locus relinquitur Pastori cujusque cœtus, cujus olim erat sententiam pronunciare? forsan hujus nihil refert, quid sit suis ovibus; vel fieri potest ut minus sit idoneus, nec satis judicio & sapientia præditus. Revera nonnihil valere potuit hic metus jam olim: at nunc non debuit, cum eo tu nos liberasti primo capite Constitutionum tuarum. Non est enim dubitandum, quin ille qui Præsentatione; Certificatorio, & reliquis instructus fuerit, quibus ibidem eum informasti, satis superque idoneus sit ad quamlibet partem sui muneris: vel si serio tecum agendum sit, quid impediet quo minus Pastor adhibito aliorum consilio, diligentique disquisitione facta, non tam pronuntiet sententiam, quam vel Episcopus vel Præbendarius vel quivis alius? At inquies, noluimus hanc rem agi communi consilio, sed unius tantum stare arbitrio. Hæccine mens est tuæ reformationis, atque tamen audeas, pristini usus, decoris, & dignitatis meminisse? Christus jussit dicere Ecclesiæ. An unus aliquis hujus vicem sustinebit? Unus quidem ordinis gratia olim pronuntiabat sententiam, sed res judicata fuit, non ejus unius, sed totius Concilii arbitrio. Neque Paulus Incestuosum excommunicari voluit, nisi congregatis & consentientibus fratribus 1. Cor. 5. 1. Atque sic Ecclesia per aliquot secula post, ut liquet ex Origene, Tertulliano, Cypriano, & aliis. Idcirco mirarer te de pristina dignitate tam audacter polliceri, nisi cæcos scirem hominum ora non timere. Sed quid si hæc tua quam præfers emendatio viam etiam aperiat graviorum criminum impunitati? Commissarius, quandiu ejus intererat, bis saltem quotannis æditus virtute juramenti compellebat, ut sceleratos deferrent: nunc quorsum id agat nihil forsan est, cum associatus sibi Presbyter sententiam in hujusmodi denuntiare non possit. Nec sane sperandum est, ut æditui sponte ad Episcopos, Archidiaconos, Præbendarios advolent, quos nesciunt ubi loci inveniant vel longiùs forte absint, nec iter sine sumptu fieri potest; cum præsentes, idque alienis sumptibus, vix sacramento possunt adigi, ut reos indicent. Hæc cogitasse te oportuit, nec adhibuisse remedium pejus ipso morbo. Habes hîc luculentam Brightmanni censuram in Constitutionem istam. Sed videtur in posteriori parte non omnia examinasse. Scripserat ista forte post nuper editam Constitutionem, cum nondum perspecta fallacia.

cia. Nam nihil prorſus video in illa Conſtitutione reſervatum Epiſcopo, Decano, Archidiacono, aut Præbendario, præter ſententiæ pronuntiationem. Poſſunt iidem, qui ante, judices citare, judicare, decernere; & Suarez ait non eſſe neceſſarium ut ipſe judex legendo ex ſcriptis verba ſententiæ proferat. Excommunicant in Eccleſia Anglicana ob res leviculas valoris 12 forte denariorum, aut non perſoluta feoda, ut vocant, ſive ſalaria juris Eccleſiaſtici adminiſtris debita, ut refert author Petitionis. Crimina & delicta, non debita pecuniaria, ſunt materia ſive objectum Excommunicationis. In Concilio Aurelianenſi Quinto ſic ſtatutum; *Nullus Sacerdotum quenquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus cauſis à communione ſuſpendat, præter eas culpas quibus antiqui Patres ab Eccleſia arceri juſſerunt committentes.* Idem habetur in Wormatienſi c. 13. & meritò, quum tot damna & incommoda Excommunicationem ſequantur. In Eccleſia Anglicana, *his excommunicationum vinculis conſtricti non poſſunt eſſe in Curiis ſive Civilibus ſive Eccleſiaſticis Actores aut teſtes: & ſi ultra 40 dies obſtinati perſiſtunt, per Reſcriptum Regium ex Cancellaria Curia manans, illud Epiſcopo poſtulante, carceri à Comitatus in quo degunt Vicecomite mandantur, donec Epiſcopo dederint ſufficientem cautionem pignoratitiam, fidejuſſoriam, aut juratoriam, ſe ejus mandatis & decretis obtemperaturos.* *Mucketus de Politia Eccl. Angl. Cap. 5. pag. 318.* An permittendum cuivis igitur Officiali excommunicare ob non perſoluta quæ debentur feoda Curiæ adminiſtris, aut debita quæ ipſi decreverint actori ſolvenda. Monitio autem Excommunicationem antecedens perſæpe non eſt Canonica. Apparitor, etſi non convenerit citandum domi, ſignificat uxori aut famulis: ſi non dicto die comparuerit, ob contumaciam excommunicatur, ſicut refert Defenſor Petitionis pag. 181. Ut excommunicantur ob cauſas leves, ſic etiam eadem facilitate abſolvuntur, nempe perſolutis feodis adminiſtris curiæ aut debitis actori. Non excommunicantur neque abſolvuntur præſente cœtu Eccleſiæ, ſed in Curia Officialis aut Cancellarii. Ideo in Articulis pro Clero ſic ſtatutum. *Volumus etiam, ut ſicut conſtitutum eſt ejuſdem Excommunicationem per miniſtrum Eccleſiæ denuntiari: ita ipſe judex de Abſolutione ipſius Rei, poſt ſatisfactionem ſuam peractam, eundem miniſtrum certiorem faciet, qui eandem abſolutionem populo publicè denuntiat. Ac interim quod bene licebit dicto miniſtro Reum à ſacris arcere & repellere, tanquam in Eccleſiam minime recipiendum, donec ejuſmodi Certificatorium ab ipſo Judice exhibuerit.* Vides ſententiam ferri in Conſiſtorio Epiſcopi per Epiſcopum aut ejus Cancellarium, in Conſiſtorio Archidiaconi per Archidiaconum aut ejus Officialem; Parocho autem relinqui puram excommunicationis & abſolutionis denuntiationem, quam noſtri intimationem vocant. Notandum etiam, quod verba, quibus fertur ſententia, concipiuntur lingua Latina. *Anathematiſmus*, inquit Mucketus, *tantùm in pertinacem hæreticum exeritur, quo iſte tanquam publicus Dei hoſtis rejectus, maledictus, execratus, æterno judicio & damnationi devovetur. Anathema enim, ut notat Hieronymus in Cap. Primum ad Galatas, nomen eſt execrationis & maledictionis.* *Pag. 318.* Suarez Tomo Quintò in 3 Partem Summæ Aquinatis ait, Anathema ſubſtantialiter non differre ab Excommunicatione Majori, atque adeò omnem Excommunicationem quoad eſſentiam eſſe quoddam anathema, *accipi autem interdum ut diverſa, ſecundum aliquam accidentalem ſolennitatem vel gravitatem; quia excommunicari quis dicitur, quoties talis cenſura in eum fertur: anathematizari autem (præſertim cum ſit ab homine) addere videtur publicam denunciationem, cum quibuſdam exterioribus ſignis ac ceremoniis terrorem & damnationem majorem indicantibus. Quando verò in excommunicationibus à jure latis adjungitur verbum illud, judicatur major gravitas delicti, & præſertim judicari ſolet peccatum hæreſis aut ſchiſmatis, vel aliud æquivalens.* *Diſp. 8. Sect. 2.* Et proinde diſtinctionem eſſe tantùm accidentariam in gravitate delicti, & in ceremoniis & in publica pro-

mulgatione. Non tamen potest se expedire difficultatibus quæ oriuntur ex decretis. *Engeltrudam uxorem Bosonis noveris non solum Excommunicatione quæ à fraterna societate separat, sed etiam Anathemate quod ab ipso Christi corpore quod est Ecclesia recidit, crebrò percussam esse*, inquit Johannes 8. scribens cuidam Episcopo. Excommunicatio Minor non separabat à fraterna societate; erat igitur in eam prius lata sententia Excommunicationis Majoris, sed crescentibus pertinacia & flagitiis Anathemate percussa ut acriori & maxima, quæ in Ecclesia est, pœna. In Concilio Meldensi Cap. 56. statutum, ut *Nemo Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione privet Ecclesiastica. Sub Anathemate autem sine conscientia Archiepiscopi aut Coëpiscoporum nullum præsumat ponere, nisi unde Canonica docet auctoritas: quia anathema est æternæ mortis damnatio & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* Sylverius Papa de Guilisario, vel ut alii legunt Bellisario. *Ego tamen propterea non dimisi nec dimitto officium meum: sed cum Episcopis, quos congregare potui, eos qui talia erga me egerunt anathematizavi, & unà cum illis Apostolica & Synodali auctoritate statui, nullum unquam realiter decipiendum, sicut deceptus sum; & si aliquis deinceps ullum unquam Episcoporum totaliter deceperit, Anathema Maranatha fieret in conspectu Dei & sanctorum Angelorum.* Ex his Decretis colligi posse videtur, Anathema quoddam fuisse reipsa distinctum à Majori Excommunicatione, & non solennitate tantum aut accidentaliter diversum. Habuit Ecclesia Judæorum Tres Gradus Excommunicationis, *Niddui*, *Cherem*, & *Schamatha*. *Niddui* vox sumpta à verbo quod in eo sensu Esaias usurpat Cap. 66. 5. ut Drusius interpretatur, Quæstionum Lib. 1. Quæst. 9. significat proprie separationem. Qui excommunicatus erat per *Niddui*, dicebatur *Menuddeh*; qui excommunicabant eum *Menaddim* vocabantur. In Templo Salomonis erat (inquit Drusius in Joh. 9. 22.) Porta Lugentium & Separatorum, per quam lugentes & separati ingressi in Templum. Si labrum superiùs velaverant, sciebant fuisse lugentes, si non fuerat velatum, separatos seu cœtu motos. Templum ingredi licebat, non item Synagogam, ut conjicit Drusius in Johan. 9. 22. Nam destructo templo lugentes & sponsi intrarunt Synagogas, secundum R. Juda. Separatorum autem nulla apud eum mentio. Separatis ingredientibus Templum dicebant: *Qui habitat in hac æde indat cordi tuo ut audias verba sociorum tuorum.* Qui sic excommunicatus absque resipiscentia obiit, lapidabant urnam ejus. Hæc species Excommunicationis non multum dissimilis Excommunicationi Minori. *Cherem*, cum vox propriè sumitur, nam quandoque omnes excommunicationis species significabat, erat secunda species Excommunicationis, qua, qui priori specie non revocati, exterminati sunt ex Israele & pro incircumcisis habiti, cui respondet Excommunicatio Major & exponere Satanæ. Tertia dicitur *Schammatha*, vel eodem sensu *Maranatha*, id est Dominus venit, *Maran* Dominus, & *atha* venit, sic *Schem*, id est Nomen, pro nomine tetragrammato per antonomasiam, id est Domino, usurpatur. Hæc fuit ultima devotio & execratio, qua Domini judicio & adventui permittebatur is, qui tentatis omnibus remediis & officiis, deploratæ spei se peccatorem ostendit. Beza Presbyter venerabilis in 1. Cor. 16. 22. distribuit Excommunicationem in duas species, Nidui & Cherem id est Anathema, & Anathema in Simplex & Maranatha. Nam res Deo devotæ, quæ etsi redimi non poterant, tamen non peribant, sed Sacerdotibus cedebant, ut Num. 18. 14. Cherem nomine indigitantur. Cum Apostolus ait, Anathema Maranatha, conjungit genus Anathema cum specie una Maranatha. Ista specie Anathematis parcissimè & rarò utendum dicunt Theologi. Sed nescio an unquam utendum, nisi extra ordinem revelatum fuerit isto anathemate percutiendum peccasse in Spiritum Sanctum. Chrysostomus ter-

Caus. 3. Qu. 4. Cap. Engeltrudam.

Caus. 11. Qu. 2. Ca. Nemo.

Caus. 23. Qu. 24. Ca. Guilisarius.

tertiam speciem Anathematis nomine videtur intellexisse in Tractatu quo contendit non esse Anathemate utendum in Ecclesia Christiana. Ab excommunicatis Excommunicatione etiam Majore ædificandis, & ad frugem revocandis, non abstinet Ecclesia, sed ab Anathemate Maranatha perculso abstinet. Sylverii Papæ Anathematis Maranatha vibratio in Guilisarium erat Sacerdotis rabidi inane terriculamentum.

Interdictum sequitur, *quo universitas seu communitas (homo enim, inquit noster Lindvodus, proprie excommunicatur, & proprie locus interdicitur) ob publicum aliquod delictum divinis officiis, sepultura, administratione & perceptione sacramentorum prohibetur.* Suarez abstrahit propriam definitionem interdicti & à loco & personis, ab usu & activo & passivo, quia interdictum in genere ab hoc etiam præscindit, & interdum utroque modo, interdum altero, ferri potest, & definit in hunc modum. Interdictum est *Censura Ecclesiastica prohibens usum quarundam rerum divinarum, & fidelibus communem, quatenus talis est.* Dictum, *quatenus talis est, ut separetur hæc Censura ab Excommunicatione. Nam Excommunicatio privat quidem usu talium rerum sacrarum, non tamen quatenus est usus rei sacræ, sed quatenus est communicatio cum aliis fidelibus. Interdictum vero formaliter privat usu talis rei sacræ per se ac independenter à communicatione cum aliis.* Excommunicatio privat non solum communicatione in divinis sed etiam humanis: interdictum vero solum privat usu rerum sacrarum, nec privat usu omnium rerum sacrarum, sed quarundam. Deinde dividitur interdictum in locale & personale. Locale directè fertur ad locum, quia in eo directè fieri divina officia interdicuntur. Hoc interdictum dicitur locale, *quia prohibitio ejus proximè versatur circa locum, & intra illum continetur; tamen illam prohibitionem ad homines dirigi, qui in eo loco prohibentur divina audire, facere, aut recipere, quamvis non prohibeantur simpliciter seu extra talem locum. Atque hæc censura semper est pœna alicujus vel aliquorum hominum, propriè quidem illius ob cujus culpam interdictum ponitur, latè vero & quasi per communicationem etiam illorum quibus talis locus interdicitur. Non ergo dicitur interdictum locale, quia non sit pœna & gravamen personarum: sed quia directè cadit in locum, & per illum in personas redundat. Interdictum personale immediatè dirigitur ad personam, eique interdicit certum quendam usum divinarum rerum; differtque à præcedenti, quod non terminatur ad certum locum. Nam si persona interdicta est simpliciter, prohibita est ne alicubi talibus officiis divinis uti valeat.* Interdictum quod simul locale & personale est, Interdictum Complexum vocant. Interdictam quod Deambulatorium dicitur, est locale vel certe plura localia successivè continet, prout talis persona successivè mutat loca, & includit etiam personale vel formaliter vel virtute, ferturque hoc modo, Ubicunque Petrus fuerit, ille locus interdictus sit. Utrumque interdictum & locale & personale dividunt in generale & speciale. Generale locale est quod in aliquem locum quasi generalem & plura partialia loca complectentem dirigitur. Speciale, quo specialis locus, nimirum hæc vel illa Ecclesia, interdicitur. Speciale personale est quoties in singularem personam fertur, sive illa sit una sive plures, & sive certa sive incerta. Generale respicit aliquod corpus politicum collectivum plurium personarum, & personas singulas solum prout sunt partes talis communitatis. Omnes interdicti effectus ad tria capita revocantur, quæ sunt, privatio activa & passiva sacramentorum quorundam, privatio activa & passiva divinorum officiorum, privatio Ecclesiasticæ Sepulturæ. *Non tamen interdicti tempore omnia sacramenta & divina officia interdicta sunt, sed permittitur Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, sed duo posteriora duntaxt morientibus, item Missæ aliorumque divinorum officiorum celebratio, dummodo submissa voce, januis clausis, & campanis non pulsatis dicantur:*

Mucketus de Polit Eccles. Angl. p. 318.

De Censuris Disp. 32. s. 2.

Canisius in Summa Iuris Canonici Lib. 3 Titul. 23. p. 357.

cantur, præterquam in Festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis D. Virginis, quibus divinorum officiorum celebratio etiam pulsatis campanis, apertis januis, altaque voce admittitur, sicut latius constitutione Bonifacii 8. continetur. Interdictum personale, inquit Spalatensis, pars quædam est pœnalis excommunicationis. *Interdictum locale & generale, prout nunc propria esse censura asseritur & usurpatur, novum est & priscæ Ecclesiæ inauditum. Subtile sane, sed tamen parum pium, ne dicam impium, inventum hoc prodiit post millesimum jam à Christo annum, cui primam manum licet imperfectam admovit ille Hildebrandus, qui longe major Jove fuit fulminum jaculator.* Successores Hildebrandi pro exemplari arripuisse notat interdictum cujusdam Abbatis nomine Odelrici, atque interdictum, quale nunc est, integrum & completum perperisse. *Quodnam Euangelium, quæ Scriptura docet devianti à recta via homini per generalem divini cultus subtractionem esse succurrendum? Plebs tota fidelis alicujus magnæ Civitatis aut Provinciæ aut Regni, vel ipsa in aliqua re peccavit graviter vel nihil. Si ipsa peccavit, Sacerdotum est pro illa orare, illam docere, arguere, increpare, obsecrare, expiare, 2 Tim. 4. 2. Sed certè rarò admodum inveniemus interdictum fuisse populum pro ipsius populi delicto: & quando delictum est universale, censuræ locum non habent. Si autem populus erit innocens, sed propter peccatum Principis populo ipsi divina omnia externa publica auferuntur, & tamen in judicio divino filius non portabit iniquitatem patris.* Et infra. *An vero pro privato homine excommunicato ferri solitum fuit interdictum? Quæro, vel plebs ei consentit in delicto, pro quo quis excommunicatus est, nec vult se ab eo separare, vel contra. Si consentit, non expellet neque tenetur ei vim adhibere; patietur etiam interdictum: si non consentit, illa non habet potestatem quenquam expellendi; & satis ei est, cum illo non communicare. Ecclesia tamen potest semper recurrere ad auxilium brachii sæcularis, & sic reus expelletur. Sed quorsum hæ expulsiones? quorsum turbæ? postquam Ecclesia excommunicavit, nihil aliud quod agat in illum habet, ut est communissimum omnium Sanctorum dictum. Si autem interdictum adhuc superesset, tunc excommunicatio non esset ultima pœna Ecclesiastica. Non ergo legitima est, sed spuria hæc censura, ac penitus abominanda, quam Ecclesia pro sua non agnoscit. Restat igitur ut propter Principes interdictum hoc fuerit excogitatum.* Cum viderent Pontifices excommunicatis Principibus populum nihilominus adhærere, & Principes Excommunicationem floccipendere; experiri volebant an Odelrici inventum Principum Excommunicationibus vim addere posset: ideo populum cœlesti pabulo, divino cultu, & rebus sacris privarunt, ut populum in Principem concitarent, ut ait Spalatensis. *Si interdictum justum in se esset, cum tamen multò plura & certiora mala producat, quàm bona, quæ vix illa unquam etiam levissima consequuntur, inde adhuc iniquius redditur & abominabilius. Si præterea ex injusta causa feratur, quod jam ut plurimum contingit, erit profecto interdictum maximè abominandum.* Lindvodius ait, interdictum habere similitudinem cum excommunicatione minore, quæ à sacramentis tantùm separat, non à communione fidelium. *Unde,* inquit, *cum Excommunicatio Minor ab aula recesserit, Interdictum videtur quodammodo in ejus locum mutato nomine surrexisse.*

De Republ. Eccles. Lib. 5 Cap. 9. Num. 38.

Num. 39.

Num. 41.

Provincial. l. 2. Tit. de Iurejurando Cap. Evenit verb. interdicti.

Interdictum *excipit,* inquit Mucketus, *corporalis pœnitentia, sic dicta, quia non solum interiori, sed etiam exteriori homine luenda, quæ publicæ in Ecclesia primum pœnitentiæ, quam Cyprianus Epistol. 10. Exomologesin vocat, est quam simillima.* De ritibus solennis Pœnitentiæ in Ecclesia Anglicana sic habet. *Eique,* nempe reo qui compurgatores comparare non potuit, & ad tempus excommunicatur, *per Excommunicationem humiliato (ut Ecclesiæ satisfiat & palam constet illum resipuisse) infligitur publica pœnitentia, quæ cum magis fuerit solennis his ritibus peragitur. Die aliquo Dominico, initio matutinarum precum, pœnitentiam acturus capite & pedibus nudus, linteo vela-*

De Politia Eccles. Anglic. 4. Cap. 6 pag. 228.

velamine candido à collo ad crura demisso indutus, albamque virgam manibus gestans, stat mœrens & lachrymabundus in porticu Ecclesiæ, illamque intrantium ardentes apud Deum, ut sibi agnoscat, preces humillime petit; & cum hoc modo paululum in porticu substiterit, ipsam Ecclesiam ingessurus, se humi prosternit, terramque deosculatur, & inde elevatus recta adit templi meditullium, ubi in loco eminentiori, unde à tota congregatione possit conspici, & è regione Ministri sacra celebrantis erectus stans admonetur, quam tremendum scelus commiserit, quàm Deo exosum & Ecclesiæ scandalosum, quòd offenso Deo nullo alio modo satisfiat, quàm per cruentum Christi sacrificium sibi viva fide applicandum, nec Ecclesiæ, quam per humilimam peccati sui agnitionem, sinceram testificationem suæ pœnitentiæ, doloris, angoris pro illo perpetrato, non modo verbis & voce, sed lachrymis quàm potest uberrime fusis; sanctè promittendo tanquam in Dei & Angelorum conspectu, se, divina gratia auxiliante, per jugem Dei invocationem, verbi Divini meditationem, assidua pietatis & sanctimoniæ opera, contra mundi tentationes, carnis illecebras, & Satanæ insidias diligentius in posterum vigilaturum. Et hæc pœnitens cum perfecerit magna cum adstantium commiseratione, illique minister peccatorum remissionem annuntiaverit, ipse totam congregationem per viscera Jesu Christi suppliciter & obnixè rogat, ut sibi gravissimum scandalum quo illam affecit condonare, in suam sanctam communionem illum recipere, pro vero Ecclesiæ membro reputare, & in horum testimonium unà cum eo Dominicam Orationem alta voce recensere, ex Christiana sua charitate dignentur. In Scriptis Anglicanis plura non reperio de forma & ritibus solennis Pœnitentiæ. Nec quæ jam retulit Mucketus de lachrymis pœnitentis, de admonitione ministri pia & gravi, aliter quàm perfunctoriè ut pleraque alia geri arbitror. Quæ de pedibus nudis, alba virga, deosculatione terræ, confusa Orationis Dominicæ recitatione refert, non modò superstitiosa, sed ridicula & absurda sunt. Linteum etiam velamen candidum à collo ad crura dimissum non probo. Corporales pœnitentiæ & opera pœnalia quæ vocarunt Veteres Satisfactiones, quomodo degenerarunt in Satisfactiones pro peccatis, omnibus notum est. Ipsa prima institutio harum satisfactionum non erat per se laudabilis. Nam nec Deo satisfit, nec Ecclesiæ satisfieri debet Operibus Pœnalibus, aut Pœnitentiis hisce corporalibus. Spiritualibus mediis uti debet Ecclesia, comminationibus legis, separatione à sacra communione, publica redargutione, & similibus; & ad domandum contumaciam, si aliter corrigi nequeat peccator, à fidelium consortio excludendus est, nec antè recipiendus quam satisfecerit Ecclesiæ, non operibus pœnalibus aut corporalibus his pœnitentiis quas injungunt reis, & quas subire & obire solent etiam pro forma hypocritæ absque interna & vera resipiscentia, sed persuadendo Ecclesiæ, quoad humanitus fieri potest, se seriò resipiscere, & quidem publicè pro publicis criminibus. Persuadebit autem efficacius naturalibus signis resipiscentiæ testimoniis, quàm injunctis, quas vocant, Pœnitentiis. Nam vera resipiscentia interna facile & sponte prorumpet in naturalia signa, dejectum vultum, lachrymas, pectoris tunsionem, corporis humiliationem, ingenuam confessionem, importunam fidelium & totius cœtus obtestationem, ut scandalum condonare, & una secum à Deo ipsi veniam deprecari, & in gremium suum recipere velint. Mutos stare pœnitentes ad tempus præscriptum loco publico non probo. Hæc & similia signa naturalia postulat publica resipiscentia, non tamen in omnibus omnia. Nam non omnibus datur lachrymas effundere. Et cum sic instanter instantius instantissimè, ut dicunt, reconciliationem petierit, & jam satis explorata sit Ecclesiæ ipsius resipiscentia, recipiendus est, nec observanda superstitiosè sunt tempora præscripta, sed contrahenda aut protrahenda prout constiterit de seria illius resipiscentia, & semper rejiciendus donec

Eccle-

Ecclesiæ judicio satisfecerit, (alias satisfactiones non agnosco,) id est, donec Ecclesiæ satis persuasum fuerit eum serio resipiscere. Nam ut dicitur in Synodo Cabilonensi sub Carolo; *Non est pensanda Pœnitentia quantitate temporis, sed ardore mentis.* Item; *Multi, quod sine dolore dicendum non est, in pœnitentia non tam peccati remissionem quàm temporis constituti expectant expletionem.* Tempus quidem maxime oportunum edendi publicæ resipiscentiæ indicia est, dum fit conventus fidelium totius Ecclesiæ. Locus debet esse certus, & paulo eminentior, saltem talis, ut inde ab omnibus & audiri & conspici possit. Consistorialem Exomologesin, quæ publicam ex Ecclesia proscribit, & ubi jam scandalum per Ecclesiam aliquam latius propagatum est, miror, si qui sunt, qui tueri velint. *Quando ita cujusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ*; inquit Augustinus. Sed redeamus ad Anglicana. Solennis Pœnitentiæ Anglicanæ ineptias supra vidimus; sed an sæpius ita ineptiunt? Ne quis forte putet rigidiores esse Præsules Anglicanos, sciendum est, rariora esse apud eos exempla publicæ Pœnitentiæ licet grassentur scandala. Apud eos commutatio Pœnitentiæ tollit fere omnem publicam pœnitentiam. *Anglicanæ Ecclesiæ Canones statuerunt*, inquit Mucketus, *si crimen non fuerit notorium & publicum, solennem pœnitentiam posse commutari in mulctam pecuniariam, in levamen pauperum ejusdem parœciæ, vel in alios pios usus erogandam, modo constiterit eam esse ad reum reformandum saniorem & tutiorem rationem.* Habetur quidem Canon in Articulis pro Clero anni 1584. & in Capitulis seu Constitutionibus anni 1597. cujus Titulus *De moderanda solennis pœnitentiæ Commutatione*, ubi hæc eadem fere verba, de quo sic Brightmannus; *Prætereo Commutationem Pœnitentiæ, fœda officiariorum & apparitorum excessus, de quibus tollendis potius quam moderandis agi debuisset, & Registra.* Sed quando est crimen notorium & publicum? Parkerus supra pag. 200. dixit Canonistarum interpretamento nullos pro notoriis habendos, nisi qui antea in foro Cathedralis Ecclesiæ condemnati sunt. Utrum sit notorium publicum delictum, necne, ipsi in Consistoriis judicant. Utrum verò commutanda sit pœnitentia in mulctam pecuniariam, oportet prius consuli Episcopum. *Ne qua posthac solennis pœnitentiæ commutatio nisi rarioribus gravioribusque de causis, atque adeo cum ipso Episcopo constiterit eam esse ad reum reconciliandum & reformandum saniorem & tutiorem. Quicunque vero absque Episcopi Diœcesani notitia pœnitentiam commutaverit, aut pecuniam ratione commutationis hujusmodi solutam, in alios usus quàm supra est expressum,* nempe relevamen pauperum ejusdem parœciæ vel alios pios usus, *converterit, vel aliter præsentem hanc constitutionem violaverit: is ab executione officii per eundem Diœcesanum per integros tres menses suspendetur.* Capitulum istud habetur in Constitutionibus anni 1597. Sic Episcopum videmus judicare de gravitate causæ, ob quam commutanda sit pœnitentia corporalis in pecuniariam; & Cancellarios & Officiales, an delictum sit notorium necne, & publicum. Pœnam pecuniariam non debent infligere viri Ecclesiastici. Nam pœna civilis est. Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo sic scribit. *Accepimus quod Archidiaconi Coventrens. Episcopatus pro corrigendis excessibus & criminibus puniendis, à Clericis Laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua pecuniæ exactione personas quandoque suspendunt, Ecclesias interdicunt, à vicariis denarios, ut eos in Ecclesiis cantare permittant, exigere non formident, & alia agunt, quæ Canonum obvient institutis, & de radice cupiditatis & avaritiæ prodire videntur* Ecclesia non habet fiscum, & propterea Episcopo non licet nummarias pœnas suis loculis quasi fiscis addicere, quum fiscum non habeat; nec purè & simpliciter reis mulctas irrogare, nullo adjecto usu vel causa pia in quam

Cap. 34.
Cap. 35.
Li. 3. Contr. Parmen. Epis. Cap. 2.
In Apocalyps. Cap. 3. fol. 69. in 8.
Decretal. l. 5. Tit. 37. Cap. Licet.

quam talis pecunia insumatur, nam tunc sibi Episcopus aut Officialis mulctatitiam pecuniam adjudicare videbitur. Gregorius IX. statuit contra linguam in blasphemiam se relaxantem publicè contra Deum, vel aliquem sanctorum suorum, & maxime Beatam Virginem, ut per temporalem potestatem *blasphemus si dives fuerit quadraginta solidorum, alioquin triginta sive viginti, & si ad id non sufficit, quinque solidorum usualis monetæ pœna mulctetur.* Ubi agnoscit Gregorius IX. ad temporalem potestatem pertinere, purè simpliciterque mulctam pecuniariam irrogare. Sicut purè & simpliciter irrogare non potest; ita nec mulctam dicere debet judex Ecclesiasticus: etiamsi in pium quendam usum judicans destinarit. Nam pius ille usus non mutat naturam pœnæ: manet nihilominus natura sua pœna civilis. Sed dices, hîc non infligitur pœna pecuniaria à judice, sed eligitur à reo, qui corporalem pœnitentiam hac pœna pecuniaria redimit. Unde in Articulis Cleri decernitur, inquiunt; *Si Prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui peccato & petat illam, Regia prohibitio habet locum. Verumtamen, si Prælati imponant pœnas corporales, & illi sic puniendi velint hujusmodi pœnas per pecuniam redimere; non habet locum regia prohibitio, si coram Prælatis pecunia exigatur.* Sed licet directè non infligitur pœna pecuniaria, tamen indirectè infligitur, cum tam graves pœnitentiæ injunguntur, ut cogantur redimere suas pœnitentias. Ideo statutum fuit à Johanne Stratfort Cantuariensi Archiepiscopo; *In commutationibus etiam pœnitentiarum corporalium pro pecunia, quas absque magna & urgente causa fieri prohibemus, locorum Ordinarii taliter moderentur, quod delinquentibus pœnitentias corporales graves & publicas non imponant adeo excessivas ut causativè & per obliquum cogantur redimere suas pœnitentias pecuniaria gravi summa.* Urgentem causam ibi dicit Lindvodius esse, cum *persona est nobilis, vel talis cujus opinio exinde multum læderetur & generaret grave Ecclesiæ scandalum, pro quo vitando quandoque omittitur veritas justitiæ.* Si crimen fuerit publicum & notorium, ipsi non audent afferere commutandam solennem pœnitentiam cum mulcta pecuniaria. Nam sic divites & nobiles publicam & solennem pœnitentiam quovis pretio redimerent, & sic pergerent in perpetrandis flagitiis, & recidivo continuando. Et illa pecunia à judicibus Ecclesiasticis, licèt in sacros usus erogata; non esset pœna, sed merces scorti in domum Dei non introducenda. Nam licèt non datur Voti aut Eleemosynæ nomine; cum tamen redimitur liberè pœna scortationis, emitur scortum & datur merces scorti, Deut. 23. Si crimen non fuerit notorium & publicum, nullus est locus publicæ & solenni pœnitentiæ. Non est enim secundum regulas charitatis reus adigendus ad Publicam Exomologesin propter delictum quod non est notorium & publicum. Ex ipse Muckerus ait; *Quandoque enim fit, ut Cyrillus Lib. 3. in Levit. piè & prudenter monet, ut ubi servari suum peccatum secretum viderit ille qui peccat, servabit & ipse emendationis pudorem. Si vero viderit peccatum suum per exomologesin proclamari, & sese (pravo suo judicio) defamari, illico ad impudentiam convertetur.* Unde & Johannes Peccham Cantuariensis statuit olim in hunc modum; *Præterea cum juxta sacros Canones peccata graviora, ut incestus & similia quæ quasi vulgatissima suo scandalo totam commovent civitatem, sunt solenni pœnitentia castiganda: quorundam tamen negligentia agente &c.* Si crimen non sit notorium & publicum, debet reum Senatus Ecclesiasticus, non Cancellarii aut Officiales, ad seriam resipiscentiam hortari, non imponendo opera pœnalia & corporis afflictiva quæ postea cogantur redimere pecunia, sed mediis illis salutaribns, de quibus supra diximus. Nam quorsum quæso Opera Pœnalia commutarentur cum pœna pecuniaria? an ut adduceretur reus ad veram resipiscentiam & dolorem secundum Deum pœna pecuniaria, qui non potuit operibus pœnalibus & pœnitentiis privatis? Verum est quod dixit

Mucket. de Polit. p. 318.

Lindwood in Provinciali. l. 5. Tit. de Pœnis Cap. Quoniam rem.

De Polit. pag. 318.

Gentiletus in Examine. Sess. 22. p. 213.
De Republ Eccl Lib 5 Cap. 7. Num. 86.

facetò Petrus Marcutius in Concilio Tridentino, *ab Episcopis Ecclesiasticam Censuram in censum & aurifodinas conversam, dum homines levissimis de causis a sacra communione expellunt, ut postea ab eisdem absolutionis pretium extorqueant* Et Spalatensis; *Claves regni cœlorum in claves arcarum & scriniorum commutavimus.* Refert Barrous in Defectione pag. 232. penes Episcopum aut ejus Commissarium esse Censuras Ecclesiasticas; & exerceri non ob contumaciam errori aut delicto conjunctam, sed ob contemptum, aut non comparendo in Curiis Ecclesiasticis, aut non parendo illarum mandatis, utpote in diebus Festis, aut Cruce in Baptismo &c. *Nec*, inquit, *alia novi ego delicta de quibus inquirunt præter adulterium & fornicationem. Si non pro equæ Magistri Commissarii solea ferrea nummos expenderit, fieri potest quod oporteat reum publicam agere pœnitentiam in linteo candido coram omnibus parœciæ Sodomitis, interim dum Rector legit librum Precum aut Homiliam. Sed si suggesserit verbulum in aurem Commissarii, & dixerit se purgationem Canonicam sustinere velle; tum oportet, ut comparet sibi compurgatores sui similes, qui super librum Magistri Commissarii jurent se credere, ut sunt corrupta conscientia, insontem illum esse. Quo facto, & persolutis feodis seu impensis Curiæ, licèt tota vita adeo egregius fuisset scortator ut nihil supra, & sæpius detectus ac deprehensus in ipso crimine, nulla tamen fides adhibenda probationibus, ob juramenta quæ sodales Sodomitæ præstiterunt: & hæc dicitur ipsius Purgatio. Me pudet, & horret animus vel cogitare ea, quæ illi postulant ad probationem adulterii, absque quibus omnis intentata querimonia aut accusatio eluditur. Sic sancti illi patres Episcopi adulterium vel risus vel rei pecuniariæ materiam efficiunt, perjurio aut risu expiantes.* Quorum authoritate rei ejici & resipiscentes rursum ad Exomologesin publicam admitti Ecclesiæque reconciliari debeant, ex iis quæ Capite superiori dicta sunt de Potestate Jurisdictionis manifestum est. Nam si Presbyter excommunicare potest, reconciliare etiam potest. Reconciliationem pœnitentium adversarii fatentur reservatam Episcopo, ob honorem sacerdotii tantum, non ob legis necessitatem. Bellarminus dicit, Pœnitentiam publicam solennem à solo Episcopo indici, & ab eodem pacem reddi pœnitentibus. Presbyteris tamen id licere in absentia Episcopi & urgente necessitate. *At pœnitentiam non solennem*, inquit, *Presbyteri quoque injungere poterant & pœnitentes reconciliare.* Descripsit supra Mucketus Pœnitentiam Publicam Solennem. Sed an aliam habent, quæ simpliciter & proprie publica dicitur quæ à solenni distincta? Puto nullam. *Sed propriè dicitur Publica illa, quæ fit in facie Ecclesiæ sine solennitate, de qua dicitur 50. Distinct. Ca. In Capite, scilicet, cum injungitur peregrinatio per mundum cum baculo & pera benedictis. Et hanc potest imponere quilibet Sacerdos suo Parochiano secundum Raymundum. Unde multo fortius potest hoc facere Pœnitentiarius Episcopi generalis secundum Glossam Wil. super Raymundum, nisi consuetudo sit contraria*, inquit Lindvodius. Ex Tertulliano Capite superiori audivimus probatos quosque Seniores præsedisse, judicasse, castigasse, & omnes censuras exercuisse.

Provincial l. 5. Titul. de Pœniten tiis Cap. Præterea.

De Politia p 319. Ibidem.

Postrema Ecclesiastica pœna Laicis & Clericis communis, est denegatio Christianæ sepulturæ in locis sacratis, inquit Mucketus *Omnes autem excommunicati, perjuri, feloniæ crimine strangulati, insi nes fœneratores, hæretici, apostatæ, mortem sibi asciscentes (nisi de extraordinaria illorum pœnitentia certior factus fuerit Episcopus, qui tum licentiam concedit eos in locis sacratis inhumandi) hoc ultimo pietatis officio orbantur.* Diximus supra, locum Sepulturæ esse solummodo locum civilem, non sacrum; & quandoquidem jam non habent familiæ loca hæreditaria separata à loco communi sepulturæ, iniquum est ut ob singularia quorundam cadavera oporteat loca religiosa multiplicare, vel potius in pura ut Jurisconsulti loquuntur & injuriis exposita exponere. Quando mixti erant cum Ethnicis Christiani, & distincta habebant

bant cœmiteria, locum habere potuit sepultura in Christiano cœmiterio denegata. Sed cum jam cives omnes sint Christiani, nec distincta habeant cœmiteria, aliud quatenus cives, aliud quatenus Christiani, nec sit locus religiosus ullus nisi per Pontificis consecrationem, ut ait Mynsingerus, secundum Jus Pontificium, sed manet purus; excludere cives communi cœmiterio & omni omnino loco religioso & sacrato, est exponere cadaver in locum arationi, fossioni, inhabitationi, & id genus aliis sepulchri violationibus obnoxium. Sed illud alias omnes absurditates superat, quod excommunicatos absolvunt etiam post obitum, ut participes fiant Christianæ sepulturæ, sicut refert Franciscus Iohnsonus in Dissertatione cum Henrico Jacobo pag. 65. & alii.

Instit. Li. 2. Tit. 1. Parag. Religiosum.

Sequuntur Ecclesiasticæ Censuræ in Ecclesiasticos peculiares. *Harum prima fuit Sequestratio à jure Civili (ut videre est in Digestis & Codice) in jus Canonicum derivata; quæ est fructuum Ecclesiæ ad tempus apud alium depositio, ad jus alicujus tuendum, aut onus declinandum, vel ejus qui fructuum Dominus est contumaciam castigandam: quam si quis post legitimam ejus publicationem in locis ubi facienda est violaverit, juxta antiquos Ecclesiæ Anglicanæ Canones Majorem Excommunicationem ipso facto incurrit*, inquit Mucketus. Canonem intelligit Johannis Stradfort Archiepiscopi Cantuariensis; *Præsentis statuimus deliberatione Concilii, quod in Provincia nostra violatores Sequestrorum per Episcopos aut Vicarios suos Generales ipsorumve Officiales Principales ex causis justis & veris, in bonis Ecclesiasticis aut aliis in casibus à jure permissis interpositorum, post & contra publicationem debitè factam in locis in quibus bona sic sequestrata consistunt, Majoris Excommunicationis sententiam ipso facto incurrant. Si tamen à Sequestro fuerit appellatum, & appellatione legitime prosecuta, ea pendente possessores bonorum sequestratorum & alii liberè & impunè utantur eisdem.* Fuit autem Johannes Stratford Episcopus Cantuariensis anno 1333. Lindvodus interpretatur Constitutionem istam de Sequestratione quæ fit judicis potestate, non autem ex partium conventione. Sed cum judicia ipsa sint de causis civilibus, Sequestrationis pœna quæ inde oritur est pœna civilis, & proinde aliena à judicio Ecclesiastico.

De Polit. pag. 319.

Provinc. Lindwode Lib. 2 Tit. de Sequestrationibus.

Proxima Censura est Suspensio, qua, monitione præcedente in scripto & causa expressa, personæ Ecclesiasticæ interdicitur exercitium sui Officii vel Beneficii vel utriusque simul, in toto vel in parte, ad certum tempus vel in perpetuum. Tertia Censura est Deprivatio, qua Ecclesiastica persona ob grave aliquod crimen ab Ecclesiastico beneficio amovetur. Ultima est Depositio pœna in primæva Ecclesia usitata. Et hæc secundum jus Canonicum vim adhuc in Ecclesia Anglicana obtinens est, vel verbalis per judicis sententiam, vel realis quæ fit degradatione, cum scilicet personæ Ecclesiasticæ propter hæresin vestes & insignia ordinis sui per Episcopos detrahuntur in præsentia civilis Magistratus, cui post degradationem coërcendus relinquitur. Quotiescunque Suspensio imponitur solùm ut delictum puniatur, & non ut à contumacia recedatur, non habet rationem censuræ, sed solius pœnæ, ait Suarez. Suspensio quæ est censura non habet absolutam durationem, sed tantùm durante contumacia. Suspensionem autem vindicativam dividunt in Temporalem & aliquomodo Perpetuam. Temporalis dicitur, quæ ad certum & limitatum tempus fertur, ut cum dicitur in lege vel sententia, Sit per annum vel duos menses suspensus. Perpetua vero aliquo modo dicitur, quæ pro delicto commisso sine ulla temporis limitatione fertur, vel indefinite suspendendo, nullo adjuncto signo expresse significante perpetuitatem, vel addendo illud. Sed illa prior, nempe Suspensio Perpetua, negativè vel indefinita potest retinere nomen suspensionis, ait Suarez; posterior vero, quæ positivè & simpliciter perpetua, magis dicenda videtur depositio. Sic aliquam dicunt esse Suspensionem ab Officio, aliam à Beneficio; aliquam esse suspensionem ab Ordine & non

Mucketus de Politia pag. 320.

à Jurisdictione, aliam à Jurisdictione & non ab Ordine, aliam ab utroque. Mira certe ista varietas Suspensionum. Suspenditur quis ab una parte Officii & non ab alia. Suspenditur quis à Beneficio, cum tamen non suspenditur ab Officio. Nam Beneficium datur propter Officium, & accessorium debet sequi principale. Sic Deprivatio à Beneficio sequi debet Depositionem ab Officio. Depositionem faciunt aliam verbalem, aliam realem quæ Degradatio dicitur. Depositio verbalis est duplex, quædam est quæ absolute & per se fit sine ordine ab aliud, alia quæ fit in ordine ad degradationem realem. *At tollendas verborum æquivocationes vocamus priorem depositionem absolutam, aliam respectivam, seu illam tantum depositionem, hanc depositionem verbalem; alia vero aut non vocetur depositio sed degradatio, aut dicatur depositio realis seu actualis. Quando ergo depositio dicitur nihil aliud esse, quam quædam suspensio positivè perpetuà & irremissibilis, intelligendum id est de depositione absoluta.* Depositus absolutè non potest sine nova sententia degradari. Una depositio est pœna in qua sistitur, alia est quasi via ad degradationem. Ad illam quæ ordinatur ad degradationem requiritur specialis solennitas, quæ ad aliam absolutam depositionem necessaria non est. Depositio quæ ad degradationem ordinatur, nunquam imponitur ipso jure, neque incurritur ipso facto; quia requirit solennitatem, quæ non potest nisi mediante hominis sententia adhiberi. At depositio absoluta interdum imponitur ipso jure. Unde licet aliquis ipso jure depositus sit, ad realem degraditionem non proceditur, donec ab homine sit depositus verbaliter cum solennitate. Comparantur depositio quæ ordinatur ad degradationem & degradatio, sicut sententia & sententiæ executio. Nam per verbalem depositionem profertur sententia, per degradationem mandatur executioni quoad aliquas actiones vel effectus, qui per ipsammet sententiam absque hominis actione perfici non possunt. Pro iisdem criminibus imponuntur, quia unam integram pœnam complent, sicut sententia & executio idem crimen respiciunt. Degradatio differt à depositione qualibet in solennitate. Nam licet illam specialem solennitatem non requirat, quam ejus verbalis depositio; aliam tamen propriam postulat. Specialis solennitas degradationis ejusmodi est secundum Suarezium. *Degradandus indutis sacris vestibus & portans instrumenta sacra, id est, vasa aut librum sive quæ pertinent ad illum ordinem à quo degradatur, ab Episcopi præsentiam adducatur, & ab eo publicè illis exuatur, ac tandem radatur, vel tondeatur caput illius cum aliqua forma & terrore verborum, quæ effectum hujus degradationis declarant. Per quam ceremoniam, quoad privationem ordinis aut beneficiorum nihil de novo fit. Nam per prolationem sententiæ depositionis erat jam factum, sed illud ipsum quasi solenniter promulgatur, & repræsentatur ad majorem ignominiam & terrorem, & ut persona illa veluti disponatur ad ultimum effectum, quem addit hæc pœna ultra depositionem verbalem.* Degradatio privat privilegio clericali & privilegio fori, non item depositio. *Veteri Ecclesiæ consuetudine cum Ecclesiastico cuivis ad statum sæcularem erat redeundum, ne Ecclesiæ ministerio designati sæcularia tractare conspicerentur, Episcopi gradum Ecclesiasticum demebant (unde degradationis nomen) ad exemplum militiæ armatæ, quæ ad tuendam professionis ejus dignitatem non permittebat militi munus castrense deserere, aut judici civili subjici nisi prius exauctorato & ordine militari privato, cingulo scilicet & armis militaris privilegii insignibus ei detractis.* Juxta præsentem consuetudinem Degradationis usus est tantùm, cum quis statim tradendus est brachio sæculari, à quo pœna mortis mulctetur. *Ad eam verò modo solenni perficiendam tot circumstantiis requisitis, factum rei difficultate ut rarissime eò sit perventum. Imo ad augendam ordinis Clericalis reverentiam valere plurimum putabatur, quod Judex ne justo quidem justicio Clerici sanguinem fundere poterat nisi multa solennitatum serie præcedente.* Sed cum Degradatio non auferat characterem

Suarez de Censuris Disp. 30. Sect. 1.

De Censuris Disp. 30. Sect. 2.

Petri Suavis Hist. Conc. Trident. l. 4. p. 375. edit Francof.

Pag. 375.

rem quem dicunt ordinis magis quam depositio, quicquid porro agitur est mera ceremonia. Et tales adhuc ineptias, ut vides, retinent Angli; acsi depositio absoluta non sufficeret, si ulla depositione opus esset, ut quis tradatur brachio sæculari morte mulctandus; & acsi Judex ne justo quidem judicio Clerici sanguinem fundere poterit nisi depositione & solenni degradatione præcedente. Depositionis potestatem sibi soli arrogat Episcopus Anglicanus, quod vetitum fuit Canonibus apud Veteres. Vide pag. 193. In Constitutionibus anni 1604. habetur hic Canon. *Quotiescunque in Curia aliqua Ecclesiastica ad quemlibet hujus Provinciæ Episcopum spectante contra ministrum accusatio instituetur; Cancellarius, Commissarius, Officialis, vel quivis alius Ecclesiasticam jurisdictionem obtinens, (cujus intererit,) causam omnem per processus aliasque vias & modos adversus eum expediet, ejusque in non comparendo contumaciam primo suspensionis, eandem vero continuatam excommunicationis pœna ulciscetur. Sin autem debitè comparens legitimo juris processui se submiserit, tunc ubi causæ maturitas sententiam postularit, si forte delicti meritum vel deprivationem vel depositionem à sacris Ordinibus ex decreto juris exigat; nullam ejusmodi sententiam per quamlibet personam pronuntiari volumus præterquam per Episcopum, adhibitis ipsius Cancellario & Decano, si commode id fieri potest, & aliquot Præbendariis, si prope Ecclesiam Cathedralem dicta Curia teneatur, vel Archidiacono, modo ejus facultas detur, aliisque duobus ad minus gravibus ministris ac eisdem concionatoribus per Episcopum advocandis, quando Curiam aliis in locis haberi contigerit.* Non est penes Decanum vel Præbendarios suffragium decisivum in tali sententia, imo nec requiruntur ut consultores, sed ad quandam actus solennitatem vel potius ad fallendum simpliciores, ac si ibi esset judicum Senatus: eorum præsentia requiritur, idque tantum si commodè fieri poterit, non autem cooperatio in pronuntianda sententia. Non sunt igitur veri judices assessores. Præterea Episcopus solus sententiam solummodo pronunciat, judicat Cancellarius, Officialis, aut Commissarius, & causam omnem per processus aliasque vias & modos adversus ministrum expedit, donec causæ maturitas sententiam postularit. Minister, qui juris processui se submittit, stat interim capite aperto coram Cancellario, Officiali, aut Commissario. Si quis omiserit Crucem in Baptismo, geniculationem in cœna, superpelliceum aut simile quid, non evadet impunè. Sed ebrios, scortatores, adulteros, non residentes, &c. nusquam in his Curiis damnatos invenies. *Can. 122.*

Est & alia Pœna, sed temporalis, nempe Carceris, Clericorum propria. Exstat apud Lindvodium Statutum Bonifacii Archiepiscopi Cantuariensis de Carcere Episcopi. *Item statuimus, quod quilibet Episcopus habeat in suo Episcopatu unum vel duos carceres ad Clericos flagitiosos deprehensos in crimine vel convictos juxta censuram Canonicam detinendos. Et si Clericus aliquis adeo malitiosus & incorrigibilis fuerit, & consuetus ad flagitia committenda, pro quibus etiam si laicus esset secundum leges sæculi ultimum debet pati supplicium, talis Clericus perpetuo carceri adjudicetur.* Secundum diœceseos amplitudinem statutum, ut Episcopus haberet unum aut duos carceres ad detinendos clericos flagitiosos. In causa hæreseos licebat etiam judici Ecclesiastico laicum in carcerem conjicere, ait Lindvodius: Habent adhuc Episcopi carceres suos Hinc forte ortum, quod in foro Assisarum damnatus aliquis furti prima vice admittitur ad Clericatum. Et in hunc finem ad forum Assisarum mittit Episcopus judicem sub sigillo authoritate munitum, ut de Clericatu judicet Exhibet damnato psalterium, ut pauca verba legat. Rogatus à judice in foro Assisarum Commissarius Episcopi, *Legit ut Clericus?* si responderit, *legit*, traditur Episcopi Commissario, ut committatur carceri Episcopi custodiendus ad inquisitionem aliam Clericorum, ut refert Smithius in Republica Anglicana. *Provincial. Lib. 5. Tit. de Pœnis Cap. Item statuimus. Pag. 106.*

De sacra Politia Lib. 2. p. 243. *Eugenius II. Papa instituisse carceres fertur custodiasque primus ad Clericorum delicta cohibenda*, ait Choppinus. Fuit autem Eugenius Pontifex circa annum 824. Repertum est igitur istud statutum primùm in cauda Draconis. Non est enim ista poena spiritualis, sed purè temporalis, quæ non concessa est à Christo ministris Evangelii. Dicit Whitgiftus Cantuariensis, posse eodem jure Episcopum conjicere in carcerem, quo Petrus Ananiam & Sapphiram morte mulctavit Sic Pighius contra Marsilium Patavinum. Sed non accepit, inquis, coactivam potestatem à Christo in præceptionum suarum transgressores. Credo, negaret hoc tibi Ananias cum uxore Sapphira, qui ob fraudatam exiguam partem pretii sui agri divenditi, quod ad pedes Apostolorum deposuerant, ad incutiendum *terrorem cæteris, vita mulctati sunt, & in se experti authoritatis Petri coactivam aut punitivam efficaciam.* *Hierarch. Lib. 5. Cap. 2.* Sed Cartwrightus replicat, istud fecisse Petrum non ordinaria potestate concessa Ecclesiæ, sed extraordinaria, nempe vi illius potestatis quam Paulus δύναμιν vocat, 1. Cor. 12., quam etiam civilis Magistratus non habet: nec erat peccatum manifestum, sed occultum, dissimulatio Ananiæ & Sapphiræ, de quo judicare non poterat civilis Magistratus. Cum Paulus ait, quid vultis in virga veniam ad vos 1. Cor. 4. 21. *non aliquam ordinariam forensem temporalem punitivam, sed extraordinariam in signis ac miraculosis punitionibus* interpretatur Chrysostomus, & exemplum Petri Act. 5. 10. & Pauli Act. 13. 11 adducit. Vide Spalatensem. *De Repub. Lib. 5. Cap. 2. Num. 42.* Habent Episcopi etiam quatenus Commissarii Regii in celsa commissione, Elenarchæ, aut simili Jurisdictione civili delegata, potestatem conjiciendi in Carceres Regios & communes.

Jurisdictio ipsa, quæ est vel Voluntaria vel Contentiosa

Voluntaria est, *ad quam exercendam Episcopus à nullo pro suo interesse aut publica vindicta actore cogitur. Contentiosa est, ad lites inter Actorem & Reum dirimendas instituta.*

Mucketus p. 310.

Voluntaria stabilitur, vel Statuto, vel Jure municipali; vel Jure municipali, & confirmatur Ecclesiastico, vel Jure Ecclesiastico. & confirmatur Jure Municipali.

Statuto, ut 1. Facultatem ad tempus aliquod concedere vescendi carnibus diebus alioqui vetitis. 2. Ut quis approbatus possit facere Medicinam vel Chirurgiam in illa dioecesi, aut pueros erudire. 3. Unire & consolidare Ecclesias minores juxta statutum in ea parte editum. 4. Assistere Civilibus Judicibus in exequendis aliquot statutis causas Ecclesiasticas concernentibus. 5. Decimas & subsidia Principi ab Ecclesiasticis cogere, idque vel Pignoribus captis, vel per Censuras Ecclesiasticas.

Nulla hìc opus explicatione: nec in refutatione multum laborandum est. De primo, quod superstitiosum, dictum est supra pag. 64. Ut quis approbatus possit exercere Medicinam aut Chirurgiam ad Ecclesiasticam jurisdictionem non attinet. Non uni sive Episcopo sive loci Ordinario committenda est Pædagogorum sive Ludimagistrorum examinatio & approbatio. Condiderunt Canonem Episcopi de Pædago-

dagogis sive Ludimagistris, quo sibi & suæ Hierarchiæ cavent. *Nemo sive in schola aliqua publica sive in privatis ædibus pueros docebit aut erudiet, nisi qui ab Episcopo Diœcesano vel loci Ordinario licentiam ejusdem manu & sigillo roboratam obtinuerit*; & sub finem, & *denique qui primo & tertio articulis (supra memoratis) integris ac secundi duobus prioribus membris subscripserit*, nempe articulo de Primatu Regio, de Libro Articulorum religionis composito anno 1562. & de Libro Publicæ Liturgiæ & Libro ordinandi Episcopos, Presbyteros, & Diaconos. Canone 79. inter Ludimagistrorum officia referunt die festivo discipulos suos ad Ecclesiam adducere, Catechismum vel ampliorem vel breviorem publica authoritate hactenus editum Latine aut Anglicè pro captu puerorum pueros edocere. Si quis privatus officio ministerii fuerit, quod ritibus Anglicanis conformare se nolit, non potest pueros erudire, Chirurgiam aut Medicinam exercere, absque facultate concessa ab Episcopo. Sic aditus omnes occludunt, unde periculum metuunt Refert author Petitionis ad Reginam, facultatem istam non concedi Ludimagistris, absque pretio. Cum tamen Alexander III. Episcopo Wintoniensi aliud præceperat. *Prohibeas, ne in Parœcia tua pro licentia docendi exigatur aliquid aut etiam promittatur. Si quid vero postea solutum fuerit vel promissum, remitti promissum facias & restitui appellatione cessante solutum, sciens quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date.* Chassanæus in hunc Titulum ait, hunc Titulum esse partem tituli de Simonia. *Hi enim prope ad Simoniæ crimen accedunt, qui avara cupiditate ab his aliquid extorquent, qui ad scientiarum, bonarumque disciplinarum cognitionem aditum patefaciunt & muniunt, quos decet potius præmiis & muneribus ad docendum invitari.* De Ecclesiarum unione diximus pag. 23. Judices Civiles non cognoscunt de causis merè Ecclesiasticis nisi civiliter, non modo Ecclesiastico; & proinde Episcopi assistentia non opus est: & cur Episcopus magis quam ex ordine Presbyterorum delectus aliquis alius? Quod ad ultimum; & res ipsa est ab Episcopi munere aliena, & modus exigendi decimas & subsidia pignoribus captis. Per Censuras Ecclesiasticas exigere, est censuris abuti. Huc etiam refert Mucketus quod exigunt quandoque *à nonnullis Juramentum Regii Primatus, & Juramentum Fidelitatis intra diœceses suas Episcopales.* Item; *quod ex speciali aliqua causa judices civiles reddunt certiores de Pontificiis qui abjurata sua superstitione accedunt ad nostra sacra, aut obstinati iis penitus se subducunt.* Quomodo contra fiat, testatur indies auctus Pontificiorum numerus.

Can. 77. Ann. 1604.

Pag. 61. Decret. Lib. Tit. 6.

Jure Municipali, ut 1. Ad Rescriptum Regium certiores facere civiles Judices de legitimis vel illegitimis Natalibus. 2. Item certificare de legitimis Nuptiis. 3. Regium Rescriptum requirere de Hæretico pertinaci, antea condemnato, comburendo. 4. Item requirere Rescriptum Regium pro Carceri mandando corpore illius, qui ultra 40 dies obstinato animo Excommunicatus persistit.

Primum & secundum habent ex eo, quod judicant de Causis Matrimonialibus, de quo postea Tertium pars est legis illius quam tulit Henricus IV. *Per antiquas Ecclesiasticas hujus regni leges nemo hæreticæ pravitatis, quæ crimen est læsæ majestatis contra divinum Numen, convinci poterit, nisi ab Archiepiscopo & universo ejusdem provinciæ Clero, & inde abjuratus, & postea de integro convictus & condemnatus à Clero ejus-*

ejusdem provinciæ in Synodo Generali. Sed Statutum 2. Henr. IV. *Cap.* 15. *authoritatem Episcopo Diœceseos hæreticos condemnandi tribuit. Quodque ante statutum illud hæreticus sæculari brachio ad concremandum committi non poterat, donec semel abjuras-*
Fol. 23. *set & in eandem vel aliam hæresin relapsus fuisset.* Sic Vir Illustris D. Edwardus Cocus in Relationum Parte Quinta. Episcopus citabat, examinabat, judicabat, damnabat; Magistratus ut carnifex exequebatur: imo Episcopus Rescriptum Regium requirebat ad comburendum antea condemnatum. Et quomodo quæso hoc
33 Qu. 3. c. 23. agere poterat absque periculo irregularitatis? *Perniciose se decipiunt qui existimant eos tantum homicidas esse qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum consilium & fraudem & exhortationem homines extinguuntur. Nam Judæi Dominum nequaquam propriis manibus occiderunt sicut scriptum est, Nobis non licet interficere quenquam.*
De censuris Disp. 47. Sect. 2. *Sed tamen illis mors Domini imputatur, dicentes, crucifige, crucifige eum.* Suarez multum sudat, ut Inquisitores tradentes reos mortis & de crimine convictos brachio sæculari ab omni Irregularitatis periculo eximat, sed frustra. *Primus omnium Thomas Arundell in Wiclevianos vivicomburio sævit*, ut refert Godwinus in Commentario de Præsulibus Angliæ. Fuit ille Episcopus Cantuariensis ejusdem Henrici IV. contemporaneus. Quod ad ultimum attinet: hic ordo servatur. Si excommunicatus perstiterit obstinatus 40 dies, defertur nomen ejus ad Cancella-
Provin. Lib 5. Tit. de Senten. Ex com. Cap. Præterea verb. Prælatorum. riam per Episcopum. Lindvodius ait, quod *ad rogatum inferiorum Prælatorum Rex non consuevit scribere pro captione excommunicatorum. Unde si aliquis excommunicatus fuerit ab inferiori Episcopo, ut puta Decano vel Archidiacono, invocatio regiæ majestatis fieri debet per Episcopum. Nam inferiores Episcopis non possunt invocare brachium sæculare, sed Episcopi exequentur eorum sententias: quod si Episcopi hoc facere noluerint, compelli possunt per Archiepiscopum.* Cosinus tamen ait in Apologia ordinis procedendi in Curiis Ecclesiasticis, alios hanc authoritatem in quibusdam casibus habere, nempe *Cancellarium Oxoniensem, Custodem Spiritualitatis sedis vacantis, Officialem & Vicarium generalem Episcopi, ipso in remotis agente.* Oportet expressè dicatur Ex-
Part. 1. pag. 8. communicatum fuisse excommunicatione majori, & quidem nominatim, non autem indefinitè aut generaliter. Nec semper necesse est exprimi causam Excommunicationis, nisi in 10 criminibus quorum mentio 5. Elizab. Cap. 23. at in aliis criminibus Ecclesiasticis aut in causis Testamentariis, Matrimonialibus, de Decimis &c. sat est, si dicatur, *propter suam manifestam contumaciam*, vel *propter suam manifestam contumaciam in non parendo certis mandatis licitis sibi factis*, vel *propter manifestas offensas suas.* Deinde obtinetur Rescriptum Regium ex Cancellariæ Curia, *De excommunicato capiendo.* Cum obtinuit Episcopus suum *Significavit*, si negligentior fuerit Vicecomes, per Breve ad eandem Cancellariæ Curiam citandus est. Cum significaverit Episcopus Cancellariæ Excommunicationem, non potest deinceps excommunicatus esse actor aut testis in ullis Curiis civilibus aut Ecclesiasticis. Captus & in carcerem conjectus non inde liberabitur, nisi prius præstita cautione pignoratitia, fidejussoria, aut juratoria, *de parendo mandatis Ecclesiæ in forma juris, & de satisfaciendo tam de contemptu quam de injuria Ecclesiæ illata.* Præstita cautione absolvitur excommunicatus, & mandat Episcopus Vicecomiti, ut liberet è carcere. Si ab Excommunicationis sententia appellaverat, eique adhæreat, è carcere etiam liberabitur. Habent, ut vides, vilissima illa Officialium, Cancellariorum, Comissariorum decreta, & sententiæ latæ pro rebus etiam vi-
Ibid. pag. 8. lissimis auxilium brachii sæcularis. In quodam veteri Rescripto Regio de excommunicato capiendo habentur hæc verba, quod *potestas Regia sacrosanctæ Ecclesiæ in suis querelis deesse non debet.* In alio; *Jura & libertates Ecclesiasticas illæsa volentes in omnibus observari.* Ubi originalis causa Excommunicationis est delictum vio-

lans

lans jura & libertates Ecclesiæ damno aut allata injuria, fateor implorari potest auxilium brachii sæcularis & reus cogi ad resarciendum damnum & civilem satisfactionem, vel etiam si jam excommunicatus interturbare vellet sacra, aut violare jura & libertates Ecclesiæ. Sed ubi ex delicto vel contumacia non damnum aut injuria infertur in jura & libertates Ecclesiæ, sed solummodo scandalum oritur, nescio an ullus implorato brachii sæcularis auxilio cogendus sit ad satisfactionem quam vocant Pœnitentialem. Nam ut Ecclesia in se non habet vim coactivam, sic nec per obliquum uti debet ad extorquendum coactas & proinde fictas Exomologeseis. Hæc salvo aliorum judicio dicta à me accipiat lector, & donec meliora edoctus fuero. Dicit Cosinus, hoc Rescriptum Regium de Excommunicato capiendo & carceri committendo esse peculiarem Ecclesiæ Anglicanæ libertatem, non communem, quod sciat, aliis Ecclesiis. Ad caput istud de jure Municipali refert Mucketus, *ad Rescriptum Regium certiores facere Judices Civiles non* *Ibid. pag. 8.* *modo de legitimis ac illegitimis nuptiis & natalibus*, sed etiam *de excommunicatis & in aliis causis Ecclesiasticis, quorum aliquando in Curiis Civilibus est incidens cognitio, ratione temporalium causarum quarum sunt appendices. Quædam Regis Brevia à Civilibus ejus Curiis manantia pro beneficiis legitimè præsentato restituendis, personis Ecclesiasticis nullum habentibus sæculare feudum judicio civili quandoque sistendis exequi.*

Jure Municipali, & confirmatur Ecclesiastico, ut 1. Defunctorum Testamenta probari & insinuari facere. 2. Ab intestato decedentium bona proximo agnato vel cognato administranda concedere. 3. Bona caduca (cum nullus hæreditatem adire velit) tutò custodienda & colligenda mandare. 4. Rationes administrationis hujusmodi reddi facere, easque vel approbare vel rejicere, prout jus postulaverit.

Eadem habet Mucketus; tertium sic, *Bona caduca (cum nullus hæreditatem adire velit) mandant tutò custodienda & colligenda, donec secundum juris præscriptum distribuantur.* Causæ testamentariæ sunt natura sua civiles, abusivè tantum dicuntur Ecclesiasticæ, & proinde abusivè referuntur ad jurisdictionem ordinariam Episcoporum, cum ne delegata quidem jurisdictione res testamentarias tractare debeant. De Jurisdictione Civili in genere supra diximus, & de Causis Testamentariis in specie, pag. 53, 54.

Jure Ecclesiastico, & confirmatur jure Municipali, ut 1. Conferre Beneficia ad præsentationem aliorum. 2. Institutos inducendos mandare. 3. Beneficiorum vacantium fructus sub tuto sequestro ad usum proximi successoris colligendos & custodiendos mandare. 4. Congruam portionem Vicario assignare. 5. Literas dimissorias vel testimoniales concedere. 6. Quolibet triennio Diœcesin visitare & inquirere.

Inter Beneficii Collationem & ad illud Institutionem, *hoc tantum discrimen quidam* *Mucketus de Polit. pag. 321.*

dam Canonum periti statuerunt; ut hæc sit concessio Ecclesiastici beneficii limitata, nempe Clerico à patrono nominato & oblato: illa libera, Clerico cui ipse Episcopus voluerit. De collatione, institutione, inductione, alio loco plura dicturi sumus. *Porro ejusdem juris Ecclesiastici vi, admittunt resignationes beneficiorum, quorum vacantium fructus sub tuto sequestro ad usum proximi successoris colligendos & custodiendos mandant;* sed verba 3. membri sunt magis generalia. Assertor Politiæ Christianæ refert, Episcopum, eo nomine quo sibi vendicat quod sit custos Ecclesiarum, vacante Ecclesia, statim *mittere literas sequestrationis ad sequestrandum fructus in usum proximi incumbentis, quem pro cura adhibita ad conservandum fructus in ipsius usum oportet solvere 12 plus minus asses pro literis sequestrationis, & tantundem pro literis quas dicunt Relaxationis, priusquam realem possessionem obtinere poterit, & præterea 3 aut 4 denarios Apparitori in singula miliaria. Unde fit injuria Patrono, qui Statuto 25. Edw. III. est Dominus & advocatus beneficii, & proinde quamdiu vacat, penes eum custodia & possessio illius esse debet.* Quartum, ut alia omnia, sibi soli vendicat Episcopus. De portione ipsa definienda sic statuit Stephanus Cantuariensis in Concilio Cantuariensi. *Statuimus ut Vicario perpetuo ad minus reditus quinque marcarum assignetur, qui scilicet pro quinque marcis solet dari ad firmam, nisi forte in illis partibus Walliæ sit in quibus propter tenuitatem Ecclesiarum, minori stipendio Vicarii sunt contenti. Provideat quoque Diœcesanus Episcopus, pensata Ecclesiæ facultate, utrum Vicarius onera Ecclesiastica subire debeat aut Persona,* the Rector, the Parson, *an ad ea simul debeat conferre; utrique proviso tamen quod Archidiaconus loci sive ab illis aut altero eorum debeat procurari una tantum procuratione sit contentus.* In definienda igitur portione congrua Vicario, pensanda sunt onera & facultates Ecclesiæ. Hæc *summa*, nempe quinque marcarum, *quoad habentes curam animarum, etiam licèt solum fuerint Vicarii temporales videlicet Presbyteri sub rectoribus vel Vicarii Parochiales, limitata fuit ad sex marcas: demum vero sub Simone Sudbury Archiepiscopo Cantuariensi extensa fuit, etiam quoad tales Vicarios temporales, ad octo marcas, vel aliàs ad quatuor marcas cum ciboriis, sicut de prædictis patet & legitur infra de Celebrat. Miss. c. Effrenata. Unde si in Vicariis temporalibus considerata temporum qualitate hæc summa à quinque marcis ad octo marcas sit augmentata, & nihilominus tali salario ipsi Sacerdotes non contentantur in pluribus locis his diebus, nisi decem ad minus marcas pro salario acceperint: multo magis igitur apparet quod ista summa, si quinque mercarum, non erit hodie sufficiens tali Vicario perpetuo de quo hîc loquitur, maxime attentis & consideratis oneribus ei, si quæ sunt, incumbentibus ratione residentiæ, ut puta hospitalitatis &c.* Tertium igitur quod pensandum est in definienda portione congrua, est Temporis circumstantia. *Vicarios autem perpetuos habent Monachi vel Canonici, qui Titulis vel Præbendis annexas habent Parochiales Ecclesias: & his Vicariis assignari debet pars redituum aut proventuum, nomine portionis congruentis sive* μέρος ἀνήκοντος ἢ ἐπιβάλλοντος. De quinto sic Mucketus; *Literas Dimissorias seu Testimoniales concedunt initiandis in sacris Ordinibus, vel jam initiatis, ad animarum curam admittendis ab alterius Diœcesis Episcopo. Si Ministri & Curati ex una Diœcesi in alteram transierint, nequaquam ad curam ullam exercendam admittentur, nisi Episcopi ejus Diœceseos unde advenerint, vel loci Ordinarii, literis testimonialibus de ipsorum honesta conversatione, sufficientia, conformitate ad Ecclesiasticas regni Anglicani leges,* (jam rem acu tetigit) *muniti accesserint. Hic Canon imitatur Canonem 12. qui dicitur Apostolorum, Non recipiendus si, apud alium sine commendatitiis litteris fuerit receptus. Huic enim Canoni Harmenopulus in Epitome Sacr. Canon. Tit. 3. hoc Scholion subjecit. Commendatitiæ sic dictæ, quia continent testimonium, sive commendationem de vitæ honestate & moribus ordinandorum. Hæ tamen literæ dicuntur aliàs Formatæ, de quarum forma habetur 73. Distinct. per totum; & has non possunt concedere inferiores Episcopis,*

Ibidem.

Provinc. Lindewode de Officio Vicarii Cap. Statuimus.

Lindewode ibidem, Cap. Quoniam.

Chassanæus in Paratitl. in Decretal. Tit. de Officio Vicarii Pag. 321.

Provinc. Tit. de Cleric. Pereri. Cap. Cum quanta.

pis, nisi hoc habeant de consuetudine sive privilegio : & hoc æstimo verum quoad ordines suscipiendos: secùs quo ad recipiendum hujusmodi Clericum ad divina in ordinibus susceptis, dum tamen ipse qui has literas commendatitias concedit notus sit & persona credibilis. Nam non solus Episcopus, sed quicunque bonus Prælatus tales literas commendatitias concedere potest. Dimissoriæ dicuntur, per quas aliquis dimittitur à jurisdictione sive potestate Prælati sui; & dicuntur quandoque Licentiales, quoniam videlicet licentia datur ad aliquid faciendum, utputa ordines ab alieno Episcopo suscipiendos. Has literas ad ordines non potest concedere Prælatus non exemptus inferior Episcopo, nisi sibi hoc competeret de consuetudine præscripta. Chassanæus ait, constitutum pridem Clericos qui de suis civitatibus quacunque de causa proficiscuntur Episcoporum literis debere muniri, neque alias recipi posse ab extraneis Episcopis. Hæ literæ Græcis dictæ γράμματα συστατικά, quia conciliant animum ejus ad quem scribuntur. Latinis commendatitiæ, item formatæ, & dimissoriæ. Has tamen à commendatitiis aliqua ratione dicit separare Cujacium. Ordinem ipsum probamus; sed quod ab Episcopo pendeat, & illius stet cadatve arbitrio, damnamus: qua autem fide dignæ sint eorum Litteræ Dimissoriales, norunt Ecclesiæ Anglicanæ. De membro sexto statim videbimus. Addit Mucketus; *Dant licentiam collocandi sedile in Ecclesia, diruendæ veteris fabricæ Ecclesiæ & novæ extruendæ, exhumandi cadaver & alio transferendi: assignant Rectori Ecclesiæ, morbo ita impedito ut muneri suo superesse non possit, coadjutorem ad explendum ejus officium.* Solus omnia.

In Titulum de Clericis Peregrinis.

De Polit. pag. 321.

Pars præcipua Voluntariæ Jurisdictionis est, quolibet triennio Diœcesin visitare, & inquirere per Oeconomos, aut per testes Synodales, de Excessibus & Defectibus, vel ipsius Ministri, vel Oeconomorum ipsorum, vel reliquorum Parochianorum.

Ipsius Ministri, quatenus minister, aut quilibet alius. Quatenus minister, vel respectu publicæ suæ functonis, idque vel committendo quod non oportuit, vel omittendo quod debuit; vel respectu vitæ privatæ, quia plurima tolerantur in laicis quæ Ministros dedecent.

Oeconomorum ipsorum, idque secundum eorum munus, vel in Ecclesia sive templo, vel extra.

Reliquorum Parochianorum, vel quatenus erga peculiarem habentes aliquam functionem, vel quatenus erga alios quoslibet Christianos delinquentes.

Quatenus erga peculiarem habentes aliquam functionem, ut Medicos, Chirurgos, Ludimagistros, Obstetrices, idque si exerceant vel non probati, vel administrent Sortilegium aut aliquid Superstitiosum, Hospitalium custodes, ubi ex ipsorum fundatione vel ipse Episcopus visitator statuitur aut nullus alius omnino.

Quatenus erga alios quoslibet Christianos delinquentes, in causis vel contra Pietatem, Justitiam, aut Sobrietatem.

Contra Pietatem, qualis est Blasphemia in ipsum Deum Contumeliosi, aut Jurantis, per Nomen Dei temerè, veluti non in judicio, justitia, veritate, per alia quam per nomen ipsius, idque vel per Creaturas, Idola, aut fictitia quævis; aut Blasphemia in Sacram Scripturam, idque vel authoritatem ejus minuendo, vel profanè eam usurpando: Idololatria, Superstitio, Sortilegium, modò hujusmodi sit, quod legibus civilibus regni vel non omnino coerceatur, vel ipsarum legum dispositione Ecclesiasticis censuris etiam subjicitur: Læsio fidei coram Ecclesiastico judice, privato alicui voluntarie præstitæ; Hæresis, Error contra Articulos religionis editos in Nationali Synodo habita 1562. & Regia authoritate confirmatos; Schisma, Conventicula illicita, Absentia à Divinis in propria Parochia celebratis diebus Dominicis, Festis, ubi legitimum non subest impedimentum, Absentia illegitima à Sacræ Cœnæ perceptione, quæ ter quotannis ad minimum percipienda præcipitur.

Contra Justitiam, qualis est circa causam aliquam Ecclesiasticam calumnia, contumelia, convitium, Simoniacus ambitus vel in consequendo sacro Ordine sive gradu aut Beneficio, Usura ultra ratam 10. in centenis per annum, Temeraria administratio bonorum defuncti, subornatio Perjurii, Falsum circa aliquem actum Ecclesiasticum commissum, Contemptus erga Ministrum, Detentio Legatorum ad usum vel pauperum vel quemlibet alium pium destinatorum, aut bonorum debitorum ad publicos usus Ecclesiæ, Administrationis rationem non referre, Dilapidationes Ecclesiasticorum Bonorum, ædificiorum.

Contra Sobrietatem, qualis est Incontinentia quævis. Eaque est, vel Incestus cum consanguinea aut affini intra quartum gradum exclusivè, sive juxta juris civilis computationem, vel Adulterum, tam secundum jus civile cum aliena uxor violatur, quam Canonicum ubi maritus etiam cum soluta mœchatur, vel Stuprum cum vidua corrumpitur, vel Fornicatio,

cum

cum solutus solutam violat, Spurci Sermones, Sollicitatio alienæ Pudicitiæ, Ebrietas, Matrimonium clandestinum, vel ratione Consensus Parentum vel Tutorum non adhibiti, aut loci privati, aut Testium ultra duos non adhibitorum, aut Trinundinæ Denunciationis, sive Bannorum editionis non adhibitæ per tres dies utiles, videlicet Dominicales vel Festos alios.

Addam ex Mucketo plura capita de quibus inquiritur, alia etiam pleniora & planiora ex eodem dabo. Exploratio de excessibus & defectibus Ministrorum verbi est, *an jugiter & sincere Euangelium concionentur, religiose & reverenter administrent Sacramenta*, dixisset superstitiose, *juventutem & rudiorem plebem in Catechismo instruant*, quod rarum nisi præparando ad Confirmationem Episcopalem, *ægrotantes sedulò visitent*, more quem infra videbimus, *vitam piè & sobriè instituant*, scilicet, *vestimentis gravitati suæ consentaneis induantur*, *& reliqua faciant ab Ecclesiæ Canonibus præscripta*, de quibus suis locis videmus. *De delictis Oeconomorum, utrum invigilent, ut omnes Parochiani Ecclesias suas diebus Dominicis debitè frequentent, ædes sacræ absque sordibus ab æditius seu ostiariis mundè conserventur, pecuniarum à se in Ecclesiæ usum expensarum rationem fideliter reddant, in mores hominum inquirant & scandalosos Ordinario bis in anno denuntient, ac alia sua munera sincere peragant. De delictis Ludimagistrorum, an suos discipulos Catechismum publica authoritate hunc in finem Latinè & Anglicè impressum edoceant, ad Ecclesiam sacro quolibet & festivo die adducant, curent ut ibi se quietè & modestè gerant, quid ex concione quoties haberi contigerit didicerint, prælegant suis discipulis aliam grammaticam quam quæ publica authoritate fuerit approbata. Posterior inquisitio de erratis quorumlibet Christianorum est. Et primò, an delinquant in pietatem per blasphemiam, quæ est in ipsum Deum & sacram scripturam vel Dei sanctos convitium aut maledictum, temeraria juramenta, &c. idololatriam concedentem creaturæ honorem debitum Creatori, superstitionem tribuentem certis rebus & verborum aut gestuum observationibus effectus qui neque rationibus physicis aut politicis neque Dei verbo nituntur: an per sortilegium, divinationes, incantationes, veneficia legibus regni civilibus non coercita; Sepultorum in sacratis locis exhumationes, aut ipsorum sepulchrorum violationes; perjurium sive læsionem fidei coram judice Ecclesiastico, vel privato alicui in causis Ecclesiasticis præstitæ: an per hæresin, &c. schismata aut conventicula illicita ad schismata tendentia, absentiam, &c. an per contemptum baptismi, quem Miscreancie appellamus, dilationem baptismi in articulo mortis, contemptum Confirmationis Episcopalis; sacrilegium quando non est felonia, negligentiam (si patres aut matres familias sint) in non mittendis liberis & famulis suis diebus Dominicis & festis, ut à Ministris in Catechismo erudiantur donec eundem perdidicerint; contemptum & desidiam, si liberi & famuli à patribus & matribus familias missi ad Ecclesiam ut illic Catechizentur, tempore constituto non compareant: an per incuriam in non subserviendo clara voce ministro Confessionem, Orationem Dominicam, & symbolum (corpore tunc erecto) recitanti, in non subjiciendo responsa quæ in Libro communium Precum præcipiuntur, non inclinando genus quando confessio, litania, & reliquæ preces recitantur, nomen Domini Jesu quoties inter divina inciderit non congrua & humili reverentia excipiendo; in capite quando divina celebrantur contegendo, nisi ex infirmitatis causa contegatur pileolo aut rica; an per immodestos gestus in templo, obambulationes, pulsationes campanarum, risum, garritum, quemvis strepitum tempore divini cultus eum quoquo modo perturbantem;*

tem; demum quascunque in aliis rebus tunc temporis occupationes quam in verbo diligenter audiendo, & precibus devote effundendis: an per venditionem eduliorum à cauponibus & tabernariis, & quorumvis ab illis receptionem in suas cauponas & tabernas; otiosas ambulationes in cœmiteriis & porticibus Ecclesiarum quando sacra fiunt; temerariam & otiosam ratiocinationem de scripturis & rebus sacris; prophanationem dierum sacrorum & Dominicarum in publicis nundinis & mercatibus celebrandis, servilibus & manualibus operibus faciendis, officinis venditioni & emptioni destinatis aperiendis: an per convitia aut contumelias in regimen Ecclesiasticum, Liturgiam, ritus sacros, formam ordinandi in Ecclesia Anglicana; communem vitæ usum & consuetudinem cum excommunicatis dum in vivis sunt, & præsentiam in cohonestanda eorum cum mortui fuerint sepultura. Denique an per prophanationem rerum divinis usibus dicatarum, ut sacri calicis, suggesti, patinæ, mensæ Eucharisticæ, Baptisterii, & in particulari per prophanationem Templi aut Cœmiterii, quæ fit pugnis, rixis, lictorum violentiis, (quas vulgo dicimus Arrests, *) ludis scenicis, spectaculis, conviviis, tripudiis, lustrationibus militum, mercium venditionibus, & aliis negotiis secularibus. Secundò inquisitio fit, an delinquunt in justitiam per calumniam seu mendacem infamationem, fœnerationem, contumeliam qua malum culpæ, convitium quo malum pœnæ alieni objicitur in causa aliqua Ecclesiastica; an per Simoniacum ambitum, & in eo intercessum ad sacrum ordinem vel beneficium consequendum, temerariam administrationem bonorum defuncti, perjurium in spiritualibus causis & curiis Ecclesiasticis, subornationem perjurii in eisdem, crimen falsi circa aliquem actum Ecclesiasticum (ut in literis, ut loquuntur, testimonialibus, & sacrarum Ordinationum & Institutionum instrumentis) commissum; an per contemptum erga verbi Ministrum, violentas manus ei injiciendo, quibusque calumniis, contumeliis, & convitiis eum impetendo, fotum dissidiorum inter maritum & uxorem, patrem & filium aut quosvis alios, detentionem legatorum ad usum pauperum, vel quemlibet alium pium usum destinatorum; aut detentionem bonorum ad publicos usus Ecclesiæ destinatorum, dilapidationem Ecclesiasticorum Bonorum & ædificiorum, defectum utensilium in Ecclesia, ut librorum sacrorum, baptisterii, mensæ sacræ, tapetis sericæ vel alterius materiæ decoræ pro ea contegenda, cistæ ad eleemosynarum custodiam, pulpiti &c. denique an per defectum commodi nitoris & ornatus in his omnibus quæ Parochianorum expensis sunt comparanda. Tertiò quæritur, an delinquunt in sobrietatem, per incestum cum consanguinea vel affini intra gradus Levit. 17. prohibitos, adulterium &c. spurcos sermones, cantilenas, rithmos à musicis vel aliis recitatos, lenocinium & sollicitationem alienæ pudicitiæ, ebrietatem; an per matrimonium initum ante ætatem Ecclesiæ Canonibus constitutam, nempe quando mas est infra annum 14. fœmina 12. & priusquam contrahentes rudimenta religionis didicerint, matrimonium clandestinum vel ratione consensus parentum aut Tutorum non adhibiti, testium ultra duos non adhibitorum, trinundinæ denunciationis non adhibiti per tres dies Dominicales vel festos, temporis & loci si non in Parochiali Ecclesia in conspectu congregationis inter horas octavam & duodecimam solennizetur.* Possent & plura enumerari, quæ habentur in Articulis, de quibus inquirebatur in Diœcesi Glocestrensi & Bristoliensi anno 1594. Londinensi anno 1589. & anno 1601. Wintoniensi anno 1603. Sciendum est primum, non omnia Delicta Canonica supra enumerata esse aut in Articulis illis. Sunt multo plura, quæ ad jurisdictionem Ecclesiasticam spectant, ut furtum, homicidium, Sodomia, polygamia, &c. Nam licet de iis judicet Magistratus, nihil prohibet Ecclesiam etiam suo fungi officio, præsertim cessante aut remittente Magistratu. Nam quandiu magistratus non procedit ad pœnam mortis, exilii, relegationis, aut similem pœnam, quæ impediat reum ne coram Senatu Ecclesiastico compareat, debet reus Censuris Ecclesiasticis castigari, &

ad veram resipiscentiam, si fieri possit, revocari. Idem delictum potest esse utriusque fori, Civilis nempe & Ecclesiastici, objectum; nec tamen unum detrahet jurisdictioni alterius. Etsi fur in foro civili cogatur ad restituendum quadruplum, non tamen absque explorata resipiscentia admittendus ad Sacramentorum perceptionem, sed ejiciendus donec resipuerit, ne Ecclesia fiat spelunca furum & latronum. Distinctio delictorum in Ecclesiastica & Laica efficit etiam, ut negligentiores sint Magistratus in castigandis quibusdam criminibus, quæ Lege Divina capitalia esse debebant, ut adulterii, incantationum &c. Enumerantur hìc quædam delicta, de quibus rarò aut nunquam formantur Articuli ad Oeconomorum informationem: & ostenditur in supra dictis potius, quòd sint hæc omnia Ecclesiæ jurisdictioni subjecta, quàm quòd de iis omnibus inquirant in visitationibus suis Episcopi. Plures aut pauciores pro ipsorum arbitrio formantur Articuli de delictis, quæ ab Oeconomis & Testibus Synodalibus detegenda sunt & denuncianda, prout patet ex collatione Articulorum in Visitatione Dioecesis Glocestrensis, Londinensis, Wintoniensis, quorum supra memini. Articulos formant plerosque de delictis contra Canones de Conformitate, ut detegant & denuntient si Minister celebraverit sacram Cœnam absque genuflexione, baptizaverit absque signo Crucis, mutet aut omittat quid in Libro Precum publicarum, dum celebrat Divina, num recitârit Litaniam diebus Mercurii & Veneris, num inter Liturgiæ publicæ celebrationem Superpelliciis utatur, num diebus Dominicis tempore Divinorum festos, vigilias, dies carnisprivіales, in sequentem septimanam incidentes populo denunciârit, num excommunicatos aut absolutos in ipsorum Curiis denunciârit, num in publicis precibus memoret omnes Titulos Principis, num admiserit ad sacram Cœnam Excommunicatum immeritò in ipsorum Curiis, num precetur pro Archiepiscopis & Episcopis, num Rogationum diebus peragraverit limites Parœciæ & cantaverit Psalmos 103. & 104. cum Suffragiis, Litania, & Homilia, præscriptis in hunc usum, de quibus omnibus & plerisque aliis videbimus infra in Officio Presbyterorum & Diaconorum. Item si ex populo aliquis diebus Dominicis, relicta parœcia ubi est mutus & miser Curio, profectus fuerit in aliam parœciam auditurus concionatorem, si non subservierit clara voce ministro Confessionem, Orationem Dominicam, & Symbolum (corpore tunc erecto) recitanti, non subjiciendo responsa quæ in Libro communium Precum præcipiuntur, si non inclinârit genua quando Confessio, Litania, & reliquæ preces recensentur, si nomen Domini Jesu, quoties inter divina inciderit, non congrua & humili reverentia exceperit, si dies festos operibus manualibus & servilibus aut apertis tabernis prophanârit, an prophanârit cœmiterium, an convitia aut contumelias effutiverit in regimen Ecclesiasticum, Liturgiam, ritus sacros, formam ordinandi in Ecclesia Anglicana, an ineat societatem cum excommunicatis ipsorum Curiis, an non communicârit geniculans. Denique in quacunque re se læsos fore existimant, aut Hierarchiæ suæ dignitatem imminui, de ea diligenter inquiri volunt. Adulterii, & incestus, aut scortationis, & similium delictorum reos etiam, fateor, detegendos curant, & quidem seriò, non tamen sincerè, nempe ut citentur, & res clàm transigatur adhibita quandoque pro forma Purgatione Canonica, aut Commutata Pœnitentia; nam ad publicam & solennem Pœnitentiam rarò adiguntur. Quod ad Blasphemiam in Deum, in Scripturam, prophanationem Sabbathi, Simoniam, & alia multa, dicis causa tantùm supra enumerata sunt. *Graviora peccata vel omnino non castigantur, ut blasphemia, usura, ebrietas, &c. vel leviusculè, ut puta lodice lanea aut linteo velamine, ut adulterium, scortatio: & quæ non sunt vera delicta, ut si quis non fuerit conformis ritibus Pontificiis,* *Admonit. ad Parl.*

tificiis, si non comparuerit ad sibilum Cancellarii, Officialis, & id genus hominum, qui nullam habent citandi authoritatem, severiùs coercentur, non solum excommunicatione, suspensione, deprivatione, atque aliis spiritualibus quas dicunt coercitionibus, sed etiam exilio, carcere, opprobriis, dicteriis, &c. Ubi magis grassatur Simonia? ubi magis execrandæ blasphemiæ in Deum? ubi major prophanatio Scripturarum, quàm etiam in concionibus publicis Formalistarum, præsertim in Aula? Et Episcopis cordi aut curæ est scilicet sanctificatio diei Dominicæ, *qui cum in strictiorem illius observationem, uterque Senatus Parliamenti superior & inferior consensisset 27. Elizabethæ, reluctatum est à nullis magis quam Episcopis, qui etiam authores fuerunt, ne Regina legem de ea re ferret.* Possem addere & recentiora de eadem re exempla. Si singula quæ supra enumerata sunt percurrerem, videret lector, non aliter hîc recenseri delicta, quam apud Canonistas & Summistas pontificios, ubi plenior est enumeratio, ad ostentationem nempe, & fucum. Duo sunt genera delictorum quæ non negligunt, nempe quæ Hierachiam lædunt aut reliquias Papatus violant, vel quæ lucrum sibi & Curiis suis afferunt. *Sed cum hæc Constitutio*, inquit Lindvodius, *nihil lucri temporalis importare valeat in bursis Prælatorum, pauci sunt vel nulli qui eam exequantur, cum tamen & communiter Prælati circa observantiam illarum constitutionum multum invigilent, quarum prætextu pœnæ aliquæ pecuniariæ à subditis levari possunt, prout aliàs notatur in constitutione Othonis, &c.* In indice sic habet; *Vigilare non curant Prælati quamplures, ut observentur statuta nullam utilitatem bursalem inducentia.* De Genevensium disciplina contrà testimonium præbet Bodinus in Methodo Histor. *Quorum illud*, inquit, *laudabile est, si quid uspiam gentium, quodque rempublicam efficit, si non opibus & imperii magnitudine, certe virtute ac pietate florentem: illa nempe Pontificum censura, qua nihil majus aut divinius cogitari potuit ad coercendas hominum cupiditates, & ea vitia quæ legibus humanis & judiciis emendari nullo modo possunt. Hæc tamen coercitio in Christi normam dirigitur, latentèr primùm & amicè, deinde paulò acerbiùs, tunc nisi pareas sequitur interdictio sacrorum gravis & efficax, interdictionem animadversio Magistratus. Ita fit ut quæ legibus nusquam vindicantur, illic sine vi ac tumultu coerceantur. Igitur nulla meretricia, nullæ ebrietates, nullæ saltationes, nulli mendici, nulli otiosi in illa civitate reperiuntur.*

Assertor Politiæ Ecclesiast. verè Christianæ p. 187.

Provin. l. 3. Tit. de Vita & Honestat. Cleric. Cap. Ut clericalis verbis vigilanter.

Hactenus vidimus capita, de quibus juxta Canones suos Visitatores Episcopi in triennalibus Diœceseωn suarum visitationibus instituunt explorationem; jam videndum quo ordine progrediuntur, ut illa si fuerint contra Canones perpetrata detegant, aut quibus mediis exquirunt. *Primum Episcopus per sua scripta significat omnibus verbi Ministris, Oeconomis, Testibus Synodalibus trium vel quatuor Decanatum (tota enim Diœcesis plures Decanatus complectens adeo ampla est ut omnes omnium Decanatuum Ministri, Oeconomi, Synodales Testes commodè uno loco & simul interesse nequeant) ut statuto die & hora in aliqua primaria horum Decanatuum Ecclesia compareant. Cum autem tempore & loco indictis Episcopus cum suo Cancellario seu Vicario & Archidiacono suo assistentibus ac reliqui ad comparendum moniti convenerint; post effusas apud Deum preces, & concionem ab ipso Episcopo aut exercitato aliquo Theologo habitam*, qualis Formalista ille qui in visitatione quadam Dunelmensis Diœceseos dixerat, Papam esse legitimum Petri successorem, &c. *de mutuis Pastoris in gregem & gregis in Pastorem officiis, omnes coram Episcopo in eminentiori Ecclesiæ parte sedenti se sistunt. Tum Episcopus brevi commemorat Oeconomis & Testibus Synodalibus, quinam sint præcipui defectus, & quæ crimina quibus detegendis debent sedulò & fideliter operam suam navare, quam arctum sit coram Deo conscientiæ vinculum solenne illud juramentum, quo sacro codice manu apprehenso & ore deosculato sanctè spondent se, tanquam Deum continuò præ oculis habentes, absque odio, favore, spe, metu,* omni-

Mucket. de Pol. p. 325.

omnique pravo affectu, cum ardenti zelo ad promovendum pietatem, (dixisset ad explendam sitim Curiæ) *& impietatem extirpandam*, (dixisset sinceritatem & puritatem religionis exterminandam,) *omnes infra suas parœcias delictorum supra enumeratorum*, non nisi in articulis ipsis oblatis digestorum, *aut facti evidentiâ, vel probabilibus indiciis, aut vehementi suspicione, aut publica fama, reos Ordinario suo detecturos & denuntiaturos.* Juratos habent Corycæos ad exploratores Oeconomos & testes Synodales, ut duo illa delictorum genera de quibus supra dixi per eos exquirant, sæpissimè tamen perjuros, ut fatetur ipse Mucketus cum ait Presbyteros ab Eucharistiæ perceptione repellere debere, donec resipuerint, *Oeconomos & testes Synodales in criminibus Ordinario retegendis nefariè perjurios.* Ordinariorum appellatione comprehenduntur non modo Episcopi, sed etiam alii inferiores Prælati, seu quilibet habens jurisdictionem ordinariam. Pergo. *Deinde alloquitur verbi Ministros ut cum Oeconomis & testibus Synodalibus in criminibus retegendis operas suas velint communicare, & si hi in suo officio præstando, præ timore potentium aut incuria, fuerint remissiores, ipsi illa deferant castiganda.* Poscit opem & subsidiariam operam Ministri ad denuncianda, sed non ad castiganda, delicta; imo præcipua denunciationum cura incumbit Oeconomis & testibus Synodalibus, non Ministro qui, sicut illi, non adstringitur juramenti vinculo: imo sæpius Oeconomi ipsius Ministri delicta contra impios & impuros ipsorum canones & ritus denunciant. Hortatur præterea & monet Ministros ut officio suo fideliter fungantur, ignaros instruendo, immorigeros redarguendo, hortando segnes, reducendo errantes, confirmando infirmos, consolando afflictos &c. Cum tamen eorum plerique ad hæc munera tam apti sint quam bos ad volandum; miseri Curiones qui vix intelligunt quæ legunt ex præscripta liturgia. *Atque his, ita summa*, affectata, & vix quidem affectata, *cum pietate & gravitate, peractis, & certo die præstituto, quo verbi Ministri, Oeconomi, Testes Synodales, suas delictorum detectiones Episcopo vel ejus Vicario monentur deferre; solvitur hic sacer* (quia auri sacra fames) *consessus. Postquam autem tempore designato delinquentium nomina & habitationes secundum juris formulas Episcopo delata fuerint, illos accersit, & quorum erratorum accusantur judicat. Quæ si agnoscantur & leviora sunt, delinquentes ab eo animo sedato* (qui nunquam commotus) *& ex charitates*, in seipsum magis quam errantem, *affectu tantum increpantur, redarguuntur, admonentur*, quasi per ludum & jocum, *ut resipiscant & in posterum fiant cautiores*, si non castiores: *sin graviora sint*, prout ipsi eorumque Cancellarii gravitatem pensant, *nec agnoscantur, exigit ab accusatis, si fide digni & verisimile est eos non pejuraturos*, si non transegerint cum Episcopo aut Cancellario, *ut suam innocentiam præstituto juramento testentur. Quod si interposito juramento quidpiam asserere vel negare recusaverint, & ad hoc faciendum trinis vicibus solenniter rogati pervicaces persliterint, sua taciturnitate tanquam propria confessione, rei pronunciantur. Et tametsi juramento obstricti intentatum sibi crimen repulerint, tamen non dimittuntur insontes, priusquam sustinuerint canonicam sui purgationem.* Purgatio Canonica introducta est ad abolendam purgationem vulgarem. Purgatio vulgaris dicta, quæ fiebat per duellum, per candens ferrum & judicium aquæ frigidæ vel ferventis, quæ quia passim recepta erat, vulgaris dicta est. Canonicæ purgationis ordinem sic describit Mucketus. *Episcopus seu ejus Vicarius imperat reo ab Oeconomis denunciato, ut ad purgandum se à crimine sibi objecto die statuto ad Judicii locum redeat & secum afferat compurgatores quatuor, sex, vel octo, secundum judicis arbitrium pro loci distantia & delicti aut personæ qualitate eorum numerum æstimantis, spectatæ probitatis viros sibi vicinos, suamque vitam exploratam habentes, qui illum ab hoc delicto immunem esse juramento suo confirment. Interea Episcopus Ministro Parochiæ, cujus reus est incola, præcipit, ut per sex ad minimum dies ante tempus purgationi*

P. 344.

De Politia pag. 327.

gationi destinatum, hoc suum mandatum publicè in Ecclesiis, dum sacra celebrantur, notum faciat omnibus suis parochianis; indicans iis tum compurgatorum, tam rei nomina, diemque purgationis: ut si aliqui sint contra hanc exceptiones prolaturi, illas Episcopo ejusve Vicario, tempore constituto, exhibeant. Tandem cum compurgatores una cum reo comparuerint, & iis Oeconomorum detectiones cum singulis illarum circumstantiis clarè fuerint patefactæ, & reus forti animo & constanti juramentum veritatis præstiterit se non commisisse crimen sibi intentatum, compurgatores etiam juramentum credulitatis apposuerint, quod conscientia sua persuasissimum habeant, eum verum jurasse, subinde habetur insons. Verum si reus nullos compurgatores queat comparare, aut duntaxat legitimis exceptionibus expositos; sententia judicis reus decernitur: & ad tempus, si crimen ejus fuerit publicum totamque Ecclesia offenderit, excommunicatur; eique per excommunicationem humiliato (ut Ecclesiæ satisfiat & palam constet illum resipuisse) infligitur publica pœnitentia, quæ cum magis fuerit solennis his ritibus peragitur. Vide supra ritus solennis pœnitentiæ. Obtinuit olim, ut ait Ivo Episcopus Carnotensis Epist. 206. ut fieret Purgatio Canonica ejus tantum juramento, qui pravæ alicujus suspicionis macula laboraret. Postea illud in usu cœpit esse, ut & compurgatores adhiberentur, qui jurati testimonium dicerent de innocentia rei & exceptiones ejus adfirmarent Id fieri dicitur adsumpta manu tertia, quarta, vel septima, ordinis sui, id est, ut qui ad purgationem cum reo admittuntur, ejusdem gradus sint, ordinis, & conditionis. *Manus vero mentio fit κατὰ σχῆμα, quia, tactis sacrosanctis Euangeliis, quasi manu juratur.* Quando reus Purgationem Canonicam sustinere velit, quales sibi comparet compurgatores vidimus supra in Barroi testimonio. Sed de Purgatione Canonica dicendi occasio recurret prope finem Capitis.

Chassan. Parat. in Decret. l. 5. Tit. 34.

Episcopi Anglicani non visitant singulas Ecclesias particulares seu parœcias: sed ut supra dixit Mucketus, convocatis trium aut quatuor Decanatuum Oeconomis, testibus Synodalibus, & Ministris, generali in delicta inquisitione utuntur, & quidem singulis tantum trienniis. At Episcopi Gallicani visitant singulas quotannis. *Præcipuum hoc Episcopalis officii munus est, vultum pecoris sui agnoscere, & super greges suos considerare. Quotannis itaquè singulas, & sibi subditas & alias etiam exemptas, quarum visitatio facultate sibi à sacris Canonibus concessa, eorum curæ incumbit, Ecclesias Episcopi visitent. Quæ anno perfici non poterit, in sequentem visitatio prorogetur.* Sic decretum in Concilio Tholosano anno 1590. In Burdegalensi anno 1582. decretum, *Quod si eam totam propter ejus latitudinem peragrare non possint, saltem majorem ejus partem lustrare curent, ita tamen ut biennio compleatur.* Idem Decretum in Concilio Rhem. anno 1583. In Concil. Trident. Sess. 24. c. 3. de reform. ut quotannis visitent & intra biennium suæ diœceseos visitationem absolvant. Præterea Episcopi licèt opima habeant beneficia, & amplos reditus, quibus sustinere possunt onera sui muneris, tamen visitationibus annexum habent salarium quoddam, quod procurationem vocant; quia scilicet, *Nemo tenetur beneficium facere de proprio vel propriis stipendiis militare.* Sic milites isti mercenarii stipendio plusquam liberali conductu non militabunt, nisi numerato pro singulis fere militiæ actibus stipendio. Primum quidem institutum est, ut visitatori ejusque comitibus annonæ, cibaria & pabulum jumentorum præberentur ab Ecclesia quam visitabat procurationis nomine die illo quo visitabat; & canonibus cautum est ne graviori essent oneri Ecclesiis eas obeundo. *Grave nimis esse dignoscitur, quod quidam Prælatorum ita in procurationibus graves existant, ut interdum Ecclesiastica ornamenta subditi exponere compellantur, & longi temporis victum brevis hora consumat. Quocirca statuimus, quod Archiepiscopi parœcias visitantes, pro diversitate provinciarum & facultatibus Ecclesiarum, 40 vel 50 evectionum numerum, Episcopi autem 20 vel 30, Cardinales 25*

Eschelli Decret. Eccles Gallic. Pag. 864.

Pag. 853.

Decret Lib. 3. Tit 39. Cap Cum Apost.

nan-

nunquam excedant; Archidiaconi vero 5 vel 7, Decani constituti sub Episcopis duobus equis contenti existant. Nec cum canibus venatoriis & avibus procedant, sed ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quærere videantur. Nec sumptuosas epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honestè & competentèr illis fuerit ministratum. Sic decretum in Concilio Lateranensi. In Concilio Tholosano anno 1590. decretum in hunc modum. *Episcopi in visitatione sint modesto equitatu famulatuque contenti. Qui plures quam qui pro dignitate Episcopi sufficiunt equos hominesve secum duxerint, eos illi propriis sumptibus alant. Duo tantum mensæ fercula etiam jubeant apponi. Inferiorum visitatorum comitatum, pro temporum, locorum, personarumque ratione definiant.* Postea plerisque locis cibariorum & annonæ vice data pecunia procurationis nomine. *Fælicis recordationis Gregorius Papa X. prædecessor noster*, inquit Bonifacius VIII. *prohibuit in Concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente. Verum quoniam rerum experientia nos instruxit ex tam personis visitantibus quam locis Ecclesiis visitatis multa incommodorum dispendia provenire; concedimus ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alii quibus ex officio competit visitare, à volentibus Ecclesiarum & locorum visitatorum Rectoribus seu Personis, pecuniam licitè recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationes personaliter exercebunt: adjicientes quod non liceat visitanti, nisi unam procurationem recipere una die, sive unum locum visitaverit sive plura, etiamsi locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem integram persolvendam, cum eidem sufficere debeat, ut temporalia metat à locis personaliter visitatis pro diebus quibus eis spiritualia subministrat. Ratio autem*, inquit Lindvodius, *quare visitans plures Ecclesias uno die non recipiet nisi unam procurationem est, quia visitatio est principale, procuratio accessorium, ideo visitationi unius diei non debet accedere procuratio plurium, nec convenit, quod accessorium sit majus suo principali.* Episcopi Anglicani plures imo circiter quadraginta Ecclesias visitant uno die, uno loco, & tamen non unius, sed omnium & singularum procurationes exigunt. *In Anglia communis usus habet*, inquit Lindvodius, *ut nomine procurationis Archidiaconus recipiat in pecunia 7 solidos & 6 denarios, hoc est pro seipso, & equo suo 28 denarios, & pro quolibet alia evectione cum suo sessore 12 denarios; ubi vero consuetudo summam procurationis non limitat, recurrendum est ad ea qua habentur in Extrauaganti Benedicti quæ incipit Vas electionis.* Piacesius in Praxi Episcopali ait, quod *munera qualiacunque, & quomodocunque illa offerantur, recipere non potest, ne quidem comestibilia, ut secum asportet. Neque Cancellarius, Auditor, vel Notarius Episcopi recipere quicquam potest à visitatis pro scriptura processus visitationis. Neque tenentur visitati præstare vecturas equorum neque ferraturas pro equis visitatoris. Procurationem tamen sive alimenta illius diei quo visitat pro ipso & suo comitatu visitati providere obligentur. Non epulæ autem sumptuosæ, sed victus frugalis pro temporis necessitate quo visitatio expeditur, & non amplius dari debet. Et non nisi pro moderato comitatu qui viginti vel triginta evectiones excedere non debet. Et quidem hic numerus comitatus in locis abundantibus reditibus sustineri posset; aliæ autem Ecclesiæ pauperes quæ tanto numero sustentando sufficere non possent, ultra suas vires gravari non debent, Cap. Illud te 10. quæst. 3. sed si una non sufficiat ad sustentationem duæ vel tres vel etiam plures unam procurationem componunt, Cap. Procurationes, De censibus. Liberum est etiam visitatis, si velint, pecunia redimere procurationem: Visitator tenetur recibere in ea specie qua oblatæ, Cap Fælicis de Censibus.*

Visitationum utilitatem & necessitatem pene incredibilem cum Zeppero agnoscimus, & gradus illos qui Synodorum vel conventuum gradibus respondent; domesticas per Consistorium ejusve Deputatos visitatores; Consistorii per Classeorumve

Bochellus pag. 864.

Decret Lib. 3 Tit. 20. Cap. 3.

Provinc. Lib. 3. Titt. de Censib. Cap. Quamvis verb. Canones.

Ibidem.

Part. 2. Cap. 3. p. 255. 256.

De Polit. l. 3. Cap. 12.

rumve Deputatos; Classium per Synodum particularem seu Provincialem ejusve Deputatos; Synodi particularis per Nationalem ejusve Deputatos: modo ne pauci Deputati ultra inquisitionem excessuum & defectuum procedant ad correctionem & censuras, sed renuntient deputantibus. Nam illud esset emittere temporarios quosdam Episcopos. Sed in Ecclesia Anglicana nulla talis conventuum subordinatio, & proinde nec quæ ei respondeat visitationum. Archiepiscopi, Episcopi, Archidiaconi hanc omnem potestatem sibi vendicant. Non visitant singulas Ecclesias, prout secundum veteres Canones debent, nisi necessitatis coëgerit duas tresve aut plures una vel duo die visitare, sed 40. uno die uno loco per Oeconomos & testes Synodales. Non singulis annis, sed singulis trienniis, non ut inquirant tantum & referant ad Senatum Ecclesiasticum, sed ut ipsi corrigant per se aut suos Officiales: nec tam ut corrigant quam ut variis artibus nummos corrodant; proinde, ut audio, apud Anglos usurpatur istud, dicterium in visitantem; venit Episcopus ad comparandum sibi aurum. *Quis mihi det ut videam Ecclesiam Dei sicut in diebus antiquis, quando Apostoli laxabant retia in capturam, non auri, sed animarum;* dicit alicubi Bernardus de Considerat. ad Eugenium. Denique non est necesse ut per se visitent, possunt per alios. *Ut quod quidam ait, A bove majori discat arare minor. Minores non tantum Episcopi sed & Archidiaconi, eorumque male Officiosi (absit verbo invidia, nam de malis loquor, quæ plurima turba est, non de bonis quorum utinam major esset multitudo,) eorum inquam Officiales & Vicarii plerunque, dum Diœceses & Parœcias obequitant, non tam facinorosos & criminum reos pœnis & correctionibus à vitiis deterrent, quo fine peregrinationes hujusmodi olim fuerunt jure Canonico ordinatæ, quam pecunia præsenti & numerata titulo procurationis, ne dicam fictitiæ jurisdictionis, emungunt, & exsugunt tum clericos tum laicos,* inquit Espencæus in Epist. ad Titum. Visitantium retia declinare non possunt Ludimagistri. Oportet omnes singulis visitationibus ostendere facultatem concessam erudiendi pueros; & licet nihil inerit vitii, oportet novo salario redimere *inspeximus* illud seu *approbamus.*

Mucket. p. 322. Hæ sunt publicæ & magis generales per totam Diœcesin inquisitiones, sunt & *Episcopales* in Ecclesia Anglicana *Visitationes Cathedralium Ecclesiarum & Hospitalium, quæ sunt tanquam privatæ*, inquit Mucketus. De Ecclesiarum Cathedralium Visitatione licèt nihil legimus, facile tamen conjici potest, eundem servari ordinem qui apud Pontificios; Inquirunt apud Pontificios, an quilibet officium suæ præbendæ annexum exerceat? num Prælati & Canonici ad pulsum campanæ soleant congregari? num in admissione ad possessionem Canonicatuum Præbendarum vel Distributionum accipiant deductiones aliquas ex fructibus, solutiones, donativa, seu jucundos ingressus, vel si quo alio nomine vocentur? professionem fidei num exigant à recipiendis? num distributiones quotidianæ sint sufficientes, an ita tenues ut verisimiliter negligantur? an juxta præscriptum juris dividantur, &c. similia? vide Piacesium: & his similia Anglicani, de quibus infra videbimus. Hospitalium & Curiarum Visitatio etiam similis est. Sed ne Visitator subditis exhibere medicamenta salutis se velle præ se ferens, præbeat mortis exempla; prius familiam suam reformare, mores suos & domesticorum ad præscripta puriorum Canonum componere debet. Nam ipsius familia est quasi in speculo posita ut sit magistra publicæ disciplinæ. Legant Præsules Anglicani Caput Primum de Reformatione Sess. 25 Concil. Trident. *Optandum.*

Sequitur Episcoporum Contentiosa circa causas Ecclesiásticas Jurisdictio, ubi judicium redditur in invitum. Non enim sponte comparet Reus, nec libenter expectat judicis sententiam, ideo dicitur Reus *pars fugiens.* Sunt autem Causæ, vel Civiles, vel Criminales.

Con-

Contentiosa Jurisdictio, in qua considerantur, vel Personæ, vel Res judicatæ, vel Judicia ipsa.

Personæ in judicio versantes; Judex, isque vel Ordinarius ipse, vel Surrogatus ipsius; aut Partes, Actor & Reus: hique litigant, vel per seipsos, vel aliorum, Consilium, ut Advocatorum, Operam, ut Procuratorum.

Res Judicatæ, eæque sunt vel Publici, vel Privati interesse.

Publici, vel Interesse, vel Vindictæ; Interesse, ut pro contributione ad Reparationes, in Ecclesiæ fabricam, aut Cœmiterii maceriam, insumendas; vel acquisitionem alicujus rei, quæ desideratur in Ecclesia. Vindictæ, pro delicto, vel contumelia, Ecclesiasticis puniendis.

Robertus Winchelsee statuit, ut Parœciani suis sumptibus compararent *legendam, antiphonarium, graduale, psalterium, troperium,* librum sequentiarum, *Ordinale, missale, manuale, calicem &c.* Item repararent *clausuram cœmiterii, & navim Ecclesiæ tam interius quam exterius, tam in imaginibus quam fenestris vitreis, item libros & vestimenta, quando opus erat reparatione.* Sic in Constitutionibus anni 1604. statutum, ut Ecclesiarum & Capellarum omnium Oeconomi & Inquisitores sumptibus Parochianorum comparent Librum Publicarum Precum, Biblia amplissimi voluminis, Homiliarum Libros publica authoritate approbatos; ut Baptisterium ex lapide in loco antiquitus usitato statuatur; ut Mensæ in usum sacræ Cœnæ conserventur, & subinde reficiantur, & tempore divini cultus operiantur Tapete ex Serico, sive ex alia quæ per loci Ordinarium decora & congrua judicabitur materia; ut Decalogus pingatur in orientali parte Ecclesiæ; ut Ecclesiæ sartæ tectæ conserventur. Ecclesiæ fabricam reficiendam, sarta tecta conservanda, necessaria & commoda utensilia comparanda probamus: sed ubi quarta Bonorum Ecclesiasticorum pars, quæ fabricis reficiendis destinata erat, primum & navi & cancello, jam ne quidem cancello reficiendo plerisque in locis reservata? *Hæc reparatio,* nempe Cancelli, *de jure communi pertinet ad eum, qui recepit quartam illam, quæ ab antiquo assignata erat fabricæ Ecclesiæ,* 12. *q.* 2 *quatuor; & sic de jure communi pertinet ad Rectorem, qui habet ipsam quartam, non autem parochiano,* 10 *q.* 3. *c. unio: consuetudo tamen transfert onus reparationis, saltem navis Ecclesiæ, in Parochianos, & similiter cancelli quandoque, sicut satis constat in civitate Londinensi in multis Ecclesiis; & hanc consuetudinem servare debent compelli Parochiani. Secundo concludit, quod in casu dictæ consuetudinis Parochiani debent contribuere ad fabricam secundum portionem terræ quam possident & numerum animalium quæ tenent & nutriunt intra Parochiam,* inquit Lindvodius. Sed unde orta consuetudo, nisi ab Ecclesiasticorum & præsertim Episcoporum inexplebili avaritia, ad luxum & splendorem omnia bona Ecclesiæ absorbentium, & populum novis oneribus prementium?

Lindwode Provinc. Tit. de Ædificand. Eccles.

De Officio Archidiacon. c. Archidia.

Privati Interesse, versaturque in Causis, vel Matrimonii, vel Suc-

Successionis in bona, vel Ecclesiasticorum Jurium.

Matrimonii, vel per Actionem, Directam, aut Contrariam; Directam, estque Matrimoni. 1 Conciliandi, veluti quando agitur, ut juxta contractum celebretur & consummetur matrimonium, post celebrationem præstentur obsequia mutua conjugalia: Contrariam, veluti quando intendimus actionem jactitationis matrimonii contra eum, qui falso jactitat contractum matrimonialem intercessisse in præjudicium nostrum. 2. Supportandi, veluti quando post nuptias agitur pro pecunia in dotem cum sponsa promissa. 3 Dissolvendi, ob 1. Præcontractum alterutrius cum altero matrimonialem. 2. Frigiditatem perpetuam & incurabilem. 3. Consanguinitatem, vel affinitatem, vel per concubitum licitum vel illicitum. 4. Adulterium, cum quis violat thorum alienum aut suum. 5. Nimiam sævitiam, in quo casu fit à thoro & mensa, non à vinculo, separatio.

De Politia Eccles. Angl. pag. 331.

Ad Actionem Directam refert Mucketus jus, quo petitur ut *post celebrationem, quando alter conjugum alteri vi vel dolo aufertur, ut restituatur, & humanius tractetur, & ei præstentur obsequia conjugalia.* Ad Matrimonium supportandum, *quando post nuptias agitur de legitimis vel illegitimis natalibus &c. Ad matrimonium dissolvendum quoad præsuppositum vinculum; ob defectum consensus, ex metu, ex ætate infra* 14 *maris &* 12 *fœminæ annos, vel ex personæ ignorantia; ob præcontractum alterutrius cum altero matrimonium; ob frigiditatem perpetuam & incurabilem, consanguinitatem vel affinitatem contractam per concubitum licitum aut illicitum. Ultimo ad Matrimonium separandum secundum thorum & mensam, vel propter adulterium, vel propter nimiam sævitiam: & in separatione ex hac posteriori causa peracta, agitur ad comparandum alimoniæ sumptus, quibus uxor, in quam sævitum est, se sustentet.* Contractus Mixtus est, partim Divinus, partim Politicus, qui non, ut alii contractus, sola contrahentium voluntate, sed imprimis Dei ipsius interventu & authoritate sancitur, & proinde non est locus dissolutioni ex sola contrahentium voluntate, sicut in aliis contractibus. Cum igitur sit partim Divinus, causæ etiam matrimoniales ex parte ad forum Ecclesiasticum pertinent. Nam in conciliando matrimonio cavendum ne contrahatur inter gradus prohibitos jure Divino, alioqui incestuosis pollueretur Ecclesia. Licèt igitur cessaret Magistratus aut etiam permitteret matrimonia intra gradus prohibitos jure Divino, non debet connivere Ecclesia, aut ferre in suo cœtu talia membra. Fungantur judices Ecclesiastici officio suo; ejiciant ex Ecclesia quos non possunt ex Republica. Quod de conciliando & contrahendo matrimonio, idem de dissolvendo dicimus. Nam absque legitima causa in verbo præscripta non sunt approbanda Divortia. *Sed quorsum hoc ad Officiales, Promotores, Procuratores, totam denique illam porcorum colluviem quæ Ecclesiam Dei jam pridem devastat? quorsum hoc ad illa non Ecclesiæ tantummodo Christianæ, verum etiam universi mundi, dedecora?* Quatenus autem hic contractus ad societatem humanam spectat, Civilis est. *Sed rursus quum contractus iste, ut paulo ante dixi, vel maxime ad socie-*

Beza de Repudiis & divortiis prope finem.

societatem humanam pertineat, plurimaque merè civilia in controversiis conjugalibus incidunt, ut quæ ad jus dotium, ad donationes mutuas, & plurima ejusmodi spectent; atque adeo plurimum intersit reipublicæ rite aut minus ritè ex verbo Dei conjunctos aut postea separatos, auctoritate quoque magistratus divinarum etiam legum custodis vindicisque cognosci: jure certe suo non tantum prophani, verum etiam Christiani & religiosi, Principes leges de conjugiis posuerunt passim extantes & ex eis civiliter judicarunt. Apud Anglos eadem jurisdictio in causis matrimonialibus, quæ apud Pontificios, confusa & mixta, partim Civilis, partim Ecclesiastica. Cosinus de rebus datis vel promissis ob causam matrimonii affirmat, quod ad Ecclesiasticam jurisdictionem spectant. Citat Bractonem idipsum asserentem. *Sic de rebus datis vel promissis ob causam matrimonii principaliter: & sic de rebus quæ accidunt matrimonio, ut si pecunia promissa fuerit ob causam matrimonii; quia ejusdem juris id est jurisdictionis esse debet accessorium cujus est principale.* Ac si jurisdictio de causa principali nullo modo spectaret ad Ecclesiasticum Magistratum; aut separari non possint accessorium & principale. *His exceptis conditionibus*, nempe Monogamia, insolubilitate, & erga proprium sanguinem cognationisque gradum aliquem reverentia, *jam contractus matrimonii, ut contractus est & sane humanus corporeus & totus in genere rerum temporalium, civilis est, & civili omnino subjectus potestati: ac proinde in multis aliis conditionibus & circumstantiis per ipsam civilem potestatem est regulabilis*, ait Spalatensis. Ex matrimoniis bonorum & hæreditatum, imo etiam regnorum, dominia & successiones pendent. Excludendine igitur Magistratus à causa principali, & solis Officialibus Episcoporum vilissimis mancipiis committenda? *Quæcunque igitur sive Pontificii, sive Episcopales Canones civiliter de conjugiis, ut & de rebus fere omnibus, statuerunt, ea Christianorum omnium Principum munus est, vel suo nomine edere, si justa sunt, vel ut ab illegitimis legislatoribus sancita abolere: nedum ut ubi instaurata est pura religio, ullo modo ferri tam turpis, tam manifesta, tam denique intolerabilis ἀταξία debeat, quam Episcoporum ambitio extorsit, avaritia eorundem confirmavit, utraque aboleri jam non sinit.* Præterea judicant Officiales secundum jus Canonicum; ex eoque Divortium, etiam ob adulterium, non esse cum solutione vinculi, sed separatione quoad thorum & mensam, statuunt, unde sequitur separatos non posse contrahere novum matrimonium. *In & de republica Iudaica loquebatur Christus, in qua tam viri quam fœminæ adulterium morte expiabatur, & sic conjunx innocens ab illo conjugio penitus liber erat. Cum ergo*, ait Spalatensis, *quantum ex parte legis mortua sit adultera, etiamsi ex misericordia vivat; vir tamen ejus ita liber est, ac si facto ipso mortua illa esset.* Quæstio proposita erat de Repudio, etiam ubi nulla suberat pœna mortis, quo tamen & dimittens & dimissa liberi erant ad nova matrimonia; Christus tantum causam improbat omnem excepta fornicationis, libertatem illam non tollit. Qui de matrimonialibus causis justum tractatum & plenam dissertationem desiderat, adeat Bezæ Tractatum de Polygamia, Repudiis & Divortiis, & responsum ad Neocomensium literas Epistola 10. ubi tractatur quæstio, *an propter Lepram fieri possit divortium.* Non enim datur impræsentiarum immorari in singulis. Tantum addam pauca ex Assertione Politiæ Christianæ. *Totius controversiæ cardo vertitur præcipue in eo; num contractus conceptus fuerat per verba de futuro, cum juramento, an absque juramento. Multum sudant revolvendo & replicando ingentia volumina ad probandum vel confutandum, accipio & accipiam. Quandoque dimicant de literis & accentibus. Quantus labor in discutiendis locutionum formulis; si quis dixerit, te volo, te accipiam, mihi perplacet te accipere, nullam nisi te volo, si unquam duxero uxorem te ducam, & non directe responderit, te accipio in uxorem? Et utcunque in scripturis determinatum sit, & jure civili de consensu parentum; in Ecclesiasticis tamen Curiis obtinet*

Beza ibidem.

Apologia Part. 1. p. 26.

De Rep l. 5. C. 11. Num. 1.

Beza de Repudiis ibid.

Lib. 1 6 1 Num. 10.

Pag. 109. & seqq.

net jus Papale Canonicum, quo definitur consensus parentum esse tantum de honestate, non de necessitate; & quod matrimonia debent esse libera, & non pendere ex alieno arbitrio. Quod si matrimonium non contrahendum absque consensu parentum nec celebrandum absque legitima promulgatione, non obstante sola facultate concessa; verisimile est multorum hæreditates ob legitimorum aut illegitimorum natalium controversiam ex jure Canonico definiendam non diu, ut nunc plerumque fit, incertas fore. Non tot & tam durabiles lites orirentur inter posteros unius de jure hæreditatis & patrimonii: nec multi ex ordine equestri & Generosi lugerent quasi furto surreptas filias, neptes, pupillas. Nec foret possibile, ut ulla impetraret quatuor aut quinque diversas fatultates nubendi quatuor aut quinque maritis: nec in Ecclesiastica Curia concederetur facultas indefinita, relicto loco puro & vacuo quo quodlibet nomen inscribi possit, qua potest impetrans matrimonium contrahere cum nupta aut sorore: nec post solenniter celebratum matrimonium, & cohabitationem quatuor aut sex annorum, orto dissidio aut fastidio, prætextu alicujus præcontractus probandi per testes suppositıtios nullum decerneretur: nec cuivis, post matrimonium solenni more celebratum & ratione divortii ob allegatum præcontractum rursus dissolutum, & contractum cum eo matrimonium pro quo sententia præcontractus lata est, idque coactè per censuras Ecclesiasticas permittente eodem Consistorio, liceret post divortium 10 aut 12 annorum priorem quam habuit uxorem repetere jam etiam nuptam, quæque posset ostendere libellum testimonialem divortii ex eodem Consistorio multos ante annos emanantem. Quibus indiciis & argumentis adulterium evinci volunt, absque quibus opera perditur, horret animus vel cogitare, ait Barrous. Possent hîc multa alia referri, sed quid opus est, cum à Pontificiis Consistoriis Anglicana quis discere potest? nam qui illa nôrit & ista noverit.

Detectio. p. 253.

Successionis in Bona defuncti, Testamento condito, vel ab intestato demortui. Defuncti Testamento condito; Universalis, veluti quando agitur ad probandum vel improbandum Testamentum exhibitum; Particularis, veluti cum agitur ad Legatum aliquod consequendum. Ab Intestato demortui, idque vel proprie, cum nullum conditur Testamentum; vel per viam intestati, cum nullus est qui onus executionis testamenti in se suscipere velit. Agiturque, vel ad consequendam administrationem, vel contra temerarium administratorem. Ad consequendam administrationem, vel simpliciter, vel cum voluntate ultima annexa, ut compleatur, vel cum tutela & ad usum Minoris. Contra temerarium administratorem, qui nulla munitus authoritate sese defuncti bonis immiscet.

De Causis Testamentariis egimus supra pag. 53. 54. vide etiam pag. 286. Causas omnes Testamentarias esse propriè Civiles, non negant adversarii.

Ecclesiasticorum jurium, qualia sunt; Decimæ prædiales perfona-

sonales, Mixtæ; Oblationes debitæ pro consuetudine, vel Qualibet anni Quarta, in Baptismis, Matrimoniorum Benedictionibus, in Gratiarum actione à Puerperio, Sepulturis; Mortuaria; Impensæ ob dilapidationes ædificiorum Ecclesiasticorum per prædecessorem factas; Pensiones indemnitatis; Procurationes visitationis plerumque præstandæ; Synodalia; Salaria quædam debita ex causis judicialibus, vel judici, vel advocato, vel procuratori, vel scribæ; Extrajudicialibus, ut Curatis, Ædituis.

Denique, ait Mucketus, *jura beneficii vel acquirendi, cum præsentatum Ordinarius absque legitima causa rejicere videtur; vel retinendi contra Ordinarium aliumve quemlibet, qui beneficio ejusve possessione absque legitima causa nos spoliatos volunt; vel recuperandi contra Ordinarium, qui minus juste nos spoliasse beneficio ejusve fructibus videtur, & contra quemlibet alium qui in nostrum beneficium intrusit se propria authoritate aut prætensa Ordinarii admissione.* Decimæ personales solvuntur ratione personæ, puta ex lucro negotiationis, venationis, militiæ, vel alterius muneris sive artificii: prædiales ex proventibus prædiorum, veluti ex frugibus, fœno, vino, fructibus arborum; ex obventionibus molendinorum, locatarum ædium, & similium. Nam hæc omnia ex præscripto sacrorum Canonum Decimarum functioni subjecta sunt, ait Canisius in Summa Juris Canonici. *Sunt qui his tertium genus decimarum interjiciunt quas mixtas appellant, id est partim prædiales, partim personales; quales sunt, quæ ex fructibus pecorum, aliorumque animalium, veluti ex fœtu, lana, lacte, colliguntur. Sed commodius hæc revocantur*, inquit, *ad prædiales decimas, ubi animalia in prædiis pascuntur; at si domi porrecto pastu, ad personales referuntur; nisi forte utrinque æque pascerentur, qua specie mixtum genus constituerent.* Jus naturæ docet, non obligandum esse os bovi trituranti: & æquum est, ut qui serunt spiritualia metant temporalia & carnalia. Quis enim militat suis stipendiis? Ex puro discursu rationis seu puro jure naturali non sequitur tamen obligatio solvendi decimas. *Ratio naturalis dictat, ut iis qui pro populo laborant populus alimenta præbeat: unde enim deducimus deberi Regibus tributa, & militibus stipendia, & judicibus aliisque ministris publicis salaria; inde etiam deducere possumus deberi Sacerdotibus Decimas vel aliquid earum loco*, ait Bellarminus. *Decimas*, ait, *vel aliquid illarum loco.* Ergo decimæ non sunt determinata materia stipendii Ministrorum de jure naturæ. Præterea determinatio quantitatis multò minus est de jure naturæ. Et materia & materiæ determinatio erat imperata à Domino in Lege Veteri. Ante Legem Scriptam nullum legimus præceptum de solvendis Decimis, *Lex autem de decimis non fuit ante tempora Mosis; nec ratio dictat, ut sacerdoti dentur decem partes, sed ut detur quantum satis est ad ejus sustentationem*, inquit Bellarminus. Modus offerendi ex voto, Gen. 28. ostendit, non fuisse ex obligatione, sed ex devotione & spontanea promissione, ait Suarez. Ex gratitudine, reverentia, gratiarum actione, non ex obligatione ait Abrahamum dedisse decimas Melchisedeco. Erat igitur præceptum de Decimis non divinum morale; nam sic etiam obligasset ante legem: nec divinum ceremoniale; nam quid mysterii quæso aut significationis latet in denario numero? Si esset divinum ceremoniale, omnino cessisset; nec renovari potuisset per legem humanam. Reliquum igitur est, quod fuerit divinum judiciale quoad determinatio-

De Politia Eccles. Angl. p. 352.

Lib. 2. Tit. 26.

De Clericis Cap. 25.

Tom. 1. de Virtute & Statu Religionis.

Ibidem p.73 nem decimæ partis, *Unde in rigore & proprietate sermonis Decimarum solutio non potest dici proprie Ceremonia. Nam sustentatio ministrorum non est ceremonia, ut per se patet*, inquit Suarez. Determinatio quantitatis nullam omnino ceremoniam continet, sed instituta est ad constituendam & servandam æquitatem & proportionem inter partes populi, inter tribum Leviticam & alias tribus. Erat igitur præceptum in lege veteri de Decimis divinum positivum, non divinum morale: & proinde non obligat Ecclesiam Christianam, id est, ex vi illius præcepti, quod populo Israëlitico datum, non tenentur Christiani dare Decimas Pastoribus In Novo Testamento nullum de Decimis extat præceptum, & proinde nec jure divino Novi Testamenti obligantur vel ad materiam vel ad determinationem materiæ, sed ad legis æquitatem, nempe congruam sustentationem. Sequitur igitur, quod præceptum istud sit de jure Ecclesiastico vel Politico ad exemplum tantummodo & similitudinem juris Divini positivi in Lege Veteri. Quod ad jus Ecclesiasticum; nego Ecclesiam posse determinare vel materiam vel quantitatem materiæ. Obligantur quidem dare temporalia qui accipiunt spiritualia; non tamen debet Ecclesia præscribere singulis & singulorum posteris & materiam & quantitatem materiæ, sive sextam sive decimam sive duodecimam partem. Hæc determinatio est actus Civilis potestatis si de præcepto loquimur. Voluntariam unius aut communi consensu plurium vel omnium determinationem agnosco, & dedicationem bonorum sive mobilium sive immobilium, sed non absque multiplici cautione, nempe ne posteri aut respublica gravius detrimentum patiantur ob donationes nimium profusas, aut inde superstitiosus aliquis cultus foveatur. Cum quidam civis Carthaginensis ἄτεκνος donasset Ecclesiæ omnia quæ habuit bona, reservato, durante vita, usufructu; & postea liberis præter spem à deo donatus esset, *reddidit Episcopus*, nempe Aurelius, *nec opinianti ea quæ donaverat*, ait Author ille sermonum de tempore apud Augustinum. Tot artibus emunxit Ecclesiasticorum natio sub Papatu populum argento, & bona traxit in suum *Korban*, ut dementes & stulti putarent se liberos debita & in parentes & liberos charitate, dum modo facultates suas donarent Ecclesiæ. Merito igitur Imperatores populi donationibus limites constituerunt, ut patet Cod. Lib. 1. Tit. 5. Leg. 16. & ex statuto quod vocant *manus mortuæ*. Sed non absque gravissimo scelere tamen Magistratus Ministros, scholas, pauperes, privabit congrua & competenti sustentatione, quam vel fideles dicarunt in eum usum, aut ipsorum majores ratam habuerunt: quod tamen fit in quibusdam Ecclesiis Reformatis, ubi Pastor, præsertim ruralis, vix alere familiam suam possit. Sed missa faciamus ista omnia, & de eo quod præcipuum hic caput est, nempe de foro causarum agamus. Certum est, non posse Parochum sua authoritate per vim decimas accipere, etiamsi subditus injustè detineat, vel solutionem differat, ait Suarez; & Parochum non posse Parochiano negare Sacramenta donec decimas solverit: quia hoc esset propria authoritate illum cogere, & bonis suis, vel possessione & usu eorum, privare. Item quia illa coactio vel esset per jurisdictionem forensem & coactivam seu punitivam in foro externo, quam non habet Parochus; vel esset per facultatem quasi intrinsecam non dandi Sacramentum indignis, & hac non uti potest Parochus, nisi quando est publicum & indubitabile delictum: hic autem peccatum non est publicum, quia non est per sententiam declaratum, nec est ita indubitabile, ut sit publicum evidentia facti, quia potest quis jus aliquod prætendere. Ergo per publicam potestatem cogendi sunt solvere Decimas, qui detinent aut non solvunt. Sed adhuc manet dubium, in quo foro: non in Ecclesiastico; nam Ecclesia non potest authoritate sua determinare quantitatem bonorum solvendam: Ergo nec in foro

Ad Fratres in Eremo Serm. 52.

foro

foro suo recuperare; nam quæ civili authoritate imperantur ejusdem auxilio recuperantur. Præterea imperari possunt Decimæ magistratus authoritate, etiam Hæreticis & Excommunicatis, aliisque qui extra Ecclesiam sunt, de quibus tamen in foro suo non judicat Ecclesia. Controvertitur inter Leguleios Anglicanos, teste Cosino in Apologia, de tempore quo cœperint causæ de Decimis à foro sæculari ad Ecclesiasticum transferri. Sed de tempore non litigabimus, siquidem de reipsa constiterit, nempe ab initio non fuisse has causas fori Ecclesiastici. Bella scilicet essent litigia in Presbyterio Ecclesiæ de *Decimis lactis, de proventibus boscorum, pannagiis silvarum & cæterarum arborum si vendantur, vivariorum, piscariorum fluviorum, stagnorum, arborum, pecorum, columbarum, seminum, fructuum, & bestiarum guarennarum, ancupitii hortorum, curtilagiorum, lanæ, lini, vini & grani, turbarum in locis quibus fabricantur & fodiuntur, cignorum, caponum, aucarum & anatum, ovorum, thenitii agrorum, apum mellis & ceræ, molendinorum, venationum, artificiorum, & negotiationum, nec non equorum, vitulorum, pullorum equorum secundum eorum valorem, & omnium proventuum rerum*, scilicet quas producit terra. Hæc enim omnia enumerat Robertus Winchelsee Episcopus Cantuariensis in sua Constitutione. Quot hîc oriuntur lites? Ut quot oboli solvendi pro sex agnis aut infra, quomodo dividendæ sunt Decimæ quando oves alibi hyeme alibi æstate pascuntur, de pascuis communibus & non communibus, de sylva cædua, de arboribus thenitii id est crescentibus circa agros eosque claudentibus, quot denarios valeat vitulus, quot pullus equinus, ut ex denariorum numero pars decima abstrahatur, & innumera alia de quibus ligitatur in Curiis Ecclesiasticis. Nam Curiæ illæ vendicant sibi locum Presbyteriorum. Si igitur lites istæ non conveniunt Presbyteriis, certe nec Curiis illis quæ ipsorum locum & authoritatem sibi arrogant. Statutum 32 Henr. VIII. quod Rectores & Curiones quinque Paroeciarum Roystoni eorumque successores possint recuperare Decimas in Curia Cancellariæ. Suntne illarum parœciarum Decimæ magis temporalia bona quàm aliarum omnium paroeciarum? vel an non similiter Decimæ aliarum parœciarum in Curiis sæcularibus recuperandæ sunt? Cum sextuplicem Ecclesiasticam potestatem esse contendit Cameracensis, Sextam esse ait potestatem exigendi necessaria vitæ ab iis quibus ministrantur spiritualia. Respondet Spalatensis: *Sexta vero neque est potestas neque Ecclesiastica potestas; inquam non est, quia Concionator nullam habet vim coactivam, ut compellat laicos sibi alimenta necessaria ministrare, neque talem potestatem Christus unquam concessit Apostolis. Quando enim dixit, Dignus est operarius mercede sua, jus naturæ explicavit, æquum esse, ac omnino justum, ut qui spiritualia populis impertit, ab iis accipiat corporalia ad vitæ sustentationem necessaria. Igitur neque potestas talis potestas est, multo minùs Ecclesiastica. Nam si Ministri rerum spiritualium pro alimentis suis habent aliquam actionem, eam coram Principe rerum temporalium tractant, & ad potestatem recurrunt temporalem.* Quod ad oblationes attinet; earum natura est, ut spontaneæ sint & voluntariæ: præterea superfluæ sunt ubi ex Decimis aut aliunde Ministri Ecclesiæ commodam habeant sustentationem. Nam, ut ait Suarez, *nullus justè cogitur ut duplicatam mercedem solvat pro eadem opera; sed Parochiani illi solvendo Decimas dant stipendium & sustentationem Ministris, non tantum sufficientem sed etiam ordinariè abundantem; ergo titulo sustentationis non possunt justè obligari ad novas oblationes. Unde eo in casu, qui recipit Decimarum fructus, tenetur sufficienter Ecclesiæ & Ministris ejus providere; & Prælati tenentur solicitè curare, ut ita fiat, & ne pauperes ac fideles nimium graventur.* Denique quid sibi vult oblatio ad altare, præsertim festo ascensionis Christi? & cur magis in puerperiis, matrimoniorum benedictionibus, & exequiis, & baptismis, quam in aliis actibus & offi-

Tart. p. 8.

Lindwode. Provincial. Tit. de Decimis. Cap. Sancta.

Assertio Politica p 99.

De Rep. l. 5. c. 1. Nu. 10.

De Virtute & Statu Religion. tom. 1. pag. 63.

officiis ministerii exercendis, nisi vel ut ritus Judaicos stabiliant, aut fucatæ Simoniæ reatum incurrant? Hæ oblationes sunt potius operum & actuum pretia, quam stipendium sustentationis, quicquid dicis causa de salario seu stipendio dixerint. *Anno* 1119. *habito Rhenus Galliæ Concilio ex omnibus Christiani orbis provinciis à Calixto II. Pontifice præsente inter alia sancitum est, ut refert Andericus Vitalis Anglus S. Ebrulfi Lexoviorum Cœnobita, in Historico suorum temporum Codice autographo: Ne in baptismatis sacri & sepulturæ acceptione & infirmorum visitatione vel unctione ullum pretium exigant*; ut refert Renatus Choppinus Libro Secundo de Sacra Politia p. 339. Statutum de Mortuariis editum per Robertum Winchelsee sic interpretatus est Simon Langham Archiepiscopus Cantuariensis; *Ut videlicet si decedens tria vel plura cujuscunque generis in bonis suis habuerit animalia, optimo cui de jure fuerit debitum reservato, Ecclesiæ suæ à qua sacramenta recepit dum viveret sine dolo fraude seu contradictione qualibet pro recompensatione subtractionis decimarum personalium necnon & oblationum, secundum melius animal reservetur post obitum pro salute animæ suæ Ecclesiæ suæ hujusmodi liberandum. Quod si duo tantum in bonis decedentis exstiterint animalia, de mansuetudine Ecclesiæ exactio qualibet nomine mortuarii remittatur. Sic ergo*, inquit Lindvodius, *ad effectum quod debeatur mortuarium sufficit quod sint tria animalia unius & ejusdem generis, puta tres equi vel tres vaccæ, vel etiam quod sint duo ejusdem generis, ut duo equi & tertium alterius generis, ut una vacca. Et idem erit, si tria illa animalia fuerint trium diversorum generum* viz. *unus equus, unus bos, & una ovis.* Et in illa verba *pro salute animæ suæ*; *quæ*, inquit, *consistit in peccati remissione, quod non remittitur nisi subtractum restituatur*, de subtractione ex negligentia vel ignorantia intelligendum statutum, non de voluntaria. Hæc sunt Mortuaria illa, de quorum jure agi potest in Curiis Ecclesiasticis, quorum institutum & usum videtis; quæ autem lites & controversiæ possunt agitari in causis mortuariorum ex eadem constitutione declarativa Simonis Langham colligi potest. De Synodalibus sic Duarenus. *Postquam reditus Ecclesiæ, qui antiquitus erant communes, & ab Episcopo*, sed una cum Presbyterio, *distribuebantur, divisi sunt, & singulis ministeriis attributi; Episcopis singulis vectigal quoddam ab inferioribus Ecclesiis pendi cœptum est. Hujusmodi inprimis illud est quod in Synodo à singulis curionibus & inferiorum Ecclesiarum gubernatoribus exigunt. Nam duos solidos singuli Episcopo dare jubentur*, 10 *quæst.* 3. *cap. Illud: diciturque hoc jus vulgo Cathedraticum, quod Cathedræ id est honori Episcopali debeatur.* Dicit Fildus, Ministros inferiores Episcopo nunc procurationes tantummodò solvere. Choppinus etiam dicit, istud vectigal Francicis moribus non pensitari, nisi vel indotatæ Ecclesiæ præfectis, vel aliis ex continuæ possessionis usu honorarium hoc Episcopale corrogantibus. *Ob id Ninervensium Præsule nuper 25 asses æris deposcente à Parocho in specie Cathedraticæ erogationis, hic Senatum appellavit Abusus nomine. Tales enim indictiones nummarias intendebat Curio à patria consuetudine pendere, ac ita demum probandas, si ex prisco regionis ritu ab Hierarcha perciperentur.* Cathedraticum quandoque Synodaticum appellatur, ait ibidem Choppinus, & citat Cap. *Olim*, titul. *de Censibus* Lib. 3. Decretal. De Procurationibus supra diximus, ubi de visitatione Diœceseos egimus. *Hoc autem munus ideo procuratio vocatur, quia Ecclesias Episcopi procurant, id est curant, id est, alunt ac tuentur: sicut pueri dicuntur procurari à nutricibus, & equus à Domino apud Plautum & alios authores Latinos, qui proprie ac emendatè locuti sunt*, inquit Duarenus. Sed quàm verè ista de Episcopis dici possint, testanur Ecclesiæ. Salaria, quæ Feoda vocant, habent quam plurima, ut refert Assertor Politiæ; Feoda pro excommunicatione, absolutione, institutione, inductione, potestate concionandi, facultate celebrandi matrimonium absque trinundina bannorum, ut vocant, denunciatione, com-

De Consuetudine Cap. Statutum.

De Ecclesiæ Ministeriis Lib. 7. Cap. 5.

De Eccl. l. 5. Cap. Ult.
Chop. de Sacra Politia Lib. 2. Cap. Tit. 7.

De Sacris Ministeriis Lib. 7. Cap. 5.

Pag. 73. 79.

commutatione pœnitentiæ, relaxatione sequestrationis &c. Johannis Stratford Cantuariensis Constitutio talis habetur apud Lindvodium; *Sæva & miserabilis cupiditas adinvenit, ut pro literis institutionum Clericorum ad beneficia Ecclesiastica admissorum, & literis ordinum pro scripturarum labore ac sigillis fiant multotiens exactiones immensæ, id reprobante Canone, dicente quod sicut non decet Episcopum manus impositionem vendere, ita nec Ministrum calamum venundare. Archidiaconorum quoque & suorum Officialium, necnon & aliorum clerici*, scilicet scribentes in ipsorum officiis, inquit Lindvodius, *certificatorias* literas *inquisitionum*, quæ nempe præcedere debent admissiones ad beneficia, *super beneficiis vacantibus factas tradere renuunt, nisi prius excessivam nimis summam pecuniæ habeant pro scriptura. Nos igitur hunc abusum abolere volentes, præsentis deliberatione Concilii duximus ordinandum; quod pro scriptura literarum inquisitionum, institutionum, vel collationum, & commissionum ad ducendum, vel certificatoriis*, ipsarum nempe inductionum, *in beneficii ultra 12 denarios, pro literis vero cujuslibet sacri ordinis ultra sex denarios dicti clerici per se vel per alios non recipiant quovis modo. In cæteris*, nempe quæ renumeratione digna essent ultra scripturam, *ut puta conceptione literarum hujusmodi & aliis ipsorum laboribus*, inquit Lindvodius, *Ordinarii suis teneantur ministris stipendia constituere: pro sigillatione vero literarum hujusmodi, aut mariscallis*, i. e. qui regunt aulas Episcoporum & interiora, inquit Lindvodius, *pro introitu seu Janitoribus, hostiariis, vel barbitonsoribus (quorum officium est ordinandorum coronas aptare ut in conspectu sui ordinatoris deferant tonsuram congruentem*, ait Lindvodius) *Episcoporum, à Clericis minoribus vel majoribus ordinibus decoratis nihil omnino exigi volumus vel persolvi.* Cautum quidem in Constitutionibus anni 1597. *quod neque alia neque majora feoda ab Episcopo, Ordinario, Archidiacono, vel eorum ministris deinceps ulla de causa percipiantur, quam ea quæ ineunte hoc regnum regia nunc Majestate percipi solebant: quodque tabula quædam singulorum hujusmodi feodorum summas continens in quolibet consistorio ante festum sancti Johannis Baptistæ proximè venturum figatur, cujus exemplar manu ipsius Ordinarii subsignatum intra tempus prædictum ad Archiepiscopum transmittetur.* Item decretum, *ut citra ultimum diem mensis Maji proxime sequentem Episcopus quilibet, vel, sede aliqua Episcopali vacante, custos spiritualitatis ibidem, curet tabulam manu jus dicentis ejusque Registrarii subscriptam publicè figi, vel in loco quolibet, ubi jus ab illo dicetur, vel alias publicè in ejusdem jurisdictionis archivo, ita ut quivis ejusdem tabulæ inspiciendæ facultatem habeat; Quæ quidem tabula in se continebit separatas summas singulorum feodorum, quæ tam à judice quam à singulis aliis officiariis ac ministris ejusdem Curiæ frequentius ac usitatius ab initio regni dictæ Serenissimæ Reginæ usque ad 18 majestatis suæ annum percipi consueverunt.* Refert tamen Defensor Petitionis, aucta mirum in modum esse salaria pro sententia judicis absque ulla pauperum habita ratione: pro testamentorum probatione duplum exigitur supra summam statuti: pro apochis Executores 10 aut 20 forte post annis coguntur solvere quidam quadraginta quidam quinquaginta solidos. Initio regni Elizabethæ pro literis institutionum summa feodi una libra; jam quatuor aut quinque libræ Anglicanæ: & plerisque locis eadem summa feodi pro literis Ordinum. Archidiaconi quandoque in visitationibus suis exigunt pro Libello Articulorum 12 aut 16 quandoque 24 denarios, qui tamen vix tribus æstimandus denariis. Denique, inquit, non citò nec facile enumerari possunt excessus Curiarum Ecclesiasticarum post annum illum 1597. Nec mirum, nam *pœna cujusque Ordinarii ac Ministri majora feoda, quàm quæ in hujusmodi tabulis respectivè exprimentur, percipientis, suspensio erit per sex menses ab executione officii sui per Ordinarium suum infligenda, vel Ordinario negligente aut id facere omittente, per Archiepiscopum, qui alium delinquentis loco interim deputabit*, ut habetur in Constitutione anni 1597.

Lindwode de Censibus Cap. Sæva.

Pag. 213. 214.

Rigidi ſcilicet cenſores in Officiarios & Miniſtros ſuos ſunt Ordinarii. De Beneficio acquirendo, retinendo, & recuperando, agitur etiam in Curiis Eccleſiaſticis. Atque hæc de materia litium in foro Eccleſiaſtico; ſequuntur.

Judicia ipſa, in quibus conſiderantur, in Jus Vocatio, litis Conteſtatio, Cauſæ Cognitio, Sententia, Quæ poſt ſententiam ſunt.

In Jus Vocatio; Monitione facta præſenti in judicio per judicem; Citatione, eaque, vel Perſonaliter, vel viis & modis facta, idque vel denuntiatione vel affixione ad locum ſolitæ habitationis; Denunciatione, vel uxori citati, vel publice in Eccleſia parochiali.

Litis Conteſtatio, quæ fit; Generaliter & minus propriè, licèt magis uſitatè, cum narrata prout narrantur negantur eſſe vera, ideoque petita prout petuntur fieri non debere aſſeritur; Particulariter & propriè, quando tandem certum aliquid in quo ſtatus totius cauſæ vertitur ab uno affirmatur, ab alio negatur, unde naſcitur ſtatus controverſiæ, vel facti vel juris.

Cauſæ cognitio, quæ emergit; partim ex probatione per Teſtes, Inſtrumenta, authentica vel privata, Authentica originalia aut tranſcripta, Indicia, hæcque ſunt vel levia vel probabilia vel violenta; partim ex Exceptione contra teſtium perſonas aut dicta; partim ex horum reprobatione per alios vel majoris numeri vel fidei; partim ex Advocatorum diſceptatione de tota cauſa.

Sententia, vel; Interlocutoria quarum alia in meris terminis interlocutoriæ remanet, alia habet vim definitivæ; Definitiva, vel Abſolutoria vel Condemnatoria, vel partim Abſolutoria partim Condemnatoria.

Quæ poſt ſententiam ſunt, vel ejuſdem Executio, vel ab eadem Appellatio. Ejuſdem Executio, vel de re ipſa principali de qua controvertebatur, vel de expenſis. Ab eadem appellatio ad ſuperiorem, quæ fit vel proprie & dicitur ſimpliciter Appellatio, vel minus proprie, & fit vel per viam querelæ extraordinariæ ad Principem, vel per remiſſionem totius cauſæ, vel ad ipſum Principem vel ad ejus delegatos.

Pro-

Processum in causis civilibus dijudicandis, qualis hîc ponitur, non damnamus, tantum si tria ista observarentur: nempe; si non in Ecclesiastico sed Civili foro causæ Civiles disceptarentur; si spiritualibus censuris non abuterentur in castigandis non comparentibus, mandatis curiæ non parentibus, etiam ubi causæ sunt mere Civiles; si denique lites non nimium protraherentur. De Primo sic Spalatensis. *Quod vero nunc Ecclesia in suis Rectoribus tota pene facta terrena, posthabitis sanctis antiquis Canonibus spirituale regimen dirigentibus, ad temporalia deflexit, & ex strepitoso sæculi foro ad se terrenas attraxit tricas, legibusque mere terrenis sua implevit volumina.* Item; *Cur quæso Justinus Imperator in quadam lege C. De Episc. & Cleric. l. 41. absurdum esse asserit, imo etiam opprobrium, si Ecclesiastici peritos se velint ostendedere disceptationum esse forensium, nisi quia sciebat valde indecens esse, ut Clerici quæ ad forum spectant agitent, aut profiteantur? Improbat igitur, ac merito, in Ecclesiasticis studium Legum Civilium. Si enim solis rebus divinis debent esse intenti, verè absurdum & opprobriosum est, ut humana jura sciant, quibus temporalia agitantur, quæ à professione Ecclesiastica tota spirituali, & omnis jurisdictionis veræ experte, sunt remotissima.* Cum absurdum sit, si Ecclesiastici peritos se velint ostendere disceptationum forensium, disceptationes ipsæ forenses ab Ecclesia debent etiam esse remotissimæ. Nam nullas alias disceptationes aut causas tractari voluit Christus in foro Ecclesiastico nisi eas de quibus judicare possint Ecclesiastici. Non jussit Christus Juris Cæsarei Doctores constitui in Ecclesia ad discutiendas causas Civiles, aut Menochii, Farinachii, Mascardi, aliorumque Jurisperitorum Decisiones de præsumptionibus, probationibus, & exceptionibus examinandis afferri: sed causas Civiles earumque decisiones judicibus sæcularibus reliquit. Nihil jam dicam quomodo non modò divina sed & humana jura pervertunt, Cæsareum nimirum & Canonicum, Officiales qui sunt harum causarum judices; de quibus Capite Sequenti agemus. De secundo supra diximus, ubi de Censuris egimus. Excommunicant pro rebus levissimis, & re pecuniaria, 12 fortè denariis. De tertio inter alios querimoniam edidit Defensor Petititionis in Confutatione Oxoniensium. Nunc inquit, *Judex, Registrarius, Advocatus, Procurator, conspirarunt ad protelandum lites quæstus causa*, & ut ait propheta, Mich. 7. 3. *contorquent ærumnam.*

De Repub. l. 5. c. 2. Num. 28. Num. 26.

Pag. 219.

Atque hæc de Causis Ecclesiasticis, quas appellant Civiles; Criminales sequuntur. Crimina & delicta, de quibus judicatur, enumerata sunt superius in tabula visitationis, & in eandem observationibus. De causis Criminalibus judicium variè instituitur ordinaria Episcoporum authoritate, per viam Accusationis, Denunciationis, Inquisitionis. Per viam Accusationis; quando quis suscipit se crimen contra accusatum probaturum, & in hunc finem testes producit à judice citandos & examinandos. Per viam Denunciationis; cum Oeconomi qualibet triennali Episcopi visitatione, & per binas vices annuatim judici Ecclesiastico delicta detegunt, sed probationis onus minime subeunt. Per viam specialis Inquisitionis; contra certam personam Episcopus vel alius judex Ecclesiasticus ex officio suo inquirit in ejus delictum, vel interrogando vicinos Rei de ejus crimine & delicto, eorumque testimonia contra eum assumendo, vel sciscitando ipsum reum de suo delicto, ut illud in judicio detegatur, & detectum Censuris Ecclesiasticis castigetur. Ipsum reum interposito ad veritatem declarandam Juramento de suo delicto sciscitatur. Hæc omnia habet Mucketus. Dixi per viam specialis Inquisitionis, quia inquisitio triplex est. *Alia dicitur generalissima, quæ fit mero judicis officio in generali vel provinciali Concilio. Alia est generalis, quæ fit de statu Ecclesiæ, civitatis, castri vel loci, præsertim dum Prælatus visitat: hoc etiam fit mero judicis officio, & quandoque aliquo impetrante. Generalis fit tribus modis; prima quoad personas & quoad delicta v.g. inquiris*

De Polit. Eccl. Anglic.

Lindwode Tit. de Constitutionib. Cap. Exterior. verb. inquirunt.

rit Ordinarius, si sit in loco suæ jurisdictionis aliquis Clericus, vel Laicus, qui sit vitiosus, aut malæ conversationis. Secundo modo est generalis quoad personas, sed quoad delictum singularis, ut puta si inquiratur, an aliquis sit infra jurisdictionem ipsius inquirentis qui commisit tale certum crimen. Tertio modo est generalis quoad delicta, sed specialis quoad personas, videlicet quando inquiritur contra certam personam crimine non expresso. Specialis igitur Inquisitio erit singularis, quoad certam personam & certum delictum. Inquisitio igitur visitationis est generalis, Inquisitio judicis in Consistorio est specialis. Illa est ad istam præparatoria. *Absoluto visitationis processu, si accusatus fatetur delictum, puniendus est, non pœna ordinaria, sed arbitraria: hæc enim est propria pœna judicii inquisitionis. Tanto magis, quod visitatio fit potius per modum fori pœnitentialis quàm contentiosi, nec in ea præcisè puniendi finis intendendus est sed corrigendi & salutaris pœnitentiæ injungendæ. Quod si accusatus in negatione persistat, & fuit depositum contra ipsum de fama & credulitate tantùm, nec adsit modus quo probari possit facti veritas, adsit tamen infamatio seu scandalum, & non levis præsumptio; injungenda est Canonica purgatio: quod si in purgatione defecerit, pro confesso haberi debet. Si autem negat accusatus, & fuit depositum de certitudine facti, & gravis sit orta infamia vel scandalum, seu agatur de præjudicio tertii; reservandus est ad judicium ordinarium, & contra illum per modum accusationis ab Advocato fisci Episcopalis procedi debet. Et tum demum deveniri potest ad inquisitionem specialem, in qua & jurare testes, & non nisi legitimi admitti debent. Nam tunc potest, si velit, accusatus excipere contra testes, potest petere probationum copias, & omnibus defensionum remediis uti, pœna etiam ordinaria & à jure statuta hoc casu puniri debet delinquens.* Hæc Piacesius in Praxi Episcopali. An idem ordo servatur in Ecclesia Anglicana, nondum mihi constat. Sed redeamus. Accusatio ut strictè sumitur & propriè ἔγκλημα dicitur, est criminis delatio apud judicem publicæ vindictæ causa, interveniente legitima inscriptione. Hujus formula hæc extat apud Paulum J.C. *Ego Lucius Titius profiteor me Mæviam Lege Julia de Adulteriis ream deferre, quod cum Cajo Seio in illo loco N. in tali domo N. mense illo N. Consulibus illis N. N. adulterium commiserit, cujus professionis causa subscribo, vel alius meo nomine, quia literas nescio.* Inscriptio instituta ad injiciendum accusatori terrorem ne temere calumnietur. Denunciatio autem triplex est. Alia Civilis, alia Canonica, alia Euangelica. Civilis est, quæ à jure Civili introducta est, ait Canisius, veluti quæ fit per ministrum publicum ad hoc constitutum, ut delicta admissa renunciet Magistratui, eorumque actores prodat, in quos deinde inquisitio fiat: & hæc in Curiis Ecclesiasticis est, quæ fit judici per Oeconomos. Alii publicam judicialem Denunciationem vocant, Anglicè *presentment.* Canonica Denunciatio, inquit Canisius, è SS. Canonibus prodita est contra Prælatos Ecclesiarum & Monasteriorum, quos subditi Clerici vel Monachi delinquentes, si monitioni non acquieverint, deferre possunt ad Superiorem suum; cum eorum intersit habere bonum Prælatum. Denunciatio verò Euangelica inducta est ex lege Euangelica, in qua hic ordo servaretur, ut delinquens primùm privatim corripiatur, deinde si correptioni non paruerit, iterum moneatur, adhibito uno vel duobus testibus, demum si contumax perstiterit, denunciatur Ecclesiæ Mat. 18. Civilem seu publicam judicialem Denunciationem non habent Ecclesiæ Reformatæ, quæ habent in singulis Parœciis Consistoria. Nam quid opus est juratis Oeconomis ad denunciandum delicta, ubi Pastores & Seniores sunt vigiles iidem & censores morum? Exclusis igitur Senioribus instituti sunt isti Oeconomi ad denunciandum delicta, non de delictis judicandum, Ecclesiæ Apostolicæ, aut, quæ post sequuta est, primitivæ, nunquam noti. Dicit Mucketus, probationis onus eos non subire, quia præsumuntur quicquid in hac re faciunt, non odii & malevolentiæ, sed fidei

fidei suæ liberandæ causa facere: notum tamen est & perjurii & malevolentiæ sæpissime reos esse. Perjurii, non detegendo prout metuunt aut favent; & malevolentiæ, calumniando in vindictam.

Ad specialem Inquisitionem non debet descendere judex, nisi prius crimen fuerit, ut dicunt, notorium, aut criminis perpetrati fama, indicia, ex quibus fama statim est sequutura, aliave legitima ejus retegendi media per clamosam insinuationem id est frequentes hominum fide dignorum sermones, ad ejus aures delata præcesserint, ut agnoscit Mucketus; ne temere in aliquem cum periculo existimationis suæ grassetur, ait Canisius. *Quare reus contra inquirentem judicem rectè prius excipit de publica delicti fama, quod ea non respersus sit: Si enim hanc exceptionem omiserit reus, sustinebitur contra eum inquisitio, tanquam huic exceptioni ipse tacite renunciaverit.* Sed cum ad comprobandam famam duos tantum requirant testes; quis non videt, quam facile judex malevolus duos testes sibi comparare possit, ut sic aditum aperiat speciali inquisitioni? Ex officio non modo mercenario, id est ad instantiam alicujus, sed etiam mero, permoventur judices Ecclesiastici in Ecclesiis Reformatis. Sed quod reus juramentum cogitur interponere ad veritatem enarrandam, ut fit in Ecclesiis Anglicanis, non probamus. Respondent id fieri tantùm, quando delicti fama, manifesta indicia, & reliqua illud detegendi media duobus testibus fuerint comprobata. Audiamus Censuram D. Francisci Baconi, qui post creatus Angliæ Cancellarius. *Est & tertium quid non tam in jurisdictione ipsa quam in modo procedendi, quod reformatione indiget; eoque magis, quòd contrarium sit legibus & consuetudinibus regni, quæ etsi hunc ordinem procedendi non regunt, tamen ad dirigendum consuli possunt: estque juramentum ex officio, quo quis cogitur accusare semetipsum, &, quod majus est, juramentum indicitur, ubi nullæ accusationes declarantur. Per Leges Angliæ nemo tenetur seipsum accusare. In causis summis læsæ majestatis quæstio fit ad detectionem per tormenta, non ad indicium. In capitalibus causis, nullius delinquentis responsio præstito juramento postulatur; imo nec permittitur. In criminalibus non capitalibus, quæ in Camera Stellata, aut causis conscientiæ seu æqui & boni, quæ in Cancellaria tractantur, juramentum partis requiritur. Sed quomodo? ubi est accusatio, id est, ut nos dicimus, libellus querimoniæ seu denunciationis (à quo deflectere non potest denunciator, & extra cujus cancellos examinari non potest reus) Curiæ exhibitus, & reo per processum editus. Sed quemvis examinare præstito prius juramento, ex insinuatione solius famæ, aut accusationibus secretis & nondum editis, utcunque à jure civili speciem aliquam habere videatur, ex diametro tamen ita opponitur sensui juris communis, ut meritò aliquam admittere possit limitationem.* Vides hîc tyrannidem quam exercent in Curiis suis Anglicani, præsertim quando conjiciunt viros pios impegisse in Canones de Hierarchia & Ritibus suis. *In speciali inquisitione reo edendi sunt articuli de quibus inquirendum est; item nomina & dicta testium, necnon exceptiones & replicationes illi permittendæ*, ait Canisius. Cum nec propria confessione, nec testibus, nec facti ipsius evidentia de crimine convinci possit, si oneratus fuerit forte ex invidia aut odio suspicione aliqua, indicunt illi Purgationem Canonicam, &, nondum editis articulis de quibus inquirendum, cogunt præstare Juramentum.

P. 334.

Summa Juris Can. l. 4. tit. 19.

Ibid.

CAPUT VI.

De Vicariis generalibus, Officialibus, & Archidiaconis.

Hactenus de Episcopis, qui ut ordinarii judices, minus amplam habentes administrationem judicialem lege constitutam, eam sub Principe exercent nomine proprio. Sequuntur, qui alieno.

Nomine alieno, ut Episcoporum Surrogati, videlicet Vicarius generalis ad universitatem causarum jurisdictionis voluntariæ; Officialis principalis ad universitatem causarum contentiosæ jurisdictionis; Commissarius ad certas causas, & intra aliquam partem Diœceseos.

Minus amplam habentes administrationem judicialem lege minime introductam, sed vel Regali compositione, vel privilegio, vel præscriptione temporis, ut exemptarum jurisdictionum nonnulli; item Archidiaconi, quorum Officium lege constitutum est, ut Inquirant de Ecclesiarum sartis tectis, suppellectile &c. & de excessibus Ecclesiasticis mulctandis, Referant ad Ordinarium graviora quæque, Inducant in beneficia, Jurisdictio, ut præscripserint: exercetur autem vel per seipsos vel per Officiales.

De Deputatione Jurisdictionis Episcopalis ad judices surrogatos habes supra censuram Cancellarii Baconi pag. 230. 231. 232.

Vicarius generalis constituitur ad universitatem causarum jurisdictionis voluntariæ: & proinde visitare potest vice Episcopi, & alia omnia expedire, quæ spectant ad jurisdictionem voluntariam, cujus capita enumerata habes Capite superiori. Dicit Fildus, Vicarios generales potuisse omnia fere agere ad jurisdictionem spectantia, quæ ipsi Episcopi potuerunt; & citat testem Lindvodium. Habet quidem Lindvodius in Constitutionem Johannis Stratford Archiepiscopi Cantuariensis, Titulo de Sequestrationibus Cap. Frequens, hæc verba; *Horum*, nempe Vicariorum generalium, *potestas differt ab Officialium principalium potestate. Nam Officiales dicuntur quibus causarum cognitio generaliter per habentes jurisdictionem Ecclesiasticam committitur: & in tales transfunditur cognitio causarum totius Diœceseos, non tamen inquisitio nec correctio sive punitio criminum, ut legitur in c. licet de Officio Vicarii l. 6. nec possint aliquos amovere à beneficiis, nec conferre beneficia nisi specialiter fuerint talia eis commissa. Sed Vicarii generales omnia prædicta facere possunt virtute officii, excepta collatione beneficiorum, ut patet de Officio Vicarii c. ult. l. 6.* In Articulis pro Clero editis anno 1584. statuitur, quod unusquisque *Vicarius generalis, Officialis seu Commissarius, qui ordines Ecclesiasticos non susceperit, eruditum aliquem Presbyterum sibi accerset & associabit qui sufficienti authoritate, vel ab ipso Episcopo in jurisdictione sua*

ſua, vel Archidiacono (Presbytero exiſtente) in juriſdictione ſua, munitus, iſque ex præſcripto ipſius judicis tunc præſentis excommunicationis ſententiam pro contumacia denunciabit. His verbis vides Vicarium Generalem poſſe excommunicare, & ſi ordines ſacros ſuſceperit poſſe per ſe denunciare ſententiam, ſi non, per Presbyterum auctoritate munitum, quod reipſa idem eſt, ut ſupra obſervavimus. Et licèt ex generali commiſſione Vicarius generalis aut Officialis Epiſcopi beneficia conferre non poſſunt; poſſunt tamen, ſi beneficiorum collatio ipſis ſpecialiter ſit commiſſa, ut habetur in 6. Decretal. Titul. de Officio Vicarii Cap. Cum in generali. Et Caniſius ait. *Quæ autem concernunt juriſdictionem rerum ſpiritualium, veluti ſunt inquirere, punire, corrigere exceſſus ſubditorum, conferre beneficia & officia Eccleſiaſtica vel adimere, aliaque hujuſmodi, ea rectè alteri committuntur, ſed ſpeciali mandato, quem licet vocare Vicarium in ſpiritualibus* *Summa Juris Canonici l. 1. Tit. 22.*

Officialis principalis Epiſcopi dicitur in Eccleſia Anglicana Cancellarius, & Officialis foraneus dicitur Commiſſarius. Sic enim diſtinguit Cowellus in Interprete. *Officialis*, inquit, *in jure Canonico ſumitur pro eo cui Epiſcopus generaliter committit ſpiritualis juriſdictionis provinciam. Et hoc ſenſu unus eſt in quaque Diœceſi Officialis principalis, quem ſtatuta & leges hujus regni Cancellarium vocant, Anno 32. Henr. VIII. c. 15. Cæteri, ſi ſunt plures alii, jure Canonico Officiales foranei appellantur, gloſſ. in Clement. 2. de reſcriptis; ſed apud nos Commiſſarii, ut in ſtatuto Henr. VIII. quandoque Commiſſarii foranei. Diſcrimen iſtud legere potes apud Lindvodium Tit. de Sequeſtrationibus Cap. 1. Sed vox hæc Officialis in ſtatutis noſtris & jure communi ſignificat eum quem ſurrogat Archidiaconus in exercitium juriſdictionis, ut liquet ex dicto Statuto & aliis locis pluribus. Commiſſarii vox titulus eſt Eccleſiaſticæ juriſdictionis (ſaltem quouſque commiſſio permittit) in partibus Diœceſeos à primaria civitate tam longe diſſitis, ut Cancellarius ſubditos ad principale conſiſtorium Epiſcopi citare non poſſet abſque magna eis moleſtia. Iſte Commiſſarius à Canoniſtis dicitur Commiſſarius vel Officialis foraneus, Lindw. de Accuſat. c. 1. verb. mandat. Archiepiſc. in gloſſa, & in hunc uſum inſtitutus eſt, ut ſuppleat vices Epiſcopi in juriſdictione & officio in remotis Diœceſeos partibus, vel in parœciis Epiſcopo peculiaribus, & ab Archidiaconi juriſdictione exemptis. Nam ubi ſunt Archidiaconi, qui præſcriptione aut compoſitione habent in Archidiaconatu ſuo juriſdictionem, ut pleriſque locis habent, ibi Commiſſarii opera eſt ſupervacanea, & plerumque divexat & obturbat populum, ob lucrum potius quam delinquentium mores corrigere conatur. Proinde Epiſcopus ab Archidiacono quotannis præſtationis nummos accipiens pro exteriori juriſdictione, ut vulgo dicitur, onerando ipſius circuitum Commiſſario, non modo injuria afficit Archidiaconum, ſed etiam & multo magis tenuiores ex plebe, ut communis praxis docet, magno ipſorum malo.* Epiſcopi Cancellarii & Commiſſarii, & Archidiaconi Officiales, à Canoniſtis communi appellatione Officialium indigitantur, ſed diſtinguntur in Officiales principales, Officiales foraneos, & Officiales Archidiaconi. In legibus & ſtatutis Angliæ Officialis principalis dicitur Cancellarius (quorum unus erat Gulielmus Lindvodius Gloſſator in Provinciales Conſtitutiones); Officialis foraneus, Commiſſarius; Officialis Archidiaconi, ſimplici appellatione Officialis. Non adeo vetuſta eſt Cancellarii dicto ſenſu appellatio ac Officialis, ut obſervat Fildus de Eccleſia Lib. 5. p. 153, de qua voce vide Onuphrium in Interpretatione Vocum Eccleſiaſticarum, voce Cancellarius.

Archidiaconi habent in ditione ſibi ſubdita juriſdictionem. *Singulæ propemodum Diœceſes præſertim quæ majores in Archidiaconatus, quibus Archidiaconi Epiſcoporum oculi invigilant, quartam, ſæpe quarta minus aut magis amplam diœceſis, partem complectentes. Minores enim aliquot unum tantum habent Archidiaconatum, ut Cantuarienſis, Roffenſis, Wigornienſis, Gloſſiceſtrenſis, Briſtolienſis & aliæ.* Officium Archidiaconorum (qui

Provinc. Tit. de Officio Archidiaconi Cap. Ut Arch.

De Ecclef. Lib. 5. c. 29.

post Episcopum potiorem locum obtinet) est inquirere in visitationibus suis de Ecclesiarum sartis tectis, suppellectile & utensilibus Ecclesiæ, & de excessibus Ecclesiasticis mulctandis, & referre ad Episcopum graviora quæque. *Visitationem permodum scrutationis simplicis tanquam Vicarius Episcopi habet Archidiaconus de jure communi*, (inquit Lindvodius,) *sed in tali scrutatione ut nomine suo correctiones faciat, præterquam in levioribus, nisi consuetudo hoc sibi tribuat, munus non habet.* Ex privilegio & consuetudine præscripta tamen possunt corrigere etiam graviora; *Initio Archidiaconi missi solummodo ab Episcopo ad visitandum & referendum, non ad ferendum sententiam in ullius causa, aut ut correctioni ac reformationi ullius rei se immiscerent: sed postea progressu temporis authoritate muniti sunt ad judicandum & corrigendum ac reformandum leviora. Unde in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. statutum, Ne Archidiaconus ferat sententiam in aliquem. At in Concilio Rhotomagensi (apud Joverum 2 Class. Sect. 2. ex Burchard. Lib. 1. Cap. 90.) constitutum, ut Archidiaconi & Archipresbyteri sint præcursores Episcopi, & corrigant ac reforment, quæ sunt leviora & minoris momenti. Inde evenit, quod Archidiaconi quorum opera multum usus est, & qui Episcopum in visitationibus ut plurimum comitabantur, & leviora delicta corrigebant, tandem etiam gravioribus coercendis se immiscebant: & postea præscriptionis titulo graviorum delictorum correctionem sibi vendicarunt. Atque ita Diaconi saltem primarii, scilicet Archidiaconi (quibus initio non licebat sedere coram Presbytero, nisi jubente,) ratione demandatæ illis ab Episcopo operæ, tandem non modo Presbyteris vulgaribus, sed etiam ipsis Archipresbyteris majores evaserunt. Idcirco ab omnibus conceditur Archidiaconos nullam jurisdictionis authoritatem & potestatem habere vi gradus aut ordinis sui, sed solummodo præscriptione, nec majorem, quam ut præscripserant; cui tamen præscriptioni æquitas inesse videtur, quia existimatur Episcopum consensisse eorum exercitio in iis regiminis partibus, quas præscriptione sibi asserere possint*; ait Fildus Hierarchicus. Concilio Toletano Quarto, quod celebratum fuit sub Honorio, decretum erat in hunc modum. *Episcopum per cunctas Diœceses parochiasque suas per singulos annos ire oportet, ut exquirat quo unaquæque Basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus, id explere nequit, Presbyteros probabiles aut Diaconos mittat, qui in reditus Basilicarum & reparationes, & vitam ministrantium inquirant.* Episcopus autem, ait Fildus, misit plerumque Diaconos, præsertim Archidiaconos, qui erant inter Diaconos primarii, & tanquam ministri Ecclesiæ & Episcopo magis vacabant quam Presbyteri, expectantes mandata, & ad expediendum negotia parati. Habes hîc lector ortum & progressum authoritatis Archidiaconi. Sed quod ait Fildus existimari nihil hic absurdi esse, quia videtur Episcopum consensisse, quatenus præscripserint; an quid absurdius? Sic consuetudine præscripta tueri potest suam jurisdictionem omnimodam Pontifex Romanus; sic turpitudo omnium fere errorum ac abusuum in Ecclesia Papana velari potest: *Consuetudo, quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet quo minus veritas prævaleat & vincat. Nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est*, ait Cyprianus in Epistola ad Pompejum contra Epistolam Stephani; vide locum in Gratiani Decreto Dist. 8. Cap. 8. Ubi etiam Nicolaus Papa habet hæc verba Cap. 4. *Mala consuetudo, quæ non minus quam perniciosa corruptela vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur: & incipiunt prævaricationes & variæ præsumptiones celerrimè non compressæ pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuò celebrari.* Et Augustinus l. 3. de Baptismo contra Donatistas Cap. 6. *Nemo consuetudinem rationi & veritati præponat: quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.* Audiamus Hieronymum invehentem contra Diaconorum supercilium Epistola ad Euagrium. *Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium Diaconi*

Can. 35. vide Gratianum 10. Qu. 1. Ca. Episcopum.

ni Presbyter ordinatur? Quid mihi profers unius urbis consuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas? Omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit. Cæterum, etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent & stant Diaconi; licet paulatim increbrescentibus vitiis inter Presbyteros absente Episcopo sedere Diaconum viderim, & in domesticis benedictionibus benedictionem coram Presbyteris dare. Discant qui hoc faciunt, non se recte facere, & audiant Apostolos; Non est dignum, ut relinquentes verbum Dei ministremus mensis. Sciant quare Diaconi constituti sunt; legant Acta Apostolorum; recordentur conditionis suæ. Et eadem Epistola. *Nam cum Apostolus perspicue doceat eosdem esse Presbyteros quos Episcopos; quid patitur mensarum & viduarum minister, ut supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur?* Autor Quæstionum Veteris & Novi Testamenti, quæ extant apud Augustinum Tomo Quarto Quæst. 101. habet similia. *Quidam qui nomen habet Falcidii, duce stultitia & civitatis Romanæ jactantia, Levitas Sacerdotibus, & Diaconos Presbyteris coæquare contendit, non dicam præferre, quia stultius est & forte incredibile videtur, & nos non emendatores sed calumniatores habeamur. Qua igitur lege, quave consuetudine, quonam exemplo hoc aggredi audeat, nullum scire arbitror, ut istos, quibus consessus in Ecclesia datus est, minime iis coæquet, qui propter quod antistites Dei sunt in domo Dei & in honore Christi cum dignitate consistunt. Quæ audacia est Presbyteris ministros ipsorum pares facere? Quæ temeritatis præsumptio Sacerdotibus bajulos tabernaculi & omnium vasorum ejus & lignorum conscisores & portatores aquæ conferre.* Et infra. *Sed quia Romanæ Ecclesiæ ministri sunt, idcirco honorabiliores putantur, quam apud cæteras Ecclesias, propter magnificentiam urbis Romanæ, quæ caput esse videtur omnium civitatum. Si itaque sic est hoc, debeat & Sacerdotibus suis vendicare; quia si ii qui inferiores sunt crescunt propter magnificentiam civitatis, quantò magis qui potiores sublimandi sunt? Quicquid enim Officialibus præstatur, argumentum fit potestati, sicut honor servi ad laudem proficit Domini.* Et prope finem. *Et iterum quo inflentur, & putent sibi multum deberi à nobis. Perducuntur enim, inquiunt, qui ordinandi sunt, ut dum lateri illorum septi sunt honore digni videantur. Fateor facti eorum esse, sed quasi officialis. Ab Episcopo enim mittitur, ut obsequium præbeat ordinando.* Tota quæstio illa insumitur in isto argumento; *Quomodo contra Levitas Romanos disceptandum sit, qui contendunt Levitas Sacerdotibus & Diaconos Presbyteris coæquare.* Videmus ubi cœperit Archidiaconorum authoritas vel potius supercilium & insolentia, Babylone occidentali, unde omne malum, & quousque provecti sunt. Presbyteris in Ecclesia Anglicana non pares sed multis gradibus superiores sunt, & ut refert Cartwrightus, *dedignantur pastores probatissimos Ecclesiæ agnoscere sibi æquales.* 1 Repl. p. 73. Archiepiscopi *Reverendissimi*, Episcopi *Reverendi*, Archidiaconi *Venerabilis* elogio cohonestantur; Presbyterorum turba nullo ornatur honoris cognomento. Archidiaconi per totam fere Angliam vi solius præscriptionis seu consuetudinis sub Papatu præscriptæ in Archidiaconatu suo jurisdictionem exercent, visitant, scedulas detectionum, quas Anglice *Bils of Presentments* vocant, accipiunt, consistoria habent, ubi vel per se vel per officiales quos surrogant, jurisdictionem exercent in Ministros aut Laicos. Quàm gravis & molesta subditis fuerat utriusque, Episcopi simul & Archidiaconi, jurisdictio in visitationibus, & in Curiis Ecclesiasticis, patet ex Canone 121. Constitutionum anni 1604. *In partibus iis, ubi Episcopus & Archidiaconus sive ex præscriptione, sive ex compositione, ad diversa unius & ejusdem anni tempora visitationes suas obire consueverunt; ne Majestatis suæ subditi in pluribus Curiis Ecclesiasticis super uno & eodem crimine, (non sine gravi ipsorum molestia) postulentur: statuimus & ordinamus ut quilibet Archidiaconus vel ejus Officialis infra*

 unum

unum mensem, post peractam eo anno visitationem & præsentationes acceptas, Episcopum vel ejus Cancellarium sub sua manu & sigillo instruat ac informet de omnibus, & delictis eorum omnium qui in visitatione sua fuerint detecti & præsentati; quo is super ulla causa aut crimine ad Archidiaconum prius delato aliquem convenire deinceps abstineat. Pari ratione decernimus, ut Cancellarius infra idem tempus post finitam Episcopi visitationem & detectiones receptas, eorum sontium nomina & delicta, quos in proxima ipsius visitatione præsentari contigerit, sua subscriptione & sigillo verificata, ad Archidiaconum vel ejus Officialem in prædictum finem transmittat. Quod si dicti Officiarii vel se invicem (sicut præfertur) instituere aut informare omiserint, vel post factam ejusmodi informationem, personas aut culpas in aliena visitatione detectas & præsentatas attigerint; tunc eorum quilibet sic delinquens ab omni jurisdictionis suæ exercitio per Episcopum Diœcesanum eatenus suspendetur, donec expensas omnes per hanc molestiam susceptas personæ gravatæ restituerit. Puto tamen subditos hoc gravi onere non esse levatos. Utcunque est, hac transactione prædam inter se dividunt Archidiaconus & Episcopus, Cancellarius & Officialis Archidiaconi. *Et nota quod Archidiaconus, etiamsi non subsit causa, potest semel in anno visitare: sed si subsit causa sæpius visitandi, potest etiam sæpius in anno visitare. Nec obstat Extra c.c. 1. ubi dicit quod debet visitare de trienio in trienium; quia hoc debet intelligi sic, scilicet de triennio in triennium visitet de necessitate, sed quolibet anno potest visitare si velit,* inquit Lindvodius. De procuratione visitationis, tum Episcopi tum Archidiaconi, supra diximus. In Constitutione quæ adscribitur Johann. Stratford sic statutum. *Sacro approbante Concilio statuimus, ut hi qui admissos ad beneficia Ecclesiastica ad mandata superioris tenentur inducere, pro inductione hujusmodi facienda sumptibus contententur moderatis; videlicet si Archidiaconus inducat,* 40 *denariis, si suus Officialis, duorum solidorum perceptione, pro singulis suis & suorum expensis pro dieta penitus sit contentus.* De 40 denariis, ait Linvodius; *Quæ summa sufficere videtur pro quatuor personis & totidem equis cum uno summario.* Ad objectionem ex titulo de Censibus Cap. *Cum Apostolus*, ubi conceditur Archidiacono visitanti accipere procurationem pro 7. equis, respondet, alternativè ibi dici 7 vel quinque. *Unde considerato minori numero bene sufficiet hæc summa, maxime cum in inductione facienda non oporteat Archidiaconum tot equitaturis stipari, sicut in sua visitatione, ubi opus est ut plures habeat ministros, videlicet Officialem suum & Registrarium, præter alios suos familiares & servientes pro tunc sibi & suis necessarios, quos tamen secum habere omnes non oportet in hoc actu*, nempe inductionis. Vide quò equestre genus Archidiaconorum evectum est supra pedestre Presbyterorum, quibus præsentibus non licebat olim sedere Diaconos. Ad fucandum istum fastum & Archidiaconorum authoritatem & eminentiam supra Presbyteros, dicit Fildus, Canonibus Ecclesiæ Anglicanæ cautum esse, ne quis Archidiaconi officio fungatur nisi qui Presbyteri Ordinem susceperit. Esto; non tamen officio Archidiaconi funguntur quatenus Presbyteri, sed quatenus Archidiaconorum locum occupantes, & quam consuetudine præscripta acquisiverunt jurisdictionem eandem eodemque nomine exercentes. Quis docuit conferre utrumque munus in unam eandemque personam? cum disertè sejunxerint Apostoli istas duas functiones Presbyteri & Diaconi Act. 6. ut Presbyteri possint vacare sermoni & doctrinæ. Præterea unde habet Presbyter unus magis quàm alius jurisdictionem in plures Presbyteros eorumque greges? Denique falsum est, omnes Archidiaconos Anglicanos esse etiam Presbyteros. Nam quid sibi volunt verba illa, *Archidiacono Presbytero existente, vel non existente*, in Articulis Clerici anni 1584. & in Constitutionibus anni 1597.

Tit. de Institutionib. Item quia.

Lib. 5. Cap. 29.

De Officialibus Episcoporum principalibus & foraneis, & Archidiaconorum, qui simpliciter Anglis Officiales dicuntur, pauca dicenda sunt. Hi sunt judices illi

illi surrogati, qui Episcoporum & Archidiaconorum nomine jurisdictionem exercent in eorum Consistoriis, & sunt plerique Doctores Juris Civilis in nullo sacro ordine constituti, ut supra ostendi. Choppinus de Sacra Politia Lib. 2. p. 240. refert, oportere Officiales Episcoporum & Archiepiscoporum Ecclesiæ Gallicanæ gradum aliquem suscepisse & in ordine Presbyteratus constitutos esse. *Les Officiaux des Evesques & Archevesques doivent estre graduez & constituez en ordre de prestrise, & ne peuvent tenir de l'Evesque le seau à ferme ne autre chose. Par L'Art 45. de l'Edict de Blois, Can. Omnis Oppressus 2 quæst. 6. parlant de Clericorum causis sacerdotali tantum judicio disceptandis.* Anglicani licet non sint in ordine Presbyteratus constituti, non secus tamen de causis Ecclesiasticis judicant quam si ipsi Episcopi & Archidiaconi interessent consistorio & judicarent. *Officiales nempe Episcopi habent idem auditorium cum Episcopo, de Appell. c. Romana in princ. l. 6. Nec ab eis appellatur ad Episcopos, sed ad eos ad quos appellaretur ab ipsis Episcopis, ut ibi patet. Non tamen sic est in aliis qui non sunt Officiales principales, quales sunt Officiales foranei, etiam ad universitatem causarum in certa parte Diœceseos deputati,* & idem, *si duo sint deputati æqualiter, tamen unus eorum residet in loco principaliore, nam ille censebitur Officialis principalis,* inquit Lindvodius. Dixit supra Lindvodius, in Officiales principales transfundi cognitionem causarum totius Diœceseos, non tamen inquisitionem, nec correctionem criminum: & dicto Capite ait, *horum Officium maximè consistit in causarum cognitione, quæ per commissionem eis etiam generaliter factam in eos virtute ipsius officii transfunduntur. Cessat tamen eorum potestas in criminum correctione, excessuum punitione, & à beneficiis vel administrationibus amotione: nec etiam conferre possunt beneficia absque speciali commissione.* De sui sæculi consuetudine scribit Lindvodius. Sed quanta sit nostro sæculo ipsorum authoritas, patebit ex sequentibus. In Constitutionibus anni 1571. habetur hic Canon. *Nullus horum, nec Cancellarius, nec Officialis, in cognitione causarum procedet usque ad ferendam sententiam Excommunicationis, nisi tantum in causis instantiarum. In correctionis negotiis alia quidem facient omnia, quæ de jure possunt & solent fieri; Excommunicationis autem sententiam deferent tantum ad Episcopum: eamque aut ipse per se pronunciabit, aut gravi alicui viro in sacro Ministerio constituto pronunciandam committet.* Hîc vides Cancellarios, Officiales, & Commissarios, judicare de causis non modo instantiarum, sed etiam correctionis. Ibidem. *Cancellarii, Officiales, Commissarii omnem adhibebunt diligentiam, ut cæteri omnes qui ipsorum jurisdictioni subjiciuntur, officium faciant. Imprimis verò, ut Rectores, Vicarii, & Ministri Ecclesiarum studiosè versentur in sacris literis, & sibi libros ordine & professioni suæ congruentes comparent; ut quicunque ad Magisterium Artium non accesserit, emat sibi duos libros Novi Testamenti, alterum Latinè translatum, alterum Anglicè; ut illorum quisque memoriter ediscat ea pensa Scripturarum, quæ illi vel ab Ecclesiastico judice Ordinario, vel ab alio, cujus fidem & industriam Episcopus eligere maluerit, fuerint imposita; ut observet ordines & ritus descriptos in Libro publicarum Precum, tam in legendis sacris scripturis, & precibus dicendis, quàm etiam in administratione sacramentorum, ut neve detrahant aliquid, nevè addant, nevè de materia nevè de forma; ut honestè se gerant, & in gravi vestitu in libello admonitionum proposito,* in the book of Advertisements, *modestè & decenter ambulent &c.* Item; *Videbunt etiam, ne Rector, Vicarius, aut Parochus uspiam inserviat vel in Capella vel in Oratorio, aut publicas preces dicat in cujusquam privatis ædibus, nisi Episcopus autographo suo, & manus suæ subscriptione, ejus rei potestatem fecerit.* In Canonibus anni 1604. statutum, ut delicta Cancellariis Commissariis & Officialibus detegantur. Canone 112. statutum; *Ut quotiescunque in Curia aliqua Ecclesiastica ad quemlibet provinciæ Episcopum spectante, contra Ministrum accusatio institue-*

De Sequestr. Cap. Frequens v. Officiales.

stitue-

stituetur'; Cancellarius, Commissarius, Officialis, vel quivis alius Ecclesiasticam jurisdictionem obtinens (cujus intererit) causam omnem per processus aliasque vias & modos adversus eum expediet, ejusque in non comparando contumaciam primò suspensionis, eandem vero continuatam excommunicationis pœna ulciscetur. Sin autem debitè comparens legitimo juris processui se submiserit, tunc, ubi causæ maturitas sententiam postularit, si fortè delicti meritum vel deprivationem à sacris Ordinibus ex decreto juris exigat, nullam ejusmodi sententiam pronunciari volumus, præterquam per Episcopum adhibitis &c. Vide reliqua supra. Vides Commissarium, Officialem, vel Cancellarium, posse Suspensionis, deinde Excommunicationis sententia Ministri contumaciam in non comparendo ulcisci; & si comparuerit, & juris processui se submiserit, causam maturare usque ad sententiam, quam etiam pronunciare nulla religio vetat, si licet excommunicare. Sed pronunciatio sententiæ reservata Episcopo & ejus Cancellario, Decano, & aliquot Præbendariis, fallacia est ut supra ostendimus pag. 297. Meritò igitur Cartwrightus de hac servitute queritur. *Perspicere potest lector*, inquit, *quam indignis modis Ecclesiam tractent Archiepiscopi, Episcopi, & Archidiaconi, quibus non sufficit per se tyrannidem in eam exercere & quæ sibi non competunt privata authoritate sua sibi arrogare, sed etiam in servitutem redegerunt sub ipsorum servos & servorum servos, intelligo Cancellarios, Commissarios, &c.* Illud etiam quod Cancellarius vel Officialis non constitutus in sacris Ordinibus, nempe nec Presbyter nec Diaconus, adjunget sibi Presbyterum qui pronunciet sententiam Excommunicationis, quàm ridiculum sit ostendimus etiam supra pag. 297. Præterea dicit Cartwrightus, Excommunicationes & Absolutiones in eorum Curiis non esse gratuitas: sed à ministris Curiæ, quotquot inciderint in ipsorum manus, argento emungi, qui hoc quæstu uberrimo cum omni splendore & festivitate vitam transigunt: imo & absolvere unum pro alio. *Curia Commissarii*, inquiunt Admonitores in Admonitione ad Comitia anno 1570. *quid aliud est quàm fœtida lacuna? In hac Curia unus solus excommunicat, unus solus sedet judex, & qui pro arbitrio quam tulit sententiam revocare potest etiam invocato jam nomine Dei, & quidem pro pecunia, quod dicitur commutatio pœnitentiæ. In hac Curia excommunicabitur quis ob non solutos duos denarios, vel si non comparuerit citatus. Hæc Curia expilat parœcias, cruciat pauperes Sacerdotulos, Oeconomos onerat manifestis perjuriis, adulterium & fornicationem castigat ridiculis censuris, remittit absque satisfactione Ecclesiæ præstita, & id genus mille abominationes perpetrat, ubi Judices, Advocati, Procuratores plerique sunt Pontificii. Quod ad Scribas & Notarios, sunt avidi helluones. Quod si fortè viderint scriptum istud, exacerbarentur ut vespæ, & pungerent ut Crabrones. Tres eorum sufficerent ut ad mortem quemvis fodicarent, quippe quod sunt Commissarii celsæ Commissionis.* Item; *qui sunt eorum Cancellarii, nisi suspecti Papatus? De nemine audio qui non sit dorodocus. Qui eorum Apparitores, nisi vilissimi? Quid Canonistæ, nisi suspecti Pontificii? Apud quos magis pollent existimatione quam Episcopos? ut sint eorum præcipui adjutores & commissarii celsæ commissionis, ut una cum iis fratres obtorqueant, si sunt viri pii, & Pontificios libertate donent, vel levius castigent. Quomodo tractantur causæ in eorum Curiis? nonne pro arbitrio Reginæ pecuniæ? Quanto oneri sunt Clero? Quantam summam corradunt quotannis, cui alioqui parci potest? Non est minutulum quid quod sustentat eorum Curias.* Item; *Offenderet castas aures audire obscœna litigia in eorum Curiis. Apparitores, imo Registrarii ipsi, Archidiaconus, & Magister Cancellarius, sæpe sibi temperare nequeunt, quin oporteat in risum solvi.* Vides, ubi comparere possunt socios vel commilitones in celsa commissione Episcopi ad exercendam tyrannidem in Ecclesiam, ex ipsorum Curiis Officiales, Cancellarios, Commissarios, servum pecus. Quod hîc dicitur de Cancellariis & Officialibus suspectæ fidei, Episcopi postea in Canonibus provincialibus

2 Repl Part. 2 p. 69.

Ibidem.

bus simulabant se emendaturos. Sed quid boni hîc expectandum ab iis, qui ipsi eodem morbo laborant. Et quid miri si munera capient? *cum quidam Cancellarii & Officiales pendant 20. quidam 30. quidam 50. libras. Registrarii quidam 100. quidam 200 Quomodo igitur caveri potest, ne extorqueant ab aliis, & iniquis & non ferendis exactionibus resarciant reditus?* inquit Defensor petitionis contra Oxonienses. Qui charè emit chariùs vendit. In decretalium Libro Quinto habetur Titulus; *Ne Prælati vices suas vel Ecclesias sub annuo censu concedant.* Cap. 1. Sic. Alex. III. in Concil. Lateran. *Præterea quoniam in quibusdam partibus sub pretio statuuntur, qui Decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate Episcopalem jurisdictionem exercent: Præsenti decreto statuimus, ut qui de cætero hoc præsumpserit, officio suo privetur: & Episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.* Et in glossa ibidem dicitur; *Si Episcopus committat vices suas alicui, potest & debet constituere salarium de camera sua, cum ille ad hoc non teneatur.* Cap. 2. ejusdem Tituli. *Quoniam in quibusdam partibus Decani quidam vel Archipresbyteri ad agendas vices Episcoporum seu Archidiaconorum & terminandas causas Ecclesiasticas sub annuo pretio statuuntur, quod ad sacerdotum gravamen & subversionem judiciorum non est dubium redundare, id ulterius fieri prohibemus.* Quæ his Capitibus de Decanis ruralibus jurisdictionem spiritualem habentibus dicuntur, de Cancellariis & Officialibus etiam dici possunt. Idem Titulus habetur etiam apud Lindvodium Provinc. Lib. 5. *ubi extat constitutio Stephani Cantuariensis, ut Archidiaconatus vel Decanatus vel aliquod officium quod in spiritualibus mere consistit nulli detur ad firmam.* Choppinus etiam, ut supra vidimus, refert non oportere Officialibus ab Episcopo sigillum locari in firmam vel annuum censum. Dicit Suarez, posse summum Pontificem vendere Clericatum Cameræ & Auditoratum Cameræ, quæ sunt munia constituta ad Ecclesiasticam jurisdictionem exercendam vice Pontificis. Nam quia emolumentum temporale magnum erat, partem ejus sibi reservavit, eamque simul à principio redimi voluit, & ita sine Simonia, *aut venditione jurisdictionis spiritualis illud emolumentum exigit in prædictis officiis conferendis Inferiores vero Prælati non habent tantam potestatem, & ideo non extenditur hæc licentia.* De Potestate Pontificis Romani non nunc disceptandum est; sed eandem potestatem negat inferioribus Prælatis. Vices suas aliis concedere Episcopis non licet, si modo jure divino claves & jurisdictio fori exterioris iis committuntur. At vices sub annuo censu addicere & quasi auctionari fœdæ pactionis speciem præ se fert, quam Canones non probant. Sed Redeamus. Muckerus Cancellarios Ecdicorum, quorum mentio Canone 2 Concilii Chalcedonensis, munus administrare asserit. *Etenim Cancellarii, inquit, utriusque juris periti Episcopis in audiendis Ecclesiasticis causis contentiosæ jurisdictionis præcipuè sunt adjumento: ejusmodi officio antiquitus fungebantur Ecclesdici seu Episcoporum Ecdici.* Dicto Canone medii locantur inter Oeconomos & Paramonarios, vel ut alii, Mansionarios. *P[illegible] erant è genere eorum qui res Ecclesiasticas administrabant, id est [illegible] tionum,* inquit Doctissimus Cujacius in Titulum Codicis de Episcopis & Clericis. Gentianus Hervetus & alii interpretes reddunt ἔκδικον Canone illo *Defensorem.* Erant Ecdici alii Politici alii Ecclesiastici. Ecdici dicti civitatum defensores, item ἐκδικασταί, quorum munus erat judicio experiri contra eos, qui aurum vel argentum vel pecuniam Reipublicæ debebant. Ecdici Ciceroni Epist. ad Familiares l. 13. Ep. 56. videntur dicti illi, quibus à civitatibus cura mandata erat, de his quæ deberent, cum privatis transigendi. Quænam igitur similitudo inter Ecdicorum Politicorum & Cancellariorum officia? In Synodo Carthaginensi Can. 57. videtur Ecdicorum munus fuisse, pauperes adversus ditiorum & potentiorum tyrannidem defendere. *Quia autem nonnulli, ut verisimile*

Pag. 213.

Tom. 1. de Virtute & statu Relig. Tom. 1. de Simonia. Cap. 20.

Ab Anglis accepi, apud Anglos eundem esse Vicarium generalem in spiritualibus & Cancellarium Diœceseos, quod de quibusdam Diœcesibus vere dici potest, non tamen de omnibus, ut videtur, quia Canones Anglicani distinguunt Cancellarios à Vicariis.

In eo ibi ha-

lucinatur quod verba Novel 15. Ecdicis Ecclesiasticis accommodat.

est, Episcopi, cum de pauperibus & afflictis dicerent, non exaudiebantur; statuerunt Patres ut Imperatores admonerentur, ut cum Episcoporum electione ab eis darentur ἔκδικοι *Defensores pro reprimenda divitum tyrannnide: ut sic cesset assidua Ecclesiarum perturbatio qua ab eis afficiuntur, qui ad eas accedunt, quod à potentioribus injuria affecti sunt*; ait Balsomo ibidem. Ibidem Zonaras; *Episcopi non tantum populos ipsorum curæ commissos docere, sed eorum quoque patrocinium, si injustè læduntur, suscipere, ac illos pro viribus tueri debent. Quoniam verò aliqui pollentes opibus Episcoporum quoque auctoritatem contemnebant, postulant ab Imperatore hujus Synodi Patres* δοθῆναι τινὰς ἐκδίκους, *ut Defensores aliqui constituantur, qui simul cum Episcopis potentiorum tyrannidem reprimant, ne pauperum oppressionibus, hoc est gravibus injuriis quæ ipsis inferuntur, assidue Ecclesia perturbetur, hoc est ob pauperes ad ipsam confugientes, atque ob ea sibi opem implorantes, assiduis perturbationibus implicetur.* Vides Ecdicorum seu Ecclesiecdicorum (non autem Episcoporum Ecdici dicti sunt apud Veteres, quod memini) munus, quorum auxilium adhibitum, quia despectui habita Episcoporum authoritas. An quis Cancellarii dicto audiens erit, qui Episcopum spreverit? Quod autem imponit Zonaras Episcopo patrocinium populi, ex Episcopo facit ἀλλοτριοεπίσκοπον, si præter fines vocationis velit suscipere causarum civilium cognitionem & judicium. Nec id volunt verba Canonis, sed tantum defensorem pauperum Ecclesiæ opem implorantium μετὰ τῆς τῶν ἐπισκόπων προνοίας ἐπιλεγῆναι, *cum Episcoporum providentia* seu provisione *deligi.* Horum Ecdicorum primus dicebatur πρωτέκδικος, qui in Ecclesia Constantinopolitana ampliorem habebat potestatem, ut & alii Ecdici, quam in aliis. Sed quis fastum & dignitatum & officiorum sedis illius cum ipsa Babylone de prærogativa certantis, cujus Patriarcha Antichristi præcursor, non fastidiret? Πρωτέκδικος idem ut arbitror, qui Onuphrio Primicerius Defensorum in Ecclesia Romana. *Gregorius, ut auctor est Johannes Diaconus, remotis à suo cubiculo sæcularibus, Clericos sibi prudentissimos consiliarios, familiaresque delegit. Nemo laicorum quodlibet palatii ministerium, vel Ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia Ecclesiastici juris munia Ecclesiastici viri subibant: ob quod nonnulli procerum se sub obtentu religionis tonsurare cœperunt.* Proceres igitur antè erant Primicerii Defensorum. Esto; aucta fuerit Ecdicorum potestas post Chalcedonensem & Carthaginensem Synodos, & causis merè Ecclesiasticis immiscuerint, sive in Constantinopolitana sive in Romana sive in utraque Ecclesia; non tamen erunt Cancellarii Ecdicorum illorum Chalcedonensis & Carthaginensis Synodi successores. Sed undecunque originem traxerint, à Satana invecti sunt ad excludendum Presbyterorum Senatum. Si vetus, quod evincere non possunt, quid inde? nonne & Satanas vetus veterator est? Ne quis fortè putet plus nimio invectum esse in Officiales, audiat Petrum Blesensem in Epistola ad amicum quendam, qua eum hortatus est, ut desinat esse Episcopi Officialis. *Quia te affectuosissimè diligo*, inquit, *in visceribus Jesu Christi, proposui te salutaribus monitis adhortari, ut de Ur Chaldæorum, & de medio Babylonis tempestivus exeas, & ministerium damnatissimæ villicationis omittas. Scio quia cupiditas subvertit cor tuum, ut fieres Officialis Episcopi. Credo hujusmodi Officiales non ab officio nomine, sed ab officio verbo mutuasse vocabulum. Tota Officialis intentio est, ut ad opus Episcopi suæ jurisdictioni commissas miseras oves, quasi vice illius, tondeat, emungat, excoriet. Isti enim sunt Episcoporum sanguisugæ, evomentes aliorum sanguinem quem biberunt. Quod aggregant per oppressionem pauperum, Episcopis quidem ad delicias cedit, Officialibus ad tormentum. Episcopus quasi longa manu bona aliena diripit, & notam criminis à se removens, suis Officialibus culpæ & infamiæ discrimen impingit. Ideo quasi sub umbra Episcopi, & obtentu justitiæ palliatæ subditos opprimunt, Ecclesias gravant, redditus alienos violenter invadunt, oculos habent ad munera, pupillæ & vi-*

Interpretat. vocum Eccles. (margin, beside "Gregorius, ut auctor est Johannes Diaconus")

Epist. 25. (margin, beside "Quia te affectuosissimè diligo")

& viduæ non intendunt. Hanc administrationem, quam tibi damnabiliter usurpasti, patientius ferrem, nisi sacrarum literarum scientia præemineres. Causæ & judicia quibus te imprudenter, ne dicam impudenter, immisces, potius consuetudinario & sæculari jure deciduntur. Virum literatum & Ecclesiasticum non sic decebat secularibus negotiis implicari. Apostolus ad Corinthios scribens dicit; sæcularia negotia si habueritis, eos qui contemptibiles sunt inter vos, constituite ad judicandum. Officium Officialium, quorum te numero aggregasti, hodie est jura confundere, suscitare lites, transactiones rescindere, innectere dilationes, supprimere veritatem, fovere mendacium, quæstum sequi, æquitatem vendere, inhiare exactionibus, versutias concinnare. Isti sunt qui hospites suos gravant superflua evectione & multitudine clientelæ: quærunt delicatos & superfluos cibos, cum scriptum sit Luc. 10. 7. comedentes & bibentes quæ apud illos sunt. De alieno enim prodigi, de proprio sunt avari, verborum insidiatores, & aucupes syllabarum, tendunt laqueos & pedicas in capturam pecuniæ, jura interpretantur ad libitum, & ea pro voluntate sua nunc abdicant, nunc admittunt; bene dicta depravant, prudenter allegata pervertunt, rumpunt fœdera, nutriunt simultates, fornicationes dissimulant, matrimonia distrahunt, adulteria fovent. Calvinus Officialem à pietate non alienum admonet Epist. 248. ut munere illo se abdicet. *Quam difficile sit purum atque integrum Deo obsequium præstare, quisque pro se experitur. Tua vero peculiaris ratio, qui injustæ illius & sacrilegæ dominationis satelles esse cogeris, ac minister. Disciplinæ quidem præesse honorificum est: sed vide quam strenuè in purgandis flagitiis labores, quæ pueris quoque ipsis nota sunt. Tuum est, ut de ebrietate aliisque vitiis taceam, scortandi licentiam in Clero cohibere: nunc tecum reputa, quam in hac crassa, quæ omnibus nota est, obscœnitate tolerabilis sit tua dissimulatio. Atque ut severissimus sis in hac parte, nempe hoc erit operæ tuæ pretium, ut idolis maneat integer cultus, ut sua sacrilegia exerceant vestri sacerdotes. Præcipuam enim jurisdictionis tuæ partem in hoc sitam esse non negabis, ut salva sit & intacta Papatus religio quam scis innumeris corruptelis scatere.* Sic Officiales Anglicani satellites sunt Episcoporum, Archiepiscoporum, & Archidiaconorum, eorumque præcipua jurisdictionis pars in hoc sita est, ut salva & intacta sit Hierarchia & Liturgia Anglicana, id est Papatus Anglicani religio. Et infra; *Ut dicam uno verbo, etiamsi reipsa Christo tuum obsequium offerre coneris, titulus ipse Antichristi vexilliferum esse docet. Ad tam exitiale fœdumque exemplum res ipsa accedit: quia si furtim nescio quid boni admisces, nunquam tamen è tribunali surgis quin multa officia præstiteris impiæ dominationi cui mancipatus es. Reliqua jurisdictio in causis civilibus consumitur, ubi utcunque summam æquitatem colere studeas, fines tamen à Domino præfixos evertis, dum sub fallaci regiminis prætextu alienam provinciam usurpas.* Et Institut. l. 4. Cap. 11. Sect. 6. *Fuit igitur facinus nimis improbum, quod unus homo, nempe Episcopus, translata ad se communi potestate, & tyrannicæ libidini patefecit aditum, & Ecclesiæ quod suum erat eripuit, & confessum à Spiritu Christi ordinatum suppressit & abdicavit Sect. 7. Verum (ut aliud malum semper ex alio nascitur) Episcopi veluti rem sua cura indignam fastidientes ad alios ablegarunt. Inde creati Officiales, qui locum illum sustinerent, nondum dico quale genus hominum, hoc tantum dico nihil differre à prophanis judicibus. Et tamen spiritualem jurisdictionem adhuc vocant, ubi nonnisi de rebus terrenis litigatur. Ut nihil sit illud mali; forum litigiosum qua fronte vocare audent judicium Ecclesiæ? At illic sunt monitiones, est excommunicatio. Scilicet ita cum Deo luditur, debet pauperculus aliquis pecuniam, citatur; si comparet, damnatur &c.* Quid opus est multis? *De hoc vocabulo Officialis dicit Wil. in Clement. Et si principalis de Rescrip. quod hic dicitur ab officio, cis, quod idem est quod nocere, quia tales ut plurimum nocent maximè subditis quibus præsunt.* *Lindwode Tit. de Sequestrat. v. Officiales.*

Procuratorum in Curiis Ecclesiasticis clamores importunos ipsis etiam Judici-

bus

bus & Advocatis molestos, & Registrariorum ac Apparitorum, qui sunt Curiarum canes venatici, excessus quid memorem? Ex fœda illa colluvie Cancellariorum, Commissariorum, Officialium, Registrariorum, Procuratorum, Advocatorum, Apparitorum, ecquid boni sperare possumus?

Curiæ istæ Ecclesiasticorum Senatuum jura invaserunt, & causarum civilium simul & Ecclesiasticarum Babylonicum Chaos in forum suum invexerunt. *Denique si de causarum Ecclesiasticarum disceptatione quæritur, ac præsertim de correctionis disciplina; ubi quæso in Papatu invenias Presbyterorum collegium? ubi legitima judiciorum forma, quibus erudiantur indocti & peccatores ad resipiscentiam adducant? ubi Dei verbum? ubi veteres Synodi & Canones ad convincendos hæreticos? Penes quos est excommunicandi potestas, & quibus de causis? quæ absolutionum & satisfactionum Ecclesiasticarum formula?* quærit Venerabilis Beza in Antithesi Papatus & Christianismi. Hæc omnia pungent etiam Ecclesiam Anglicanam.

Sunt & quidam Decani ac Præbendarii, qui jurisdictionem exercent, sicut supra dictum est. Præterea in singulis *fere Diœcesibus Episcopalibus sunt Ecclesiasticæ jurisdictiones exemptæ*, ait Mucketus, *aut ab Archidiaconatibus & Diœcesi Episcopali, aut à Diœcesi Episcopali & Provinciæ Archiepiscopali, vel denique à Provincia Archiepiscopali & Regiæ Majestati, ratione Appellationum, immediatè sunt subditæ.* *De Politia pag. 294.*

CAPUT VII.

De Suffraganeis & Decanis ruralibus.

Hactenus de Personis habentibus administrationem minus amplam, eamque judicialem; sequuntur habentes.

Minime Judicialem. Iique sunt, vel Ecclesiastici, vel Laici; Ecclesiastici, Diaconus, & Minister. Iique functionem habent, vel Absque Titulo perpetuo, ut Curati, vel Cum Titulo; iique habent præter communem, peculiarem functionem, vel minime peculiarem.

Præter communem, Peculiarem Functionem, vel per totam aliquam Diœcesin, ut Episcopi Titulares, qui olim Chorepiscopi, nunc Episcopi Suffraganei vocantur; veniuntque considerandi secundum locum quem tenent, in Republica proximum post Barones, vel in Ecclesia, utpote qui Episcopi sunt vocatione & ordine, sed carent jurisdictione, Coadjutores aliorum Episcoporum quorum vice nonnunquam ordinant Ministros & Diaconos, Dedicant Ecclesias, Confirmant pueros ante informatos Rudimentis Christianismi, in Diœcesi ipsis attributa.

In

In parte aliqua Diœceseos, ut Archipresbyteri, quos Decanos Rurales vocant, atque nunc plerumque adhibentur, ad convocandum suam classem, ad significandum iis nonnihil ab Ordinario ut fit per literas, ad inducendum in beneficia vice Archidiaconi remotiùs agentis.

Dicitur hîc, Suffraganeos Episcoporum olim Chorepiscopos fuisse dictos, sed Mucketus Decanos Rurales potiùs Chorepiscopis successisse existimat. *Decani rurales*, inquit, *veteris Ecclesiæ Chorepiscopis & Archipresbyteris Regionariis haud absimiles, ab Episcopis qui illos adhibent, plerumque adhibentur ad convocandum Clerum, ad significandum Presbyteris & Diaconis infra suos Decanatus nonnihil ut fit per literas, ad inducendum in beneficia vice Archidiaconi remotiùs agentis.* Chorepiscopi initio Episcopis Urbanis potestate pares, eorumque rivales, eandem omnino jurisdictionem exercebant quam Episcopi Urbani; postea diminuta est eorum potestas retento tamen nomine. Sed & Episcopi in Chorepiscopi titulo vocem oderunt *Episcopi*, quia metuebant ne forte antiqua jura repeterent: & ablato Chorepiscopi nomine, Archipresbyteros rurales, tandem Decanos rurales appellarunt, & in gradum Archidiaconatu inferiorem detruserunt, Vel *etiam dici potest*, inquit Bleynianus, *hoc fuisse factum, nempe ut Archipresbyteri Archidiaconis cedant imo etiam subsint, ne propter subrogationem in locum Chorepiscoporum superbirent Archipresbyteri, & idem sibi, quod antea Chorepiscopi, arrogarent, si immediatè Episcopis supponerentur.* Et jure quidem vendicare sibi possunt Archipresbyteri ratione ordinis sui, quod Archidiaconi non possunt. Nam Episcopus & Presbyter jure Divino sunt ejusdem ordinis & gradus, non autem Episcopus & Diaconus. Vides igitur ex odio & metu Episcoporum non modo violatum jus Divinum, sed etiam turbatum ordinem veteris Ecclesiæ, effectumque ut Archipresbyteri ordine majores dignitate tamen minores essent Archidiaconis. Cum dico, Decanos successisse Chorepiscopis, non intelligo, in omnem eorum potestatem, sed tantum in eorum locum & ditionem. Inde est quod ait Schultingius in Anacrysi Hierarchiæ. *In sublati Chorepiscopi vicem successit quidem ex parte Archipresbyter ruralis vel Decanus Christianitatis ad quem Gregorius IX. Cap. Dudum, de privilegiis rescripsit.* Nam quod ad potestatem, Episcopus, exuto omni potestate Chorepiscopo, eam omnem sibi vendicavit, eamque communicavit Cancellariis, Commissariis, Suffraganeis, Vicariis generalibus, partem aliquam reliquit Decanis ruralibus, sed minime judicialem nisi consuetudine præscripta eandem recuperarint. Sed ad Suffraganeos nostros redeamus, quibus committunt vices suas in conferendis Ordinibus. Quod Episcopo maxime proprium clamitant, nempe Presbyterorum & Diaconorum Ordinationem aliis tamen, titulo tantùm tenus Episcopis, communicant, nempe Suffraganeis suis. Episcopi posterioribus hisce & corruptioribus sæculis, ut otio diffluerent, vel civilibus & publicis reipublicæ negotiis vacare possint; Suffraganeis ea quæ sunt ordinis, Cancellariis ea quæ sunt jurisdictionis commiserunt. Nihil quod Episcopale exercebant ipsi, ne implicarentur boni milites negotiis Ecclesiæ & rebus spiritualibus. Episcopus Guadicensis in Concilio Tridentino invectus est in Episcoporum titularium ordinationem. *Affirmabat eorum ordinationem esse Curiæ Romanæ inventum, etiam, hoc ipso verbo usus, figmentum humanum: ejus apud antiquos nullum cerni vestigium: Nam si Episcopus olim Episcopatu exutus esset aut Episcopatum renunciasset, id sic acceptum quasi non amplius esset Episcopus, si-*

De Polit. p. 339.

Introductio in praxin & theor. benef. p. 422.

L. 16. p. 150.

Petri Suavis Histor. Conc. Trident. l. 8. pag 803. edit Francof. *cut cui uxor deest non est amplius maritus. Itaque legi apud antiquissimos Doctores Canonistas, invalidas esse ordinationes habitas ab eo qui Episcopatum renunciavit. Simonias & ineptias quibus causam dant istiusmodi Episcopi, aliasque disciplinæ corruptelas, nihil esse præ hoc abusu concedendi nomen Episcopi iis qui verè non sunt, & institutionem Christi* De Eccles. l. 5. pag. 158. *& Apostoli immutandi.* Fildus ex Melchiore Cano hæc habet de Suffraganeis. *Tales Episcopi Melchior Canus disserens de Conciliis, & personis quibus Concilia consistunt, ait tantum abesse, quod habeant locum ullum aut suffragium in Conciliis, ut nec habeant nec habere debeant locum ullum in Ecclesia. Episcopos, de quibus illic sermo est, vocat annulares Episcopos, forte quod Episcopi qui completè sunt Episcopi habeant & baculum & annulum, cum ad jurisdictionem suam, tum matrimonium cum Ecclesia significandum, isti annulum solummodo haberent.* Si Episcopus potest uni communicare titulum & ordinem Episcopi, & sic potestatem ordinandi Presbyteros & Diaconos, potest & pluribus, omnibus Decanis sive Cathedralibus sive ruralibus omnem veterem Cho-De Repub. l. 2. Cap. 9. Num. 15. repiscoporum jurisdictionem restituere. *Imo si vult Episcopus, & Canones non prohiberent, potest suos Parochos plenè Episcopos facere, & ordinare ut omnes sui ordinis actus plene possint explere: & simul ac in solidum cum ipso Ecclesiam gubernare,* inquit Spalatensis. Maledicant Juri Canonico Parochi quod omnem ademerit ipsis jurisdictionem fori exterioris, & potestatem ordinationis absque ulla spe restitutionis.

De Eccl Lib. 3. p. 159. De Suffraganeis dicit Fildus, quicquid obtendant, esse tantum Presbyteros, de Eccles. l. 3. Cap. 59. In Constitutionibus anni 1604. Can. 35 habentur hæc verba. *Quod si quis Episcopus vel Suffraganeus in sacros ordines quempiam sine prædictis qualitatibus aut justo, ut supra, examine cooptarit, per Provinciæ suæ Archiepiscopum ea de re certiorem factum (assidente uno alio Episcopo) ab omni ordines conferendi potestate in integrum biennium secludetur.* Hîc vides Suffraganeum posse cooptare in sacros ordines. Et Can. 60. *Cumque in triennali visitatione mos sanctissimi istius operis,* nempe Confirmationis, *peragendi in Ecclesia per multas ætates obtinuerit; voluimus & ordinamus, ut quilibet Episcopus vel ejus Suffraganeus in consueta visitatione sua morem & ritum illum in propria persona diligenter observet.* Hîc vides Suffraganeum posse Confirmationis solennitatem celebrare. De suffraganeis vide plura pag. 23. 24. de differentia inter Episcopos Suffraganeos Archiepiscoporum & Episcopos titulares Episcoporum Suffraganeos, pag. 45. 46. & de Chorepiscopis pag. 147. 148.

De Sacris Minist. l. 1. Cap. 8. Decani Rurales antè dicti Archipresbyteri vicani seu rurales. Sunt autem, *Archipresbyterorum duo genera,* inquit Duarenus, *quorum Urbani quidam dicuntur, qui in urbe & majore Ecclesia officio suo funguntur. Cum enim Episcopus propter absentiam fortè vel occupationes suas* (ab officio, puto, alienas) *non possit omnia Episcopi munia vel solus vel unà cum Presbyteris obire, sed curas suas cum eis partiri necesse habeat: utilius visum est, ex Presbyteris unum cæteris præponere, qui ea quæ ad Presbyterorum officium pertinent, partim ipse exequatur, partim aliis facienda præscribat; quam omnibus simul Presbyteris id committere; ne contentio aliqua inter ipsos ex communione administrationis oriretur. Itaque Archipresbyter Urbanus eam potestatem habet in majore Ecclesia, quam quivis Presbyter in Ecclesia sibi assignata habere dicitur. Sed & cæteris quoque ejusdem Ecclesiæ Presbyteris, qui Cardinales id est primarii & præcipui dicuntur ad differentiam eorum qui in inferioribus Ecclesiis sunt constituti, haud dubie præest. Archipresbyteri Vicani nullam in urbe potestatem, nullum ministerium habent, sed in majoribus celebrioribusque pagis constituuntur. Ac singulis præter Ecclesiæ propriæ curationem, certarum Ecclesiarum, certorumque Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, in-*Pag. 393. *spectio, observatioque committitur.* De Decani appellatione hæc habet Scaliger in Opusculis. *De scholis militiarum hoc certò scias; quod in artificiis erat collegium, id in militiis fuisse scholam. Schola autem erat proprie corpus militum quod ad caput certum refere-*

referebatur. Itaque in centuria militum erant decem decuriæ, quæ olim tabernacula dicebantur. Unaquæque decuria, quæ ex decem militibus constabat, referebatur ad suum caput, quem Decanum vocabant, aliter autem caput scholæ. Hodie ejus vestigia existunt in Collegiis Ecclesiasticis seu, ut vocant, Canonicis. Nam decimum collegii vocant alii Decanum, alii Caput Scholæ. Itaque in tota provincia Narbonensi ac meliori parte Italiæ Decanum vocant Capishol, hoc est, Caput Scholæ. Decani rurales exiguam habent veterum Chorepiscoporum potestatem, nempe convocandi Presbyteros suæ classis, & significandi nonnihil àb Ordinario per literas. Presbyteri classis sunt qui initio constituerunt Presbyterium Chorepiscopi. Non enim existimandum est Chorepiscopum, dum etiam Episcopo par erat, omnia gubernasse absque Presbyterio singulari aliqua potestate: nondum enim Poliepiscopi illam Monarchiam sibi arrogarunt. Sed invalescente paulatim Episcopi urbani authoritate sensim decrevit Chorepiscoporum potestas, donec tandem devenerint ad Decanorum ruralium, ut vides, infima subsellia. Non numeratur hîc, ut vides, inter Personas judicialem administrationem, sed inter minime judicialem habentes.. In quolibet Decanatu continentur 9. 10. aut 12. Parœciæ. *Decanatus quibus præficiuntur rurales Decani antiquis Archipresbyteris non multum dissimiles, & comprehendentes aliquando decem parœcias, quas Concilium Chalcedonense Rurales & Regionales vocat,* inquit Mucketus. *De Politiâ p. 294.* Assertor Politiæ Christianæ p. 268. refert quemque Archidiaconatum dividi in Decanatus, & Rectorem vel Vicarium antiquissimæ Ecclesiæ, quæ dicitur Matrix Ecclesia Decanatus, esse præsidem cum conveniunt, nisi communi Ministrorum consensu alius eligatur. De Archipresbyteris ruralibus habetur Decretum. Decret, Gregorii IX. ex Synodo habita Ravennæ l. 1. Tit. 25. *Ut singulæ plebes Archipresbyterum habeant, qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem gerat, sed etiam Presbyterorum qui per minores titulos habitant vitam jugi circumspectione custodiant, qua quisque industria divinum opus exerceat, Episcopo enunciet. Nec contendat Episcopus non egere plebem Archipresbytero, quasi ipse eam gubernare valeat; quia etsi valde idoneus sit, decet tamen ut sua onera partiatur, ut sicut ipse matrici Ecclesiæ præest, ita Archipresbyteri præsint plebibus, ut in nullo titubet Ecclesiastica sollicitudo; cuncta tamen referant ad Episcopum, nec aliquid contra ejus decretum ordinare præsumant.* Refert Fildus, Archipresbyteros rurales electos fuisse à Clero, & Episcopum ratam habuisse electionem, nec potuisse Episcopum gradu submovere Archipresbyterum absque consensu Cleri. *De Ecclef. l. 5. c. 29.* *Ut Episcopus nec Abbatem nec Archipresbyterum sine omnium suorum Compresbyterorum & Abbatum consilio de loco suo præsumat ejicere; neque per præmium alium ordinare, nisi facto consilio tam Abbatum quam Presbyterorum suorum.* Concil. Turon. 2. Can. 6. Admonebant delinquentes, *Si quis ex sæcularibus institutionem aut commonitionem Archipresbyteri sui, contumacia faciente, audire distulerit, tandiu à limitibus sanctæ Ecclesiæ habeatur extraneus, quandiu tam salubrem institutionem adimplere studuerit.* *Conc. Antisiodorens. Can. 44.* Præterea, ait Fildus, bis singulis annis visitabant Ecclesias sibi subjectas; & si quid reformatione, confirmatione, aut reparatione indigebat, ut id fieret, curabant, & citat Synodum Augustanam. Decani ruralis officium erat *in causis Ecclesiasticis citationes ei transmissas* nempe ab Episcopo aut ejus Surrogato, *exequi, cujus sigillum in talibus est authenticum,* inquit Lindvodius Titulo de Judiciis, in Constitutionem Johannis Pecham Cantuariensis. *Cap. Quid verbi Decani ruralibus.* Constitutionis verba sunt ista. *Statuimus, ut nulli tradatur certificatorium, vel aliàs concedatur sub sigillo alicujus Decani ruralis consignatum, nisi prius in aliquo die solenni intra Missarum solennia in Ecclesia, ubi citatus fovet larem vel ampliùs conversatur, publicè recitetur* Certificatorium: *hoc adjuncto moderamine, ut citatus sufficientes habeat inducias, ut die & loco sibi præfixis competenter valeat comparere.* *Verb. Certificatorium.* *Hîc deciditur,* inquit Lindvodius, *quomodo Decani rurales pecunia corruptè*

rupti sigillabant multotiens falsa certificatoria, & aliis malitiis circa ea usi sunt in præjudicium multorum. Certificatorium, inquit ibidem, erat *litera responsiva directa judici super mandato quod ab eo emanavit ad aliquem citandum.* Statuitur, ut certificatorium publicè recitetur. *Non enim intelligas quod citatio debeat sic fieri; sed solum citationis recitatio; ut per hoc constare possit, quod deponens apponens sigillum non est in dolo vel fraude sigillando forsan fictum vel falsum certificatorium.* In fine illius Constitutionis habentur hæc verba. *Et hoc jurent Decani rurales se facturos in Episcopali Synodo omni anno.* Lindvodius ibidem in Glossa. *De his nominatim & specialiter istud ordinatur, quia per eos potius quàm per alios qui habent sigilla authentica multæ fiebant fraudes.* In illa verba, *Omni anno. Hoc ideo dicit fortassis, quia quolibet anno mutantur Decani, & fiunt novi; aliàs postquam semel jurati essent non oporteret hujusmodi juramentum requiri, nisi subesset causa suspicionis.* Quarto, ait Fildus, habebant stata Capitula quatuor singulis annis, & extra ordinem sæpius pro re nata, & anno transacto ab inductione in beneficia Parochi tenebantur præstare juramentum Decano, & sic admissi ad considendum in Capitulo, & tenebantur interesse annuis Capitulis, aliisque data occasione habendis, & oneris partem subire. Juramentum admittendorum in Capitulum non erat simplex, sed cum limitatione ista, *Salvis juribus Capituli*, & citat Synod. Trevir. de Decanis Christianitatis: non tamen fuisse illud ubique receptum arbitror. Lindvodius de Capitulis ruralibus sic scribit. *Quandoque vero Capitulum ponitur pro collectione plurium, & non communiter viventium, sed ob tractatus communes inter se habendos ad aliquem locum confluentium. Exemplum patet in Capitulis generalibus Monachorum & Regularium: secundum quem modum collectio Rectorum, Vicariorum, & aliorum virorum Ecclesiasticorum, ob hujusmodi tractatus communes inter se habendos dicitur etiam Capitulum. Et quia ut communiter hujusmodi Capitula celebrantur in locis minus insignibus videlicet in rure constitutis, hinc est quod Capitula ruralia dicantur, ut hic apparet: & hæc Capitula quandoque appellantur Conventus in constitutione Othonis. Et horum Capitulorum quædam tenentur de tribus hebdomadis in tres; quædam semel in quarta anni, & hæc dicuntur Capitula principalia propter majorem confluentiam Cleri.* Hæc Capitula erant quasi vestigia seu reliquiæ Presbyteriorum Chorepiscopalium. Hæc Capitula habent Ecclesiæ Reformatæ in Belgio quæ Classes vocant, & de tribus in tres hebdomadas habent, & Ecclesiæ Scoticanæ, quæ Presbyteria vocant (nam Parœciana Consistoria alio nomine nempe Sessiones appellant) & quæque singulis hebdomadis in unum coëunt, quorum potestas, àntea Synodis Provincialibus tantum subordinata & Concilio Nationali, jam enervata est Episcoporum potentia, vi, & tyrannide, omnia jura & libertates Ecclesiæ nostræ conculcantium. In Capitulis illis Archipresbyteri seu Decani rurales, ait Fildus, statuta Synodorum Episcopalium & Provincialium recitabant, exclusis laicis, si spectarent ad Clerum, qui alioqui interesse poterant, dum promulgarentur constitutiones utrisque communes. Sic quidem constitutio Johannis Peccham lata est de promulganda constitutione contra concubinarios exclusis laicis. Statuitur ut Episcopi *constitutionem prædictam faciant in quatuor anni principalibus Capitulis ruralibus per se, vel eorum Officiales, vel saltem per Decanos rurales, vel gerentes eorum vices distinctè & apertè coram toto Capitulo, exclusis laicis, recitari.* Et cur quæso non simpliciter per se, sed vel per alios, nempe Officiales suos aut Decanos rurales? *Per se*, inquit Lindvodius, *si forsan præsentes sint; aliàs autem sufficiet, ut per suas literas fieri præcipiant vel per nuntium, præsertim cum non doceat statum Pontificalem in singulis Capitulis hujusmodi personaliter interesse.* Vides fastum! Capitula ruralia etiam principalia non dignantur vel præsentia sua decorare Episcopi. Deinde, ait Fildus, non solum promulgarunt statuta in Capitulis

Verb. Recitetur.

De Constitut. Cap. Quia in contin. verb. Capitulis ruralibus.

Verb. Per se.

pitulis suis, sed etiam eorundem executionem procurabant: inquirebant, in Ecclesias vacantes, qua occasione & cujus culpa vacarent; si quis ingessit se in ministerium; in investituras eorum qui recens ministerii munus inierunt; & qua authoritate surrogati aliorum vices supplerent; præterea admonituri erant quos visitatione aliave informatione reprehensibiles deprehenderant, quod si ne sic quidem lucrifacere possent, Laicos suspendebant à sacramentorum perceptione, & Clericos à functionis exercitio. Si tamen adhuc pertinaces pergerent, detulerunt Episcopo, si res ipsa non posset moram ferre, vel sequenti Synodo Episcopali denuntiarunt. Hæc postrema de admonitione, suspensione, denuntiatione, confirmat citatis Statutis Synodalibus Episcopi Hildesemensis. Extant Statuta Cap. 2. ubi etiam habentur hæc verba. *Considerantes quod Archipresbyteri rurales pro eo constituuntur, ut Clericorum honestatem & confratrum utilitatem procurent, excessus eorum referant, mandata nostri Vicarii & Officialium nostrorum debitè exequentur, & singula quæ à superioribus mandantur, ad notitiam confratrum suorum deducant, quæ tamen ab Archipresbyteratibus suis absentes nequeant adimplere: statuimus, &c.* Quantulacunque Archipresbyterorum potestas vel fuit vel adhuc remanet quibusdam locis, exigua est præ illa quam initio habebant Chorepiscopi, hodieque sunt tantum servi Episcoporum. In Anglia hæc sunt Decanorum ruralium egregia scilicet munia, ut convocent Classem, quod tamen raro aut nunquam fit, ac significent Presbyteris & Diaconis infra suos Decanatus nonnihil ut fit per literas, & inducant quempiam in beneficia vice Archidiaconi remotiùs agentis. Sunt quidem quidam rurales Decani in regione Septentrionali, ut in Comitatu Eboracensi, Lancastrensi, Richmondensi, Cestrensi, &c. qui non modo testamentorum probationes, administrationumque potestatem habent, sed etiam cognitionem Ecclesiasticorum delictorum cum potestate censurarum, ut refert Assertor Politiæ Christianæ. Sed isti Decani rurales exempti sunt à jurisdictione Episcopi, & Decanatum habent per modum tituli, ac quasi Episcopalem jurisdictionem exercent. Ne quis forte putet rurales Decanatus Classicorum Presbyteriorum umbras & veterum reliquias seu vestigia unius Angliæ solum fuisse, sciat etiam ubique ferè adhuc apud Pontificios haberi. Extat Titulus in Libro 2. Decretalium de Archipresbyteris, ubi quæ habentur Cap. Ultimo de Ruralibus ex Synodo Ravennæ habita supra videas. Et Statutis Synodalibus Episcopi Hildesemensis ista statuta de Archipresbyteris colligit Scultingius in Anacrisi. 1. *Ut bis Synodos, Capitula, sive ut illi vocant Classes celebrent.* 2. *Ut cogant omnes ad ostendendos suos titulos & investituras.* 3. *Ut resideat personaliter.* 4. *Est hic mentio Camerarii, quem ignorant Calvinistæ. Is est perpetuò assistens Archipresbytero, tanquam Consiliarius ab eodem proximus.* 5. *Archipresbyteri de scandalosis excessibus, quales hic octo species numerantur, Archidiaconum vel Episcopum faciet certiorem.* 6 *Archipresbyter non potest suum officium exercere, nisi sit à Vicario in spiritualibus, vel ipso Archiepiscopo confirmatus.* 7. *In Confirmatione Juramentum præstabit.* Et ad interrogationem 106. Synodi Middelburgensis, ubi dicitur, *Classicæ congregationes non in uno loco semper servabuntur, sed circulariter & orbiculariter per vices, quoad possibile est.* Respondet. *Contrarium observatur in Capitulis ruralibus, hoc est Classicis conventibus nostris, quæ semper in templo uno loco servantur, licet Benedictinorum Capitula, (unde illi proculdubio hoc hauserunt) sint orbicularia, nunc in hac nunc in alia Abbatia.* Sed perinde est, sive orbicularia sint, sive fixa. Nam de loco statuere possunt, prout commodum viderint. In Confutatione Synodi Nationalis Belgicæ, Germanicæ, Gallicæ, Artic. 25. *Adeo frequentes conventus Classicos non improbarem, si non essent contra Antiquitatem. Canones enim ordinarunt id bis in anno tantum fieri oportere, toties scilicet quoties servantur Concilia Diœcesana.* Sed supra

Pag. 419.

Lib. 1. p. 27.

Lib. 11. p. 165.

Lib. 13. p. 8.

ostendimus ex Lindvodio, sub ipso Papatu frequentiores fuisse conventus classicos. Lib. 11. p. 120. Ipse Scultingius alibi cum dixisset, *Observa fervorem sectæ in frequentibus classicis conventibus annuatim instituendis*, subjicit; *Non improbant Canones antiqui frequentes conventus Classicos & Synodos particulares, quoniam sic facilius extirpantur & citius vitia singulis annis.* Præsidem Classis Decanum foraneum seu Christianitatis ibidem vocat, sed mutabilem non vult Lib. 13. p. 9. Nos contra mutabilem, non perpetuum, Præsidem volumus, propter tyrannidis periculum, & ne mutetur in Classicum Episcopum. Bochellus in Decretis Ecclesiæ Gallicanæ habet etiam Titulum de Decanis Ruralibus seu Vicariis Foraneis, ubi ex Synodo Aquensi Lib. 5. 1585. affert ista. *Ut Episcopus in urbe etiam externum gregem facilius quasi præsens intueri & curare possit, deligat aliquot probatos sacerdotes, qui literarum scientia, morumque integritate & rerum agendarum usu præstantiores sint; quibus singulis imposito Vicarii foranei nomine tribuat certas regiones Diœcesis suæ, octo vel decem parochiales Ecclesias continentes, constituto tamen vicariatu in aliquo loco insigniori & frequentiori: illis tamen eam facultatem tribuere poterit Episcopus, quam ipse, & pro illorum conditione, & pro locorum temporumve ratione, tribuendam censuerit. Hi autem Vicarii regionis sibi per Episcopum commissæ Presbyteros cujuscunque conditionis, curam animarum habentes semel singulis mensibus modò in unam modò in aliam ejus regionis Parochialem Ecclesiam congregent; idque in orbem eodem ordine semper faciant. Iidem autem Vicarii libellum de casibus conscientiæ Apostolicæ sedi & Episcopis reservatis Metropolitani cura edendum reliquis sacerdotibus legent, & aliquot capita tum harum constitutionum, tum earum quæ in Synodis Diœcesanis fiunt, simulque aliquid ex probata aliqua summa de casibus conscientiæ explicabunt. Præcipuè autem de Presbyterorum vita & moribus quærant & quales se in pastorali præbeant cura; & an eorum culpa in Ecclesia Divinus cultus desideretur; an re ipsa præstentur ea quæ Episcopi vel alii eorum nomine in Ecclesiarum necessitatem earumve reparationem impendi jusserint; an libros habeant, quos præsertim ex Synodi decreto habere debent, &c. Hi autem Vicarii voluntate Episcopi ab officio amoveri semper possint, ac si male id administrarint pœnas dent ejusdem Episcopi judicio.* Ex Concilio Rhemensi, 1583. *In Synodis Decani rurales reddant rationem eorum quæ in suis Calendis & visitationibus egerint, & compererint.* Sunt & plura alia eodem titulo decreta de Decanis ruralibus Ecclesiæ Gallicanæ quæ lubens omitto, quia satis est ostendisse Classium seu Presbyteriorum classicorum umbram adhuc manere sub Papatu, eorumque originem pervetustam esse: & quamvis apud Pontificios sub Episcopis servitutem serviunt, tamen frequentius in unum coeunt, quam apud Anglos; ubi nescio an unquam habeant Capitula ista ruralia. Manent nomina Decanatuum & fines seu limites, sed conventus, ut audio, nullos celebrant: per se singuli. Ipsorum Decanorum servilia quæ sint munia, supra vidimus.

CAPUT VIII.

De Ecclesiis & Decanis Cathedralibus

Hactenus de iis qui, præter communem, peculiarem habent functionem: sequuntur, qui.

Minime Peculiarem; iique collocantur, vel in Cathedrali Ecclesia, vel Parochiali.

In Cathedrali aliqua aut Collegiata Ecclesia, cujus sunt vel membra, vel minime membra; Membra, quorum præcipuum Decanus. In Ecclesiæ antiquæ fundationibus aliæ etiam dignitates, ut Subdecanus, Cancellarius, Præcentor, Thesaurarius Ecclesiæ. In omnibus Canonici sive Præbendarii, quorum in antiquioribus Ecclesiis alii sunt; Residentiarii majores, qui omnia cum Decano administrant & regunt in illa Ecclesia, habentque sedile in Choro, jus suffragii in Capitulo; Non Residentiarii, habentque sedile in Choro, sed non suffragium in Capitulo.

Minime membra; atque inserviunt, Administrationi publicæ Liturgiæ & Sacramentorum, ut Subcanonici, sive Vicarii Chorales, vel Assistendo celebrantibus, ut Epistolæ, Euangelii Lector.

Mucketus sic. *Nam in hisce Ecclesiis plura sunt membra. 1. Lectores Epistolæ & Euangelii. 2. Pueri & viri Symphoniaci, qui Regiis injunctionibus tenentur hymnos in Dei Omnipotentis laudes cantare iis modulationibus, ut ipsæ hymnorum sententiæ unà intelligantur;* non tamen observatur injunctio ista, sicut nec pleræque aliæ. 3. *Sunt Subcanonici seu Vicarii Chorales, Matutinis & Vespertinis Precibus publicè in Choro quolibet die celebrandis, frequenti Eucharistiæ administrationi servientes, & per Canones, ne ignavi in otio vitam ducant, studio scripturarum incumbentes. 4. Sunt Canonici seu Prebendarii, quorum in antiquioribus Ecclesiis aliqui sunt Non-Residentiarii, sedes habentes in Choro, sed non suffragium in Capitulo, & secundam Ecclesiarum suarum consuetudines statis vicibus concionantes: alii Residentiarii, qui tum sedent in Choro, tum ferunt suffragium in Capitulo, ac quibus toto necessariæ suæ Residentiæ tempore incumbit, ut sint Hospitales & non modo in Cathedrali Ecclesia cujus sunt Canonici, sed in aliis etiam Ecclesiis ejusdem Diœceseos, unde ipsi vel ipsorum Ecclesiæ aliquod vectigal seu annuos reditus percipiunt, Euangelium diligenter annuncient. Postremo in Cathedralibus Ecclesiis antiquæ fundationis sunt Officiarii, ut Thesaurarius, Præcentor, Cancellarius, Subdecanus, quorum varia sunt juxta diversarum Ecclesiarum statuta munera. Et his omnibus præest Decanus, qui 90 dies ad minimum singulis annis in Ecclesia Collegiata residere, per totum hoc tempus verbum divinum sedulò prædicare, hospitalitatem exercere, festis solennibus (si ad hoc peragendum præsens non fuerit Episcopus) decenti capa amictus sacram cœnam administrare, Canonibus obstringitur.* Wicleffus Capite, *De speciebus Ministrorum*, hæc habet; *In istis autem est major deceptio, cum Antichristus habeat sub specie Cleri procuratores duodecim contra Ecclesiam Christi machinantes, cujusmodi communiter ponuntur Papæ, & Cardinales, Patriarchæ, Archipræsules, Episcopi, Archiepiscopi, Archidiaconi, Officiales, Decani, Monachi, & Canonici bifurcati, Pseudofratres introducti jam ultimo & Quæstores. Omnes autem isti duodecim, & specialiter Prælati Cæsarei, & fratres infundabiliter introducti, sunt manifesti discipuli Antichristi, quia liber-*

De Polit. Eccl. Angl. p. 336.

Dial. l. 4. Cap. 26.

libertatem Christi tollunt, & onerant sanctam Ecclesiam, & impediunt ne currat lex Euangelii sicut olim. Canonici dicti sunt à Canone sive regula, quia communem quandam vitæ regulam institutumque observabant. Nam Ecclesiarum Ministri antiquitus certis se votis obstringebant, ferè non aliter ac Monachi, nec eorum vitæ ratio à Monachorum instituto multum discrepabat, inquit Duarenus. *Sed posteaquam horum sodalitiorum nonnulla iis vinculis soluta liberataque sunt, factum est ut cæteri, ab imperitis qui vim Græci verbi parum assequebantur, non simpliciter Canonici, sed Canonici Regulares vulgo dicebantur, quasi diversa esset utriusque vocis significatio. Quod si qui à Canone dictos potius esse contendat, id est pensione sive annona, quæ ipsis distribuebatur, veluti pro stipendio & mercede, equidem non repugno. Canonicam enim ordinariamque ac certam pensionem ii tantum accipiebant fortè, qui ad id Collegium admittebantur: cæteris Ecclesiæ Ministris sive Clericis pro cujusque merito aliquid erogari solebat ex oblationibus incertis, quæ fiebant in Ecclesia. Nam ea fere est ejus verbi significatio apud Veteres.* Fabricius Bleynianus tamen in Introductione in Theoriam & Praxin Beneficiorum aliam ponit denominationem. *Quemadmodum enim in scholis Pythagoreorum, qui primas in adjudicando partes, longeque ratas, maxime rationi adscribebant, κανονικοὶ hoc est Harmonici dicebantur, ut refert & interpretatur Cælus Rhodiginus in lib. 5. Antiquar, c. 11. Sic & in Ecclesia, qui in album Clericorum primi ordinis & gradus adscripti sunt, Canonici appellari solent, fortè quia canonicum id est certum & regulatum locum inter alios Clericos obtinent, cum Clerici secundi aut inferioris ordinis, quales Assisios & Matricularios ostendimus, sedes certas & proprias in choro non habeant. Nam quod in quibusdam proditum est, Canonicos & Canonicatus dici à Canone sive stata annona, quam quotannis prioris ordinis Clerici percipiunt, nec Eoget.. in Tractatu de Personis Ecclesiasticis, nec nobis etiam arridet.* Canonici, qui præbendas habebant, à præbendis dicti Præbendarii. *Præbendarum nomine veniunt generaliter omnia beneficia Ecclesiastica. Ita verò dicuntur, quod Clericis assignatæ sint ad vitæ subsidium, quasi eis alimenta præbeant: eaque ratione Cassiodoro Lib. 3. Varia. Epist. 42. & Lib. 5. Epist. 39. viaticum exercitus vel annona sive σίτησις cuiquam à Principe muneris loco data Præbendarum vocabula venit & significatur*; inquit Alexander Chassanæus in Paratitlis in Decretales. *Præbendæ vocabulum hoc titulo, ut & toto fere hoc jure, restrictius est quodammodo, & significat tantum beneficium quod quis habet tanquam Canonicus Sæcularis vel Regularis in Ecclesia Cathedrali, vel ea quæ conventum Clericorum aut Monachorum habet, unde & Canonici Præbendarii dicti in Can. Sanctorum Dist. 70. Alii sunt Canonici, qui in Ecclesia quidem instituti sunt, nondum tamen Præbendam sunt assequuti, sed proximè vacaturam expectant.* Canonicos, qui non sunt Præbendarii, sed proximè vacaturam expectant, ad effectum & in herbis Canonicos vocant, ait Bleynianus. *Præbenda differt à Canonia*, inquit Linduodius. *Nam Canonia est jus spirituale, quod aliquis assequitur in Ecclesia per receptionem in fratrem, & assignationem stalli in Choro & loci in Capitulo. Præbenda verò est jus spirituale recipiendi certos proventus pro meritis in Ecclesia competens percipienti ex divino officio cui insistit: & nascitur ex Canonia tanquam filia à matre. Et sic nota, quòd Præbenda est nomen juris, quia non constituitur tantum ex possessionibus, sed ex jure Canoniæ cui annectitur, quæ sine reditu non potest constitui, quia sic non esset quod Præbendario præberetur.* Duarenus Canonicorum Beneficia seu Præbendas duabus fere rebus constare ait. *Nam in quibus Ecclesiis est præbendarum distinctio certa prædia & possessiones obtinent singuli, quas sic in potestate sua habent, ut reditum ab alio quopiam accipere eis necesse non sit. Fructus autem hujusmodi sibi acquirunt, si præsentes sunt in civitate, quamvis in templo quotidie non psallant, aut psallentibus non assistent. Præter eas possessiones, qui psallunt in Templo, aut sacris cantionibus intersunt, quamvis plerumque in collegium Canonicorum cooptati non sint, hi in singulos* dies

De Sacris Minist. Lib. 1. Cap. 1.

Pag. 386.

In Lib. 3.

P. 258.

Titul. de Concessione Præbendæ. Cap. Esurientis, verb Præbendas.

De Sacris Ministriis Lib. 5. Cap 4.

dies atque adeo horas stipem recipere solent, ac veluti quasdam sportulas, quibus à manu vulgo nomen inditum est, quod tantum præsenti in manum tradantur. Sunt qui distributiones quotidianas appellant non ineptè. Ego à Latinis Diaria propriè vocari scio. Et infra; *Videtur autem hoc erogationis genus ideo excogitatum esse, ut cum à Beneficiariis vulgò contemneretur psallendi aut sacris assistendi munus, quasi proprium ipsorum non esset, spe hujus dianomes & mercedis illecti id munus amplecterentur. Nam iis tantum, qui sacris intersunt, hæ sportulæ distribuuntur, non aliis, nisi fortè eos excuset valetudo.* Ad consequenda hæc diaria præsentiam ait non sufficere; nisi sacris cantionibus precationibusque quis assistat. Excogitatas igitur quotidianas distributiones existimat, ne Canonici cæterique Ecclesiæ Beneficiarii, quibus eæ distribuuntur si intersunt, munus psallendi desererent, ut *spe quæstus id faciant ad quod efficiendum ideo cogi posse non videntur, quia secundum veterem institutionem fortassis alia fuit eorum in Ecclesia functio.* Et supra dixit; *Permulta esse ad eorum munus pertinentia, quibus exequendis Ecclesiæ non minus imo vero magis prodesse possunt. Hoc enim psallendi munus, quamvis negligendum non sit, tamen olim inferiorum tantummodo Clericorum fuit, nec inter præcipua ac magis Ecclesiæ necessaria habitum fuit. Unde fit* (inquit) *ut quod in compensationem Ministerii illius antiquioris & præcipui datur Canonico, tametsi forte in singulas hebdomadas, menses, aut dies distribui soleat, tamen appellatione Diariorum minime hîc contineatur. Nam interdum Canonici nullam certam possessionem ministerio suo assignatam habent, sed à divisore aliquo frumentum aut vinum stato tempore ipsis distribuitur. Sed & panes quoque dantur eisdem illis non omnino dissimiles, quia juris civilis authoribus panes civiles dicuntur. Eaque cibaria licet cantionibus sacris non assistentes capiunt.* Petrus Suavis in Historia Concilii Tridentini refert, Canonicos quatuor modis percepisse reditus assignatos Ecclesiæ Cathedrali aut Collegiatæ. *Vel enim omnes una solum mensa sumptu communi instar Monachorum regularium alebat, vel sua cuique seorsim portio præbebatur, Præbenda inde denominata, vel post præstitum à singulis Ecclesiæ debitum ministerium dimensum suum in annona aut pecunia numerata capere consueverunt. Disciplina ea vivendi in commune exiguo tempore viguit, plerisque divisionem vel in præbendas vel in quotidianas distributiones singulis faciendas flagitantibus, cum aliis, qui vel ob invaletudinem, vel ob exercitium aliquod spirituale sacris officiis interesse non possent, excusari cupientibus. Neque erat difficile aliquid causari cur sacris non intervenirent, unde in re divina parum frequentes, Præbendæ tamen fructum perciperent. Ubi vero non nisi opere peracto sua cuique mensura tribuebatur, non adeo proclive erat excusationem obtendere, adeoque disciplina sanctior & in frequentandis officiis divinis assiduitas in secundo genere quam in primo diligentius culta; factumque inde ut viri pii ex eo tempore Ecclesiis quidpiam donantes aut legantes, id in quotidianas distributiones conferri præciperent; experimentisque comprobatum, quo majores essent distributiones, hoc Canonicos ad Ecclesias ita esse frequentius.* Præcipuum Canonicorum ministerium erat canere hymnos, & Psalmos, & celebrare laudes Dei certis Horis à Canone definitis, quæ Canonicæ inde dictæ, ut vult idem Author. Cumque segniores essent in obeundis divinis officiis, ad eorum socordiam discutiendam ratio percommoda visa est Tridentinis ut Præbendarum pars aliqua in distributiones converteretur. In Dunelmensis Episcopatus Ecclesia Cathedrali, non percipiunt distributiones, *the dividendes*, nisi Divinis Officiis Canonici suis vicibus interfuerint. Quem morem observent in aliis & singulis, nondum didici. Non fuisse præcipuum munus veteris Presbyterii & Senatus Ecclesiastici munus psallendi, ut ait Duarenus, facile concedimus; sed Canonicos in aliis permultis prodesse posse Ecclesiæ negamus. Nam Presbyteri civitatis nondum divisa massa integra in plures Ecclesias particulares attendebant gregi promiscuè, post divisam massam singuli parœciis; & communi consilio unà omnes rege-

Lib. 6 pag. 555. edit. Francofurt.

regebant: Canonici autem Presbyteri ministrant in Basilica Cathedrali, quam dicunt Episcopi non esse particulare ullius Parœciæ distinctæ ædificium, sed commune totius Diœceseos. Templum commune, quale fuit Hierosolymitanum, Ecclesiis Christianis frequentandum non præcepit Dominus. Illius loci ob typum & Dei præsentiam cultus erat proprius & peculiaris, in quo communicabat totius Israelis populus, quem alibi celebrare nefas erat; ideo locus erat communis peculiaris cultus, quem undique frequentabat. Prædicatio verbi, Sacramentorum ministratio, aliæque Liturgiæ publicæ partes, sunt omnibus Ecclesiis & Parœciis communes. Cultum aliquem Cathedrali alicui Ecclesiæ peculiarem præter ordinarium & communem, num Christus aut Apostoli instituerunt? Si dixerint, Præbendarios plerosque habere etiam Ecclesias Parœcianas, & curam animarum in aliis locis extra Cathedralem Ecclesiam; illud etiam ut impium damnamus. Nam si Præbendarii, qui habent parœcias 20 aut 30 milliaria Anglicana, ut complures habent, à Cathedrali Basilica distantes, in quem finem relicto grege & sparta sua quam nacti ornare debent, Præbendarum prætextu civitatem adeunt, quibus nullum in Cathedrali Basilica ministerium necessarium est? Non injuria igitur invehitur vir eruditus & insignis ille Episcopomastyx Thomas Cartwrightus in Præbendarios, quod neglectis Parœciis, ubi ipsorum cura est necessaria, latitent ignavi & desides in Cathedralium Ecclesiarum latibulis, & ex aliarum Ecclesiarum spoliis genialiter victitant, & cutem curant (hæc eorum hospitalitas;) Ecclesias Cathedrales latibula & speluncas Lurconum & Longurionum, Præbendas pingues bucceas seu offas vocat, quas præstaret Academiis erigendis & sustentandis assignare in illis locis. Imo hac umbra ministerii fraudantur quædam civitates, ubi sitæ Ecclesiæ Cathedrales, debita animarum cura. Cantuariæ, ubi sedes Archiepiscopi, sunt 12 aut 13 Parœciæ, non tamen 4 probati Concionatores; quibusdam locis nullus. Si dixerint, Præbendariorum saltem in Capitulo operam esse utilem & necessariam; responderem non, quatenus sunt Canonici seu Præbendarii & ministri Ecclesiæ Cathedralis, (nam sic nullum habent certum gregem,) exclusisque parœciarum singularum Pastoribus. Quatenus autem sunt particularium parœciarum Pastores, adhibendi quidem essent ad commune Ecclesiæ regimen, sed non soli. Nam ut diximus Capite IV. jus divinum non distinguit inter Canonicos, & Non-Canonicos, Cardinales Presbyteros, & non Cardinales, imo nec Ecclesia multis annorum Centuriis post Apostolorum tempora. Sed quid si in Capitulo ipsi Canonici seu Præbendarii non sint Ecclesiarum Diœceseos communis regiminis consortio cum Episcopo præditi? In distrahendis forte Ecclesiæ bonis absque Capituli consensu nihil potest agere Episcopus; nec opus erit in hunc finem Conventu Capitulari, sat illis si Capitulares separatim præbuerint consensum. Jurisdictionem voluntariam & contentiosam Vicariis, Cancellariis, Commissariis, commiserunt, Archidiaconis eorumque Officialibus permiserunt. *Jam vero*, inquit Mucketus, *Episcopus hunc Decanum, & aliquos ex Canonicis & Officiariis recensitis, in Presbyteris & Diaconis ordinandis, & à beneficio vel officio removendis, in colloquiis cum inquietis & turbulentis schismaticis ad eos in ovile reducendos & sedandos, in præfractis hæreticis juridicè condemnandis ac anathematizandis, in sententia Excommunicationis solemniori adversus facinorosos & infames peccatores denuncianda, & in aliis Ecclesiæ publicis & maximi momenti negotiis transigendis sibi associat.* Associat quot & quos libitum ipsi fuerit, ut eorum præsentia singularitatem potestatis suæ monarchicæ obumbret. Duo tresve ex illo numero unà cum Episcopo non constituunt consessum judicum. Nam nullam habent potestatem suffragii decisivi. Judicat solus Episcopus. In ordinationibus etiam adsunt, non ob consecrationem.

1. Repl. pag 163. 164. 165.

Assertor. Politiæ p. 151.

De Politia p. 336. 337.

tionem quam volunt esse unius Episcopi, sed ad assistentiam solummodo, ut dicunt. Ad colloquia cum schismaticis fortè opus est Episcopo illuminatorum Doctorum auxilio, quia ipsi huic certamini impares. Ob operam istam navatam in colloquiis cum Schismaticis seu ipsorum dialecto Puritanis, & alia officia ad suffulciendam eorum tetram dominationem præstita isti asseclæ egregiam laudem & spolia ampla referunt. Sed si Capitulum refert imaginem veteris Presbyterii & Senatus Ecclesiastici; cur non ordinariè exercetur jurisdictio in & cum Capitulo? Capitulum habent ad electionem imaginariam illius quem Princeps nominaverit eligendum Episcopum, aut ad consensum præbendum alienationi bonorum Ecclesiæ; præterea nihil: nisi forte ad prospiciendum, ut in choro tempore cultus ritè & competenter omnia instituta observentur, ut utantur capis, caputiis, superpelliceis, rochetis, &c. Sed pergamus. Canonici omnes non sunt necessario Presbyteri, sed alii Presbyteri, alii Diaconi. In Concilio Tridentino decretum, ut *dimidia saltem pars Presbyteri sint, cæteri vero Diaconi aut Subdiaconi; ubi vero consuetudo laudabilior obtinet ut plures vel omnes sint Presbyteri, omnino observetur.* Canonicorum quidam habent simplicem Canonicatum, alii præter Canonicatum etiam Dignitatem. Sic distinguit inter Dignitatem & Personatum Chassanæus. *Forte hoc modo possunt invicem ita distingui, ut Personatus sit quædam dignitas in choro, quæ licet non habeat jurisdictionem distinctam adjunctam, tamen aliquibus prærogativis utitur, & cæteros Canonicos præcedit, qualis Primiceriatus, & aliæ ejusmodi. Dignitas vero ea est, quæ administrationem, notionem, aut animarum curam habet, vel cui extra chorum munus aliquod vel officium incumbit. Igitur Dignitas omnis & Personatus est indistincte: at non æque Personatus Dignitas est, sed per κατάχρησιν tantum propter ministerium chori, & honorem primi consessus, quem Canonici inferiores debent Personatum habenti. Primicerii,* ait Joachimus Stephani in Institutionibus Juris Canonici, *in Ecclesia tales dicuntur, qui curam specialem habent, ut Diaconi & alii in sacris Ordinibus constituti lectiones aliaque officia Ecclesiastica absque ulla negligentia rite administrent. Et cum ad eosdem cura psallendi in Ecclesia secundum modos & tonos pro diversitate dierum & festorum spectabat, Cantores dicebantur, & habebant sub se ad psalmodiam & cantionem Præcentores, Succentores, & Concentores.* Canisius autem in Summa Juris Canonici sic; *Ad Primicerii (qui & Cantor sive Præcentor dicitur) curam pertinet; ut in docendo præsit Diaconis, & aliis Ecclesiæ ministris, lectionesque distribuat Diaconis ad nocturna Clericorum Officia.* Thesaurarium sic describit Joachimus Stephani; *Sacrista est custos sacrorum vasorum, vestimentorum & ornamentorum Ecclesiæ, quem Thesaurarium olim vocarunt, ad quem spectat Basilicarum reparatio & omnium redituum Ecclesiæ cura, & Thesauri collectio & conservatio. Quod officium Thesaurarii tandem officio Sacristæ conjunctum est.* Canisius sic. *Sacristæ, qui & Thesaurarius dicitur, incumbit custodia sacrorum vasorum, vestimentorum, Ecclesiasticorum sive totius Thesauri Ecclesiastici, necnon eorum, quæ ad luminaria pertinent. Scholasticus,* ait Joachimus Stephani, *in numero Canonicorum is dicitur, qui magister, gubernator, & præfectus est Scholarum, disciplinas & literas profitetur & jurisdictionis legem in scholam exercet. Unde & in aliquibus Capitulis Cancellarius dicitur, videlicet, si in ea urbe, in qua est Capitulum, etiam Academia extat. Habent enim Collegia Cathedralia Scholas, quibus sub assignatione Præbendarum Magistrum seu Præceptorem qui à Scholastico eligitur præficiunt. Et ne hic Magister pro munere docendi aliquid exigat; Capitulo injungitur, ut subsidiis vitæ ei sufficienter provideat. Sed cum post Synodum Basileensem uti & Ferrariensem, in Germania Academiæ à Principibus Germaniæ apertæ, ex decreto harum Synodorum jus Cancellariatus ad Episcopos Diœcesium in terris Ecclesiæ & Imperii translatum est.* Et infra; *His præterea Episcopis Diœcesium in terris Ecclesiæ & Imperii vel eorum Cathedris, singulari indulgentia Impera-*

Sess. 24. de Refor. Ca. 12

Paratitl. in Lib. 3. Decr. Tit. 5.

Lib. 1. Cap. 8

Lib. 1. Tit. 21.

Lib. 1. Cap. 8.

Imperatorum & Pontificis Romani, jus Regale concessum est, ut in Candidatos literarum scrutinio vel examine probatos dignitates graduum, puta, Doctorum, Licentiatorum, Magistrorum, Baccalaureorum, &c. conferrent. Unde & Decanis Facultatum in Academiis licentiam, jus, vel facultatem creandi Doctores, Licentiatos, Magistros, Baccalaureos, &c. ab his Episcopis vel eorum Cathedris petere necessum est. Bochellus ex Synodo Turonensi 1583. habet Decretum istud. *Scholastici & Cancellarii tam Cathedralium quam Collegiatarum Ecclesiarum cum lecturos aut decantaturos in his Ecclesiis matutinarum lectiones, Euangelia, & Epistolas docere teneantur, quo puncta & accentus cantando debitè observent.* Mucketus ait, Subdecani, Thesaurarii, Cancellarii, varia esse munera juxta diversarum Ecclesiarum statuta. *Dignitatem non habet Episcopus Dominus*, ait Joachimus Stephani, *quia est apex dignitatum, ut Princeps apex est magistratuum, sed alii majorum ordinum Ecclesiarum Clerici qui Episcopi fratres dicuntur, ut Archidiaconi, Præpositi, Decani seu Archipresbyteri, Primicerii & Cantores, Scholasticus seu Cancellarius, Sacrista, Oeconomi, Apocrisiarii, & alii qui beneficia dignitatum habent.* Decanus 90. dies tantum residere tenetur in Ecclesia Cathedrali aut Collegiata, idque conjunctim vel divisim prædicationi incumbere & hospitalitatem exercere; *nisi aliàs gravibus & urgentibus causis, iisque per Episcopum Diœcesanum approbandis detentus fuerit, vel legitima aliqua ratione aliter dispensatus* Can. 42. Constitut. ann. 1604. Sic postico fallunt lectorem candidi Canonum Conditores. Festis solemnibus in Cathedrali Ecclesia si præsens non fuerit Episcopus tenetur administrare sacram Cœnam decente Capa amictus, per Canonem 24 earundem Constitutionum. Cum petit Basilicam, deducitur præeunte uno qui gestat sceptrum seu virgam argenteam ad sedem præcipuam ubi pulvinar sericum heteromallum. Calvinus Institut. Lib. 4. Cap. 5. Sect. 10. in Canonicos, Decanos, Capellanos, Præpositos, invehens, & quicunque otiosis sacerdotiis aluntur, ait; *Quale enim Ecclesiæ ministerium præstare queunt? Nam verbi prædicationem, curam disciplinæ, & sacramentorum administrationem tanquam onera nimis molesta à se depulerunt. Quid ergo habent reliquum quo se veros esse Presbyteros jactent? Cantum scilicet & ceremoniarum pompam.* Item. *Qui in Canonicos degenerarunt Presbyteri esse debuerant, ut fuerant olim, qui Ecclesiam cum Episcopo in commune regerent, & veluti collegæ ejus essent in munere Pastorali. Dignitates illæ Capitulares quas vocant nihil prorsus spectant ad veram Ecclesiæ gubernationem. Omnes ergo ejusmodi Ordines, quibuscunque titulis insigniantur novitii, quum sint certe nec Dei institutione nec antiqua Ecclesiæ observatione suffulti, locum nullum habere debent in discriptione regiminis spiritualis quod ore Domini ipsius consecratum Ecclesia recipit &c.* Decretalium Libro Quinto Tit. 5. *cavetur ut in singulis Ecclesiis quæ Capitulum habent, Theologo Præbenda assignetur qui præeat viam Canonicis ad sanctissimæ Philosophiæ aditus perscrutandos*, ait Chassanæus. Et in Concilio Tridentino Sessione 5. Decreto 1. de Reformatione, sancitum, ut in unaquaque Ecclesia Cathedrali Præbenda una assignaretur Theologiæ Doctori seu Lectori qui Sacram Scripturam doceat. Sed Gentiletus ait super Præbendis Theologalibus melius prospectum Constitutione Regia Aurelianensi Art. 8. quæ præcipit. *Ut ab unaquaque Ecclesia Cathedrali aut Collegiata Præbenda constituatur, qua Doctor Theologiæ destinetur, qui diebus Dominicis & Festis solennibus verbum Dei prædicet, & ternas singulis hebdomadis lectiones Theologicas prælegat, quibus Canonici intersint, præbenda quisque sua, ni faciant, carituri. At nondum in animum induxerant huic Constitutioni parere, tum quod pluribus aliis impedimentis distrahuntur, tum quia, ne ridiculi habeantur metuunt, si denuo pridem dissueta scholarum auditoria redire cogerentur.* Decretum etiam ut claustra Monachorum Lectores Theologiæ haberent Lectores isti, forte non tam instituti in Concilio Lateranensi quam restituti, erant illi qui propriè Docto-

Paratitl. in Lib. 5. Tit. 6.

Doctores dicendi, & quos Vincentius Lirinensis Tractatores vocat in Commonitorio Cap. 40. Indiscriminatim ponit Doctores, Tractatores, Magistros, Prophetas. *Cæterum, quos Apostolus ad Ephesios scribens quinto loco ponit Doctores, hos Vincentius toto hoc opere suo Magistros vocat, quemadmodum & D. Hieronymus in Commentariis hujus Epistolæ hunc locum enarrans*, ait Costerius in Annotationibus. In Ecclesia Constantinopolitana erat unus Doctor, ὁ τοῦ εὐαγγελίου qui Euangelistas, alius ὁ τοῦ Ἀποστόλου qui Apostolum, & tertius ὁ τοῦ ψαλτηρίου qui psalmos interpretabatur; erat etiam quartus dictus οἰκουμενικὸς, ut observavit Meursius in Glossario, voce διδάσκαλος. Sunt & extra Ecclesias Cathedrales in aliis locis Concionatores stipendarii & qui Lectores dicuntur, *Lecturers*, in Canonibus Anglicanis, quia istud prælegendi munus exercent. Inter membra Cathedralis Ecclesiæ numerant Subcanonicos seu Vicarios Chorales. Canon. 42. Constitutionum anni 1603. videntur distingui his verbis; *At ut minores Canonici, Vicarii Chorales, aliique Ecclesiæ suæ Ministri, ad sacrarum literarum studium compellantur, & eorum unusquisque Novum Testamentum non solum sermone vernaculo, sed & Latino, penes se habeat.* An Vicarii Chorales sint illi, qui aliis dicuntur Assisii, nescio. Sed *Assisii sic dicti quasi assidui: fortè propter assiduitatem, quam majorem propemodum quàm ipsi Canonici divino cultui exhibere tenentur, ex quo pro supplendis ipsorum Canonicorum defectibus adsciti, & Ecclesiasticorum proventuum participes effecti videntur. Unde facetè Johannes Andreas ipsos Assisios quasi asinos, quod totum fere divini cultus portent onus, appellat, refert Panormitanus* Lector Epistolæ & Euangelii, *the Epistler and Gospeller*, distinguuntur, ac si diversa essent munia legere Epistolam & Euangelium. Epistolæ lectio sumitur non solum ex Apostolorum Epistolis, sed etiam ex Veteri Testamento; & tamen Epistola dicitur. Lectio Epistolæ præcedit lectionem Euangelii. *Epistola namque designat Officium quod Johannes ante Christum exercuit, qui præivit ante faciem Domini parare vias ejus*, inquit Durandus. *Gerit quoque Epistola figuram Legis & Prophetiæ, quæ Christi adventum præcesserunt; sicut ipsa Euangelium præcedit.* Dicitur quoque Epistola in loco inferiori, Euangelium in superiori & supposito panno. Sedentes audiunt Epistolam, sed Euangelium stantes in sacrificio Missæ, ac si majori veneratione dignum esset Euangelium quam Epistola, quæ idem docet Euangelium. In Anglia etiam ritu superstitioso stantes audiunt Euangelium, sedentes Epistolam. Ritum istum fertur Anastasium Papam introduxisse. Officium legendi non est per se distinctum in Ecclesia officium. Christus ipse legit, deinde interpretatus est. Legere igitur & interpretari Scripturam non sunt officia ita distincta quin uni & eidem competere possint. Poterat Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, Scripturas legere. Quot officia tot fere ordines; saltem ad numerum septenarium excogitarunt Veteres sæculis posterioribus, & ad certum ministerium sacrificio Missæ exhibendum retulerunt: & quæ erant tyronum rudimenta ac præparationes seminarii ad ministerium Presbyteri, commutarunt in functiones Ordinum, ut Ostiariorum, Lectorum, Acolythorum.

Bleyniani Introductio in Praxin de Beneficiis Pag. 273.

Rationale Lib. 4. Cap. 16. Num. 3.

Pueri & viri Symphoniaci postremis tabulis numerantur inter laica Cathedralis Ecclesiæ membra. Muckerus Cantores sacros ait recenseri Conc. Laodic. Can. 22. 23. inter eos qui sint Ecclesiastici Ordinis. Sed variè accipi nomen Ordinis apud Scriptores Ecclesiasticos agnoscit ipse Bellarminus. *Et ideo inquit Cornelius Papa in Epistola ad Fabianum, apud Eusebium Lib. 6. Hist. Cap. 33. nullam facit mentionem Cantorum vel laborantium vel aliorum quos alii numerant, quia nimirum illi nec habent propriam ordinationem, nec referuntur distincta ratione ad sacrificium: & in Concilio Carthaginensi Quarto additur ultimo loco Psalmista seu Cantor; sed ibidem Concilium monet, Psalmistam non ordinari ab Episcopo, sed etiam sine licentia Episcopi sola jussione*

De Cleric. Cap. 11.

Z z Pres-

Presbyteri posse officium canendi suscipere. In Concilio Carthag. *IV.* c. 10. hæc habentur verba; *Psalmista id est Cantor potest absque scientia Episcopi sola jussione Presbyteri officium cantandi suscipere, dicente sibi Presbytero, vide ut quod ore cantas corde credas, & quod corde credis operibus comprobes.* Nec puto ministerium istud canendi in choro apud Anglos numerari inter Ordines, licet Mucketus locum illum allegarit. Imo Psalmistatus eo inferior erat prima tonsurâ, quod prima tonsura, licet ordo non esset, cum ordinibus tamen in eo conveniebat, quod per specialem ritum & per se à solo Episcopo conferebatur; officium autem Psallendi poterat committi à Presbytero per solam electionem seu mandatum. Sed tamen hîc peccatur, quòd ministerium illud & officium canendi restringatur ad personas selectas, & aliquo modo sacras, & peculiari cura ad id deputatas, quod commune esse debet omnibus fidelibus. Albertus 4. Dist. 24. Art. 20. asserit, officium istud laudandi Deum esse officium totius communitatis, & totius corporis Ecclesiæ, totumque fidelium cœtum posse esse chorum, & respondere præcinentibus in laudem Dei. Basilius Epist. 63. *populus domum precationis petit, & facta ad Deum confessione tandem ab oratione surgentes ad psalmodiam instituuntur.* Tertullianus ex Epistola Plinii ad Trajanum refert de Christianis, *præter obstinationem non sacrificandi nihil aliud se de sacris eorum comperisse quàm cœtus antelucanos ad canendum Christo & Deo, & ad confœderandam disciplinam; homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera scelera prohibentes.* Ad Cantum fideles hortatur Apostolus Ephes. 5. & Coloss. 3. ut in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus se exerceant. Baronius Annalium Tom. 1. Ann. 60. n. 28. dicit populum olim promiscuè cum Clericis in Ecclesia cantasse. Ut autem omnia ordine & decenter fiant, aliquem constitui posse Præcentorem non negamus, sicut jam in choro cantorum præsidet unus Præcentor vulgò appellatus; penes quem est auspicatus melodiæ quod Græci ἐνδόσιμον vocant. Quid impedit eundem ordinem servari in communi cœtu fidelium, nempe ut præeat Præcentor aliquis? Primum igitur quod in cantu damnamus est restrictio istius ministerii ad certam classem, Clericorum nempe aliorumque Psaltarum selectorum. Secundum est cantus Symphoniacus in Ecclesiis Cathedralibus. *Cantus Ecclesiæ primitivæ non erat varius & dissonus ex quatuor vocum symponia & concursu, sed simplex. Deinde invectus est à Gregorio Quinto circa annum Domini 735. is cantus qui Musicalis dicitur, ubi sunt cantores & pueri symphoniaci, qui certè mera est corruptela cantus Ecclesiastici, & qui nihil habet pietatis, sed totus ad aurium delectationem comparatus.* Augustinus se accusans ait; *Cum mihi accidit, ut me ampliùs cantus quam res quæ canitur moveat, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc mallem non audire cantantem.* Et Bernardus; *Sæpe ad sacrum mysterium vocem meam fregi ut dulcius canerem, magis delectabar in vocis modulatione quam in cordis compunctione.* Hieronymus in locum illum Ephes. 5. 19. sic commentatur. *Audiant hi quibus in Ecclesia psallendi est officium, Deo non voce sed corde cantandum; nec in tragœdarium morem guttur & fauces medicamine leniendæ sunt ut in Ecclesia theatrales moduli audiuntur & cantica.* Concil. Constant. 6. in Trullo Can. 75. sic habet. *Eos qui in Ecclesiis ad psallendum accedunt volumus, nec inordinatis vociferationibus βοαῖς ἀτάκτοις uti, & naturam ad clamorem urgere, nec aliquid eorum quæ Ecclesiæ non conveniunt & apta non sunt asciscere, sed cum magna attentione & compunctione psalmodias Deo, qui est occultorum inspector, offerre.* Cantus Symphoniacus ad aurium potius oblectamentum quam animæ devotionem excitandam inservit. Præter istud periculum est & aliud incommodum, quòd plerumque non intelligitur quod canitur, contra præceptum Pauli 1 Cor. 14. & sic non in re & materia sed in cantu oblectat se & psallens & auditor. Observatur ut laude dignum in Athanasio, quod in Ecclesia Alexandrina Psalmi-

Apologet. c. 2.

Danæi Isagoge Part 4. Cap. 26. Lib. 4.

Confess. Lib. 10. Cap. 33

Meditat. Cap. 11.

Psalmistam vel psalmi lectorem tam modico vocis flexu sonare jussit ut pronuncianti vicinior videtur quam canenti, sicut testatur Augustinus loco suprà citato. In Extravagantibus Communibus, titulo de Vita & Honestate Clericorum, videtur commendari simplex cantus, & tantum per modum exceptionis addi, Ut interdum, præcipuè diebus festis sive solennibus liceat proferre supra cantum simplicem Ecclesiasticum aliquas consonantias, quæ melodiam sapiunt. Author Petitionis ad Reginam refert injunctionibus Elizabethæ præcipi cantum simplicem, sobrium, & distinctum, pronunciationi potius quam cantui similiorem, sed curiositatem Cathedralium Ecclesiarum hanc simplicitatem spernere. Tertium, quod damnamus, est Cantus Alternatus, cum in Horis Canonicis Psalmi alternatim per singulos versus à psallentibus dicantur, quæ alternatio Antiphona vocatur. Habet & alias significationes Antiphona. Hîc vero sumitur pro illa reciprocatione alternatim canentium, quatenus alternatim per versus reciprocè à duobus choris canitur. Socrates refert, Ignatium hunc cantum instituisse Antiochiæ, nempe ut per ὕμνους ἀντιφώνους populus caneret, & Ignatio oblatam visionem Angelorum Sanctam Trinitatem hymnis alterna vice decantatis collaudantium, & formam canendi in ea visione expressam Ecclesiæ Antiochenæ tradidisse. Nugæ. Theodoritus contrà de Flaviano & Diodoro sic refert. *Hi primi, in duas partes divisis cœtibus psalmos accinentium, instituerunt alternis Davidicam melodiam decantare; quod Antiochiæ fieri cœptum pervagatum usquequaque est.* Theodoritum sequuntur Sigebertus & alii complures. Pamelius in Tractatum Cypriani de Oratione Dominica refert institutum istud ad Flavianum & Diodorum, & nititur authoritate Sigeberti. Quisquis est author, ipsum institutum non est laudabile, quia non intelligitur plerunque materia, & qui canere debet & voce & corde, corde canit non ore ut debet; siquidem in hunc finem institutus cantus ut voce & cantu proferamus laudes Dei.

Pag. 69. *Lib 6. c. 8.* *Hist. Lib. 2. c. 24.* *Not. 6.*

Quartum, quod damnamus, est Cantus Organicus seu ad Organa, & ipse Organorum strepitus. *Instrumenta inanimata, sive ea sint ψηλαφητὰ sive ἐμπνεύσα, quicunque in Ecclesiam revocant, Synagogam prius sepultam hac in parte refodiunt. Nam ad Leviticum cultum ista pertinuisse nos asserimus, freti loco, 2. Chron. 29. 25. neque vero Davidis exemplo niti possunt, qui Nathanis, id est Prophetæ, præcepto illud imitari non jubentur. Et institutum hoc alienum ab Ecclesia non modo Veteres adfirmant, qui ejusmodi crepitacula pueros magis decere ajunt, quam viros, quos par est τὰ τῶ νηπίου καταργεῖν, Justinus Quæst. 107. verum etiam Scholastici, qui apertè hoc vocant Judaizare, Thom. 2. 2. q. 91. art. 2. Cajetanus ibidem.* Sic Tilenus adversarius noster olim in Syntagmate. Aquinas loco citato ait; *Neque fistula ad disciplinam est adducenda, neque aliud aliquod artificiale organum, puta, cithara, & si quid tale alterum est; sed quæcunque faciunt auditores bonos. Hujusmodi enim musica instrumenta magis animum movent ad delectationem, quàm per ea formatur interiùs bona dispositio. In Veteri autem Testamento usus erat talium instrumentorum, tum quia populus erat magis durus & carnalis, unde erat per hujusmodi instrumenta provocandus, sicut & per promissiones terrenas; tum etiam quia hujusmodi instrumenta corporalia aliquid figurabant:* Ex quo loco patet, falsum esse tempore Vitaliani Pontificis circa annum Domini 606. Organorum usum in Ecclesia cœpisse, ut Platina, vel Ludovici Pii, id est post annum 820. ut Almoinus Lib. 4. de Gestis Francorum, refert. Cajetanus in hunc locum Aquinatis sic observat; *Nota, quod tempore Divi Thomæ Ecclesia non utebatur organis. In cujus signum adhuc Romana Ecclesia coram summo Pontifice non utitur.* Durandus etiam testatur, in Capella Summi Pontificis non exstare, & refert Navarrum semel atque iterum scripsisse superstite Thoma Aquinate usum organorum

Syntag. Part. 1 Disp. 49. Thes. 47. *2. 2. Quæst. 91. Art. 2. ad 4.* *De Ritibus l. 1. Cap. 13.*

L. 3. c. 18. nondum receptum fuisse. Polydorus Virgilius de Inventione Rerum ait, incertum esse authorem; *Multa insuper novissimis temporibus instrumenta Musica inventa sunt, quorum auctores jam in oblivionem venerunt, ex quibus propter suavitatem concentus omni admiratione & laude digna sunt illa quæ Organa vocant, valde quidem ab illis dissimilia quæ David Judæorum Rex fecerat, quibus Levitæ sacros hymnos accinerunt.* Laude digna sint, si respicias oblectationem, sed non ita, si Christiani cultus puritatem & sinceritatem. *Operosum illud machinamentum, quod Antonomasticè vocant Organon, Vitaliani Papæ inventum ac donum illis arrideat, qui magnæ meretrici supparasitari, quàm Christianæ simplicitati studere malunt: non absimiles Ethnicis, quos Lactantius ad templa ventitare ait, non tam religionis gratia quàm ut videant quod oblectet Lib. 2. c. 7. & quibus publicorum conventuum finis non est παιδεία sed παιδιά,* dixit olim Tilenus. Non solum Organa illa musica confragosa, quæ, ut ait Zepperus, varium vocum garritum efficiunt, & templa lituis, tubis, & fistulis, personare faciunt, sed nulla omnino instrumenta musica, superstite Thoma Aquinate in Ecclesiam invecta, ex ipsius dictis colligitur. Author Quæstionum apud Justinum omnia in genere instrumenta musica ex Ecclesia explodit, canere cum instrumentis &

Syntag. Part 2. Disp. 49 Thes. 48.

Quæst. 107. crotalis; *Itaque ex templis explosus est, & sublatus usus instrumentorum ejus generis, aliorumque quæ pueris digna sunt, relictusque est & retentus cantus omnino.* Ad locum Justini respondet Bellarminus; *Nos verò fatemur usum instrumentorum musicorum non ita convenire perfectis & imperfectis, & ideo in Ecclesia serò admitti cœpisse* Justinus dicit, usum instrumentorum concessum Judæis propter imperfectionem ipsorum & ideo locum non habere ejusmodi instrumenta in Ecclesia Christiana, ut locum illum interpretatur ipse Bellarminus. Nihil est igitur quod respondet. Nam non sunt comparandæ inter se particulares personæ rudiores in Ecclesia Christiana cum rudioribus in Ecclesia Judaica, sed utriusque Ecclesiæ status inter se. Status Ecclesiæ Judaicæ erat imperfectior, Christianæ perfectior. Præterea, an nulli erant in Ecclesia Christiana imperfecti ante Aquinatis tempora? Aquinatis argumentum sumitur à statu totius Ecclesiæ Christianæ collatæ cum Judaica. Dicit præterea Thomas, instrumenta hujusmodi corporalia aliquid figurasse. Willetus in 2. Samuel. Cap. 6. Quæst. 9 ait, Orientales, ut sunt affectibus ferventiores, sic & musica magis affici quàm Septentrionales. Perpendenda præterea temporum conditio, qua sub pædagogia legis omnia erant typis & umbris plena, & hac Musica instrumentali repræsentabantur cantiones illæ spirituales de quibus Apostolus, Ephes. 5. 13. &

De Bonis Operib. in particulari l. 1. Cap. 17.

P. 593. in Synopsi similiter ait, harmonicam musicam instrumentorum Judaicorum fuisse typum spiritualis harmoniæ & gaudii in cordibus, secundum illud Apostoli, Ephes. 5. 19. Zepperus de Lege Mosaica, Lib 4. ait; *Instrumentalis musica in sacris & cultu divino populi Judaici, ad ceremonialia Mosaica pertinuit, quæ nunc abolita sunt.* Et paulo post de Organis invectis in Ecclesiam Christianam ait; *Utut sit, contra præceptum & regulam D. Pauli factum est, qui 1. Cor. 14. 19. 26. vult, ut in conventibus Ecclesiasticis ad ædificationem omnia fiant, utque alii intelligant & informentur. Quo quidem nomine linguas etiam in Ecclesia ibidem rejicit, nedum confragosa illa organa musica, quæ varium vocum garritum efficiunt, & templa lituis, tubis, & fistulis personare, imo perboare & remugire faciunt.* Andreas Chrastovius Polonus in Praxi de Ceremoniis & Canone missæ. *Vulgo enim fit, ut aures hominum assuetæ concentibus auditum verbi Dei fastidiant: & ea quæ debet Ecclesia ore in testimonium fidei ædificationis causa dicere vel cantare, mutis & irrationalibus organis committantur, ut sunt psalmorum Symbolique Niceni, & aliarum rerum decantationes. Ore enim fit confessio ad salutem, non tubis vel tympanis, quo fit ut ordini Melchisedeciano alii magis obesse quàm prodesse:*

Cap. 9. pag. 346.

P. 347.

Thes. 41.

prodesse instrumenta Musicorum doceant. Ordini enim Aaronico aptiora esse, vel ipsum tempus, quo cœperunt in sacro officio adhiberi, movet Christianos. Nam etiam Bellarminus fatetur ortum esse usum illorum tempore Vitaliani Papæ. Sed nullam rationem affert, cur aureo Apostolorum sæculo & Constantini Magni ætate non fuerint adhibita. Si enim post annum 660. vel 820. adhiberi cœperunt; quomodo credemus vim non fuisse passam naturam humanam, quæ tandiu ad Dei laudes facultatem hanc suam non admoverat? Ex omnibus enim viribus Apostolos Christum dilexisse credimus. Et Thesi 42. *At ætas superior & religiosior infirmos etiam habuit, non tamen propter eos organa adhibuit. Utrum autem promoveant vel tædium minuant, nescio. Magistros enim Musicorum rarissimè pios vident omnes, & longitudine sua interdum choro vocali esse molesta ista instrumenta. Utut res est, ajo Bellarminum rationem Petri Martyris distinctione ceremoniarum non posse expugnare. Sicut enim cruentarum victimarum oblatio erat Judæis & gentibus communis, nihilominus tamen sanguine crucis sublata est tanquam ordini Melchisedeciano contraria; ita & usus istorum instrumentorum ceremoniis Judaicis conveniens est, quamvis gentes quoque in solennitate Deorum suorum (ut fecit Nebuchodonosor in dedicatione suæ statuæ) Musicis utebantur instrumentis. Sicut enim oblationes, ita musica instrumenta interpretibus spiritualem sensum demonstrant, quod vel unius Augustini Psalmorum enarratio studiosis declarabit.* Sed quamvis concederetur, non fuisse Musicam instrumentalem in Veteri Testamento præfigurativam gaudii piorum & cantionum spiritualium in Ecclesia Christiana. *Quæcunque res futuras præsignificaverunt, ea post complementum in Christo usurpare est impium. Quæ illius Ecclesiæ fuerunt propria vel singularia eadem nunc usurpare est ridiculum.* Distinguit Junius signa lege imperata. *Eorum quæ lege imperata sunt, alia ad rei futuræ præsignificationem pertinuerunt, alia singularem illius Ecclesiæ habuerunt significationem.* Calvinus existimat, non aptiora esse Cultui Divino in Ecclesia Christiana instrumenta Musica, quam suffitum, luminaria, aliasque umbras legis Mosaicæ. Paræus; *In Ecclesia excitandus est animus ad Deum & lætitiam spiritualem, non tibiis, tubis, tympanis, quod veteri duræ cervicis & stupidæ mentis populo Deus olim indulsit: sed sacris concionibus, psalmodiis, & hymnis.* Aquinas; *Ecclesia non assumit instrumenta musica, sicut citheras & Psalteria, in divinas laudes, ne videatur Judaizare.* De Davidis instituto ex præcepto Domini & prophetarum ejus, videat lector insignem illum locum, 2.Chron. 29. 25. ibi videmus, ordinatam fuisse musicam instrumentalam ex præscripto Domini ad cultum Domus Jehovæ quæ fuit theatrum ceremoniarum legalium, non autem fuisse communem cuivis Synagogæ. Hæc instrumentalis musica si apta cultui divino in Ecclesia Christiana, cur denegatur singulis Parœciis, & conceditur tantum Cathedralibus Ecclesiis, & Sacellis Regiis? Si sumptuosum sit organon, sufficiet tibia utricularis aut cithara. An Christus instituit cultum peculiarem & proprium Cathedralibus aut Collegiatis Ecclesiis, aliisve locis insignioribus, quem negavit aliis, sicut factum sub Veteri Testamento? Quis igitur non videt hîc κακοζηλίαν apertissimam. Schultingius in Anacrisi Hierarchiæ, etiam fœminas in Anglia tangere refert. *In Anglia quidem cantatur, & quidem suavissimè adhibitis etiam instrumentis Musicis, quæ etiam fœminæ interdum in Ecclesia tangunt, non secus ac viri.* In Ecclesiis Reformatis non habent Organa locum aut statum ullum in Cultu Divino. *Unde*, inquit Zepperus, *in quibusdam Ecclesiis Reformatis Organa illa Musica retinentur, non autem nisi omnibus cultus divini partibus peractis & dimisso cœtu Ecclesiastico pulsantur, ad finem politicum propter illos, qui ex hoc sono & numeris oblectationem quandam quærunt, quibusque huic instrumentali Musicæ interesse libet.* Quintum quod damnamus, est quod canunt non canenda, ut Symbolum, & in sepultura Antiphonas quasdam, versus scilicet desumptos ex Euangelio secundum Johannem,

Junius in Exod. Cap. 15.

In Psal. 37. Vers. 2.

In 1.Cor. 147.

2.2.*Qu.* 91. *Art.* 2.

Lib. 10. *Cap.* 37.

De Lege Mosaic. l. 4. c. 9. p. 347.

Cap. 11. Job. 19. 1.Tim. 6. & similia in aliis Liturgiæ partibus. Ideo frequens illa admonitio in Liturgia Anglicana & Libro Ordinationum, *dicatur aut canatur, decantetur aut recitetur*, nempe hæc vel illa Litania aut Antiphona aut aliud quid. Nam alta vociferatio cum modulatione sub lata cantûs significatione comprehenditur, & cantus dicitur in Divinis Officiis. Cum species Odarum seu Cantionum spiritualium sint Psalmi & Hymni, illi canunt ea quæ nec Psalmi nec Hymni compositionem aut formam habent. In Divinis Officiis apud Pontificios hoc carpit Willetus, quod nempe canant non canenda, ut Lectiones Scripturæ & Preces, quæ cani non debent. *Non decet orantem canere*, ait Hieronymus, Præfat. Lib 2. in Habacuk. Sextum quod damnamus est, quod tempus hoc exercitio teritur, aliisque decerpitur magis necessariis & nobilioribus; *Nobilior modus est provocandi homines ad devotionem per doctrinam & prædicationem quam per cantum*, ait Aquinas.

Synopsis Papis. p. 945

S. 2. Qu. 91. Art. 2. ad 3.

Atque hæc de Ecclesiis Cathedralibus, ubi capæ, organa, altaria, aliæque ceremoniæ, & res sacræ, ut in publico theatro pompam suam objiciunt omnium oculis. Collegiatæ Ecclesiæ habent suos etiam Canonicos & Præbendarios, quorum caput plerunque Præpositus dicitur.

CAPUT IX.

De Rebus Adiaphoris & Ceremoniis.

Paucas Propositiones de Ritibus & Adiaphoris in genere hoc Capite posuimus, quia sequenti Ceremoniæ quam plurimæ occurrent examinandæ.

Actus Humanus dicitur Indifferens, qui nullam habet Bonitatem vel Malitiam Moralem, id est, qui nulla lege naturali aut Divina imperatur aut vetatur.

Est Adiaphoria quædam in rebus Physicis, ut Receptionis, quam habet materia respectu formarum, Communitatis, quam habent superiora respectu inferiorum, Identitatis, quam habent ea quæ sunt eadem eo modo quo sunt eadem, ut habet Castanæus in Synopsi; sed hæ non sunt hujus loci. Nec etiam omnis actionum humanarum Adiaphoria. Potest enim aliquis actus fieri successivè bonus vel malus, & actus ex genere suo bonus fieri malus, si desit vel una circumstantiarum debitarum; ut actus dandi eleemosynam potest ordinari ab operante in finem malum, ostentationem. Disputant etiam Pontificii de Indifferentia inter meritum & demeritum vitæ æternæ, quæ inter se opponunt sicut bonum & malum in moribus. Sed nos de pura puta Adiaphoria, quæ nullam præsupponit bonitatem aliam aut malitiam moralem, agimus. Dixi *bonitatem aut malitiam moralem*, quia omnis actus humanus habet suam bonitatem naturalem. *In actione, humana bonitas quadruplex considerari potest. Una quidem secundum genus, prout scilicet est actio, quia quantum habet de actione & entitate tantum habet de bonitate. Alia vero secundum speciem, quæ accipitur secundum objectum conveniens. Tertia secundum circumstantias, quasi secundum accidentia quædam. Quarta autem secundum finem, quasi secundum habitudinem ad bonitatis causam.* In actionibus etiam malis moraliter est sua

Aquinas 2. 2. Qu. 18. Art. 4.

entitas & bonitas naturalis, cujus autor Deus, quæ in bonis fubfternitur bonitati morali. Dixi *nullam* bonitatem vel malitiam moralem, quia fi ulla ex parte actus humanus includit rationem boni vel mali, non jam eft indifferens. Oportet igitur actum indifferentem tenere locum præcifè medium inter bonum & malum. Inde Adiaphora vocantur media τὰ μέσα, τὰ ἐν μέσῳ κείμενα, ἀδιάκριτα, quia difcrimine boni vel mali carent. Adiaphora non funt media per participationem, ut rubedo inter album & nigrum, fed per negationem utriufque extremi, conformitatis & difformitatis ad rectam rationem feu legem. Nec folum requiritur negatio conformitatis feu difformitatis ad legem feu rectam rationem, fed etiam majoris propenfionis in unam quàm in aliam partem. Tertium quod conftituit hujus medii formale, eft non repugnantia ad utrunque extremum. Lapis non eft cœcus nec videns. Habes ibi medium negationis, fed cum repugnantia ad utrumque extremum. Actus homicidii in bove cornupeta nullam habet conformitatem aut difformitatem ad rectam rationem, non tamen dicitur actus indifferens, quia ibi eft repugnantia ad utrunque extremum, nam bos eft animal irrationale. Adiaphora igitur funt dubia, indiftincta, & utroque vergentia, fed non magis vergentia in unum quàm alterum extremum. Dixi nulla lege, divina aut naturali, imperari aut vetari actum indifferentem; quia poteft actus effe indifferens fecundum legem naturalem, ut edere carnem fuillam, qui tamen vetabatur lege divina pofitiva in Veteri Teftamento. Divinam Legem voco illam revelatam in verbo, quæ exemplum eft perfectum exemplaris legis æternæ quæ adumbratur in natura & Scriptura.

Actuum fecundum fuam fpeciem Indifferentium nullus à deliberativa ratione procedens eft in individuo feu actu exercito Indifferens, fed pro circumftantiarum & finis ratione eft moraliter bonus vel malus.

Confideratur Actus Moralis, vel fecundum rationem quam fortitur ex objecto abfque circumftantiis, vel fecundum rationem quam fortitur ex objecto cum omnibus circumftantiis, finis, loci, temporis, &c. Prior refpectu fecundæ eft generalis vel univerfalis, quam vocant confiderationem actus fecundum fpeciem, quia ab objecto fumitur fpecificatio cujufcunque actus. *Nam ficut res naturalis habet fpeciem ex forma fua, ita actio ab objecto, ficut & motus à termino.* Secunda confideratio refpectu primæ eft particularis vel fingularis, quæ dicitur à Theologis confideratio actus fecundum individuum & actualem exiftentiam, quæ eft cujuflibet rei fecundum effe fingulare, & cum omnibus circumftantiis fuis. Poffe dari actum indifferentem fecundum fpeciem fuam, id eft qui ratione objecti fui nihil includit rectæ rationi conforme aut difforme, fatis patet. Nam ratio, neque affirmando quod levanda fit feftuca de terra, neque levandam effe negando, magis recta eft, quatenus actus ille confideratur præcifè fecundum rationem quam fortitur ex objecto. Ubi ratio eft æquè indifferens quoad veritatem & falfitatem in affirmando & negando, actus eft etiam indifferens quoad malitiam vel bonitatem in profequendo & fugiendo. Nam rectitudo rationis confiftit in conformitate ad legem naturalem vel divinam. Atque hoc eft argumentum Durandi. Cum dicitur actus effe indifferens fecundum fpeciem, hic non eft fenfus, quod de ratione fpecifica illius actus fit, quod fit indifferens. Nam fic actus omnes individui fub illa fpecie effent etiam indifferentes, quia ea quæ funt de ratione fpeciei conveniunt omni individuo fub illa fpecie. Illo fenfu nullus eft actus indifferens ex fpecie fua. Omne enim objectum actus humani poteft ordinari

dinari ad malum vel bonum per finem vel circumstantiam. Sed hic est sensus, quod de ratione specifica cujusdam actus non est, quod sit differenter vel determinatè bonus vel malus, sed utrunque potest illi per aliud convenire. Sic multi sunt actus secundum suam speciem indifferentes, cum tamen nulli sub illis actus individui à deliberativa ratione procedentes sint indifferentes. Nullum esse actum humanum indifferentem, qui non possit in individuo fieri bonus vel malus, nemo negabit. Actu & reipsa nullum esse actum humanum in individuo à deliberativa ratione procedentem qui sit indifferens, tuentur Thomistæ, eorumque argumenta mihi videntur firmissima. Bellarminus, cum actiones humanas divisisset, in naturales quales sunt ambulare, sedere, colere agros, gerere bella, & hujusmodi alia, morales, quibus actiones omnes virtutum & vitiorum continentur, ut eleemosynam dare, furari, fornicari, & hujusmodi, & divinas ac supernaturales, quæ propriè ad salutem æternam consequendam pertinent, ut credere, sperare, diligere, orare & sacrificare, &c. subjungit; *Et quamvis actiones primi generis, quas naturales diximus, & a quibusdam civiles etiam denominantur, in particulari, sive ut Theologi loquuntur in individuo, necessariò sunt bonæ & malæ moraliter juxta doctrinam Sancti Thomæ, (quam nos ut probabiliorem sequimur) tamen ex genere suo indifferentes, id est (ut ipse Thomas interpretatur) secundum speciem.* Actus individuus in existentia sua semper habet aliquam circumstantiam per quam trahitur ad bonum vel malum. Circumstantiæ dicuntur conditiones, quæ sunt extra substantiam actus humani, & tamen aliquo modo actum attingunt, ut cum pensatur, quis fecit, quid, propter quid, circa quid, quibus auxiliis, quo loco, quo tempore, quo modo. Modus, qui est circumstantia, est qualitas actus, ut quod aliquis percutit fortiter vel remisse, non autem bene vel malè agere; circa quid, est conditio adjuncta objecto seu causæ materiali, sicut in objecto non dicitur circumstantia furti quod sit alienum, (hoc enim pertinet ad substantiam furti) sed quod sit magnum vel parvum; quid, attingit actum ex parte effectus, ut quod aliquis perfundens aliquem aqua abluit & abluendo noceat frigore vel calore, abluere non est circumstantia, sed sanare vel nocere; propter quid, notat finem adjunctum, extraneum & remotum. Nam in aliqua actione considerari potest duplex finis; proximus, quem immediatè respicit operatio, & est ipsum objectum actus; remotus, est in quem objectum ordinatur ab agente. Prior appellari solet finis operis, posterior finis operantis. Priorem finem respicit operatio ex sua natura, posteriorem vero ex libera voluntate operantis ordinantis actionem ad eum finem. Quod si operans intendat illum eundem finem ad quem opus sua natura ordinatur, tunc finis iste dicetur finis operis & operantis. Si quis aliquem interfecerit, ut auferat ejus pecuniam, homicidium erit finis proximus hujus actus, & furtum remotus. Hujus finis remoti & extranei circumstantia inter circumstantias est præcipua, quia non tantùm habet rationem circumstantiæ respectu actus, sed etiam principii & causæ suæ bonitatis. Circumstantiæ etiam aliæ non solum augent bonitatem & malitiam actuum moralium, sed etiam dant novam speciem, ut locus sacer mutat furtum in sacrilegium. Hisce præmissis, sequitur probanda ipsa Thesis, nempe nullum actum humanum à deliberativa ratione procedentem esse in exercitio seu individuo indifferentem. Ratio deliberativa quando agit dirigit actum ad aliquem finem. At debet semper ordinare ad bonum finem & cum debitis circumstantiis. *Dico autem vobis, quod de omni verbo otioso, quod loquuti fuerint homines reddent rationem in die judicii*, Mat. 12. Verbum est otiosum, quando profertur sine debito fine. *Otiosum verbum est, quod utilitate rectitudinis, aut ratione justæ necessitatis, aut piæ utilitatis caret*; ait Gregorius. Inde argumentatur Thomas. Si non caret ratione justæ necessitatis,

De Gratia & Lib. Arbitr. l. 4. Cap. 1.

Aquinas 2. 2. Qu. 18. Art.

L. 7. Moral. c. 25.

cessitatis, aut piæ utilitatis, est bonum. Eadem est ratio de omni alio actu otioso. Omnis actus qui debito fine caret est otiosus, & proinde de eo reddituri sumus rationem, quia malus. Et qui tuentur sententiam Thomæ, hoc etiam argumento utuntur. Sicut agentia naturalia determinantur suis inclinationibus ad omnes actus suos convenientes propriis naturis; ita agentia libera habent à suo auctore præceptum tendendi suis actibus liberis in finem convenientem naturæ rationali, bonum nempe rationis, quod est bonum morale. Objiciunt contrà sentientes locum Hieronymi Epistola quadam ad Augustinum. *Bonum est continentia, malum est luxuria, inter utrumque est indifferens, ambulare, dirigere alvi stercora, capitis naribus purgamenta projicere, sputis phlegmata jacere: hoc nec bonum nec malum est; sive enim feceris sive non feceris, nec justitiam habebis nec injustitiam.* Respondent quidam, actus hos communiter fieri absque deliberatione solo impulsu naturæ. Alii actus hos deservire indigentiæ naturæ, & tales solummodo concedunt esse in individuo indifferentes, Sed rectiùs alii sic respondent; si deliberatè fiunt actus illi, vel fiunt ad succurendum indigentiæ naturæ, aut alium utilem finem, vel otiosè. Si prius, habent suam bonitatem moralem. Nam quod quis agit ordinatè ad sustentationem vel quietem sui corporis, ad bonum virtutis ordinatur in eo qui corpus sic ordinat in bonum virtutis. Sed spuere deliberatè & tamen otiosè non ob utilem finem, est actus otiosus & proinde non indifferens. Quod quis spuat aliud cogitans, non procedit ex deliberata ratione, & de eo statim dicemus. Nec dixit Hieronymus, actus illos esse omnino indifferentes: sed indifferentes secundum speciem. Ideo alibi ait; *Indifferentia nec bona nec mala sunt, sed velut in meditullio posita usu & eventu bona vel mala fiunt.* Item; *Indifferentia sunt nec bona nec mala, & pro utentium qualitate variantur.* In thesi dixi, *actum à deliberativa ratione procedentem*, quia Scholastici excipiunt actus ex imaginatione procedentes, ut cum quis movet manum, pedem, baculum, aliis intentus, vel fricat barbam; sed tum dicunt actiones illas hominis quidem dici, sed non humanas propriè, cum non sint hominis quatenus est homo. Illas autem propriè humanas dici, quarum homo est dominus: esse autem dominum suarum actionum per rationem & voluntatem. At respondetur, imperio rationis & voluntatis subesse motus istos locales membrorum exteriorum, quos prævenire debebat ratio. Concedunt, rationem debere actum prævenire, quando materia est peccatum mortale; sed quando actuum objecta secundum se non sunt peccata, ut fricare barbam, levare festucam, movere pedem aut manum, dicunt nos non peccare, etiamsi negligentiores simus in præveniendo: quia circa hos actus ratio nullo modo tenetur esse pervigil nisi in casu alicujus adjuncti, & proinde esse extra genus moris, indifferentes ad bonum & malum. Sed certè si ratio tenetur esse pervigil, ne transgrediatur labia nostra verbum otiosum, quia de eo rationem reddituri sumus in die judicii; vigilare etiam debet ne prodeat actus aliquis otiosus. Rigidum jus legis divinæ minuere mihi videntur qui ista negant. In multis labimur omnes, ut obstruatur omne os. Accipientes *quippe mandatum, & sentientes defectum, clamabimus in cœlum & miserebitur nostri Deus.* Sed sat est impræsentiarum, si concedatur actus à deliberativa ratione procedentes (saltem vel maximè in re religionis) non esse indifferentes, quia de ejusmodi jam differendum erit. Si enim quis in percipienda Eucharistia fricaret barbam deliberatè, sive pro animi libidine, sive ut morem gerat principi imperanti, dignus est cui barba radatur. Dico igitur nullum actum à deliberativa ratione procedentem esse in individuo indifferentem, sed vel vestitum esse omnibus debitis circumstantiis, maxime finis, vel non esse; si prius, erit actus bonus, si posterius, malus. Nam quilibet singularis defectus causat malum: bonum autem causatur ex integra causa, & cor-

Contra Jovinian. l. 2. c. 29.

In Isajam Cap. 15.

Bernard. in Serm. 50.

ruptio cujuslibet circumstantiæ debitæ, maximè finis, est aberratio à regula. Usus rerum indifferentium determinandus est regulis sobrietatis, charitatis, & pietatis. Sobrietas postulat, ut sobriè utamur. Nam libertas Christiana non est effrænis licentia: non debet esse occasio carni Galat. 5 13. non malitiæ velamen 1 Pet. 5. 2. 16. Charitas exigit ut usu rerum indifferentium proximum non lædamus autoffendamus, sed abstineamus ab omni specie mali ad vitandum scandalum, ne ruat exemplo nostro proximus in peccatum. Pietas poscit, ut omnia referamus ad Dei gloriam *Sive editis sive bibitis sive quid facitis, omnia in Dei gloriam facite.* 1 Cor. 10. 31. Qui nec explicitè, id est actu, de Dei gloria fine ultimo cogitans operatur, nec implicitè id est de aliquo fine bono in particulari, unde sequitur gloria Dei, etiamsi de ea actu non cogitet, nullo modo nec explicitè nec implicitè refert omnia ad Dei gloriam. Et tamen vel explicitè vel implicitè omnia referre oportet secundum præceptum illud Pauli, ut agnoscit Bellarminus.

De Gratia Liber. Arbit. l. 5. c. 10.

Rebus & Ritibus Sacris seu Ceremoniis Cultus Divini à Deo præscriptis res aut ritus sacros Iudaicos aut ab hominibus institutos addere, non est Adiaphoron, sive ad significationem, sive ad operationem.

Junius de Politia Mosis Cap. 7.

Dixi, rebus aut ritibus sacris seu ceremoniis, quia *in jure politico sui sunt imperati & solennes ritus, ceremoniæ verò propriè non nisi sacræ observationes in cultu divino appellantur*: & observationes ordinis & decori propter eutaxiam non dicuntur propriè ceremoniæ aut ritus sacri; nam eutaxiæ leges sunt communes civilibus & sacris. Ex natura est & communi jure, quod sint Ostiarii vel Æditui in Ecclesia; non tamen est officium æditui Ordo sacer Cleri, sed officium commune ad res humanas æque ac sacras pertinens. *Officium, inquam, commune est in sacris & prophanis rebus.* Ceremonia propriè & simpliciter dicitur Bellarmino actio externa, quæ non aliunde est bona & laudabilis, nisi quia fit ad Deum colendum, ut sacrificium, genuflexio, & similia. Sacrificium, genuflexio, & similes actus exteriores non sunt actus alterius virtutis ullius; in ordine tamen ad voluntatem religiosam habent suam honestatem sufficientem, in qua fundari possit ceremonia sive ritus sacer, & accommodari possint ad significandum cultum divinum. Quilibet actus exterior de se indifferens non habet istam proportionem ad significationem cultus divini, ut deambulare, agitare tauros, & similes. Votum de agitandis tauris in honorem Dei non est validum; quia etsi actus ille sit indifferens, nihil in se habet utilitatis aut convenientiæ, ut ad Dei cultum quicquam conferre possit. Ideo ait Suarez; *Dico igitur (estque generaliter observandum) ut actus indifferens fiat honestus ex fine honesto, non satis esse quod ex libertate aut falsa apprehensione operantis in eum finem referatur; sed oportere ut talis relatio prudenter fiat, & cum proportione ac fundamento alicujus convenientiæ inter tale medium & talem finem, id est quod sit utile ad illum vel proximè vel inventu aliorum mediorum: quia aliàs est imprudens relatio talis medii ad talem finem, & potius videtur in verbis aut falsa apprehensione quàm in re ipsa existere.* Actus igitur agitandi tauros nullam accipit honestatem ex relatione ad honorem Dei, ut possit dici ritus sacer, aut ceremonia in cultu divino. Actuum de se indifferentium alii determinari possunt à privato quolibet, quia natura ipsa docet genu flectere, manus elevare & oculos, pectus tundere, & alia signa cultus interioris. Sed nos jam disserimus de determinatione actuum & accommodatione ad cultum divinum, ex mero instituto: & dicimus Deum solum hos actus sacros & religiosos seu ceremonias determinare & præscribere jure posse. Dixi, rebus aut ritibus

De Cleric. Cap. 13. Not. 2 De Sacram. Lib. 2. Cap. 29.

L. 2. de Votis Cap. 4.

ritibus sacris à Deo præscriptis, quia Deus non modo ritus sed etiam res sacras instituit. Res Sacræ aliæ sunt ortu ipso sacræ, ut Scriptura Sacra, aliæ instituto, ut Templum Hierosolymitanum, vestes, & vasa sacra, sic Sacramenta in Novo Testamento. Nam ex instituto divino aqua, panis, vinum, fiunt res sacræ. Templa, altaria, vestes, imagines, cerei accensi, vasa sacra Pontificiorum, non sunt ex instituto Divino res sacræ, sed humano commento, & proinde non sunt inter res sacras numeranda. Templa sunt tantum ædificia, quæ deserviunt eidem usui Ecclesiæ, cui publica ædificia deserviunt in Republica, ut supra ostendimus, & ut simile in officio æditui de quo jam dictum arguit; sic vasa. Imagines autem, cerei accensi, altaria, & similia sunt superstitiosorum & maleferiatorum figmenta hominum. Ex rebus & ritibus sacris constituitur materia alicujus cultus particularis, ut administrationis sacramenti, prædicationis verbi, cantus psalmorum, oblationis precum, gratiarum actionis &c. Ex particularibus seu partialibus constituuntur officia divina. Nam quandoque omnes concurrunt, quandoque plures, quandoque pauciores in Liturgia publica. Dixi, *sive Judaicos sive ab hominibus institutos*, quia Judaici erant olim à Deo instituti, non ab hominibus: sed tamen antiquata jam lege Mosaica non sunt amplius usurpandæ res aut ritus sacri Judaici, qui erant ex instituto divino, non ipso ortu, sacri. Dixi denique, *sive ad effectus spirituales sive ad significationem*, quia ceremoniæ ratione finis seu effectus aliæ instituuntur ad effectus spirituales, ut ad dæmones coercendos, aut peccatum veniale remittendum &c. quam vim spiritualem tribuunt Exorcismis suis, aquæ benedictæ, signo crucis &c. vel ad significationem, ut vestis alba neophytorum, lumina cereorum, superpelliceum &c. Actus ordinis & decori non sunt propriè ceremoniæ, ut supra dictum.

Quod res aut ritus sacros addere non liceat ritibus & rebus sacris à Deo præscriptis, probatur. *Neque addite ad verbum illud quod ego præcipio vobis, neque detrahite de eo, ut servetis præcepta Jehovæ Dei vestri quæ ego præcipio vobis Deut.* 4. *Infidelitatis argumentum fuerit, & signum superbiæ certissimum, si quis eorum quæ scripta sunt aliquid velit rejicere, aut eorum quæ non scripta introducere.* Cyprianus Epistola ad Pompejum; *Unde est*, inquit, *ista traditio? Utrum de Dominica & Euangelica authoritate descendens, an de Apostolorum mandatis atque Epistolis veniens? Ea enim facienda esse, quæ scripta sunt, testatur Deus, & proponit ad Josue, dicens, non recedet liber legis hujus ex ore tuo &c. Si igitur aut in Euangelio præcipitur, aut in Apostolorum Epistolis & Actibus continetur, observetur etiam hæc sancta traditio*, Cyprianus non unam, sed omnes traditiones damnat, quæ non possunt ex Scripturis Euangelicis & Apostolicis confirmari. Dogmatica & Ethica in Scriptura expresse contineri, aut ex eadem justa consequentia deduci, dicet aliquis, non autem Ritualia. Si per Ritualia intelligant Ceremonialia, seu Ritus sacros cultus divini; falsum. Bellarminus, dividens traditiones ratione materiæ in traditiones de Fide & Moribus; *Traditio ad mores pertinens est*, inquit, *quod signum crucis in fronte pingendum sit, quòd certis diebus jejunia sunt servanda, aut festa celebranda &c.* Verbum Dei respectu finis, ad quem à Deo ordinatur, perfectum exactum & absolutum est, ait Hookerus. At ordinatur in istum finem, ut instruat nos in omnibus quæ ad fidem vel bonos mores, maxime autem quæ ad cultum Dei, pertinent. Scriptura de cultu Divino tractat ex proposito, & ut instruat quo modo colendus sit Deus; si ergo non plenè tractat, imperfecta est, & scopum non attigit. Sub Euangelio habemus legem nostram ceremonialem determinantem legem moralem quoad cultum, sicut sub lege Mosaica Judæi. Ad hanc Legem pertinent Sacramenta & eorum ritus omnes, quarum institutio referri non potest ad jus naturæ,

Basilius Ser. de Fidei Confess.

De Verbo Dei non scripto Cap. 2.

De Politeia Lib. 3 *p.* 144.

sed ad voluntariam Christi determinationem. Legi ceremoniali Judæorum non licebat hominibus addere aut detrahere quicquam. *Unamquamque rem quam ego præcipio vobis eam observantes facite: ne addite ei neque detrahite ex eo Deut.* 12. 32. Loquitur ibi de Cultu Dominus. Non minus perfecta est Lex Ceremonialis sub Lege Nova, quam sub Lege Veteri. Ergo nec ei addere aut detrahere licet.

Vis hujus consequentiæ patet primum ex eo, quòd non minùs nunc quàm tunc rationem humanam coerceri certis septis, & quasi cancellis circumscribi, opus sit, ne in rebus divinis lasciviat, aut in superstitiones delabatur. Deinde ex eo, quòd Apostolus & Pontifex professionis nostræ Jesus Christus fidelis fuit ei qui ipsum constituit, ut & Moses fidelis fuit in tota domo ipsius. Et Moses quidem fidus fuit in tota domo ipsius, ut famulus, at Christus ut filius domui suæ præest. Heb. 3. 2. 5. 6. Moses exactè describit omnes ritus cultus divini, & in extruendo tabernaculo rerum minutissimarum materiam & formam conformavit ad exemplar quod ministratum illi in monte, scutulas, annulos, vectes, forcipes, trullas. Concedit ipse Bellarminus, omnia quæ ad cultum Dei pertinebant, in speciali determinata fuisse in Lege Veteri, sed negat eandem esse rationem Testamenti Veteris & Novi. *Quia Lex Testamenti Veteris dabatur uni tantum populo, & ad certum tempus, nimirum usque ad Christi adventum, potuit facile determinare omnia, ut etiam fecit. Nam in speciali præscribit omnia, quæ tam ad cultum Dei, quam ad judicia & forenses contentiones pertinent. Et ideo non esse mirum si prohiberet addi alias leges. At Lex Euangelica datur toti mundo, id est diversissimarum nationum populis, & duratura est usque ad finem mundi. Et idcirco non poterat tam facilè determinare omnia in speciali, ut non essent adhuc necessariæ aliæ Leges tam Civiles quam Ecclesiasticæ.* Ideo, inquit, *Deus melius esse judicavit, si in Euangelio, quod est commune omnibus, traderet communissimas leges de sacramentis atque articulis fidei, & alia magis specialia pro locorum & temporum diversitate relinqueret instituenda per Apostolos eorumque successores.* Sic etiam respondent Hierarchici; Hookerus, *leges Mosaicas Judaicam tantum gentem concernere, & ideo comparationem nullam inferri posse tam exactæ politeias pro omnibus Ecclesiis Christianis, quæ multæ imo pene innumeræ sunt.* Quod ad legem judicialem, nullam habemus nisi Ecclesiasticam de regimine & disciplina Ecclesiæ; judicialem forensem & politicam non tulit Legislator noster, quia temporale regnum sibi non acquirebat, nec rempublicam Ecclesiasticam instituit, sed de cultu externo in Ecclesia præcepta dedit, ritus & ceremonias præscripsit. *Non poterat*, inquit *Bellarminus*, *tam facilè determinare omnia in speciali in Novo Testamento.* Respondeat Junius; *Quid? tu mihi Bellarmini potentiam Dei circumscribes numero personarum locorum & temporum? tam profectò in illa potuit quàm in hac Deus æque potentia atque essentia infinitus & immutabilis. Marcionitarum, non Christianorum, sententia illa est.* Ritus sacri omnes sunt universales aut particulares; universales, ut pingere crucem in fronte; particulares, ut jejunium sabbathi quod in Ecclesia Romana & quibusdam aliis, sed non ubique, observabatur. Universales nonne facilè potuit Dominus determinare? Homines potuerunt, & Deum etiam non facilè potuisse si quis dixerit, impius est. Particulares vel non pendent à circumstantiis loci temporis & personarum, vel pendent, Si non pendent, tum fieri possunt universales. Si fieri possunt universales, tum etiam facilè determinare potuit Deus, & de iis legem ferre. Jejunii observatio est universalis, & à Deo etiam præcepta in genere. Præscriptum tempus est etiam ritus universalis, sed institutus ab hominibus, quem facile Deus etiam præscribere poterat, si placuisset illi talis ritus. Jejunium sabbathi erat tempore Augustini ritus particularis Ecclesiæ Romanæ & aliarum quarundam. Sed ritus ille particularis non pendebat à circumstantiis.

De Pontifice Lib. 4. Cap. 17.

De Politia Eccl. Lib. 3. p. 154.

De Pontif. l. 4. c. 17. Not. 12.

tiis illarum Ecclesiarum. Facile poterat ubique observari, & Deus etiam facillimè potuit determinare ut jejunium Sabbathi esset universale, si præscriptum quodvis tempus ipsi utile visum esset. Si pendent à circumstantiis locorum, temporum, personarum, potuit tamen Deus potentia & sapientia infinitus determinare. Sed primùm nulli sunt ejusmodi ritus particulares, qui pendent à circumstantiis locorum, temporum, & personarum, nisi ritus ordinis & decori, si ritus dicendi sunt; at ritus sacri nulli particulares fuerunt in Ecclesia, qui pendebant à circumstantiis. Detur instantia. Præterea etsi daretur, non tamen approbat ejusmodi ritus sacros Dominus, qui ne universales quidem ab hominibus institutos probat. Si particularibus Ecclesiis liceret universalibus ritibus sacris alios superaddere particulares, quanta esset varietas vel esse poterat cultus externi in Ecclesia. Universales ritus instituit Dominus, plures potuit, pauciores voluit, sed propter novæ legis suavitatem & libertatem multiplicare noluit. *Levi jugo suo nos subdidit, & sarcinæ levi, unde sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi colligavit.* Imo nec sacramenta instituisset, nisi quid singulare haberent præter alios ritus. Alia Bellarmini & Hierarchicorum responsio est; *Cum Moses præcipit non esse addendum ad id quod Lex præscribit, hoc debere intelligi de additione corrumpente, non autem perficiente opus præceptum. Ut cum Lex dicit, solùm sacrifices oves & boves & aves mundas, si quis vellet sacrificare etiam canes & sues & homines, ille addet, & corrumpet præceptum.* Distinctionem istam illustrat similitudine Libro Secundo de Effectu Sacramentorum. *Idem videmus in monetarum corruptione. Illi enim dicuntur falsarii, qui vel ipsas monetas corrumpunt, addendo stannum argento, aut minuendo ipsum argentum, vel qui monetas à se cujas obtrudunt pro moneta principis. Nihil autem horum invenient in ceremoniis Ecclesiæ.* Eadem & distinctione & illustratione utitur Mortonus. Nulla habent illi arma, nisi quæ ministrantur à Pontificiis in controversiis cum Orthodoxis quos illi Puritanos vocant. At additio perficiens etiam prohibetur, quia arguit imperfectionem in præcipiente. Nam quod perficitur imperfectum est. *Scriptura sacra est perfecta divinitus, eoque nec contra ipsam nec præter ipsam lex addi aut minui in Ecclesia potest. Imo si quæ insuper adduntur, ex facto sunt contrariæ verbo Dei, quod sibi addi aut minui vetat*; inquit Junius. Sic Tilenus; *Petitur principium, quin & hoc ipso contraria est quælibet nova lex, quod divinæ additur; quandoquidem ista sibi quicquam addi vetat.* Si nullum aliud esset vitium in ritu illo, sat est quod additur ad opus præceptum. Ipse Bellarminus damnat additionem rei homogeneæ ad opus præceptum, ut cum Deus jubet comedi in Paschate unum agnum à singulis familiis, si aliqua familia duos agnos comediisset; multò magis igitur damnanda rei heterogeneæ additio. *Legislatores ipsi non jactabant se novum quicquam tradere, sed tantum addere cavendi formulas, quæ media essent adminicula ad servandum Dei legem.* Deus prohibet ne addant ad præcepta ipsius ut custodiant ea; illi dicunt se addere ut custodiant & melius observent, ac si ritus instituti ab hominibus præservare possint præcepta Dei, & efficere ut melius observentur, cum contra videamus pluris fieri mandata hominum, quàm præcepta Dei. Alia additio est ad numerum præceptorum, & hanc non esse prohibitam contendunt Pontificii, & adversarii nostri. Nam Judæos addidisse ad numerum præceptorum ceremonialium, probat Bellarminus, exemplo festi Purim. Sic Hookerus & Mortonus. Respondet Tilenus; *Festum hoc aut ex Mordochæi aut ex Regis præcepto, aut communi populi consensu institutum fuit. Si primum, auctoritate Prophetica id factum, eadem videlicet qua Liber ille scriptus. Si secundum, politicum est mandatum, non Ecclesiasticum, & à probatione quæstionis alienum. Si postremum, non modo alienum sed etiam adversum est:* sequ-

Augustinus Ep.118.c.1.

De Pontif. Lib. 4. cap. 17.

Cap. 32.

Defens. Ceremoniar. p. 29.

De Pontif. l 4. c. 17. Not. 20.

Nota 11.

Calvinus in Mat. 15. 2.

De Pontif. l. 4. Ca. 17. Not. 5.

sequeretur non Monarchicum sed Democraticum esse regimen. Adducunt etiam Festum Dedicationis institutum à Machabæis. Sed exemplum istud non imitandum aut omnino probandum. Nam de authoritate legitima quæritur. Ad utrumque tamen respondet Sutlivius; *Ostendere etiam debet illas fuisse leges Sacerdotum, & non Prophetarum qui hæc ex Dei mandato instituerunt.* De Prophetis autem Whitakerus. *Si Prophetas dicat mandasse aliquid novi, fuerunt illi æquales Mosi, & æqualem potestatem habuerunt. Nam Prophetæ, qui postea suis temporibus exorti sunt Spiritus Sancti organa fuerunt, & ex ore Domini sunt locuti.* Sed de utroque Festo plura dicturi sumus Capite Sequenti, ubi de dierum festorum observatione tractabitur. Mortonus, ut probet additiones ad præcepta, affert factum Salomonis 1. Reg. 8. & ait Salomonem erexisse in Templo aliud altare æneum, cum vidisset altare Domini non capere omnia holocausta. Sed rectiùs Bellarminus, à quo istud argumentum mutuatus est, ait tantum sanctificasse alium locum in templo, & ibi obtulisse holocausta; inde quidem colligit, in eo non peccatum fuisse, quod Achaz altare novum in templo erexerit, sed quod altare erexerit ad similitudinem altaris idoli Damasceni, nec quod Manasses aras extruxerit in templo, sed quod extruxerit eas militiæ cœli. Respondet Junius. *Non sequitur ex dispari. Nam factum est extra ordinem, & occasione singulari, ex necessitate præsente, cui per analogiam communis juris prospectum est, forte etiam particulari revelatione. At illi nihil fecerunt, nisi execrando pruritu Idololatriæ.* Tilenus; *Ab exemplo & facto extraordinario nihil legitimè concluditur pro potestate Pontificis ordinaria; qui neque Rex est neque Propheta, qualis fuit Salomo Canonicorum librorum scriptor, cujus notæ non sunt Epistolæ Decretales.* Et cum dixisset Bellarminus, Deum Salomonis factum nec imperasse nec approbavisse, nisi potiùs approbasse dicendus sit, cum sequenti Capite Salomoni per quietem apparuerit, eumque laudaverit, ac multa bona illi promiserit. *Hinc*, inquit, *rectiùs, colligeret Bellarminus præcessisse peculiarem inspirationem de loci illius in templo sanctificatione: non enim laudat Deus ἐθελοθρησκείαν.* Whitakerus; *Respondeo Salomonem quidem consecrasse medium atrii, ut ibi etiam sacrificia offerrentur, quia non satis amplum erat prius atrium propter sacrificiorum multitudinem. Sed primo Salomon non extruxit novum altare, non id legitur, sed tantum ipsum atrium ad eam rem consecravit, id est pavimentum atrii, ut Lyranus interpretatur. Secundò quicquid Salomon fecit, id Dei authoritate & Spiritus Sancti nutu fecit.* Sutlivius; *Deinde Achaz & Manasses non tantum reprehenduntur, quod idolis immolassent, sed quod novi generis altaria extruxissent in templo Dei: quòd autem Salomon secundum altare in atrio extruxit, ex revelatione proculdubio divina fecit.* Si unquam raptus Spiritu Salomon, in illa dedicatione templi raptus erat, ut bene observatum in Replica contra Mortonum, & colligi potest ex historia 1.Reg. 8. & 2. Chron. 6. & 7. Præterea sacrificarunt sacrificium boum vicies bis mille & pecudum centies vicies mille, quum dedicarent domum Dei Rex & totus populus; altare æreum, quod fecerat, non poterat capere holocausta munera & adipes; consecravit internam partem seu interius atrium nempe sacerdotum. Necessitas cogebat supplere, quod deficiebat. Sacrificia erant magis necessaria, quàm altaria. Altare enim erat propter sacrificium, non autem sacrificum propter altare. Noluit igitur ille deesse sacrificio, etsi deerat altare sacrificio. Nec dicitur erexisse aliud altare, sed sanctificasse interius atrium in hunc præsentem usum, non enim suffecisset etiam aliud altare, & potius pavimentum quam altare consecravit, ne altare altari adderet. *Quia verò æneum altare, quamvis amplum esset, non erat omnium sacrificiorum capax, dicitur Salomon consecrasse medium atrii hoc est pavimentum quod erat juxta victimarum altare, ut etiam ibi sacrificia offerrentur. Dicitur autem Salomon consecrasse, non quod ipse atrium*

De Pontif. l. 4. Ca. 6. p. 440.

De Pontif. Quæst. 7. Cap. 3. Sect. 2.

De Pontif. Lib. 4. Ca. 19.

Ibidem. Nota 2.

Ibid. Nota 2.

Not. 3.

De Pontif. Qu. 7. c. 3. Sect. 7.

De Pontifice l. 4. c. 6. pag. 247.

Pet. Martyr in 1. Reg. 8. 64.

atrium ingressus fuerit, sed quod afflatu divino sacerdotibus mandavit locum illum consecrari. Et quid si erexerit altare necessitate sacrificii urgente? non tamen erat stabile & perpetuum, sed quale terreum illud quod ante extructum tabernaculum fuit, & quod facile dirui poterat. Quomodo igitur inde excudent ceremonias suas stabiles? sine quibus integer tamen stare potest Dei cultus. Qui fecit altare æreum ex præscripto divinó, quidni etiam poterat Deo inspirante, aut per Urim & Thummim consulto, ut solebat fieri in re dubia, aut casu emergente, altare temporarium erigere? Sed cur diceret consecrasse atrium interius in hunc finem, si altare tantùm consecrasset? Danæus; *Nam & pars illa atrii erat jam non ex hominum, sed ex Dei instituto sancta, Exod. 27. & 40. (utpote in qua erat altare holocaustorum,) & sacrificiis recipiendis destinata, (nam in eadem parte versabantur sacerdotes sacrificantes,) verum per totam illam atrii medii & sacerdotalis partem & pavimentum sacrificavit & cremavit.* Contro. 3. l. 4. c. 19. Altare quod ad Jordanem extruxerunt Gaditæ & Rubenitæ Jos. 22. objicit Mortonus. Altare illud nullum habebat statum in cultu divino. Defen. p. 66. Non extruxerunt, ut in eo offerrent holocaustum cum munere, sive ut pararent in eo sacrificia eucharistica, sed ut esset testimonium juris sui quod habebant commune cum aliis, ne dicerent in posterum filiis ipsorum; *Non est vobis portio in Jehova.* In Josue. Cap. 22. Ver. 26. *Satis ergo superque* (inquit Calvinus) *à noxa se eximunt filii Ruben Gad & Manasse, dum profitentur non alium fore usum altaris, quam ut vinculum sit fraternæ conjunctionis, & justam rationem adferunt: quia periculum erat, ne longo temporis progressu decem tribus alias excluderent tanquam alienas, quod non eandem terram incolerent. Nam quia regio trans Jardenem non fuerat initio comprehensa in fœdere, poterat diversa ratio habitationis movere litem dissidii. Posteris itaque suis tempestivè consulunt, ut altari quasi publicis tabulis jus suum tueri queant, ut ita alii alios mutuo agnoscant, & communiter serviant uno Deo.* Argumentum, quo probetur additiones prohibitas in Veteri Testamento, sumi etiam potest è locis Novi Testamenti, ubi damnantur traditiones Pharisæorum à majoribus acceptæ quas δευτερώσεις vocabant. De quibus extat constitutio Justiniani Novell. 146. in hæc verba. *Quæ deuterosis quasi secundaria traditio ab ipsis dicitur, in universum interdicimus, ut quæ sacris libris comprehensa non sit, neque desuper tradita per Prophetas, sed excerpta quædam virorum contineat, qui terrena duntaxat loquuntur, nec quicquam divini in se habeant numinis.* Reprehenduntur autem non solum dogmata de fide, sed etiam ceremoniæ inutiles & superstitiosæ, cujusmodi erant lotiones, Marc. 7. *Nam Pharisæi & omnes Judæi nisi pugno*, id est, manu in pugni formam composita, tum sic elata primum & deinde demissa, ut interpretatur Scaliger, *laverint manus, non edunt, tenentes traditiones Seniorum: & à foro venientes, nisi loti fuerint, non edunt. Et alia multa sunt quæ acceperunt, nempe lotiones poculorum & sextariorum, & æramentorum, & lectorum.* Sed frustra colunt Deum, docentes doctrinas quæ sunt mandata hominum, respondit Christus Pharisæis interrogantibus, cur discipuli illotis manibus ederent. Et tamen istæ παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων in admirationem rapiebant vulgus imperitum. *Videntur igitur* (inquit Hieronymus) *observationes Judaicæ apud imperitos & vilem plebeculam imaginem habere rationis humanæque sapientiæ, unde & doctores eorum σοφοὶ hoc est sapientes vocantur, & si quando certis diebus traditiones suas exponunt discipulis suis, solent dicere οἱ σοφοὶ δευτερῶσι, id est, sapientes docent traditiones.* Epist. ad Algasiam Qu. 10.

Quod ad ordinis & decori constitutiones, Judæos non aliter ac Christianos potuisse statuere non negamus: & quo plures erant ritus & ceremoniæ, eo plures poscebant de ordine & decoro constitutiones. Inde Synagogarum erectio, stata tempora, & horæ precationum, aliaque multa. Ineptè igitur arguitur à Synagoga-

gogarum constitutione ad probandum additionem ceremoniæ ad legem ceremonialem. Nam Synagoga non erat typus & figura, ut templum. Necesse fuit singulis sabbathis vacare lectioni & interpretationi Legis & Prophetarum. Non poterant Judæi singulis Sabbathis convenire in locum, ubi erat Tabernaculum vel Templum. Oportebat igitur ædificari Synagogas in variis locis, ut commodè convenire possent. *Morem recitandi Legem in Synagogis diebus Sabbathi introductum ab ipso Mose tradunt, & deinde post reditum à Captivitate ab Ezra in usum revocatum & amplificatum adjuncta Prophetarum lectione.* Ad ordinem item, non ad ceremonias, spectat, quod *Legem dividunt in Sectiones totidem (quas vocant* Parashoth) *quot sunt in anno Sabbatha, quo ita singulis annis tota Lex perlegatur, finiaturque in festo Tabernaculorum, rursumque sequenti sabbatho repetatur.* Item quod *ex Prophetis capita quædam, quæ appellant* Haphtaroth, *lectionibus legis tum numero tum doctrinæ consensu quatenus fieri potest correspondentia, selecta constitutaque sunt quæ simul legantur eo ordine quo discripta sunt ad finem Bibliorum Venetiis excusorum.* Ad ordinem pertinet Horarum Precationis determinatio, Tertiæ, Sextæ, Nonæ. Nec necesse est, ut tertiæ seu matutinæ precationis tempus referant ad Abrahamum, Sextæ quæ dicta Precatio Muneris seu Precatio Meridiana ad Isaaci, Nonæ seu Precationis Vespertinæ ad Jahakobi institutum. Hæc enim instituta sunt in potestate Ecclesiæ, servato ordine & decoro. Possum plura percurrere, sed hisce paucis differentiam possumus dignoscere inter ea quæ fuerunt typica & sacra, & ea quæ erant ordinis & decori gratia tantummodo instituta. Si ergo non licebat homini addere ceremoniis seu ritibus sacris cultus divini sub Lege; nec sub Euangelio licebit. Nam Christus legislator est Mose dignior & ampliori gloria præditus. Moses ut famulus in domo Dei fidelis, Christus ut filius super domum constitutus; Moses administer & promulgator eorum quæ à Deo accepit referenda, at principatus impositus humeris Christi, Isa. 9. 6.

Jun. & Trem. in Act. 13. 15.

Dixi, non licitum restituere ritus Judaicos. Nota est omnibus Augustini distinctio in tria tempora. Unum ante passionem Christi, in quo legalia neque erant mortua neque mortifera: aliud post plene promulgatum Euangelium, quo mortua sunt & mortifera; tertium medium à passione Christi ad plenam Euangelii promulgationem, quo mortua erant nec ullam obligandi vim habebant, non tamen fuerunt mortifera Judæis conversis, dummodo non sentirent necessaria ad salutem, ac si sine iis justificari non possint. Ceremonias Judæorum dividunt Scholastici in sacrificia, sacramenta, & sacra, & observantias. Sacra appellant instrumenta illa deservientia cultui divino sacrificii, ut templum, vasa, tabernaculum; Observantias appellant observationes in cibis, vestimentis & aliis hujusmodi, quibus in singulari conversatione distinguebantur ab idololatris. De Ceremoniarum Legalium abrogatione habemus passim testimonia, Coloss. 2. 17. Galat. 5. 3. & alibi. *Quis enim Ceremonias illas in hoc tempore velit teneri mordicus aut redintegrari, quas Deus instituerat olim ut res futuras adumbrarent, consummata jam veritate, aut quas ordini & modo illius reipublicæ contemperaverat, sublata jam republica per voluntatem judiciumque ipsius? Atque ad hæc duo ceremoniæ omnes pertinebant: aut ad significandum veritatem præcipuè futuram, aut ad cultum instituendum secundum eam rationem, qua Deus sese colendum patefecerat, & circumscripserat cultoribus suis in illa Republica & Ecclesia sua. His ergo sublatis Ceremonias sublatas confirmamus;* inquit Fr. Junius. Augustinus ait, ceremonias Judæorum & perniciosas & mortiferas esse Christianis, *& quicunque eas observaverit sive ex Judæis sive ex gentibus, non solum veraciter sed etiam simulatè, eum in barathrum Diaboli devolutum.* Item; *Ac proinde quisquis nunc Christianorum, quamvis sit ex Judæis, similiter celebraverit, tanquam sopitos cineres*

De Politia Mosis Cap. 8.

Epist. 19.

Ibidem.

cineres eruens non erit pius deductor vel bajulus corporis, sed impius sepulturæ violator. In eundem fere sensum Calvinus; *Nunc cum satis constat, tales ceremonias nec vela esse nec sepulchra, quibus tegitur Christus, sed fœtida potius stercora, quibus obruta est sincera fides & religio; qui promiscuè faciunt liberum earum usum, longè plus Papæ arrogant quàm Legi suæ Deus concedit.* Cum lex revocatur quasi privativè, tantum auferendo solummodo imperium & obligationem, dicitur mortua; cum quasi contrariè, prohibendo usum ejus etiam materialiter, id est prohibendo opus illud quod ante præcipiebatur, vel præcipiendo quod prohibebatur, dicitur mortifera. Non solum igitur non obligant ceremoniæ legales, sed etiam nocent, si servantur, & propterea gravissimè peccant Romanenses & qui Romanensium imitatores, quòd Judaicos ritus simiarum more imitentur, & legis ceremonialis speciem Ecclesiis Christianis repræsentent. Fœlix Papa sic defendit unctiones, altaria, vestes sacras, dedicationum ritus, &c. *Si enim Judæi, qui umbræ legis deserviebant, hæc faciebant; multo magis nos,* inquit, *quibus veritas patefacta est.* Sic argumentatur etiam Gregorius Papa. *Quod autem octo diebus Encænia sunt celebranda, in libro Regum perlecta dedicatione Templi reperietis.* Quod Pontificius cultus Judaico affinis sit, & quàm simillimus, negari non potest; sed duo obtendunt. Primò, non esse prorsus eandem materiam rerum, nec eadem mente & in eundem finem servari. *Non debere mirum videri, si nostræ ceremoniæ habent aliquam similitudinem cum Judaicis. Nam erant illæ figuræ rerum nostrarum, ut 1. Cor. 10. legimus;* ait Bellarminus. Falsum. Erant umbræ spiritualium mysteriorum, non novarum ceremoniarum. Quod si typi & figuræ fuissent ceremoniarum in Novo Testamento, oporteret exactè & plenè respondere typo, adeo ut nulla sit ceremonia Judaica quæ non haberet antitypon & correspondentem ceremoniam in Ecclesia Christiana. *Et vero ut fuerit hoc discrimen, quod tu in illis invenisti, ut in vestris cera sit illorum oleum, & illorum suffimentum sit & thus vestrum, etiamsi thus illorum quoque suffimento admisceretur, etiam sine suffimento incensum conficeret, verum ut hoc maximè inter illos discrimen largiamur, vestri tamen ritus ipso genere Judaici sunt, quia umbræ sunt, quales Judaici exstiterunt. Atque sanè probabile est inventores eorum à Mose ipsos accersivisse, quemadmodum patroni ex Mose ipsos stabiliunt. Nam maximè speciosus fucus, quo vel Durandus Episcopus vel alii eos adumbrarunt, hic est, Deum eos in lege Mosaica edixisse,* ait Rainoldus. Item; *Non tamen id discriminis inter vos & Judæos affert Innocentius, ut vestra sacra unctio ex oleo & balsamo confecta sit, quum illorum ex oleo fuerit & myrrha aliisque aromatis. Non erat nescius hujus aut illius, quæ admiscentur cathartici, in materia discrepantiam, non liberaturam Ecclesiam vestram à Judaizandi consuetudine in genere cathartici, hoc est ritus quo sacerdotes & altaria consecratis. Nihilo certe magis, quam si canem immolaretis, deindeque diceretis, non in eo vos Judæos imitari, quum illi non canes, sed oves & boves immolarent.* Confugiunt à similitudine symboli ad intentionem & finem diversum. Licet aliqua similitudo sit in externo symbolo, tamen absolutè maximum est discrimen, ait Bellarminus; quia finis diversus: non prænunciant Christum venturum sed partim sunt in memoriam rerum futurarum, partim ad significandam gloriam futuram. Sic etiam Hierarchici dicunt non esse damnandos omnes ritus Judaicos, si alia mente & in alium finem usurpentur. Ceremoniarum legalium usus triplex. Formalis, materialis, & mixtus seu medius, id est partim materialis, partim formalis. Formalis usus est, si legalia observentur spiritu Judaico, id est vel ponendo in iis spem salutis, vel ut præfigurantia Messiam venturum. Hunc usum damnant. Materialis usus est, si res illæ in usum assumuntur sine spiritu legis tanquam durantis, aut sine intentione cultus; ut si quis ad curandam valetudinem tondeatur vel abstineat aliquo

In Act. 13. 3.

Gratian. Decret. De Consecr. Dist. 1 *Cap.* 2. *Cap. Solennitates.*

De Effectu Sacramentorum. Cap. 32.

Collat. cum Harto Cap. 8. *Sect.* 4.

cibo. Mixtus ſeu medius uſus eſt, ſi fiant ex intentione cultus in genere, & tanquam religioſæ ceremoniæ in generali ratione religionis. Etſi uſus iſte ſit materialis reſpectu legis, eſt formalis tamen ratione intentionis cultus: & hic uſus nempe medius & mixtus partim materialis partim formalis eſt illicitus. Circumciſionis uſus materialis eſt licitus, ſicut ſi quis circumcideretur propter ſanitatem, quo exemplo utitur Aquinas. Sed circumciſionis uſus apud Æthiopes eſt partim materialis partim formalis. Cajetanus extenuat hunc uſum, quia, inquit, ſervant hunc ritum non ſpiritu legali, ſed ſolum ex quadam intentione imitandi Chriſtum, & ſic materialiter utuntur, addita extrinſeca honeſtate. Sed ab aliis refutatur in hunc modum. Qui circumciditur ob Chriſti imitationem, vel reſpicit Chriſtum ut ſuſcipientem circumciſionem tanquam ſacramentum quoddam à Deo inſtitutum, & ſic incidit in ſuperſtitionem Judaicam; vel reſpicit Chriſtum ſolum ut affectum tali vulnere ſeu cicatrice, quod non eſt veriſimile, & eſſet etiam vana ſuperſtitio, quia conformitas in ſola illa materiali læſione non cedit in honorem Chriſti; aut denique reſpicit conformitatem in paſſione illius doloris, quod etiam non eſt probabile, quia in infantia non eſt ſenſus talis conformitatis, nec adultis licet manus aut pedes perforare, ut in illo dolore & paſſione Chriſto conformentur, eſſetque etiam vana ſuperſtitio. Circumciſionem Moſaicam obſervandam arbitrantur Æthiopes, & Europæos reprehendunt, qui circumciſionem non admittunt. Nam, ut refert Fra. Alvarezius in Hiſtoria Æthiopica, exemplo Chriſti utuntur ſuſcipientis circumciſionem tanquam ſacramentum, ſicut Ebionæi & Cerinthiani Hæretici; *Urgent exemplum Chriſti*, inquit Epiphanius, *Chriſtus circumciſus eſt octavo die, ergo & nos circumcidendi ſumus.* Sed audiamus Rainoldum in Colloquio cum Harto. *Quod autem ad diſcrimen illud, quo Papa unctionem veſtram aliud efficere & figurare, aliud illorum; primum quidem non minora in illorum altaribus quàm in veſtris efficit, quantum ego percipio. Deinde in illorum Sacerdotibus Spiritus Sancti dona figurabat, quod etiam in veſtris facere is affirmat. Poſtremò, ut habuerit ſive effectum aliud ſive ſenſum alium apud vos quam apud illos, ut quodammodo habet, ſive eum qui inſtituit, ſive cauſam quare inſtituit, reſpiciamus: poterat tamen ceremonia nihilominus eſſe Iudaica. Nam (ſpero equidem) non ibis inficias quin Iudaiſmi rea foret Eccleſia veſtra, ſi agnum offerret in holocauſtum, etſi faceretis id, quo non Chriſtum venturum, ut Iudæi, ſed Chriſtum veniſſe & per paſſionem ſuam cum ipſum ingreſſum eſſe, tum alios quoque induxiſſe in gloriam ſuam ſignificetis* Synodus Sexta in Trullo celebrata damnat uſum Agni ad repræſentandum Chriſtum inter imagines τὰς ἐν παλαιᾶς τύπȣς καὶ τὰς σκιὰς ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα, &c. *Antiquas ergo figuras & umbras ut veritatis ſigna & Characteres Eccleſiæ traditos amplectentes gratiam & veritatem præponamus*, Non ſolum in ſacramentis, ſacrificiis, & ſacris, ſed ne in Obſervantiis quidem Judaizandum, licet diverſa mente, docet Apoſtolus, Galat. 2. *Petrus ſaltem gentes coëgit Iudaizare quum ejus exemplo & auctoritate inducti Iudaicum ritum in delectu ciborum approbarent. Atqui neque illi eo ſenſu approbant quo Iudæis indicebatur. Ipſi enim indicebatur ut ſanctimoniam eam deſignaret ad eamque ipſos deduceret, quam Chriſtus per gratiam fidelibus erat allaturus. Neque vero latuit Petrum, hoc revera præſtitiſſe Chriſtum, eamque figuram etiam univerſum Moſaicæ legis jugum ſuſtuliſſe: quod quoque gentes edocuit. Quare etiamſi Eccleſia veſtra ritus Iudaicos ſenſu alio retineat quam quo ipſos Iudæis Deus indixit, ſicut affirmat Innocentius, ut illi medeatur ulceri: hoc tamen Petri exemplum oſtendit rem ipſam Iudaicam eſſe, voſque Iudaizare qui obſervatis.* Auguſtininus de Doctrina Chriſtiana Lib. 3. *Quod ad eos quos Deus invenit ſub ſignis inutilibus; non ſolum ſervilem operationem ſub talibus ſignis, ſed ipſa etiam ſigna fruſtravit, removitque omnia.* Et alibi; *Mihique de animo meo crede, quod coram Deo*

2.2. *Quæſt. Art.* 4. *In* 3. *Par. Quæſt.* 37.

Vide Rainol. de Apocryph. Tom. 2. *p.*907.

Hæreſ. 30.

Cap. 8. *Sect.* 4.

Can. 82.

Rainold. ibid.

Cap. 8.

Epiſt. 19

Deo loquens jure charitatis exposco, nunquam visum mihi fuisse etiam nunc Christianos ex Judæis factos sacramenta illa vetera quolibet affectu celebrare & quovis animo debere ab eis ullo modo coli. Et ne quis putet illum loqui solùm de Sacramentis propriè dictis, non autem largè, ante dixit; *Ipsum verò Paulum non ad hoc id egisse, quod vel Timotheum circumcidit, vel Cenchreis votum persolvit, vel Hierosolymis à Jacobo admonitus cum iis qui voverant legitima illa celebranda suscepit, ut putare videretur per ea sacramenta etiam Christianam salutem dari, sed ne illa, quæ, prioribus ut congruebat temporibus, in umbris rerum futurarum Deus fieri jusserat, tanquam Idololatriam Gentilium detestari crederetur.* Æmulatores Legis jactitaverant per doctrinam Christi, *velut sacrilega nec Deo mandante conscripta damnari, quæ per Mosem patribus fuerunt monstrata.* Ideo inquit Augustinus; *Cujus falsæ criminationis invidiam congruentiùs devitare non posset, quàm ut ipse ea celebraret, quæ damnare tanquam sacrilega putabatur, &c. Propter authoritatem divinam, & sacramentorum illorum propheticam sanctitatem,* ut loquitur Augustinus, ad tempus non erant mortifera, sed tantum mortua legalia, & cum honore sepelienda. *Verumtamen sicut defunctorum corpora necessariorum officiis deducenda erant quodammodo ad sepulturam, nec simulatè sed religiosè; non autem deserenda continuò, vel inimicorum obtrectationibus tanquam canum morsibus projicienda: proinde nunc quisquis Christianorum, quamvis sit ex Judæis, similiter ea celebrare voluerit, tanquam sopitos cineres eruens, &c.* Sentit igitur Augustinus, contra quàm de eo suspicabatur Hieronymus, tantùm ad tempus legalia observata & observari potuisse: nunc verò ne quidem à Judæis fidelibus quovis animo, quolibet affectu, ullo modo celebranda aut colenda. Sicut quoddam discrimen in materia vel fine non efficit legitimam differentiam; sic nec in forma ritus vel actionis. Pascha celebratum in Ægypto, Exod. 12. singularibus in illam horam ceremoniis instructum erat, nempe ut comederent lumbis succinctis, cum festinatione, cum baculo in manu, cum calceamentis ad pedes; & tamen non erat diversum Pascha, quod celebratum in terra Canaan. Purificatio post partum, sacræ vestes, oleum, luminaria, altaria, dies festi, velamen inter chorum & altare in quadragesima, arcula & sacramentum, unctiones, benedictiones paschalis agni, agnorum cereorum, aqua exorcizata, sunt Judaizantis Romanæ Ecclesiæ ceremoniæ, etsi non omnino eædem Romanis & Judæis; sed diversitas quædam sit quandoque in materiâ, quandoque in modo, quandoque in fine, ut supra probatum est. In Concilio Nicæno decretum, Pascha uno & eodem die ab omnibus celebrandum, non autem 14. luna, ut solebant Quartodecimani, sive esset Dominica, sive non, sed Dominica proxima Lunæ Decimæquartæ post æquinoctium vernum. Rationem reddit Constantinus in literis ad Ecclesias de habita Nicææ Synodo. *At primum indignum planè videbatur, ut ritum & consuetudines imitantes Judæorum (qui quoniam suas ipsorum manus immani scelere polluerunt meritò, ut sceleftos decet, cæco animarum errore tenentur irretiti) istud festum sanctissimum ageremus.* Et infra; *Nihil nobis commune cum Judæorum turba omnium odiosa maximè. Aliam enim viam insistamus quam à Servatore didicimus. Proponitur namque nostræ religioni cursus quidam & legitimus & decorus: hunc igitur consentientibus animis mordicùs tenentes, fratres honoratissimi, ab illa detestabili Judæorum opinione nos ipsos removeamus. Est enim revera absurdissimum, ut illi insolenter se jactent, nos absque ipsorum disciplinæ subsidio istas res nullo modo posse observare.* Et infra; *Proinde quid est cur istos imitemur quos constat gravi erroris morbo laborare?* Bellarminus fatetur; *Primos Christianos propter recentem memoriam sacerdotii Aaronici abstinuisse non solum à vocabulo Templi, sed etiam Sacerdotii, ne viderentur adhuc durare Judaicæ ceremoniæ. Itaque Apostoli in suis Epistolis pro Sacerdotibus Episcopos & Presbyteros, pro Templis Ecclesias dicunt, & similiter loquuntur Justinus, Ignatius,* &

Eusebius De Vita Constant. Lib. 3. Cap. 17.

De Cultu Sanctorum. c 4.

& cæteri antiquiſſimi Patres. Qui à nominibus, multò magis à rebus & ritibus Judæorum abſtinuiſſe credendum eſt: & utinam ſopitos cineres non eruiſſent, qui primos illos Chriſtianos ſequuti ſunt. Dicit etiam, Eccleſias Chriſtianorum us plurimùm ad Orientem converſas fuiſſe, quia Judæi orant ad occidentem. Sed de Judæis id non verum, niſi κατά τι. Nam Judæi Romæ ortum reſpiciebant. Concilio Laodiceno decretum; *Quod non oportet ἰȣδαΐζειν Judaizare & in Sabbatho otiari.* Zonaras; *Proinde Sabbatho otiari, tanquam repetito à Judæis more, fidelibus haud permiſſum, quique Iudaicis ritibus adhæreſcunt iis anathema apud Chriſtum Canon indicit.* Item. *Septuageſimus Apoſtolorum Sanctorum Canon, neque jejunia cum Judæis exercere, nec feſtos dies agere, nec quæ in ipſorum celebritatibus Xenia mittuntur accipere, fideles finit,* nempe azyma, aut tale quid, ut dicitur in illo Canone. In quem ſic Balſamon. *Ne dixeris autem eos Judaizare, tanquam idem cum Judæis ſentiant: omnino enim non depoſitioni vel ſegregationi ſolùm ſubjicientur, ſed etiam abſolutæ & omni ex parte perfectæ excommunicationi, ut jubet Canon.* Laod. Synodi; *ſed dic hos quidem rectè ſentire, & orthodoxos eſſe, ſed Eccleſiaſticarum traditionum contemptores καὶ ἀδιαφόρως ζῶντας & indiſcriminatim viventes.* Zonaras. *Nam tametſi non ſentiat quod illi, multis tamen occaſionem ſcandali præbet in ſeque ipſum ſuſpicionem ὡς τὰς ἰȣδαϊκὰς τιμῶν τελετάς quaſi Iudaicos habeat in honore ac pretio ritus. Denique diligenter vitat Eccleſia in hujuſmodi ceremoniis & obſervantiis,* ait Suarez, *omne conſortium & apparentem ſimilitudinem cum Iudæis vel aliis infidelibus, ut colligitur ex Auguſtini dicta Epiſtola* 119. *& Epiphanii Lib.* 3. *contra Hæreſes in fine.* Non præſtitit quod debebat Eccleſia, agnoſcit tamen, ut vides, debere Eccleſiam vitare omne conſortium & omnem etiam apparentem ſimilitudinem in ipſis ceremoniis & obſervantiis cum Judæis. Atque hæc de ritibus Judaicis, quos non ſolum Romanenſes, ſed etiam Anglicani Romanizantes imitantur & tuentur.

Can. 29.

In 3. *Partem. Summæ Aq. Tom.* 3. *Diſp* 15. *Sect.* 2.

Non ſolùm ſacros ritus Judaicos eorumve vel apparentem ſimilitudinem vitare debemus, ſed etiam cavere, ne alios ſubſtituamus, quàm quos Dominus nobis in Novo Teſtamento determinavit. Auguſtinus de cumulatis ſua tempore ceremoniis habet hæc verba; *Etiamſi non intelligatur, quomodo contra fidem ſunt, tamen quoniam onerant religionem & ſervilibus oneribus premunt, quam Chriſtus voluit pauciſſimis & manifeſtis celebrationum Sacramentis liberam eſſe, propterea faciunt ut tolerabilior ſit conditio Iudæorum, qui etiamſi tempus libertatis non agnoverunt, legalibus tamen ſarcinis ſubjiciebantur, non humanis præſumptionibus.* Deterior erit ſtatus Eccleſiæ Chriſtianæ quàm Judaicæ, ſi ſubjicienda ſit humanis præſumptionibus, cum illa Dei inſtitutis ſolummodo ſubjicienda erat. Omnia erant illis perſcripta in ſacris tabulis quæ ad ceremonias ſacras ſpectabant. Janſenius aſſerit; *Quod uni Judæorum populo per Moſen diligenter ſatis præſcripta eſſent quæcunque ad religionem pertinerent, & juſtitiam inter homines ſervandam.* Non ſuſtulit jugum ſuum, ut aliud imponerent homines. *Veteres ceremonias ſublatas eſſe, non modo quia figuræ fuerant, ſed & quod multæ & moleſtæ nimium fuerunt, & Deus voluit quodammodo gratiam inire cum novo populo, eumque ſibi ſingulari beneficio devincire, cum eum his ceremoniis liberaverit. At ſi his ſublatis ceremoniis tam multæ aliæ novæ introductæ fuerint, tum nullum erit hac in re Chriſti beneficium;* dicit Whitakerus. Galat. 5. 1. Apoſtolus ait, *State in libertate qua nos Chriſtus liberavit, & nolite iterum ſervitutis jugo implicari.* Patientius ferendum eſſet divinum quàm humanum jugum. Chriſtus Math. 19. 9. alludens ad verba, Iſaiæ 29. 13. 14. damnat omnem cultum ab hominibus inventum. Apoſtolus Coloſſ. 2. damnat omnes ἐθελοθρησκείας id eſt cultus voluntarios & fictitios, quos homines ſibiipſis comminiſcuntur, vel ab aliis accipiunt, etſi videantur habere rationem ſapientiæ & ſummiſſionis animi. Argumentatur loco illo Apoſtolus,

Epiſt. 119. *Cap.* 19.

Concord. Euang. c. 120.

De Pontif q. 7. *c.* 3. *ſ.* 6.

lus, ut observat Th. Beza à Comparatis. Abrogatis enim illis ipsis ritibus quibus olim Deus ipse mundum erudiit; quæ est impudentia humanas superstitiones inculcare? Sic Vers. 18. *Nemo præripiat vobis jam partum palmarium* θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ, καὶ θρησκείᾳ, id est, ἐθελοταπεινόφρων καὶ ἐθελόθρησκος. Θέλων absolutè ponitur, tanquam nomen ἐθελοντής. Non solum cultum Angelorum, sed etiam ritus illos non comedendi, gustandi, attingendi, ἐθελοθρησκείαν vocat. Utitur etiam Apostolus verbo δογματίζεσθε vers. 20. etsi de ritibus agat & traditionibus in delectu & pollutionibus ciborum. Sic Act. 16. decreta Apostolorum de abstinentia à sanguine & suffocato vocantur dogmata. Damnatur ἐθελοθρησκεία omnis in genere in secundo præcepto Decalogi. Nam ibi damnatur omnis superstitio: superstitionis autem species sunt Idololatria, quæ defert cultum cui non debet, & ἐθελοθρησκεία, quæ Deo sed aliter quam debet. Imaginis nomine synecdochicè omnem alium cultum à nobis excogitatum inhibet, sicut in aliis præceptis synecdochicè comprehenduntur alia plura quàm quæ exprimuntur. Et quid aliud leges de sacrificiis, sacramentis, & sacris ritibus, quàm determinationes cultus externi, quem præcipit Deus hoc præcepto: & contra prohibemur negativo præcepto ex nostro cerebro determinare, quibus sacramentis aut sacris ritibus utendum sit in externo cultu privato seu publico; ac si dixisset Deus, non facies tibi sculptile &c. id est non determinabis tu pro tuo arbitrio quomodo sum colendus, sed quo modo ego determinavero, eo modo coles. Lex ceremonialis Judaica erat determinatio moralis legis quoad cultum externum. Et quæ contrà fiebant, ut cultus in excelsis, ignis alienus, & similia, erant hujus præcepti violationes. Qui sculpit sibi ritum quem habeat ut sacrum in cultu divino, violat præceptum; etsi non ad literam sculpat sibi statuam cui se incurvet. Dicunt Hierarchici, se non urgere ritus sacros & ceremonias ut necessaria ad cultum Dei. Si intelligant necessarios ad esse cultus, ac si absque iis non posset consistere cultus divinus, nec eo modo urgere se dicunt Pontificii. *Fatemur enim omnes Catholici*, inquit Bellarminus, *ceremonias Ecclesiasticas non esse præcipuum cultum, nec ab iis pendere essentiam & efficaciam sacramentorum, nec habere vim justificandi ut habent sacramenta, proinde inferiora esse sacramentis*: Si necessarios intelligant perpetuos & immutabiles, nec id asserunt Pontificii. Suarez negat, inferiores Pastores mutare posse universales ritus, & qui perpetuo fuerunt in Ecclesia: mutari tamen posse non negat. *Summus autem Pontifex de plenitudine potestatis suæ posset hujusmodi ritus mutare: quia ejus potestas non est inferior, sed eadem cum illa ex qua hujusmodi ritus originem duxerunt. Nunquam tamen id facit aut faciet sine magna necessitate vel utilitate, præsertim in his observantiis quæ antiquissimæ sunt in Ecclesia. Atque eadem proportione judicandum est de privatis ceremoniis particularium Episcopatuum. Nam illæ etiam possunt ab Episcopis mutari, si expedire censuerint, quando propria summi Pontificis auctoritate non sunt confirmatæ, propter eandem rationem.* Posse privatos Episcopos in suis Diœcesibus nonnullos ritus & ceremonias instituere, quæ non sunt contra universalem Ecclesiæ legem aut traditionem, eosdemque mutare, universales autem ab Ecclesia universali seu summo Pontifice mutari posse, asserit. In sacramento requiritur, ut sit ceremonia religionis stata & solennis; nam sacramenta tam diu durare debent, quandiu durat ipsa religio. Sed in omnibus aliis ceremoniis id non requiritur. Cum celebraretur Pascha in Ægypto, observarunt ceremonias quasdam, quæ non observabantur in terra Canaan, sed illa una hora cum mox egressuri erant ex Ægypto; & tamen erant ritus sacri; & si observassent Deo non imperante, sed ultrò, fuisset cultus voluntarius. Nec igitur necessitas, nec perpetuitas, requiruntur ad constituendum ritum sacrum. Affingunt Pontificii ritibus suis opinionem meriti, necessariæ obedientiæ,

Scalig. in Elencho Trihæres. Ca. 17.

De Effectu Sacram. c. 30.

In 3. Part. Tom. 3. Quæ. 5. Dis. 15. Sect. 3.

quibuſdam efficaciæ, omnibus ſanctitatis, & cultus. Sed non ſunt iſta omnia neceſſaria ad conſtitutionem ritus ſacri; ſat eſt, ſi quis ſponte & abſque ulla neceſſitate, aut opinione efficaciæ aut meriti, aſſumit actum aliquem in uſum ſacrum, detque ei ſtatum in cultu divino. Cum dico ſtatum, non intelligo ſtabilitatem nam de ſtato ſtatu ante dixi non eſſe neceſſarium ad conſtitutionem ceremoniæ, ſed accomodationem & uſum actus alicujus in cultu divino ſive privato ſive publico ad finem ſacrum & religioſum. Neceſſitatem non requiri ad definitionem ceremoniæ in genere patet ex ipſo ἐθελοθρησκείας nomine. Significat enim voluntarium cultum, quem quis ſponte ſibi ſculpit & comminiſcitur. Poteſt quidem voluntarius cultus ſenſim vergere in neceſſarium, ἐκβιασμὸς in ἀνάγκην, quando quis affingit neceſſitatem, & in ἐντάλματα ἀνθρώπων, ut cum Superiores aliis eoſdem ritus obſervandos imperant. Haſidæi initio, præter ea quæ Lege tenebantur facere, etiam ſponte quædam impendia faciebant in templum & ſacrificia. Horum propago Phariſæi non modo voluntarios ſumptus ſed etiam voluntarios cultus in præcepta & canones redegerunt, non ſolum ut darent decimas anethi &c. ſed etiam ut lavarent ſæpius &c. Hinc παραδόσεις πρεσβυτέρων & ἐντάλματα ἀνθρώπων. Sed iſtæ acceſſiones etſi augeant malitiam pravi cultus; ad cultum tamen ſufficit, quòd adſit voluntatis electio & affectus colendi Deum hoc vel illo ritu. Superſtitionis nomen huic voluntario cultui optimè convenit. Iſidorus alias etymologias rejiciens iſtam amplectitur. Superſtitionem dictam à *ſuperſtatuo vel ſuperſtituo, eo quod ſit ſuperflua aut ſuper ſtatuta obſervatio.* Quando igitur quis intendens cultum Dei, rebus aut ritibus in eum finem utitur non comprehenſis in ejus ſtatutis, ſuperinſtituit. Futilis eſt illa diſtinctio in hac controverſia, Superſtitionem eſſe non quicquid præceptum non eſt, ſed quicquid contra præceptum eſt. Nam ſuperinſtituere non eſt ſolùm contra inſtituere, ſed etiam præter inſtituere. Idem eſt hîc cultus ſine lege & cultus contra legem. Non eſt aliud Euangelium præter illud quod euangelizavit Paulus. Sic nec alius cultus præter illum quem præſcripſit Deus. In colendo vero Deo cultus ſuperſtitioſus eſt pernicioſus vel ſuperfluus. Pernicioſus, cum utimur ſigno mendaci & falſo, ut ſi in cultu Dei uteremur circumciſione aliiſque ritibus Judaicis, quia jam falſam ſignificationem habent ex vi primævæ ſuæ inſtitutionis. Sic qui inter Pontificios ementitias reliquias venditant. Nam Deus non colendus mendaciis. Iis enim non honoratur, ſed irridetur. Superflua ſuperſtitio eſt, quæ offert Deo pro cultu id quod lege impoſitum non eſt. Pernicioſus cultus eſt mendax, & falſus dicitur cultus ob duplicem falſitatem, cum in dicendo ſeu ſignificando, tum in eſſendo, quia omnis cultus ſuperſtitioſus in eſſendo falſus eſt. Superfluus eſt in eſſendo falſus, ſed non in ſignificando. Quia etſi ſignificetur res vera, tamen eſt cultus inanis ob alium defectum. Superſtitionem, quæ dicitur eſſe ſuperflui cultus, ſubdividunt in turpem & levem ſeu vanum cultum. Turpem, quando quis intendit colere Deum iis actibus, qui aliàs pravi & turpes ſunt, etſi non ſunt mendacia; ut immolatio hominis in ſacrificio turpitudinem & malitiam involvit in ipſamet actione colendi Superfluus cultus rem etiam in ſe indifferentem adhibet ad cultum divinum, Deoque exhibet acſi Deo grata foret, quam à manibus cultoris nunquam requiſivit. Superſtitio non tantum addit actibus veri cultus ſed etiam detrahit, ut cum Pontificii miniſtrant ſacram Cœnam ſub una, non ſub utraque, ſpecie. Tam enim ſuperſtitioſum eſt miniſtrare in ſolo pane, quam addere ultra panem & vinum aliam materiam. Nec obſtat, quod talis cultus ſit per modum privationis, quia illamet privatio exigitur ut pars ritus. Imo ad ſuperfluum cultum hoc genus etiam referunt, etiamſi ritus ille ſit quaſi privativus, quia ille

Lib. 8. Etymol. Cap. 3

ille etiam ſuperfluus eſt & reddit totum cultum vanum & inutilem, adde & turpem. Nam mutilatio ſacramenti eſt contra particulare præceptum, *Hoc facite*. Dico igitur, diſtinctionem iſtam, præter & contra Scripturam, nullius eſſe momenti. Nam ſi ſit præter, eſt etiam contra. Quod eſt contra generale præceptum, eſt contra particularia. At de tota lege Ceremoniali exſtat generale præceptum ut ſupra dictum; *Ne addas neque diminuas*, Addere ergo vel detrahere eſt contra iſtud generale præceptum, ergo contra omnia particularia præcepta. Sed redeamus. Ad cultum aut ceremoniam igitur non exigitur neceſſitas, aut perpetuitas, ſed libera voluntatis electio & voluntas colendi illo ritu ſacro ſeu ceremonia, ut oſtendit ipſa vox ἐθελοθρησκείας, aut ἐθελοπερισσοθρησκείας, quo verbo ſuperfluum Pha- *In Ancyrato*
riſæorum cultum jugulat Epiphanius. Quod ad efficaciam Spiritualem, eam non *pag. 475.*
tribuunt omnibus ſuis ceremoniis & rebus ſacris ipſi Pontificii. Quod ad Sancti- *Vid. Cau-*
tatem, negant Hierarchici ſe ſuis ritibus affingere ullam ſanctitatem inhærentem, *ſaub Exer.*
aut infuſam. Negant etiam Pontificii ſanctitatem intrinſecam rebus inanimatis, *p. 65.*
ſed extrinſecam & relativam tantum tribuunt, & *honorificè tractantur*, ait Suarez, *In 3. Part.*
propter ſanctitatem quam habent ex eo quod cultu divino dedicatæ ſint: non ſunt capaces *Tom. 3. Diſp.*
res inanimatæ, inquit, *propriæ excellentiæ, aut intrinſecæ ſanctitatis, ſed tantum per* *31. Sect. 8.*
quandam denominationem ſeu relationem extrinſecam ſunt capaces honoris. Reſpectivam propterea, non abſolutam, venerationem rebus ſacris ſuis tribuunt. Vaſques; *Res* *De Adorat.*
inanima ſecundum ſe ſancta non eſt, ſed ex ordine ad aliam cui primo ſanctitas convenit, *Lib. 2. Diſp.*
ſancta nuncupatur. Bellarminus ait, Imagines eſſe ſanctas propter duo, primò prop- *6. Cap. 2.*
ter ſignificationem & repræſentationem rei ſanctæ, ſecundo propter Eccleſiæ inſtitutionem; *Nam quemadmodum calices & veſtes & ipſi homines eo ipſo fiunt ſacri,* *De Imagi-*
quod dicantur cultui & ſeparantur à prophano uſu &c. Hanc ſanctitatem extrinſecam *nib. Cap. 1 9.*
tribuunt rebus & ritibus ſuis Hierarchici. Imo inſeparabilis eſt iſta proprietas ab omni ceremonia religionis ſeu ritu ſacro, nempe opinio vel exiſtimatio ſanctitatis. Nam cultoris exiſtimatione ſemper ſacer eſt, quamdiu eo modo utitur. Fundatur autem ſanctitas in ſignificatione, repræſentatione, ſanctificatione, aliave ſpirituali efficacia, vel immediatè offertur Deo in cultum adorationis, ut thus adolendo. Si utitur abſque ulla relatione ſacra, non colit, ſed ludit. Dicunt præterea Ceremoniarum Patroni, divini cultus partes alias eſſe eſſentiales, alias accidentarias; eſſentialibus non addendum, accidentariis addi poſſe. Hæc ipſiſſima eſt Pontificiorum diſtinctio. Nomine ceremoniæ, primum in genere definiunt, ſignificari *Suarez. in*
poſſe omnem cultum Dei externum, qui certo ac definito ritu fit ob majorem re- *3. Partem.*
verentiam Dei; & ſic ſub cæremoniæ voce comprehendunt ſacramenta, ſacrifici- *Tom. 3.*
um Miſſæ, ſacra, id eſt, deputata ad ſacrificium peragendum aut ſacramenta mi- *Diſp. 15.*
niſtranda, ut ſunt vaſa ſacra, veſtes, templa, & ſimilia, & obſervantias, id eſt *Sect. 1.*
actiones quibus cultores Dei utuntur, ut eis ſeſe ad cultum Dei diſponant, ut uſus ſigni crucis, &c. Quas in ſacramentis & ſacrificio Miſſæ actiones vel circumſtantias religioſas obſervant præter eas quæ ſunt de eſſentia ſeu ſubſtantia ſacrificii aut ſacramenti, ut verbi gratia in Baptiſmo Unctio, Exorciſmus, & alia hujuſmodi, vocant Sacramentalia, ſeu ceremonias ſacramentales. Diſtingunt variis modis, vel juxta ſeptem Circumſtantias actuum moralium, ut ſunt circumſtantia loci, temporis, perſonæ, modi, & ſimilium, vel prout in diverſis Categoriis collocari poſſunt; ut unctio fiat oleo olivarum, & vinum miſceatur aqua naturali, in Categoria Subſtantiæ; ut miſceatur aqua modica, vel Baptiſmus fit trina immerſione, in Categoria Quantitatis; quòd panis ſit azymus, veſtis hujus vel illius coloris, in Categoria qualitatis. Quaſdam revocant ad Relationem, quia ſolum propter deputationem quandam aut extrinſecam benedictionem cenſentur ſacræ,

ut

ut oleum benedictum & alia hujusmodi. Item quædam consistunt in Temporis vel Loci determinatione, ut templa & dies festivi. Aliæ ad Vestitum sacrum pertinent; aliæ revocantur ad Situm, ut genuflectio. Aliæ in actione & passione consistunt, ut gestus signa, & similia: quinimo omnia alia, quæ numerata sunt, in tantum ad ceremonias seu sacramentalia pertinent, in quantum in usu alicujus actionis sacræ observanda sunt. Omnibus his ceremoniis commune est cum sacramentis & sacrificio, quòd ad divinum cultum ordinantur, & quod sint actus externi virtutis moralis quæ religio dicitur; quia religio versatur circa eos ut materiam suam & objectum *quod*, Deus autem est objectum *cui*. Sed differre dicunt, quia sacrificium, inquiunt, continet ipsum supremum Dei cultum, quo Dei excellentiam per alicujus rei oblatæ immutationem profitemur; sacramenta verò ordinantur ad sanctificationem fidelium, quam significant & conferunt, ut ajunt, præsertim in Lege Nova. Sacramentalia autem ordinantur ad cultum Dei medio sacrificio vel sacramento aliquo; & quædam propinquiùs, quædam remotiùs respiciunt Sacramenta, ut altare propinquiùs quàm templum, & calix quam altare. Estque hæc illis propria ratio ceremoniæ sacramentalis, quod sit quasi circumstantia sacramenti, & à substantia ejus distincta, sitque veluti accidens ejus. Usum sacramentalium ceremoniarum ad cultum Dei secundariò saltem pertinere dicunt, *& ideo pertinere dicuntur ad cultum secundarium*, inquit Suarez, *non solùm, quia continent cultum externum, sed etiam quia in ipsomet externo cultu sunt veluti accidentia aliarum actionum nobiliorum, scilicet sacrificii & sacramentorum.* Bellarminus etiam negat, eos sentire præcipuum Dei cultum in his ceremoniis consistere. *Fatemur enim omnes Catholici ceremonias Ecclesiasticas non esse præcipuum cultum nec ab iis pendere essentiam & efficaciam sacramentorum, &c.* Aquinas ait, quæ pertinent ad solennitatem sacramenti non esse de necessitate sacramenti, sed ad bene esse. Vides, eodem modo distinguere Formalistas, quo Pontificii. Ad hæc quatuor capita revocat Aquinas ceremonias omnes Legis Veteris, sacrificia, sacramenta, sacra, & observantias. Sacrificia & Sacramenta Veteris Legis vocant Pontificii cultus partes fundamentales & substantiales, sacra & Observantias secundarias & accidentarias. At inde argumentati sumus suprà, cum ceremoniæ illæ quasi magis accidentariæ sunt à Deo institutæ & definitæ, iisque non licebat addere aut detrahere. Sic nec in Nova Lege licet hominibus instituere aut definire has ceremonias quas secundarias & accidentarias vocant. Nam quod ait Suarez, *in Veteri Lege, quia erat lex servitutis, magis consistens in exterioribus oneribus, quàm in interiori gratiæ spiritu, plurimæ ceremoniæ fuerunt divina institutione traditæ ac præceptæ: at verò Lex Nova est lex gratiæ & spiritus, & ideo solum in ea tradidit Christus, quæ ad gratiam obtinendam sunt necessaria media, vel utilia instrumenta, reliqua verò Ecclesiæ disponenda commisit*: supra confutavimus in comparatione Mosis & Christi: & præterea dicimus, quia Christus tradidit ea, quæ sunt ad gratiam obtinendam necessaria media & utilia instrumenta, nihil reliquum esse, nisi ut in iis mediis utendis servetur ordo & decorum, & ut media necessaria ac instrumenta illa utilia ordinentur ad eum finem ad quem à Deo instituta sunt, nempe ædificationem. Deinde non quæritur, an ceremoniæ, de quibus controvertitur, sint partes essentiales sacramenti vel sacrificii, vel alicujus alterius primarii cultus; sed an sint partes cultus, id est an sint ceremoniæ seu ritus sacri quibus colitur Deus. Nam sunt ceremoniæ etiam à Deo imperatæ in ipso sacramento, quæ tamen essentiales partes non sunt sacramenti; verbi gratia, fractio panis in Eucharistia est ceremonia à Christo imperata, & proinde pars cultus divini, non tamen est essentialis ratione sacramenti. Nam partes essentiales sunt materia, ritus & elementa, forma, verbum.

3. p. Qu. 66. Art. 10. ad 4.

Sect. 5.

verbum. Sublatâ una istarum tollitur essentia, & non est sacramentum. Fractio panis est pars integrans unius partis essentialis, nempe materiæ. At sublata qualibet parte integrante non statim tollitur essentia. Amputata manu aut brachio homo manet homo, constans partibus essentialibus corpore & anima, sed mancus; quia manus & brachium sunt tantùm partes integrantes materiæ, id est corporis. Sic Cœna absque fractione post benedictionem est cœna, sed manca ritu, & rei sunt coram Deo qui mancam celebrant cœnam, non minus quàm lege civili qui alicujus brachium aut manum amputaverit. Sunt quidem partes quædam integrantes materiam, quibus sublatis destruitur totum compositum ex materia & forma, ut amputato capite destruitur homo, propter dependentiam essentiæ à parte illâ integrante. Sic sublatis benedictione, distributione, manducatione, & haustu, ritibus integrantibus materiam, tollitur sacramentum. Dicent forte, Sacra & Observantias in Veteri Lege fuisse partes cultus divini, quia à Deo imperati; fractionem similiter & similes ritus in Nova Lege. Manet tamen differentia inter partes substantiales & accidentarias, non obstante Dei institutione, ut illi distingunt. Sic si quis jam offerenda sacrificia præciperet, & templa in eum finem erigi, aliosque ritus præscriberet & observationes sacras ordine ad sacrificium; alias cultus illius partes constitueret substantiales & fundamentales, alias quasi accidentarias. Hæc est unica differentia, quod authoritas divina in utroque genere distinguit legitimum cultum, ejusque partes, res, & ritus omnes, ab illegitimo. Alioquin quod ad materiam, formam, & finem, homo Simia similia fingit omnia, iisque partibus & ritibus secundariis & primariis colit Deum, sicut veri cultores Israelitæ Deum ritibus & primariis & secundariis coluerunt, tantum non legitimo cultu colunt. Authoritas Dei sola potest facere legitimam & necessariam partem cultus, sive sit substantialis sive accidentalis pars alicujus cultus particularis, sacrificii, aut sacramenti. Denique non quæritur, an ceremoniæ sint essentiales partes alicujus alterius cultus, sed an per se spectatæ non habeant etiam essentiam cultus. Nam si non habent, quomodo dicuntur ulla ratione cultus, aut iis coli Deus? Si ritu aliquo sacro colitur Deus, habet cultus essentiam, licet non sit essentialis pars totius particularis, sacrificii nempe aut sacramenti. Sic colebatur Deus in veteri lege sacris & observantiis. Sic & ritibus ac observantiis imperatis ab homine vel ultrò susceptis colitur opinione colentium, licet frustra colunt me mandatis hominum, ait Dominus: & voluntarius cultus est cultus, licet sit superfluus, vel ob turpitudinem, vel ob levitatem, vel etiam, ubi non apparet levitas aut vanitas judicio carnis, sed rationem habet sapientiæ, ut ait Apostolus. Cum igitur eodem modo & in eundem finem instituit ritum sacrum homo quo Deus, nempe ut significet vel mysterium aliquod aut officium nostrum, aut ad sanctificandum, aut operandum, & alioqui per se laudabilis non sit, vel ad ordinem vel decorum; nonne *apponit limen suum limini meo, & postem suum ad postem meum*, ait Dominus Ezechiel. 43. 8. Etsi sit res vel actus ordinis aut decori, si ultra hunc usum superaddat significandi, sanctificandi, operandi virtutem, adhuc apponit limen suum limini Dei, & elevat rem vel actum illum supra naturam suam ad ceremoniæ sacræ naturam. *Cultus sui solus legislator est Deus: quæ hominibus permisit, ea non sunt cultus, sed ad cultum.* Origines; *Nemo, qui oculis animæ cernit, alio modo Deum colit, quàm sicut ipse docuit.* *Junius cont. 5. l. 2. c. 16.*

Dixi in thesi, ad operationem sive significationem, quia ceremoniis quibusdam tribuunt Pontificii vim & efficaciam ad effectus spirituales, ut aquæ lustrali, & crucis signo, &c. ad delendum peccata venialia, ad fugandos dæmones, & curandos *Not. 21.* *Orig. Cont. Cels. Lib. 7.*

dos morbos. Quam vim tribuunt aquæ benedictæ notum est, & unde eam vim habeat, nempe ex precibus & impetratione Ecclesiæ, abutentes loco Apostoli, 1 Timoth. 4. dicunt; *Omnis creatura Dei bona est & nihil abjiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.* Sed locus ille nihil juvat. Sanctificatur creatura per verbum Dei, cum ex verbo agnoscimus Deum creaturas suas instituisse ad usum nostrum; per preces & gratiarum actionem, cum gratias pro donis illis agimus, & rogamus, ut creaturarum usum efficiat nobis utilem & salutarem. In modo & fine peccant Pontificii. In modo, cum signo crucis benedicendi & sanctificandi vim tribuunt, ac si per illud signum rebus creatis aut benedictis virtus cœlestis infunderetur. In fine, cum ad usus divinitus non institutos sanctificant. Sanctificamus panem ad usum communem in victu communi, & mysticum in sacramento, quia ad utrumque Deus instituit. Candelarum lumen instituit Deus ad expellendas tenebras; illi sanctificant ad effectus supernaturales, ad fugandos Dæmones. Deest hic verbum fidei, quia deest institutum Dei. Sed in his ritibus non immoramur, quia hos effectus supernaturales, delendi peccata, fugandi Dæmones, & curandi morbos, non agnoscunt adversarii Formalistæ. Vim tamen sacramentalem tribuunt impositioni manuum confirmatoriæ & consecratoriæ, ut supra probatum; quod non facerent ipsi Pontificii, nisi sentirent esse ritum altioris ordinis, quàm sunt hujus generis ceremoniæ, & verum sacramentum. Nam licet his ritibus & rebus benedictis tribuant vim ad effectus supernaturales, non tamen sacramentalem, quam Deum solum posse dicunt. De Efficacia & Virtute, quam tribuunt Formalistæ signo crucis, dicemus suo loco.

Ceremonias significantes nullas instituit Christus, nisi sacramentales, quibus addere alias, sive in celebratione sacramenti, sive extra in ulla alia liturgiæ parte, ut in prædicatione verbi, psalmorum cantu, precibus publicis &c. non licet. Nam, ut supra dictum, legi ceremoniali Novi Testamenti non addendum magis, quàm legi ceremoniali in Veteri Testamento. Imò cum Christus ipse sacramenta non instituisset, nisi etiam ut essent signa exhibitiva & sigilla, indicat nullas esse ceremonias symbolicas ex instituto humano addendas. Quæcunque per signa visibilia doceri voluit, verbo & signis ac ritibus sacramentalibus circumscripsit & determinavit. Aquinas; *etsi idem potest per diversa signa significari; determinare tamen, quo signo sit utendum, pertinet ad significantem. Deus autem est, qui nobis significat spiritualia per res sensibiles in sacramentis & per verba similitudinaria in Scripturis.* Christi solius est signare sua bona. Si liceret hominibus addere ritus symbolicos, liceret etiam res symbolicas, ut lac & mel aquæ in Baptismo, pani & vino in Eucharistia, si iis non tribuatur præcipuum officium sacramenti, sed tantum significandi. Sic olim in Baptismo delibatio lactis & mellis seu vini erat in usu (ut testatur Tertullianus Lib. 1. contra Marcionem, & Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos) in signum novæ infantiæ in Christo. Alludebant, ut infantes, ad locum Petri, *quasi modo geniti infantes lac concupiscite.* Et tamen jam non est in usu apud ipsos Pontificios. Pudet eos imitari morem Patrum, etsi significatio sit petita è Scripturis. Concilio Antisidiorensi decretum, ne quis offerret mulsum in altari; at cur ab omni usu sacro etiam significandi separarunt, & solum panem, & vinum aqua mistum, quod Apostolicum venditant, admittunt? Sic argumentantur Bracarenses. *Ait enim Euangelista; Accepit Jesus panem & calicem &c. Cesset ergo lac in sacrificio offerri, quia evidens exemplum Euangelicæ veritatis illud offerri non finit.* Argumentantur negativè ab institutis contra addenda omnia Et licet de oblatione loquantur, tamen etiam de significatione valebit argumentum. Nam ad utrumque,

[Margin notes: 3. Part. Qu. 60. Art. 5. ad. 1. — Bellar. de Baptis. c. 27. — Bracar. 3. Cap. 1.]

que, illorum judicio, instituit elementa Christus; & cur à Baptismo amoverunt, ubi significandi tantùm officium habebant? Si licet res rebus addere in significationis usum, possemus habere mensam bene instructam rebus varia significantibus, pane, vino, agno, lactucis, &c. & parietes imaginibus columbarum, ovium, avium, serpentum, &c. & allegoriæ omnes atque similitudines, quæ habentur in Scripturis possent pingi in parietibus: & non modo in pingendo sed etiam agendo repræsentari, ut ad salis allegoriam exprimendam adhibeatur gustus salis, lampades, incensum, vestis alba Neophytorum &c. nam hæc omnia habent suas similitudines in Scripturis. Balsamon in Can. 82. Synodi 6. in Trullo. *Si autem hæc ita se habent, eos male facere arbitror, qui in Ecclesia columbas emittunt pro Spiritus Sancti adventu: & qui pro illa stella, quæ novo modo apparuerat & erat admirabilis, cereos accendunt: & qui arcanam salutarem Domini & Dei & Servatoris nostri Jesu Christi generationem thoro strato exprimunt, & quæ sunt supra rationem & mentis cogitionem, ἀνθρωπίνοις ἐπιτηδεύμασι διαγράφοντες humanis studiis describunt.* Quod si res symbolicas rebus addere non licet, certè nec ritus. Nam quæ ratio imparitatis? Cum secundo præcepto prohibemur facere nobis sculptilia, prohibemur, ut dixi supra, exsculpere ex cerebro nostro ritum aliquem sacrum in cultu divino; at ritus significans & symbolicus, propter analogiam quam habet cum re significata, proximè accedit ad imaginis & sculptilis repræsentationem. Si Christus non instituisset sacramenta; num Ecclesia poterat etiam symbola instituere ad significationis usum? Non omnino. Imo non dubitat judicio & doctrina vir præstantissimus Parkerus asserere, sacramenta imaginum nomine damnata in Secundo Decalogi Præcepto, nisi imperasset Christus; & imperavit, ut dixi, non tam ob significationem quàm exhibitionem rerum significatatum. *De Cruce Par. 1. pag. 62.*

Præterea dissimilitudo inter Judaicam & Christianam Ecclesiam hunc modum docendi, memoriam excitandi, & affectus afficiendi, ostendit alium magis spiritualem commendatum fuisse Ecclesiæ Christianæ quàm Judaicæ. Judæorum status erat puerilis, ideo hac pædagogia & puerilibus hisce rudimentis opus habebant. Sunt peræque rudes in Ecclesia Christiana ac olim inter Judæos. Esto; At clarior lux Euangelii affulget rudioribus in Ecclesia Christiana, quàm in Veteri Testamento. Ibi velatum, hìc revelatum. Semper adoratus Deus in spiritu & veritate, *sed in hoc differunt novi cultores à veteribus, quod sub Mose spiritualis Dei adoratio multis ceremoniis adumbrata & quodammodo implicita erat, quibus abolitis nunc simplicius adoratur.* *Calvin. Instit. l. 4 c. 10. s 16.* Augustinus; *Christiana libertas eos quos invenit sub signis utilibus, interpretatis signis quibus subditi erant, ad eas res quarum illa sunt signa elevavit.* Bellarminus ait, aquam, oleum, aliasque res, benedictione consecrari ad significandos spirituales effectus. Nam cineris aspersio, poenitentiam; palmæ, victoriam; cerei paschalis, gloriam resurrectionis significat. *De Doctrin. Christ. l. 3. Cap. 8. D. Cult. Sanct. c. 7.* *Nec obstat, inquit, ratio Brentii de adumbratione. Nam istæ adumbrationes non sunt propriè adumbrationes futurorum, sed repræsentationes externæ rerum præsentium invisibilium & spiritualium, vel etiam rerum præteritarum, quæ utilissimæ sunt ad affectum excitandum.* Junius. *Negatur solutio: Brentius promiscuè de omni adumbratione dicit, ac non rerum futurarum solùm. Nam & præterita & præsentia quoque adumbrari possunt. Sed in rebus divinis & sacris ad Ecclesias pertinentibus negat alias adumbrationes rectè adhiberi, quàm quas instituit Deus, cui soli regnum est & potentia & gloria in Ecclesia.* *Contr. l 3. c 7. Not. 14.* Cum Bellarminus finem ceremoniarum in dedicatione & consecratione Ecclesiarum dixerat fuisse ad significandum; altare, Christum; altare lapideum, Christum petram; materiale templum, Ecclesiam spiritualem, & similia rectè designare. Resp. Junius. *Falsum. Nam quid opus est ea significari, quæ adsunt, quæque videntur oculo præsentissima, & cernuntur* *Cap. 5. Not. 20.*

fide per Spiritum? Ecclesiam vides præsentem; cur significas? Christum cernis & sentis in te, in tuo corpore operantem; quid significatione opus? Inane, ridiculum, mendax, impium est, rerum divinarum præsentissimarum signa in Ecclesia ab homine imperari, quæ solus Deus & Dominus Jesus Christus informare in ea potest, velut domo sua & corpore suo. Bellarminus ait, eos rectè ad supernaturales effectus efficiendos & significandos uti aqua, oleo, aliisque rebus benedictione consecratis. Negat utrumque Junius. Quia efficere supernaturales effectus opus est solius Dei: est autem ejusdem uti rebus ad supernaturales effectus, cujus & efficere. *Quod si ad usum instituere non potest quisquam, profectò neque ad significationem homo legitimè potest adhibere, nisi humano & arrogante instituto, ne in privato quidem; quanto minùs in Ecclesia Dei, & publica administratione ipsius. Non potest esse benedictio aut consecratio Ecclesiastica sine verbo institutionis & oratione fidei. Hîc nullum comparet institutionis verbum: oratio autem fidei non potest ibi esse, ubi nec Dei instituentis mandatum, nec promissio est.* Venerabilis Beza Epistola ad Grindallum Episcopum Londinensem. *Dende illud quoque considerare oportuit, non esse idcirco abolitas legales ceremonias, ut alia servitus superinduceretur; neque enim hoc fuisset jugum legis tollere sed mutare: sed idcirco potiùs, ut Christum exhibitum nudum jam & in clara luce versantem, nullisque figuris aut umbris rursum obscuratum omnes intuerentur.* Item. *Et ut semel dicam, quicquid à Judæis, quicquid à Paganis in ritus Christianos est translatum, præter Christi institutionem, & certum Apostolorum exemplum; itemque ritus omnes symbolicos semel ex Ecclesia Christiana, in quam nullo unquam jure invehi potuerunt, profligari oportere, nec iis manentibus suam Ecclesiæ nativam pulchritudinem restitui posse, existimo.* Chemnitius. *Quod verò prætenditur per illos ritus ab hominibus additos multa pie & utiliter significari, moneri, & doceri: ad illud, responderi potest; figuras proprias esse Veteri Testamento; quæ vero in Novo Testamento Christus moneri & doceri voluit, non umbris, sed luce verbi tradi & proponi voluit. Et de verbi, non autem de figurarum ab hominibus inventarum, efficacia habemus promissionem. Quos verò ritus verbo adhiberi voluit, eos ipse instituit.* Danæus. *Blasphemum est sentire & docere rem ullam externam in Ecclesia Dei esse rerum spiritualium Christianis signum aut sacramentum posse, nisi fuerit expressè à Deo in eum finem instituta.* Parkerus beneficium, quo fruitur Ecclesia Christiana per ceremoniarum figurantium seu symbolicarum abrogationem, illustrat comparatione similium elegantissima. Obscuriori per hieroglyphica scriptioni apud Ægyptios successit planior per literas Alphabeticas. Sic Orientalibus magnum erat beneficium, quod Imperator abrogaverat obscuriorem leges per Notas licet compendiosam scribendi formam, & introduxerat faciliorem. Sic Philosophicis Scholis, quod Aristoteles Platonicorum & Pythagoricorum docendi modum per numeros & figuras alio planiori excluserit. Quòd Diodorus Tarsensis, allegoricas Scripturæ interpretationes spernens, simpliciorem & literalem protulerit. Hæ allegoricæ interpretationes, quibus nimium addicti Patres procliviores fortè ad symbolicos ritus instituendos vel amplectendos reddiderunt. Symbolicis ritibus inter alia hoc inerat vitii, quod muta essent signa & ænigmata. Christus non instituisset ipsa sacramenta ad nudam significationem, si non etiam ad exhibitionem, nec instituit ut muta signa, sed addidit verbum ad elementa & ritus. Illi contra & signa rerum spiritualium coruscante jam luce Euangelii invehere ausi sunt, & adhuc retinent Judaizantes aut Paganizantes Christiani, & quidem muta. Hiccine aptus est docendi modus, docere per signa, cum ipsa signa explicatione opus habeant? Et in quem finem addenda explicatio signorum humanitùs institutorum. Operæ pretium ne fecerit, inquit Replicator ad Mortonum, qui doceret populum pro concione, quod superpelliceum, quid capa significet? Ite & docete omnes gentes, quid significent sacræ vestes, &c.

Cap. 7. Not. 12.

Epist. 8.

Examen Part. 2. De Ritibus Sacram. l. 3. c. 17. 7. 19.

De Cruce Part. 1. p. 98.

Obi-

Objiciunt ceremoniarum Patroni ſignum elevationis manuum, genuflexionis, & ſimilia. At cum ſigna ſint duplicia, voluntaria ſive data, & naturalia ſive nata quæ non pendent ex nova inſtitutione, ſed natura ſua ſignificant, ut fumus ignem, aurora orientem Solem, odor rem odoratam. Non jam agimus de ſignis, non natis, ſed datis. Reſpicere in cœlum, tollere manus, flectere genua, tundere pectus, dum oramus, natura ipſa docet, ut notum eſt, & fatetur Bellarminus. *De Effic. Sacram. Cap. 29.* Ut in ſignis vocalibus, ſic in ſignis realibus ſe habet. Nam voces aliæ ſunt naturales & eædem apud omnes gentes, ut plorare, ſuſpirare, ridere. Aliæ ſunt arbitrariæ, & variantur, prout pro arbitrio hominum & variarum gentium imponuntur. Sic in ſignis realibus, quædam ſunt homini naturalia, quibus interiores animi affectus quaſi exprimit aliis, ut in cultu divino animi ſubmiſſionem, dolorem, divinæ excellentiæ recognitionem, exprimit, quæ natura omnes mortales docuit: alia ſunt ex inſtituto. Sed ea quæ ſunt ex inſtituto varia ſunt. Alia enim nullam habent cum re ſignificata ſimilitudinem aut analogiam, ſed ſolummodo pendent ex inſtituto, ut hedera reſpectu vini vendibilis, pulſus campanæ reſpectu concionis habendæ. Alia habent ſimilitudinem vel analogiam, ſed indeterminatam & confuſam, donec determinentur ab aliquo ad actu ſignificandum aliquid; qualia ſigna ſunt ſacramenta, & ſymbolicæ ceremoniæ, ſic imagines, quæ neminem in particulari ſignificant, niſi determinentur addito alio ſigno. Quædam tantam habent cum re ſignificata ſimilitudinem, ut ſine ulla inſtitutione naturaliter ſignificent, ut veſtigium in arena impreſſum ſignum eſt pedis; addit Bellarminus imagines quaſdam, ut Chriſti. *De Sacram. l. 1. Cap. 9.* Nos ſigna repræſentantia res ſacras per ſimilitudinem vel analogiam ex determinatione humana damnamus. Signa, quæ communi conſuetudine aut conſenſu uſurpantur ab hominibus ordinis cauſa, nemo damnat; cujuſmodi ſunt pulſus campanæ reſpectu concionis habendæ; nummus ille plumbeus qui datur communicaturis, ut diſcernantur ab indignis & ignotis, &c. Sed non ſunt iſtæ ceremoniæ ſacræ.

Mortonus, Ceremoniarum advocatus, myſticam ſignificationem ceremoniarum diſtinguit in ſacramentalem & moralem: ſacramentalem, qua ſignificatur gratia à Deo nobis collata; moralem, qua officia noſtra ſpiritualia & obedientia Deo debita ſignificantur. *Defenſ. Cerem p. 53. 54.* Ceremoniæ noſtræ, inquit, ſunt ſigna moralia; ſuperpelliceum eſt ſignum ſanctitatis vitæ; frontis conſignatio cum ſigno crucis eſt ſignum conſtantiæ in fide Chriſtiana; genuflexio in perficienda Euchariſtia ſignum humilitatis. Signum ſacramenti, inquit, duplex eſt, ad modum ſigni, & ad modum ſigilli. Myſtica illa ſigna, inquit, quæ vocamus ſacramentalia, differunt à myſticis moralibus, tum quatenus ſignificatione repræſentant ſpeciali, tum quatenus obſignant applicando & confirmando fœdus gratiæ. Moralia autem non repræſentant collationem gratiæ à Deo nobis datæ, ſolummodo nota faciunt officia moralia alicujus virtutis quæ Deo debemus. Primò obſervandum, confundere Advocatum naturalia ſigna cum inſtitutis ab hominibus. Nam genuflexionem agnoſcimus eſſe ſignum ſubmiſſionis, ſed naturale, proinde ſolummodo exigi à nobis rectam ejus accommodationem & ordinatam. In percipienda Euchariſtia genua non eſſe flectenda, & proinde non rite accommodatum ſignum eſſe, ſuo loco probabimus. Deinde malè dividit ceremoniarum ſignificationem myſticam, in ſacramentalem & moralem, quod ante eum neminem feciſſe arbitror. Nam ceremonia ſacramentalis, quæ à ſacramento diſtinguitur, definitur à Suarezio, exterior actio religioſa, aut circumſtantia ſeu conditio ad reverentiam & convenientiorem modum miniſtrandi ſacramentum ſeu offerendi ſacrificium. Et *Tom. 3. Diſp. 15. ſ. 2.*

quia ceremoniæ ſacramentorum ejuſdem fere rationis ſunt cum nonnullis aliis ritibus, qui extra ſacramenta fiunt & obſervantur, ideo nomen Sacramentalis latiùs frequenter uſurpari, & doctrinam de his ceremoniis ſacramentorum magna ex parte poſſe ad alias extendi. Sacramentales dividunt variè, ratione ritus exterioris, aut ratione finis. Quæ ſpecialiter propter ſignificationem inſtitutæ, earum ſignificatio duplex, moralis & myſtica. Sic diſtinguit Suarez. Signum morale nihil aliud eſt, quàm eſſe id quo exteriùs indicamus bonum interioris animi motum & affectum, cujus generis ſunt ſigna exteriora interioris reverentiæ & affectus, ut genuflexio, capitis inclinatio, manuum elevatio. Oſculum ſignificat, quandoque reverentiam, ut cum ſacerdos oſculatur ſacras veſtes & altare, quandoque amorem vel benevolentiam, ut in oſculo pacis, & ſic oſculum datur in Miſſa ſub duplici ſignificatione morali. Alia ſignificatio harum ceremoniarum eſt myſtica; cujus generis ſunt actiones illæ omnes quas ſacerdos in ipſa conſecratione ad imitationem Chriſti facit, ut accipiendo panem, benedicendo &c. & aliæ etiam extra eſſentiam ſacramenti, ut manuum lotio poſt primam oblationem, ut cum brachia extendit ſacerdos poſt conſecrationem in repræſentationem crucifixionis Chriſti, diviſio hoſtiæ in tres partes, miſtio particulæ panis, quem putant eſſe jam corpus domini, cum ſanguine, uſus ſigni crucis ad commemorandam Chriſti paſſionem & modum ejus, & in Miſſis ſolennioribus thurificatio, &c. Inter hæc ſigna vides, extra illas actiones quibus ſacerdos imitatur Chriſtum in conſecratione, eſſe alias ceremonias, quarum myſtica ſignificatio myſterium aliquod ſalutis repræſentat, ut in frequenti uſu ſigni crucis, miſtione particulæ panis, diviſione hoſtiæ in tres partes &c. Lotio manuum poſt oblationem priorem ante ſacrificium fit in ſymbolum, oportere nos à peccatis omnibus mundari: accenduntur autem luminaria tempore ſacrificii, tum ut ſub typo luminis corporalis oſtendatur lux illa ſpiritualis, tum ut Chriſtus ignem charitatis accendere & nutrire in nobis dignetur. Vides igitur, non omnia ſacramentalia, extra ritus quos inſtituit Chriſtus, ſignificare officia noſtra, ſed quædam repræſentare nobis alia myſteria ſalutis, eodemque modo quo res & ritus inſtituti à Chriſto, id eſt, ſymbolicè. Nam quod non obſignent & ſint ſigilla, ut res & ritus Chriſti, nemo dubitat, & ipſi Pontificii eandem vim non tribuunt ſacramentalibus quæ ſacramento, ut ſupra dictum. Gratis igitur affertur huc à Mortono diſtinctio inter ſignificationem ad modum ſigni & ſigilli. Quod ait, ceremonias additas ſignificare officium noſtrum erga Deum, non autem Dei beneficia erga nos, ſicut ritus ſacramenti; innuere videtur ſacramenti ipſius ritus non indicare officium noſtrum. At Replicator iſtum ſenſum refellit argumento à natura fœderis ſumpto, cujus ſignum & ſigillum eſt ſacramentum; ex parte enim noſtra proteſtamur in fœderis confirmatione officium noſtrum, & ex etymologia ac notione vocis ſacramenti, quatenus ſacrum juramentum, & Euchariſtiæ, quæ gratiarum actionem ſignificat, & annunciatione mortis Chriſti in Euchariſtia. Bellarminus non negat hunc uſum ſacramentorum. *Nam etiamſi hanc utilitatem cum aliis habeant ſacramenta, ut admoneant homines bonorum operum, & virtutum, (nam certe negari non poteſt, quin merſio in Baptiſmo & emerſio admoneat mortis, qua mori debemus peccato, & reſurrectionis, qua reſurgere debemus ad novam vitam, cujus rei meminit etiam Apoſtolus* 1 *Cor.* 6. *& Euchariſtia admonet pacis & amicitiæ, quæ inter nos eſſe debet; Sumus enim unum corpus, qui de uno pane participamus* 1 *Cor.* 10.) *tamen non eſt iſte ſolus nec præcipuus ſacramentorum uſus.* Et alibi; *Tertio vocat*, nempe Nazianzenus, *Baptiſmum ſigillum vel obſignationem fidei, quia Baptiſmus eſt publica approbatio vel teſtificatio fidei ejus qui baptizatur.* Hoc officium ſacramentorum & verbi uſurpant ſigna ab hominibus inſtituta, ut ſignum

Tom. 3. *Diſp.* 84. *Sect.* 1.

De Sacram. in Genere Li. 2. *c.* 15

Cap. 17.

signum crucis in fronte & superpelliceum usurpant officium Baptismi & Eucharistiæ. Nam Baptismo & Eucharistia eadem profitemur, nempe constantem fidei professionem & sanctitatem vitæ, iisque de his officiis monemur. Præterea falsum est, eos sacramentalia retinere in hunc solum usum. Nam signum crucis semper repræsentat Christi passionem & crucifixionem, estque hæc primaria ejus significatio; cum autem pingitur in fronte baptizati, habet officium illud secundarium significandi constantiam in fide. Habet etiam alia officia & virtutes in Anglicana Ecclesia, de quibus suo loco. Vestium ratio mystica est, non tantum significatio moralis, ait Suarez, quatenus sunt virtutum insignia, quibus tanquam scripturis utentes admonentur, quid debeant appetere, quid vitare, sed etiam mystica interdum, ut alba vestis significat illam qua Christum illusit Herodes. In Ecclesiis Cathedralibus Anglicanis administratur Cœna ab Episcopo si adfuerit, vel Decano gloriosa capa amicto. Non solum distinguuntur vestes significatione sacra à communibus, sed etiam relatione ad unam divini cultus partem magis quàm ad aliam. Non in qualibet administratione Cœnæ licet cuivis sacerdoti Anglicano uti capa, nec superpelliceo semper utitur in exercitio muneris sui; nam qui concionatur & sacra non ministrat præscripta in Liturgia, non tenetur induere superpelliceum. Sed de cruce & vestibus sacris plura suo loco dicemus Capite Sequenti. Denique largiamur, in hunc usum solummodo eos habere sacramentales aliasve similes ceremonias, tum non damnabit, puto, Pontificios superstitionis ob alias id genus ceremonias omnes. At Ecclesia Anglicana vestes alias repudiavit, quæ moralem solùm habent significationem; cur non igitur alias omnes ceremonias moralia significantes? Utcunque est, meritò utrique damnandi. Nam non magis mores quàm alia mysteria fidei per signa docendi sumus, nisi signa illa quæ Christus instituit, quæ, ut sæpius dixi, non tam instituit ad docendum & significandum ipsa salutis mysteria, quia satis perspicuè Christus crucifixus coram omnium oculis in ipsa prædicatione Euangelii, quàm ad obsignandum fœdus gratiæ, idque non absque addito verbo. An non æquè necesse est doceri mysteria salutis per signa ac per mores? Reddat Mortonus rationem differentiæ. Imo illa potius quàm ista, si ulla, quia magis mystica. Sed nulla, quia, ut supra pluribus argumentis & testimoniis confirmavimus, pædagogica illa per signa docendi forma puerili Judæorum statui, non adulto Christianorum, conveniebat: & confundunt dissimilitudinem inter utrumque populum, qui eundem modum retinent in Ecclesia Christiana, ut bene monet Calvinus in opere illo nunquam satis laudato Institutionum. Populus Dei non solummodo hoc modo sed etiam ad hæc utraque erudiebatur, nempe & mysteria salutis beneficiaque per Christum comparanda, & mores officiaque pietatis, quæ etiam tunc sub lege debebant Domino. Percurre sacramenta, sacrificia, sacra, & observationes omnes Judaicas, & facillimè deprehendes. Si quis igitur, ut nos doceret officium nostrum sinceritatis, per panem azymum docere vellet; nonne umbra Judaica adumbraret quod verbi prædicatione clariùs docere potest, & de qua ipsa actio sacra per se monet? *Experientia*, inquit Bellarminus, *docet facilius intelligi, si quid verbo dicatur, quàm si nutu significetur. Quid autem sunt sacramenta, si cum verbis comparentur, nisi nutus quidam? Pari ratione experientia docet magis persuadere verba, quàm muta signa, modo non sint miracula.* Si ad elementa & ritus sacramenti non accessisset verbum, aliquid diceret, sed contra muta signa multum dicit. Superpelliceum & capa sunt muta signa. Crucis signum quædam tacet & nutu tantum significat, alia loquitur apud Anglos. Sed non decet imagines loqui in Ecclesia. Quid loquitur, videbimus suo loco. Quàm efficax sit hic docendi modus, testantur sanctorum Sacerdotum constantia

Tom. 3. Disp. 82. sect. 2.

Lib. 4. Cap. 10. s. 14.

De Sacram. l. 1. Cap. 14.

ſtantia & cruce ſignatorum mores, quod obſervat oculatus teſtis Replic. contra Morton. Objiciunt Ceremoniarum Patroni impoſitionem manuum, Oſculum pacis, Agapas, & Velamen illud de quo Apoſtolus, 1. Cor. 11. Quod ad impoſitionem manuum; dicimus non fuiſſe ceremoniam repræſentantem rem aliquam ſignificatam, vel gratiam, vel myſterium fidei, vel mores, ſed tantum ritum indicantem rem vel perſonam, dum orabant, benedicebant, aut inaugurabant; ut in impoſitione manuum ordinatoria ſeu conſecratoria ſuprà oſtendi fuiſſe ſolummodò geſtûm orantis, ſeu benedicentis, indicantem perſonam, pro qua petebant gratiam, vel cui benedicebant, non autem ſignum repræſentans gratiam ipſam quam petebant. In uſu fuit ſub lege, & ante legem, quod tempus utrumque fuit præfigurativum: non tamen fuit iſte ritus figura, nec ſignum rememorativum alicujus rei præteritæ, nec præfigurativum alicujus rei futuræ, nec adumbrans rem aliquam præſentem inviſibilem aut ſpiritualem, ſed indicativum ſeu demonſtrativum perſonæ aut rei externæ. Inſulſè igitur argumentum ducunt à ſignis externis res alias externas indicantibus, ad probandum ſigna rerum inviſibilium & ſpiritualium nunc eſſe licita. De manuum extenſione quæ fit ſuper oblata in Miſſa, dum recitatur illa oratio, *Hanc igitur oblationem ſervitutis noſtræ, &c.* nihil dictum in particulari apud authores vel veteres vel recentiores. *Unde non videntur intellexiſſe continere aliquam ſignificationem myſticam, ſed ſolum gravem quandam & reverentem demonſtrationem ſacrificii correſpondentem illi ſigno demonſtrativo. Hanc igitur*, inquit Suarez. (*Tom. 3. Diſp 84. ſ. 1.*) De ſuo affingit ſignificationes huic geſtui, ut & imopſitioni manuum afflictæ ſunt, ſed impoſitæ manus etiam victimis, ubi evaneſcunt afflictæ illæ ſignificationes. Nihil aliud impoſitio manuum continet, niſi demonſtrationem rei vel perſonæ, quam offerimus, cui benedicimus, pro qua oramus. De impoſitione manuum plura vide ſupra Capite Quarto. Quod ad Agapas attinet; controvertitur, num præceſſerint ſacram Synaxin, an adjectæ fuerint quaſi appendix; item, unde ortæ. Nam quidam putant Chriſtianos hac in re Judæos, qui ſacrificia ſua epulis finiebant, & Gentiles, qui in idoleis convivia plerunque luxurioſa agitabant imitatos, ſed alio titulo ſobrias & frugales ἀγάπας ſacris peractis celebraſſe, quibus divites promiſcuè & pauperes accumbebant, ſed cito invectum abuſum, & propterea Apoſtolum apertè vetuiſſe commeſſationes in Eccleſia quocunque fuco pingantur. *Non vult igitur ſive Judaico ſive Gentilitio ritu epulas prophanas ſacris miſceri*; inquit Pareus. (*In 1. Cor. 11. 22.*) Qui etiam ex collatione Juſtini & Tertulliani colligit earum uſum in Græcia, Africa, & apud Orientales tantùm obtinuiſſe, non autem apud Orientales; quod probabile eſt. In Concilio Laodiceno Can. 28. vetitæ: quæ conſtitutio inſtaurata in Trullana Synodo Can. 74. adjecta pœna. *Hoc ipſum*, inquit Durantus, (*De Ritib. L. 21. C. 26. Num. 8.*) *longe ante vetuerat S. Paulus* 1. *ad Corinth.* 11. *Nunquid non habetis domos ad manducandum & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis; poſtea, Si quis eſuriet domi manducet.* Sic Suarez. Diſput. 81. Sect. 8. *Hinc etiam convivia ſeu agapæ in Eccleſia prohibentur à Paulo* 1. *Cor.* 11. *quod poſtea multa Eccleſiaſtica decreta confirmarunt, 6. Synod. Can.* 74. *Concil. Antiſiodorenſ. c.* 2. *Africanum. c.* 27. *Carthag. c.* 45. *Aquiſgran.* 1. *c.* 59. *&* 80. *c. Nullus c. Non oportet. Diſt.* 42. Qualiſcunque fuerit origo earum, & finis maximè laudabilis, nempe exercendæ charitatis ergò; hæc Cœna communis erat, non myſtica. *Hæc Cœna à myſteriis toto genere fuit diverſa, & poſtea templis eſt ejecta, ac tandem penitùs ſublata*; inquit Caſaubonus. Non ergo habebant ſtatum in cultu divino, etſi agitabantur in Eccleſiaſteriis. Balſamon in Canonem 74. Trullanæ Synodi; Statuit Canon, ne aliqui in Eccleſia conviventur. *Hoc enim vocat ἀγάπην ἢ ὡς ζυςατικὸν ἀγάπης, ἢ δι' ἀγάπην γινόμενον, vel quod ſit dilectionis efficiens, vel quod fiat propter dilec-*

tionem. Non alio modo ergo erant ſigna charitatis, quàm cauſa efficiens vel finis ſeu effectum alicujus rei eſt ejus ſignum: ſic quodvis effectum cauſæ ſuæ ſignum eſt. Nulla eſt hìc myſtica ſignificandi ratio, magis quàm miſericordiæ in dante eleemoſynam. Quod ad Oſculum attinet; ejus uſus erat frequens apud Orientales, tum Ethnicos tum Iſraelitas. Obviam ſibi invicem occurrentes ſeſe invicem ſalutabant oſculo in ſignum amicitiæ, teſte Xenophonte Lib. 1. Pædiæ Cyri, & Herodoto in Clio, ſic 2. Reg. 20. 9. Non fuit igitur ſignum appropriatum, ut ſic loquar, ſacris conventibus, ſed in morum civilitate uſurpatum in ſignum amicitiæ, ut apud nos dextras jungere. *Magis verò ſolenne fuit primis Chriſtianis, ut tum aliàs* (nota, tum aliàs) *tum præſertim in ſacris conventibus ante ſacram ſynaxin ſeſe oſculo, ſive amico amplexu, ſalutarent, dicentes, Pax tecum; erat hoc communicaturis reconciliationis ac injuriæ omnis remiſſæ puræque charitatis ſymbolum.* Sic Cornelius à Lapide in locum illum Pauli, *Salutate alii alios oſculo ſancto. 2. Cor.* 13. 22. ſancto id eſt pudico, & ab animo charitatis ſanctæ pleno proficiſcente, ut quod erat in morum civilitate vel impudicum vel ſimulatum ſæpius, omni vitia & fraude careret. Nihil aliud vult Apoſtolus, niſi ut mutuam charitatem oſtendant. Erat etiam ſubjectionis & reverentiæ ſignum apud Orientales, ut patet ex hiſtoria Joſephi. Sed ſive amoris & benevolentiæ, ſive adorationis & reverentiæ ſignum ſit, ſignum morale eſt interioris motus & affectus animi, ut ſupra dixit Suarez, ideo annumeravit genuflexioni, elevationi manuum, capitis inclinationi, tunſioni pectoris. Non eſt autem myſtica hujus ceremoniæ ſignificatio. Nam cum myſtica quandoque etiam quid ad mores pertinens ſignificat, ut lotio manuum, de qua ſupra dixi, & myſtica moralis dicitur, hujus ſignificatio purè moralis abſque myſtico ullo ſignificandi modo, & proinde ſignum indicans, non ſymbolicè repræſentans rem ſignificatam. Nos ceremonias myſticas omnes, ſive mores, ſive myſteria fidei ſignificantes damnamus. Et quod ad illud ſignum morale & naturale oſculi, propter abuſum ſublatum eſt. Manſit ejus veſtigium in oſculo tabellæ pacis. In talibus ſignis quæ facile in abuſum verti poſſent, fundare myſteria Spiritus Sanctus noluit, & myſtica ſigna niſi ſtata mala voluit. Jungere dextras, & amplexus, ſunt ejuſdem generis ſigna moralia. Sic avertere faciem eſt ſignum odii aut animi malevoli. *Quiſquam ne tibi invitus communicat? quiſquam ne ad te extenſa manu vertit faciem?* inquit Hieronymus ad Theophil. Alexandrin. Sic cedere honoratiori & dignitate ſuperiori, in ſacro conventu, ut obſervat Replicator ad Mortonum, eſt ſignum reverentiæ. Quod ad Velamen; de quo Apoſtolus 1. Cor. 14. attinet; quidam ſentiunt Apoſtolum hunc morem Corinthiorum reprehendere, quòd mulieres velamine depoſito, capite nudo, bacchantium ritu orabant & prophetabant: viri contra promiſſo capillitio, vel capite velato, quaſi in Lycæo Philoſophantes, vel in idoleio ſacrificantes ad orandum & prophetandum in cœtus prodibant, Gentilium ritu, apud quos Pythiæ ecſtaticæ nudatis capitibus paſſiſque capillis oracula fundebant: contrà ſacerdotes ſacra ut plurimum mitris, calyptris, coronis, vittis, capita præcingebant. Sic Pareus in locum illum. Sequi ſe dicit Veterum receptam ſententiam, nempe Apoſtolum loqui de mulieribus ſpiritu precum & prophetiæ ita quandoque afflatis, ut publicè in preces & oracula edenda impetu quodam divino prorumperent, & Apoſtoli præceptum imperantis mulieri ſilentium in publico Eccleſiæ cœtu intelligendum de ordinario modo, excipi dona extraordinaria. Ex hac interpretatione loci ſequitur, nihil aliud Apoſtolum reprehendere quàm modum quem ſervabant in orando & prophetando, nempe quod velamine poſito & crinibus paſſis Pythiarum aut Sybillarum Ethnicarum ritu prophetarent, & ſic peccarent contra decorum, & præterea quia tali ritu divina & diabolica oracula pari modo edi & haberi videban-

debantur. Si cui non arridet ista interpretatio Parei de dono prophetandi extraordinario, & deformitate in modo ad imitationem Ethnicorum, quam tamen confirmat authoritate Chrysostomi, aliam accipiat. Prophetare hîc est canere. *Nam etiam Prophetæ cymbalis, ut Levitæ olim in templo instrumentis musicis personantes, in Testamento Veteri dicti sunt prophetare*, ut observat in eundem locum Junius. Sic Cornelius à Lapide. *Nota τὸ mulier orans aut prophetans. Prophetans hîc non sumitur propriè ut idem sit, quòd prophetiam proloquens aut explicans, sed impropriè, idemque est, quod sacris hymnis & Psalmis Deum laudans, eosque decantans. Nam loquitur hîc Paulus de publico conventu, ubi non permittit mulieri loqui, nec docere, sed bene canere, cum scilicet totus cœtus canit. Sic propheta pro cantore capitur*, 1. *Paral.* 25. *v.* 1. 1.*Reg.* 10. *v.* 10. *Sic Saul dicitur fuisse inter Prophetas, id est, inter cantores Dei laudes canentes. Sic filii prophetarum in libris Regum dicuntur ii, qui Dei laudibus & cultui serviebant.* Coacta certè mihi videtur eorum interpretatio, qui prophetare accipiunt passivè, ac si dixisset Apostolus, *Mulier prophetans*, id est, *prophetiam audiens.* Nam nusquam alibi sumitur passivè; cur hîc igitur vis infertur significationi vocis? At dices, mulieres non magis orasse, quàm prophetias interpretatas fuisse, licet canere solitas non abnuendum sit. At ut voce accinentes dicuntur canere, sic etiam orantem Ministrum mente & animo consequentes orare dicuntur; prophetiam verò aut concionem audiens nunquam prophetare aut concionari dicitur. Populum tempore precum orare, tempore interpretationis aut prædicationis prædicare, nemo dixerit. Qui orat mente, canit voce, rectè orare aut canere dicitur, & est agens in actu illo, qui tantùm audit concionantem est patiens quod actum illum. Ἀταξία quam carpit Apostolus hæc fuit, quod in Conventibus Ecclesiasticis mulieres, cum ventum erat ad preces & cantum, deposito velamine & crinibus passis, Pythiarum aut Sybillarum Ethnicarum instar orabant & canebant, quia eo ritu solebant canere & oracula sua fundere Pythiæ & Sybillæ; & viri Sacerdotes imitantes velabant faciem suam, dum orarent aut psallerent. Nam dum explicarentur prophetiæ, tantùm auditores erant, sed dum orarent & canerent jam sentiebant se omnes Pythias & Sacerdotes esse, quia similibus fungebantur officiis in Christiano cœtu, quibus Pythiæ & Sacerdotes in sacris Gentilium. Contra istam deformitatem disputat Apostolus, & probat Mulieres non debere, dum orant aut canunt, deponere velamen, quo utebantur in publico extra cœtum secundum morem gentis, & quo suam conditionem inferiorem profitebantur, & sic exuere pudorem omnem, ac si inter sacra liceret signa illa inferioritatem suam indicantia, nulla habita decori ratione, rejicere. Confirmat decorum esse institutum civile de velamine, argumento à natura ducto. *Anne natura quidem ipsa hoc vos docet, quod viro quidem comatum esse dedecori sit, mulieri contrà comatam esse decori? Nam coma pro velamine data est ei* 1.*Cor.* 11. 13. 14. 15. Sic etiam Beza; *Coma mulieris non est propriè velamen, sed indicat mulieris caput velamine indigere. Natura enim viro breviores capillos, etiamsi quis sinat excrescerere; mulieri prolixiores, & capiti obvolvendo idoneos tribuit*, in 1.Cor. 11. 15. Per naturale velamen probat decorum artificialis velaminis quo utebantur mulieres. Sic etiam viri peccabant, quòd non servarent decorum illud, dum orarent & canerent, quod in civili conversatione servabant in signum suæ superioritatis. Nam viri incedebant absque velamine; cur igitur, dum orarent aut canerent, velamen induerent, sicut mulieres solebant etiam extra conventus sacros? De velo loquitur Apostolus quo utebatur mulier, non utebatur vir in publico. Nam nudo capite absque omni tegumento incessisse virum sub dio quis credet? absque velamine satis constet. Aut dum Prophetæ interpretarentur, an credibile est Corinthios audiisse prophetantes nudo capite? Imo videmus in Vete-

Veteri Teſtamento Sacerdotes, dum miniſtrarent, miniſtraſſe capite tiaris operto. Exod. 28. 40. Ezech. 44. 18. & notum eſt pileum libertatis ſignum fuiſſe apud Veteres. Velamen igitur mulieris tantum prohibet, dum orat aut canit vir. Deus Deut. 22. 5. in genere ſic præcipit; *Ne eſto inſtrumentum virile ſuper fœminam, neque induito vir veſtem fœminæ. Nam abominationi eſt Jehovæ Deo tuo quiſquis facit iſta. Præceptum iſtud eſt honeſtatis, non in ceremonia, non in jure civili ſive politico, ſed natura ipſa fundatæ. Ex quo fit, ut hoc præceptum, quâ fundamento naturali eſt, juris perpetui eſſe ſtatuamus; eſt enim plane analogum præcepto illi, quod Paulus adfert* 1.*Cor.* 11. *de capillamento: ut enim oſtendat viri eſſe ut capillo breviori ſit, fœminæ ut comam alat, ideo naturam ipſam appellat teſtem, quæ cum nihil (ut Philoſophi loquuntur) fruſtra fecerit, profectò nec viro breviores crines, nec fœminæ longiores fruſtra dediſſe putanda eſt.* Natura igitur ducit ad conſtituendum diſcrimen in habitu & veſtitu inter virum & mulierem, accommodatum diſcrimini quod Deus in natura poſuit. Determinatio variatur ſecundum variarum gentium morem. Ubicunque mos naturæ conſentaneus eſt, ut fuit in velaminis diſtinctione, ſicut probat Apoſtolus, ſervatur decorum, quod inter ſacra non eſt violandum. In Belgio alius mos eſt, non velo ſed calyptris utuntur mulieres, quas Heucas vocant. Si igitur mulieres Belgicæ inter ſacra, cum ventum eſſet ad preces, & cantum pſalmorum, exuerent ſe calyptris, quibus utuntur in publico incedentes, an non decorum violarent, & furere potius quàm orare aut canere viderentur? Admittamus jam tertiam interpretationem, & paſſivè accipiatur verbum *prophetantes*, & ſit ſenſus, dum precibus aut prophetiæ & Scripturarum interpretationi interſunt, tamen de velo, non de quovis capitis tegumento capitis, loquitur. Nam, ut dixi, non eſt veriſimile viros nudo capite durante liturgia intentos ſacris fuiſſe. Vult ſolummodò Apoſtolus, ne decorum illud quod ſecundum morem ipſi naturæ conſentaneum extra cœtum ſervabant, ſtatim ut ſe ad ſacra in conventu Eccleſiaſtico accinxerint, violarent, ac ſi inter ſacra decorum civile & quidem in naturæ principiis fundatum non eſſet ſervandum, ſive depoſito velo, ſive etiam paſſis crinibus id violarent mulieres, aut aſſumpto, cùm aliàs extra cœtum Eccleſiaſticum non utebantur, viri. Eſt igitur ſignum iſtud artificiale in natura fundatum, à gentibus præſertim orientalibus determinatum, cui apud alias gentes reſpondebat aliud analogum: non autem Myſticum ſignum aut ab Eccleſia inſtitutum. Ineptè ergo argumentantur à ſignis moralibus artificialibus ad decorum in communi converſatione ſervandum inſtitutis & naturæ conſentaneis, ad myſticam morum, aut myſteriorum fidei ſignificationem in Eccleſiam, ubi coruſcat lux Euangelii, introducendam. Sunt, qui etiam luxum & mollitiem in viris, impudentiam in mulieribus Corinthiacis reprehendi ab Apoſtolo volunt, quod viri comam alebant, quod apud antiquos aut mollitiei aut ferociæ argumentum habebatur. Mollitiei nomine Cicero Gabinium inſectatur, ut cincinnatum ganeonem, & calamiſtratum ſaltatorem: Piſonem, quòd madenti eſſet coma, compoſito capillo, & fronte notata calamiſtri veſtigiis. Ad ferociam alluditur Jobi 5. 5. Pſal. 68. 22. *Quamobrem cum comæ nutritæ argumentum eſſent, aut mollitiei, aut ferociæ, ob eam cauſam Paulus modeſtiam Chriſtianis requirens ſingularem, jubet, ne comam nutriant more cincinnatorum aut feroculorum militum, ſed ut tonderent.* Vide Raynoldum de Libris Apocryphis. Mulieres Corinthiacæ cultui Veneris addictiſſimæ, adeo ut quotidie mille puellas in honorem Veneris ad ipſius templum lenocinio exponerent, ut habet Cornelius à Lapide in hunc locum, & hinc forte impudentiores; & in Chriſtianorum cœtus ex vitio gentis aliquid indecori irrepſerat. Utcunque eſt, de indecoro agit Apoſtolus. Sed tamen ſecunda ſententia mihi maximè arridet.

ridet, propter ea quæ dixi de velo & capite nudo dum orarent aut prophetarent, & activa significatione vocis *prophetans*; alioquin simpliciter & absolutè reprehendisset impudentiæ & mollitiei signa etiam extra tempus Liturgiæ sacræ. Non dixisset, *Mulier orans aut prophetans*, sed simpliciter *Mulier* More igitur ethnico orantes aut prophetantes non servabant decorum illud quod extra cœtus sacros servabant. Multa dici hîc possunt de velo ejusque usu apud varias gentes, sed sat est attigisse ea quæ objectionem pro significantibus ceremoniis in Ecclesia refellant. Imponunt velamen faciei Christi gloriosoque Euangelii ministerio, qui mysticos ritus urgent. *Nonne*, inquit Raynoldus, *constat, Judaicas umbras, hoc est, obscura lineamenta Christi (tanquam picturæ cujusdam quæ ille adventu suo abolevit, quippe qui imago ipsa eorum & corpus sit) iterum penicillo religionis vestræ pictorum deduci?* Confessio Wittembergica; *Nec licet restituere veteres ceremonias legis, neque novas comminisci ad adumbrandam veritatem jam expositam & in lucem prolatam per Euangelium, ut interdiu candelas accendere ad significandum lucem Euangelii.* Eadem ratio militat contra omnes alias ceremonias mysticæ significationis.

Colloq. Cap. 1. Sect 4.

Art. 35.

Etsi liceret rebus & ritibus in Novo Testamento institutis addere res & ritus sacros institutos ab hominibus, non tamen licet mutari aut retinere res aut ritus sacros Idololatrarum, sive Ethnicorum, sive Pontificiorum, sive ab ipsis excogitatis fuerint, sive ab aliis, sed ab illis superstitione polluti, etsi in se fuerint res adiaphoræ, modo non sit necessarius earum usus.

Vitandam esse omnem conformitatem cum Idololatris, docemur præceptis datis populo Israelitico. Levit. 19. sic præfatur Dominus, sancti estote quia ego sanctus sum, deinde vers. 19. ait; *Ne sinito jumentorum tuorum coire duo genera, in agro tuo ne serito duo seminum genera, & vestimento duorum generum ne obtegito te.* Voluit *Dominus*, inquit Aquinas, *ut populus ejus distingueretur ab aliis populis: non solùm signo Circumcisionis, quod erat in carne, sed etiam certa habitus distinctione. Et ideo prohibitum fuit eis, ne induerentur vestimento ex lana & lino contexta, & ne mulier indueretur veste virili, aut è converso; propter duo, primo quidem ad vitandum idololatriæ cultum. Hujusmodi enim variis vestibus ex diversis contextis Gentiles in cultu Deorum suorum utebantur, & etiam in cultu Martis mulieres utebantur armis virorum, in cultu autem Veneris è converso viri utebantur vestibus mulierum.* Et vers. 27. ejusdem Capitis præcipit, ne circumcidant aut circumtondeant capillum aut barbam, Arabum & Ethnicorum more. De Arabum more testatur Herodotus in Thalia. *Dicunt Arabes tonderi sui capillamenti comam, ut ipse Dionysius id est Bacchus tonsus est: tondentur autem in subrotundam formam circumradentes tempora.* Vide amputatos latere, qui habitant in deserto Jerem. 9. 26. & 49. 32. Becanus in analogia Veteris & Novi Testamenti. *Ægyptii & alii Gentiles putabant suos Deos figura rotunda utpote omnium capacissima & perfectissima præ cæteris delectari. Idooque in illorum gratiam capita sua in rotundum attondebant. Immo etiam templa rotunda Diis suis ædificabant, ut Numa Pompilius Vestæ, Augustus Cæsar omnibus universim Diis, alii aliis speciatim. Igitur Judæi ne similes essent Gentilibus prohibiti sunt sectari hanc superstitionem.* Sic Levit. 21. 5. in luctu pro mortuis præcipit; *Ne capillos evellendo calvitium capiti suo inducunto, neque latus barbæ suæ radunto, neque in carne sua cæsuram incidunto.* Sic Deut. 14. 1. Horum rituum variæ apud Ægyptios, Arabas, Syros, Cenahanæos, fuerant observationes, ut ex Herodoto & Diodoro constat; inquit Junius in Levit. 21. 5. & ratio redditur, vers. 6. ut ipsi Deo sancti sint, & res

1. 2. Qu. 102. Art. 6. ad 6.

Cap. 15.

Dei

Dei sanctè procurent. Ezek. 44. præcipit, ut sacerdotes nec prorsus radant, nec prorsus alant cæsariem: & Bellarminus fatetur, *Sacerdotibus Judæorum prohibitam rasuram, non quod in se mala sit, sed ne viderentur similes sacerdotibus gentilium, in quorum vicinia habitabant, qui toto capite raso idolis sacrificabant, ut ex Epistola Jeremiæ apparet.* Item; *Solum ergo propter viciniam Idololatrarum prohibebantur Sacerdotes Judæorum radi, quæ fortè causa erat, cur Optati, Hieronymi, & Ambrosii tempore, Christiani sacerdotes non raderentur, sed tonderentur. Nam adhuc ipsorum tempore erant Sacerdotes Isidis, qui caput radebant, ut Ambrosius Epist. 36. & Hieronym. in Cap. 44. Ezechielis testantur. Posteaquam autem illa causa cessavit, nihil absurdi faciunt, qui ad aliquid sacrum significandum caput radunt.* Ubi Junius; *Et si in rem utramvis Christianus non obligatur, quia est libera, tamen ratio illius rei permanet, ne vel signo aut specie quidem communicare nos cum superstitione pietati adversa opertere.* Sic Deut. 16. 22. *Ne conserito tibi lucum ullis arboribus secundum altare Iehovæ Dei tui.* Sic enim faciebant idololatræ, Exod. 34. 13. Sic 2. Chron. 13. 9. *Fecistis vobis sacerdotes, ut populi reliquarum religionum.* Sic Deut. 12. 30. præcipit Dominus; *Cave tibi ne sequendo eas illaqueeris, postquam perditæ fuerint à facie tua, & ne exquiras de Diis earum dicendo, quomodo coluerunt istæ Deos suos, ut sic faciam ego quoque: ne facito sic Jehovæ Deo tuo. Nam quicquid abominationi est Iehovæ, quicquid odit, fecerunt Diis suis, cum etiam filios suos & filias suas comburant igne offerentes Diis suis. Unamquamque rem, quam ego præcipio vobis, eam observantes facite, ne addito ei neque detrahito ex eo.* Omnem cultum Idololatrarum cultui similem vetat. Impietatum Achazi non minima erat, quòd cum vidisset altare quod erat Damasci, miserat ad Uriam sacerdotem similitudinem illius altaris, & structuram ejus secundum totum artificium ejus, ut simile extrueret. 2. Reg. 16. 11. Pelischtæi accipientes Arcam Jehovæ imposuerunt eam plaustro, ut deportetur ad Israelitas. Imposuerunt similiter Israelitæ Arcam Dei plaustro novo, cum deportanda esset Jebusum. Perimitur Huzza in itinere, quia non secundum ritum suum, sed idololatrarum, id fecerunt. *Quia principio vos non fecistis hæc, irrupit Jehova Deus noster in nos quum non requiremus eum ritè*, ait David Levitis, 1. Chron. 15. 13. Aquinas, ait, quod adoratio ad occidentem introducta fuit in lege ad excludendam idolatriam, nam omnes Gentiles in reverentiam Solis adorabant ad orientem, & probat ex Ezech. 8. Quid omnes ritus legis ceremonialis nisi septum intergerini parietis quo dirimebantur Judæi à Gentilibus? Æquitatem hujus legis viderunt Christiani veteres. *Nobis quibus Sabbata extranea sunt, & Neomenia, & feriæ aliquando à Deo dilectæ, Saturnalia & Januariæ & Brumæ & Matronales frequentantur, munera commeant, strenæ consonant, lusus, convivia constrepunt. O melior fides nationum in sectam suam quæ nullam solennitatem Christianorum sibi vendicat, non Dominicum diem, non Pentecosten! etiamsi nossent, nobiscum non communicassent, timerent enim ne Christiani viderentur. Nos ne Ethnici pronunciemur, non veremur?* In Libro de Oratione, cum reprehendisset quosdam, qui non nisi ablutis manibus orationem obirent, addit; *Sed quoniam unum aliquod attigimus vacuæ observationis, non pigebit cætera quoque denotare, quibus meritò vanitas exprobranda est, siquidem sine ullius aut Dominici aut Apostolici præcepti authoritate fiunt. Ut est quorundam positis penulis orationem facere. Sic enim adeunt ad idola nationes.* Et infra; *Quod assignata oratione mos est assidendi quibusdam, &c. Quam morem hîc impugnet, non perinde constat,* inquit Pamelius, *propter verba illa,* assignata seu transacta oratione, *& illa,* cum adorassem & sedissem. Sed qualiscunque fuerit mos, vacuis observationibus annumerat, & à more gentilium contra ritum istum sic argumentatur. *Porrò eum perinde faciant nationes adoratis sigillaribus suis residendo, vel propterea in nobis reprehendi meretur, quod apud idola sua celebratur.*

De Monach. Cap. 40.

Cap. Ult. Baruch.

1.2 *Qu.* 102. *Art.* 4. *ad* 5.

Tertull. de Idololatr. c. 14.

Cap. 12.

Can. 73. Concilio 2. Bracar. decretum, *ne observationes agerent Calendarum, vel lauro aut viriditate arborum domos cingerent*; addita ratione ista, *quia omnis ista observatio Paganismi est.* Concilio Toletano. 4. *In temporibus verò reliquis 1. Calendis Ianuarii, quæ propter errorem Gentilium aguntur, omnino Alleluia non decantabitur.* Melchiades Papa constituit; *Ut die Dominico & quinta feria jejunium nullus fidelium ageret, quia eos dies Pagani quasi sacrum jejunium celebrant.* Vide Caranzam in Summa Conciliorum, pag. 40. Veteres hujus legis æquitatem extenderunt, & non solùm cum Ethnicis, sed etiam cum Hæreticis omnem conformitatis speciem vitandam judicabant. Cum constituissent Manichæi diem Dominicum diem jejunii, Christianis itidem non faciendum judicabat Augustinus. *Die Dominico jejunare scandalum est magnum, maximè postquam innotuit hæresis Manichæorum, qui suis auditoribus ipsum constituerunt ad jejunandum tanquam legitimum diem.* Ex Concilio Martini Papæ; *Si quis Presbyter propter publicam pœnitentiam à sacerdote acceptam absque aliqua necessitate die Dominica pro quadam religione jejunaverit, sicut Manichei, anathema sit.* Concil. Toletanum 4. Cap. 5. *Propter vitandum autem schismatis scandalum vel Hæretici dogmatis usum singulam teneamus Baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertiò mergunt, hæreticorum approbare assertionem, dum sequuntur & morem.* Concilio Bracarensi primo decretum, ut *Quicunque in Clero cibo carnium non utuntur, pro amputanda suspicione Priscillianæ hæresis, vel olera cocta cum carnibus tamen prægustare cogantur.* Bellarminus dicit, Epiphanium in fine Librorum contra omnes Hæreses recensuisse ceremonias Ecclesiæ, ut indicaret quasdam veluti notas quibus Ecclesia ab omnibus sectis discernitur. Suarez etiam dicit, diligenter vitare Ecclesiam in hujusmodi ceremoniis & observantiis omne consortium & apparentem similitudinem cum Judæis vel aliis infidelibus, ut colligitur ex Augustino Epist. 119. & Epiph. Lib. 3. cont. Hæreses in fine. Ut in militia tesserarum militarium communio parit ἀταξίαν & confusionem, sic inter Ecclesiam orthodoxam & hæreticam communio rituum. Præterea præcipit Deus, ut Israelitæ destruerent loca illa in excelsis montibus & singulis collibus & sub quaque arbore virenti, ubi gentes coluerant Deos, ut diruerent altaria, confringerent statuas, lucos comburerent igne, sculptiles Deos earum succiderent, & efficerent ut periret memoria eorum, Deut. 12. 23. ne audiretur nomen Deorum alienorum in ore eorum Exod. 23. 13. quod observarunt pii Psal. 164. Hosch. 2. 17. Jehoshuæ 23. Vide reformationem Joschijæ 2 Reg. 23. abolevit omnia instrumenta idololatriæ & idolothyta. Æquitatem hujus præcepti viderunt veteres Christiani. Tertullianus in Libro de Idololatria, idololatriæ affines facit idolorum fabricatores, etsi non colant, & artifices etiam, qui templum, aram, ædiculam, eis extruxerit, si bracteam expresserit, aut insignia, aut domum ejus fabricaverit, item ludimagistros aliosque, quos literarum professores vocat, *quibus necesse est Deos nationum prædicare, nomina, genealogias, fabulas, ornamenta honorifica quæque eorum enunciare, tum solennia festaque eorundem observare.* Nam, *Si fidelis*, inquit, *literas doceat insertas idolorum prædicatione, sine dubio dum docet, commendat, dum tradit affirmat, dum commemorat, testimonium dicit. Deos ipsos hoc nomine obsignat, cum lex prohibeat, ut diximus, Deos pronunciari, & nomen hoc in vano collocari.* Unde infert; *Nulla igitur ars, nulla professio, nulla negotiatio, quæ quid aut instruendis aut formandis idolis administret, carere poterit titulo idololatriæ, nisi si aliud omnino interpretemur idololatriam, quàm famulatum idolorum colendorum.* Item; *Sed omnem adflatum ejus vice pestis etiam de longinquo devitemus, non in his tantum, quæ præmisimus, sed in universa serie humanæ superstitionis, sive Deis suis, sive defunctis, sive Regibus mancipatæ, ut ad eosdem spiritus immundos pertinentis, modò per sacrificia & sacerdotia, modo per spectacula & hoc* genus

Marginalia: Can. 10. — Epist. 86. — Decret. Part. 1. Dist. 30. Cap. 17. — Can 32. — De Effect. Sacr. L. 2. Cap. 31. — Tom. 3. Q. 65. Disp. 15. Sect. 2. — Cap. 16. — Cap. 11. — Cap. 13.

genus, modo per festos dies. Propterea non debere ait communicare, sive habitu, sive victu, sive quo alio genere lætitiæ in festis & solennitatibus eorum. *Plures jam invenies Ethnicorum fores sine lucernis & laureis, quàm Christianorum. De ista quoque specie quid videtur? Si idoli honor est; sine dubio idoli honor idololatria est.* Item. *Si templis renunciasti, ne feceris templum januam tuam.* In Libro de Corona Militis; *Propterea Apostolus inclamat, fugite idololatriam, omnem utique & totam. Recogita sylvam, & quantæ latitant spinæ. Nihil dandum idolo, sic nec sumendum ab idolo. Si in idolio recumbere alienum est à fide, quid in idoli habitu videri? Quæ communio Christi & Beliæ? & ideo fugite, longum enim divortium mandat ab idololatria, in nullo proximè agendum.* Sic Augustinus. *Omnis honor idoli cum apertissima destructione subvertatur.* In re perspicua quid opus est multis? Assumamus tantùm: At Pontificii doctrina hæretica omnes qui unquam fuerunt hæreticos superant, & idololatria ac superstitione ipsos Ethnicos, panis crustulum adorantes, quorum caput Antichristus ille insignis, qui Romam Babylonem, fornicationum & adulteriorum matrem, incolit, ex qua monentur fugere quotquot se salvos volunt.

Cap. 10.

Epist. ad Publi. col. 154.

Replicant adversarii, se non eadem mente uti ritibus quibus Pontificii. Suprà distinximus, & distinctio est ipsius Suarezii, usum ceremoniarum Judaicarum fuisse materialem, formalem, medium seu mixtum; & non formalem solum sed mixtum partim materialem partem formalem damnari. Sic usus signi crucis materialis, quomodo eo sæpius utitur artifex in opere suo, aut superpelliciei ad tergendas patinas, aut si libet etiam tegendam nuditatem pauperum, non damnamus, sed in cultu divino, quia Ministri Antichristi Sacerdotes Baalis eodem utuntur. Præterea ad eundem tamen finem, non alium quàm illi, referunt utrunque, & superpelliceum & crucis signum cum consignant baptizatum. Quod verò ajunt, se non intendere imitationem Romanensium, nihil est. Imitantur tamen, cum ritum eundem, eodem modo, in eadem divini cultus parte observant. Quid imitationem definiemus, si ista imitationem non constituant? Pontificii imitantur Judæos & Ethnicos, eorumque cultus ex Judaismi & Paganismi ritibus conflatur, non tamen Ethnicos aut Judæos imitari se profitentur. *Licet in externo symbolo sit aliqua similitudo inter nostros ritus & ritus Gentilium & Iudæorum, absolutè tamen maximum esse discrimen. Nam à fine & intentione sumunt externæ actiones speciem suam. Ritus Gentilium fiebant ad cultum Dæmoniorum: nostri fiunt ad colendum verum Deum,* inquit Bellarminus. At ritus, quibus gentes coluerunt Deos suos, etiamsi ipsi exhibeantur, sunt illi abominationi. Sic ritus Romanensium complures referebantur ad idolum illud panis transubstantiati in sacrificio Missæ, inter quos numerant etiam sacras vestes. Alii etiam ad sacrum usum sed superstitiosè usurpati absque illa relatione proxima in ipso actu ministerii sacrificii, ut Crucis signum in Baptismo vel Confirmatione. Ejusmodi ritus omnes in cultu suo respuit Dominus. Imitatio in opere præcepto prohibetur, non solummodo eadem intentio quoad omnia. Si Israelitæ circumcidissent comam, aut barbam rasissent, & non animo imitandi Ethnicos se id fecisse, protestati fuissent; reos tamen violati præcepti fuisse, negaturum neminem puto. Et ipsum etiam imitandi propositum arguit, quod dicant Formalistæ se retinere quosdam ritus Pontificiorum, ut eos lucrifacere possent & reducere in rectam viam. Ergo imitari intendunt, licet revera istum lucrifaciendi finem solùm prætendant. Deus in dirigendis suis prudentissimus aliam præscripsit rationem, longe diversam, ut nempe ab omni gentium superstitione & idololatria essent quantùm fieri posset remotissimi. Nam species conformitatis, aut reservatæ reliquiæ superstitionis & idololatriæ illaqueant pios & confirmant in sua superstitione & idololatria. Gloriarentur Iudæi, ut supra dixit,

De Effect. Sacram. Cap. 32.

dixit Constantinus, si viderint religionem nostram non posse subsistere absque illorum ritibus. Et Hieronymus ait, Iudaicas ceremonias in Ecclesia Christiana retentas non efficere Iudæos Christianos, sed Christianos Iudæos. Augustinus secundum regulam illam à Legislatore prudentissimo datam populo suo sic consulit. *Si quæritis, unde vincantur Pagani, unde illuminentur, unde ad salutem vocentur. Deserite omnes solennitates ipsorum. Deserite nugas eorum. Etsi non consentiant veritati nostræ, saltem pudeat paucitatis suæ.* Christiani orabant conversi ad orientem, sive ne viderentur Judaizare, sive etiam ut conjicit Scaliger Elench. Trihæres. Cap. 20. *quia Christus à Prophetis vocatus est ἀνατολὴ* Luc. 1. 78. *ut recte verterunt Septuaginta Jerem.* 23. 5. *Zach.* 3. 8. 6. 12. ubi *Hebraicè est tsemach.* Tamen Leo Papa contra incurvandi orientem versus morem sic scribit; *Abstinendum est. ab ipsa hujusmodi specie officii, quam cum in nostris invenit, qui deorum cultum reliquit, nonne hanc secum partem opinionis vetustæ tanquam probabilem retentabit, quam Christianis & impiis viderit esse communem?* Quia eundem morem servabant Ethnici, licet ab Ethnicis, si illæ veræ causæ supra dictæ, non sumpserunt; consultum tamen non putat eo uti, ne confirmentur in sua superstitione. Tertullianus objicientibus, *Sed idem*, nempe Apostolus, *alibi jubet, omnibus placere curemus, quemadmodum ego inquit omnibus per omnia placeo*: Respondet, *Nimirum Saturnalia & Kalendas Januarias celebrans hominibus placebat, an modestia & patientia, an gravitate? Proinde, cum dicit, Omnia omnibus factus sum, ut omnes lucrifaciam, numquid Idololatris Idololatra? numquid Ethnicis Ethnicus? nunquid sæcularibus sæcularis?* Non eadem tunc temporis ratio rituum Judaicorum, qui, quia imperati à Domino, erant cum honore sepeliendi, & Ethnicorum seu Idololatrarum, qui semper erant Deo execrationi. Sic jam Antichristi ceremoniis conformitatem non debemus. Quæ communio Christo cum Antichristo? Hierosolymis cum Babylone? Pontificiorum numerus indies auctus in Anglia per se arguit imprudentiæ commentum istud lucrifaciendi quod prætexunt, & solummodò prætexunt, ut statim ostendemus. *Si verò diligimus*, inquit Bucerus, *Deum & Sospitatorem nostrum Jesum Christum ex toto corde, tota anima, & cunctis viribus, à quo lex pendet omnis; si ut ex hac dilectione consequi necesse est, illud immensæ & immutabilis charitatis ejus beneficium, quod se & in mortem pro nobis, & in alimoniam nobis vitæ æternæ grati amplectimur, &, ut par est, suspicimus & adoramus; nihil sanè ad extremam reliqui facimus detestationem & severissimam profligationem omnis ejus impietatis atque abominationis, quam Satan per Antichristos suos invexit contra hæc sanctissima mysteria; nihilque prorsus apud nos loci invenient vel retinebunt eæ res omnes, verba, & gestus, in quibus vel appareat esse aliquid tantis impietatibus affine, aut ad ulla rapiantur (quanquam improbè & absque ulla data causa) harum suarum impietatum commendationem & picturam, nisi id existat ex iis rebus, verbis aut signis, quæ Dominus noster commendavit.* Hæc Bucerus ad Anglos in Censura Liturgiæ Anglicanæ.

Dixi, *sive ab Antichristo, sive ab aliis excogitatos, sed ab Antichristo pollutos vel magis pollutos, & usurpatos.* Sunt quidam ritus ab Antichristo adulto instituti & invecti in Ecclesiam, ut genuflexio in actu participationis Eucharistæ, quæ mille annis ignota fuit Ecclesiæ; aliæ antè introductæ, ut crucis signum. Dicunt Formalistæ, eos non ab Antichristo, à Pontificiis, à Romana Ecclesia; sed à Patribus, seu à Primitiva Ecclesia, ritus suos accepisse. Respondeo primo, non omnes ritus Anglicanos à Patribus descendisse. Nam eorum geniculatio in sacra Cœna, ut dixi, nunquam nata fuit Patribus, aut Ecclesiæ ante Transubstantiationis monstrum natum & jam adultum, ut suo loco Capite Sequenti videbimus. Et de Vestibus Walafridus Strabo, tradit, per incrementa auctas esse. *Vestes etiam Sacerdotales per incrementa ad eum, qui nunc habetur, auctæ sunt ornatum. Nam primis*

Sacer-

August. Ep. 11. *De Verb. Domin. Ser. 6.* *Serm. 7. de Nativ. Dom.* *De Idololatria Cap 14.* *Cap. 9. pag. 471. 472.* *De Rebus Eccl. Ca. 24.*

temporibus communi indumento vestiti, Missas agebant, sicut & hactenus quidam Orientalium facere prohibentur. Et sic pergit enarrando, quomodo Stephanus, Sylvester, aliique Pontifices hanc vel illam vestem introduxerint. Sed sint vestes adeo vetustæ, ac signum crucis quod Tertulliani ævo fuit in usu, & similiter omnes aliæ ceremoniæ Anglicanæ; non tamen à Patribus, sed ab Ecclesia Romana immediatè acceperunt. Antichristus enim eos ritus & ceremonias omnes conservavit, quæ alioquin fortè periissent, & in desuetudinem abiissent, nisi ille coluisset, auxisset, & lucem Euangelii, qua earundem vanitas & superstitio discernenda, suppressisset. Præterea, Antichristianismum ipsi Patres introduxerunt. Apostolorum ætate peragebatur mysterium iniquitatis. Natus Patrum ævo & ab iis educatus. *Sublatis Apostolis nullum sæculum, imo nullus fere annus aut dies fuit, in quo non additum est aliquid ad Antichristianismum & Apostasiam, donec tandem ad ἀκμὴν & ἀποκάλυψιν Christi ventum sit.* Natus tum fuit Antichristus, sed vagientem in cunis & mysterio involutum non observarunt. Liber Apocalypseos liber signatus septem sigillis intus & foris, quæ nemo poterat solvere, inquit Pererius in Apocalyps. Cap. 5. & hoc commune est Prophetiis, ut obscuræ sint donec impleantur. Putarunt Patres, oriundum è tribu Dan & regnaturum tribus annis cum dimidio, cum tamen ipsi in sinu suo foverent catulum. Præterea *veteres Ecclesiæ Christianæ Pastores plus æquo se voluerunt tum Judæis tum Ethnicis accommodare: quod existimarent eos ad Euangelium citiùs allectum iri quibusdam ceremoniis, usque apud utrosque familiaribus, quàm si adhærescerent puræ simplicitati à Christo institutæ, & in ejus verbo comprehensæ. Unde multæ ceremoniæ in Ecclesiam irrepserunt. At experientia declaravit Deum non benedixisse huic consilio: tandem enim homines omisso spirituali Dei cultu exteriora prorsus amplexi sunt.* Tilenus in Syntagmate de Patribus eadem scribit. *Cæterum multi magnum operæ pretium facere sibi visi sunt, dum Ethnicos ritus tanquam hostium manubias in Ecclesiam transferunt: quòd humanæ & carnalis prudentiæ consilium Pontificii non solum reprehensione & culpa vacare putant, sed etiam laudibus ornare sustinent, Baron. an. 57. sect. 108. & 601. S. 22. &c. Quidni etiam Aaronis ex Ægyptio auro vitulum conflantis factum probaverint, quod tam gnaviter æmulantur?* Idem dicit Patres, in Paræneticis & demogoricis, hyperbolis & Rhetorum pigmentis lusisse, in agonisticis & eristicis tam impotenter & incautè nonnunquam effervescere, ut dum quidvis undeunde ad causæ suæ præsidium rapiunt, nimioque impetu ad prosternendum adversarium rapiuntur, ipsosmet in contrarii erroris foveam aliquando ruisse præcipites. *Sed & in ipsis exegeticis scriptis frequentes hallucinationes ex linguarum ignoratione, & incommoda ac vitiosa Bibliorum versione, qua plerique usi, potissimum obortæ cernuntur: cujusmodi vitiis cum vetus Psalmorum translatio maximè scateat, frustrà est profectò, quisquis genuinum eorum sensum per expositionum tubulos derivari potuisse putat ab iis, qui ex tam turbido & cænoso rivo hauserunt.* Rursus tam in demogoricis quàm in exegeticis plerosque nodos in scirpo quærentes immodicè indulsisse allegoricis, anagogicis, & tropologicis, quas vocant, expositionibus, fastidita simplicitate textus & sensu historico. Doctrinam Theologicam flosculis Rhetorum & tam variorum pigmentorum mirotheciis propemodum obruisse, ut non facilè à quovis erui & ad ædificationem transferri posset; dogmata etiam ex Philosophorum scholis præsertim ex Platonis Academia, nonnulla etiam ex Zenonis porticu introduxisse & civitate donasse. Qua fronte igitur audet Virum illum clarissimum piæ & fœlicis memoriæ Th. Bezam contumelia afficere ob liberam suam censuram de Patribus, eorumque Conciliis? *Si optimis etiam temporibus a suis Episcoporum arbitrio, futilitas, ignorantia, ac multorum etiam apertissima ac desperatissima improbitas, ut Satanam planè cœtibus eorum præfuisse, vel ipsi cæci facillimè perspiciant:*

Whitak. de Pontif. Qu. 5 Pag. 694.

Sadeel contra Monachos Burdegalens. Art. 13. pag. 98. in 8.

Pars. 2. Disp. 6. Thes. 33.

26.

Thes. 28.

29.

30.

31.

[Pr]æ ad Lect. ante notas [in C]anones Synod Dordrac.

ciant: quemadmodum, inquit, *absque rubore vociferatur Beza.* Quid ais? *absque rubore vociferatur.* Perfricuisti frontem? Probat duobus locis Nazianzeni, & probare dicit temporum historiam. Non omnibus, sed multis desperatissimæ improbitatis notam inurit. Et in Conciliis majori parte, quæ sæpius vincit saniorem, horum futilitate, illorum ignorantia, aliorum improbitate, fretus Satanas Antichristi regnum & mysterium iniquitatis promovebat. Nonne ignorationem linguarum & futilitatem Patrum in exegeticis, affectuum impotentiam in agonisticis, κακοζηλίαν Paganismi in ritibus, errores, imprudentiam, strophas, pigmenta ad ædificationem non juvantia ipse olim agnovisti, & in disputatione de Conciliis, gravissimas calamitates Ecclesiæ importatas fuisse ab iis qui speciosis Episcoporum ac Doctorum titulis sese venditarunt? Episcoporum ambitionem, contentiones ob πρoεδρίαν, Athanasii aliorumque sanioris judicii damnationem in Conciliis, tumultus, & excitatam persecutionis procellam in pios, Veterum monumenta & historiæ non dissimulant, etiam ætate illa florentissima quartæ centuriæ. Sub Ethnicis etiam Imperatoribus ambitionis morbo laborabant Episcopi, ut ex testimoniis Origenis, Eusebii, Irenæi, constat, quorum quædam suprà Capite Secundo & Quarto attulimus. Concilium ipsum Nicænum omnium celeberrimum volebat legem novam in Ecclesiam introducere, ait Socrates, ut qui essent sacris initiati, cum uxoribus, quas duxerant cùm laici, non dormirent: nisi unus restitisset Paphnutius doctrinam dæmoniorum introduxisset, & gradus Hierarchiæ stabilivit, quibus ascenderet Antichristus in solium suum. Non potuisset ascendere in tantum fastigium, nisi per Conciliorum Canones & authoritatem primus Patriarcha constitutus esset. Et Satanam in filio perditionis formando & educando segniorem fuisse credemus? Salmeron Iesuita ait, Doctores juniores perspicaciores fuisse veteribus. Dominicus Bannes in 2. 2. Summæ Aquinatis hæc habet Quæst. 1. Art. 7. Conclusione Secunda; *Non est necesse, ut quantò remotior fuerit Ecclesia à tempore Apostolorum, tantò sit in illa minùs perfecta cognitio mysteriorum fidei. Hæc conclusio probatur, quia post Apostolorum tempora non statim fuerunt in Ecclesia viri doctissimi, in rebus fidei intelligendis & explicandis dexteritatem habentes.* Et Conclusione Tertia asserit, *succedentibus sæculis quædam uberiùs & subtiliùs à posterioribus Ecclesiæ Doctoribus pertractari, quàm fuerant à prioribus definita.* Quælibet ætas suam mensuram habet, ut bene observat Parkerus, & ætatum insuper antecedentium mensura fruitur, & ipsorum Pontificiorum testimoniis, Andradii, Bonderiani &c. probat Deum plura ætati nostræ revelasse, plura ad veritatem eruendam media largitum esse, omnia hoc sæculo renovata, literaturam quasi denuo renatam. Linguarum cognitione politiore & cultiore hujus & superioris sæculi doctores omnium superiorum doctores antecellere, quis negabit? Non jam habemus tam turbidos & cœnosos vitiosarum translationum rivos, quàm Veteres. Quàm in ritibus & ceremoniis prudentes fuerunt Patres, vel ex unius Baptismi ritibus judicare possumus, gestu salis, exsufflatione, unctione chrismatis, cereo accenso, veste candida, delibatione lactis & mellis seu vini. *Missam facio Augustini & Innocentii sententiam, quæ (ex falsa expositione Joh. 6. 63. Nisi manducaveritis &c.) sexcentos circiter annos viguit in Ecclesia, Eucharistiam etiam infantibus necessariam,* ait Maldonatus in Joh. 6. 53. Vide Mortonum in Apologia 1 Part. Cap. 23. Pudet ipsos Pontificios hujus ritus dandi Eucharistiam infantibus, eosque confirmandi. Qui se imitari Patres dicunt, profitentur se eodem morbo laborare imprudentiæ quo illi κακοζηλίας Judaismi & Paganismi, eorumque hallucinationes & ineptias venerari. Sed an imitantur isti Patres, qui regimen Ecclesiæ Hierarchicum quale fuit 200. abhinc annos sub Papatu, Patribus nunquam notum, nempe per

Lib. 2. Cap. 8.

Comment. in Roman. 5. Disp. 41. Tom. 2. Qu. 1. Art. 7.

De Politia Eccl. Lib. 2.

per Episcopos, secluso Presbyterorum Senatu, & per eorum Cancellarios, Archidiaconos, Officiales, retinent? Qui regimen Ecclesiæ, geniculationem in Cœna, aliaque ipsius Antichristi adulti excrementa, ab Ecclesia Romana, etiam omnes alias suas ceremonias, quas retinent, acceperunt? Antichristus erat futurus, ut ait Lutherus, Rex potens pompis & ceremoniis. Pro Domino ceremoniarum se gessit, cum Veterum ceremonias alias rejecit, alias retinuit, alias adjecit. Dicant mihi Anglicani, num retinuissent easdem Veterum ceremonias quas Romanenses, si Pontifex Romanus illas repudiasset, aut abiissent in desuetudinem sæculis superioribus. Atque hæc de ceremoniis, quæ etiam à Patribus ortæ, per se vitiosæ erant. Dico præterea, abstinendum nobis esse etiam ab iis ritibus, qui patribus Adiaphori, ab Antichristo postea superstitione, cultus, meriti, necessitatis, opinione inquinati, modò non sint usus necessarii. Habet istud principium Theologicum Zanchius in 4. Præceptum; Quod etiam adiaphora abusu & superstitione polluta sunt tollenda & exterminanda ex Ecclesiis. Et Epistola ad Reginam Elizabetham; *Neque enim honestum est, ut quæ in Dei contumeliam usurpata diù fuerunt, si res sunt per se ἀδιάφοροι, ea in Ecclesia, cum discrimine etiam salutis piorum, retineantur.* Probatque exemplo Ezechiæ. *Serpens æneus, qui institutus fuerat à Deo, & quidem ad salutem Israelitarum, per pium Regem Ezechiam, quia illo contra Dei verbum abutebantur Israelitæ, sublatus est; & ab hoc facto summè laudatur Ezechias, quod illum scilicet serpentem redegerit in cineres, eosque in profluentem, ne ullum unquam extaret ejus vestigium, projici jusserit.* Quanto magis res & ritus Adiaphori ab hominibus instituti, cum vergant in superstitionem vel alios abusus? Agapæ initio, ut sentiunt quidam, in conventus Christianorum introductæ charitatis exercendæ ergò. Utilis iste finis, & tamen sublatæ sunt, ac ut suprà vidimus, cum anathemate eas revehere in Ecclesias prohibitum. Omnium maximè res adiaphoræ, cum fiunt idolothyta Antichristi, omittendæ sunt, quia ab idolothytis cavendum est. Eleganter Parkerus, virginem ducere oportuisse sacerdotem Domini, & animal offerre quod nunquam jugum tulit; sic virgineos ritus velle Dominum, qui ab Antichristo nunquam inquinati, nec sub illius jugo unquam ararunt. Non dicit Ezechias, restituam serpentem æneum ad pristinum usum, ut sit monumentum Israelitis, auferam abusus, & providebo ne in posterum populo sit scandalum; sed simpliciter sustulit, & in pulverem comminuit. Nulla igitur injuria afficimus Patres, cum res eorum adiaphoras abusu & superstitione postea pollutas rejicimus, magis quàm Mosem Ezechias. Si igitur ulla ceremoniarum de quibus inter nos & Formalistas seu Conformitanos controvertitur, fuisset primo instituto adiaphora; tamen quia ab Antichristo polluta superstitione & abusu, rejiciendam existimamus. Sed nullas novimus ejusmodi ceremonias quas nobis obtrudunt, quin ab initio superstitionis suæ maculam habuerunt, tum cum à Patribus institutæ. Non magis licebat Patribus primitivæ post Apostolos Ecclesiæ, quàm Patribus Ecclesiæ hujus sæculi, ceremonias symbolicas instituere, & alias ineptias in Ecclesiam invehere. Tilenus Patrum appellatione ὑπεροχικῶς sumpta Pastores omnes quocunque sæculo vixerint cohonestari posse non negat. Authoritate pares sunt; an dono linguarum & interpretationis Scripturarum inferiores sunt hujus sæculi Patres? *Si canalis aquam ducens qui copiosè prius & largiter profluebat subito deficiat, nonne ad fontem pergitur, ut illic defectionis ratio cognoscatur?* inquit Cyprianus. *Quod & nunc facerem oportet Dei sacerdotes præcepta divina servantes, ut si in aliquo nutaverit & vacillaverit veritas ad originem Dominicam & Euangelicam & Apostolicam traditionem revertamur, & inde surgat actus nostri ratio unde & ordo & origo surrexit.* Et ad Cæcilianum; *Religioni nostræ congruit, & timori & officio Sacerdotii nostri, custodire tradi-*

Epist. Lib. 1. pag. 431.

De Cruce Part. 1. p. 76.

Syntagm. Part. 2. Disp. Thes. 3.

Ad Pompeium contra Epistolam Stephani.

Lib 2. Epist. 3.

traditionis Dominicæ veritatem : & quod prius videtur apud quosdam erratum, Domino monente corrigere, ut cum claritate sua & majestate cœlesti venerit, inveniat nos tenere quod monuit, observare quod docuit, facere quod fecit. Vides Cyprianum recipere se ad Sacram Scripturam & defugere authoritatem Veterum, etsi inter Veteres ipse vir primarius & Apostolorum sæculo aureo successerit centuria annorum tertia.

Dixi, *modò non sit earum rerum usus necessarius*; quia si usus sit necessarius licitè iis uti possumus. Quid? inquiunt Formalistæ, nulla re utendum, quam abusu & superstitione polluit Antichristus? Ergo etiam ipsa sacramenta auferenda, nam ea etiam polluit. Templa alia extruenda, quàm quæ sub Papatu erant sacrificio Missæ aliisque superstitionibus polluta. Pontifices Romani sine bonis legibus, quod politicum & externum ordinem attinet, non potuissent firmare suam tyrannidem, inquit Saravia. (*Defens. c. 2. Sect 28.*) Respondeo; Divina instituta non sunt Antichristi sed Ecclesiæ. Antichristus est possessor malæ fidei, ut fur gemmæ furto ablatæ. Quæ sunt Divina, non accipimus ab Antichristo, sed vendicamus, cujusmodi sunt sacramenta. Excepit suprà Bucerus res, verba, aut signa, quæ Dominus noster commendavit. (*Censura c. 9.*) *Hæc enim, ut nulla nobis vitiare potest hominum perversitas, ita nec propter illorum abusum intermittere debemus.* Sunt adulterata & vitiata Verbum & Sacramenta à Pontificiis, nos tamen non ab illis vitiatam veritatem, sed ex ipsis fontibus puram haurimus. Quod ait Saravia, non potuisse Romanum Pontificem sine bonis legibus firmare suam tyrannidem; quod politicum & externum ordinem attinet, verum: sed verum etiam quod idem subjungit; (*Sect. 28. Sect. 31.*) *Inter latrones non potest retineri societas, nisi, natura quas docuit, societatis conservandæ leges observentur. Antichristus πολιτικότερος & filius lucis prudentior ex ipsius naturæ & divinarum institutionum fontibus hausit multa non modo utilia sed prorsus societati humanæ necessaria.* Nos ex iisdem fontibus Scripturæ, & naturæ principiis, institutiones ordinis & decori haurimus, non ab Antichristo accipimus magis quàm à latronibus leges boni ordinis. Communia sunt nobis naturæ principia, non illorum propria. Nos de ceremoniis & ritibus sacris, non natura ducente aut Scriptura docente institutis, sed ex mero hominis placito & arbitrio proficiscentibus agimus. Coronariis, ut vocat Tertullianus, (*De Corona Militis Cap. 5.*) objicientibus, *Sed cur major exigitur ratio Christianarum observationum, cum illas etiam natura defendit, quæ prima omnium disciplina est.* Respondet, naturam ipsam præscribere Coronam ex floribus capiti non convenire. Applicatio firma sit necne, non nunc disquiremus, sed cum putasset se probasse, infert: (*Cap. 6.*) *Quæres igitur Dei legem habens communem istam in publico mundi, in naturalibus tabulis, ad quas & Apostolus solet provocare, ut cum in velamine fœminæ; Nec natura vos, inquit, docet? Ut cum ad Romanos; Natura facere dicens Nationes ea quæ sunt legis, & legem naturalem suggerit & naturam legalem.* Objicientibus, Mercurium literas enarravisse necessarias & commercii rebus & nostris erga Deum studiis, primum medelas Æsculapium exploravisse, Minervam navem primam molitam: (*Cap. 8.*) *Si & uniuscujusque supellectilis & singulorum vasculorum aliquem ex Diis sæculi auctorem nominaris, agnoscam necesse est, & recumbentem in lectulo Christum, & cum pelvem discipulorum pedibus offert, & cum aquam ex urceo ingerit, & cum linteo circumstringitur propria Osiridis veste. Hujusmodi quæstioni sic ubique respondeo, admittens quidem utensilium communionem, sed provocans eam ad rationalium & irrationalium distinctionem, quia passivitas fallit obumbrans corruptelam conditionis, qua subjecta est vanitati. Dicimus enim ea demum & nostris & superiorum usibus, & Dei rebus, & ipsi Christo competisse, quæ meras utilitates, & certa subsidia, & honesta solatia necessariis necessitatibus vitæ humanæ procurent: ut à Deo inspirata credantur, propiore prospectore, & instructore, & oblectatore, si fortè hominis sui. Quæ verò hunc ordinem excesserint, ea non convenire*

usibus

usibus nostris, nec Dei rebus, nec in conversationibus Christi recognosci est. Sic ad illud quod de Templis objiciunt, respondemus ea esse, ut Tertullianus loquitur, instrumenta exhibitionis humanæ, meras utilitates, certa subsidia & honesta solatia necessitates vitæ humanæ procurantia. Nam templis utimur non ut rebus sacris aut consecratis, sicut fuit templum Hierosolymitanum, & sicut iis utuntur Pontificii propter ordinem quem habent ad corpus Christi in sacrificio Missæ, reliquias & imagines sanctorum, sed ad subsidium vitæ humanæ utile & necessarium, nempe ut propulsent injurias cœli & aeris, dum colimus Deum, & hic usus civilis est. Idcirco Pontificii existimant nostro usu pollui & prophanari templa, eaque non converterent ad usum cultus sui idololatrici absque reconciliationis, ut vocant, ritibus. Deus jussit populum suum diruere fana, delubra, & ædes sacras in excelsis, quia unicùm volebat templum sacrum, in quo illi sacrificandum esset. Ne igitur illi templo derogarent, alia dirui voluit. At nunc nullum templum ex Dei instituto sanctum est; & quod institutione humana consecratum, non amplius ut consecrato & sancto utimur. Liberum enim existimamus, Deum colere sive in templis sive extra templa, uti templis, vel commutare cum prætoriis aliisve publicis ædificiis. Templa quatenus sunt ædificia non sunt inventa Antichristi, sed eodem naturæ lumine extructa, quo alia ædificia tum publica tum privata. Quæstio nostra est de rebus aut ritibus sacris, num licet addere rebus aut ritibus sacris à Deo institutis. Templis autem utimur, non ut rebus sacris aut sacrum quid significantibus, sicut sacerdos superpelliceo. Parkerus revocat ad 4. capita res omnes idololatrarum, quarum vitium & abusus purgari possit. Primæ Classis sunt, res idololatrarum non idololatricæ, quarum Lege Mosaica per aquam aut ignem purgatarum usus erat licitus, Num 31. 23. ut vestimenta leprosi non leprosa aqua abluenda, Levit. 14. 8. Secundæ Classis sunt res idololatrarum idololatricæ, sed quæ statum non habent in cultu idololatrico, ut fons aquæ unde aqua hauritur ad ministerium idoli, Sol in firmamento, quem adorarunt Ethnici. Nam alia ratio Solis, alia imaginis aut symboli, sive sit ignis Persarum, sive humana effigies, colossus, aut aliud quid simile. Tertiæ Classis sunt, quæ habuerunt in cultu idololatrico statum, tamen quia à Deo inspirata sunt, & eorum usum, licèt non eundem, licitum esse & durabilem. Inspirata à Deo secundum Tertullianum dicit ea; quæ procurant meras utilitates, certa subsidia, honesta solatia necessitatibus humanæ vitæ. Quartæ Classis sunt Dei instituta, cujusmodi sunt sacramenta quæ ita vitiare nulla perversitas hominum potest, quin eisdem uti teneamur. Revocari tamen possunt ad Dei aut naturæ instituta & dona. Nec superpelliceum, nec crucis signum, ad ullam istarum classium revocari possunt.

Ex dictis igitur sequitur, ritus Pontificios non adglutinandos aut assuendos ritibus a Deo ipso institutis, etsi ab ipsis non primum excogitati, sed prima institutione adiaphori fuerunt, ab ipsis vero superstitione & abusu polluti. Nam si primo instituto adiaphori, liberi sunt; si liberi, cur ultrò jugum trahimus cum idololatris? Si usus earum rerum necessarius ad vitæ humanæ subsidium, ut à Deo inspiratas, aut natura ducente & necessitate vitæ humanæ cogente, accipimus. Sed ad cultum divinum nihil necessarium potest excogitari ab hominibus, nec ab Antichristo unquam excogitatum est. Quæ in hunc usum inspirata à Deo sunt, nobis tradita sunt scriptis per Spiritus Sancti amanuenses. *Quale igitur habendum est apud homines veri Dei, quod à Candidatis Diaboli introductum, & ipsis à primordio dicatum est, quodque jam tunc idololatriæ initiabatur ab idolis, & id Idolis adhuc vivis?* Hujus generis est geniculatio in Eucharistia. Pudetne Formalistas clamitare religionem absque ceremoniis nudam & incultam, & ritibus, quibus etiam Pontificii utuntur, *Tertul. de Coron. Milit. Cap. 7.*

tur, ornandam? Primo somniant quid turpe & deforme in religione, quæ in se pura est & immaculata, sua puritate & splendore Adamo in integritatis statu similior quàm Adamo peccatori, quæ vestimentis non eget, sed obvelatur & obscuratur potius vestibus ceremoniarum ab hominibus institutarum. *O bone Jesu!* inquit Thomas Waldensis, *nunquid videbantur redarguendi discipuli, quibus mandaveras adducere tibi asinum & pullum, quia superaddebant jussis tuis decentem sessionis ornatum, imponentes super eos vestimenta sua, & teipsum desuper sedere fecerunt?* Quid ais, asine? Religionem virginem pulchram asino aut pullo asinæ assimilas? Si hac similitudine ludere liceat, rectiùs Hermannus Hamelmannus eam accomodat. *Christus non opus habet ista externa sapientia in suis sacramentis. Venit pauper sedens in asina ad filiam Sion, in quo adventu noluit aliquam exornationem, ergo non vult quoque illam in suis sacramentis.* Junius expendi petit ab iis qui simplicitatem mysteriorum Christi circumvestiendam putant humanis traditionibus quas repudiat Christus, primùm, qua auctoritate quove exemplo adducti, id sentiant. Deinde in quem finem, *Si ut honestioria sint omnia; quid simplicitate Christi honestiùs? quid honestate simpliciùs?* Cultus divinus est similis mari vitreo coram throno quod pellucidum est, non corpus opacum aut ceremoniis velatum. Præterea cùr ornamenta meretricis Babylonicæ anus fronte rugosæ conquirunt ad ornandam sponsam Christi, etiamsi ornamentis ullis opus esset? *Quid sibi obsecro voluit Deus*, inquit Zanchius, *quum vetuit ne araretur bove & asino, & cavit, ne idem ager diversa sereretur semente, & ne quispiam vestiretur veste ex lana & lino contexta? Res est Deo odiosa & execrabilis, si idem ager Domini colatur ab Episcopis impiis simul & piis; si in eadem Ecclesia cum doctrina Euangelii, doctrina etiam Papistica doceatur; si denique sacramenta, ceremoniæ, & ritus ex Apostolicis & Papisticis conflati usurpentur, & iis ceu veste ex lana & lino confecta Ecclesia vestitur.* In eo deceptus Zanchius, si senserit Episcopos ullos posse esse pios, qui Ecclesia invita Episcopatum invadunt, aut Anglicanos illos ceremoniarum Pontificiarum hostes esse, qui præcipui sint actores in persequutione ob ceremonias, & Episcopatus sui authoritate, pii scilicet Episcopi, Ecclesiam opprimunt. Sed quod ait, ceremoniis ex Apostolicis & Papisticis conflatis, ceu veste ex lana & lino confecta, non vestiendam Ecclesiam, rectè monet. De Ornatu Mystico & sacro jam agimus, nam de ordine & decoro civili suo loco dicemus.

Præfatio in Doctrin. de Sacramentalibus.

De Tradit. Part. 1. l. 4. Col. 373.

Ecclesf. L. 3. Cap. 5.

Epist. ad Reginam Elizab.

Etsi liceret res & ritus sacros Pontificiorum addere rebus & ritibus sacris Divino jure institutis, non tamen expedit; quia ad vitandum scandalum abstinendum est ab omni specie mali

Intendere ruinam spiritualem proximi aut dispositionem ad ruinam quovis dicto aut facto, vel per se malo, vel quod speciem habet mali, peccatum esse & formaliter scandalum, nemo negabit. Nam intendere ruinam spiritualem proximi Diabolicum est. Sed de ista formalitate metaphysica solum non loquitur Scriptura, cùm monet vitandum scandalum, his verbis, Væ iis per quos scandala veniunt. Tribus modis ponimus offendiculum coram proximo. Primò, cum directè intendimus illum finem, nempe ut impingat vel ruat in errorem aut peccatum. Secundò, cum inducimus consilio nostro aut opera ad actum malum, non peccati ipsius sed nostræ libidinis causa. Tertiò, cùm incuria & negligentia nostra committitur dicto aut facto peccatum, vel actus mali speciem habens coram proximo. Primo modo scandalum committitur, & ex genere operis & ex intentione perversi finis. Secundo & tertio

tertio, ex conditione operis, non intentione operantis. Ad conditionem operis, ut sit inductivum ad peccandum, non est necesse ut sit per se malum. Sat est, si habeat speciem mali. *Scandalum activum semper est peccatum in eo qui scandalizat, vel quia ipsum opus quod facit est peccatum, vel etiam, si habeat speciem peccati, dimittendum est semper propter proximi charitatem, ex qua unusquisque tenetur saluti proximi providere; & sic qui non dimittit, contra charitatem agit;* inquit Aquinas. Item; *Dictum aut factum alterius potest esse dupliciter alteri causa peccandi, uno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem, quando aliquis malo suo verbo vel facto intendit alium ad peccandum inducere, vel etiam si ipse hoc non intendat, & ipsum factum est tale, quod de sui ratione habet, quod sit inductivum ad peccandum, puta cum aliquis publicè facit peccatum vel quod habet similitudinem peccati. Et tunc ille, qui hujusmodi actum facit, propriè dat occasionem ruinæ, unde vocatur scandalum activum. Per accidens autem, aliquod verbum vel factum unius est alteri causa peccandi, quando etiam præter intentionem operantis, & præter conditionem operis, aliquis malè dispositus ex hujusmodi opere inducitur ad peccandum, puta cum aliquis invidet bonis aliorum.* Rectè ergo Scholastici definierunt Scandalum, dictum aut factum minus rectum præbens occasionem ruinæ. Nam quando dictum aut factum non est per se malum, si tamen mali speciem habet, est minus rectum, quia inordinatè fit. Nam si ordinatè quid fieret, non induceret ad peccandum. Species mali inducit ad peccandum. Ergo dictum aut factum speciem mali habens, etsi non haberet aliam moralem malitiam per se, est minus rectum, & scandali malitiam habet. *Nam prima differentia actus moralis est bonum & malum. Ergo illud, quo per se primo actus efficitur malus, qui aliàs esset bonus nisi fieret cum illa conditione objecti, necesse est, quod sit specificans & determinans actum ad speciem, etiamsi non sit talis conditio per se intenta, ut v. g. si quis comedat carnes, quando sibi licitum esset comedere, nisi proximus scandalizetur, tunc talis comestio collocatur in specie scandali, quoniam non aliunde habet malitiam;* inquit Dominicus Bannes. His præmissis dico, quod ad vitandum scandalum pusillorum seu infirmorum, vitanda omnis species conformitatis cum Synagoga Antichristi, omniaque ejus idolothyta, etiamsi aliàs per se licita essent. Nam si spiritualia bona minus necessaria; sunt ad tempus occultanda aut differenda; multo magis adiaphora conspurcata & vitiata ab Antichristo. *Si de veritate scandalum sumitur, utiliùs nasci permittitur scandalum, quàm quòd veritas relinquatur*, ut ait Gregorius. *Sed dimittendum est propter scandalum omne quod potest prætermitti salva triplici veritate, scilicet vitæ, justitiæ, & doctrinæ*, ut ait Hieronymus. Gloss. Ordinar. in Mat. 15. super illud, *Audito hoc verbo scandalizati sunt.* Sic si bona temporalia sunt prætermittenda propter scandalum, ut comedere carnes, multo magis sunt adiaphora inquinata ab Antichristo, quorum usus non est necessarius in culto Divino. Apostolus noluit suo jure uti metendo temporalia, cum seminasset spiritualia Corinthiis, cum videret sic interrumpi posse Euangelium. Signum crucis, superpelliceum, geniculationem &c. quis dixerit habere usum necessarium in cultu Divino, aut temporalibus bonis necessariis humanæ vitæ subsidiis comparanda, multò minus spiritualibus bonis, quæ sæpe ad tempus prætermittenda ad vitandum scandalum infirmorum? Episcopi tamen Anglicani & Scoticani, Pastores stipendiis, eorumque greges spiritualibus bonis privare malunt, quàm ceremonias illas, vel excogitatas ab Antichristo, vel magis pollutas, (nam semper aliquo modo pollutæ) omitti. Gravia sunt monita Apostoli de vitando scandalo, quæ illi susque deque habent. *Hic potiùs adhibite judicium, ut ne fratri proponatis πρόσκομμα ἢ σκάνδαλον, quidpiam ad quod impingat aut offendat*, Rom. 14. 13. Monet ibi, ut tum à graviori, tum à leviori offendiculo caveamus, sive omnino impediat, sive retrahat, sive retardet & remoretur fratrem in via salutis. *Si propter*

[Marginal notes: 2. 2. Qu. 43. Art. 2. — Art. 1. — In 2. 2. Qu. 43. — Homil. in Ezechiel 9]

ter escam frater tuus tristitia afficitur, non jam secundum charitatem ambulas. Ne esca tua illum perdito, pro quo Christus mortuus, v. 15. Ne cibi causa destrue opus Dei: omnia quidem munda, sed malum est homini τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι *qui edens impingit, v. 20. Bonum est non edere carnes, neque bibere vinum,* μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σε προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ, *neque* quicquam facere *in quo frater tuus impingit vel offenditur vel infirmus est, v. 21. Videte ne quomodo potestas illa vestra offendiculo fit iis qui infirmi sunt* 1. Cor. 8. 9. *Si esca offendiculo est fratri meo, non edam carnes in æternum, ne sim offendiculo fratri* 1. Cor. 8. 13. *Nemo quod suum est quærat, sed quisque quod alterius est,* 1.Cor. 10. 24 Infirmi fratres erant vel Judæi vel Gentiles conversi. Judæi infirmi, de quibus Apostolus Epistola ad Romanos, putabant discrimen ciborum lege Mosaica imperatum etiam in Christianismo retinendum. Hortatur firmiores fide, ut fraternè eos suscipiant, amanter instituant, patienter tolerent, ne sua libertate utantur cum offendiculo infirmiorum, eos tristitia afficiendo. Nam ne reprehenderentur quasi Judaizantes propter abstinentiam, edebant fluctuante conscientia cibos quos putabant vetitos lege Dei, unde tristitia & dolor; vel firmiores fide aversabantur ut prophanos & gulæ deditos. Hoc utroque modo tristitia afficiunt fratres suos Episcopi. Nam multos inducunt, & cogunt, ut, reclamante conscientia, induant superpelliceum, & consignent signo crucis, unde cruciatus in eorum conscientiis. Nam ut ait Apostolus, *qui vero ambigit, si ederit, condemnatus est, quoniam non edit ex fide,* Rom. 14. 13. id est, lædit conscientiam, & peccati ac damnationis reatum incurrit. Alios, qui nec induci nec cogi possunt ad edendum. i induendum, aut geniculandum &c. inducunt tamen suo exemplo & præcepto, ut sentiant eos prophanos, & nullo religionis sensu affici, sed sua quærere Opus Dei, id est fidem infirmam multorum, destruunt, quantum in se est: & qui videbantur fratres jam recesserunt à nobis ad Pontificiorum castra. Si in usu ciborum lege Dei vetitorum prudentiam & charitatem requirat in firmioribus fidelibus; quantò magis requirimus nos in idolothytis Antichristi, quæ Deus nunquam imperavit, sed contrà omnia idolothyta & idololatriæ instrumenta tolli & exterminari ex Ecclesia voluit. Corinthii firmiores fide libertate sua in esu idolothytorum, id est carnis immolatæ idolis, infirmiores fide induxerunt, ut conscientias suas infirmas pollnerent, dubitantes rectene an secus facerent, edentes ad exemplum firmiorum, & infideles in sua idololatria confirmarunt. Sed Apostolus ait, si esca facit, ut offendat frater meus, non vescar carnibus in æternum. Apostolus dixit, Bonum est non edere carnes nec bibere vinum, neque quicquam facere, in quo frater impingat vel ruat. Episcopi & Formalistæ contra, Bonum est edere carnes & bibere vinum, curemus cutem, pereant Puritani, ruat vel impingat populus in Judaismum cum Judæis Romanensibus, in Paganismum cum Corinthiis infirmioribus, id est in Papismum ex Judaismo & Paganismo conflatum. Non sum ego custos fratris mei. Hæc negant verbis, sed facta clamant. Dicunt primùm, esse scandalum acceptum, non datum; passivum, non activum. At respondemus, etiam scandalum passivum quandoque è medio tollendum, nempe si res ipsa non sit necessaria, etsi alioqui laudabilis. Serpens æneus erat monumentum à Mose pio instituto erectum, & tamen Ezechias contrivit & in pulverem comminuit, quia monumentum non necessarium, & jam populus nulla data occasione impingebat. Amiculum Gidhonis fuit tantùm monumentum partæ victoriæ, abusi sunt tamen eo Israelitæ ad cultum Idololatricum post mortem Gidhonis, fuitque familiæ ejus in tendiculam. Jud. 8. 27. Præstitisset, oriente abusu & scandalo passivo omnino sustulisse. Parkerus illustrat ista eleganti similitudine. *Qui vitiis nutriendis parcit & favet ne contristet peccantium voluntatem, non tam*

2. 3 Q. 5. Cap. 38.

tam est misericors, quàm qui non vult cultrum puero rapere, ne audiat plorantem, & non timet ne vulneratum doleat vel extinctum. Extant verba in Decreto Gratiani. Simile habetur 22. Qu. 2. 14. de eo, qui gladium sibi commendatum ab aliquo non reddit petenti, si petierit cum factus fuerit furiosus, ne se vel alium interimat. Principium est à natura inditum homini, Neminem lædendum esse. Hinc elicitur conclusio generalis, nihil committendum esse quo quisquam lædi possit. Hinc rursus particularis determinatio legis judicialis Deut. 22. *Quum ædificabis domum novam, tum facies loricationem ad tectum tuum, ut reatum sanguinis non imponas domui tuæ.* Tecta Syrarum ædium erant ambulatoria. Opus igitur in ambitu repagulis seu loricatione, ne quis caderet. Ex eodem principio orta alia lex Ex. 21. 33. *quum retexerit quis foveam, aut quum foderit quis foveam, deinde non operuerit illam, ac ceciderit illuc bos aut asinus, Dominus foveæ rependito.* Idem sentiendum de periculo animæ, & proinde in lege ceremoniali similia præcepta servanda sunt. Si id quod mali speciem non habebat, ut Serpens æneus, sublatum tamen fuit, propter scandalum passivum; quanto magis quod mali speciem habet? Quia tunc non est solummodo passivum in impingente, sed etiam activum in præbente occasionem ruinæ vel dispositionis ad ruinam. Idolothyta omnia habere speciem mali, & apta esse ad inducendum in peccatum infirmum, constat ex 1. Cor. 8. & 10. Nam quæ ratio est carnis immolatitiæ, eadem est aliarum rerum consecratarum. At crucis signum, superpelliceum, geniculatio in Cœna, sunt idolothyta Antichristi. Dicunt, se non intendere ruinam infirmiorum. Illud profitebitur nullus nisi Diabolus. Scandalum est in conditione operis, si non in intentione operantis. Qui committit adulterium non intendit spiritualem ruinam illius, quîcum committit adulterium, sed tantùm ut libidini suæ satisfaciat, & tamen facto suo præbet occasionem ruiæ. Et dixi suprà, quod non solum cum quis sciens prudens quid facit ex quo prævidet scandalum oriturum, sed etiam, cum incuria & negligentia id facit quod ex se aptum est ad inducendum ad peccatum, committtit scandalum. Sed Episcopi non temere & ex incuria ac negligentia hîc scandalum committunt, sed deliberatè & per multos jam annos, admonentibus fratribus & Pastoribus, & plangentibus, tum voce tum scriptis. Si igitur sola incuria Reverendi aut lata culpa Patres cultrum permittunt filiorum manibus, culpandi tamen sunt propter latam culpam. Doceantur, inquiunt, infirmiores, & de recto usu instruantur. In his spiritualibus bonis, quæ non sunt de necessitate salutis, distinguit Aquinas, *quia scandalum quod ex eis oritur, quandoque ex malitia procedit, cum scilicet aliqui volunt impedire hujusmodi spiritualia bona, scandala concitando; & hoc est scandalum* 2. 2. *Qu.* 43. *Pharisæorum qui de doctrina Christi scandalizabantur, quod esse contemnendum Dominus* *Art.* 7. *docet Mat.* 13. *Quandoque verò scandalum procedit ex infirmitate vel ignorantia & hujusmodi est scandalum pusillorum, propter quod sunt spiritualia bona vel occultanda vel etiam interdum differenda, ubi periculum non imminet, quousque reddita ratione hujusmodi scandalum cesset. Si jam post redditam rationem hujusmodi scandalum duret, jam videtur ex malitia esse, & sic propter ipsum non sunt hujusmodi spiritualia opera dimittenda.* Ex hoc loco Formalistæ habent effugium suum ad conservanda pseudoadiaphora, sed frustra. Nam illorum idolothyta non sunt bona spiritualia, ut actus docendi seu prædicandi Euangelium, qui interdum occultandus aut differendus, ne sanctum detur canibus, ut monet Christus Matth. 7: sed, ut ipsi profitentur, (verùm ut simpliciores fallant, nam majori habent in pretio,) adiaphora & conspurcata superstitione & idololatria. Talia non dicit occultanda aut differenda ob scandalum pusillorum, donec reddita ratione cesset scandalum. Secundo, dicit occultanda aut dissimulanda, donec pusilli reddita ratione instructi scandalum non accipiant: at non illi occulant ad tempus nec differun-

runt usum idolothytorum, donec reddita ratione cesset scandalum pusillorum. Sed eadem opera urgent & usum ceremoniarum & informationem pusillorum. Prius sub pœna deprivationis, excommunicationis, carceris &c. & via præcepti; posterius frigidè & via consilii tantum, non sub pœna carceris, deprivationis &c. Interim pusilli cadunt in foveam. Dominus foveæ rependit pro bove & asino, qui cecidit in foveam; & illi non rependent pro animabus, quas sanguine suo redemit Christus? Vasques ad testimonia quædam Patrum sic respondet pro imaginibus. *Si absolut illi loquuntur, intelligendi sunt illicitam existimasse Dei picturam & imaginem non ex se sed ratione periculi imperitæ multitudinis, quo cessante (ut admonet Concil. Tridentinum) diligenti solicitudine, & doctrina Pastorum, manifestum est eas imagines jure damnari non posse.* Ecclesiæ tamen Reformatæ consilium istud inconsultum spernentes, ipsas imagines sustulerunt; ut & Anglicana initio reformationis, reddita hac ratione in Homilia de Idololatria tunc edita. *Non ubique prædicatur verbum, & ubi prædicatur, non tam efficax est remedium, quàm si ipsa idololatriæ monumenta amoveantur.* Sed nunc alia mens etiam de imaginibus. Serenus Massiliensis Episcopus, cum videret populum adorare imagines, exemplo regis Ezechiæ eas confregit. Gregorius Magnus superstitiosus Pontifex factum reprehendit. *Convocandi*, inquit, *tibi sunt dispersi Ecclesiæ filii, eisque Scripturæ Sacræ testimoniis ostendendum, quia omne manufactum adorare non liceat &c.* Imprudens consilium, ut probavit eventus. Si Episcopi fuissent Ezechiæ à consiliis, non confregisset Serpentem æneum, cum nolint comburi superpelliceum vel capam. *Obsecro, si quis sit in bivio lapis ad aliquem usum collocatus, ad quem tamen omnes, nisi attentissimi, non sine vitæ periculo corruant; utrum satius est lapidem illum semel tollere de via, vel potius illo relicto, prætereuntes assiduè monere in quam partem convertere se debeant, ut offendiculum vitent? Quid si enim vel pigri vel non satis attenti sint monitores, vel frustra plerosque moneant?* Refert Parkerus, pluribus locis nullas haberi conciones, aliis negligi istas admonitiones, aliis afferri pravas interpretationes, partim ut gratificenter aulæ & Episcopis, partim ut fratrum afflictiones graviores efficiant; & citat dictum Cassandri; *sed utinam illi, à quibus hæc informatio accipienda esset, non ipsi harum superstitionum auctores essent.* Bucerus in Censura Liturgiæ Anglicanæ, Capite de Veste candida & Chrismate. *Pridem autem effectum vidimus per Antichristos Romanenses, & innatam omnibus hominibus impietatem, qui sacras colendi Dei ceremonias in varios & nefarios semper convertunt ludos, ut ista hodie signa apud minimè paucos magis retinendæ & augendæ superstititioni ac ludis, quàm pietati serviant atque religioni. Horum autem malorum amputandæ sunt, non retinendæ occasiones. Et si dicamus usum istorum signorum salutarem posse restitui per doctrinam: videmus doctrinam aliis deesse, aliis eò usque non prodesse. Sublata itaque hæc signa malim quàm retenta.* Apostolus aliam nos inire rationem vult, quàm offendiculum simul ponere coram fratre infirmo & disceptare. *Eum verò, qui fide infirmus est, assumite, non tamen ad certamina disceptationum.* Rom. 14.1. Instituendi prius ante factum, quàm instituenda disceptatio post factum. Quatenam, quæso, illud docendi genus? Ceremoniæ significantes docent; & docere tamen opus est, quid doceant. Vix potest Pastor pusillos adducere ad cognitionem earum rerum quæ sunt necessariæ ad salutem; & nugis instruet? Qualesnam sunt istæ ceremoniæ, quibus opus prædicatione verbi ad majorem cautelam? Denique pusilli moventur magis factis quàm verbis, & putant monitiones illas & informationes esse protestationem facto contrariam. Esto; sit in docendo Minister diligentissimus, non tamen auditores omnes semper attentissimi ad singula quæ dicuntur. Vulgus externa signa semper habet in conspectu; iisque delectatur, quamvis non

De Adorat. l. 2. Disp. 3. Cap. 4.

Lib. 9. Ep. 9.

Beza Ep. 8.

De Cruce Part. 1. pag. 43. Consult. Art. 21.

Cap. 10.

non intelligat. *Videmus siquidem vulgus delectari actionibus scenicis, & multis uti signis, quorum tamen significationem plerique non intelligunt, paucissimi considerant*; inquit Bucerus. Si viderent actiones scenicas Missæ Anglicani rudiores & pusilli, vix discernerent ab Anglicana Cœnæ celebratione; non prorsus absimilem, saltem & æque laudabilem, judicarent Missæ celebrationem, si lingua vulgari ministraretur. Præterea non ait Aquinas, data ratione cessare scandalum pusillorum, & tunc peccare ex malitia. Sed tantùm videtur cessare scandalum. *Nota circa quartam conclusionem posse contingere, ut pusilli non sint capaces rationis redditæ, & tunc quamvis reddita sit illis ratio, cessandum est tamen ab hujusmodi spiritualibus non necessariis. Et ratio est. Quia tunc non ex malitia sua scandalizantur, sed ex ignorantia vel infirmitate. Et propterea D. Thomas in conclusione usus est verbo opinativo, dicens jam videtur ex malitia esse*; inquit Dominicus Bannes. At, inquiunt, Ministri sunt dociles, illis non indulgendum, & data ratione cessat scandalum activum, illi autem peccant ex malitia; idcirco eorum scandalum esse passivum & acceptum, non à nobis datum. Ego quidem mihi persuadeo, si haberent æquos judices disceptatione superiores fore, quantùm ex polemicis eorum & Antagonistarum scriptis colligere possum. Sed sint inferiores; infirmitatem tamen in doctiores cadere posse neminem negaturum puto, & superiorum temporum historia de dimicationibus inter doctores Ecclesiæ ob ceremonias idipsum probat. Parati sunt etiam coram Deo testari, se non posse acquiescere in Formalistarum foliis ficulneis. Præterea non est bonum spirituale ex quo oritur scandalum. Non ideo data ratione cessat scandalum infirmorum, aut mutatur in scandalum Pharisæorum. Nam illi ex rectè factis sumebant occasionem impingendi & animo malitioso in ipsam veritatem. Cum scandalum fratribus datum negare non possunt; prætexunt cavendum, ne Pontificiis scandalum præbeamus, quòd tenemur officio charitatis lucrifacere etiam hostes Ecclesiæ. Paulus factus est omnia omnibus, &c. Respondemus, primò, non eandem habendam esse rationem fratrum & hostium. Apostolus hortatur Corinthios, ut habeant rationem præcipuè fratrum infirmiorum. Secundò, non sunt invitandi ad Ecclesiam orthodoxam similitudine ceremoniarum seu communione rituum, ut pluribus præceptis & exemplis probavimus thesi superiori. Non est Paulus factus Ethnicus Ethnicis, Idololatris Idololatra, ut supra dixit Tertullianus, sed exlegibus, id est Gentilibus, quasi exlex, id est, quasi non obligatus lege ceremoniali Mosaica in dierum aut ciborum discrimine, & omnibus omnia, infirmis tum Judæis tum Gentilibus quasi infirmus, firmis quasi firmus, & sic omnibus omnia, ut aliquos servaret, non mentiendo, sed compatiendo, non simulantis astu, sed compatientis affectu, ut ait Augustinus, Epist. 9. & 19. Num Deo prudentiores sumus, qui etiam victu & amictu discerni voluit populum suum ab omnibus aliis? Non repetam quæ suprà dixi contra communionem rituum & conformitatem cum Idololatris; sat est monuisse peccari hac ratione contra Præceptum illud divinum de vitanda conformitate. Præterea si ullius momenti esset ista ratio, etiam Turcis conformes esse debemus, atque ita Turcopapismum introducere in Ecclesiam. Tertiò, consilium carnis istud inconsultum est. Contraria contrariis curantur; inquit Parkerus. Hoc non est salvare ægrotantem, cum languente consumi, curare valetudinariam febres mentiendo, ut ait Augustinus, Epist. 19. Quartò, retorqueri potest ista ratio in Formalistas, qui conformitate sua ponunt offendiculum coram Pontificiis. Placent quidem Pontificiis, sed non ædificant. Gloriantur & gestiunt animo, cum vident trophæa damnatæ suæ sectæ erigi in Ecclesiis nostris, quod non dissimulant. Apertè profitentur, se spem concipere redituros nos ad Ecclesiam Catholicoromanam.

Censura Cap. 9.

In 2. 2. Qu. 43. Art. 7.

manam. Nihil illi concedent nobis vel in doctrina vel in ceremoniis. Tenacissimi sunt usque ad minimum quadrantem. Si vel obolum concesserimus, ex eo arguunt nostram approbationem cultus aut doctrinæ suæ. Sanderus confirmat usum imaginum exemplo Crucis Anglicanæ. Hardingus Liturgiam Ecclesiæ Romanæ usu crucis, superpellicei. &c. apud Anglos. Parsonus Librum Communium Precum seu Liturgiæ, Missale translatum vocat. Guilielmus Rainoldus probat necessitatem Baptismi per usum privati baptismi. Rhemistæ absolutionem suam, auricularem confessionem, sacramentum pœnitentiæ, confirmant absolutionis ægrotantium modo præscripto in Liturgia. Hæc & plura habet Parkerus in Libro de Cruce. Cum idololatræ rapiunt usum idolothytorum ad approbationem idololatriæ & superstitionis suæ, eorum usus est illicitus, quia ex ipsorum confessione patet obfirmatos esse in damnata sua superstitione & idololatria. Debemus potius inducere ad dubitandum de cultu dololatrico, si omnino absterrere non possumus, quàm specie similis cultus confirmare. Præterea, coram omnibus Pontificiis ponitur offendiculum etiam hostibus pertinacissimis, de quibus dubium non est nostra conformitate confirmari. Nec aliter fieri potest, cum conformitas est publica. Audivimus, quid verbis prætexant, jam audiamus quid facta clamant. Quærit Parkerus, num sint inter Formalistas, qui reditum ad Papismum moliuntur, sicut inter Israelitas erant Ægyptii qui suadebant reditum in Ægyptum. Nullo subtiliori commento, quàm ceremoniarum conformitate, nec leniùs licet lentiùs potest vulgus sub jugum Antichristi reduci. Nam idolothyta sunt nervi religionis idololatricæ, & cuniculi per quos ceremoniarum Magistri possunt irrepere, & Ecclesias subvertere. De scandalo dato Pontificiis judicare possumus ex impunitate & augescente eorum numero, & viribus. Sint alii, qui etiamsi non spiritu Ægyptiaco & dolo moliuntur reditum ad Papismum, at incuriæ, & latæ culpæ reatum tamen incurrunt, qui, modò Episcopatibus & opimis beneficiis gaudeant, securi in utramque aurem dormiunt. Imò Parkerus sinistro proposito urgere ceremonias ex ipsorum factis colligit, & spiritu Demetrii prætexere bonum publicum, intendere commodùm privatum, clamitando, *Nulla ceremonia, Nullus Episcopus*, & persequendo quemque gallum gallinaceum cantu ipsis arcto somno oppressis molestum. Nam hoc illis certum τεκμήριον est, non posse æquo animo ferre, quod ipsi otio & divitiis diffluant, pompa splendeant, dominentur in Ecclesiam, Pluralistas, Nonresidentes foveant, &c. qui ceremonias Papatus etiam reliquias aversantur. Islebius Chrisma & oleum accerrimè defendit, ut ipse unctior discederet; sic illi, ut pinguiores traditiones tueantur, alias etiam urgent tanquam sepimentum quo pinguiores circumsepiunt. Nam si bonum publicum intenderent, ipsi uterentur Alba, Cappa, Casula, Baculo pastorali, secundum præscriptum Libri Precum editi regnante Edwardo. Nam nulla alia lege tenentur ad ceremonias Ministri, quàm quæ Librum illum sanxit. Sed illi exleges, acsi omni religione soluti, rigidum jus legis tamen religionis obtentu à Ministris exigunt. Qui edit Idolothytum in privato convivio coram fratre infirmo, inordinatè & non secundum charitatem ambulabat. Quid igitur sentiendum de iis qui in Ecclesias seu publicos conventus idolothytorum usum vi invehunt? Illius scandalum erat privatum, istorum publicum, & lapidem ponunt in via in quem multi impingant. Quot Pontificii obfirmantur? quot sunt apud eos qui impingentes claudicant inter Deum & Baalem? quot professores tepidi nec frigidi nec fervidi? (adeo ut Brightmannus Ecclesiam Anglicanam etiam horum respectu sub typo Laodicenæ olim depictam existimet,) quot sunt qui ad Atheismum deflexerunt? Primi Reformatores non potuerunt omnia una hora & momento repurgare, quia nondum illuxerat Euangelium omni-

De Cruce Part. 2. p. 55

omnibus locis, & priùs instruendus erat populus, & errores ex animo evellendi, quàm vi avellendus ab externis illis ceremoniis, quas Formalistæ dicunt non per se impias esse. Deinde, *illud quoque observandum videtur, tolerari quidem multa propter infirmos posse, quæ tamen semel sublata instaurari minime debeant, quoniam hoc non esset infirmitatem tollere sed potius aliqua ex parte sublatam restituere, & quasi fugientem revocare: quo fit, minimè mirer nonnullos hîc sese difficiliores in quibusdam restituendis præbere, quam initio fortasse fuissent quum de illis abrogandis ageretur. His & illud addo, infirmitatem frustrà in regno prætexi, in quo tot jam annos & prædicatum & receptum, & tot excellentissimorum martyrum sanguine confirmatum Euangelium fuerit.* Hæc Vir Venerabilis Th. Beza in Epistola ad Grindallum Londinensem *Epist. 8.* scripsit anno 1566. & tamen adhuc infirmitatem prætexunt. Præterea, toleratio illa sola tolerabilis est, quæ est in initio reformationis & ad tempus dum multitudo tota fere carnalis, & juncta cum diligenti informatione infirmorum, ut sponte deserere inolitos errores possint. At illi contra invitas Ecclesias, ubi desierat idolothytorum usus, cogunt recipere; qui sunt magis spirituales & alios docendo abstrahunt à fœcibus illis & reliquiis Papatus persequuntur, quos omnibus humanitatis officiis prosequi & currentes instigare debebant. Et non suos solum Sacellanos aliosque sibi addictos instigant, ut earum usum tueantur, sed etiam fratres suos Episcopos Scoticanos, qui gnaviter dant operam, ut in Ecclesiam Scoticanam reducantur, quarum nec vola nec vestigium manserat à primo Reformationis anno 1560. percutiunt Pastores, gregibus terrorem injiciunt, minas jactantes & pericula denuntiantes. Sic fratrum infirmitati, quam prætexunt, consulunt: sed væ iis per quos veniunt scandala. Sic erga conservos se gerunt; sed beatum servum Dominus, quum venerit, præficiet supra omnia quæ sibi suppetunt, & servus nequam, qui dixit in corde suo, tardat Dominus adventum, (ut ore etiam Laws Episcopus Glascuensis) cœperitque cædere servos & ancillas & edere & bibere & inebriari, cædetur multis plagis, Luc. 12. 45 46 47. 48.

Stat igitur firma thesis nostra, non expedire res & ritus sacros Pontificiorum; id est eorum idolothyta addere rebus & ritibus sacris jure divino institutis, ne ponamus offendiculum coram fratribus, eos tristitia afficiendo aut retardando in via salutis, aut ad ruinam inducendo seu disponendo; nec coram hostibus, eos obfirmando in errore. Nam licet præcepta juris naturalis negativa, ut non occidendum, non sunt violenda ob vitandum scandalum, affirmativa tamen, quia obligant semper quidem sed non ad semper, sed quando & quomodo oportet, sunt demittenda quandoque, quia tunc forte non oportet, ut ingredi ædes mulieris constitutæ in extremis ad dandum eleemosynam, si scandalum inde oreretur, dimittenda potiùs eleemosyna. Sic bona omnia spiritualia non necessaria ad salutem possunt ad tempus occultari ad vitandum scandalum pusillorum, & Apostolus dicit se ab iis rebus potiùs velle abstinere quas Deus creavit & usu ad quem eas in creatione instituit, quàm fratrem inducere ad impingendum: quantò magis ab idolothytis, quæ Deus nec creavit, & ab usu quem nunquam instituit, imo nec probavit unquam, abstinendum est? potius quàm tristitia afficiatur, aut impingat frater meus, aut cœcus idololatra errans extra semitam obfirmetur. Nam qui ponit lapidem offendiculi ante cæcum reus etiam est, Levit. 19. 14.

Etsi liceret Ceremoniis sacris a Deo institutis addere alias, sive à nobis ipsis, sive à Patribus, sive Pontificiis, aut aliis, excogitatas: non tamen debent esse vana aut ludicra, non nimium multiplicanda, earumque nec perpetuitas, nec uniformitas, nec observatio extra casum scandali aut contemptus, necessaria.

Hæc thesis nititur hypothesi. Dato enim & non concesso, licitum esse ceremonias ab hominibus institutas addere à Deo præscriptis, non tamen ineptas, &c. In ista igitur thesi confirmanda non immorabimur. Vanas & ludicras ceremonias condemnant ipsi Pontificii in genere, licet in specie actiones scenicas, gestus histrionicos, & ceremonias ineptas & ridiculas complures habeant Sic Formalistæ idipsum concedunt in genere, licet in specie & particulari factum sit protestationi contrarium. Nam digito pingere lineas in aëre vel super frontem baptizati, est gestus histrionicus, & candida vestis est scenica, de quibus suis locis Capite Sequenti dicemus. Non etiam nimium multiplicandas concedunt adversarii; sic etiam Pontificii. Bellarminus concedit, ceremonias Ecclesiasticas non esse *nimis multiplicandas, ita ut sua multitudine obruant quodammodo religionem, cui servire debent.* Et leges absolutè impositas omnibus Christianis dicit esse tantùm quatuor, nimirum de servandis Festis, de servandis Jejuniis, de Confessione singulis annis facienda, & de Sacra Communione in Paschate habenda; cæteras tantum conditionales, particulares, vel non leges, sed pias admonitiones vel institutiones. Formalistæ, etiamsi non habeant tot numero ceremonias, quot Pontificii, plures tamen instituere vel restituere se posse non negant. Et certè quo jure unum ritum mysticæ significationis admittunt, plures imo omnes Pontificios ritus ejusdem generis amplecti possint. Eadem enim est ratio omnium aliorum ejusdem generis, quæ unius. Nam de numero litigare non debent cum Pontificiis, cum determinatio numeri sit in ipsorum potestate, & quantum fieri potest dicunt se debere Pontificiis sese conformare. Restituant igitur chrisma, oleum, sputum, cruces significantes in missa, cereos accensos, vestes alias missales, imagines ut sint signa commonitoria sicut signum crucis, & multa alia. Illi Romanæ Ecclesiæ in numero non sunt conformes, & nos in ipsa ritus natura conformes esse volunt, id est addere ritus significantes ritibus à Deo institutis, quod gravius est, quàm in numero rituum significantium conformari. Nam si natura ipsius ritus non probanda sit, ne vel in una conformandum est. Ceremoniarum perpetuitatem non esse necessariam concedunt Pontificii, ut supra ostendi in testimonio Suarezii, & probatur etiam temporum historia. Nam nonnulli ritus, qui per universum ferè orbem olim observabantur, paulatim abrogati sunt, ut prægustatio lactis & mellis post Baptismum ad infantiæ significationem, item non geniculando sed stando orare die dominico & per omnem Pentecosten, id est quinquaginta dies inter Pascha & Pentecosten, Eucharistia data infantibus. Priores duo solùm significantes, & significationis ratio perpetua, tamen ipsi ritus abrogati sunt. Uniformitatem in ritibus non esse necessariam, concedunt etiam Pontificii. Suarez fatetur, particulares ritus etiam hac ætate in usu esse in variis regionibus, & privatos Episcopos posse in suis Diœcesibus particulares ritus instituere. Bellarminus etiam dividit Ceremonias in Universales & Particulares. Cuique Ecclesiæ suis ritibus frui licebat, nec una alterius consuetudini cedere cogebatur. *Si ergo una fides universæ quæ ubique dilatatur Ecclesiæ tanquam intus in membris, etiamsi ipsa fidei unitas quibusdam diversis observationibus celebratur, quibus nullo modo quod in fide verum est impeditur. Omnis enim pulchritudo filiæ regis intrinsecus: illæ autem observationes, quæ variæ celebrantur, in ejus veste intelligantur. Unde ibi dicitur, in fimbris aureis circumamicta varietate. Sed ea quoque vestis ita diversis celebrationibus varietur, ut non adversis contentionibus dissipetur;* inquit Augustinus. Sic nos contendimus, non debere Episcopos Ecclesiis omnibus uniformitatem rituum præscribere, dato sed non concesso (quod sæpius repetendum) ritus symbolicos posse addi ceremoniis à Deo institutis. Augustinus loco suprà

De Sacram Lib. 1. Cap. 30.
De Pontif. Lib. 4. Cap 18.
Tom. 3. Disp. 15. Sect. 3.
De Effectu Sacram. ca. 29.
Epist. 86.

ſuprà dicto loquitur de ritu Ordinis tantum, non de ipſius ritus natura, nempe de Jejunio Sabbathi, de quo contentio orta tempore Auguſtini. Romani Petrum aſſerebant inſtituiſſe Jejunium Sabbati, Orientales Jacobum & alios Apoſtolos vetuiſſe; *intermina ibis eſt iſta contentio*, inquit Auguſtinus, *generans lites non finiens quæſtiones.* Ego dixiſſem neutris credendum, & varietatem iſtam argumentum eſſe nullum omnino præſcriptum Jejunio diem ab Apoſtolis. Sed hoc poſito, quod Jejunii ſtata debent eſſe tempora & dies, dico contentionem fuiſſe de lana caprina, de actu ordinis, non de ritu ipſo. Nam ſi de ritu ipſo, nempe de præſcribendo & ſtatuendo diem jejunio, non moverem litem, de die contenderem, omnino litigioſus eſſem. Sic quod ait alibi Auguſtinus amplector. *Alia verò quæ per loca terrarum regioneſque variantur, ſicut eſt quod alii jejunant ſabbatho, alii vero non, alii quotidie communicant corpori & ſanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt, alibi tantum Dominico, & ſi quid aliud hujuſmodi animadverti poteſt, totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes: nec diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcumque forte devenerit.* Nam iſta varietas eſt in ordine duntaxat, non in ipſis ritibus, quorum quidam ſunt inſtituto divino, alii humano. Ut in divinorum obſervatione circumſtantia temporis eſt libera, ut quo die, & quoties ſingulis annis vel menſibus celebranda ſit Euchariſtia; ſic in humanorum, conceſſo quod ſint liciti, circumſtantia temporis etiam libera eſt, ſervatis regulis generalibus ordinis & decori. Ritum ipſum, nempe ſtatum tempus jejunandi, non attigit Auguſtinus, ſumpſit pro confeſſo inolitum errorem, quia ritus ille, ut plures alii jam invaleſcebant magno numero in Eccleſia & viam præparabant Papiſmo. Sed demus exemplum in ritu ſignificante. Bellarminus dicit, lotionem pedum poſt baptiſma non fuiſſe ritum univerſalem, ſervatum Mediolani, non Romæ, & colligit ex Auguſtini Epiſt. 118. & Ambroſio de Sacramentis Lib. 3 Cap. 1. Ceremonia illa, lavandi pedes Neophytorum mox à Baptiſmo erat Eccleſiarum quarundam particularis, non obligabat alias. Quin expedit diverſitatem ceremoniarum in Eccleſiis videri, ait Zepperus, ut libertas Chriſtiana rectiùs intelligatur. Si quis dixerit univerſales tamen obligare, negatur. Nam quæ univerſales, initio particulares erant. *Mihi quidem certè videtur*, inquit Socrates, *ſicut aliæ res multæ in locis quibuſque ex more quodam introductæ fuerunt: ita feſtum Paſchatis ex quadam conſuetudine apud ſingulos populos obſervationem privatam habuiſſe, propterea quod nemo ex Apoſtolis legem de eo, ut dixi cuiquam edidit.* Dicit res multas in locis quibuſque ex more introductas. Quod apud ſingulos populos ex more initium cepit, una hora aut momento totum orbem non occupavit. Præterea non quia univerſales, ideo perpetui eſſe debent ritus. Nam etiam univerſales ritus abrogatos eſſe fatentur. Abrogati autem ſunt non uno anno, ſed paulatim & plurium annorum curriculo: quod fieri non poterat, niſi in particularibus quibuſdam provinciis cœpiſſent primum obſoleſcere. Quid igitur impedit, quò minùs eadem permittatur libertas Eccleſiis hujus ſæculi? ut deſuetudine paulatim evaneſcant. Libertatem iſtam habent Eccleſiæ particulares in ritus univerſales, etiam licitos; multò magis ſi judicaverint abſque legitima authoritate introductos. Denique ritus ii ſunt univerſales dicendi, non qui ſunt communes nobis & Romanenſibus, nam quamdiu inter nos & illos non convenit de doctrina, & fundamentalibus, in ritualibus conformitas non eſt utilis, nedum neceſſaria, imò valde periculoſa & vetita, ut ſupra probavi. Veræ Eccleſiæ ſunt ſorores, non falſa & vera. Meretrix illa Babylonica non eſt ſoror noſtra, ſed aliæ Eccleſiæ Reformatæ quæ nobiſcum conſentiunt in doctrina. Puderet igitur Formaliſtas uniformitatem cum Eccleſia Romana urgere, quæ non

Epiſt. 118.

De Effectu Sacram. c. 29.

De Politia Lib. 5. *Cap.* 21.

eſt

est vera Ecclesia, & cum aliis Ecclesiis Reformatis conformitatem renuere. Dico igitur, non esse jam ritus illos universales, sed abrogatos à pluribus Ecclesiis; & amplius abrogandos speramus, prout Spiritu oris Christi consumetur filius perditionis. Dixi, *observationem extra casum scandali & contemptus non esse necessariam.* Nam si sint res per se mediæ earum observatio libera est, nisi aliunde accedat adjunctum aliquid quod peccatum inducat. Decretum de sanguine & suffocato Apostoli vocarunt necessarium, non simpliciter, sed κατά τί, nempe respectu Judæorum, quos offendebant Gentiles; ut faciliùs coalescerent in unum uterque populus, & in communi convictu non aversarentur Judæi Gentiles, hæc pauca quæ continentur decreto illo Act. 15. imposuerunt Gentibus de lege Mosaica ceremoniali, præterea nihil, nec ut obligarent conscientias, ac si non liceret vesci sanguine & suffocato etiam extra casum scandali & contemptus. *Non simplex hæc necessitas fuit, sed accidentalis aut hypothetica respectu aliorum. Necessaria hæc fuerunt propter quosdam, id est, infirmos, non absolutè: ergo libera harum rerum observatio fuit, modo caverent, ne alios offenderent. Non ergo per se aut propter se sed propter scandala necessaria fuerunt. Necesse fuit gentibus ab his abstinere, si periculum scandali vitare vellent.* Datum hoc præceptum ad tempus tantùm, donec confirmati essent Judæi. Si jam servaretur decretum illud, ut quibusdam locis diu servatum, non sine superstitione id fieret. Non jusserunt abstinere ab his ut immundis, sicut lege Mosaica præceptum fuit; ergo propter scandalum tantùm. Non committitur igitur duplex peccatum in ceremoniis sacris ab homine institutis, unum in re ipsa aliud in contemptu, sed in contemptu solùm, quia tenemur lege generali parere licitis superiorum mandatis; sed lege particulari non teneor in conscientia, nam est res per se media; de his enim loquimur. Si enim sit res præcepta aut prohibita à Deo, tunc obligatur conscientia respectu rei ipsius etiam in occulto & extra casum scandali & contemptus: quia tunc præceptum humanum continet quid divinum, & authoritas divina obligat interiorem hominem in conscientia metu pœnæ. Affingunt Pontificii etiam meriti opinionem. Sed illud illis commune est etiam aliis bonis operibus. Quod ad cultus opinionem, dixi supra Thesi Tertia, me non posse capere, quomodo quis fingere possit ceremoniam sacram, quin simul affingat opinionem cultus. Nam si affinxerit spiritualem vim aut operationem aut significationem mysticam alicui rei aut ritui, & usurpaverit in eum finem, dum colit Deum eo ritu, ut aliis ritibus à Deo institutis eandem naturam idemque officium habentibus; colit, licet cultus ille sit superstitiosus & Deo ingratus. Doctorem quendam in Comitiis Oxoniensibus anno 1605. versus sequentes evulgasse refert Parkerus.

Whitak. de Pontif. 7. Cap. 2. p. 822.

De Cruce p. 1. p. 89.

In Domini cultu, si quid medium esse videtur,
Quod populi dubio stat, cadit arbitrio:
Hoc sacrosancta parens Ecclesia si modo sanxit,
Inque sacris cultum hunc si velit esse ratum:
Non erit hic cultus medius, cogetur ad illum
Quisque: necessarius hic quoque cultus erit.

Ex rebus mediis cultum & quidem necessarium posse Ecclesiam constituere, dixit Doctor ille. Neutrum quidem jure potest, utrumque falsò, ut supra probavimus. Opinio itaque cultus est inseparabilis à ceremoniis mysticis & rebus consecratis. Ab actibus ordinis & decori separari potest, vel superstitiosè superaddi, quod faciunt Pontificii.

Sicut

Sicut rebus & ritibus sacris à Deo institutis addere non licet alias res aut ritus sacros, sic nec detrahere aut ritum instituere qui detrahat.

Qui ministrant sub Una, & non sub Utraque Specie Panis & Vini, detrahunt rebus à Deo institutis. Sic qui absque Distributione communicantium. Nam verba illa Christi, *Dividite inter vos*, cum porrexit poculum, continent præceptum. Debent igitur communicantes non singuli è manu Ministri accipere poculum, sed inter se dividere. Qui ritus excludit ritum istum imperatum à Domino, & inducit alium, nempe ut accipiant singuli è manu Ministri, non est licitus. Non est igitur quilibet gestus in sacra Cœna aut Situs corporis indifferens. Quod ad genuflexionem, non modo detrahit, sed etiam idololatriæ reatum addit. De Distributione communicantium dicemus suo loco Capite Sequenti. Regula ipsa generalis est de omni detractione. Nam duobus modis detrahimus, omissione simplici, vel exclusione quæ necessariò sequitur ritus cujusdam additionem.

Cum igitur nec addere nec detrahere liceat rebus & ritibus sacris à Deo institutis, sequitur Ecclesiæ potestati permissam duntaxat rerum & rituum sacrorum a Deo institutorum administrationem & procurationem, dirigendam generalibus quibusdam Canonibus à Deo in natura & Scriptura datis, ut omnia fiant ordine & decenter, atque ita res & ritus sacri administrentur ut ædificent.

Theses quarta, quinta, sexta, erant solùm hypotheticæ, dando, non concedendo, quod liceret addere res & ritus sacros divinitus institutis; tamen non licitum diximus addere Idololatrarum ritus, & si liceret non tamen expedire, quia vitandum scandalum: & si liceret addere vel à nobis vel à Patribus vel idololatris excogitatos, tamen non multiplicandos, non vanos aut ludicros, nec necessariam vel perpetuitatem, vel uniformitatem, vel observationem extra casum scandali aut contemptus. Sed cum nullos omnino addere liceat, nec institutis detrahere, ut dictum thesi tertia & septima; sequitur, rerum & ceremoniarum sacrarum à Deo institutarum procurationem & administrationem solummodo Ecclesiæ relictam esse, cujus officium est curare ut omnia illa à Deo instituta, res & ritus, fiant, ordine & decenter fiant, & ad ædificationem fiant. Omnis ἀταξία est præter naturam: ordo contrà, etiam politicus in rebus politicis, res pulchra est & amabilis. Finis ordinis & decori in rerum & ceremoniarum administratione est ædificatio Ecclesiæ, & singulorum in Ecclesia, in fide & pietate. Omnia fiant ad ædificationem, inquit Apostolus, 1. Cor. 14. 26. cantica, linguarum donum, Scripturæ interpretatio, revelatio, omnia denique Dei dona ordinaria & extraordinaria ejusque instituta. Res & ritus Dei propriè ædificant animam. Actus ordinis & decori dirigunt res & ritus divinos ad finem suum. Confusio contrà impedit ne assequantur suum finem. Si quis igitur lingua exotica concionaretur aut miscens exoticam cum vernacula administraret rem divinam, non ædificaret. Finis iste, nempe ædificationis, est Cynosura quæ dirigere debet Ecclesiasticos in Constitutionibus Ecclesiastico-politicis. Ad cultum divinum necessaria sunt instrumenta quædam, ut ædificia publica, vasa, poculum, patina, mensa, &c. Instrumenta ista cultus divini non sunt res sacræ, ut olim fuerunt in templo Hierosolymitano. Christus cùm instituit sacram Cœnam, non consecravit patinam, calicem, mensam, cœnaculi

 parie-

parietes. In instrumentis igitur cultus divini nihil aliud spectamus, quàm materiam & formam materialem seu physicam, ut sint aptata ad talem usum, & decorum civile seu ornatum honestum. Formam quam Suarez vocat quasi spiritualem, id est consecrationem, nullam agnoscimus. Nec calicem ex contactu vini, aut patinam ex contactu panis in Eucharistia consecrari existimamus. Neutram consecrationem, inquam, agnoscimus, vel per unctionem Chrismatis, vel per contactum panis & vini. Non enim instituta sunt elementa in hunc finem, ut sanctificent res inanimatas. De materia & forma vasorum physica non sumus anxii, sitne poculum argenteum an stanneum an aureum, sitne patina quadrata vel orbicularis &c. Hæc enim omnia sunt observationis liberæ, pro locorum varietate. Ut consecrationem non agnoscimus, sic nec sacram aut mysticam significationem, ut Pontificii qui Corporale purum linteum esse volunt, ut significet Christum syndone involutum. Nos hic decorum & ornatum civilem tantum respicimus. Ceremonias proinde illas mysticas, quæ versantur circa vasa aut alia instrumenta, ludicras censemus, ut quòd mappa illa, qua altare totum cooperitur, exui non debeat, nisi feria quinta hebdomadæ quam sanctam vocant, ob specialem significationem Christi nudati à vestimentis suis. Decorum in instrumentis opponitur sordibus & luxui. Nam ut non debent esse sordida sed munda, sic nec nimium pretiosa. Aurum enim sacramenta non quærunt. Et ordo opponitur ineptæ eorundem dispositioni & collocationi, qua fiunt ineptiora ad usum cultus divini. Ordo rerum & rituum ipsorum opponitur confusioni & ataxiæ. Est quidam ordo divinus, qui non permittitur arbitrio hominis; ut in Eucharistia, benedictio, fractio, distributio, manducatio, quo ordine præcederet una aliam. Est & ordo quidam quem vocant dispositivum, quem ipsa rei natura docet, ut precatiuncula concipienda ante interpretationem verbi ad animæ præparationem. Alius ordo est liber & ex placito; ut quo ordine canendi Psalmi, aut legenda Scriptura Sacra in publico conventu Decorum in rebus & ritibus ipsis divinitus institutis dispensandis opponitur levitati in gestu, pronunciatione, cantu, item confusioni & perturbationi ordinis. Nam ex ordine etiam oritur decorum, & contrà ex confusione indecorum. Contra ordinem & proinde etiam contra decorum peccatur, cum duæ actiones sacræ, uno & eodem momento celebrantur in uno eodemque conventu; ut si in ipso actu celebrationis Eucharistiæ populus cantet aut lector legat. Sic solent sacrificuli Missas suas simul in angulis templi demurmurare & celebrare. Est hîc ἀταξία, & similis illi quam carpit Apostolus in Corinthiaca Ecclesia & ἀκαταστασίαν vocat. *Prophetæ duo aut tres loquantur, &c. Non enim est incompositi status author Deus.* Ad ordinem pertinent tempora conventuum, vices concionandi, psallendi, precandi, sacramenta ministrandi, item numerus & ordo lectionum, precum, &c. Nam ex isto principio & Canone universali, *Omnia fiant ordine & decenter*, nectitur conclusio; Ergo statuenda sunt certa tempora cultui divino. Deinde accedit determinatio pro circumstantiarum varietate varia ex prudentum judicio. Principium & conclusio sunt ipsius juris naturalis: particularis determinatio est ex prudentum judicio. Hinc duo sequuntur; primum, actus ordinis & decori non esse propriè ceremonias sacras, ut diximus thesi tertia, sed actus politicos communes tum civilibus tum sacris actionibus, tam sacris Veteris Testamenti quàm Novi. *Quæ autem sunt ceremonialia ordinis*, inquit Junius in Libro de Politia Mosis, (Cap. 8.) *puta conventus haberi certo loco & tempore, hæc non tam ceremoniarum quàm politiæ sunt: & quia instituta politica juris communis sunt immutabilia ut ante ostendimus, propterea hæc à nobis non tanquam ceremonialia, sed tanquam politica Ecclesiæ, id est, ad justum ordinem honestatemque ipsius pertinentia, quæ duo Paulus præcipit diligentissime,*

tissime, 1. *Cor.* 14. 40. *curantur religione summa. Sin ad ordinem juris particularis spectant, quod jus particulare ad Christianos reipsa minime pertinet, &c.* Sunt igitur ista Politica Ecclesiæ potiùs quàm Ceremonialia dicenda. Hookerus ceremoniarum patronus, ait; Omnem ceremoniam esse vanam quæ non sit significans; Ceremonias significatione vacuas esse otiosos hominum deliranti um gestus. Si nullus actus Ceremoniæ appellatione dignus sit, qui non sit significans; sequitur eos qui sunt ordinis & decori non esse propriè ceremonias. Sed extendatur usus vocabuli si lubet, nam de nominibus non litigabimus, si cum restrictione dicantur ceremoniæ ordinis & decori. Pontificii etiam ceremoniis ordinis & decori addiderunt mysticas significationes, ut corporali, sicut dictum, item ipsi patinæ & calici, ut calix sepulchrum, patina lapidem sepulchro superimpositum significet. Non tamen vasis propter affictas ipsorum significationes abstinendum; quia sunt instrumenta necessaria Cultus Divini. Colligo secundo, determinationes conclusionum elicitarum ex communi illo principio & canone universali, non esse easdem apud omnes, nec omni tempore, quia non semper eadem circumstantiarum ratio. In hisce politicis Ecclesiæ, quæ sunt mutabilia pro fluxa & mutabili conditione circumstantiarum, nec perpetuitas, nec uniformitas aut exigenda aut expectanda. De his ritibus, nempe Ecclesiastico-politicis, afferunt exempla Socrates & Augustinus locis supra citatis. Hi sunt innumerabiles secundum innumerabiles determinationes ordinis & decori in variis locis. *Cum Romam venio, jejuno Sabbatho; cum hic sum, non jejuno*, ait Ambrosius, consulenti eum hac de re Augustino, quia cœperat perturbari & fluctuare mater ipsius. Et rectè, nam si concedenda essent stata tempora jejunii, determinatio diei esset libera. Sic in Paschate observando de Dei determinatione contendebant. Jejuniorum ratio ante Pascha aliter ab aliis observata est, ait Socrates. Nam Romæ tres septimanas ante Pascha, Sabbato & Dominico exceptis, simul jejunant; qui in Illyria & tota Græcia quique Alexandriæ habitant ante sex septimanas jejunia quæ ante Pascha fiunt ordiuntur; alii, præter horum consuetudinem, septem septimanas jejunant. Sic in Synaxi celebranda variæ erant consuetudines. *Nam quanquam omnes ubique in orbe terrarum Ecclesiæ singulis septimanis vertentibus die Sabbathi mysteria celebrant; Alexandrini tamen & Romani ex antiqua traditione istud facere renuunt.* Etsi consuetudo erat universalis, tamen non sunt conformes Alexandrina & Romana Ecclesia; & Traditionem antiquam prætexunt quæ nihil aliud erat quàm antiqua constitutio Ecclesiastico-Politica ipsis peculiaris de die quo celebraturi erant Synaxin. *Apud omnes religionum & sectarum formas nusquam reperire poteris duas, quæ in precandi more inter se consentiant*, ait ibidem Socrates. Publicarum precum, hoc est Divini Officii, (sic enim eo nomine Divinum Officium indigitant & Librum Liturgiæ seu Officii Divini Angli inscribunt Librum Communium Precum) exercitia & partes erant preces, psalmodia, lectio, concio, sacramentorum celebratio. *In particulari tamen quot & qui Psalmi hymnique recitandi aut canendi, quæ pars Sacræ Scripturæ legi debeat, quid orare, quid petere debeamus, &c. Nunquam Ecclesia universa plenè consensit; sed unaquæque Ecclesia aut saltem Provincia proprium sibi officium composuit & ordinavit*; inquit Spalatensis. *Hispaniæ Isiodori Breviarium & Missale diu sunt secutæ, & id quod Mozarabæ vocatum fuit; Mediolanensis Ecclesia Ambrosianum Officium detinet adhuc in Matrice; Monachi Benedictini proprium sequuntur Breviarium & Missale; Dominicani suum.* Sic in Anglia Divinum Officium celebrant secundum usum Sarum. Quanta digladiatio orta est propter Officium Gregorianum & Ambrosianum, Gallicanum, Mozarabicum, utrum cederent Gregoriano, necne. Quandoquidem convenerat de præscripta formula verborum, & de rebus

De Polit. l. 5. Sect. 65. c. 341.

August. Epist. 118.

Hist. l. 5. Cap. 21.

De Repub. Eccles. l. 7. c. 12. Num. 94.

ac de ritibus ipsis etiam superstitiosis & ludicris, ridiculum erat dimicare & contendere de hac vel illa verborum formula, de brevitate aut prolixitate hujus aut illius precatiunculæ, de ordine legendi & similibus, quæ erant tantùm politicæ consuetudinis suarum Ecclesiarum; sic percolabant culices & deglutiebant camelos. Anglicanum verò Officium nobis obtrudendum peccat & in materia & forma, & præscribit conceptis verbis formulas precum, litaniarum, collectarum, &c. de quibus disseremus Capite Sequenti. De Ecclesiastico-politicis ortæ dissensiones ob quorundam contentiosam timiditatum & superstitiosam timiditatem, ut
Epist. 118. ait Augustinus; *Tantùm quia subest qualiscunque ratiocinatio cogitantis, aut quia in sua patria sic ipse consuevit, aut quia ibi vidit ubi peregrinationem suam quo remotiorem à suis eo doctiorem putat.* Nonne litigiosus esset, qui hebdomadariæ concioni interesse renueret in aliis locis, quia in sua Ecclesia non habent eundem ordinem, forte inveterato plurium seculorum more. Non aliud fuit scrupulus & superstitiosa timiditas matris Augustini, quæ non de præscribendo tempore jejunii, sed de ipso die dubitabat. Ecclesiastico-politica non sunt cultus, sed ad cultum, ut supra dixit Junius. Quia tamen ad cultum ordinantur, & in ipso cultu usurpantur, ad Ecclesiæ, non Magistratus Politici, arbitrium constituenda sunt & determinanda. David distribuit Levitas in certas classes, quod erat Ecclesiastico-Politicum, sed Propheta fuit, & ex aliorum prophetarum consilio id fecit.

CAPUT X.

De Vocatione & Functione Presbyterorum Ecclesiæ Anglicanæ.

Hactenus de Ecclesiasticis in Ecclesia Cathedrali; sequuntur. Ecclesiastici in Parochiali Ecclesia, Minister & Diaconus. Quos Ecclesiæ Reformatæ *Ministros*, Angli vulgò *Priests* vocant. Deduci quidem videtur nomen *Priest* à Presbyter, Gallicè *Prestre*, & contractè *Preist*. Cum tamen depravatum sit à Pontificiis Anglis ad significandum Sacrificulum seu Sacerdotem Missalem, eademque voce Sacerdotes Veteris Testamenti designant, vel excogitanda fuit alia vox qua ἱερεύς, i. sacerdos exprimeretur, ut *sacrificer*, vel nomen Anglicanum *Elaer*, quod propriè voci Presbyter respondet, (si tantopere illis non arrideat Ministri vocabulum) aut Pastoris, aut aliud simile substituendum erat loco illius nominis *Preist*. Siquidem patria lingua per *Preists* Sacrificos intelligunt, qui Apostolorum sermone dicuntur ἱερεῖς, neque unquam Apostoli hoc nomen ἱερεῖς Ecclesiæ Christianæ Pastoribus attribuerunt. Si responderint, se non esse Dominos verborum nec posse verba aliis imperare; negamus id magis difficile fuisse illis, quàm aliis Ecclesiis Reformatis. Sed Episcopi in ordinationibus, collationibus, canonibus, usurpant vocabulum *Preist*, quod patria lingua Sacerdotem aut Sacrificum significat, & discrimen vocum in versionibus, concionibus, interpretibus & concionatoribus imperare scilicet non possunt, qui omnia omnibus im-
De Cult Sar. 8. Cap. 4. perant. Fatetur Bellarminus; *Primos Christianos propter recentem memoriam Sacerdotii Aaronici abstinuisse non solum à vocabulo Templi sed etiam Sacerdotii, ne viderentur adhuc durare Judaicæ ceremoniæ. Itaque Apostoli in suis Epistolis pro Sacerdotibus Episcopos & Presbyteros, pro Templis Ecclesias dicunt, & similiter loquuntur Justinus,*

Igna-

Ignatius, & cæteri antiquissimi Patres. Multò magis abstinendum nobis est à vocabulis illis propter tam recentem memoriam, & adhuc vigentem usum Sacerdotii Missalis.

Minister, in quo considerantur Externa Vocatio, vel Publica Ministri Functio.

Externa Vocatio, vel ad Ordinem, vel ad Beneficium sive Locum Ministerii.

Vides, aliam esse Vocationem ad Ordinem, aliam ad Beneficium seu Ministerii Locum. *Externa vero bipertita est*, inquit Mucketus, *cum sit vel ad ipsum sacrum ministerium, vel certum locum quo ministerium exerceatur. Atque hæ duæ vocationes externæ, licèt ad plurimùm conjunguntur secundum Primævæ & Ecclesiæ Anglicanæ Canones, quibus certum est neminem sine certo titulo & designato muneris sui exercendi loco ordinandum; tamen quandoque, sicut olim in Primæva, sic hodie in Anglicana Ecclesia, aliqui vocantur ad ministerium certo ministerii sui loco minimè destinati, ut Socii Collegiorum, & ante quinquennium Artium Magistri propriis sumptibus degentes in Academiis.* Authores Admonitionis ad Parliamentum referunt una vice Episcopos quosdam *emisisse* 60. 80. 100. *quibus ordines contulerant, tanquam famulos absque heris.* Item, & cum creati fuerint, vel in Collegio suo delitescere possunt & ignavi vitam transigere; vel cum Bullis Episcopalibus ubique & passim errare, ac circumcellionum instar in aliorum Parœciis concionari, prout libitum illis fuerit; vel amicitia, nummis, aut assentatione comparare sibi beneficia ubicunque captare possunt; vel denique, si istis omnibus frustrati fuerint, *mendicorum instar oberrare & in multas ineptias incidere, vel, ut plerique fecerunt, schedulam affigere ad Pauli, vel in Regio Peristilio*, (quod Bursam vulgus, R. Elizabetha Excambium Regium dixit) *aliisve locis publicis, quibus sibi procurant probos certe quosdam heros qui ipsos in obsequiis habeant.* Sic studia sua & laborem deferunt quibusvis & quovis fere pretio. Sed de Vocatione ad Beneficia dicemus suo loco. Apostoli non ordinarunt Presbyteros vagos, sed κατ' ἐκκλησίας & κατὰ πόλιν, Act. 14. 23. Tit. 1. 5. Concilio Chalcedonensi Can. 6. decretum; *Neminem* ἀπολελυμένως *id est absolutè ordinari, nec Presbyterum nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui sunt in Ordine Ecclesiastico, nisi* εἰδικῶς, (Balsamo & Zonaras ἰδικῶς) *specialiter in Ecclesia civitatis vel pagi aut Martyrio aut Monasterio is qui ordines susceperit* ἐπικηρύττοιτο *designetur*, vel ut alii, prædicetur, alii, pronuncietur, τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους *eos autem qui absolutè ordinantur, decrevit sancta Synodus irritam esse ejusmodi manuum impositionem, & nusquam posse operari, ad ejus qui ordinavit injuriam.* Zonaras in hunc Canonem sic commentatur; *Sacerdotem aut Diaconum creari, aut alium quemvis hominem ita Clero adscribi, ut facultas ei libera sacra faciendi, sacrasve functiones, quibus locis collibuerit, exercendi relinquatur, hic Canon vetat. Sed eos omnes Ecclesiæ cuipiam urbanæ aut oppidanæ, aut dicato Martyribus templo, vel monasterio nominatim addictos, ita demum ordinibus insigniri jubet. Quin ut hoc tempore singularum urbium singuli Episcopi renunciantur, sic quicunque olim ordinibus insignitus esset certæ cujusdam Ecclesiæ Sacerdos, Diaconus, Clericusve (quamvis hæc postea tota ratio sit neglecta) nuncupabatur.* Vidimus Conc. Chalc. opponi ἰδικῶς & ἀπολελυμένως seu ἀπολύτως *Posteriores verò Constitutiones Pontificum huic juri derogaverunt, quibus constitutum est, ut irrita non sit ordinatio, sed is qui ordinat ordinatum, si egens sit, interim alere cogatur dum certus ei titulus assignatus*

De Polit. Eccles. Angl. Cap. 10. p. 339.

De Sacr. Minist. l. 1. c. 16.

natus fuerit, *c. Cum secundum. De Præbendis & C. Episcopus. Quæ constitutiones confusionem incredibilem & dedecus attulerunt Ecclesiæ*; inquit Duarenus. Dicit Mucketus, ut plurimum conjungi utramque vocationem; sequitur igitur non semper, quod tamen semper factum in Ecclesia Apostolica, & semper fieri decrevit Concilium Chalcedonense, alioquin ἄκυρον irritam esse τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν ejusmodi manuum impositionem. Et quomodo quæso ut plurimum conjungunt? docet; quia nempe Canonibus cautum, ut nemo ordinetur sine certo titulo & designato muneris sui exercendi loco. Intelligit haud dubiò Canonem Primum Constitutionum anni 1574. in quem vide Censuram Brightmanni in Apoc. 3. vel XXXIII. Constitutionum anni 1603. cujus hæc verba. *Multis jam olim Patrum decretis cautum est, ne quem liceret Diaconum vel Presbyterum ordinari, nisi quem constaret certum aliquem & designatum muneris sui exercendi locum per id tempus obtinere; quorum nos authoritatem secuti statuimus & ordinamus, ne quis deinceps in sacros ordines admittatur, nisi qui eodem tempore præsentationem sui ipsius ad promotionem aliquam Ecclesiasticam infra Diœcesin illius Episcopi à quo manuum impositionem petit, tunc vacantem exhibuerit; vel verum & indubitatum certificatorium attulerit sive de Ecclesia aliqua infra Diœcesin seu jurisdictionem dicti Episcopi, cujus cura fungi possit, sive de loco Diaconi vel Presbyteri in Cathedrali aut Collegiata Ecclesia aliqua infra eandem Diœcesin vacante, in quo functionem suam exerceat; vel nisi fidem fecerit se actu Socium aut jura Socii obtinere, vel designatum esse Conductitium sive Capellanum in aliquo Collegio Cantabrigiensi aut Oxoniensi, vel etiam ad Magisterii gradum ante quinquennium provectum, suis ibidem sumptibus vivere; vel nisi ab Episcopo ipsum ordinante in Beneficium, sive ad exercendum aliquam Curam tunc etiam vacantem, brevi post sit admittendus. Si quis vero Episcopus in sacros ordines quenquam asciverit, qui prædictorum aliquo titulo non sit præditus, tunc omnia illi necessaria eatenus subministrabit, donec eidem de aliqua Ecclesia prospexerit. Qui si facere recusaverit, per Archiepiscopum, uno præterea Episcopo assidente, ab Ordinatione Presbyterorum & Diaconorum per integrum annum suspendetur.* Deest hîc clausula (quam irritantem vocant) nempe irritam esse ejusmodi ordinationem ad dedecus Episcopi qui ordinavit, ut in Concilio Chalcedonensi decretum, & postea in Placentino sub Urbano II. vide Distinct. 70. Hîc tantum suspendendus Episcopus ordinans per integrum annum ab ordinatione Presbyterorum & Diaconorum si rigidior voluerit Archiepiscopus esse in Episcopum, quod ob delicta etiam graviora non est metuendum. Sed sic lubet illis illudere Ecclesiis talibus sanctionibus. Deinde quid tituli nomine intelligunt? an certum gregem aut parœciam? Nihil minus: sed cum Pontificiis ordinis omnis & decori juratis hostibus Titulum interpretantur Reditum seu Possessionem, depravata interpretatione evertentes sensum Canonis. Vetus interpres forte legit νόμην pro κώμην, unde prava *interpretatio possessionis* pro *pagi*, ut conjicit Duarenus. In Synodo Chalcedonensi sancitum est, ne absolutæ fierent ordinationes, hoc est, *quin locus simul assignetur ordinatis, ubi munus suum exerceant. Hoc decretum duplici nomine utilissimum est, ne onerentur Ecclesiæ supervacuo sumptu, & in homines otiosos expendatur quod erogari pauperibus debet. Deinde ut ii, qui ordinantur, cogitent se non ad honorem promoveri, sed munus sibi mandari ad quod obeundem solenni testificatione obligentur. At Romanenses Magistri (qui nihil in religione curandum putant præter ventrem) primò titulum interpretantur reditum qui ad alimoniam sufficiat, sive ex patrimonio sit sive ex sacerdotio. Itaque quum Diaconum vel Presbyterum ordinant, nihil solliciti ubi debeant ministrare, ordinem illis conferunt, si modo satis divites sint ad se alendos. Verum quis hominum hoc recipiat, ut titulus quem requirit Concilii decretum sit annuus proventus ad alimoniam?* Sic Titulum hoc Canone interpretantur & intelligunt non solum Ecclesiam vacantem,

Calvinus Institut. l. 4 cap 5. Sect. 4.

cantem, sed etiam locum Diaconi aut Presbyteri in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata, aut Socii, aut Conductitii sive Capellani in Collegio aliquo Cantabrigiensi aut Oxoniensi, aut si quis ad Magisterii gradum provectus ante quinquennium ibidem suis sumptibus viveret, aut si brevi postea ab Episcopo ordinante ad beneficium aut curam aliquam exercendam sit admittendus. *Hoc certum; post Ecclesiam primitus fundatam constitutamque, assignatis cuique cœtui ministeriis necessariis, aureis illis temporibus neminem ad sacros ordines admissum, qui non peculiari ministerio destinatus. Verum pia hæc institutio mox corrupta aliis, quod exemptionibus essent muniti, aut ob alios aspectus humanos; Episcopis verò, ut numerosum haberent Clerum, nemini petenti sacros ordines denegantibus. Itaque in Concilio Chalcedonensi id genus Ordinationis prohibitum, quod tunc temporis vocabant absolutum aut solutum, (ita enim proprie sonat vox græca,) decretumque ut nemo nisi ad munus peculiare ordinaretur, atque ut liberæ solutæque ordinationes nullæ essent ac irritæ: idque multis deinceps Canonum posteriorum sanctionibus fuit confirmatum, ut jam pro regula generali reciperetur in Ecclesia, neminem sine titulo posse ordinari. Jam antiquis illis bonisque temporibus Tituli appellatione denotabatur munus aut ministerium obeundum. Ubi vero corruptelæ invaluere, Tituli nomine cœpit intelligi reditus unde victus comparatur; adeoque quod sancitum erat, ut in Clero nemo esset otiosus, mutavit in illud ut nemo esset egenus, ne quis labore suo victum sibi parare cogeretur. Ita Canonum sensu hac interpretatione obvelato Alexander III. in Lateranensi suo sanxit: Ne quis ordinaretur sine titulo, ex quo tantum posset capere, quantum ad vitam alendam esset necessarium; addita exceptione à regula, nisi de suo aut hæreditate paterna abunde illi suppeteret.* Quibus artibus exceptionem illam deluserint, & sic nihilominus creverit inopum Sacerdotum numerus, ostendit Petrus Suavis. Cum de Ordinatione ad Titulum dissertaretur in Concilio Tridentino, hæc sententia multos habuit suffragatores, *videlicet ut mos ille jam receptus neminem ordinandi sine titulo, aut beneficii Ecclesiastici, aut Patrimonii ad victum idonei, porro obtineat, ne sacerdotes cum summa sacri Ordinis contumelia mendicantes deprehendantur. Tum ut ad prævortendum fraudibus statuatur omnem Episcopus adhibeat diligentiam, ne patrimonium, ad quod Clericus ordinatus fuit, alienetur.* Hæc unica, ut videmus, cura tum Romanensium tum Anglorum, ne nimirum Clerici in Ordinibus Majoribus constituti præ egestate adigantur ad vilia exercenda officia, vel ut dicitur in Glossa in Dist. 70. *ne dicatur in plateis, mendicat infœlix Clericus.* Quod in Canone Anglicano dicitur; *Si quis vero Episcopus in sacros ordines quenquam asciverit qui prædictorum titulorum aliquo non sit præditus, tunc omnia illi necessaria eatenus subministrabit, donec eidem de aliqua Ecclesia prospexerit*, non est recens Ecclesiæ Anglicanæ decretum. *Jam vero quia recentiores Canones Episcopos damnabant eorum alimonia, quos sine idoneo titulo ordinassent, quo sic reprimerent nimiam eorum facilitatem, etiam cautio excogitata est qua eluderent pœnam. Nam qui ordinatur nominato qualicunque titulo, promittit eo se fore contentum. Eo pacto ab alimentorum actione depellitur. Taceo mille fraudes quæ hîc fiunt, ut quum alii inanes sacerdotiorum titulos mentiuntur, ut &c.* Authores Admonitionis ad Parliamentum referunt, si observatum fuisset istud Decretum 3. *aut* 4. *Episcopi aluissent singuli magis numerosam familiam, quàm unquam ullus Magnatum in hoc regno.* Hîc opus esset Literis, quas vocant, Justitiæ. Nam Codicilli seu Rescripta Pontificis summi dicuntur Justitiæ ad futura beneficia, quibus jubetur Episcopo conferre beneficium Clerico quem ordinavit, quia justum est eum alere quem pauperem ordinavit. Canones quibus damnati Episcopi alimonia eorum quos sine titulo ordinassent, vide Decretalium Lib. 3. Titulo de Præbendis & Dignitatibus Cap. *Non licet*, & Cap. *Episcopus*, & Cap. *Cum secundum Apostolum*, & Lib. 1. Titul. de Ætate & Qualitate & Ordine præficiendorum

Petri Suavis Hist. Concil. Trident. Lib. 6. p. 550. edit. Franc.

Calvin. Institut. Lib 4. Cap. 5. Sect. 4.

rum Cap. *Accepimus.* & Sexto Decretalium Titulo de Præbendis Cap. *Si Episcopus.* Adeo rigidi erant hac in re Canones etiam recentiores, ut cautum fuerit; *Si quis ordinaverit seu ad ordinem præsentaverit aliquem, promissionem vel juramentum ab illo recipiens, quod super provisione sua non inquietet eundem; ordinator à collatione, præsentator vero ab executione Ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per sedem Apostolicam obtinere meruerint, noverint se suspensos.* Glossa ibidem; *Pactum tale sive juramentum turpe est, ideo nullam obligationem inducit.* Episcopus Guadicensis in Concilio Tridentino invehitur in Episcopos titulares, *At enim, dicebat ille Episcopus, esse dignitati Episcopali annexum tanquam rem essentialem, habere locum & Diœcesin. Episcopum & Ecclesiam relativa esse, sicuti maritus & uxor, quorum unum sine altero esse non potest. Adeoque naturam contradictionis non pati, ut ulla causa creandi Episcopos titulares dicatur legitima.* At idem est Episcopus, qui Presbyter, Apostolorum idiomate. Ergo, non ordinandus Presbyter, nisi simul habeat certum cœtum & gregem, unde meritò dici possit Episcopus. *In ordine autem Romana fit mentio talis pronunciationis Episcopi nomine per Archidiaconum factæ. De Titulo S. Stephani eligimus Petrum ad Lectorem ad eundem Titulum.* Glossa in Dist. 70. Si ne Lector quidem admissus absque titulo, quanto minus debet Presbyter.

Decretal. Lib. 3. Tit. 3. Cap. Si quis. Petri Suavis Hist. Conc. Trident. l. 8. p. 803. edit. Francof.

Externa Vocatio ad Ordinem sive Gradum, cerniturque in Rebus ordinationem Præcedentibus vel in Ordinatione re ipsa.

In rebus Ordinationem Præcedentibus, quales sunt.

1. Publica per Episcopum facta Denunciatio diei Ordinationum in locis celebrioribus Diœceseos. 2. Literæ Testimoniales ad Episcopum ordinantem a viris probatæ fidei & religionis, tam de ordinandi Conversatione quàm Natalibus, veluti quod non est spurius aut servus. 3. Examinatio Ordinandi, vel Educationis, utrum in Schola triviali an Academia, vel Profectus in Literis humanioribus & Theologia. In quo considerantur vel Profectus ipse; idque vel per Episcopum ipsum dispiciendus, vel per Archidiaconum, vel aliquem ejus vice assumptum; vel ipse Gradus Scholasticus initus.

In Ordinatione ipsa, constatque in Precibus pro ordinando, Cohoortationibus ad eum, Manum Impositione.

Episcopus appropinquante die Ordinationum affigit Edictum valvis Ecclesiæ Cathedralis & aliis locis celebrioribus, quo monet ordinandos, ut sistant se ad locum designatum & diem dictum celebrandis ordinationibus. Zerola in Praxi Episcopali. *Undecimò, quâ praxi utendum, quando Episcopus voluerit agere ordines generales, quæ solum sex temporibus anni fieri possunt, nempe. Quatuor temporibus, sitientes, & sabbatho sancto: dico quod per mensem ante ordines debet ponere edictum ad valvas Ecclesiæ Cathedralis vel alibi, ubi ei magis convenire videbitur, quo vocentur omnes ordinandi, & tunc accipiant commissionem ab Ordinario directam Parocho pro capienda informatione, postea feria quarta ante ordinationem omnes præsentari debent coram Episcopo*

Part. 2. voce Ordo.

pe &c. Nam primum examen instituitur in parochia ordinandi, per Parochum vel alium cui illam provinciam commiserit Episcopus, *& reductum in Scripturam occlusum remittendum ab Episcopum*, ut refert Piacesius in Praxi Episcopali. Apud Anglos non observatur ordo iste, aut primum istud examen. Lampridius de Alexandro Severo refert, quòd *Ubi aliquos voluisset vel Rectores provinciis dare, vel Præpositos facere, vel Procuratores, id est, Rationales ordinare, nomina eorum proponebat; hortans populum, ut si quis quid haberet criminis, probaret manifestis rationibus, si non probasset subiret pœnam capitis. Dicebatque grave esse, cum id Christiani & Judæi facerent in ordinandis Sacerdotibus, non fieri in Provinciarum Rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur & capita.* Umbram moris veteris videmus durare apud Pontificios & Anglos, sed tantùm umbram. Nam ætate Severi non extenderant Episcopi jurisdictionem per integram Diœcesin. Nec nunc eorum nomina proponuntur, ut tunc factum innuit Severus: & quamvis proponerentur, non sunt Diœcesi noti, ut tunc fuerunt Ecclesiæ unius civitatis aut oppidi, & plerumque ex illius Ecclesiæ Clero satis noto eligendi, aut aliunde, ut satis noti, erant postulandi. Bulla sua Episcopali denunciat Episcopus appropinquare diem ordinationum, qua quasi classicum canit ad congregandum exercitum, qui postea impositis ejus manibus statim involet in Ecclesias & invadant invitas, ut appositè dixit egregius ille Episcopomastyx Thomas Cartwrightus. An disertè etiam per edictum moneantur omnes in Diœcesi, ut denuncient, si quæ noverint, ordinandorum delicta, dubitat; sed largiendo quod etiam illud fiat, tamen seriò & candidè in hoc negotio Episcopos non agere his rationibus docet. *Nam ut prætercam illud*, inquit, *quod Episcopus solebat adire Ecclesiam illam cui præponendus erat Pastor*, nempe dilatatis jam finibus ditionis, aut Ecclesia una majore divisa in plures particulares, *non autem Ecclesiæ accesserunt ad Episcopum; & ut incommodum etiam illud mittam, quomodo Ecclesiis totius Diœceseos diversorii sufficere possint uno in loco, præsertim in villula, ubi sæpiùs Episcopus confert ordines; & illud etiam, quòd schedula quæ affigitur valvis Ecclesiæ, exaratur lingua latina, unde fit ut accingere se nequeant tubæ sonitum non discernentes: ut inquam hæc omnia mittam, quid interest Ecclesiis adesse examini idoneorum ad Ministerium quæ jam habent curæ incumbentem? Nam conferunt ordines Episcopi tàm vacantibus quàm non vacantibus Ecclesiis. Et quid agerent ibi Ecclesiæ vacantes, cùm incertæ sint, an ullum illa ordinatione an alia quadam præcedente creatum nacturæ sint, in illa Diœcesi an in alia. Sed sint certæ, quod tamen non potest fieri, ex illo numero unum se accepturas, & vacaverint forte quatuor aut quinque, vel oportet inquirere in vitam & mores 40. 50. imò quandoque 100. ordinandorum, quod impossibile, aut decipi facile possunt. Nam Patronus & Episcopus astringi nolunt iis in quos illæ inquisierint, sed seligent ex integro numero, quem libitum fuerit. Et licet creandorum numerus vacantium Ecclesiarum numero major non esset, cum tamen non versati fuerint in ea Diœceseos parte, ubi sitæ sunt vacantes Ecclesiæ; quomodo objicient in eos quos antè nunquam viderant, aut de quibus nihil unquam audierunt? Si inesset candor ille, quem simulant Episcopi, primùm scirent quinam illi sunt qui in Ministerium initiari desiderant, deinde denunciarent Ecclesiis, ut ante diem certum præstituendum in hos aut illos ambientes inquirant.*

Part. 1. c. 2. Num. 49.

2 Replic. Part. 1. pag. 149. 150.

Literæ Testimoniales de Conversatione ordinandi cujusmodi fuerant, referunt Authores Admonitionis ad Parliamentum; nempe si comparasset sibi ordinandus literas commendatitias alicujus ex Nobilium aut Equestri ordine, ex infima plebe quivis, doctus an indoctus parum intererat, promovebatur. In Constitutionibus anni 1597. statutum, ut cooptandus in sacros ordines, *de vita sua laudabili & morum integritate literas testimoniales sub sigillo vel alicujus Collegii Cantabrigiensis aut Oxonien-*

 sis,

ſis, ubi antea moram fecerat, vel alicujus Juſtitiarii ad Pacem Dominæ Reginæ conſervandam aſſignati, unà cum ſubſcriptione & teſtimonio aliorum proborum & fide dignorum hominum ejuſdem Parœciæ, ubi per tres annos ante proximè elapſos commoratus eſt, exhibeat. Et Can 34. Conſtitutionum anni 1603. *Nullus Epiſcopus in ſacros ordines quemquam de cætero cooptabit, qui non ex ſua ipſius Diœceſi fuerit: niſi vel ex noſtratium Academiarum altera prodierit &c, at ulterius de vita ſua laudabili & morum integritate literas exhibuerit, ſub ſigillo alicujus Collegii Cantabrigienſis aut Oxonienſis, ubi antea moram fecerit, vel certè trium aut quatuor gravium Miniſtrorum unà cum ſubſcriptione & teſtimonio aliorum probabilium & fide dignorum hominum, quibus ejuſdem vita & mores per proximum triennium fuerant explorati* Academiarum, ſi eſſent Academiæ quales eſſe debent, Teſtimonia non eſſent contemnenda, nec eorum fides labefactanda: ſed legenti ſcripta Anglicana occurrunt non leves de eis querimoniæ. Quod ad trium aut quatuor gravium Miniſtrorum literas teſtimoniales, novimus qu nam ſunt illi tantæ gravitatis elogio ornati, *diſcretus vir Rollandus Alanus*, & alii Curiones miſelli, teſtes graves & religioſi ſcilicet, ipſo forte ordinando nequiores; & viri illi compertæ fidei, forte illius ſodales & conſortes & eorundem delictorum participes. Hæc ita ſe habere clamant ſcripta piorum, & vox populi. Et ſi cum teſtibus hiſce ἀντιπροσώπους alios quis componeret, facilè eorum fidem elevaret. De Natalibus extat decretum Alexandri III. *Conſultationi tuæ taliter reſpondemus; Quòd neque ſpurios neque ſervos ordinare debes: & ſi memor es, in conſecratione tibi dictum, vide ne quemlibet ſervilis conditionis ad ordines promovere præſumas.* Gloſſa ibidem. *Spurius eſt, cui pater eſt vulgus, & ſic non poteſt oſtendere patrem, vel ſi oſtendit, verecundum oſtendit, quem habere non licet.* De Illegitimis Natalibus vide pag. *66. 67.* Servos non ordinandos ante plenam manumiſſionem, jure quidem decrevit concilium Toletanum, ut habetur eodem Titulo, & ratio redditur in Canonibus vulgò dictis Apoſtolorum, Can. 82. ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀνατροπὴν τῶν οἴκων ἐργάζεται *familias evertit, ſubductis nimirum Domino miniſteriis alioquin neceſſariis. Fortaſſis enim ſervus ille procurator eſſe poſſit domus & negotiorum Domini ſui, vel tabernæ Dominicæ præpoſitus, vel cujus fidei ſunt creditæ pecuniæ ad negotiationem: propterea Domino ſuo moleſta foret ejus ordinatio. Quod ſi ſervus ſacro dignus exiſtimetur, Epiſcopum cum Domino de eo negotio communicare oportet: hic autem ſi conſenſerit, ille ordinetur. Magnus etenim Paulus Oneſimum Philemonis ſervum, cujus miniſterium judicabat utile Philemoni, ſine Domini voluntate non decrevit retinere, ſed ipſum remiſit ad Philemonem.* Hæc Zonaras in illum Canonem. Non licebat ſervis olim militare invito aut repugnante Domino. Et licet ſervus propriè dicatur, qui jure gentium contra naturam ſubjicitur dominio alterius; nec ſervitus hujus generis jam ullibi in Europa locum habeat: tamen æquitas & ratio, quæ eſt anima legis, in aliis etiam ſervis valet, qui mancipati ſunt publicis aut privatis ſervitiis. Non enim hìc tam ſpectanda vilis conditio ſervi, nam in Chriſto non eſt differentia inter ſervum & liberum, quàm quod diſtraheretur à cura ſacri muneris, vel damnum pateretur Dominus.

Decretal Lib. 1. Tit. 18.

Inſtante ordinationis die, examinatur ordinandus per Archidiaconum. Dicit Piaceſius, licet de jure ſpectet hoc examen ad Archidiaconum, poſſe tamen Epiſcopum aliis viris eruditis hoc examen demandare, vel ipſemet examini præſidere: raro tamen examini iſti ante diem ordinationis præſidet ipſe Epiſcopus, quamvis *rigoroſè examen hoc inſtitui debet*, ut ait Piaceſius. Non examinatur de iis in quibus periculum animæ vertitur, integritate vitæ & doctrina. Cum eligitur Epiſcopus, eligitur induſtria perſonæ, fides, peritia. Non debet igitur demandare examen iſtud aliis; multo minus ferre, ut Archidiaconus Presbytero ordine & gradu inferior

Praxi Episcopal. p. 1. c. 1. Num. 49

ferior examinet Presbyterum, quia Papali quadam consuetudine hoc munus sibi arrogat. Si dixerit quis, Archidiaconum esse etiam Presbyterum: id de omnibus Archidiaconis affirmari non potest. Præterea non quatenus Presbyter, sed quatenus Archidiaconus, eo munere fungitur: & Archidiaconus Presbyter monstrum est in Ecclesia. Imo cur in ullum Presbyterum rejiceret hoc onus Episcopus, siquidem in eligendo Episcopo eligitur, ut diximus, industria & fides personæ? Author Abstracti refert, quandoque Archidiaconum examinare in una regni regione, Episcopum in alia conferre ordines. Sed ad ipsum examen veniamus. De Conversatione fides adhibenda, inquiunt, Literis Testimonialibus. Quemlibet præsumere debemus dignum quem nescimus indignum, dicunt Canonistæ. Timotheus tamen aliis & amplioribus elogiis ornatus à fratribus, cum assumeret eum sibi comitem Apostolus. Doctrina, quia est quid extrinsecum & accidentale homini, idcirco non præsumitur homini inesse nisi industria & diligentia acquiratur. Hîc Actuali, ut dicunt & agnoscunt, Examine opus est. In Constitutionibus anni 1571. habentur hæc verba; *Archidiaconi & illorum Substituti, quos Officiales appellant, in visitationibus suis vocabunt Clerum ad rationem quantum quisque promoverit in studio Scripturarum: & quicunque ex illo ordine Magisterium artium in Academiis non attigerint, illis proponent partem aliquam Novi Testamenti memoriter ediscendam, eosque in proxima Synodo ad repetitionem adigent, & contumaces & negligentes Episcopo indicabunt.* Primùm creantur Ductores gregis, deinde fiunt. Qualitates adesse debent eo tempore quo dispositio sumit effectum. In opilione, vigile, milite, magistratu, & aliis, id observandum nemo negat. Cleri nomine Presbyteros intelligi ostendunt verba sequentia; *Peracta visitatione Archidiaconus significabit Episcopo, quos invenerit in quoque Decanatu ea doctrina & judicio præditos, ut digni sint qui pro concione doceant populum, & præsint aliis: ex illis Episcopus potest delectum facere quos velit esse Decanos Rurales.* Constitutionibus anni 1597. & Canone 34. Constitutionum anni 1603. videntur majorem peritiam exigere in ordinandis. *Nullus in sacros ordines quemquam de cætero cooptabit, qui non ex sua ipsius Diœcesi fuerit, nisi vel ex altera nostratium Academiarum prodierit; vel nisi Literas (quas vocant) Dimissorias attulerit ab Episcopo de cujus jurisdictione existit: & si Diaconus fieri expetit 23. sin Presbyter 24. ætatis suæ annum jam compleverit, ac etiam in altera dictarum Academiarum Gradum aliquem Scholasticum susceperit, vel saltem nisi rationem fidei suæ juxta Articulos religionis in Synodo Episcoporum & Cleri anni 1562. probatos, latino sermone reddere possit & eandem Scripturæ testimoniis corroborare.* Non exigit Canon iste, ut nulli cooptentur in Sacros Ordines, nisi qui prodierint ex Academiis, sed si sunt Diœcesani vel alienæ Diœceseos subditi, & habent literas dimissorias, modò possint rationem fidei reddere, ut dictum, latino sermone, non rejiciendi. Præterea Gradus Scholasticus in Literis Humanioribus sufficit, non autem requiritur necessariò in Theologia. Præterea observandum, nihil hîc requiri in Presbytero magis quàm in Diacono. De cooptandis non in ordinem Presbyteratus in specie, sed in sacros Ordines in genere, statuit Canon ille, & verba utrisque accommodari possunt. Deinde nihil hîc de dono concionandi statuitur. Annon quia existimant, donum concionandi non esse Presbytero necessarium & essentiale? sicut & Pontificii. Tertiò, nec illud observatur, quod consecrati etiam post Canonem illum conditum debeant reddere rationem fidei suæ juxta Articulos illos sermone latino, & corroborare testimoniis Scripturæ, quod tamen esset facillimum. Respondet Masonus Hierarchicus in Libello de Authoritate Ecclesiæ in condendis Canonibus, esse vitium non legis sed trangressorum legis. Nonne ipsimet conditores Canonum sunt eorundem violatores, & quis contrà hiscere audet? Quid

 juvant

juvant leges æquissimæ, ubi dominantur Domini, dixissem, tyranni legum administri & executores. Nullus candor in condendo Canone, sed tantum fallacia ad gignendam spem Reformationis in animis piorum. *Recole igitur mecum novissimas tuas Constitutiones*, inquit Brightmannus, *quæ solent esse sapientissimæ, tractatas in Synodo Londinensi & editas anno 1597. quam medicinam Ecclesiæ laboranti facis? Primùm decernis ut homines idonei ad sacros ordines & beneficia, ut vocant, Ecclesiastica admittantur. Equidem titulus recreabat multos, & uti tandem oculis complures te judicabant. Hoc hominum genus Ecclesiam jam diu male habuit. Spes erat remedii, quando tu morbum videres & agnosceres. Ex malis enim moribus nascuntur bonæ leges. Sed quàm tu sapienter occurristi huic malo & expectationem bonorum explevisti, tecum ipse perpendas, deinde sententiam feras. Nosti sancitum esse statuto regni, Neminem admittendum ad sacros ordines, nisi qui natus sit 24. annos ad minimum, atque prius attulerit Diœcesano testimonium hominum, quos cognitos habet Episcopus esse sanæ religionis, tum de proba sua vita tum de profitenda doctrina Ecclesiæ nostræ: nec non potuerit rationem fidei suæ reddere latino sermone, vel saltem præcipuo quodam concionandi dono fuerit præditus. Hoc jam diu constituto, nihilominus laboravit Ecclesia nova turba hominum indignissimorum. Quibus ergo cautionibus imbecillitatem legis sublevâsti? Solent enim prudentes & oculati viri perspecta legum infirmitate strictioribus sanctionibus in illam partem adjuvare, qua vident hominum audaciam perrumpere.* Et eodem Capite habet auream illam & verissimam sententiam; *Nihil proficimus nostris legibus, ubi Christi leges non servantur.* Quorsum leges, si Episcopi exleges sunt? Quorsum leges, ubi prima lex, nempe de legitimo regimine, quod commendatur nobis in scripturis, non primas tenet, sed prorsus exulat? Nec præcipit Canon, ut repellatur ordinandus, & irrita fiat ordinatio etiam post impositas manus, si compertum fuerit non fuisse idoneum. Nec in ordinantem gravior statuitur pœna. Canone sequenti sic decreverunt. *Quod si quis Episcopus vel Suffraganeus in sacros ordines quempiam sine prædictis qualitatibus aut justo (ut supra) examine cooptarit, per provinciæ suæ Archiepiscopum, ea de re certiorem factum, (assidente uno alio Episcopo) ab omni ordines conferendi potestate in integrum biennium secludetur.* Gravis scilicet animadversio. Nam si Episcopus suspenderetur ad biennium integrum à conferendis ordinibus habet Suffraganeum qui & ad ejus nutum conferet. Si Suffraganeus, ipse Episcopus conferet. Deinde quis ille, qui audet adire palatium Archiepiscopi, eumque segniorem excitare ad judicandum de Episcopo? Sic imponunt Ecclesiis impostores illi: interim patitur Ecclesia & retinet Ordinem consecratus, nam character est indelebilis. Obiter vides lector, licet Archiepiscopi unà cum Episcopis conjurati sint contra libertates Ecclesiæ, quid tamen possit de jure Anglicano Archiepiscopus, nempe solus suspendere Episcopum ab officio. Nam Episcopus qui assidet non est judex, sed assidet solummodo. *Habent Episcopi*, inquit Calvinus, *suos Vicarios qui ante ordinationem de doctrina inquirant. Sed quid? an legere suas Missas possint, an vulgare aliquod nomen, quod in lectione occurret, declinare, an conjungare verbum, an vocis unius significationem noverint. Nec enim est necesse, ut unius versiculi sensum reddere sciant. Neque tamen è Sacerdotio repelluntur, qui in his quoque puerilibus elementis deficiunt, modo aliquam pecuniæ vel gratiæ commendationem attulerint.* Si Liturgiam Anglicanam quis legere queat articulatè, omnibus necessariis Ministri Anglicani muniis fungi potest. At si non perfectam omnibusque numeris absolutam rerum cognitionem in omnibus necessariam dicimus, mediocrem tamen desideramus, utque talis sit ad Ordinem Presbyteratus promovendus, quales vulgo homines eruditos appellare solemus; ait Duarenus.

In Apoc. Cap. 3. p. 68. in Octavo.

Instit. l. 4. c. 5. Sect. 5.

De Sacr. Minist. l. 4 c. 2.

De Loco & Tempore Ordinationum extat Canon in Constitutionibus anni 1603.

Ut -

Ut nulli in posterum Presbyteri aut Diaconi ordinentur nisi in diebus Dominicis, immediatè sequentibus Jejunia Quatuor Temporum, vulgo Septimanas Cinerum, Anglicè *the Ember weekes, ad Preces & Jejunia, idque hunc in usum antiquitùs institutas, atque in Ecclesia Anglicana hodiè continuatas. Quod utique fieri volumus in Ecclesia Cathedrali vel Parochiali, ubi Episcopus commoratur, ac tempore Divinorum, assistente non solum Archidiacono, sed & Decano, & duobus ad minus Præbendariis, aut (illis legitimè detentis) quatuor aliis gravioribus personis, quæ Magistri artium ad minimum extiterint & pro publicis concionatoribus legitimè approbatæ.* Assistentes isti non habent potestatem ordinationis, sed eam singularem vendicat sibi Episcopus. *Soli Episcopi his verbis, Accipite Spiritum Sanctum, &c. Presbyteros creant,* (inquit Mucketus) *licèt unà cum iis Decani, Cathedralium Ecclesiarum Præbendarii, & Archidiaconi, ad tam sacrosanctam & publicam actionem communibus votis promovendum, manus quoque imponant.* Non datum Presbyteris etiam Decanis aut Præbendariis dicere ordinando, *Accipe Spiritum Sanctum &c.* Quomodo distinguunt inter impositionem manuum Episcopi & Assistentium, vide suprà pag. 166. Ordinationes non essent celebrandæ in Ecclesia Cathedrali vel Parochiali, ubi commoratur Episcopus, sed in Ecclesia Parochiali, cui præponendus Presbyter, si non consecrarentur ἀπολελυμένως contra Canonem Concilii Chalcedonensis & Apostolicæ Ecclesiæ morem. Præterea, licèt in Ecclesia Cathedali aut Parochiali, ubi commoratur, confert ordines statis temporibus, extra hæc tempora solennia contulerunt ordines quandoque Episcopi pro re nata in sacellis suis. Ordinationes absque Titulo introduxerunt quoque stata ordinationum tempora. Nam quamdiu ordinatio erat ad certum titulum seu gregem, non erant stata tempora. Nam non poterant omnes uno tempore diversis parœciis, & diversis locis præfici. Non igitur erat traditio Apostolica, ut asserit Leo Serm. 3. ac 4. de Jejunio Septimi Mensis. Stata tempora definiuntur, Decretalium Lib. 1. Tit. 11. Cap, 3. quatuor tempora, sabbatum sanctum, sabbathum ante Dominicam de Passione, adde & ex Capite Primo, sabbathum post Pentecosten. *Consuetudo*, ait Glossa in 75. Distinct. Cap. Quod à Patribus, *tamen habet quod tantum circa horam nonam sabbathi fiunt ordinationes.* Si die Dominico non jejunandum, & tamen die Dominico celebrandæ ordinationes Presbyterorum & Diaconorum apud Anglos; quomodo celebrant ordinationes cum jejunio? Si dixerint, continuato jejunio usque ad prandium, ante prandium celebrari ordinationes; an non tamen ex parte dies Dominicus erit dies jejunii? quia vetitum ante celebratas ordines comedere. Fulco Rhemistis hæc Jejunia Quatuor Temporum authoritate illius loci, Act. 13. 3. confirmantibus respondet; *Jejunia vestra Septimanis Cinerum nihil aliud sunt, quàm ludificatio veteris Disciplinæ Ecclesiasticæ. Nam observatis dies illos ex necessitate, quamvis nulli sint in Diœcesi ordines suscepturi, & quandoque Episcopi vestri conferunt ordines absque præparatione jejunii.* Sic puto, Episcopos Anglicanos singulos singulis Septimanis Cinerum non celebrare ordinationes, & extra hæc tempora celebrasse jam diximus absque ullo jejunio.

Can. 31.

De Politia pag. 341.

In conferendis Ordinibus hunc morem observant. Ad Presbyteratus gradum per Diaconatum ascendere oportet, servatis debitis temporum interstitiis. Potest tamen Archiepiscopus concedere facultatem, ut præparatus ad sacros Ordines queat ordinem Diaconatus & Presbyteratus simul & tempore non statuto suscipere. De ascensione ista per gradus, temporum interstitiis, & dispensatione vide pag. 81. 82.

Can. 35. Constitutionum anni 1603. sic decretum; *Episcopus, priusquam cuilibet*

ordinando manus imponet, diligenti eum examine excutiet & explorabit, præsentibus iisdem Ministris quos velit in impositione manuum sibi assistere. Quid si Episcopus legitimè impeditus prædicto examini vacare nequeat, illud tamen à præfatis Ministris sollicite fieri procurabit. Proviso semper, ut qui Episcopo in dicta examinatione, & manuum impositione adesse debeant, de ipsius Cathedrali Ecclesia existant, (siquidem eorum facultas dubitur,) alioqui tres ad minus idonei concionatores ab eadem Diœcesi adsciscantur. Episcopus Anglicanus etiam Jejuniis Quatuor Temporum seu Septimanis Cinerum legitimas fingere potest causas, quibus impeditus non potest ordinandorum examini vacare; semper occupatus alienis negotiis & secularibus, nunquam potest curare spiritualia & sua. Sed perinde est, sive Episcopus sive Cathedrales Presbyteri examinaverint. Canonem & amussim examinis habemus Can. 34. cujus partes suprà vidimus. Præscribatur accuratior modus examinandi, nihil tamen inde commodi percipiet Ecclesia, quamdiu ejusmodi habet examinatores, Episcopum vel Decanum & Præbendarios tres aut duos Episcopo ipso nihilo probiores, ut paulo antè diximus.

Forma sive ritus ordinandi Presbyteros hæc est. Post exhortationem, qua monentur de officio suo qui Ecclesiasticum Ministerium suscepturi sunt, sequitur statim S. Cœnæ administratio; Epistola prælegitur ex Act. 20. a versu 17. ad 36. vel si forte contingat eodem die & Diaconos & Presbyteros ordinari, totum Cap. 3. 1. ad Timoth. Postea legitur etiam pars Euangelii extrema, secundum Matth. à vers. 18. ad finem, vel Joh. 10. à vers. 1. ad 37. vel Joh. 20. à vers. 19. ad 14. Euangelio lecto recitatur vel decantatur hymnus, *Veni Creator spiritus, Mentes tuorum visita, &c.* quem habes in Pontificali Romani fol. 19. *Hymno finito Archidiaconus eos omnes, qui Presbyteratum illo die sunt suscepturi præsentabit Episcopo hisce verbis usus; Reverende Pater in Christo, præsento tibi personas hîc adstantes, ut ad ordinem Presbyterii admittantur. Hic vero adhibeantur interrogationes & responsiones, quæ supra præmittuntur in Ordinatione Diaconorum. Tuncque Episcopus ad populum conversus dicet; Dilecti fratres, hi sunt illi, quos annuente Deo statuimus hodie in sacrum Presbyterii Ministerium cooptare. Nihil enim invenimus post examinationem debitam obstare, quominus censeamus eos aptos & idoneos ad illud munus obeundum, adeoque legitimè vocatos esse. Si quis autem vestrûm in eorum quovis gravius ullum crimen vel impedimentum cognoscit, cujus causa ad sacrum istud Ministerium non debeat recipi, ne gravetur id extemplò in Dei nomine patefacere.* Quomodo his dictis illudunt Ecclesiæ, paulo antè diximus. *Si gravius aliquod crimen vel impedimentum objectum fuerit in aliquem, abstinebit ab eius ordinatione Episcopus, donec reus à tali criminationi se liberum esse probaverit.* Sunt ordinandi absolutè & sine titulo, quis igitur anxius erit, utut se res habeant, etsi gravissima sive facti sive juris infamia laboraverint? Hic mos tamen arguit consecratos fuisse olim Presbyteros præsente grege suo. In Pontificali Romano, postquam Archidiaconus adduxit ordinandos ad Episcopum, Pontifex seu Episcopus *Legendo annunciat Clero & populo juxta statutum Carthaginensis Concilii sedens cum mitra & dicens. Quoniam, dilectissimi fratres, Rectori navis & navigio deferendis eadem est securitatis ratio vel communis timoris, par eorum debet esse sententia quorum causa communis existit. Neque enim fuit frustra à Patribus institutum, ut de electione illorum, qui ad regimen altaris adhibendi sunt, consulatur etiam populus, quia de vita & conversatione præsentandi, quod nonnunquam ignoratur à pluribus, scitur à paucis, & necesse est ut facilius ei quis obedientiam exhibeat ordinato, cui assensum præbuerit ordinando. Horum siquidem Diaconorum in Presbyteros (auxiliante Domino) ordinandorum conversatio, quantum mihi videtur, probata, & Deo placita existit, & digna ut arbitror Ecclesiastici honoris augmento. Sed ne unum fortasse vel paucos aut decipiat attentio vel fallas*

Folio 17.

lat affectio, sententia est expetenda multorum, &c. Posthæc Episcopus eos qui digni fuerint reperti commendans precibus universi cœtus unà *cum Clericis & Plebe præsente Litaniam recitabit* (quæ habetur in Libro Precum Publicarum, & incipit, *Pater de cœlis Deus, &c.*) *cum hac precatione. Omnipotens Deus largitor bonorum omnium, qui per Sanctum tuum Spiritum diversos Ministrorum ordines, in Ecclesia tua, &c. Hic singulis ordinandis juramentum de suprema Regis potestate, sicut præscribitur in ordinatione Diaconorum, proponet Episcopus.* Juramentum fidelitatis suscipitur hac verborum formula; *Ego A. B. verè & sincerè agnosco, profiteor, testificor, & declaro in conscientia mea coram Deo & mundo, quod supremus Dominus noster Rex Jacobus est legitimus & verus Rex hujus regni, & omnium aliorum Majestatis suæ Dominiorum & terrarum. Et quod Papa, nec per seipsum, nec per ullam aliam auctoritatem Ecclesiæ vel sedis Romanæ, vel per ulla media cum quibuscunque aliis aliquam potestatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel alicui Principi extraneo ipsum damnificare, aut terras suas invadere auctoritatem concedendi, vel ullos subditorum suorum ab eorum suæ Majestatis obedientia & subjectione exonerandi, aut ullis eorum licentiam dare arma contra ipsum gerendi, tumultus seminandi, aut aliquam violentiam, aut damnum Majestatis suæ personæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus sui subditis infrà sua Dominia offerendi. Item, juro ex corde, quòd non obstante aliquâ declaratione, vel sententia Excommunicationis aut Deprivationis factâ vel concessâ, aut fienda vel concedenda per Papam vel successòres suos, vel per quamcunque auctoritatem derivatam vel derivari prætensam ab illo seu à sua sede contra dictum Regem, hæredes, aut successores suos, vel quacunque absolutione dictorum subditorum ab eorum obedientia; fidelitatem tamen & veram obedientiam suæ majestati, hæredibus, & successòribus suis præstabo, Ipsumque & ipsos totis meis viribus contra omnes conspirationes & attentata quæcunque, quæ contra personam illius vel illorum, eorumque coronam & dignitatem, ratione vel colore alicujus sententiæ vel declarationis, aut aliàs facta fuerint, defendam: omnemque operam impendam revelare & manifestum facere suæ Majestati, hæredibus & successòribus suis, omnes proditiones & proditorias conspirationes, quæ contra illum aut aliquos illorum ad notitiam vel auditum meum pervenerint. Præterea, juro, quòd ex corde abhorreo, detestor & abjuro tanquam impiam & hæreticam, hanc damnabilem doctrinam & propositionem; Quod Principes per Papam excommunicati vel deprivati possint per suos subditos vel alios aliquos quoscunque deponi aut occidi. Et ulterius credo, & in conscientia mea resòlvor, quòd nec Papa nec alius quicunque potestatem habet me ab hoc juramento aut aliqua ejus parte absòlvendi: quod juramentum agnosco recta ac plena auctoritate esse mihi legitimè ministratum, omnibusque indulgentiis ac dispensationibus in contrarium renuncio. Hæcque omnia planè ac sincere agnosco & juro juxta expressa verba per me hìc prolata, & juxta planum ac communem sensum & intellectum eorundem verborum absque ulla æquivocatione, aut mentali evasione, vel secreta reservatione quacunque. Hancque recognitionem & agnitionem facio cordialiter, voluntariè, & verè, in vera fide Christiani viri: Sic me Deus adjuvet.* Hoc juramentum quod habes lector ex versione latina Mucketi in Libello de *Forma consecrandi Archiepiscopos & Episcopos & ordinandi Presbyteros & Diaconos in Ecclesia Anglicana*, hìc obiter insertum, ut videat lector discrimen inter Juramentum Primatus de quo Capite Primo pag. 3. & Juramentum Fidelitatis. Habet deinde oratiunculam ad ordinandos Episcopus, qua obtestatur, ut seriò cogitent de onere officii sui, utpote qui appellentur in S. literis Legati, Excubitores, Pastores ac Dispensatores Domini, ad docendum, præmonendum, pascendum, & curandum familiam Domini; ut quotquot fidei suæ committuntur oves, vel in posterum committentur, nunquam cessent ad veram Dei cognitionem perducere, & in unitate fidei conjungere ac fovere, ut erroribus explosis sana doctrina

trina erudiantur. Admonet, ne scandalum vel occasionem scandali aliis præbeant; quanto studio, in sacris literis perlegendis & perdiscendis, versari oporteat. Hæc summa illius Oratiunculæ, quæ extat in libello Ordinationum. Sed hîc satis mirari nequeo, qua fronte ita alloquantur ordinandos, quorum plerosque satis norunt non magis aptos ad docendum, exhortandum, convincendum, quàm bos est ad volandum, qui supra Liturgiam aut nihil aut certè parum sapiunt. Nisi quòd dicis causa, veteres, absque ulla virtute, simiarum instar, admonitiones & exhortationes adhibeant. Deinde percontatur quædam Episcopus 8. vel 9. Quæstionibus, quarum Tertia est; *Nunquid fidem & assiduam navabis operam in doctrinæ, sacramentorum, atque disciplinæ Christianæ dispensatione juxta præceptum Domini & receptum morem hujus regni, gregemque tuæ fidei commendatum docebis eadem omni studio observare? R. Ita faciam Domino auxiliante.* Quomodo navarent operam in doctrinæ dispensatione, qui docendi donum non habent? vel an doctrinæ dispensationem volunt illam Euangeliorum & Epistolarum ordinatam lectionem decantandam aut recitandam more Pontificio? Cum potestas disciplinæ omnibus Presbyteris erepta sit, quid intelligunt Disciplinæ nomine, quæ diversa est à Doctrina & Sacramentis, aut quomodo eam dispensant Presbyteri? an denunciationem publicam sententiæ excommunicationis latæ in consistorio Episcopi per Cancellarium aut Officialem? vel an Disciplinam illam Pœnitentialem, quam Confessarii injungunt confitentibus, intelligunt? vel an absque ullo sensu, verba quibus utebantur Veteres, cum disciplina erat penes Presbyteros, dicis causa usurpant? Quæstio postrema est; *Nunquid Ordinario tuo aliisque præcipuis Ecclesiæ Ministris, quorum jurisdictioni subesse te contigerit, obedientiam cum debita reverentia præstabis, libenti animo salutaribus eorum monitis obtemperans, piisque censuris acquiescens.* Resp. *Hoc quoque faciam Domino auxiliante.* In re maximè seria sibi tamen semper consulunt. In Pontificali Romano, *genuflexus ponit manus suas junctas inter manus Pontificis dicentis; promittis mihi & successoribus meis reverentiam & obedientiam? & ille respondet, promitto.* Deinde optat illis dona ad hæc officia præstanda. *Post hæc rogabitur universa congregatio, ut velint tacitis suis precibus & votis ardentibus istud negotium ejusque successum Deo commendare. Cujus rei gratia pauxillum temporis spatium, prout visum erit expedire, silentio transigatur.* Deinde precatur gratias agens, quod Christus in cœlum ascendens, Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Doctores, & Pastores, in hunc modum (Anglicanumnè?) emisit, & orat, ut concedat ipsis animorum gratitudinem pro tanto beneficio obedientia sua declarare. *Hac finita precatione Episcopus & Presbyteri præsentes manus suas imponant singulorum qui ordinantur capitibus separatim. Quibus in genua submissè procumbentibus, Episcopus hæc verba pronunciabit; Accipito Spiritum Sanctum: Cujus remiseris peccata erunt ei remissa, & cujus ligaveris peccata, erunt ei ligata. Tu vero fidelem age dispensatorem Verbi Dei & Sacramentorum: in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Episcopus item singulis eorum in manum tradens S. Scripturæ codicem, sic dicet; Habeto tu auctoritatem prædicandi verbum Dei & administrandi Sacramenta in illa Ecclesia, quæ tibi fuerit commendata.* Qua authoritate dicit, *Accipito Spiritum Sanctum*, eadem etiam potest imitari Christum imperantem mari turbido, ut sit tranquillum. Si dixerint istud in Christo fuisse miraculosum; sic & illud. Ideo in Imperativo modo dixit, *Accipite Spiritum Sanctum*, ut qui potestatem habuit conferendi dona Spiritus Sancti: non orabat, ut aliàs solebat, cum humanitatis suæ signa & testimonia edere volebat. Si verba, etiam signum externum insufflationis, usurpare possunt. Facto simul & verbo significavit spirituale donum, quod Apostolis contulit. Apostoli ipsi non isto modo creabant Presbyteros: & licèt hoc privilegium illis concessum, ut impositis manibus

nibus conferrent Spiritus Sancti dona, tamen orantes, non præcipientes aut imperantes, ordinarunt Presbyteros. *Servamus, inquiunt, exemplum Domini. At multa egit Dominus, quæ nobis exemplum esse noluit. Dixit Dominus Discipulis; Accipite Spiritum Sanctum. Dixit & Lazaro; Lazare, veni foras. Dixit Paralytico; Surge & ambula. Cur non eadem dicunt omnibus mortuis & Paralyticis? Divinæ suæ virtutis specimen edidit, quùm insufflando in Apostolos, Spiritus Sancti gratia illos replevit. Hoc ipsum si conantur efficere, Deum æmulantur, & tantum non ad certamen provocant: sed longissimè absunt ab effectu, nec aliud inepto isto gestu quàm Christum illudunt. Sunt quidem adeo effrontes, ut asserere ausint conferri à se Spiritum Sanctum, sed quàm id verum sit docet experientia, quæ clamat ex equis fieri asinos, ex fatuis phreneticos, quicunque in Sacerdotes consecrantur.* Hæc Calvinus. Et ceremoniam insufflationis damnans, *quando quidem à Christo in singulare miraculi symbolum usurpata est*, innuit miraculum in verbis illis, *Accipite Spiritum Sanctum.* Cum Episcopus ait, *Age fidelem dispensatorem verbi Dei*; serione loquitur, an ludit & illudit? An potest Curio Liturgicus dispensare verbum Dei, qui nihil aliud potest, nisi legere Epistolas, Euangelia, Collectas, Preces præscriptas statutis temporibus, prout dirigit Liber Liturgiæ publicæ? vel an illa dispensatio verbi, ut dividitur in Lectiones in libro illo & legitur, est ὀρθοτομεῖν? Similiter cum tradit codicem Sacræ Scripturæ in manus ait, *habeto authoritatem prædicandi verbum Dei.* Sed quid si non habeat donum concionandi, sicut eo carent plerique Presbyteri Anglicani? Deinde, quid si non concesserit Episcopus potestatem illam? Nam nemo tenetur concionari apud Anglos vi ordinis Presbyterialis, sed oportet etiam post impositas manus & fortè pluribus post annis hanc facultatem impetrare ab Episcopo. Sicut in Pontificali Romano habetur, Episcopus cum instituit & admonet Presbyteros ordinandos ait, *Sacerdotem etenim oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, & baptizare.* Item; *Sub eodem quoque mysterio & eadem figura in Novo Testamento Dominus 72 elegit, atque binos ante se in prædicationem misit.* Item; *Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei: sit odor vitæ vestræ, delectamentum Ecclesiæ Christi, ut prædicatione atque exemplo ædificetis domum id est familiam Dei.* Et cum imponit casulam, ait; *Tu Domine super hos famulos tuos, quos Presbyterii honore dedicamus, munus tuæ benedictionis infunde, ut gravitate actuum & censura vivendi probent se esse Seniores, his instituti disciplinis quas Tito & Timotheo Paulus exposuit* (& citantur 1 Timoth. 3. ad Titum 1.) *ut in lege tua die & nocte omnique tempore meditantes, quod legerint credant, quod crediderint doceant, quod docuerint imitentur.* Non tamen sunt omnes Presbyteri apud Pontificios Concionatores, nisi quibus ea potestas concessa fuerit; sic apud Anglos. Hortationes & admonitiones istæ sunt fragmenta veterum illarum quæ adhuc reliquæ sunt in Pontificalibus suis, quas non histrionum more qui non sine arte histrioniam agunt, sed Simiarum instar absque ullo delectu aut recta applicatione more suo Liturgico recitant. Cum tradit Codicem Sacræ Scripturæ, traderet potius in manus ordinandi Librum Precum Publicarum seu publicæ Liturgiæ. Et sicut apud Pontificios Presbyteri non concionantes absolvere possunt in foro pœnitentiæ, remittere vel retinere peccata; sic omnibus Presbyteris Anglicanis, sive prædicare sive non prædicare possint, in ordinatione data potestas remittendi & retinendi peccata. Præterea, cum ait, *Habeto tu auctoritatem prædicandi verbum Dei & administrandi sacramenta in illa Ecclesia, quæ tibi fuerit commendata*; hoc etiam modo illudit, quasi certum esset commendandam fore ordinando Ecclesiam, cum à Patrono & Episcopo tota res pendeat, & si deerit qui conducat, nemini operam suam locare potest. *Hoc peracto Symbolum fidei decantetur per cœtum*, (& quidem absque rithmo

Instit. l.4. c.19.§.29.

Fol. 17.

Folio 17.

Fol. 19.

ut arbitror,) & per cœtum utrum intelligendus omnium ſpectantium, an ordinandorum tantùm, neſcio. In Pontificali, *Pontifex accepta mitra vertit ſe ad ordinatos, qui ante altare coram ipſo ſtantes ſimul profitentur fidem quam prædicaturi ſunt, dicentes, Credo in Deum Patrem &c.* Decantato Symbolo, *ſtatim ſe ad S. Communionem accingunt, quam omnes qui Ordines ſuſcepturi ſunt pariter ſuſcipiant in eodem permanentes loco, ubi manuum impoſitionem acceperunt, donec S. Cœna fuerit peracta.* Piaceſius in Praxi Epiſcopali ait, Ordines non conferendos niſi in Miſſa, *Majores videlicet, nam minores poſſunt etiam abſque Miſſa conferri.* Audivimus, ſtatim poſt primam exhortationem ſequi S. Cœnæ adminiſtrationem, jam poſt ordinem collatum ſequi Communionem & Euchariſtiæ perceptionem. Priore actione nonne refertur Miſſa, poſteriore Communio? Deinde annon eſt prophanatio ſacramenti, ſic dividere ſacram Cœnæ celebrationem, & inter conſecrationem & elementorum diſpenſationem aliud agere, imo aliud ſacramentum, ut ipſi opinantur, celebrare; nam Ordinatio illis ſacramentum eſt? Sic unius ſacramenti celebrationem dividunt, duorum conjungunt vel potius miſcent & confundunt, ac ſi unum ſacramentum aliud ſanctificaret, vel ſanctius reddere non poſſet niſi dividendo unum & inſerendo alterum. Utrum verò alii quàm ordinandi percipiant etiam Euchariſtiam neſcio, ſed ex hoc loco videtur poſſe colligi quòd non; atque hæc alia etiam ſacræ Cœnæ prophanatio. *Tunc autem poſt ultimam Collectam, immediatè ante benedictionem ſequitur iſta precatio, Miſericors Pater &c.* Ubi habemus hæc verba. *Quo verbum tuum illorum voce prædicatum ſemper vim ſuam & efficaciam obtineat, nec ullo tempore inutile auditoribus vel infructuoſum reperiatur.* Vides denuò, prædicationem verbi expectandam ab omnibus ordinatis, ſed quam ridiculè, jam diximus. *Si Diaconatus & Presbyterii Ordines eodem die conferantur, tum omnia in S. Cœnæ celebratione eodem modo peragantur, quo præſcribitur in ordinatione Presbyterorum, niſi quod loco Epiſtolæ legatur. Cap. 3. 1. ad Timoth. Poſt Epiſtolam vero ſtatim ordinentur Diaconi, & Litaniam ſemel decantare aut recitare ſufficiat.* Sunt & alia plura, quæ non habentur in Libello Ordinationum, ut paramenta, locus ordinationis, & ſimilia de quibus nihil reperio apud Scriptores Anglicanos.

Fol. 21.

Part. 1. Ca. 1.

De Vocatione ad Miniſterium in Eccleſia Anglicana videamus quid ſentiat Th. Beza Epiſtola ad quoſdam Eccleſiarum Anglicanarum fratres. *Quæritur, an probare poſſimus iſtam ἀταξίαν in Miniſterii vocatione, quòd videlicet abſque legitimo ſuffragio Presbyterii, & ulla aſſignata paræcia, leviſſimo examine vitæ & morum turba ordinandorum in album referatur, quibus poſtea pro Epiſcopi arbitrio poteſtas fiat verbi Dei ad certum tempus annunciandi vel recitandæ Liturgiæ,* imò non annunciandi omnino, niſi permittente Epiſcopo, ſi non excipiantur per canonem. Reſpondet; *Certe quod ad nos attinet, nolimus Miniſterii functionem hac ratione ne oblatam quidem recipere, nedum petere.* Si reſciviſſet alia omnia quæ requiruntur in vocatione tum ad ordinem tum ad gradum, quid reſpondiſſet?

Epiſt. 12.

Inter Ordinationis Effectus numerat Piaceſius, *quòd ordinato dari debent literæ teſtimoniales Ordinationis ſuæ ab Epiſcopo Ordinante & ſine literis non crederetur ipſi. Nec ſufficeret habere litteras ſacerdotii, ſed omnium Ordinum haberi debent: poſſet enim præſumi fuiſſe per ſaltum promotus* Canone 137. Conſtitutionum anni 1603. habetur hic Canon. *Cum non minima ſit viſitationis cauſa & effectus, ut Epiſcopus, Archidiaconus, aut alius viſitans, de ſtatu, ſufficientia, & facultatibus Cleri, & aliorum viſitandorum, perfectiorem aliquam notitiam conſequantur; æquum duximus, ut quilibet Rector, Vicarius, Curatus, Ludimagiſter, & alius quicunque Licentiatus, literas Ordinum, Inſtitutionis, & Inductionis, itemque Diſpenſationes, Licentias & Facultates ſuas quaſcunque, in viſitatione prima illius Epiſcopi, vel in proxima poſt ejus admiſſionem*

Prax. Epiſc. Part. 1. Ca. 1.

nem exhibeat per dictum visitantem approbandas, aut (si justa fuerit causa) rejiciendas, & si approbatæ fuerint, per Registrarium (uti moris est) consignandas; quodque feoda in visitationibus (intuitu præmissorum) consueta solvi, semel duntaxat tempore alicujus Episcopi integra persolvantur, in reliquis verò ejusdem visitationibus, quamdiu in ea sede permanserit, dictorum feodorum dimidium tantùm exigatur. Gregorius Synodo Generali præsidens sic statuit; *Sicut non debet Episcopus manum quam imponit, ita nec Minister* (i.e. Archidiaconus qui examinat promovendos,) *vel Notarius in ordinatione ejus vocem vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur vel usu pallii, seu chartis atque pastillis, eum qui ordinatur omnino aliquid dare prohibemus.* Idem prohibetur Causa 1 Qu. 2. Cap. *Sicut Episcopum.* Assertor Politiæ Christianæ ait negari non posse; *Præter feoda seu salaria illa quæ ipsi Episcopo ejusve Registrario aut Scribæ pro expediendis literis dantur; Episcopi etiam Secretarium, Silentiarium, Cubicularium, Promum condum, panarii Custodem, Atriensem, aliosque ex ejus famulitio exigere & accipere feoda, quosdam majora, quosdam minora, priùs quàm misero ministello permissum fuerit prætergredi Atriensis domunculam cum capsula qua continentur literæ Ordinum.* Petrus Suavis, differens qua occasione Simonia in collationem sacrorum ordinum ac beneficiorum irrepserat, ait; *Postquam temporale, quod in communi asservabatur & possidebatur, cœptum est dividi, & reditus certus appellatione Beneficii Titulis applicari, cum hucusque distincta non esset ordinatio à collatione tituli, ac proinde beneficii titulo annexi, sed unà darentur & acciperentur: tunc primum visum est ordinatoribus, propter emolumenta quæ ordinatis inde proveniunt, propter spirituale temporale aliquid dari, cujus intuitu in remunerationem temporale quiddam sumi posset. Cum vero propositum erat beneficium impetrare, is sese ad voluntatem dantis accommodare necesse habeat.* Inde ait sequutam negotiationem apertam in orientali præsertim Ecclesia. *In occidentali item, bonis licet frementibus, eadem alibi magis alibi minùs obtinuit usque ad annum salutis millesimum, quo tempore, facta inter ordinationem & collationem beneficii distinctione, ordinatio cœpit gratuitò, sed in collatione pretium exigi manifestiùs. Ex eo crevit semper abusus variis impositis denominationibus, utpote annatarum, minutorum servitiorum, scripturæ, sigilli, & istiusmodi tegumentorum, quibus coopertus grassatur per Ecclesiam exigua spe ejus aliquando tollendi, quoad Christus ipse alia vice nummulariorum menses evertat, & flagello nundinatores istos è templo ejiciat. Verum ordinationi quæ à collatione beneficii separatæ gratis administrabatur, non diuturnum id fuit gaudium. Episcopi enim spreta ea tanquam abjecta & infructuosa, ad alterum solum, unde emolumentum percipiebant, erant attenti. Unde, à veris Episcopis in solo temporali administrando occupatis relicta pedetentim ordinationum administratione, instituti Episcopi titulares, qui ministeria Episcoporum Ecclesiastica obirent. His, quòd reditus nullos possiderent, necessum erat è functionibus quas obibant sibi victum parare: Itaque vicissim, quos ad ordines admittebant, his aliquid conferre cogebantur, primum eleemosynæ nomine sive oblationis, dein honoratiore titulo donationis, ac denique ne cum debitum esset omitteretur imposito nomine mercedis, non quæ Episcopo ordinanti, sed famulis ejus, aut tabellioni, aut aliis inter ordinandum ministrantibus cederet. De hoc igitur abusu articulus institutus, altero illo qui in collatione beneficii usu venire solet relicto tanquam deplorato, neque alio remedio quam extremo sanabili.* De Articulo isto quàm variæ fuerint sententiæ in Concilio Tridentino legat ibi lector. *De Mercede Notarii debita nonnihil dictum, aliis officium illud Ecclesiasticum, aliis mere sæculare esse censentibus, adeòque quod iis penditur non invidendum. Antonius Augustinus Episcopus Ilerdensis, rerum antiquarum diligens observator, affirmabat in Ecclesia Veteri Ministros in conspectu totius populi ordinari solitos, ut diplomate aut literis testimonialibus opus non esset: tum uni titulo sive beneficio addictos Diœcesin non mutasse, sed si forte negotii causa aliquò proficiscendum esset, ab Episcopo Literam impetrasse*

Hist. Conc. Trident. Li 6. p. 555. edit. Francof.

traſſe, quæ tum Formata dicebatur. Teſtimonialium literarum uſum, ex quo populus ordinationibus intervenire deſiit, & Clerici vagari ac diſcurrere cœperunt, ad ſupplendam populi præſentiam introductum. Itaque munus illud pro ſæculari ducendum, ſed quòd in materia ſpirituali verſetur, cum moderatione exercendum, & Mercedem quidem Notariis concedendam videri, ſed certis limitibus circumſcriptam ac moderatam.

Externa Vocatio ad Beneficium, ſive locum Miniſterii certum, idque vel Rectoriam vel Vicariam.

In quorum utraque conſideranda veniunt, Nominatio, Examinatio, Admiſſio.

Nominatio, ſive cum jus præſentandi eſt in alio quàm in Nominante, ut quandoque fit, ſive cum jus & nominandi & præſentandi ſpectat ad eum.

Examinatio Donorum ſuorum, vel Conditionis ad hujuſmodi beneficium Capacis, vel Incapacis, per Epiſcopum.

Admiſſio, ad Titulum ipſum; cum Epiſcopus inſtituit ad præſentationem alterius, dicitur Inſtitutio; cum Epiſcopus ipſe inſtituens habet Jus Patronatus, dicitur Collatio: vel ad poſſeſſionem per inductionem, aut ipſius Archidiaconi propria opera factam, aut ſui ſurrogati.

Cum jam ſuſceperint ordinem Presbyteratus, & ordinati ſint quaſi *in nubibus*, nulli certo gregi addicti, priuſquam ad certum Miniſterii locum ſeu beneficium admitti poſſint Patroni alicujus & Epiſcopi gratiam mereri oportet. Ambitum horum Simoniacum graphicè depinxit Brightmannus, vide ſupra pag. 69. ne cogar repetere. Patronus, & Epiſcopus, ut venatores prædam, libertates Eccleſiæ inter ſe diviſerunt, & liberam Miniſtrorum electionem ſuſtulerunt. Invecta eſt nefanda illa beneficiorum diviſio in Collativa & Electiva. Electiva vocant, ad quæ per electonem imaginariam quis vocatur, cujuſmodi ſunt Epiſcopatus, aliaque beneficia majora, acſi ad minora etiam non vocandus eſſet quis per electionem: de Electione vide ſupra, p. 5. 6. 7. 8. 238. 244. Jus Patroni Honorificum, quo ei conceditur locus honorificus in Eccleſia; Utile, quo ei ſubvenire debet Eccleſia majori cura quàm aliis pauperibus, ſi ad egeſtatem redactus fuerit; & Oneroſum, quo licitè poteſt defendere ſuam Eccleſiam, ne bona ejus dilapidentur; ex natura rei ſeu ex naturali gratitudine videbantur conſequi pro beneficio quod Patronus Eccleſiæ contulit. Sed quod Eccleſiaſtici voluerunt etiam concedere illis jus præſentandi ad beneficia, prætextu alliciendi alios ad hæc opera pietatis, quis ſaniori judicio præditus probare poteſt? Sic enim avari liberam electionem Miniſtrorum vendiderunt, vel Epiſcopi reſervata ſibi collatione prodiderunt. Chaſſanæus illud jus conniventibus oculis potius admiſiſſe, quàm induxiſſe exiſtimat Eccleſiam, & probat Cap. 3. Tit. 38. Lib. 3. Decretalium. Temporibus Juſtiniani primum invaluiſſe putat, propter Canonem Pelagii, qui ſub Juſtiniano floruit, & extat Cap Abbatem 18. q. 2. Juſtinianus ipſe Nov. 57. Cap. Ult. & N. 123. Cap. 18. nominatim cavet, ei qui Eccleſiam extruxit & alimenta Clericis in

ea

ea ministrantibus constituit licere Clericos Episcopo præsentare ejus judicio probandos & instituendos. *Præsentare vocat dicto Capite 18. ἐπιλέγειν, καὶ ὀνομάζειν, unde & jus Patronatus dicitur passim jus Nominationis. Eadem fere ratione olim obtinuit, ut qui certamina ad civitatis vel municipii decus instituerent, sibi hæredibusque suis possent illud jus excipere, ut ludis præessent tanquam Agonothetæ.* Electio Ministrorum non est ludus aut jocus, sed res magni momenti, & in qua vertitur periculum animæ. Qui templum extruere, dotem assignare, & expensas Clericis ministrare non vult, nisi ea lege, ut potestatem in eam Ecclesiam ipsi acquirat, Simoniacum & impium ego dixerim, non pium & religiosum. Glossa in Cap. Piæ mentis 16. Quæst. 7. ait, quod *olim tamen nihil juris habebant Patroni præ aliis, ut 10. Quæst. 1. c. Noverint.* Suarez negat in Decretis illis denegari hoc jus Patrono, *sed solum tale jus in bona Ecclesiæ, ut illa usurpare aut administrare præsumat.* Utcunque est, de jure divino jus istud ortum non est. *In ipsis Ecclesiæ nascentibus exordiis non prodiit jus ejusmodi ullum ei competiisse, qui vel construxisset Ecclesiam, vel dotem ei assignasset. Id tantùm licuit, ut quam vellet legem & conditionem sumptibus diceret, ut constitutum est l. 15. ἐάν τις C. de Sac. Eccles. Quod vero Gelasius Papa, qui sub Zenone & Anastasio floruit, cavet de processionis aditu in Can. Piæ mentis, & Can. Frigentius 16. Qu. 7. id nullam prærogativam neque jus ædificanti tribuit: sed quod omnibus Christianis licuit, in dedicatione ipsius Ecclesiæ processionem adire, cum ad cultum religionis adducebatur, qua de re est Can. præcepta. & Can. certam de consecrat. Dist. 1.* Centurio synagogam suis sumptibus extruendam curaverat, Luc. 7. 5. nihil tamen juris inde in eligendis Synagogæ Præfectis sibi, aut hæredibus suis, arrogavit. Absurdum est, Patronum, qui unus est & unum Ecclesiæ membrum, totius multitudinis potestatem sibi vendicare: sed adhuc absurdius, transferri jus illud electionis in hæredes per successionem aut alios per donationem aut permutationem, quibus non eadem plerumque electionis cura quæ primis Patronis, & qui sæpius nec illius Ecclesiæ membra sunt, cujus jura invadunt. Bilsonus ait in villis colonos, qui agris colendis vacabant non habuisse tantas opes, ut templa suis sumptibus extruere, nec tantam facultatem, ut de fructu & proventu agrorum Domini partem aliquam Ministris tribuere possent. *Adeo ut in viculis ac pagis rusticanis aut templa non omnino ædificari, & Clericos rebus ad victum necessariis destitui, aut Dominos cujusque ad eam largitatem honore & prærogativa nominandi Rectores Ecclesiis suis necesse erat provocari. Subjicite,* inquit, *animis vestris memoriam & imaginem hujus insulæ sæpius victorum armis expugnatæ, cum nemo liberum quod ajunt tenementum, aut ad vitæ terminum sibi haberet; sed omnes, excepto Domino, in servitutem addicerentur: qui tum Rectorem eligere poterat nisi loci Dominus, qui solus libertatem retinebat?* Sed respondemus primùm, non hac esca pelliciendos fuisse Dominos villarum, nec in initio pellectos fuisse; sed pio & religioso affectu ductos rem suam Deo dicasse, ejusque proprietatem resignasse. Et quamvis Dominus sit ejus soli in quo basilicam ædificat, aut earum rerum quas Ecclesiæ constitutio donat; tamen post dedicationem is locus eæve res Deo dicatæ in ejus dominio non manent. Si res ipsæ quæ sunt merè temporales eximuntur post dedicationem illius dominio; multo magis Ecclesiæ libertates & animæ colonorum, quæ nunquam erant sub ipsius Dominio. Agricolæ non minus sunt membra Ecclesiæ quàm ipse Dominus villæ, & in Christo non est servus & liber, sed omnes sunt liberi. Si ab hac libertate nempe electionis excludendi sint, ab ipsa etiam Ecclesia excludi possint, eo nomine, quòd coloni sint agricolæ aut servi. Præterea non negat Bilsonus, extructis templis & stipendiis sacræ militiæ assignatis, alios liberam clientelam concessisse, alios servilem conditionem retinuisse: sed negat propterea derogandum

Paratitl. in Decretal. l. 3. Tit. 38.

De Simonia Cap. 28.

Chassanæus in Decretal. Lib. 3. Tit. 38.

De Gubernat. Eccles. c. 15. p. 440.

prioribus ipsorum privilegiis. At quod ab initio non valuit, tractu temporis convalescere non potest. Servitus etiam propriè dicta jure gentium introducta nullibi ferè in Europa jam locum habet. Denique jus Patronatus habent, qui tamen villarum vel Parœciarum nequaquam Domini sunt. *Nos credimus*, inquit Sopingius, *non cum primis Euangelii exordiis, neque statim in Ecclesia post profligatum Paganismum emersisse, neque etiam apud Græcos & Latinos, cum res Ecclesiæ ibi adhuc essent puriores; sed forsan in Latina Ecclesia demum post Augustini tempora ortum videri. Quod vel inde patet, quod hæc vocabula Patronus, Patronatus, Advocatia, Præsentatio, Guardias habere, & reliqua, sunt latina nova & barbarismum sapiant, ideoque vergente sæculo in Ecclesia Latina primum nata, aut tunc maxima ex parte aucta, propagata, & certis legibus roborata.* Beza de Resurrectione Homil. 13. *Annon etiam cuilibet notum est, pro electionibus Christianis fuisse in Ecclesiam intrusos Patronatus, Indultus, Collationes, Resignationes, Permutationes, Devoluta, tam apertè tam directè & ex diametro repugnantia omnia Ecclesiæ veteri, & antiquis puris Canonibus, quàm tenebræ luci sunt contrariæ?* Vide etiam supra pag. 5. Si quis dixerit Patronum non quemlibet debere nominare, sed sacro munere dignum, ab Episcopo examinandum, quem rejicere potest Episcopus, si compertum fuerit non esse satis idoneum. At tollitur tamen libera electio dignioris. *Is eligendus est ex omni populo, qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior*, ut ait Origines. Perfectam digni Pastoris ideam nobis depinxit Sacra Scriptura; ad perfectam ideam respicere debent eligentes, ac eò digniorem eligere quo propiùs ad eam perfectionem accesserit.

Respons ad Bonam fidem Sibrandi p. 50. — *Hom. 6. in Levit.*

Sess 24. Cap. 18. de Refor. In Concilio Tridentino decretum, ut vacante Ecclesia Parochiali Episcopus eligat, vel concursu proposito invitet, qui se velint subjicere examini examinatorum deputatorum in Synodo Diœcesana. *Examinatores autem singulis annis in Diœcesana Synodo ab Episcopo vel ejus Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant & ab ea probentur, advenienteque vacatione, aut eosdem aut alios tres quos maluerit ex prædictis illis sex eligat.* Et infra; *peracto deinde examine renuncientur quicunque ab his idonei judicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis, ex hisque Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit.* Cum jus Patronatus est Ecclesiasticum vel Clericale, decrevit Synodus examen promovendorum fieri per concursum plurium, & digniorem eligendum. Sed in jure patronatus Laicorum hujusmodi examen per concursum non urgebant, Laicis Patronis vel nimium indulgentes, vel de re ipsa desperantes. Sed apud Anglos nullum habent ejusmodi examen per concursum, sive Ecclesiastici, sive Laici sint Patroni. Sufficit, si præsentatus habeat quæ sunt necessaria ad Liturgicum Ministerium. Sed quid opus nova examinatione promovendi ad beneficium? an non examinatus, cum susceperat ordinem Presbyteratus? vel an admittunt ad ordinem Presbyteratus, quos ad certum locum Ministerii seu Beneficium non admittent absque novo examine? Patrono præsentante aliquem, cui contulit Episcopus ordines, non potest rejicere Episcopus, nisi culpam simul in se transferat. Sed cujusmodi, quæso, est examen illud promovendi ad beneficium seu certum Ministerii locum? Multi ajunt, inquit Cartwrightus, pro disculo fructuum aurei surculi eos locare & venum exponere hortulos Domini. *Qui donum non habet in mente, si tamen habet in manu, non opus illi alia clave, quâ reseret valvas Ecclesiæ, & aditum sibi patefaciat ad beneficium. Nonne,* inquit Assertor Politiæ Christianæ, *commendarunt nobis Episcopi eos, qui discernere non norunt inter apem & feritorium, inter Articulos Fidei & Orationem Dominicam, cujus rei Rector Haskamensis nunc Capellanus in Diœcesi Wintoniensi proferri potest testis omni*

a Repl. 1. Part p. 110. — *Pag. 83.* — *P. 236. 239.*

omni exceptione major. Rector iste, rogante Episcopum quodam ex Ordine Equestri, interrogatus quænam esset prima petitio Orationis Dominicæ, sublatis in cœlum oculis & meditabundus tandem respondit, Credo in Deum patrem. Et licet impetrare tunc temporis non potuit institutionem, postea tamen procurante ejusdem Episcopi Cancellario, in idem beneficium institutus est, eoque in hunc usque diem fruitur absque ulla molestia, quamvis vix legere queat Anglicana ad captum populi. Possum etiam & plures alios nominare in ea Diœcesi commorantes qui beneficia possident &c. Cartwrightus etiam malum istud grassari testatus, ait; *Certò scio, omnes quæ extant Historias Ecclesiasticas non posse tot nobis producere Ministros eo munere indignos ubique per Ecclesias totius orbis electos temporibus Apostolorum, quot paucis his annis agminatim prodierunt quasi ex equo Troiano è palatiis paucorum illorum Episcoporum, qui sunt in Anglia. Si quis contrà lustret oculis Galliam, tum pacis tum persecutionis tempore, & deinde vertat se ad Ecclesias Sabaudias, & in quibusdam Germaniæ civitatibus, redeat deinceps ad vicinos Scotos, & conferat inter se generatim Ministros electos ab Ecclesiis, cum maximo eorum numero quos crearunt Episcopi (si non sit nimis philautus, aut pertinax propugnator causæ quam defendendam suscepit,) cogetur fateri tantam esse inter utrosque differentiam, quanta est inter aurum & æs cyprium aliudve metallum reprobum.* Author Calvino-Turcismi ex scriptis ministrorum flagitantium reformationem excerpsit quæ sequuntur. *Ad commendationem, inquiunt, alicujus viri nobilis Ministri statim fiunt, sine discrimine docti & indocti, fungi & fatui, de extremis populi ut fecit Jeroboam, 3. Reg. 17 31. Ad contumeliam Euangelii unico saltu deferuntur ab officina in Ecclesiam, mutantes derepente tunicam servi in tunicam Ministri; quum aliter vivere non possunt, ad Ministerium tanquam ad ultimum perfugium & extremam anchoram decurrentes. Id proximè requiro, annon illi vel nobiles vel mercatores, quibus jure patronatus est beneficia Ecclesiastica conferendi potestas, ea plerunque circumcidunt, agros quos possunt auferunt, magnam fructuum partem avertunt, & Simoniacis deinde pactionibus quod restat addicunt ei, quem minimo pretio possunt conducere, ut Ministri personam gerat. Nec hoc salvo pudore inficiari potes, quum publicis libris testatum sit, ipsos Episcopos, qui contra hanc nefariam largitionem maximé debeant invigilare, eadem tamen non minus esse infames quam reliquos. Nam & hanc quoque tum Laicorum tum Episcoporum rapacitatem, tum alii tum Commministri vestri publicis libris toti Parliamento, utque adeo toti mundo exposuerunt. Certè diligens quidam & doctus historicus qui ad posteritatem transmisit mores & Reipublicæ & Ecclesiæ vestræ, postquam conquestus est, quòd illi quos penes ea quam dixi in beneficiis conferendis authoritas, illa tribuunt suis pistoribus, coquis, & agasonibus in longi & laboriosi servitii compensationem, adscribit; Hæc vera est causa, quod textores circumforanei, Chirothecarii, evaserunt Ministri, quia nimirum viri doctiores recusarunt ejusmodi nundinationes. Sartor autem vel chirothecarius præclarè secum agi putat, si octo vel decem librarum incremento statum suum emendare potest, libenterque Patrono reliquum quod Parocho jure debetur cedit, modo ipse de tali hac pensione posit esse certus. De Episcopis vero Ministri, & ii permulti, testantur quod illi Episcopi maximum studium in eo ponunt, quemadmodum Clerum subjectum deprædentur & exhauriant, quemadmodum beneficia Ecclesiastica elocent, vel agros vel domum Parochi alienent, ad satis magnam pecuniæ summam suis cistis inferendam, vel ob munera uxoribus suis, aut liberis, aut officiariis, aut famulis persolvenda, quorum tamen portio ad ipsos reveniat.* Brightmannus in Censura Canonum 1597. *Quid quæso hæc omnino conducunt, ut quis idoneus admittatur? Quid ut deinceps ordinentur Ministri vel doctiores vel probiores? An Sancto Spiritu clamante per Paulum, quis idoneus est ad hæc, tu hominem obtrudes cum præsentatione, cum certificatorio, cum literis Dimissorialibus, vel qui initiatus fuit die Dominico & similibus nugis. Sed non exagitabo rem vehementiùs,*

[Margin notes: Pag. 238. — 2 Repl. 1. Part. p. 537. 148. — Calvino-Turcism. l. 1. c. 15 — Admon. ad Parl. — Cartw. Rep. 1. pag. 26. — Hollinshed Descriptio Britan. l. 2. ca. 5. fol. 36. — Admonit. 2. ad Parliam. pag. 23. — In Apocal. cap 3. fol. 68. in 8.]

tantùm

tantùm appello tuam conscientiam, utrum aliquid hac in re prospexeris, qui casurum parietem tam inepto tectorio obduxisti. Patroni præsentatio, Episcopi collatio aut institutio, Archidiaconi inductio, multas pariunt lites & actiones; inquit Assertor Politiæ pag. 258. 259. *quandoque inter Patronum & Episcopum; quandoque inter Clericos duos quos præsentarunt duo Patroni; quandoque inter Clericum præsentatum & Episcopum, Clerico Episcopum per duplicem querelam ad judicium coram Archiepiscopo aut judicibus in Curia Audientiæ citandum curante ob denegatam institutionem; quandoque inter Clericum institutum & Archidiaconum Episcopi mandatum de inducendo non exequentem, fortè quia nondum vacat Ecclesia; item inter præsentatum & actu incumbentem: unde oriuntur sæpius turbæ, violatio pacis Regiæ, & illicita conventicula pro ineunda aut conservanda possessione.* Archidiaconus inducit seu mittit in possessionem beneficii non modò per se, sed etiam per alium, ut ait Lindvodius, & statuit Johannes Stratford Cantuariensis in Provinciali Constitutione, *Item quia. Si Archidiaconus inducat, 40. denariis; si suus Officialis, duorum solidorum perceptione pro singulis suis, & suorum expensis pro dieta penitus sit contentus.* Sed de feodis istis & sub feodorum prætextu expilatione & deprædatione satis supra diximus.

Lib. 3. Tit. de Constitutionibus.

Ex supra dictis vidimus, quomodo vocentur ad Ministerium Presbyteri Anglicani; ad ordinem ipsum Presbyteratus absolutè & absque titulo; ad beneficium seu certum ministerii locum, per præsentationem, institutionem, collationem, inductionem, non autem per electionem vel consensum Ecclesiæ cui præponuntur, aut Presbyterii examen. *Negari non potest*, inquit Assertor Politiæ Christianæ, *quadragesimum* quemque in quadragesima quaque Parœcia non posse affirmare se unquam vel vidisse vel audivisse Ministrum designatum per Ordinarium, priusquam viderit vel audiverit Ostiarium seu Clericum Parochialem gradum cum clavibus accelerantem ad Ecclesiam & pulsatas campanas, ad Rectoris vel Vicarii inductionem seu realem possessionem. Rectorem Angli vocant *Person*, Rectoriam *Personage*, Beneficium quod consistit in jure percipiendi decimas majores, Vicariam minores. Rectoris & Vicarii appellationes tribuuntur tum Presbyteris tum Diaconis. A diversa beneficii nomenclatura dicitur Presbyter, Rector, vel Vicarius; sic Diaconus Rector vel Vicarius. Curatus autem Anglis est Presbyter vel Diaconus stipendiarius absque titulo perpetuo beneficii. Non habent singulæ Parœciæ & Rectoriam & Vicariam. Sunt enim quædam, quas Appropriatas vocant, quarum reditus percipiunt Episcopi, Decani, Præbendarii in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, Patroni; in quibus vix habet stipendiarius unde se aut familiam suam alere possit, licet statuto 15. Richard. II. c. 6. cautum fuerit, ut in Ecclesiis appropriatis tantum decerperetur, quantum & pauperibus parœciæ sustentandis sufficeret, & congrua portio assignanda esset Ministro, quam Canonica institutionis & inductionis forma possideret, sicut alii Rectorias suas: quod tamen non observatur ab ipsis Episcopis, ut refert Assertor Politiæ Christianæ p. 130. 146. Episcoporum pompa, luxus, & famulitium numerosum, non potest sustentari absque ruina multarum Parœciarum. Illi sunt apri vastantes vineam Domini. Nam etsi sint alii qui habent Ecclesias appropriatas; quamdiu tamen Episcopi, Decani, Præbendarii, de rapina sua nihil remittunt, non est expectanda reformatio in Laicis. Episcopi erant hujus sceleris primi authores, eorumque consensu Abbatiis, Monialibus & Monachis appropriatæ sunt illæ parœciæ quas jam possident Laici. Ex parœciis 9284. in Anglia, 3845. fuerunt Appropriatæ, ut numerat Camdenus Brittanniæ editione ultima. Appropriationes qui impropriationes vocant, rectiùs loquuntur.

Abstract. p. 40.

Priusquam ulteriùs progressi fuerimus, lubet ordinationum celebrationi subjicere Cano-

Canonem de Subscriptione qui extat inter Constitutiones anni 1603. *Nemo ad Sacros Ordines vel Ecclesiasticum aliquod Beneficium per institutionem aut collationem, vel ad Concionatoris, Prælectoris, aut Catechistæ munus exercendum sive in alterutra Academia, sive in Cathedrali vel Collegiata aliqua Ecclesia, sive in urbe aut oppido mercatorio, sive in Parochiali Ecclesia vel Capella, vel alio denique hujus regni loco deinceps admittetur, nisi prius vel ab Archiepiscopo vel Episcopo ejus Diœceseos, in qua est victurus, vel ab altera Academiarum, licentiam & facultatem earundem subscriptionibus & sigillis munitam impetraverit, tribusque sequentibus articulis (modo & forma à nobis præfinitis) subscripserit. 1. Quod Majestas Regia secundum Deum unicus est & supremus Gubernator hujus Regni, omniumque aliorum ipsius dominiorum ac territoriorum, tam in omnibus spiritualibus sive Ecclesiasticis rebus & causis, quàm in Secularibus; & quòd nullus extraneus Princeps vel persona, nec ullus Prælatus, Status, aut Dominatus, habet aut habere debet ullam jurisdictionem, potestatem, superioritatem, præeminentiam, vel authoritatem Ecclesiasticam sive spiritualem intra Majestatis suæ dicta regna, dominia, & territoria. 2. Quod Liber Publicæ Liturgiæ & Presbyteros & Diaconos ordinandi & consecrandi nihil in se contineat quod verbo Dei sit contrarium, quodque eodem taliter uti liceat; & quòd ipse in publicis precibus & sacramentis administrandis, illam prorsus formam, quæ in dicto Libro præscribitur, & non aliam, sit observaturus. 3. Quod Librum de Articulis Religionis, in quos consensum est ab Archiepiscopis & Episcopis utriusque provinciæ, ac reliquo omni Clero in Synodo Londinensi anno 1562. omnino comprobat; & quòd omnes ac singulos Articulos in eodem contentos (qui 39. citra ratificationem numerantur) verbo Dei consentaneos esse agnoscit. Hisce tribus Articulis, qui volet subscribere, ad vitandam omnem ambiguitatem, hac verborum formula (nomine & cognomine suo expressis) in subscribendo utetur: Ego N. N. tribus his præfixis Articulis, omnibusque in eisdem contentis lubens & ex animo subscribo. Quod si quis Episcopus aliquem ordinaverit, admiserit, vel facultate aut licentia, ut superiùs dictum est, ulla donaverit, nisi prius sub modo & forma præstitutis subscripserit; is à collatione Ordinum, & licentiarum ad concionandum per anni spatium submovebitur. Academias verò, si quid hac in parte deliquerint, juris ultioni, & Regiæ censuræ relinquimus.* Et per Can. 37. Ordinatis Diœcesin mutantibus subscriptio coram Episcopo Diœcesano iteranda. *Si quis concionandi, legendi, prælegendi, vel catechizandi legitima alioqui potestate præditus, ut suprà, in ullam Diœcesin ibidem commoraturus venerit; is ad hujusmodi munera exercendi, vel ad sacramenta celebranda, aut quamlibet Ecclesiasticam functionem illic obeundam nullatenus admittetur, (à quocunque tandem dictam potestatem acceperit) nisi prius coram Episcopo ejusdem Diœceseos, in qua munerum præfatorum aliquo fungi debeat, in supra dictos Articulos per manum suæ subscriptionem consenserit.* Per Can. 38. Ordinati post subscriptionem prævaricantes à Ministerio removendi. *Si quis Minister, postquam præfatis Articulis subscripserit, Liturgiæ formula vel ritibus & Ceremoniis quibuscunque in Libro Precum Publicarum indictis uti deinceps omiserit, suspensionis pœna coerceatur; ac nisi post mensem se emendàrit, ac submiserit, excommunicetur: quod si per alium adhuc mensem in contumacia permanserit, à Ministerio sacro amoveatur.* Subscriptio scriptis subjecta in jure subscribentis arguit consensum & approbationem. Qui subscribit igitur, approbat Primatum seu Papatum Anglicanum, gradus Hierarchiæ, formam consecrationis Episcoporum & ordinationis Presbyterorum & Diaconorum præscriptam in Libello Ordinandi & Consecrandi, & ritus omnes ac ceremonias Liturgiæ publicæ; quòdque in his libris nihil continetur quod sit verbo Dei contrarium, confitetur; nam subscriptio est professionis seu confessionis species quædam, & quidem authentica. Obligat se præterea subscriptione ad observandum in publicis precibus & sacramentis formam

Can. 36.

mam in libro Liturgiæ præscriptam & non aliam. Th. Beza consulit Anglis, ut potius deserant Ecclesias. *Sin verò Ministris non tantùm ut ista tolerent præcipitur, sed etiam ut ea tanquam recta vel chirographo comprobent, vel suo silentio foveant; quid aliud suadere possimus, quàm ut de sua innocentia testati & omnia remedia in timore Domini experti, manifestæ violentiæ cedant?* Sunt qui prætexunt, se subscriptione sua solummodo obedientiam & usum ceremoniarum spondere. At contrà, ut patet ex articulo secundo, approbat omnia quæ continentur in Libro Ordinandi & Consecrandi, & libro publicæ Liturgiæ, ut recta: & ni id faciat, dolo malo utitur. Prætexunt alii, Episcopos concedere quibusdam interpretationes, limitationes, exceptiones, sed frustrà: nam non habent potestatem Episcopi supra commune Statutum, ut concedant exceptiones, interpretationes, limitationes, quæ destruant ipsius Statuti sensum, id est ut glossa destruat textum. Præterea tenues vanescit in auras glossa vel interpretatio, litera scripta manet. Pilatus Christum condemnavit præmissa specie quadam protestationis, sed protestatio fuit contraria facto. Nulla in re manifestiùs exerunt tyrannidem suam Episcopi, quàm in subscriptione exigenda. Hîc obstruitur omnis aditus viris bonis, qui in Domini vinea operari desiderant, & coguntur Galeno aut Justiniano operam suam locare. Et qui annos plures in eadem Domini vinea utilem navarunt operam, subscriptionem renuentes gradu suo submoventur, officio & beneficio privantur, cum uxoribus & liberis omnibus injuriis & miseriis exponuntur. Suspendunt cytharas suas ad salices Babylonis, crucem & superpelliceum. At, inquies, licet subscriptio non sit tolerabilis, quia judicii & mentis approbationem secum trahit; conformitas tamen in ipso facto non est culpanda. Vir clarissimus Theod. Beza etsi subscriptionem detestatur, tamen ait posse & debere etiam multa tolerari, quæ rectè non præcipiuntur; *Itaque primùm respondemus, etsi nostro quidem judicio non rectè revehuntur in Ecclesiam, tamen quum non sint ex earum rerum genere quæ per se impiæ sunt, non videri nobis illas tanti momenti, ut propterea vel Pastoribus deserendum potius sit Ministerium, quàm ut vestes illas assumant, vel gregibus omittendum publicum pabulum, potius quàm ita vestitos Pastores audiant.* At salva Viro Venerabili reverentia liceat mihi dicere quod sentio. Non video cohærere consilium cùm rationibus allatis contra rem ipsam, nempe vestes sacerdotales. *Concedimus*, inquit, *esse res medias, si per se considerentur. Sed quis illas ita considerabit? Nam qui Papistæ sunt, quicquid lex civilis prætexat, sane hac ratione in sua superstitione inveterata confirmantur. Qui cœperunt superstitiones eousque detestari, ut etiam illarum vestigia cœperint execrari, quantopere offendentur? Qui meliùs sunt instituti, quem fructum inde percipient? Anne verò tanti est ista distinctio, ut propterea tam multorum conscientias perturbari oporteat, repetita videlicet ab ipsis manifestis & juratis sanæ doctrinæ hostibus istius distinctionis ratione? Quid quòd ex iis, qui Ecclesiastici vocantur, non minima pars dicitur adhuc Papismum in pectore gestare? an isti verò in meliùs proficient restituto hoc habitu? an non potius, quasi instaurandi mox ipsius Papismi spe, cristas erigent?* Ubi tot scandala orirentur ex usu habitus, non consultum videtur ejus usum consulere. Præterea Vir Clarissimus eo loco politicum duntaxat finem & usum vestium contemplatur. Petebatur enim ab eo, utrum in pileis & vestibus tum in communi usu tum in Ministerii functione distinctionem probet. Etsi civilem & publicum ordinem minimè putat improbandum, tamen non quamvis distinctionem approbandam; *Quid si enim jubeantur Ministri perinde ut moriones ac histriones vestiri?* Omnium verò minimè probat distinctionem istam sumptam ab hostibus, per habitum non modo Papistis ipsis plerisquè ridiculum sed etiam superstitione pollutum. De Politico igitur Ordine & usu vestium, tum in communi usu tum in Ministerii functione, tantùm differit eo loco, &

Marginal notes: *Epist.* 12. (beside "potius deserant Ecclesias"); *Epist.* 12. (beside "ait posse & debere")

& hoc intuitu dixit non deferendas Ecclesias: ac, ut dixi, consilium istud vix conciliari potest cum ipsius rationibus. Sed vestes quibus utuntur in functione Ministerii non sunt institutæ ad distinctionem; quid enim opus distinctione per habitum concionanti aut sacramenta ministranti? annon ipsa actio sacra distinguit Ministrum in exercitio publico sui muneris ab aliis? vestes istæ sunt vestes sacræ & symbolicæ, & superpelliceum, ut supra dixit Mortonus Capite Præcedenti, significat puritatem seu sanctitatem vitæ; & ut relationem habebat olim ad sacrificium Missæ, sic adhuc apud Anglos non semper eo utitur Minister Anglicanus in exercitio publico muneris sui: cum ministrat sacramenta, aut decantat vel recitat præscriptas preces, &c. induit sacram vestem, non autem necessariò cùm concionatur. Ritus autem omnes symbolicos damnavit Vir ille Clarissimus anno superiore ante scriptam Epistolam istam. *Itemque ritus omnes symbolicos semel ex Ecclesia Christiana, in quam nullo unquam jure invehi potuerunt, profligari oportere; nec iis manentibus suam Ecclesiæ nativam pulchritudinem restitui posse, existimo.* Epist. 8. Pileos & vestes ergo vocat res per se medias distinctionis solius intuitu, non autem respectu symbolicæ significationis, quam habent sacræ vestes in Ministerii functione, quod obliti sunt exprimere qui Virum Venerabilem consulerunt, ut patet ex statu quæstionis quem format ex illorum verbis. Nam de distinctione solùm agit. De Crucis autem Consignatione ait; *Denique cum maximè abominandæ superstitioni & omnium horribilissimæ illi hyperduliæ Crucis primùm aditum patefecerit; multo minus velim illam inter ἀδιάφορα numerare, quàm Æneum illum Serpentem Ezechias.* Epist. 8. Imagines aut ritus symbolicos in Ecclesiam invehere non est res per se adiaphora. Largiamur in thesi consilium esse salubre, nempe ob res per se medias non deferendas Ecclesias; cum ventum fuerit ad hypothesin, & ceremonias, de quibus inter nos & tyrannos illos, omnesque Formalistas controvertitur, sentiet lector ingenuus non esse res per se medias. Interim consulo, ut Episcopi, qui tyrannidem suam Viri Venerabilis verbis obvelare student, observent quid moneat Epistola ad Grindallum Episcopum Londinensem. *Denique illud dicere non verebor, æquitate tua fretus. Si peccant qui, potius quum res illas sibi contra conscientiam obtrudi patiantur, cedere Ecclesiis malunt: multo majore reatu coram Deo & ipsius Angelis teneri, si qui greges Pastoribus privari, & desertis à pastoribus Ecclesiis horrendæ dissipationis fundamenta jaci potius sustineant, quàm Ministros alioquin inculpatos hoc potius quàm illo habitu vestitos cernere, & nullam potius alicubi famelicis cœnam præberi, quàm genuflexionem omitti.* Epist. 8. Sed redeamus ad cætera. Vult D. Beza, ut interim ista non foveant silentio, sed coram R. M. & apud Episcopus suas conscientias modesta & gravi obtestatione liberent, apertè apud greges suos inculcent quæ ad tollendum hoc offendiculum pertinent, & in istorum etiam abusuum emendationem, prout occasionem obtulerit Dominus, incumbant. At ista non audent omnes, nec qui audent vel offendiculum tollent vel emendationem procurabunt. Testis plurium annorum experientia. Nam sunt qui facto conformes declamitant contra abusum ipsum quem se tolerare dicunt, sed offendiculum non tollunt. Factum doctrina efficacius, ut ostendi Capite Superiori, & protestatio contraria facto ridicula est. Tollerare non est agere, sed pati. Non autem patitur tantùm qui agit etiamsi coactus agat, sed est mixta actio partim voluntaria partim coacta: coacta respectu externi, sed voluntaria respectu interni principii seu voluntatis & liberæ electionis. Ex duobus malis minus eligendum, si sint mala pœnæ. Sed ubi duo mala, unum pœnæ alterum culpæ; eligendum malum pœnæ. Non faciendum est malum ut eveniat bonum. Actor est approbator, tolerator etiam si lubet, quia non solùm in aliis tolerat sed etiam in se, & sic non nudus tolerator, sed

etiam actor est. Cives qui in civitate sua tolerant lupanaria, non tamen si ipsi lenocinium exercerent tolerare amplius dicendi sunt. Tolerare est tantum non punire, in aliis non tollere. Qui non punit quæ tollere non potest, tolerare & quidem prudenter potest, si non cessaverit ab omni studio emendandi & sensim corrigendi, ut tandem tollere possit. At conformitas in ipso facto est quid majus quàm simplex toleratio, & in malo nunquam tolerabilis. Sed ponamus conformitatem esse in re per se media; tamen in re etiam per se media, propter scandalum pusillorum, hostium in malo obfirmationem, insidias eorum qui subversionem Ecclesiæ meditantur & machinantur, aliave incommoda, non est conformitas in facto toleranda. Apostolus non solum tolerabat Judæos infirmiores, sed etiam Judæis Judæus factus in facto conformis, ut infirmiores Judæos lucrifaceret, quod lege mortua sed nondum mortifera licebat: sed contra, hîc conformitas urgetur in facto, ubi offendiculum ponitur coram fratribus, & facto nostro obfirmantur etiam jurati hostes in idololatria non absque magno periculo & malo ab utrisque & pusillis relabentibus & obstinatis hostibus metuendo. De ista conformitate in facto videat lector quæ supra diximus Capite Nono. Mercenarius fugit & deserit gregem, vel ob lucrum, vel imminente periculo: at illi conjiciuntur in calamitates & miserias multas, qui tentatis omnibus mediis non possunt diutius salva conscientia fungi suo munere. Necessitatis vel utilitatis causa posse Episcoporum mutationes fieri, ait Anterus Papa. *Non enim transit de civitate in civitatem, nec transfertur de minori ad majorem, qui hoc non ambitu nec propria voluptate facit, sed aut vi à propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci aut populi non superbè sed humiliter ab aliis translatus & inthronizatus est.* Præsumit Canon locum non mutari, cum animus non sit mutatus; sicut virgo censetur, cum non sit animus corruptus, licet corpus sit corruptum. *Quis sana mente putaverit se perdere pudicitiam, si forte in apprehensa & oppressa carne sua exerceatur & expleatur libido non sua?* ait Augustinus. Extant verba in Gratiani Decreto 32. Quæst. 5. Cap. itane. Ubi glossa. *Argumentum, quod non debet dici quis perpetrasse quod nolens fecit vel passus fuit: nec debent imputari, quæ per coactionem absolutam fiunt.* At quæ coactio magis violenta quàm per cruciatus conscientiæ? Separantur à grege nolentes corpore, cui animo adhærent, ut columba quæ dilectionem non amittit, sed semper gemit. Imò refert Parkerus, non solùm argumentis, lachrymis, precibus usos, ut in stationibus suis manerent; sed tam firmiter adhæsisse quosdam, ut non nisi vi manifesta avulsi fuerint à gregibus suis. Et quamvis à grege separati sunt, Ministerium ad quod separati fuerunt non deserunt, sed quocunque vocarit Dominus, ubi salva conscientia Euangelium prædicare possunt, vocantem sequi parati sunt. Gregem interim à quo avulsi sunt exemplo suo in veritate; cui tam illustre testimonium præbent, confirmant, nec solum gregem suum, sed & alias Ecclesias particulares. Athanasius constantia sua confirmavit non solùm Alexandrinam quam deserere coactus, sed alias penè omnes totius orbis Ecclesias. Cedendo cadit, stabilitur patiendo veritas. Si non opposuissent se viri docti & pii jam annos sexaginta, qualemnam habuissemus hodie in Anglia Ecclesiæ faciem, rerum periti divinare possunt. Sed ad Subscriptionem redeamus. Latiùs quidem patet, quàm Conformitas. Nam Conformitas exigit obedientiam in iis duntaxat, quæ ad cujusque functionem peculiarem pertinent, præter communem illam omnium membrorum Ecclesiæ. Subscriptio verò approbationem omnium, quæ & ipse & Episcopi & alii in suis functionibus faciunt secundum præscriptum Libelli Ordinandi & Publicæ Liturgiæ, & inde gravior est carnificina conscientiæ. Non tamen sequitur, simplicem in facto conformitatem esse tolerationem, aut nul-

7. Qu. 1.38.

De Civit. Dei l. 1. c. 18.

De Cruce 1. Part. p. 188.

nullum malum, quia è duobus malis culpæ est minus malum. Petrus Martyr Epistola ad Amicum quendam in Anglia fatetur se erraſſe, cum consuluiſſet potius uti vestibus sacris quàm pati jacturam Ministerii, quia ex eo videbat præsens ingruere periculum, & spem fortaſſis aliquam fore, quemadmodum altaria & imagines ablatæ sunt, ita etiam illas species Miſſæ auferendas, si Episcopi in id incumberent. *Attamen*, inquit, *quia scandala ejus generis vidi prorsus evitanda, propterea in sententiam ejus* (nempe Bullengeri qui censuit illis non utendum, ne malo exemplo res quæ scandalo est confirmetur, ut ibidem refert,) *facilè ceſſi.* Et infra. *Tu vero id videto ne adversus conscientiam quicquam facias.* Et infra. *Ad extremum ego te id scire velim, quæstiones hujus generis nobis quoque duras eſſe, ideo consilium non tam facilè dari poteſt. Ego cum eſſem Oxonii vestibus illis albis in Choro nunquam uti volui, quamvis eſſem Canonicus. Mei facti ratio mihi constabat. Quare tibi quoque consulo ut in arena consilium capias. Novi exemplum meum non debere tibi justam eſſe confirmationem. Quod verò me movit & adhuc movet, & te fortaſſe movere poterit; nempe id non faciendum, quod ea confirmet quæ conscientia mea non probat.* Non est facile judicare, quænam sint res per se mediæ; & quando discernuntur, tamen propter scandala oritura censet potius à concionandi munere ceſſandum. De scandalis orituris judicare poſſunt omnes rerum periti & prudentes secundum regulas Sacræ Scripturæ & experientiam sæculorum præcedentium: sed omnium optimè ii, quorum res agitur, qui sunt in campo aut arena consultare poſſunt, quia de Ecclesiarum suarum statu melius judicare poſſunt quàm exteri. Rectè propterea monuit amicum, ut in arena consilium caperet.

Loc. Com. in fine p. 1127.

Vocationi Ministrorum ad Ordinem vel Beneficium subjiciam sequentia; quorum sit usus, nescio, nisi sit forte lucrum aut commodum. *Quolibet anno*, ut refert Mucketus, *ad Festum Sancti Michaelis Archangeli, vel intra sex hebdomadas idem Festum subsequentes, unusquisque Episcopus tenetur numerum, nomina, gradus, & qualitates eorum omnium quos in Sacros Ordines vel ad aliqua Beneficia promoverit ad Archiepiscopum transmittere.*

De Polit. p. 343.

Hactenus de Externa Ministri Vocatione ad Ordinem vel Beneficium, sive locum Ministerii certum; sequitur.

Publica Ministri Functio, vel in Concionando, vel in reliqua Administratione.

In Concionando, aut facultate sibi in ea parte post Episcopi approbationem conceſſa, proprio gregi, vel foris ad populum seu clerum; aut minimè impetrata ad id facultate, veluti si Magister Artium, aut gradus superioris, proprio gregi concionetur absque facultate.

Si Presbyteratus Ordini eſſentiale & neceſſarium eſſet Munus Concionandi, non opus eſſet ulla insuper facultate ad concionandum magis quàm ad sacramenta administranda. Qui vocatur ad Beneficium seu certum Ministerii locum, poteſt omnia Liturgica obire munia, legendo, recitando, aut decantando lectiones & psalmos, & celebrando sacras sacramentorum actiones, non impetrata facultate, licet non sit Magister Artium: concionari autem non poteſt, nisi facultate sibi ea in parte post Episcopi approbationem conceſſa. Indè ne argui poteſt eos existimare

mare, non esse necessarium munus Ministri prædicare verbum? Cur admittunt ad Ordinem Presbyteratus, qui non habent donum concionandi? si habent donum, qui audent talentum quod dedit Dominus in terram defodere? Si in vocatione ad Ordinem seu gradum Ministerii negligentiores fuerint; qui audent in secunda illa vocatione ad Beneficium seu Ministerii certum locum quempiam approbare, qui ad munus illud non sit idoneus? vel si sit idoneus, quid opus alia insuper facultate speciali, si non sit Magister Artium aut gradus superioris, ac si dona Dei alligata essent Academiis, aut contrà Philosophiæ Baccalaureus statim præditus esset dono concionandi, aut Doctoris Theologiæ eadem essent quæ Pastoris dona? Sed cum ipsi Magistri Artium, aut ad superiorem gradum provecti, hanc facultatem habeant ex privilegio, non vi ordinis Presbyterialis; patet quod concionandi munus non est præcipua Ministri Anglicani & maxime necessaria functionis pars, sed accidentaria, & dependens à privilegio, vel speciali facultate impetrata ab Episcopo. Præterea Diaconi etiam habent concionandi potestatem facultate impetrata ab Episcopo. Sic enim in Libello Ordinationum ait Episcopus. *Diaconi munus in eo præsertim consistet, ut præsto sit Presbytero, dum sacris administrandis incumbit in Ecclesia sibi assignata &c.* Item; *Si Scripturas atque Homilias populo perlegere, Juniores in articulis fidei erudire, infantes baptizare, necnon verbum Dei prædicare, dummodo ab ipso Episcopo censeatur idoneus, qui ad id muneris admittatur*, &c. *Hæccine tu libenter & alacriter præstabis?* R. *Præstabo Deo auxiliante.* Dounamus etiam fatetur communem esse utrique, Presbytero & Diacono, potestatem. *Potestas ordinis Presbyteri*, inquit, *præter Divinæ Liturgiæ administrationem, & potestatem ministrandi sacramentum Baptismi, & prædicandi, communem iis & Diaconis, (qui ad ea authoritate muniti fuerint per Episcopum,) est potestas ministrandi sacram Cœnam, & authoritas remittendi & retinendi peccata hominum.* Quibus verbis, vides lector, quantula sit differentia inter Presbyterum & Diaconum Anglicanum. Si quis *prædicare* interpretatus fuerit legere aut recitare secundum illud Durandi, *Lector prædicat id est legit sive recitat populis, qui sequantur, Psalmista verò canit*; sciat eo sensu non posse hîc accipi. Nam ad simplicem recitationem, qualis est Lectoris, non opus est Presbytero aut Diacono singulari quodam dono, nec facultatem impetrare ab Episcopo. Præterea distinguuntur in Libello Ordinandi, ut vides, Scripturas & Homilias perlegere, & verbum Dei prædicare. Dounamus etiam munus illud prædicandi, quod habent Presbyteri, tribuit Diaconis. De prædicatione igitur concionatoria, intelligenda sunt verba, & ita intellexerunt Veteres, cum inter Ordinandum tam seriò hortarentur Presbyteros ad prædicandum verbum Dei. Non opus fuisset tam gravi exhortatione, si prædicare nihil aliud esset, quàm recitare aut legere. Canonibus anni 1603. multæ habentur Constitutiones de Ministris Concionatoribus & non Concionatoribus. Can. 45. *Singuli Beneficiati in Beneficiis suis residentes, dummodo sint legitima authoritate ad concionandum admissi, per singulos dies Dominicos (justo impedimento cessante) in Ecclesiis aut Capellis suis, vel vicinarum aliqua Ministro concionatore destituta, (ubi maximè facultas datur) concionem ad populum habeant unam; in qua sobriè & syncerè verbum veritatis divident in Dei gloriam & salutarem populi ædificationem.* Beneficiatus tenetur hoc Canone unam tantum habere concionem singulis diebus Dominicis, idque tantùm justo impedimento cessante. Occurret autem impedimentum, quoties libitum fuerit ipsis causas fingere. Canone 46. *Omnis Beneficiatus ad concionandum non admissus concionem singulis mensibus unam ad minus in Ecclesia sibi credita per concionatorem legitimè approbatum haberi procurabit; si tamen Beneficii valor Ordinarii judicio id ferre posse videbitur.* Boves arant & asini pascuntur. Habemus igitur conciones alias menstruas, alias hebdomadarias;

Defens. Lib 3. ca. 4. pa. 105.

Rationale Lib. 2. c. 5.

rias; nec menstruas, si Ordinarii judicio valor Beneficii id ferre non videbitur. Cum deficit Concio, sufficiet Homilia per Beneficiatum aut Curatum suum recitanda. Can. 47. *Quilibet Beneficiatus, cui (propter necessitatem officii aliàs incumbentis) dispensatio de non residendo in Beneficio suo per hujus regni leges est indulta, per Curatum, qui Concionator sit idoneus & sufficienti authoritate approbatus, Curæ suæ prospiciet, modò Beneficii valor non repugnet.* Beneficiatus ergò Concionator operam vicariam potest adhibere Curati Concionatoris, propter necessitatem officii aliâs incumbentis; quod tamen officium vel non est necessarium, imo nec utile Ecclesiæ, vel si necessarium, eo alius fungi debet. Can. 48. Ministri, nisi ex Episcopi vel Ordinarii approbatione, pro Curatis non sunt admittendi. Can 49. Ministris ad concionandum non admissis glossæ & paraphrases in publica Scripturarum lectione interdictæ, & Homilias tantum legere permissum. Can. 50. *Minister, Oeconomi, aliique Ecclesiæ Officiarii neminem patientur in suis Ecclesiis aut Capellis concionari nisi qui licentiis suis ad prædicandum exhibitis justa authoritate in eam partem muniti comperientur.* Can. 51. Advenæ Concionatores, nisi authentico testimonio commendati, ad concionandum in Ecclesiis Cathedralibus non admittendi. Can. 52. Concionatorum advenarum in singulis Diœceseos Ecclesiis nomina in librum referenda. *Oeconomi Ecclesiarum, eorumque Assistentes, librum quendam comparabunt, in quo unusquisque Concionator qui ad ipsorum Ecclesiam aliunde accesserit nomen suum inscribet, adjecto etiam die in quo concionem ibidem habuerit ac Episcopi nomine à quo concionandi potestatem acceperit.* Can. 54. *Si quis per Archiepiscopum, aut Episcopum ullum, vel alterutram Academiam in præteritum ad concionandum admissus, quovis deinceps tempore recusaverit legibus, institutis, & ritibus Ecclesiasticis infra regnum Anglicanum stabilitis seipsum conformem reddere, eundem per Episcopum Diœcesanum vel loci Ordinarium quàm primùm admoneri volumus, ut eorundem usui & debitæ observationi se submittat. Quod si tali admonitione præmissâ infra mensem se minimè reformârit, ejusdem facultatem sive licentiam ad concionandum eo ipso irritam esse, & pro nullo habendam esse decernimus.* Omnes isti Canones de facultatibus & licentiis indicant, verbi prædicationem non esse præcipuam & necessariam muneris Presbyteri partem: posse concedi quibus concedendam vult Episcopus; & quibus concessa est ejusmodi facultas, posse eadem mulctari. *Sed cum Christus Presbyteros suos prædicare jusserit, quis prohibere potest?* inquit Wiclefus in Expositione Conclusionum exhibitarum Episcopis, apud Foxum in Actis & Monumentis Martyrum. Pag. 245. Assertor Politiæ Christianæ refert. *Populi qui pascitur ad populum qui non pascitur eam esse rationem, quæ digiti ad ulnam, aut manipuli ad plenam aream.* Author Petitionis ad Reginam refert; *Ubi Episcopi unum aptum ad docendum, viginti prorsus ineptos creant Ministros.* Pag. 52. Zecchius ait, *munus prædicandi competere Curatis de jure & ex officio suo ordinario, & est communis sententia tam Canonistarum quàm Theologorum, & tam de ipsis quàm de Episcopis probatur evidenti ratione. Primò, quia ii omnes sunt Pastores; Curati quidem in foro interiori, Episcopi etiam in exteriori. At Pastoris est non solum vigilare super gregem, sed multò magis est pascere, ut ait Propheta Thren. 4. Parvuli petierunt panem, nec erat qui frangeret iis. Hinc Apostolus, prædica verbum, argue, increpa &c. Secunda ratio, quia nemo potest prædicare nisi mittatur; sic ii qui mittuntur prædicare tenentur: at Pastores sunt qui mittuntur jure quodam ordinario, tanquam ordinarii quidam missi, qui etiam ordinariò prædicare debent; ordinario autem jure mittuntur omnes hoc ipsô, quòd eliguntur ad prælaturas, aut ad curam animarum. Hinc est quod ii tanquam legitimi & idonei Prædicare debent, & non opus est alia licentia.* De Rep. Eccles. Tit. De Concionatoribus. Sic in Concil. Tholos. ann. 1590. *Episcopi proprium est docere; id quoad ejus facultas negotiaque ferent, frequentius præstare conabitur. Sin minus, probos saltem eruditosque viros ad id muneris* Bochelli Decreta Eccl. Gallic. pag. 1335.

seligat, nullumque in sua Diœcesi sine expressa ipsius licentia concionari sinat, nisi id ei ex proprio munere, utpote parochiam obtinenti, eamque in concedenda cautionem adhibeat, ut neminem nisi ætate jam maturum Subdiaconatusque saltem ordinem consequutum admittat. Thomas de Arundellis Cantuariensis in Constitut. *Reverendissimæ Synodo. Qui verò per locorum Diœcesanos se missos fore prætendunt, ipsius Diœcesani literas sub sigillo suo magno* (nam *sigillum armorum sive signetum non faceret fidem*, ait Lindvodius) *adhoc sibi confecto similiter ostendat. Curatum vero perpetuum missum intelligimus à jure ad locum & populum curæ suæ. Perpetuum*, ait Lindvodius, *qualis est Episcopus in sua Diœcesi, Rector & Vicarius in sua parochia, & quilibet alius perpetuò intitulatus ad Beneficium cui incumbit cura animarum.* Nicolai Papæ ad Michaelem Imperatorem verba Pastoribus omnibus accomodari possunt. *Dispensatio est nobis cœlestis seminis injuncta. Væ si non sparserimus, væ si tacuerimus. Quod cum electionis vas formidet & clamet, quanto magis cuilibet exiguo metuendum est.*

Lindw. Tit. de Hæreticis.

Can. 55. habemus Precationis Formulam, quam concionaturi imitantur. *Omnes Concionatores & Ministri in aditu cujusque suæ Concionis, Lecturæ, & Homiliæ, populum hortabuntur ut secum in precibus concurrant in hunc aut similem modum idque (quantum licet) summa brevitate. Precamini pro Christi sancta Ecclesia Catholica, id est, pro universo cœtu populi Christiani per orbem terrarum diffusi ac disseminati, specialiter vero pro Ecclesiis Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ; & in his præcipuè pro Excellentissima Regia Majestate, Clementissimo Domino nostro Jacobo Dei gratia Angliæ, Scotiæ, Franciæ, & Hiberniæ Rege, Fidei Defensore, & super omnes personas in omnibus causis tam Ecclesiasticis quàm civilibus infra regna & dominia sua supremo Gubernatori. Precamini etiam pro Ministris divini verbi & sacramentorum, tam Archiepiscopis & Episcopis, quam cæteris Pastoribus & Curatis. Precamini etiam pro Honoratissimis Regiæ Majestatis Consiliariis ac Proceribus, & Magistratibus hujus regni universis; ut hi omnes & singuli in sua quisque vocatione ad Dei gloriam populique ædificationem & rectam administrationem officiis suis diligenter & fideliter perfungantur, memores reddendæ olim rationis cum ad Christi tribunal sistentur judicandi. Precamini etiam pro populo & plebe hujus regni universa, ut in vera fide, & sancto timore Dei, in humili erga Regem obedientia, & fraterna in se invicem charitate, vitam instituant. Postremò gratias & laudes Deo reddamus pro illis omnibus, qui in fide Christi ex hac vita excesserunt, humiliter Deo supplicantes, ut per illius gratiam vitam nostram ad pium eorum exemplar dirigentes, ut ita tandem hac mortali vita defuncti resurgamus cum illis in die Jesu Christi ad cœlestem gloriam & vitam æternam; semper cum Oratione Dominica concludentes.* Non precantur, sed jubent precari, & exhortationem oportet concludere recitando Orationem Dominicam.

Quibus conceditur concionandi facultas, vel rarò concionantur, vel si concionantur, tot tamen Canonibus, Injunctionibus. Admonitionibus, Articulis, tanquam cancellis, circumscribuntur, ut omne Dei consilium liberè annunciare non liceat impunè. Si quis παρρησίᾳ qua debet utatur, Schismaticus habebitur, & licentiâ concionandi mulctabitur, etiamsi sit Magister Artium, vel in carcerem conjicietur, vel gradu submovebitur. Nam in Ecclesia Anglicana hæc duo consistere simul possunt, ut nempe quis, qui concionatus est plures annos, possit mulctari licentiâ concionandi, non tamen de gradu Presbyteri seu Ministri dejici. Concionatores probatissimi deturbantur & ejiciuntur, qui plures animas Christo lucrifecerunt: & qui omnino inepti sunt ad concionandum aut qui concionando vel gloriam vel quæstum & quæ sua sunt quærunt, non quæ Christi, aut salutem animarum; aut oratorum instar prophana blandiloquentia aut facetiis auditores suos pascunt, eloquia Dei non loquentes, foventur. Cum jactabundus dixisset Mortonus

nus Cestrensis quibusdam Ministris; non est inter vos Puritanos unus qui convertit tot animas quot D. Whitus; Respóndit ipse Whitus, (aderat enim,) cum eram Puritanus multos converti, plures tamen Midslejus Ratsdellensis. Pius tamen senex, ut audio, mulctatus fuit concionandi licentia.

In reliqua Administratione ad Præscriptum; vel Injunctionum Regiarum, modo legibus Regni non repugnent; vel Liturgiæ publica authoritate editæ.

Injunctiones Regiæ hîc intelligendæ sunt eæ quæ sunt editæ anno 1. Elizab. Additur, *modo legibus regni non repugnant*; quia forte illorum moribus repugnant. Nam Art. 6. prohibentur Ecclesiastici ludere aleis aut chartulis; Episcoporum tamen Capellani eorumque asseclæ, chartas instruere norunt optimè, iisque & aleis se exercent. Articul. 11. Non residentes, quorum annuus reditus excedit 40. librarum summam, tenentur quadragesimam partem distribuere pauperibus parœciæ; quod tamen non observatur. Art. 12. Rectores, Vicarii &c. quorum reditus annuus excedit 100 libras, pro singulis centenis erogarent tres libras sex solidos 8 denarios in pauperes alumnos Academiarum aut Scholarum trivalium. Si curassent Episcopi istud præstari, singulis annis mille alumni inopia sublevari potuissent. Sed in Decanos, Doctores, & Capellanos suos, rigidiores esse nolunt viri boni; legum scilicet observantissimi. Art. 20. Diebus festis vacandum concionibus audiendis, precibus privatis & publicis, dissidiis reconciliandis, Sacramentorum participationi, pauperum visitationi; Episcopi tamen eorumque Sacerdotes Comediis, Sphæromachiæ seu globulis &c. vacant. Art. 22 Omnes picturæ superstitiosæ in vitreis fenestris aut parietibus, sive in Ecclesiasteriis sive in privatis ædibus, abolendæ. Multæ tamen fenestræ ejusmodi picturas habent, nec è conclavibus Episcoporum eliminantur. Art. 49. Cantus Ecclesiasticus debet esse simplex, tanquam pronunciantis potius quam canentis; Curiositas tamen Ecclesiarum Cathedralium hanc simplicitatem fastidit. Art. 50. Subditorum nulli aliis Hæreticorum, Schismaticorum, Puritanorum, agnomina imponant. Hoc tamen solenne Episcopis eorumque asseclis & creaturis. Art. 52. Aperienda sunt capita & inclinanda genua cum profertur nomen *Jesus* in concionibus, lectionibus &c. At Episcopi eorumque Capellani illud observant solum cum legitur Euangelium, ac si Euangelium reliqua Scriptura sanctius esse: præsertim vero negligunt cum viriliter & gnaviter jurant *per Jesum*. Art. 59. Potest quis ab Ecclesiæ suæ Parœcianæ precibus publicis abesse, si modo interea aliam illius civitatis vel oppidi Ecclesiam petierit, ubi habetur concio. Episcopi tamen eorumque Officiales animadvertunt in eos qui ita fecerint, nisi marcam aut feodum aliud ejusmodi dederint. Hæc omnia observavit ex Injunctionibus Regiis Author Petitionis ad Reginam. Observat etiam idem Author, nec legis Regni tam observantes esse, quàm jactitant. Statutis regni ii habentur Ministri, qui apud exteras Ecclesias inaugurati sunt, modo subscripserint Articulis fidei & doctrinæ 13. Eliz. c. 12. Episcopi tamen pro Laicis habuerunt qui in Reformatis Ecclesiis ad Ministerium vocati sunt, cum tamen Sacerdotes Pontificios satis idoneos ad Ministerium judicaverint. Lex exigit Subscriptionem solummodò Articulorum de doctrina fidei & Sacramentorum 13. Elizab. c. 12. Episcopi tamen Homiliarum, ordinandi & consecrandi Libros, item publicæ Liturgiæ, approbari subscriptione volunt. Statuto 23. Elizabeth. Cap. 1. Ordinarii eorumve Ministri à ludimagistris pro facultate

Pag. 67. 68.
Pag. 60. 61.

docendi nihil peterent. Archiepiſcopi tamen, Epiſcopi, Cancellarii, aut Officiales, prout quiſque admiſerit ludimagiſtrum, 7. 10. vel 12. ſolidos extorquent. Imo, nec Canones à ſeipſis conditos obſervant, ut oſtendit idem Author. *Pag. 70.*

Ad Præſcriptum Liturgiæ Publica authoritate editæ; & concernit, vel Epiſcopum, vel Eccleſiam, vel Miniſtrum ipſum.

Epiſcopum nimirum, in ratione Confirmationis Puerorum.

Eccleſiam, vel in Ritibus aliquot, ut in genuflexione, vel in Reſponſionibus quibuſdam.

Miniſtrum ipſum. Qua in parte conſideranda veniunt, ipſius Libri ſubſtantia, ut illic eſt videre, vel Directoria quædam, quæ continentur in Calendario aut Rubricis.

In Calendario, ad dirigendum Miniſtrum, vel in rebus ſpectantibus Miniſtrum ipſum vel Parochiam. Miniſtrum ipſum, vel in lectione Pſalmorum aliquot quolibet die menſis cujuſque, vel reliquorum Bibliorum, partim ex Canonicis partim ex Apocryphis, intra annum: Parochiam etiam totam, de diebus Carniſprivialibus aut Feſtis obſervandis.

In Rubricis, inſervientibus ad modum adminiſtrationis, vel quarundam Liturgiæ Partium, vel Sacramentorum.

Quarundam Liturgiæ Partium, in rebus reſpicientibus, vel Omnes vel Quoſdam. Omnes qui ſunt illius congregationis, ut in publicis Precibus, vel ordinariis vel peculiaribus alicui Tempori vel Occaſioni, aut in Lectionibus Homiliarum ſacrarum. Quoſdam, ut circa Matrimonii celebrationem, Gratiarum actionem à puerperio, Infirmiorum viſitationem & conſolationem, Sepulturas defunctorum.

Sacramentorum, Baptiſmi, Sacræ Cœnæ, vel publicè in Eccleſia, vel Privatis in Ædibus urgentibus de cauſis, miniſtrandorum.

De Politia Eccleſ. pag. 343. 344. Mucketus adhuc pleniùs deſcribit Presbyteri Anglicani functionem his verbis. *Jam Presbyterorum, poſtquàm ita Epiſcopi inſtitutione ad Rectoriæ vel Vicariæ titulum, deinde Archidiaconi inductione ad alterutrius poſſeſſionem admiſſi fuerint, hæc eorum munera ſunt & officia. Verbum ſyncerè prædicare (ſi Epiſcopi authoritate ad concionandum fuerint approbati) per ſingulos dies Dominicos in Eccleſiis ſuis, vel vicinarum aliqua Miniſtro concionatore deſtituta; legere omni die Dominico (ſi ad concionandum non fuerint*

rint approbati) Homilias publica authoritate præscriptas, cum in ipsorum Ecclesiis deficiet concio, quæ ut singulis mensibus habeatur per concionatorem legitimè approbatum tenentur procurare; administrare sacramentum Baptismi, in quo pueros Cœnæ Dominicæ incapaces pro susceptoribus admittere, & quem si infans sit infirmus aut in mortis periculo differre prohibentur; administrare sacramentum Eucharistiæ, & ab ejus perceptione extraneos, in genua non inclinatos, manifestè infames aliquo scelere & in eo impœnitentes viventes, cum proximis suis malitiose contentiosos, Oeconomos & Testes Synodales in criminibus Ordinario detegendis nefariè perjuros, Schismaticos Anglicanæ Ecclesiæ apertè calumniantes, repellere, donec resipuerint; Liturgiam ad Rubricarum in ea præscriptum diebus sacris, & in eadem Litaniam diebus Mercurii & Veneris, distinctè & cum debita reverentia recitare; diebus Dominicis & Festis ante preces vespertinas, ad semihoræ spatium vel amplius, juventutem & rudiorem plebem examinare, & instruere in Catechismo, qui in Libro Communium Precum extat; diebus Dominicis tempore divinorum Festos, Vigilias, Dies Carnisprivialesin sequentem septimanam incidentes populo denunciare; matrimonium celebrare; gratias agere à puerperio; ægrotantes sedulò visitare & consolari; defunctos sepelire; in his fere omnibus peragendis congruo superpelliceo, & caputiis si gradum aliquem in Academia susceperint, indui; baptizatorum, nubentium, sepultorum registrum conservare; Pontificios nostris sacris interesse recusantes, & alios sententiâ Excommunicationis ob insignem contumaciam vel graviora scelera obstrictos, singulis sex mensibus sequentibus die aliquo Dominico tempore divinorum pro excommunicatis denunciare; Denique omnes Pontificios cujuscunque sexus vel ætatis ultra tredecim annos, qui sacramenti participes esse, vel nostris publicis precibus interesse, renuerint (observato inter eos discrimine) in suis parochiis ut inquilinos vel hospites commorantes, eorumque vera nomina, vel quæ aliàs pro tempore usurpant exquirere, in scriptum referre, illudque ante Festum Nativitatis suis Ordinariis fideliter exhibere. Et ultra hæc omnia, Presbyteri docti & magis exercitati frequentiùs habent conciones funebres, baptismales, nuptiales, conciones in Episcoporum visitationibus, & consecrationibus, Diaconorum & Presbyterorum ordinationibus, inferiorum Magistratuum electionibus, coram Regis Judicibus & Justitiariis pro tribunali sessuris, ad celebrandum diem quo Rex regnum suum auspicatus, inauguratus, seu coronatus est, ad commemorandum liberationem Regis aut Regni à publicis & gravissimis periculis grassante peste & fame, in schismaticorum & hæreticorum libris publicè comburendis, ad insignes schismaticos cum in eos Episcopi solennem sententiam, ut loquuntur, condemnatoriam sint laturi redarguendos & refutandos, aut quando aliæ istiusmodi occasiones obvenerint: quas ideo percensemus, ut qui in Academiis sacro Ministerio se consecrant, quàm grave sit onus præsentiant, & ad illud obeundum accedant undique paratiores. Grave scilicet onus Presbyteris doctis & concionatoribus, concionari semel die Dominico, vel in sua vel ob lucrum in aliena parœcia, propter lucrum etiam habere conciones funebres, nuptiales, baptismales, in alienis parœciis ubi non sunt Presbyteri concionatores, si rogati fuerint & invitati à divite aut Nobili, aut si unus ex multis quandoque concionetur in visitationibus, consecrationibus, ordinationibus vice Episcopi aut Archidiaconi & pro tuenda eorum dignitate & potestate: nam singuli non exercentur in omnibus præmissis. Gravissimum, facile credo, illud de redarguendis & refutandis, quos hîc vocat insignes Schismaticos. Nam intelligit, opinor, fratres nostros, quos illi Puritanos, vel quos Brownistas vocant. Non repetam, quæ suprà sæpius, Presbyteros alios omnino ineptos ad concionandum; alios habere donum, sed pendere usum & exercitium ab Episcopo; alios habere facultatem, seu ut vocant licentiam Episcopi, sed vel Non-residentes & pluralistas esse, vel in Cathedralibus & collegiatis Ecclesiis latitare. Sunt & alii, qui si non sint Non-residentes loco, sunt Non-residentes

 officio

officio. Quàm sincerè Euangelium prædicant multi qui concionantur, cum de libero arbitrio, de justificatione, de Christi descensu ad inferos, de Antichristo, de successore Petri, & alia Papismi dogmata & Lutheranismi pro concione tradunt? Pontificiorum nomina Ordinariis exhibere tenentur legibus; sed quàm fideliter eo munere Presbyteri, aut Ordinarii suo, fungantur, lippis & tonsoribus notum. Quàm diligenter instruunt rudiores in Catechismo diebus Dominicis & Festis, qui nihil minus curant? De denunciandis Excommunicatis, pag. 296. De repellendis manifestè Infamibus à sacra Cœna diximus, pag. 200. De cæteris dicemus suis locis. Notanda hîc est distinctio Presbyterorum in concionatores & non concionatores. Non distinguuntur ulla parte essentiali muneris Presbyterialis. Alioquin essent duo Presbyterorum Ordines, præter illum gubernantium, quos Seniores appellamus. Præterea in nulla re distinguuntur, quæ non sit communis Presbyteris, & Diaconis Concionatoribus. Nam Diaconis etiam hanc concionandi facultatem concedere potest Episcopus. Habet Presbyter in muneris exercitio præscripta alia, quibus circumscribitur, præter Regiarum Injunctionum, & Liturgiæ præscripta, nempe Libelli Admonitionum Episcopalium, Articulorum pro Clero, & Canonum seu Constitutionum Synodicarum. Sed de præscripto Liturgiæ jam agemus.

Libri publicæ Liturgiæ Ecclesiæ Anglicanæ partes sunt tres, Preces communes, forma ministrandi Sacramenta, & Ritualia in matrimonii celebratione, visitatione infirmorum, sepultura, & similibus: & proinde inscribitur in editione Gallicana, *Liturgia, seu liber precum publicarum, Administrationis sacramentorum, aliorumque rituum, & ceremoniarum in Ecclesia Anglicana.* Et rectè quidem nomen Liturgiæ tribuitur non Cœnæ solummodò celebrationi, sed etiam aliis exercitiis Cultus Publici. Nam λειτουργεῖν est obire ministeria circa res sacras, per quæ Deus à Christianis colitur, ut orare, scripturas recitare aut interpretari, concionari, sacramenta administrare, psallere. *Ab hac notione*, inquit Casaubonus, *dictæ sunt λειτουργίαι descriptiones quædam ordinis servandi in sacris celebrandis. Latini vocant Ordinem agendi, vel officium, Græci aliquando ἀκολουθίαν.* De hujus vocis notione stricta, laxa, communi, propria, videat ibidem lector. Qui Librum publicæ Liturgiæ in Ecclesia Anglicana Missale translatum vocant, aut è Missali excerptum dicunt, minus propriè loqui mihi videntur. Nam Liber iste Anglicanus conflatur ex tribus Pontificiorum libris Liturgicis, Breviario, Missali, & Rituali. Pars prima, nempe precum publicarum ex Breviario; Ordo administrandi sacramenta, celebrandi matrimonium, visitandi infirmos, & sepulturæ, ex Rituali desumuntur; Ordo consecrandi in Cœna, Evangelia, Epistolæ, Collectæ quædam, ex Missali: nam ante Collectas, hic est Titulus, *Collectæ, Epistolæ, ac Euangelia ad sacram communionem, sive in cœna Domini, dicenda per totum annum.* Et de forma benedicendi & consecrandi dicemus suo loco. Ex tribus his igitur sed contractis, nempe Breviario, Missali, & Rituali, conflatur Liber Publicæ Liturgiæ. Forma Consecrandi Archiepiscopos & Episcopos & Ordinandi Presbyteros & Diaconos in Ecclesia Anglicana ex alio libro, nempe Pontificali Romano, desumitur. Habent Ecclesiæ Reformatæ etiam suum ordinem in celebrandis sacris, sed à Romana, ut decet, longè diversum.

Exercit. p. 535.

Omnibus his Publicæ Liturgiæ partibus illud commune est, quod Ministri arbitrio nihil permittitur, non preces concipere prout afflaverit Spiritus, non exhortari prout secundum donorum mensuram potest, sed conceptis formulis & præscriptis verbis orare, exhortari, admonere, docere. Nam hæc omnia præscribuntur in administrandis sacramentis, & precibus; adeo ut non liceat Presbytero Anglica-

glicano, licèt Angelorum linguis loqui posset, in Cœna celebranda aliis verbis exhortari, excitare affectus, aut docendo illuminare & instruere quàm verbis præscriptis; & sic in aliis Publicæ Liturgiæ partibus. Habemus quidem nos etiam in Ecclesia nostra Agendas, & ordinem in sacris celebrandis servandum; sed nemo alligatur precibus aut exhortationibus Liturgiæ nostræ: proponuntur tantùm ut paradigmata, quibus precum aut exhortationum materia & forma quoad substantialia indicantur, non ut eisdem verbis adstringantur Ministri. Totos ego tredecim annos, quibus functus sum Ministerio, sive in sacramentis, sive in aliis sacris celebrandis, exhortationibus aut precibus quæ extant in Agenda nostra, nunquam usus sum. Sic etiam alii complures; & omnibus etiam liberum est idem facere. Et puerile est, ut mihi videtur, aliter facere Qui orant, exhortantur, aut admonent absque præscriptis verbis, rectiùs mihi facere videntur, & efficaciùs movere auditores quàm qui præscriptis verbis tanquam glebæ ascripti orant aut exhortantur. Nihil ego puto à quovis præscriptum tam exactè, quin addi aliquid possit, aut perfectius reddi à quovis qui Ministerio dignus, ad docendum vel movendum affectus. Nam facile est addere inventis, & præscriptis. Et licet fortè nihil exactius dari posset, tamen languet oratio, ubi non est verborum varietas, nec prorumpunt affectus interiores orantis aut exhortantis liberè in verba. Nam ut afficiat auditores oportet ipsum affici. Non autem afficitur ut debet, qui semper eisdem verbis orat aut exhortatur. Deum omnibus viribus animæ colendum esse, nemo negabit. Pii Dei cultores in Veteri & Novo Testamento variis formis & modis orandi usi sunt, & Propheta Regius non solùm res diversas sed etiam rem eandem pluribus verborum formulis petiit à Domino, ut patet ex Psal. 119. Qui orat secundum verborum præscriptum, habere potest generalem orandi affectum & intentionem ante prolata verba, particularem de petenda re particulari non habet, nisi fortè teneat memoria verba præscripta, & sint orantis affectui accommodata; quod accidentarium est. Est autem per se præstantior orationis vocalis modus quando vox formatur, & verba quasi determinantur per affectum interiorem præcedentem & naturali quasi impetu prorumpentem & redundantem in exteriora. Cum Minister orat, si absque præscripta verborum forma, affectus Ministri orantis præcedunt verba prolata: sed respectu auditorum verba prolata præcedunt affectum, eumque gignunt & movent, verum vehementiùs quàm si oret secundum præscriptum verborum. Nam tunc non afficitur quantum debet & potest ipse, qui aliorum, quantum debet aut potest, affectus movere debet. Et puto ego, auditores alias flammulas in animis sentire, cum præit Minister verbis determinatis à præcedente, quàm cùm sequente affectu; præsertim ubi aliquandiu assueti sunt auditores verbis præscriptis. Nec tamen adeo rigidus sum, ut rudioribus privatim oraturis hæc adminicula, nempe præscriptas verborum formulas, omnino denegem; si simul doceantur sic memoriæ infigere, ut possint affectui accommodare, & sic affectus verba præcedere posset, & ipsi ad perfectiora tendere nec in rudimentaria ista forma hærere. Sunt qui tota vita adeo rudes sunt, ut extra præscriptas suas formulas vix possint decem verba proferre; non absimiles iis qui apud Pontificios nihil possunt abstracti à formulis illis, quæ habentur in Officio Beatæ Mariæ, aut à Rosario. Addo quod etiam adultioribus non denegarem Libros Precum, partim ut videant quid imitentur in piis sanctorum precibus, partim ut materialiter verba legendo præbeatur materia meditationis, & moveantur affectus, si se segniores & torpescere sentiant, cum sint oraturi. Nam aliud est legere materialiter vel studii gratia vel præparationis causa, aliud formaliter & cum affectu orare. Præterea in domesticis precibus etiam non negarem

posse patremfamilias precari secundum præscriptum, si non habet donum concipiendi verba. Nam licet in conclavi verbis exprimere animi affectus pro arbitrio potest, quia Dominus cor intuetur & affectus; tamen publicè coram tota familia idem absque indecoro non potest. Præstat autem præscriptas in familia habere, quàm nullas. Sed nollem eum in isto orandi modo hærere, ut ante dixi de aliis privatis. In Ecclesia ubi orat Minister, qui debet habere donum concipiendi verba tum in precibus tum in exhortationibus æquè ac in docendo & interpretando Scripturas, sentio debere uti dono illo, idque exsuscitare, & alios ad idem donum colendum excitare. Non mihi placet, dicam ingenuè quod sentio, quòd Minister adstringat se verbis præscriptis in publicis precibus, aut exhortationibus seu admonitionibus in sacris celebrandis, etiamsi à viris doctis & piis conceptæ sint, præsertim recitando è libro; nam attentio ad verba recitanda è libro & magis impediunt affectuum impetus & correspondentes gestus corporis exteriores, quàm si quis memoriæ ita infixerit ut affectui accommodata sint eumque quasi sequantur. De re ista tamen litem nemini moveo: nec propterea à sacris hoc modo celebratis, si non aliæ accesserint corruptelæ quæ secessionem merentur, abstinendum judico. Sed in Ecclesia Anglicana non permittitur ista libertas. Adstringuntur sub pœna præscriptis verbis; nec licet impunè aliquid omittere, etiamsi ad sacrorum substantiam aut sacramentorum essentiam non sit necessarium, ut patet ex Canone 38. Constitutionum anni 1603. *Si quis Minister, pòstquam præfatis Articulis subscripserit, Liturgiæ formula vel ritibus & ceremoniis quibuscunque in libro precum publicarum indictis, uti deinceps omiserit; suspensionis pœna coerceatur: ac nisi post mensem se emendârit ac submiserit, excommunicetur; quod si per alium adhuc mensem in contumacia permanserit, à Ministerio sacro amoveatur.* Sic Pius Quintus Pontifex Romanus statuit de Breviario ipsius jussu edito; *Statuentes Breviarum ipsum nullo unquam tempore vel totum vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum vel omnino detrahendum esse &c.* Præscriptas verborum formulas in Liturgia Ecclesias Apostolorum sæculo habuisse ex Sacra Scriptura colligi non potest, præter verba determinata à Christo in Baptismo & Sacra Cœna; sed potius contrarium, orasse ut præsenti actioni & circumstantiis loci, temporis, personarum conveniebat. Missas seu Liturgias quæ tribuuntur Petro, Jacobo, Matthæo, Andreæ, Marco, Clementi, Dionysio Areopagitæ, aliisque Christi discipulis, supposititias esse, scriptores nostri pluribus indiciis evicerunt. Liturgia, quam Paulus tradidit Corinthiis prout eam accepit à Domino, supposititias illas falsitatis arguit. An nullas, inquies, probabo Liturgias? Absit. Nam Liturgiæ publicæ partes & exercitia sunt precari, psallere, Scripturas legere, & interpretari ac tractare, sacramenta administrare; quæ qui sublata vellet, Dei cultum sublatum cupit. Præterea probamus præscriptum ordinem harum partium tum per se tum inter se, ut omnia fiant ordine & decentèr in Ecclesia, & ut partes illæ finem suum ad quem instituit eas Dominus facilius assequantur, nempe ædificationem Ecclesiæ. Tertiò probamus etiam illa orationum & admonitionum exemplaria quæ habentur in Liturgiis nostris, dummodo tradantur ut exemplaria, non ut præscripta quibus præcepto adstringendus Minister; & rectiùs facere censeo, qui non hæret in formulis verborum, ubi non determinavit Scriptura, quàm qui ne γρῦ quidem addere vult, etiamsi liberum illi sit & nullo obligetur præcepto ad conceptas verborum formulas.

In Anglicana igitur Liturgia primum quod damnamus est, præscripta in omnibus Liturgiæ partibus præcepta & imperata non leviori quàm suspensionis, excommunicationis, depositionis, & deprivationis pœna.

Secundum quod damnamus in Liturgia est, quòd verbi prædicatio quæ debet esse

esse quasi anima Liturgiæ habetur tanquam accessorium quid ad totam Liturgiam & accidentarium, quæ vel adesse vel abesse potest, & tamen integra semper suis partibus & omnibus numeris absoluta constare potest Liturgia. Imò nec plerisque locis magis aptus est Sacerdos Anglicanus ad concionandum, quàm asinus ad lyram; & tamen omnia Liturgiæ Ministeria, sive Breviarii seu Officii horarii, sive Missalis & Ritualis obire potest, Sacramenta administrare, Nuptiis benedicere, Mortuos sepelire, peccata remittere & retinere &c. Ministrorum & Ministeriorum sacræ Liturgiæ alia erat ratio Apostolorum sæculo. Oportet Episcopum, qui idem ac Presbyter, esse διδακτικὸν, ait Apostolus. Quod ad Ministeria; non habebant illi officia horaria, id est precum & laudum, nec cœnæ celebrationem, absque doctrina & interpretatione Scripturarum. *Perdurabant in doctrina Apostolorum & communicatione & fractione panis & precibus* Act. 2. 42. Lyranus; *Tum quia quotidie communicabant, tum quia omnes cibos sicut & cætera communia habebant.* Syrus interpres; *Et perseverabant in doctrina Apostolorum & communicabant in oratione & fractione Eucharistiæ.* Et Act. 13. 1. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ. Oecumenius ibi, τί ἐστι λειτουργούντων; τοῦτ' ἐστὶ κηρυττόντων, id est prædicantibus seu concionantibus Sic Chrysostomus in eundem locum. Cajetanus, *Non explicatur species Ministerii; sed ex eo quod dixerat, prophetæ & doctores, insinuatur quod ministrabant Domino docendo & prophetando.* Et dicit Paulus, se ἱερουργεῖν τὸ εὐαγγέλιον. Atque hic mos fuit in Judæorum Synagogis, post lectionem Legis & Prophetarum interpretari Scriptura & exhortari. Luc. 4. 18. Act. 15. 21. Act. 13. 14. unde Synagogæ dictæ sunt domus expositionis. *Si quis est in vobis sermo exhortationis*, id est Midrash, Act. 13. 14. Cajetanus in Nehemiam c. 8. *Juxta Hebræum habetur, declaratio cum appositione intellectus. Et est sensus, quod legerunt in libro declarato cum appositione intellectus, hoc est, quòd non solum legebatur distinctè proferendo cum debitis punctis; sed etiam, ubi opus erat, declarando sensum & veram sententiam verumque intellectum sententiarum apponendo. Hoc enim faciebat Esdras. Et intellexerunt cum legeretur. Fructus doctrinæ significatur.* Hic mos observabatur etiam in publicis Christianorum conventibus, nempe Scripturas legere & deinde interpretari ac concionari. Nam argumentum sumebat Pastor concionaturus ex Scriptura jam perlecta, ut patet ex his verbis, quæ apud Patres pluribus post Apostolorum ætatem sæculis sæpius habentur, *Audivistis filii librum legi Job. Audivimus fratres, cum Euangelium legeretur, Dominum dicentem. Multa sunt quæ in istis paucis verbis Domini requiruntur. Liber lectus est quo prophetatur. Pulchrè dum legimus hodie Euangelium, Spiritus Sanctus nobis obtulit lectionem. Audivistis lectionem Euangelii*, & similia. Non debet Pastor abesse à cœtu fidelium cum conveniunt ad officia divina; & quandoquidem in omnibus officiis habetur lectio Scripturæ, non debet Pastor quem adesse oportet omittere interpretationem. Utar verbis Bellarmini, licet in alium finem quàm ille. *Itaque quemadmodum non licet sic argumentari, Matres dant infantibus panem dissectum in particulas vel etiam præmansum, possent igitur dare etiam integrum & solidum, nam est idem panis. Ita non licet argumentari, Ministratur populis verbum Dei explicatum à concionatore, igitur ministrari etiam debet sine explicatione & vulgari lingua scriptum.* Non sufficit igitur, quòd Angli in Divinis Officiis legunt Scripturas lingua vulgari; sed etiam debet Minister talis esse, qui posset & velit etiam dissecare. Sed proh dolor! parvuli esuriunt, & non est plerisque locis qui frangat panem aut frangere possit esurientibus. Sacerdos in sanctuarium Domini ingredi, ex eoque egredi, non debet absque tintinnabulorum sonitu, id est verbis interpretatione, aut sermone exhortationis. Non urgeo justam concionis, qualem nunc habemus diebus Dominicis, mensuram, in singulis Officiis Divinis, etiam

De Verbo Dei l. 2. c. 16.

hora-

horariis, seu precum matutinarum & vespertinarum. Sed quandocunque & ubicunque habentur divina officia, sive horaria seu precum & laudum ut vocant, sive sacramentaria; unà cum lectionibus Scripturæ conjungi debet aliqualis interpretatio, & pro ratione actionis præsentis doctrina. Sed Liturgia Anglicana etiam ipso die Dominico non solum hac parte manca est, sed etiam ordinariis concionibus non cedit. Oportet priùs officium diei illius celebrari, & tædio affici populum qui auditurus est concionem, si ulla habenda erit. Fateor breviora esse illorum Breviarium, Missale, Rituale, quàm Pontificiorum. *Tantus fuit numerus tanta varietas regularum, ut loquebantur Picæ; tot mutationes in Officio Ecclesiastico, ut revolutio libri ad inveniendum quid legeretur, plus negotii & difficultatis facesseret, quàm lectio ejus quod fuerat inventum. Horum & similium incommodorum consideratione Officium Ecclesiasticum juxta Sanctorum Patrum consilium ad primam institutionem revocamus.* Liturgia Ecclesiæ Anglicanæ, si credere fas sit, revocata est ad primam institutionem. Sed à quibus instituta fuerat, ostendissent. *Ordo Romanus Divinorum Officiorum idem est nunc quoad substantiam, qui fuit ab initio Ecclesiæ*, inquit Bellarminus, *Isidorus enim Lib. 1. de Officiis Ecclesiasticis Cap. 15. affirmat à B. Petro cœpisse hunc ordinem divinorum officiorum quo utitur Ecclesia Romana.* Respondeat Tilenus; *A Petro cœpisse? quidni à Japeto?* Sed de Liturgiis falsò dictis Apostolicis supra dictum. Sic Paulus Tertius de Breviario Romano à Cardinale Quignono restituto ait in Diplomate Editionis; *Nuper consultis atque adhibitis doctis & prudentibus viris aliqua addendo, atque immutando, prout commodius duxit, summa cura atque diligentia recognovit: atque ad veterum sanctorum Patrum Conciliorumque instituta ac meliorem precandi ritum, & normam faciliorem brevioremque redegit; ut Clerici ejus libri ordine ac brevitate ad legendas Deo quotidianas preces magis alliciantur*; vide Spalatensem. Sic semper prætexunt omnes qui Breviaria reformant, se revocare ad primam institutionem. Bene est. Brevius est jam Breviarium & Missale Anglicanum quàm olim fuit; at brevius tamen optandum, cum locus dandus concioni; & omittendum potius, quàm ut pariat tædium aut fastidium in auditoribus audituris verbi prædicationem. Romana Curia, quia Curiales aliis occupati negotiis, Romanæ Ecclesiæ Longiarium mutavit in Breviarium, ait Spalatensis, id est Horas sibi Canonicas breviores præpararunt. *Itaque aliud Officium olim fuit Ecclesiæ Romanæ, aliud Capellæ Papæ.* Si levioribus negotiis, ut ibi ait, occupati quàm quæ Christi Ministros deceant, in Capella sua breviores sibi horas præpararunt; multò magis sunt vel contrahendæ si quid detrahunt ædificationi quàm ex verbi prædicatione percipere possunt auditores, aut omnino omittendæ potiùs quàm amittenda occasio audiendi prædicationem Euangelii, quæ habet conjunctas secum alias etiam Liturgiæ partes, preces & psalmorum cantum. Apostolus dicit, se missum non ad baptizandum, sed ad prædicandum; multò minùs igitur ad cantandum Lectiones & Psalmos. Apostoli Diaconos instituerunt, ut ipsi vacare possent orationi & doctrinæ, memores mandati Christi *Ite & prædicate.* Gregorius Magnus Decreto constituit in Concilio ab ipso habito, ne Diaconi officium cantandi usurparent, *quos ad prædicationis officium & eleemosynarum studium vacare congruebat.* In Concilio Coloniensi decretum in hunc modum. *Jam & illud non rectè fit in quibusdam Ecclesiis, ut ob cantorum & organorum concentum omittantur aut decurtentur ea quæ sunt præcipua: Cujus generis sunt recitatio verborum Propheticorum aut Apostolicorum, quam Epistolam vocamus, Symbolum fidei, præfatio, quæ & gratiarum actio, & precatio Dominica.* Certè multò minus omittenda aut decurtanda est prædicatio verbi propter lectionum, Psalmorum, & Collectarum, præscriptum numerum. In regulis de Ceremoniis quæ habentur in Libro Liturgiæ edito regnante

Ut dicitur in Præfatione præfixa Libro Liturgiæ.

De Verbo Dei l. 2. c. 15.

Ibid. Not. 46.

De Rep. Ecclesiast. l. 7. Cap. 12. Num 96.

Num. 94.

Gratian. Dist. 92. Ca. 2.

Titul. de Officio & Vita Cleric. Ca. 12.

te Edwardo Sexto habentur hæc verba, *propter concionem ad populum, vel aliam justam causam Minister poterit suo arbitratu omittere Litaniam, Gloria in excelsis, Credo, & Exhortationem ad communionem.* At nunc non ea est permissa libertas. Oportet recitare divinum officium, & quidem perfectè, etiamsi omittendam vel contrahendam viderint prædicationem verbi. Omnia perfecte planè & distinctè recitare vel cantare oportet, non transcurrendo seu syncopando aut detruncando, ut dicitur in Synodo Lingon. ann. 1404. Canone 14. Constitutionum anni 1603. sic statuerunt Reverendi Patres; *Liturgia publica distinctè & debita cum reverentia legetur vel canetur in illis diebus, & eorum vigiliis, qui in libro precum publicarum sacri ac festivi designantur, horisque eorundem congruis & usitatis, atque in eo potissimum Ecclesiæ cujusque loco, qui Episcopo Diœcesano vel loci Ordinario ratione vel amplitudinis vel angustiæ commodissimus, & ad populi ædificationem maximè opportunus videbitur. Singuli etiam Ministri studiosè observabunt instituta, ritus, & ceremonias omnes, quæ in dicto libro præscribuntur, tam in sacris Scripturis legendis ac precibus recitandis, quàm in administrandis Sacramentis, absque ulla sive materiæ sive formæ additione aut diminutione, respectu vel concionis vel alterius causæ cujuscunque.* Et Can. 26. *In omnibus utriusquè Academiæ Collegiis & Aulis per integram Liturgiam, & sacræ Cœnæ administrationem, debitè & absque omni aut omissione aut innovatione observari volumus ordinem, formam ac ceremonias omnes, prout in dicto Publicæ Liturgiæ Libro præscriptæ inveniuntur.* Liturgica Officia non sunt ullibi omittenda; Concio tamen etiam die Dominico omitti potest. Si quis die Dominico petierit aliam parœciam, ubi habetur concio; habetur plus nimio religiosus, & præcisus Puritanus. Author Petitionis ad Reginam refert oportere parœcianum absentiam à Divino Officio in sua parœcia singulis vicibus redimere pecunia. Illud jam obtinet apud Anglos, preces & laudes in divinis officiis præferendas esse concionibus seu prædicationi verbi, ut apud Pontificios. Inde est quod Episcopi, Pluralistæ, & Non-residentes munus illud negligant, vel incuriam & negligentiam hoc velamine tegant, ut refert Parkerus de Cruce Lib 2. pag. 192. Imo non pudet quosdam asserere, verbi prædicatiodem non esse partem cultus divini, ut Howsonum Serm. in Psal 118. pag. 78. & Can. 19. constitutionum anni 1603. distinctè ponuntur ista duo, *tempore divini cultus aut concionis.* Liturgiæ vox tribuitur, ut supra diximus, prædicationi Euangelii, & Apostolus dicit se ἱερουργεῖν τὸ ἐυαγγέλιον; & sacramentorum administratio ab ipsis enumeratur inter partes Liturgiæ, item lectio Scripturarum, imo & Homiliarum. Apostolus præfert Prophetiam aliis omnibus donis spiritualibus, 1. Cor. 14. ubi de orandi ordine etiam loquitur & psallendi. Prophetia & per se ædificat, & alias Liturgiæ partes ad ædificationem dirigit; estque totius Liturgiæ quasi anima & vita. Lectio Scripturæ exhibet panem integrum, enarratio & interpretatio dissectum & præmansum. Et cum Apostolus designat præcipuum Pastoris munus, ait; Presbyteri duplici honore sunt digni, maximè qui laborant in sermone & doctrina. Domini institutum, praxis Apostolorum & purioris Ecclesiæ, illud munus ut primarium nobis commendarunt. Multa hìc congerere possem ad probandum prædicationem esse præcipuum munus Episcoporum seu Presbyterorum, sed de hisce supra dictum. Meminerint interim illi duplicis Væ. *Væ mihi ni? Euangelizavero. Væ iis qui faciunt opus Domini negligenter.* Denique talis est totius Liturgiæ Anglicanæ ordinatio, ut λειτουργὸς Presbyter possit omnia illius sacra celebrare, licet nunquam concionetur, imo nec concionari posset si vellet. Potest autem leviori labore omnia ministrare quàm Sacerdos Romanensis, quia breviora sunt Breviarium, Missale, & Rituale, quàm apud Pontificios. Regulas quas Picam vocant, Rubricas, Collectas, Lectiones habet pauciores &

Bucerus in Scriptis Anglicanis pag. 455.

Cap. 2.

 bre-

breviores; & proinde non tanta illi difficultas & molestia in revolvendo & quærendo locum indicatum in Calendario aut Rubricis generalibus, quanta Romanensi Sacerdotulo, ut jure exprobant Authores Administrationis ad Parliamentum, & Cartwrightus cum ait pueros decennes posse omnia ea munia peragere, quæ exigit Liber Publicæ Liturgiæ. Sacerdos Romanensis Latina, illi lingua duntaxat vulgari celebrant. Sacerdotes, Canonici & Præbendarii adstringuntur septem Horis Canonicis, nocturnis vigiliis, frequenti Missarum celebrationi. Anglicanorum Sacerdotum munus non est tam operosum ac Romanense vel Turcicum, quod probaturus Reginaldus Anglo Rhemensis in Calvino-Turcismo ex secunda Replica Cartwr. sic refert; *Ideoque postquam diebus Dominicis Orationes quasdam & Psalmos coram populo recitaverint (conciones enim quas dixi rariores sunt & à paucioribus Ministris adhibentur, nec ad eas quisquam Minister ordinaria Principis lege nisi quater in anno adstringitur, & licet nec semel toto anno concionetur levi tamen pecuniæ mulcta legis transgressionem potest redimere, unde & alicubi in oppidis prope ipsas Academias sitis, ubi probabile est redundare concionatores, totis quatuor annis nec ulla talis concio audita est, &c.) in reliquam totam hebdomadam præclarè se officio defunctos existimant: & à Psalmis, à Concionibus, ab Orationibus, à Sacrificiis pro sua populique salute offerendis sive veris sive metaphoricis liberi sunt & soluti.* Sunt quidem obligati precibus matutinis & vespertinis recitandis vel privatim vel publicè, ut infra ostendemus: sed quantulum illud ad Sacerdotis Romanensis exercitia, & quàm negligentes sint in penso illo persolvendo? Sed statutum est, ut legat Homiliam diebus Dominicis, seu in officio horario, seu in celebratione sacræ Cœnæ. Sed & istud Ministerium puer obire potest. Non est illud Dei verbum ritè secare, homiliam legere. Debet Minister ipse esse διδακτικὸς, & doctrinam applicare pro personarum & temporis ratione; quod non fit nec fieri potest, dum leguntur præscripta verba perscriptæ ab aliis Homiliæ. Deest hîc ars agricolæ ad subigendum & colendum agrum, calor nutricis lac digerentis & concoquentis ut fiat dulce parvulis, sicut eleganter allusit Parkerus. Deest hîc latens illa energia vivæ vocis quæ prorumpit ex impetu interiorum affectuum concionatoris & intimis quasi visceribus amantis Pastoris. Pastoris, Patris, Dispensatoris, Agricolæ, aliæque nomenclaturæ metaphoricæ, quæ Ministris in sermone & doctrina laborantibus tribuuntur in Scripturis, dona quæ requiruntur, monita quæ dantur, pasce, pasce, pasce, insta tempestive intempestive, attende lectioni, exuscita quod est in te donum, & ratio reddenda Domino de cura gregis, monent quomodo prædicandum sit verbum Dei. Sed vel non habent plerique donum, quod exuscitent, vel non exuscitant, vel non annunciant omnia Dei consilia. Legere Homilias non est donum quod ascendens in altum Christus dedit hominibus, cum daret Pastores & Doctores. Qua ratione Homilias, etiam pios quosvis tractatus in Ecclesia legendos imperare possunt. Hæc umbra contenti plerique desident domi, & non frequentant conciones in aliis locis. *Sed quid dicendum de Vicario W.* inquit Assertor Politiæ, *qui die quodam festo cum homiliam ad populum vel habere nequibat vel legere nolebat, ad parœcianos deterrendos Dei judiciis & ad resipiscentiam permovendos legit publicè fictas fabulas è libello inscripto, Mira nova è Calabria prædicta per M. Johannem Doleta.* Illud etiam observandum in Libro Liturgiæ indictum, *ut post symbolum, ubi non habetur Concio, legatur Homilia vel hactenus edita, vel posthæc publica authoritate edenda.* De futuris contingentibus non est determinata veritas. Nemini certò constat Homilias edendas saniorem doctrinam allaturas. Et si ex re præsenti divinare liceat, non nisi impuriores expectandæ sunt. Nam, ut refert Examinator quidam Liturgiæ, multa Papismi & Lutheranismi dog-

P. 47. 1. Replic. p. 104. — *Lib. 2. Cap. 17.* — *Pag. 238.*

dogmata tum in aula tum in civitate pro concione traduntur, ob quæ nulla lis movetur concionantibus, ficut iis qui de reformatione vel hifcere cœperint. Et tamen fubfcriptione approbandæ funt etiam antequam editæ fuerint.

Tertio obfervandum eft, in Liturgia Anglicana quafdam effe partes populi in quibufdam refponfionibus & ritibus, ut genuflexione, capitis inclinatione, &c. Quandoque comprecatur unà cum Sacerdote populus, quandoque tacente Sacerdote refpondet, quandoque unus omnium vice refpondet. In matutinis v. g. *Generalis confeffio ab univerfa congregatione dicenda genibus flexis: Abfolutio per folum Miniftrum pronuncianda; Populus refpondebit Amen.* Symbolum Apoftolorum *dicatur, Miniftro & populo ftantibus. A Miniftro & tota Ecclefia dicatur alta voce, Pater nofter qui es in cœlis, &c.* In Cœnæ celebratione; *Recitabit Sacerdos clarè decem præcepta, & univerfus populus poft fingula mandata, genibus flexis, mifericordiam Dei implorabit pro violatione illorum. Generalis confeffio*, nempe omnipotens Deus Pater, &c. *fiat nomine eorum qui communicaturi funt, vel per eorum aliquem, vel per unum ex Miniftris, aut per ipfum Sacerdotem, omnibus fubmiffe genua flectentibus.* Nota obiter verba illa, vel *per unum ex Miniftris aut per ipfum Sacerdotem.* Miniftros hîc intelligunt opinor Diaconos, aut quos vulgò Clericos vocant, qui folent refpondere vice populi. *Minifter dicet Orationem Dominicam, & populus recitabit poft illum fingulas petitiones.* Quandoque, ut in Litania, Minifter narrat quid petendum, & populus orat. Quandoque populus refpondet folùm per *Amen.* Sed unus vice populi fæpius refpondet, quarum refponfionum exempla funt in Liturgia Anglicana paffim obvia. Hic mos ortus eft ex prava interpretatione verborum Apoftoli, 1. Cor. 14. ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, ac fi intelligeret Apoftolus aliquem qui vice populi refponderet: fed iftam interpretationem rejicit ipfe Bellarminus. *Hæc verba*, inquit, *non fignificant, fecundum ufum linguæ Græcæ, eum qui gerit vices idiotæ, fed qui adimplet locum idiotæ, id eft, qui fedet in locis idiotarum, qui occupat locum idiotarum, qui eft ex idiotis, & idiota, ut exponunt Chryfoftomus & Theophylactus hoc loco. Nam non folùm prophani auctores, fed etiam facri non utuntur nomine illo τόπος pro vice, fed adverbio ἀντὶ.* Non igitur, Bellarmino ipfo judice, funt verba intelligenda de idiota officio, id eft idiota qui refpondet pro idiotis. Chryfoftomus in hunc locum, ἰδιώτην δὲ λαϊκὸν λέγει, Idiotam autem Laicum vocat. Comprecari unà cum Miniftro non abfque confufione & indecoro fieri palàm eft. Si Minifter eft os Dei ad populum, & in precibus, confeffionibus, aliifque rebus, & ut ait Apoftolus ἐν τοῖς πρὸς τὸν θεὸν os populi fpiritu & mente orantis, confitentis, &c. quid voce comprecari opus eft, aut poft precantem repetere? Et fi in aliis precibus affenfum teftentur in fine per *Amen*; cur in hifce non eandem fervant formam? Si comprecari vel repetere non debent in illis, nec in his; fi in his, & in illis. Nam eadem eft & par ratio. Præterea arbitrantur rudiores has preces & orationes, quas ipfi ore proferunt, magis ad fe pertinere quàm alias, aut fanctiores effe majorifve efficaciæ. Genuflexionis ritum in quibufdam precibus imperare, non in aliis, fuperftitiofum, aut in ullis omnino precibus hypocriticum geftum inducit. Naturalia hæc figna interiorum animi motuum & affectuum libera effe debent, non præfcripta; & quo liberiora eo funt decentiora. Si ftatueretur ut orantes omnes elevarent oculos aut pectus tunderent, inftruerentur quomodo hypocritas agerent, aut ut in fignis exterioribus devotionis vim & virtutem collocarent. Genuflexio, manuum vel oculorum elevatio, & pectoris tunfio, funt ritus & figna ejufdem generis. Veneratio alia eft negativa, alia pofitiva. Negativa præcepta, quibus prohibentur actiones minus decentes inter orandum aut aliàs in facris celebrandis probanda funt: non autem de fignis his naturalibus pofitiva, quia vel fuperftitionem

De Verbo De Lib. 2. Cap. 16.

vel hypocrisin nutriunt. Cum legitur Euangelium, ſtantes audiunt: cum aliæ habentur lectiones ex Veteri Teſtamento vel Epiſtolis Apoſtolicis, ſedentes audire illis ſcelus non eſt; ac ſi majoris eſſet authoritatis pars illa Scripturæ, quàm cæteræ omnes, aut non eſſent dictata ejuſdem Spiritus. Audito nomine *Jeſus* aperiunt capita, inclinant genua, & pavimentum pedibus ſcalpendo tantum efficiunt ſtrepitum, ut aliquandiu nequeat quis auribus percipere verba à Lectore aut Concionatore prolata, abutentes verbis Apoſtoli Phil. 2. 9. 10. *ac donavit ei nomen quod eſt ſupra omne nomen, ut ad nomen Jeſu omne genu ſe flecteret cœleſtium ac tereſtrium & ſubteraneorum.* Quæ verba nihil aliud ſignificant, quàm Chriſti imperio & poteſtati ſubjici creaturas omnes ubicunque fuerint. Nam *Nomen* in Scripturis quandoque dignitatem, poteſtatem, authoritatem, imperium, famam & celebritatem, quandoque ipſam rem nominatam ſignificat, ut invocare nomen Domini idem eſt ac invocare Deum ipſum. Sic Act. 4. 12. *Non eſt alıud nomen quod datum ſit inter homines per quod oporteat nos ſalvari*, id eſt, non eſt alius vel alia vis & authoritas. Hæc ſignificata etiam quoad Chriſtum indicant hæ locutiones, *Baptizari in nomen Chriſti*, Act. 2. 38. *Per fidem in nomine ipſius Act.* 5. 16. *Per nomen Jeſu adſtare iſtum ſanum.* Act. 4. 10. *Ne loquerentur in nomine Jeſu*, Act. 5. 40, Et *quicquid feceritis in nomine Jeſu id facite*, id eſt, invocato ejus nomine, vel ad ejus gloriam, Coloſſ. 3. 17. Hæ phraſes & periphraſes Hebræis familiares ſunt. Non ergo nominationem ſeu titulum iſtum *Jeſus* intelligit hoc loco Apoſtolus, ſed ipſum Jeſum, vel ejus dignitatem, poteſtatem, imperium, cui ſubjiciuntur omnes creaturæ, etiam quæ invitæ ſe ſubmittunt. Genuflectere per ἀνθρωποπάθειαν tribuitur etiam creaturis quæ non habent genua materialia quæ inclinent, ut ſpiritibus, qui etiam inviti coguntur agnoſcere illius dignitatem & poteſtatem. Dicunt, ſe non colere ipſum nomen Jeſu, ſyllabas aut ſonum vocis, ſed rem repræſentatam audito hujus vocis ſono. At cur audito magis quàm viſui totidem literis & ſyllabis in ſcriptis objecto? Cur magis audito hujus vocis ſono in templo quàm extra templum? Nam Apoſtolus non diſtinguit. Ipſi tamen diſtinguunt, quùm abſque ullo ſcrupulo in familiari ſermone jurant per nomen *Jeſus.* Cur magis ad nomen *Jeſus* quàm audito *Servatoris* quod idem, aut *Chriſti*, *Meſſiæ*, *Redemptoris*, *Mediatoris*, aut ipſius *Dei* vel *Jehovæ* quod Judæis ἄῤῥητον? Cur magis ad titulos Filii, quàm Patris aut Spiritus Sancti? Inæqualitatemne Perſonarum Sacroſanctæ Trinitatis hac ſua ἐθελοθρησκείᾳ vel coadoratione innuere volunt? Atque hæc de Liturgia Anglicana in genere dicta ſunt; ad partes veniamus.

Prima pars Libri Liturgiæ Anglicanæ reſpondet Breviario Romano, quo continetur Officium Horarium, ſeu Precum Matutinarum & Veſpertinarum. In Breviario Romano habent Septem Horas Canonicas; Angli tantum duas, Matutinarum & Veſpertinarum nempe Precum. Officium habent, ſicut Pontificii, Ordinarium & Proprium de tempore. Nam habent proprias lectiones diebus Dominicis & aliis ſolennioribus. Officii Horarii partes ſunt ſententiæ breves Sacræ Scripturæ, confeſſio, abſolutio, pietas, Pſalmi & Cantica, lectiones ex Scriptura & libris Apocryphis, Collectæ, aliæque orationes & preces. Ordo in Precibus Matutinis & Veſpertinis ſervandus hic eſt. *In principio Matutinarum & Veſpertinarum Precum Adminiſtrator ſacrorum clara & aperta voce pronunciabit unam è Sacræ Scripturæ ſententiis, quæ conſequuntur: poſt quam ſubjiciet orationem*, ſeu admonitionem, *quæ ſententiis eſt appoſita. Deinde habetur generalis confeſſio ab univerſa congregatione dicenda genibus flexis.* Deinde *Abſolutio per Miniſtrum ſolum pronuncianda: Cui populus reſpondebit, Amen. Tunc Miniſter ordietur alta voce Orationem Dominicam.* An aliquando ſubmiſſiori voce, & in quem finem? Deinde ſequuntur tres verſiculi

culi cum eorum Reſponſoriis. *Domine Labia* &c. *Deus in adjutorium* &c. *Gloria Patri* &c. & concludunt cum *Amen* & *Hallelujah.* Tunc canitur Pſalmus 95. *Venite exultemus.* Deinde *ſequuntur Pſalmi ordine in tabula deſcripto, niſi diei aſſignentur propri Pſalmi: & ad finem uniuſcujuſque Pſalmi per totum annum, ſequetur Gloria Patri, nec non in fine hymnorum, Benedictus, Benedicite, Magnificat, & Nunc dimittis. Poſt Pſalmos duæ lectiones diſtinctè & clara voce pronuncientur, ut à populo audiantur; prior ex veteri, poſterior ex Novo Teſtamento, ut in Calendario proponuntur, niſi diei aſſignatæ fuerint propriæ lectiones. Miniſter lectionem pronuncians eo modo verſa facie ſtabit, quo commodius audiri poſſit. Et ut facilius intelligatur, in his locis ubi Muſica figuralis cani ſolet, Lectiones, Epiſtolæ, & Euangelia ſimpliciter & naturali tono in modum perpetuæ dictionis diſtinctè legantur.* Sic Mucketus. Anglicana editio ſic habet. *Et ut facilius intelligat populus in locis illis ubi canere ſolent, ibi canent lectiones tono ſimplici inſtar diſtinctè legentium. Similiter Epiſtolam & Euangelium. Poſt primam lectionem ſequetur per totum annum Canticum, Te Deum laudamus* &c. *Aut Hymnus, Benedicite, Dan.* 3. Deinde *ſequetur ſecunda lectio, qua finita canatur hymnus Zachariæ, Benedictus &c. Luc.* 1. *aut Pſalmus* 100. *Jubilitate. Deinde dicatur Miniſtro & populo ſtantibus, Credo in Deum Patrem &c.* Poſt hæc ſequuntur per totum annum ad Matutinas & Veſpertinas *hæ preces, omnium genibus religioſè flexis*; primum ſalutatio illa, *Dominus vobiſcum*, & *reſponſio, Cum ſpiritu tuo*: Deinde Litaniæ iſtæ iſto ordine, *Kyrie eleeſon, Chriſte eleeſon, Kyrie eleeſon. Deinde à Miniſtro & tota Eccleſia dicatur alta voce, Pater noſter*, &c. Miniſter erigens ſe dicet, *Oſtende nobis* &c. ad ſingula commata, dividunt inter ſe ſuffragia Miniſter & Reſpondentes. *Has preces ſequuntur quotidie tres Collectæ. Prima de die, ea ſcilicet quæ aſſignatur dicenda ad Communionem eo die. Altera pro pace. Tertia pro gratiâ Dei, perſeverantia in fide & vera doctrina. Poſteriores autem duæ nunquam mutantur, ſed per integrum annum dicuntur ad Matutinas & Veſpertinas. In Feſtis Natalis Domini, Epiphaniæ, Matthiæ, Paſchatis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Trinitatis, Johannis Baptiſtæ, S. Jacobi, S. Bartholomæi, S. Matthæi, Simonis & Judæ, & S. Andreæ, ad Matutinas ſtatim poſt Benedictus canetur Symbolum Athanaſii.* Sequitur *Ordo Veſperarum per totum annum. Sacerdos ſive Miniſter dicet, Pater noſter* &c. Deinde ſequuntur Verſiculi & Reſponſoria, ut in Matutinis. *Poſtéa canantur Pſalmi præmonſtrati in tabula, niſi Feſtum fuerit quod proprios habet Pſalmos. Hos ſequitur prima lectio ex Veteri Teſtamento, niſi fuerint propriæ lectiones Feſti. Deinde canitur, Magnificat,* &c. Luc. 1. Pſal. 93. *Cantate Domino.* Lectio ſecunda ex Novo Teſtamento. *Poſt quam finitam canatur Canticum Simeonis vel* Pſalmus 67. *Deus miſereatur noſtri* &c. *His finitis, adduntur ſymbolum cum aliis ſuffragiis ſupra ad matutinas præſcripta cum tribus Collectis, quarum Prima ſit de die, Secunda pro pace, Tertia pro Dei adjutorio adverſus omnia pericula.* Secunda & tertia *dicuntur ad Veſperas per totum annum.* In Rubricis Generalibus habetur Directorium iſtud. *Sciendum eſt etiam, Collectam, Epiſtolam, Euangelium Dominicæ diei repeti per totam Septimanam, niſi inciderit Feſtum, quod proprium habet officium.* Deinde *ſequitur Litania & Supplicationes cantandæ diebus Dominicis, feriis quartis & ſextis, atque aliis temporibus cum ordinatum fuerit.* Ubi ſinguli verſus repetuntur, vel ad ſingula fere verba reſpondetur, octies, *libera nos Domine*, vicies, *Te rogamus audi nos.* Adjiciuntur & aliæ Orationes Ordinariæ & Extraordinariæ, pro pluvia tempore neceſſitatis, pro aëris ſerenitate, tempore famis, belli, peſtis, gratiarum actiones pro pluvia, ſerenitate aëris, annonæ copia, pace & victoria.

In ordine iſto Precum Matutinarum & Veſpertinarum reprehenſione digna ſunt. 1. Quod Miniſterium dum precatur adſtringitur præſcriptis verborum Formulis,

de quo ſupra dictum. 2. Quòd oporteat quaſdam preces alta voce proferre, ac non omnes. Hanc formam obſervant Pontificii in Miſſa ob myſteria. Et quæ alia hujus varietatis ratio reddi poteſt? Nam ſi verba ipſa ſint ſancta & pia, & omnium nomine dicuntur; cur non omnium auribus percipienda? Suntne quædam religionis myſteria occultanda tanquam ſacra Cereris? Sed eſto: etiam illa quæ ſubmiſſiori voce proferantur, auribus hauriant, ſi velint, omnes auditores; cur hæc ſubmiſſa, illa voce altiori & clariori pronuncianda? 3. Quod in quibuſdam precibus indicitur, ut genibus flexis precentur: cur non idem imperatur in omnibus aliis? aut cur in his, non illis? dixiſſem cur in ullis? Nam hæc ſigna naturalia affectuum & motuum animæ interiorum, ut dixi, non ſunt extorquenda imperio externo; ſed ex actu imperato, qui actum elicitum voluntatis piæ ſequitur, prorumpere debent. In Libro Liturgiæ edito regnante Edwardo. VI. habentur regulæ quædam de Ceremoniis, quarum una eſt. *Quantum ad Genuflexionem & conſignationem ſigno Crucis, elevationem manuum, tunſionem pectoris, & ſimiles geſtus; liberum erit cuique ſuam ſequi ſententiam.* Vide Ordinationem Miniſterii Eccleſiaſtici in Anglia, in Scriptis Anglicanis Buceri. Etſi hîc confundantur ſigna myſtica cum naturalibus, conſignatio crucis cum genuflexione, pectoris tunſione, manuum elevatione; tamen prudenter permiſerunt liberum uſum ſignorum naturalium. De Geniculatione in Cœna alia ratio eſt; duplici nomine eam ibi damnamus, tum quia naturale ſignum interioris affectus & reverentiæ extorquetur imperio, tum quia rectæ celebrationis violationem ſecum trahit & idololatriam, ut ſuo loco dicemus. Cum regius propheta Pſ. 95. 6. ait, *venite incurvemus nos & procumbamus, flectamus genua coram Jehova qui fecit nos*, hortatur & invitat, non imperat. Si præceptum ullum traditum eſſet de genuflexione precationum tempore, peccaſſet Iehoſaphat & populus Judææ 2. Chro. 20. 5. 6. 13. qui ſtantes orabant, & publicanus, Luc. 18. 11. Veteres Judæi, ut obſervat Druſius, orabant ſtantes, non de geniculis, ut nunc: unde *ſtatio*, unum ex 7 hominibus orationis, & dictum illud R. Judæ, *Sine ſtationibus non ſubſiſteret mundus.* Secundo Samuelis. 7. 18. dicitur, quòd *ingreſſus Rex David conſedit coram Jehova.* Dico itaque, genuflexionis ritum, & alia ſigna naturalia interiorum animi motuum & affectuum debere eſſe libera, & quo liberiora eo gratiora; quia cum ſint adumbrationes paſſionum & motuum interiorum, gratiam quandam accipiunt & decorum à paſſionibus & affectibus internis, qui in exteriora membra quaſi impetum faciunt, in iiſque quaſi typum ſuum imprimunt. Sed cum vi præcepti quis trahitur, ut exprimat quod non imprimit affectus motuſve animi interior, non eſt cultus Deo gratus qui populum ſuum vult eſſe voluntarium Pſal. 110. 4. Quòd populus quandoque comprecatur cum Miniſtro, quandoque repetit, quandoque reſpondet, & inter ſe dividunt orationem Miniſter & reſpondentes ad ſingula fere membra & verſus, de quo ſupra dictum. 5. Quòd tot vicibus repetant unam eandemque orationem, ſupplicationem, aut gratiarum actionem, ut in Litania, *Libera nos Domine*, octies, *te rogamus audi nos*, vicies. Lincolnienſes referunt, in uno eodemque conventu octies quandoque recitari Orationem Dominicam, & verſiculum *Gloria Patri* 12. vicibus, quod fit cum alia plura concurrunt Divina Officia cum Horario. Chriſtus inſtituens Apoſtolos, quo modo orarent, tradidit in Oratione Dominica exemplar Mat. 6. quo exemplari indicat quomodo vitanda ſic πολυλογία in concipiendis precibus & inanis repetitio verborum ſeu βαττολογία. Cum illa ipſa Oratio in uno eodemque conventu toties repetitur; ac ſi nulla pars Liturgiæ, nullum Officium abſque illa ſanctificari poſſit: non ſolùm eodem exemplari abutimur ad Battologiam, ſed etiam ad ſuperſtitionem. Sic toties inculcare, *Kyrie eleeſon*, *Libera nos Domine*, *Te rogamus audi nos*,

Pag. 455.

In Matth. 6.

Epitome p. 95.

nos, non modò in uno eodemque Officio, sed in una eademque Orationis Formula, ut in Litania, est illud ipsum τὸ βαττολογεῖν, quod usurpabant in suis Litaniis Ethnici. 6. Quod breves Precatiunculas, quas Collectas vocant & quatuor aut quinque lineis seu versiculis absolvunt, triplicant, ac non potius continuata oratione precantur. Finita una collecta cessant, & post modicum intervallum inchoant aliam, qua etiam finita post modicum itidem intervallum tertiam. Nulla alia intervenit actio, cujus occasione intermittant aut abrumpant actionem precandi, & tamen abrumpunt, & servatis suis Pausis denuò incipiunt. Num πολυλογίαν vitare student in brevitate Collectarum? At in earundem multiplicatione brevitatem prolixitate compensant. Ridicula est ista precandi forma, & inepta. Est & illud observandum in Collectis, quod habet ab Erasmo Cassander, nempa non solutum, vagum, sed certo ambitu & descriptione incisorum atque membrorum definitum compositionis genus: *Periodum quamque ut plurimum constare duobus membris, quorum utrunque in duo commata seu incisa dividatur, & inter duo membra intercedat comma, sive membrum solitarium.* Sed inanis & ista observantia in formandis Precum Formulis. Æquè inanis etiam illa, quam dicit servasse authores in numeris extrema periodorum & membrorum certis dimensionibus temporum terminantibus. Collectas vocatas dicit Cassander, *omnes illas orationes, quæ ab Episcopo vel Presbytero non modo in celebratione Sacræ Communionis, sed in quavis Synaxi etiam Matutina & Vespertina super populo vel cœtu aliquo collecto recitabantur.* Aliis dicitur Collecta, quia paucissimis verbis colligit quicquid à Deo postulandum est. Alii alias afferunt nominis rationes. Vide Bellarm. 7. Quod feriis quartis & sextis magis quàm secundis tertiis quintis, Litania & Supplicationes cantandæ. Sed de Litania statim plura dicemus. 8. Quod non præcipiant, ut Minister seu Sacerdos dum orat eo modo versa facie stet quo commodius audire possit populus. Habetur Rubrica ut stet versa facie ad populum quo commodiùs audire possit, dum pronunciat lectionem. Cur non etiam semper dum precatur? *Aversa facie*, ut refert Cartwrightus, *& obverso tergo precatur in Cancello acsi secretum haberet ad Deum alloquium, quod nefas populo audire, & quandoque tam longè abscedit à populo quàm potest, non impediente remotissimo cancelli pariete, acsi inter illum & populum esset quoddam dissidium. Multi interim discernere nequeunt utrum maledixerit an benedixerit, Anglicène an Latinè loquutus sit. Refricat memoriam Levitici Sacerdotii, in quo subduxit se Pontifex è conspectu populi in sanctum sanctorum, ubi cum Deo colloquium habeat.* Ritus Judaicos pertinaciter retinere quàm populi ædificationi studere malunt. Quod ad materiam Orationum, de commodis & incommodis hujus vitæ valde solliciti sunt, etiam ubi nulla necessitas; ut in Litania à fulgure, à tempestate, plaga & pestilentia, fame, bello, morte subitanea, seditione, conspiratione, liberari postulant, ubi & quando nihil ejusmodi metuitur. Si enumeranda sint omnia hujus vitæ incommoda, nullus erit finis. Expunxerunt tamen è Litania sua suffragium quod extabat in Libro Liturgiæ regnante Edwardo Sexto. *A tyrannide Episcopi Romani libera nos Domine.* Quid sibi vult istud suffragium seu Supplicatio in eadem Litania? *In tempore tribulationis & prosperitatis nostræ, in hora mortis & die judicii libera nos Domine.* In tempore prosperitatis liberari postulant. Item illud; *A fornicatione & aliis omnibus peccatis mortalibus libera nos Domine.* Collecta 12. Dominicæ post Dominicam Trinitatis habet hæc verba, *ut dimittas quæ conscientia metuit, & adjicias quæ oratio postulare non audet.* Quam affinitatem aut congruitatem habent pleræque Collectæ assignatæ certis temporibus cum diebus quibus assignantur?

In Operib. p. 305.

De Missal. 2. Cap. 16.

De Psalmis, Canticis, & Hymnis observanda sunt, 1. Psalmi quos canunt non pan-

panguntur carmine metrico, ut canantur in officiis, ficut in Ecclefiis reformatis. Habent quidem Ecclefiæ particulares pleræque ubi habetur concio feu prædicatio verbi eundem quem noftræ morem in cantu Pfalmorum, fed in officio Precum Matutinarum & Vefpertinarum, adminiftratione Cœnæ aliifque præfcriptæ Liturgiæ Minifteriis, canunt Pfalmos foluta oratione fecundum morem Romanenfium. Et cantum hunc effe Gregorianum non dubito, cum in duro illo certamine cum Ambrofiano, à quo multum, & Mozarabico Officio ac Miffali, à quo parùm difcrepabat Officium & Miffale Gregorianum, triumphum egerit Gregorianum. Et præterea Auguftinus Monachus à Gregorio miffus in Angliam ritus Romanos introduxit. Canunt alternatim in Cathedralibus, Collegiatis, aliifque Ecclefiis celebrioribus. Canere autem nemo tenetur nifi quibus hoc fpecialiter commendatur, alii omnes liberi funt, ut affiftant fi velint. Hymnos Breviarii Romani non retinent; quia, ut opinor, hymni tranflati amittunt eam venuftatem quam habent metrici & rythmici Latinè, non autem quia non exftant in Sacra Scriptura. Nam Canticum, *Te Deum laudamus*, quod non habetur inter Cantica Scripturæ, retinent; & quidem ampliori dignantur prærogativa, quam Pfalmos aut alia Cantica. Oportet enim iftud Canticum frequenter cantari inter primam & fecundam lectionem, cum tamen Pfalmi & alia Cantica fuis tantùm vicibus in menfis curriculo affignatis decantentur. *Compofitum fuit*, inquit Bellarminus, *Deo infpirante à fanctis Patribus Ambrofio & Auguftino, qui ftatim à Baptifmo ejufdem Auguftini toto populo obftupefcente canticum illud alternatim cecinerunt.* Fabulæ Dacii. Hoc habent commune cum aliis Scripturæ Sacræ partibus Pfalmi & Cantica, quòd lectioni, meditationi, enarrationi, feu interpretationi, inferviant: hoc fingulare quod canenda. Sed dum & quatenus canuntur, non funt preces. Nam canere propriè non eft orare. *Cantus Pfalmorum, etfi vaticiniis, doctrina, & δοξολογίᾳ habet preces permixtas non raras, propriè tamen ad prædicationem laudum Dei fpectat*; inquit Cafaubonus. Et carpit Baronium, quòd ifta duo malè confunderet, prædicationem laudum Dei, & modum concipiendi preces quoties piorum aliquis opem atque auxilium Dei aut delictorum veniam vult impetrare. Qui ordinariam precandi formulam in ordinario Pfalmorum cantu ftatuunt, Orare & Canere confundunt. Imo abfque cantu non funt tamen femper preces; & cum preces continent, tamen non femper congruunt circumftantiis loci & temporis, fi in ordinario officio fuo ordine & in hunc ufum conftituantur. De cantu fymphoniaco, alternato, & inftrumentis muficis, vide quæ fupra diximus Capite Nono.

Lib. 2. c. 16.

Exercit. p. 325.

Quod ad Lectiones attinet, obfervanda funt ifta. 1. *Vetus Teftamentum, tam in matutinis quàm vefperis, primis lectionibus deftinatur, quibufdam tantum Libris & Capitibus exceptis quæ omittuntur propterea quod ad ædificationem minus ac reliqua conferre videantur.* Cur omittenda? an non omnis Scriptura divinitus infpirata, & utilis ad doctrinam, redargutionem, correctionem, inftitutionem? An Apocrypha magis ad ædificationem conferent quàm Canonica? Dixit Deus, *de fructu omnis arboris hujus horti liberè comedes*: *ex qualibet Scripturæ parte*, inquit Irenæus. Et tamen omiffis his Capitibus & Libris legunt Apocrypha fcripta, etiam diebus Feftis: & Prælati, quamvis rarius concionentur, tamen non rarò textum deligunt ex Apocryphis. De librorum Apocryphorum Veteris Teftamenti authoritate nil opus eft ut multa dicam: Cum fatis conftet, Judæos nunquam habuiffe pro Canonicis; & multas abfurditates, fabulas & ineptias continere. Licèt daretur nihil continere quod ineptum aut abfurdum, tamen non funt tubæ à Deo fanctificatæ, quibus clangerent Sacerdotes Domini. Purior Ecclefia non alia legit quam Prophe-

Prophetarum & Apostolorum monumenta. In Concilio Laodiceno decretum *Quod non oportet ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς privatos Psalmos dici in Ecclesia nec Libros non Canonicos, sed solos Canonicos Veteris & Novi Testamenti.* Non vult Concilium legi in Ecclesia, nedum annumerari Libris Canonicis. Apocrypha scripta apud Anglos leguntur, canuntur, enarrantur ut Canonica. In libro Liturgiæ, in Rubricis generalibus, & Rubrica ante *Te Deum Laudamus*, communi elogio *Sacræ Scripturæ* cum Canonicis ornantur. Unde ortus error ille qui invaluit sæculis superioribus, quod hi libri essent Canonici, eorumque authoritas irrefragabilis, nisi ex eo quòd in Ecclesia legerentur? Quia hic honos illis delatus est præ aliis Scriptis Apocryphis, ut in Ecclesia legerentur; dicti sunt in initio Ecclesiastici, non Canonici. Nam Ecclesiastici titulus non erat proprius & particularis unius libri ut nunc, sed communis. *Sciendum tamen est*, inquit Ruffinus, *quòd & alii libri, qui non Canonici, sed Ecclesiastici à majoribus appellati sunt; ut est Sapientia Salomonis & alia Sapientia quæ dicitur filii Syrach, qui liber apud Latinos hoc ipso generali vocabulo Ecclesiasticus appellatur, quo vocabulo non Auctor libelli sed Scripturæ qualitas cognominata est. Ejusdem ordinis est libellus Tobiæ & Judith & Machabæorum Libri. In Novo verò Testamento libellus qui dicitur Pastoralis sive Hermetis, qui appellatur Duæ Viæ vel Judicium Petri, quos omnes legi quidem in Ecclesiis voluerunt, non tamen proferri ad auctoritatem ex his fidei confirmandam. Cæteras verò Scripturas Apocryphas nominarunt, quas in Ecclesiis legi noluerunt.* Sixtus Senensis, quos Veteres Ecclesiasticos, Deuterocanonicos seu Secundi Ordinis Canonicos appellat; non quòd jam non par sit eorum & Protocanonicorum authoritas, sed quia statim initio nascentis Ecclesiæ non fuerunt omnium Patrum consensu indubitatæ fidei. De ortu & progressu hujus authoritatis & dignitatis sic scribit. *Quos olim prisci Ecclesiæ Patres tanquam Apocryphos & non Canonicos habuerunt, eosque apud solos Catechumenos nondum Canonicæ lectionis capaces, ut in Synopsi testatur Athanasius, primùm legi permiserunt; deinde procedente tempore, ut Ruffinus in Symbolo scribit, apud omnes fideles recitari concesserunt, non ad dogmatum confirmationem, sed ad solam populi instructionem, & quia publicè in Ecclesia legerentur, Ecclesiasticos nuncuparunt: demum verò inter Scripturas irrefragabilis autoritatis assumi voluerunt.* Vides, quando & quo prætextu legi cœperunt in Ecclesia, nempe ad populi informationem. Nonne Scriptura Sacra quoad lectionem sufficit, ut ad confirmationem fidei, sic etiam ad morum informationem? Omnis enim scriptura divinitus inspirata utilis est ad corectionem, redargutionem, institutionem, consolationem, ut reddat virum Dei perfectum. Si ut illustrent Sacram Scripturam legendos dixerint; meminerint, si quid obscurum & difficile intellectu in Sacra Scriptura, Christum ascendisse in altum ut dona daret hominibus interpretandi & explicandi quæ sunt difficiliora & obscuriora. Secundo, si legendo illustranda est in locis obscurioribus Scriptura; an non una pars Scripturæ melius illustrabit aliam quàm scripta Apocrypha & certiorem dabit interpretationem & morum informationem? An illi ita legunt Apocrypha, ut adaptent locis Scripturæ difficilioribus? Annon eodem ordine legunt, quo Canonica absque correspondentibus ad Canonicam Scripturam locis? An tantum otii ad legenda Apocrypha, cum Canonica vix possent anno uno aut biennio perlegi? Præstat legere unum Librum Canonicum centies quàm semel omnia scripta Apocrypha. Divina scripta non possunt satis inculcari & frequenti lectione memoriæ infigi; & interim tempus terendum legendo scripta Apocrypha? Si quid difficile & obscurum in Apocryphis, an etiam explicandum? Certè si legendum, etiam interpretatio adhibenda. Nam nihil legendum in Ecclesia, quod non etiam, si opus fuerit, enarrandum & explicandum. Sunt in Scriptura Sacra multa intellectu

Exposit. in Symbolum.

Bibliothec. sanct. Lib. 1. p. 1.

Pag. 2.

difficilia; & iis neglectis ac omissis quæ scrutari nos jubet Dominus, Apocryphis explicandis dabimus operam? Ipsi Judæi, quorum res agebatur in scriptis Apocryphis, non dignati sunt ea dignitate ut in Synagogis suis legerent; & nos dignabimur? *Voces* (sic vocantur scripta Veteris Testamenti Act 13. 27.) *Prophetarum leguntur per omne sabbathum.* Voces Prophetarum solum legebant, non aliorum.
Apol. 2. Sic in Christianorum conventibus, ut refert Justinus, legebantur solùm τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποστόλων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν προφητῶν, commentaria Apostolorum & scripta Prophetarum. Præterea videmus, consilio inconsulto introductum morem legendi scripta Apocrypha in Ecclesias. Nam ut videmus, parem cum Canonicis Scripturis authoritatem sibi vendicarunt, cum in morum informatione tum in dogmatum fidei confirmatione, tum in Divinis Officiis, dum legunt, canunt, interpretantur. Imò oportet Canonica Scripta cedere Apocryphis diebus Festis. Apud Anglos ut apud Pontificios lectiones ordinariæ & feriales ex Canonicis scriptis omittendæ sunt quibusdam diebus Festis, ut lectiones ex Apocryphis recitentur. Si nihil aliud reprehensione dignum esset in lectionum ex Apocryphis recitatione, præter dicta incommoda inde orta, nempe perniciosum errorem de Canonica eorum Authoritate & pari cum Canonicis consortio, & quod tantum temporis detrahitur lectioni & interpretationi Sacræ Scripturæ quantum iis legendis & enarrandis impenditur; ex Ecclesiis exterminanda est eorum lectio & interpretatio. Sed præterea habent permista multa fabulosa, inepta, absurda, & erronea, eæ ipsæ lectiones quas ex Apocryphis delegerunt & Divinis Officiis assignarunt Angli. Inspiciat lector & conferat hæc loca Tob. 5. 12. Tob. 6. 7. & 7. 3. 8. 9. & 8. 2. 3. & 11. 8. 12. 14. & 12. 12. 15. Judith. 9. 2. 10. 13. & 10. 3. 4. Sap. 3. 18. & 44. 3. Ecclesiastic. 1. 15. & 12. 5. & 15. 15. & 24. 11. & 48. 13. Histor. Susan. seu 13. Daniel. (nam sic inscribunt) vers. 5. 28. 45. 64. 65. Meritò Hieronymus monuit Lætam; *Multa admixta vitiosa, & grandis esse prudentiæ in auro lutum quærere.* Non puduit tamen Bancroftum Londinensem asserere in Colloquio Hamptoniensi, Hieronymi exceptiones contra libros Apocryphos fuisse Judæorum cavillationes; & Wintoniensem, fuisse *Canonicos ad mores informandos.* Nec satis circumspectè loqui mihi videntur, qui proximam iis post Canonicas scripturas authoritatem deferunt. Nam quæ cum Canonicis in omnibus conveniunt, majoris æstimanda sunt quàm ψευδεπίγραφα fabulis, ineptiis, & erroribus respersa. Non hîc prætereundum quod refert Bellarminus Libro secundo de Verbo Dei, c. 15. *Audivi à quodam fide digno,* inquit, *cum in Anglia à Ministro Calvinista in templo legeretur lingua vulgari Capitulum 25. Ecclesiastici, ubi multa dicuntur de malitia mulierum, surrexisse fœminam quandam & dixisse, Istud est verbum Dei? imò potius Diaboli est.* Minister iste Calvinista proculdubio fuit Liturgicus aliquis Curio, qui secundum Calendarii Directorium legebat 24. Augusti Capitulum 25. Ecclesiastici. *Novum Testamentum alteri lectioni inservit in Matutinis & Vesperis, & singulis annis ter perlegetur unà cum Epistolis & Euangeliis, excepta Apocalypsi, ex qua lectiones aliquot depromptæ Festis quibusdam propriis designantur.* Et cur non sumuntur lectiones ex Apocalypsi ad Officium Ordinarium, sed reservantur diebus Festis? Quid sibi vult illud, *Novum Testamentum alteri lectioni inservit, unà cum Epistolis & Euangeliis?* Ergo unum idemque Capitulum ex Euangelio erit diversa ratione Lectio vel Euangelium, ex Epistolis Lectio vel Epistola. 2. De propriis Psalmis & Lectionibus habetur Rubrica generalis; *In festis mobilibus, immobilibus, & Dominicis, quæ proprios habent psalmos & lectiones, omittentur Psalmi & lectiones nominatæ in Calendario.* At contrà Spalatensis. *Nunquam feriale officium mihi videtur deferendum aut non nisi in maximis anni solemnitatibus. Potest enim in feriali officio addi lectio martyriorum & sacrarum*

De Republ. Eccles. l. 7. Cap. 12. Num. 95.

crarum pro ratione diei historiarum. Non magis interrumpendæ lectiones ordinariæ quàm psalterium; nam eadem est ratio. 3. Quod cantentur lectiones, seu Sacra Scriptura, dum legitur; & sic canunt quæ non sunt canenda, ac cantando Scripturam Sacram sic se Deum colere existimant. Observavi abusus in legenda Scriptura Sacra apud Anglos. In recto usu, ut non probo lectionem absque interpretatione; ita nec alterum extremum, conciones absque lectione. Nam legere solùm quatuor aut quinque versus quando concionandum, non sufficit ad munus istud ritè obeundum. Ecclesia Judaica legit ordine & perlegit totam Scripturam intra definitum tempore spatium: sic Ecclesia Christiana in publicis conventibus diebus Dominicis, quando habebant publicos conventus, ut refert Justinus. Ecclesia non solum custos est & depositaria sed etiam testis; & præconis officio fungitur dum legendo publici juris facit & promulgat, & interpretis, dum enarrat. Nec abs re est quod eadem vox *Kara* significet & legere & promulgare seu proclamare Isa. 29. 12. & 61. 12. Zachar. 7. 7. & Act. 15. 21. Nam lectio Euangelii ejusque ut promulgatio & proclamatio pars prædicationis est. Lectionem Scripturæ commendat nobis Scriptura Deut. 31. 11. 12. 13: Nehem. 8. 5. Ephes. 3. 4. Coloss. 4. 16. 1. Thess. 5. 27. & 1. Tim. 4. 13. Nam de publica lectione interpretantur nonnulli locum illum; quam interpretationem confirmant antecedentia, *Interim dum venio*, & sequentia, *exhortationi & doctrinæ*, & praxis Ecclesiæ. Judaicarum historiarum libri traditi sunt ab Apostolis legendi in Ecclesiis, ait Origines Hom. 15. in Josua. Quod ad mensuram & quantitatem Sectionum aut Capitulorum attinet, non ad præcisum anni spacium dividenda ut apud Judæos, quia jam auctior est Cānon Sacræ Scripturæ, sed pro arbitrio Ecclesiæ, ut in Primitiva Ecclesia. Nam ut refert Justinus. *Solis qui dicitur die omnium qui vel in oppidis vel ruri degunt in eundem locum conventus fiunt. Et commentaria Apostolorum aut scripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur.* Sive biennio, sive triennio, absolvatur lectio Sacræ Scripturæ, perinde est; modo non perfunctoriè fiat, cum convocatur cœtus tantùm, sed seriò & post convocatum jam cœtum fidelium. Non est datum omnibus legere: & quibus datum est sunt negligentiores. Expedit tamen ut omnes discant ex ipsa Scriptura Sacra, & ex ipsis fontibus affatim bibant, ut de doctrina tradita per concionantem certiores reddantur, ut probare possent spiritus, & memoria retinere quæ dicta sunt. Dixi, & forte idem non sentiunt alii: unusquisque fruatur judicio suo. Interim ordinem Anglicanum neminem puto probaturum. Absque conventu ordinario & publico totius Ecclesiæ soli legunt & canunt Scripturas Curati aliique qui ad Horarium pensum persolvendum obligati sunt, etiamsi nullus ex populo advenerit, cum tamen propter populum præcipuè institutus sit ordo legendi Scripturas; pergunt in matutinis & vespertinis legendo & canendo paucis fortuitò advenientibus & forte nullis, sed sibi solis, & die Dominico in publico conventu legunt & canunt illius diei lectiones. Sic fraudantur beneficio lectionum aliarum totius fere Scripturæ. Non obligatur nec obligari debet populus interesse ordinariæ recitationi lectionum in matutino & vespertino officio per hebdomadam. Ordinaria igitur lectio reservanda est publicis conventibus, saltem suum legendi ordinem & perlegendi habere debent, si propter populum hic ordo institutus. Ideo Judæi singulis Sabbathis legebant.

Apol. 2.

De Loco Officii Horarii celebrandi habemus Rubricam istam; *Matutinæ preces & Vespertinæ celebrabuntur in locis Ecclesiarum, Capellarum, & Chororum consuetis, nisi aliter illius loci Ordinario visum fuerit. Chorus etiam manebit eadem forma qua superiorum temporum fuit.* Sic Can. 14. Constitutionum anni 1603 decretum in hunc modum; *Liturgia publica distinctè & debita cum reverentia legetur vel canetur in illis*

diebus & eorum vigiliis, qui in Libro Precum Publicarum Sacri ac Festivi designantur, horisque eorundem congruis & usitatis, atque in eo potissimum Ecclesiæ cujusque loci, qui Episcopo Diœcesano) vel loci Ordinario (ratione vel amplitudinis vel angustiæ commodissimus, ac ad populi ædificationem maximè opportunus videbitur. Non est unus idemque locus Ministerii in legendis Scripturis, ac Precibus recitandis, & in administrandis Sacramentis, ut refert Cartwrightus. Preces matutinæ & vespertinæ celebrandæ in locis consuetis, nisi aliter loci Ordinario visum fuerit, ut vult Rubrica: Baptismus celebratur prope ostium: Matrimonium in medio Ecclesiæ vel Navi, ut vocant. Locus consuetus precum Matutinarum & Vespertinarum est in Cancello. Sic migrat è loco in locum Curio Liturgicus non absque mysterio. Et licet in potestate Ordinarii situm sit locum commodum designare ad ædificationem populi maximè opportunum, non tamen recedunt à more veteri. Nam post editam Rubricam illam refert Cartwrightus, Sacerdotulum aversa facie quandoque precari, & à populo abscedere ad remotissimum Cancelli parietem, ac si arcanum quid Deo effari vellet. Præterea ait Cartwrightus; *Mihi certò persuasum est decimam quamque Ecclesiam in Anglia non habere integrum Officium Divinum eo in loco celebratum, ubi totius Ecclesiæ cœtus auribus verba percipere posset.* De Choro sic Bucerus in Censura in Librum Sacrorum Ecclesiæ Anglicanæ. *Ut enim Chorus sit tam procul sejunctus à reliquo templo, & in eo tantum sacra repræsententur, quæ tamen ad omnem pertinent Populum Clerumque, hoc Antichristianum est. Chori tanta à reliquo populo sejunctio eò servit, ut Ministri, qualescunque fide sint & vita, ipso tamen ordine & loco habeantur quasi Deo propinquiores quàm Laici, & qui possint his placare Deum vi exteriorum operum, quæ faciunt sibi propria, cùm sunt totius populi Christi. Quòd verò in Choro tantum sacra illa communia peraguntur, quia confirmatur eo superstitio illa perniciosissima, qua gratus Deo cultus putatur legere, recitare, atque audire Scripturas & Preces, sine mente, sine intellectu fidei. Hi ergo tam alieni ab instituto Christi ritus, ut quibus intoleranda fit Deo contumelia, debent quamprimum & severissimè corrigi: alioqui totum regnum se læsæ Divinæ Majestatis obstringit; in perpaucis enim Ecclesiis non adhuc notata labes hæret.* Audivimus ex Cartwrighto, non in decima quaque Ecclesia populum audire integrum Officium, qui post Buceri tempora floruit. Addit Bucerus. *Ex formis antiquissimorum templorum atque scriptis S. Patrum satis cognoscitur fuisse stationem Cleri apud veteres in mediis templis, quæ fere rotunda erant; ex eoque loco sic sacra divina populis esse exhibita, ut exaudiri plane possent quæ recitabantur, & intelligi ab omnibus qui erant præsentes.* Abusus quem notavimus redolet inolitum errorem; *Divinorum Officiorum finis præcipuus non est instructio vel consolatio populi, sed cultus Dei; & quæ populum scire oportet ex Divinis Officiis à Pastoribus explicantur.* Ac si fines subordinati inter se pugnarent, & non simul Deus coli & Dei populus ædificari debeat. Objicit Bellarminus morem Levitici Sacerdotii. *Hinc Levit. 16. Deus præcipiebat, ut dum Sacerdos sanctuarium ingressus pro se & pro populo oraret, populus foris maneret; ita ut non solum non intelligeret, sed nec videret sacerdotem: quod etiam factum esse tempore Zachariæ legimus Luc. 1. & tamen quis dubitare potest, quin illa oratio populo prodesset? Oratio Ecclesiæ,* inquit, *non fit populo, sed Deo pro populo. Itaque non est opus, ut populus intelligat, ut ei prosit; sed satis est si intelligat Deus.* Ex hoc errore ortum etiam, quòd sacra celebrarunt Lingua non vulgari sed Latina. Fructus orationis pro aliis etiam absentibus, ratione acceptationis à Domino & exauditionis, potest pervenire etiam ad absentes: sed in præsentibus audientibus & comprecantibus requirit Apostolus etiam fructum ædificationis, nam tunc ipsi orant unà cum Ministro. Oratio Ecclesiæ est quæ fit à populo Dei. *Si qua non fit à populo Dei, non est oratio Ecclesiæ, etsi in Ecclesia fit. Tota Ecclesia reipsa orat,* quamvis

Bell de Verbo Dei l. 2. c. 16.

Junius Ibid. Not. 13. 17. 18.

quamvis unus in ea sermonem habeat, quia Christus omnes in se & secum effecit Sacerdotes coram Deo & Patre. Quod ad Sacerdotis ingressum in Sanctuarium; erat modus à Deo imperatus ob typum. Signis externis instruebatur populus dum Sacerdos erat in sanctuario. Verisimile etiam est, ut conjicit Cartwrightus, alios sacerdotes alia cum populo exercitia interim habuisse. Alia est ratio sub Euangelio, ubi non sunt ejusmodi typi, & omnia oportet fieri ad ædificationem; adeo ut si quis haberet donum extraordinarium linguarum non debeat jam loqui in Ecclesia absque interprete.

Qui obligantur ad preces matutinas & vespertinas, jam videndum. In Præfatione præfixa Libro Publicæ Liturgiæ habentur hæc verba; *Omnes item Ministri & Diaconi preces matutinas & vespertinas singulis diebus publicè vel privatim perlegere obstringentur, nisi aut prædicando, aut studio Theologiæ incumbendo, aut aliqua alia gravi causa impediantur. Parochi similiter qui in Ecclesiis Parochialibus aut Sacellis ministrant, domi existentes & nulla legitima causa impediti in Ecclesia Parochiali, vel Sacello ubi ministrant, easdem preces perlegent: & aliquantisper antequàm incipiunt campanam pulsabunt, ut ab aliis necessariis occupationibus liberi ad verbum Dei audiendum & comprecandum convocentur.* Omnes Ministri & Diaconi, Anglicè *all Priests and Deacons*, tenentur vel publicè vel privatim perlegere preces vespertinas & matutinas singulis diebus. Quid? an non saltem privatim licebit alias preces concipere? Licet; sed præscriptas omittere non debet. Latet hìc magnum proculdubio mysterium. Pontificij definiunt orationem publicam esse illam, quæ fit nomine publico, & non tantum privato, id est, quæ fit à Sacerdote nomine Ecclesiæ, seu quæ fit ab Ecclesia per Ministros suos ut tales sunt; privatam, quam unusquisque sua auctoritate, & ut privata persona offert. Priorem publicam esse, etiamsi intra cubiculum clauso ostio solitariè & submissa voce fiat: Posteriorem privatam, etiamsi in templo vel plateis fiat. Si quis recitaverit horas Canonicas ab Ecclesia institutas, sed id faciat tantùm ut privata persona & devotione propria, erit oratio privata & non publica. Oportet igitur ut oratio sit publica, ut qui orat sit persona publica, Minister deputatus ab Ecclesia ad orandum nomine suo, & modo à se præscripto, & hac intentione ut expleat munus suum. Ecclesiam dicunt non permittere, ut oratio quæ ad Deum suo nomine fundenda est, aliter fiat, quàm modo ab ipsa præscripto. Potest quidem Minister deputatus ab Ecclesia orare verbis pro arbitrio conceptis & pro Ecclesia objectivè, ut privatus aliquis qui dicit Orationem Dominicam. Nam tum & pro se & pro aliis orat, ideo dicit *Pater noster*, non autem *Pater mi*, quia singuli debemus pro omnibus orare. Sed subjectivè, Ministerialiter, & representativè oportet personam publicam orare præscriptis ab Ecclesia verbis. Hìc jam habes mysterium hujus ritus. Cum Ministri & Diaconi obstringuntur ad perlegendum preces matutinas & vespertinas vel publicè vel privatim, orant repræsentativè pro Ecclesia, & oratio est publica, etiam cum privatim orant in cubiculo: sic si Parochus (nam omnes Ministri non sunt Parochi, quamvis in ordine Presbyteratus constituti) cum vacat, pulsata campana, perleget in Ecclesia Parochiali aut Sacello preces, etiamsi nullus venerit. Et sanè pauci aut nulli plerunque adsunt. Ipse solus representat Ecclesiam; & si non adfuerit qui respondendo subserviat, tamen vel in Ecclesia vel in cubiculo sibi respondet nomine Ecclesiæ. Ex eodem errore, nempe quòd Divinorum Officiorum finis non est instructio vel consolatio populi sed cultus Dei, ortus mos iste. Debere Ministrum etiam privatim orare pro grege & universa Ecclesia objectivè nullus dubitat: sed orationes seu preces præscriptas ab Ecclesia esse orationes seu preces Ecclesiæ, id est offerri nomine Ecclesiæ, ac si ipsa Ecclesia eo munere in actu illo

quem repræsentativum vocant fungeretur, etiamsi à Ministro proferantur, ridiculum est. Nam actus orandi seu prædicandi personalis est, nec unquam Ecclesia orare dicitur, nisi cum actu orat. Vide suprà, quid dixerit Iunius. *Ecclesia est populus Dei; Oratio Ecclesiæ est, quæ fit à populo Dei. Si qua non fit à populo Dei, non est oratio Ecclesiæ, etsi in Ecclesia fit.* Additum in Rubrica; *nisi prædicando, aut studio Theologiæ incumbendo aut aliqua alia gravi causa impediantur.* Studium Theologiæ hîc intelligitur non privatum, sed publicum in Academia aut Scholis. Durantus enumerans *causas, ex quibus à Precum Canonicarum recitatione Clerici vel Beneficiarii excusentur*: Primam ponit morbum gravem. 2. Impedimentum naturale, ut si quid repente & subitò accidat, quod prætermitti non possit sine peccato vel scandalo. 3. Summi Pontificis dispensationem. 4. deficiat Breviarium, nec teneat memoria Preces Canonicas, nemo enim ad impossibile obligatur. *Quinta causa à quibusdam additur, cum quis optimis disciplinis atque artibus studet, constituto Vicario qui beneficio deserviat. At hæc causa communi calculo improbatur. Maledictum studium, (inquit Gloss. Pragmat. in Cap. Qualiter horæ sunt dicendæ,) propter quod prætermittitur Divinum Officium. Itaque juris Divini vel humani studiosi, etsi vicarium habeant in Ecclesia sua, ad preces Canonicas obligantur.* Et meritò, si tanta sit utilitas & necessitas jugis sacrificii Precum Canonicarum, quantam illi prædicant; & illi ad recitandas preces illas repræsentativas deputati sint. Canonem rigidum de persolvendo Horarum Canonicarum penso vide Dist. 92. Cap. ult. Præterea ad Ministerium estne quis vocandus, aut Presbyteri gradu seu ordine dignus, quem oportet incumbere studio Theologiæ in Academiis? Ductorem gregis & doctorem populi constituunt, quem tamen longè abesse à grege Discipulum oporteat. Illud hîc non prætereundum, non numerari Episcopum inter eos qui obligantur ad persolvendum istud pensum, vel publicè in choro vel privatim in cubiculo. Decet Episcopum ante alios omnes publicè & in choro recitare preces repræsentativas. Nam Episcopus est caput totius Dioeceseos. In comitijs ordinum regni sedet inter proceres etiam invita & nolente Ecclesia; quare? quia representat Dioecesin: alioquin non habet ibi locum Ecclesia. Quando in Synodis Provincialibus condunt Canones, repræsentant Ecclesias suas etiam nolentes. Ubique cum de dignitate, lucro, aut jurisdictione agitur, repræsentationes usurpant: sed in Precibus repræsentativis vacare non possunt. In Constitutionibus anni 1603. habemus Canonem istum; *Omnis Minister in Beneficio Curato constitutus, licet prædicationi potissimum vacet, & Curatum sub se retineat, qui reliqua Ecclesiæ Officia ipsius vice exequatur; similiter etiam quilibet Concionator stipendiarius, qui prælegendi, catechisandi, aut concionandi munus in aliqua Ecclesia vel Capella exercet: Liturgiam publicè recitabit duobus ad minus cujusque anni diebus Dominicis, ad horas tum matutini tum vespertini temporis consuetas & usitatas, atque in ea Ecclesia in qua Beneficiatus est, vel Prælectoris,* of a Lecturer, *Catechistæ, aut Concionatoris munere fungitur.* Hîc vides non solum Beneficiarios, sed omnes omnino Concionatores stipendiarios obstringi ad recitandas & cantandas publicè preces matutinas & vespertinas, etiamsi sit in paroecia Curatus qui hoc munere fungitur; ut sic facto suo conformitatem & illius ordinis precum approbationem ostendat. Sed ad privatam recitationem singulis diebus obstringuntur omnes Ministri & Diaconi, ut dictum, licet negligentius à plerisque observetur.

De Ritib. l. 3. c. 23. s. 6.

Can. 56.

Can. 15.

De Litania habemus hunc Canonem; *Litania à Rectoribus, Vicariis, Ministris, sive Curatis, in Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus Ecclesiis ac Capellis omnibus, earumque loco aliquo conveniente, pro arbitratu Episcopi Dioecesani vel loci Ordinarii, recitabitur vel canetur in illis temporibus, & sub ea forma quæ in Libro Publicæ Liturgiæ præstituuntur, ac (ut restrictius loquamur) singulis diebus Mercurii & Veneris (etiamsi*

amsi non fuerint festivi) Minister ad horas divinas precibus consuetas in Ecclesia aut Capella præstò erit; & populo per sonitum campanæ convocato Litaniam in dicto libro præscriptam recitabit: cui singuli patres-familias, qui præsertim infra dimidium milliare ab Ecclesia habitant, vel ipsi debebunt interesse, vel unum saltem de familia sua mittere idoneum qui Ministro inter precandum assistat. Cur magis diebus Mercurii & Veneris obligantur, quàm aliis temporibus, & ad Litaniam magis quàm alias Preces, & propinquiores unus è familia magis quàm remotiores? Si ut assistant Ministro inter precandum; annon aliis etiam diebus obstringendi, quando non recitatur Litania? Sed ad officium feriale neminem invitum à vocatione sua legitima abstrahendum sentio, nisi extraordinarium jejunii aut gratiarum actionis Sabbathum indictum fuerit. Permisit enim Deus homini sex dies ad opera vocationis. Sed præcipuum quod hîc reprehendo est, quòd ordinaria illa Litania & ferialis diebus illis feria quarta & sexta recitanda est, ac si essent dies jejunii; cum tamen reipsa non jejunent, nec ad Litaniam convocatur totus populus, sicut in jejunio fieri debet, si seriò res ageretur. Litaniæ vox vult Serarius in Litaneuticis, precationem & quidem seriam cordatamque significat. Unde apud Homerum οἱ λιτανεύοντες ejus quem precantur genua amplectuntur, in pulvere ac sordibus volutantur. Posset igitur, ejus judicio, ista vox quamlibet Ecclesiæ precem, cum ea nunquam non seriò & ardenter instituatur, denotare. Usu tamen & consuetudine receptum est, ut unum tantummodo certum genus, in quo precandi ardor & contentio insit, significet. *Litania*, inquit Cassander, *Ecclesiastica phrasi vocatur publica rogatio ad Dei misericordiam implorandam instituta.* Litaniarum usus erat in initio extraordinarius, & urgente aliqua calamitate belli, pestis, terræmotus, &c. & quidem plerunque cum processione. Theodosius Senior præliaturus cum Eugenio circumibat cum Sacerdotibus orationum loca, & jacebat in cilicio prostratus ante martyrum thecas, ut refert Ruffinus. Theodosius Junior, si Nicephoro credendum Libro. 14. pro serenitate & clementia aeris, habitu privato unà cum cœtu totius Ecclesiæ, supplicantes processisse, & statim mutato aëre turbido serenitas reddita. Sic eodem Theodosio imperante, cum civitas Constantinopolis gravi & diuturno terræmotu concuteretur, indictæ sunt Litaniæ & Supplicationes, ut refert idem Nicephorus ibidem Cap. 46. Platina Mamercum Viennensem Episcopum in pretio fuisse tempore Leonis Primi referens ait; *Primus enim Mamercus, ut ajunt, supplicationes, quas Græci Litanias vocant, instituit, ob frequentes terræ motus, qui tum maximè Gallias vexabant.* Litaniarum ordinem & formam mutuati sunt Veteres ab Ethnicis. Nam illi habebant Litanias sive supplicationes circa aras & statuas. Ideo Dionysius Halicarnass. dicere solet, λιτανείας ποιεῖσθαι πρὸς ἕδεσι θεῶν καὶ βωμοῖς, quod observavit Casaubonus. *Polybius verò eleganter id vocat μαγγανεύειν πρὸς τοὺς θεούς, quasi dicas lenocinium & blanditias indecoras adhibere, ut Deos flectas. Non dissimile apud alios scriptores καταδυσωπεῖν τοὺς θεούς, quo elegantissimo verbo id plane significant profani auctores, quod hîc dicit Dominus de Gentibus, ipsas τῇ πολυλογίᾳ δοκεῖν εἰσακουσθῆναι, existimare se copia verborum, quasi agmine facto, ut loquitur Tertullianus, quod petunt à Diis fore impetraturos.* Multiloquium insigne fuisse in precibus illis, quas in urbis periculo concipiunt apud Æschylum Thebanæ mulierculæ, lectori indicat. Quòd etiam omnes fere Sanctos nominatim invocent Pontificii post invocatam Trinitatem, à Gentibus ortum. *Nam in summa rerum ignorantia, quem potissimum Deûm aut Dearum orarent, nesciebant: omnes igitur præcabantur, vel certè plurimos, quod illic mulierculæ studiosissimè faciunt. Huc refer illa Servii ad Primum Georgicorum. Post specialem invocationem transit ad generalitatem, ne quod numen prætereat: more Pontificum, per quos ritu veteri in omnibus sacris post speciales Deos, quos ad ipsum sacrum quod fiebat necesse*

Liturg. p. 242.

L. 2. c. 33.

In Leo I.

Exercit. p. 327.

Pag. 327.

necesse erat invocari, generaliter Omnia Numina invocabantur. Adde, quod Pagani crediderunt, suos Deos coacervatis elogiis & congestis capi titulis. Sic Pontificii in Litaniis suis compellant sigillatim Sanctos. Sancta Maria, ora pro nobis, Sancte Michael & omnes Angeli, orate pro nobis &c. Angli sublata Sanctorum compellatione & invocatione incipiunt ab invocatione omnium Personarum Trinitatis, & sigillatim compellando, quod non faciunt in Collectis. Deinde congerunt elogia & titulos; *Sancta beata & gloriosa Trinitas, Tres Personæ & unus Deus, miserere nobis, Fili Dei rogamus audi nos, Agnus Dei da nobis pacem, Christe audi nos: Kyrie eleeson, Christe eleeson, Kyrie eleeson. Per mysterium sanctæ Incarnationis, Nativitatis, Circumcisionis, Baptismi, Jejunii & Tentationis tuæ, libera nos Domine: per agonem & sanguineum sudorem, per crucem & passionem, per pretiosam mortem & sepulturam, per gloriosam Resurrectionem & Ascensionem tuam in cœlum, & adventum Spiritus Sancti, libera nos Domine.* Ad particularia postulata descendunt, & ad singula supplicationes habent vel rogationes, (istud vocabulum magis aptum judicio Cassandri, quia Supplicationis nomen ex Gentilitate remansit, *erant autem supplicationes feriæ indictæ, quibus sacrificia fiebant ex bonis damnatorum & supplicio affectorum*) nempe *Libera nos Domine*, aut *Te rogamus audi nos.* Rogant autem, ut à fulgure, & tempestate, à plaga & pestilentia, fame, bello, latrocinio, &c. liberentur. Litanias seu rogationes veterum & supplicationes extraordinarias, grassante malo aut ingruente tempestatis, belli, famis, &c. indictas pro re nata in variis regionibus congesserunt in unum fasciculum Pontificii, & ordinarias fecerunt, vel in Ecclesia recitandas, vel extra Ecclesiam cum Processione. Hinc Ordinariæ Litaniæ, annales seu annuæ, & hebdomadariæ. Annuæ recurrunt singulis annis. Habent Angli etiam utriusque generis Litanias, nempe singulis annis cum Processione, & singulis hebdomadis in Ecclesia Litaniam ex pluribus extraordinariis, ut dixi, conflatam. Quid absurdius quàm ex supplicationibus extraordinariis Veterum prementе aut imminente malo compositis, ordinarias absque ulla necessitate, aut sensu mali, efficere? Cur non etiam inserunt in Litaniam suam supplicationem istam, A lue inguinaria libera nos Domine? Nam Gregorius Turonensis Lib.4. Hist. Cap.5. refert, *S. Gallum, cum lues illa quæ inguinaria vocabatur Arctalensem Provinciam vexaret, instituisse rogationes, ut media quadragesima psallendo ad Basilicam B. Iuliani Martyris venirent.* Cur non inserunt suffragium istud seu supplicationem, *ab obsidione libera nos Domine.* Nam in tali casu habuerunt quidam supplicationes. *Cum enim Childebertus & Clotharius Cæsaraugustanam civitatem obsiderent, cives induti ciliciis, abstinentes à cibis & poculis, mulieres quoque amictæ nigris palliis, cæsarie ac superposito cinere cum tunica S. Vincentii, muros civitatis psallendo circumibant*, ut refert Gregorius Turonens. Lib. 3. Cap. 29. Cur non inserunt in ordinariam Litaniam suam & istam supplicationem, *Ab ira Regis libera nos Domine?* Nam *Antiocheni, quò Deus Theodosium pertinaciter ipsis offensum leniret, publicus peragebant supplicationes, carmina quædam luctuosa & ad commiserationem movendam composita numeroso cantu continentes*, ut refert Nicephorus
Cap.10. Lib. 12. Cap. 43. Hæc & similia exempla & testimonia habet Durantus Libro 2. de Ritibus. Ut istæ Supplicationes imperatæ malo urgente, sic & aliæ tempore pestis, belli, famis, fulguris, & tempestatis, seditionis, latrocinii. Et ut ridiculum esset & ineptum, ordinariè publicas peragere supplicationes de liberatione à Rege infenso, à lue inguinaria, ab urbis obsidione, ubi non imminent ista mala; sic à fulgure, tempestate, seditione, peste, fame, bello, cum aër serenus, pacata in regno omnia, annonæ copia, pax, & nulli grassantur morbi epidemici. Si denique ex supplicationibus extraordinariis ordinariæ fieri debeant; cur non & ex extraordinariis gratiarum actionibus ordinariæ pro liberatione à fulgure, tem-

peſtate &c. Superſtruunt ineptias ſuas ſicut Pontificii petitioni ultimæ Orationis Dominicæ quam habent etiam in Litania; *Sed libera nos à malo.* A malo, id eſt, à fulgure, ſeditione &c. Quod de Diabolo dicitur, ad hujus vitæ incommoda torquent imperitè, verba enim ſunt *ἀπὸ τῦ πονηρῦ, à malo vel pravo*, id eſt Diabolo, ut innuit articulus; *Nam πονηρὸς potius de perſona quàm de re dicitur, & Articulus maſculinus adjunctus omnem dubitationem tollit, interprete ipſo Iohan. 2. 10. & Tertulliano, qui malignum interpretatur in libro de Fuga.* Et ſenſus petitionis eſt, ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à tentatore Satana. Nam Mat. 4. 3. dictus eſt *ὁ πειράζων. Græci Patres omnes*, Bellarmino fatente, *per malum intelligunt Diabolum, ut Nyſſenus, Cyrillus, Chryſoſtomus, Euthymius, & Theophylactus. Movet autem eos articulus additus ad nomen: ſic enim legunt ἀπὸ τῦ πονηρῦ. Eandem ſententiam ſequuntur ex Latinis Ambroſius, Chryſologus, Caſſianus.* Annon Græci Patres ſunt optimi interpretes linguæ Græcæ? Et quæ citat teſtimonia Scripturæ Bellarminus, ut probet etiam cum articulo de re non de perſona dici ſecundum ipſius interpretationem, de malo culpæ, non de malo pœnæ aut calamitate aliqua intelligenda ſunt. Sed prior locus Rom. 12. 9. *ἀποςυγῦντες τὸ πονηρὸν, abhorrentes à malo*, de malo culpæ intelligendus, ut oſtendit vel ipſa antitheſis, *adhærentes bono*; alter locus Matth. 5. 37. de Satana intelligendus, qui *κατ' ἐξοχὴν* dictus *ὁ πονηρὸς*, quia in omni ſcelere exercitatus eſt, & ad alios in ſcelera inducendum ſemper comparatus. Ex prava verborum interpretatione inſtituta eſt formula illa cujus meminit Bellarminus in Sacrificio Altaris poſt verba illa, *libera nos à malo*, ſubjecta, quaſi explicationis gratia; *Libera nos quæſumus Domine ab omnibus malis, præteritis, præſentibus & futuris, ut ope miſericordiæ tuæ adjuti, & à peccatis ſimus ſemper liberi, & ab omni perturbatione ſecuri.* Sed non eſt hujus loci ſenſus, ut jam probavimus. Imo à malo pœnæ in genere & univerſaliter ut liberemur, poſtulare non licet. Eſſet abſque promiſſione & proinde ſine fide oratio. Non promiſit Deus ſe nos in hac vita excempturum omni malo. A malo preſente vel urgente liberationem petere licet, quia præcepit ut in die tribulationis imploremus ipſius opem: & cum exceptione, ſi expediat ad Dei gloriam & noſtram ſalutem. Et comprehenduntur poſtulata de temporalibus commodis & incommodis hujus vitæ petitione quinta, ubi neceſſaria ſemper petere licet. In hac petitione comprehenduntur ſpiritualia, ſicut & in præcedenti. Non regreditur Dominus à ſpiritualibus ad temporalia nec unâ petitione & ſpiritualia & temporalia complectitur, ſed ſpiritualia tantum & in eundem finem tendentia. Præterea non dicit, *Et* libera nos à malo, ſed utitur particula adverſativa *ἀλλὰ*, quæ indicat ſecundum membrum ad idem referri ad quod prius, prioriſque quaſi explicationem eſſe, non autem diverſam petitionem. Semper opportunum eſt & licitum, petere ut liberemur ab illo malo: quia ille malus ſeu improbus ſemper inſidiatur nobis, & proinde ſemper verſamur in præſenti periculo. Concludo igitur, Litaniam illam, quam feria quarta & ſexta recitare oportet & cui aſſiſtere tenetur delectus parœcianorum cœtus, eſſe in re ſeria rem ludicram, battologicam orandi formam, Ethnicæ ſimillimam, non in fide fundatam.

Bezæ Annotat. in Mat. 6 13.

De Bonis Operib. in Part. Lib. 1. c. 6. ibidem.

Dierum Feſtorum Officium Horarium habet ſuas lectiones proprias, collectas, &c. Sequitur igitur, ut de Dierum obſervatione pauca dicamus. Presbyteri officium eſt, *diebus Dominicis tempore Divinorum feſtos, vigilias, dies carniſprivials, in ſequentem ſeptimanam incidentes, populo denunciare.* Catalogus Dierum Sanctorum, ut habetur in Libro Liturgiæ, hic eſt. *Hi ſunt obſervandi ut dies ſancti, & nulli alii. Omnes dies Dominici per annum, dies Feſti Circumciſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, Epiphaniæ, Purificationis Beatæ Virginis, Matthiæ Apoſtoli, Annunciationis Beatæ* Virgi-

Mucket. Pag. 344.

Virginis, S. Marci Euangelistæ, Sancti Philippi & Iacobi Apostolorum, Ascensionis Domini nostri Jesu Christi, Nativitatis S. Johannis Baptistæ, S. Petri Apostoli, S. Iacobi Apostoli, S. Bartholomæi Apostoli, S. Matthæi Apostoli, Sancti Michaelis Archangeli, Sancti Lucæ Euangelistæ, Sancti Simonis & Iudæ Apostolorum, Omnium Sanctorum, S. Andreæ Apostoli, S. Thomæ Apostoli, Nativitatis Domini, S. Stephani Martyris, S. Johannis Euangelistæ, Sanctorum Innocentium, dies Lunæ & Martis in Septimana Paschali, dies Lunæ & Martis in Septimana Pentecostes. Apud Anglos die S. Georgii Processionem habent magnificam, qui sunt ex Ordine Equestri cum variis instrumentis Musicis; habet etiam Sanctus iste Capellanum Palatinum ejusdem ordinis, quem in dextro pollice annulum aureum gestare oportet, ut refert Barous in Detectione. (Pag. 82.) Præterea habent Vigilias, Rogationes, Septuagesimam, Quadragesimam, Septimanam Cinerum, Feriam quartam & sextam, aliosque dies solenniores; *Calvinopapistæ Angli*, inquit Gretserus, *ut in aliis quæ ad ritus ac ceremonias pertinent longè liberaliores sunt, quàm Puritani in Gallia, Germania, Belgio; ita & in Festis retinendis longè largiores esse voluerunt.* (De Festis Lib. 1. Cap. 2.) Imò plures habent Dies Sanctos Angli quàm Iudæis, inquit Cartwrightus, determinavit Dominus in Lege Veteri. (Repl. 1. pag. 121.) In Festorum observatione primò observandum apud Anglos servari Sanctorum & Angelorum dies Festos. *Cæterum longè tetrius est virus illud*, inquit Tilenus, (Parænes. Cap. 16.) *quo nonnulli ex vestris Ecclesiam Anglicanam perfundere & conspurcare ausi sunt; quasi ea ob retentas quasdam Apostolorum & Angelorum nomina præferentes Festivitates, dies illos creaturis, non Creatori, consecratos statuat. Atque hîc omnia amarulentissimæ calumniæ vela panduntur, ut Angli tanquam manifestarii idololatræ ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehensi, apud omnes Reformationis consecraneos traducantur. Est quidem insignita hæc injuria, ac oppidò puerilis κακοήθεια. Si creaturæ alicujus nomenclatura idololatricam reddit Festi diei celebrationem, quasi creaturæ illi, cujus nomen præfert, sit dicatus: quid obstat quò minus Moses aut etiam Deus ipse populo Jsraelitico idololatriæ fuerit auctor? Ejus jussu celebrati dies Azymorum, Tabernaculorum, Primitiarum. Ejusdem κόμματ@ erant Encænia, dies Purim sive sortium, à Mardochæo instituti, Esthéræ edicto confirmati. Nemo tamen hactenus ita insanavit ut panibus, tabernaculis, frugibus, aut sortibus, dies illos dicatos fuisse putarit. Excutiatur Liturgia Anglicana precesque per illos dies recitari solitæ, vel ad Genevensis disciplinæ libellam appendantur; nulla nostrorum Antistitum idololatria sed magna quorumdam demagogorum vestrorum sycophantia deprehendetur.* Videbis lector cœcum viri impudentis furorem & in ignotos impetum. Nullus ex nostris scripsit ante editam Tileni Parænesin ad Scotos de Festis Sanctorum. Scripsit contra Parasynagma Perthense & Quinque Articulos ibi receptos lingua vulgari unus, & inter alia contra observationem dierum Festorum Christo consecratorum, quia de iis solùm lis agitabatur & controversia. Nam simulabant Adversarii, de Festis Sanctorum se non esse sollicitos. Et ut facilius pertraherent alios incautos ad Dominicorum Festorum approbationem, sparserunt rumorem, Regiam Majestatem dixisse se non hili facere festum, *he nor she Saint*, ullius Sancti maris aut Sanctæ fœminæ, nec plures obtrudendos dies Festos Christi. Non tamen adhibebant fidem viri boni, nec adhuc adhibent. Nam Anglicanas quisquilias omnes & justam conformitatem moliuntur. Hac seta Festorum Christi introducturos tanquam filum etiam Sanctorum dies Festos, certi sumus. Propè finem indicat scriptor ille, Ecclesiam Anglicanam observare certo numero dies Festos Sanctorum. De horum Festorum observatione apud Anglos aut alios præterea nihil loquutus. Librum illum vel legit, vel ut alius illi legeret curavit, Tilenus; quod ex indubitatis indiciis mihi satis constat. Et tamen, inquit, hîc omnia amarulentissimæ calumniæ vela panduntur, ut Angli tanquam manifestarii idololatræ traducantur. Insignita est hæc

injuria

injuria & puerilis κακοήθεια &c. At vides lector, cæca maledicendi libidine abreptum debacchari, ubi nondum data occasio, virum impudentem. Sed Tilenum antehac mendacem & cæco furore percitum jam forte non vanum fuisse vatem confirmabo. Admonitores Angli in admonitione ad Parliamentum, inter alia, & inde confirmant sua monita de abrogandis Sanctorum Festis non contemnenda, quod à Sanctis nomenclaturam accipiunt. Respondet Whitgiftus, non denominari diem à Sancto, alia ratione, quàm quod Scripturæ quæ eo die leguntur in Ecclesia respiciant Sanctum illum, & contineant illius vocationem, prædicationem, persecutionem, martyrium, aut similia. Replicat Cartwrightus primò, istud non intelligere populum. Nam non solum inveterata consuetudo ex Papatu, sed etiam ipsa diei appellatio & nomenclatura ad aliam eos ducit interpretationem. Nam sicut de Festis Trinitatis & Christi, audita appellatione diei Trinitatis, diei Nativitatis Christi &c. statim mente concipiunt & interpretantur dies illos institutos in honorem Trinitatis & Christi: sic cum dies aliquis vocatur dies Pauli, aut dies Virginis Mariæ, non alio modo interpretabuntur, quàm dies illos institutos esse in honorem Pauli vel Virginis Mariæ, nisi aliud doceantur; sed remedium illud docendi, non tam latè patere quàm morbum, & si instruerentur, tamen nomina non abrogata dedocere. Respondet Whitgiftus, retineri nomina diei Lunæ, Solis, Saturni; neminem tamen interpretari dies illos institutos in honorem Solis, Lunæ, Saturni. Replicat denuò Cartwrightus, istarum rerum usum in Ecclesiasticis non tam liberum esse ac in Civilibus. Secundo, non educatum sub Paganismo populum, aut in adoratione Solis & Lunæ, sicut sub Papismo, nec inter ejusmodi Idololatras vivere, nec intelligere, paucis exceptis, dies illos unquam sacratos Soli & Lunæ. Quòd si ita educati & edocti fuissent, abroganda fuisse etiam nomina illa. Nam exemplo Davidis, Psal. 16. abstinendum existimant pii ab ipsis nominibus idolorum, quantum fieri potest & vulgaris usus loquendi sinit, nisi cum detestatione nomina eorum labiis suis usurpando. Rectè quidem: nam necessitas plerumque cogit nos usurpare illa nomina, quia ad captum vulgi loquendum cum vulgo. Inde est quod Act. 17. 19. dicitur, *duxerunt eum in Areopagum*, & Act. 28. 11. *cui insigne erat Castor & Pollux. Deos Nationum nominari Lex prohibet, non utique ne nomina eorum pronunciemus, quæ nobis ut dicamus conversatio extorquet*, inquit Tertullianus. *Nam id plerumque dicendum est; In templo Æsculapii illum habes, & vico Isidis habito, & Sacerdos Jovis factus est, & multa alia in hunc modum, quando & hominibus hoc genus nomina inducuntur. Neque enim Saturnum honoro, si ita vocavero eum nomine suo, tam non honoro quàm Marcum si vocavero Marcum.* Item; Nam & Scriptura Deos nominat, sed adjicit, suos & nationum. Sed consuetudinis vitium est dicere, me Hercule, me Dius Fidius, accedente ignorantia quorumdam, qui ignorant jusjurandum esse per Herculem. Augustinus in Psal. 93. *Dies Mercurii, sic dicitur à Paganis, & à multis Christianis, sed nolumus ut dicant, & utinam corrigantur; melius de ore Christiano ritus loquendi Ecclesiasticus procedit. Sed si quem forte consuetudo; &c.* Cum in civili usu retinentur nomina Idolorum, abrogato cultu ipso, πρὸς διάκρισιν tantùm, etsi præstaret etiam ipsa nomina abrogari, tamen cogente necessitate cum vulgo loquendum. Hoc casu nuda nomenclatura non ducitur populus ad interpretandum Deum illum aut Sanctum coli à quo res denominatur. Sic ubi abrogatur cultus Sanctorum, audita templi appellatione ad διάκρισιν retenta, nempe cum dicimus Templum Petri, Basilica Pauli, &c. non ducimur ad interpretandum, illic Petrum vel Paulum coli. Sed ubi colitur memoria Sanctorum, sicut apud Anglos, facile per nomenclaturam ducitur populus ad interpretandum, illic coli Sanctos. Bellarminus à testimoniis Veterum Templa vel Ecclesias à Sanctorum nominibus nuncupata testantibus probat & infert

Repl. Part. 2. p. 195.

De Idololat. Cap. 20.

fert Sanctorum cultum apud Veteres: & populus non idem colliget ex dierum nomenclatura? Non idem periculum in Festis Tabernaculorum, Azymorum, &c. Nam non à personis sumuntur istæ nomenclaturæ religiosè antea cultis, ut dies Festi Sanctorum, nec a rebus antè cultu idololatrico adoratis. Sed non usurpantur in Liturgia Anglicana istæ dierum appellationes, ut distinguantur ab aliis diebus mensis ad usum civilem, sicut cum dicimus Fortum Trajani, Forum Appii, Platea Catulliana, Martiana, Regillia, quod tamen esset nec utile nec necessarium, possunt enim communi distinctionis forma uti; sed quia diebus illis memoria ipsorum colenda est. Sed pergo; dicit Tilenus, si excutiatur Liturgia Anglicana precesque per illos dies recitari solitæ, nulla idololatria deprehendetur. Sic argumentari videtur Tilenus; Non invocant Sanctos illos in precibus: Ergo non sunt idololatræ. Non sequitur. Nam possunt coli aliis modis, quam invocatione. Nam si dies ipse sit in eorum honorem sacratus, & Liturgia etiam purissima prædicandis eorum laudibus actisque commemorandis die illo solenni accomodetur & canatur; coluntur ipsi Sancti, cultu religioso. At Angli hoc modo Sanctorum dies Festos observant. Sanctorum laudes prædicant in Liturgia præscripta & pro concione cum celebritate diei Festi, & cessatione ab omni opere servili. At dices non in Cultum sed in Memoriam Martyrum Dies istos observare, Deum autem colere in Sanctis aut propter Sanctos Non possunt ista duo, celebrare diem in memoriam & celebrare in cultum, separari: Nam si finis celebrationis sit memoria Sanctorum, finis etiam est honor Sanctorum: At honor sanctorum celebris & cum solennitate diei Festi, qui Deo soli debetur, est cultus religiosus. Addunt Pontificii alium etiam cultum nempe invocationis, sed cultus ille non proprius Festo, sed adventitius est, & crassior eorum idololatria. Est conjunctus honor & cultus Dei etiam apud Pontificios. *Festa Sanctorum Deo dicari*, ait Bellarminus, *sed in memoriam Sanctorum, quemadmodum templa sacrantur Deo in memoriam Sanctorum, & honorem Dierum Festorum immediatè & terminativè pertinere etiam ad Sanctos, sed talem honorem esse Cultum Duliæ, non Latriæ.* Et alibi *Aliter dicitur Missa S Petri, aliter Basilica S. Petri. Nam Missa non offertur ullo modo S. Petro, nec primariò nec secundariò; at Basilica verè ædificatur S. Petro, si non primariò, saltem secundariò* Item *Sacras ædes verò extrui Martyribus, & non solùm Deo in eorum memoriam.* Eadem est ratio de Festis sanctorum. Nonne tuentur se Patrum authoritate adversarii, qui dies Festos Sanctorum colunt. At Patres, quos citant, dicunt dies Festos in memoriam & honorem Sanctorum institutos. Vide Bellarminum de Cultu Sanctorum, & Centuriatores Cent. 4. Col. 450. *Festivitates Apostolorum & in honorem Martyrum antiqui Patres in veræ rationis mysterio celebrari sanxerunt*; inquit Isidorus. Whitgiftus Hieronymi testimonio se tuetur ubi dicit, *& pro varietate regionum diversa in honorem Martyrum tempora sunt constituta* Si constituta sunt in honorem Martyrum, ergo non soli Deo sacrantur. In utriusque & Dei & Sancti honorem instituitur dies Festus à Sanctis denominatus. Imò contra Bellarminum sic argumentatur Hospinianus. Propter quod unumquodque est tale, illud est magis tale; sed propter Sanctos & eorum honorem cultumque instituunt ferias Deo; sin minus, cur non sufficiunt illis solius diei Festa? Ergo magis propter sanctos quàm propter Deum. Tilenus Hospinianum sequutus, in Syntagmate eodem modo respondet. *Cum Pontificii ajunt, dies illos Deo ab Ecclesia Romana dicari propter Sanctos sive in Sanctorum memoriam, ob ectum crimen non diluunt, sed ejus atrocitatem augent. Nam si propter Sanctos instituitur hic cultus, major eorum quàm Dei ratio habetur, si verum est, illud pervulgatum; Propter quod unumquodque est tale, illud est magis tale.* Willetus in Synopsi inde probat, Sancto potius quàm Deo dicari Templum Petri vel Pauli,

De Cult. Sanct. Cap. 16

Ibid. Cap. 4.

Cap. 16. De Divinis Offic. l. 1. Cap. 34.

In 4. Præcept. Disp. 44. Thes. 33

Pauli; quia a Sancto, non a Deo, nomenclaturam sumit. Ut Cæsar Marci Bibuli collegæ nomen, & Castor Pollucis cum ad utrumque extructum fuisset Templum, suppressit, ut diceretur Castoris tantum, non Castoris & Pollucis templum; sic cum & Deo & Sancto dicatus sit dies, de injuria expostulare potest, quod a Sancto non a Deo vel utroque appellationem sumpserit, quòd a stella sol obscuretur. Sed si Hospinianus & eum sequutus Tilenus rectè responderint, nulla injuria. Nam etsi eo die colitur Deus, tamen celebratio diei instituta est propter Sanctum non propter Deum. Sed sive primariò sive secundariò propter Sancti honorem instituta diei celebritas, est cultus religiosus. *Dona à Deo in Martyres aliosve sanctos collata, neque oblivione sunt sepelienda, neque etiam iis modis recolenda & prædicanda quibus auctoris gloria obscuretur aut majestas minuatur*; dixit in Syntagmate suo Tilenus. Mariæ Magdalenæ factum Christus prædixit recolendum ubicunque prædicandum fuerit Euangelium, tamen non diem festum instituit in eum finem. Et Apostolus, Heb 13. 7. hortatur, ut memores sint ducum suorum, & eorum fidem imitentur, non autem ut ferias colant in eorum memoriam. Dies sacrandi in Novo Testamento soli Deo, sicut Sabbatha in Veteri Testamento. Mandatum Domini, *erit sabbathum Domino Deo tuo.* Bullingerus in Rom 14. refert, Ecclesiam Tigurinam observasse Festa Sanctorum, & id facere liberum fuisse Ecclesiis; sed recentiore, puto, editione retractavit illam sententiam. Et Ecclesia Tigurina cum pluribus aliis Festa Sanctorum damnavit in Confess. Cap. 24. Non habent igitur quod in eo testimonio glorientur adversarii. Vide Epist. Calvini. Musculus in 4 Præceptum, nullo pretextu defendi posse asserit. Hooperus eorum primam institutionem licet vetustam damnat. Cartwrightus inurit notam præsumptionis Veteribus illis primis institutoribus, quòd ea tentarunt quæ non audebant Ecclesiæ populi veteris sub lege quæ Prophetas, nec Apostolorum sæculo quæ Apostolos duces habuerunt. Nam nec Ecclesia Israelitica, Mosi, Danieli, Davidi; nec Apostolorum ætate Stephano, Iacobo, aliisve Matyribus, aut aliis viris piis, post beatam consummationem dies sacrarunt in eorum memoriam. *Non statim simul cum nascente Ecclesia, sed aliquanto tempore post initium cœbit*, ut ait Casaubonus, *mos celebrandi Natales Sanctorum.* Sic vocabant dies Passionis vel Martyrii. Hujus mali origo erat Ethnicorum imitatio, vel quia similibus observationibus in Paganismo assueti erant, vel quia religionem Christianam facilius admissam iri sperabant, si rejectis Ethnicorum solennitatibus novas instituerent. *Anniversariæ Veterum ad μνημεῖα Martyrum πανηγύρεις, sicuti Ethnica imitatione, teste Cyrillo l. 6. contra Julianum, Greg. 9. Nyss. Oratione de Vita S. Gregorii Thaumaturgi, Theodo. Euangel. Verit Lib. 8. de Martyr. in Ecclesiam invectæ fuerunt; ita paulatim labente disciplina in immanem illam idolomaniæ, fœdissimæ nundinationis, quam hodie cernimus, lernam degenerarunt*; inquit Tilenus Orthodoxus. Nihil verius: nam intercessionem & invocationem Sanctorum, cultum reliquiarum, peregrinationes, aliosque errores invexerunt. Si origo Ethnica imitatio, & eventus immanis idolomania; tum non toleranda anniversaria Sanctorum festa, etiamsi nullum in se continerent religiosum sanctorum cultum. Nam etiam Adiaphora non necessaria & tam horrenda idolomania polluta sunt abroganda, ut Capite Superiori probavimus. Gregorius sensit, *Festa Paganorum sensim in Christiana esse commutanda, & quædam ad eorum similitudinem facienda, ut facilius fidei Christianæ accederent.* Rhenanus in Tertullianum de Corona Militis de colendis Natalitiis more Ethnicorum hæc habet. *Hoc tametsi Ethnicum aliquando Ecclesia toleravit, Concilium Nicenum & sequentia apertè damnant. Optimum autem erat multa Christianis indulgere, qui plerumque jam senes cum ad nostram religionem convertebantur difficulter relinquentes quibus per omnem vitam assueverant*,

Syntagma Disp. 44. Christ. 34.

In 4. Præcept.

Exerc. 1. Pag. 123.

Syntag. Par. 1 Disp. 44. Thes. 35.

Lib. 9. Epist. 71.

In Tertul. e Corona.

verant; secus est hodie. Non solum plebei & simpliciores, sed etiam Magistri in Israele hunc Ethnicum morem servarunt. Ambrosius ad Felicem Episcopum Comensem; *Natalem*, inquit, *tuum prosequamur nostris orationibus, & tu nostri in tuis votis non obliviscaris.* Ubi videntur Natalium memoriæ apud quasdam, sed privatim, solennes & festivæ fuisse. Festum privatum diei natalis, quod unusquisque die natali aniversario celebrabat, vocabant γενέθλια. Diem Natalem defuncti quem celebrabrant amici & familiares γενέσια vocabant, licet impropriè sumatur vox pro viventis die Natali Math. 14. & Marc. 6. Sic ut conservarent memorias Martyrum, dies passionis & Martyrii pro natali die celebrarunt. Conquerenti Vigilentio, superstitionem Ethnicam à Paganorum Diis ad Martyres translatam, respondet Hieronymus; *Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco detestandum est; hoc fit martyribus, & idcirco recipiendum est.* Loquitur ibi de Cereis, sed responsio est generalis. Apertè profitetur, cultum idolorum translatum ad Martyres. Possem hîc digredi in latum campum de imitatione Ethnica, sed sufficiant quæ hîc & Capite Superiori dicta sunt.

Lib. 1. Ep. 5.

Contra Vigilant. c. 3.

Festa non sine prosopolepsia distribuunt inter Sanctos. Simoni & Iudæ conjunctim unum diem assignant, Philippo & Iacobo alium; cum aliis Apostolis singulis singulos, & Petro duos: ac si uno die celebrari non possit memoria & acta ac laudes prædicari omnium Apostolorum, vel unius Apostoli, aut Mariæ. De Andrea, Bartholomæo, Simone, Matthia, & pluribus aliis, quid certi referre possunt nisi vocationem ad Apostolatum & quæ sunt communia illis cum aliis Apostolis, de quibus ex Sacra Scriptura constat? In collecta diei S. Andreæ dicunt, *qui dedisti beato Andreæ Apostolo tuo, ut acerbam & ignominiosam crucis mortem duceret sibi pro magna gloria.* Unde illud illis constat, Andream supplicium crucis pertulisse? Cur non etiam legunt lectiones illas de vita Andreæ quæ habentur in Breviario Romano, ubi narratur cruci affixum, in eaque biduum pendentem nunquam intermisisse Christi fidem prædicare? Habent Pontificii de omnibus aliquid quod memorent sive verum sive falsum. Angli nihil nisi communia illa, & tamen sigillatim observant eorum Festa. Si antiquitatem & primam institutionem horum Festorum indagare quis velit, vel nihil certi, vel universalem observationem recentioren fuisse reperiet. Quando item institutum festum Barnabæ Apostoli? Nam sic appellatur in Calendario & in Collecta diei. Festum Purificationis Mariæ institutum dicit Casaubonus anno demum Iustiniani decimoquinto. Res magni momenti purificatio Mariæ, ob quam institui oporteret diem Festum; Commune hoc festum dicunt Christo & Mariæ, sed à Purificatione, non à Præsentatione Christi nomenclaturam accepit. *Erat antiquitus Romæ consuetudo, ut circa principium Februarii urbem lustrarent eam ambiendo cum suis processionibus, gestantes singuli candelas ardentes in manibus suis,* quem morem adhuc retinent Pontificii, & vocatur dies ille Candelaria à Candelis in eo gestatis. *Et Beda hanc ceremoniam ardentium cereorum, quos Christiani die Purificationis circumferunt à Februalibus Romanorum sacris originem traxisse. Ita, inquit, pertinaci Paganismo mutatione subventum est cum rei in totum sublatio potius irritasset.* Quasi verò jam circa annum 600 irritasset, cum Romæ nulli fere Ethnici essent, vel Christianos jam conversos offendisset. De antiquitate Festi Innocentium ejusque authoritate, utrum sit festum Præcepti an tantum Devotionis, controvertitur. In Collecta diei dicunt Angli, *cujus hodierna die preconium Innocentes martyres non loquendo sed moriendo confessi sunt.* Unde illis constat illa die trucidatos infantes, cum de die Epiphaniorum & Magorum adventu controvertitur? Deinde quomodo Martyres appellare possunt Infantes bimulos & minores, qui

Rainoldus de Libris Apocryph. Prælect. 222.

De Ration. Tempor. Lib 1. Cap. 12.

qui occaſione Chriſti nati non pro Chriſto nato ejuſve præconio deleti ſunt, nec adhuc capaces erant ullius cognitionis? Rhemiſtæ fatentur, fieri potuiſſe ut inter eos fuerint etiam Ethnicorum liberi. Celebre eſt dictum Auguſti de Herode; Malim eſſe Herodis porcus quàm filius. An Herodis etiam filius inter protomartyres numerabitur? Si Innocentes Martyres, Stephanus non erat Protomartyr. Origenis Homiliæ in diverſos, ut notatur à Doctis, inter ſuppoſitia ſcripta, vel quæ Origenis, interpolatæ à Ruffino Scriptore latino Feſtum Michaelis Archangeli celebrant menſe Septembri. Duo olim Feſta Angelorum; unum menſe Majo quod Michaeli ſacratum ob ipſius apparitionem in monte Gargano, ut fabulantur; aliud menſe Septembri, quod celebratum in memoriam omnium Angelorum quamvis denominetur ex dedicatione templi Michaelis Archangeli. Apparitio facta, ut nugantur, ætate Gelaſii Primi; templum dedicatum ſub Bonifacio Secundo. Feſtum Maji non fuit ſub Præcepto, ſicut feſtum Septembris. Ideo in Diſt. 3 de Conſec. Cap. 1 & in Decretalib. Titul. de Feriis Cap. Ultimo, feſtum Dedicationis Angelorum numeratur, nulla alterius mentio: & proinde ex devotione, non obligatione, ſervatur inter ipſos Pontificios. Alterum menſe Sept. celebratum; quod ſub Præcepto ſervant Angli. Non eſt neceſſe ut repetam, quæ de cultu Sanctorum per dierum dedicationem dicta ſunt. Hæc omnia de Angelorum Feſtis dici poſſunt, & *ἀγγελοθρησκείαν* probant, quam damnat Apoſtolus Col. 2 Deinde quomodo probant Michaelem, quem ex Apocalypſ. 12 colligunt Pontificii eſſe patronum Eccleſiæ, Angelum eſſe; Nam Michael ille eſt Chriſtus. Sic Auguſtinus Homil. 9. in Apocalypſin; *Michaelem intellige Chriſtum.* Origenes etiam Hom. 6. in Ioſuam non alium Principem cœleſtis militiæ quàm Chriſtum aſſerit. Danielis 10. etiam Michaëlis nomine Chriſtus intelligendus, cui ſoli competit titulus Principis Eccleſiæ; cum Angeli ſunt conſervi noſtri. Et nomen ipſum indicat, Chriſtum intelligi. Nam nomen ſonat, *qui Deo forti ſimilis.* Qui de ſingulis Sanctorum Feſtis plura deſiderat, legat Hoſpinianum. Hactenus de Feſtis Sanctorum, quæ ſunt iis propria: ſunt & quædam communia illis & Feſtis Chriſto ſacratis; ut generale illud, an ulli omnino dies ſint ſacrandi præter Dominicum.

Dies Chriſto ſacrati non ſunt omnes antiquitate pares. *Feſtum Circumciſionis videtur eſſe ſatis recens. Nam non ſolum Veteres Patres non meminerunt ejus feſti, verum etiam Iſidorus, Micrologus, Amalarius, Rabanus, Walafridus Strabo, qui deſcribunt Officia omnium Feſtorum. Meminerunt quidem Officii Diei Octavæ Natalis Domini, ſed non ſub nomine Circumciſionis*; inquit Bellarminus. Leo in Sermonibus de Epiphania ſignificat, feſtum illud proximè poſt Nativitatem Domini celebratum fuiſſe. Octavæ ratio ſufficiens videbatur ad ſolennitatem quoad Officium, ſed non ad obſervantiam Feſti, niſi cum die Dominico vel alio peculiari jungeretur myſterio. Adjunxerunt myſterium Circumciſionis, ut peculiaris Feſti ratio miniſtraretur. *Qui ante hos quingentos annos feſtos anni totius deſcripſerunt, circumciſionis non meminerunt*; inquit Caſaubonus. Quod ad Feſtum Epiphaniorum, *prima naſcentis Eccleſiæ tempora ſi reſpicias, ſolennitatis hujus nullum veſtigium invenires.* Hoc Feſtum vulgo Feſtum Trium Regum vocant, quia primitus inſtitutum credunt ad recolendam memoriam adventus Magorum, ſed Epiphaniæ appellatione refellitur iſta opinio. *Nam Græci ἐπιφανείαν appellant apparitionem numinis, quoquo tandem modo Deus aliquis ſuæ præſentiæ ſignum dediſſe crederetur; & in memoriam apparitionum hujuſmodi dies feſtos ſæpe inſtituerunt, quos è re dixerunt τὰ ἐπιφάνια. Ad hoc exemplum in Veteri Eccleſia Græca ſolennitas illius diei τὰ ἐπιφάνια eſt dicta, non quo Magi advenerant, ſed quo Filius Dei aſſumpta carne è B. Virgine natus mortalibus conſpiciendum ſeſe præbuit. Nam ipſa nativitas dicitur illis ἐπιφάνεια, & diem quo adventum Chriſti in terras*

De Cultu Sanct. Cap. 15.

Exercit. pag. 177.

Exer. p. 185.

185. & 186 & 187.

terras & ἐπιφανείαν celebrabant dixerunt τὰ ἐπιφάνιά, non genere fœminino, ut imperiti linguæ Græcæ putarunt. Is dies erat sextus Ianuarii, in quem diem plurimæ Ecclesiæ olim Natalem Domini retulerunt. Idem dies non solum Epiphania sed etiam Theophania est dictus. At postea ceperunt celebrare Natalem Domini die 25. Decembris. *Ab*
Pag. 187. *illo tempore remansit quidem appellatio Epiphaniorum diei sextæ Ianuarii, sed causa appellationis aliter quàm ante reddi cœpit. Nam qui dies prius colebatur ut natalis Christi, postea cultus est ut Baptismum ejusdem repræsentans & Magorum adventum.* Atque ita desiit fieri commemoratio nativitatis Christi die Epiphaniorum. Quod mihi videtur satis absurdum, quoniam ut probavimus ἐπιφανεία vox tam in Scripturis *quàm apud Patres adventum Domini vel priorem vel posteriorem semper significat, Baptisma verò aut Magorum adventum nunquam.* In ea absurditate tamen hærent Angli, qui à Romana Ecclesia rem ipsam Festum cum nomine Epiphaniæ acceperunt. In hujus diei collecta dicunt, *Deus qui unigenitum Filium stella duce revelasti.* Quæ verba indicant, aliam appellationis rationem sequutos fuisse Latinos, dicta esse Epiphania quoniam stella ἐπιφάνει apparitione sua Christum designavit; sed hoc longè petitum dicit Casaubonus. *Romani scriptores vel ignari veræ causæ appellationis Epiphaniorum, vel certo consilio, ut veteris instituti memoriam abolerent, alias rationes excogitarunt.* Præterea cum in Sextum Diem Januarii retulerunt Græci & Nativitatem & Baptis-
Pag 188. mum Christi, *per hanc mutationem separata est solennitas Baptismi à solennitate Nativitatis contra opinionem, quæ diu olim in Ecclesia obtinuit, Christum qua die natus fuerat, eadem trigesimo anno vertente fuisse baptizatum, quod ex verbis Lucæ colligebant* 3. 23. Lectiones propriæ hujus diei ex Euangelio in Liturgia Anglicana duæ sunt Luc. 3. ad v. 23. Johann. 2. ad ver. 12. Nam solennitatis hujus diei tres causas assignarunt Latini scriptores, Magorum adventum, Christi Baptisma, primum in Cana Miraculum; quæ tria eodem die sed diversis annis putabant facta. Sic Liturgia Anglicana divellit diem Baptismi à die Nativitatis, contra opinionem illam quæ olim obtinuit. Sed cum de die Nativitatis non constet, imo certius sit non fuisse Christum natum 25 Decembris, de die Purificationis constare non potest, aut de die Baptismatis Christi, (si dies nativitatis & baptismatis idem,) aut de die adventus Magorum. Hîc plures solennitatis causæ in unum diem coacervantur, quando Sanctus aliquis, de quo nihil habent singulare & certum quod dicant, habeat suum proprium festum.

Diem Nativitatis Christi certum designant 25 Decembris, cum de die certo nulli mortalium constare potest, etsi daretur quod dicunt Zachariam patrem Iohannis Baptistæ fuisse summum Pontificem, quia dicitur obtulisse suffitum, quod summus Pontifex solebat facere semel singulis annis in sancto sanctorum decimo die mensis septimi id est mense Septembri Nam diem nativitatis Christi à die conceptionis & nativitatis Johannis Baptistæ numerant. Sed de die Conceptionis Johannis Baptistæ constare non potest. Implevit Zacharias septem dies Ministerii sui, deinde abiit domum; μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας, *post dies istos concepit Elisabet uxor ejus. Nulla hic certa dies, quam velle indagare otio est abundare; prodere tanquam certo inventam, seriam historiam in fabulas mutare*; inquit Casaubonus in Exercitionibus p. 122. Mense sexto post conceptionem Iohannis Baptistæ mittitur Gabriel Angelus ad Mariam Luc. 36. Hîc etiam menses sex completos numerant, cum dicat Euangelista tantum, *hic mensis est sextus ipsi quæ vocabatur sterilis*; ex quibus verbis non potest colligi intervenisse sex menses solidos inter diem conceptionis Christi & Iohannis Baptistæ, ut volebant Veteres, sed potius ineunte mense sexto elapsos tantum quinque menses. Sed certum est, Zachariam non fuisse summum Pontificem. Nam quod ad suffitum attinet, erat quotidianus, non solennis ille, qui die Expiationis

tionis fiebat à solo Pontifice maximo in sanctum sanctorum ingrediente, quod decepit Ambrosium, Augustinum, & alios Patres, præsertim Latinos. Nam erat Sacerdos ex classe seu Ephemeria Abiæ. Posteritatem Aaronis in 24 familias distinxit Rex David. Illæ familiæ operabantur Divinis in templo vice sua septem dies, nempe à matutino sacrificio Sabbati ad matutinum sacrificium sequentis Sabbati. Exibant ex Ministerio ante matutinum suffitum in instauratione panum propositionis. Sic dies functionis unius Ephemeriæ erant septem, omnium 24 familiarum 168. Orbem Hieraticum appellat Iosephus Scaliger. Unaquæque Ephemeria post 161 dies redibat ad functionem suam. Rex David ita familias distinxit, ut ejus prærogativa esset, cujus prima sors exiit. Iojaribi prima sors exiit; classis Abiæ fuit octava. 1. Paral. 24. 7. Populares unius Ephemeriæ functiones suas partiebantur in septimana Ministerii sui. Alius enim incensum sortiebatur, alius concinnationem lampadum & lychnorum, alius lignorum constructionem super altari, & sic de aliis, ut extat 1 Chron. 23. 28. 29. 30. 31. Sic videmus Zachariam patrem Iohannis Baptistæ popularem Ephemeriæ Abiæ Incensi curam sortitum fuisse. Itaque præter Zachariam nemo poterat incensum offere. In Libro Liturgiarum Iudaicarum sic legitur; *Dicit illis Præfectus, ingredimini, & sortiebantur quis immolaret, quis spargeret, quis cinere levaret altare interius.* Dicit, ingredimini, nempe in templum; ibi enim sortiebantur. Et de Suffitu ibidem scriptum extat; *Neoterici ad suffitum ingredimini & sortimini; sortiebantur, & eum contingebat sors, cui sors competebat.* Hæc omnia habet Vir Illustris memoriæ Iosephus Scaliger in Appendice ad Libros de Emendatione Temporum. Ipsius Lucæ verba ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, non unum diem Expiationis acsi fuisset summus Pontifex, sed plures dies Liturgiæ seu publici ministerij ipsius indicant. Et verba illa, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι *secundum ritum functionis Sacerdotalis sortitus est munus suffitus faciendi*, demonstrant non fuisse summum Pontificem. Nam summus Pontifex non fungebatur sacerdotio in ordine alicujus classis, nec sortitò illi obvenit Ministerium offerendi suffitum in sancto sanctorum in die Expiationis. Nam absque ulla sortitione hoc illi soli competebat. Non erat igitur iste suffitus quem obtulit Zacharias solennis ille, sed quotidianus. Patet igitur imperitè definitum, diem 25. Decembris fuisse diem Nativitatis Christi, & quòd in eo hallucinati sunt qui putabant Zachariam fuisse summum Pontificem. *Argumenta de summo Pontificatu Zachariæ, de incenso decimæ Tisri, de decremento vel incremento dierum, ex quibus collectum die 25 Decembris Christum natum fuisse, & decima Tisri conceptum, omnia sunt ab Ecclesia Occidentis*; inquit Scaliger in Canonibus Isagogicis. Chrysostomus in Homilia de Die Natali, dicit nuper ab Occidentis partibus transmissum ad Orientis Ecclesias, fere ante decennium antequam Homiliam illam haberet ad populum. *Epiphanius etiam ostendit, sese ignorasse Occidentis Ecclesias paulo antequam opus suum in Hæreses componeret Natalem Domini in 25 Decembris statuisse. Omnes enim Ecclesiæ tam Orientis quam Ægypti die Epiphaniorum & Natalem Christi & Baptismum ejus unà celebrabant.* Unde colligit, supposititios esse Cannones Clementis, & qui Apostolorum nomine circumferuntur, qui illorum meminerunt, quia in illis Natalia Domini 25 Decembris celebrari præcipitur. Eodem indicio sese produnt alij scriptores suppositii Græcè ab impostoribus conscripti, se non scripsisse ante tempora Epiphanij & Chrysostomi. *Vetustiorem qui ejus meminerit Ambrosio habemus neminem*; ait ibidem Scaliger. Non debent igitur celebrari Natalia Christi 25. die Decembris, etsi celebranda essent cum solennitate diei Festi. Nam confirmatur ea temporis circumstantia vetus error de Pontificatu Zachariæ, & erronea Scripturæ interpretatio. Pag. 301.

In Liturgia Anglicana igitur quando in collecta diei Natalis Christi dicunt, *hodiernaque die de pura virgine nasceretur*, num vera & certa prædicant? Eandem collectam recitant usque ad Octavam Nativitatis seu Festum circumcisionis. An singulis illis diebus natus est? Videmus erroris fontem, nempe quòd Zachariæ Euangelismum & statim conceptionem Iohannis in 24 Septembris statuerunt Veteres in Ecclesia Occidentali. Iosephus Scaliger inviolatam revolutionem orbi Hieratici probat ex Iudæorum Ritualibus. Nunquam in Ministerio alia aliam antevertebat, aut Liturgiæ tempus præripiebat, sed singulæ ordine sibi succedebant. Ordinem statutum 1. Chron. 24. 7. ad sua tempora constantissimum durasse, testari Iosephum. Legem horrendi carminis ex Iudæorum Ritualibus istam affert; *Omnis sive sacerdos sive Levita, qui sese immiscuerit functioni alterius, capite luat.* Existimabant nefas, ephemeriam in locum alienum succedere. Ephemeriam Iojarib inivisse munus suum 22 Novembris demonstrat. Inde colligit Ephemeriam Abiæ Ministerium suum iniisse die 21 Iulij, impletos dies Ministerii die 28 Iulij. *Et quia quinque menses integros occultavit se Elizabeth, & sexto ineunte Gabriel Angelus missus ad Mariam, hæc omnia inciderint circiter finem Decembris: quo tempore post Euangelismum Gabrielis Maria cognatam suam inviserit, cui mensis inibat sextus, quæ vulgo hactenus ut sterilis digito notabatur. Quare Natalis Christi competeret circiter finem Septembris diebus σκηνοπηγίας cyclo lunæ 18. æstibus anni, quando & in tabernaculis sub dio, & pastoribus quoque ἀγραυλεῖν anni tempus finit.* Casaubonus; *Scaligeri sententiam mirificè confirmat consuetudo Ecclesiæ Alexandrinæ, quæ nativitatem Iohannis Baptistæ primis temporibus solennitatis illius introductæ celebravit die Aprilis* 23. Confirmant alii, hoc anni tempore natum Christum, argumentis sumptis à Mysterijs quibusdam, quòd circa hoc tempus erat initium novi anni, & in mense Septembri celebrarentur plures dies solennes, quòd diebus σκηνοπηγίας Christus ἐσκήνωσε Joh. 1. 14. commoratus est inter nos, & hoc mense arca introducta in templum, 1 Reg. 8. 1. 6. Ut ad tempus anni designandum quo natus est Christus certiora quæ jam dicta sunt, de Die tamen nulli mortalium constat. Non statim post Apostolorum tempora institutum hoc festum. *Nam quia non statim simul cum nascente Ecclesia, sed aliquanto tempore post, initium habuit mos celebrandi Natales Sanctorum, nemo pius mirari debet, in tantis primorum temporum persecutionibus memoriam rerum præteritarum ita exactè servari non potuisse, quin variæ opiniones super eadem re persæpe existerent. Hoc adeo verum est, ut etiam de nativitate & passione Domini variæ admodum sententiæ in Ecclesia olim extiterint; quibusdam natum prodentibus sexto Ianuarii, quibusdam decimo Aprilis, aliis 19. Maij, nonnullis mense Septembri, plerisque 25 Decembris;* inquit Casaubonus. Imo potius credendum, Divina Providentia celatum hunc diem, sicut Deus abscondit corpus Mosis ne eo abuterentur Israelitæ ad idololatriam. Constat, Veteres ex Gentilitate in Ecclesiam invexisse Natalium celebrationem; pudebat Martyrum Natales publicè celebrare, sua etiam γενέθλια privatim, & γενέθλια Christi non colere. Ideo scrutantes diem nativitatis Christi, suas conjecturas sequuti sunt. Clementis Constitutiones, Sermo de Nativitate Christi qui extat inter opera Cypriani, & aliorum quæ citat Bellarminus pro hujus Festi Antiquitate scripta supposititia sunt. Cum de die Nativitatis Christi constare illis non poterat, nec de aliis ab eadem pendentibus, ut die Annunciationis, quem etiam festum Incarnationis, de die Conceptionis vel Nativitatis Iohannis Baptistæ, de die Circumcisionis, de die Purificationis, quem etiam festum Præsentationis vocant.

Canon. Isagogic.

Scalig. in Append. ad Lib. de Emendat.

Exercit. p. 123.

Exercit. p. 123.

Festum Transfigurationis in Calendario præfixo Liturgiæ Libro refertur ad diem 6 Augusti, sed in Catalogo Festorum non video, nec in propriis Collectis; fortè non observatur ut dies festivus, nec in Ecclesia Romana ante Calixti III. tem-

pora

pora celebratum fuit, ut refert Platina in ejus Vita. Antè forte incipit quoad Officium Chori & solennitatem Missæ; Sed quia non observatur ut dies festivus apud Anglos, quantum ex Libro Liturgiæ discere possum, de eo plura non dicam.

Paschatis Festum omnium antiquissimum, non tamen Apostolicum. *Nam neque Servator, neque Apostoli istud observandum lege aliqua præceperunt*; ait Socrates. Item; *Mihi quidem certè videtur, sicut res aliæ multæ in locis quibusque ex more quodam introductæ fuerunt; ita festum Paschatis ex quadam consuetudine apud singulos populos observationem privatam habuisse, propterea quòd nemo ex Apostolis legem de eo edidit. Et quod ex consuetudine potius quàm ex lege, ab antiquis temporibus observari cœptum sit, rerum eventa perspicuè declarant. Plerique namque in Asia Minore antiquitus Decimo Quarto die Mensis nulla ratione diei Sabbati habita observarunt. Quod dum faciebant, cum aliis qui aliam rationem in eodem Festo agendo sequebantur usque eo nequaquam dissenserunt, quoad Victor Episcopus Romanus supra modum iracundia inflammatus, omnes in Asia qui erant τεσσαρεσκαιδεκατῖται appellati id est qui decimo quarto die mensis pascha celebrabant excommunicaverit.* Dicit, Festum Paschatis ex quadam consuetudine apud singulos populos privatam primum observationem habuisse, & ex more ut alia multa fuisse introductum, non lege Apostolica fuisse constitutum. Et initio non fuisse de die litigatum, licèt postea altercatio gravis orta sit: ut meritò dictum sit in Præfatione ante Harmoniam Confessionum in editione Anglicana, illam controversiam de Die festi Paschatis agitatam inter veteres 200. fere annos, jam diu à nobis derisui habitam. Whitakerus, *Magnam quidem de hac re olim fuisse contentionem, sed sine causa; ut mirum sit de re tantilla & pene nullius momenti tantas & tam graves fuisse dissentiones.* Suum quique morem ut aliis commendarent, Apostolorum praxin allegabant. *Qui quartodecimo die mensis Pascha celebrant, eum morem observandi à Iohanne Apostolo ipsi traditum dicunt: qui autem Romam & alias partes Occidentis incolunt, Petrum & Paulum Apostolos consuetudinem quam illi tenent ipsis reliquisse affirmant. Verum nemo istorum omnium de his rebus scriptis proditum proferre potest. Et quòd ex consuetudine potius in singulis locis quàm ex ulla alia causa cœpta sit festi Paschatis celebratio, hinc facio conjecturam.* Apud Eusebium habetur Epistola Polycratis Episcopi Ephesini ad Victorem Papam, ubi asserit Polycrates, Philippum Apostolum, & Iohannem, Polycarpum, Melitonem, & plures alios quartadecima luna Pascha celebrasse. Sed suppposititia est ista Epistola Polycratis. Insurgit Tilenus; *De die quo Pascha esset celebrandum nimis acriter rixatos constat Orientales cum Occidentalibus: nec displicet quod ex Socratis historia objicere consuestis; puta Apostolos non eadem cura ac religione definiisse hæc ritualia, qua definierunt dogmata. At ferendum non est, quod quæ Eusebius de Polycarpi super hac re Epistolis narrat, infruniti zelotæ mendacii insimulant, & quasi totidem Alexandri essent, nodos quibus solvendis impares sunt audacter secant, quodque propter contentiones de re exortas rem ipsam abolendam esse sciscunt, venerandosque antiquitatis canos projécto semel pudore protervè conspuunt.* Socrates non modo non eadem cura definiisse ait Apostolos hæc ritualia qua alia dogmata, sed etiam nullam omnino legem de Paschate edidisse, & quod ex consuetudine potius in singulis locis quàm ex ulla alia causa cœpta sit festi Paschatis celebratio. Et ex ea varietate in observando die, eam quam nos conjecturam facit, nempe non institutum fuisse ab Apostolis; & qui Apostolicam traditionem pro more suo venditabant, tamen iis fidem non adhibet. *Verum nemo istorum omnium*, inquit, *testimonium de his rebus scriptis proditum proferre potest.* Et tamen citat Librum Quintum Ecclesiasticæ Historiæ Eusebii. Vel interpolatus est post Socratis tempora Eusebius, vel non genuinam censuit Epistolam illam Polycratis.

Histor. l. 5. c. 22.

De Scripturæ Quæst. 6. c. 9.

Histor. l. 5. c. 22.

Parænes. Cap. 16.

cratis Quàm religiosus cultor & acer vindex videri vult honoris Patribus deferendi Tilenus, qui in Syntagmate suo eorum authoritatem vellicavit? An quid detrahit eorum honori, qui scripta supposititia ab adulterinis discernit? Nonne prudentiæ judicio germana Patrum scripta ab adulterinis internoscenda desiderabat ipse olim in Syntagmate suo? Quid igitur sibi vult infruniti hominis audax impudentia, qui eam libertatem nobis non permittit? Sed ad examen Criticum veniamus. Legit aut legere potuit in Parasyntagmate illo lingua vulgari conscripto censuram Iosephi Scaligeri in Epistolam illam Polycratis, quæ extat apud Eusebium. *Quod vero ait*, nempe Serarius, *ab iisdem viris scriptum Iacobum τὸ πέταλον gestasse in fronte quale summus pontifex Exod. 37. 36 est σφάλμα μνημονικόν. Hoc enim de Iohanne Apostolo, non de Iacobo, ab eodem Eusebio relatum ex Epistola Polycarpi Christi martyris.* Dixisset, opinor, Polycratis ad Victorem. *Neutrum concedit*, nempe sive de Iacobo sive de Iohanne, *qui sciverit nullum Christi Apostolum Sacerdotem fuisse, & nulli præterquam summo Sacerdoti πέταλον gestare licuisse. Et tamen vetustissimus & Iohannis discipulus & sanctissimus Episcopus & Martyr Christi fuit qui hoc scribit. Quin impii & novatores vocabuntur, qui non credent.* Polycrates dicit, Iohannem gestasse τὸ πέταλον, quod Hieronymus in Libro de Viris Illustribus interpretatur Laminam, Scaliger negat vel Iacobum, ut vult Epiphanius, vel Iohannem gestasse laminam in fronte, aut quod ei liceret, ut refert Epiphanius, ingredi in sancta sanctorum. Habes unam fabulam ex Epistola Polycratis. *Adhuc* inquit, *& Iohannes qui ad pectus Domini recubuit ὃς ἐγενήθη ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορηκώς, & sacerdos fuit & laminam gestavit.* Hunc ait celebrasse Pascha decimaquarta luna, & quidem secundum Evangelium, si credere fas est. Præterea ait, *Philippus unus ex duodecim Apostolis qui obdormivit Hierapoli, & duæ ejus filiæ quæ in virginitate consenuerunt, & alia ejus filia quæ in gratia Spiritus Sancti conversata requievit Ephesi.* Philippum Euangelistam cum Philippo Apostolo confundit, ut & eum sequutus Eusebius l. 3 c. 28. ubi eadem denuò extat Polycratis Epistola. Dico igitur, vetustissimum hujus traditionis monumentum, nempe Apostolos observasse Pascha, esse fabulosum, si non supposititium. Sed ad traditionem ipsam veniamus. Estne verisimile, Iohannem Apostolum resurrectionis festum celebrasse luna 14. mensis primi, quo die immolabant Iudæi agnum ad vesperam? *Absurdum est uno anno bis Pascha facere & alio nunquam. Atqui hoc accidebat illis, qui Pascha 14 die agebant*; inquit Bellarminus. Et Iohannes Apostolus in absurditatem illam lapsus est? Si dixerint, ut accomodaret se Iudæis conversis in initio, hoc fecisse, tamen nihil juvabit. *Dies Paschæ non erat dies festus, ut dies Azymorum, ut à vespera usque ad vesperam celebraretur, sed ejus tantùm finis, hoc est vespera, quam in hac disputatione posteriorem sæpe appellavimus, quia agno immolando dicatus erat & Pascha vocatur*; inquit Ribera. *Quod si Scripturæ verba observemus, inveniemus diem Azymorum, solennem & festum, & solennitatem vocari, diem vero decimumquartum solennem non dici, nec festum nec solennitatem, quoniam simpliciter non erat solennis sed secundum extremam partem.* Et probat ex collatione locorum Iohan. 13. Lev. 23. Num. 9. & 28. Deut. 16. Et quia Azyma inceperunt ab ipsa vespera Paschatis, & continuò sequuntur dies Azymorum, vesperam illam cum sequentibus diebus unam solennitatem conficere. *Observandum etiam*, inquit, *in aliis diebus festis mentionem vesperæ non fieri nisi in Pascha, quoniam totus dies profestus erat; ejus tantum extremum sacrum erat, quia tunc agnus immolabatur. Quare Pascha non duas vesperas habebat, ut festi dies, sed eam quæ diem decimum quartum claudebat.* Si 14. luna non erat dies festus Iudæis; quomodo accommodavit se Iudæis conversis in observanda 14 luna? Sunt, qui probare conantur ex 1. Cor. 5. 7. 8. Quia in more positum erat apud Veteres, ut Pœnitentes post trium, septem, decem

Part. 2. Disp. 16. Thes. 14

Elench. Trihæres. Cap. 25.

Euseb. Hist. l. 5. c. 22.

De Cultis Sanct. Cap. 12.

De Templo l. 5. c. 3.

cem aut plurium annorum pœnitentiam non reconciliarentur solenni ceremonia, nisi feria quinta ante Pascha, quæ dicitur Cœna Domini. Imponebatur Pœnitentia publica feria 4. ante primam Dominicam Quadragesimæ; reconciliabant & communicabant feria quinta. Cujus adhuc vestigium apud Pontificios. *Adsunt certo die ante Pascha in Ecclesia Cathedrali quam appellant, quos vocant Pœnitentes, Pauperes, & obscuri homines, velata facie ne cognosci possint: præit illis Pœnitentiarius sacrificus suam tristitiam plerunque & vultu & ventre satis declarans, & septem illos Psalmos Pœnitentiales demurmurans: sequuntur illi tristi facie & genibus nitentes à valvis Ecclesiæ ad magnum altare. Ibi recitatur execranda Litania, in qua tot sunt pene blasphemiæ in filium Dei quot insunt syllabæ. Habetur conciuncula ad omnes stabiliendos veræ pœnitentiæ abusus; tandem celebratur sacrum in quo offeratur Christus.* Potest quidem fieri, ut verba illa Apostoli respicientes Veteres hunc morem & ritum in reconciliandis pœnitentibus instituerint; sed Apostolum loqui de anniversario Paschate non sequitur. Augustinus contrà Epist. Parmen. l. 5. c. 21. ut in hunc locum observat Fulco, interpretatur Pascha istud esse perpetuum, & quod durat durante vita. Sic etiam ipsi Pontificii interpretantur. *Quasi dicat, perenne habemus pascha, unus continuusque sit nobis dies festus Paschæ, ut Christo agno Paschali ejusque beneficiis & donis quotidie* vescamur, & festivè epulemur spiritualiter fide, spe, charitate, aut etiam realiter in venerabili Sacramento, idque in Azymis, id est, cum Azymis, sinceritatis & veritatis. Item. *Hinc etiam Ecclesia hunc locum Apostoli pro Epistola legit in solennitate Paschæ, quando omnes communicare, & de hoc agno Paschali manducare præcipit, cum in Primitiva Ecclesia de eodem fideles quotidie manducarent, uti hic hortatur Apostolus.* Si quotidie manducabant verum agnum paschalem in Eucharistia, non restringendus est locus Apostoli ad communionem anniversarii Paschatis. Sed nec de sacramentali manducatione etiam frequenti tantùm intelligendus hic locus, sed de omnibus conventibus Ecclesiæ, & singulis Ecclesiæ membris, & de morali observatione. *Moraliter Chrysostomus: pulandum dicit, non quia Pascha est aut Pentecoste, sed quia omne tempus epulationis est Christianis ob collatorum beneficiorum excellentiam. Hinc S. Sylvester omnes dies vocavit ferias, ut dicamus feria prima, secunda, tertia, quia omni die Christiani à peccato feriari debent, & Deo vacare, & festum agere spirituale. Hinc & Clemens Alexandrinus, l. 7. Stomat. Universa, inquit, vita viri justi est quidam celebris ac sanctus dies.* Non igitur de Paschate aniversario loquitur hic Apostolus, sed de festo moraliter agitando spirituali lætitia, puritate, & integritate vitæ. *Neque enim de Sacra Cœna hic agitur, sed de cultu morali seu vita Christiana quæ fermento veteri vacare, h. e. pura & sancta esse debet. Iubet, inquam, Apostolus expurgare fermentum, non Physicum sed Morale, non panis sed vitæ & vitiorum, non ex arte sed ex corde.* Adde etiam ex corpore & cœtu Ecclesiæ, sed non propter Cœnam Paschalem magis quam quotidianam & sæpius repetitam. Nam non est sanctior alijs Communio in Paschate anniversario. Sed ex Ecclesiæ cœtu semper expurgandum vetus fermentum scelerum, vult Apostolus. Præterea alludit Apostolus, non ad unam vesperam qua immolabatur agnus, sed ad totos septem dies Azymorum: ut sicut Iudæis mactato agno non licebat habere domi fermentum, sed ab eo abstinebant septem dies; sic qui sacrificii Christi semel in cruce peracti participes sunt, totam vitam in integritate & sinceritate transigere debeant: & vult singulos esse panes azymos ut tota Ecclesia sit pura & nova massa. *Sensus ergo est,* inquit Cornelius à Lapide, *Christus pro nobis quasi Pascha immolatus nos redemit, nobisque initiavit solennitatem Azymorum. Itaque post hoc Pascha, post Christi immolationem & redemptionem, agamus festum hoc Azymorum spirituale, ut simus Azymi & puri, ac consequenter vescamur Azymis, id est, fruamur puritate vitæ per septimanam*

Beza Antithes. Pap. & Christ. Cap. 7.

Pareus in 1. Cor. 5. 8.

nostræ vitæ, id est, per totum ejus decursum (septem enim diebus revolutis omne nostrum tempus decurrit unde septenarius universitatis est symbolum) eoque memoriam redemptionis Christi agni Paschalis nostri puris & dignis moribus sacrificiis & laudibus celebremus. Denique non de reconciliatione pœnitentium hîc agit Apostolus, sed de tollendo potius incestuoso, & purganda Ecclesia. De reconciliatione agit Apostolus Epistola Posteriore ad Corinthios. Nec probari potest, hunc morem fuisse Apostolicarum Ecclesiarum differendi tempus reconciliationis ad feriam quintam ante Pascha, etiam post præscriptum tempus pœnitentiæ completum. Imo contra charitatis legem peccatur, si non receptus fuerit in gremium Ecclesiæ, & particeps fiat sacramentorum quæ sunt pignora reconciliationis, si testatus fuerit secundum præscripta illi onera seriam resipiscentiam. Hactenus de priori Scripturæ loco, quem nec Bellarminus nec Gretserius, ut suum Pascha anniversarium defendant, allegare ausi sunt. Deducunt etiam Paschatis solennitatem adversarii ex Psal. 118. 24. *Hac ipsa die effecit Jehova, exultemus & lætemur in ea*; vel ut alii reddunt, *hic est dies quem Iehova fecit, exultemus*, Quia Christus est lapis quem reprobarunt ædificantes & factus caput anguli; quod factum dicunt die Dominico, cum resurrexit Chistus. Ergo exultemus & lætemur in ea. Sed non loquitur Propheta de die definito naturali aut artificiali; sed diem sumit pro tempore indefinitè & cum latitudine, ut loquuntur, plures dies complectente. Ut, sicut in Davide lapide typico, quem spreverunt structores, id est est proceres in populo, evenit, is factus est caput anguli, in quo tanquam fundamento coaluerunt Iuda & Israel, quod non uno die effectum est; sic Christus quem reprobarunt structores, sacerdotes & seniores, factus sit lapis angularis, in quo totius Ecclesiæ Iudæorum & Gentium ædificium coagmentatum crescit, quod uno die peractum non est. *Nunc est tempus acceptum, nunc dies salutis, & hodie si vocem ejus audiveritis. Non præcessit, dies autem appropinquavit.* Hæ & similes phrases ostendunt, vocem diei non esse restringendam ad diem naturalem aut artificialem. Præterea si in Davide typico lapide restringenda vox *Diei* ad definitum diem, ad diem coronationis seu inaugurationis referenda esset. At dies ascensionis, cum ascendit ad cœlos Christus & sedit ad dexterum Patris, dicendus est potius inaugurationis dies quam Resurrectionis. Si ad diem resurrectionis restringendus esset, ad diem Dominicum singulis hebdomadis recurrentem restringi debet, non ad unicum Paschalem. Nulla enim ratio est, cur solennior sit Dominica Paschalis propter revolutionem Solis anniversariam, quam hebdomadicam, nisi duplicem Dominicæ Paschalis dedicationem vel Christum vel Apostolos instituisse fingendum sit, unam communem & ordinariam ad cultum ordinarium, aliam solenniorem ad festum. Imperatores titulo de Feriis diei Dominicæ observationem suis legibus munientes post enumeratas alias festivitates subdunt; *Et dies Solis, quos Dominicos ritè dixere majores, qui repetito in se calculo revolvuntur, parem necesse est habere reverentiam, &c.* Sed, ut dixi, vim inferunt verbis Prophetæ, qui ad definitum diem naturalem vel artificialem referunt. *Extendunt alij, ut Rickerus*, inquit Lorinus, *post Augustinum, plerosque alios, & Hieronymum alibi, nempe in Isa. 52. diem hanc ad totum tempus novæ legis in qua omnia secunda & læta. Cyrillus Alexandrinus interpretatur diem hanc qua Christus illuxit sol justitiæ, intellectualis lucifer cordibus credentium exoriens.* Hactenus examinavimus vetustissima monumenta historiæ scriptis cognata; & quæ allata sunt ex Scripturis Sacris, ut Paschatis festum anniversarium probent esse Apostolicæ observationis, perpendimus. De Temporibus Baptismi restrictis ad festum Paschatis & Pentecostes dicemus suo loco; fatetur Hookerus non ita factum ab initio, & proinde mores postea invecti, de restringendo sive Baptismum sive reconciliationem Pœnitentium

In Psal. 117.

tium

tium ad certa tempora, non probant Apostolos observasse dies illos. Si dies ipse Paschatis non sit festus & solennior aliis diebus Dominicis, multo minus biduum illud annexum ad majorem solennitatem & celebritatem festi.

Festum Ascensionis quando cœperit observari, incertum est. Sermones qui circumferuntur nomine Cypriani de Christi Nativitate Passione & Resurrectione suppositios esse agnoscit ipse Bellarminus. Clementis Romani Constitutiones non esse scripta genuina, observarunt alij. Verisimile igitur est, quod conjicit Hospinianus, apud vetustiores auctores non fieri peculiarem mentionem Festi Ascensionis, quia quinquaginta dies post Pascha erant dies lætitiæ, licet non dies cessationis, & eo numero comprehensus erat dies Pentecostes. Feria quinta septimanæ penultimæ ante Pentecosten completur dies quadragesimus à die resurrectionis, sed unde illis constat exclusivè an inclusivè numerandus sit.

De Scriptoribus Ecclesiasticis. p. 93.

Pentecosten Epiphanius elicit ex locis Scripturæ 1 Cor. 16. Act. 20. Hîc non audet fidenter adstipulari ipse Bellarminus. *Et quamvis non sit omnino certum, an loquantur hæ Scripturæ de Pentecoste Iudæorum, an Christianorum; tamen Epiphanius exponit de Pentecoste Christianorum.* Francolinus, *Tunc temporis non erant celebres Christianorum festivitates, cum Euangelium non esset adhuc plene promulgatum.* Non necesse erat, ut Pentecostem Christianorum ageret Hierosolymis Apostolus, si Christiani observassent more suo Pentecosten. Pentecoste eorum habet biduum annexum sicut Pascha; qua sublata tollitur & accessorium.

De Cult. Sanct. Cap. 13.

Francolinus de Horis Canonicis. Cap. 84.

Festum Trinitatis celebratur in Octava Pentecostes seu prima Dominica post Pentecosten. Agnoscit ipse Bellarminus, hoc festum esse recentius. Nam Alex. III. dicit, suo tempore fuisse quidem in usu apud quasdam Ecclesias, non tamen Romæ. Micrologus reprehendit eos, qui hoc festum celebrant, & præfationem de Trinitate monet omnibus diebus Dominicis cantari solitam, neque propriam fuisse festi Trinitatis. Verba Decretalis Alex. III. de Festo Trinitatis sunt ista; *Præterea festivitas sanctæ Trinitatis secundum consuetudines diversarum regionum à quibusdam consuevit in octavis Pentecostes, ab aliis in Dominica prima ante adventum Domini celebrari. Ecclesia siquidem Romana in usu non habet quod in aliquo tempore hujusmodi celebret specialiter festivitatem: cum singulis diebus, Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto, & cætera similia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.*

De Cult. Sanct. c. 15.

Decretal. l. Titul. de Feriis Cap. Quoniam.

De Festis Ecclesiæ Anglicanæ in particulari diximus quantum sufficit. Nam non vacat omnia & quoad minutissima quæque persequi. Observanda sunt quoad numerum festorum ista duo; primum, non longè inferiores esse ipsis Pontificiis quoad festa generalia, ad quæ obligantur Pontificii. Nam etsi habeant festa particularia in Provinciis & Diœcesibus, & generalia etiam quædam ex consuetudine vel devotione, tamen quoad Festa sub præcepto generalia non multùm numero superant Anglos. Secundo, Sabbata habent plura quàm Judæis Deus imperaverat. Nam etsi dies Azymorum, & Festi Tabernaculorum erant dies solennes respectu quorundam rituum & sacrificiorum; primus & ultimus duntaxat erant Sabbata seu dies cessationis ab omni opere servili. Sic præter Sabbatum ordinarium, habebant 7; primum & septimum azymorum, primum & octavum festi Tabernaculorum, festum Tubarum, diem Expiationis, & Pentecosten. Dies inter 1 & 7 in festo Azymorum, & 1 & 8 festi Tabernaculorum erant profesti, & in eis operari fas erat. *In illis autem solennibus, 8 aut 7 dies obeuntur, semper primus & ultimus eorum dierum est festus, ut in solenni σκηνοπηγίας, de quo loquimur. Intermediis opus fit. Itaque illi dies vocantur Chol, id est prophani, profesti. Quod si sabbatum in illos intermedios dies inciderit, dicitur shabbath bechol, σάββατον ἐν τῷ μεταξὺ ἑορτῆς,* Quod Johannes Euangelista vocat *μεσάσην ἑορτὴν, Judæis dicitur Chol mogned.* Epistolæ & Euangelia assig-

Scaliger de Emendat. Temporum p. 523.

assignantur diebus festis, quia solebant diebus festis celebrare Missam sub Papatu. Nam ad nulla alia sub præcepto obligantur opera sanctificationis, nisi ad audiendum Missam; non ad Officia Horaria, aut privatos orationes, aut meditationes. Ad ista hortabantur, sed non obligabant. Inde est, opinor, quòd in Libro Liturgiæ Anglicanæ ante Collectas, Epistolas, & Euangelia habetur ista Rubrica, *Epistolæ, ac Euangelia, ad sacram communionem sive in Cœna Domini dicenda per totum annum.* Nam etsi non celebrent Cœnam singulis festis, sub Papatu tamen Missam celebrare solebant.

Diem Dominicum agnoscimus, & ut Divinum, non humanum, institutum accipimus. Praxis Christi & Apostolorum & Ecclesiarum Apostolicarum hunc diem nobis commendarunt Joh. 20. 16. & 26. Act. 2. 1. & 20. 7. 1 Cor. 16. 1, Revelat. 1. 10, Dixi Christi, quia Christus die Dominica resurgens apparuit sæpius, nec legimus post diem resurrectionis apparuisse iterum ante octavum diem. Sabbatum ab Apostolis in diem Dominicum versum dicit Bellarminus. *Quidni etiam à Christo?* respondet Junius. *Qui conventus Apostolorum, discipulorum & Ecclesiæ suæ, consecravit eo die præsentia sua plurimum.* Et Sabbatum in diem Dominicum mutatum dicit, *non traditione humana sed Christi ipsius observatione atque instituto, qui & die ipsa resurrectionis & octavo quoque die usque dum in cœlos ascendit, apparuit discipulis, & in conventum eorum venit: idemque constante Apostolorum & discipulorum observatione factum est, & Ecclesiæ Christi, cui ex instituto & exemplo ipsius Apostoli tradiderunt diei Dominici observationem.* Et paulo post. *Quamobrem cum dies Dominicus Christi facto, exemplo, institutoque Apostolorum, & Ecclesiæ veteris observatione constantissima, & Scriptura teste fuerit observatus & subditus in locum sabbathi Judaici: inepte faciunt, qui observationem diei Dominici ex traditione, non ex Scriptura sacra, in Ecclesia perdurare asserunt, ut hominum traditiones his adminiculis, si Deo placet, staminent.* In Præcepto de observatione Sabbati consideranda sunt jus naturale, jus positivum, jus ceremoniale. Jus naturale suadet & dictat, tempus dicandum cultui divino; positivum determinat diem vel horam; ceremoniale addit ritus, ceremonias, & significationes. Naturale obligat omnes gentes; quod earum solennitates & stata tempora ac feriæ sacræ ostendunt. Positiva etiam determinatio ipsius diei, nempe quod unus ex septem in circulo hebdomadico sit sanctificandus, obligat omnes gentes. Nam etsi jus naturale non doceat septimum magis quàm decimum aut nonum diem dicandum esse cultui divino, ut diversitas determinationis apud varias gentes ostendit; tamen positiva diei ipsius determinatio obligat omnes, quia hæc determinatio ab ipso Deo posita est & imperata ante legem & ante lapsum Adami. Adamus autem repræsentabat totum genus humanum. Ad posteros Adami devenit non per lumen naturale, sed per traditionem. Deficiente paulatim universo fere orbe in errores & Idololatriam, non mirum est extinctam & oblivioni traditam traditionem istam. Vestigia tamen quædam hujus instituti manebant præsertim in Oriente. Eusebius de Præparat. refert; *septimum diem non Hæbræos tantum sed omnes fere tam Philosophos quàm Poëtas sacratiorem esse cognovisse.* Scaliger de Emendatione temporum, *Primum σύστημα ex diebus dicitur Septimana, res omnibus quidem Orientis populis ab ultima usque antiquitate usitata, nobis autem Europæis vix tandem post Christianismum recepta.* In Oriente, ubi datum præceptum & propagatum erat in initio genus humanum, Systema dierum septem constituerunt: quod proculdubio ab observatione Sabbati manavit, licet postea 7 illis diebus Planetarum nomina imposuerint. Deus ipse cessavit die septimo ab opere creationis, & Adamum ejusque posteros suo exemplo tum docuit cessandum ab operibus suis, & non cessando solum sed etiam operibus sanctificationis sacravit

De Cult. Sanct. Cap. 11.
Prælect. in Gen. Cap. 2 Ver. 2.
L. 13. c. 7.
Pag. 9.

vit

vit diem illum, ut observat Pareus in Genesin Cap. 2. nempe sanctis operibus vacando, & Adamum docendo cultum suum; & proinde eo ipso die incepit sanctificatio diei septimi, nec per anticipationem dicta sunt, quæ habentur Gen. 2. 2. Ut determinatio unius diei in systemate Hebdomadico obligabat omnes gentes, non vi juris naturalis, sed positivi Divini; sic etiam ante Christi resurrectionem ad septimum à creatione diem non modo Judæi sed & Gentes obligabantur vi ejusdem positivæ determinationis. Non reliquit arbitrio hominum aut prudentiæ humanæ istam determinationem, vel quia prævidit negligendum cultum suum, vel quia ipse sapientia infinitus optimè poterat servata proportione definire quantum temporis vindicandum sit à cura τῶν βιωτικῶν & tribuendum cultui Divino. Hæc cum ita se habeant, nempe quod determinatio Diei Septimi fuit non modo Ceremonialis id est figurativa, sed etiam Positiva Divina ante latam Legem Ceremonialem, non potuit abrogari nisi Divina authoritate. Sive Christus ipse, sive Apostoli, non ut ordinarii Pastores aut authoritate communi sed ut extraordinarii Ecclesiæ Architecti instinctu Spiritus Sancti, mutarunt diem Dominicum, perinde est. Nam utrovis modo mutatio erit ex instituto Divino. Sed ordinaria potestate quæ adhuc durat in Ecclesia id tentasse Apostolos, non est credendum. Alia Sabbata, quæ erant anniversaria & purè ceremonialia, abrogata erant, & adveniente corpore ut umbræ evanuerunt. At dies iste Septimus erat à Deo positus ante umbras legis; & quod postea factum fuerit etiam umbra, illud erat accessorium ad primum institutum. Concludo igitur, diem Dominicum esse institutum Divinum, & proinde immutabilem, nec ordinaria Ecclesiæ potestate transferri jam posse in alium septimanæ diem, nedum legem ipsam de die uno septimanæ cultui divino dicando tolli. Prærogativas, quibus nobilitatus hic dies, multas numerant. *Eo die Christus resurrexit, Spiritus Sanctus descendit in Apostolos, lux creata est. Dies Dominica refert nobis memoriam Natalis Christi, & Resurrectionis ejusdem, & adventus Spiritus Sancti, nam Christus die Dominica natus est*; inquit Bellarminus. Leo Epist. 79. c. 1. ait quod dies Dominicæ Resurrectionis *tantis divinarum dispensationum mysteriis est consecrata, ut quicquid est à Domino insignius constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium, in hac per resurrectionem Christi & mors interitum & vita accepit initium.* Eodem die Christum Circumcisum & Baptizatum, & stellam Magis refulsisse, aliaque miracula edita referunt, sed hæc incerta sunt. Utcunque est, non oritur immutabilitas diei ex prærogativis istis, sed fundatur in authoritate instituentis. Nam omnes hæ prærogativæ non efficiunt diem sacrum, nedum immutabiliter sanctum. Si determinatio talis diei, seu mutatio Sabbati in Dominicam esset ex institutione ordinaria & humana, posset abrogari aut prorogari etiam authoritate humana: sed mutationem Sabbati in alium diem aut determinationem talis diei mutari posse negamus ex humano instituto. Quia, ut ait Alexander III. *tam Veteris quàm Novi Testamenti pagina 7 diem ad humanam quietem specialiter deputavit.* De ipsius diei observatione eandem habemus regulam, quam jus naturale postulat in tempore sacrato Cultui Divino. Nam licèt non tam rigida esse debeat cessatio Sabbati Christianorum, quàm fuit Judæorum, quibus hoc die ignem accendere fas non erat, aut ea parare quæ ad vescendum erant necessaria, quia requies & cessatio Sabbati erat non modo medium ad sanctificationem & cultum diei ut finem, sed etiam significans ceremonia, & figuram figurato exactè respondere oportet; tamen ut diem sacratum observare debemus. Nam jus naturale, quod docet certum tempus dicandum cultui divino; docet etiam ab omnibus aliis operibus cessandum eo tempore quod determinatum est, ut possit quis vacare cultui divino. Determinatio juris naturalis non tollit ipsum jus

De Cultu Sanct. Cap. 11.

Gratia Dist. 75. Cap. Quod die.

Titulo de Feriis Cap. 3.

Naturale. Nec simul consistere possunt ista duo, tempus determinatum esse sanctificatum seu segregatum ad pia exercitia cultus Divini, & interim tamen posse etiam prophanari negotiis sæcularibus.

Excepto die Dominicò, nullum alium agnoscimus sacrum aut sanctum. De Stativis & Ordinariis loquor. Nam de repentinis feriis, ut extraordinario jejunii aut gratiarum actionis die, determinari non poterat ante oblatam occasionem &, ut loquuntur, rem natam. Non alios à prima Reformatione observavit dies Ecclesia Scoticana, quàm diem Dominicum, & repentinas istas ferias. Non ignoramus, Ecclesias alias Reformatas alios etiam observare dies festos, alias plures, alias pauciores, sed nullas rite Reformatas dies Festos Sanctis dicatos observare, quod faciunt Angli, novimus. Nam Tigurina quæ initio, ut supra dixi, retinuit dies Festos Sanctorum aliquot, postea rejecit. *Nostra Ecclesia*, inquit Bullingerus, *ante annos ni fallor* 12 *plura habuit festa; sed abrogatis his solum retinuit diem Dominicam & Festa Christi, Nativitatis videlicet, Circumcisionis, & Ascensionis D. Adjecit & Missionem Sp. S. superioribus propter celebrationem Cœnæ. Abrogavit autem Festa alia, quod vicini interpretarentur nos ferias agere Divis. Ergo, ut palam profiteremur nos non colere Divos cultu soli Deo debito, omnia in universum abrogavimus.* Gretserus monet lectorem; *Claudium Taurinensem, ut in aliis plerisque ita in abolitione omnium dierum, qui sanctis festi erant, Calvinistis præivisse. De eo enim ita scribit Dungalus Lib. ad Ludovic. Pium Imperat. In Litaniis & in cæteris Ecclesiæ Officiis nullum sanctorum vult memorare aut nominare, vel eorum anniversaria celebrare festa; sed velut vanam observationem, & inutilem consuetudinem, despiciens omnia permittit, ne quasi per eorum intercessionem aliquid à Deo postulare videatur.* Vides, Claudium Taurinensem hos dies Festos Sanctorum, quos retinet in hunc diem Ecclesia Anglicana, ex Ecclesia exterminandos censuisse. Nec vanus fuit Claudii Taurinensis metus. Nam ex commemoratione in Divinis Officiis, & anniversaria solennitate postea addita, sequuta est primùm Sanctorum compellatio Rhetorica, deindè aperta invocatio, ut narrat Fildus. *Audio*, inquit Spalatensis; *Ecclesiam Anglicanam ita suam Liturgiam reformasse, ut tamen & præmittat Epistolæ & Euangelii lectionem, dieique Orationem, quæ dicitur Collecta, & Symboli Constantinopolitani recitationem, & vel communem vel specialem præfationem, & hymnum, Gloria in excelsis Deo. Suumque adhibet Canonem cum precibus, & verbis illis Christi, Hoc est Corpus meum, & Hic est calix &c. nihil ferme nisi in verbis à Canone nostro discrepantem, Sanctorum tamen abstulerit commemorationem. Ego sanè non video, cur illa fugienda sit commemoratio. Nam in nostro Canone Sancti non invocantur, si invocatio Sanctorum scrupulo carere non videatur.* Commemorationem illam in Divinis Officiis, quam Dionysius vocat ἀνάῤῥησιν τῶν ἱερῶν πτυχῶν sacrorum codicum promulgationem, compellationem primum Rhetoricam, deinde invocationem introduxisse, docet Fildus, & testatur eventus; & proinde merito sublata commemoratio ipsa. Sed quærere debuit Spalatensis, cur sublata Sanctorum commemoratione in Canone Missæ retinuerint anniversariam cum solennitate commemorationem non modo nominum, sed etiam actorum, & dies Festos Sanctis dicatos. De Festis Christo dicatis, utcunque se habet praxis in aliis Ecclesiis Reformatis; certum est nullas Ecclesias Reformatas existimare nos in eo peccasse, quòd non alios dies sacros aut festos retineamus quàm diem Dominicum. Præterea nemini consultum videri arbitror, post 60. annorum exilium in Ecclesiam ullam quasi postliminio revocandos, & sub eorum jugum invitam Ecclesiam esse redigendam. Tertiò quod etiam ubi in aliis Ecclesiis Reformatis retinentur, non deerant tamen Viri Docti qui testati fuerint sibi non omnino probari ullum diem præter Dominicum. Excipio semper Ferias repentinas ut supra dixi. In Synodo Dordra-

Epist. 129. inter Epistolas Calvini.

De Festis p. 50.

De Eccles. l. 3. p. 109.

Spalat. de Republ. Lib. 7. Cap 12. Num. 103.

Hierarc. Eccles. Cap. 3

Dordracena ann. 1574. conditus iste Canon, ut habet Gretserus. *Quod ad dies festos attinet, excepto die Dominico, quibus à labore manuali solet abstineri, & conventus in templis celebrari solent, conclusum est, solum diem Dominicum servandum esse. Recepta tamen est consuetudo de Nativitate Christi.* Et in Synodo Belgica anno 1578. *Optandum foret nostros sex dies laborare, & diem solum Dominicum non laborare:* ut habet Schultingius Lib. 9. Anacriseos. Lutherus in Libro ad Nobilitatem Germanicam dicit consultum esse, ut *omnia festa aboleantur, solo Dominico die retento.* Et in Libro de Bonis Operibus ann. 1520. *Utinam*, inquit, *apud Christianos nullum esset Festum, nisi dies Dominicus.* Calvinus Epist. 128. refert, in Ecclesia Genevensi auctoribus Farello & Vireto ante ipsius in eam urbem ingressum abrogatos fuisse omnes dies Festos præter Dominicum, eandemque rationem sequutam novam Bernatium provinciam. Intelligit, ut videtur, Episcopatum Lausanensem, quem per ea tempora occupaverant Bernates. *Surrexit N. nec minus tumultuosè pro diebus festis, quàm olim Victor Romanus pro suo Paschate pugnavit. Ex quo autem fuimus expulsi*, nempe Calvinus, Farellus, Viretus, *quatuor dies festi cum aliis quibusdam ritibus instituti sunt.* Tandem tamen plebiscito rursus abrogatos. *Nec verò hæc sola fuit Ecclesia, quæ nullas, præterquam diei septimæ, ferias retinuerit. Argentorati enim idem olim institutum erat.* In Synodo Nationali habita in Scotia anno 1590. Brittanniæ Rex Jacobus VI. se fælicem prædicavit, *quod natus esset ad regnandum in ea patria, ubi vigeret in summa puritate Cultus Divinus, in Ecclesia totius terrarum orbis purgatissima, multo puriore Ecclesia Anglicana, (nam quid, inquit, illorum Liturgia nisi Missa Anglicè ineptius recitata?) sinceriore etiam ipsa Genevensi. Nam illi observant Pascha & Pentecosten: qua authoritate id faciant, ipsi viderint.* Jam tamen obtrudit Ecclesiæ Scoticanæ eosdem & plures alios dies festos aliosque ritus Romanensium qui adhuc reliqui sunt in Anglia, & in Ecclesiam purgatissimam sordes Anglicanæ invehendas curat.

Ne videamur aliorum judicio niti, ac absque ratione ulla insanire, subjiciam rationes quasdam contra dierum Festorum observationem. Sed primum dispiciendum est, quid sit Festum. Nam dies Dominicus proprie non est dies Festus. Festum à Theologis latiùs quandoque sumitur, & extenditur ad ipsa jejunii stata tempora, ut cum dicunt Festum Expiationis, cum tamen propriè loquendo dies Expiationis non erat propriè dies festus. Nam licet Hebraicum *Mogned* comprehendat omnia stata tempora, siue jejunii, sive festivitatis, sive ad usum moralem, sive mysticum, & verborum penuria reddant quandoque festum; tamen festum propriè est dies festivitatis & hilaritatis. *Festum propriè loquendo*, inquit Piscator, *est publica & solennis ceremonia à Deo mandata, ut certo anni tempore cum singulari lætitia obeatur ad gratias agendum Deo pro certo aliquo beneficio in populum suum collato. Sicut ex inductione exemplorum, puta festi Paschæ, Pentecostes, & Tabernaculorum, colligere promptum est. Atqui tale mandatum in Novo Testamento nullum habemus.* Hookerus, Hierarchicus & ceremoniarum Anglicanarum Advocatus & Atlas, scribit tria esse diei festi elementa; *Laudes cum alacri mentis hilaritate memoratas, gaudium erumpens in liberalis charitatis plusquam ordinaria exercitia, & sequestrationem ab omni occupatione ordinaria seu quotidiana.* Ex his patet, diem Sabbathi non fuisse, nec ἀναλόγως ei respondentem diem Dominicum esse propriè, dies festos. Nam die festo non fas erat jejunare. Non enim cum festivitate diei festi convenit jejunium & luctus. Ideo Nehem. 8. 10. in Festo Tabernaculorum, cum fleret populus, dum audirent verba Legis dixit eis Nehemia: *Ne lugete neque flere: abite, comedite pinguia & bibite dulcia, ac mittite portiones cuicunque nihil est paratum. Nam sanctus est hic dies Domino nostro; & ne dolore afficiamini, quum gaudium Iehovæ sit robori vobis,* id

In Gal. 4. 9. 10. 11.

Polit Lib. 6. Sect. 7.

id eſt, ut interpretatur Iunius; *Iſta Dei beneficentia exhilarare vos & confirmare debet, quum vobis terram promiſſam, urbem, templum, cultum, doctrinamque, reſtituerit.* Sic Exod. 12. 14. de Paſchate dicitur, *quamobrem erit dies iſte vobis in monumentum, ut celebretis ipſum diem feſtum Iehovæ*, וחגתם אתו חג ליהוה / id eſt, *diem cum feſtivitate celebrabitis.* Sic Num. 29. 25. dè Feſto Tabernaculorum eadem habentur verba. חגג ſignificat circumagi, ſaltare, tripudiare, & inde per metonymiam, inquit Schindlerus, feſtum diem agere vel quaſi dicas feſtivare, quia feſtis diebus lætitiam ſuam choreis & ſaltationibus declarabant & adhuc declarant Iudæi: unde etiam חג non modo diem feſtum ſed diem lætum in genere ſignificat, quo edunt, bibunt, & ſaltant homines. Tres ſolennitates, quibus apparebant omnes mares coram Domino, vocarunt חגים. Deut. 10. 11. præcipitur ut feſtis anniverſariis lætentur coram Domino. *Et lætaberis coram Jehova Deo tuo, v. 14. lætaberis autem celebrando feſtum, v. 15. eriſque tantummodo lætus.* Inde etiam eſt, quòd in Synodo Laodicena vetitum fuit in Quadrageſima nuptias vel quælibet natalitia Martyrum celebrare, quod adhuc obſervant in Eccleſia Mediolanenſi, ut refert Gloſſa in 33. Quæſt. 4. Cap. Non licet. Iohan. 19. 31. *Erat enim magnus ille dies Sabbati.* In hæc verba ſic commentatur Caſaubonus; *Parentheſis ab Euangeliſta adjecta valet ad indicandum eximium cultum ejus Sabbati præter communem religionem dierum ſeptimorum. Propterea dicit Iohannes fuiſſe illum diem magnum. Judæis bonus dicitur dies feſtivitate aliqua ſolennis, ut primus & poſtremus Azymorum, item primus & ultimus feſti Tabernaculorum, & id genus alii.* Et infra; *Sabbatum igitur, de quo Iohannes loquitur, propterea dies magnus ab illo dicitur, quia in eundem fuerat feria Paſchatis tranſlata.* Idem; *Auctor Megillath Thanith Capite 11. quod eſt de menſe Schebat, ut res diverſas ſed quæ magnam affinitatem habent, commemorat, barbe ſabbateth Paraſceuas ſive Cœnas Puras ſabbatorum, & barbe iom tob Paraſceuas dierum honorum, id eſt, magnarum ſolennitatum.* Hîc etiam Sabbatum diſtinguitur à Die Bono, id eſt, die ſolennis lætitiæ & feſtivitatis. Buxtorfius in Abbreviaturis; *Iom tob, dies bonus, id eſt, feſtivus, feriatus extra ſabbatum.* Druſius in Novum Teſtamentum; *unde intelligentiam habet, fecit diem bonum ac lætum fratribus ſuis ſacerdotibus, id eſt lauto convivio eos excepit. Sic vocantur etiam dies nuptiarum.* Ex his patet, diem feſtivitatis fuiſſe diem bonum, id eſt lætum ac hilarem, quo convivia agitabant, & quo nulla luctus vel jejunii ſigna apparebant. Nullibi invenies nomen *Chag*, quod tripudiare & ſaltare ſignificat, tributum Sabbato Hebdomadico, ſed tantum Feriis feſtivalibus. Sabbato jejunare licebat Iudæis, ut patet ex his locis. *Hora ſexta, quæ Sabbatis noſtros ad prandium vocare ſolet, ſupervenit*; inquit Ioſephus. *Sabbata Iudæorum à Moſe in omne ævum jejunio dicata*, ait Iuſtinus; *Ne Iudæus quidem, mi Tiberi, tam libenter Sabbati jejunium ſervat, quàm ego hodie ſervavi*; Suetonius in Octavio. Hæc tria teſtimonia habet Hookerus, & contendit probabile eſſe Sabbato Iudæos jejunaſſe. Forte ad horam ſextam, quæ nobis duodecima, ordinariè jejunabant in ſabbato; vel ſi prorogarunt ad veſperam, id fecerunt abſque ullo inſtituto Divino, ſicut & alia Jejunia ſtata ipſi inſtituerunt. Moſes quidem vetuit ignem accendere aut cibos coquere; non tamen antè coctos edere. Hæc tamen omnia oſtendunt licitum fuiſſe in Sabbato Hebdomadico jejunare, quod Sabbato anniverſario ſeu die bono Feſti non licebat. Sabbato non jejunaſſent Iudæi, ſi fuiſſet propriè Feſtum ſeu feria feſtivitatis. In Canonibus qui Apoſtolorum nomine circumferuntur, conſtitutum, ut Clericus qui die Dominico vel Sabbato jejunaverit deponatur, Laicus ſegregetur. Balſamon in Scholiis, *Sabbato non jejunamus ἵνα μὴ δόξωμεν ἰουδαΐζοντες, ne Iudæos imitari videamur.* Magnum Sabbatum, quod ibi excipitur, eſt Sabbatum quo corpus Chriſti in ſepulchro jacebat. Sed Auguſtinus Epiſt. 118. Cap. 1.

refert

Marginal notes: *Exercit. p. 479.* (beside "Sabbati. In hæc verba…") — *p. 477. 478.* (beside "ſchatis tranſlata…") — *Pag. 81.* (beside "eſt, die ſolennis…") — *Pars aliter. pag. 135.* (beside "dies bonus… / tum; unde…") — *Lib. de Vita ſua.* (beside "Hora ſexta…") — *Juſtin. l. 36.* (beside "quidem, mi Tiberi…") — *Can. 66.* (beside "ferunt, conſtitutum…")

refert variam fuisse consuetudinem; alios jejunasse die Sabbati, alios vero non jejunasse. Hæc igitur prima differentia inter diem Sabbati & feriam festivalem seu Festum propriè dictum. Secunda est, quod dies Sabbati non poterat prorogari aut transferri in alium diem; feriæ tamen festivales si immediatè præcederent Sabbatum poterant transferri in Sabbatum hebdomadicum. Hoc enim vitabant quantum poterant Iudæi, ne duo Sabbata continua observarentur. *Nam & in Hebraico Kalendario, & in Thalmudicis, & Rabbinorum scriptis instituti hujus causa redditur his verbis: Non facimus, inquiunt, duo Sabbata continua propter olera & propter mortuos; quoniam mortuorum cadavera in illis calidioribus locis per autumnales calores servari non poterant, neque cibi in plures dies parari præsertim ex oleribus;* inquit Casaubonus. Exercit. p. 482. Sic etiam Scaliger in Libro de Emendatione Temporum. *Cum hoc instituerunt veteres Iudæi, instituerunt autem ante tempora Seleucidarum, unius Tisri rationem habuerunt, qui fere totus solennitatibus exceptus est. Deinde duo sabbata continua incommoda erant in tractu Hierosolymitano propter cibos, quos coctos biduum continuum asservare tempore autumni ferventissimo in iis regionibus periculosum erat. Item corpora mortuorum asservari non possunt citra putredinis & corruptionis periculum. Itaque propter Tisri hoc institutum. Alioquin aliâs duo Sabbata continua reperiuntur.* L. 8. p. 604. Anniversaria Festa erant pars legis Ceremonialis; Sabbatum inscriptum digito Dei in lapideis tabulis Decalogi & legis Moralis à Deo ita fixum, ut refigere non possent, sicut dies ceremoniales, quos in illud transferre aut retrahere poterant. Tertia differentia inter Sabbatum & Festa: quod illud institutum præcipuè ob cultum Dei in genere, non ad commemorationem beneficii alicujus, aut particularis mysterii commemorationem. Et proinde Festorum à Deo institutorum usus erat solummodo commemorationis beneficii aut mysterii gratia; sabbati autem observatio imperata fuit præcipue ob communem religionis cultum. Propterea Sabbatum ubique & domi in civitatibus suis observarunt; Festa autem tria anniversaria, quæ *Regalim* vocabant, Hierosolymis observabant. Sabbati cultus ceremonialis in templo erat duplicatio quotidiani sacrificii & cultus; Festis autem præscripta erant peculiaria sacrificia, & peculiares ceremoniæ, iisque adstringebantur, adeo ut nefas esset eundem cultum ceremonialem extra festum proprium & destinatum celebrare. Unde dictum illud Hebræorum עבר זמן עבר קרבן / *transiit tempus, transiit oblatio.* Habebant immundi Pascha suum succidaneum & fiebat interdum translatio feriarum, sed simul cum tempore & feria translatus cultus ceremonialis. Sabbatum erat antiquitus & præstantius omnibus aliis Festis Dei digito tabulis inscriptum. *Cum omnia festa celebrentur, vel in memoriam beneficii præteriti, vel ad significandum aliquid futurum, Sabbatum in utroque excellebat,* ait Bellarminus. De Cult. Sanct. Cap. 11. *Nam quantum ad præteritum, colebatur in memoriam primi & communissimi beneficii id est creationis mundi. Quantum autem ad futurum, figura erat beneficiorum Dei, ad quæ omnia alia revocanda sunt,* nempe ut ibi interpretatur, quietis Christi in sepulchro, quietis mentis humanæ ab operibus servilibus peccatorum, quietis sanctarum animarum post mortem in sinu Abrahæ, quam distinguit more suo à quiete gloriosa & beatitudine sanctorum in cœlis. Sed hujus loci non est ista discutere. Quod ad diem Dominicum, in quem Sabbatum translatum est, & mutatum à Christo Sabbati Domino, & cui analogicè respondet; non est propriè Festum, seu feria festivalis, & impropriè loquuntur Theologi, cum diem Festum vocant. Nam die Dominico, æque licitum est Christianis jejunare, ac fuit Iudæis Sabbato, quod sæpissimè in Ecclesia nostra Scoticana factum. Nihil nos movet vetus illa consuetudo non jejunandi die Dominico. Eadem illius origo, quæ & alterius ritus de geniculis non adorandi die Dominico. *Die Dominico jejunare nefas ducimus, & de geniculis adorare;* inquit Tertullianus,

tullianus. Sed ritus iste posterior quingentos fere jam annos cessavit in Ecclesia; nec nefas ducunt de geniculis jam adorare die Dominico ipsi Pontificii. Canone 66. Constitutionum Apostolicarum vetitum, jejunare die Dominico vel Sabbato. Sed audiamus Balsamonem. *Excipe autem*, inquit, *mihi divinos Patres, qui propter exercitationem nonnunquam jejunant etiam his diebus Hi enim non condemnabuntur.* Cur excipiendi, si nefas esset jure divino die Dominico jejunare, aut si dies Dominicus esset dies festus? Et in eundem Canonem Zonaras ait; *Nisi per dies certos jejunet aliquis, per decem verbi gratia, vel octo, pietatis atque religionis studio, illisque determinatis jejunii diebus incidant & Sabbata & Dominici dies. Quod & multi sanctorum Patrum fecisse comperiuntur, ad quadragesimum usque diem jejunantes.* Melchiades Papa idem de die Dominico & feria quinta præceptum edidit. *Iejunium dominici diei*, inquit, *& feriæ quintæ nemo celebrare debet, ut inter jejunium Christianorum & Gentilium veraciter credentium & infidelium atque hæreticorum vera & non falsa discretio habeatur.* Cum Paulus Troade sermonem ad noctem usque continuaret, priusquam cibum sumeret, superstitiosus iste ritus non jejunandi die dominico nondum invectus erat, nec de hujusmodi ineptiis somniabant Apostoli. Præterea die Dominico non celebramus particulariter memoriam resurrectionis Domini, aut alicujus particularis mysterii religionis, sed exercemur generaliter & indefinitè in omnibus religionis mysteriis percipiendis & recolendis, atque omnibus pietatis & cultus Divini officiis peragendis, tum publicè tum privatim. Et, ut Iudæi in Sabbato non habebant selectas Scripturæ partes quas legerent, sed ordine legebant Mosen & Prophetas; sic nos die Dominico non habemus proprias collectas, proprias Lectiones, & ut vocant, Euangelia & Epistolas, aut proprias commemorationes, sicut diebus festis hujus vel illius Sancti, hujus vel illius mysterii religionis, cum propriis sectionibus & collectis, epistolis & Euangeliis. His præmissis, jam patet quis status controversiæ, nempe, an præter diem Dominicum alios liceat observare dies qui Festi dicuntur, id est, qui tribus his elementis constituuntur; nempe commemoratione particularis beneficii aut mysterii religionis, seu laudibus personæ alicujus particularis; cessatione ab operibus & occupationibus prophanis seu communibus; & festivitate ac hilaritate ejusque indiciis, ut conviviis, aliisve hilaritatis, liberalitatis, & beneficentiæ extraordinariæ signis, & contra abstinendo à mœroris & luctus aut jejunii signis aut exercitiis.

De Consecrat. Dist. 3.

Primum argumentum contra observationem Festorum petitur è verbis Quarti Præcepti in Decalogo; *Sex diebus operaberis* Hæc verba continent vel præceptum vel permissionem. Si præceptum operandi sex diebus, ergo nullus potest cessationem ab omni opere imperare: si permissionem, ergo, nullus potest hanc libertatem populo eripere & simpliciter cessationem ab omni opere imperare, vel etiam ob Cultum Divinum. Sed audiamus quid contrà Tilenus. *Hoc testimonio*, nempe Calvini Institut. Lib. 2. Cap. 8. Sect. 32. *jugulatur utraque zelotarum Exceptio.* 1 *Quod solius Dei sit instituere dies festos.* 2. *Quod cum Quarto Præcepto sex dierum labor vel imperetur vel permittatur, nefas sit, vel quod imperat Deus vetare, vel quod permittit Ecclesiæ eripere. At quemadmodum imperium illo Præcepto significari Calvinus, cujus vos nunquam defugietis auctoritatem, pernegat; ita permissionem Dei principibus suum circa res medias jus imminuere, nec Calvinus nec quisquam sobrius dixerit Num enim ob permissum hominibus dominium in volucres cœli, in pisces maris, & bestias agri, impiæ fuerint Principum leges, quibus aucupii, piscationis, & venationis, libertatem subditis aliis indulgent, aliis adimunt? Nonne in Genevensi quoque Ecclesia præter diem Dominicum statis diebus habentur conciones & preces publicæ, quibus à consuetis operis plebs avocetur & modò antemeridianis modò pomeridianis horis feriatur?* Non dixit Auctor

Para-

Parasynagmatis, verba illa continere Præceptum; sed judicio quorundam Interpretum imperari assiduam in vocatione nostra diligentiam. *Itaque non displicet mihi sententia eorum qui sentiunt his verbis, sex diebus operaberis, contineri Præceptum de otioso otio vitando, ut quisque pro sustentanda vita tum sua tum proximi sui operetur aliquid manibus suis. Itaque videtur hic Deus populo suo instituisse vitam activam & contemplativam, quam vocant, tempusque totum illi præscripsisse ad utrumque vitæ genus. Loquor autem de operibus externi & ceremonialis cultus. Nam ad internum cultum quod attinet atque opera charitatis, oportet quotidie &c.* inquit Zanchius. Hoc dato, non video quomodo possint iidem Interpretes concedere alios dies Festos præter diem Dominicum. Sed dato, quòd verba illa non contineant præceptum, sed permissionem, dixit Auctor ille non posse libertatem istam eripi quam dedit Deus. Non propterea ademit Principi potestatem omnem condendi ferias, aut Ecclesiæ stata tempora concionum & precum, aut extraordinarias jejunii vel gratiarum actionis ferias. Nam de primo genere dixit, posse Magistratum imperare cessationem ab opere œconomico & privato, propter armilustrium, aliave publica regni negotia & commoda communia. Sed illud non erat imperare simpliciter ferias, nedum dies festos, sed κατά τι tantum. Nam abstinent ab operibus privatis & œconomicis, ut vacare possint publicis & politicis. Quodque membrum à suo opere privato cessans in alio exercetur opere, quod ad totius corporis præservationem tendit. Et, ut est natura feriæ, sic strictiùs vel molliùs avocantur ab opere privato vel tantum cessat strepitus litium & judiciorum. Sed Principi non licet imperare cuivis simpliciter, & absque ordine ad bonum commune & publicum, ut ferietur, ne vel cerdoni setam tractet. Hîc obiter notandum, quomodo Willetus applicet legem illam Codicis Lib. 3. Tit. 12. l. 4. *Principis est ferias condere.* Si solius Imperatoris orbis terrarum domini sit, inquit, ferias civiles condere, in Ecclesia feriæ sacræ solius Christi Domini & Regis Ecclesiæ institutioni inniti debent. Notandum etiam in Titulo illo de Feriis, ferias quas lex dicit esse solius Principis condere, esse eas quæ ob res prosperè gestas indicuntur & repentinæ dicuntur. Gratiarum actiones extraordinarias non negamus. Quod ad secundum genus, Statas nempe Horas concionum & precum extra diem Dominicum, non damnamus. Habemus & in nostra Ecclesia hæc stata tempora, sed tamen neminem cogendum ad feriationem ab omni opere, ut concioni & precibus vacare possent, sentio. Qui possunt commodè, & quando possunt, hortandi sunt & monendi ut intersint; sed si libet dare operam negotiis sæcularibus, non est libertas illa, quam concessit Deus ad mitigandam quam irrogavit pœnam, *in sudore vultus tui comedes &c.* adimenda. Dies Septimanæ sex inter duo Sabbata interjecti dicuntur Hebræis *Chol hashabbath*, ut supra vidimus dies interjectos inter primum & ultimum solennitatis Azymorum & Tabernaculorum dictos *Chol mogned*, id est dies profestos solennitatis. Sic dies sex septimanæ dicuntur *Chol hashabbath*, id est dies profesti Sabbati seu Septimanæ. Nam à Sabbato denominatur tota septimana Sabbatum, ut cum dixit Pharisæus, jejuno bis in Sabbato; & dies particulares, una vel prima Sabbati, secunda Sabbati, tertia Sabbati. *τὸ μεταξὺ σαββάτων est Chol hashabbath, quas ἐνεργοὺς ἡμέρας vocat Plutarchus in Quæstionibus Romanis. Quare legimus apud Lucam in Actis Cap. 13. Gentes orabant eum, ut εἰς τὸ μεταξὺ σαββάτων reliquis septimanæ diebus eadem sibi exponerentur, perinde ac in Sabbato, quo solo Judæi in Synagogas & Proseuchas conveniunt.* Quomodo dici possunt sex dies *Chol hashabbath*, si mutari potest dies septimanæ in Sabbathum, aut totum illud intervallum dici *Chol hashabbath*, tempus profestum seu prophanum Sabbati vel Septimanæ, si parte dies alicujus potest constitui Sabbatum Statum & Ordinarium. Eadem est potestas indicendi integrum diem,

Zanchius in 4. Præceptum.

Synops. p. 438.

Scaliger de Emendat. Tempor. Lib. 6. vel pag. 524.

diem, & mutandi ἡμέρας ἐνεργοὺς in ἀεργοὺς, quæ constituendi dies intercisos, partim nefastos partim profestos, ex parte Sabbatum sacrum, ex parte diem prophanum. Et neminem arbitror dicturum posse Ecclesiam aliud Sabbatum Hebdomadarium constituere præter Dominicum. Si quis dixerit, non esse parem rationem diei & partis diei; fateor, si charitatis regulas respicias, quia gravius est onus, si integer dies imperetur: tamen respectu potestatis eadem est & par ratio. Possunt abuti potestate sua qui jus illud sibi vendicant, de quo abusu jam non dissero: sed si abusi fuerint, manet tamen salva jurisdictio potestatis, & sic dies integer observandus esset, si imperare diem statum septimanæ statuentibus æquum videretur. Quod ad tertium genus, nempe repentinas Ferias Jejunii & Gratiarum actionis extraordinarias, de quibus in Præcepto determinari non poterat, quia nondum natæ occasiones, orta occasione indici & determinari posse & debere dicimus. *Indicite*, Heb. sanctificate, jejunium, proclamate diem interdicti, Heb. *gnatsarah*, Joel 1. 14. dies interdicti dicitur, quo omni opere servili interdicebatur. Sic Dies Octavus Festi Tabernaculorum dicitur dies interdicti, *die Octavo convocatio sancta esto vobis, quo offeretis igne absumenda Jehovæ, dies interdicti est, nullum opus servile facitote.* Lev. 23. 36. Sic vocatur ultimus dies Paschatis Deut. 16. 8. *Gnatsereth nullum festum vocari potest*, inquit Scaliger, *nisi ἐκ τῶν πρός τι, est enim clausula alicujus cultus aut solennis festi, in quo fiebat σύναξις.* Tria ait esse *gnatsaroth* id est clausulas festorum in anno, Octavam Scenopegiæ, septimum diem solennem Azymorum, Quinquagesimum diem seu πλήρωμα τῆς πεντηκοστῆς. *Gnatsereth quoque est πανήγυρις, quæ extra ordinem indicitur Joel 1. 14. & clausula 7. dierum, quos extra ordinem Encæniis templi sacravit Salomo vocatur gnatsereth 2 Reg. 10. 20.* Sed 2 Reg. 10. 20 hæc habentur verba; *Et dixit Jehu, sanctificate diem interdicti Bahali, quem proclamaverunt.* Videtur velle Scaliger, hos dies dictos *gnatsaroth*, quasi festorum clausulas, quia gnatsar claudere significat; sed cum aliis etiam feriis sacris tribuatur, dies jejunii potest dici *gnatsereth* aut *gnatsarah*, quia clauduntur quasi manus, vel cohibentur ab opere, & detinetur populus in exercitiis divini cultus. Nam hæc omnia significat *gnatsar*, claudere, cohibere, detinere. Vult igitur Propheta, in extrordinario jejunio ob ingruens aliquod malum feriari omnes, sicut in clausulis Festorum solennium solebant. Id ipsum naturale dictamen rationis docet, ingruente aut imminente magno malo subducendas manus ab opere præsenti, easque levare ad Deum, & deprecari veniam delictorum, ipsiusque gratiam implorare. Analogicè eodem naturæ jure docemur parta aut oblata insigni ab insigni malo liberatione, ab aliis negotiis sæcularibus cessare, ut gratias agamus Deo; *In die quoque lætitiæ vestræ, & in solennitatibus vestris & principiis mensium vestrorum similiter clangetis tubis illis &c.* In die lætitiæ vestræ, id est, ut interpretatur Junius, *si quando vos Deus lætitia publica extra ordinem affecerit, cujus lætitiæ nomine par sit Ecclesiam publicus ei gratias agere.* Cum igitur dicimus, libertatem operandi sex diebus à Deo concessam non esse populo eripiendam; nec politicas ferias, sive sint tantum feriæ in ordine ad strepitum judiciorum tempore messis aut vindemiæ, sive sint feriæ in ordine ad cessationem ob opus politicum & commodum publicum, nec statas horas precum & concionum *bechol hashabbath* dummodo libera sit earum obligatio, nec lætitiæ aut jejunii dies extraordinarios, & pro re nata indictos tollimus. Excipimus etiam quos ipse excepit, nempe dies festos anniversarios, quos ipse Deus statuit. Nam qui permisit Dominus sex dierum usum, sibi reservavit potestatem suam, qua jugum populo suo imponere poterat. Et certe dies Festi anniversarii, quibus tenebantur mares apparere coram Domino erant pars non minima jugi illius quo premebantur Judæi. Æquitatem dictam

Canones Isagog. p. 218.

dictam viderunt ipsi Canonistæ. Nam Part. 3 Decret. Distinct. 3 Cap. 1. habentur hæc verba; *& illæ festivitates quas singuli Episcopi in suis Episcopatibus cum populo collaudaverint.* Et in Decretalibus, Titulo de Feriis Cap. Conquestus. *Cæterisque solennitatibus, quas singuli Episcopi in suis Diœcesibus cum clero & populo duxerint solenniter venerandas.* His verbis videmus, non debere Episcopos in Diœcesibus suis diem festum particularem imperare sine consensu cleri & populi. Verbum *collaudaverint*, requirit consensum expressum. Æquitas postulat, ut cum hujusmodi præcepta non sint necessaria ad salutem, ut ipsi fatentur, & aliâs possit inde gravari populus dum à lucro & labore cohibetur, sine suo consensu non cogendus sit. Quod de unius Diœceseos Episcopo dictum, ad omnes unius nationis Episcopos in Concilio Congregatos, adde & Clerum, extendi potest, nempe non posse imperare feriam prætextu cultus divini, nisi consenserit & collaudaverit populus, magis quàm imperare possunt decerpendam particulam è bonis temporalibus ad usum præsertim non necessarium. Quàm iniqua igitur tyrannis ista, qua dierum Festorum observatio vi obtruditur invito populo & Ecclesiis nostris, cum sit ex earum rerum genere, quæ præjudicium afferunt & damnum, & non necessariæ sunt. Si daretur unumquemque Christianum posse se voto obligare ad sanctificandum diem aut observandum tempus festivum, aut etiam majorem populi partem; non tamen sequeretur posse Synodos Episcoporum & Cleri legem illam imponere. Nam quodcunque est materia voti, non est materia legis; potest enim quis Deo promittere actus interiores. Præterea votum non est lex nec actus jurisdictionis: quapropter etiamsi votum sit majoris partis populi, obligaret tantum volentes & consentientes; quia votum obligat non in vi legis sed tantum in vi promissionis. Imo etiam si totus populus voveret, obligarentur tantum vi promissionis singuli, non vi legis. Et proinde non sequeretur, populum consentientem posse vovere illud; ergo Episcopos & Clerum posse de eo legem imponere, & actum jurisdictionis circa illud in populum non consentientem exercere. Sed ne voto quidem obligare se potest ad diem sanctificandum, aut festum observandum. Quia non licet diem ullum sanctificare, etiam privatim. Nam sacrare diem est segregare ab omnibus exercitiis prophanis ad religiosa exercitia, aut præterea in specie ad commemorationem alicujus beneficii aut mysterii, aut etiam sacram significationem imponere; ut Augustinus distinguit inter diem Natalis & diem Resurrectionis, quod prior in memoriam, posterior etiam in sacramentum institutus sit. Nam destinare tempus ad exercitia religionis, adeo ut non liceat eo tempore exercere negotia secularia, est sanctum efficere, non natura (nam hoc non profitentur ipsi Pontificii, nec natura sanctior est dies à Deo ipso sanctificatus, alioquin Sabbatum non potuisset mutari in diem Dominicum,) sed usu; quod non potest vel Ecclesia vel privatus quilibet, ubi non munivit authoritate sua Dominus sanctificationem, ut in jejunio aut gratiarum actione extraordinaria. Nam aliud est, cum privatus quis statuit horam, aut etiàm diem, privato exercitio cultus divini cum hac libertate, ut avocante legitima vocationis suæ exercendæ occasione, possit exercitium illud in aliam horam aut etiam diem differre, aut dum hora illa aut die dat operam privato cultui, sentit se non adstrictum, quin illa horà prætermissa aut die aliam eligere potuisset; aliud ita statuere & cultui divino vacare, ut non liceat illi ea hora aut die quidquid agere quod non sanctum & religiosum. Hoc enim esset sanctificare seu sanctum usu efficere. Prius illud privato manet liberum, & utitur tempore tanquam non utens; cum vero potestas superior illi imponit observationem, tollitur libertas, quam habuit si privato instituto designasset horam aut diem illum ad exercitia religionis privata. Non ergo sequitur; Privatus potest priori modo designare ordinis causa horam aut

diem, quem sentit sibi commodissimum ad privata exercitia, & semper cum libertate ea prætermissa aliam eligendi: Ergo Superior potestas potest illi imponere legem, quam violare non erit illi liberum; vel quod idem, statuere illi horam & diem cum publicis tum privatis exercitiis, quem prætermittere, aliumque eligere, illi liberum non erit. Si dixerint posse imperare diem aut horam ad publici cultus conservationem, quia prospicere debent Superiores, ne pereat cultus divinus, vel curare, ut magis magisque vigeat; respondeo primùm, non solum publicum cultum imperant, sed etiam extra convocationes sanctas cessationem ab omni opere. Deinde dico, Deum ipsum prospexisse cultui suo, & quantum existimabat necessitatibus humanis decerpendum ad cultum suum designasse & sanctificasse, reliquum totius systematis septimanæ permisisse usui nostro; ut cultus prætextu nemo amplius libertatem nostram eripere jure posset, ac si de Dei cultu ille magis sollicitus esset quàm Deus ipse. Et plerunque qui hoc prætextu tyrannidem suam palliant, nihil minus curant; & diem quem Dominus ipse sanctificavit, & ipsi violant, & edictis suis libertatem prophanandi permittunt: sanctificata prophanant & prophanata sanctificant. Nam idem Dominus, qui diem unum sanctificavit, alios prophanavit, id est, pro sanctis ipse non habet nec habiturus est, nisi casu aliquo à se determinato, nempe jejunii aut lætitiæ extraordinariæ ob rationes supra dictas, aut cum ipse sanctificat in usum ceremonialem alicujus festi. Et proinde posterius illud, nempe diem unum aut etiam horam temporis profesti seu prophani sanctificare non potest seu sanctum efficere privatus aliquis aut Ecclesia, id est ita segregare aut cultui divino dicare, ut non liceat quandiu durat institutio sive in perpetuum sive in annum, sive mensem, &c. (nam perpetuitas, ut dixi Capite Nono non est necessaria ad constituendam rem aut ritum sacrum,) exerceri occupationibus aut negotiis sæcularibus œconomicis & politicis. Catechismus Hollandicus explicatus à Kuchlino Titulo de Festis. *Præterea in Festis non quies externa, ut dictum est in superioribus, sed Sabbathi Sanctificatio requiritur. Hanc autem Sanctificationem solius Dei esse nemo negaverit sanus. Sacrilegium apertum esset, ea hominibus tribui, quæ solius ordinationis divinæ sunt. Ecclesiæ igitur authoritati nullus locus in tali Festorum ordinatione.* Zanchius in 4 Præceptum. *Est autem proprium Dei aliquem vel aliquid ex aliarum rerum prophanarum numero sibi eligere, sibi consecrare, eoque sibi sanctificare, sicut etiam solius est justificare.* Et quomodo sanctificavit Sabbatum, interpretatur verbis sequentibus. *Cum igitur ait Moses Deum sanctificasse Sabbatum, sensus est, Deum septimum illum diem ab initio mundi è numero aliorum segregasse, sibique, ut in eo ipse prior quiesceret ab operibus suis quæ fecerat, & deinde etiam homines à prophanis tum naturæ nostræ tum hujus mundi operibus cessarent, solique cultui divino vacarent, consecrasse.* Et infra. *Ex quibus constat, dies appellari sanctos, non à causa formali, hoc est non ideo quod aliqua sancta qualitate seu sanctitate donati sint magis quàm alii: non sic dies, qui non sunt realis sanctitatis capaces, sed à fine sic vocantur, id est ideo appellantur sancti, quia ad res sanctas, ad usus sanctos, ad exercitia sancta ordinati sunt, seu quia ad sanctum sanctorum pertinent, & ad ejus cultum.* Item; *Non igitur permittit suo populo Deus, ut diem ac tempus, quo debeat convenire ad colendum Deum sibi deligat aut instituat; sed vult, ut diem ac tempus à se jam inde ab initio mundi benedictum & sanctificatum suo cultui, ipse etiam Deum colendo sanctificet.* Dei igitur sanctificatio est segregatio diei è numero aliorum, ejusque ad divinum cultum dedicatio: hominis sanctificatio est diei à Deo consecrati celebratio & observatio. Institutio est Dei, observatio est hominis. Musculus in 4 Præceptum dicit; si quis sanctificare tentaverit quod non sanctificavit Deus, quod Dei solius est sibi vendicat. *Quamobrum dies superat diem, & omnis lux diei per annum à sole data?* Respon-

Respondetur : *Cognitione Domini disparata sunt, qui mutavit tempora & ferias. Nam ex his alios exaltavit & sanctificavit, alios ex illis reposuit in dierum*, nempe professorum, *numero*. Ecclesiastic. 33. 7. 8. 9. 10. Videmus itaque, Deum sex dies homini ad hujus vitæ negotia permisisse, ac pro prophanis seu profestis concessisse, quorum aliquem eodem modo sanctificare, ut ipse diem septimum sanctificavit, id est, ad sacrum usum segregare ab aliis, nemo potest. Non est necesse, ut distinguant inter sanctum natura & sanctum usu. Nam nullus dies est natura sanctus, & dicimus etiam ad usum sanctum non esse segregandos, etiamsi usus sit cultus communis non mysticus & particularis, ut in die festo. Objicitur contrà in hunc modum. Potest privatus segregare ex bonis suis, & dicare Ecclesiæ, ut bona mobilia vel immobilia ; ergo etiam & ex diebus quos illi permisit Deus ad operandum omne opus suum. Et si privatus potest, totus cœtus etiam potest, vel qui jurisdictionem habent in cœtum. A consensu populi ad potestatem imponendi legem populo non sequi, supra probavimus. Posse privatum dicare partem bonorum suorum Ecclesiæ, non negatur. Sed tempus non est inter privata bona numerandum, nec etiam peculiaria alicujus cœtus. Sed est ejus generis rerum, quæ naturali jure communes sunt, cujusmodi sunt aër, aqua profluens, mare, littora maris, quorum commoditas & usus æqualis & communis est omnibus. Propterea non tam liberum est cedere de communi usu temporis, quàm de privato alicujus rei privatæ, propter mutua inter homines commercia. Si enim quisque pro arbitrio suo dicaret seu abdicaret usum temporis, nullus posset servari ordo in mutuis commerciis; sic si quælibet Ecclesia particularis seligeret pro arbitrio, hæc illum, illa alium diem, cessarent etiam commercia. Deus igitur diem unum segregavit, & sibi sanctificavit qui nullius esset; *Quod enim divini juris est, id nullius in bonis est*, ait Iustinianus. Alios dies juris publici & communis fecit Dominus, ob mutua commercia, ad commoditatem vitæ humanæ. Anniversaria quædam Festa imperavit præterea populo suo ob usum ceremonialem, sed erant etiam illa universalia, seu nationalia, & propterea non impediebant mutua commercia. Præterea privatus, vel particularis quæque Ecclesia, aut etiam plures tenentur exigente publico reipublicæ aut regni commodo semper parati esse ad ea munia seu ministeria peragenda & onera subeunda, quæ ipsis præscribentur. Vides differre tempus à bonis privatis cujuslibet, nec eandem potestatem esse privati aut particularis cœtus, quæ totius reipublicæ & regni. Sed detur parem esse rationem. Non tamen idem est, dicare etiam privata bona, & sanctificare. Ergo etiam nec diem seu particulam diei. Nam sanctificare seu sanctum efficere est eximere rem aliquam ab omni usu prophano, adeo ut non liceat ea re uti in finem aliquem etiam honestissimum extra cultum divinum. Sic nullam rem vel privatum Ecclesiæ membrum vel tota Ecclesia sanctificare potest. Verbi gratia, nullus locus ita dedicatur nec ædificium cultui divino, quin extra tempus publici cultui possit applicari ad usum aliquem honestum civilem, seu opus civile in eo peragi, ut dictum Cap. 5. cum de Templorum Dedicatione dissereremus ; & præterea potest liberè, etiamsi dedicatum sit, omitti omne exercitium cultus divini in eo loco. Nam non adstringit se Ecclesia ad commune ædificium seu Ecclesiasterium. Potest eo nunquam uti. Potest eo non uti, & potest etiam quandoque uti ad opus civile, imo & potest etiam omnino convertere ad usum prophanum, aliudque commodius sibi comparare. Nam ad propulsandas cœli & aëris injurias comparata sunt ædificia ista, quæ impropriè & abusivè sacras ædes vocant, eorumque usus civilis est. Non enim existimandum est, quicquid agit Ecclesia ad promovendum cultum Dei, esse sacrum & sanctum. Sed quia consistit Ecclesia ex hominibus, hoc commune est illi cum

Instit. lib. 2. Titul. de Rerum Divis.

aliis hominum conventibus politicis, quod iisdem eget adminiculis & instrumentis ad actiones suas publicas, quibus alii conventus politici. Vsus proinde templi aut loci est tantum politicus & civilis, non obstante dedicatione. Nam dedicatio communis est etiam aliis locis. Potest enim quis segregare ex fundo suo locum, & dicare usui publico totius civitatis, vel ædificare prætorium & donare communitati civium, sic theatra, stadia, & si quæ alia sunt, quæ universitatis sunt non singulorum. Templum Hierosolymitanum erat ædes sacra, quod non ad propulsandum cœli & aëris injurias tantum, quod commune illi cum Synagogis aliisve ædificiis publicis, extructum, sed etiam in alium usum prophanum convertere aut prætermittere divini cultus in eo exercitium nefas erat. A circumstantia loci veniamus ad instrumenta cultus divini, ut utensilia templi, pulpitum, scamna, exedras, campanas, &c. Hæc omnia etsi dedicaverit quis, non tamen sunt sacra aut sancta: inserviunt tantùm necessitatibus humanis & commoditati Ministrorum & aliorum membrorum Ecclesiæ. Alia utensilia sunt necessaria ad sacramentorum administrationem, ut calix, patina, mensa, &c. Nec ista sunt sacra, etsi in hunc usum dedicentur. Nam pôtest mensa eadem adhiberi ad agapas & convivia communia, quæ ad sacram cœnam; sic poculum & patina. Non sunt igitur sacra aut sancta. Et si quis diceret, hìc est sacra patina, ibi sacer calix, illic sancta mensa; dicerem illum mente jam versari in Templo Hierosolymitano, aut Idolio quodam Ethnico aut Papistico, & secundum illorum usum verba usurpare. Præterea aliud est deputare, aliud dedicare, aliud sanctificare. Dedicare est dominium alicujus rei abdicare & resignare. Sic privatus dedicat Ecclesiæ fundum, ædificium, utensilia, id est, abdicat dominium rei privatæ, & transfert in Ecclesiam ejus proprietatem & possessionem. Ecclesia accipit, & utitur re dedicata, ut domina non ut serva, ut libera non ut ancilla, id est, utitur ea re, sed liberè, nempe vel eadem re vel ejus vice alia quam designare libet, & potest ea re dedicata nunquam uti, sed deputare alium atque alium locum, aliud aliudve utensile & instrumentum. Nam ratio, quæ movet Ecclesiam frequentare locum à Patrono seu privato dicatum Ecclesiæ, non est dedicatio, sed commoditas. Potest enim liberè designare modò hunc modò illum locum, hunc aut illum collem, antrum, hortum, pratum. Frequentat igitur locum illum dedicatum, non vi dedicationis alicujus, sed tantum vi designationis; designat locum illum, ut commodissimum, ad conventus suos. Est præterea ædificium inter Bona Ecclesiæ immobilia, quæ non potest transferre pro arbitrio in hunc vel illum locum. Immobilitas rei non tollit naturam simplicis designationis. Alia Utensilia pro arbitrio adhibet ad Ministeria cultus Divini, ut libitum fuerit. Tempus inter privati alicujus aut totius Ecclesiæ cœtus bona numerare si quis vellet, inter bona mobilia, non immobilia, numerandum esset. Fingat quis inter Bona Immobilia collocari posse, tamen sola immobilitas non tolleret, ut dixi, naturam deputationis seu simplicis designationis. Si vero ipsa Ecclesia rem sibi dicatam, vel aliam communem, dedicare vellet, verbi gratia, ædificium aliquod Deo, id est abdicare vel resignare dominium illius loci vel ædificii Deo; nullo usui id faceret, vel ut cultui Divino duntaxat inserviat? Si prius, esset ridicula dedicatio, nam quid opus Deo ædificiis? Si ad cultum divinum, non posset jam Ecclesia exercere in illo loco opus aliquod prophanum, etiam honestissimum, quia Deus est dominus illius ædificii, ut jam supponitur. Imò nec licebit negligere cultum Divinum in loco illo, etiamsi alias extra locum illum aut ædificium liceat etiam Deum colere, si ea lege dedicat & transfert dominium loci & ædificii illius, ut in eo cultus divini exercitia celebret; quod quid aliud est quàm se loco adstringere ut servam, & sanctificare quod solus Deus sanctificare:

care poteſt? Si vero in ſuo dominio retineat, poteſt indifferenter uti ad ſacra & prophana. De Eccleſiæ Utenſilibus eadem eſt ratio. Dico igitur, aliud eſſe liberè deſignare aut deputare diem aut particulam diei, aliud dedicare, aliud ſanctificare. Deputat Eccleſia vel deſignat diem profeſtum ejuſve particulam ad conciones hebdomadarias, non tamen dedicat. Poteſt enim ea ipſa temporis particula, ut prophana, ſicuti eſt, uti, eamve negligere, aliamve eligere pro arbitrio, & deſignare. Si dixerint ejuſmodi eſſe dies ſuos feſtos, optarem illis frontem verecundam. Nonne apertè profitentur dedicationem dierum? Nonne eoſdem dies dedicatos ſanctificandos dicunt ſanctis convocationibus, & extra convocationum publica exercitia cogunt feriari ab omni opere honeſto, ne prophanetur tempus illud conſecratum Deo? Nam ſi non in hunc finem, in quem alium, quæſo? Nonne etiam in Liturgia ſua & Canonibus, dies ſanctos & ſacros vocant? Nonne Hookerus Hierarchicorum Advocatus pro ceremoniis dicit *amictos eſſe ſtola ſanctitatis?* Sanctos calices, patinas, menſas, mappas, urceolos, pulpita, ſedilia, ſcamna non dicimus, qui orthodoxè loquimur. Certè nec dies ſanctos diceremus, niſi quos inſtituto ſuo ſegregavit & ſanctificari juſſit Dominus. Poteſt igitur privatus deputare vel deſignare tempus aut temporis particulam ad ordinaria pietatis exercitia, aut extraordinaria jejunii aut gratiarum actionis. Sed dedicare, id eſt ejus dominium & uſum reſignare & abdicare non poteſt, ut bona privata. Nam Eccleſiæ non reſignat, & proinde Eccleſia non fit domina illius. Cum ſolo Deo eſt illi immediatè negotium. Quid Deo cum die aut particula diei niſi ob cultum? Si ea lege dedicat, ut exerceat ſe in cultu Divino, illud erit ſanctificare, nec poteſt eo die aut temporis particula operari, nam tranſiit jam in dominium Dei, cultoris opinione & intentione, & ſic ſe ſervum & diem ſanctum fecit. Quod ſi Eccleſia id non poteſt, nec privatus quivis poteſt. Si dixerint poſſe Eccleſiam mutare diem feſtum in alium, nihil juvat. Nam durante dedicatione eſt ſanctus. Dies ſeptimus ſeu Sabbati erat abrogandus, tamen durante dedicatione & vi inſtitutionis erat dies ſanctus. Atque hæc de Die Feſto, quatenus in genere ſanctus eſt & dedicatus cultui Divino; quatenus eſt memorialis aut myſticus, aliis machinis oppugnabimus.

2 Argumentum ſumitur ab Eccleſiæ Iudaicæ probatis Feſtis. Nulla habuit Feſta Anniverſaria aut Menſtrua præter Dominicum diem, & probata, quæ non ipſius Dei auctoritate munita erant. *Atque etiam Sabbata mea dedi ipſis, ut eſſent ſigno inter me & ipſos, ut ſciretur me Iehovam Sanctificare ipſos*, Ezechiel. 20. 12. Sic Exod. 31. 13. *Verumtamen Sabbata mea ſervatote, nam ſignum eſt inter me & vos per generationes veſtras, ad cognoſcendum me Iehovam eſſe, qui ſanctifico vos*, id eſt, ut ſigno illo profiteamini & coram mundo teſtatum faciatis, Deum eſſe qui vos ſanctificat, voſque illi populum ſanctum eſſe. *Ut ſignum ſit, ſicut ait Lyranus, quod ſitis mihi peculiaris populus, meo cultui ſpecialiter applicatus, & ego veſter Deus. Aut apertiùs, hac quiete & hoc cultu Sabbati teſtabimini vos populum eſſe à me ſanctificatum, id eſt, mihi dicatum, cum in honorem meum diem ſeptimum præter aliarum gentium conſuetudinem cuſtodiatis. Unde & ab Ethnico Poëta eſt; Cultaque Iudæo ſeptima ſacra viro.* De Sabbatho hebdomadico in ſpecie idem repetit Dominus v. 17. *Inter me & filios Iſraelis ſignum eſt in perpetuum.* Omnia Sabbata, non hebdomadicum ſolum, à Deo data, & in ſignum ſanctificationis, Dei ſanctificantis & populi ſanctificati. Sed à Bellarmino clypeum mutuantur adverſarii. Nam Feſtum Purim, inquiunt, non erat inſtitutum à Deo. Reſpondeo, dies Purim nunquam dici in Scriptura Feſtum Purim, nec ea nomenclatura appellari, qua dies feſti à Deo inſtituti. Non dicitur condictum tempus eorum *mogned*, (etiamſi *mogned* quandoque latius pateat, & ſignificet

Ribera de Templo l. 5. Cap. 1.

Ovid. l. 1. de Arte Amandi

nificet non solennitates Festorum, sed etiam quodvis condictum tempus,) sed *zemin* tempus determinatum vel condictum, nec etiam dicuntur Sabbata. Sed dices, quievisse tamen 14. & 15. die. Quieverunt, verum, ab inimicis suis; qui erant Susis quieverunt die 15. qui in reliquis Provinciis quieverunt ab inimicis suis die 14. nam qui habitabant Susis erant pauciores numero, nec poterant hostes suos conficere die uno. Ideo etsi interfecerant viros quingentos die 13. nondum tamen quiescebant ab inimicis suis, & proinde die 14. interfecerunt 300 viros, tum quieverunt ab inimicis suis die decimoquinto, quia jam nulli supererant. Et contextus verborum hanc interpretationem nobis præbet, & disertis verbis dicitur Esth. 9. 16. *ut resistentes pro vita sua quiescerent ab inimicis suis*, & vers. 22. *pro ratione dierum quibus quieverunt ab inimicis suis.* Instituit Mordecai, ut quotannis celebrarent eos dies convivii & lætitiæ pro ratione dierum quibus quieverunt ab inimicis suis. Vides quomodo ipse Mordecai interpretatur illorum *quiescere* primis illis diebus Purim, nempe quiescendo ab inimicis suis. De Quiete in posterum observanda nihil instituitur. Non igitur ullis fidiculis extorqueri potest eos cessasse ab omni opere servili etiam in ipso initio, vel in posterum cessationem imperatam fuisse. Præterea, utitur hìc Spiritus Sanctus alia voce ad exprimendum istud *quiescere* quàm *sabbath*, quæ vox est usitata ad significandam vacationem seu cessationem ab opere die festo. Nam hìc alia voce nempe *Nachu*, *quieverunt*, utitur, cujus radix *Nuach.* Non frustra abstinet Spiritus Sanctus à vocibus festorum solennibus; ut doceat non hìc institui diem festum propriè dictum, id est, sacrum & cum cessatione ab omni opere, aut cultu peculiari in Templo aut Synagogis, etsi statutum erat servandum etiam postquam reduces futuri essent in in patriam. Nihil igitur statuitur nisi ut celebrarent dies illos lætitia ac convivio ac hilariis, tum missu portionum alterius ad alterum, tum donis erga gentes v. 19. 22. Sic Capite 9. dicitur, quod *in unaquaque provincia & in unaquaque civitate, in quemcunque locum edictum Regis, & jus illius perveniebat, lætitia & gaudium erat Jehudæis, convivium & hilaria*: an propterea dies sanctus aut festum propriè dictum, de quo præcipuè jam agitatur controversia. Ne vel feriam simplicem ex hoc loco evincere possunt adversarii, nedum diem Festum tribus illis elementis, de quibus dictum supra, constitutum. Non igitur temere scripsit Hospinianus, cum dixit; *In festo Phurim operari prohibitum non est*, liberum enim erat illis operari quantum convivia & hilaria agitando non impediebantur: vocantur dies convivii & lætitiæ, & Jehudæi Pagani dicuntur celebrasse diem 14. mensis Adaris lætitia convivio ac hilariis, Heb. *die bono* vel *jucundo.* Elias Levita Germanus Thesbyte, (ut habet Drusius in Annotationibus in librum Ester;) *Diem bonum appellant statas ferias, & Festa solennia, quæ Regalim dicuntur: item diem lætum, quo convivia agitant, etiamsi dies festus ille non sit.* Cum igitur dies isti non numerentur inter Festa solennia, quæ Regalim dicuntur, dicuntur dies boni communiter, quia dies læti & jocundi, ut dies nuptiales aliique conviviales dicti sunt, sicut supra observatum fuit. Videmus itaque dies Purim fuisse tantum dies civiles seu politicos lætitiæ & convivii, documenta jejuniorum & clamoris sui, ut dicitur Esth. 9. 31. vel ut dicitur v. 22. quia mœror eorum in lætitiam, & luctus in hilaria conversa sunt. A cæde civium vim parantium desistentes epulis & hilaritatibus sese dederunt, læti propter insperatam conversionem extremi periculi in summam tranquillitatem. *Suntque hæc ipsorum Bacchanalia*, inquit Gregorius Tholosanus in Syntagmate Juris. Fateor, postea habuisse Judæos in Synagogis Liturgiam peculiarem diebus illis, sed non erat ulla Liturgia à Mordecajo instituta qui dies illos quotannis celebrandos instituit, & propterea ἡμέραι Μαρδοχαϊκαὶ dicuntur 2 Machab. Cap. Ult. v. 37. Et ridiculi ritus

De Origine Festorum Iudaicorum.

In Esth. 8.

Lib. 2. c. 16

tus Liturgiæ dierum illorum non à sobriis sed ab ebriis potius institutam ostendunt. *Sunt* 14. *&* 15. *mensis Adar nobis* 27. *&* 28. *Februarii, quibus Judæi legunt Historiam Esther; quoties mentio fit Hamani, pugnis & malleis pulsant scamna in synagogis, ac si caput Hamani ferirent.* Sed detur cessasse etiam ab opere omni non solum primis illis lætitiæ diebus, (quod non negamus posse fieri die extraordinario gratiarum actionis,) sed etiam postea, & dies illos piis religionis exercitiis sanctificatos: tamen ab authoritate Mordecai non sequitur, Episcopos ordinaria sua potestete idem posse facere. Nam Propheta habetur & Author libri Estheræ. *Plerique Latinorum tradunt volumen hoc à Mardochæo Hebraicè conscriptum, qui'us etiam favere videntur verba illa Noni Capitis* 20. 23. *& cuncta gesta quæ Epistolæ id est libri hujus volumine continentur. Scripsit autem Mardochæus omnia, quæ habentur à principio libri usque ad ea verba, quæ in principio Decimi Capitis ponuntur;* inquit Sixtus Senensis in Bibliotheca Sancta. Fuit præterea Mardochæus unus è 120 qui constituerunt Synagogam Magnam, inter quos erant Prophetæ, Zacharias, Daniel, Ezra, Malachias &c. *H Canonem constituerunt ut communis opinio est,* inquit Drusius, & dicti sunt Senes posteriores, quorum ultimus Simeon Justus, qui Alexandro Macedoni Hierosolymam hostiliter adeunti obviam Sacerdotali habitu prodiit. De authoritate hujus Concilii vide Buxtorfii Commentarium Masorethicum Cap. 10. in Historico. Qualiscunque igitur natura dierum Purim, vigebant adhuc in Ecclesia Judaica dona extraordinaria Spiritus Sancti, quibus instructi multa instituere poterant, quæ non sunt in imitationem trahenda. Sed manet firmum, quod supra probavimus, fuisse tantum dies lætitiæ communi dierum bonorum ut nuptialium aut similium more celebratos in initio, & secundum institutum Mardochæi. Nota obiter, non absque consensu populi institutos hos dies lætitiæ, ut essent anniversarii. *Quæ adferuntur ceremonialia, ea non ex auctoritate præcepta sunt, sed consensu instituta Hoc autem ipsa verba Historiæ Sacræ indicant manifestò; susceperunt Judæi super se &c. Nam de cætero, qui postea addiderunt fecerunt malè;* inquit Junius. Cartwrightus etiam observat, instituisse & recepisse Jehudæos in se & in semen suum, & omnes qui essent se adjuncturi eis, dies istos memoratos & celebres fore in unaquaque ætate, & memoriam eorum non perituram à semine ipsorum, quod non audet statuere ulla Ecclesia de ullo die Festo, non ipsa Romana Ecclesia quæ sibi vendicat authoritatem pro arbitrio instituendi dies festos. Singulare aliquid igitur in isto exemplo est, quod non imitandum. Objiciunt præterea Festum Dedicationis institutum à Juda Machabæo 1 Mac. 4. *quod festum, etsi novum, & additum veteribus, Dominus quoque præsentia sua honoravit, ut patet* Joan. 10. inquit Bellarminus & adversarii nostri. *Non Festum propriè honoravit Christus, sed cœtum piorum convenientium festo; nam omnes ejusmodi occasiones seminandi Euangelii sui observabat, & capiebat Christus;* inquit Junius. Sed nec illud patet ex textu, Christum honorasse cœtum convenientium præsentia sua. *Facta sunt autem Encænia Hierosolymis, & hyems erat. Et ambulabat Jesus in Templo in Porticu Salomonis. Cinxerunt igitur eum Judæi, & dixerunt ei, quousque &c.* Notantur circumstantiæ loci & temporis, quibus quæstio illa de Messia proposita, & quid inde evenerit; statim discessit. *Nos vero enavigavimus Philippis post dies Azymorum*, inquit Lucas Act 20. 6 Non sequitur, Apostolum ejusve comites servasse dies Azymorum Philippis. Sic Act. 27. 9. *Multo jam tempore peracto, & quum jam esset periculosa navigatio, quod jam etiam jejunium præteriisset, admonebat eos Paulus.* Judaicum intelligit jejunium, quod observabant Judæi in die Expiationis mense septimo ad occasum vergiliarum, quod tempus minus idoneum navigantibus, ut observavit in eum locum Th. Beza. Non colligendum est, Apostolum observasse Jejunium illud; tantum

Schindlerus in voce Phur.

Lib. 1. *p.*20.

*Part. altera Annot. in Novum Test. p.*27.

Contr. 3. *Lib.* 4. *c.* 17. *Not.* 5.

Ibid. Not. 6.

tantum designatur tempus, ex more Judaici populi, periculosæ navigationis Pauli & aliorum vectorum. Sic hîc designatur locus & tempus, quò acta sunt quæ postea narrantur ad finem Capitis. Non venit de industria Christus ad observandum Festum Dedicationis. Hierosolymis fuit in Festo Tabernaculorum Joh. 7. *Mansit Hierosolymis post solenne σκηνοπηγίας, cujus temporis acta continentur Capitibus Johannis à Septimo ad finem Decimi. Interea incurrunt Encænia, qui cultus observatur 25. Caslew, cujus mensis Neomenia contigit 23. Novembris, & proinde Encænia 17. Decembris, feria quarta.* Ex Christi igitur præsentia in Porticu Solomonis non potest colligi, Christum honorasse Festum. Quod ad ipsum Festum attinet; notandum primò, non absque consensu & authoritate ipsius Ecclesiæ factos fuisse anniversaros dies dedicationis. *Statuit Iehuda cum fratribus suis, & tota Ecclesia Israelis, ut agerentur dies instaurationis altaris temporibus suis quotannis diebus octo incipientibus à 25. mensis Cisleui cum lætitia & gaudio*, 1. Machab. 4. 59. Hoc sufficeret contra eos qui tyrannidem exercent in Ecclesiam. Secundo, ipsa Templi dedicatio fuit ex Legis analogia. Negat Bellarminus, Deum instituisse hanc ceremonim. *Falsum, locus est præcepti de tabernaculo Exod.* 40. *& complementum Levit.* 8. *Hoc exemplum Schelomo, Ezras, Machabæi sequuti sunt, juris legalis analogia. Quod jus si non extitisset, tamen dicendum foret, fecisse eos, ut Prophetas, revelatione extraordinaria atque singulari, quæ in exemplum trahi non potest. Omnino certa est legalis analogia*, inquit Iunius. Si revelatione extraordinaria & singulari, ut Prophetæ, dedicarunt Templum post prophanationem, eadem potestate & Festum Dedicationis anniversarium instituere poterunt, & Ecclesiam ad consensum inducere. Sutclivus; *Ostendere etiam debet*, nempe Bellarminus, *illas fuisse leges Sacerdotum*, nempe de Festo Purim & Festo Anniversario Dedicationis, *& non Prophetarum, qui hoc ex mandato Dei instituerunt.* Habemus hic formalistam Advocatum contra Formalistas, nec opus alia responsione. Tamen non desunt alii, qui anniversarium istud festum non fuisse legitimè institutum dicant. Cartwrightus contra Rhemistas in Ioh. 10. non probandum esse factum Iudæ Machabæi asserit. Cum post primam Dedicationem templi sub Solomone, 1. Reg. 8. & secundam post Captivitatem, 1. Ezr. 6. nulla erat vel unius diei memoria cum solennitate Festi, patet celebrationem hujus festi cum solennitate 8. dierum, non eo Spiritu auctore, qui Salomonem & reduces captivos dirigebat, institutum fuisse à Iuda Machabæo Festum, amplificante majori magnificentia quam illi celebritatem Festi. Præterea, quod illi Templum ædificantes, & omnia utensilia suppeditantes, anniversariam memoriam non instituerunt, cum ille tantùm propter Altare & alia quædam instaurata annuam tamen memoriam & celebritatem festi 8 dierum introduxerit. Si nec Ezechias post Templum ab Achazo prophanatum, nec Iosias post Manassis & Amonis pollutionem, Zorobabel, Ezra, Nechemia post reædificatum, anniversariam celebritatem Encæniorum instituerint; Iudæ Machabæi institutum authoritate destitutum non probat probatum fuisse Festum Dedicationis anniversarium. Constat, hoc sæculo multas corruptelas in Ecclesiam inundasse, & mandata ac traditiones præsertim Pharisæorum, qui volebant haberi Sapientes Israelis. *Ut recurrentibus annis in perpetuum ab ipso Iuda Macabæo & suæ ætatis Sapientibus octiduum celebraretur institutum fuisse, scribitur in Talmud*, inquit Iunius. Institutionis causam ex loco ibi citato refert istam. *Cum ingressi sunt in Templum, & non invenerunt Oleum mundum in sanctuario, excepta Lenticula quadam in qua non plus erat olei quàm quod sufficeret ad lucernas templi accendendas uno tantum die, ex quo oleo accenderunt ordine lucernas, quæ duraverunt octo dies, donec contudissent olivas, & mundum oleum expressissent. Et hanc ob causam*

Scalig. de Emendat. Tempor. Lib. 6. pag. 524.

De Cultu Sanct. Cap. 5. Not. 4.

De Pontific. l 4. c. 6. pag. 440.

In Johan. Cap. 10.

sam statuerunt Sapientes illius sæculi, ut recurrentibus annis octo illi dies, quorum principium est à 25 Kisleu, essent dies lætitiæ & laudum, accenderentque in eis lucernas vespere in portis domorum singuli singulis noctibus durante illo octiduo ad hujus miraculi declarationem. Et hi sunt dies qui vocantur dedicationis, prohibitumque est in eis lamentari & jejunare, ut die Sortium quo renovatur memoria irriti consilii Haman & liberationis Israelitarum sub Assuero. Et lucernarum accensio in illo octiduo res est præcepta disertis Legisperitorum verbis, sicut lectio voluminis Esther præcepta est. Sapientes Israelis sunt Pharisæi. *Nam Sapientes & Pharisæi synonyma sunt. Scriptor Historiæ Iudaicæ; Sapientes Israel sunt Pharisæi, qui exponebant Legem.* Sic Drusius in Annotationibus in Marc. 2. 18. Et in Marc. 12. 10. ait; *Ædificantes, i. e. Scribæ & Pharisæi, qui Sapientes Iudæorum, & ædificantes, id est Bonim, vocabantur, propterea quod ædificabant super fundamentum Legis.* Sed super fundamentum ædificabant fœnum & stipulam. Quàm ridicula fuerunt Festa à Sapientibus Israelis instituta, cum ex levissima quaque occasione ea instituerint, ut cum ritum aliquem aut consuetudinem veterem seu ministerium in Templo aut Synagoga coronarunt celebritate festi. Ex more illo ligna afferendi in domum Dei temporibus condictis de anno in annum ad accendendum super altare, Nehem. 10. 35. instituerunt Festum dictum Xylophoria. Habebant & alias observationes statas, ut Tekuphoth. Qui plura desiderat, adeat Calendarium Judaicum. Videmus igitur à quibus introducta anniversaria Encæniorum celebritas, & quibus temporibus, nempe sæculo corruptiore, quo traditiones & mandata hominum invalescebant, & confusio erat regiminis Ecclesiastici & Politici. Nam ut dicitur in eodem loco à Junio citato, prævaluerunt Macchabæi Sacerdotes magni, & constituerunt Regem ex Sacerdotibus illis. Denique ad omnia Judæorum Festa instituta post latam Legem respondetur, vel à Deo instituta fuerunt per Prophetas, vel postquam defierunt Prophetæ à Sapientibus Israelis, id est Pharisæis, quorum insipientia non est nobis imitanda. In primo Machabæorum dicitur, quod nullus tunc erat Propheta in Israele. Sed prius tamen illud, nempe festum Purim, non erat propriè Festum, ut dixi; & posterius istud Dedicationis fuit commentum Pharisaicum.

3 Argumentum petitur à natura Festorum Judaicorum. Eorum Festa Anniversaria erant Legis Ceremonialis pars, quorum observatio alligabatur maximè Templo ceremoniarum Judaicarum theatro; oportebat singulis solennitatibus, quas Regalim vocabant, ascendere ad templum omnes mares & comparere coram Domino. *Nam menstrua festa seu Neomeniæ in singulorum mensium capite seu Calendis celebrabantur certis sacrificiis, sine tamen quiete aut cessatione ab operibus externis,* Num. 28. v. 11. Psal. 8. Ezech. 46. 36. Hodie tamen, *hoc die in Synagogis convenitur, preces dicunt, lunam consecrant, & quodammodo festum diem habent;* ait Buxtorfius in Abbreviaturis. Sed numerentur Neomeniæ inter dies Intercisos aut etiam omnino Festos, erant omnes dies præter Sabbatum dies ceremoniales. Sabbatum etsi ceremoniale, ex parte præcipua tamen, nempe positiva determinatione Dei ante legem, non erat ceremoniale. Dies alios anniversarios Ceremoniales dicimus, quia anniversaria eorum revolutio observata cum solennitate Festi & peculiari cultu sacrificiorum aliorumque rituum ob usum mysticum. Noluit Dominus cultum communem, quem Moralem voco ut distinguatur à Mystico, pendere ab annua revolutione diei, ob magnum intervallum temporis quo interim negligeretur ejus cultus; memoriales tamen & mysticos dies ad usum ceremonialem anniversarios instituit. Mortonus Episcopus Cestrensis dicit, omnia Judæorum Festa fuisse naturæ ceremonialis. Festa naturæ ceremonialis damnat Apostolus Galat. 4. 9. 10. *quomodo convertitis vos retrorsum ad infirma & egena elementa quibus ad superiora regressi*

Zepperus de Polit. Mos. Lib. 4. Cap. 9.

P. 157.

Defens. Cerem. p. 64.

servire vultis? Dies observatis & menses & præstituta tempora & annos Vocat Festa Judæorum elementa, quia data Judæis quasi prima religionis & pietatis rudimenta; & egena ac infirma elementa, quia etsi ante Christi adventum erat utilis illa pædagogia, jam post adventum Christi nullius sunt usus. Dixerat ante, versu 3. cum essent infantes, fuisse sub elementis mundi, id est, quibus erudiebatur mundus, vel homines in mundo. At dices, damnare in Galatis Apostolum Judaicorum dierum observationem. Verum, & Judaicorum dierum observationem, & Judaicam eorundem observationem, sed simul quorumvis dierum Iudaicam aut quasi Iudaicam observationem. Observabant Galatæ fortè eosdem dies, menses, annos, quos Iudæi, forte alios. Non observabant eosdem dies quos Iudæi sacrificiorum & oblationum cultu, alioquin negassent Christum venisse in carne aut immolatum pro nobis fuisse, sed ut dies memoriales præteritorum beneficiorum, aut præsentia in Christo beneficia & mysteria adumbrantes; sicut qui eundem Paschatis diem postea observarunt quem Iudæi, sed alio spiritu & diversa ratione: & verisimile est Galatas mutata tantum non sublata significatione dierum Iudaicorum, ut fecerunt Veteres, observasse eosdem dies, quos Iudæi. Nec solum damnat Apostolus, quod existimarent se astrictos vi legis Iudaicæ, sed simpliciter quòd observent dies, menses, & annos. Et non Iudaicos tantùm seu eosdem numero quos Iudæi, sed in genere quòd observarent dies & menses & annos. Nam si alios dies & menses & annos observassent & non eosdem numero quos Iudæi, tamen in genere similis fuisset observatio. Nam ut Festa illa anniversaria quæ instituit Dominus fuerunt elementa & rudimenta, quibus erudiebat populum suum Dominus; sic si alios dies in eundem usum instituisset, fuissent etiam elementa. Sic si alios homines instituant in usum similem. Observationem dierum, annorum, mensium, sub Lege dicit fuisse elementarem institutionem, & introductoriam illam institutionem non convenire Ecclesiæ Christianæ. Nam instruebantur per dies in mysteriis religionis: non colebant solùm Deum diebus illis, sed per dies illos ut per elementa religionis instituebantur. Servamus diem Dominicum, eo die Deum colimus, eo die instruitur populus, sed non per eum diem. Non erat hic finis institutionis Sabbati nostri, ut infra dicemus. Non rem diei, ut sacrificia, oblationes, & similia, vocat Apostolus hîc Elementa, etsi Elementa etiam non modò erant egena & mortua sed etiam mortifera, (nam sic non observabant dies Galatæ,) sed dies ipsos menses & annos quos observabant eorumve observationem. Audiamus quid dicat Tilenus. Tilenus; *Neque in adulta Novi Testamenti* *Paran. c.16.* *Ecclesia tam firma & robusta sunt omnia ejus membra, ut non semper longè maxima pars ex lactentibus adhuc constans, paulatim de his mysteriis sit erudienda per partesque ac gradus indies provehenda: ne sacra doctrina ἀθρόως profusa, minimèque οἰκονομικῶς ad rudiorum captum attemperata, respuatur potius quàm adhibeatur.* Sunt in Ecclesia Novi Testamenti lactentes, & ut Christus dixit Petro, agni, qui pascendi sunt lacte. Sed quodnam istud lac sincerum, docet Apostolus Heb 6. principia & elementa doctrinæ catecheticæ; non tamen sequitur per elementa dierum instruendos lactentes, & œconomiam Legis cum Novi Testamenti œconomia confundendam. Apostolus dicit; Veteres sub Lege, etiam instructissimos, fuisse ut infantes sub tutoribus & curatoribus, jam vero omnes Christianos etiam lactentes liberatos esse ab illa pædagogia, & expirasse administrationem Tutorum. Comparat statum cum statu, corpus Ecclesiæ Novi Testamenti cum corpore Ecclesiæ Veteris Testamenti, & hac ratione minimus in regno cœlorum, id est sub Euangelio, est majorennis; cum contra illìc maximi erant minorennes. *In Gal. 4. 3* *Tota denique Legis Oeconomia, veluti rudis quædam erat disciplina, rudibus conveniens, quum nondum pleno cornu effu-*

sus

ſus eſſet Spiritus Sanctus, ſi corpus ipſum Eccleſiæ ſpectes; ait Beza. Aliud eſt inſtruere catecheticè per doctrinam & principia religionis, aliud per dierum, annorum, menſium obſervationem, & Eccleſiam Chriſtianam reducere ad Alphabetum Iudaicum. Tilenus; *Sed hoc quoque liquet, dies feſtos aliter olim à Judæis ac poſt à Papanis fuiſſe celebratos, aliter hodiè celebrari ab Anglis. Libera ſunt apud hos, & per leges licita non pauca, quæ apud Pontificios piacula, apud Iudæos etiam capitalia erant. Non igitur ſervile eſt hoc jugum onuſque δυσβάστακτον, quale fuit olim ſub cultu Levitico: præterea numerus longè minor quàm apud utroſque.* Numerus non minor quàm apud Iudæos, ut patet ex collatione Feſtorum Iudaicorum cum Anglicanis. Nam cum *ſunt duplicis generis feſta, nonnulla vocantur &* Chori *&* Fori, *quibus totis vel ſaltem antemeridiano tempore ab omni opere externo ſervili ceſſatur. Alia ſunt ſolius* Chori; *quæ in Templo duntaxat Divinis Officiis celebrantur.* Angli habent plura feſta *Chori & Fori* anniverſaria, quàm Iudæi Sabbata anniverſaria, nec multo minor numerus generalium Feſtorum ſub præcepto quàm apud Pontificios. Jugum gravius Iudæorum, non efficit, ne nullum ſit jugum impoſitum Chriſtianis. Rigidior fuit obſervatio ipſius Sabbati hebdomadarii apud Iudæos, quàm aliorum Sabbatorum; & tamen aliorum Sabbatorum obſervatio erat jugum. Iugum erat, ſive res laborioſa & moleſta, aſcendere ter quotannis Hieroſolyma. Sed de jugo iſto non loquitur Apoſtolus. Nam non aſcendebant Galatæ aut Coloſſenſes Hieroſolyma ad obſervandum dies, menſes, & annos. Sed de obſervatione loquitur, qua dies illos ceſſatione ab opere, & exercitiis Chriſtianæ religionis coluerunt. Nec minor eſt libertas apud Pontificios quàm apud Anglos. Nam modò ceſſent ab opere ſervili, & audiant unam Miſſam, nihil aliud urgent Pontificii. Hoc idem faciunt Angli. Non eſt liberum illis operari die feſto, quando eſt & feſtum chori & fori, ut teſtantur carceres in quos conjecti plerique ſunt; plerique *pauperiores ob opus ſervile ſumma urgente neceſſitate brevi ſpatio peractum citati ad Curias, & coacti mulctam graviorem pendere*; ut refert Defenſor Petitionis, ac ſi piaculum eſſet prophanare diem opere ſervili. Non magis libera igitur obſervatio externa apud Anglos quàm apud Pontificios. Dicunt, irrogari pœnam propter contemptum Legis vel Canonis, non obligari conſcientiam, & proinde majorem eſſe libertatem interiorem. Reſpondeo, verum, non obligari conſcientiam, nec poſſe obligari niſi volentem & conſentientem. Nam ſolus Deus major eſt conſcientia Sed ut privatus diem dedicans obligat ſe, & conſcientiam ſuam ad obſervandum diem quem dedicavit, & ne prophanet ullo opere ſervili, alioquin fruſtra dedicaret & cum Deo luderet: ſic qui publica authoritate diem dedicant, obligant ſe & conſcientias ſuas ad diem illum obſervandum, & curandum ne prophanetur operibus ſervilibus, alioquin fruſtra etiam dedicarent ad uſum ſanctum, & Deo illuderent. Cum igitur intentio Legis vel Canonis ſit ſanctificatio & obſervatio temporis dedicati publica authoritate, præſumitur privatus quiſque in obſervatione idem intendere quod Legiſlatores & conditores Canonis; & ita interpretantur ac interpretari neceſſe eſt Legiſlatores ejus obſervationem, etſi re ipſa fortè aliud ſentiat privatus, & metu tantùm mulctæ manus cohibeat. Irrogatur pœna non ſolum ob contemptum, quia non vult privatus agnoſcere talem Legem vel Canonem, (nam in caſu contemptus carcere caſtigantur,) ſed etiam ob ſimplicem tranſgreſſionem, ut dixi, quando qui prophanavit paratus eſt ſubiicere ſe conſtitutioni, irrogant etiam tenuioribus è plebe mulctam. Et quid ſi in contemptores ſolummodo animadverterent; nonne puniuntur, quia nolunt agnoſcere diem dedicatum eſſe ſanctificandum, non prophanandum, aut ullo opere ſervili polluendum? Violat quis diem Dominicum ex infirmitatè, alius ex contemptu. Infligatur huic pœna carceris, illi irrogetur mulcta; & quare?

Gretſerus de Feſtis, pag. 1.

Pag. 75.

Nonne quia sentiunt tempus illud sacrum & à Christo ipso & Apostolis dicatum Deo non polluendum opere servili? Sic in die quem homines dedicant, jus naturæ dictat non prophanandum ullo opere servili, & puniendum utrumque, & transgressorum simplicem, & contemptorem. Nam obligatio conscientiæ oritur ex re ipsa, etsi differentia sit inter authoritatem Dei instituentis & hominum instituentium aut dedicantium: justa quidem obligatio ex Dei instituentis authoritate, quia ille solus habet potestatem dedicandi, ut supra diximus; erronea ex hominum dedicantium authoritate, cum tamen authoritatem eam non habent, sed fingunt, vel temere eam sibi vendicant. Præterea privatus non modo interpretativè dicendus est observare diem secundum intentionem legis; sed etiam, ubi nullus mulctæ metus, conscientia se obligari sentiunt plerique ad observandum dies istos, & revera sanctos existimant & non prophanandos, imo vix minis & censuris ad opera sua mechanica & agriculturæ adigi possunt die Festo Nativitatis Christi &c. Quid igitur sentient, si publica authoritate dedicatos viderint, vel ut olim dedicatos & sanctificatos approbari & agnosci, & trangressores castigari? Nonne inducentur alii, ut sentiant se obligari in conscientia ad observandos dies festos? In Anglia ubi æquè rigidè animadvertitur in prophanationem dierum Festorum ac diei Dominicæ, aut severiùs, quot sunt qui sentiunt se obligari in conscientia, & quibus sublata omni pœnæ formidine tamen non persuadebis ut operentur die Festo? Absurdissium mihi videtur etiam, quod in aliis Ecclesiis Reformatis tam rigidi sunt in diebus Festis à prophanatione per opera servilia vindicandis, cum diem Dominicum, quem dedicarunt & sanctificarunt Christus & Apostoli, impunè prophanari permittant, & quòd magis libera sit hujus quàm illorum observatio. Et libertas in observandis diebus Festis magis in verbis quàm in re consistit; ut merito objicit Gretserus. Hoc solennne in omnibus constitutionibus humanis, quod Divinis eas vel æquarint vel prætulerint homines, quia sua commenta & ingenii sui fœtus sunt. Sed redeamus. Dico, Apostolum damnare Iudaicam dierum observationem. Iudaicam voco, non ratione sacrificiorum & oblationum, (nam sic non observabant Galatæ aut Colossenses, ut dixi,) sic enim non tam Iudaizasse, quam reipsa Iudæi fuisse dicendi fuissent; sed quòd, cultu Christianæ religionis externo, eodem modo celebrarent quo Iudæi Iudaico. Nam ut illi dies Festos suos celebrarunt cum proprio & peculiari cultu, cessatione ab operibus servilibus, & festivitate, procul facessentes omnia mœroris, luctus, & jejunii signa; sic qui observant inter Christianos dies festos, celebrant cum cultu proprio & officio diei, cessatione ab omni opere servili, & festivitate, & jejunia iis diebus convenire non existimant. Præterea non solùm in modo celebrandi, sed etiam in fine imitantur Iudæos, observando dies ut Festa memorialia beneficiorum spiritualium, vel in significationem futurorum. Quod ad modum; respondent, Iudæos habuisse quædam Festis suis Essentialia, quæ nostri non habent in suis Festis. Nostra Festa possunt quotidie observari quoad essentialia festi. Nam potest Christianus *quotidie habere Pascha, & diem Pentecostem, & Dominicum, si nimirum quotidie audiat sacrum, communicet corpori Domini, recogitet divina mysteria, & omissis operibus servilibus totus Deo vacet. Imò talis esse debet vita Clericorum & Religiosorum, propter quos omnes dies dicuntur Feriæ. Hoc autem Iudæi habere non possunt. Non enim eis licet quotidie immolare agnum Paschalem.* Sic Bellarminus, & qui inter adversarios ab eo similem responsionem mutuati sunt. Sed sciant primum, non per omnia similia esse Iudæorum & Christianorum Festa; deinde Essentialia Festi potuisse haberi quovis die, nempe recogitando divina mysteria, & cessando ab operibus servilibus, etiam inter Iudæos. Nam non erat prohibitum recolere aliis diebus memoriam

De Cultu Sanct. Cap 10.

moriam transitus Angeli cum percuteret omnes primogenitos Ægyptiorum &c. sed solennitas illius commemorationis erat adstricta diei, & destinatus ei peculiaris cultus, nempe immolatio agni paschalis, & sic de Festo Tabernaculorum aliisque Festis. Ita apud Christianos, licèt quovis die liceat recolere beneficia nobis parta per Christum, & mysteria redemptionis; tamen solennis commemoratio, & præscriptum officium propriis Collectis, Epistolis, Euangeliis, Lectionibus, Concionibus, aliisque ritibus consistens, alligatur certo diei quotannis recurrenti, ut apud Iudæos. Sacrificia eadem erant quæ diebus festis & aliis offerebantur & immolabantur, nam boves, agnos, hædos, immolabant etiam extra dies festos; sed hoc numero & his ritibus seu præscripto modo non ita. Sic etiamsi quoad substantiam eadem commemorantur aliis diebus extra festa, tamen hoc modo præscripto, Collectarum, Euangeliorum, Epistolarum, Lectionum, & Feria festivali, non commemorantur extra dies suos festos. Objicienti Hospiniano, Hieronymi judicio Christianum posse quolibet die sibi condere & celebrare Pascha, respondet Gretserus; posse, sed *privata devotione ac pietate, non solenni illa ac publica quæ diebus ad hoc propriè institutis in cœtu fidelium visitur.* Sic adversariis extra die festos præscriptos celebrare cum solennitate Commemorationem Resurrectionis Christi media hyeme, aut Nativitatis circa finem Septembris, etiamsi certius sit tunc natum fuisse Christum, absurdum & ridiculum videretur, aut ter in anno, etiam diebus Dominicis etsi per se sunt dies cessationis, eandem commemorationem solennem cum officio proprio celebrare. In modo igitur convenit inter Iudæos & Festorum observatores; quid si etiam in fine, nempe generali ratione religionis, ut ad celebrandum memoriam beneficiorum, vel in significationem futurorum, futurorum inquam, non respectu Christi venturi, nam sic non Christiani sed Iudæi essent, sed respectu eorum quæ adhuc implenda restant, ut dies Dominicus non solum est memoria Resurrectionis, sed etiam vitam beatam præfigurat, inquit Augustinus l. 22. de Civitate Dei Cap. 30? *Augustinus Epist. 119. ostendit, hoc interesse inter diem Natalis & diem Resurrectionis, quod ille celebratur solùm ob memoriam, & ideo semper ipsa 25 die Decembris; at iste celebratur & ob memoriam & sacramentum, & ideo variatur.* Ob sacramentum, id est sacram significationem, nempe vitæ beatæ post resurrectionem. Sed diem Dominicum institutum ob sacramentum aut significationem vitæ beatæ negamus, & proinde non esse festum Resurrectionis seu Pascha ob sacramentum instituendum dicimus. Nam licet Heb. 4. distinguntur tres Sabbatismi, sabbatismus & requies diei veteris sabbati, requies in terra Canaan, requies & sabbatismus Christi & piorum in cœlis; tamen non dicitur, requiem die Dominico aut Sabbatismum Christianum præfigurasse requiem nostram in cœlis, sed duas illas præteriisse, & tertiam in cœlis restare in quam non sunt ingressuri increduli. Potest quidem aliquis cogitando de requie diei Dominicæ arripere occasionem meditandi de requie tum spirituali à peccato, tum cœlesti quæ adhuc futura est; sed non est propterea typus destinatus à Deo & ad hanc significationem institutus, ut bene observat Willetus, sed tantum factus seu fictus à meditante, qui à qualibet re de spiritualibus & cœlestibus piarum meditationum materiam sibi subministrat. Non est igitur dies Dominicus dies mysticus ob significationem rei præsentis aut futuræ, & proinde non erat solennis ille dies Dominicus, nempe Paschalis, ob sacramentum instituendus. Quòd igitur in hunc finem observatur sive dies Dominicus sive Dominica Paschalis, est Iudaica observatio. De Symbol. Ritib. vide Cap. 9 Thes. 3. Sed dies festi Iudæorum observabantur etiam in memoriam præteritorum beneficiorum, & hac etiam ratione abrogati sunt. Nam nullatenus dies illos observare Iudæis con-

De Festis Lib. 1. pag. 81.

Bellar. de Cult. Sanct. Cap. 10. & 12.

Synop. Cont. 9. Qu. 8.

versis licebat post plenè promulgatum Euangelium, etsi in initio ob quorundam infirmitatem illud, ut plura alia, toleratum sit. At dies Dominicus, inquiunt, institutus est in memoriam Resurrectionis Christi. Respondeo primum, negando in hunc finem particulariter institutum fuisse diem Dominicum. Ex nullo Scripturæ loco id colligi potest, nec ab ipsa Diei nomenclatura. Non enim necesse est, ut dicatur dies Dominicus, quia eo die Dominus resurrexit, aut in memoriam Resurrectionis Domini. Fluctuat Augustinus inter duas interpretationes, cum ait, *Dominicus hic dies ideo dicitur, quia eo die Dominus resurrexit, vel ut ipso nomine doceret illum Domino consecratum esse debere.* Fatetur, posteriori sensu posse fieri, diem illum dictum fuisse diem Dominicum. Et priori sensu cur magis diceretur Dominicus quia eo die resurrexit, quàm dies passionis quia eo die passus est? Aliam igitur rationem nomenclaturæ dari oportet. Rhenanus in Tertullianum de Corona Militis observat, magis familiare fuisse Christianis in Primitiva Ecclesia *Domini* quàm *Christi* nomen, cum de Christo loquerentur. Inde Sacra Cœna dicta Cœna Dominica, δεῖπνον κυριακὸν, & Oratio Dominica. Idem igitur est dicere, diem Domini, & diem Christi; ac si sensus esset, Christum vel Dominum hunc diem instituisse, sicut Oratio Dominica sic appellatur, quia eam dictavit Christus, aut Cœna Dominica, quia Christus vel Dominus eam instituit, & dies 14 Purim ἡμέρα Μαρδοχαϊκή. Vel dicitur dies Dominicus, quia propter Dominum vel Christum ejusque cultum præcipuè institutus fuit, sicut & Cœna Dominica, quia in commemorationem passionis & mortis Christi instituta est. Unde Athanasius ait; *In sabbatho convenimus, ut Dominum Sabbati Jesum adoremus.* Dicitur igitur dies Dominicus, vel Domini seu Christi dies, quia eo die Christus colitur & in Christo gloriosa Trinitas, non commemorando solùm Christi resurrectionem, sed etiam mortem, passionem, incarnationem, aliaque ejus beneficia, & omnino Deum in Christo colendo tum publice tum privatim. Tilenus, præterita hac responsione, aliam quam obiter tantum attulit author Parasynagmatis oppugnat, nempe Christi resurrectionem alia Christi acta salutaria comprehendere & redemptionis opus absolutum declarasse, analogicèque respondere beneficio creationis, & quasi novæ creationis initium fuisse; & proinde non parem aut eandem esse rationem nativitatis, circumcisionis, & passionis, quæ resurrectionis. *Est autem frigida*, inquit Tilenus, *ac diluta vestrorum Magistrorum ratiuncula, cum argutantur diem Dominicum resurrectionis Christi memoriæ dicatum, cum primigeniæ creationi respondeat ἀναλόγως, omnia redemptionis beneficia complecti. Nam neque veteris creationis beneficium, cujus memoria singulis Sabbathis celebrabatur, aliorum festorum, aut beneficiorum celebrationem exclusit olim: neque in adulta Novi Testamenti Ecclesia tam firma & robusta sunt omnia ejus membra, ut non semper longè maxima pars ex lactentibus adhuc constans, &c.* ut supra. Hæc ratio allata fuit tantùm contra consequentiam, dato non concesso antecedente, nempe institutum fuisse in memoriam resurrectionis, & non sequi, probatum primo ab authoritate Christi & Apostolorum, Christus aut Apostoli eum diem instituerunt in memoririam resurrectionis, ergo homines ordinaria potestate possunt alios dies instituere in memoriam Nativitatis, Passionis, Circumcisionis, &c. Non sequitur ab Extraordinaria potestate ad Ordinariam. Præteriit etiam hanc responsionem Tilenus. Præterea non diluit dilutam ratiunculam, quam oppugnandam suscepit. Nam beneficium creationis dicit non exclusisse aliorum festorum celebrationem, ergo nec resurrectionis beneficium aliorum aliis diebus Festis celebrationem debere excludere. Uno tantum respectu contulit Autor ille beneficium creationis & resurrectionis, quod jam cœperat nova creatio; sed præterea dixit comprehendere

De Verb. Apost. Serm. 15

Homil. de Semente.

Parænes. Cap. 16.

dere alia Christi acta & beneficia, quod non facit beneficium creationis. Imperatores post partam victoriam celebrant triumphum. Dies resurrectionis erat dies partæ victoriæ; dies nativitatis, circumcisionis, passionis, erant dies humiliationis & prælii. Resurrectio præsupponit nativitatem & mortem, non autem hæ illam. Descripturus Petrus Apostolatus munus, Act. 1. 22. *Oportet ex iis, &c. unum fieri nobiscum testem resurrectionis ejus*, cum tamen testis erat futurus omnium, quæ fecerat & docuerat Jesus. Testes igitur resurrectionis dicti Apostoli, non quia de sola resurrectione testati, sed quia Resurrectio est præcipuus articulus Euangelii quod promulgaturi erant, & implicitè ac virtute Nativitatem, Passionem, & Mortem complectitur. Sed redeamus ad antecedens argumenti. Negamus in memoriam resurrectionis Christi institutum diem Dominicum; quia si in memoriam resurrectionis Christi institutus fuisset, sequeretur die Dominico concionandum de resurrectione, & Collectas proprias de resurrectione, Lectiones, Euangelia, Epistolas, Cantica, & Psalmos, recitanda & decantanda singulis diebus Dominicis, sicut die nativitatis de nativitate, & passionis de passione, &c. Præteriit & istam ratiunculam Tilenus, forte quia sensit non tam frigidam & dilutam, quàm illam quam modò tractavimus. Sed dicent, Sabbatum institutum in memoriam creationis, non tamen peculiarem fuisse creationem materiam, & proprium ac unicum subjectum officii divini, meditationum seu concionum. Hoc etiam datum priùs & non concessum negamus, nempe Sabbatum in initio institutum in memoriam creationis. Non ignoro esse tritam opinionem, sed probationem desidero. In Quarto Præcepto Decalogi ratio cessationis & sanctificationis petitur ab exemplo Dei. Cessavit Deus formaliter ab opere creationis, & suo exemplo vult nos cessare; sanctificavit etiam formaliter Sabbatum docendo Adamum, ut supra dixit Pareus. Cessavit & sanctificavit formaliter & exemplariter, & sanctificavit efficienter, id est instituit sanctificandum, & quia multùm movemur exemplis proponit exemplum suum. In deserto etiam non pluit eo die Manna è cœlo. Referunt etiam fuisse fluvium quendam in Judæa qui Sabbato intermittebat cursum suum, cui nomen *Sabbation*, de quo vide Drusium in Observation. l. 2. c. 10. Causam vero finalem institutionis unicam vel præcipuam fuisse memoriam creationis non dicitur, sed ut eo die vacarent cultui divino homines sanctificatum. Potuisse eo die recolere memoriam creationis non negatur, & diem illum potuisse revocare in memoriam opus creationis; sed in hunc unicum finem peculiariter destinatum nego. Sic Christus die resurrectionis ingressus est in requiem suam ab operibus suis quibus se exercuit in statu humilitatis, quemadmodum olim Deus in creatione quievit ab operibus creationis ubi perfecta fuerunt; *Nam qui ingressus est in requiem ipsius requievit & ipse ab operibus suis, quemadmodum a suis Deus*, Heb. 4. 11. (sic explicat hunc locum Junius in Parallelis) & præsentia sua in conventibus discipulorum post resurrectionem eum diem sanctificavit. Sic utroque modo, & cessando ab operibus suis & formaliter sanctificando, exemplum præbuit quo doceret quomodo sanctificandus dies ille, quem etiam efficienter sanctificavit, id est à nobis sanctificandum instituit, quod verò in memoriam resurrectionis instituerit, nihil dicitur. Quod si ad vulgatam opinionem de institutione Sabbati in memoriam creationis accederem, de die Dominico in memoriam resurrectionis instituto tamen ne γρῦ quidem habemus. Diximus supra pluribus prærogativis nobilitatum hunc diem, non tamen in earum commemorationem particulariter institutus fuit. *Est autem advertendum*, inquit Suarez, *licet ad hanc determinationem talis diei faciendam hæ omnes prærogativæ considerari potuerint, nihilominus per se ac directè non referri vel institui hunc diem ad peculiarem commemorationem* De Relig. Tom. 1. l. 2. c. 4.

nem illorum operum Dei, sed ad Deum ipsum propter Deum ipsum seu propter se colendum & propter suam excellentiam & majestatem. Nam ut sæpe diximus, naturalis ratio hoc modo principaliter dictat Divinum cultum, & quoniam sola ratio certum tempus ad hunc cultum non determinat, per positivam legem fieri determinationem oportuit, & ita in lege veteri facta est in die Sabbathi, cui Dominica dies successit. Ergo solennitas & requies ab operibus terrenis, quæ in hoc die indicitur, ad ipsam Divinitatem colendam ordinatur, etiamsi ad hanc determinationem pro tali die faciendam circumstantiæ illius diei & opera, quæ in eo Deus fecit, fuerunt considerata. Et confirmat specialiter dicatum Trinitati non ad peculiarem commemorationem operum diei, hoc argumento. *Graves auctores referunt, olim præfationem Trinitatis in omnibus Dominicis fuisse decantatam, quia Dominici dies Sanctissimæ Trinitati dicati erant. Ita Micrologus de Eccles. Observat, c. 60. Et sumi potest ex Cap. Invenimus. de Consec. Dist. 1. Ubi Pelagius II. inter præfationes quas longa retro vetustas in Romana Ecclesia servavit, ponit præfationem Sanctissimæ Trinitatis; cum tamen Ecclesia Romana speciale Festum Trinitatis non servaret, ut dicit Alexand.* III. *in Cap. 2. de Fer. Ergo verisimile est, præfationem illam dictam fuisse in diebus Dominicis, ut Micrologus dicit. Item in eisdem diebus in ordinario tempore non impedito, consuevit dici in matutino octavum responsorium de Trinitate. Et in eisdem Dominicis maximè observari præcipitur, ut Symbolum fidei, quo Trinitatem profitemur, in Missa dici non omittatur. Sic ergo dicimus, diem Dominicum in Dei ac Trinitatis cultum esse singulariter ordinatum.* Festum Trinitatis recentiùs esse fatetur Bellarminus, præsertim in Romana Ecclesia, etsi antè inceperat in particularibus Provinciis & Ecclesiis. Non erat ulla Dominica particulariter dicta Dominica Trinitatis, sed omnes Dominicæ erant Dominicæ Trinitatis, id est, dicatæ ad colendum Deum Trinum & Unum; quod quid aliud est, quàm quod supra diximus, ad colendum Christum Dominum nostrum, vel in Christo Deum Trinum & Unum? nam absque Mediatore Christo nullus Deo gratus cultus. Etsi in Symbolo vel Præfatione fiebat olim in Ecclesia commemoratio Trinitatis; tamen toto Officio & concionibus diebus Dominicis habitis non unicum Trinitatis mysterium celebrabatur, sed omnia religionis mysteria promiscuè recolebantur, in cultum vero Trinitatis seu Dei Trini & unius seu Christi, in quo Deus colitur, referebantur. Et Præfationes & Responsoria, in quibus fiebant commemorationes Trinitatis in veteri Ecclesia, non erant introducta nisi post introductam Liturgiam præscriptam. In Festo Trinitatis, quod dixi recentius, expressè commemoratio & explicatio fit mysterii Trinitatis in toto Officio & Concionibus. Cum antea Dominicæ omnes dicatæ essent non ad recolendum particulariter mysterium Trinitatis, sed ad colendam Trinitatem in Christo; Festum hoc excogitatum ad recolendum particulariter mysterium Trinitatis, quod Alexander III. irridet, cujus verba vide supra 487. Objicienti Tilmanno Helhusio, Nicephorum referre l. 17. c 31. diem festum dicatum fuisse Justiniano Imperatori, respondet Bellarminus; *Nicephorum non dicere institutum fuisse diem festum Justiniano, sed solùm quotannis Episcopum quendam Constantinopolitanum solitum celebrare ejus memoriam. Id quod non cogit intelligere de aliquo die festo, sed solum de laudatione Justiniani quam ille Episcopus admiscebat concioni suæ, propterea quod Justinianus multa pia opera & Ecclesiæ utilissima fecisset. Addo præterea; quidquid illud fuerit, sive festus dies sive simplex laudatio, fuisse unius privati Episcopi factum quod non immeritò reprehendi posset, præsertim cum ejus successores mox omiserint ejusmodi celebritatem.* Vides, simplicem commemorationem non constituere diem festum. Commemoratio igitur Trinitatis in Symbolo, Præfatione, aut Responsorio, non constituit diem Dominicum festum Trinitatis; & ante has præfationes, responsoria, & symbolum,

De Cultu Sanct. Cap. 16.

lum, dies Dominicus observabatur, & diem Dominicum posse adhuc observari nulla expressa Trinitatis mentione non negabunt, puto, adversarii, cum tamen Trinitati seu Deo trino & uni dicatus sit, quia in ejus cultum insumitur. Suarez eodem Capite ait; *Quoniam in ipsius Dei cultum, ut Deus est, præcipuè videtur in lege gratiæ Dominica dies ab Ecclesiæ exordio instituta, & tanquam præcipua festivitas observari præcepta, cum postea temporis decursu speciale festum Trinitatis adjunctum est &c.* Sic de Sabbato veteri dicendum, non directè & per se institutum ad peculiarem commemorationem creationis, ut etiam de die Sabbati asserit Suarez, sed ad Deum colendum, *etiamsi ad determinationem pro tali die faciendam circumstantiæ illius diei & opera, quæ in eo Deus fecit, fuerunt considerata.* Et si largiremur, quod ait Tilenus, memoriam beneficii creationis celebratam singulis Sabbatis, quod nunquam probabit, tamen si non alio modo quàm per commemorationem creationis in aliqua parte Officii, non sequeretur fuisse festum Creationis, magis quàm diem Dominicum festum Trinitatis, sed utrumque dedicatum Deo generaliter non modo peculiari, illud ut Creatori in prima institutione, istud ut redemptori. Nam festum memoriale non habet nudum & simplicem commemorationem alicujus beneficii vel mysterii in parte aliqua Liturgiæ, sed in omnibus Liturgiæ partibus, collectis, lectionibus, concionibus, ejus memoria recolitur, & in hunc finem feria festivalis instituitur. Pascha est propriè festum memoriale resurrectionis, quia resurrectio est præcipua materia, cujus memoria eo die celebratur in concionibus, collectis, Epistolis, Euangeliis, & Dominica Paschalis directè, per se, particulariter, ad hanc peculiarem commemorationem recolendam, & cum festivitate celebrandam more Judaico instituitur; quod singulis diebus Dominicis non fit, nec fieri potest. Non sunt igitur dies Dominici festa resurrectionis. Nam iis & jejunare licet & alia mysteria religionis & beneficia recolere. Denique, etsi daretur Sabbatum in memoriam creationis, diem Dominicum in memoriam resurrectionis, aliis septimanæ diebus prælatos, cum determinare volebat Dominus quis dies inter septem totius systematis dicandus esset cultui divino, tamen nisi directè & per se instituta fuerint ad eorum commemorationem, explicationem, celebrationem, non possent dici festa memorialia creationis, & resurrectionis; & proinde nihil juvarent festa memorialia Paschatis, Pentecostes, Nativitatis &c. Dies Dominicus igitur est dies Domini seu Christi, institutus non ad refricandam memoriam Resurrectionis Christi duntaxat, sed etiam Passionis, Nativitatis, Circumcisionis, Mortis, omnium beneficiorum, & ad Dei cultum, seu generaliter ad Deum in Christo colendum omnibus modis, quibus ipse cultum suum nobis præscripsit & imperavit; & proinde est dies moraliter in cultu divino celebrandus, & non mysticè per modum festi memorialis. Alexander III. existimabat festum Trinitatis imprudenter institutum, & superfluum, cum singulis diebus Dominicis haberetur in aliqua parte officii Divini commemoratio Trinitatis: at hæc ratio militabit etiam contra Festum nativitatis, passionis, resurrectionis, ascensionis, quia singulis vel plerisque diebus Dominicis fit commemoratio eorum beneficiorum & mysteriorum, vel in precibus, vel in concionibus, vel in symbolo, vel in sacramentis ministrandis, in privatis etiam piorum exercitiis. Sed, inquit Tilenus, *Nativitatis, Circumcisionis, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, & aliis quibusdam diebus anniversariis, præcipuorum redemptionis per Christum nobis partæ beneficiorum memoriam recolendam judicavit Ecclesia Anglicana, idque non suo tantum sed totius Antiquitatis judicio freta, evidentissimaque insuper ratione mota: ut videlicet plebi excusso, quo ea plerunque torpet, veterno, beneficiorum illorum sensus, ipsaque adeo historia, efficacius inculcaretur, altiusque infigeretur. Quotidie istud esse faciendum oggerunt vestri. Ità est planè. Interim* *Parænes. Cap. 16.*

tamen fidi pastoris est, cogitare, non modo quid fieri debeat, verum etiam quid fieri possit, quid humani ingenii præsertim in rudi plebecula capiat feratque imbecillitas. Est præterea rerum, à Christo in terris πολιτευσαμένῳ gestarum, tanta magnitudo ac dignitas, ut omnia simul & semel, uno eodemque die vel conventu, tradi & explicari non possunt. Sunt quidem illa in Apostolorum, quod vocant, Symbolo comprehensa, & in compendium missa, quotidieque tam à Pastoribus publicè, quàm à pueris privatim recitantur: at non modo veteres, sed vos quoque nobiscum catecheticas institutiones non modo utiliter, sed necessario quoque cum symbolo illo conjungi judicastis, eo quod neglectis istis exercitamentis ac fundamentis nullus vel perexiguus ex concionibus capiatur fructus. Num igitur integrum Calvini Catechismum quotidie totum apud plebem exponitis? Si in capita vel segmenta tributum aptius & utilius tradi existimetis: nolite deinceps nobis gregi nostro singulari cura & stud o meditanda proponentibus importunè obstrepere. Non dicimus, quotidie simul & semel omnes res à Christo gestas tradi & explicari debere vel posse, sed eorum beneficiorum, quorum memoria recolitur diebus festis, commemorationem fieri singulis diebus Dominicis in Officio Divino; & proinde non magis opus festo Nativitatis, Passionis, aut Resurrectionis, quàm Alexander sensit opus fuisse festo Trinitatis. Dicimus præterea, Catechismum vel totius Theologiæ systema in capita & segmenta distribui & ordine diebus Dominicis aliisque tractari posse, adde etiam si vis designatis diebus: sed aliud est ordine diebus Dominicis explicare capita Catechismi vel articulos religionis, aut designatis etiam diebus hunc vel illum articulum, quod tamen nullibi fit, aliud dedicare diem Dominicum in memoriam alicujus beneficii, redemptionis, aut mysterii, & diem illum solenniùs celebrare, quàm alios dies Dominicos, aut diem alium profestum in hunc finem sanctificare, & ut festivum celebrare. Catechetice instituendi rudiores & lactentes, ut supra dictum, quod faciunt nostri diligentius quàm Festorum observatores, qui nihil minus quàm catecheticam institutionem curant, sed non more Judaico per festa memoralia, quæ erant elementa & rudimenta convenientia statui veteris populi. Si tantum institutio rudiorum in Catechesi spectaretur, cur non celebrant diem festum pro singulis articulis Symboli, ut remissione peccatorum, spe resurrectionis & vitæ æternæ, pro singulis præceptis Decalogi, pro singulis Orationis Dominicæ petitionibus, pro fide & resipiscentia ab operibus mortuis &c. Nugatur itaque cum nihil aliud, quàm Catecheticam institutionem rudiorum, diebus illis imperari dicat. Nam cum institutio per memorialia festa, quod Judaicum, obtruditur, non tam institutio rudiorum (nam etiam exercitatioribus obtruduntur) quàm Festorum memorialium observatio in honorem mysteriorum imperatur. Institui potest rude vulgus absque Festorum observatione, & beneficium istud comparari absque incommodis & periculis plerisque, quæ occurrunt in dierum festorum observatione. Nihil est igitur quod vulgò decantatur, refricandam esse memoriam beneficiorum redemptionis, ne tradantur oblivioni. Quàm solliciti sunt de memoria beneficiorum Christi, qui Ecclesiam tamen Christi sponsam opprimunt, fidos pastores percutiunt, & greges dissipant. Recolenda est memoria non modò eorum mysteriorum, quorum illi memoriam celebrant diebus festis, verum etiam omnium; sed non per festa memorialia. Quoties prædicatur Euangelium, ministrantur Sacramenta, legimus Sacram Scripturam, oramus, meditamur, recolimus mysteria religionis, & beneficia nobis per Christum parta. Nulla alia signa aut instrumenta memorialia mysteriorum religionis dedit nobis Dominus, quàm verbum & sacramenta. Quoties ministratur Baptismus, repræsentatur nobis resurrectio & mors Christi; quo die Sacra Cœna, eo die passio Domini annunciatur, & Apostolus ait in Euangelio crucifixum fuisse Christum

coram

coram Galatis. Cum concluderent Rhemistæ, non diligi Mariam à Protestantibus, quia non celebrant festum Assumptionis. Quasi verò, respondet Fulco, adstricti essemus ad dilectionem exprimendam observando diem festivum, vel non essent alia media conservandi memoriam ejus, quàm per dies sanctos. Et cum ex verbis Mariæ Luc. 1. 48. *Ecce ex hoc tempore beatam me prædicabunt omnes ætates*, colligerent aliis festis Mariæ addendum etiam illud Assumptionis, respondet; si non aliud medium beatam prædicandi Mariam, quàm celebrando Festum aliquod novum Dominæ nostræ, ut loquuntur, *tum frustrata erat effectu & eventu prophetia ejus per multas annorum centurias, Nam ait ἀπὸ τοῦ νῦν ab hoc tempore beatam me prædicabunt*, cum non nisi post multas annorum centurias instituta fuerint Festa Mariæ aut Magdalenæ, & tamen ubicunque prædicatum Euangelium, & statim ac cœpit prædicari, conservabatur memoria fœlicitatis Mariæ, & illius quod fecerit Magdalena, Mat. 26. 12. *Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo etiam quòd hæc fecit dicetur ad memoriam ipsius, dixit Christus Math. 26. 13.* Videmus, quomodo rerum gestarum à Christo memoria conservanda sit. Non modo Spiritus Sancti amanuenses literis consignarunt ea quæ fecit & docuit Christus, sed etiam per orbem terrarum viva voce promulgarunt. Hic prætextus recolendi memoriam mysteriorum redemptionis aut beneficiorum Christi aditum patefecit superstitioni & idololatriæ. Hinc crucis imago & signum, aliæque imagines. Iudæorum populo qui erat sub Legis pædagogia tradidit Deus signa & typos ad erudiendum intellectum, instrumenta musica ad affectus commovendos, & alia ad memoriam juvandam. Sed nos non literalem per signa externa, sed spiritualem legis memoriam in mente retinère debemus, ait Hieronymus ad Celanthiam. Bilsonus in Libro de obedientia pa. 349. objicientibus omnia media esse bona, quæ de memoria mortis Christi nos commonefaciunt, respondet, nisi sint superflua & periculosa; duo nobis commendavit Dominus, verbum & mysteria sacra in quibus superflui aut periculi nihil est. Valeant igitur festa memoralia, & omnes dies mystici, sive sint mystici respectu memoriæ, sive significationis rei præsentis aut futuræ, & retineamus diem Dominicum non ad usum mysticum, id est, vel ut festum memoriale resurrectionis vel præfigurativum vitæ beatæ, sed ad usum moralem id est ad colendum Deum quovis cultu ab ipso imperato, prout feret occasio, aut ordo & politia cujusque Ecclesiæ. Rectè Willetus in Synopsi; *Non jam amplius habemus*, inquit, *Sabbatum ut mysticum, sed ut morale.* At, inquiunt, pro insigni liberatione ab aliquo insigni malo temporali recolimus memoriam quotannis, ut 5. Novembris pro libertatione à conjuratione pulveraria. Respondeo, non celebratur memoria beneficii eo die cum cessatione ab omni opere servili; Secundò signa lætitiam eo die indicantia, ut pyræ accensæ, indicant diem potius politicum esse quàm Ecclesiæ proprium. *Ignis ascendi solet*, inquit Bellarminus, *ad lætitiam significandam etiam in rebus prophanis. Notæ sunt* πυρκαϊαὶ, inquit Scaliger, *quæ vigilia & die natalis Iohannis hodie accenduntur vestigia priscæ gentilitatis. Mei Aquitani latino verbo nonnihil detorto Fagas, id est, faces sive lampadas vocant, ut etiam vocabantur tempore Chrysostomi. Eæ hodieque in Africa à Mahammedanis eodem tempore accenduntur, eumque morem à Christianis relictum testis Iohan. Leo in sua Africa. Sed ejusmodi* πυρκαϊὰς *vetat Canon 65 in Trullo.* Ubi in Scholiis Balsamonis habemus, in *Neomeniis ante suas officinas & ædes solitos incendere rogos & supra eos salire, existimantes ea quæ prius illis obtigissent mala comburi, foreque ut in alia bona inciderent.* Pyræ aut faces accensæ non sunt signa lætitiæ Ecclesiastica & sacra, sed civilia. Willetus comparat hunc diem cum die Purim; dispar est authoritas instituendi dies illos quæ tunc urgebat in Ecclesia, & quæ jam

De Reliquis Cap. 4.

De Emendat. Tempor. Lib. 7. p. 713.

jam solum ordinaria est: & de perpetuitate illius consuetudinis supra dictum, ubi nihil aliud quàm dies politicos fuisse probavimus. Kuchlinus in Catechis. Holland. *Ad unicum illud Mordochæi exemplum & Esthera festum sortium celebrare mandantium, respondemus. 1. Magistratum hic politicum quid spectasse manifestè textus indicat. 2. Tempora Veteris Test. à Novi Testamenti temporibus distinguenda sunt. In Veteri Testamento multi multa fecerunt, vel instinctu singulari, vel nullo præjudicio reliquis facto.* Tilenus ipse concedit, si Mardochæus author, Prophetica authoritate id factum, eadem videlicet qua Liber ille scriptus, vide supra pag. 373. 374. Beneficia temporalia vel in Ecclesiam vel in rempublicam collata sunt. Si in rempublicam, tunc politica habent media, & instrumenta conservandi memoriam beneficii. Si in Ecclesiam, nunquam negavimus præter repentinas ferias & gratiarum actiones extraordinarias pro re nata, posse inculcari eorum memoriam, & commemorari, cum datur inter concionandum occasio confirmandi retractorum temporum experientia doctrinam de divina providentia, & protectione Ecclesiæ gratiosa, sicut fit in aliis doctrinæ articulis. Sed de conceptivis feriis & ad gratiarum actionem extra ordinem indictis statas & ordinarias efficere, cum beneficium cujus recolitur memoria sit temporale, non decet, ut mihi videtur, Ecclesiam Christianam. Si beneficium commune sit utrique & Reipublicæ & Ecclesiæ, & materialiter eadem sint utriusque membra, cum tamen formaliter distinguuntur, in his etiam modis & mediis refricandi memoriam alicujus beneficii differre debent. Et detur, dies Purim fuisse & festa *Chori* & *Fori*, ut vocant, cum instituti primò fuerant, tamen scimus temporalium promissionum spe lactatum populum Iudæorum. Nunc vero sub Novo Testamento omnia sunt augustiora & magis abstracta à temporalibus. Sed cum dies Purim non essent dies sacri, ut supra probatum, & feriæ, sed dies politici quibus lætitiam conviviis, & donis mittendis ad alios indicabant, quo modo nos dies celebrare sub Novo Testamento non docemur, & extraordinaria authoritate instituti fuerint, nihil juvant vel festa memorialia mystica beneficiorum Christi anniversaria vel annuam memoriam beneficiorum temporalium. Quod si celebrarentur ea reverentia, quam postulat eorum dedicatio, tæderet eos dierum memorialium. Sed nihil nisi otium, luxum, comessationes, & enormitates alias pariunt, & pro his re ipsa litigant.

Quarta ratio sumitur ab authoritate Christi & Apostolorum, tum negativè tum affirmativè. Negativè sic; Nec Christus nec Apostoli alios dies sacros, sive festos, sive alios, instituerunt præter diem Dominicum. Diem Dominicum non tam instituerunt, quàm determinationem talis diei, quæ erat tantùm positiva, mutarunt propter adhærentes umbras, quæ accesserunt post primam institutionem, Sabbati manente substantia, nempe determinatione diei ad exercitia cultus divini quælibet quæ Deo probata. Nam in hunc usum institutum fuisse Sabbatum, & ante latam legem ceremonialem supra probavimus, quod confirmari etiam potest his verbis Apostoli, Heb. 4. *Quamvis operibus à jacto mundi fundamento factis.* Probat, Davidem Psal. 94. non loqui de requie Sabbati, sive diei Sabbati, *quia in illam jampridem inducti erant homines, scilicet ab initio, cum Deus operibus suæ creationis perfectis sanctificavit diem Sabbati, jussitque homines die illo quiescere, & suam requiem imitari.* Inde colligit Cornelius à Lapide, Sabbati cultum & requiem in usu fuisse apud homines ante legem Mosis ab origine mundi, alioqui vim non habere argumentum Pauli. Beza in Apoc. 1. 10. *Ut appareat 4. Præceptum de septimo quoque die sanctificando, quod ad Sabbati quidem diem & ritus legales fuisse ceremonialis, quod ad cultum autem Dei attinet, esse legis moralis immotæ, & in hac vita perpetuæ, præceptum, & stetisse quidem illum Sabbati diem à creatione mundi ad Domini resurrectionem;*

nem, quæ quum sit alterius spiritualis mundi velut altera creatio (ut loquuntur Prophetæ) tunc Spiritu Sancto istud Apostolis proculdubio dictante, pro prioris sæculi Sabbato sive septimo die assumptus fuit novi hujus mundi primus. Cum igitur ante latam ceremonialem legem & umbras dierum institutum fuerit, non omnino evanescere oportebat, ut alios dies merè ceremoniales, sed tantum mutari positivam ejus determinationem, & transferri omnem gloriam Sabbati in diem Dominicum, ut loquitur Augustinus Serm. 251. de Tempore; dies alios nempe merè mysticos & ceremoniales non mutarunt in dies alios mysticos & ceremoniales, festa Judæorum anniversaria in anniversaria Christianorum festa, umbras futurorum in umbras rerum præsentium, aut futurarum. Nec negligentia aut incuria id factum; nam de dierum observatione sæpiùs tractat Apostolus, tamen festorum celebritatem nullibi tradit; dixisset, hos vel illos dies observabitis, non illos legales seu ceremoniales, & hoc modo, non illo; sed ne γρῦ quidem Apostolus de ullo die mystico, aut etiam moralis usus, præter primam Sabbati, quàm Johannes vocat diem Dominicum, id est diem Christi. Nec satis distinctè designasset Johannes diem quo raptus in spiritu, si fuissent alii tum dies Christo dicati. Dixisset enim, raptus fui in die passionis, vel nativitatis, vel resurrectionis Christi, non autem raptus fui in spiritu die Christi, vel die Dominico quod idem, si plures fuissent dies Christi, aut alii à die Dominico. Qui per antomasiam sic tunc dictum volunt, sicut hodie, debent probare alios fuisse tunc dies dicatos in honorem Christi, sicut postea & jam dicati sunt. Sed ab ista nomenclatura diei vim argumenti non petimus, sed, ut dixi, Scripturæ authoritate negativa. Non instituerunt Christus aut Apostoli dies festos, cum tamen de mutanda unius, & abroganda aliorum observatione sæpius agerent, & proinde oblata erat occasio aliquid statuendi de diebus Festis more Christiano observandis. Augustinus Epist. 118. dicit, festa passionis Domini, resurrectionis, & ascensionis, & alia quæ in Ecclesia celebrantur, sine dubitatione vel à generalibus Conciliis vel ab Apostolis instituta. Sed neutrum necessarium. Nam ante ulla Concilia Generalia, id est ante Concilium Nicænum, multa universaliter observabantur, quæ tamen non ab Apostolis instituta, sed in particularibus Ecclesiis primum orta, in alias sunt sensim & paulatim introducta, & tandem progressu temporis facta sunt universalia, ut ex Socrate supra probavimus, & vetustissima de his Festis monumenta aut soppositia aut Apostolorum sæculo nondum nata ostendimus. Vide plura de regula Augustini supra. Affirmativè sic argumentamur. Apostoli non modo non instituerunt, observandos alios dies, sed etiam aliorum observationem damnarunt. Observantur autem dies, non solum cum instituuntur in memoriam mysterii alicujus, aut significationem, de quo dictum in tertio argumento, sed etiam cum aliis diebus sanctiores aut sacratiores æstimantur, vel ratione alicujus veteris consuetudinis jam abrogatæ, vel ratione mysterii eo die peracti. Sic æstimabant diem præ die, qui dies à Deo olim institutos etiamsi antiquatos tamen adhuc observandos, eumque honorem eis deferendum præ aliis, existimabant, quam æstimationem & dierum discretionem ad tempus tolerarunt Apostoli, quia cum honore sepelienda erat Synagoga. Alio modo æstimant diem præ die, & observandos sentiunt, vel cum festivitate, vel cum jejunio, quia eo die sacrum aliquod mysterium peractum est. Sic die Passionis Christi jejunandum, die Resurrectionis lætandum & festum celebrandum, opinantur. Hookerus ait, opera Dei miranda dies in quibus facta sunt supra alios evexisse. Sic Bellarminus, *Christus nascens consecravit locum, id est præsepe, moriens consecravit crucem, resurgens consecravit tumulum unde exivit, cur non etiam consecravit tempus, id est, dies quibus natus vel passus vel redditus nobis fuit devicta morte, cur*

 præ

præ cæteris locus sanctus ille vocatur, ubi Dominus resurrexit? & præ cæteris sancta non erit dies illa in qua resurrexit? Atque ita eorum opinione dies à die ut stella à stellà differt. Sed non opus aut actio diem vel locum consecrat, sed institutio. Nam per verbum fidei & preces consecrantur res creatæ. De dierum Festorum institutione nihil in verbo Dei habemus, sicut de die Dominico. At dicent Festorum observatores, se non observare dies ut sacratiores aliis, aut æstimare diem præ die, sed tantum ordinis & politiæ causa ac disciplinæ, ut Ecclesia habeat stata tempora ad cultum Dei externum celebrandum & conservandum, & tuentur se testimonio Hieronymi in Epist. ad Galat. Cap. 4. *Si dies observare non licet, & menses, & tempora, & annos, nos quoque simile crimen incurrimus, quartam Sabbathi observantes, & Parasceuen, & diem Dominicam, & Jejunium Quadragesimæ, & Paschæ festivitatem, & Pentecostes lætitiam, & pro varietate regionum diversa in honorem Martyrum tempora constituta.* Respondet, non eadem Christianos observare tempora quæ Judæi, sed alia, *quod parum ad rem*, inquit Pareus Gal. 4. Pergit Hieronymus; *Et ne inordinata Congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, ut in unum omnes pariter conveniremus, non quo celebrior sit dies illa qua convenimus, sed quia quacunque die conveniendum sit ex conspectu mutuo major lætitia oriatur.* Hoc probabilius, inquit Pareus. Sed nullam ego probabilem rationem aut prætextum video. Nam si diem Dominicum non haberemus, tunc alios dies statos designare oporteret, ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, nec tamen dedicandi dies sancti, aut festa memoralia propterea instituenda, aut observandi dies ratione alicujus mysterii in iis peracti. Confundit Hieronymus diem Dominicum cum diebus Festis, ac si omnium eadem esset origo & obligatio, quo posito necesse erat dicere dies aliquos observandos, ne inordinata congregatione populi fidem minueret in Christo. Sed quanta fuisset tum varietas tum negligentia in diebus determinandis, si Diem Dominicum non instituisset divina authoritas? Nam, cum jus Naturale, quod Divinum etiam appellatur, nullos certos dies definiat, omnino oportuit Divina authoritate diem aliquem determinari; alioquin si liberum fuisset cujus sibi dies constituere, inde cyclopica anarchia & confusio. Sed diei Dominicæ nec eadem origo nec natura, quæ Festorum anniversariorum. Dies Dominicus erat determinatus à Christo, aut saltem Apostolis potestate extraordinaria instructis, & Spiritus inspiratione, & substitutus in locum Sabbati, quod à Deo ipso institutum, & in id usque tempus duraverat, dies autem Festos nullos instituerunt. Diem Dominicum ex hominum dominio exemerunt, quod ordinaria Ecclesiæ authoritate fieri non potest, & non ratione alicujus mysterii eo die peracti observandum præceperunt, sed ratione ordinis & politiæ, ut obligarentur Christiani authoritate non humana & ordinaria sed Divina & extraordinaria ad convocationes sanctas seu, ut Hieronymus loquitur, ad congregationes ordinatas, ne minueretur fides in Christo, & præterea ad privata religionis ac pietatis exercitia extra convocationes sanctas, seu congregationes ordinatas. Potest quæque Ecclesia designare alias etiam horas extra diem Dominicum *bechol hashabbath* ad congregationes populi, sed libera est populi obligatio ad convocationes illas; præterea non dedicantur in memoriam alicujus mysterii, nec observantur ut sanctiores aliis, aut æstimando dies illos celebriores aliis ratione mysterii alicujus iis diebus peracti. Nam si quis privatus ad privata exercitia unam horam præ alia eligeret ratione alicujus mysterii ea hora peracti, utpote quia hac hora Christus crucifixus, illa resurrexit, tertio effusa sunt dona Spiritus Sancti, ut faciunt Pontificii Horis suis Canonicis, æstimaret horam præ hora & celebriorem existimaret ratione mysteriii ea hora peracti. Diximus supra posse privatum desig-

designare Horam ordinis causa ad privata pietatis exercitia, non tamen potest dedicare & sanctam constituere, nunc dicimus nec unam præ alia ratione mysterii æstimare. Nihil ergo hîc lucrantur, qui dicunt privatum posse Horam diei dedicare piis exercitiis, ergo Ecclesia potest idem facere. Et si potest Horam dedicare, potest etiam Diem. Nam negatur posse horam dedicare, & sacrare, ordinis causa ad colendum Deum privatim; negatur etiam horam mysticam id est in memoriam vel ratione mysterii ea hora peracti celebrare privatim posse. Nec potest similiter ulla Ecclesia sacrare Horam politiæ causa ad congregationem populi ad cultum divinum in genere, aut mysticam horam celebrare. Horæ precum & concionum diebus profestis septimanæ, quibus conveniunt liberè qui volunt, sunt designatæ, non sacratæ horæ nec mysticæ. Qui horam igitur sacrare aut mystico more celebrare non possunt, nec diem possunt. Dies Festi, non ut politiæ & ordinis causa designati, sed ut sancti sacri & mystici observantur, & sic à Patribus, quos citant & quos se imitari dicunt, vocantur. Et rectè Bellarminus; *Certum est, hos dies, nempe Natalis, Pentecostes, Passionis, Resurrectionis, Ascensionis, non servari ratione ordinis & politiæ, sed ratione significationis. Nam in primis, si solum ratione ordinis servarentur, temere constituti fuissent. Quis enim est iste ordo, ut inter diem Passionis & Resurrectionis non sit nisi unus dies medius? inter Resurrectionis & Ascensionis sint quadraginta? inter Ascensionis & Pentecostes sint decem? inter Pentecosten & Natale sint plus quàm sex menses? Deinde si solùm ratione ordinis celebrantur Festa, cur sequimur Lunam in Festis mobilibus inveniendis? item cur habent ista nomina, Pascha, Ascensio &c. si nihil sacrum significant? denique Patres disertè docent, Festa ista celebrari ad significanda mysteria redemptionis, & ea externo ritu repræsentanda.* Si ratione ordinis & politiæ tantum observarentur, una esset ratio celebritatis omnium. At Nazianzenus Pascha dicit esse Festum festorum, celebritatem celebritatum; Chrysostomus diem natalem Christi, Festum maximum & festorum metropolin vocat. Si ratione ordinis & politiæ tantum, cur non eadem libertas permissa die Festo quæ diebus septimanæ profestis, quando habentur conciones? Si ratione ordinis & politiæ, cur dies duos aut tres anniversarios Nativitati aut Resurrectioni commemorandæ dedicant quædam Ecclesiæ, aliæ plures celebrant, omnes tamen pauciores quàm diversa religionis mysteria aut articuli postulant? Si ratione ordinis & politiæ, cur sequuntur Lunam in Paschate observando, & diem mensis in Natali, & cur non etiam Natale die Dominico observant, sicut Pascha? Nam Romana Ecclesia, cujus morem in die mensis sequuntur, arbitratur die Dominico natum fuisse Christum. *Nam Christus die Dominica natus est, ut patet,* inquit Bellarminus, *quia illo anno currebat litera dominicalis B. ut omnes Mathematici docent, & potest ostendi retrocedendo in Cyclo Literarum Dominicalium.* Judæi Sabbatum ordinarium observando annum civilem seu politicum sequebantur, Paschate annum sacrum, & Lunæ die 14 ad vesperam celebrarunt. Si ratione ordinis & politiæ, cur die Dominico annum civilem, in Paschate & Pentecoste annum sacrum & primum anni sacri mensem sequimūr, sic dies observantes & menses & annos? *Si autem quæratur,* inquit Bonaventura, *quare Ecclesia magis accipit Festa sua secundum Solem, quàm secundum Lunam exceptis duobus. Hoc ad præsens sufficiat, quod quia Synagoga in tenebris noctis ambulat, & minuenda erat, ideo à luminari, quod nocti præest, & quod minuitur in consummatione, accipiebant suarum solennitatum distinctionem, quia verò Ecclesia jam ambulat in lumine, sicut dicitur Apocalyps. 12. ideo menses computat & dies solennes magis secundum motum Solis quam Lunæ, excepto solo Paschate, & per consequens Pentecoste. Paschalis enim solennitas celebratur non solum in commemorationem resurrectionis præteritæ, sed etiam in præfigurationem:*

De Cultu Sanct. c. 10.

Cap. 11.

Dist. l. 2. Dist. 14. Num. 48.

tionem resurrectionis futuræ; & in hoc Ecclesia est quodammodo conformis Synagogæ, unde festivitatem illa observat à Luna, non Judaizando, sed potius illam futuram solennitatem quam expectat, secundum quod sibi competit, præsignificando. Bellæ rationes, sed nova refutatione non dignæ. Vides hic, profiteri dies mysticos, & Ecclesiam in solennitatibus Paschatis & Pentecostes esse quodammodo conformem Synagogæ. Non ratione ordinis & politiæ igitur observantur dies anniversarii, ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, nam esset inordinata politia, ut videmus; sed ut dies sacri & mystici, & festa memoralia, & aliis diebus anni celebriores, & intuitu mysteriorum iis diebus peractorum quibus quotannis recolendis destinati sunt. Diem Dominicum præ aliis diebus æstimamus non ratione mysterii illius eo die peracti, aut significationis rei futuræ, sed tantum ratione institutionis, quia divina authoritate, & politiæ ac ordinis causa positiva determinatione Christi aut Apostolorum segregatus fuit ab aliis sepimanæ diebus, ut suppleret vices Sabbati veteris, id est, ad conservandum Dei cultum externum, tum publicum, ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, tum privatum, ut obligarentur omnes ad vacandum meditationibus & piis exercitiis stato quodam die, & in hunc finem, ne vel in vilia mancipia potestatem haberent domini, ut abstrahant à cultu Dei tum publico tum privato, nedum ut ipsi prophanandi libertatem sibi arrogarent. Discrimen dierum ceremoniale & mysticum damnatur, non politicum, sive à Deo positum ad quod obligamur sive ab Ecclesia in profestis septimanæ diebus quorum obligatio est libera.

5. Ratio. Si intendisset Deus, ut varia Christianæ religionis mysteria variis & diversis anniversariis Festis celebrarentur, non celasset diem Nativitatis, Circumcisionis, Transfigurationis, Epiphaniorum, Præsentationis in Templo, Baptismi &c. ut opus diei in die suo celebraretur. Si opera diei dies ad majorem præ aliis dignitatem evexissent & consecrassent, dies illos certos, non alios consecrassent dies putativos. Diem incertum pro certo observant; nec est quod inde arguant, se libere observare dies, nam incertos ut certos ad hæc usque tempora observarunt. Et deprehenso jam errore à Viris Doctis tamen eundem mysticum diem incertum observant, quem inolito errore decepti antea observabant, etiamsi foveat errorem summi Pontificatus Zachariæ, & ne vel in Dominicum diem, cujus ratio moralis & certa, transferre volunt, etiamsi eadem traditione acceperunt die Dominico Natum, & proinde Circumcisum, & consequenter secundum veterum opinionem Baptizatum. Non hæc dico, quod probem solenniores Dominicas, ut Trinitatis, Nativitatis, Resurrectionis &c. aut magna Sabbata, qualia habebant Iudæi, sed ut ostendam quàm pertinaciter hæreant in fæce religionis superioribus sæculis depravatæ. De diebus certis judicare possumus ex incertis. Nam si dies Nativitatis, Circumcisionis &c. celavit, & abscondit ut corpus Mosis, ne colerentur aut observarentur, indicat non se voluisse dies certos resurrectionis, ascensionis, effusionis donorum Spiritus, peculiari hac ratione & modo celebrari.

6. Ratio communis diebus Festis cum aliis rebus Adiaphoris. Nam ut dictum Capite Nono Adiaphora superstitione & abusu inquinata ex Ecclesia exterminanda sunt & abolenda; quod principium Theologicum habet Zanchius in 4 Præceptum, ubi de dierum observatione differit. *Tenenda enim est hæc regula; quæ in abusum venerunt, & superstitionibus contaminata fuerunt, si necessaria sunt in cultu divino ea penitus tolli à nobis ex Ecclesia nec debent nec possunt. Itaque abusibus tantum & superstitionibus repurganda sunt, veluti est Baptismus Cœnaque Dominica, & publicæ Preces, & alia nonnulla. Si vero sunt Adiaphora, tolli ea prorsus possunt, & sæpe etiam debent*

Col. 678.

debent, ficut fecit Ezechias. In hoc fecundo genere funt præter alia multa etiam dies Festi, præfertim qui diei Dominico additi funt. Non malè igitur fecerunt, qui omnia præter diem Dominicum aboleverunt. Quæ fubjicit, cum principio pofito non cohærent. Conftat, Fefta non modo fuperioribus fæculis, fed etiam hodie contaminari, non folum fuperftitione, fed etiam prophanitate, ac fi Baccho, non Domino, vel utrique dicata effent. Et qui fanctificant piis exercitiis, ab opinione cultus liberi non funt. Nam qui rem aliquam Deo facrat, & ut facrata aut fancta utitur, ea re colit Deum. Nam quomodo fingi poteft aliquid Deo dedicari ut facrum & neutiquam prophanandum, & non fimul hoc modo Deum coli? Fingant fibi aliam intentionem, tamen cum exterius re ut facra utuntur, & non prophananda, facto proteftantur quod mente negant. Si Sanctis dicare dies fit fanctorum cultus, certè & Chrifto facrare erit etiam Cultus Voluntarius & ἐθελοθρησκεία. Vorftius in Antibellarmino dicit, obfervationem Dierum effe cultum, etfi non neceffarium. Sic neceffitatem & perpetuitatem à ceremoniis facris feparari poffe, diximus fupra Cap. 9. De Waldenfibus teftatur Æneas Sylvius, quod fenferint, *Nullo die ab opere ceffandum, nifi quæ nunc Dominica appellatur.* Nec nos pœnitet in eadem manere fententia. Non aliud evenit diei Dominicæ, quam Libris Scripturæ Canonicis. Legunt Apocryphos libros in Ecclefia, ac fi fatis fuperque Canonicos inculcaffent eofque probè tenerent omnes; fic, ac fi diem Dominicum rigidè obfervaffent, nec fufficeret explicandis religionis myfteriis, quibufdam, forte duobus aut tribus, explicandis alios Apocryphos fupererogando addiderunt. Sed dices concionandum potius quàm ut populus in æftu ad folem defideat. Dico contrà, abftrahendum populum tum ab otio tum à fuperftitione abftinendo à peculiari illo cultu diei affignato, vel ab omni cultu externo. Nam fovetur fuperftitio, dum fanctificatur Feftum religiofo cultu. Sanctificatur efficienter inftituendo & dedicando, fed non fanctificatur formaliter nifi piis Divini cultus exercitiis. Non eft autem curanda prophanitas per fanctificationem formalem; nam fic curatur, non prophanitas populi, fed prophanatio diei per populum, & confirmatur fuperftitio, cum diem feftum prophanare liceat, quia reipfa & Dei æftimatione profeftus eft, fanctificare tamen quod non fanctificavit Dominus, non liceat.

Hiftor. Bohem. Cap. 35

Habent & ftata Jejuniorum Tempora. Fefta nonnulla habent Vigiliarum Jejunia, alia non habent. Ideò in Calendario præfixo Liturgiæ Anglicanæ die præcedente quædam Fefta habes annotatum, *Hîc jejunandum*, ut coram Fefto Purificationis, Nativitatis Iohannis Baptiftæ, Petri Apoft. &c. Circumcifionis, Epiphaniorum, Philippi & Iacobi &c. non habent eam prærogativam. Dicit Bellarminus, in profeftis magnorum dierum confueverat Ecclefia vigilare & jejunare. *Cæterum quoniam paulatim occafione nocturnarum vigiliarum abufus quidam irrepere cœperant, vel potius flagitia non rarò committi, placuit Ecclefiæ nocturnos conventus & vihgias propriè dictas intermittere, ac folum in iifdem diebus celebrare jejunia.* Caffander in Scholiis ad Hymnum Gregorii, *Primo dierum omnium*, &c. ait; *In majoribus tamen Feftis, ut eft Natalis Dominicus, populus totam noctem pervigilabat. Unde vigiliarum nomen dictum eft, quod tamen ob certas caufas, quamvis Apoftolicæ traditionis haberetur, mutatum eft, & Jejunium tantum, nomine Vigiliarum fervato, retentum.* In defenfione Libelli de Officio Pii Viri dicit Vigilias in Jejunia commutatas. *Tertio loco funt*, inquit, *quæ olim Ecclefiæ initio tutò & caftè obfervabantur, fed poftea multitudine & licentia populi crefcente in abufum venerant, ut erant celebrioribus temporibus nocturnæ in Ecclefiis Vigiliæ, ex quibus hoc religiofiffimè tenebatur, ne nocte Pafchæ ante noctis medium populus dimitteretur. Verum hæ nocturnæ Vigiliæ in populo obfoletæ à folis fere Monachis*

Opera Claff. p. 178.

Pag. 856.

nachis utcunque retentæ & majorum prudentia in Jejunia sunt commutatæ, quæ ideo jejunia dispensationis vocantur, sic ut ipsi jejuniorum hujusmodi dies, ipsarum Vigiliarum, unde commutata sunt, hodieque nomen obtineant. Quid dispensatione opus, ubi nulla erat obligatio? Non enim adstringebatur populus vigilare nocte, sive ante dies festos, sive aliis noctibus, nec erat mos ille traditio Apostolica. Nulla ejus vestigia habemus in Sacra Scriptura, ubi de conventibus fidelium sæpius agitur, nisi quando premente persecutione noctu conveniebant; quod jam cessante causa non est imitandum. Dicit Propheta, se surrexisse media nocte ad confitendum Domino, & oculos ejus prævenisse diluculum, & Christus etiam dicitur penoctasse in oratione. Paulus & Silas in carcere media nocte laudarunt Deum. Hæc fecerunt, non ex obligatione ad vigilandum, sed vel jam vigilantes, vel ut urgebat præsens occasio. Non erant illis nocturnæ Vigiliæ stata precum & laudum tempora, nec de iis præcepta Ecclesiæ tradiderunt, sicut vult Hymnus quidam his verbis; *Mentes manusque tollimus, Propheta sicut noctibus, nobis gerendum præcipit, Paulusque gestis censuit.* Propheta ait; *Septies in die laudem dixi tibi*, Psal. 119. & *Benedicam Domino omni tempore*, Psal. 33. an propterea obligatur quisque septies in die laudes dicere, aut totus Ecclesiæ cœtus ad officium laudum & precum septies in die convenire? Si qui obligantur exemplo Davidis, Reges obligarentur. Zelum habebant veteres, sed hic absque scientia, nec deerant qui hanc κακοζηλίαν reprehenderant & nocturnas vigilias, *nedum vanas sed & in Deum, qui noctem ad somnum & quietem fecerit, injurias affirmabant, quos illi Nyctages appellabant, ut habet Isidorus.* Acriter & acerbius, ut ait Fildus de Eccles. Lib. 3. Cap. 9. quàm decet virum modestum, eo nomine persequitur Vigilantium Hieronymus, quem propterea Dormitantium vocat; *Exortus est subito Vigilantius, seu potius Dormitantius, qui immundo spiritu pugnat contra Christi spiritum, & damnandas dicit esse Vigilias.* Sed permutato nomine Vigilantius appellari meritò poterat Hieronymus, qui Vigilias defendebat, nec humanæ naturæ fragilitatem perpendens, nec abusus qui jam ante irrepserant, ut patet ex Concilio Elibertino Can. 35. *Placuit prohiberi, ne fœminæ in cœmiterio pervigilent, eò quòd sæpe sub obtentu orationis scelera latentèr committant.* Et *sane si quis Hieronymum legerit, inveniet Vigilantium argumentis, Hieronymum verò convitiis & calumniis uti*, ait Whitakerus de Ecclesia Qu. 5. c. 7. Commutatio igitur vigiliarum in jejunia dispensationum nullo Sacræ Scripturæ fundamento nititur. *Ecclesia Catholica*, inquit Bellarminus, *in profestis magnarum celebritatum Jejunia instituit ut animi paratiores sint ad vacandum rebus divinis.* Cur non id fit in omnibus? Vides majorem præparationem ad dies Festos, quàm ad diem Dominicum, quem Dominus ipse nobis commendavit. Nam Jejunium Sabbati alio nomine introductum, quàm ut esset Parasceue diei Dominici, nempe *in memoriam humilitatis Domini qui die Sabbati jacuit mortuus & clausus in sepulchro*, nec fuit hic ritus ætate Augustini universalis, & Can. Apost. damnatus. Morem hunc mutuati sunt non à Judæis, sed Ethnicis. Nam etsi Judæi die antecedente festum habebant Parasceuen propter diei magni apparatum, non tamen jejunabant. *Quid quod ne illud quidem facile probatu, Judæos in suis Parasceuis jejunasse; imo constat non jejunasse, aut certè non in omnibus. Ne longe abeam, in Parasceue Paschatis Agnus Paschalis edebatur*, inquit Casaubonus. Ex Ethnicorum vero ritibus hæc habent. Sic dicit Arrianus in dissertationibus Epicteti, eum, qui suscepturus erat mysteria, accessisse προηγνευκότα *id est postquam observasset leges castimoniæ proprias illis mysteriis quibus initiari volebat. Pars autem castimoniæ, sive ut Veteres loquebantur, castus illius, erat posita in ciborum delectu.* Patres Latini Græcum vocabulum παρασκευή, quod festi præparationem significat, verterunt aliquando *Cœna Pura. In Ritibus Pagano-*

Durantus de Ritib. l. 3. c. 4. n. 6.

De Bon. Operib in Part. l. 2. Cap. 11.

Cap. 8.

Exercit. 16 p. 663.

P. 662.

Ibidem.

ganorum Cœna Pura appellabatur cœna illis apponi solita, qui in casto erant, quod Græci dicunt ἁγνεύειν vel προαγνεύειν. Erant autem pro diversitate sacrorum ritus diversi, & multiplex ciborum observatio. Undecunque ritum istum jejunandi die festum antecedente mutuati sunt; qui Vigilias in Jejunia dispensationis commutarunt, vel una cum vigiliis jejunia observabant, imprudenter ne dicam insipienter fecerunt. Nam quæ ratio jejunandi die antecedente, ut paratiores sint ad vacandum rebus divinis die festo, cum die ipso festo non jejunarent, quo tamen die potius jejunandum erat cum jam vacarent rebus divinis. Nam jejunium cum actione ob quam indicitur aut suscipitur conjungendum est, ut inter ipsa divini cultus exercitia promptiores reddat, non autem separandum. Hodie jejunant ad domandam carnis ferociam, ut ajunt; cras quod à carne detraxerant reddunt, & eandem ferociorem quàm priùs efficiunt.

Jejunium 4 Temporum in Septimanis Cinerum à Calisto institutum, ut refert Platina. *Calistus Pontifex in tanta rerum perturbatione tamque sceleratis Impp. nequaquam ab instituto suo discedens constituit, ut ter in anno jejunaretur die Sabbathi, præsertim frumenti, vini, & olei gratia, secundum Prophetiam, videlicet quarto mense, septimo & decimo, inchoando annum Hebræorum more. Verum postea mutata sententia id in 4 anni Tempora transtulit, in Vernale scilicet, Æstivale, Autumnale, & Hyemale, quibus temporibus deinceps ratio sacrorum ordinum habita est, cum antea id quidem tantummodo Decembri mense fieri consuevisset.* Ordinationes Ministrorum non sunt adstringendæ statis temporibus, ut dixi supra, pag 429. ubi vide etiam plura de Jejunio Quatuor Temporum. Bellarminus ordinationes Decembri mense institutas & jejunium colligit ex Act. 27. sed erat jejunium illud non Christianorum sed Judæorum, quo designabatur tempus periculosæ navigationis Pauli & vectorum, ut in eum locum observavit Th. Beza, & agnoscit Baronius in an. 58. nu. 168. Sic Act. 20. mentio fit Pentecostes, non tamen erat Pentecoste illa Christianorum, sed Judæorum. Præcipua causa institutionis jejuniorum quatuor temporum fuit, inquit Bellarminus, ne Christiani Judæis, apud quos solenne fuit jejunium quater in anno Zach. 8. remissiores viderentur. Sed non licet Christianis ritus Iudaicos imitari, ut ait Chemnitius, & Origenes Hom. 9 in Levit. *Qui ergo observat jejunia ascendat ter in anno in Hierusalem.* Præter pravam æmulationem in ritibus Iudaicis à Deo imperatis considerandum est, occasione calamitatum, quarum memoria & miseria adhuc durabat, observata fuisse illa jejunia Ierem. 52. 4. 6. 7. & sublata causa cessasse, quod prædixit Propheta Zach. 8. Præterea reprehensione vacare non videtur, quod hæc stata jejunia instituerint, ut videtur colligi posse ex Zach. 7. 5. & Chemnitius dicit à Deo per Prophetam reprehensa fuisse, quod non ex præscripto Domini, sed ex suo cerebro instituissent.

Platina in Calisto.

Jejunium Tridui ante Ascensionem, quod Jejunium Rogationum vocant, unà cum Litaniis instituisse ajunt Mamertum Viennæ Episcopum. In Anglia Sacerdotes lustrant agros, & Litanias, Psalmos, aliasque Orationes in campis recitant diebus *Rogationum*, ut refert Barrous. A Litaniis, id est supplicationibus seu rogationibus, dicti sunt dies isti Rogationes. Litaniæ aliæ sunt dictæ majores, aliæ minores. Majores appellatæ illæ, quæ tribus diebus ante Ascensionem, Minores quæ die Sancti Marci, dicuntur. Has majores observânt Angli, & quidem in agris cùm processione. Nam sequitur Sacerdotem Litanias & Euangelia recitantem caterva promiscua plebeiorum, & ex fœce vulgi. An minores etiam, nescio. Habent igitur, ut supra dixi, Litanias annuas & hebdomadicas. Mos iste derivatus ab Ethnicis, qui sua habebant Sacrificia Ambarvalia. *Ambarvalis hostia est, quæ rei divinæ causa circum arva ducitur ab iis qui pro frugibus faciunt*, ut descri-

Detect. pag. 63.

Vide Rosin. antiq Lib. 4. Cap. 17.

describit Sextus Pompeius; *Ab ambiendis arvis hostiæ nomen acquisitum est. Hoc sacrum ita peragebatur. Victimas, suem scilicet, ovem, & taurum, unde Suovetaurilia id sacrificium appellatur, maturis fructibus ter circum arva ducebant, omnesque postclamantes sequebantur: ex quibus unus querna corona ornatus cum solenni saltatione composito carmine Cereri decantabat laudes, ac postquam vino & lacte libassent, antequam fruges meterent, porcam Cereri immolabant.* Jejunium Rogationum *videtur non tam præcepti quàm consilii fuisse, cum satis constet inter Pascha & Pentecosten ex antiquissima consuetudine nulla jejunia imperari*; ait Bellarminus.

Bell. de Bon. Operib. in part. l. 2. c. 21

Iejunium Quadragesimale, seu Paschale etiam observant. Severiora Quadragesimæ exercitia, quæ desunt, restitui optant, ut patet ex Præfatione ante *commi-nationem in peccatores, cum precibus quibusdam utendis diversis anni temporibus. Post matutinas preces populo convocato per Campanæ pulsationem, & in Ecclesiam conveniente, Litania Anglica juxta morem assuetum dicenda erit, qua finita Minister suggestum ascendet, ac sic dicet; Fratres, in primitiva Ecclesia pia erat disciplina, ut in initio Quadragesimæ tales personæ qui peccatores erant manifesti ad publicam pœnitentiam essent coacti, & in mundo hoc correpti, quo eorum animæ fierent salvæ in die Domini, & ut eorum exemplo alii admoniti magis extimescerent peccare. In cujus loco (donec eadem disciplina restitui posset, quod maximè est optandum,) visum est, ut hoc tempore coram vobis legerentur generales maledictionis Dei sententiæ adversus impœnitentes peccatores collectæ ex 27. Capite Deuter. aliisque Scripturæ locis, & ut vos ad singulam quamque sententiam respondeatis.* Sic transtulit Anglicana Mucketus. Ubi obiter observa, oportere Sacerdotem mutare locum, in loco inferiore Litaniam recitare, & ea finita suggestum ascendere, & maledictiones legis generales legere, quas singulas esse debitas his vitiis quæ nominatim recensentur, affirmat populus. Ista loci mutatio videtur inde orta, quod præceperat Dominus, ut ederent benedictiones in monte Gerizzimorum, & maledictiones in monte Hebalis Deut. 11. 29. Cùm piam disciplinam publicæ Pœnitentiæ in initio Quadragesimæ restitui optant, profitentur opera pœnalia satisfactionum se optare restitui, & ritus quos observabant veteres in pœnitentibus admittendis & reconciliandis. Imponebatur Pœnitentia publica feria quarta ante primam Dominicam Quadragesimæ quæ dicitur, In capite Iejunii. Pœnæ Pœnitentium multiplices erant & variæ, ut abstinere à participatione divinorum mysteriorum, non promoveri ad Ordines, abstinere à Nuptiis, ad militiam sæcularem non accedere, unctione infirmorum carere, singulis diebus jejuniorum ad Ecclesiam venire, mortuos sepelire, diebus Dominicis & tempore Paschali cum fideles stantes orarent genua flectere ad orandum, non ire ad balnea aut convivia, jejuniis, orationi, sacco & cineri incubantes assiduè operam dare. Hæ erant pœnitentium pœnæ, ut recenset Bellarminus de Pœnitentia Lib. 1. Cap. 22. Habitum certum quo distinguebantur à cæteris ait fuisse pullam vestem, cilicium, caput detonsum, exceptis fœminis; *Et quamvis tempus pœnitendi aliis longius aliis brevius præscriberetur, ut trium, septem, decem, aut plurium annorum, tamen singulis annis in 5 feria majoris hebdomadæ omnes reconciliabantur.* Hæccine disciplina illa, quam restitui optant. Nam hæc Veterum disciplina, ut ibidem probat Bellarminus. Pœnitentia publica imponebatur feria 4 ante primam Dominicam Quadragesimæ. *Habemus adhuc vestigium hujus ritus*, inquit Bellarminus, *in consecratione & aspersione, quæ eo die fieri solebat.* Hoc die habent collectam istam Angli, *Omnipotens æterne Deus, qui nihil odisti eorum quæ fecisti, & remittis peccata omnibus pœnitentibus: crea in nobis cor contritum, ut dignè peccata nostra defleamus & agnoscamus iniquitates nostras, & à te Deo omnis misericordiæ perfectam peccatorum remissionem consequamur. Per Dominum nostrum Iesum Christum. Amen.* Vides,

des, illos se jam seriò accingere ad deflenda peccata, quod toto anno facere debebant, vel peccata toto anno ante commissa hoc exercitio se expiaturos esse putant. Secunda ratio institutæ Quadragesimæ est, ut ad sacram Communionem, quam in Paschate nullus omittet, per jejunium quadragesimale præparentur, ad saginam spiritualem per jejunium corporis. In quem finem constituerunt Episcopi Anglicani in Synodo 1603, *ut Parochiani singuli quotannis ad minimum, nominatim verò in festo Paschatis, sicut in libro publicæ Liturgiæ jubentur, possint sacramentum illud*, nempe Cœnam Dominicam, *percipere*. Nonne quia ad Communionem Paschalem præparantur per Iejunium quadragesimale, & non aliis temporibus? Innocentius III. decrevit in Concilio Lateranensi in hunc modum. *Omnis utriusque sexus fidelis, postquàm ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum, alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Nota*, ait glossa, *quod quilibet fidelis semel in anno Pœnitentiam accipere debet & Communionem.* Hanc constitutionem alia constitutione Provinciali corroboravit Simon Sudbury Cantuariensis, quæ extat in Provinciali Lindvodii Titulo de Pœnitentiis & Remissionibus. Duo mala ex isto more orta sunt; primum quod sacratior habetur Cœna Domini in Paschate quàm aliis temporibus, 2. quòd propterea negligentior fit populus aliàs in percipienda Eucharistia, cum in primitiva Ecclesia singulis Dominicis diebus communicarent. *Accipe quotidie, quod tibi quotidie prosit; qui non meretur quotidie accipere non meretur post annum accipere*, ait Ambrosius. Tertiò, institutum dicunt, ut Christum eo modo quo possumus imitemur. Imitamur autem per hoc jejunium, cùm passionem Christi quàm hoc tempore ipse pro nobis pertulit, tum etiam illud ipsum jejunium quod nostri causa suscipere dignatus est. Non imitandus est Christus in doloribus quos pertulit pro nobis. Nam non pertulit, ut præberet exemplum patiendi vel affligendi, sed ut satisfaceret justitiæ Dei. Passio Christi est imitanda cum vocamur ad crucem, non autem vana superstitione. Alioquin potest & debet quisque perforare manus & pedes, ut Christi vulnera imitetur eique conformis fiat. Christi jejunium non fuit propriè jejunium, nam non esuriebat ante diem quadragesimum; & proinde non erat Christi abstinentia exercitium temperantiæ, sed opus divinum & miraculosum quo legislatorem novi Testamenti se ostendere volebat Christus, sicut Moses qui legem à Deo latam tradidit populo veteri, & Elias qui instauravit, suam vocationem simili jejunio sancitam habuerunt. Nec Moses, nec Elias, neque Christus jejunium 40 dierum ipsi iterarunt, vel in veteri vel in nova lege imitandum præceperunt. Chrysostomus; *Non enim dicit Christus, jejunium suum esse imitandum, quamvis quadraginta illos dies posset proponere, sed discite à me quia mitis sum & humilis corde. Imò verò contra omne quod apponetur vobis*, &c. Augustinus; *Non ergo, quia Christus statim post Baptisma jejunavit tanquam regulam observationis tradidisse credendus est, sed planè illo exemplo docuit jejunandum esse, quando fortè acriore luctamine cum tentatione confligitur.* Si Christum imitari satagunt, cur non jejunant à sexta die Ianuarii usque ad 14 Februarii? Nam tunc censent Christum jejunasse, & sequitur ex eo quod putant 6 die Ianuarii baptizatum fuisse Christum. Sed jejunium 40 dierum ante Pascha nec Christum nec Apostolos instituisse patet ex varietate in observando dierum numero. Socrates; *Iejuniorum rationem, quæ ante Pascha sunt, aliter ab aliis observatam esse facile est reperire. Nam qui sunt Romæ tres septimanas ante Pascha, Sabbato & Dominico exceptis, simul jejunant,*

Decret. Tit. de Pœnitent. & Remiss. Cap. Omnis.

De Sacram. l. 5. c. 4.

Homil. 47. in Matthæ.

Præfat. in Psal. 30.

Hist. l. 5. c. 21.

nant, qui autem in Illyrio & tota Græcia, quique Alexandriæ habitant, ante sex septimanas jejunia quæ ante Pascha fiunt, ordiuntur, illudque tempus Quadragesimam Vocant. Alii præter horum consuetudinem 7 septimanas ante illud jejum initium jejunandi facientes, quamvis quindecim dies solum quibusdam intervallis interpositis jejunent, nihilominus tamen tempus illud Quadragesimam vocant. Irenæus apud Eusebium Hist. l. 5. Cap. 23. *Non enim de die tantum disceptatio est, sed & de ipsa specie jejunii. Siquidem alii unum sibi diem jejunandum esse putant, alii duos, alii plures, alii quadraginta, horas diurnas & nocturnas computantes diem suum statuunt.* Non loquitur Irænæus de varietate continuandi jejunium sine omni cibo in Quadragesima, id est an tempore Quadragesimæ cibus sumendus esset semel, aut semel post biduum aut triduum &c. ut vult Bellarminus, (non est enim verisimile ultra biduum aliquos continuasse jejunium,) sed de determinato tempore Paschalis jejunii, nempe quòd varium erat & liberum. *Ignatii Epistolas imò & Telesphori, in quibus mentio Quadragesimæ, hoc quoque inter cætera probat aut nothas esse, aut saltem post Irenæi tempora interpolatas, quod eas ignoravit Irenæus. De Clemente & Apostolorum Canonibus rectè pronunciavit Gelasius apud Gratianum Dist. 15 & 16. quæ scripta etiam Augustini oculos fugerant, ut colligitur ex ejus Epist. 86 ad Casul.* inquit Tilenus: & totidem pene verbis Iunius, Cont. 1. l. 4. Cap. 9. unde ille istam thesin, ut multa alia passim ex ejus operibus, transcripsit. Varietas ista dierum antepaschalis jejunii arguit, ne vel unum diem jejunii ab Apostolis institutum aut præscriptum. Alia etiam varietas nempe in ciborum delectu id ipsum arguit. *Quinetiam non de numero dierum solum discrepant, verumetiam de abstinentia à cibis variam sequuntur rationem. Nam alii omnino ab omni animantium genere abstinent, alii inter animantia pisces solum comedunt, alii cum piscibus volucres etiam manducant, easque ex aqua (ut est apud Mosen) nasci asserunt. Alii à fructibus duris integumentis involutis & ab ovis temperant, alii arido pane solo vescuntur, alii ne illo quidem. Sunt qui cum ad horam nonam jejunarint, variis ciborum generibus utuntur. Alia ratione apud alias gentes jejunatur: cujus rei sunt causæ propè infinitæ. Ac quoniam nemo de ea præceptum literarum monumentis proditum potest ostendere, perspicuum est liberam potestatem in eadem cujusque menti & arbitrio permisisse, ut quisque nec metu nec necessitate inductus quod bonum sit ageret*, inquit Socrates. Quos ritus observent tempore Quadragesimali in Ecclesia Anglicana, nondum didici, nisi quod Lincolnienses referunt singulis feriis hebdomadæ, quàm Sanctam vocant, id est illius qui diem Paschatis immediatè antecedit, haberi singulis diebus præscriptum Officium, proprias Collectas, Epistolas, Euangelia, & quòd die passionis seu Parasceues habent tres Collectas. Dies iste ratione mysterii in eo peracti æstimatur præ aliis diebus, & peperit jejunium feriæ sextæ. Sed æstimationem diei præ die, vel hoc intuitu, non probasse Apostolos patet ex Rom. 14. In Collecta Dominicæ quartæ Quadragesimæ habent hæc verba, *Concede quæsumus omnipotens Deus, ut qui ex merito nostræ pravitatis affligimur*, Anglicè, worthily Punished, *tuæ gratiæ consolatione respiremus.* Quid aliud sibi volunt ista verba, quàm jejunium quadragesimale suscipi ut opus pœnale & satisfactorium pro peccatis & negligentiis toto anno commissis, quo Deum placare nituntur? ut ait Bellarminus. Non enim affliguntur aliqua calamitate aut pœna à Deo inflicta in Quadragesima. Imo in Collecta Dominicæ 2 Quadragesimæ sic orant; *Deus qui conspicis omni nos virtute destitui, interiùs exteriùsque custodi ut ab omnibus adversitatibus muniamur in corpore, & à pravis cogitationibus mundemur in mente.* Habent ante Dominicam Passionis septem celebres Dominicas, quarum prima dicitur Septuagesima, secunda Sexagesima, tertia Quinquagesima, quarta prima Quadragesimæ, quinta secunda Quadragesimæ, sexta tertia Quadragesimæ, septima quarta Qua-

Syntag. Part. 2. Disp. 53. Num. 39.

Hist. l. 5. Cap. 21.

Epitom. 90 91.

Quadragesimæ. *In Dominica Septuagesimæ, quia commemoratur captivitas, legitur in Officio ex initio Geneseos peccatum primi hominis, & omittuntur omnia cantica læta*; ait Bellarminus. Sic & illi ex eodem Geneseos Capite propriam lectionem habent, & intermittunt ab eo die ad Pascha cantica lætitiæ & hallelujah. Habent etiam in Quadragesima frequentiores & celebriores conciones. De Cultu sanct. Cap. 14.

Stata Jejunii Tempora habent Annua ut quadragesimæ, Menstrua ut jejunium quatuor temporum, & Hebdomadica ut jejunium sextæ feriæ & Sabbati; sic jejunii etiam ratione observantes dies & annos & menses. Jejunium probamus, tum publicum urgente aliqua calamitate indictum, aut in gravi aliquo Ecclesiæ negotio ut in Pastorum ordinatione, & privatum etiam ad carnis ferociam domandam & terendam superbiam, quando fortè acriore luctamine cum tentatione confligitur, ut modo dixit Augustinus. Non tamen debent publica jejunia aut privata esse stata & ordinaria. Populo suo Deus unicum tantum jejunii diem statum imperavit, qui festo Expiationis adjungebatur, quod typicum erat & legale. Nam publica quæ usurpantur ob calamitatem, vel quæ ob alia graviora Ecclesiæ negotia indicuntur jejunia, iis peractis & cessante causa, cessare debent. Nam absque causa impellente, calamitatis aut necessitatis boni alicujus sensu, ludicra & frigida erunt jejunia. Sic etiam privatis jejunii stata tempora præscribere, ac si tentationis horas & dies dignoscere possent periti isti animarum medici, æquè ridiculum est. *Egregiè verò Bellarminus ideo semel duntaxat Christum jejunasse conjectat, quia non nisi semel fuerit tentatus, nobis vero singulis annis jejunandum esse, quia singulis annis pugnandum est. Scilicet*, inquit Tilenus, *statas anni vices servat in Agonibus istis Tentator, sicut Apollo Pythius: ac propterea Ecclesia Romana etiam Bacchanalia eodem mense celebrat quo veteres Romani olim agitabant Quirinalia, id est stultorum ferias.* Non idem omnibus tempus luctæ cum tentatore & concupiscentiis carnis. Non aliud propterea jejunium statum nobis imperavit Christus aut Apostoli quàm morale & perpetuum, nempe parsimoniam & temperantiam. Naturale autem, id est abstinentiam ab cibo & potu stato tempore non imperarunt, sed in genere tantùm cum oblata esset occasio causa impellens jejunii. *Ego in Euangelicis & Apostolicis literis totoque instrumento, quod appellatur testamentum novum, animo id revolvens, video præceptum esse jejunium. Quibus autem diebus oporteat, & quibus non oporteat, præcepto Domini vel Apostolorum non video definitum*; ait Augustinus, Epist. 68. ad Casulanum. Socrates modo dixit; *Perspicuum potestatem ea in re cujusque menti & arbitrio permisisse, ut quisque nec metu nec necessitate inductus quod bonum sit ageret.* Origines Hom. 10. in Levit. *Est certe libertas Christiana per omne tempus jejunandi, non observantiæ superstitione sed virtute continentiæ.* De Montano refert Eusebius Lib. 5. c 18. quod leges de jejuniis præscripserit; *Hic ille*, inquit, ὁ νηστείας νομοθετήσας. Deinde in forma observandum, non mereri nomen jejunii canonicum eorum jejunium. Nam dies jejunii sunt illis tantum dies carnispriviales, ut vocant, & si morem Pontificiorum observant, tum solvunt jejunium hora sexta ab exortu solis, & tamen non pudet in Collecta Deo mentiri, cum dicunt, *ex merito pravitatis nostræ affligimur.* Non minuunt, sed mutant delitias esculentorum. Abstinentiam à carne indicunt, cum tamen piscibus benè conditis, vino & opiparis cupediis variisque lautitiis non interdicunt, quod facerent si seriò agere vellent & non cum Deo illudere. Sed oportebat in ciborum delectu, Manichæorum, Eucratitarum, aliorumque Hæreticorum qui orti sunt in Ecclesia primitiva, doctrinam dæmoniacam aliquo modo quamvis alio sed magis specioso titulo ad novissima hæc tempora conservari. Non jam natura caro immunda, sed diebus vetitis tantum polluta per præceptum Ecclesiæ. De Ciborum Delectu multi multa scripserunt, Syntag. Par. 1. Disp. 53. Th. 35.

proinde

proinde missum facio. De facultate vescendi carne concessa per dispensationem Archiepiscopi & Episcopi vide supra p. 64.

Hactenus de Breviario Anglicano, sequitur secunda pars libri Liturgiæ, *Ordo administrandi Cœnam Dominicam sive sacram communionem*, quam voco Missale Anglicanum, non solum quia Missæ nomen sacræ Cœnæ tribuitur apud veteres, sed etiam quia quadam ex parte repræsentat etiam sacrificium Missæ. Post Officium Matutinum celebrant Cœnam, de concione parum solliciti. Perinde est, sive habita fuerit concio necne, vel an sit aliquis qui concionem habere posset. Nam Curatus ipse forte nihil supra præscriptam Liturgiam sapit. Imò à Ministris non concionatoribus sacramenta efficaciter administrari definierunt Can. 57. Constitutionum anni 1603. *Cum multi à falsis doctoribus in errorem inducti, liberos suos nisi per Ministrum concionatorem nolint baptizari eodemque respectu ad sacram Cœnam nisi per talem administratam recusent accedere, ac si illorum sacramentorum virtus & efficacitas à Ministri in concionando facultate penderet, cum tamen integra tum Baptismi, tum sacræ Cœnæ doctrina, quæ ad sacramentorum eorundem administrationem desideratur, in libro publicæ Liturgiæ tam plenè & integrè sit expressa, ut eidem nihil addi possit quod solidum sit & necessarium; omnibus tali errore deceptis, mandamus & præcipimus, ut protervam hanc ipsorum pertinaciam de cætero deponant, ac Ecclesiæ institutis hac in parte obsequantur, cum quoad eorundem sacramentorum efficaciam nihil intersit utrum à Ministro non concionatore an secùs administrentur. Quod si qui deinceps hac in re deliquerint, parochiæque suæ Ecclesias eo intuitu declinantes, in alienis, vel sacram Cœnam susceperint, vel liberos suos baptizari fecerint, neque mandato hoc nostro admoniti ab errore suo & illicita hac ratione destiterint; ad loci Ordinarium per Ministrum, Oeconomos, & Inquisitores, vel Assistentes Parochiæ suæ deferantur, talibus censuris Ecclesiasticis per eum castigandi, quales adeo obstinatæ pervicaciæ meritò debentur: id est, si contumaces permanserint, primò suspensionis, si ultra mensem deinceps perseverarint, excommunicationis pœna coerceantur. Pari ratione, si quis Rector, Vicarius, vel Curatus post præsentium Canonum promulgationem, quamlibet personam, quæ non sit de sua Ecclesia vel Parochia, ad sacræ Cœnæ communionem recipere, vel ex talium liberis aliquem baptizare præsumpserit (eosdem hac ratione in errore suo confirmans) is suspensionis pœna eo ipso obstrictum se intelligat, à qua nunquam absolvetur, priusquam sanctè promiserit se hac in parte de cætero nullatenus offensurum.* Minister non est de essentia sacramenti, quatenus materia & forma constare definitur vel elemento & verbo; sed quatenus est actio sacra Minister est de essentia sacramenti. Nam à Christo constitutus est ad hoc officium. Minister autem jure dici non potest qui non διδακτικὸς & habet facultatem concionandi. O miserum gregem cui Pastor idolum, & cœco tamen Pastori sub pœnis tam gravibus & tam arctis vinculis adstringitur, & quasi mancipatur! *Cum Cœna Dominica celebrabitur, mensa mundo panno lineo operta stabit in medio vel templi vel chori ubi Matutinæ vel Vespertinæ preces dicendæ sunt, ad cujus Mensæ Septentrionalem partem Minister stans orabit Precationem Dominicam.* Canon 82. Constitutionum anni 1603. statutum, *Ut eædem mensæ convenienter & decorè conserventur, & subinde reficiantur, & tempore divini cultus operiantur tapete ex serico, sive ex alia materia, quæ per loci Ordinarium, sicubi de ea quæstio oriatur, congrua & decora judicabitur. Ipso autem administrationis tempore panno lineo mundo, (prout tali mensæ convenit,) vestiantur: suoque loco certo consistant, nisi cum sacramentum erit administrandum, quo quidem tempore in Ecclesia vel cancello ejusdem ita constituentur, ut tum Minister inter precandum & administrandum commodiùs possit à communicantibus exaudiri, tum communicantes etiam convenientius & majore numero à Ministro sacramentum percipere.* Quid sibi vult ista curiositas ornandi, collocandi, conservandi, imo & reficiendi

mensam?

mensam? nonne licebit novam parare potius quàm veterem subinde reficere? Et de operimento unde oriri potest ulla quæstio, cum extra usum necessarium in celebratione, & decorum civile quod tunc servandum, nihil refert operiatur necne; multo minùs, an tapete ex serico vel alia materia? Ipsa elementa extra usum quid sunt, nisi communis panis & commune vinum? Vel de loco, ubi consistat, cur solliciti, cum quovis loco vel angulo extra tempus administrationis collocari possit? Vel dum administratur sacramentum, cur in Cancello Ecclesiæ constituenda, cum non sit locus commodissimus respectu totius coetus, etsi fortè satis commodus respectu paucorum communicantium? Hæccine omnia redolent superstitiosam illam venerationem in Papatu exhibitam vasis sacris? Non est ista mensa sacra, propterea quod sustineat calicem & patinam. Hæc enim vasa & instrumenta communia sunt, ut supra diximus; sacris & communibus conviviis, sacræ coenæ & agapis. Mensa materialis coenæ Paschalis erat communis, neque eam consecravit Christus, cum Coenam sacram institurus & administraturus erat. Celebraturum oportet stare ad mensæ partem septentrionalem, & recitare precationem Dominicam. Cur magis ad Septentrionalem partem quàm Australem aut Orientalem? *Tunc recitabit Sacerdos clarè*, distinctly, *decem præcepta, & universus populus post singula mandata genibus flexis misericordiam Dei implorabit pro violatione illorum.* De populo respondente, & eadem sæpius repetente, diximus supra pag. 459. Cum lex Decalogi in monte Sinai data cum fulgure & tonitru, non tamen ad singula mandata incurvavit se populus. *Tunc per Ministrum*, Sacerdotem, the Priest, *stantem ad sacram mensam legatur Collecta sive Oratio diei assignata*, (non tam Coenæ quam diei propria, quia & ipsa Coena, ut olim Missa, statis temporibus alias habet atque alias Collectas, Epistolas, & Euangelia, quæ præfiguntur huic Liturgiæ parti & huc referenda sunt) *unà cum altera Collectarum sequentium pro foelici statu Regis.* Collectas Collectis addunt absque alia intercedente actione, interveniente tantum pausa, ut supra observavimus in Officio Horario. *Post has Collectas Sacerdos, seu quis alius Minister ad id deputatus, legat Epistolam loco ad id assignato, & sic incipiat; Epistola Sancti N. Apostoli scripta ad N. Capite. N. Epistola finita legatur Euangelium. Euangelium N. scriptum capite N* Epistolæ & Euangelia sunt lectiones ex Euangeliis Epistolis & Prophetis, seu potius fragmenta, non integra capita; & varia sunt pro ratione diei cui assignantur. Nam pro dierum varietate varia habent in Coenæ administratione Euangelia & Epistolas, sicut in Missa sub Papatu, alia die Nativitatis, Ascensionis, Circumcisionis, quàm aliis diebus; nam Missa præcipuè sanctificat diem. Et licet Angli in singulis Ecclesiis non administrent Coenam diebus Festis, tamen Collectas, aliaque propria Missæ diei legunt & canunt, & umbram sine corpore habent. Epistola legenda à Sacerdote vel alio Ministro ad id deputato. Minister deputatus non est Presbyter, sed alius quis ad hoc officium deputatus. *Solis Subdiaconis inter inferiores gradus Romana auctoritas concedit, ut sacris vestibus induti Epistolam legant ad Missam; adeo ut potius Sacerdos ipse Epistolam legere debeat quàm pati ut inferiores Subdiaconis id exequantur*; ut habet ex Micrologo & Bernone Durantus. Euangelii lectio inter Diaconorum officia numeratur; Epistola per Subdiaconum aut in Minoribus Ordinibus constitutum, si necesse, legi poterit. Differentiam inter Euangelium & Epistolam observant etiam Angli, præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, aut alibi ubi Diaconos habent, & sedentes Epistolam, stantes Euangelium audiunt, de quibus ritibus supra diximus. *Post Euangelium sequitur Symbolum*, nempe Constantinopolitanum, cujus canendi in Missa usus antiquior est apud Orientales quàm Occidentales, ut ait Bellarminus. *Post Symbolum sequatur Concio, sive legatur una Homilia-*

Durant. de Ritib. l. 2. c. 18.

De Miss. l. 2. c. 16.

rum jam editarum, aut in postero publica authoritate edendarum. Qualesnam edituræ sunt, conjicere possunt sagaciores qui judicio pollent, & quò tendunt vel flecti possunt. Hîc vides perinde esse, sive habeant Concionem sive Homiliam. *Finita Homilia aut Sermone ad populum, Pastor indicabit Festos, aut Jejunos dies, si qui fuerint, sequenti septimana. Imprimisque hortabitur ut pauperum meminerint, & eorum inopiam sublevent. Deinde cantentur vel recitentur una vel plures ex sententiis sequentibus, prout ipsi videbitur.* Sententiæ illæ omnes huc tendunt, ut liberales sint in pauperes. *Interea ædiles, seu alii quibus illud munus assignabitur, colligent oblatam à populo Eleemosynam,* anglicè, the devotion of the people (sic appellatur illa eleemosyna,) *& in cistam ad pauperum usum reponent: Singuli,* every man and woman, *item consuetas oblationes, & decimas suo tempore Pastori persolvent.* In editione Anglicana anni 1607. de Decimis nihil habetur, sed de Oblationibus diebus oblationum consuetis persolvendis. Post hæc Minister dicit, *Oremus pro statu universalis Ecclesiæ hîc militantis.* In oratione ista dicit, *petimus ut clementer accipias hæc munera, atque has preces nostras, quas offerimus Divinæ majestati tuæ.* In margine ad hæc verba sic monentur; *Si nulla largiatur eleemosyna omittitur (hæc munera atque.)* Nam si nullus largietur eleemosynam, non potest dicere *hæc munera.* In Justini Apologia 2. videmus, panem & vinum per populum oblata Episcopo, seu allata, (nam utitur verbo προσφέρεται,) non autem oblata Deo per Episcopum. *Hujusmodi oblationem panis vini & aquæ fieri vidi Episcopo in Ecclesia nostra Vratislaviensi, quando rem divinam publicitus fecit;* ait Langus Justini interpres. Vide Mornæum Lib. 1. c. 5. de Missa. Quod supererat cessit in sustentationem pauperum. Ut oblationes illæ abundare cœperunt, pars earum in Ministrorum Ecclesiæ alimenta impensa fuit, ut observat eodem capite, *unde avaritiæ fenestra patuit, per quam & cæteri abusus catervatim irrepserunt.* Cum oratione Sacerdotis cœperant Deo consecrari oblationes per Episcopum aut Presbyterum more Judaico, aperta est fenestra superstitioni & execrando Missæ sacrificio. Cum itaque & Ministrorum & pauperum sustentationi aliter prospectum sit, eundem morem retinere est imitatio ridicula, & Deo offerre in precibus populi eleemosynam absurdum; non est enim eleemosyna propriè dictum sacrificium, vel alimentum Ministrorum, aut oblatio Deo facta, & exhibita, etsi propter Deum pauperibus aut Ministris destinentur, (nam ea ratione etiam Decimæ erunt sacrificium aut oblatio proprie dicta aut quævis Eleemosyna) sed metaphoricè. *Sacerdos dum panem offert & aquam vino miscet & calicem etiam offert, quasdam orationes & deprecationes profert, quibus & oblationem suam & totius populi ad Deum dirigit, & ab eo postulat, ut ei placita sit, & ut dignis mentibus offeratur,* inquit Suarez; & has orationes & benedictiones sacras dicit esse veluti quasdam præparationes oblationis sacrificalis. Præparatoriæ oblationi similis est Anglicana. Dum oblationes suscipiebat Sacerdos, nihil olim canebatur. *Quod autem tempore hujus oblationis aliquid canatur, non constat semper fuisse observatum, nec à quo primum institutum sit. Alii enim Adriano, alii Gregorio, alii Cœlestino id tribuunt,* ait ibidem Suarez. *Offertorium quod inter offerendum cantatur, quamvis à prioris populi, id est Judaici, consuetudine in usum Christianorum venisse dicatur, tamen quis specialiter addiderit officiis nostris apertè non legimus,* inquit Walafridus Strabo, *sicut & de Antiphona, quæ ad Communionem dicitur, possumus fateri: cum verè credamus prioribus temporibus Patres sanctos silentio obtulisse vel communicasse, quod etiam hactenus in Sabbato sancto Paschæ observamus.* Unde infert vir verè nobilis Mornæus, priscos illos Episcopos & sacerdotes non dixisse, *offero, sacrifico, offerimus, sacrificamus;* sed cum populus obtulisset, Antistitem panem & vinum in usum sacræ Cœnæ accepisse, institutionem Christi recitasse, mox ejus exemplo Sacramenta distri-

Quod si juxta exemplum Apostolicæ indictionis necessario fieri debeant Collectæ fidelium in usus pauperum, vel pro restauratione Ecclesiarum; oportet hoc fieri tempore oportuno & loco, non inter Missarum solennia, ait Bernoldus. Vide Cassandr. Liturg. Cap. 27.

In 3. Part. Tom. 3 Disp. 83. Sect. 1.

Cap. 22.

Lib. 1. Cap. 3

distribuisse. Honorius in Gemma Animæ ait, *quod cum Ecclesia numero quidem augebatur sed sanctitate minuebatur, quia populo non communicante non erat necesse panem tam magnum fieri, statutum est eum in modum denarii formari, & ut populus pro oblatione farinæ denarios offerret, pro quibus Dominum traditum cognosceret. Qui tamen Denarii in usum pauperum qui membra sunt Christi cederent, vel in aliquid quod ad hoc sacrificium pertinet.* Vides quid significent Denarii in pauperum usum erogati. *Tunc sequetur hæc exhortatio certis temporibus quando Presbyter*, Anglicè the Curat, *videbit populum negligenter accedere ad sacram Communionem.* At satis novit qui sunt accessuri, nam ut in Rubrica Prima hujus Tituli statuitur; *Quotquot cupiunt fieri participes sacræ Communionis indicabunt nomina sua Pastori*, Anglicè the Curat, *pridiè aut manè, priusquam incheentur Matutinæ, vel immediatè post principium Matutinarum precum.* In primitiva Ecclesia frequentius communicabant; cum zelus iste defervesceret, hortati sunt Ministri eos qui aderant, ut accederent ad mensam: & dicis causa exhortationem similem retinent Angli, cum tamen, ut dixi, ante administrationem quotquot cupiunt fieri participes sacræ Communionis indicarunt nomina sua Curato. Quàm importuni tamen volunt videri in exhortatione? *Quotquot adestis invito, obsecro per Christum, per beatam spem adventus ejus & fœlicitatem æternam, non detrectetis accedere; nostis quàm grave sit atque molestum jam parasse splendidum convivium, mensam apparatu magnifico instruxisse, atque dum nihil aliud superest quàm ut accumbatur, convivas nulla justa legitimaque causa renuntiare se non accessuros &c. Qui convivium patrisfamilias recusarunt, quod villam emissent, &c. Est quidem contumelia repulsam dare invitanti; sed ea longè fit major, dum adstatur, & interim cum aliis non discumbitur, nec editur neque bibitur: hoc porro est ludibrio habere mysteria Christi. Dicetur cunctis, Accipite & edite, Accipite & bibite ex hoc omnes: Hoc facite in mei commemorationem. Quo ore? quo fronte? quo animo hæc audietis? Quid erit aliud negligere, contemnere, ac irridere Testamentum Christi, nisi hoc fuerit? Quare potius abite, atque sanctis date locum. Sed abeundo, quæso, vobiscum reputate maturè ac graviter, undenam discedatis; nempe à Deo, à Christo, à fratribus, & epulo summæ charitatis?* Quo ore? qua fronte? quo animo audetis vos ludibrio habere mysteria Christi, & ludere tam manifestè in re seria. Nam nemini ministrabitis, nisi qui nomen indicaverit pridie aut mane. Non jam tempus examinandi, approbandi, rejiciendi, dignos vel indignos; an promiscuè omnes invitatis? Quorsum igitur tot monita, hortationes, expostulationes? Videat lector suprà in Ordinatione Presbyterorum similem histrioniam. *Aliquando etiam dicetur hoc pro arbitratu Presbyteri*, Anglicè, the Curat, *Dilectissimi &c.* Prope finem hujus exhortationis habentur hæc verba. *Et propterea quod non est fas quemquam accedere ad hæc mysteria, nisi solida fiducia misericordiæ divinæ, & sedata & tranquilla conscientia eo incitatum; idcirco si quisquam è vobis sit, qui superioribus rationibus non possit pacare conscientiam suam, verum eget ampliore consolatione, tum me petat vel alium aliquem consultum & eruditum Ministrum verbi divini, & nudet vulnus, ut possit recipere spirituale consilium, admonitionem, & solatium, ut conscientiæ levetur onus, & ut Ministerio verbi divini consequatur fomentum & beneficium absolutionis ad pacificationem conscientiæ, & amotionem omnis scrupuli & hæsitationis.* Hìc auricularem Confessionem sibi vel aliis Sacerdotibus fieri aliquatenus postulant Curati, & absolutionem promittunt, qui verbum Dei prædicare nesciunt. A Medico indocto libera nos Domine. Sed quorsum ista monet in ipsa actione? An jam tempus opportunum confitendi & absolvendi? Obiter observandum Can. 113. statutum, quòd si quis peccata sua occulta alicui Ministro privatim confiteatur, ne alicui retegat, *nisi sit ex eo genere criminum quorum occultatio ex legibus hujus regni sit capitalis: qui contra fecerit*

Cap. 58.

rit eo ipso irregularis esto. Pœna Irregularitatis castigandus qui Sigillum Confessionis violaverit. *Tunc Minister*, Anglicè the Priest, *recitabit hanc exhortationem*, *Dilecti in Domino &c.* Qua finita, *deinde Minister*, the Priest, *alloquetur communicaturos his verbis*; *Vos quos verè & serio* &c. *accedite proprius, ut percipiatis hoc salutare Sacramentum ad vestram consolationem, confitemini humiliter peccata vestra Deo & Ecclesiæ hîc congregatæ in nomine ipsius, suppliciter*, Anglicè meekly, *genua flectentes. Tunc fiat hæc generalis confessio nomine eorum qui communicaturi sunt, vel per eorum aliquem, vel per unum ex Ministris, aut per ipsum Sacerdotem, omnibus submissè genua flectentibus*; *Omnipotens Deus* &c. *Tunc eriget se Sacerdos, aut Episcopus si adsit, & conversus*, nota, conversus nam quandoque avertit quandoque convertit se ad *populum, sic loquetur.* Paucis verbis orat, ut condonet iis Deus omnia peccata. *Sic Minister*, the Priest, *etiam dicet*, nempe duas aut tres sententias Scripturæ, venite, qui laboratis &c. & similes. *Quo finito Minister*, the Priest, *procedendo dicet*; *Sursum corda. Responsio, Habemus ad Dominum. Minister, Gratias agamus Domino Deo nostro. Responsio, dignum & justum est. Minister, Verè dignum & justum est, quodque jure debemus, nos tibi semper & ubique gratias agere Domine, sancte Pater omnipotens & æterne Deus. Sequetur propria præfatio, si quæ sit assignata*, nempe diei, *alioqui statim subjungetur*; *Ideo cum Angelis, & Archangelis cumque omni militia cœlestis exercitus hymnum glorioso tuo nomini canimus, te sine fine laudantes, ac dicentes*; *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus, Deus, Sabaoth, Pleni sunt cœli & terra gloria tua, Osanna in excelsis.* Præfatio appellatur, inquit Bellarminus, quia est præparatio & excitatio populi ad illam actionem in qua propriè consistit Sacrificium. Finita præfatione, inquit, dicitur Canticum, *Sanctus, Sanctus &c.* quod quidem partim desumptum est ex Hymno Angelorum Isa. 6. partim ex Cantico Hebræorum quod Christo cecinerunt in die palmarum. Expectant statim realem corporis Christi præsentiam. *Tunc Sacerdos apud Dominicam mensam*, Anglicè, Gods Board, rectius the Lords Table, *nomine eorum qui communicare volunt, sic orabit genibus flexis. Orat, ut edentes carnem Christi sic edant, ut corpora peccatis inquinata munda fiant perceptione sacratissimi corporis sui*, & bibentium animæ laventur in pretioso sanguine suo. *Tunc Minister erigens se dicet, O Deus omnipotens pater &c. Exaudi nos quæsumus, misericors pater, & concede ut nos sumentes has tuas creaturas panis & vini juxta sacrosanctam institutionem Filii tui Servatoris nostri Jesu Christi in memoriam ejus mortis & passionis participes simus sanctissimi corporis & sanguinis ejus. Qui eadem nocte, qua tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, ac dedit discipulis suis, dicens, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Simili modo postquam cœnatum est accepit calicem* &c. Hîc verba institutionis recitantur Deo, nam recitantur in Oratione, & continuata Oratione Deo dicuntur sicut in Canone Missæ, audiente quidem sed non audienti communicantium numero, non ut ab instruente per verbum institutionis quod est verbum fidei, sed ut Deo aliquid oblaturo. Horrenda est ista prophanatio verborum institutionis. Utrum verò, dum Deum alloquitur & recitat verba institutionis, accipit panem & poculum in manus, ut in Canone Missæ præscribitur, ex Liturgia Anglicana non satis liquet, nisi quod innuere videantur verba ista, *has tuas creaturas*, vel in manus sumere vel manibus extensis demonstrare. *Tunc Minister ipse primò recipiet Eucharistiam sub utraque specie, proximo loco tradet idem reliquis Ministris, si qui adsint, ut præcipuum Ministrum adjuvent.* Crederem potius, quia distincti erant sub Papatu Sacerdotes communicantes à Laicis. Nam communio Laica Sacerdotibus ignominiæ & pœnæ loco erat. Et quid opus tot adjutoribus, quot sunt Ministri in Ecclesiis Cathedralibus, cum forte 4 tantum communicantes? Rituale Romanum hunc ordinem

Bel. de Miss. l. 2. c. 17.

item præcipit his verbis. *Postea ad communicandum accedit incipiens ab iis, qui sunt ad partem Epistolæ; sed primò si Sacerdotibus vel aliis ex Clero danda est communio iis ad gradus altaris genuflexis tribuatur, vel si commodè fieri potest intra sepimentum altaris sint à Laicis distincti, Sacerdotes verò tum soli communicent.* Hîc præcipitur, ut statim post consecrationem Curatus ipse primo recipiat Eucharistiam. Sic Canone 21 Constitutionum anni 1603. *Proviso semper, ut Minister quilibet sacram illam Cœnam administraturus ipse semper primus*, nota, semper, *communicet.* Quid aliud sibi volunt Rubrica & Constitutio ista, quàm repræsentionem Sacrificii Missæ? Nam sacrificandi actionem in Missa præcedere oportet sacramenti distributionem, oblationem sacrificalem ut vocat Suarez, & sacrificium ac immolationem ante epulum Eucharisticum. Alioquin permitteretur ut adiaphoron, sive primus sive postremus communicet. Christus panem non sumpsit primus. Nam gratias egit, fregit, dedit, antequam ipse sumeret, ut ipsa verborum series indicat. Non dicunt Euangèlistæ, *gratias egit, fregit, manducavit, dedit* &c. Præcipitur in Rubrica, ut consecrans sub utraque specie sumat. Hoc postulant & Pontificii, ut sub utraque specie integrum conficiat sacrificium & celebret sacramentum: sed ut sub utraque specie tradat aliis etiam Ministris qui adsunt, hîc non præcipitur. De Communicantibus, ut illi communicent, vel ut illis tradatur Cœna sub utraque specie, non solliciti, ideo non repetunt verba, *sub utraque specie.* Imo fallor, si hoc necessarium illis videtur, sed ex gratia concessum aliis. *Nam nedum Laici, sed & Clerici, imò Sacerdotes ipsi non conficientes communicant tantum sub una specie*, inquit Durantus. *De Ritib.* Propterea Mucketus noluit hæc verba Anglicana, *And next deliver it to other Ministers*, reddere *proxime loco tradet eam*, vel *eandem*, nempe Eucharistiam, sed *proximo loco tradet idem reliquis Ministris*, ubi manifestus solœcismus, & *idem* intelligit *corpus*, non sanguinem, quia hunc vult esse verborum sensum. Per *idem* non intelligit Ministrum. Nam non habetur in Anglicana phrasi, ubi habetur *ille, he*, & deerit vox *id.* Præterea ubi in Anglicano habetur in verbis præcedentibus *communion*, non reddidit *communionem* ut in titulo, sed *Eucharistiam*, quam vocem corpori frequentius tribuunt Pontificii. Vel qui Mucketi operam conduxerunt ad transferendum Liturgiam, hunc sensum verborum à Liturgiæ reformatoribus acceperunt, & data occasione istud arcanum mysterium aperiunt, vel hunc errorem sacrilegum ipsi apud se alunt. In libro Liturgiæ edito regnante Edwardo, Rubrica ista concipitur his verbis. *Tunc surget Sacerdos populo adhuc genuflectente, & communicabit ipse primo sub utraque specie: & deinde Ministri, ut possint eum juvare in communicando populo. Deinde Minister tradet Eucharistiam populo in manus genibus flexis, & cum exhibet panem dicet; Corpus Domini nostri Iesu Christi quod pro te traditum est, conservet corpus tuum & animam tuam in vitam æternam. Et accipe & ede hoc in memoriam quod Christus mortuus sit pro te, fide illum ede in corde tuo cum gratiarum actione.* In Rituali Romano, *Sacerdos unicuique porrigens sacramentum, & faciens cum eo signum crucis super pixidem simul dicit; Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam Amen.* Signum Crucis non habet hîc vim consecrandi, nam præteriit Consecratio in Missa: tamen omittunt Angli. Sed non sibi constant, cum in Baptismo retinent, ubi majorem habet efficaciam & virtutem, sicut suo loco videbimus. Curatus Romanensis orat, ut corpus Domini custodiat animam. Anglicanus, & corpus & animam. Verbum promissionis, quo usus Christus, dum porrigunt sacramentum, neuter usurpat. Esset illud illis absurdum. Nam illa verba, *Hoc est corpus meum*, sunt illis verba consecrationis, quæ nunc porrigentes sacramentum proferre nolunt, ut fecit Christus, quia sic denuo, ut ipsi opinantur, consecrarent, cum prius in oratione ad

Deum consecrassent his verbis. De mutato numero plurali in singularem, cum dicunt, *Accipe*, *ede*, pro *Accipite*, *edite*, & mutata enunciativa forma in precatiunculæ formam, dicemus statim, cum de genuflexione differturi sumus. *Minister cum exhibet poculum, dicet, Sanguis Domini nostri Iesu Christi, qui pro te effusus, conservet corpus tuum & animam tuam in vitam æternam. Et bibe hoc in memoriam Christi sanguinem pro te effusum esse.* Hîc etiam verbum promissionis in precatiunculam mutatur, & Minister ipse tradit singulis poculum in manus, sicut priùs panem, de quo ritu statim dicemus. *Tunc Minister dicet Orationem Dominicam. Et populus recitabit post illum singulas petitiones.* De frequenti Orationis Dominicæ repetitione, & singularum petitionum vide supra, pag. 462. 463. *Deinde dicetur Oratio sequens, O Domine cœlestis Pater &c. vel ista Oratio, Omnipotens æterne Deus, &c. Deinde dicatur aut canatur, Gloria in excelsis, &c. Postremo Sacerdos, vel Episcopus si adsit, dimittet eos hac benedictione; Pax Dei quæ superat, &c.* In libro Liturgiæ prope finem hujus tituli, *De ordine administrandi sacram cœnam*, habentur Rubricæ quædam generales, quarum una est ita. *Sequuntur Collectæ dicendæ post Offertorium, quando non adsunt communicantes, quolibet tali Die una, quoties occasio datur, post collectas Matutinarum & Vespertinarum precum vel Litaniæ, quæ etiam dici possunt pro arbitrio Ministri.* Canunt vel recitant Offertorium, etiamsi nullus adsit qui offerat. Nam nulli offerre debent secundum ritum veterum, nisi qui communicaturi sunt. Si nulli adsunt communicantes, nihil offertur; & tamen hîc dicitur *post Offertorium.* Et ista; *Diebus festis, si non adsint Communicantes, dicentur tamen omnia quæ præscripta sunt usque ad finem Homiliæ, addendo orationem illam generalem pro universali statu totius militantis Ecclesiæ, atque unam aut alteram è Collectis præcedentibus, ut occasio erit.* Hîc habemus Missam siccam. Nam licet non celebrent singulis festis sacram Cœnam, Collectas Missæ diei Festi recitant, & umbram sine corpore habent, ut supra dictum. In libro Liturgiæ ante Titulum de Cœna habetur ejusmodi titulus, *Collectæ, Epistolæ, & Euangelia ad sacram communionem sive in Cœna Domini dicenda per totum annum*; & dicunt etiamsi non celebretur Cœna. *Missa sicca*, inquit Durandus, *dicitur, quoniam, si Sacerdos non potest conficere, quia forte jam celebravit, vel ob aliam causam, potest accepta stola Epistolam & Euangelium legere & dicere Orationem Dominicam, & dare benedictionem: quinimo si ex devotione non superstitione velit totum Officium Missæ sine Sacrificio dicere, accipiat omnes vestes sacerdotales, & Missam suo ordine celebret usque ad finem Offerendæ, dimittens secreta quæ ad sacrificium pertinent. Præfationem verò dicere potest, licet in eadem videantur Angeli invocari ad consecrationem corporis & sanguinis Christi: de Canone vero nihil dicat sed Orationem Dominicam non præmittat, & quæ ibi sequuntur sub silentio dicenda non dicat: calicem vel hostiam non habeat: nec de his quæ super calicem seu Eucharistiam dicuntur aliquid dicat vel faciat. Potest etiam dicere, Pax Domini sit semper &c. & exinde Missæ officium suo ordine peragat. Melius est tamen alia omittere.* Hîc vides Missam Siccam Romanensium esse solum paulò locupletiorem Anglicana. Rubricam istam de Missa Sicca illustrabit Rubrica in Libro Edward VI. *Diebus Mercurii & Veneris Litania Anglicana canatur vel dicatur omnibus locis sicut à Serenissimo Rege est præscriptum. Cum autem non adsunt communicantes, tamen diebus dictis post Litaniam Sacerdos indutus Alba aut Linea cum Cappa recitabit ea quæ in Cœna Domini recitari solent usque dum perveniat Offertorium. Tunc enim post unam aut alteram Collectam dimittit populum cum Benedictione consueta. Nusquam celebretur Cœna Domini, vel Missa ut vocatur, sine communicantibus.* Bucerus dicit hoc esse quoddam Cœnæ Dominicæ simulachrum, à perversitate Romanensium Antichristianorum mutuatum, valere ad confirmandum superstitiosis impiam Missæ fiduciam, &

Rational. Lib. 4. Cap. 1 Num. 23.

& refert quasdam nobiles fœminas palam ausas petere Memorias dum deessent communicantes, & repertos Sacrificulos qui tales celebrarent Memorias in gratiam superstitiosorum hominum etiam eodem tempore & templo quo Cœna ipsa exhibita à Ministris ordinariis. *Et quam possit habere rationem*, inquit, *ex verbo Dei cæteras preces, Psalmos, & divinas lectiones, quarum rerum omnium per se eadem est dignitas, eadem divina vis, dicere Ministros aut communibus vestibus, aut sola indutos simplici alba illa linea, atque aliis in locis quàm ad mensam Domini: istam autem dimidiatam Missam dicere vestibus omnino Missalibus & ad Domini mensam? Defugienda est igitur & hoc abusu tollenda species mali, præscindendaque offendiculi occasio in Missam adhuc superstitiosis: & agendum quod fidem Christi certo ædificet, non vel ex parte simulandum quod gerere non est propositum*. Missam Siccam alii inter Pontificios etiam Nauticam seu Navalem vocant, quia in mari & fluctibus celebrari solet, quibus locis propter motum & agitationem fluctuum Missæ sacrificium non celebrandum censent. Sequitur ista Rubrica; *Ac ipsa quidem Cœna Domini nunquam celebrabitur nisi justus sit hominum numerus, qui cum Ministro*, the Prieſt, *communicent, prout ipsi videbitur. Quod si non sint plures in parœcia, quàm viginti maturæ ad communicandum discretionis, nulla tamen communio erit, nisi quatuor vel minimum tres cum Ministro*, the Prieſt, *communicent. In Ecclesiis verò Cathedralibus & Collegiatis, in quibus plures existunt Ministri*, Prieſts, *ac Diaconi, omnes singulo die Dominico ad minimum Cœnam cum Ministro, nisi legitima excusatio intercedat, participabunt.* Vides hîc quàm propè accedant ad privatam Missam. Etsi enim nolunt Sacerdotem solum sibi celebrare, & Eucharistiam percipere, justum tamen numerum communicantium definiunt tres communicantes præter Ministrum, & quidem in loco publicorum conventuum, & contra præceptum Apostoli qui 1. Cor. 11. vult, ut alii alios expectent, ut omnium una sit communio, & ne separatim Eucharistiam celebrent. *Itaque fratres mei cum convenitis ad vescendum, alius alium expectate.* Quæque factio propriam Cœnam præoccupabat alios in cœtum venientes prevertendo v. 21. quod non erat Cœnam Domini, sed suam Cœnam edere. Nam Dominus omnibus suis discipulis eam dispensavit. *At invicem expectandum dicit Apostolus, ut omnium oblatio simul celebretur, ut & omnibus Ministretur*; inquit Ambrosius in locum illum. Præterea 1 Cor. 10. 17. Panis Fractionem unitatis & mutuæ charitatis symbolum esse ait. *Quoniam unus est panis, unum corpus nos illi multi sumus, nam omnes ex uno illo pane participamus.* Id est, inquit Pareus, *Cur panem frangimus hoc est panem unum dividimus in multas partes, quas singuli accipimus & manducamus? Ad significandum, quod sicut particulæ multæ sunt unus panis, de quo omnes participamus, sic multi nos sumus unum corpus h. e. virtute hujus sacramenti coalescimus in unum corpus invicem, & cum Christo.* Et proinde sensus erit, *quoniam unus panis* est nempe quem frangimus & in multas partes dividimus, sic *multi efficimur unum corpus, quia omnes de uno illo pane fracto & distributo manducamus.* Quod enim frangitur unum fuit, & unum facit eos qui illud participant. *Unus panis erat mole & massa*, inquit, *in veteri Ecclesia, quando ex oblatione farris unus panis Eucharistiæ consecratus frangebatur in unitatis symbolum, qui mos diu obtinuit.* Eadem unitas repræsentabatur per multa grana ex quibus unus panis, & multas uvas ex quibus vinum conficitur. Cum igitur Eucharistiæ perceptio sit non modo sigillum promissionum Dei; sed etiam professio, non modo conjunctionis nostræ cum Deo, verum etiam fraternæ dilectionis & coalitionis in unum corpus: qui separatim ab aliis Eucharistiam percipiunt, profiteri eo ipso se nullam habere cum cœteris communionem seu societatem colligit Cartwrightus. Si dixerint Formalistæ, se optare ut

Censuræ Liturg. Cap. 3.

Repl. 1. Pag. 116.

ut omnes communicent & hortari in hunc finem in Exhortatione post Offertorium cum jam incipit Missa fidelium; respondeo primò, ludicram esse illam exhortationem, & dicis tantum causa recitari, ut supra ostendimus. Præterea non sat est optare & hortari, sed isti tres aut quatuor monendi sunt, ut expectent diem ordinarium quo celebranda Cœna in publico Ecclesiæ cœtu. Et quamvis hæc tempora zelo & charitate defervescente non tam frequentes ferant Cœnæ celebrationes quam in Primitiva Ecclesia; tamen sæpius celebranda & statis temporibus omnes adigendi sunt ad Eucharistiam percipiendam, qui non censuris Ecclesiasticis ob crimina & scandala arcendi. Ex sola negligentia, vel contemptu, vel superstitioso metu, ut abstineant non sunt ferendi. *Qui enim ea sunt voluntque perseverare animi impuritate, & nolunt (nam possunt quicunque volunt) Christi communionem ad salutem suam promovendam percipere, hi in judicium condemnationis & Euangelium audiunt & cum Ecclesia Christi precantur. Nam, ut D. Chysostomus verè scripsit, Qui indignus sit horum sacramentorum perceptione, is etiam indignus est qui precibus Ecclesiæ intersit mensæque Domini adstet, imò indigni omnes hujusmodi quos Domini terra sustineat, sustentet, tegat cœlum. Qui enim in ullo peccato perseverant scientes, hi Filium Dei conculcant pedibus, & habent sanguinem Testamenti prophanum*, inquit Bucerus. Nec minus graviter verbis sequentibus. *Et quid isti nauseantes librum vitæ æternæ homines sua à sacra cœna abstinentia aliud significant, cum velint haberi Christiani, quàm plus Christi exhiberi in hoc sacro atque Euangelio & Baptismate, aut saltem requiri plus dignitatis, hoc est fidei & Sanctimoniæ, ad recipiendam Christi Servatoris communionem per sacramentum Eucharistiæ quàm ad recipiendam eam communionem per Euangelium & Baptisma? Nec est quod isti de reverentia sacramenti prætexant, & sua indignitate. Nemo enim indignus Domini sui mensa habetur, quàm qui retinet peccandi voluntatem, ea vero nunquam non deponenda est. Et mira sanè sacramenti reverentia, qua contemnitur, & salvifica in eo oblata filii Dei communicatio repudiatur.* Et infra, *Quam ergo tandem ob rem ista amatur communicatio Christi ex mensa ejus ab ejus communicatione quæ percipitur verbo & precibus sejuncta, cum planè constet hanc sacrorum Christi distractionem isti ferri acceptam Antichristo? Ab Apostolis enim per omnia Ecclesiæ memorabilia tempora, mensa Domini præsentes ei omnes pariter communicabant, ita ut Dominus hoc suum memorabile instituit: quique id facere neglexissent excommunicabantur, ut legitur in Act. Apost. 9.* Intelligit Canones qui vulgo Apostolorum nomine circumferuntur, ubi Canone 10 sic statuitur. *Omnes fideles qui conveniunt in solennibus sacris ad Ecclesiam, Scripturas Apostolorum & Euangelium audiant. Qui autem non perseveraverint in oratione usque dum Missa peragitur, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ moventes convenit communione privari.* Sic Anacletus Epist. 1. *Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia.* Item ex Concilio Martini Bracarensis Cap. 83. habetur decretum in Gratiano hujusmodi. *Si quis intrat in Ecclesiam Dei, & sacras Scripturas audit, & pro luxuria sua se avertit à communione Sacramenti, & in observandis mysteriis declinat constitutam regulam disciplinæ, illum talem projiciendum de Ecclesia Catholica esse decernimus, donec pœnitentiam agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ, ut possit communione percepta indulgentiam promereri.* Ambrosius ait; *Qui semper pecco, semper debeo habere medicinam.* Hilarius; *Si non sunt tanta peccata ut excommunicetur quis, non se debet à medicina corporis & sanguinis Domini separare.* Ex his patet, vel pro superstitioso qui inani metu detinetur habendum, vel pro prophano, qui peccandi propositum profitetur, qui à sacra Cœna abstinet: at neutrum ferendum. *Nam quid possit omnino homini in Christum baptizato obstare, quo minus oblatam Christi accipiat gratus & hoc sacramento communionem, cum ex ea mensa Domini admi-*

Censura in Ordinat. Ministerii Eccl. p. 460.

De consecr. Dist. 2 c. 18.

Ibid c. 14. Cap. 15.

administratur, quàm quod nolit in Christo vivere & habere ipsum viventem in se, repudietque ita Baptisma suum, in quo hanc communionem primam recepit, fœdusque salutis omne ei renuntiet? inquit Bucerus, & lectorem remittit ad Chrysostomi Homiliam 3. ad Ephesios. Contrà qui se indignum sentit & fide infirmum, eo ipso dignior est. *Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere*, ait Ambrosius. Et, *qui vulnus habet, medicinam requirit.* Cum ita se res habeat, audiamus quid consulit Bucerus. *Atque quos publica doctrina & hortatu huc non poterunt permovere, ut eos privata admonitione & obtestatione eò adducant ut desinant tandem cibum vitæ æternæ tam impiè ad æternam ipsorum perniciem fastidere. Qui vero nec sic permoveri se sustineant, ut & S. Cœnæ, quotiescunque ea festis diebus publicè celebratur, adsint, nisi justis negotiis impediantur, cumque adfuerint salvificam Christi communionem è mensa ejus non accipiant, hi certè debent excommunicari, ut qui Baptisma abnegent suum, & fœdus æternæ salutis Domino & Ecclesiæ palam irritum habeant, Ecclesiamque eos ab hac sua pernicie revocantem audire obstinatè recusent.* Præcipua negligentiæ causa est quod opus censent præparatione per opera pœnitentiæ, sicut in ante Paschali Jejunio, vel quod Paschatis Cœnam celebriorem & sacratiorem aliis existimant propter Quadragesimalem præparationem; & propterea ad tempus illud præcipuè differunt, quia præparationem ad tempus antepaschale differunt. Etsi ad tria tempora obligantur per Canonem 21 & Rubricam, tamen nominatim ad percipiendum illud Sacramentum in festo Paschatis adstringuntur. Rubrica sic præcipit. *Atque hic observa unumquemque è parœcia ter ad minimum singulis annis communicare oportere, nominatim verò ad Pascha, ac sacramenta cæterosque ritus juxta hujus libri formam percipere.* Tolle Quadragesimale jejunium & Paschatis sollenniorem Missam, deinde constituantur non tria tantum sed sex vel duodecim stata tempora celebrandæ sacræ Cœnæ, experientur totum Ecclesiæ cœtum toties frequentaturum locum publicum & percepturum sacram Cœnam. Si qui negligentiores sint aut contemnant, vel ejicere vel pœnis & censuris in ordinem cogere possent. Et qua ratione ad tria tempore Rubrica vel Canone obligant, eadem & ad duodecim, si consultum ipsis videbitur, obligare possunt. Et hoc velle videntur Canone 22 Constitutionum anni 1603. *Cum Laicorum quisque ad sacræ Cœnæ communionem ter quotannis obligetur, multique nihilo secius vix semel communicent, Ministris omnibus præceptum volumus, ut quotiescunque sacramentum illud celebrare voluerint, Parochianis suis solenniter in Ecclesia inter preces matutinas idque præcedente die Dominico, quo melius veniant præparati, id denunciare non omittant: quas utique monitiones parochiani vicissim suscipere, ac eisdem parare sub periculo & pœna legis tenebuntur.* Si sub pœna obstringere possint ad Tria Tempora, possunt & ad plura. Dico igitur, tollendum & temporum solennium & præparationum discrimen, quo sublato communicantium numerosos cœtus habebunt etiam absque obligatione ad pœnam. Rubrica autem supra dicta non tam propter communicantes quàm propter Missam ipsam trium ad minimum numerum desiderat. Non enim dissimilis est decreto quod extat in Gratiano. *Hoc quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus sibique respondentibus, ipse tertius habeatur; quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, & illud in secretis, Orate pro me, aptissimè convenit, ut ipsius respondeatur salutationi.* Obiter notandum quod in dicta Rubrica additur; *Unusquisque porro ad Pascha computum cum suo Rectore, Vicario, Ministro,* Anglicè or Curate, *ejusque vel eorum deputatis annuatim instituet, eisdemque omnia Ecclesiastica debita eo tempore solita numerari persolvet.* Et in alia Rubrica sic edicitur; *Si vero quicquam panis vel vini superfuerit, Minister,* the Curate, *ad suos usus capiet.* Nihil hic cedit pauperibus, devorat reliquias Curio, etsi de

L. 5. de Sacr. Cap. 4.

Censura pag. 461.

De Consecr. Dist. 1. Cap. 61.

ipsius alimento & sustentatione aliunde prospectum sit. *Panis autem ac vinum in communionem præparatum per Ministrum, atque æditues*, by the Curat and Church-wardens, *Parœciæ sumptibus parabuntur, ipsaque Parœcia ejusmodi pecuniarum summis reliquisque impensis, quas domatim hactenus singulis diebus Dominicis pro eisdem erogarunt, liberabitur.* Si sumptibus parœciæ parabuntur panis & vinum per Curionem & æedituos, quid retinent Offertorium & Oblationes, cum hunc in finem præcipuè obtulerint vel potius attulerint veteres panem & vinum & disponebant in mensa, unde sumpsit partem Minister, consecravit & distribuit communicantibus? Si quod præcipuum in oblationibus abrogatum, vel alio modo & tempore comparatur quàm per oblationem, cur in aliis oblationes retinent? Refert Liturgiæ Examinator, ad Westmonasterium cœnam ministrari rotundis placentulis, & conjicit Prælatos pedetentim superstitionem provecturos. Hostiæ rotundæ non modò nihil faciunt ad ædificationem, sed etiam grave offendiculum præbent infirmis, dum detinentur in errore inveterata de corpusculo Christi in hostia latente, & obfirmantur Pontificii. Sacramentalis analogia spiritualis nutritionis obscuratur. *Nam propriè loquendo panis non sunt, sed tenues lamellæ seu minutiæ viscosæ ex farina & aqua, ferro calente compressæ nutritioni inutiles, difficiles concoctu, ut fatentur Medici. Ideo pharmacopœi non panes sed Nebulas appellant, ventriculum instar glutini cujusdam turgere facientes, ut apparet ex fumigatis, quæ lentore etiam collam superant, ita ut pro cera hispanica ad literas obsignandas à multis usurpentur.* Panis etiam sacramentalis talis esse debet, ut vi sua nutritia possit repræsentare nobis spiritualem nutritionem per Christi corpus. Impediunt etiam vel potius omnino tollunt ritum Fractionis à Christo institutum, nec ad distributionem satis commodæ sunt. *Notum est enim quanta curâ subtiles illas & pluma leviores placentulas in patellis gestare oporteat. Sollicitè cavendum est, ne qua frangatur, ne qua excidat, ne duæ pro una fortè arripiantur, aut halitu Ministri difflentur, atque diffugiant, cujusmodi non raro contingere ipsimet non ignorant.* Gregorii ætate primum cœpit immutari panis Eucharisticus in Placentas rotundas in sacrificio Missæ, quas Coronas Oblationum vocabant, ut ibidem probat; sed hæ Coronæ Oblationum majores erant, & frangi ac distribui commodè poterant. Bernoldus Presbyter, expositor Ordinis Romani ut creditur, qui vixit circa annum 1089. ait, ante suam ætatem Oblatas ex pugillo similiæ ad speciem Coronæ confectas fuisse, & Tortam panis vocat. De Nummulariis autem Hostiis paulò ante ipsius ætatem introductis, & nondum ubique receptis, sic scribit; *Si nihil omnino debet fieri intra vel extra templum Domini absque mensura & ratione, videntur Oblatarum minutiæ ad Christum & Ecclesiam nihil pertinere, quia sunt absque mensura atque ratione.* Cassander in Liturgicis, Bernoldi sententiam de Hostiis Nummulariis his verbis explicat, *Plura ab eodem auctore alioqui prudenti pio & Ecclesiasticarum traditionum studiosissimo in eam sententiam dicuntur, qui indignissimè tulisse videtur ætate sua in quibusdam Ecclesiis Oblatas panis, quæ prisca Ecclesiæ consuetudine ad usum sacrificii ad mensam Domini à populo fideli offerebantur, ad imaginem nummorum & ad tenuissimam quandam & levissimam formam à veri panis specie alienam fuisse redactas. Quare per comtemptum minutias Nummuliariarum Oblatarum appellat, imaginariam & umbratilem levitatem illis tribuit, & indignas esse panis vocabulo pro sua tenuitate, ac propter eas officium atque religionem Ecclesiastici Officii multum per omnem modum confundi asserit, pluribusque & acerbioribus dictis eas insectatur.* Cum Transubstantiationis commento simul excogitata est ista Hostiarum Nummularium forma, ut populo faciliùs persuaderent post consecrationem non remanere panem, sed esse Christi corpus sub specie panis, cum tam subtilem & minutam formam & umbram ac spectrum panis potius quam verum panem viderent & in ore liquescere sentirent

Pareus de Symbol. Lib. 1. Cap. 6.

Liturgicis Cap. 27. p. 61.

rent abſque manducatione. Propter execrandam idololatriam cui inſerviunt, & confuſionem quam efficiunt in adminiſtratione Cœnæ, præcipuè ἀρτοκλασίαν excludendo, abrogendæ ſunt, non autem revehendæ in Eccleſias Reformatas. Forma Panis de ſe eſt indifferens, nam perinde eſt ſive ſit quadrata ſive rotunda, ſive globoſa & ſphærica ſive plana placentæ forma ſive oblonga, modo frangi & diſtribui commodè poſſit. Sed forma quæ fractionem & diſtributionem excludit, & analogiam ſignificationis obſcurat, non eſt indifferens. Panis Fermentatus etiam multo aptior eſt quàm azymus ad ſuſtinendam ſacramentalem analogiam. *Nutriri quidem poteſt etiam infermentatus panis, ſed concoctu difficilior eſt; fermentatus autem & nutritioni & digeſtioni eſt accommodatiſſimus, fatente Galeno*, inquit Paræus, & panem fermentatum magis ſeparare Dominicam Cœnam à Iudaiſmo quàm infermentatum dicit, & panes azymos cum ipſo Feſto azymorum per Chriſtum ſublatos. *Apparetque panes infermentatos Iudæorum, quibus veſci ſeptem integris diebus tenebantur, non fuiſſe delicias aut cupedias, ſed cibum inſuavem ac miſerum Ægiptiacæ miſeriæ ſymbolum atque μνημόσυνον.* [De Symbolis l. 1. c. 10.] Chriſtus panem Azymum uſurpavit in Cœna, non propter myſterium aut ſignificationem, ſed propter temporis circumſtantiam. Nam inſtituit poſt eſum agni Paſchalis, quo tempore non licebat habere panem fermentatum. Neceſſitate igitur adactus pane azymo celebravit; quod ſi extra feſtum azymorum inſtituiſſet, proculdubio pane fermentato celebraſſet. Inſtituit autem ea nocte qua traditus eſt, ob varias, quas vocant, congruentias. Hoſtiæ igitur infermentatæ non magis pertinent ad ſacramentum Cœnæ Dominicæ, quàm aliæ ceremoniæ Paſchatis Iudæorum, cum feſtinatione fugam ex Ægypto ſignificantes. Pergo. Canone 24 Conſtitutionum anni 1603 ſtatutum in hunc modum; *Per Cathedrales omnes & Collegiatas Eccleſias, ſacram Cœnam in Feſtis ſolennibus adminiſtrari volumus, nonnunquam per Epiſcopum (ſiquidem præſens extiterit,) nonnunquam vero per Decanum, quandoque etiam per Canonicum vel Præbendarium, (Miniſtrum ibidem maximè eminentem,) eundemque decente capa amictum ac adjutum ab Euangelij & Epiſtolæ lectoribus (juxta Admonitiones in Septimo Elizabethæ promulgatas,) idque iis horis, & cum illa prorſus limitatione, quæ in Libro Publicæ Liturgiæ præfiniuntur.* Et ſequenti Canone; *In Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis ceſſante Cœna Dominica ſatis erit tempore Divinorum Superpelliceis duntaxat uti: niſi quod Eccleſiarum Collegiatarum Decani, Magiſtri ac Præfecti, itemque Canonici & Præbendarii, (dummodo Graduati,) cum Superpelliceis Caputia gradibus ſuis reſpectivè congrua inter rem divinam gerere tenebuntur.* Sed de Veſtibus Sacris dicemus ad finem hujus Capitis, quia omnibus Liturgiæ Officiis communes ſunt. De Variis Geſticulationibus, quibus utuntur, modo avertendo modo convertendo ſe ad populum, modo genua flectendo & ſtatim erigendo ſe ad aliam orationem recitandam, deque orationum duplicatione, repetitione, reſponſionibus, &c. diximus ſupra in Officio Horario. De Organis & Muſica Inſtrumentali, & Cantu Alternato, uſurpatis in eorum Miſſa aliiſve Officiis diximus Capite Octavo. Si quis videret Cœnam adminiſtratam in Cathedralibus Eccleſiis, altaria, capas, ſuperpellicea, genuflexiones, adorationem, oblationes, & alia de quibus ſupra dictum, & muſicam inſtrumentalem & vocalem audiret, diceret ovum ovo non eſſe ſimilius quàm Romanenſi Miſſam Anglicanam.

De Geniculatione in percipienda Euchariſtia diſſertaturus, præmittam ob majorem perſpicuitatem, quæ habet magnus ille Joſephus Scaliger in Libro VI. de Emendatione Temporum, de tranſlatis ritibus clauſulæ Cœnæ Paſchalis ad Cœnam Dominicam. Per φρατρίας (id eſt contubernia quæ συμπόσια & πρασιαί dicuntur Marc. Cap. 6.) epulis Paſchalibus diſcumbebant & operam dabant. Duplici Cœ-

na fungebantur in ritu Agni Paschalis. Quin etiam solennia maxima, ut Pascha, Pentecoste, Scenopegia, florentibus opibus Judæorum ac templo stante, semper Duarum Cœnarum commissione transigebantur. In priori hostiis immolatis vescebantur. Hoc erat sacrificium illius diei. In altera quædam canebantur ἱλαστικὰ καὶ εὐχαριστικὰ, & vocabatur δεῖπνον ἀπολυτικὸν cœna dimissoria, quæ erant veluti secundæ mensæ apud Gentiles. Nam apud illos mensis secundis libabatur, ac potio in calice circumferebatur, & vinum mensis secundis libamentis Deorum impendebatur. Sic Hebræi, quos simiarum instar imitati Gentiles, epulis sacrificii functi, secundis mensis gratias Deo agebant & potionem circumferebant. Secundæ mensæ aliorum solennium variis bellariis instruebantur, easque aut Græco verbo ἐπικώμιον aut patrio *Kinuah* vocabant. In Paschali autem epulo convivæ interdicebantur omni genere bellariorum. In locum enim bellariorum afferebatur in tryblio acetarium ex intybis & lactucis agrestibus, quorum quia tristis succus & amarus, propterea ex aceto ac aliis nescio quibus embamma conficiebatur, in quod azyma & amara illa olera intingebantur: vocabatur *charoseth*. Id hodie conficitur ad spissitudinem illius embammatis, quod nonnulli mustaceam, Galli Mustardam vocant. Erat enim satura olerum amarorum, quæ aliis ejusmodi spissabatur. Primùm offam azymam in illud intingebat Paterfamilias quam devorabat, deinde sub gausape aut mappa aliam tortam azymam servatam in tot frustra frangebat, quot in contubernio sive φρατρίᾳ convivatores erant. Frustum erat magnitudine olivæ, quod singulatim & ordine omnibus porrigebatur. Paterfamilias offam in tryblio intinctam devoraturus carmen benedictionis præmittebat; *Benedictus es Domine, Deus noster, Rex sæculi, qui sanctificasti nos mandatis tuis, & præceptum dedisti super esu panis Azymi.* Hoc carmine functus paterfamilias, & primus omnium azymis operatus, cum τὰ κλάσματα azymi contubernalibus aut domesticis distribueret, hoc carmine, stante templo, sacrum prosequebatur; *Iste est panis ærumnæ, quem comederunt majores nostri in terra Ægypti. Quisquis esurit accedat & Paschatizet, cuicunque opus est, accedat, & Paschatizet.* His peractis poculum delibatum tradebat proximo, ille secundo, secundus tertio, donec per totam φρατρίαν circumferretur potio. Carmen autem quo poculum prosequebatur hujusmodi erat; *Benedictus es Domine Deus noster Rex sæculi, qui creasti fructum vitis.* Poculum autem illud vocabatur *Kos hillel*, ποτήριον ὑμνήσεως. Poculum autem hymneseos ideo vocabatur, quod hymno post potionem decantato abibant. Hymnus enim ille erat τὸ ἀπολυτικὸν τοῦ δείπνου. Nam Canon Paschalis disertè interdicebat post poculum laudationis aliquid cibi aut potus sumere; *interdicitur aliquid comedere post poculum hymni.* Ut Cœna duplex, ita & lotio, una quotidiana non solum Judæis sed & Gentibus usitata. Quia enim in lectis discumbentes epulabantur, propterea prius depositis soleis lavabant, ne scilicet pulverosis pedibus strata inquinarent. Judæi superstitiosiores non pedes tantùm, sed & totum corpus intingebant. Puriores verò à superstitione pro universali illa βαπτίσει contenti erant ποδονίπτρῳ, hoc est pedilavio. In ritu autem Paschali aliam habebant lotionem post esum agni, de qua Canon; *Opus est secunda lotione tingi intybis.* De duplici lotione aliisque ritibus noctis Paschalis ex Judæorum rituali habet ista; *Quam diversa hæc nox à cæteris noctibus, quòd in aliis noctibus semel tantum lavamus; in hac autem bis. Quòd in reliquis noctibus comedimus sive fermentum sive azymum; in hac autem omnino Azyma. Quòd in reliquis noctibus vescimur oleribus omne genus; in hac autem intybis. Quod in omnibus noctibus tam edentes quàm bibentes vel sedemus vel discumbimus; in hac autem omnes discumbimus* In ultimo Paschate, quod celebravit Christus, lotio iterata fuit, primum ex consuetudine quotidiana, ut discumberent & agnum commederent.

Deinde δείπνου γινομένου ex ritu Paschatis. Petrus itaque non quod iterum lavare necesse sit miratur, ut qui sciret in prima Azymorum hoc solere fieri, & lotionem iterari, sed quod discipulus à Magistro, famulus à Domino, homuncio à vero Deo διακονεῖται. Fuit etiam duplex Cœna incontinenti, cum duæ lotiones utramque præeant; una ordinaria, in qua Agnus quoque comeditur; altera, in qua fractio panis azymi & intinctio azymi in tryblio embammatis, Joh. 13. 36. & denique post poculum hymnus cantatur ex ritu Paschali. Hactenus Scaliger. Lotis igitur pedibus discubuerunt, agnum cum panibus azymis comederunt, hac cœna peracta surrexerunt, ut alia oblatione ad secundas mensas sese compararent. Christus more inusitato pedes discipulorum lavit, qui illius pedes lavare potius debebant, ut humilitatem eis hoc humilitatis suæ exemplo jam decessurus commendaret. Rursum discumbunt in lectis, herbis amaris vescuntur. Christus, caput hujus contubernii, offam in embamma intingit, dedit Judæ, qui statim exiit. Aliam tortam azymam ad cœnæ clausulam reservatam accipit Christus, benedixit, sed aliis verbis quàm Paterfamilias solebat; benedixit autem & sanctificavit, ut esset corporis sui symbolum & pignus. Quibus verbis sanctificavit & benedixit non exprimitur. Fregit & dedit, non singulis, sed proximis, & dixit porrigens, non verba illa solennia quæ usurpabat paterfamilias, *Iste est panis miseriæ, &c.* sed *accipite, edite, hoc est corpus meum, &c.* Panem miseriæ sacramentum fecit panis vivifici. Similiter accepit poculum, gratias egit, & benedixit, non illa solenni verborum formula quam usurpabat paterfamilias dum poculum hymni in manus sumeret, sed mutatis verbis ad præsens institutum sanctificavit ut fieret symbolum sanguinis sui. Poculum tradidit proximo, ille secundo, secundus tertio, donec per totam φρατρίαν circumferretur, & dum porrigit dixit, *bibite ex eo omnes. Hoc est enim sanguis meus Novi Fœderis* &c. His omnibus absolutis hymnum cecinerunt. *Et hic proculdubio hymnus ille*, inquit Mornæus, *qui in Azymorum solenni ritu cœnam claudere solitus; Psalmus, si ritualibus Judæorum fides, 114. & 115. vel si Burgensi, à 113. ad 119. omnes.* Sed an Christus & Apostoli hos Psalmos cecinerint, incertum, cum pleraque alia mutaverit Christus in Cœnæ clausula. Hunc solennem Hymnum magnum Hallelujah vocant Judæi. *De Missa l. 2. c. 14.*

Gestus seu situs corporis in percipienda Eucharistia non est indifferens, ut volunt quidam, qui perinde esse censent, sive sedendo sive stando sive transeundo, sive genua flectendo, quis percipiat. Transeundo aut inambulando Eucharistiam percipere confundit ordinem institutum à Christo, & ritus quosdam institutionis excludit. Genua flectere non modo excludit ritus institutionis, sed etiam præceptum secundum de vitanda idololatria multis modis violat. Stando circum mensam percipere Eucharistiam de ritibus & forma institutionis nihil detrahit, non tamen est situs convenientissimus, quia non ordinarius convivarum gestus, & propterea obscurat dignitatem illam ad quam nos evexit, & familiaritatem ad quam vocavit Dominus. Sedendo percipere convenientissimum, quia sic nec ritus institutionis violantur, nec superstitionis aut idololatriæ periculum secum trahit situs iste, dignitatem & familiaritatem ad quam vocati sumus meliùs exprimit, & exemplo ipsius Christi & Apostolorum in prima institutione, & Apostolicarum post Ecclesiarum, nobis commendatur. Christus & Apostoli in prima Cœna non stantes aut transeuntes, sed accumbentes, perceperunt elementa. Sunt inter nostrates, qui fatentur Christum & Apostolos accubuisse, dum vescerentur Cœna Paschali, at non dum celebraretur sacra Cœna Novi Testamenti; quia, inquiunt illi, cum solenne fuerit Christo dum oraret aut gratias ageret, genua flectere, credendum est Christum & Apostolos, dum gratias ageret & benediceret, geniculatos, nec

postea mutasse gestum illum ante peractam Cœnam. At Euangelistæ dicunt, *edentibus illis*, nempe discipulis de Cœna secunda postquam rursus discubuissent. Si edentibus illis, etiam discumbentibus illis. *Unde quod dicit Matthæus, cœnantibus autem eis accepit Jesus panem & benedixit, & quod Marcus ait, & manducantibus illis accepit Jesus panem & benedicens fregit, idem est, ac si dixisset recumbentibus illis*; inquit Baronius. Sed Matthæus & Marcus, inquiunt, interpretandus est per Lucam Euangelistam, & Paulum, Luc. 22. 19, 1 Cor. 11. 24. *Similiter postquam cœnavit* &c. Respondeo illud dici de poculo, non de pane. *Similiter*, id est, ut sumpsit panem & gratias egit, sic etiam, postquam cœnavit, sumpsit poculum & gratias egit, &c. Edentibus illis sumpsit panem, sed intercedente actionis parte prima inter Cœnam Paschalem & Poculum jure dicere potuerunt Lucas & Paulus, *Similiter postquam cœnavit* &c. Nec necesse erat ut Bellarminus eorum sententiam amplecteretur, qui ex his verbis colligunt Christum instituisse sacramentum sub specie panis in ipsa Cœna Paschali, & non nisi multis interjectis sumpsisse poculum; cùm contrà credendum potius sit *per modum unius signi* tantum mysterium instituisse, & nulla alia interjecisse. Nam per verba illa, *edentibus illis*, aut *cœnantibus illis*, nihil aliud significatur, quàm dum adhuc comederent, & nondum desierant, non autem quod postea pergerent comedere de Cœna Paschali ante benedictionem poculi. Frustra igitur hinc colligit Cœnam sub unica specie, nempe panis, propriè loquendo fuisse institutam. Detur etiam dixisse Euangelistas de pane, Christum postquam cœnasset eum sumpsisse, gratias egisse; tamen non sequeretur non edentibus illis sumpsisse. *Quamvis autem totum sacramentum post Cœnam institutum fuerit, in ipsius tamen Cœnæ fine institutum est cum adhuc discumberent & manducarent. Nam manducarunt cibos alios, quousque ad institutionem cœlestis cibi ventum est. Ideoque Matthæus & Marcus ajunt, Manducantibus ipsis effectum esse hoc sacramentum. Adhuc enim manducabant, cum Dominus accepit panem, benedixit, & fregit.* Quod de Christo genua flectente, dum oraret aut gratias ageret, afferunt, si semper ita fecisse intelligant, falsum. Cum paterfamilias in clausula Cœnæ Paschalis erat benedicturus, non surrexerunt ille & reliqui convivæ, ut genua flecterent. Brevior erat solennis verborum formula, & citius absoluta quàm ut potuissent commodè surgere & in genua rursum procumbere. Eundem morem servasse Christum credibile est, & probatur certum esse ex eo, quod nunquam benedicentes ulli creaturæ procubuerit Judæi in genua. Qui benedicit major est eo cui benedicit, quatenus nempe benedicit. Ideo cum benedicerent sacerdotes populo, levarunt, cum certæ personæ, imponebant manus, non procubuerunt ante populum vel certam illam personam cui benedicebant; sic, cum rebus aliis inanimatis, ut cibis, benedicebant sive communibus sive sacris, non procubuerunt in genua. Christus cum Emaunte sederet ad mensam benedixit Luc. 24. 30. *Et factum est, quum discubuisset cum eis sumpto pane benedixit*: quem locum quidam interpretantur etiam de sacra cœna. Sic Matth. 14. 13. *Et jussa turba per herbas discumbere, acceptis quinque illis panibus, ac duobus piscibus, suspiciens in cœlum benedixit.* Discumbentibus illis benedixit quinque panibus, & tantùm levavit oculos. Oculorum elevatio fuit quidem Christo familiaris, ut hîc vides & Marc. 6. & 7. Luc. 9. Joh. 6. 11. & 17. Ambrosius in Cœna etiam oculos ad cœlum sustulisse dicit, præterea nihil. Dico igitur contrà, nunquam Christum aut Judæos aut Apostolos dum benedicerent ulli creaturæ procubuisse in genua, partim ad vitandam omnem idololatriæ speciem, partim, ut dixi, ut superioritatem seu majoritatem, ut ita dicam, benedicentis in hoc actu ostenderent. Ineptè & absque ullo Scripturæ exemplo facere mihi videtur, qui elementis panis & vini in sacra Cœna benedicturus procumbit

Annal. Tom. 1. An. 34. Num. 44.

De Eucharistia l. 4. Cap. 27.

Barradius Tom. 4. l. 3. c. 2.

De Sacram. l. 4. c. 5.

in genua. Præterea nec illud verum, Chriſtum extra benedictiones haſce ſemper in genua procubuiſſe dum oraret: Joh. 17. tantum levaſſe oculos dicitur, & excitaturus Lazarum Joh. 11, etſi opus editurus extraordinarium & miraculoſum. Quod ſi & iſtud etiam daremus, dum benediceret Chriſtus, illum & Apoſtolos genua flexiſſe, non tamen ſequeretur geſtum illum continuaſſe. Nam poculum circumferebatur à primo ad proximum, & ſic deinceps. At cum iſto ritu non convenire geniculationem geſtum adorantis, ipſi fatentur. Præterea, ſi mutaſſet ſitum corporis in Cœna Paſchali, nempe accumbendi menſæ, in genuflexionem in Cœna Euangelica, non id celaſſent Euangeliſtæ. Nam cum alia omnia, quæ mutata, enarrant, rem tanti momenti, nempe mutationem geſtus ordinarii & communis in geſtum adorationis & aliûs naturæ non omiſiſſent. Nam ſi mutaſſet, inſtituiſſet. In quem enim finem alioqui mutaſſet, niſi ut oſtenderet in Euangelica Cœna adorandum, non diſcumbendum ut in cœna paſchali, Si inſtituiſſet, tunc peccaſſent & adhuc peccarent omnes Eccleſiæ geniculationem in percipienda Euchariſtia non uſurpantes, quod ipſi Formaliſtæ non audent aſſerere. Denique, cum Chriſtus porrigeret panem, dixit, hoc eſt corpus meum; non concepit precatiunculam, cujus prætextu geniculationem ſuam palliare ſtudent Adverſarii. Nec ſtetiſſe Chriſtum & Apoſtolos patet, quia geſtum illum aut corporis ſitum non ferebant lecti tricliniares, in quibus diſcumbebant menſæ accumbentes in cœna Paſchali. Nam oportebat, mutato ſitu in Cœna Euangelica, vel ſtare ſuper lectos, vel inter lectos & menſam. Priori modo nimis remoti fuiſſent à menſa, poſteriorem non ferebat lectorum triclinarium diſpoſitio & collocatio circa menſam. Si tantum intervallum fuiſſet inter menſam & lectos tricliniares, tum in cœna Paſchali diſcumbentes in lectis non potuiſſent commodè percipere quæ diſponebantur in menſa. Non ſtetiſſe in Cœna Paſchali fatentur, quia Euangeliſtæ dicunt diſertè eos accubuiſſe. Futiles iſtæ aſſertiones confutatione non ſunt dignæ, ſi non Epiſcopus Roffenſis, & poſt eum duo inter noſtrates Doctorculi, contra unanimem interpretum cum veterum tum recentiorum conſenſum audaci impudentia incertum aſſerere non dubitarent. Cum igitur nec genua flexiſſe, nec ſtetiſſe in Cœna Euangelica conſtet, ſequitur accubuiſſe. Teſtimonia accumulare vel veterum vel recentium auctorum, eſſet otio in re tam manifeſta abuti. Sufficiat verſus iſte; *Rex ſedet in Cœna turba cinctus duodena. Se tenet in manibus. Se cibat ipſe cibus.* Turrecremata vocat verſum antiquorum; vide etiam Aquinatem 3 Quæſt. 81, Art. 1. Sed audiamus quid contrà Tilenus. *At enim vero piaculum eſt à Chriſti exemplo diſcedere, quem in hoc epulo non ſolum non flexiſſe genua, ſed etiam in lecto accubuiſſe docet hiſtoria ſacra. Cur igitur vos veterem illam in lectis triclinaribus cubandi conſuetudinem in ſeſſionem verſam tam æquo fertis animo? Reperitur quidem vocabulum Jashab, quod propriè eſt ſedere, etiam accumbendi ſignificatione, ut Ezech.* 23. 41. *ubi mulier* σπαταλῶσα *in lecto ſedere dicitur. Chriſtum vero decubuiſſe & vos urgetis, & Johannis in Chriſti ſinu recumbentis ſitus, & vocabula* ἀνακεῖσθαι, ἀνακλίνειν, ἀναπίπτειν, *ab Euangeliſtis uſurpata manifeſtè evincunt. Cur cætera primæ illius Cœnæ adjuncta inſuper habetis, neglectis temporis, quod veſpertinum, loci, qui privata domus, panis, qui azymus erat, circumſtantiis? Cur Privatam Cœnam prius non ſumitis, eaque peracta in ſecundis demum menſis ſacram hanc celebratis? Cur pedilavium diſerto Chriſti mandato ſubnixum omittitis? Ioh.* 13. 14. *Neque vero negari poteſt inter ſacramentales ritus olim uſurpatum fuiſſe* τὸ ποδόνιπτρον; *antiquatum tandem poſtquam conſiderarunt Eccleſiæ antiſtites, Chriſtum regionis ac temporis illius ratione habita nihil aliud præter promptum alacremque ad quævis mutuæ charitatis & ædificationis officia præſtanda animum hac ſynecdoche deſignaſſe; quomodo & Paulus Diaconiſſarum ſedulitatem & diligentiam hoc quaſi documento explorandam eſſe docet,*

De Summa Eccl. l. 1. *c.* 39.

1 Tim.

1 Tim. 5 10. *Nimium verò in re tam seria ridicularii sunt, qui in sessionis ritu expressam nostræ cum Christo societatis & unionis imaginem cerni nugantur. Quasi vero aut in hoc corporis situ, non nisi ad corporis nostri in vulgaris cibi sumptione quietem & refectionem apto, sita sit unio merè spiritualis ac planè μυστηριώδης, aut Iudas quoque quem mensa sua dignatum Christus eodem cum reliquis modo accumbere passus est, unionis illius fuerit particeps, aut Christus jam ad dextram Patris sedens in supremo exaltationis gradu, non minus hodie præsens sit corpore, quoties Eucharistiam celebramus, quàm fuit in illo postremi agonis vestibulo, infimoque suæ κενώσεως gradu: denique sessio non minùs ad sacramentales ritus pertineat, quàm ipsa symbolorum consecratio, panis fractio, distributio, sumptio, & manducatio: quod si qui asserunt eadem illi διανοίας ἀρρωστία etiam lectos tricliniares mensamque, sacramenti partes integrantes esse deinceps affirment.* Nihil hîc novi affert Tilenus, & confutavit ista omnia Author Parasyntagmatis, sed dissimulat Tilenus. Dixit author ille, Christum & Apostolos discubuisse ex more & consuetudine gentis, quem in conviviis frequentur usurpabant, maximè in Cœna Paschali, ut patet ex verbis quæ supra videmus discripta è Rituali Iudæorum, & collocatam fuisse mensam in coenaculi vel aulæ medio, ut ministri à tergo stare possent & ministrare convivis qui dicti sunt propterea *stare à pedibus*, ut probat ex Seneca & Suetonio Petrus Ciacconius in Tractatu de Triclinio, & quandoque lectos Tricliniares tam altos fuisse præsertim divitum ut oporteret per gradus ascendere. Inde colligit ineptiisse Roffensem, qui dixit peccatricem Luc. 7. 38. quæ dicitur stare ad pedes Christi retro, & rigare pedes ejus, & capillis capitis sui extergere, fuisse in illo ministerio in genua provolutam, & stare ibi significare in genua procumbere. Secundo dixit, ridiculum esse imitari simiarum instar situm corporis, qui usurpabatur ex more gentis nec ordinariè quidem sed in lautioribus epulis; sat esse, si more gentis nostræ sedeamus. Nam sunt tantum nationales hæ differentiæ, sedere erectum vel inclinatum in cubitum. Et ut non adstringimur vino rubro aut Iudaico magis quàm albo aut Gallicano, sic non modo & formæ in situ corporis. Qui stat erectus vel qui in parietem inclinatus, uterque stare dicitur; sic qui erectus vel in cubitum inclinatus sedet, uterque sedere dicitur: & tam exiguam esse differentiam dixerat author ille inter utrumque corporis situm, ut non modo Anglicana versio indifferenter utrumque *sedendi* verbo exprimat, sed etiam ipsa Scriptura, ut Ezechiel 23. 41. *Hic situs neque planè jacentis est, neque planè sedentis, idcirco Hebræi hoc dixerunt, Sedere in*
Exercit. 61. pag. 490. *lectis Ezechiel 23. 41. de muliere delicata & peccatrice, Sedet in lecto magnifico, & mensa instructa est ante ipsum, & in superiore loco Mosis de fratribus Iosephi: Onkelos verbum Hebraicum, quod sedere significat, expressit verbo aschad, quod Syris est accumbere*; inquit Casaubonus. Vides verbum *jashab* etiam de iis dici, qui in lectis tricliniaribus decumbunt, sic Genes. 43. 33. sedent fratres Iosephi in convivio quod ipse illis exhibet, cum tamen Iosephus eandem fratrum Iosephi historiam commemorans κατάκλισιν illis attribuit. Non sequitur igitur, imitandum exemplum Christi sedendo, Ergo eodem modo sedendum. Nam ex regionis consuetudine sic faciebant. *Rabbi Schelomo modum accumbendi Iudæorum indicat, explicans vocem jattu*
Casaub. ib. *his verbis. Vox jattu accipienda est notione Mesiba accubitus: quia omnis accubatio ad epulas fit cum inclinatione: accumbens enim innititur sinistræ suæ.* Sunt qui à Romanis, alii qui à Persis hunc morem convivandi transiisse ad Iudæos censent, sed ex 1 Sam. 9. 22. Proverb. 7. 14, 16. Cantic. 1. 12. patet antiquissimis temporibus coepisse. Et videtur primos homines, ut conjicit Casaubonus, humi jacuisse cubito sinistro innixos primis sæculis, quia probabile non est illo rudi sæculo, mensis, scamnis, sedilibus, cathedris nondum inventis, sedisse more nostro. *Postea lecti sunt inventi,*

inventi, mensæ, scamna, cathedræ, & totum instrumentum domus ad usus hujus vitæ necessarium. Tum etiam sedendi ratio hodierna est inventa, & hominibus industriis à voluptate alienis facile probata atque passim recepta, consuetudine jacendi in morem sedendi vertente. Hic mos observatus à Judæis præsertim in Paschate, ut supra dictum. *Hinc patet, quare Dominus ἐν ἀνωγέῳ μεγάλῳ ἐστρωμένῳ velit sibi parari Pascha. Intelligit enim cœnaculum magnum lectis stratum quos Hebræi Mesibboth, sicut ipsos discumbentes Mesibbin, vocant.* Vox *Mesab* Cantic. 1. 12. accubitum significat circularem propriè, ait Buxtorfius in Lexico: *in orbem enim antiquitus sedebant.* Hunc morem hodie non observant ipsi Judæi, sed sedent more nostro. Cum igitur accubitus iste sit genus quoddam sedendi, & non planè jacentis, sed partim jacentis partim sedentis situs, ut supra dixit Casaubonus, imitatio non ultra genus ipsum ad modum nationalem extendenda est, sed sufficit illum servare qui analogicè illi respondebat, & quem aliàs Judæi ipsi usurpabant. Hæ voces ἀναπίπτειν, ἀνακεῖσθαι, & κατακλίνειν, quandoque usurpantur ab Euangelistis ad hunc situm exprimendum, sed impropriè, judicio Athenæi. Nam primam de animo propriè dici vult Athenæus, l. 1. c. 18 & idem significare quod contristari & parvi facere; secundam de statuis; tertiam pro κατακλίνεσθαι poni Matth. 8. 11. vult Theod. Beza. Præterea, ut in forma panis & forma fractionis Judaicum morem observare necesse non est, sic nec in situs forma vel positura corporis, modo genere idem sit, analogicèque ex more gentis ei respondeat. Denique Apostolicæ, quæ postea sequutæ sunt, Ecclesiæ hunc morem accumbendi non observarunt, sed communem sedendi. Nam cum à lectorum convivialium sive discubitoriorum numero antiquitus domos appellabant οἶκον τρίκλινον, πεντάκλινον, δεκάκλινον, ἑκατοντάκλινον, & Plutarchus divites illos νεανιεύσθαι hoc est luxuriari seu ineptire dixerit Sympos. 5. qui domos τριακοντακλίνους id est triginta lectorum & ampliores ædificant; non est credibile Ecclesiam Corinthiacam aliasve Ecclesias Apostolorum ætate in lectis discubitoriis accubuisse vel ad sacram Eucharistiam percipiendam vel ad agapas. Præterea non erant commodi in conventibus Christianorum, ubi cœtus erant numerosiores quàm qui requirebantur ad unum contubernium in cœnaculo ad cœnam Paschalem, nec tam commodè poterant auribus percipere verba concionantis. Quod ad cætera illius primæ cœnæ adjuncta, tempus vespertinum, locum, panem azymum, pedilavium, &c. Respondeo, non esse eandem horum & gestus seu situs corporis rationem. Nam lotio pedum peracta fuit ante secundam cœnam cœnæ Paschalis quæ duplex erat, antequam comederent acetarium, ut patet ex superioribus, cum de cœna Euangelica nihil fuerat institutum ante secundæ illius cœnæ clausulam; & propterea non significabat præparationem ad Eucharistiæ perceptionem, sed eo signo Christus humilitatem & charitatem eos docebat jam migraturus, nec ritum sed rem ipsam illis commendavit. *Nam hoc mandatum præcepit humilitatem & charitatem, ut exponunt Chrysostomus & Cyrillus, non autem ipsam materialem lotionem pedum, ut patet ex praxi Ecclesiæ: nunquam enim putarunt se habere speciale mandatum de lotione pedum,* ait Bellarminus. Ideo mirum non est, non usurpatam in Ecclesia Romana, cum in Mediolanensi servabatur tempore Ambrosii ut sacra ceremonia, sed ridicula imitatione. De stulta æmulatione hujus ceremoniæ sic Lutherus in Genes. 43. *Fuit pulcherrima consuetudo,* nempe lavandi pedes, *in populo Judaico, hodie verò exolevit, & mansit tantùm ceremonia in Ecclesia Papistica, quam solenniter observant Reges, Episcopi, & Abbates, in die Cœnæ Domini, cum succincti linteo lavant pedes duodecim pauperum, & postea cœnantibus ministrant. Ita enim voluerunt imitari exemplum Christi, ut superbirent & gloriarentur in illo opere, interea verò occidunt Christianos, & persequuntur verbum.* Præterea ait; *Principes aliqui & Papistæ to-*

Scalig. de Emend. Temp. l. 6. p. 534.

De Effect. Sacram. c. 25.

to anno non lavant pedes pauperibus; cum lavant certo tempore, eliguntur homines prius loti. Dixit supra Scaliger ποδόνιπτρον usurpatum fuisse non solum in hac Cœna Paschali, cum Christus institurus erat sacram Cœnam, sed etiam aliis Cœnis Paschalibus, nunc autem nihil singulare fuisse, nisi quòd Christus discipulorum pedes laverit, qui illius lavare potius debebant. Lotionis pedum fratrum peregrinorum in populo Judaico, & illius cujus mentio 1. Tim. 5. 10. alia ratio, ut notum est. Non erat ceremonia, sed reipsa opus charitatis præstitum à servis vel famulis & à Diaconissis peregrè advenientibus. Videmus igitur non esse parem rationem sessionis quæ lotionis pedum. Quæ Christus hujus Ministerii occasione egit similiter non sunt imitanda, nec habent eandem rationem quam positura corporis, ut quod Christus exuit se pallio, & discubiturus rursus induit, ut regerit in authorem Parasynagmatis Doctorculus quidam. Nam τὰ ἱμάτια, id est pallium posuit, quia habitum servi assumpsit, ut ministraret discipulis lavando ipsis pedes. *Servorum erat sine pallio aut alia veste exteriore tunicatos & cinctos vel etiam linteo succinctos ministrare.* Ingenui, qui servilia munera erant obituri, servilem illum habitum assumpserunt. *Pallium & omnis exterior vestis, quæ brachia includit, inepta est ad ministeria quæ liberum brachiorum motum requirunt: ideo etiam Christus ponit* Cum occasione Pedilavii tantùm exteriorem vestem seu pallium posuisset; quidni absoluto hoc ministerio mensæ accubiturus rursus indueret? Præterea nondum ventum erat ad institutionem Cœnæ, non igitur propter Cœnam Euangelicam magis quàm propter Paschalem hoc fecit. Veniamus ad circumstantias, & alia adjuncta primæ illius Cœnæ tempore institutionis. Dixit author Paras. cum transiit Christus à clausula Cœnæ Paschalis ad institutionem Cœnæ Euangelicæ quædam mutasse, quædam retinuisse, cætera necessitate quadam legis & præcepti impediente mutare non potuisse. Inter duas vesperas agnus Paschalis comedendus; Vespera mutari non poterat in tempus matutinum absque miraculo, nec fas erat propter ritum Paschatis. Pane azymo celebravit, non fermentato, quia durante festo nefas erat habere fermentatum panem, & legem Dei de azymis violare noluit Christus. In cœnaculo seu privata domo, etiam Paschatis occasione, non poterant omnes uno loco comedere. Ideo qui erant peregrini cœnacula conduxerunt. Cœnacula autem meritoria quæ locabant ii, qui cœnaculariam exercebant, olim in superiori ædificii parte extructa fuerunt. Qui omnium tenuissimi erant, cœnacula tegulis proxima conducebant. Inde Juvenalis. *Ultimus ardebit quem tegula sola tuetur. A pluvia molles ubi ponunt ova columbæ.* Futile est igitur quod contra sessionem regerunt, quòd Christus non mutaverit cœnaculum superius in locum aliquem inferiorem. Circumstantiæ loci & temporis communes sunt omnibus actionibus humanis, & eas determinatas servavit Christus, quas necessitas legis vel occasio præsens cogebat. Cum in cœnaculo & privata domo occasione tantum Paschatis celebravit cœnam, nugatur qui quærit cur magis in superiore cœnaculo quàm in inferiore, cum in neutro, nisi ex temporis hujus circumstantia necesse erat illi cœnam instituere. Quod etiam in tam parvo cœtu, factum eadem occasione. Nam tot adesse oportebat, qui agno comedendo sufficerent. *Sciendum est prodente Iosepho Lib. 6. Cap. 31. de Bello Iudaico, agitata fuisse hæc convivia in privatis ædibus κατὰ φρατρίας i. e. per contubernia non pauciorum quàm denûm virorum, interdum etiam vicenûm*, inquit Theod. Beza in Math. 26. 20. Fulco in hunc locum ait verisimile alios præter 12 Apostolos adfuisse, quia vix poterant viri 13 comedere solidum agnum anniculum, & non negari alios adfuisse, sed ullum ex duodecim Apostolis abfuisse. Sed sat est, quòd non plures convivæ, quos Hebræi *filios societatis* vocabant, requirebantur, quàm qui justum contubernium constituerent, & ea occasione

Casaub Ex erc. pag. 496.

ſione in tam parvo cœtu. Nam totus populus in contubernia iſta diviſus erat, nec à ſuis contuberniis & ſocietatis filiis avocandi erant. Sed accumbendi ſitus in genuflexionem facilè mutari poterat. Non enim ſpeciali lege Paſchatis adſtrictus erat ad accubitum, nec ad ſtandi ſitum. Nam dubitant Barradius, Suarez, & Janſenius, num imperatum fuerit Iſraelitis ut comederent agnum ſtantes, & nullam circumſtantiam earum quæ præſcribuntur Exod. 12. id cogere dicunt. Nam etſi baculos in manibus tenere ibi adſtringebantur, non tamen ſequitur propterea ſtetiſſe. Sed quia recepta eſt altera ſententia, reſpondetur non imperatum fuiſſe, niſi prima illa veſpera in Ægypto obſervandum. *Cum in lege præcipiatur, ut in procinctu & ſtantes atque calceati agnum immolarent; Chriſtus tamen cum diſcipulis diſcumbens in triclinio ἐστρωμένῳ Paſcha immolavit. Non videntur Iſraelitæ in procinctu Paſcha ullum comediſſe, præter primum illud quod ex Ægypto migrantes comederunt. Procinctus enim ſignificabat neceſſitatem properandi, & imminentis hoſtis periculum. At deinceps nullo hoſte imminente ſecuri, non autem ſtantes ſed ſedentes, Paſcha ſemper comederunt, cujus ſecuritatis manifeſta hodie extant in Rituali Judæorum argumenta*; inquit Ioſephus Scaliger. *Sciendum eſt*, inquit Tremellius in Matth. 26. *ibi*, nempe Exod. 12. *præcipi, qua ratione exituri ex Ægypto prima illa vice comedant Paſcha, paulò antequam exeant ex Ægypto & iter ingrediantur, quia ita exigebat illius temporis neceſſitas. Sed in lege deinde ubi præcipitur, ut ceremonia illa agni Paſchalis quotannis renovetur, ea non adduntur. Quapropter omnes Hebr. doctores, tum antiqui tum recentes, ſummo conſenſu dicunt, mandatum illud de aſpergendis ſanguine poſtibus, de induendis calceis, accingendis lumbis, atque ſumendis baculis, & cum feſtinatione agno comedendo, non ſe extendiſſe ad generationes ſequuturas, ſed tantum fuiſſe illius noctis qua egreſſuri erant ex Ægypto. Imo antiquiſſima fuit apud eos traditio (quòd in Talmud Tractatu de Paſchate commemoratur) ut manducaturi Paſcha in ſignum libertatis adeptæ diſcumberent.* Si nec ad diſcumbendum adſtringebatur Chriſtus ulla ſpeciali lege Paſchatis. Cum igitur abſque ulla violatione Divini inſtituti mutare potuit accubitum in alium corporis ſitum, & tamen noluit, eo ipſo docuit retinendum illum ſitum eive analogicè reſpondentem more gentis, ut communem epulis & conviviis ſacris Veteris & Novi Teſtamenti. Et proculdubio ex analogia juris communis & conſuetudinis in aliis epulis ſacris intellexerunt Judæi poſt primam illam veſperam non amplius ſtandum, ſed more aliis epulis ſacris communi ſedendum vel diſcumbendum, & propterea Chriſtus eundem ſitum retinuit in epulo Euchariſtico Novi Teſtamenti. Unde vides, non ſequi pari ratione concionantem debere imitari Chriſtum ſedendo quia ſedit Chriſtus dum doceret. Nam in eo non imitandum oſtendit ipſe Chriſtus, qui modò ſtetit ut Luc. 6. modò ſedit ut Mat. 5. prout ferebat oppottunitas loci vel temporis, & Apoſtoli ſtabant exhortantes Act. 13. & qui prophetabat 1 Cor. 14. 30. Et dum ſtarent exhortantes aut prophetantes Apoſtoli aut Prophetæ, ſedebant auditores. *Audientes ſedere, prophetantes ſtare, ſignificat dicendo, Quod ſi alii ſedenti*, inquit Cajetanus 1 Cor. 14. 30. Et Act. 20. 9. *ſedebat quidam adoleſcens nomine Eutychus in feneſtra, dum diſſerereret Paulus.* Et nos hîc in convivarum æquè ac ipſius Chriſti accubitu imitationis exemplar propoſitum nobis dicimus. Præterea inſtituit Chriſtus actionem ritualem, ubi exhibetur ſymbolum & ſignum ſenſibile objectum oculis diſcipulorum. Coram objecto quovis ſenſibili non licet liberè & indifferenter quemvis ſitum corporis uſurpare. Præterea hîc habetur nova inſtitutio ritualis actionis. In primis inſtitutionibus ſacrarum ceremoniarum ſolet idea perfecta rituum omnium & actionum deſcribi ut exemplar imitandum; & quis Chriſto accuratiùs depingere potuit verbis, actionibus, geſtu aut ſitu corporis, quid imitandum? Cenſeo igitur quæcunque

De Emend. Temp. l. 6. pag. 534.

Christus vel mutavit transiens à clausula Cœnæ Paschalis ad institutionem Cœnæ Euangelicæ, vel retinuit, si mutari facile potuissent, nulla vel naturali necessitate vel divinæ legis instituto impediente, imitanda esse. Quamvis enim nec in miraculosis operibus, nec actionibus naturalibus, ut edendi, bibendi, &c; Christum imitari teneamur, tamen in memoralibus & ritualibus imitari debemus, præsertim iis quæ instituens observavit Christus. Cum igitur Christus & Apostoli, dum Christus institueret Cœnam, accumbentes, & proinde quodammodo sedentes, ut supra dictum, de sacra cœna participarunt, nos eundem corporis situm more gentis nostræ in hac sacra Cœna observare debemus. Exemplar primæ institutionis imitatæ sunt Ecclesiæ Apostolicæ. Cum enim sacra cœna cum Agapis in quibusdam Ecclesiis conjuncta fuerit, & communis mensa utriusque, non est verisimile in Agapis sedisse, in sacra Cœna stetisse, multò minus in genua procubuisse. Conjunctas fuisse dicit Casaubonus, cum ait, *Paulus totam illam Corinthiorum actionem quæ sacro & communi convivio constabat à potiori parte vocat Cœnam Dominicam.* Augustinus non modo conjunctam, sed Agapis permixtam fuisse, putat sacram Cœnam, teste Baronio, *Corinthios autem inter cœnandum miscentes sacra communibus, quod correxit Paulus, Eucharistiam sumere consuevisse Augustinus Epist.* 118 *ad Ianuarium affirmat.* Et Num. 136. ait, *scriptum à Philone, convivium sacris videtur admixtum.* Philo autem de Essenis loquitur, non de Christianis; sed sive Esseni sive Christiani fuerint illi de quibus scribit Lib. de Vita Contemplativa, discumbebant super στιβάδας storeas. Locum Philonis illustrat Iosephus Scaliger alio Cassiani Monachi Collat. 1 Cap. ult. *Iis ipsis, quibus insidebamus, Psiathiis admones incubare, embrimus pariter capiti nostro cervicalium vice suppositis, quæ crassioribus papyris in longos gracilesque fasciculos coaptatis, sesquipedali intervallo molliter nexa nunc quidem humillimum sedile ad scabelli vicem fratribus in Synaxi considentibus* &c. Si Tales Corinthiorum Agapæ quales fuerint Essenorum, non modo conjunctæ erant, sed confusæ sacra Cœna & Agapæ, & in utriusque sedebant vel discumbebant. Correxisse hanc confusionem Apostolum ait Augustinus, non autem situm corporis. Hæc ejus verba; *Non debent fratres mensis suis ista miscere, sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat.* Paulus factiones & contentiones reprehendit. Quæque factio aliam prævertebat, ut in Agapis sic & in Cœna, quia conjunctæ erant. *Ideo*, inquit Bilsonus, *separatæ Agapæ & separatam Cœnam secum traxerunt, quæ ministrabatur iis dum sederent ad mensas immediatè vel ante vel post agapas*, & censet potius post convivium celebratam sacram Cœnam exemplo primæ cœnæ. Sedisse in sacra Cœna, innuere etiam alibi videtur Apostolus reprehendens eos qui in idolothytis vescebantur. Dicit eos accubuisse in idoleio id est in æde idolorum, 1 Cor. 8. 10. & 1 Cor. 10. 21. ait eos non posse hoc facere. *Non potestis mensæ Domini participes esse & mensæ dæmoniorum.* Potuerunt quidem naturali modo & facultate locomotiva accumbere & mensis dæmoniorum & mensæ Domini, sed moraliter & rectè utrumque facere non poterant. *Possumus enim quod de jure possumus.* Nam qui accumbit mensæ in idoleio profitetur consortium cum idolo, & se approbare sacrificium participando de epulo post sacrificium. Qui extra idoleion vescebatur idolothytis, si coram infirmo, præbebat offendiculum, qui in idoleio alio etiam modo peccabat, ut jam dixi. Hac collatione inter participationem utriusque mensæ videtur, inquam, Apostolus innuere mensæ Domini participes fuisse sedendo, sicut dæmoniorum accumbendo. Si Ecclesiæ Apostolicæ hoc situ corporis usæ sunt in sacra Cœna, vel eum commendavit nobis Christus eam instituens; cur non meminit illius Apostolus, inquies, 1 Cor. 11. quando recitat institutionem? Respondeo, & alia etiam omisisse, ut illud quod habent Euangelistæ, & *dedit discipulis suis*,

Exer. 16. *pa.* 511.

Tom. 1. *Annal.* 57. *Num.* 130.

Elencho Trihæresi. c 26.

De Obedient. pag. 460.

suis, quod brevitatis causa & ut notorium & perspicuum tacet Apostolus. Sic contrà ubi Euangelistæ habent, *quod pro vobis traditus*, Apostolus habet, *quod pro vobis frangitur*. Apostolus repetit ea tantum quæ ipse Christus Cœnam instituens egerat aut dixerat, non autem alia, quæ erant communia utrique Cœnæ Paschali & Euangelicæ, ut fuit accubitus, quæ non à Christo instituente & celebrante sed ab Euangelistis recensentur & Christus ex re præsenti præsupponit. Sic Paulus de sessione nihil eo loco memorat, quia præsupponit prius ad mensas sedisse, ut patet ex aliis locis supra dictis: nec in hoc peccarunt Corinthii, sed quòd separatis mensis de sacra Cœna participabant. Præterea nihil de legitimo Ministro Sacramenti dicit, quia præsupponit. Sed, inquient, Apostoli etiam observarunt alia adjuncta primæ Cœnæ, ut tempus Vespertinum. Nam Centuriatores dicunt, Apostolos celebrasse noctu. Respondeo, non id absolutè dicunt, sed tantum *videtur*. Chrysostomus Homil. 7 in 1 Cor. 11. contrà asserit manè celebrasse. Verior est sententia media eorum, qui dicunt pro re nata vel vespere vel mane celebrasse. *Neque Apostoli ad tempus vespertinum sese adstrinxerunt, sed pro occasione Cœnam administrarunt, aliâs diurno tempore, ut legere est, Act. 2. 46. aliâs intempesta nocte, ut Act. 20. quo facto satis ostenderunt tempus Cœnæ esse indifferens.* Si quando celebrarunt vesperi aut noctu, ut Act. 20. quem tamen locum aliter alii interpretantur, non ob imitationem id factum, sed occasione urgente aut persecutione cogente. Ibi Apostolus discessurus protenderat sermonem ad mediam noctem & propterea ministrata est Cœna noctu. Quando ejusmodi occasiones urgent, nos idem facere noctu & privatis in locis non prohibemur. Qui autem tempus Vespertinum imitandum existimabant, non observabant quòd ex circumstantia temporis & occasione Paschatis tantum noctu instituerit Christus. Error iste occupavit Ægyptios. *At Ægyptii*, inquit Socrates, *qui Alexandrinis finitimi sunt, & illi qui Thebaidem incolunt, Sabbato synaxin exequuntur illi quidem: sed non, ut mos fert Christianorum, mysteria participant. Nam ubi epulati sunt, & variis cibariis se saturarunt, sub vesperam oblatione facta, mysteriis communicant.* Hinc tamen colligi potest, sedentes communicasse mysteriis. Nam qui tempore vespertino, & non nisi post vulgarem coenam, Coenam sacram celebrarunt, in situ corporis etiam imitatos fuisse non dubium est & quidem singulis Sabbathis. Sed die anniversario, qui dicitur Coena Domini, etiam aliis locis sedisse communicantes mysteriis, & eodem modo celebrasse, quo in prima Coena, patet ex vestigio ejus moris qui adhuc manet in Monasteriis Benedictinorum. *Unde nimirum ritus ille ad nos dimanavit, quo vel hodie in Cathedralibus Ecclesiis, & Monasteriis Benedictinorum in die Cœnæ Domini ante Parasceuen Cœna Domini palam & splendidiùs celebratur. Nam Euangelium Iohannis à Diacono publicè prælegitur, & dulcissima illa colloquia Christi, quæ abiturus cum discipulis habuit, recitantur: interim ordine dispositis mensis convivæ assident, panem azymum frangentes, & calicem invicem propinantes & in totum veteris Cœnæ vestigium præferentes*; inquit Bullingerus. Hunc morem observasse videntur olim omnes fideles hoc die anniversario. Nam Concil. Carth. 3 Can. 31. decretum; *Ne sacramenta altaris nisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.* Sic in Tertia Parte Decreti habemus decretum Soteris Papæ ejusmodi. *In Cœna Domini à quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur: quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, (exceptis iis quibus pro gravibus criminibus inhibitum est) percipienda sit, Ecclesiasticus usus demonstrat.* Glossa ibi. *Sic olim: modo sic non est, sed Monachi faciunt.* Quem morem Monachi nunc servant in die Coenæ, eundem omnes servasse videntur. Notanda sunt verba Concilii Carthaginensis, *excepto die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.* Aliis diebus Eucharistiam percipiebant, sed hoc non erat

Pareus in 1 Cor. 11.

Hist. l. 5. c. 22.

De Origine Errorum circa Cœnam Cap. 4.

De Consecr. Dist. 2. c. 17.

 Coenam

Coenam celebrare. Hoc die anniversario Cœnam celebrabant, id est eodem modo, quo Christus Cœnam instituit, illi celebrarunt, & primæ Coenæ formam repræsentarunt. Cum igitur datur Eucharistia singulis genibus flexis, hoc non est celebrare Coenam. At Christus Cœnam instituens celebrare Coenam jussit. Qui Coenæ formam mutant & ordinem, dant quidem Eucharistiam, sed non servant mandatum. Chrysostomus etiam Homil. 27 in 1 Cor. 11. absque ulla mentione diei hujus anniversarii ait, *& hoc facis, cum ad Christi mensam discumbis in die illa, qua carnem ejus lingua attingere dignatus es.* Waldenses, in Apologia contra binas literas Doctoris Augustini, sedisse in primitiva Ecclesia asserunt his verbis. *Ex isto manifestum est, quòd primitiva Ecclesia hanc fidem habuit, & illam confessa est, & non fecit reverentiam huic sacramento, quia illo tempore exemplo Christi sedentes statim acceperunt, & nihil retinuerunt, nec extra domum extulerunt, & hæc institutio diu stetit, sicut Chronica gestorum testantur.* Mornæus Libro 4. de Eucharistia hæc habet. *Mitto sacram Cœnam olim convivii instar, in quo discumbebatur, celebratam, cujus etiamnum in Benedictinorum mandato vestigium* Nec dubito verba illa quæ habentur in Liturgia Anglicana in Exhortatione post Offertorium, *est quidem contumelia repulsam dare invitanti, sed ea longè fit major, dum ajatur, & interim cum aliis non discumbitur, nec editur neque bibitur,* & illa, *nostis quàm grave sit atque molestum, jam parasse splendidum convivium, mensam apparatu magnifico instruxisse, atque dum nil aliud superest, quàm ut accumbatur, convivis nulla justa legitima* &c. etsi jam dicis causa recitantur ab Anglis, tamen olim seriò dicta, & cum hæc verba haberet Minister ad populum, solitos accumbere mensæ. Sed sufficeret nobis idea primæ Cœnæ, & praxis Ecclesiarum Apostolicarum seu ævo Apostolorum. Nam ubi non dari potest specialis ratio quæ moveret Christum aut Ecclesias illas primævas, ad aliquid instituendum aut observandum, quæ temporibus his non conveniret, ibi imitandi sunt. Acta enim Apostolorum in politia Ecclesiæ sunt exemplar politiæ Ecclesiasticæ. *Christus ita instituit hoc sacramentum,* inquit Lutherus, *ut in eo mensæ nobis assidendum sit. Sed mutata sunt omnia, & in locum divinarum institutionum successerunt inanes hominum constitutiones.* Atque hæc de adjunctis primæ Cœnæ, quod non eadem ratio accubitus, quæ aliorum adjunctorum. Christus cum mutare potuerit in genuflexionem tamen noluit, sed renuit. Retinuit autem Christus & retinuerunt Ecclesiæ Apostolicæ, ut situm epulo Eucharistico convenientissimum & aptissimum, atque ita non tam instituerunt quàm retinuerunt, ut situm usitatum in omnibus epulis sacrificialibus. Israelitæ post sacrificia habuerunt sua convivia religiosa & sacra in loco sacro, quibus accumbebant qui obtulerant sacrificia, quem morem imitati sunt idololatræ & ethnici. Ut in festo aurei vituli Israelitæ *obtulerunt holocausta, & applicarunt eucharisteria, seditque populus ad edendum & bibendum, deinde surrexerunt ad ludendum Ex.* 32. 6. *Illud quidem constat vel ex ea historia quam refert Herodotus in Clio de Cleobi & Bitone, veteres intra ipsum quoque templum solitos fuisse solennia sacrificiorum convivia agitare, quod apparet ex Aristophane in Pluto. Imo solennes epulas solebant à sacrificiis auspicari,* inquit Beza in 1 Cor. 8. 10. quo loco testatur Apostolus mensis Dæmoniorum eos accubuisse. Post sacrificium peractum transferebantur ex altari ad mensam carnes immolatitiæ, ut ex iis comederent, qui eas obtulerant. De improbis fœneratoribus scribit Amos, Cap. 2. 8. super vestimenta in pignus accepta discumbunt juxta quodvis altare. *Paraphrastes Ionathan, ut notat Rabbi Schelomo, per vestimenta denotari putavit isto loco lectos, nempe tricliniares, quos in ædibus Deorum, & εἰδωλείοις sibi parabant, ut in iis epularentur, & comederent idolothyta de quibus Paulus* 1. *Cor.* 10. Sic Æneid 8. sacrificium Evander & Æneas clauserunt convivio. *Vescitur Æneas simul & Trojana juventus Perpetui tergo bovis, & lustralibus*

Vide Lydii Waldensia Tom. 1 Apol pag. 43.

Cap. 7.

Vide apud Muscul. Loc. Com. de Cœna.

bus extis. Partes etiam ſeu μερίδας ſecum domum aſportabant, ut domeſticis diſtribuerent & ad amicos mitterent. Sic in Novo Teſtamento, poſt ſacrificium Chriſti in cruce peractum, habemus illius ſacrificii epulum in ſacramento Euchariſtiæ, & menſam cui & nos accumbere debemus. Retinuerunt Chriſtus & Apoſtoli eundem ſitum corporis, quem Iſraelitæ in ſuis Epulis ſacris, in novo epulo, quod non minus lætum eſt & gratulatorium quàm illorum. Non dicimus in hoc corporis ſitu ſitam eſſe unionem merè ſpiritualem, ut nobis affingit Tilenus. Imo nec unionis hujus ſignum eſſe dicimus. Societatis & familiaritatis, qua nos dignatus eſt Dominus, ſignum eſſe quid prohibet? ut in omnibus epulis, ad quæ invitant nos Principes & Magnates, cum eadem dignantur menſa, teſtantur amicitiam, charitatem, ſocietatem, familiaritatem, dignitatem quam nobiſcum communicare volunt, quod ſignum eſt ex more omnium gentium receptum, & quaſi naturale. Hujus imaginem in Veteri Teſtamento habemus. Dum enim ex victimis convivia inſtruere offerentes ſacrificia volebat Deus, & coram ſe eadem agitare in Tabernaculo vel Templo, Deut 12. non obſcurè teſtabatur, quòd communibus ſecum epulis dignatus ſit. *Nam cum ſemper inter eos qui communi menſa uterentur, ſumma fuerit neceſſitudo*, inquit Stuckius, *Deus ad ſuam cum populo illo familiaritatem, conſuetudinemque arctiſſimam teſtificandam, ſibi ab illo carnes, ſanguinem, fruges in altari atque menſa offerri voluit, non quòd his indigeret, ſed ut oſtenderet ſe quaſi communem cum illo populo habere menſam, eſſe illius convivam perpetuum, atque ita familiariter cum ipſis habitare, & illorum conſuetudine atque officiis delectari. Viciſſim ſe illis benignè velle facere, à quibus tam piè atque amanter ad communem menſam invitetur. Hinc & menſa ſive altare, in qua dapes illæ Deo offerebantur, Domini menſa, & ipſæ dapes Domini panis atque cibus à Malachia appellantur*, Malach. 1. 7. 12. Altare erat quaſi menſa Domini, & coram Domino eiſdem epulis veſcebantur in menſa ſua offerentes. In Novo Teſtamento Chriſtus communem menſam inſtituit qua eandem ſocietatem atque familiaritatem deſignaret, & melius repræſentaret quàm in Veteri Teſtamento. Nam in Novo Teſtamento ſunt omnia clariora quàm in Veteri. Non jam ſeparata eſt menſa Domini à menſa populi ſui. Sed una & eadem eſt & dicitur menſa Domini, cum in veteri Eccleſia exteriori ſpecie erat tantùm quaſi eadem. Non aliam habet jam menſam populus quàm Domini menſam. Sunt qui huic corporis poſituræ alias attribuunt ſignificationes, ut quietem mentis, ceremoniarum legis ceſſationem, quam non probamus. Alii Cœnam ſacramentalem Cœnæ cœleſtis figuram faciunt. *Et in noſtra cœna typus eſt futuræ cœnæ, ac menſæ Domini de qua Luc.* 22. 29. ait Muſculus in Matth. 26. *Probabile mihi videtur Euchariſtiam noſtram dici figuram cœleſtis convivii in gloria*, ait Spalatenſis in Appendice ad Nazianzenum, l. 5. c. 6. de Repub. Eccleſ. Aquinas ait, eſſe non modo ſignum rememorativum paſſionis præteritæ, demonſtrativum præſentis beneficii, ſed etiam prognoſticum id eſt præfigurativum futuræ gloriæ. Johannes Alaſco in Liturgia Peregrinarum Eccleſiarum Londinenſium regnante Edward. VI. edita dicit, ſacram Cœnam eſſe futuræ gloriæ præfigurativam, & hac ratione præter alias urget reſtitui hunc ſedendi morem in ſacra Cœna. Verum quidem eſt, alludere Chriſtum ad Cœnam Euchariſticam, Luc. 22. 29. cum dixit, *Ego paciſcor vobis, prout pactus eſt mihi pater meus, regnum, ut edatis & bibatis in menſa mea in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos, &c.* Et metaphoricè deſcribere piorum felicitatem in cœlis per accubitum in conviviis, cum dicit, *Multos ab Oriente & Occidente venturos & accubituros cum Abrahamo & Iſaaco & Iacobo in regno cælorum.* Et parabolicè idem depingere in perſona Lazari recumbentis in ſinu Abrahami, Luc. 16. *Alludit ad accubationem epularem amicorum in conviviis. In lectis ita accumbebant, ut*

Antiquitat. Convivial. l. 1. p. 122.

De Rep. l. 5. c. 6.

Part. 3. Qu. 60 Art. 3.

quiſ

Rainold. Censura de Libris Apocryphis Prælect. 79.

qui primus accumberet reclinata superiori parte corporis in sinistrum cubitum (quemadmodum etiam omnes accumbebant) ad caput lecti resideret, capite leviter erecto, & pulvillis suffulto, ut pedes suos porrigeret pone tergum secundi; qui verò secundus accumbebat, is obvertebat occiput suum ad sinum & umbilicum primi, pedes autem post tergum tertii; ita tertius & quartus Unde qui secundus accubuerat, accumbebat quasi in sinu primi, quomodo tertius in sinu secundi, & sic deinceps, quomodo legimus unum è discipulis recubuisse in sinu Christi, Ioh. 16. quoniam Christus accumbens in superiori parte lecti habuit Iohannem proximum, qui proinde dicitur recubuisse in sinu Christi. Retinebant enim in illo convivio epularem amicorum accubationem. Iam hinc petita est metaphora sinus Abrahæ, quemadmodum docere possunt verba Christi, Mat. 8. 11 ubi dicit accubituros cum Abrahamo, &c. Accubituros ab hac metaphora convivii, accubituros cum Abrahamo, ita ut paulo plus exprimatur in sinu Abrahami, quàm illud tantùm accubituros, nempe ita quasi charos futuros Abrahamo, ut omnes quasi proximi ei & in sinu accumberent. Ex his Scripturæ locis colligunt, Cœnam Dominicam esse cœlestis convivii præfigurativam: & Iohannes Alasco ait se dubitare, nam afficiatur gloria Christi, & æterna sua fœlicitate, qui sessionem symbolum illius æternæ fœlicitatis, quod commendavit nobis ad ineffabilem fidelium consolationem, ex Ecclesiis eliminatam vellet. Habemus quidem imaginem & repræsentationem cœlestis illius convivii, & æternæ fœlicitatis, & in situ sedendi, requiei nostræ & refrigerii in cœlis; non tamen auderem asserere esse earum rerum futurarum typos distinatos, etsi ad ea alluserit Christus. Sed rei præsentis, spiritualis convivii quod agitat interius in anima cum fidelibus Christus, Apocalyps. 3. 30. quod est cœlestis convivii pignus & prægustatio, demonstrativum signum est, & hac ratione accubitus aut sessio signum dici potest illius societatis, familiaritatis, communionis, & dignitatis, quibus anima interius fruitur, dum externa symbola percipiuntur. Nam hoc indicat hic situs quasi naturaliter & inter omnes gentes. Sed signum unionis esse, nullus inter nostros unquam asseruit. Unio significatur per manducationem & potationem. Christus est & conviva & convivium. Quatenus conviva, accubitu vel sedendo profitemur dignitatem illam & communionem seu societatem cum Christo, ad quam nos vocavit. Quatenus convivium & dapes nobis propositæ, edimus & bibimus, ut testemur nos carne ejus & sanguine pasci, nosque illi uniri. Unio à communione distinguenda est, & utriusque signa distinguuntur. Quod de Iuda igitur infert Tilenus, quia mensæ accumbebat, fuisse ex nostra sententia unionis illius participem, non sequitur; primùm quia in hoc situ non dicimus sitam esse unionem cum Christo. Deinde quia non omnes qui sunt participes exteriorum rituum aut symbolorum, sunt etiam rerum significatarum compotes. Denique quod ad unionis signum, quod in manducatione, potatione, nutritione situm dicimus, ne illius quidem particeps erat Iudas. Statim enim post intinctam offam in tryblio embammatis exiit ante institutam Cœnam. Nec panem Domini, nec panem Dominum comedit. Dico igitur, nos hunc situm corporis observare, non solum quia aptissimus ad quietem corporis, sed etiam propter decorum quod in convivio isto symbolico servandum, & repræsentationem illius societatis & communionis, qua nos dignatus est Christus, & qua interim interius spiritualiter fruitur & sese oblectat anima. Iohannes Alasco dicit sessionem non solum nobis commendari in celebratione Cœnæ per Christi exemplum, per significationem mysterii, nempe requiei nostræ in Christo, & præfigurationem gloriæ futuræ, sed etiam præcipi his verbis, *Hoc facite*, quia hæc verba complectuntur omnia quæ dixerit aut fecerit. Hæc sunt ipsius verba reddita gallicè (nam nondum mihi contigit videre editionem Latinam) quæ sequuntur. *Finalement nostre session en l'usage de la Cene* *du*

Liturg. fol. 84.

du Seigneur, ne nous est pas seulement recommandeè par l'exemple du Seigneur Christ, & par la signification de son mystere, qui est de nostre repos en Christ, ou par l'imitation figurative de nostre gloire future au royaume de Dieu par la session à ce banquet. Mais aussy il semble, qu' à peu pres il nous soit commandè par les parolles du Seigneur disant, Faictes cecy. Car on ne peut nyer, que par ce commendement, tout ce que le Seigneur Christ à enseignè & fait, ne soit comprins. Et puis qu'il n'y a point de faute, que Christ n' ayt instituè sa Cene, ses Apostres estans a table: on ne peut aussy nyer, ceste session avoir une partiè de l'action en la mesme institution de la Cene, & par ainsy ne pouvoir estre separeè de ce commandement (Faictes cecy.) Et objicientibus, eadem ratione observanda tempus vespertinum, privatum cœnaculum, &c. respondet tempus & locum fuisse tantum circumstantias accidentarias actionis, non partes, ut est Sessio. *Car le temps & le lieu ne sont point l'action mesme, pour pouvoir estre comprins aux parol de ce commandement Faites cecy, comme la session: laquelle on ne peut nyer, qu'elle ne soit partie de l'action mystique observeè du Seigneur.* Folio 86. Doctorculi nostri replicassent, sedere esse in categoria κεῖσθαι, non ποιεῖν. At situs voluntarius præexigit actionem, qua quis componit partes corporis ad talem positionem, puta genuflexionem aut sessionem, estque illius terminus. Præterea ait, per circumstantias loci & temporis non violari institutionem, sicut Sessionem abrogando. Tandem concludit retinendam, quoad fieri potest, Sessionem. *Toutes ces objections doncques n'empeschent point, que la session publique ne doive estre (quand on la peut faire) en l'action de la Cene du Seigneur. Premierement à cause de l'exemple de Christ & des Apostres, qu'il vaut mieux suyvre que l'abolir. Puis à reason du pleine mystere d'une tres grande consolation de nostre paix, & repos eja acquis en Christ par sa mort. Et puis à cause de la figure de nostre gloir celeste à venir figurée en ceste session. Finalement pour l'amour du commandement du Seigneur Christ (faites cecy) duquel on ne doit aucunement exclure la session, quand on la peut retenir.* Folio 87. Diximus supra, quomodo olim aliter darent Eucharistiam, aliter celebrarent Cœnam, & ad Cœnæ celebrationem sessionem usurpabant, cujus adhuc vestigium manet apud Benedictinos. At Christus his verbis *Hoc facite* cœnam celebrare jussit, non simpliciter Sacramentum conficere & Eucharistiam dare: & propterea ob Cœnæ repræsentationem dicta est postea Cœna Domini. Miror itaque in Synodo Cracoviensi anno 1573. decretum fuisse contra Sessionem his verbis; *Conclusum est ut secundum morem primitivæ Ecclesia libertati Christianæ inter nos ceremoniæ permittantur, monitis tamen fratribus si qui Sessione in sacra Cœna utuntur, ut eam ceremoniam Arrianabaptistis propriam relinquant.* Sic in Vlodislaviensi Synodo Generali anno Domini 1583. Conclus. Synodica 6. *Quod attinet ad ceremonias Cœnæ Domini; sententia jam olim in Sendomiriensi Synodo agitata, & conclusio in generali Cracoviensi atque Petricoviensi Synodo facta ac repetita, in hoc etiam Wlodislaviensis Synodi consessu approbata est, nempe ne in usu sit sessio ad mensam Domini in ullius hujus nostri consensus Ecclesiis Poloniæ, Lituaniæ &c. Nam hæc ceremonia licet cum cæteris libera, Ecclesiis Christianis & cætibus Euangelicis non est usitata, tantumque infidelibus Arrianis cum Domino pari solio sese collocantibus propria*: dicunt irrepsisse in Ecclesias illorum malo auspicio Arrianorum, & hortantur fratres, ut Sessionem commutent in ceremonias in Ecclesiis Euangelicis per Europam consuetas. Miror, inquam, potuisse eos latere in ritè Reformatis Ecclesiis tum Belgicis tum Scoticanis Sessionem usurpatam, ante annum 1583. quo habita Synodus illa Jam annos 63. à prima Reformatione hunc situm corporis observavit Ecclesia Scoticana, ubi nullus in hunc usque diem Arrianismum professus est, nullus vel ob levissimam Arrianismi suspicionem citatus aut accusatus coram Ecclesiasticis Synodis aut Consistoriis. Miror etiam magis, quod nobilis & eruditi illius Poloni Johannis

Vide Consensum Poloniæ in Syntagmate Confessionum.

nis Alasco scripta, qui scripsit de Ordine Ministerii Ecclesiastici ante annum 1556. Poloni non legerint, & de more observato in Ecclesiis per eundem restauratis nihil audiverint. Falsum est igitur, quod asserunt nullibi in Europa tunc usurpatam fuisse Sessionem, & futile, quod ajunt sedentes pari solio cum Christo se collocare, nisi forte intelligant Arrianos secundum principia doctrinæ suæ se pari solio collocare cum Christo Divinitatem Christi impugnantes, quem sensum ipsorum verba habere videntur. Nam alioquin damnarent Apostolos & Ecclesias Apostolicas. Ipsi Benedictini non sentiunt se pari solio collocari cum Christo, cum die anniversario Cœnæ Domini sacram Cœnam celebrant. Nec Mephiboseth Davidi, nec David, dum privatus, Sauli sese pares sentiebant, nec inferiores Magnatibus & Principibus, cum dignantur eos communi mensa; nec collocavit Christus solium suum im mensa Dominica, sed familiariter se præbet ut convivam, & amanter ut convivium. Mixtæ erant Synodi Consensus Poloniæ. Alii in Synodo amplectebantur Augustanam, alii Helveticam, alii Bohemicam Confessionem. Non mirum est igitur consensisse in situ Confessionibus illis respectivè conveniente, & earum Ecclesiis antea usitato; sed quod major pars consenserit (nam non omnes approbasse videntur, ut verba illa indicant, *rogamus & hortamur fratres* &c.) sessionem abrogandam ut ceremoniam nullibi consuetam in Europa in Ecclesiis Euangelicis, ex ignorantia facti processit. De jure non tam crassè definiunt, nam fatentur Sessionem liberam esse. Sed in Libro de Disciplina edito apud nos anno 1560. approbatur, ut huic sacræ actioni aptissima, & exemplo Christi nobis commendata. Johannes Alasco non modo commendatam exemplo Christi & Apostolorum, & ob significationes utilem, sed etiam præcepto imperatam asserit, cum dixerat Christus; *Hoc facite*. Pergamus. Quod ait Tilenus, secundum nostram doctrinam Sessionem non minus ad Sacramentales ritus pertinere, quàm ipsam symbolorum consecrationem, panis fractionem, distributionem, sumptionem, manducationem; respondeo; si qui forte sentiunt (nam omnium sententias viritim non rogamus) sessionem esse aptissimam positionem membrorum ad quietem corporis, & præterea nihil, illi sacramentalem ritum non existimant situm esse in hoc situ corporis. Sed qui significationem illam, quam apud omnes gentes habet, etiam in hac sacra Cœna retinere existimant, nempe communionis, societatis, atque familiaritatis, qua dignatus est nos Dominus, (ut ego quidem existimo, & quomodo communis illa & quasi naturalis significatio negari possit, non video,) tamen non eandem rationem esse dicunt hujus ritus, & consecrationis, fractionis, sumptionis, manducationis. Nam etiam eorum rituum, quos hîc opponit sessioni, non tamen est par necessitas. Fractio est ritus, & ceremonia mystica, non tamen tantæ necessitatis, ut sine ea non posset consistere sacramentum; quia est pars tantùm integrans, non essentialis. Ut partes hominis essentiales sunt anima & corpus; integrantes caput, brachia, manus. Sic cœnæ partes essentiales sunt ritus, & signa, & promissio ritibus ac signis annexa. Fractio est tantùm pars integrans. Et cum partes integrantes sint duplices, à quibusdam pendet essentia quarum una sublata destruitur totum, ut præciso capite aut evulso corde destruitur homo. Sic in Cœna sublatis symbolis, pane, vino, & ritibus benedictionis, distributionis, manducationis, haustionis, quorum uno deficiente deficit sacramentum. At sunt aliæ partes integrantes, quæ ejusmodi dependentiam non habent, quarum una deficiente manet essentia, ut in homine oculi, aures, nares, brachia, manus, pedes: sic in Cœna fractio, inquit Pareus in 1 Cor. 11. Non omnia quæ dixit aut fecit Christus sunt caput, cor, cœnæ dominicæ, sed alia sunt ut oculi, alia ut aures, alia ut brachia, alia ut digitus. Ut tamen homo non

absque

absque injuria vel minimo digito privandus ne deformis & mancus fiat; sic nec Cœnam sacram vel minimo digito mancam probare demus. *Aliud est sacramentum, aliud legitimus usus sacramenti. Potest illud esse integrum sine isto*, inquit ibidem Pareus Controvers. 2. Et quandoquidem in hanc comparationem cum oculis, auribus, digitis, aliisque secundi generis partibus incidimus, ut fractionem sessioni præferendam concedimus, sic separatam poculi & panis benedictionem secundum exemplum Christi sessione longè inferiorem esse non dubitamus. Conjuncta enim utriusque benedictio nihil de benedictione minuit, alios ritus institutionis non excludit, non confundit, sicut sessio commutata in genuflexionis aut transeundi gestum, sed salva manent omnia & integra. Imò dubito, an separationem vel conjunctionem ritum diceremus. Nam nullum usum hujus separationis video, aut quid in eo latere possit mysterii. Videtur hic fuisse mos diebus festivis in omnibus conviviis apud Judæos, ut refert Stuckius, ut non modo in initio paterfamilias, quem *Baal Habaiith* id est οἰκοδεσπότην dominum familiæ vocant, primum benedicat pani, deinceps poculum vino repletum dextra manu apprehendat & consecret, benedictionis formula dicta primus vinum degustet, mox aliis mensæ decumbentibus degustandum porrigat. Finito etiam convivio gratias agunt. *Habent præterea Judæi plures adhuc benedictiones, quibus in festivis conviviis utuntur, cum inter edendum lautum aliquid apponitur. Cum enim melius vinum apponitur, dicunt, Benedictus sis tu Domine Deus noster, qui bonus es, & benignè facis omnibus; & hanc benedictionem appellant*, Bircath tob vehaimmetib, *id est benedictio Benigni & Benefactoris. Cum aromata apponuntur, dicunt, Benedictus sis Domine Deus noster, Rex mundi, creator arborum aromaticarum. Hanc benedictionem vocant* Bircath hammugmar, *Benedictio consummati scilicet convivii, quia ultimò apponi solebant aromata aliaque odoramenta. Cum suave odoramentum aliquod apponitur, dicunt Benedictus sis tu Domine Deus noster, qui creas species aromaticas. Hanc benedictionem nuncupant*, Bircath Hamuscak, *id est benedictio delitiarum vel rei appetitæ. Cum fructus arborum apponuntur, dicunt, Benedictus sis Domine Deus noster qui creas fructus arborum. Cum apponuntur obsonia, dicunt, Benedictus sis Domine Deus noster, qui creas genera ciborum. Hanc benedictionem vocant* Bircath hapharphereth, *id est benedictionem opsonii Ex iis omnibus apparet, veteres illos Judæos nullos cibos absque benedictione & gratiarum actione sumere fuisse solitos. Huc nimirum & Apostolus respexit*, 1 *Tim* 4. Nempe si lautiores sint, nam *super carnibus, piscibus, ovis, oleribus, caseo & pulmento nullam benedictionem recitant, de quo tale Rabbinorum præceptum extat, Res quæ propter convivium in convivium offeruntur non egent benedictione, ut caro, pisces, olera, caseus, pulmentum* Videmus, separatas vel peculiares benedictiones fuisse morem Judæorum in conviviis, & nullam esse differentiam realem inter communem & peculiares benedictiones, magis quam inter illorum morem frangendi panem tunc usitatum, & nostrum. Sed redeamus ad Sessionem: etsi non æquiparemus consecrationi vel manducationi, aut etiam fractioni, tamen non temere ab ea recedendum existimo, cum tantæ sit utilitatis ratione significationis. Sollicitè cavemus, ne panis sit ex alio frumento quàm tritico, etiam ubi difficulter comparari potest, cum non constat fueritnè triticeus quem consecravit Dominus; & accubitum, de quo satis constat, omittimus, imo fratres vi ab eo depellimus? Aliud consulunt Poloni, de quibus supra in Synodo Petricoviensi 1578. *Sed quia vulgus ac homines simpliciores mutatione rituum offenderentur, & ad ceremonias suæ consuetudini dissimiles omnino adduci non possent, ac si cogerentur, eo forsan res deveniret, ut disciplina Ecclesiastica in eos extendenda esset, qua quidem propter externos ritus homines pios ferire, neque est Domini voluntas, neque purioris Ecclesiæ mos.* Monendus est lector nos Sessionem existimare retinendam in

Antiquitatum Convivialium Lib 2. Cap. 36.

ipso actu perceptionis Eucharistiæ. Nam tum actu agimus convivarum partes; in orationibus & gratiarum actionibus posse coetum fidelium in genua procumbere non negamus, quia in precibus etiam extra Eucharistiam id agere licet. Adstandi mensæ morem, ejusmodi quem in primo Paschate dicuntur servasse Israelitæ, præferendum censemus mori eorum qui transeuntes vel adstantes singuli separatim è manu Ministri accipiunt elementa. Quia priori modo nihil mutatur nisi unicus ille situs sessionis, at posteriori violatur ordo institutionis, ut statim docebimus; tamen Sessionem priori præferimus, quia obscuriùs repræsentat dignitatem illam & societatem qua nos dignatus est Christus quam accubitus.. Christi Cœna non fuit stataria aut inambulans, sed discubitoria; cui analogicè respondet nostra sedentaria. Sed metuo præterea, ne obliquè carpant Christum, Apostolos, & fideles primitivæ Ecclesiæ, ac si non cum ea qua decebat reverentia Eucharistiam percepissent. Nam etiam ubi scamna & sedilia ad manum habere possunt, venerationem prætexunt, ac si sedentes aut discumbentes omnes officio suo antehac nunquam rite defuncti fuissent. Si cui ista de significatione Sessionis vel de præcepto non perplaceant, fruatur judicio suo, modò concesserit rem liberam esse, & convenientissimam propter decorum hujus convivii; reprehendi non posse, nec commutari promiscuè in quamlibet aliam positionem partium corporis, aut quemlibet gestum, ut transeundi aut genuflectendi. Nam præter illum standi circa mensam, in nullum alium commutari jure posse existimamus, etiamsi Sessio nullo præcepto munita, aut significatione ornata esset, minimè omnium vero in genuflexionem. Largiamur itaque in sequentibus, utrumque liberum, sedere vel stare circa mensam, non tamen licebit genua flectere ob rationes quæ sequuntur.

Primum argumentum contra Genuflexionem in percipienda Eucharistia ducimus ab exemplo Christi, Apostolorum, & fidelium in primitiva Ecclesia. In prima Cœna, nec Christus, nec Apostoli procuberunt in genua, sed accumbentes mensæ
Vide Casaub Exerc. p. 540 perceperunt elementa. Nec vel benedictionis seu gratiarum actionis tempore mutarunt accubitum in genuflexionem; quod tamen tam facilè facere potuerunt ac
Atheneus Lib. 4. Naucratitæ qui quoties ad festi Apollinis Comæi aut Vestæ solennes epulas conveniebant, postquam in tricliniis discubuissent, solebant surgere in genua, dum sacrorum Minister preces patrias recitabat. Etsi mutassent, tamen in ipsa perceptione elementorum eum corporis situm non servarunt, ut supra probavimus. In dubiis animæ insistendum est in via tutiore. Cum in gestu latere possit periculum, nonne tutius imitari exemplum Christi & Apostolorum, quàm aliorum qui errare judicio vel affectibus abripi à recto tramite possunt? *Qui vero, ut à Deo manda-*
Instit. l. 4. c. 17. §. 35. *tum est, sine adoratione accipiunt, securi sunt se à mandato Dei non deflectere, qua securitate nihil melius est quum quid operis instituimus. Habent Apostolorum exemplum, quos non legimus prostratos adorasse, sed ut erant discumbentes accepisse & manducasse. Habent Apostolicæ Ecclesiæ usum, ubi fideles non in adoratione sed in fractione panis communicasse à Luca narratur. Habent Apostolicam doctrinam, qua Paulus Corinthiorum Ecclesiam instituit, professus se à Dominico accepisse quod tradebat*; inquit Calvinus. Et nosne religiosuli Christo & Apostolis religiosiores videri volumus? Christus in prima Cœna fuit non solum institutor quo Dominus sed etiam Minister. Non modò instituit & docuit quomodo celebranda & administranda, sed ipse celebravit & administravit, & tamen non procubuerunt aut surrexerunt in genua, cum traderet panem vel poculum. Et jam tradit nobis homuncio Domini servus, & tamen genuflectere oportet? Si dixerint Christum in statu humilitatis non fuisse adoratum, contrarium evincitur his locis: Magi adorarunt in præsepi Matth. 2. leprosus Matth. 8. Discipuli, Matth. 14. Syrophœnissa Matth. 15. cœcus sanatus, Ioan. 9. Di-

cis

cit Bellarminus, quod *non poterant semper postrati cum Christo agere & præsertim in Cœna, quando recumbere cum eo illis necesse erat. Itaque certis vicibus illum proni adorabant, aliâs autem mente & animo venerabantur agnoscentes verum Dei Filium.* Verùm, non semper potuisse prosterni, nec necesse erat. Nam cum actionibus vitæ humanæ naturalibus & civilibus fungebatur, & hoc modo cum eis conversaretur & convesceretur, non potuerunt, nec necesse erat, ut semper adorarent postrati: sed Bellarminus ipse ait; *Ubique Christus adorari potest & debet, quando cum eo tractare debemus, non enim convenit illi adoratio, quia in cœlo est vel in alio loco, sed quia Deus est,* & probat iisdem Scripturæ testimoniis, quæ modò attulimus. At jam tractarunt cum eo de re maximi momenti, & in actione sacratissima & mystica. Hac igitur vice, si unquam ulla, proni adoravissent. Ait necesse fuisse illis cum eo recumbere in Cœna. Quænam quæso illa necessitas, quæ adorationem externam prohiberet? Nullum obstabat impedimentum naturale. Potuerunt tam facile in genua surgere quàm Naucratitæ in precum recitatione. Obstabat igitur decorum convivii, & ordo quem in posterum volebat Dominus servari in celebranda Cœna. Tilenus idem κρυπτόφυγετον quærit quod Bellarminus; *At enimvero inquiunt rigidi magistri, fœda est hypocrisis & manifestæ adulationis speciem habet in hac Liturgia, cultu & reverentia superare velle ipsos Apostolos, qui cum Domino accumbentes ne præsentem quidem isto supplicum gestu sunt venerati. Nos verò jam retudimus hoc telum,* (falsum,) *haud metuendum ei qui consideravit ex familiari consuetudine primisque tyrocinii rudimentis discipulorum cum Domino in servi forma incedente conversantium & de Divina ejus majestate non magis cogitantium, quàm deinde à mortuis excitatum crediderunt, perperam peti absolutam normam ac canonem reverentiæ ac cultus quo illum jam supra omnes cœlos evectum, nec amplius secundum carnem noscendum, à nobis affici par est; adeo ut necesse non habemus formam accubitus à Christo usurpatam imitari.* Et nos ista jam retudimus confutando Bellarminum. Præterea, post Christi resurrectionem & ascensionem non prostrati aut genua flectentes adorarunt. Et Veteres & Pontificii variè interpretantur locum Luc. 24. Quidam Emaunte discipulis ministrasse Eucharistiam sentiunt; sic etiam Melancthon. Secundum eorum interpretationem discumbentibus ministrasse sequitur, ut disertè ibi dicitur. Sed quia alii tum Patres, tum Pontificii, tum nostri, contrariam tuentur sententiam, quæ mihi etiam probabilior videtur, mitto. Post ascensionem Christi, cum jam exaltatus ad summum gradum Christus & glorificatus, non tamen adorarunt Christum procumbentes in genua in percipienda Eucharistia. Mensam circumdant assidendo vel adstando (non enim jam ponimus inter has duas situs species differentiam; utram eligant,) non autem adgeniculendo. Mensæ communes erant, ut supra diximus, Agapis & sacræ Cœnæ. *Sed hoc nimirum Harchium & alios nonnullos malè habet* (inquit Theod. Beza) *quod in nostris Ecclesiis stantes, nec positis ad terram genibus, alicubi etiam sedentes, & rursum alibi, ut in Anglia ad mensam discumbentes symbola ex Pastorum & Diaconorum manu accipiamus. Imo etiam non desunt, qui Pastores vellent in illis, si non origine, at certè usu, verè Baalticis vestibus apparere. Scilicet quum ipse adstans ad mensam Dominus verè adorandus quà Deus, & quà Deus & homo simul cœnam instituebat, surrexerunt Discipuli singuli ut in genua procumbentes panem illum & vinum illud ex manu ipsius acciperent. Et ignorabant scilicet ipsi Apostoli quo ritu deinceps celebranda mysteria Ecclesiis traderent. Agapas quidem certè constat vix ac ne vix quidem genflexionem admisisse.* Vides Agapas non admisisse genuflexionem in sacra Coena, nam conjunctæ erant, ut supra diximus. Sed ut obiter perstringam eos, qui transeuntes vel adstantes Ministro symbola è manu ejus accipiunt, notandum etiam hunc morem Agapas vix à ne vix quidem admisisse. Nulla enim major difficultas aut majus impedimentum genuflexionis

De Eucharistia l. 4. c. 30.

Cap. 29.

De Cœna Domini contra dogmata Jodoci Harchii. pag. 18. Volum. 3.

nis

nis quàm hujus ritus. Nam qui poteſt adſtare miniſtro, æquè facile poteſt adgeniculari. Præterea ex ipſo Diaconorum officio menſis miniſtrantium colligere poſſumus, diu poſt Apoſtolorum tempora ſymbola percipientes non in genua incubuiſſe. Cum panem & vinum in diſco & calice per menſas circumferebant, & ex iis communicantes ſumerent panem & vinum, aliiſque porrigent & propinarent, nemo dixerit tunc geniculatos, cum ne poſtea quidem Iuſtini ætate verba illa protulerit Diaconus inter diſtribuendum. Iuſtinus ait, διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, *dant*, id eſt porrigendo diſcos & calices offerunt vel concedunt, *unicuique præſentium partem capere de pane, ſuper quo gratiæ ſunt actæ, & vino & aqua.* Non dicit eos in manum dediſſe. Sed licet hoc dixerit Iuſtinus, non tamen protulerunt inter diſtribuendum verba Diaconi, ut poſtea cum diceret inter diſpenſandum Diaconus, *Sanguis Chriſti, calix vitæ*, aut ſimile quid, cum porrigeret poculum. Si verba inter diſtribuendum non protulit, num veriſimile eſt accipientes è manu ejus in genua procubuiſſe? Multo minus credendum eſt ſuperiori ſæculo id feciſſe, cum non aliter Diaconi diſpenſabant, quàm circumferendo calices & patinas per menſas, ut in Agapis. Atque hîc videtur ortus & progreſſus; ſublatis Agapis, vel ubi non erant Agapæ, circumtuliſſe primum calices & patinas, & unicuique permiſiſſe, ut de pane & vino partem caperent. Tandem Miniſtrum dediſſe ſingulis panem, non Diaconum ut prius, & Diaconum calicem, & tunc Diaconum uſurpaſſe verba inter diſpenſandum, quod neutiquam ejus officio conveniebat. Et inde orta eſt iſta Diaconi functio, quæ hodierno die differt à Presbyteri officio ſola conſecratione Euchariſtiæ & poteſtate remittendi & retinendi peccata. Nam prædicare non minus poteſt quàm Presbyter, ſi permiſerit Epiſcopus, quo non permittente nec Presbyter concionari poteſt. *Diaconi ergo fuerunt olim*, ut ait Stuckius, *Dominici & ſacroſancti illius epuli quaſi dapiferi atque pocillatores.* Sed progreſſi paulum ultra aureum Apoſtolorum ſæculum redeamus. Nam de poſterioribus ſæculis infra dicemus. Dico igitur, etiam poſt exaltatum Chriſtum non procubuiſſe in genua in actu participationis ſymbolorum. Secundo, non minus adorandum fuiſſe Chriſtum in ſtatu humilitatis quàm exaltationis hac vice, cum tractarent cum eo de re maximi momenti. Tertiò, non tam à præſentia Chriſti inſtituentis & miniſtrantis argumentum ducimus, quàm à Chriſto ipſo exhibito in ſymbolis. Non minus exhibitus fuit Apoſtolis quàm nobis, & exhibitus ut crucifixus & fractus & humiliatus, ut nobis; tamen prætextu tanti beneficii adorationis geſtum nempe genuflexionem non uſurparunt. Dicunt geniculatores, non ratione præſentiæ corporalis ſe de geniculis adorare. Perinde eſt igitur, ſive Chriſtus aderat ſive aberat, ſive humiliatus ſive exaltatus fuerit, cum Apoſtoli Cœnæ ſymbola participabant. Debebant in actu ſumptionis, manducationis, potationis, adorare alia ratione, ſi hos monitores habuiſſent; nempe ob Chriſtum, non inſtituentem & miniſtrantem, ſed ipſis exhibitum ut eſcam & potum ſpiritualem unà cum ſymbolis, in genua ſurrexiſſent, & ſi tunc non ſatis memores officii ſui poſtea id feciſſent. Diximus ſupra, Apoſtolos ſacram Cœnam celebrantes non mutaſſe verba Chriſti in precatiunculam; & proinde ſi inter diſpenſandum dixerint, *hoc eſt corpus meum*, non geniculatos fuiſſe ſymbola participantes. *Hac igitur inſtitutione formati cœperunt Apoſtoli ſacroſanctum frequentare myſterium propter cauſam quam Chriſtus expreſſerat, & formam ſervantes in verbis, & materiam tenentes in rebus, ſicut Apoſtolus Corinthiis poteſtatur dicens, Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis* &c. inquit Durandus.

Antiquit. Convivialium l. 2 c. 21. f. 222.

Rationale Lib. 4. Cap. 1

2 Argumentum contra Genuflexionem in actu percipiendi Euchariſtiam ducimus è Nomenclaturis quas huic Sacramento tribuit Sacra Scriptura. Vocatur *Menſa*

Domini

Domini, & *Cœna Domini*. Geniculatio non convenit mensæ aut cœnæ, vel, conjungantur, mensæ conviviali. Nunquam auditum, convivas e mensa conviviali dapes porrectas geniculando accepisse, cum vel Reges & Principes subditos suos hoc honore dignati sunt. Cum David post prostratum Goliathum die novilunii cum Saule accumberet, non geniculando manducasse & bibisse sequitur. Nec geniculantes Mephibosethh vel Chimham filius Berzillai participes erant mensæ Davidis. Apud Romanos servi exæquato cum Dominis jure convivati sunt in Saturnalibus, imo Domini servis ministrarunt. Ordinariè non admittebant ad mensam, nisi cum manumittebant ita ut mensæ communicatio esset manumissionis signum. Hinc Tertullianus, *Atqui & vestis albæ honore & annuli aurei nitore, & patroni nomine & tribu mensaque honorantur*. Mensarum usus varius est & multiplex, ut scribarum, œconomorum, negotiatorum, artificum & opificum, nummulariorum, fœneratorum, ad scribendum, ad rationes excepti & expensi publicas privatasque computandas, ad monetam permutandam, mercaturam negotiationemve exercendam, aliave opera efficienda, sed nos de mensa conviviali agimus. Prioribus illis non solent adgeniculari, multò minùs convivialibus mensis. Convivialium mensarum usus est, non modo ut sustentet dapes, sed etiam ut accumbant convivæ, assideant, vel adstent, si lubet, mensæ, quod tamen postremum in conviviis nunquam, nisi à festinantibus aliâs seu extra convivium, usurpatum. Ex mensis scamna non facimus, cum sedendi situm urgemus, ut quidam regerunt, sed assidendi super scamna aut sedilia, vel accumbendi vel adstandi situm requirere mensam convivialem dicimus; & non in hunc usum duntaxat excogitatas, ut super eam disponantur dapes, & convivis geniculantibus dapes è mensa porrigantur. Nam sic sufficeret in abaco collocare dapes & porrigere convivis. Sic in sacra cœna, si hic sit usus mensæ solum, ut sustentet elementa, quæ inde porrigenda sunt à Ministro cuique singillatim geniculanti, aut ei adstanti seu transeunti, sufficeret abacus vel humile scamnum, & longitudo & latitudo mensæ altaris sufficeret, quam *oportet esse tantæ longitudinis & latitudinis*, ait Suarez, *ut capere possit pedem calicis & hostiam, seu patinam, ut possint post consecrationem supra illam collocari. Non autem oportet scrupulose in hoc laborare, ut calix & patina seu hostia quoad omnes partes suas super lapidem constitui possint; satis enim est, ut quoad majorem partem supra illum collocari valeant, dummodo firma sint, & sine periculo cadendi, quæ omnia sunt assumpta ex communi Doctorum sententia in 4 Dist.* Quid proclivius quàm à brevioribus istis mensis, quæ conviviales mensæ dici jure non possunt, transitum ad altaria facere? Mensam requirimus & mensæ convivialis usum, nempe ut accommodent se mensæ communicantes assidendo vel accumbendo, vel si volunt etiam adstendo, quod jam largiendo dicimus, ut invicem sibi porrigant panem & poculum, quod fieri debere statim docebimus. *In humanis mensæ & salis communicatio amoris causa est & signum*, inquit Chrysostomus in 1 Cor. 11, *quanto magis id erit in communione mensæ & panis Domini?* Communicabant autem non singillatim adeundo & participando, sed simul mensæ accumbendo vel assidendo. *Atque huc facit præclara illa Ben Syræ Rabbi sententia, Mensa parata sive posita contentio tollitur, qua significatur mensæ communione sive conviviis sæpe tolli contentiones, rixas, inimicitias, & gratiam reconciliari. Ejus rei exemplum vulgò profertur à Iudæis de Jsboshetho filio Saulis, in cujus ædibus cum exarsisset altercatio, servus ejus adornato convivio eam diremit.* Plutarchus Lib. 2. Sympos. Problemate ultimo ait, non edendi & potandi, sed simul edendi potius ac compotandi gratia nos invicem ad convivia vocamus, & antiquam illam cuique cibi potusque portionem in convivio tribuendi consuetudinem improbat, quod ἀκοινώνητον quiddam & ἀνελεύθερον, id est à communitate alienum atque illiberale esse videatur. Et Lib. 7. Sympos. in præfatione, dicit:

Libr. de Resur. Carnis.

In 3. Part. Aquin. Tom. 3. Dis. 81. Sect. 5.

Stuckius Antiquit. Convival. l. 1. fol. 8.

cit Romanos festivi cujusdam hominis dictum semper fere in ore habuisse, qui cum solus aliquando coenasset, eo die se non cœnasse sed edisse tantum dixit. Sic cœnam vult dictam Plutarchus esse quasi κοινὴν id est communem ἀπὸ τῆς κοινίας id est à communione, cujus nimirum sit conciliatrix & interpres, & quòd communione atque amicitia tanquam condimento semper indigeat. Hinc est quod Ethnici convivium & mensam res quodammo sacras esse existimabant. *Ante focos olim scamnis considere longis Mos erat, & mensæ credere adesse Deos.* Scythæ habuerunt jusjurandum solenne per convictum seu convivendi convivandive consuetudinem. Cum itaque hoc sacramentum dicitur Mensa & Cœna Domini, mensæ usus & cœnæ species servanda est. Mensæ autem usus est non solùm ut super eam symbola collocentur, sed etiam ut convivæ accumbant, assideant vel adstent, tum ut participent, tum ut aliis tradent. Cœnæ etiam species idipsum requirit. *Mitto sacram cœnam olim convivii instar in quo discumbebatur celebratam*, ait Mornæus. Si olim, cur non nunc etiam eodem modo instar convivii celebranda? At, inquiunt, mensa Mosaica, quæ sustinebat 12 panes & mensa propositionis dicta, non admittebat accumbentes vel adstantes. Verum, quia erat tantum typica mensa illa Panaria, & adumbrabat Christum, qui est panis vitæ, vel verbum & doctrinam. Unde Chrysostomus prædicationem Euangelii vocat appositionem mensæ spiritualis, ut habet Casaubonus Exerc. Pag. 527. vel mensa Ecclesiæ, panis Christi symbolum erat. Diximus mensarum usum multiplicem & varium esse etiam in prophanis. Sed nos à mensæ convivialis usu usurpato in sacra Cœna argumentum ducimus. Altare etiam dicitur mensa Domini, quia quæ in altari consumebantur, erant quasi Domini solius. At in Novo Testamento communis est, ut supra dictum, mensa Domini & populi; & non dicitur Domini, quia Dominus solus possidet mensam illam, sed quia Dominus eam instituit. In Ecclesia primitiva appellatio *Domini* familiaris fuit Christianis, cum de Christo loquerentur, ut observat Rhenanus in Tertullianum de Corona Militis. Mensa Domini igitur & mensa Christi idem significant. Et mensa Christi dicitur, non quod Christus eam sibi soli reservavit, sed quia ipse eam mensam nobis instruxit, & convivam offert & convivium. At inquiunt, cum Cœna Domini vocatur mensa Domini, intelligitur ipsa Eucharistia & symbola, non materialis mensa. Falsum, nam utrunque intelligitur. Apud authores prophanos mensa quandoque significat ipsa cibaria, unde primæ & secundæ mensæ dicuntur primi & secundi cibi, sed tum metonymica & impropria locutione, semper mensa materialis connotatur. Cum ait Apostolus, 1 Cor. 10. 18, *Qui edunt victimas sunt consortes altaris*, Altaris appellatione intelligit carnes in altari oblatas, tamen altare ibi intelligitur. Sic cum vers. 21. ait, *non potestis poculum Domini bibere*, intelligit vinum in poculo, sed poculum materiale simul intelligitur adhibitum in Cœna. Sic cum ait, non posse esse participes mensæ Domini, & mensæ dæmoniorum, intelligit symbola Sacræ Cœnæ & convivium idolothytorum. Sed quia locutio est impropria & metonymica, quod proprium etiam intelligitur cujus ratione dicuntur mensæ, nempe habuisse in conviviis idolothytorum materialem mensam cui in idoleis accumbebant, & in Cœna Domini similiter mensam materialem cui assidebant. Unde ex hoc ipso versu colligit Th. Beza, ignota fuisse Apostolicis Ecclesiis altaria. Ethnicos habuisse in idoleis mensam cui accumbebant, ait idem 1 Cor. 8. 10. Cum igitur metonymicè à materiali mensa denominetur hoc sacrum epulum, mensæ usum & gestum convenientem urgemus. Adgeniculatio nunquam fuit situs conveniens & aptus ad quietem corporis convivæ, nec esse potest commodus; ideo nunquam usurpatus ab ipsis barbaris. *Genuflexio quæ est nota adorationis potest esse actus pœnitentiæ, propter pœnalitatem*

Ovid. Fast. 5.

tem quam habet adjunctam, inquit Suarez. At convivarum situs non debet habere adjunctam pœnalitatem, sed debet esse aptus & commodus ad quietem corporis. Si dixerint se adgeniculari, non quia aptissimus vel convenientissimus situs, sed ob adorationem; tunc longiùs adhuc recedunt ab usu mensæ, & mensam in aram transformant. Mensa convivialis in actu convivandi convivantis situm congruum exigit, alienum repudiat. Ne quis fortè putet, propterea nos existimare mensam materialem rem sacram aut symbolum sacramentale; cum nec calicem propter contactum vini, nec patinam propter contactum panis res sacras æstimamus, multo minus mensam materialem, quæ calicem & patinam sustentat, inter res sacras numeramus. Sunt hæc tantum instrumenta & vasa necessaria, communia sacris & civilibus epulis, ut supra sæpius monui; tamen ut poculum necessarium ad vinum, sic mensa non modo ad sustentanda elementa, sed etiam ad convivarum accubationem seu sessionem ut convivii speciem & cœnæ sacræ formam servare possint. Sitne quadrata an rotunda, humilis an sublimis, brevis an perpetua, latior an angustior, non litigabimus, modo talis sit formæ, ut communicantes instar convivarum sedentes vel discumbentes Cœnam celebrare possint. Nec de materia mensæ litem movebimus. Terra est communis mensa, & suppeditat nobis aream ad sustentandum cibaria, & sedes ad accumbendum. Mensa Turcarum ex corio fit, explicatur & contrahitur ut marsupium, discumbunt non cubito innitentes, sed decussatim pedibus inter se complicatis more sartorum. Si ad Christianismum conversi eodem more cœnam celebrarent, ritè celebrarent. Sive humi sedeant cubitis innitentes, sive coxim, sive porrectis tibiis, aut ἐναλλὰξ positis & implicitis, ut Turcæ, sive mensis artificialibus, humilibus, vel altioribus assideant secundum morem gentis suæ communicantes, non laboramus, quia omnes licèt vario modo convivii speciem retinent & cœnæ formam observant. Imo deficiente vino aliud genus liquoris analogum Norvegis concessisse Papam, quia non potest ibi diu conservari vinum, refert Volateranus Sic ubi panis triticeus non potest comparari, possunt celebrare cum pane ex alio frumento. Nam si sit panis nutritius, rite celebratur. Gregorius Episcopus Theopolitanus, ut refert Euagrius, *immaculato Christi corpore eis*, nempe militibus, *distributo (erat enim sacrosancta illa dies, quæ sanctæ Domini Passioni proxima est) cum omnes, qui circiter duo millia erant, toris in herba ad eam rem confectis accumbentes Cœna excepisset, postridie domum rediit.* Non habebant ad manum mensas artificiales, tamen naturalis mensæ usu speciem & formam convivii observarunt. Nota obiter, accubuisse milites, & toros in herba ad eam rem confectos, & diem hunc fuisse diem proximum passioni Domini, & proinde diem illum anniversarium qui dicitur Cœna Domini, quo die ritè Cœnam celebrare solebant veteres. Nam dies ille est proximus diei passionis. Quid opus erat toros ad accubationem conficere, si non hoc die secundum morem, non à Monachis solum ut nunc, sed ab omnibus fidelibus, tunc Cœna celebrata fuisset instar convivii & eodem modo quo prima Cœna? Potuerunt enim vel stare vel geniculari, nisi diei illius solennitas prohibuisset. De mensæ igitur materia vel figura non sumus solliciti, modo servetur decorum civile gentis aut regionis in qua vivitur, quantum fieri potest, sed de usu mensæ. Talem volumus mensam super qua sic collocentur symbola, ut communicantes convivarum instar cœnam celebrare possunt. Si aërem condensare & in hunc usum vertere possunt, nobis perinde erit. Ut igitur Pareus Fractionem panis probat esse ritum sacramentalem, quia inde denominatur Eucharistia; *A quo ritu*, inquit, *totam Eucharistiam denominaverat Ecclesia Apostolica, is proculdubio est sacramentalis & necessarius.* Sic nos usum mensæ convivialis dicimus esse necessarium ad legitimam administrationem,

In 3 Part. Tom. 1. pag. 764.

Histor. Lib. 6 Cap. 12.

tionem, quia à mensa & cœna denominatur Cœna Domini, & Mensa Domini in Sacra Scriptura, & ab Ecclesia Apostolica. Patres diu retinuerunt nomen Mensæ, & Eucharistiam vocarunt sacram mensam, cœlestem mensam, mysticam mensam, terribilem mensam, rationalem mensam, spiritualem mensam; sed usum mensæ, unde primum denominationem illam sumpsit, non diu retinuerunt, nisi die illo anniversario, qui dictus Cœna Domini, aut etiam Sabbatis ut apud Ægyptios. *Quàm non longè ab Apostolorum ætate Cœna Domini tacta rubigine fuerit: sed humanæ confidentiæ procacitas est, quæ se continere nequit quin semper in Dei mysteriis ludat & lasciviat*, inquit Calvinus. *Imitati sunt*, nempe Veteres, *propius Iudaicum sacrificandi morem quàm aut ordinaverat Christus, aut Euangelii ratio ferebat.* Sed replicant adversarii, si denominatio vim aliquam habet, vespere aut noctu celebrandum hoc epulum quia appellatur Cœna. Gregorius Magnus hanc rationem reddit appellationis; *Hoc convivium Dei non prandium sed Cœna vocatur, quia post prandium cœna restat; post cœnam verò convivium nullum restat, & quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium sed cœna vocaretur.* Chrysostomus existimat dictam Cœnam Dominicam à Paulo 1 Cor. 11. ut remitteret illos jam inde ad illam vesperam, in qua Dominus tremenda mysteria tradidit. Sed Casaubonus aliam reddit, quæ verior est. *Fortasse etiam ejus appellationis hæc quoque ratio redditur non malè, quod δεῖπνον majus est aliquid quam ἄριστον & sacris epulis convenientius. Nam veteres Græci & Latini prandebant parcè, & ut plurimum soli cum suis; invitationes ad Cœnam fiebant. Cœna Domini privatæ epulæ non sunt naturâ suâ, sed publica quædam omnium fidelium invitatio*, Et probat Plutarchi testimonio qui Lib. 8. Problemate 6. ait *Cœnam Romanis dictam ob κοινωνίαν communionem. Veteres enim Romanos solos modicè prandere solitos, cœnare verò unà cum amicis. Photius observat, Paulum quando dixit ἕκαστος τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει, usurpasse δεῖπνον pro ἄριστον, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν, hoc ut videtur significans, priscis temporibus omnia convivia fuisse appellata δεῖπνα, etiam quæ non fierent in fine diei.* Et infra; *Sane, quum in multis Paganicis sacris epulæ agitarentur, δεῖπνα illa nominari invenias, non ἄριστα. Sic in Oschophoriis Atheniensium inter alia ministeria fuerunt mulieres, quæ δειπνοφόροι dicebantur.* Vide etiam Concilium Ancyranum, ubi δεῖπνα vocantur convivia idolothytorum. *Δεῖπνον, ut & ejus compositum σύνδειπνον, generatim pro quovis convivio sive epulo accipitur*, inquit Stuckius, *quocunque tempore illud celebratur, & apud Homerum quidem non est definiti temporis, ut ex multis locis constat.* Lucas Cap. 14. mysterium regni cœlorum seu convocationem gentium ad regnum cœleste depingit convivii magni similitudine, quod δεῖπνον appellat: Matthæus Cap. 22. idem convivium ἄριστον, id est, prandium, vocat. *Propterea quod hæc duo vocabula*, inquit Stuckius, *ut supra ex Athenæo probavimus, sæpenumero apud auctores confunduntur, & unum pro altero sumitur.* Et Capite Nono ait; *Magis proprium vocabulum, quod semper pro vespertino epulo usurpatur, est δόρπος sive δόρπον.* Ubi etiam observat Latinum quoque Cœnæ vocabulum olim teste Festo pro Cœna usurpatum. *Cœna porrò (quæ sæpe generatim pro quovis convivio accipitur) dicta est, teste Plutarcho, quasi κοινὴ ἀπὸ τῆς κοινωνίας hoc est communis à communione, quod nimirum ut Athenæus quoque testis est, Romani in prandio quidem soli atque seorsim, unde etiam μονοφάγοι a Græcis fuerint dicti, in cœna autem cum amicis accumbentes edere consueverunt.* Vides dictam δεῖπνον non δόρπον, & Cœnæ vocabulum latinum, quo vox Græca vocum penuria exprimitur, communionem requirere, & latiùs etiam accipi. Hoc sacrum convivium igitur δεῖπνον dicitur, & propter hanc communionem convivarum etiam cœna dicitur, & quia lautius est convivium. Manet itaque firmum quod diximus, retinenda ea à quibus hoc sacrum convivium denominationes seu nomenclaturas

Instit. l. 4. Cap. 17. §. 43. Cap. 18. §. 11.

Hom. 26. in Euangelia.

Exerc. pag. 511.

Pag. 512.

Antiq. Convivial. l. 1. c. 8.

turas sumpsit, mensam & δεῖπνον, eorumque usum & speciem, & proinde situm convenientem mensæ conviviali. At, inquiunt, est convivium spirituale, & proinde alius situs, quàm qui in prophanis conviviis usurpatur, tam sacro convivio convenit; respondeo esse non purè spirituale, sed mysticum & symbolicum, ubi exhibentur signa sensibilia, & proinde exterius repræsentandam speciem illius convivii spiritualis, quod interius agitant animæ fidelium cum Christo, qui ingreditur in animas & cœnat cum eis & illæ cum Christo, ut dicitur Apoc. 3. quomodo Christus, Apostoli, Apostolicæ Ecclesiæ, & Veteres præsertim anniversario Cœnæ Domini celebrarunt. Denique prædicatio Euangelii est convivium spirituale, & spiritualem mensam appellat Chrysostomus, tamen propter externum Ministerium & modum hujus convivii agitandi non flectimus genua. Sed de isto argumento plura dicemus suo loco. Oleum & operam perdunt, qui hoc convivium à prophanis in multis differre ostendunt. Novimus enim, multa licere in conviviis prophanis, quæ hîc non sunt licita. Formam tamen & speciem convivii retinendam dicimus, quam tollit geniculatio, & ritus celebrandi quos Dominus author & institutor convivii præscripsit; non satietatem corporis aliosve mores & ritus conviviorum cujusque gentis in sacram coenam introducere volumus.

3 Argumentum contra Geneflexionem in percipienda Eucharistia sumitur ab aliis ritibus, quos instituit Christus, qui genuflexione tolluntur & excluduntur. Qui ritus unum aut plures ritus à Christo institutos excludit, non est legitimus. Nam ritus institutionis præcepto generali *Hoc facite* comprehenduntur. At genuflexio in percipienda Eucharistia ritus à Christo institutos excludit. Excludenda igitur à participatione symbolorum. Fractionis ritus est ritus imperatus, ut pluribus argumentis probat Pareus. Lib. 2. de Symbolis Eucharistiæ. Verum quidem est, geniculationem non excludere necessariò fractionem. Potest enim Minister panem frangere, priusquam distribuerit partes fractas geniculantibus. Refert tamen Pareus, Lutheranos veram Fractionem sacramentalem non retinere. *Argumentum nonum, quod Lutherani quoque fractionem habeant, ridiculum est, & prophanum effugium. Quasi verò sit fractio sacramentalis à Christo instituta, cum vel cocus, vel Pharmacopæus, vel æditeus, ex lamina ferrea minutias nebularum scalpro excidit & rotundat.* Et in 1 Epistolam ad Corinthios ait, neminem non intelligere, orbiculos scalpro circinare eosdemque distribuere, non esse illud frangere quod Christus in Cœna sacra instituit. *Fractio sacramentalis exemplo Christi in usu sacramenti à Ministro Ecclesiæ personam Christi sustinente fieri debet. At orbiculorum sculptura fit ad furnum, vel domi à Coquo, vel Apothecario, vel Æedituo.* Hostiæ nummulares fractionem excludunt apud Lutheranos. In Liturgia Anglicana nulla mentio fractionis sacramentalis. Unde colligo, non esse illis ritum sacramentalem, nec ea uti, nisi forte in quibusdam locis, qui puriorem politiam restitui optant, hunc etiam ritum restituerint. Hoc certum, impune posse omnes omittere, etiamsi non ubique obtinet rotundarum placentularum usus. Hanc conjicio causam. Triformem illam fractionem, quam habent Pontificii, non habent illi, ut patet ex Libro Liturgiæ. Cum tradunt geniculanti, non proferunt verbum promissionis, *Hoc est corpus meum.* Prolata erant verba illa in oratione, antequam ipse sacerdos sumeret Eucharistiam, & postquam ipse sumpserit jam intempestivum putant frangere ob mysticam significationem corporis Christi pro nobis fracti. Nam Christus ante distributionem fregit. Sic verbum promissionis transponendo, ut alia inter distribuendum geniculantibus usurpent, ritum illum necessarium in Liturgia sua omiserunt. Alius Fractionis usus, ut per partes distribui inter plures possit, in quo etiam usu mysticam membrorum unionem & dilectionis vinculum significari ostendit Apostolus 1. Cor. 10. 17.

De Symbol. Euchar. p. 166.

In 1. Cor. 11. Controvers. 2.

17. A Fractionis ritu Eucharistiam denominatam fractionem panis, ait Pareus. Syrus interpres, Act. 2. 24. & 20. 7. fractionem panis interpretatur Eucharistiam. *Cum illud quod est in Domini mensa benedicitur & sanctificatur, & ad distribuendum comminuitur*, ait Augustinus. Vides etiam ob distributionem fractum panem post benedictionem seu sanctificationem. Secundo cum singulis geniculantibus porriguntur elementa, mutantur verba institutionis. Christus dixit in plurali numero, *Accipite*, *edite*, non in singulari, *accipe tu*, *ede tu*, *bibe tu*. Fennerus in Doctrina de Sacramentis, ait; *Hanc loquutionem* (nempe numero plurali) *aptissimam esse ad denotandam Ecclesiæ in hoc opere communionem & societatem*, *Christo per Ministrum omnes convivas quasi uno communis amoris & dilectionis indicio hortante*, *ut sint hilares*, *& unà eandem escam spiritualem fide manducent*. Si dixerint, Ministrum debere singulis applicare promissiones Euangelii. Verum; sed an propterea singulis tradendo symbola & sigilla? id est, annon potest fieri applicatio, nisi mutando ordinem celebrandi quem instituit Christus? Cum concionatur, applicat promissiones Euangelij, non tamen dicit singulis, *Tu* vel *ille*. Applicant singuli credentes. Nam applicatio non est unius Ministri, sed etiam credentium fide apprehendentium promissiones indefinitè enuntiatas. Languet etiam meditatio accipientium symbola, cum singulis sigillatim verba illa dicuntur, *Accipe tu*, *ede tu*, *&c.* Nam suspendunt meditationem suam alii, dum ventum fuerit ad ipsos particulariter, atque ita torpent; cum contra si pluribus simul in plurali diceretur, *Accipite*, *edite*, statim & simul junctis meditationibus excitarentur. Mutant etiam verbum promissionis in precatiunculam, *Corpus Domini custodiat*, *&c.* Habent hæc verba, verum, in Canone Missæ suæ, sed proferunt non populo, sed Deo quasi aliquid oblaturi, ac si piaculum esset distribuere geniculantibus, priusquam protulerint illa verba, & panem & vinum iis consecrarint. Doctorculus quidam apud nos dicit Christum dixisse primùm, *Accipite*, *edite*, *hoc est corpus meum*, *&c.* Deinde, cum distribueret, dixisse singulis, *accipe tu*, *ede tu*, *&c.* & alioquin, inquit, daret seu distribueret, priusquam esset sacramentum. Intelligit priusquam prolata fuissent verba illa, *Hoc est corpus meum.* Est istud Pontificiorum quorundam delirium, qui ut consecrationis vim verbis illis, *Hoc est corpus meum*, alligarent, fingunt Christum bis dixisse, *Hoc est corpus meum.* Sed hoc commentum repudiat Suarez. *Ubi nulla*, inquit, *ratio cogit*, *non oportet ordinem textus mutare*, *præsertim cum ab Euangelistis & Paulo tanta consensione observatus sit. Itaque postquam Christus accepit & benedixit panem*, *illum in partes sufficientes distribuit & in patina accommodatè posuit*, *ac porrexit discipulis suis*, *dicens verba consecrationis*, *quibus finitis singuli partem suam acceperunt.* Euangelistæ uno consensu narrant, Christum accepisse, benedixisse, fregisse, dedisse, & dum daret seu porrigeret dixisse, *Hoc est corpus meum.* Eundem ordinem in re tenuisse credendum est, quem Euangelistæ servant in narratione: non autem confugiendum ad deliria & figmenta cujusvis Doctorculi ad stabiliendam aut tuendam consecrationem Pontificiam. Christus inter distribuendum non dixit singulis, *Hoc est corpus meum*, multo minùs precatiunculam Gregorianam, aut quid simile. Si singulis elementa in manus tradidisset, oportebat singulis repetere quædam verba. Non enim mutum dedisse singulis elementa ipsi affirmabunt. Sed puderet ipsos Pontificios ejusmodi tueri assertiones. Christus igitur cum non aliam verborum formulam concepit inter distribuendum, quam quæ concipitur forma enunciativa, formam enunciativam in precandi formulam mutare non debemus. Nam forma enunciativa verbum promissionis concipitur. Non tribuimus vim magicam consecrandi his verbis ut Pontificii, nec Deo proferenda in oratione, ut faciunt etiam Angli, dicimus, nec damnamus recitationem verborum institutionis ante inchoatam gratiarum actionem

Epist. ad Paulinum.

In 3. Part. Disput. 58. Sect. 2.

onem seu benedictionem, sed suo loco, nempe inter distribuendum proferendum verbum promissionis desideramus, cum Sigilla promissionis accipiunt fideles, etiam si millies recitarentur ante inchoatam benedictionem verba institutionis. Non sat est recitativè verba institutionis & quasi in cumulo proferre, & ab actione separare, sed singulos ritus singulis verbis in ipsa actione & celebratione accommodare & applicare debemus, ut fecit Christus, præcipuè autem istud verbum promissionis, cum ejus sigilla porriguntur. Modò enunciativa forma proferatur, sicut fecit Christus, & promissionis forma servetur, licet aliqua mutatio fieret in verbis, nullam movebimus litem. Si quis inter distribuendum diceret, *Hic panis est signum & sigillum corporis*, vel *hoc est sigillum corporis*, non sumus tam superstitiosi conceptarum formularum cultores, ut vim omnem amittere verbum promissionis putemus, aut religionem esse in numerato tenere verba. Sed formam enunciativam in precatiunculam Gregorii Magni tempore usurpatam, *Corpus Domini Iesu Christi custodiat animam tuam ad vitam æternam*, aut aliam similem, mutare, vel omnino omittere, & alia verba usurpare, ac si hoc loco nempe inter distribuendum quævis potius alia quàm verba ipsius Christi dulcissima & consolationis plena essent proferenda, & qua forma aut formula protulit Christus, ego certè non probo. Si dixerint se protulisse ante inchoatam benedictionem, recitando verba institutionis, præstitisset potius non recitasse, quàm nunc omittere. Angli dicent, se protulisse in oratione & benedictione, sed ineptè & absurdè verbum promissionis quod inter distribuendum populo annunciandum, in benedictione Deo proferunt. Iste ordo duplicem peperit actionem, unam Sacrificii offerendi, aliam dandi Eucharistiam. Si inter distribuendum usurparentur verba Christi, sicut ipse Christus usurpavit dicendo, *Hoc est corpus meum*, nunquam introductum fuisset execrandum Missæ Sacrificium. Sed cum hæc verba simul cum benedictione seu gratiarum actione conjungerentur & Deo proferrentur, ac si hæc esset verborum series, *Accepit panem, benedixit dicens, Hoc est corpus meum, fregit, dedit discipulis*, & alia inter distribuendum substituerentur quàm quæ Christus usurpavit, ac si alia verba inter distribuendum locutus fuisset ad Apostolos, & hæc verba iterare esset denuò consecrare, prior pars actionis transiit in Sacrificium Missæ, posterior in Communionem seu administrationem Sacramenti Eucharistiæ, vel duplex consideratio sacrificii nempe & sacramenti excogitata est. Dicimus igitur hæc verba, *Hoc est corpus meum*, restituenda in suum locum, id est proferenda esse post benedictionem & fractionem inter distribuendum, ut obstruatur rima ista per quam omnes Missæ abominationes ingressæ sunt, & inter alias ista Geniculatio, etsi non statim cum ista verborum transpositione, & ut actio non Sacrificii, sed Cœnæ, celebretur ritibus & verbis Christi. In administrando Baptismo servamus eandem verborum formulam, & in Eucharistia administranda invertimus omnia, ac si majori licentia ludere & lascivire liceret in his mysteriis quàm in illis. Tertiò, Geniculatio in percipienda Eucharistia tollit illam distributionem symbolorum, quam communicantibus imperavit Christus. Cum Christus dixit, *Accipite, edite*, innuitur non tradidisse singulis in manus symbola panis & vini. Nec obstat verbum ἔδωκε, nam non sequitur immediatè & singulis tradidisse in manus. *Imperavit eis*, nempe discipulis, *ut facerent discumbere omnes*, nempe quinque millia virorum, συμπόσια συμπόσια, *per convivia super viridi gramine. Discubuerunt igitur sigillatim per areolas*, partim *centeni*, partim *quinquageni. Et acceptis quinque illis panibus ac duobus illis piscibus, quum suspexisset in cœlum benedixit ac fregit panes, deditque discipulis suis, ut illis apponerent, & duos pisces partitus est omnibus*, Marc. 6. 41. Non tamen vel Christus vel discipuli dederunt immediatè & sigillatim quinque millibus virorum, sed apposuerunt eis.

eis panes. Cum igitur Matthæus ait, *dedit discipulis panes, discipuli verò turbæ*, non sequitur Christum dedisse singulis panes, aut discipulos sigillatim quinque millibus; nam Marcus ait tantùm apposuisse eis, id est, posuisse coram eis. Si igitur verbum *dedit* per se positum id non cogit, multò minus, cum dans ait accipientibus in plurali numero, *Accipite, edite, bibite*, non in singulari & sigillatim cuique, *Accipe tu, ede tu.* Cuique & sigillatim si dedisset, non dixisset, *Accipite, edite, bibite. Non est verisimile*, inquit Cajetanus, *quod singulorum ori imponendo singulas partes porrexit, vel manu sua ad manus eorum, sed exhibuit & obtulit particulas sacri panis in patina, à singulis particulam propriis manibus accipiendam. Crediderim ego, quod sicut unum calicem communem omnibus tradidit, ita in una patina panem in duodecim buccellas fractum manibus propriis accipiendum tradiderit, & quod Ecclesia usum hunc patinarum Apostolica traditione accepit. Ita quod sicut calicem unus discipulus dedit alii, ita patinam cum pane sancto propinquiores Jesu remotioribus successivè porrexerint.* Sic Suarez; *Ut est probabiliter opinio, & verba ipsa indicant, non applicuit ipse propria manu panem consecratum ad ora Apostolorum, sed obtulit tantùm catinum, & ipsi propriis manibus sumpserunt; quod in calice est evidentius, accipite & dividite inter vos. Fuit ergo per proprias Apostolorum manus ab uno in alium delatus.* Hæc ingenua & liberalis confessio concedit poculum ab uno ad alium delatum, & non è Christi manu, sed ex patina panem sumptum. Th. Beza sentit, etiam, panem distribuisse & invicem porrexisse. *Præterea*, inquit, *si Christus, singulis panem illum in os ingerere voluisset, certè pro accubitus ratione, aut ipsi Christo aut discipulis paulo remotiùs discumbentibus surgendum è mensa sigillatim fuisset, etiamsi in medio illorum Christum discubuisse dicamus, sicut actio illa repræsentari à pictoribus consuevit. Nihil autem tale ab Euangelistis narratur, imo sicut initio convivii poculum vicino præbitum jussit Christus ut postea alii aliis traderent: ita probabile est panem à Christo fractum & traditum, eos ex discipulis qui remotius discumbebant ex vicinorum manu accepisse. Probabile est*, inquit Piscator, *Dominum panem confregisse in duas partes, earumque alteram dedisse illi qui proximus ipsi accumbebat ad dextram, alteram vero illi qui ad sinistram, ut isti deinceps proximè accumbentibus porrigerent, donec singuli particulam sibi decerpsissent, qualem quidem processum observatum fuisse in poculo, ita scilicet ut illud dederit alteri ex proximè accumbentibus, ac tum deinceps singuli ordine alii aliis κατὰ κυκλοφορίαν istud porrexerint, & alii ab aliis acceperint, colligitur ex verbis, Bibite ex eo omnes, item ex verbis apud Marcum, & biberunt ex eo omnes. Nec non ex verbis apud Lucam, de poculo convivii Paschalis, accipite hoc, & dividite inter vos. Nam in utroque poculo parem processum observatum esse, probabile est.* In Lucam Cap. 22 corrigit istam sententiam de poculo convivii Paschalis, ut statim videbimus, de uno tantum poculo nempe Eucharistico loquutos Euangelistas. Fossanus in Matth. 26. *Credibile est Dominum panem fractum in duas partes dedisse in manus proximè assidentium ad dextram & sinistram, ut sibi mutuo porrigerent, donec singuli particulam sibi decerpsissent. Non enim tunc Christus ex mensa surrexisse vel Apostolorum aliquis dicitur, & Luc. 22. Christus accepto poculo cum gratias egisset, dixit, Accipite hoc & partimini vobis ipsis.* Non solùm ex verbis illis, *Accipite, edite, bibite*, colligimus non sigillatim cuique dedisse symbola Christum, sed etiam ex præcepto Christi cum traderet poculum dicentis, *dividite inter vos*, Luc. 22. 17. At non de poculo Eucharistico, respondent, sed Paschali, ista dicuntur. Nam de poculo Eucharistico agitur vers. 20. Respondeo, utrobique agitur de eodem poculo, & quod de poculo Eucharistico dicitur hoc præceptum patet ex protestatione, quæ subjungitur versiculo sequenti, *dico autem vobis me non bibiturum ex fructu vitis, usquequo regnum Dei veniat.* At hanc eandem protestationem de poculo Eucharistico habent alii Euangelistæ Matthæus & Marcus Matth. 26. 29.

Vide locum in Cassandr. Liturg. c. 31.

In 3. Part. Disp. 72. s. 1.

Epist. 2.

Piscat in Matth. 26.

29. Marc. 14. 25. qui tamen de poculo Paſchali nihil loquuntur. Si dixerint, Chriſtum bis proteſtatum, primùm de poculo Paſchali, deinde de Euchariſtico, tam facile rejicitur quàm aſſeritur quod dicunt, quia eſt nuda aſſertio abſque ulla probatione. Præterea ſic ſibi contradiceret Chriſtus. Nam ſi de poculo Paſchali proteſtatus ſit, ſe non amplius bibiturum ex fructu vitis uſquequo regnum Dei venerit, non bibiſſet poſtea de poculo Euchariſtico. Non bibit, inquiunt, de poculo Euchariſtico. At contra, dicunt Euangeliſtæ Matthæus & Marcus, poſtquam porrexit poculum Euchariſticum proteſtatum ſe non amplius ex fructu vitis bibiturum uſque ad diem illum quum ipſum bibiturus eſſet novum in regno cœlorum. Ergo jam biberat. Bellarminus, ut in Tranſubſtantiationis aut Realis Præſentiæ figmentum declinet ictum, quia dicitur fructus vitis etiam poſt conſecrationem, negat proteſtationem Matthæi & Marci referendam eſſe ad poculum Euchariſticum. At de nullo alio quàm Euchariſtico poculo loquitur verſu præcedente, & ex his ipſis locis colligunt ipſi Pontificii, Vinum eſſe elementum ſacramentale in Euchariſtia. Gabriel Biel ex hoc ipſo Lucæ loco id probat. *Eſt autem materia conſecrationis vinum de uva vitis expreſſum. Ratio principalis eſt inſtitutio Chriſti, qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit. Unde Luc. 22. Accepto calice dixit, dico vobis, non bibam de generatione vitis donec regnum Dei veniat, Mar. 14. Jam non bibam de genimine vitis uſque in diem illum cum illud bibam novum in regno Dei.* Unde inſert, quòd nec vinum pomorum aut artificiale ſit apta materia conſecrationis, *quia non eſt vinum vitis, nec eſt ſimpliciter vinum, ſed æquivocè & ſecundum quid:* nec in uva vinum non expreſſum, *quia liquor ille in uva magis habet rationem comeſtibilis quàm potabilis*, nec *agreſtam, quia nondum habet vini ſpeciem, ſed eſt in via ad vini generationem, nec acetum quia non eſt ejuſdem ſpeciei cum vino, ſed eſt vinum corruptum. Unde fit reditus de aceto in vinum.* Chryſoſtomus; *Ipſe quoque bibit ex eo, ne auditis illis verbis dicerent, Quid? ergo ſanguinem bibimus & carnem comedimus? & perturbarentur.* Miror itaque, Muſculum dubitare, num Chriſtus manducarit panem, & biberit vinum Euchariſticum, cum ipſe fateatur vinum fuiſſe in poculo Euchariſtico, cum Dominus proteſtaretur. *Exiſtimo*, inquit, *neminem eſſe qui neget vinum in poculo fuiſſe, cum dixerit Dominus Matth. 26. Luc. 22. haud bibiturum ſe amplius.* Hieronymus ait, quòd Chriſtus erat & *conviva & convivium, comedens & qui comeditur.* Hymni duo veteres manducaſſe panem canunt; *Se tenet in manibus, Se cibat ipſe cibus. Se naſcens dedit ſocium, Conveſcens in edulum.* Aquinas; *Chriſtus ea quæ ab aliis obſervanda inſtituit, ipſe primus obſervavit, unde ipſe prius baptizari voluit quàm aliis Baptiſmum imponeret.* Non opus erat ut baptizaretur propter ſe, baptizatus tamen propter exemplum. Manducavit & bibit in Cœna Euchariſtica, ut præberet nobis exemplum, & oſtenderet ſe non modo convivium eſſe, ſed etiam convivam. Conſtat igitur proteſtationem Chriſti referendam non ad poculum Paſchale ſed Euchariſticum, vel ad ultimum illud Paſchale poculum quod in Euchariſticum tranſlatum eſt, quod idem, nempe poculum Hymni. *Canon Paſchalis diſertè interdicebat poſt poculum laudationis aliquid cibi aut potus ſumere. Interdicitur aliquid comedere poſt poculum hymni.* Huc alludit proteſtatio Chriſti, *non amplius bibam &c. Alludit ad morem, quo nefas erat poſt illud poculum ἀπολυτικὸν quicquam cibi in poſterum diem capere.* Chriſtus mortem ſuam prædicens proteſtatur ſe non illa nocte ſolum ſed omnino non amplius biburum vinum, donec biberit novum in regno cœlorum. Matthæus & Marcus de poculo Euchariſtico loquuti, tantum ſemel proteſtationem ſubjiciunt. Lucas ut proteſtationem non bibendi jungeret cum proteſtatione non edendi ampliùs de Paſchate, anticipavit inſtitutionem Euchariſtiæ quæ immediate ſequitur proteſtationem, ubi mentionem poculi denuò fieri oportebat. Anticipationis

In Canonem Miſſæ Lect. 35.

Homil. 82. in Matthæ.

Loc. Comm. De Cœna.

Ad Hedibiam.

Part. 3. Qu. 7. art. 1.

Scaliger de Emendat. Temp. Lib. 6.

Bez. Annot. in Marc. 14. 25.

tionis & inversi ordinis hoc indicium est, quod cum de poculo Eucharistico quatuor ista memorent alii Euangelistæ, 1. gratiarum actionem, 2. distributionem & præceptum ut ex eo biberent, 3. assertionem quod esset ipsius sanguis, 4. protestationem, quod non amplius bibiturus &c. assertio solum ponitur vers. 20. quia tria reliqua jam dicta erant vers. 17. nec opus erat repetere. Similis inversio ordinis observatur eodem Capite, ubi post institutionis & celebratæ Cœnæ narrationem Christus ait, *Ecce manus ejus qui me prodit mecum est in mensa.* Cum tamen Judas ante institutam Cœnam Eucharisticam egressus fuerat. *Quod post calicem datum traditorem commemorat, prætermissa recapitulare videtur*, inquit Zacharias Chrysopolitanus. Anticipationem de poculo observavit Augustinus l. 3. de Consensu Euangelistarum Cap. 1. ubi dicit, Lucam non narrasse historiam suo ordine sed per anticipationem narrasse id quod suo loco Matthæus & Marcus narrarunt, ut fatetur Bellarminus, sed dicit Augustinum non satis expendisse hunc locum. Dicit, sed non probat. *Respondendum potius*, inquit Jesuita Barradius, *Christum unum tantum calicem discipulis propinasse sanguinis sui: Lucam verò de illo uno atque eodem calice bis locutum, quæ sententia est Divi Augustini l. 3. de Consensu Euangelist. Cap. 1. Euthymii Matth. 26. & Iansenii. Probatur, quia Lucas prioris calicis traditioni eadem verba subjicit, quæ Matthæus & Marcus scribunt dictata Christo, cum calicem veri sanguinis sui tradidit, scilicet, non bibam à modo de hoc genimine vitis &c. Ergo idem erat calix sanguinis. Præterea Lucas nullam fecit mentionem esus Agni aut Azymi panis. Neque dicit, accepto agno, vel accepto pane gratias egit &c. quorsum igitur de solo calice hoc dixit, cum in Cœna potus sit inferior & posterior cibo? Sanè propterea de solo calice loquutus est, dixitque, Christum illo accepto egisse gratias, quia calix ille ad agni Cœnam non pertinebat, sed calix sanguinis erat. Usus autem est præoccupatione, ut Augustinus docet: præoccupationis verò sive anticipationis causa fuit, ut protestationem non bibendi conjungeret cum protestatione non manducandi. Bibisse autem sanguinem probabiliter etiam colligitur*, inquit Suarez, *ex sequentibus verbis ejusdem Lucæ, Non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Nam licet à Luca hæc verba referantur ante consecrationem, videtur tamen id factum esse per anticipationem: nam & Matthæus & Marcus post consecrationem illa referunt, & ita intellexit Augustinus, lib. 3. de Consens. Euangel. c. 1. & Chrysost. Homil. 83. in Matth.* A Patribus & Pontificiis veniamus ad Neotericos nostros; *Ordinis inversio aliqua*, inquit Piscator, *quatenus pars actionis circa vinum narratur, v. 17. & 18. ante actionem circa panem. Nam verba illa de poculo Cœnæ Dominicæ intelligenda esse liquet ex Marco, qui verba illa, dico me non bibiturum, &c. verbis de poculo Cœnæ Dominicæ pronunciatis continenter subjungit.* Tam manifestum est & perspicuum, esse hoc loco inversionem ordinis, ut Theod. Beza non Euangelistam anticipationem aut præoccupationem, sed scribam transponentem versus, hunc ordinem versuum, quem habemus, nobis dedisse conjiciat. *Quod si quis hic esset conjecturæ locus, dicerem transpositos fuisse versiculos, & 16. versiculo annectendos qui nunc 19. & 20. habentur, quibus subjiciantur quos nunc 17. & 16. numeramus. Sic enim omnia prorsus inter se, & cum Matthæo & Marco pulchrè consenserint: & in Apocalypsi duas fortassè non ineptè similes transpositiones observavimus.* Theobaldus Meuschius in defensione Harmoniæ Generalis approbat conjecturam Theod. Bezæ, & ait, incuria transcribentium transpositos vers. 17. & 18. & ex vers. 20. assumptos. *Accedit*, inquit, *quod Matthæus ac Marcus illud, Amen dico vobis quod non bibam de fructu vitis, in institutione sacri calicis habent. Verosimile est igitur & probe necessarium, hos versiculos ex sacræ Cœnæ institutione huc esse à scribis trajectos.* Christum verò non bis juxta quorundam sententiam distribuisse calicem, semel in celebratione veteris Paschatis pro more Hebræorum, & rursum in

Harm Euang. l. 4 c. 150.

De Euch. l. c. 11.

Lib 3. Cap. 1

In 3. Part. Tom. 3. Disp. 75. Sect. 5.

In Luc. 22.

Annot. in Luc. 22. 17.

Harmon. Euang. Cap. 4.

in ſacræ Cœnæ inſtitutione, *ſed ſemel tantum poſt Cœnam juxta Lucæ teſtimonium, inde concludi poteſt, quod Iudæi panem & poculum ſoliti ſunt diſtribuere prorſus in fine Paſchatis, quibus diſtributis, quicquam porro guſtare ea veſpera nefas erat. Prorſus igitur ſtatuendum eſt, Chriſtum obſervaſſe veterem ritum in diſtribuendo pane & calice, ſed in planè novum & excellentiorem uſum convertiſſe. Auguſtinum igitur ſequor, ex quo apparet in Eccleſia jam olim receptum fuiſſe ſic iſta cum aliorum Euangeliſtarum narratione conciliare, ut ſemel tantum dicatur Chriſtus poculum unum & idem, nempe ſacramentale, diſcipulis præbuiſſe.* Et paulo poſt; *Et operæpretium eſt in his advertere ὕςερον πρότερον Lucæ continuum. Cum enim initium ſermonis Paſchatis interrupiſſet, & ſacræ Cœnæ inſtitutionem inſeruiſſet, ea abſoluta non redit ad initium ſermonis unde digreſſus erat, ſed retrorſum regreditur incipiendo ab ultimis, & ſic pergendo ad priora, donec eo in ſermone perveniat, unde primò digreſſus erat. Sed hæc melius conſpicientur in ſubjecto diagrammate.*

Ordo Lucæ.

1	5	4	3	2
Prædictio mortis, v. 16. & 16.	Inſtitutio cœnæ, v. 17. 21.	Querela Chriſti. v. 21.	Contentio diſcipulorum, & informatio. v 23. 28.	Promiſſio figurata occaſione contentionis, v. 28. 29. 30.

Si cui non arridet conjectura de tranſpoſitione, inverſionem tamen ordinis & anticipationem ob rationes jam dictas concedere oportet, præſertim cum alia ſimilis inverſio habeatur eodem loco. Præceptum igitur, *Dividite inter vos*, referendum eſt ad poculum Euchariſticum. Sic Mornæus de Euchariſt. l. 1. 12. Calvinus Inſtitut. l. 3. c. 17. ſ. 43. Bilſonus de Obedientia pag. 495. Willetus in Synopſ. de Euchariſt. Quæſt. 4. p. 545. Iuellus de Privata Miſſa Diviſ. 8. hoc præceptum ad poculum Euchariſticum referunt. Ut poculum; ſic etiam panem diviſum fuiſſe & diſtributum, eumque porrexiſſe ſibi invicem, credere ſuadent analogi utriuſque ſymboli ritus, & quæ ſuprà dicta ſunt de pane porrecto. Sed detur poculum invicem porrigendum, non panem; hoc unum excludet Geniculationem. Non enim bene convenirent iſta duo, ut Miniſter poculum tantùm proximo porrigat, & ut panem ſigillatim diſtribuendi cauſa obambularet circum menſam vel menſas. Si non geniculandum dum dividitur poculum, nec cum dividitur panis; niſi panem ſenſerint majori cultu dignum, quàm vinum. Qui de geniculis adorant, invicem ſibi poculum porrigere nequeunt, niſi geniculationem adorationis geſtum huic etiam actioni communicent, quod abſurdum eſſe non negabunt Adverſarii. At, inquiunt, verba illa, *Dividite inter vos*, vel *Partimini vobis ipſis*, non hoc poſtulant, ut invicem ſibi porrigant; ſed ſufficit, ſi omnes biberint ex poculo, & poſtquam hauſerit quiſque partem ſuam reponat in menſa, vel in manu Miniſtri, ut alii accipiant, vel ut ille det aliis. Senſus igitur erit, videte ne quis ebibat totum vinum quod eſt in poculo. Sed prius illud nunquam fuit uſurpatum in ulla convivii ſpecie, nempe ut bibentes ex eodem poculo non porrigerent invicem aut traderent in manus proximi, ſed reponerent in menſa, ut proximus, ſi velit, accipiat, nec ullum uſum habet, niſi forte ſuperſtitionis ridiculæ acſi prophanum quid eſſet è manu proximi ſumere poculum. Poſterius eſt contra Chriſti præceptum, imperantis ut ipſi

ſibi partiantur, & contra morem & ritum uſitatum in clauſula Paſchatis, in qua poculum circumferebant invicem ſibi porrigentes, à qua clauſula Cœnæ Chriſtus ſacræ Cœnæ ritus tranſtulit. Si panem proximis ad dextram & ſiniſtram accumbentibus tantum tradidit, & illi aliis ut volunt Beza, Piſcator, Tindallus, & alii, multo magis credendum poculum etiam aliis tradidiſſe. Apoſtoli in ſacra Cœna quemvis fidelium cœtum repræſentabant, ut fatentur. Non pendet virtus aut efficacia Sacramenti à morali dignitate vel Miniſtri conſecrantis vel proximi diſpenſantis. Et qui Miniſtrum Chriſti perſonam gerere dicunt, nihil inde lucrantur, cum Chriſtus ipſe non dederit poculum ſigillatim & ſingulis, nec ſinguli repoſuerunt in manum Chriſti priuſquam traderetur proximo. Tertullianus ait, *quod non de aliorum quam præſidentium manu Euchariſtiam ſumimus.* In Apologetico Cap. 39. ait, quod *præſident probati quique Seniores.* E Seniorum igitur manu ſumebant Euchariſtiam in Africa. At non ſic ab initio. Iuſtinus ait, Diaconos unicuique præſentium obtuliſſe, ut partem caperent de pane ſuper quo gratiæ actæ ſunt, & vino & aqua. Obtulerunt nempe in patina & poculis. Quo ſenſu Clemens Alexandrinus ait; *Etiam Euchariſtiam cum quidam, ut mos eſt, diviſerint, permittunt unicuique ex populo ejus partem ſumere.* Sed detur utrumque ſymbolum Diaconos fidelibus in manus tradidiſſe, non in vaſis obtuliſſe vel appoſuiſſe; non tamen tunc ſentiebant nefas eſſe ex aliorum quàm Miniſtri manu accipere elementa. Si antehac è manu ſolius Miniſtri accepiſſent, non detuliſſent Iuſtini ætate hoc officium Diaconis. Imò in Liturgia, quæ aſcribitur Iacobo, Diaconorum officium eſt circumferre diſcos & calices. Diaconi primo utrumque elementum miniſtrarunt, ut refert Iuſtinus. Poſtea Sacerdos panem, Diaconus calicem diſpenſavit. Cyprianus Lib. de Lapſis; *Solennibus adimpletis, Diaconus calicem offerre præſentibus cæpit.* Unde Laurentius Diaconus & martyr dixit Sixto; *Experire utrum idoneum miniſtrum elegeris, ubi commiſiſti Dominici Sanguinis diſpenſationem* Rationes hujus differentiæ, quas affert Thomas 3. Part. q. 82. Art. 3. ſunt ridiculæ, ut quod *ſanguis Chriſti continetur in vaſe, unde non oportet quod tangatur à diſpenſante, ſicut tangitur corpus Chriſti nempe à ſacerdote.* Nam de diſpenſatione, non de tactu, jam quæſtio eſt, & hac ratione ſequeretur antea Diaconos circumtuliſſe patinam, & permiſiſſe ut fideles caperent elementum panis. Sed differentia inde orta videtur, ut ait ibidem Suarez, quod quando Sacerdos cœpit ſingulis & ſigillatim miniſtrare, ipſe præcedens tradidit illis panem, & ſubſequutus Diaconus miniſtravit calicem. Sed introducta Communione ſub una Specie panis, ceſſavit diſpenſatio poculi per Diaconum. Videmus, non ſtatim irrepſiſſe ſuperſtitioſum morem accipiendi elementa è manu Miniſtri. Quod ad alterum illum morem reponendi in menſa, ubi aſſidebant aliis qui percepturi erant Euchariſtiam, de eo ante noſtram ætatem ſomniaſſe credo neminem; & eandem ſuperſtitionem redolet, ac ſi è manu proximi accipere nefas eſſet. Nam nulla alia poteſt reddi ratio peregrini iſtius ritus, & à primæ Cœnæ forma, & à more gentis in omni cyclopoſia, ubi idem poculum dividunt, recedentis. Dicimus itaque Chriſtum præcipiendo, ut Apoſtoli poculum ſibi ipſis partiantur, voluiſſe fideles in ſacra Cœna invicem ſibi poculum porrigere. Hac forma celebrare Cœnam Benedictinos, refert Bullingerus. Sed, utcunque illi celebrant, Apoſtolos hoc modo partitos poculum, nempe tradendo aliis ut ſolebant poculum hymni, non eſt dubium. Si quis uſum hujus ritus quærat, præterquam quod dictas de ſacramentalibus ſymbolis opiniones ſuperſtitioſas ex animis hominum evellit, amicitiæ & charitatis mutuæque benevolentiæ ſignum eſt. Habebant Græci diem ſolennem, quem *Philoteſium* appellabant, quo calicem primum à pocillatore ſumebant, & parum ex eo præbibentes, quod magnæ amicitiæ erat ſymbo-

De Coron. Militis.
Apol. 2.
Stromatum Lib. 1.

ſymbolum, illum deinde cui volebant porrigere ſolebant, atque hoc quidem illis erat προπίνειν. *Heſychius indicat*, inquit Stuckius, *hanc philatheſiam adhiberi poſt cœnam, cum in ſignum amicitiæ ex eodem poculo de eodem vino bibunt omnes.* Sumitur φιλοτησία cùm pro ipſa propinatione ſeu invitatione ad bibendum, quæ amicitiæ & benevolentiæ ergò fit, tum pro die feſto & ſolenni quo illa olim celebrabatur, tum pro poculo quo hujuſmodi fit ſalutatio, hinc κρατὴρ quoque φιλοτήσιος dictus eſt. *Philoteſia*, inquit, *eſt phiala quæ in compotationibus datur. In iis enim amicitiæ ergò humaniter ſe mutuò excipientes vini calicem ſibi invicem porrigebant, quem philoteſiam appellabant, metonymicωs nimirum, quia ſymbolum erat amoris & amicitiæ: quo nomine veriſſimè quis illud ſacroſanctæ Domini Cœnæ poculum inſignierit.* At κρατὴρ φιλοτήσιος in manum tradebatur. Unionis cum Chriſto ſignum ſitum eſt in manducatione, potatione, nutritione; communionis ſignum, in eo quòd ejus menſæ accumbentes ipſum convivam habemus; communionis inter nos, quòd ex eodem pane & vino partes capimus; amicitiæ & mutuæ benevolentiæ ſignum in eo præterea, quod eidem menſæ accumbentes invicem aliis craterem Philoteſium porrigimus. In Eccleſia veteri ante myſteria ſolebant ſe mutuo Oſculo ſalutare. Habebant etiam Agapas cum Cœnis conjunctas, quæ à myſteriis toto genere diverſæ erant, & de quarum origine controvertitur, ut ſupra dixi Cap. 9. nec ubique earum uſus obtinebat. Uterque mos abrogatus eſt: nihil enim de iis Dominus ſacram Cœnam inſtituens ſtatuit. Sed de iſto ſigno ſpeciale præceptum tradidit dicens, *Partimini vobis ipſis*; cum reliquos ritus omnes generali tantum mandato, *Hoc facite*, complexus fuerit. Bibere ex eodem poculo non tam bene exprimit hanc mutuam amicitiam ac benevolentiam, ſicut cum porrigimus aliis, ut jure crater philoteſius dici poſſit. Denique geniculando Euchariſtiam accipere è manu Miniſtri ἀταξίαν introduxit in cultum divinum. Nam dum geniculantes percipiunt ſymbola, & illi unà cum Miniſtro celebrant unam actionem, reliquus cœtus canit Pſalmos, aut attendunt lectioni Scripturarum; & proinde eſt Cœna privata, non publica, licet in loco publico, quam interim celebrant geniculantes. Non recens eſt, fateor, hic mos canendi Pſalmos, dum diſtribuerentur Elementa. Nam Auguſtinus ætate ſua teſtatur Pſalmos ceciniſſe inter offerendum & diſtribuendum. *Inter hæc Hilarius vir tribunitius Laicus Catholicus, neſcio unde adverſus Dei Miniſtros, ut fieri aſſolet, irritatus, morem qui tunc eſſe apud Carthaginem cœperat, ut hymni ad altare dicerentur de Pſalmorum libro, ſive ante oblationem, ſive cum diſtribueretur populo quod fuiſſet oblatum, maledica reprehenſione ubicunque poterat lacerebat, aſſerens fieri non oportere. Huic reſpondi jubentibus fratribus.* Quo ſpiritu morem iſtum reprehenderit Hilarius, aut quibus argumentis defenderit Auguſtinus, neſcio; ſed meritò reprehendiſſe, & pio zelo, Hilarium, judico. Tam manifeſta eſt hîc ἀταξία, ut nullis argumentis defendi queat. In uno eodemque cœtu pars una parte vel angulo templi exercet ſe in uno cultus genere, nempe diſtribuendi & percipiendi ſymbola; & interim dum Miniſter alloquitur geniculantes inter diſtribuendum, loquitur in reliquo cœtu lector, & legit Scripturas Sacras, aut canunt Pſalmos, & exercent ſe in alio genere cultus, & neſciunt quid rerum geritur inter Miniſtrum & geniculantes, niſi quantum oculis intuentes conjicere poſſint. Nunquam probavit Deus, ut in uno eodemque momento duæ ſimul divini cultus partes adminiſtrarentur. In quem finem juſſit Apoſtolus convenire ἐπὶ τὸ αὐτὸ ad celebrandam Cœnam, ſi cum convenerint in unum locum, tamen in uno eodemque loco ſeparatas habeant menſas, vel in angulo aut per ſe fiant participes Euchariſtiæ? Si Baptiſmus adminiſtraretur in una templi parte, & reliquus cœtus in alia interim caneret Pſalmos aut legeret Scripturas, abſurditatem iſtam facile agnoſcerent. Hæc ataxia in Cœnæ adminiſtrationem

Antiquit. Convivial. Lib. 3. Cap. 10.

Retract. Lib. 2. Cap. 11.

tionem inde irrepsit, quòd sigillatim datur cuique in manum Eucharistia, & quia tæderet reliquum cœtum toties eadem verba repetita, quoties dat symbola Minister, audire, lectionem & cantum Psalmorum excogitarunt ad levandam fastidium, & sic duæ simul voces diversis auribus insonant. Quod si mensis perpetuis accumberent, ut apud nos in more positum est, & in loco templi patentissimo, tum non tæderet vel participaturos, vel qui hactenus participarunt, eadem verba rariùs repetita audire, & dum alloquitur Minister inter distribuendum alios accumbentes forte 60 vel 100 una vice silere, & cum surgentibus à mensis & aliis succedentibus simul canere, aut lectioni historiæ Passionis attendere. Nam interim dum alloquitur inter distribuendum accumbentes, alii percipiunt fructum, dum sui officii & præsentis beneficii admonentur. Nam apud nos Minister finita concione recitat verba institutionis, habet exhortatiunculam & admonitionem, deinde benedicit, finita benedictione seu gratiarum actione, ait, Dominus noster ea nocte qua proditus est accepit panem & gratias egit, sicut nos jam egimus, & fregit, sicut & ego jam frango, & dedit discipulus suis dicens, (tum tradit proximis à dextra & sinistra,) hoc est corpus meum &c. nihil addit verbis Christi, nihil mutat, nihil diminuit; tum proximi frangunt majoris fragmenti seu partis particulam, & reliquum tradunt proximè assidentibus, quandiu restat fragmenti pars reliqua; tum qui ministrant mensis, ubi deficit unum fragmentum, patinam offerunt, unde alius simile similiter fragmentum seu κλάσμα majus sumit, & frangens tradit proximo, & sic deinceps. Similiter poculum tradit proximis Minister prolatis verbis Christi, nihil addendo, miscendo, mutando, minuendo, & illi tradunt proximè assidentibus in manus, & ubi defecerit vinum, denuo implent qui ministrant &c. Simulac utrumque symbolum tradiderit proximè assidentibus prolatis tantùm verbis Christi, dum tradunt alii aliis proximè assidentibus panem & poculum, Minister quandiu actus manducandi & bibendi durat, alloquitur accumbentes, inculcat memoriam beneficiorum quæ nobis parta sunt per Christi mortem & passionem, hortatur ut fide & mente ascendant ad cœlos cœlorum, ut perpendant quid significent illa symbola, & quæ sit analogia inter signa & res signatas, ut jam seriò instituant vitæ emendationem, ut fœdus cum Domino renovent. Hæc & id genus alia audiente universo totius Ecclesiæ cœtu ingerit mentibus participantium, & aliorum etiam qui participarunt, atque ita omnes hîc fructum percipiunt, etiam qui jam actu non percipiunt symbola. Dum surgunt illi à mensis, & succedunt in eorum locum alii, & silet Minister, surgentes à mensa, accedentes ad mensam, & universus totius Ecclesiæ cœtus, simul canunt, vel legit Lector historiam Passionis. Sed dum Minister loquitur, & dum accumbentes invicem tradunt symbola, non legitur historia Passionis aut canuntur Psalmi, nec expedit. Nam non sunt singula quæ leguntur aut canuntur in ipso actu manducationis & potationis apta meditationis præsentis materia. Sed Minister dum loquitur, aptat verba actioni, & soliloquia animæ juvat, & torpescentes piarum sententiarum ejaculationibus excitat. Si universus Ecclesiæ cœtus posset una vice & simul accumbere mensis, esset jucundius & commodius; ut sic omnes simul manducent, bibant, meditentur, canant, audiant alloquentem Ministrum. Sed ubi illud non potest fieri, tamen quàm propè possunt accedere ad unam communem mensam & actionem adniti debent omnes, nempe tot mensis accumbendo quot commodè capere potest amplitudo vel angustia loci, & ut interim cum accumbentibus animo & spiritu præsentes sint alii, quæ alloquitur ad eos servus Dei audiant. Augustinus hoc ipso loco dicit hunc morem canendi Psalmos, cum distribueretur populo, tum cœpisse in Ecclesia Carthaginensi. Non ergo ubique vel ab initio mos iste obtinuit.

Offer-

Offertorium, inquit Walafridus Strabo, *quod inter offerendum cantatur, quamvis à prioris populi consuetudine in usum Christianorum venisse dicatur, tamen quis specialiter addiderit Officiis nostris apertè non legimus; sicut & de Antiphona, quæ ad Communionem legitur, possumus fateri, cum verè credamus priscis temporibus Patres sanctos silentio obtulisse vel communicasse, quod etiam hactenus in Sabbatho sancto Paschæ observamus.* Cap. 22. Credit Walafridus, silentio olim fideles communicasse, non autem Psalmos cecinisse cum communicarent aut symbola distribuerentur. Silentio proculdubio communicasse credit, quia non erat actio illa interturbanda alia actione, sed mentes communicantium meditabantur quæ erant præsenti actioni propria. Sed tædio cœperunt affici alii spectatores, quia singuli è manibus Ministri & Diaconi elementa accipere solebant; inde Psalmorum cantus inter distribuendum excogitatus. Sed non sic ab initio. Et credimus, primis temporibus, cum simul omnes, vel quoad poterant, mensis accumberent, post tradita elementa à Ministro proximè assidentibus, vel silentio eos communicasse meditantes de re præsenti, vel potius Ministrum sententiis jaculatoriis ad rem præsentem aptatis communicantium mentes inter meditandum exsuscitasse. Hac forma celebrarunt nostri sacram Cœnam jam annos sexaginta: & testor, si unquam aliàs, in hac actione potissimum, nempe dum alloqueretur accumbentes Minister post tradita symbola, raptos fuisse spiritu pios omnes, tum accumbentes suis vicibus, tum qui accubituri erant, aut à mensis surrexerant; & contra ubi singulis ministrantur elementa sigillatim, sive stantibus, sive geniculantibus, sive à reliquo cœtu separatis, friget tota actio, & frigent ipsi communicantes. Vidimus quantam ataxiam invexit ista Geniculatio in percipienda Eucharistia, mutando verba institutionis, pluralem numerum in singularem, enunciativam verborum formam & verbum promissionis in precatiunculam, verbum promissionis transponendo & ante distributionem cum benedictione conjungendo, eique vim consecrandi alligando, ritum illum porrigendi panem & poculum & accipiendi è manibus fidelium excludendo, & duas actiones cultus divini in uno eodemque cœtu uno eodemque momento conjungendo vel potius confundendo. Istorum pleraque non Geniculationis solius sunt propria, sed etiam cujusque corporis situs, quo è manu solius Ministri accipit symbola qui Eucharistiæ particeps factus est. De industria Ecclesiæ nullius Reformatæ morem carpo, sed cum Geniculationis vitia & incommoda detegendi onus incumbit, nihil dissimulandum erat quod in hoc genere veritatem propugnantibus nobis & scrutantibus Scripturas occurrere potuit, paratis interim rectiora docentibus cedere. Et vicissim petimus, ut monita nostra æqui bonique consulant omnes boni, nec contemnant. *Sed vide, frater charissime*, inquit Cyprianus, *si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter non hoc servavit & tenuit quod nos Dominus & exemplo & magisterio suo docuit, potest simplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi, nobis verò non poterit ignosci qui nunc à Domino admoniti & instructi sumus.* De Consec. Dist. c. 3. Cyprianus. Verba extant in decreto Gratiani. *Et de hoc quoque ad collegas nostros literas dirigimus*, ait idem Cyprianus, *ut ubique lex Euangelica & traditio Dominica servetur, & ab eo quod Christus & docuit & fecit non recedatur. Quæ ultra jam contemnere, & in errore pristino perseverare; quid aliud est quàm incurrere in objurgationem Domini?* Item; *Religioni nostræ congruit & timori & officio sacerdotii nostri custodire traditionis Dominicæ veritatem, & quod prius videtur apud quosdam erratum Domino monente corrigere; ut cum claritate sua & majestate cœlesti venerit, inveniat nos tenere quod monuit, observare quod docuit, facere quod fecit.* Item; *Quod si nec minima de mandatis Dominicis licet solvere, quanto magis tam magna, tam grandia, tam ad ipsum Dominicæ Passionis & nostræ redemptionis sacramentum pertinentia infringere fas non est?* Cyprianus,

licet media annorum centuria tertia & prope Apostolorum tempora vixerat, tamen ad primam originem, legem Euangelicam & traditionem Dominicam, errantes revocat; & ad Pomp. contra Epist. Stephani monet, ut *in aliquo si nutaverit & vacillaverit veritas ad originem Dominicam & Euangelicam & Apostolicam traditionem revertamur; inde surgat actus nostri ratio, unde & ordo & origo surrexit*: & si aqua veritatis, quæ pura è fonte profluebat, vitio interrupti aut bibuli canalis vel plane defecerit, vel putidas sordes contraxerit, reficiendum ac confirmandum, ut eadem integritate ac ubertate repræsentetur qua de fonte proficiscitur. *Indignus est Domino*, inquit Ambrosius, *qui aliter mysterium celebrat quàm ab eo traditum est. Non enim potest devotus esse, qui aliter præsumit quàm datum est ab actore.* Tossanus Orat, de Cœna Domini; *Principium erroris circa Cœnam Domini nec minima superstitionis occasio procul dubio fuit, immutatio ceremoniarum à Christo institutarum, & accumulatio illarum quas humana ethelothrescia successu temporis excogitavit.* Cum fractione panis Lutherani dixissent sacram Cœnam assimilari prophano sympotio & rusticorum comessationi; respondet Paræus, non argumentum, sed virulentam blasphemiam esse, ac si Eucharistiam in prophanum sympotium convertisset Christus. *Aut nescivit scilicet quomodo Cœnam suam à comessatione rusticorum discerneret? Quando piæ mentes observant institutionem Christi, non dubitant, sed certò sciunt, fidem & obedientiam suam placere Deo. Tunc verò necesse est eos dubitare, quando institutionem Christi non observant, sed violant aut mutant.* Item; *Observatio ordinis divinitus sanciti & mandati neutiquam potest dici non necessaria, sed est prorsus necessaria, quàm chara nobis est salus nostra. Neque est innovatio, sed mandatum vetus & obligatio vetus. Si novum nobis videtur, pudeat nos ignorantiæ nostræ & diuturnæ prævaricationis.*

In 1 Cor. 11. — De Symbol. Euch l 1. c. 3 p. 136. p. 116. — Cap. 7.

4 Argumentum. Ritus sacri ab Antichristo instituti sunt rejiciendi, maxime ii qui ad actum crassissimæ idololatriæ usurpati sunt, tum ob decorum, tum ob scandalum & periculum. At Geniculatio in percipienda Eucharistia ab Antichristo instituta, & ad Idololatriæ crassissimæ actum nempe ἀρτολατρείας usurpata est. Etsi per se res adiaphora esset geniculatio in percipienda Eucharistia, aut à Patribus piè instituta, tamen cum postea ab Antichristo inquinata superstitione & fœdissima quæ unquam fuit idololatria contaminata, quandoquidem non est res necessaria, ex Ecclesia abolenda est ut aperta Idolomania. *Non placuit*, inquit Theod. Beza, *vel sedentibus vel stantibus vel accedentibus panem in manum porrigi, ut olim fiebat, sed attolli panem quasi venerandum. Postea adhibita est genuflexio, & buccellam in os ingerere maluerunt reverentiæ nimirum causa. Atqui hoc primum fuisse horrendæ illius artolatriæ initium, quæ ne nunc quidem aboleri potest, quis tandem non videt? Quæ cum ita se habeant, & honorum istorum præpostere sacris nostris habitorum tristissimus eventus satis superque doceat; quanto satius fuerit in simplici Christi institutione acquiescere, quàm præpostero zelo quicquam istorum comminisci? mihi quidem omnium optimè facere videntur, qui ista, quamvis non per se impia*, (id est dato non concesso quod per se non sunt impia, nam impiam Geniculationem ob institutionem violatam docuimus, & idololatricam esse statim docebimus,) *tamen ut minimè necessaria & parum quidem utilia, etiamsi quis illis* (nempe altaribus, rotundis panibus, genuflexione causa reverentiæ, operoso cantu,) *rectè utatur*, (quod tamen fieri non potest, nam inter alia dicit rotundos panes singulis porrigi cœpisse, & ritum à Domino institutum fuisse abrogatam) *plurimum autem noxia, ut tristissima Ecclesiarum facies ostendit, non minus sedulò quàm apertas idolomanias abolent.* De rebus Adiaphoris à Patribus ad pium usum institutis & usurpatis, sed postea superstitione & idololatria contaminatis, vide plura Capite Nono. Ritus ab Antichristo institutos multo majus rejiciendos, eodem Capite probavimus. Petrus Martyr, in Epistola ad Dominos Polonos

Beza Epist 8.

Polonos Euangelium profitentes, & Ecclesiarum Ministros, in hunc modum consulit; *Itaque satagite, fratres, domum Dei ab Antichristis contaminatam & prope funditus eversam instaurare, atque ædificando id quæso diligenter curate, ut pravas falsasque opiniones radicitus extirpetis: quod ideo moneo, quod nonnullos interdum viderim, qui mala folia flores fructusque superstitionum solùm abraserint, radicibus tamen pepercerunt, quæ tamen postea maximo cum damno vineæ Domini repullularunt. Averruncentur sub ipsis initiis mala semina & putres radices. Nam si à principio negligantur (scio quod loquor) postea multò difficilius tolluntur; idque providendum est ut in sacramentis & præcipuè in Eucharistia quàm sincerissimè fiat. Ibi sunt, ibi, mihi crede, idololatriæ pestifera semina, quæ porro nisi sublata fuerint, nunquam Ecclesia Christi puro sinceroque cultu erit ornata.* Et infra; *In ritu verò administrandorum sacramentorum, is amplectendus est qui fuerit quàm simplicissimus atque à Papisticis nugis atque ceremoniis maximè remotus, & ad puritatem, qua Christus cum Apostolis usus est, plurimum accesserit.* Pag. 1111. *Si verò*, inquit Bucerus, *diligimus Deum & Sospitatorem nostrum Iesum Christum ex tota anima, &c. nihil sane ad extremam reliqui facimus detestationem & severissimam profligationem omnis ejus impietatis atque abominationis, quam Satan per Antichristos suos invexit contra hæc sanctissima mysteria, nihilque prorsus apud nos loci invenient vel retinebunt eæ res omnes, verba, & gestus, in quibus vel appareat esse aliquid tantis impietatibus affine*, &c. vide supra pag. 542. Pareus contra hostias nummulares hoc ipso argumento utitur. *Prima causa est*, inquit, *quia hostiæ nummulares neque à Christo, neque ab Apostolis, neque à veteri Ecclesia, neque à Patribus orthodoxis, sed à Papa Romano, postquam jam in Antichristum degeneraverat, originem trahunt, à quo tanquam ipsissimo Antichristo Euangelicas etiam in rebus adiaphoris quàm longissimè sejunctas esse convenit. Secunda, quia in honorem idoli Mayzim primùm introductæ sunt, ut horribilem Missæ idololatriam & transubstantiationem confirmarent, cui confirmandæ etiamnum in Papatu serviunt.* De Symbol. Eucharist. l. 1. c. 14. Sic nos Genuflexionem in percipienda Eucharistia ab initio superstitionis suæ maculam habuisse, ab Antichristo, non à Christo, Apostolis, aut veteri Ecclesia, originem traxisse dicimus, & in honorem idoli Mayzim primum introductam, ut horribilem Missæ idololatriam, Transubstantiationem, & carnalem præsentiam confirmaret, cui confirmandæ etiamnum in Papatu servit in ipso actu idololatriæ & adorationis transubstantiati panis, & esse quasi vitalem ceremoniam artolatriæ. Dicit quidem Theod. Beza, adorationem in percipienda Eucharistia artolatriæ occasionem aperuisse. *In ipsa panis sumptione*, inquit, *adoratio apud mensam, quàm sit periculosa, utpote quæ artolatriæ occasionem aperuerit, unde tandem homines ad metousiam præcipitavit Satan, res ipsa demonstrat.* Quæst. 243. Sed adorationis nomine geniculationem intelligit, non assentior. Nam constat carnalis præsentiæ errorem & transubstantiationis monstrum ante genuflexionem introducta fuisse. Non possunt adversarii vel unum scriptorem proferre ante annum millesimum, imo ante Honorii tempora, qui testetur genuflexionem in percipienda Eucharistia usurpatam fuisse. *Non movet nos rigidum Gnosticorum supercilium*, inquit Tilenus, *ut nostram cum prisca Ecclesia συγκατάβασιν tueri desinamus. Ejus consuetudinem tum alii, tum inprimis Origenes, & Cyrillus in Mystagog. commemorant: ac frustra sunt vestri, imo & secum pugnant ipsi, cum ajunt Origenem, non de synaxi, sed de eâ quæ quovis loco ac tempore Christo exhibenda est reverentia agere, ac Catecheses illas nomen Cyrilli falsò præferre. Verum, si quod vos vultis Origenes sibi voluit, sequetur & ubique etiam extra Sacram Synaxin, quotiescunque aliqua de Christo vel in sermone mentio vel animo cogitatio incidit, in genua esse procumbendum, quod vosmetipsi ridiculum & absurdum judicatis. Cyrilli Catecheses nimis levi de causa in suspitionem νοθείας vocantur: puta quòd in indice Græcorum librorum, quos Respub. Augustana emit à quodam Corcyræo, tribuantur* Cap. 22.

antur cuidam Johanni Hierosolymitano. Aliter judicat Casaubonus; suique judicii adstipulatores laudat Hieronymum, Theodoretum, Photium, Damascenum, alios, adversus Baronium, pag. 660. In Homilia 5. in Diversa Loca Euangelii quæ tribuitur Origeni habentur quidem hæc verba; *Quando sanctum cibum, illudque incorruptum accipis poculum, quando vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipsum, imitare hunc Centurionem, & dicito: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Respondit Author Parasynagmatis, eadem verba velle personatum illum Origenem proferri cum Pastor ingreditur in alicujus ædes, quod observat Bilsonus in Libro de Obedientia, pag. 549. Præterea non esse genuinum opus Origenis, fatentur ipsi Pontificii. Dicit Possevinus, falso tribui Origeni has homilias, in titulo *Dionys. Areopagita.* Bellarminus ait, quod *Homiliæ in diversa loca Euangelii sine dubio non sunt omnes Origenis.* Sed dissimulat Tilenus, & præterit ista ac si non legisset. Denique hic nihil habetur de Geniculatione, de qua jam controvertitur. Quod ad Cyrilli Catecheses, respondet author ille fuisse etiam suppositititias, & in hunc finem citavit Molinæum Libro de Eucharistia, idipsum sentientem. Adde Spalatensem; *Cyrillum Hierosolymitanum Catecheses scripsisse indubitatum esse asserit Bellarminus, non tamen omnes eas quæ nunc Cyrilli nomine circumferuntur, veras Cyrilli Hierosolymitani Catecheses esse, indubitatè consentiunt: & mihi sane valde sunt suspectæ. Nam & longè posteriora tempora olent. Ordo enim ille Liturgiæ, quem Cyrillus hic noster Catechef. Quinta Mystagog.* (ex qua testimonium pro genuflexione affert Bellarminus,) *refert, totus est in Liturgia, quæ fide tamen nutare dicitur, Jacobi fratris Domini, primi Hierosolymorum Episcopi. In ea vero Liturgia nihil habetur de lotione manuum, nihil de oculo, nihil de illis verbis, (Habemus ad Dominum, Gratias agamus Domino Deo nostro) quæ videntur ex nostra Latina Missa desumpta. At lotionis manuum, & horum verborum ante Missæ nostræ præfationem, nulla extat memoria antiqua.* Certum igitur est, vel suppositititias esse, vel interpolatas. Hardingi ætate non extabant nisi in scriptis. Veteres Epistolarum Ignatii mentionem faciunt, non tamen sequitur nos genuinas Ignatii epistolas habere; sic nec Cyrilli Catecheses non esse interpolatas, si apud Veteres de iis mentio facta sit. Præterea non ait personatus Cyrillus, *flecte genu*, aut *cade pronus*, sed *accede pronus*; quod quis facit non genua flectendo, sed accedendo & inclinando superiorem corporis partem seu truncum. Nam qui incumbit in genua, non accedit. Cum de adoratione loquuntur Patres, vel spiritualem Christi adorationem & mentalem intelligunt, vel si quando de symbolis externis, ut unus Theodoretus, adorationem largè sumunt pro reverenti & decenti symbolorum usu ac tractatione. Sic interpretatur Theodoretum Bilsonus Lib. de Obedientia pag. 534. & pag. 557. ait Adorationem & Græcis scriptoribus & Scripturis Sacris, cum tribuitur mortalibus aut creaturis, significare solummodo reverentem usum, & citat locum ex Gratiano de Consecration. Dist. 3. Sect. Venerabiles in glossa. *In hoc sensu possumus quamlibet rem sacram adorare.* Ethnici hujus reverentiæ ratione Christianis adorationem Bacchi & Cereris affinxerunt, quia in sacris mysteriis symbola panis & vini acceperunt cum gravitate & reverentia, & hymnis, precibus, aliisque exercitiis religionis sacram actionem celebrarunt; non tamen inde sequitur Christianos in genua procubuisse coram pane & poculo, magisquàm adorasse solem aut nubes, aut caput asini coluisse, vel infanticidii reos fuisse, sicut calumniati sunt Ethnici. *A Cerere & Libero Paganorum diis longè absumus*, inquit Augustinus, *quamvis panis & calicis sacramentum nostro ritu amplectimur.* Sed de geniculis adorasse cum symbola acciperent è manibus Ministri vel Diaconi, ante annum Millesimum nullus Veterum retulit. Imo ante Honorii III. tempora ostendant, si possunt, genuinum

De Script. Ecclesiast. pag. 84.

De Rep. Eccles. l. 5. Cap. 4. Num. 69.

Contra Faustum,

nuinum alicujus scriptoris testimonium. Nec instituit Honorius iste, ut genua flecterent in percipienda Eucharistia vel in elevatione Hostiæ in Missa. *Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebem suam*, inquit, *ut cum in celebratione Missarum elevatur hostia salutaris se reverenter inclinet.* Non ait, *in genua procumbat*, sed tantum se reverenter inclinet, nempe caput vel truncum corporis parum inclinando. Decretal l.3 Tit. de Celebr Miss. Cap. Sane.
Quod si idem tunc factum, cum perciperent Eucharistiam, dixerint; id verisimile esse non negabo. Sed illud erat venerationis quam adhuc imaginibus exhibent signum, non adorationis. In genua non procubuisse dum elevaretur hostia, patet ex verbis sequentibus. *Idem faciens cum eam defert Presbyter ad infirmum.* Id est reverenter se inclinent cum præterit eos Presbyter deferens hostiam ad infirmum. Non autem voluit, ut procumberent in genua in plateis cum præteriret. De geniculis non adorasse veteres, dum sumerent symbola Eucharistiæ, vel illud arguit, quod die Dominico solebant hanc sacram actionem celebrare, quem propterea Chrysostomus Homilia 5. de Resurrect. vocat *diem panis.* At die Dominico stabant orantes, & toto temporis intervallo inter Pascha & Pentecosten etiam extra diem Dominicum. Si stabant inter orandum, non est probabile, de geniculis adorasse cum perciperent Eucharistiam; sed potius contrarium, nempe stetisse. Nam si in genua procumbendum, inter orandum id fieri potissimum debet. Stantes, non genua flectentes, orasse patet ex Canone 20 Concilii Nicæni, Hilarii Præfatione in Psalmos, Ambrosii Serm. 62. Augustini Epistola 119 c. 14. aliisque Patribus & Conciliis. *Ex quo intelligimus*, inquit Bellarminus, *nondum esse* 500. *annos ex quo ritus hic cessavit.* Sed audiamus quid respondet Tilenus. *Sic porro excipitis: Cum vetus traditio vetuerit genua flectere diebus Dominicis, totoque Pentecostes tempore, quo tamen minimè intermissus fuit usus Cœnæ Dominicæ, satis constat neminem eam de geniculis accepisse. Rectè sanè. Verum eadem traditio, quæ certis diebus genua flectere prohibuit, non sedere sed stare jussit orantes, unde precationes Stationes appellatas fuisse observant eruditi: quem morem sublatum esse cum ne vobis quidem doleat, cur displicet ex antiquitate retentus in Anglia mos, eodem corporis gestu ac schemate, quo oramus, etiam Eucharistiam sumendi? Certe Paulum Jerosolyma proficiscentem paulo ante festum Pentecostes, non stantem, sed flexis genibus orasse legimus Act.* 20. 30. Sic Doctorculi nostri respondent, Veteres judicasse eundem corpus situm convenientissimum in percipienda Eucharistia, quem precationibus aptissimum existimabant; nos igitur eorum exemplo, cum jam genuflexionem judicat Ecclesia aptissimum gestum orantis, Eucharistiam percipientes eundem situm corporis observare debere. Sed replicari potest facillimè. Non judicarunt Veteres convenientissimum stare inter orandum. Nam tunc extra diem Dominicum non orassent genibus flexis. Author Quæstionum quæ extant apud Justinum, ait quod *Genuum inclinatio in precatione magis peccatores Deo commendat, quam si stantes orent.* Non steterunt igitur quia gestus aptissimus inter orandum, sed significationis ergò, ut significarent gaudium suum propter resurrectionem Christi, de quo tamen ritu non somniarunt Apostoli, ut patet ex loco illo Act. 20. Nam ibi genibus flexis oravit Paulus inter Pascha & Pentecosten. In ritibus significantibus & ceremoniis symbolicis non esse imitandos Patres, supra Capite Nono probavimus. Et in hoc ipso ritu non imitantur Veteres ipsi Pontificii. Nam Bellarminus testatur, annis ab hinc prope quingentis desiisse hunc morem, & Cassander in Defensione Libelli de Officio Pii Viri ait, illius consuetudinis nullum nunc in Ecclesia vestigium esse reliquum. Sed missa significatione, ad ritum ipsum redeamus. Dicimus præterea, stare non esse orantis proprium, sed communem gestum confitenti fidem, seu symbolum recitanti, aut audienti verbum vel lectum vel prædicatum. Sed geniculatio est adorantis gestus. Non sequitur igitur

De Cult. Sanct. Cap. 11.

Quæst. 115.

Opera pag. 855.

tur ex eo, quod ſtabant tum orantes, tum Euchariſtiam percipientes; ergo nunc de geniculis excipienda Symbola, quia nunc de geniculis inter orandum adoramus. Nam non ſolum erat ſitus ille communis oranti & aliis, ſed etiam iſte liber eſt, non imperatus, ut fuit ille. Nam de geniculis oramus liberè, non quòd obligati ſimus ullo præcepto, ſicut ad geniculationem in percipienda Euchariſtia vi adigere nos conantur. Sed pergunt noſtri Doctorculi, & dicunt fieri potuiſſe quod extra precum tempus die Dominico genua flexerint cum fierent ſymbolorum participes vel extra diem Dominicum; nam extra diem Dominicum hanc ſacram actionem quibuſdam locis celebrarunt Veteres. Incumbit illis onus probandi, qui nobis obtrudunt ritum iſtum: nos tamen illis morem geremus, & probabimus extra actum orandi in genua non incubuiſſe. Diximus potius inter orandum quàm aliâs flectenda genua; & ſi non tunc geniculati, non geniculatos in aliis actionibus ſacris. Si ſignificationis ergò non geniculati ſunt inter precandum, perderetur omnis fructus & utilitas illius ſignificationis, ſi ſtatim in alia actione in genua procubuiſſent. Ubi quæſo retinuiſſent hoc ſignum gaudii & lætitiæ magis quàm in convivio Cœnæ Euchariſticæ & actu ipſo convivandi. Præterea Tertullianus non de orante, ſed de adorante in genere loquitur, *die Dominico*, inquit, *jejunare nefas ducimus, & de geniculis adorare*, non ait *orare* ſed *adorare*. Concilio ſexto in Trullo celebrato Can. 90. decretum in hunc modum. *Poſt veſpertinum ſacerdotum ad altare Sabbatho ingreſſum, ex conſuetudine quæ ſervatur, nemo genu flectat uſque ad ſequentem veſperam in die Dominico, in qua poſt ingreſſum in veſpertino ſeu completorio genua rurſus flectentes Domino preces ſic offerimus.* Zonaras in Scholiis in eundem Canonem. *Medio illo tempore nullo modo in genua procumbendum eſſe denuntiat. Nam eo quidem elapſo, licèt genu flexo precantes haud peccabimus.* Hieronymus adverſus Luciferianos loquitur in genere de adoratione. Addunt alii inter orandum vel tempore precum, quia aliâs extra diem Dominicum de geniculis adorare tempore precationum nefas non erat. Alexandri III. Decreto excipiuntur tantùm conſecrans & conſecrandus in ordinationibus. *Diebus Dominicis & aliis præcipuis Feſtivitatibus inter Paſcha & Pentecoſten genuum flexio nequaquam debet fieri: niſi aliquis ex devotione id velit facere in ſecreto. In conſecrationibus autem Epiſcoporum, & Clericorum ordinationibus, conſecrans & conſecratus tantum genua flectere poſſunt, ſecundum quod conſecrationis modus requirit.* Vides excipi conſecrantem & conſecratum in Ordinationibus, non autem conſecrantem aut percipientem Symbola. *Exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis.* Alexander III. vixit circa annum 1159. Aliis diebus extra diem Dominicum Synaxin quibuſdam locis habuiſſe concedimus, ſed de geniculatione in actu participationis ſymbolorum nihil legimus. Nec eſt veriſimile, alium corporis ſitum uſurpaſſe quàm quem uſurpabant die Dominico. Ægyptios in Sabbato Synaxin celebraſſe & poſt cibum, ſupra oſtendimus, & ſediſſe potius quàm ſtetiſſe, non autem geniculatos fuiſſe. Verba Dionyſii Alexandrini ad Xyſtum Romanum Epiſcopum non reſtringuntur ad ullum diem. De quodam qui ſe ab Hæreticis baptizatum dolebat, ſic refert. *Cum enim & gratiarum actionem in Eccleſia audiviſſet, & ad illam unà cum aliis Amen ſuccinuiſſet, menſæ adſtitiſſet, manus ad ſuſcipiendum ſanctum cibum extendiſſet, illum etiam accepiſſet, & prolixo jam tempore corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti particeps fuiſſet, non ſum auſus eum denuò Baptiſmate initiare.* Non modo indicat adſtitiſſe menſæ, ſed etiam innuere videtur unà cum aliis adſtitiſſe, & extendendo manum ad ſymbola è menſa non è manu Miniſtri accepiſſe. Ait prolixo jam tempore hæc feciſſe. Si geniculatio fuiſſet ſitus ordinarius, & die Dominico ſolum interdicta ob ſolennitatem & ritus diei, ordinarii non extraordinarii ſitus mentionem feciſſet. In Homilia de Encæniis, quæ Chryſoſtomi nomine circumfertur, habentur hæc verba. *Stemus tremen-*

De Corona. Milit.

Decret. l. 2. Tit. 9. de Feriis Cap. Quoniam.

Euſeb. Hiſt. l. 7. Cap. 8.

trementes, timidi, dimissis oculis, renata autem anima gementes, sine voce jubilantes corde. Annon vides eos, qui sensibili, corruptibili, temporali, & terreno Regi assistunt, quam sint immobiles, non loquentes, non oculos huc & illuc mittentes? De accubitu supra attulimus ipsius Chrysostomi testimonium. Tertullianus iis, qui putabant sumpta Eucharistia se solvisse jejunium, ait. *Ergo devotum Deo obsequium Eucharistia resolvit, an magis Deo obligat? Nonne solennior erit statio, si & ad aram Dei steteris? Nonne accepto corpore Domini & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii & executio officii*, id est, jejunii, inquit Mornæus Resp. ad Burdegal. p. 65. Stationis nomine jejunium intelligit, vide Baronium Ann. 262. Num. 65. Non jejunarunt die Dominico. Intelligit igitur, aliis diebus stetisse ad mensam quam Aram Dei vocat, & Eucharistiam accepisse, non tamen propterea devotum Deo obsequium jejunii Eucharistiam sumptam solvisse. Stetisse Veteres, non geniculatos, patet ex more qui adhuc durat in Ecclesiis Orientalibus. *Quare Orientales Ecclesiæ adorationem sacramenti admiserunt nusquam, non quæ Patriarchæ Constantinopolitano obsequuntur, non quæ Antiocheno. Et in Abyssinis etiam ipsis hodie stantes sacramenta participant, nec eo minus reverenter.* Apud Cassandrum in Liturgicis Cap. 9. extat. *Ordo celebrandæ Liturgiæ in regno Preste Iohannis ex opere Lusitanico, & postea Italico Francisci Alvares*, ubi habentur hæc verba. *Eodem modo datur communio illis, qui stant juxta alteram cortinam. Postea secularibus, qui stant juxta portam principalem, tam viris, quam mulieribus. Dum datur communio, aut aliud quippiam officii fit, omnes stant erecti.* Sedisse etiam quibusdam locis & temporibus Veteres, supra probavimus. Et ubicunque vespere Cœnam celebrarunt, in aliis etiam ritibus multo magis primæ Cœnæ formam observasse credimus, quem morem servarunt primitus non solum die qui vocatur Cœna Domini, sed etiam aliis, & quidem frequentius, ut patet ex Epistola Cypriani ad Cæcilium, ubi Pamelius Num. 48. sic annotat. *Hinc colligitur bis in die solere quosdam offerre, semel mane & semel vesperi. Quod adhuc suo tempore in usu fuisse quibusdam in die Cœnæ Domini testis est Augustinus dicta Epistola, nempe* 118. *Imo durasse videtur ea consuetudo ad tempora usque Honorii* III. *per quem sublata est ea. Te referente de celebratione Missar. Et etiam aliis diebus id liberum fuisse tradit Walafridus Strabo dicti Libri Cap.* 21. De Cœna ibi loquitur Cyprianus, perstringit enim nonnullos delicatulos qui saporem vini redolere nolentes Cœnis matutinis abstinuerunt & vespertinas tantum frequentabant. Sed geniculatos fuisse, dum symbola acciperent ante Honorium III. id est annum 1216 qui testetur neminem proferre possunt. Cum Alexander III. sæculo superiore neminem nisi consecrantem & consecratum genua flectere die Dominico permittat, ne vel inter orandum; certum est symbola Eucharistiæ percipientem non flexisse genua. Ex dictis colligimus ab Antichristo adulto & in tenebris Papatus densissimis introductam Geniculationem ad panis in Christi corpus commutati honorem, & constabiliendum Transubstantiationis commentum. *Quærit ille*, nempe Calvinus, inquit Tilenus, *Institut. l.* 4 *c.* 10. *v.* 30. *sitne humana traditio geniculatio quam repudiare vel negligere cuivis liceat; respondetque sic esse humanam ut sit divina.* Geniculationem agnoscimus esse signum humiliationis & adorationis, quod natura ipsa nos docet, & in orationibus probamus, licet non necessariò & ab invitis extorquendum sit, quod hypocritas potius quàm pios cultores efficeret. Quid opus erat igitur Tileno congerere exempla quorundam sanctorum qui genua inter orandum flexerunt, cum à nemine inter nostros negetur? Potest quidem quandoque accidere, ut inter orandum non possit quis legitimè genua flectere, ut statim docebimus. Sed controversia nostra est de Geniculatione in actu participationis symbolorum. Dixitne Calvinus, hanc esse juris, partim divini, partim humani? Cur non congessit

Mornæus de Miss. Lib. 4. Cap. 7.

Lib. 2. Ep. 3.

ſit hujus geniculationis exempla Tilenus? *Quorſum ergo*, ait Tilenus, *nova hæc vos inceſſit religio, ut vereamini ne poſt debellatum Pontificiæ idolomaniæ excetram populus tot jam annos puriore doctrina imbutus, ob non minus laudatum quàm antiquum hunc γονυκλισίας ritum in fœdiſſimum illius Lernæ barathrum revolvatur? Longè juſtior eſt metus, ne perfractis ſuperſtitioſi zeli clathris, contemptui & prophanæ licentiæ habenas laxet populus, & dum ſacrorum ſymbolorum venerationem refugit, ne Chriſtum quidem adoret. Qui conteſſerationis cum Pontificiis ſpeciem vitandam clamitatis, longè periculoſiorem cum Socinianis ſyncretiſmum non animadvertitis. Iſtis ſolenne eſt aſſidere menſæ Euchariſtiæ; genua flectere obſtinatè renuunt, ne cultum Deo debitum Chriſto, quem Deum eſſe negant, exhibere videantur.* Nec laudatum nec antiquum hujus γονυκλισίας ritum probavit Tilenus; nos ab Antichriſto invectum docuimus. Dixit Tilenus Cap. 16 Paræneſeos, ubi de dierum Feſtorum obſervatione diſſerit, in adulta Novi Teſtamenti Eccleſia tam firma ac robuſta non eſſe omnia ejus membra, ut non ſemper longè maxima pars ex lactentibus adhuc conſtet, quæ per partes & gradus indies ſit provehenda & paulatim de myſteriis religionis erudienda; & fidi Paſtoris eſſe cogitare non modo quid fieri debeat, verumetiam quid fieri poſſit, quid humani ingenii præſertim in rudi plebecula capiat feratque imbecillitas; jam ait non verendum, ne populus tot annos puriore doctrina imbutus ad idolomaniam Pontificiam revolvatur. Geniculatio in percipienda Euchariſtia eſt idolothyton Antichriſti, & in cultu cruſtuli panis ſtatum habet ſolennem. Cum igitur idem ritus eodem momento, eadem forma, in eodem actu uſurpatur, quo apud Pontificios, adeo ut externa ſpecie ne hilum quidem differant; ſi reſtitueremus, offendiculum poneremus coram infirmis fratribus & facto noſtro induceremus ad idolomaniam illam debilitatam, ſed nondum prorſus debellatam & radicibus evulſam ex omnium animis; nec id ſperandum, donec debellatus fuerit Antichriſtus & deturbatus è ſolio ſuo quod in templo Dei poſſidet, & debellata fuerit pravitas cordis humani & naturalis proclivitas ad idololatriam & ſuperſtitionem. Experientia trium annorum in noſtra Eccleſia, plurium in Anglicana, quàm periculoſa ſit iſta conteſſerationis ſeu conformitatis ſpecies cum Pontificiis, edocti ſumus. Noſne Lynceos oculos habemus quibus ingenii humani figmenta, & ſuperſtitionis ſemina ac radices quæ in intimis cordis latebris deliteſcunt, perſpicere poſſumus? Deum, coram quo omnia ſunt nuda & aperta, ducem & monitorem ſequamur qui hanc normam præſcripſit populo ſuo, nempe vitandum omnem conformitatem cum idololatris, ne illaquearentur, neve illum colerent, ſicut illi colunt Deos ſuos. De conformitate cum Idololatris in ritibus ſacris, ejuſque ſcandalo & periculo videat lector quæ dicta ſunt Capite Nono. Periculum conformitatis in hoc ipſo ritu ſubeſſe judicarunt Theologi Reformatarum Eccleſiarum eruditiſſimi: *Cum autem videamus*, inquit Bucerus, *quàm potentibus & peſtiferis præſtigiis Satan per ſuos Romanenſes Antichriſtos, ut omnem Chriſti Servatoris nobis ſenſum & adorationem eripiat, panem nobis pro Chriſto adorando tot jam ſæculis obtruſerit; debemus quæcunque iſti artolatriæ videntur favere, ad eandem in ſimpliciorum hominum cordibus retinendam ab Antichriſtis adhiberi, quàm poſſumus longe & purè ab Eccleſiis profligare.* Peſtifera idololatriæ ſemina in hoc ſacramento, niſi penitus averruncentur, repullulaſcent, ait Petrus Martyr in Epiſtola ad Polonos. *Scio quod loquor*, inquit. Innuit Apoſtaſiam Eccleſiæ Anglicanæ temporibus Marianis. Nam ſcripſit Epiſtolam illam anno 1556. & poſt fugam ſuam ex Angliâ. Theod. Beza in ipſa panis ſumptione quàm periculoſa ſit adoratio monet Quæſt. 243. Hooperus in Ionam ſitum & geſtum corporis in actu participationis ſymbolorum ab omni idololatriæ ſpecie, ſuſpicione, ad eamve propenſione, liberum eſſe debere ait; & propterea optat, ut geniculatio interdicatur. In Harmonia

Cenſura Cap. 4.

In Jonam. Serm. 6.

monia Synodorum Belgicarum habemus Cap. 13. ista verba; *Liberum est stando, sedendo, vel eundo Cœnam celebrare; non autem geniculando ob ἀρτολατρείας periculum.* Ait Tilenus longe periculosiorem cum Socinianis syncretismum nos non animadvertere. Et p. 49. monet, ne *Papanæ superstitionis odio in impium & Epicureum prolabamus contemptum.* Imitatio Christi, & Apostolorum, & Ecclesiarum Apostolicarum, non est syncretismus cum Socinianis. Hunc morem jam annos 60 observavimus, & ne vel unus apud nos vel Socinianus, vel Anabaptista, vel Arrianus, vel Arrianabaptista notus, vel levissima Socinianismi, Arrianismi, aut Anabaptismi suspicione notatus. At Arminianos plerosque non modo ritu sed re quoque & doctrina Socinianis conformes esse satis constat. Nec adhuc constat quæ monstra hæreseon alit Tilenus, & alii illius sectæ duces & Antesignani. Monet cavendum, ne perfractis superstitiosi zeli clathris contemptu & prophanæ licentiæ habenas laxet populus. Metuit, ubi nullus metus. Nunquam peperit situs quo nos utimur prophanitati licentiam aut contemptum. Sedentes servamus modestiam, gravitatem, silentium, attentionem, decorum. Qui à sessione metuit, multò magis ab accubitu metueret, quo Christus & Apostoli in prima Cœna usi sunt. Athenæus veterum modestiam in festivitatibus describens, refert eos κοσμίως καὶ σωφρόνως, id est, decorè & temperanter celebrasse. *Unde neque accumbere moris apud antiquos, sed sedentes epulabantur.* Et tamen accumbentes Christus & Apostoli primam Cœnam celebrarunt. At ait Tilenus; *Si nefas vobis quicquam cum Pontificijs habere commune, nemo vestrum deinceps sive publicè in Cœtu Ecclesiæ, sive domi suæ in conclavi orans, genibus incumbat.* Non sunt ista confutatione digna, & ideo leviter perstringo. De geniculatione inter precandum habemus exempla Christi & Apostolorum. Habemus & alia multa communia cum Pontificiis, Scripturam sacram, Symbolum fidei, & Sacramenta, quæ non rejicienda, quia ea inquinavit Antichristus, *Hæc enim, ut nobis nulla potest impiorum vitiare perversitas, ita nec propter illorum abusum intermittere debemus*, ut rectè monet Bucerus. Genuflexionem inter orandum commendat nobis & Scriptura & natura. At geniculatio in percipienda Eucharistia est Antichristi institutum, & idolomaniæ execrandæ in eo ipso actu etiamnum in Papatu servit. Non sunt igitur debellatæ ut vocas idolomaniæ trophæa rursus erigenda, aut excetræ illius excrementa cum magno sponsæ Christi dedecore & Ecclesiæ periculo & detrimento recipienda. *Paulò acriore scalpro pertundenda fuit ista τῶν ζαρυγγίων vomica*, inquit Tilenus, *quandoquidem hîc nonnulli supra modum paratragœdiant lymphatico terrore omnia complentes, ac reviviscentis in Scotia Papatus hæc quasi signa attolli, brevique omnia in antiquum Chaos reditura μαλὰ παθητικῶς vociferantes: quorum intemperies, si nulla sanabilis est parænesi, vereor, ne tandem excita illa, quæ καμψιγόνυς à Poeta dicitur, Erynnis obstipas cervices rigidosque poplites non amplius flectere studeat, sed frangere incipiat.* Antichristis commenta sunt Papatus signa, & trophæa, & eriguntur ubicunque restituuntur. Si non acriori scalpro pertunderetur vomica ista, quàm calamo gregarii istius Theologastri, nunquam sanaretur. Nulla hoc Capite argumenta attulit pro geniculatione in actu percipiendi Eucharistiam, quæ non refellent apud nos mulierculæ. Non jocor. Reddantur omnia lingua vulgari quæ hoc capite pro Geniculatione dicta sunt, & concedatur libertas refutandi, ego mulierem deligam, quæ Doctorum judicio palmam referet. Impetrabis. Fac, sodes, periculum: nihil nisi convitia & verborum ampullas habes Thraso, de quibus suo loco.

Vide Stuck. Antiquit. Conviv. fol. 125.

Censur. Cap. 8.

5 Argumentum. Geniculatio in actu participationis symbolorum non solum est periculosa ob speciem conformitatis cum idolomania Pontificia & ad eam inductiva, sed etiam per se idololatrica est. Probatur. Genua flectere ob reverentiam

sacramenti seu symbolorum est idololatria. At in hoc actu genua flectunt ob reverentiam symbolorum. Pontificii de geniculis adorant ratione Transubstantiationis, Lutherani ratione Consubstantiationis, non tamen omnes: utrique ratione Corporalis Præsentiæ. Anglicani Formalistæ, quantum ex Hookeri, Roffensis, Suttoni, scriptis colligere possumus, nolunt nos anxiè inquirere in modum Præsentiæ. Hookerus dicit meditandum potius, quid sit quod accepimus, quàm disceptandum de modo. Roffensis laudat Veterum sobrietatem, qui anxiè scrutati non sunt, utrum *con*, *sub*, *in*, an *trans*, præsens sit corpus. Sic cuique liberum relinquunt judicium suum de modo præsentiæ, & proinde incertum quo animo & qua intentione de geniculis adorent, Pontifica, Lutherana, an utraque promiscuè, vel an neutra. Sed admittatur sana verborum interpretatio, & orthodoxa sit omnium Formalistarum sententia de præsentia Christi in sacra Cœna; tamen alio genere cultus inferiore & minus crasso, idololatrico tamen, peccant, quia ob symbolorum reverentiam genibus incumbunt. Dicunt, se tamen non dirigere adorationem ad symbola, sed ad Christum, licet coram symbolis adorationem illam exhibent Christo. Quod si verum esset, non tamen ab idololatriæ reatu liberi essent. Est hæc adoratio eadem cum illa quam Durandus, Holcot, Picus Mirandulanus, Alphonsus, Petrus Cluniacensis, & alii Pontificii Imaginibus concedunt. Dicunt illi, honorem se non terminare in imaginem, sed solum per illam & in illa se honorare exemplar, ut refert Bellarminus de Sanctorum Imaginibus Cap. 20. qui phrasin *per illam* & *in illa* cum phrasi *coram illa* eandem esse interpretatur Cap. 21. & Suarez in 3. Partem Thomæ Tom. 1. Disp. 54. Sect. 3. *Ajunt enim*, inquit Suarez, *non aliter neque alia ratione adorari imagines, nisi quia coram eis & circa illas exhibentur externa signa honoris, ut genuflexio, deosculatio, inclinatio vel apertio capitis, & similia; affectus tamen interior, (ajunt) quatenus est affectus honorandi seu exhibendi signum reverentiæ seu servitutis, nullo modo dirigitur ad imaginem, sed solum ad prototypon, tanquam ad unicum adorationis objectum.* Potest illustrari ista sententia similitudine quam habet Bellarminus Cap. 20. *Legatus Regis, inquit, aliquando honoratur ut Legatus, & tunc ipse propriè honoratur licet propter alium honoretur, propriè autem in ipso Rex tunc honoratur. Id clarius apparet, quando unus pro alio accipit possessionem aliquam: vel cum funus celebratur absente corpore circa statuam, & fiunt erga statuam omnia quæ circa corpus fierent.* Dicunt Formalistæ, symbola non esse *objectum quod* adorationis, vel objectum *per illud*, aut *in illo*, sicut illi Pontificii faciunt Imagines, sed objectum *à quo significativè*, id est quo viso corda nostra excitantur ad spiritualem contemplationem Dei vel Christi ad quem orationem dirigimus, sicut audito verbo. Sic Mortonus in Defens. Ceremoniarum pag. 285. & dicit, adorationem relativam Pontificiorum illorum esse *aliquatenus inhæsivè in objecto*, vel *adhæsivè per objectum*, suam autem & aliorum Formalistarum *abstractivè ab objecto*. Sed illud *aliquatenus* nihil est, & non minus abstractè adorant Pontificii illi imagines, quàm ipsi symbola. (Nam adhuc ponimus non alio modo eos adorare.) Idcirco debuit *objecto quod* adorationis opponere objectum adorationis *coram quo*. Nam *in illud* & *per illud*, & *coram illo*, eadem sunt ex illorum sententia. At objectum *coram quo*, & objectum *à quo significativè* illis eadem sunt. Nam illorum sententia imagines non sunt adorationis objectum formale, quia adoratio non fit ratione imaginis sed prototypi, nec est etiam materiale objectum. Picus Mirandul. & Durandus dicunt, adorari solùm, quia ad præsentiam Imaginum adorantur prototypa, quæ per imagines ad memoriam revocantur. *Sed hoc revera nihil aliud est*, inquit Suarez, *quàm dicere imagines esse occasiones, vel signa excitantia hominem ad adorandum Prototypa.* Item; *Si tantum in earum præsentia adorantur prototypa*,

Disp. 53. s. 3.

totypa, tunc imagines non deserviunt, nisi ut occasiones vel signa excitantia memoriam. Non inhæsivè in objecto vel adhæsive per objectum adorant exemplar seu prototypon alio modo, quàm quòd materialiter coram objecto memoriam excitante adorant prototypon. Nulla est igitur differentia inter adorationem relativam illorum Pontificiorum & Formalistarum, cum sacramentum vocant objectum *à quo significativè*: nam imagines in quarum præsentia adorabant erant tantùm objectum *à quo significative & repræsentativè.* Petrus Martyr ad locum Nazianzen. in Orat. de Obitu Gorgoniæ, Objecto 38. respondet super altare quidem coli Christum, sed coli in symbolo, sicut in symbolo significatur. Respondet Bellarminus. *Si colitur in symbolo, vel est ipse revera in eo vel non est. Si est, errant Sacramentarii, qui id negant. Si non est, ergo licet saltem coram symbolis procumbere, & ibi Christum licet absentem adorare. Ergo licet Eucharistiam & imagines Christi venerari, neque est idololatria, ut ipsi passim clamant.* Mortonus, ut Petri Martyris sententiam explicet, adducit alium Locum ex 4. Class. Locor. Communium Cap. 10. ubi dicit adorationem *consistere in invocatione, confessione, quæ duplex est & cordis & oris, atque in gratiarum actione. Ea autem debentur & Deo & Christo, ubicunque se nobis declarant. Hoc autem fit modo triplici. Primum verbo interno, cum subit animos nostros vi divini Spiritus aliqua vehemens cogitatio de Deo & Christo, tunc adoratio consequitur, quia vel fatemur, vel invocamus, aut gratias agimus. Declarant quandoque ista nobis per externa verba, cum Sanctas Scripturas ipsi legimus, aut sacras audimus conciones; tunc sæpenumero incitamur ad invocandum, vel ad alia quæ spectent ad cultus rationem. Demum se declarat Deus externis signis, ut in monte Sina, Esaiæ sub forma Regis in solio suo considentis, in Arca Fœderis, aut in sacramentis, & ibi quoque adoratio impenditur. Sed quemadmodum Augustinus admonebat, sistendum non esse gradum in carne, sed accedendum ad divinitatem; ita hîc ego moneo, adorando cum percipimus Eucharistiam, non esse consistendum in symbolis, sed orandum in spiritu & veritate Christum sedentem in cœlis ad dextram patris. Quod quia simpliciores non intelligunt propter confirmatum & roboratum errorem Transubstantiationis, ideo existimarim non esse inutile, si ab adoratione externa, puta à prostratione vel genuflexione, temperaremus quoad isti docerentur. Adoratio interna potest absque periculo adhiberi, neque externa sua natura esset mala. Multi enim piè genu flectunt & adorant illis verbis Euangelii auditis, Et verbum caro factum est: nec tamen ipsa verba dicenda sunt adorari, verùm significata. Quod idem hîc fieri quid prohibet, modo non adorentur symbola, sed quod per illa significatur? Verum hoc tempore ob prædictam causam fortassis adoratio externa non est opportuna, nisi frequens de his rebus esset in concionibus mentio.* Integrum hunc locum transcripsit Mortonus, in eoque gloriantur Formalistæ, ac si esset oraculum quoddam. Inde colligit Mortonus, Petrum Martyrem nihil aliud voluisse, cum respondet ad locum Nazianzeni, quàm *significativam relationem à signo ad rem significatam. Nam geniculans, dum Eucharistiam percipit, debet ea visa abstrahere cogitationes suas ab objecto sensibili, & elevando ad cœlos tum cor tum oculos adorare, id est, invocare, confiteri, gratias agere Deo & Christo.* Significativam relationem à signo ad rem significatam quis negat? Sed an adoratio relativa ad rem significatam coram re significante dirigenda, non sit eadem cum adoratione illa Pontificiorum illorum modò dictorum, Durandi nimirum Pici Mirand. &c. quæritur. Prorsus eadem. Nam & illi abstrahunt internam adorationem ab objecta imagine quæ memoriam excitat, & coram qua adorant prototypon per imaginem ad memoriam revocatum. Petrus Martyr scripsit, quæ supra dicta sunt, cum esset Professor Oxoniensis, quando in Anglia receptus erat mos ille ad placandum Pontificios, & postea cum scripsit contra Gardinerum & incumberet illi onus propugnandi ea quæ scripserat;

De Euchar. l. 2. c. 18.

Pag. 863.

Pag. 2[illegible]3.

ſerat, aliquo fuco Geniculationem oblinire oportebat. Ex geniculatione probat contra Gardinerum, non ſequi carnalem & localem præſentiam corporis Chriſti.

Contr. Card. Edit. Baſil. 1581. col. 160. *Quemadmodum*, inquit, *cum auditur illud in ſymbolo, Et verum caro factum eſt, aut oratio aliqua conſimilis, permulti Chriſtum adorant, cum tamen corpus ejus præſens non habent; Quare cum percipiuntur ſacramenta audiunturque promiſſiones ad ea ſpectantes, ſi Dominum adoremus, non propterea illius realem corporalemque præſentiam teſtamur.* Et Col. 366. *Quare ſi adoratio ea, quæ ab Antichriſti mancipiis contra verbum Dei impenditur picturis & imaginibus, non ad ſigna refertur, ſed ad res ſignificatas; cur non poteſt idem fieri in ſacramentis, etiamſi in illis non adſit realiter & corporaliter caro Chriſti?* Item; *qua fronte hic nobis objicient abſentiam corporalem magis hîc impedire adorationem, quam in ſtatua aut cruce.* Et Col. 381. *Si regem in ſuis inſignibus, in literis, in nunciis, in ſigillis, veneramur, quamvis eum ſciamus in illis non eſſe incluſum; quid obſtat, quominus fideles venerari poſſunt Chriſtum in recto ſacramentorum uſu, etſi ille contineatur in cœlis?* Verum eſt, non ſequi neceſſario corporalem præſentiam carnis Chriſti ex geniculatione in percipienda Euchariſtia; poſſunt enim iſta duo ſeparari, exterior geniculatio, & opinio corporalis præſentiæ carnis Chriſti, quod ad Gardineri argumentum pro corporali præſentia refellendum ſufficit. Sed in uſu ſacramentorum, id eſt, in ipſo actu percipiendi Euchariſtiam geniculandum, eoque modo adorandum Chriſtum corpore abſentem, ante noſtram ætatem nemo unquam ſenſit. Niſi exiſtimaſſent ſuperioribus ſeculis carnem Chriſti corporaliter præſentem in Cœna, nunquam incubuiſſent in genua. Corporalis Preſentia & Tranſubſtantiationis monſtrum geniculationem peperunt, quod non ignorabat Petrus

Col 521. Martyr. *Iſta autem adoratio*, inquit (nempe Euchariſtiæ) *propter veſtram tranſubſtantiationem & realem præſentiam invecta eſt in Eccleſiam. Quare non tantum eam, verum etiam ejus radicem & matrem penitus oportuit profligari.* Ideo geniculationem iſtam nunquam concoquere potuit. Nam etiam cum ejus nuditatem tegere cogitur, ingenuè fatetur propter ejuſdem opinionis de corporali præſentia carnis Chri-

Col. 160. ſti vel confirmationem vel renovationem periculoſam eſſe. *Quamvis*, inquit, *ut quod mihi videtur dicam, ad evitanda ſuperſtitionum pericula nolim hoc tempore adorationis externæ ſigna in Euchariſtiæ perceptione adhiberi, utut non ad ſymbola panis & vini ſed ad ipſum Chriſtum in cœlis regnantem dirigerentur.* Tamen videmus quomodo nullam ponit differentiam inter modum adorationis coram imagine, & coram ſymbolis. Argumenta, quibus tuetur, ſunt potius folia ficulnea quibus tegit ejus fœditatem. Dicit, imagines eſſe inventa humana, ſymbola autem Chriſti inſtituta, Col 381. At debuit probare, inſtituta fuiſſe in hunc finem, ut coram eis Chriſtum abſentem adoremus geniculando. Sacramenta inſtituta fuerunt à Chriſto, ut eſſent ſigna & ſigilla promiſſionum, ſed non ad ſtatum accommodatum ad adorationem: nam alioqui ſequeretur, coram omnibus rebus procumbendum quas inſtituit Chri-

Col. 385. ſtus. *Illi adorarunt ad præſepe. Nos monemur, ut eundem Chriſtum adoremus in perceptione ſacramenti, idque mente ſaltem ſublata in cœlum. Nam ut proſtato corpore aut genuflexione eo tempore adoremus, verbo Dei non monemur. Imo Chriſtus Euchariſtiam Apoſtolis unà ſecum ſedentibus aut diſcumbentibus exhibuit*, inquit P. Martyr. Nomine imaginis comprehenditur ſynecdochicè quicquid homo in hunc uſum inſtituit, nempe ut coram eo cultum Deo exhibeat, etiamſi à Deo ad alios uſus inſtitutum,

Col. 381. aut à Deo creatum, ut Sol, Luna, & omnis exercitus cœlorum. *Statim audito nomine Ieſu caput aperimus*, inquit, *& in Italia cum in Euangelio legitur, Et verbum caro factum eſt, cumque ex ſymbolo recitatur, Et homo factus eſt, omnes adſtantes procumbunt. At cum Chriſtus in ijs verbis pura ſinceraque fide adoretur, an in illis credimus realiter & corporaliter eſſe Chriſtum?* Non credimus, in verbis illis eſſe corporaliter

Chri-

Christum, sed prolatis verbis illis inclinandum caput, aut in genua procumbendum non esse, magis quàm prolatis illis, & *crucifixus est*, aut *resurrexit*, aut *intercedit pro nobis*, & mille aliis; & cur magis cum recitantur aut canuntur verba illa in Officio quàm dum concionator eadem pro concione profert? Par sanctitas omnium verborum Sacræ Scripturæ, significatio varia. Alia comminationes, alia admonitiones, alia beneficiorum commemorationes continent. Auditis comminationibus non prosternimur corpore, nec commemoratis beneficiis aliis. Si singula verba, vel in officio dum legitur Sacra Scriptura vel canitur, aut dum concionator citat aut interpretatur quæ memoriam alicujus beneficii refricant, eamque excitant, excitarent etiam ad adorationem externam; quas gesticulationes haberemus in sacris conventibus? & si quisque, prout movetur, aut afficitur, affectus suos signis externis exprimeret; quantam varietatem gestuum eodem momento haberemus, surgentibus his, sedentibus illis, geniculantibus aliis, aliis capita aut crura inclinantibus? Attentio hîc requiritur discipuli, non gestus adorantis, ut statim docebimus. De nomine *Iesus* dictum supra, pag. 459. 460. Præterea, non est par ratio verborum & symbolorum. Verba tenues vanescunt in auras. Symbola permanent & visui objecta sunt. *Vocem verborum vos audivistis, ac similitudinem nullam vos animadvertistis præter vocem*, Deut. 4. 12. Deus in nulla similitudine apparere voluit populo, ne ea abuterentur ad idololatriam, etsi vocem formarit qua locutus est ad populum. *Quemadmodum cives & proceres Imperatorem ipsum venerantur in purpura, aut in diplomate, quem tamen satis sciunt in rebus illis præsentem non contineri; ita nos in Eucharistia adoramus corpus & sanguinem Domini, quæ tamen scimus in ea realiter & substantialiter non adesse*, ait P. Martyr. Item; *Non creditis Imperatorem præsentem esse in suo diplomate: Ergo illum non potestis venerari sedentem in throno.* Et supra. *Regem in suis insignibus, in literis, in nunciis, in sigillis veneramur, quamvis eum sciamus in illis non esse inclusum.* Respondeo, satis firma sunt ista contra corporalem præsentiam, sed geniculationem nostram nihil juvant. Nam à veneratione politica ad adorationem religiosam non sequitur. Venerantur absentem Imperatorem in diplomate, in literis, in nunciis, in sigillis, in insignibus, in purpura; non tamen adorant etiam politicè & civiliter genibus flexis absentem Imperatorem aut regem, in sigillis, nunciis, diplomate, literis, insignibus, aut purpura. In Anglia, ubi mores Persici & Orientales obtinent, coram cathedra honoris vel purpura de geniculis adorant etiam absentem Regem, ut audio, sed non in diplomate & sigillis, literis & nunciis, in quibus absentem quibusdam signis venerantur. Indigent Imperatores & Reges his subsidiis & mediis ad tuendam dignitatem suam, ne vilescat exilis eorum Majestas, partim propter infirmitatem humanæ naturæ, quam communem habent cum aliis ex fœce vulgi, nam sunt ejusdem carnis & sanguinis participes, plerumque ob vitia & scelera personæ quorum ratione Cathedra aut vilis pannus dignior esset veneratione quàm illi. Præterea, ut ait Augustinus, *Multa de cultu divino usurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, sive humilitate nimia sive adulatione pestifera.* Symbola Eucharistiæ, si propriè loquamur, non sunt purpura honoris seu status, ut vocant, per quam ad Christum deferenda adoratio. Nec purpura ipsius personæ regiæ sub qua latet caro Christi, ut Pontificii fingunt de speciebus panis. *Ideo*, ait Suarez, *Primo & per se adoratur Christus, qui est unicum suppositum hujus sacramenti ad quod per se tendit adoratio. Coaderantur autem species tanquam Christo conjunctæ, & cum illo unum componentes. Quando adoratur persona Imperatoris, coadoratur thronus vel purpura ejus.* Dicit species esse veluti thronum in quo Christus continetur, seu quasi vestimentum quo tegi voluit. Sed Christus non latet vel sub substantia panis, ut volunt

[Marginal notes: Col. 1028. — De Civit. Dei l. 10. Cap. 4. — Tom. 3. Disp. 65. Sect. 1.]

Lutherani, nec sub speciebus, ut volunt Pontificii. Sicut non coaderantur vel substantia vel species, ut purpura personæ, vel thronus regis, quia loco non conjunguntur cum carne Christi, sic etiam non ut purpura honoris. Nam Christus non instituit ut corpore suo absente, ab eoque & loco & supposito separatis elementis sacramentalibus, coram eis adorationem deferant corpori suo. Mediatæ venerationis signa habent Principes ob causas supra dictas: sed omnem adorationem religiosam, quæ Deo deferenda, Deus vult immediatam esse. Sunt quidem symbola sacramentalia sigilla promissionum divinarum, & ideo reverenter & decenter tractanda; non tamen vel adoranda, vel coram iis adorandus Christus, sicut qui funus celebrant circa statuam absente corpore, nec sic civili adoratione de geniculis adorant subditi, cum accipiunt diploma vel sigilla diplomatis regii, etsi honorem quendam exhibent. Honorat omnis qui adorat, non autem adorat omnis qui honorat. A veneratione igitur politica ad adorationem religiosam non sequitur. Adorandum dixit supra Petrus Martyr Deum vel Christum ubicunque se nobis declarant. Declarant autem tribus modis. Primum verbo interno, cum subit animos nostros vi divini Spiritus aliqua vehemens cogitatio de Deo & Christo, tunc adoratio consequitur, quia vel fatemur vel invocamus vel gratias agimus. Si adorationem externam intelligit, non sunt ista simpliciter & absolutè concedenda. Nam potest gratiarum actio vel invocatio mentalis esse licita, cum adoratio externa non sit licita. *Itane ubi legitima est adoratio, cuiquam mortalium illegitima potest videri geniculatio?* inquit Tilenus. *An metuendum ne immodicus Christo honos exhibeatur?* Non est metuendum, ne immodicus Christo honos exhibeatur, sed ne honos Deo aut Christo proprius communicetur creaturæ vel re vel specie. Si socios Danielis sistere coram statua aurea jussisset Nebuchadnetzar, num prostravissent se aut in genua procubuissent, licet animos eorum subiisset vehemens cogitatio de Deo, quam in tam gravi tentatione subituram fuisse non dubitamus. Orassent mente & spiritu, & invocassent Deum auxilium gratiæ divinæ implorando, non tamen genibus flexis coram imagine. Obstabat hìc impedimentum, dices; nam interpretati fuissent servi Imperatoris eos adorasse statuam. At illud est quod volumus, non ubicunque licita adoratio legitimam esse geniculationem. Sed ad alia exempla accedamus. Nehemias orabat mente & spiritu dum staret coram Rege, proculdubio quia tum subiit mentem vehemens cogitatio de Deo. Sed an rectè fecisset, si coram Rege in genua procubuisset? Obstabat & hìc dices impedimentum. Verum, & mille impedimenta obstare possunt. Non ergo ubicunque legitima est interna adoratio, ut ait Tilenus, legitima est geniculatio, vel quandocunque subit animum vehemens de Deo aut Christo cogitatio, aut aggreditur gravis tentatio. Hìc in sacramentalium symbolorum participatione obstant etiam impedimenta, ut statim docebimus. Deinde ait P. Martyr; *Declarant quandoque se nobis per verba externa, cum Sanctas Scripturas ipsi legimus, aut sacras audimus conciones, tunc sæpenumero incitamur ad invocandum, vel ad alia quæ spectant ad cultus rationem.* Verum; incitamur ad invocandum & adorandum: sed in ipso actu audiendi vel legendi, geniculandum vel Deum invocandum non sequitur. Genuflexio est signum externum adorationis internæ, dum vel mente vel voce etiam invocamus & gratias agimus. Nam geniculando excipere verba ex ore lectoris aut concionatoris prolata ratione sanctitatis esset idololatria. Invocare aut gratias agere voce non concederent ipsi Formalistæ. Mente tamen, dices, invocare possunt vel gratias agere. Ergo & geniculari. Nego posse invocare & gratias agere quenquam dum audit. Oratio vel gratiarum actio animum attentum & ab omni alio cultus divini exercitio liberum exigit. Officium similiter auditoris est audire

audire & verba reponere in thesaurum cordis. Non potest quis uno eodemquè momento attentus esse prout debet ad verba concionatoris vel lectoris, & ad verba mentalia seu conceptus mentis suæ, orationemque coram Deo instruere. Id est simul audire loquentem Deum & alloqui Deum alloquentem. Nam Deus alloquitur nos in verbo suo sive lecto sive prædicato, & nos alloquimur Deum orando aut gratias agendo. Si quis Principem aut ejus nuncium aut Legatum sic suppliter rogaret dum alloquitur eum Princeps vel Legatus Principis, insanire vel illudere videretur. Præterea fingatur possibile, utrunque simul eodemque momento præstare posse, non tamen est interna invocatio vel gratiarum actio tunc signis externis adorantis significanda coram hominibus. Optimè distinguit Perkinsus, in Tractatu de Idololatria, Orationem in publicam, privatam, & secretam. Publica est, quæ loco publico à persona publica authoritate munita concipitur. Privata à privato, in loco privato, cum privatis signis & gestibus. Secreta est, quæ in mentis recessu concipitur & in secreto cordis conclavi Deo offertur. Hujus orationis signa sunt supprimenda. Sic Nehemias orabat coram Assuero, Nehem. 2. 4. Supplex oravit Deum cœli nempe tacitè in secreto cordis sui, cum dixisset illi Rex, quid illud est super quo requiris? Non procubuit in genua aut orantis signa alia expressit. Sic Channa loquebatur cum animo suo, tantum labia ejus movebantur, vox autem ejus non audiebatur, 1. Sam. 1. 13. Unde colligit, errare eos, qui putant Templum esse locum aptissimum orationis secretæ aut privatæ. Si igitur daretur, posse secretas orationes simul consistere cum attentione & officio auditoris, non tamen sequeretur secretam & purè mentalem orationem apertis signis & in propatulo præsertim geniculando manifestandam. Sed contrà prohibet Christus, & Pharisæos damnat quod amarent in compitis & quadriviis stantes precari, ut spectentur ab hominibus & gloriosam sanctitatis prædicationem consequerentur. *Demum se declarat*, inquit, *aliquando Christus & Deus, externis signis, ut in monte Sina, Esaiæ sub forma Regis in solio suo considentis, in Arca fœderis, aut in Sacramentis, & ibi quoque adoratio impenditur.* Sed non est par ratio istorum. Nam in monte Sinai declaravit se Deus per signa præsentiæ suæ. Sic in rubo ardente præsens erat Deus, & è medio ejus inclamavit Mosem. Apparitionem numinis Græci ἐπιφάνειαν vocant, quoquo tandem modo Deus aliquis præsentiæ suæ signum dedisse crederetur, inquit Casaubonus. In sacramentis Deus se non manifestat hominibus per apparitiones & visiones. Ideo ait Augustinus, *honorem tanquam religiosa habere possunt, stuporem tanquam mira non possunt.* Cum manifestat præsentiam suam extraordinariam per indicia & signa miraculosa, adorandus est & interiori & exteriori adoratione. Sed in sacramentis non eo modo se declarat, nempe per signa præsentiæ, sed per signa voluntatis suæ. Sic Arca erat symbolum præsentiæ divinæ, & propterea vocatur facies Domini, ut Esa. 1. 12. *Cum venietis ad visendum faciem meam.* Sic accipit Drusius, Psal. 22. 30. *Coram facie tua genua flectent*, & metonymicè etiam *Deus*, ut 1. Sam. 4. 7. *venit Deus in Castra*, id est Arca, & Psal. 24. & Dominus exercituum, Rex gloriæ, Dominus potens bello. Cherubini extendentes alias super operculum propitiatorium quasi sedem facientes repræsentabant Jehovam insidentem Arcæ. Inde Deus insidens quasi Cherubinis dicitur habere templi pavimentum quasi scabellum pedum ejus; unde dicebantur adorare ad scabellum pedum ejus, cum adorarent versus templum ratione illius præsentiæ divinæ in Arca, & promissionis Dei promittentis se auditurum invocantes ex loco illo. Sed prædixit Jeremias, *futurum ut non dicant amplius, Arca fœderis Jehovæ*, Jer. 3. 11. *Sublata & prohibita post ascensionem omni adoratione ceremoniali sive corpore sive anima ad certum locum in terris directa, sicut dicit, Hora venit cum neque, &c. Joh. 4. 23.*

Exer. pag. 184.

De Trinit. l. 3. c. 10.

Animadv. l. 1. c. 39.

Kuchlini Disp. Theol. pag. 597.

23. *ac proinde nec in poculo Cœnæ nec in Altari, nec in manu Ministri. Per synecdochen enim tollit circumstantiam omnem loci certi, ad quem in terris dirigitur adoratio Dei, quod ostendit antithesis manifestè, sed in spiritu & veritate.* Corpus Christi Arca fœderis adumbrabatur, & sicut ad locum in quocunque erat Arca fœderis, non propter locum, sed propter Arcam in eo loco præsentem converti oportebat, sic nunc converti nos oportet ad locum illum ubi præsens est Corpus Christi, quia in Christo habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter, & massam naturæ humanæ in unionem hypostaseos suæ sumpsit. *Trahit enim natura hæc creata, finita, circumscripta adorationem hujus personæ ad omnem locum, in quo ipsam subsistere substantia sua certo constat. Nam hic est Dominus & Deus tuus Jesus Christus. Hunc adora, ubicunque se corpore suo vel sensu vel verbo præsentem testatur.* At testatur verbo, corpus suum esse in cœlis, & nunquam patefacit præsentiam suam in sacramento per apparitionem aliquam ullave indicia externa. In Veteri Testamento nec Manna demissum de cœlo, panem Angelorum, vel geniculantes collegerunt, vel manducarunt, nec Agnum Paschalem, etsi erant signa sacramentalia. Alio igitur modo declaravit se in Arca fœderis, alio in Sacramentis etiam Veteris Testamenti. Sic etiam in Novo Testamento declarat non præsentiam in Sacramento, sed voluntatem ut in verbo, nempe se offerre fidelibus carnem & sanguinem Christi, si fidem habeant. Nam sacramentum est verbum visibile. *Symbola illa quæ adduntur ad verbum Dei, interim dum celebrantur mysteria, non dubito plurimum facere ad certitudinem. Sunt enim obsignationes promissionum; tamen illa Christum magis præsentem nobis constituere quàm verba aut promissiones, pernego,* inquit idem P. Martyr contra Gardinerum, col. 735. Et Col. 396. *Non enim credimus corpus Domini latere in pane, aut in ejus speciebus, nisi forte ut res significata dici potest latere in signo, magna mysteria latere in sermone aut libro, nimirum per significationem. Ad hunc modum non negamus corpus & sanguinem Christi latere in pane & vino.* Si Deus non dat indicia præsentiæ suæ in symbolis, nec Corpus Christi præsens lateat in pane & vino, vel, ut ait col. 407. illis quasi quibusdam involucris tegitur, sed ut res significata in signo, quod etiam non propriè dici potest, ideo addit *nisi forte*, non est eadem ratio Arcæ & signorum apparitionis, ac Sacramentalium ratio. Tanta est distantia inter signum & rem significatam quanta inter cœlum & terram. Conjunguntur non situ naturali, sed σχέσει & relatione. Præterea si coram symbolis geniculandum, quia sunt objectum *à quo significativè*, sequeretur in elevatione hostiæ procumbendum in genua. Nam tunc est objectum *à quo significativè*, nam est consecrata, & jam celebrantur mysteria. Significationis fructus melius percipitur, inquit Bellarminus, videndo Eucharistiam in mensa, quàm eam manducando. Nam dum manducatur, continuò perit significatio. Refert quidem Cartwrightus, plurimos post consecrationem pectus tundere, etsi eminùs & remoti à mensa sedeant in aliquo angulo templi, nec video quid impediat, si adorandus Christus adoratione externa, cum repræsentatur in symbolis caro & sanguis ejus. Denique si adorandus Deus aut Christus externa adoratione, quando se declarat, tum etiam coram sole, luna, stellis, & abjectissima quavis creatura, geniculandum esset. Nam per opera creationis declarat se Deus, & non sunt inventa humana. Negamus itaque procumbendum coram symbolis, quia sunt objectum à quo significativè & memoriam excitant ad cogitandum de Deo, & sic per illa honorem deferendum ad rem significatam. Adorationem tamen internam recto sensu concedimus. Dixit, ut supra ostendimus P. Martyr; *Nos monemur, ut eundem Christum adoremus in perceptione sacramenti, idque mente saltem sublata in cœlum. Nam ut prostrato corpore aut genuflexo adoremus eo tempore, verbo Dei non monemur. Imo* Chri-

Ibid.

Col. 735.

De Euchar. l. 4. cap. 23.

Christus Apostolis secum sedentibus &c. Adorandum sublata mente in cœlum, non negamus. Sic col. 390. *Cumque patres ibi adhibuerunt adorationem, externa elementa non colebant, sed ad Christum ipsum regnantem & assidentem in cœlo ad dextram Patris mentem fidemque transmittebant.* Sic nos mentem fidemque ad cœlum transmittendam agnoscimus. Et col. 408. *Nam etiam cum verba Dei, quæ auribus nostris haurienda sunt, & animis ac mentibus excutienda, prudenter admoneri solemus à concionatoribus, ut mentem altiùs attollamus, non sono aut compositioni verborum attendamus, sed ad significata, hoc est ad magnifica consilia atque opera Dei nostras cogitationes referamus.* Sic & in his mysteriis admonendi sunt homines, ut se altius & sublimius attollant: sed adoratio interna sic sumitur in sensu communi. Nam colimus fide, spe, & charitate, ait Augustinus. At ob actus fidei aut charitatis vel spei mentem elevantium non geniculamur, sed cum adorat anima inter invocandum & orandum, non tamen semper, ut supra dictum, propter externa, quæ occurrent, impedimenta. At dicunt Formalistæ, in actu percipiendi Eucharistiam orat & gratias agit anima interius. Nam meditamur de Christi morte; meditantes de Christi morte non possumus non recordari vitæ per mortem Christi partæ; tanti beneficii memoriam recolere non possumus, quin simul refricetur memoria miseriæ nostræ; meditatio de miseria ministrat materiam orationis, ut per mortem Christi vitam adipiscamur, & memoria beneficii gratiarum actioni occasionem ministrat, & materiam suppeditat. Tota vis hujus argumenti pendet à memoria passionis & mortis Christi, & innititur huic propositioni tanquam fundamento. Quandocunque reminiscor mortis Christi, debeo vel possum licitè geniculari; probatur, quia non possum recordari mortis Christi quin simul beneficii & miseriæ, & proinde debeo orare aut gratias agere. *At variis modis possumus recordari beneficii quo Christus redemptor sua morte nos affecit,* inquit Becanus. *Primò ex perceptione sacramenti Eucharistiæ, quòd in eum finem à Christo institutum est. Secundo ex lectione Euangelii, in quo mors & passio ejus describitur. Tertiò ex aspectu imaginis, quæ ipsum aut passionem ejus represéntet.* Si visa imagine Crucifixi recordatus fuero passionis Christi, & beneficii per eam parti, an memoriæ actum obruere teneor? si non, tunc etiam orare & gratias agere licet, & proinde geniculari, ut vult argutator iste. Si dixerint non parem esse rationem imaginis & symbolorum sacramentalium, respondi supra; primò non ergo veram esse majorem propositionem. Deinde non necesse est, ut sit par ratio; sufficeret quod imaginum usus historicus & memorialis sit licitus, ut jam Formalistæ profitentur. Si usus imaginum historicus & memorialis sit legitimus, tum licebit coram imagine crucifixi geniculari, quia orare licebit. Nam coram omni signo memoriali licito procumbere licebit. Symbola sunt legitima signa, quia à Deo instituta; imago crucifixi, quia à Deo permissa, ut jam supponitur ex adversariorum sententia. Nulla ratio reddi potest differentiæ, nisi quod Deus instituens signa sacramentalia simul instituisset ut coram eis procumberemus, simulac intuitu fuerimus & recordati passionis & mortis Christi. At hoc falsum est. Non instituit ad statum adorationis, ut supra dictum. Si dixerint illa esse sacra symbola: Imagines non item. Ut mittam, imaginem hoc ipso quod assumitur ad hunc usum esse etiam sacram, tamen sequitur ob sanctitatem ipsorum symbolorum procumbendum in genua coram symbolis; quod quid aliud est quàm de geniculis adorare ob reverentiam ipsorum symbolorum? quod est idololatricum. Sed largiamur Formalistas usum historicum & memorialem imaginem aversari, tamen in statu accommodato ad adorationem symbola sunt imaginum nomine vetita in secundo decalogi præcepto. Præterea, ait Becanus, ex lectione Euangelii refricatur memoria passionis Christi. Sic in Euangelii prædicatione crucifigitur

De Communione sub Utraque Specie Cap. 12.

tur Christus coram oculis nostris, ut ait Apostolus ad Galatas. Lectio & prædicatio Euangelii sunt media à Deo instituta; & dum legitur historia passionis Christi, vel prædicatione Euangelii crucifigitur, etsi recordamur beneficii redemptionis & miseriæ nostræ, non tamen invocamus, vel gratias agimus, aut geniculamur. Falsum itaque est, quotiescunque recordamur beneficii redemptionis aut miseriæ nostræ, debere nos orare & gratias agere in anima interiùs. Falsum quoque, posse nos geniculari, quoties orationes secretas concipit anima interiùs, quia idololatria aut hypocrisis vitanda, aut alia obstant impedimenta. Falsissimum quoque, ab invitis geniculationem adorantis signum esse extorquendam. Secretæ orationis signa sunt reprimenda, ne erumpant & spectentur ab hominibus. Tyranni contrà volunt signa in propatulo conspici. Dixi ne quidem orandum, dum audimus verbum Dei lectum aut prædicatum, aut in actu percipiendi symbola Eucharistiæ. Quid, inquiunt, an non cum fame spirituali & siti ardenti attendendum ad verbum & sacramenta? Maximè: sed sitis & desiderium cordis non est oratio. *Nam quamvis opus orationis supponat affectum religiosum in voluntate erga Deum, desiderium nempe obtinendi ab ipso aliquid ex apprehensione propriæ indigentiæ & divinæ liberalitatis potentis remedium afferre, ille tamen, ut manet in voluntate, nondum dicitur oratio, quousque opere intellectus loquentis cum Deo exprimatur; atque hoc propriè est à Deo petere, nempe desiderium aliquid ab eo obtinendi tanquam à superiore ei manifestare*, ait Vazquez. At licetne, dum audimus legentem aut concionantem aut percipimus symbola, opere intellectus loqui cum Deo, & explicare desideria animæ? Imo licet, præsertim cum imbecillitatem fidei sentimus, dicere Deo interiùs, credo Domine sed succurre incredulitati meæ; si quid solatii percipitur, etiam gratias agere, sed non sunt orationes istæ & gratiarum actiones continuæ, & ut Psalmista ait, instructæ, Psal. 5.4. *Jehova mane auditurus es vocem meam, mane dissertturus sum*, Hebr. instructurus nempe orationem, *coram te, & speculaturus.* Dicit se ordine dispositurum orationem coram Deo. Oratio mentalis duplex est. Alia est continua, durabilis, permanens, & ex instituto, ut cum ad orandum assignatur pars horæ aut temporis notabilis, cessando ab omnibus aliis actionibus externis, & motionibus sensibilium objectorum, solis interioribus actibus vacando, & cum Deo loquendo per intellectum, omnia nostra desideria explicando, & petendo quæ desideramus. Alia oratio discreta dici potest, quia interrumpitur, & transitoria & jaculatoria, quando mens ad momentum subtrahitur in ipsismet actionibus & occupationibus externis, ad Deum ascendit, & petitiones quàm citissimè ejaculantur. Transitoria seu jaculatoria oratio mentalis cum quacunque actione & occupatione misceri potest. Nulla occupatio potest esse tam vehemens & continua, quin permittat hujusmodi mentis recessus vel fugas ad petendum auxilium divinum, aut ad referendum in Deum id quod agitur, sive occupatio sit sacra sive civilis, & ut ait Chrysostomus Homil. 79, ad Populum, *etiam in medio strepitu & clamore hominum.* Sic non modo concioni attendentes, aut symbola sacramentalia percipientes, sed etiam in quotidianis epulis, cum manducamus & bibimus, potest quisque absque impedimento attentionis aut actionis externæ se ad momentum subtrahere. Sic arator dum arat, faber ferrarius dum ad incudem sudat. In omni denique actione externa sacra aut civili, & in omni loco, ad mensam, in fluvio, in arboris cacumine, potest mens per breves & jaculatorias orationes, & actus momentaneos se subtrahere. Non tamen propter breves & transitorias orationes geniculandum, non modò quia secretæ orationis signa sunt reprimenda, sed etiam, quia mens subtraheretur ab attentione ad actionem externam, sive sacram sive civilem. Si quando intermittere actionem exter-

De adorat. lib. 1. Cap. 2.

ternam permittitur, & lubet geniculari, si non aliud externum prohibeat impedimentum externum, ut supra dictum, jam non erit amplius oratio jaculatoria, & momentanea, quæ non impedit actionem externam, sed erit durabilis, & continua, licet non prolixa, ratione notabilis partis temporis. Istas orationes jaculatorias in percipienda Eucharistia probamus, sicut etiam inter audiendum conciones; sed durabilem, continuam, perseverantem orationem, quæ sola & non nisi debito loco & tempore geniculatione exterius manifestanda est, vel inter concionandum, vel dum symbola percipiuntur, non concedimus. Oratio mentalis diuturna & aliquantulum durabilis requirit permanentem attentionem, & proinde subtraheret mentem ab attentione ad externam actionem cui ex mandato Dei vacare debemus. Dum concionatur legatus Dei, debeo attentus esse ad verba, & Deum alloquentem per nuncium suum audire, verba auribus haurire, & rem mente percipere. Sic dum percipiuntur symbola, debeo & ad Christum alloquentem in verbo promissionis, & dicentem, hoc est corpus meum, & ad signa & ritus externos attendere, eorum significationem & analogiam perpendere, edere, bibere, & analogicè in mente eosdem actus exercere qui ritibus externis analogicè respondent, fide apprehendendo carnem & sanguinem Christi, & fide manducando, & bibendo, applicando Christum, ejusque beneficia, & nos illi uniendo, eamque unionem & conjunctionem hoc modo confirmando. Actus elicitus fidei est animæ actus præcipuus, qui jam debet esse in opere; aliorum virtutum actus requiruntur, prout imperata fuerit earum cooperatio. Sed dum auribus, oculis, manibus, dentibus exterius, auribus, oculis, manibus, dentibus fidei interius occupamur, orationem continuam & durabilem absque mentis divagatione ab opere præcepto & imperato instruere non possumus. Habemus simile, quo ista illustrentur in hoc ipso sacramento. Quærunt Scholastici, num Christus protulerit verba quinque consecrationis, antequam traderet discipulis elementa panis & vini. Suarez ait prius consecrasse quàm daret panem. *Licet enim, ut rectè dixit Thomas, simul potuerit dare, & verba consecrationis proferre, id tamen verum est, morali non metaphysica concomitantia, quia scilicet simul cœperit porrigere & quasi offerre panem & verba proferre; secundum physicam autem durationem verius est prius absolvisse verba consecrationis, quàm panem vel vinum discipulis dederit. Nec verò timendum est, quod objicit Soto, ne videlicet multitudine actionum Christus impediretur. Nam perfectissima attentio poterat simul has actiones omnes exercere.* Dubitant, num Christus potuit simul & uno actu & dare panem discipulis & offerre Deo, animo ad utrumque attento. Quidam non potuisse asserunt; alii potuisse Christum, quia habuit attentionem perfectissimam. Sed de non ente hìc litigant, quòd ad actum attinet. Nam non obtulit Deo corpus suum sub speciebus panis, dum porrigeret discipulis suis; sed obtulit panem ut symbolum corporis sui discipulis, hoc est dedit: & proinde non erat hìc in porrigendo panem multiplex actio; & quod fingitur de perfectissima attentione κρησφύγετον est, nec extra Christum locum habet in hominibus, & Christum hìc secundum physicam durationem duas actiones successivè peregisse, ait Suarez. Patet itaque non simul orare nos posse, & aliam actionem internam simul peragere, præsertim cum simul celebratur actio externa variisque actibus & ritibus pluribus constans. Cum Christus panem sumpsit in manus, erat gestus orantis, nempe demonstrantis rem cui benedicturus erat; sic cum imponebantur manus in ordinationibus aut ægrotis sanandis. Nam in benedictionibus & consecrationibus signa demonstrativa rei vel personæ benedicendæ aut consecrandæ, sive imponendo manus, sive extendendo super rem, sive in manus sumendo, ut solebant panem & poculum Iudæi, erant orantis gestus, ut supra diximus, ubi de impositione manuum egimus. At manducare, bibere, panem

In 3. Part. Tom. 3. Disp. 58. Sect. 2.

panem vel poculum ori admovere, non sunt gestus orantis. Quod de oratione diximus, de gratiarum actione similiter affirmandum est. Gratiarum actiones, ut petitiones, aliæ sunt durabiles & continuæ, aliæ jaculatoriæ. Has, non illas, permittit actus percipiendi Eucharistiam, id est, accipiendi, manducandi, bibendi. At, inquiunt, à gratiarum actione appellatur hoc sacramentum Eucharistia. Verum; sed à Patribus, non à Sacra Scriptura. Præterea à gratiarum actione quæ concipitur initio celebrationis denominatur tota actio Eucharistia. *Eulogia*
Exerc.p.517 *& Eucharistia utraque vox à parte una totam Domini actionem denotat*, inquit Casaubonus. Et à Patribus panis ipsa Eucharistia dicitur, quod non propriè dici potest, sed potius, ut loquitur Justinus, ἄρτος εὐχαριστηθεὶς dicendus est, id est panis super quo gratiæ actæ sunt. Accipiendi symbola, manducandi, bibendi, non potest dici gratiarum actio. At, inquiunt, imperatur omnibus annunciare mortem Domini. Sed non omnes qui participant, annunciant verbis, sed facto, dum percipiunt Eucharistiam, manducant, & bibunt. Ergo dicitur hoc sacramentum Eucharistia non solum ratione gratiarum actionis, qua inchoatur & clauditur sacra hæc actio, sed etiam actionis intermediæ, Ministri & populi. Respondeo ad Iesuiticum istud argumentum. Nam sic Rhemistæ interpretantur verba 1 Cor. 11. 26. hac commemoratione mortis Domini nihil aliud intelligi quàm repræsentationem in facto per hujus sacræ Cœnæ actiones externas. Sic Bellarminus
De Miss. dicit, quòd *sacrificium est quædam oratio, ut sic dicam, realis, non verbalis.* Fulco
l. 2. c. 4. respondet, etiam Patrum judicio non actione & facto solum repræsentandam, sed etiam verbis commemorandam passionem & mortem Domini, & proinde cum doctrina & concione celebrandam, etsi prolixa concio non sit semper necessaria, sed brevis & succincta explanatio institutionis & usus sacramenti sufficeret. Sic
P. 421. Willetus de Sacramentis Quæst. 1. Pezelius in Refutat. Catechismi Jesuitarum, ait annunciare mortem Domini non esse similitudine facti repræsentare, sed inculcare memoriam Christi & beneficiorum ejus, eorumque usum & fructum explicare. Alludit Dominus ad annunciationem vel commemorationem quæ fiebat in
Exer.p.320. Paschate Exod. 13. 18, *cujus versiculi prima vox est vehiggadtha & annunciabis. Et voci respondet apud Paulum in explicatione ἀντιτύπου Sacramenti καταγγέλλετε annunciate*, 1 *Cor.* 11. 26. inquit Casaubonus. Ab hoc præcepto Dei originem videntur habuisse *Agadoth* Judæorum. Erant autem *Agadoth* homiliarum genus quibus Scripturarum mysteria explicabantur, derivata voce à radice *Nagad, indicavit, explicuit.* Commemoratio itaque verbalis imperatur à Christo & præstatur à Ministro in hac sacra actione, & à populo consentiente attendente & approbante. Sed non est ista commemoratio verbalis propriè gratiarum actio, sed prædicatio mortis & passionis Christi & beneficii redemptionis, multo minus commemoratio illa realis, quæ ex repræsentatione facti in symbolorum usu oritur. Utraque refertur ad honorem Christi, non tamen vel hæc vel illa est propriè gratiarum actio. Nam,
1. Rhetor. ut ait Aristoteles, *Honoris partes sunt sacra, memorationes, decantationes carminum,*
Cap. 5. *aut solutæ orationis ad laudem recitatio, præmia, delubra, primi consessus, sepulchra, publici ritus, inclinari, loco cedere* &c. Non omnes honoris partes una gratiarum actionis specie comprehenduntur, sic nec cultus divini partes. Cyrillus ait, ad
Contra Jul. cultum divinum *pertinere, sacrificia, festivitates, hymnos, gratiarum actiones, adora-*
Lib. 4. *tionem, preces, confessiones, celebritates.* Præterea, si in verbali commemoratione non geniculandum, multo minus in repræsentationis facto. Restat igitur, ut gratiarum actiones mentales in actu percipiendi symbola non aliæ sint quam jaculatoriæ. Sed replicat Tilenus; *In qualibet precum ejaculatione cuilibet semper & ubilibet in genua procidendum esse nemo putat nisi fanaticus. At in Synaxi, in*

Eccle-

Ecclesiastici cœtus Liturgia, ubi coram Rege Regum ac Domino Dominantium se sistunt subditi, æternaque supplicia meriti codicillos veniales ac restitutionem in integrum supplicibus precibus efflagitant; si inæstimabilis beneficii diploma sacrosancto sigillo munitum singuli καθ' ἕκαστον accipientes procumbant, & corpore ad demississimam animi significationem composito, tum indignitatem suam tum immensam redemptoris bonitatem ac φιλανθρωπίαν profiteantur ac testentur: tam illi, apud æquos pietatis æstimatores ab omni hypocriseos & adulationis specie aberunt quàm vos à reverentia & obsequio Deo Deique vicariis principibus præstando abestis. Conviciis virulentis ad suum locum reservatis, videamus quid ponderis inest his verbis. Concedit fanaticus iste, non semper & ubilibet in genua procidendum in precum ejaculatione, at in Synaxi ubi coram Rege Regum se sistunt & supplicibus precibus codicillos veniales efflagitant, & inæstimabilis beneficii diploma sacrosancto sigillo munitum accipiunt, procumbere debent & profiteri indignitatem suam & immensam redemptoris bonitatem. Si in Synaxis parte aliqua quæ ejaculationes tantùm permittit procidendum sentit, fanaticus est. Nam, si actio quantumvis sacra, cui miscentur ejaculationes, non sit actio adorationis, non est procumbendum in genua. Nam genuflexio est signum adorationis. Verbi prædicatio non est adorationis actus, nec ejus correlatum verborum perceptio & mente & auribus. Proinde in genua incumbere non debent, etiamsi frequentes habeant ejaculationes, quæ citius transeunt quàm possit componi corpus ad situm genuflexionis, & de attentione mentis ad actionem nihil subtrahunt, sicut facerent genuflexiones. Si in una parte Liturgiæ sacræ id non fieret, cur in alia quæ est ejusdem naturæ? Nam nec actus Ministri distribuentis elementa & recitantis verbum promissionis, nec accipientium symbola, manducantium, bibentium sunt actus adorationis nec gestus orantium. Sistunt se coram Rege Regum codicillos veniales flagitantes cum confitentur peccata, quod faciunt inchoantes Liturgiam, etiam quando non celebratur Cœna; & quia sunt in actu adorationis, signis adorationi convenientibus, etiam exterius, adorant. At dum diploma legitur vel explanatur idque audiunt auditores, non sunt hi actus adorationis. Sed dices, hîc diploma datur singulis καθ' ἕκαστον; Ergo singuli debent accipere genibus flexis. Negatur sequi. Nam accipitur etiam diploma καθ' ἕκαστον, dum prædicatur verbum, & per claves regni cœlorum aperiuntur fores, remittuntur peccata pœnitentibus, & καθ' ἕκαστον sibi quisque fidelium accipit diploma oblatum, & applicat promissiones Euangelii. At hîc, dices, accipit diploma sigillo munitum quisque καθ' ἕκαστον. Verum, sed sigillum non est diplomate dignius aut præstantius. Si diploma quisque καθ' ἕκαστον non accipit geniculando, nec cum sigillo debet. Nam nec in honorem & reverentiam sigilli geniculandum, quia terminaretur adoratio in sigillum, nec coram sigillo adorandus Deus aut Christus, etsi adoratio deferatur ad Deum vel Christum & sigillum non sit objectum *quod* adorationis. Nam venerationes politicæ non sunt norma & regula adorationis religiosæ, ut supra dictum. Adorationem religiosam vult immediatam, & nullum intercedere vicarium objectum. Præterea ut sacramenta sunt sigilla promissionum, sic sunt symbola spiritualis refectionis, quæ nobis in hoc sacramento offertur. In ipso convivandi actu non supplicum sed convivarum partes agere nos voluit Christus, & profiteri non indignitatem & miseriam damnati ad supplicium, sed dignitatis & honoris convivæ. Non in omni actu liturgiæ sacræ repræsentamus gestum supplicum, sed modo supplicum, modo auditorum, modo convivarum. Christus & Apostoli & Apostolicæ Ecclesiæ hoc modo celebrarunt, qui non ignorarunt quas partes agerent in hoc actu & repræsentarent; Christus talem instituit formam & ordinem celebrandi hanc Cœnam, ut non modo non exigat

in actu convivandi hanc geniculationem, sed excludat. Non enim potest geniculatio consistere cum iis ritibus quibus celebrata fuit prima Cœna. Si Minister enunciativa verborum forma dicat porrigens proximis panem, *hoc est corpus meum*, & poculum, *hoc poculum* &c. & diviserint inter se mensæ accumbentes, non possunt geniculari adorationis ergò. Geniculandum ob commoditatem situs nemo etiam inter barbaros dixerit. Habent & aliam similitudinem Formalistæ priori similem. Si quis accepturus esset donum à Principe, coram populo civilis reverentiæ & adorationis notas & signa exhiberet, nisi rusticus agrestis & officii sui ignarus esset. Respondeo, si è manu ipsius Principis acciperet, civilis reverentiæ & honoris signa ni exhiberet, rusticus habeatur. Deinde varii sunt gradus honoris civilis, & varia signa. Non ubique nec semper de geniculis accipiunt dona è manu Principis. Si Princeps invitaret subditum ad convivium, an de geniculis adoraret Principem etiam in ipso actu convivandi? Tertiò, symbola sunt tantum signa & pignora doni illius quo donat nos Dominus, non ipsum donum. Symbola accipiunt omnes accumbentes, non donum. Ratione illius actus qui est communis & visibilis, non illius qui est internus in occulto cordis & peculiaris, componendum est corpus. Quarto non, minus in verbo quàm in sacra Cœna hoc donum accipiunt fideles. At dices, non καθ' ἕκαστον, ut in Cœna. Imo non nisi καθ' ἕκαστον, ut in Cœna. At inquies, non alloquitur unumquemque singulariter in verbo, sicut unicuique dat καθ' ἕκαστον symbola in Cœna. Sed, quæro ego, quis instituit, ut traderet unicuique καθ' ἕκαστον in Cœna? Est ille mos vester & institutum humanum, non Domini, & ataxiam invehit in administrationem Cœnæ. Christus dixit, *Accipite, edite, bibite, dividite inter vos; non accipe tu, ede tu*, &c. Præterea, etsi instituisset dare unicuique καθ' ἕκαστον, symbolum tantum daret Minister, Deus donum; nec semper in ipso actu percipiendi symbola, percipiunt fructum fideles. Denique redolent ista omnia realem Præsentiam corporis Christi, ac si tum primùm aut tunc solum acciperemus Corpus Christi. Symbola Christum nobis præsentem magis constituere quàm verba, aut promissiones, constanter pernegat P. Martyr; vide supra. (*Art. 1. p. 136. in Ps*) Non inchoatur nostra unio per hæc sacra mysteria, sed confirmatur & conservatur, inquit Juellus contra Hardingum, (*In Ps. 17.*) *Licet in mysterio possit intelligi, tamen verius corpus Christi & sanguis ejus sermo scripturarum est*, ait Hieronymus. (*In Eccl. Cap. 3.*) Idem; *Porro quia caro Domini verus est cibus, & sanguis ejus verus est potus, juxta Anagogen hoc solum habemus in præsenti seculo bonum, si vescamur carne ejus cruoreque potemur, non solum in mysterio, sed etiam in Scripturarum lectione. Verus enim cibus & potus, qui ex verbo Dei sumitur, Sacra Scriptura est.* (*Origenes in Numer. Hom. 16.*) *Hoc quod modo loquimur*, inquit Origenes, *sunt carnes Christi. Est & mensa lectionum Dominicarum, in qua spirituali doctrinæ cibo alimur*; inquit Hilarius. (*Hil. in Psal. 127.*) Eadem beneficia obsignabantur Sacramentis Veteris Testamenti. *Quicunque*, ait Augustinus, (*De Util. Pœnitent. Cap. 1*) *in Manna intellexerunt Christum eundem quem nos spiritualem cibum manducaverunt.* Pergunt adhuc Formalistæ, & quærunt. Cur aperto capite sedemus in actu percipiendi Eucharistiam, si non liceat etiam geniculari? Respondeo, ne in civilibus quidem paria esse honoris & adorationis signa. Honoramus etiam æquales & inferiores capite aperto; *Honorat omnis qui adorat, non adorat omnis qui honorat*, inquit Augustinus. Honorem & reverentiam non negamus, nec venerationis signa. In Canone 18. Constitutionum anni 1603. sic statuerunt Episcopi Anglicani; *Nullus in Ecclesia vel Capella inter rem divinam caput suum operiet, nisi ex causa infirmitatis, quo casu pileolo aut rica*, Angl. Night-capor Coife, *utendum*. Dum recitatur Liturgia, nolunt capite operto quenquam interesse. Sic & hîc distinguimus nos inter hanc actionem & verbi prædicationem, quia nihil hîc humanum,

num, ſed divina omnia. Verba ipſius Chriſti ſonant aut ſonare debent, & elementa quæ tractamus manibus ſunt ex ejus inſtituto ſacra ſymbola. *Quemadmodum enim verba, quæ locutus eſt Chriſtus, eadem ſunt quæ ſacerdotes nunc pronunciant, ita & oblatio eadem eſt, eademque baptiſmi ratio eſt, adeo omnia in fide conſiſtunt*; inquit Chryſoſtomus. Idem; *Et vox illa quidem ſemel dicta eſt, ſed per omnes menſas Eccleſiæ uſque ad hodiernum diem, & uſque ad ejus adventum præſtat ſacrificio firmitatem.* Veneratio ab adoratione diſtinguenda eſt. Adorationis ſigna cum nulla actione ſacra conſiſtere poſſunt quæ non ſunt adorationis actio. Actus percipiendi ſymbola aut audiendi verba Scripturæ non ſunt actus adorationis. Nullius igitur momenti eſt quod objiciunt ex Pſal. 95. cum comparemus coram Domino flectenda eſſe genua. *Venite, incurvemus nos & procumbamus, flectamus genua coram Iehova qui fecit nos*, ait Popheta. Hortatur ut veniant pii ad templum, & coram Domino vel facie Domini, ut dicit verſ. 2. qui inſidebat arcæ, incurvent ſe & genua flectant. An ſequitur in omni actu liturgico genua flexiſſe? Hortatur ad gratiarum actionem, ut patet ex verſ. 2. In Canone Paraſynagmatis noſtri pro Geniculatione ex hoc loco elicitur argumentum tale. *A Deo ipſo imperatum nobis, ut cum accedimus ad colendum eum*, to worſhip him, *procumbamus & flectamus genua coram Domino qui fecit nos.* Lingua noſtra vulgari eſt homonymia in voce *worſhip.* Nam hac voce in lingua noſtra redduntur λατρεύω Phil. 3. 3. & Act. 24. 14. & hoc ſenſu reſpondet Hebraicæ voci *gnabad*, Exod. 3. 12. Deut. 10. 12. 2. Sam. 15. 8. Et σέβομαι Act. 18. 7. 13. cui reſpondet Hebræum *Iare*, Iſa. 29. 13. Et θρησκεύω Col. 2. 18. 23. Et προσκυνέω Math. 2. 2. Revel. 11. 16. Revel. 13. 4. cui vox Hebraica *hiſtachavah* reſpondet quæ propriè incurvare ſe aut poſternere ſignificat. Sic lata ſignificatione θρησκείαν & cultum in genere ſignificat, ſtricta & anguſta ſignificatione προσκύνησιν. Priori ſenſu omnes ſacræ actiones ſunt partes cultus divini, ſacramentorum adminiſtratio, verbi prædicatio, Pſalmorum cantus, preces &c. poſteriori tantùm cultus adorationis. Non imperat ſed hortatur & invitat Propheta ad cultum adorationis, cujus ſigna externa erant incurvare, in genua procumbere. Non ſequitur igitur, in qualibet parte liturgiæ & cultus Divini procumbendum indifferenter in genua. Nobilis eſt iſta pars Liturgiæ ſymbolorum diſtributio, participatio, & uſus; non tamen eſt cultus adorationis. Nullane hîc igitur, dices, humilitas mentis requiritur? Maximè. Sed differunt humilitas & oratio. Nam humilitas moderatur affectum honoris, adoratio reddit alteri debitum honorem ratione dignitatis vel excellentiæ. Virtus humilitatis moderatur affectum propriæ excellentiæ & dignitatis & intra ſuos limites continet, ne ulterius procedat, ne diſpliceat Deo inferiorem eſſe & ſub illius poteſtate & imperio eſſe. Adoratio præterea etiam honorem debitum defert. Humilitati opponitur ſuperbia. Humilitas ſemper & præcipuè in cultu Divino requiritur, non in adoratione ſolum, ſed etiam in omnibus aliis partibus, ubi tamen cultus adorationis non celebratur. Sed, inquiunt, quid magis prohibet inclinare genua coram pane in menſa aut manu Miniſtri, quàm coram arbore, cathedra, ſcamnò, aut pane communi in menſa diſpoſito? Reſpondeo, non poſſe nos inclinare genua, dum oramus, quin objiciatur nobis aliquid viſibile & ſenſibile; ſed id fit fortuitò & caſu elegentibus nobis locum commodum & aptum ad corporis quietem, ne inter orandum mens diſtrahatur incommoda corporis compoſitione, non ex propoſito vel præcepto. Coram cibo communi appoſito in menſa oramus quidem, ſed non flectimus genua, niſi quando fortuito id aliquis fecerit, quia oratio illa eſt benedictio cibi ad uſum noſtrum. Nunquam ſolebat benedicens, ut qui major re cui benedicitur, coram re benedicta genua flectere. Et ſi quis benedicens cibo genua flecteret, tamen non eſſet cibus objectum vel termi-

In 2 Tim. Hom. 2.

Homil. & Prod. Iud.

nativum vel vicarium adorationis, sed subjectum benedictionis recipiendæ & impetrandæ à Deo. Nullus unquam panem communem sanctificatum post consecrationem mensæ accipiens & manducans unquam adoravit genibus flexis. At panem consecratum in sacra Cœna accipiunt & manducant de geniculis adorantes. Nulla hic ratio differentiæ, nisi quod ille communis, hic vel ipsum corpus Domini, ut opinantur Pontificii, vel quia sanctus Panis, ut volunt Formalistæ. Nam damus id solum sentire. Panis est objectum *quod*, sanctitas est ratio adorationis seu objectum *quo*, sicut in Rege persona Regis honoratur per se ut *quæ*, Regis dignitas per se, *qua*. Honoratur autem panis ratione hujus sanctitatis & sacræ significationis geniculatione, quæ est nota adorationis soli Deo propriæ, quam recusasavit Angelus. Isto indicio dignoscere possumus panem consecratum ante manducationem esse objectum adorationis terminativum, non vicarium tantum, vel ut illi prætexunt, objectum *à quo significative*, quia etiam manducantes adorant de geniculis, cum jam non amplius sit objectum *coram quo*. Quis unquam objectum *coram quo* vel *à quo significativè*, sibi inter adorandum primum proposuit, deinde manducavit vel immutavit, aliove modo statim consumpsit? Hucusque dedimus, non terminari adorationem in objectum, sed præscindi & abstrahi ab objecto; tamen ostendimus ejusdem esse generis cum adoratione, quam Durandus, Holcot, Picus Mirandulanus, & plures alii, Imaginibus concedunt, nempe esse vicarium objectum adorationis. Sed certè crassior illa idololatria, qua adoratio terminatur in imagine, hic etiam reperitur. Pontificiorum pars maxima docet Imagines venerandas per se & propriè, ut in se considerantur, & non solum, ut vicem gerunt exemplaris, quia in imagine verè inest aliquid sacrum, nimirum similitudo ad rem sacram & dedicatio seu consecratio ad cultum divinum. Adoratio ista est etiam relativa & respectiva. Priori modo transiit honor imaginis immediatè & formaliter ad exemplar. In hac adoratione honor terminatur in ipsam imaginem, & transit ad exemplar mediatè, & quasi consequenter. Nam qui honorat imaginem alicujus, honorat propter eum cujus imago est, & proinde honor imagini verè exhibitus redundat in prototypum; ut qui facit eleemosynam pauperi, Christo fecisse dicitur, licet immediatè eleemosyna tendat in pauperem, qui eleemosynam facit pauperi propter Christum facit, & Christum honorat in paupere. Sic explicat hanc speciem adorationis Bellarminus. Cum adoratur quis propter intrinsecam excellentiam, quæ est in aliqua persona, ad quam res talis aliquam habitudinem habet vel conjunctionem, dicitur adoratio respectiva. Priori modo adorabilis est tantum res intellectualis, quia sola illa est capax honoris & excellentiæ propter se honorabilis seu adorabilis, ut virtutis, sanctitatis, domini &c. Posteriori modo adorabiles sunt res inferioris ordinis, quia cum non propter se sed propter alicujus rei dignitatem & excellentiam colantur, honor illis exhibitus non in illis subsistit, sed in ipsas personas propter quas adorantur, redundat. Sic Suarez definit & distinguit adorationem absolutam & respectivam. De priori modo respectivæ adorationis diximus, jam de posteriori agamus. Colligamus eos deferre adorationem symbolis, ex eo quod symbola accipientes, tractantes, manducantes, & bibentes, de geniculis adorant. Non id faciunt ratione brevis illius præcatiunculæ, quam habet Minister cum porrigit symbola dicens, *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat* &c. Nam quàm primum accedunt ad mensam, forte decem aut 16. simul, priusquam sigillatim dederit cuique symbola Minister, procumbunt, & citius absolvitur precatiuncula quam potest accipere symbola & ad os deferre, & tamen durat geniculatio dum manducat & bibit. Est & illud signum, quòd non ratione illius precatiunculæ, quia in aliis precibus & orationi-

Bell. de Imag. Sanct. Cap. 21.

tionibus Liturgiæ, ubi genuflexionem præscribunt non tamen severiùs animadvertitur in eos, qui genuflexionem omiserint, ficut in eos qui in hoc actu non inclinati fuerint in genua. Quantumvis reverenter componat quis corpus & gestum corporis, si non geniculatus fuerit, & sacra Cœna secludetur, & variis modis castigabitur, & tandem excommunicationis gladio ferietur, & in ipsum Ministrum etiam, si non geniculantibus ministraverit secundum Canonem 27 Constitutionum anni 1603. *Ministri cum Cœnam Domini administrant, neminem scienter ejusdem facient participem qui in genua non fuerit inclinatus, sub pœna suspensionis.* Nec ulla in hoc Canone mentio precatiunculæ, sed tantum participationis sacræ Cœnæ. Sic Canone 23. ubi Cœnæ usus frequenter Academicis indictus, *volumus*, inquiunt, *ut unoquoque anno quater ad minimum ejusdem*, nempe sacræ Cœnæ, *sint participes, idque in genua reverenter, ut par est, inclinati.* Nec in Canonibus suis hac ratione imperant, aut imperatam dicit Mortonus. Etsi hac ratione indicerent, esset tantum fallacia. Nam non precatiunculæ tempore tantum genua flectunt. Est & illud signum, quod non ratione illius precatiunculæ, quia in Canone Parasynagmatis nostri quem consciis & consultis Episcopis ex Anglia accepimus, non indicitur ista precatiuncula, & potest Minister liberè uti inter distribuendum eadem verborum forma qua Christus, dicens *hoc est corpus meum*, ut & plerosque Formalistas dixisse arbitror. Denique mutatio formæ enunciativæ verborum promissionis in precatiunculam est institutum humanum. Nec asserent, puto, Formalistæ, vel necessarium vel melius omittere formam enunciativam quam usurpavit Christus & uti precatiuncula, nisi Christum aptissimam formam non usurpasse dixerint; & tamen geniculationem urgent. Deinde non ratione mentalis orationis aut gratiarum actionis, in actu illo de geniculis adorant. Nam non possunt continua & durabilis oratio aut gratiarum actio cum alia actione etiam interna simul consistere, nedum externa simul & interna absque distractione, & cum debita attentione, cum utraque actio suam attentionem exigit. Quod ad ejaculationes momentaneas, eæ miscentur & misceri debent omnibus actionibus externis, & misceri possunt absque mentis substractione ab actione vel interna vel externa, ut supra dictum; sed non mutatur nec mutari potest aut debet compositio aut positura corporis propter istas ejaculationes. Nec in Canone Parasynagmatis nostri ulla mentalis invocationis aut gratiarum actionis mentio, sed tantum meditationis & elevationis cordis. Sed meditatio non est invocatio aut gratiarum actio, nec quævis elevatio cordis. Nam quid est meditatio nisi *studiosa mentis actio, occultæ veritatis notitiam ductu propriæ rationis investigans?* ut definit Bernardus in Scala Claustralium, & Augustinus de Spiritu & Anima Cap. 32. *Meditatio est occultæ rationis studiosa investigatio.* Meditatio practica ordinatur ad excitandum vel accendendum affectum, veritates considerando, illarum rationes perpendendo, novas inquirendo, ad mores & actiones applicando, quandoque ad invocationem præparando, à qua separari potest temporis intervallo. Nam in meditatione post discursus rationis tandem concluditur, quid desiderandum, timendum, petendum, quomodo de se, de Deo, de honore, divitiis, fama, gloria, rebus æternis aut caducis, cogitare debeat. Inquisitio est sicut motus, scientia est velut terminus. Scientia ista ordinatur quandoque ad excitandum & præparandum affectum ad orationem propriè dictam seu invocationem. *Meditatio parit scientiam, scientia compunctionem, compunctio devotionem, devotio perficit orationem*, inquit Augustinus Libro de Spirit. & Litera. Oratio omnis cum meditatione aliqua conjungitur & miscetur, sed non omnis meditatio cum oratione. Nam meditatio aliqua vel simplex consideratio objecti præcedere debet, ut desiderium excitetur à quo prodit ora-

 tio,

tio; ſed non contrà omnis meditatio cum oratione. Quævis elevatio mentis ſimiliter non eſt invocatio aut gratiarum actio. Nam etſi oratio præſertim mentalis definiatur, aſcenſio mentis ad Deum; non tamen omnis aſcenſio mentis ad Deum eſt oratio propriè dicta. Nam aliis etiam actibus mentis verſamur circa Deum, & mente ſublata in cœlum per fidem in actu participationis ſacræ Cœnæ opus eſſe concedimus. Sed ejuſmodi meditationes, & mentis elevationes non ſunt orationes propriè dictæ ſeu invocationes quibus alloquitur Deum anima, (jaculatoriæ petitiones miſceri frequenter & obiter poſſunt,) & proinde geniculationis ſitu ut ſigno & nota non ſunt manifeſtandæ. Quis meditationis aut elevationis mentis, quæ ab invocatione & gratiarum actione aut peccatorum confeſſione ſeparatur, ſignum externum geniculationem dixerat? Sed ne hoc quidem colligi poteſt è verbis Canonis meditationem & mentis elevationem in actione iſta neceſſariam, ſed geſtum ſeu ſitum corporis humillimum in meditatione & elevatione cordis eſſe huic tam divinæ & ſacræ actioni nempe perceptioni carnis & ſanguinis Chriſti aptiſſimum & decentiſſimum, id eſt geſtum ſeu ſitum corporis humillimum, quo in meditatione & elevatione cordis utimur, in hac tam ſacra actione uſurpare debemus. Nec in ullo Canone aut Conſtitutione Anglicana reperio ratione invocationis mentalis aut gratiarum actionis hanc geniculationem indictam, ſed ſolum ratione ipſius actus participandi. Nam etſi quis invocaverit aut gratias egerit mentaliter, ſed ſenſibus exterioribus & corporis organis, & actibus fidei ſolùm interius occupetur circa objectum externum & internum, tamen rite participabit omnium judicio. Nam gratiarum actionem & invocationem vel confeſſionem mentalem ipſi Formaliſtæ non dicent, arbitror, neceſſariam in ipſo actu. Si non ſint neceſſariæ in ipſo actu, ut actu exerceantur, non illarum ratione indicitur geniculatio. Nam actus contingentis & non neceſſarii ex præcepto ſignum conſtans ſtatui non debet, nec ſtatuere ſolent prudentes. Eſſet præterea ineptum & ridiculum imperare alicui privato geniculationem ob mentis orationem ſecretam coram Eccleſiæ cœtu. Nunquam Eccleſia geniculationem indixit ob ſecretam cujuſvis privati orationem coram cœtu Eccleſiæ, ſed ſimul vocalem exegit. Ex dictis patet, non ratione precatiunculæ vocalis, nec ratione mentalis orationis geniculari Formaliſtas, ſed reſpectu actus percipiendi ſeu participandi, accipiendo, manducando, & bibendo. Et ſi dicerent ratione utriuſque, profiterentur primùm ſe cum Deo ludere & non ſeriò agere, orando & interim in aliam actionem & mente & ſenſibus & membris corporis incumbendo & vacando, quæ ſuam attentionem requirit. Deinde ſequeretur etiam, actum iſtum alterum ejuſdem geniculationis participem eſſe. Nam ſi utriuſque & orationis & actus percipiendi cauſa fiat, tum actus percipiendi ejus notæ externæ honoris & reverentiæ particeps eſt. Et proinde perinde erit, ſive ratione unius actus percipiendi, an ſimul etiam orandi, ſeu utriuſque indicatur, i.e. ſive actus participandi ſit cauſa totalis an partialis genuflexionis. Sed neminem unquam tam abſurdè ſenſiſſe judico, ut putarit orandum dum alia actione externa occuparetur & diſtraheretur; non ſub ipſo Papatu. Et ſi in hoc actu id ſenſiſſent, tamen ſibi conſtabant. Nam opiniabantur panem & vinum fuiſſe carnem & ſanguinem Chriſti, & Chriſtum ipſum localiter in ſymbolis exiſtere, & actiones ſuas occupari circa eundem Dominum Chriſtum quem realiter in manu, ore, & ſtomacho habebant. Sicut ſi quis Chriſtum in carne verſantem inter orandum, & ad pedes provolutus, apprehendiſſet & amplexus fuiſſet, quia actio externa circa eundem peracta fuiſſet ad quem dirigebatur oratio. Sic Jacob luctans cnm Angelo petit ut benedicat ei priuſquam diſceſſerit. Nec ſentio ego Formaliſtas has duas actiones uno eodemque momento, orationis-

nempe

nempe ſeu invocationis & gratiarum actionis, & percipiendi Euchariſtiam, conjungere vel potius confundere velle, niſi cum Pontificiis exiſtimarent corpus Chriſti corporaliter exiſtere in ſymbolis, etſi de modo exiſtentiæ utrum per Tranſubſtantiationem an Conſubſtantiationem, *in*, *ſub*, *cum*, an *trans*, nondum definierunt, nec nos anxiè inquirere volunt. Si dixerint non utriuſque ratione, ſed actus percipiendi cauſa ſolùm in genua ſe procumbere, ne inepti videantur vel illuſores in cultu divino, nec aliud profitentur, ut ſupra probavimus; tum ſequitur actum percipiendi ſolum, hac honoris & adorationis nota & ſigno honorari. At actus percipiendi ſigno geniculationis honoratur, vel quia in illo actu occupantur circa corpus Domini realiter in ſymbolis exiſtens, vel quia fide apprehenditur velut in ſymbolis ſignificatur & exhibetur. Si ratione priore, tunc eorum ut Pontificiorum ἀρτολατρεία eadem. Non ſecunda, nam ſequeretur ubicunque & quandocunque manducamus carnem & ſanguinem Chriſti, fide apprehendimus, manducamus & bibimus, præſertim in cultu divino, nos debere reverenter inclinari in genua & adorare, idque ſub eadem pœna qua indicitur in Euchariſtia. At in promiſſionibus Evangelii offertur, & nos fide apprehendimus edimus & bibimus carnem & ſanguinem Chriſti. *Primum hoc mihi monendus es lector*, (ait Petrus Martyr contra Gardinerum,) *ne putes ex omni parte doctrinæ, cum ei habetur fides, ſumi corpus Chriſti; dum enim aut recitantur comminationes de gehenna, aut provocamur ad miſericordiam, aut narrantur impiorum hominum res geſtæ, aut orbis creatio commemoratur, nec noſtra communio cum Chriſto, nec Chriſti nobiſcum, proponitur, nec corpus Domini noſtra cauſa ad mortem traditum deſcribitur, cum tamen ex illa quoque parte Scripturarum lectores & auditores plurimum ædificentur. Atque ita iſtæ quoque partes aliquo modo dici poſſunt panis & cibus animorum, quemadmodum Chryſoſtomus ait, quamvis propriè appellari non poſſunt corpus Chriſti. Et hoc illud eſt quod ſupra monui, corpus Chriſti minus latè patere quàm Sacras Scripturas.* Pars illa Scripturarum, qua proponitur communio noſtra cum Chriſto, vel corpus Domini noſtra cauſa ad mortem traditum deſcribitur, dici poteſt corpus Chriſti. Quandocunque in promiſſionibus Euangelii offertur Chriſtus cum omnibus beneficiis ſuis, debemus fide apprehendere Chriſtum, ejus ſanguinem & carnem bibere. Petrus Martyr aſſerit Part. 1. contra Gardinerum ad Solutionem 32 Objecti, ſermonem de Euchariſtia non inſtitui Capite Sexto Euangelii ſecundum Johannem. Sic Gabriel Biel, Nicolaus Cuſanus, Cajetanus, Tapperus, Heſſelius, Janſenius, & alii Pontificii, ut fatetur Bellarminus de Euchariſtia Lib. 1. Cap. 5. Auguſtinus Tract. 25. in Johan. ait; *Ut quid paras dentem & ventrem? crede & manducaſti.* Et Tract. 26. *Credere in eum hoc eſt manducare carnem ejus.* Et Bellarminus ait, dicta hæc eſſe ab Auguſtino de fide incarnationis. Auguſtinus etiam de Doctrina Chriſtiana l. 3. c. 16. dicit illa verba, *niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, nihil aliud ſignificare, niſi paſſioni Domini communicandum, & mente ſuaviter cogitandum Chriſti carnem pro nobis crucifixam. Sed in re perſpicua non immorabor. Cum igitur in promiſſionibus Euangelii offertur nobis caro & ſanguis Chriſti, & prædicatione Euangelii crucifigitur & exponitur nobis, nos fide apprehendere debemus, manducare & bibere. At cum ſic offertur caro & ſanguis Chriſti in promiſſionibus & prædicatione Euangelii, in genua non eſt procumbendum, nec illud urgent Formaliſtæ. Sequitur igitur, illos geniculari ob participationem & manducationem non ſimpliciter fidei ſed ſacramentalem, & proinde vel coadorant tantum ſpecies ſicut Pontificii, & adorant corpus Chriſti ſub ſpeciebus latens, ſicut coadoratur purpura cum perſona Regis, vel ipſa ſymbola venerantur hac adorationis nota, id eſt adorant. Nam geniculatio eſt adorationis Deo ſoli debitæ nota & ſignum in Sacra Scriptura,

Col. 539.

turâ. Et propterea adoratio in symbola terminatur, in iis hæret & sistitur. Nam etsi propter aliud, rem ipsam significatam ejusque excellentiam, honoratur, id fit consequenter & per redundantiam, per se tamen & ob suam sanctitatem extrinsecam qua ad sacram usum dedicantur, sicut qui dat eleemosynam pauperi propter Christum, & proinde utrovis modo committitur idololatria. Nam adorationem nullam vult Dominus creaturæ communicari, etiamsi honor resultat in ipsum Dominum ex adoratione creaturæ. Non respectivam vel mediatam, sed absolutam vult adorationem Dominus. Facessant ambages, cum occasio hujus instituti satis arguit ob reverentiam sacramenti indictam fuisse genuflexionem. In prima Reformatione Liturgiæ Anglicanæ regnante Edwardo VI. Genuflexio in actu percipiendi Eucharistiam erat res libera; liquet ex Regulis de Ceremoniis in Ordinatione Ministerii Ecclesiastici in Anglia apud Bucerum in scriptis Anglicanis. *Episcopus in celebratione Cœnæ & administratione sacramentorum induat Lineam aut Albam, & Cappam vel Casulam, & habeat baculum pastoralem. Quantum ad genuflexionem, & consignationem signo crucis, elevationem manuum, tunsionem pectoris, & similes gestus, liberum erit cuique suam sequi sententiam.* Gardinerus, Bonnerus, & alii, ut conflarent odium in Liturgiam, inter alia exprobrarunt, non debita veneratione & reverentia celebrari sacram Cœnam. Pontificii multa minitantes in articulis suis petierunt, ut major reverentia deferretur sacramento. Ex adversa parte alii abrepti zelo editis libellis famosis Sacramentum Altaris vocarunt *the sacrament of the halter*, id est, Sacramentum Capistri; alii Rotundum Robertum *round Robin*, alludentes ad rotundam placentulam seu hostiam; alii Johannem in Pixide, *Jack of the box.* Ne ista concertatio in nervum erumperet, ad demulcendum Pontificios Ridlejus in Concione habita ad ædem Pauli eo usque provectus est, ut plura non desiderarent Pontificii, & in secunda Reformatione Liturgiæ indicta Genuflexio, addita hac ratione, *ne prophanetur sacramentum.* Partim turbas metuebant, partim hallucinati sunt, (nam in diluculo Reformationis omnia non poterant viri illi alioquin magni discernere,) quod non perspicerent Genuflexionem in honorem & reverentiam sacramenti esse idololatriam, licet inferiorem illa crassa Pontificiorum ἀρτολατρείᾳ. Roffensis, qui quinto ab hinc anno scripsit Tractatum de Genuflexione in sacro Cœna, ait, geniculandum ob venerationem divinorum mysteriorum. Magna, inquit, & tremenda mysteria magna humilitate mentis & humiliatione corporis accipienda sunt. Notum est Patres sacramenta appellasse τελειωτικὰ μυστήρια, φρικτὰ μυστήρια. Et ut tremenda viderentur, ritus occultabant à Catechumenis & Paganis. *Illud verò cujusmodi est, quòd cum hoc sit religionis Christianæ proprium, ut clam nihil agat, (Satanicum enim est lucem fugere,) plerique tamen ex vetustissimis illis Christianorum sacra non aliter quàm Cereris mysteria quædam occultanda censuerant, adeo ut ne Catechumenos quidem ad spectandum admiserint, & totam illam actionem in qua quicquid paucis & simplicibus figurabatur verbo suo clarè & ea lingua quæ ob omnibus intelligeretur explicato palam prædicari & promulgari voluit ac præcepit Dominus, sicut & ipsemet factitavit, in ἀπόρρητα quædam & ne ipsis quidem mystis plerunque intellecta sacra transformarint.* Honorem tanquam religiosa habere possunt, stuporem tanquam mira non possunt, ait Augustinus. In Canone Parasynagmatis nostri censuerunt sacram Cœnam celebrandam cum Genuflexione, ad debitam æstimationem tam divini mysterii. Et quia in Canone dicitur, *mysterii*, non *mysteriorum*, putant hoc pacto se effugium invenisse. Ipsi tamen per mysteria nos fieri participes carnis & sanguinis Christi scripserunt. Sed Patres Eucharistiam vocant mysterium. *Dicitur etiam antonomasticè τὸ μυστήριον, aut numero multitudinis τὰ μυστήρια*, inquit Casaubonus. Si dixerint, mysterii nomine intelligi par-

Marginal notes: *Pag.* 455. — *Pag.* 124. — *Beza Epist.* 8. — *Exercit. p.* 550.

participationem carnis & sanguinis Christi, quia illius mentio in verbis narrativis, ut loquuntur, Canonis; tunc ubicunque accipimus & manducamus carnem Christi, debita æstimatione tam divini mysterii debemus in genua procumbere, ut cum offertur in prædicatione & promissionibus Euangelii. Nam tunc etiam ob reverentiam Dei præsentis in cœtu piorum tempore publici cultus, & debitam æstimationem tam divini mysterii, & memoriam unionis adeo mysticæ, (nam his tribus rationibus in Canone nostro innituntur,) in genua incumbendum esset. Basilius de publico cœtu ait, in Psal. 18. *Assistunt verba describentes Angeli, adest & Dominus affectus intrantium considerans.* Origenes ait, quod *Christiani omni die carnes agni comedunt, id est carnes verbi Dei quotidie sumunt.* Item; *Bibere dicimur sanguinem, non solum sacramentorum ritu, sed & cum sermones ejus recipimus in quibus vita consistit, sicut ipse dicit, Verba quæ ego loquor Spiritus & vita sunt. Dicite mihi,* inquit Augustinus, *quid vobis plus esse videtur, verbum Dei an corpus Christi? Si verum vultis respondere, hoc utique dicere debetis, quòd non sit minus verbum Dei, quàm corpus Christi, &c. Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audiverit, quàm ille qui corpus Christi in terra cadere sua negligentia permiserit.* Item; *Christum prædicari per linguam, per epistolam, per sacramentum corporis & sanguinis ejus.* Sacramentum est verbum mutum & visibile; verbum est quasi sacramentum loquens, sacramentum auribus exhibitum. Verbo Euangelii tanquam semine incorruptibili regeneramur & unimur cum Christo. Tilenus in Syntagmate; *Verbo Dei annunciato & fide percepto verè regeneramur, verè Christo inserimur, verè illud virtutem & potentiam Dei ad salutem omni credenti experimur, atque hoc pacto in communionem omnium quæ Filius Dei nobis peperit, quæque per verbum illud significantur, beneficiorum societatem admittimur. Ita etiam visibile & palpabile illud verbum, puta sacramentum, eundem planè usum nobis præstat, duplici sicut verbum natura & essentia præditum.* Cum igitur non in verbo sed in sacramento geniculationem nobis obtrudunt, mysterii voce sacramentum intelligunt, sicut Veteres, (qui tamen in actu percipiendi Eucharistiam geniculati non sunt,) & proinde adorationem honorariam de geniculis deferri symbolis sequitur, ac si non satis debita æstimatione seu veneratione acciperentur & manducarentur nisi de geniculis. Vox *mysterium* in Sacra Scriptura significat quandoque totam doctrinam Christianam; & Apostoli vocantur dispensatores mysteriorum Dei, nempe verbi & sacramentorum & totius doctrinæ Christianæ. Aliquando capita quædam doctrinæ Christianæ peculiariter ita vocantur, ut 1. Cor. 15. 51. Ephes. 5. 32. 1. Tim. 3. 16. Sed Ecclesia jam inde à principio ferè *non solum in commune omnia religionis arcana nominavit mysteria & sacramenta, sed peculiariter doctrinæ illi quam de Signis Augustinus & Lombardus appellant, Græci συμβολικὴν θεολογίαν, eas dictiones accomdavit. Sacramenta enim μυστήρια nuncuparunt, rerum invisibilium signa visibilia quæ Deus ipse in Ecclesia sua instituit.* Non igitur respectu actus illius participationem carnis & sanguinis Christi simpliciter, sed respectu mysticæ participationis in symbolo genua flectunt; cum tamen percipiunt rem ipsam cum symbolis tantum fideles, impii & hypocritæ symbola tantum accipiunt, & adorant omnes. Nec tunc primum datur nobis caro & sanguis Christi; sed cum efficaciter vocati & justificati, tunc dicitur dari & offerri nobis: quia quoties promissiones Euangelii explicantur, passio & mors Christi describitur, vel repræsentatur in verbo & Sacramentis; toties invitamur ad actum fidei, qua primùm apprehendimus Christum ejusque carnem manducavimus & de sanguine hausimus, eliciendum, exercendum, & iterandum ad habitum fidei confirmandum. Illorum verba & phrases redolent carnalem præsentiam corporis Christi in symbolis, acsi daretur in symbolis latens localiter corpus Christi. Sed quan-

In Genes. Hom. 10.

In Num. Hom. 17

In l. 50. Homiliarum. Hom. 26. Tom. 10.

De Trinit. l. 3. c. 4.

De Sacram. Natura Thes. 30.

Casaub. Exer. pag. 553.

quandoquidem illud non apertè profitentur, Geniculationem tamen evicimus indictam ob venerationem sacramenti, ne prophanaretur. Crebrò habent in ore dictum, quod sequitur, Formalistæ; Non possumus satis reverenter accipere Sacramentum. Non negat Mortonus Episcopus Cestrensis, sed respondet; primò, num censetis non posse sacramenta prophanari? Prophanari possunt nomen Dei, veritas, & res sacræ omnes. Nullus nostrûm contrarium asserit. Cavendam dicimus prophanationem, & venerationem symbolis ut rebus sacris deferimus, reverenter & decenter accipiendo, tractando, deferendo ad os, manducando & bibendo. Sed an prophanantur, nisi etiam procumbamus in genua. Si indignè accipimus, manducamus, & bibimus, quia non geniculamur; tum prophanarunt Veteres qui stando, Ecclesiæ Apostolicæ quæ sedendo, Christus & Apostoli qui accumbendo celebrarunt. *Non contemnantur sacramenta, ut inania & vana signa; rursumque non illis plus tribuant homines, quàm ipsorum ferat institutio.* Pergit Mortonus, & ait; *Ecclesia nostra judicavit aptissimum, ut nos externa reverentia in modo percipiendi Eucharistiam testaremur debitam æstimationem ejusmodi rituum, qui ad tam sacrum usum consecrati sunt, cujusmodi est communio corporis & sanguinis Christi.* His verbis habemus Glossam perspicuam in Canonem Parasynagmatis nostri. Videsne apertè & disertis verbis fateri, Ecclesiam Anglicanam indixisse genuflexionem in actu percipiendi Eucharistiam ob debitam venerationem rituum sacrorum, & proinde symbolorum? nam & symbola ad eundem usum consecrata sunt, & ritus sunt actiones circa symbola. Nam ritualis actio per se nulla esset veneratione digna, multò minus adoratione de geniculis. Perinde est igitur, cum dicitur, ne prophanetur sacramentum, utrum symbola, an actiones circa symbola, id est ritus, intelligas. Nam actiones absque symbolis ne cogitatione quidem separari, aut sacramentum fingi possunt corporis & sanguinis Christi. Sed ipsius Mortoni verba, quæ præcedunt, indicant symbola ipsa simul intelligi, quia ait indictam geniculationem ad obstruendum os adversariis, qui symbola vocarunt *prophana elementa, panem pistoris, vinum œnopolæ.* Sed remedium morbo nocentius, si morbus dicenda adversariorum malitia, & scandalum acceptum non datum. Non est committendum peccatum ob salutem fratrum infirmiorum, etsi omittenda quandoque quædam bona non necessaria sunt ad tempus, multo minus ad demulcendum hostes. Sic Huttonus ait, eos geniculari ad statuendum discrimen inter panem communem & vinum, & sacramentalia; quibus majorem deferimus reverentiam, quia sunt amplius quid quàm communis panis & vinum commune; & ut alii sigilla majori veneratione digna sentiant. In genua inclinari ad testandum æstimationem seu venerationem debitam symbolis aut ritibus symbolicis, est communicare creaturæ signum proprium adorationis religiosæ soli Deo debitæ, & proinde idololatria. Si quis dixerit non existimare omnes geniculantes se committere peccatum idololatriæ, quia non eo animo de geniculis accipiunt symbola; respondeo, possunt isti Romam proficisci, & è manibus ipsius Antichristi accipere corpus Domini sub speciebus, quia secreta animi intentione aliud intendunt quàm Pontificii, ut volunt isti Nicodemitæ. Sed sciant, interpretativè coram Deo & hominibus se haberi idololatras. Nam in quavis Ecclesia, qui paret Canoni, secundum mentem & sensum Canonis de facto & obedientia ejus judicandum est, & de privata intentione per publicam. Ismenias, inclinans se coram rege Persarum ut levaret de terra annulum quem de industria è manibus excidere passus est, adorasse regem censebatur, licet hìc alia ratio inclinationis facile prætexi poterat. Sanè si de privata intentione judicare liceat, non dubito plerosque nulla habita ratione vel Dei vel sacramenti in genua procumbere, ut morem gerant Principi, & adora-

Loc. Com. pag. 1111.
Defens. Ceremonia. p. 170.

adorare illo ſitu nec Deum nec Sacramentum, ſed Regem. Athei, & ſceleratiſſimi quique ad hoc officium præſtandum ſunt primi & promptiſſimi, ſequuntur Laodiceni. Sed non ſic cum Deo ludendum. Non debet quis in cultu religionis in genua procumbere, niſi ob adorationem, & ob adorationem non ullius creaturæ quantumvis ſacræ, ejuſve honorem & venerationem, ſed ſolius Dei. Nec poteſt legitimus uſus hujus geniculationis excogitari ab ullâ Eccleſia. Nam vel ob commoditatem ſitus corporis inſtituerent, quod barbaræ gentes non facerent aut qui ſenſu communi non deſtituuntur, vel ob adorationem eamque civilem aut religioſam. Civilis hîc in cultu divino locum non habet. Oportet ergo ob religioſam. Religioſa vel defertur ad Deum vel ad ſymbola. Non ad Deum, niſi cum Deo ludere liceat, & laſcivire in cultu divino; quia adorans de geniculis Deum, non debeo alia actione externa vel interna occupari & exerceri, ut ſupra dictum. At hîc, in ipſo actu percipiendi Euchariſtiam, adorationem de geniculis imperare, eſſet duas actiones ſimul indicere. Oportet ergo adorationem ratione illius actus percipiendi Euchariſtiam imperari, ut cum debita reverentia & veneratione accipiatur. At genuflexio eſt adorationis Dei ſignum & exterior nota, de religioſa loquor non de civili. Ergo, actus percipiendi ſymbola non eſt celebrandus cum iſto ſigno, vel actus percipiendi rem ſignatam magis in ſymbolo quàm in verbo. Nam utrovis modo, fieret ratione ſymbolorum & rituum circa ſymbola. Nec negant Formaliſtæ, vides, hac ratione ſe de geniculis adorare, nec negare poſſunt, niſi velint in abſurditatem illam incidere de adoratione Dei conjuncta cum alia actione, & profiteri ſe Deum irridere. In uſu rerum tum temporalium tum ſpiritualium diſtinguenda ſunt, & ſuis vicibus & ordine ſervanda, iſta tria, præparatio ad uſum & ſanctificatio; ipſe uſus; & poſt uſum & perceptum fructum gratiarum actio. Sic præparamur ad uſum cibi communis menſam conſecrando & ad uſum communem ſanctificando; deinde utimur; poſt uſum gratias agimus. Sic ad verbi prædicationem præparamur per preces & orationem: deinde utimur attentè auſcultando & mente percipiendo. Sic ad Cœnam ſacram præparatur totus cœtus per preces; deinde utimur, prout inſtituit Chriſtus; poſt uſum gratias agimus. In ipſo uſu ſingulos orare aut gratias agere, niſi per mentales ejaculationes, quæ immiſceri & debent & poſſunt omnibus noſtris actionibus, eſt abſurda ataxia, confuſio Babylonica, & à Babylone primum orta. Imo plus quàm Babylonica. Nam illi cenſebant, dum erant in uſu, ſe Deum & Dominum ipſum in dente & ventre habuiſſe dum de geniculis adorabant. Jam divulſa exteriori adorationis nota ab objecto ad quod in initio referebatur, in eodem actu adhuc retinetur, & ſimul adoratio de geniculis & externa actio percipiendi ſymbola conjunguntur, mutato objecto; & proinde abſurdius, niſi ad vitandam iſtam abſurditatem diſertis verbis faterentur ſe de geniculis adorare, ne ſacramentum prophanaretur, vel ob venerationem & æſtimationem debitam ritibus & ſymbolis ſacramentalibus, quia conſecrati ſunt ad uſum ſacrum, quod eſt idololatricum.

Sequitur tertia pars Liturgiæ Anglicanæ, quam Rituale Anglicanum vocare poſſumus. Quæ de Euchariſtiæ diſtributione dicta ſunt, huc etiam referri poſſunt & debent, ſed in Cœna habemus præterea Miſſæ repræſentationem & formam, ideo Miſſale vocavimus. In Rituali Anglicano poſt Cœnæ adminiſtrandæ ordinem ſequitur, *Ordo Baptiſmi ſervandus in Eccleſia;* ubi agitur primum de Baptiſmo Publico, deinde de Privato. In Rubrica ſic ſtatuitur. *Cum die Dominico, aut aliquo feſto, infantes fuerint baptizandi, parentes eorum vel præcedenti veſperi vel mane ante initium matutinarum precum Miniſtrum*, the Curate, *ejus rei admonebunt, & deinde Suſceptores*, the Godfathers and godmothers, *unà cum populo & infantibus ad*

 bapti-

baptisterium, the font, *parati sint*, *statim à finita posteriori lectione vel matutinarum*, *vel si commodius Ministro videbitur*, *vespertinarum precum*. Publicum Baptismum diebus Dominicis reliquisque Festis administrandum volunt, ut Veterum consuetudinem quàm propè possunt imitentur, sicut ajunt his verbis Rubricæ; *Ex vetustis scriptoribus apparet*, *sacramentum Baptismi apud veteres duobus tantum anni temporibus*, *Paschatis scilicet & Pentecostes*, *vulgo ministrari solitum*; *quibus quidem temporibus publicè celebrabatur in præsentia totius Ecclesiæ. Hanc consuetudinem jam quidem exoletam*, *quamvis propter multas causas non posset commodè restitui*, *visum est tamen quàm proximè poterimus sequi.* Laudabilenè fuerat Baptismi administrationem publicam restringere ad duo solennia tempora Paschatis aut Pentecostes, aut solius
Hist. l. 5. Cap. 22. Paschatis, ut in Thessalia teste Socrate? *Aliam præterea consuetudinem in Thessalia esse cognovi*, *nimirum ut diebus festi Paschatis duntaxat baptizent. Ob quam causam omnes*, *paucis admodum exceptis*, *absque Baptismate moriuntur.* Nullos fuisse statos dies Baptismi Apostolorum ætate, ait Cassander. *Nam initio cum Apostoli jussu*
Expositio de Auctor. Consuetud. Bapt. Infantes. *mandatoque Christi provincias obirent*, *& Ecclesias ex gentibus ad Euangelii communionem accitis passim constituerent*, *adulti Apostolorum doctrinæ consentientes nullo temporum aut locorum delectu statim post fidei professionem ab Apostolis vel Apostolorum discipulis Baptismi sacramento in Ecclesiam Christi cooptabantur*, *quanquam eo tempore infantes quoque*, *præsertim ægros*, *per Baptismum Christi consecrandos oblatos fuisse credendum est. Postea verò per urbes & provincias Christiana plebe augescente*, *singulis locis certi Episcopi & inspectores ac curatores fidelis populi attributi sunt. Quare per omnes fere Ecclesias summo consensu receptum est*, *ut statis tantum diebus*, *hoc est*, *instante nocte Dominicæ Resurrectionis*, *& sacræ Pentecostes*, *solennibus ritibus*, *in Ecclesia tantum civitatis ab Episcopo & Presbyteris Baptismus administraretur*, *ut qui per annum ex Paganis vel Judæis prædicatione & exhortatione præfectorum vel priorum hominum adducti Christo nomen dare statuerant*, *sub illud tempus in civitatem venientes præceptis hujus religionis voce Catechistarum ad hoc institutorum imbuerentur*, *quæ institutio Catechismus dicebatur*, *id quod certis quoque diebus fiebat*, *qui Scrutiniorum dies vocabantur.* His statis diebus ad suscipiendum Baptismum confluebat magna multitudo adultorum. Offerebantur etiam pueri & infantes. Sed nulla hîc ratio, cur adstringi debuerat duobus tantùm anniversariis diebus Paschatis & Pentecostes administratio Baptismi, aut cur in civitate potius quàm in suis Ecclesiis particularibus baptizarentur, aut quòd infantium baptismus unà cum adultorum Baptismo iis statis diebus alligaretur. Sed cum Ecclesia jam incrementum non capiat ex infidelibus, & cessat ratio, licet levissima, illius instituti; in quem finem ad hunc morem accedere conantur? *Cum jam vero Christiana religio totas provincias & nationes complecteretur*, *jamque omnes Christi fidem profiterentur*, *soli fere infantes à parentibus fidelibus ad Baptismum afferri cœperint*, *quapropter observatio illa statorum dierum necessaria visa non est*; *eaque obsolescente*, *paulatim in omnibus nationibus Christiani nominis consuetudo quocunque tempore baptizandi tantummodo infantes*, *quam nunc in Ecclesia usitatam videmus*, *obtinuit*, *nisi quod Æthiopes in hunc usque diem Baptismi officio Sabbatum vel Dominicum diem assignant. Nonnullæ autem Ecclesiæ apud Græcos & Siculos Epiphaniorum diem huic sacræ actioni dedicabant*, ait ibidem Cassander. Quod in Rubrica Baptismum quovis die Dominico celebrari permittitur, probo. Nam dies Dominicus Veteribus, teste Chrysostomo, dictus dies panis & dies lucis, *quia eo die in Ecclesiis sacramenta administrabantur. Nam dies panis dicebatur*, *quod in eo administratio esset Cœnæ*: *dies lucis*, *quod Baptismi administratio in eo observaretur.*
Junius in Gen. Cap. 2. *Nam Baptismum veteres φωτισμὸν appellarunt*, *diemque baptismi diem τῶν φώτων id est luminarium*, *& baptizati νεοφώτιστοι dicebantur.* Quòd ad Baptisterium attinet; idem

quod

quod de aliis sacramentorum vasis mensa calice & patina judicamus. Sunt ista necessaria ut vasa & instrumenta ad usum symbolorum sacramentalium; sed non sunt ex hoc usu sacratiora aliis locis aut vasis Baptisteria aut Fontes lapidei. In Concilio Meldensi, seu Illerdensi, decretum; *Ut omnis Presbyter qui fontem lapideum habere nequiverit, vas conveniens ad hoc solummodo Baptizandi officium habeat, quod extra Ecclesiam non deportetur.* Quod vas conveniens in hunc usum permiserint, bene est, sed quod extra Ecclesiam deportari vetuerint, superstitiosum. Baptisteria ipsa olim extra Ecclesiam. *Ex Nazianzeno Orat.* 40. *Paulino Epist.* 12. *ad Severum & aliis antiquis Secretis, colligere licet olim hunc Baptismi locum ab Ecclesia separatum fuisse*, inquit Suarez. Sic etiam Durantus, *Antiquitus unum tantum per singulas urbes Fontem sive locum quem Baptisterium appellabant, propè majorem Civitatis Basilicam majores nostri condiderunt, quod ad hæc usque tempora observatum Pisis, Florentiæ, Bononiæ, Parmæ, & aliis plerisque Italiæ urbibus intueri licet, in quo uno tingebantur juvenes, senes, divites, & pauperes.* Et infra; *Baptisteria moris erat extra Basilicas exstruere.* Et infra; *Post hæc, Baptisteria in Ecclesiis fieri cœperant prope πρόναον, id est templi vestibulum.* Et sic in Anglicanis Ecclesiis prope ostium habent Fontem lapideum, ad quem accedere oportet Curatum baptizaturum infantem; nec caret significatione ritus iste, nempe significans ingressum in Ecclesiam. Et Fontem hunc sacrum existimant, alioqui frustra mutaret locum Curio. Nam faciliùs & commodiùs potest ex vase mundo aquam sumere absque ulla loci mutatione. Sed ut pro mensis introducta sunt Altaria lapidea & fixa, sic pro vasis Fons lapideus in Baptisterium, (nam Baptisterium utrumque significat & fontem & locum ubi Fons ille situs erat,) & Fontem hunc Sacrum vocarunt, & Regenerationis Sacrarium. Sed de Locis Vasis & Instrumentis divini cultus sæpius diximus, ex usu sacra non esse, sed posse ad alios usus liberè converti. In Liturgia, quæ exstat in Scriptis Anglicanis Buceri, stare jubentur Susceptores cum Infantibus ante ostium, ubi preces quædam concipiuntur & alia quædam peraguntur, priusquam ingressi fuerint ad Baptisterium. Tertio hîc observandum, tempore Officii Horarii finita posteriori Lectione vel matutinarum vel vespertinarum precum ministrandum Baptismum, nulla concionis habita ratione. *Cumque*, ait Bucerus, *nec ad matutinas preces soleat Ecclesia coire, præstaret sane Baptisma administrari statim à sacra concione, cum frequentissima adhuc est Ecclesia, priusquam S. Cœnæ administratio incipiatur, & ut veteres Ecclesiæ solebant, & hodie nonnullæ morem retinent.*

In 3. Part. Tom. 3.

De Risib. l. 1. c. 19.

Cum Susceptores unà cum populo & infantibus ad Baptisterium parati adsunt, *Minister interrogabit, utrum infantes baptizati sunt, necne? Quod si respondeat, non non esse baptisatos*, tunc monet, ut Deum invocent, ut baptizati aqua & Spiritu Sancto recipiantur in sanctam Ecclesiam, & ejusdem viva & vera membra efficiantur, quia Christus dixit, neminem ingredi posse in regnum Dei, nisi renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto. *Tunc dicet Minister, Oremus.* In precatiuncula ait, *& per baptismum dilecti filii tui Iesu Christi ad mysticam ablutionem peccatorum Jordanis fluvium & reliquas omnes aquas sanctificasti.* Non Christi Baptismus, sed institutio sanctificat aquas in hunc usum. *Servit hæc loquendi forma superstitiosæ opinioni, quasi aquis vis quædam sanctificandi sit baptismati impressa, ut semper ad magicas rerum mutationes tradendas homines propendent: quod Transubstantionis commentum,* &c. *Adhæc, ut Baptisma nobis sit sacramentum peccata abluendi, id meruit nobis Dominus, non tantum certè suo Baptismate in Jordane, sed &, ac multo amplius, Baptismate Crucis. Denique peccatorum ablutio, quanquam ad eam conferendam baptismate aqua adhibeatur; tamen non aquæ hoc, sed Christi Domini opus est.* Deinde iterum orat nulla

Pag. 579.

la intercedente alia actione inter hanc & priorem precatiunculam. In hac precatiuncula ait, *ut accedentes ad sacrum Baptisma tuum per spiritualem regenerationem peccatorum remissionem consequentur.* Remissionem peccatorum seu non imputationem non consequimur per spiritualem regenerationem. Pro *accedentes* Bucerus voluit substitui *aaducti. Tunc dicet Minister*, the Priest, *Audite verba Euangelii scripti per divum Marcum Capite Decimo*, nempe vers. 13. 14. 15. 16. *Perlecto Euangelio hac brevi exhortatione utetur Minister super verbis Euangelii.* Finita ista exhortatiuncula 10 aut 12 versiculorum, orat rursus paucis. *Tunc Minister hac oratione ad Susceptores utetur*, ubi ait; *Itaque cum hac promissione Christus se obstrinxerit, infantes etiam istos per vos vades & fidejussores suos polliceri renunciaturos se diabolo & omnibus operibus ejus, constanter fidem habituros in sancto Dei verbo, obedienterque ejus mandata observaturos. Tunc Minister*, the Priest, *ut sequitur, Susceptores interrogabit; Renunciasne diabolo & omnibus operibus ejus, inani pompæ*, &c. *Responsum; Illis ego omnibus renuntio. Minister; Credisne in Deum Patrem omnipotentem?* &c. & percurrit Articulos fidei; *Responsum; Omnia hæc firmiter credo. Minister; Cupisne in hanc fidem baptizari? Responsum. Cupio.* Eadem habent interrogata ad infantes, vel Susceptores infantium nomine, quæ in Veteri Ecclesia habebant ad adultos Catechumenos; quod quàm ineptum & ridiculum sit audiamus Virum Clarissimum Th. Bezam. *Sed longè major fuit succedentium Episcoporum negligentia, qui quod eorum causa institutum erat qui adulta ætate à Paganismo ad Christianismum post Catechismum transibant, ad Christianorum infantes postea transtulerant.* (Epist. 8.) *Hoc an sit factum, si quis ambigat, consideret obsecro Baptismi formulam qualis ab ultima usque vetustate accepta apud Papistas nunc etiam servatur, eo tantum excepto, quod paucula de suo adjecerunt, & peregrinam linguam, quæ tum erat in Occidente & Meridie vulgaris, retinuerunt. Ibi enim qui baptizandi sunt, non tantum fidei rationem reddere sed etiam accedere jubentur, quod etsi postea nonnulli (inter quos est Augustinus) aliqua interpretatione excusare sunt conati, qui dixerint Sponsores ipsorum infantium nomine compellari, & respondere; tamen quis non videt infirmum hoc esse commentum, ut quod per abusum, qui ex adultorum Baptismo in infantium Baptismum irrepserat, obtinuerat, aliquo colore tegeretur? Quæso enim, si non nisi præeunte præsentis fidei sponsione administrari debet baptismus, (nisi enim id statuatur, cur, obsecro, baptizandus infans de fide sua compellatur?) quorsum properatur baptismus, ac non potius cum Catabaptistis, quod absit, baptismum eousque differimus, dum baptizandus fidem suam profiteri possit? Neque vero dubito, quin hac Episcoporum negligentia, quos oportuit infantium ab adultorum baptismo, quod ad externas ceremonias attinet, Baptismum diutius differrent, & id quidem non rectè.* Et Epist. 12. *Puerorum autem baptizandorum interrogationem non dubitamus ex eo invasisse Ecclesiam, quod Episcoporum negligentia retenta sit eadem in Baptismo infantium formula quæ in adultis Catechumenis usurpabatur, id quod etiam ex aliis multis quæ in Baptismo Papistico adhuc exigent, perspicere licet. Itaque sicut Chrisma &* Exorcismus, *quantumvis vetusta, optimo jure abolita sunt, cuperemus quoque istam non modo supervacuam sed etiam ineptam interrogationem omitti, quamvis illam in Epistola quadam Augustinus ipse aliqua interpretatione tueatur.* Hunc Catechismum Infantium irriserunt quidam & meritò, cum infantes nec possunt in fide instrui, nec diabolo renunciare. Dionysius de Hierarch. Eccles. Cap. ult. ait quosdam irrisisse mysteria Baptismi, quòd qui infantes offerunt pro eis abrenunciant, & fidei sacramenta profitentur; respondet, *Non quod, ut illi ridentes dicunt, alium pro alio divinis sacris initiet. Non enim hoc ait. Ego pro puero abrenuntio aut promitto, sed puer abrenunciat & profitetur, id est, profiteor* &c. Si dixerint infantes polliceri per vades & fidejussores suos se diabolo renunciaturos, &c. nec id fieri potest. Non potest quis pro fide aliena fidem jubere, aut certo affirmare parvulos rata habitu-

bituros quæ eorum nomine spondet. In Liturgia prima interrogabant ipsos infantes *N. puer abrenuncias* &c. & responderunt Patrini, sed eôdem res recidit. *Rationem in se nullam habet, ut roges eum, qui quid dicas non intelligit, & alius respondeat pro eo, quod ille perinde percipit, idque facias de rebus maximis, & quæ à propria cujusque fide per omnia pendent; uti sane est renunciare Satanæ & studiis ejus & credere in Deum. Solebant Marcionitæ, cum moreretur aliquis ex Catechumenis eorum, sub lectulo mortui aliquem abscondere, tumque mortuum interrogare, num velit baptizari. Illo vero nihil dicente, ut mortuo, respondebat ejus vice qui latebat sub lecto se velle, tum baptizabant hanc hominem pro mortuo*, ut refert Chrysostomus in 1 Cor. 15. *Quantum differt ab hac Marcionatarum amentia infantium nostrorum Catechismus, quo rogantur infantes & respondent eorum vice Susceptores. Vivunt quidem infantes, sed tantundem intelligunt tam de interrogationibus, quæ fiunt ad eos per Ministros, quàm de responsis quæ dantur pro eis à compatribus & commatribus. Et hæc præpostera agendi ratio non parum dedit occasionis permultis, ut eò citius ad Anabaptistarum sectam inclinarent, vel quod ad pædobaptismum attinet*, inquit Bucerus. Bucer. pag. 480. Sed quàm longè recesserunt ab ista amentia, quod jam rogantur Susceptores hac forma verborum, *Abrenuncias, credis*, &c. Nam tantundem intelligunt de interrogationibus quæ ad compatres fiunt, quam de responsis, & eorum vice Pag. 481. tum rogantur tum respondent Susceptores. *Optarim igitur omnes illas hujus Catechismi, nescio cur ita vocati, interrogationes fieri ad ipsos compatres & commatres ad hunc vel similem modum. Vultis vos pro vestra parte dare fidelem operam, ut hic infans, cum eò adoleverit, discat religionis nostræ Catechismum, eoque percepto renunciet Satanæ, & credere profiteatur in Deum Patrem & Filium* &c. Sed illi veterem & ridiculam illam formam retinent, licet infantes ipsos nomine non compellent, sed Susceptores eadem forma interrogant, ut infantium vicem repræsentantes, Non de sua opera & officio rogantur, sed de fide infantium, abrenunciatione Satanæ &c. Rectè quidem Bucerus monuit, mutandam formam interrogandi, si simul ad parentes interrogata dirigenda monuisset. Quod ad obligationem qua Susceptores se obstringunt ad instituendos infantes, à responsione illa diversa est. Nam tunc non infantium sed suo nomine responderent, & symbolum recitarent non infantium nomine sed suo, ut testentur se veram fidem profiteri in qua instituturos se pollicentur infantes. Sed Susceptores infantium nomine respondent, ideo manus suas imponunt capiti baptizandi, & nomine ejus symbolum profitentur, & in Papatu orationem Dominicam etiam recitant. Qui baptizabantur statis temporibus Paschatis & Pentecostes, distinguit Cassander in tres ordines ratione graduum ætatis. *Erant primo adulti, qui, quòd ætatem haberent, ipsi pro se respondebant. Erant & pueri ea ætate, ut ipsi quoque per se acceptam Catechismi doctrinam, hoc est Orationem Dominicam & Symbolum, reddere possent, qui tamen Patrinorum quos vocant seu Susceptorum præsidio aliquo opus habebant. Quare cum ad confessionem faciendam consisterent, pedem suum Susceptoris pedi imponebant. Erant tertio loco infantes & parvuli, qui à Susceptoribus dextro brachio gestabantur, & per ora gestantium solennem illam Satanæ abrenuntiationem & fidei professionem edebant.* Expos. de Autor. Consuet. Baptiz. infant. Vides Susceptores non nomine suo sed infantium respondisse. Liberi fidelium comprehenduntur in fœdere, unde fit ut participes etiam sint sigilli fœderis. Fœdus autem ictum est cum parentibus, qui Fidem ex sua parte profitentur; & Deus profitetur se esse Deum parentum & seminis eorum. Fidei suæ professionem suo nomine edendo testantur parentes se esse in fœdere; & hac ratione, non ratione fidei infantium, infantibus ut semini suo sigillum fœderis petunt. Unde etiam sequitur, parentes ipsos hanc fidei professionem debere edere, non alios; quia parentibus & eorum semini promisit Dominus se fore Deum, & infantes non sunt patrinorum semen aut liberi.

Præ-

Præterea incumbit parentibus cura & onus instituendi liberos jure naturali & obligatione divina. Susceptores seu patrini nulla obligatione nisi voluntaria obstricti defunctoriè promittunt institutionem in fide & piam educationem infantium. *Stipulamur ab iis qui offerunt, ut adultos erudiant in ea fide in qua baptizantur; si nemo fidejubeat, prophanari Baptismum certum est. Si vero promittant fidejussores, quod non est in eorum potestate, palam luditur Deus; præsertim, si hoc notum sit, non seriò sed defunctoriè tantùm promitti. Nam si astutè fallunt, culpa vacuus est Minister. Cæterum minimè dubitamus, non alios esse idoneos sponsores, nisi penes quos sit præstandi facultas, hoc est qui infantem habituri sunt in sua potestate, vel qui patris aut matris rogatu fidem suam Ecclesiæ obligant*, inquit Calvinus. Cum igitur Susceptores, qui de fonte baptizatos suscipiunt, eos non habeant in potestate sua; quomodo possunt obligare fidem suam Ecclesiæ, & recipere in se educationem baptizatorum? Et quamvis parentum rogatu quis obligaret fidem suam Ecclesiæ, nisi renunciarent parentes juri suo & patriæ potestati, (cui jure Divino vel naturali non possunt,) frustrà promitteret. Susceptores, id est qui baptizatum de fonte susceperunt, Dionysius vocat ἀναδόχους, Justinus Quæst. 56. offerentes, Tertullianus de Baptismo Cap. 18. Sponsores, Augustinus Serm. 116. 163. & 215. Fidejussores. Epist. 23. ad Bonifac. Fidei Datores, vel ut Durantus & alii, Fidei Doctores, quia Symbolum & Orationem Dominicam, atque ita fidem, filios quos de fonte susceperunt docere jubentur. In Synodo Moguntina Can. 47. vocantur Compatres spirituales, & filiolos suos catholicè instruere jubentur. Higinus Papa Can. in Catechis. de Consec. Dist. 4. appellat Patrinos. *Propterea hi patrini vocantur, quia dum regenerandos ad vitam novam offerunt quodammodo adjutores sunt ipsius regenerationis novæ*; ait Durantus. Ministerium istud suscipiendi è fonte baptizatum, elogium Patris non meretur, nedum Patris Spiritualis. *Ex hac igitur occasione*, nempe baptizandi infantes, *inventum est, ait Walafridus Strabo, ut patrini vel matrinæ adhibeantur, suscepturi parvulos de lavacro, & pro eis respondeant omnia quæ ipsi per ætatis infirmitatem confiteri non possunt. Pariterque debet spiritualis pater vel mater, et quem de fonte regenerationis suscepit, cum ad intelligibilem pervenerit ætatem, insinuare confessionem quam pro eo fecit, ut qui aliena confessione, sicut paralyticus fide portantium, meruit à peccatorum solvi languore, studeat saluti præstitæ vivere non indignè, & sua impleat executione quod illorum confessus est ore, si non vult salvatione carere quam illorum meruit fide. Non autem pater debet vel mater de fonte suam suscipere sobolem, ut sit discretio inter spiritualem generationem atque carnalem.* Sic Canone Anglicano 29. statutum; *Parentes liberorum suorum Baptismati interesse non impellentur: neque etiam eisdem permittetur pro propriis infantibus ad sacrum fontem Susceptorum loco respondere. Præterea nulli Susceptori aut Susceptrici licitum erit aliis verbis in respondendo uti, quam quæ in Libro Publicæ Liturgiæ hanc in partem sunt præscripta.* Vides errorem ex quo orta sit patrinorum institutio, ex eo nempe quod putarent eum qui de sacro fonte levaret infantem suscipiens illum de manu sacerdotis esse Patrem Spiritualem, & nefas existimabant eundem esse Patrem Carnalem & Spiritualem. Cum igitur tam putrido fundamento innitatur eorum institutio, ad utrumque errorem corrigendum Parentes in suum locum restituendi sunt. Illi fidei professionem edere debent, quia fides est conditio fœderis ex parte parentum. Illi soli præstare possunt & debent quod sanctè promittunt de educatione & institutione in fide; quia soli habent liberos in potestate sua. *Si nossent Susceptores*, inquit Elias Cretæ Metropolitanus in Responsis ad Dionysium Monachum de Diversis ejus interrogat. Lib. 3. juris Oriental. *quæ à magno Dionysio definita sunt, & quatenus curam & sollicitudinem habere debent ejus qui per spirituale lavacrum regeneratur, & ab illis suscipitur, vix quidem ad susceptionem*

Margin notes: *Epist.* 149. — *Cap.* 26.

ceptorum munus prodirent etiam ardentius accersiti seu invitati. Cum itaque Susceptores alii præter parentes hanc curam suscipientes negligentiores sint, & pro joco & ludo habeatur istud officium Sponsorum; paternitas spuria, germanam officio suo submovens, non est ferenda in Ecclesia. Non est in rebus seriis cum Deo ludendum aut periclitanda fides promissionum solemnium coram Deo & Ecclesia. Eliguntur indigni & inepti qui rudimenta fidei in qua promittunt se educaturos filios suos spirituales ignorant, vel quibus gratificentur amicos vel vicinos. Recte quidem Bucerus interrogationum formulas mutandas monuit, si simul ad parentes dirigendas consuluisset, quibus præcipue hoc onus educationis incumbit. Quæ de Patrinis dicta sunt, multò magis contra Matrinas valent. De Impedimentis Matrimonii ortis ex imaginaria ista cognatione spirituali nihil jam dicam; cum Anglicana duntaxat examinare instituerim. Quæri potest, an saltem adhiberi possunt, ut testes Baptismi. Respondeo, hoc quidem levius esse & tolerabile, sed tamen supervacaneum, si ordine & decenter omnia gererentur in Ecclesia. Nam quid opus est testibus particularibus, cum nonnisi præsente totius Ecclesiæ cœtu administrari debeat Baptismus, & si forte oblivioni traderent fere omnes qui sunt membra Ecclesiæ, tamen ordo Ecclesiæ postulat ut quæ geruntur tanta solennitate, Presbyterii authoritate & cura consignentur tabulis Ecclesiasticis, sicut & literis & monumentis baptizatorum nomina mandata fuisse memorat Cyrillus Catechesi. Nec debent, si rite omnia peragerentur ut decet, nisi Ecclesiæ cœtu ejusque Presbyterio præsente infantes publicè baptizari.

Post interrogata Minister petitiones quasdam recitat, & singulis suum *Amen* subjicit. Deinde habet precatiunculam brevem, ubi habentur ista verba, *Concede ut omnes servi tui in hac aqua baptizandi accipiant plenitudinem gratiæ tuæ*, quæ verba usurpabant 2 Edw. cum singulis mensibus aquam in fonte mutarent. *Tunc*, id est finita precatiuncula, *Minister infantem in manus accipiens nomen interrogabit, & ipsum nomine compellans, in aquam cautè & circumspectè immerget, dicens, N. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Quod si infans infirmus sit, satis fuerit aquam illi leviter infudisse, dicens ut supra.* Immersione an aspersione conferatur Baptismus, per se adiaphoron concedimus. Sed infantes præsertim in regionibus ubi aer inclementior immergi non expedit. In Liturgia, quæ extat in Scriptis Anglicanis Buceri, sic celebratur hic actus. *Tunc Sacerdos accipiet puerum manibus, & postulato ipsius nomine ter merget eum in aqua. Primò tingatur dextro latere, deinde sinistro: Tertio tingatur versa facie pueri ad fontem, ita tamen ut proinde fiat cum his verbis. N. Ego te baptizo. Si fuerit autem puer imbecillis sat erit infundere super ipsum aquam. Patrini autem imponent manus puero, & sacerdos induet eum veste linea, dicens, &c.* De Veste Linea nihil jam indicitur in Liturgia Anglicana. Trinam an unam mersionem observent nec ne, nescio. Vetustissima est Trinæ Mersionis ceremonia, ad significandum Tres Personas Trinitatis. Sed cum Arriani abuterentur ad significandum tres naturas, Gregorius statuit ut in Hispania una uterentur mersione. Pro regionum varietate una vel trina est hodie mersio in Papatu. In initio una tantum fuit mersio. Trina mersio in signum Trium Personarum est ceremonia significans, à Spiritu Sancto non instituta in Scriptura sacra. *Deinde*, nempe postquam baptizaverit, *facto crucis signo in fronte infantis, dicet, Nos recepimus*, Angl. we receive, recipimus, *hunc infantem in cœtum gregis Christi, & illum notamus signo crucis, in testimonium quod ipsum posthac non pudebit confiteri fidem in Christum crucifixum & sub ejus signo contra peccatum, mundum, & Satanam, viriliter pugnare, fidelemque ejus ministrum & militem ad vitæ finem usque permanere. Amen.* De Signo Crucis statim dissertabitur. *Tunc Minister*, the Priest, *dicet; Cum*

P. 437.

 jam,

jam, Chariſſimi, iſti infantes renati ſint & inſiti in corpus Eccleſiæ Chriſti, gratias agamus Deo pro iſtis beneficiis, & unanimi conſenſu Deum omnipotentem comprecemur, ut ſecundum hoc initium in univerſa reliqua vita dirigantur. Tunc dicetur, Pater noſter qui es in cælis, &c. addit precatiunculam pro baptizato. *Denique Suſceptoribus convocatis Miniſter hanc admonitionem addet. Quoniam infantes iſti, &c.* Admonet, ut meminerint officii ſui eſſe diligenter curare, ut quàm primum per ætatem poterunt, inſtituantur, quàm ſolenne votum, quàm ſanctam profeſſionem per ipſos fecerint, &c. *Mandabit etiam Miniſter, ut pueri ad Epiſcopum adducantur confirmandi, quam primum ediderint Articulos fidei, Orationem Dominicam, & præcepta Decalogi, & in Catechiſmo eum in finem promulgato plenius aliquantum inſtituantur; prout in eodem præſcriptum eſt.* De Catechiſmo ceremoniali & Confirmatione ſupra diximus.

Quod ad Conſignationem Frontis baptizati per ſignum crucis, ſciendum eſt, in Liturgia Anglicana, quæ extat in Scriptis Anglicanis Buceri, præceptum ut ante Baptiſmum & ingreſſum in Eccleſiam conſignarent, dum ſtarent ante oſtium,
P. 455. & primam partem actionis celebrarent. *Hîc petat Sacerdos de nomine pueri, quo indicato Patrinis, imprimat ſignum fronti & pectori pueri, dicens, N. puer, recipe ſignum ſanctæ crucis tam in fronte quàm in pectore in teſtimonium, quod non pudeſias confiteri fidem in Chriſtum crucifixum & viriliter pugnes ſub ipſius vexillo contra peccatum, mundum, & diabolum, & perſeveres fidelis miles & ſervus uſque ad finem vitæ. Amen.* Verba iſta non probat Bucerus, *non quod illa ſanctum in ſe votum non contineant, ſed quod jubentur dici ad infantem, qui ea non intelligit. Nihil tale docet Scriptura, & ſcenica omnia ac ludicra debent ab his myſteriis abeſſe procul cum omni ſuperſtitione & ſpecie magicæ applicationis. Optarim itaque ea verba mutari in formam precis ejuſmodi. Da huic, O Deus, infanti figmento tuo, ſic meritum ac vim excipere crucis Filii Dei ut ejus ipſum nunquam pudeat, ſemperque crucifigatur mundo, & ei mundus, depugnetque ſtrenuè ſub hoc ſigno contra peccatum, mundum, & Satanam, atque perſeveret fidelis in juſtitia atque obſequio uſque ad finem vitæ ſuæ.* Signum ipſum tamen non indecens nec inutile exiſtimat, *ſi adhibeatur, modo purè intellectum & religioſè excipiatur, nulla nec ſuperſtitione adjuncta nec elementi ſervitute, aut vulgari conſuetudine.* Frigida eſt & diluta iſta cenſura, nec ſatis expendiſſe videtur hujus ſigni uſum vel potius abuſum. Nec mirum, non enim potuit omnia diſcernere in diluculo Reformationis. In Liturgia Anglicana poſtea reformata præcipitur, ut ſtatim poſt immerſionem vel aſperſionem conſignetur ſigno crucis in fronte, cum alia verborum
Epiſt. 8. formula, nempe, *Nos recipimus, &c.* De quo cenſuram venerabilis Presbyteri Theod. Bezæ audiamus, *Crucis verò conſignatio, etſi vetuſtiſſima eſt, tamen quid utilitatis afferat, ſanè non video, & quamvis mirificè & prorſus ὑπερβολικῶς à Chryſoſtomo præſertim quaſi quædam religionis ſumma commendatur, tamen quum neque authoritate verbi Dei, neque ullo Apoſtolorum exemplo (ἀπόκρυφα enim illa nihil moror) nitatur, id eſt, quum omni Dei verbo deſtituatur, nec ſanè etiam ad decorum ullo modo pertineat. Denique cum maximè abominandæ ſuperſtitioni, & omnium horribiliſſimæ illi hyperduliæ crucis aditum primum patefecerit, multò minus velim illam inter ἀδιάφορα numerare, quàm æneum illum ſerpentem Ezechias: cujus quidem ſanctiſſimi regis hac potiſſimum in re, evertendis crucis & crucifixorum idolis, exemplum imitari Chriſtianos omnes principes ſanè oportuit.* Quatuor dicit contra Crucis Conſignationem. Primo nihil utilitatis adfert. 2. Omni Dei verbo deſtituitur. 3. Ad decorum nullo modo pertinet. 4. Aditum primum patefecit horribiliſſimæ hyperduliæ Crucis. Unde infert, etſi vetuſtiſſima ſit, abolendam. Dei verbo deſtitui, Chriſti vel Apoſtolorum exemplo aut inſtituto, palam eſt. In Canone 30. Conſtitutionem anni 1603 de ſigno Crucis in Baptiſmo, ut

ut legitima ejus ceremoniæ ratio omnibus constare possit, regulas & observationes quasdam omnibus Ecclesiæ Anglicanæ membris commendant. Primo observandum volunt, quod etiamsi Iudæi & Ethnici Apostolos reliquosque Christianos irriderent, quòd eum prædicarent, in eumque crederent, qui Crucis morte esset affectus, tantum abesse, ut vel Apostoli vel reliqui Christiani crucis opprobrio seipsos passi sint à professione sua deterreri, ut in eadem exultandi potius & gloriandi animos inde sumerent. *Imo Spiritus Sanctus per Apostolorum ora ipsum crucis nomen Iudæis utique invisum usque adeo honoravit, ut non modo Christum ipsum crucifixum sub eodem comprehenderet, sed & mortis ac passionis Christi vires, effectus, ac merita unà cum solatiis, fructibus, ac promissis universis quæ nos ex eisdem aut percipimus aut in futurum expectamus. Secundo, honor ac dignitas crucis nomini acquisita etiam & signo crucis vel ipsa Apostolorum ætate (neque enim contrarium ostendi potest) existimationem peperit honorificam, adeo ut Christiani haud multò post in cunctis actionibus suis eodem uti cœperint, eo ipso palam & apertè testatum facientes (etiam ad stuporem Judæorum) se minimè sibi pudori ducere, quod illum agnoscerent pro Domino & Salvatore suo, qui crucis mortem pro ipsis pertulisset* Sic argumentantur. Spiritus Sanctus per Apostolorum ora nomen Crucis honoravit. Honor & dignitas crucis nomini acquisita etiam signo Crucis existimationem peperit honorificam vel ipsa Apostolorum ætate. Crucis nomine metonymicôs Apostolus exprimit genus mortis ignominiosæ quam in cruce oppetiit, & hujus mortis ignominiosæ merita fructus & beneficia. Supplicium crucis erat atrox, ignominiosum, & Dei ipsius ore maledictum Deut. 21. 23. Gal. 3. 13. quod subire oportebat Christum, ut nos à maledictione legis liberaret. Ideo non solùm passionem & mortem Christi simpliciter prædicat, sed mortem crucis in specie, quam Crucem vocat figuratè, ut diximus. Num sequitur, dignitatem ullam acquisitam nomini crucis propter significationem? Ex significatione propria quænam, quæso, dignitas accrescit voci? Mors significat idem propriè, & passio, quod crux figuratè; num præterea ullus honor acquiritur nomini mortis aut passionis, quia mortuus aut passus Christus? Nobilis aliquis suspensus in patibulo, non patibulo honorem, sed ignominiam acquirit. Christus ignominiam pertulit & dolores in cruce, quatenus crux est & per se; quod devicta morte & instrumentis mortis triumphavit, non cruci tribuendum. Crux, clavi, lancea, mortis instrumenta & aculei sunt despicienda & contemnenda, ut hostium tela & arma post partam victoriam & celebratum triumphum. Deinde non sequitur à nomine seu locutione figurata ad ipsum signum. Nam vocum & verborum significatio est necessaria ad exprimendos animi conceptus & res quas significant. Signa realia & repræsentationes rerum per res, actiones, aut gestus, mutorum sunt adminicula qui aliis modis sensa animi exprimere non possunt. Non sequitur igitur, voce Crucis significat Apostolus genus supplicii quod pro nobis passus est Christus, exaggerationis ergò ut atrocitatem supplicii evidentius exprimeret: Ergo & Crucis figuram ad eundem finem, nempe genus supplicii exprimendum, in aere digito pingendam vel super frontem, multò minus honorificè æstimandam, cum ne ipsam vocem propter significationem veneremur. Quod dicunt, Apostolorum ætate honorificam fuisse existimationem hujus signi, tam facilè rejicitur quàm asseritur. Ubi petunt contrarium ostendi, januam traditionibus ἀγράφοις aperiunt. Sufficit ab authoritate Sacræ Scripturæ argumentari negativè. Nec institutum nec exemplum ullum habemus Apostolorum, aliorumve Christianorum ævo Apostolico, nec statim post Apostolorum tempora. Tertullianus quidem suo sæculo usurpatum hunc ritum refert in Libro de Corona Militis, cum ait; *Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad*

 lumina,

lumina, ad cubicula, ad sedilia, quacunque conversatio nos exercet, frontem crucis signaculo terimus. Et Lib. 2. ad Uxorem; *Latebisne tu, cum lectulum, cum corpusculum tuum signas.* Cap. 3. In Lib. de Coron. Militis, numerat inter observationes inveteratas, sed ut alia ejusdem farinæ de quibus constat ab Apostolis tradita non fuisse; ut prægustatio lactis & mellis in baptismo, abstinere per integram hebdomadam ab omni lavacro post Baptismum, trina immersio, die Dominico non jejunare, nec de geniculis adorare, Eucharistiam & victus tempore & cœtibus antelucanis non nisi de præsidentium manu sumere. Mos iste usurpatus tum cum superstitiones aliæ complures in Ecclesiam irrepserant, ut patet ex enumeratis illis traditionibus quarum quædam apud ipsos Pontificios cessarunt. Qui Patrum nævos occultare cupiunt, dicunt veteres Christianos hoc externo Crucis signo sese consignasse, ut publicè testarentur coram Ethnicis se Christianos esse, nec probrum ducere crucem Christi, Judæis scandalum, gentibus stultitiam. Hanc quidem rationem affert postea Cyrillus Hierosolymitanus; *non pudeat nos Crucifixum confiteri, sed in* Catech. 13. *fronte confidentes signaculum crucis digitis imprimamus.* Et Augustinus, *In fronte illam* De Verb. Domin. Ser. 8. *figat, ubi sedes pudoris est, ibi omnino, ibi in quo membro erubescitur, ibi figatur, unde non erubescitur.* Sed Tertullianus nec unicam nec præcipuam hanc causam usurpati hujus moris reddit. Nam ait, ad omnem progressum atque promotum, ad lumina, ad cubicula, ad sedilia, frontem sese terere signaculo crucis, & proinde sive aderant infideles sive non aderant, & in propatulo & in occulto. Nonne etiam lectulos signabant? Affictam potius postea hanc rationem existimo, non tam ipsius signi quàm frontis signati respectu. In hunc finem potius adhibuissent signum permanens in materia aliqua in fronte gestando, sicut Judæi Phylacteria, quàm signum transiens, si hæc fuisset ratio. Sed zelo absque scientia, etiam si hæc vera causa, abreptos non dubito. Nam non adstringimur ad profitendum fidem Christianam semper & ubique coram hostibus fidei & infidelibus. Sæpius occultanda veritas & ad tempus ejus professio intermittenda, ne coram canibus & porcis projiciamus margaritas, aut veritatem ludibrio, nosmetipsos periculo exponamus. Multo minus professionis notas externas & insignia à nobis ficta ostentare coram infidelibus nondum edoctis mysteria religionis Christianæ debemus. Nam hoc pacto vel irritabant infideles, & in rabiem verterunt, vel majori ludibrio Christianam religionem exposuerunt, & offendiculum coram infidelibus posuerunt, qui propterea Christianos *crucis religiosos* appellabant, ut refert Tertullianus, quia hoc signum religiosè in omnibus fere actionibus usurpabant. Erat scandalum datum. Nam in re non necessaria neque instituta a Deo occasionem impingendi præbuerunt. Si usurpati hujus ritus hæc vera causa, sequeretur invectum fuisse studio contendendi cum Ethnicis qui crucem Christi exprobarunt Christianis. Fulco ait, partim studio contendendi cum Ethnicis, partim æmulationis & certandi cum Hæreticis usurpasse hunc ritum. In Annotationibus in Luc. 24. Valentinum hæreticum primum auctorem colligit ex Irenæo l. 1. c. 1. Valentinus Æonem crucis sine figura fuisse dicit usque ad Christi adventum & vim purgativam habere. Sed sive studio contendendi cum Ethnicis, sive æmulandi, sive ut signum memoriale passionis primum usurparint, in ipsis incunabulis superstitione multiplici inquinatus fuit, ut patet ex verbis Tertulliani. Ideo quæ sequuntur in Canone Anglicano ultro concedimus, nempe; *Hoc Crucis signum non modo ipsi, idque cum ostentatione quadam solebant adhibere, quoties Judæis passim occurrerunt, sed & liberos suos cum Baptismatis aqua abluerentur eodem signari faciebant, ut eos per crucis symbolum illius servitio dedicarent, cujus in Baptismo collata in ipsos beneficia crucis nomine essent repræsentata.* Tertulliani & Cypriani ævo baptizati ungebantur. Oleum simplex vel mixtum seu Chrisma cum Crucis signo im-

imprimebatur, unde unctio ista post Baptismum dicta signatio, & consignatio. Hinc est, quod ait Tertullianus; *Caro ungitur, ut animo consecretur; caro signatur, ut anima muniatur.* *De Resur. Carnis l.2.* Sic Cyprianus, *Ungi necesse est baptizatum*, & Epistola ad Iubajanum de Hereticis Baptizandis, ait opus esse ut qui in Ecclesia baptizantur, *signaculo Dominico consummentur.* *ep. 2.* De Novato dictum; *quod reliqua consequutus non est post morbum quæ juxta Ecclesiæ Canonem consequi debebat, obsignationem videlicet ab Episcopo collatam: Quum autem illa potitus non sit, quomodo Spiritum sanctum est consequutus.* *Euseb. Hist. l.6.c.42.* Cornelius Novatum in lecto baptizatum, cum in gravem morbum incidisset, putat non accepisse Spiritum Sanctum, quia post Baptismum non obsignatus. *Sequitur*, inquit Ambrosius, *spirituale signaculum, quia post fontem superest ut perfectio fiat, quando ad invocationem sacerdotis Spiritus Sanctus infunditur.* *De Sacram. lib. 3.Cap.2.* Unctio Chrismatis Baptismo haud aliter ferè atque calix sanguinis Domini corporis Dominici sacramento conjungebatur. Et quemadmodum baptizati Chrismate ab Episcopo confirmari, ita quoque qui corporis Dominici sacramentum acceperant, ab Episcopo, Presbytero, vel Diacono calice sanguinis Domini confirmari dicebantur. Confirmatio Chrismatis auctarium quoddam sacri Baptismatis habita fuit. Confirmatio Chrismatis, quæ per Episcopum fiebat post Baptismum, (nam baptizati omnes in civitate temporibus statis Paschatis & Pentecostes,) contempta aut neglecta saluti officere credebatur. Non statim neque immediatè post immersionem aut baptismum adhibebatur, sed aliquot ceremoniis interjectis, ut putat Cassander. Honorius Augustodunensis octavo demum die baptizatos mitras deposuisse, & ab Episcopo in fronte consignari consuevisse refert. Tantum temporis intervallum interjectum in initio non videtur, ut supra observavimus Capite 5. Cum crescente fidelium numero Episcopus Præses, amplificata dignitate, prolatata ditione, & aucta potestate, non poterat omnes baptizatos in civitate confirmare, quia nec omnes ad civitatem confluere poterant, nec potuit ille ad singulos baptizatos in pagis & villis excurrere ad confirmandum Chrismate, statutum dicunt à Sylvestro Pontifice, ut in omni Baptismo Presbyteri statim in vertice inungerent & signarent, ne forte absque unctione omni Chrismatis morerentur, priusquam adveniret Episcopus qui in fronte signaret. In Alexandria tamen & Ægypto consignabat Presbyter, non expectato Episcopi adventu. Ista Confirmatio quæ Tertulliani & Cypriani ætate conjungebatur cum Baptismo ejusque quasi auctarium erat, adeo necessaria habebatur, ut qui eam non consecutus esset, Spiritum Sanctum nondum accepisse sentient non absque summa injuria in Baptismum. Cum igitur exemplo Patrum tuentur Anglicani Consignationem post Baptismum; sciant primum, consignationem illam non fuisse absque unctione, & parem fuisse utriusque vetustatem & necessitatem. Si igitur unum recipiunt, restituant & alterum. Imo restituant etiam albas vestes, prægustationem lactis & mellis, & similia. Secundo, non sic fuisse ab initio. Nam Justinus describens Ritus Baptismi, ut profitetur & pollicetur, accuratissimè, neutrius meminit, nec Unctionis nec Signationis post Baptismum. Tertiò, non sunt imitandi Veteres in tam manifesta & aperta injuria in sacramentum Baptismi à Christo institutum, Crucem oleosam cum aqua Baptismi in eodem solio collocantes. Chrisma adjectum, quod eo tanquam visibili Signo Spiritus Sanctus designaretur. Quia non descenderant linguæ igneæ in baptizatos, & dona visibili aliquo signo, ut tempore Apostolorum; excogitarunt Chrisma quo tanquam visibili signo designabant Spiritum Sanctum descendentem in baptizatos. Quòd quam ridiculum, & ineptum, ne quid gravius dicam, socors est qui judicare nescit. Chrisma autem, ut dixi, non imprimebatur absque signo Crucis. *Omnia Chrismata sacerdotalis Ministerii figura crucis perficiuntur.* Hæc autem unctio præcipuè crucis signum exigebat, & antonomasticè Consignatio dicitur. *De Consecr. Dist. 5. Cap. 10.*

Quarto, istud Baptismi auctarium, quod Tertulliani & Cypriani ætate conjunctum erat cum Baptismo tum adultorum tum infantium, postea sub Papatu ab eodem avulsum & peculiare sacramentum Confirmationis constitutum est, & Chrisma simul cum Consignatione frontis externum ejus symbolum constituerunt. Nam in Confirmatione hac verborum formula utuntur, *consigno te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.* Angli hæc duo divellunt. Signum Crucis in Baptismi auctario retinent & proinde veterem Confirmationem, & aliam nihilominus Confirmationem habent à Baptismo avulsam, interjecto septennio aut decennio vel majori intervallo temporis; & sic duas habent Confirmationes, quod hucusque non auditum in Ecclesia. In Confirmatione solùm dicunt Episcopi manus imponentes; *Defende Domine hunc puerum cælesti gratia, tuus ut semper maneat, quotidieque magis tuo Sancto Spiritu augeatur, donec ad æternum regnum perveniat.* Amen. Reliqua in Baptismi auctario habent. *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Christi, & illum notamus signo crucis in testimonium, quod ipsum posthac non pudebit confiteri fidem in Christum crucifixum, & sub ejus signo contra peccatum mundum & Satanam viriliter pugnare,* &c. Quæ verba (exceptis prioribus, *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Christi,* de quibus infra) ad Confirmationem referenda sunt, si sibi constarent, ut patet ex Rubricis & Precatiunculis Confirmationis in Libro Liturgiæ, ubi in Confirmatione per impositionem manuum & orationem vires & defensionem accipere se dicunt contra insultus peccati, mundi, & diaboli, & armari ad pugnam spiritualem, quod in Baptismi auctario profitentur. Et hæc omnia referunt ad Confirmationem Pontificii, sicut à Baptismo eam avulserunt. In Baptismo autem Presbyter non consignat vel inungit Chrismate frontem, nec cum tali verborum formula aut sensu de constantia
Ritual. Rom. p.22. in professione fidei aut pugna spirituali. Sed postquam baptizavit, statim *intingit pollicem in sacro Chrismate, & ungit infantem in summitate capitis in modum crucis, dicens, Deus omnipotens Pater Domini nostri Iesu Christi, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem peccatorum,* hîc inungit, *ipse liniat te Chrismate salutis in eodem Christo Iesu Domino nostro in vitam æternam. R. Amen.* Sylvestrum dicunt instituisse, ut Presbyter baptizatum illiniret Chrismate in vertice, ne si inexpectata mors accideret, baptizati absente Episcopo sine hac saltem ceremoniali unctione vita fungeretur. Illa Unctio quæ fit postea ab Episcopo ab ista
De Ritib. Lib.1. c.19. Ceremoniali differt, inquit Durantus, qua *ad alium effectum est instituta, neque baptismi aut alterius ullius sacramenti est ceremonia, sed ipsa Confirmationis Essentia.* Vides; Præsules Anglicanos nec veterem Tertulliani & Cypriani ævo formam confirmandi servare, nec recentiorem Pontificiorum, sed veterem dividere, vel potius ex una duplicem Confirmationem constituere, unam ut Baptismi complementum & auctarium retinere, alteram à Baptismo disjungere interjecto plurium annorum intervallo. Quintò, expendenda & illa verba Canonis Anglicani, *ut eos per crucis symbolum illius servitio dedicarent, cujus in Baptismo collata in ipsos beneficia crucis nomine essent repræsentata.* Non in hunc modum loquuti Veteres illi de signo Crucis post Baptismum. Nam sentiebant dedicatos, priusquam ventum ad Consignationem crucis Chrismalis in fronte. Ad Confirmationem prius baptizati, & dedicati, ut dictum, hoc signo externo utebantur. Hîc tamen vides, ut disertis verbis profitentur infantes per Crucis symbolum dedicari servitio Christi. Mortonus humanam dedicationem ait esse duplicem, unam declarativam per modum protestationis, aliam consecrativam per consecrationem. Si quis voto vel promissione Oratorium aut Capellam à communi usu segregaret ad cultum divinum, eique assignaret, dicitur Dedicatio per Protestationem. Deinde propter solenniorem appropriationem ad cultum divinum requiritur consecratio Episcopalis, ut per preces

aliof-

aliosque ritus religiosos locus ille publicè dedicetur eidem cultui, & hæc dicitur Dedicatio per Consecrationem. Sic ait infantem dedicari Deo per consecrationem in baptismo gratiæ sacramento secundum verba formalia institutionis. Sed dedicatio quæ fit per signum crucis, non fit per ullam propriam consecrationem Deo, vel tesseram gratiæ à Deo acceptæ per ejusmodi signum; sed tantummodo declarativum testimonium officii quod postea baptizatus præstare debet per constantem & visibilem professionem Christianæ fidei: & tantum differt quantum sacramentalis stipulatio cum Deo, & moralis repræsentatio aut protestatio coram hominibus. Respondeo, dedicationem loci quam ille vocat *per protestationem* præcedere Judaicam illam Episcopi consecrationem vel simplicem benedictionem. *Ecclesia potest esse sufficienter dedicata divinis officiis*, ait Suarez, *etiamsi benedicta non sit*, multò magis etiamsi non sit consecrata Chrismate. Per solam deputationem extrinsecam potest ad Ministeria Sacra & celebrationem cultus divini destinari, & à prophanis usibus segregari absque Chrismate consecrationis, aqua benedicta, aut precibus consecratoriis. Protectio à dæmone, impetratio præsentiæ divinæ ad audiendas preces etiam privatas in illo loco deputato magis quàm in alio non dedicato, & similia quorum causa dedicationem consecrativam adhibent, sunt superstitiosorum figmenta. Sed admittamus utramque dedicationem locorum, declarativam & consecrativam. Declarativa fit per Dominum declarantem verbis vel consignatis tabulis alienationem seu resignationem loci in usum cultus divini. Recipit Ecclesia & consecrat locum Deo ejusque cultui. Declarativa hîc præcedit, non sequitur, consecrativam dedicationem. Parentes afferunt liberos suos ad baptismum, & declarant se eos segregare ab infidelium numero ad cultum religionis Christianæ, nec velle eos ad cultum alium abducere, petunt igitur, recipiant, & dedicent per preces & ritus sacramentales Baptismi, quibus recipiuntur membra Ecclesiæ & initiantur in sacram militiam seu in numerum militum cooptantur, id est, petunt dedicationem consecrativam. In Rituali Romano Sacerdos quærit à Susceptoribus seu Patrinis stantibus ante ostium, *quid petis?* respondet, *Fidem.* Deinde post Exorcismum & ritus alios celebratos, *Sacerdos imponit extremam partem stolæ super infantem & introducit eum in Ecclesiam dicens, N. ingredere in templum Dei ut habeas partem cum Christo in vitam æternam. Amen. Cum fuerint Ecclesiam ingressi Sacerdos procedens ad fontem cum susceptoribus conjunctim clara voce dicet, Credo in Deum, &c.* Et sic progreditur ad Baptismum. Sic in Liturgia quæ extat in Scriptis Anglicanis Buceri, stant ante ostium, dum precibus quibusdam aliisque ritibus absolutis recipit infantem, *Tunc Sacerdos apprehensa dextera pueri unius, quem alii sequentur, ingrediatur in Ecclesiam & accedat ad Baptisterium dicens.* Deinde progreditur in Baptismum. Hîc videmus dedicationem declarativam parentum, additis quibusdam frivolis ritibus recipientis, & dedicationem consecrativam per Baptismum. Post Dedicationem Consecrativam præposterè, inepte, & imperitè, instituitur alia Dedicatio Declarativa. Nec in ulla quæ unquam extitit Liturgia post Baptismum habentur ista aut similia verba; *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Christi.* Nam protestatio ista seu professio post baptismum in protestatione baptismi ipsius comprehenditur; nec post istam dedicationem, per modum protestationis quæ sequitur baptismum, sequeretur alia dedicatio consecrativa. Præterea in utroque stipulatio fit Deo coram Ecclesia. Dedicatur militiæ sacræ & servitio Imperatoris summi coram Ecclesia. Promittit Deo idque profitetur coram Ecclesia, se pugnaturum contra mundum, &c. Præterea Baptismus est dedicatio non modo consecrativa sed etiam declarativa per modum poteſtationis. Nam hoc symbolo non modo initiamur & consecramur, sed etiam protestamur seu publicè testamur, nos esse

De Relig. Tom. 1. pag. 261.

Pag. 17. 18.

Pag. 456.

esse membra Ecclesiæ, militiæ Christi nomen dare. Denique quis instituit signum crucis ut sit tessera militum Christi. Solius Imperatoris est præscribere & determinare qua tessera distinguendi sunt ipsius milites. Vivo Imperatore nemo alius signum militare potest aut debet determinare. Miles vicissim non aliud sibi eligit, sed hoc signum suscipiens obstringit se duci jurejurando præstito se non desertum eum in prælio, nec sacramentum abjecturum, id est tesseram. Verba igitur Canonis, *& symbolo honorifico per quod infans illius obsequio qui crucis mortem subiit in perpetuum devotus esset & mancipatus*, confirmanda fuissent authoritate aliqua Scripturæ. Nonne detrahitur Baptismi symbolo officium suum, & tribuitur symbolo ab hominibus instituto? Baptismus introducit in Ecclesiam, & mancipat baptizatum obsequio Christi, & propterea dicitur sacramentum quasi sacrum juramentum. Usurpat igitur officium sacramenti, cum introducendi officium arrogat. *Etiamsi sacramenta vetera*, inquit Bellarminus, *non efficiebant gratiam justificantem, tamen efficiebant legalem munditiam & introducebant in populum Dei. At nemo potest determinare aliquid ad legalem munditiam efficiendam aut ad introducendum in certam rempublicam, nisi qui author est illius legis & Reipublicæ.* At author Legis & Reipublicæ Christianæ non determinavit signum Crucis ad introducendum aliquem in Rempublicam Christianam, nec in ullum alium usum. *Quæ enim Scriptura salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri?* ut dicitur in Decreto Gratiani Part. 1. Dist. 11. c. 5. Sed fortè dicent, se hoc symbolo non introducere baptizatum in Ecclesiam, sed receptum esse in gregem, postquam baptismum susceperit, crucis signo nondum superveniente, & proinde non potestate aliqua quæ signo crucis affingitur, ut explicant sententiam suam in Canone 30. Verum est verba illa, *Nos recipimus hunc infantem in cœtum gregis Christi*, præcedere verba illa, *& illum notamus signo crucis*, sed prænotatur in fronte signo crucis ante prolata illa verba posteriora, imo dum recitantur verba institutionis vulgò signant, quod non negat Mortonus, licet ineptè hoc facere & imperitè dicat. Tamen si quis post prolata verba institutionis signaret, dum ait *Nos recepimus* &c. nec ineptè nec imperitè facturum diceret, sicut plerique faciunt. Si non hoc symbolo recipitur infans, cum dicit *Recipimus*, cur ait *recipimus* post Baptismum, & non potius *recepimus?* Sicut Mucketus in Latina editione, ut à Reformatis Ecclesiis & Pontificiis occultaret istud mysterium, reddidit Anglicana verba *we receive*, *nos recipimus*, in præterito tempore *nos recepimus.* Sed pergamus ad alterum officium consignationis crucis, nempe dedicandi & mancipandi obsequio & sacræ militiæ Christi cujus mors hoc symbolo repræsentatur, his verbis, *notamus illum signo crucis in testimonium*, vel signum seu symbolum, token, *quod ipsum posthac non pudebit confiteri*, &c. id est hunc infantem recipientes in cœtum gregis Christi notavimus signo crucis, ut vidistis spectatores, in signum seu testimonium, quod non pudebit ipsum confiteri fidem & pugnare adversus &c. id est hoc signo dedicamus & mancipamus obsequio & militiæ Christi, imo hoc symbolo certiores reddimus quod non pudebit &c. confiteri & pugnare, & permanere fidelem militem ad finem usque vitæ. Et hunc esse verborum sensum probat Parkerus ex verbis Epistolæ quæ legitur Dominica 22. post Trinitatem sumpta ex Phil. 1. 6. *Persuasum habens per ipsum, fore ut qui incepit in vobis opus bonum perficiat usque ad diem Jesu Christi*, & ex simili in Confirmatione. Nam in Confirmatione *per impositionem manuum & orationem vires & defensionem accipiunt contra omnes insultus mundi & diaboli*, ut dicitur in Rubrica ante Catechismum. Minorem virtutem tribuere signo Crucis, quod Hookerus *sacrum signum* & Canon Anglicanus *honorificum symbolum* appellat, quàm impositioni manuum in Confirmatione non est verisimile. Imo crux ista nihil aliud est quàm symbolum confirmationis à Chrismate separatum, quod in Baptismi clausula & complemento adhibebant Veteres illi quorum autho-

De Sacram. l. 1. Cap. 21.

De Cruce Part. 1. p. 34

authoritate ceremoniam istam tuentur; frontis signationem dicit Bellarminus esse manus impositionem. *Bis enim Episcopus manus confirmandis imponit, ut ex Pontificali Romano intelligi potest, semel cum super eos manus extendit atque orat, & rursum cum signat in fronte atque ungit. Ipsa enim unctio & signatio cum manu fiat, manus impositio rectissimè dicitur.* Et *Patres qui hoc in loco dicunt per impositionem manus dari Spiritum Sanctum, iidem alio loco dicunt dari per unctionem Chrismatis, & aliquando utrumque simul conjungunt. Tertullianus, Libro de Resurrectione Carnis tractans hunc ritum, dicit carnem ungi, signari, & manus impositione obumbrari, tamen in libro de Præscript. solum exprimit signari in fronte.* Utcunque, hoc certum, unctionem Chrismatis in fronte baptizati factam cum figura Crucis, & Bellarminus dicit unctionem Chrismatis ad Crucis figuram in fronte jam esse materiam proximam Sacramenti Confirmationis. Et causam reddit ex Augustino, cur in fronte accipitur hoc sacramentum; *quia frons est locus pudoris. Datur autem hoc signaculum, ut non erubescamus Dominum confiteri, etiam coram persequutoribus.* Eusebius de Episcopo quodam sic refert; *Qui Episcopus eum Baptismi sacramento illuminavit, postea verò sigillo Domini tanquam perfecta & tuta ejus animi custodia obsignavit. Ubi apertè loquitur*, inquit Bellarminus, *de sacramento Confirmationis, quod est Sigillum Dominicum in fronte impressum, & custodiam præbens per gratiam quam confert.* Nazianzenus Oratione in Sanctum Lavacrum ait; *At si tu per Baptismum te ipsum obfirmaveris, ac præclarissimo & firmissimo auxilio tibi in futurum caveris, animum scilicet & corpus unctione & Spiritu consignans, quemadmodum olim Israel nocturno illo primigeniosque tuente cruore: quid tibi accidet?* Ex his patet, consignationem Crucis Baptismo conjunctam, quam imitari se dicunt Angli, fuisse confirmatoriam & certificatoriam. Quod si vel aliam Confirmationem præter istam, sicut nunc habent Angli, veteres illos Cypriani & Tertulliani ævo habuisse probare possunt Formalistæ, aut Consignationem frontis aliam post Baptismum seu cum Baptismo conjunctam quàm istam confirmatoriam, aut post avulsum istud auctarium à Baptismo, interjecto plurium annorum intervallo, ut in Papatu, retentam nihilominus frontis consignationem, præsertim in hunc usum, nempe in testimonium vel symbolum constantiæ in fide & pugna spirituali, aliquid dicerent. Fateantur igitur, etsi more Pontificiorum habeant Confimationem avulsam à Baptismo, retinere se nihilominus, vel potius restituisse, sed ineptè, absurdè, imperitè post avulsionem, veterum illam Confirmationem, cum utramque nulla unquam Ecclesia ab initio, postquam invecta est ista consignatio, celebrarit. Sequitur igitur ex dictis consignationem Crucis in fronte Baptizati esse Sacramentum, signum certiorem reddens baptizatum de Spiritus Sancti gratia animam roborante contra impetus diaboli, præsertim tempore persecutionis, ad constanter profitendum fidem. Et ideo verba illa, *in testimonium quod ipsum posthac non pudebit ipsum confiteri* &c. indicant effectum hujus Sacramenti, nempe fore ut posthac non pudebit confiteri, & pugnare, & permanere militem, &c. non autem simpliciter officium, nempe quod non debeat erubescere etsi hoc quoque includitur in effectu. Et verba illa, *in token*, reddi possunt, & hîc reddi debent, ut ex circumstantiis & quæ modo ostendimus colligitur, *in argumentum, pignus, indicium*, ἀσφάλισμα, baptizatum constanter professurum fidem, & præliaturum. Nihil hîc deest de Sacramenti definitione. Si Confirmatio Anglicana sit Sacramentum, quod puto me supra evicisse, certè & ista consignatio erit sacramentum, de gratia Spiritus Sancti, ejusque virtute & assistentia infallibili certiorem reddens baptizatum. Et proinde falsum, quod supra dixit Mortonus, esse dedicationem declarativam tantum per protestationem, vel testimonium declarativum professionis. Esto; profiteatur

De Confirmatione Cap. 2.
Cap. 5.
De Confirmatione Cap. 8.
Hist. l. 3. cap. 17.
Cap. 3.

hîc baptizatus aut ejus vice alius, se præliaturum, & permansurum militem fidelem Christo, & ipsum dicare sese militiæ Christi: sed dedicatur consecrativè etiam per Ministrum externum symbolum conferentem & tesseram Sacramentalem gratiæ Spiritus animam custodientis & munientis, ut Tertullianus & Nazianzenus loquuntur, & roborantis. Non dedicat se activè solùm, per protestationem declarando & promittendo se præliaturum; sed etiam passivè dedicatur per consecrationem. Consecratur autem signo Crucis, absque Chrismate quidem quo usi Veteres, tamen eodem modo. Eadem tribuunt Cruci simplici, quæ Cruci oleosæ seu Chrismali, manuumve impositioni post Baptismum tribuerunt illi. Eamque, si lubet, reducere jam diu eliminatam quasi postliminio possunt. Nam sunt gemelliparæ Crucis consignatio post Baptismum & Chrisma, & par utriusque vetustas. Hoc opus, hic labor est, eruisse mysterium hujus ceremoniæ, ejusque nuditatem retexisse, quam tot glossis involuunt. Nulla itaque hic nova confutatione opus est. Quæ contra Confirmationis Sacramentum dicta sunt, & pro Baptismi dignitate & fine, hîc similiter pro Baptismo contra Crucem istam consecratoriam & confirmatoriam militare possunt. Non hîc prætermittendum, quod Hookerus signi Crucis virtutes laudibus efferens ait; nullum esse medium efficacius ad custodiendum ab eo quod æternam meretur ignominiam: & frontis signationem devotionem interiorem accendere, & excitare operando in imaginationem & per phantasmata; non vult tamen usum ejus esse vulgarem & frequentem, ne vilescat hoc sacrum signum. At hac ratione sequitur, non esse frequenter geniculandum in precibus ne vilescat geniculatio; nec oculos in cœlum levandos; nullum denique sacrum ritum sæpius celebrandum. Præterea damnabit Veterum morem, qui ad omnem processum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, mensas, lavacra, sedilia, cubicula, signabant se signo Crucis. *Crebro signaculo Crucis munias frontem tuam;* inquit Hieronymus Epistola ad Demetriadem. *Ad omnem incessum manus pingat Domini Crucem;* inquit idem Epist. ad Eustochium. Præterea hoc pacto major honos & existimatio acquireretur signo Crucis. Sed quæro primum, cur non saltem inter sacra ministeria & tempore cultus divini sæpius hunc ritum usurpant? In sacra Cœna, si non in ipsa consecratione panis per quinque verba, cur non post consecrationem Cruces pingunt sicut in Missa solent Pontificii super oblata & ante & post consecrationem, vel circa ipsum sacerdotem? Imo cur in Confirmatione non signant signo Crucis, ubi maxime usurpari hic ritus, si ullibi, debet, cum jam *pueri eam ætatem attigerint, qua tum per suam carnis infirmitatem, tum per varios hujus mundi & diaboli insultus, in maximo periculo constituuntur ne in gravissima peccata prolabantur?* ut ipsi dicunt in Rubricis Confirmationis. Forte, quia hoc factum in clausula Baptismi, cum frontem notarunt signo Crucis, & piaculum esset iterare. Denique, quomodo signum Crucis operatur in imaginationem, & per imaginationem in mentem & affectus, cum mens præcurrat ipsum signum? Non enim quis pingeret Crucem, nisi prius ejus figuram haberet pictam in phantasmate. Crux materialis, quæ ex improviso nobis occurrit, prævenit forte actum memoriæ, eumque excitat, vel appensa fronti imaginationis sedi, ut ait ille, non autem signum Crucis à nobis ipsis pictum in aëre aut fronte. Revehant igitur Cruces materiales potius quàm signa Crucis. Sed nulla nobis memorialia signa sunt tuta & sine periculo præter Verbum & Sacramenta, ut dictum Capite Nono, præsertim materialia. Mira est operatio signi Crucis pictæ aut impressæ in fronte, si etiam infantes excitat ad devotionem. Alioqui in quem finem hanc virtutem hujus signi nobis commendat Hookerus? qui ejus usum vulgarem non vult, nec adultis permittat crebrò pingere aut imprimere,

De Polit. Eccl l. 5. s. 65.

re, quibus majori auxilio opus est contra tentationes & insultus Satanæ & carnis si tam efficax sit remedium contra tentationes, quam infantibus. Nam ad infantum consignationem tuendam hoc puerili argumento utitur. Largiamur, eos non tribuere Consignationi frontis post Baptismum officium proprium Sacramenti, obsignandi nempe baptizatis promissionem præsentiæ divinæ & auxilii ad finem vitæ; tamen officium significandi quod habent Sacramenta commune cum aliis signis, habet etiam istud signum. At nulla signa invehenda in Ecclesiam præter ea quæ Dominus instituit. Dominus autem sola Sacramenta instituit, nec ea instituisset, si non alius fuisset eorum usus quàm significatio, nempe obsignatio promissionum, ut sæpius monuimus Capite Nono, ubi de ritibus significantibus & ceremoniis symbolicis egimus, præsertim ubi idem significatur per signa vel ritus à Deo institutos. Canon Anglicanus signum Crucis appellat tesseram & signum meritorum Christi. Sed aqua Baptismi est tessera meritorum Christi, & quidem sacramentalis, obsignans nobis eorum applicationem, & proinde præstantius & magis honorificum symbolum quàm signum Crucis, quod de cœlo non est sed ex hominibus. Præterea non est nudum symbolum, sed imago. *Crux etiam sola refert ipsum Christum crucifixum*, inquit Bellarminus. Si Crux materialis sit imago, signum Crucis transiens erit etiam imago. *Si in ipsa Cruce imago Christi depicta seu affixa sit, non est dubium quin adorari possit cultu latriæ, vel potius coadorari simul cum ipso Christo. Denique etiamsi nulla alia hominis figura, sed tantum Crucis in illa appareat, eodem modo & respectu adorari potest. Quia hujusmodi Crux etiam per se sola repræsentat non solùm aliam crucem, sed etiam Christum ipsum per modum crucis extensum;* ait Suarez. Non adoratur imago Crucis propter materiam, quia argentea aut aurea, sed propter figuram. Et rationem differentiæ inter Crucem & clavos ac lanceam hanc ponit Suarez, quòd sola crux est figura Christi; & ideo imago crucis, quæ etiam est imago Christi, adorabilis est, non verò imago clavi aut lanceæ. Figuram Crucis repræsentare dicit personam per similitudinem, Christum nempe extensum super crucem, non autem clavos & lanceam. Dicit tamen; *si hæc interdum depingantur ad passionem Christi repræsentandam, veneratione digna esse posse, quia habent sacrum usum, & rationem imaginis sacræ. Quando autem hoc modo repræsentant, ex circumstantiis & modo imaginis colligendum est.* Si clavi & lanceæ latiore sensu dici possunt imagines, Crux hoc saltem sensu dici posset, etiamsi non repræsentaret Christum crucifixum per similitudinem. Secundo Decalogi præcepto interdicuntur non solum Imagines personam repræsentantes per similitudinem, sed imagines rerum ad personas peculiari aliqua ratione spectantium. Israelitæ cum aureum vitulum adorarunt, non putabant aureum vitulum Deum repræsentare per similitudinem, nec ipsi Ægyptii. Ægyptii canes & vitulos adorabant, non quod Deos forma & figura canibus aut vitulis similes existimabant, sed quia eorum stemmata & insignia erant dum erant in vivis. Ægyptii bovem erigentes in monumentum beneficii a Josepho collati in ipsos, si bovem adorassent, bos fuisset imago Josephi, non stricta significatione repræsentans figuram corporis, (nam stricta significatione repræsentabat per similitudinem tantum bovem agriculturæ instrumentum,) metonymicè repræsentaret ipsum Josephum, cujus erat monumentum, & tamen esset imago vetita secundo Decalogi præcepto. Nam perinde erit, sive similitudinem ipsius personæ, sive rei personæ adoraveris. Crucem Christi rem Christi dicunt, & sanctificatam ex contactu corporis Christi. Cum igitur Crux materialis sit imago quædam personæ, saltem rei personæ, signum Crucis erit etiam imago Christi. Signum Crucis dicit Suarez *esse venerabile & adoratione dignum. Habet enim usum & significationem sacram, nec refert quod in materia seu actione*

De Imag. Cap. 30.

In 3 Partem Aqui. Tom. 1. Disp. 56. s. 2.

Sect. 3.

transeunti constituatur, quia sola diversitas materiæ, quando figura & significatio est eadem, adorationem non impedit. Certum est, signum Crucis peperisse primùm cruces materiales; deinde imaginem Crucifixi. Primùm simplici crucis signo utebantur, deinde cruce materiali. Tertio affixerunt imaginem crucifixi; easque adorarunt. Quàm fœda & horrenda idololatria inde secuta, vel ex his paucis patebit. In Pontificali Romano Part. 2. de Benedictione novæ Crucis, *Pontifex*, id est Episcopus, *flexis ante Crucem genibus ipsam devotè adorat & osculatur*, nempe postquam imposuit thus in thuribulum, aspersit crucem aqua benedicta, & eam incensavit, ut ibi dicitur. Quid est devotè adorare & osculari nisi religiosè colere? Nam Cruces ligneæ aut lapideæ non sunt concives nostri, nec in mundana nec in cœlesti republica. Non igitur capaces civilis adorationis. Incensandi nomine intelligit Pontificale incensum adolere. Bellarminus de Eccles. Triumphante l. 1. c. 13. ait; *Suaves odores etiam cruci offerimus in Ecclesia.* In Breviario Romano, etsi reformato in Parte Hyemali, ad 3 Maji in Festo Inventionis sanctæ Crucis habentur hæc verba; *O Crux ave spes unica in hoc paschali tempore, Auge piis justitiam, Reisque dona veniam.* Petunt à Cruce veniam & augmentum justititiæ. Ex hoc Hymno collegit Thomas Aquinas Imaginem Crucis adorandam Latria. Et in Antiphona ibidem dicitur; *O Crux splendidior cunctis astris, mundo celebris, hominibus multum amabilis, sanctior universis, quæ sola fuisti digna portare mundi talentum, dulce lignum, dulces clavos, dulcia ferens pondera, salva præsentem catervam in tuis hodie laudibus congregatam.* In Breviario Veteri secundum usum statum die Inventionis sanctæ Crucis ita invocatur; *Ara Crucis, Lampas lucis. Vera salus hominum, nobis primum fiat patronum Quem tulisti Dominum.* Sequuntur & ista; *Salve lignum vitæ, dignum Ferre mundi pretium: Confer isti Plebi Christi Crucis beneficium.* Vides orationem dirigi ad Crucem, quandoque ut ad impetrandam per eam, quandoque ut per ipsam præstandam petendo, non solum gratiam, augmentum justitiæ & veniam reis, sed etiam salutem, id est gloriam. Solebant Pontificii superioribus annis, ut bene observat Rainoldus, distinguere inter Mediatorem Intercessionis & Salvationis. Sed utrumque Cruci, ut vides, tribuerunt. Sic Feria Sexta Majoris Hebdomadæ seu die Parasceves *à summo Pontifice ad infimum caudatarium omnes Crucem adorant & osculantur*, ut refert Magister Ceremoniarum l. 2. Cum igitur latria eadem exhibeatur à Pontificiis imagini Crucis & Christi, quæ ipsi Christo, ut patet ex effectibus propriis Latriæ, invocando, & thus adolendo; quàm horribilis idolomania tandem invecta sit ex hujus signi usu, satis liquet: Christus in imagine conclusus, in idolum transformatus, & gloria ejus imagini communicata. De Cruce aërea, eam esse adorandam dixit supra Suarez. Sic etiam Vasquez; *Non solum Crux illa, in qua Christus mortuus est, sed quæcunque Crucis figura, vel in materia permanenter sculpta aut depicta, vel in aëre aut digitis expressa, & exosculanda & adoranda est.* Passim habes lector apud scriptores nostros exempla & testimonia Idololatriæ Adorationis Crucis & Imaginis Crucifixi. Ideo plura de isto abusu dicere non opus est. Aliis etiam modis in fœdam & execrandam superstitionem abiit ipsum signum Crucis. Vim ei tribuerunt ad effectus mirabiles. Bellarminus dicit, signum crucis operari mirabilia, ut signum divinitus institutum. Terret & fugat dæmones, pellit morbos & omnia mala, sanctificat ea quibus imprimitur. Ex instituto Dei & ex opere operato valet signum Crucis contra diabolum. Nam Judæi & Pagani sine ulla fide in Christum, solùm intendentes facere quod Christiani faciunt, fugarunt dæmones signo Crucis. Morbos pellit & cætera mala ex opere operantis, ut signum fidei & fiduciæ, vel ut invocatio meritorum Christi signo

De Lib. Apocryph. Prælect. 241.

De Adorat. l. 3. Disp. 2. Cap. 2.

signo expressa. Nam etiam nutibus orare nos dicit. Sanctificat ea quibus imprimitur, oleum, ramos, candelas, & eadem ratione, nempe quia benedicentes commendamus Deo res illas per merita Christi. Quod explicitè petimus precibus, idem implicitè petimus per signum Crucis. Imo negari nec debet nec potest, inquit, quin etiam aliqua sanctitas accedit rebus, cùm signantur Cruce; sanctitas nimirum in relatione consistens, qualis est crucis, clavorum, vestiumque, aliarumque rerum quæ tetigerunt Christum & Sanctos, &. qualis est eorum qui tangunt Reliquias Sanctorum. Nam sanctificantur aliquo modo qui tangunt Reliquias. Hæc Bellarminus de Eccles. Triump. l. 2. c. Ultimo. *In Missali Romano à Pio 5 reformato c. de Benedictionibus aquæ, ceræ, aliarumque rerum, ubicunque occurrit vocabulum Benedictionis, collocant Crucem rubram: neque hoc faciunt tanquam ceremoniam adhibentes, sed quod vim putent sanctificationis ab ea cruce pendere, quod tacitè in aliis locis observant, ubi adscribitur nota Crucis: adscribitur autem semper, ubi occurrit vocabulum Benedictionis, quod occurrit ubicunque de Benedictionibus creaturarum disserunt. Aliquando autem expressè significat se hoc velle, per signum illud Crucis sanctificari creaturas, & virtutem illis cœlestem infundi. Exempli gratia in benedictione candelarum rogant Deum, ut benedicat creaturæ ceræ supplicantibus ipsis, deinde adjungunt, ut benedictionem cœlestem infundat ei per sanctam Crucem: tertio verò loco postulant, ut cera talem signaculo crucis sanctæ fortitudinem & benedictionem accipiat, ut quibuscunque locis accensa sive apposita fuerit, discedat Diabolus.* Verbo Dei & præcibus sanctificantur creaturæ ad usum à Deo institutum, non autem Crucis signaculo, sive cum oratione, sive sine oratione. Anglicani Præsules dicto Canone de signo Crucis agnoscunt abusum signi Crucis. *Fatendum est*, inquit, *Crucis signum decursu temporis in Ecclesia Romana graves abusus pertulisse, præsertim postquam eam Papismi labes & corruptela semel pervaserat. At*, inquiunt, *rei abusus legitimum ejus usum nequaquam tollit.* Verum, si ea re uti necessarium sit. At signo Crucis uti vel ante vel post Baptismum, vel in ulla actione sacra aut religiosa, non est necesse, nec à Deo institutum. Quorum usus non est necessarius nec divinitus institutus, & absque vel levissimo cultus divini detrimento tolli potest, nec absque periculo & metu eorundem abusuum retineri aut restitui, abolendus est. At hujus signi usus (ponamus jam adiaphoron fuisse in initio) non fuit à Deo institutus, absque levissimo cultus divini detrimento tolli potest, semper iisdem corruptelis obnoxius est. Multò magis igitur abolendus, quàm Serpens Æneus quem in pulverem comminuit & sustulit Ezechias etsi à Deo institutum in monumentum salutis. Nihil est igitur quod dicunt, se signo uti quomodo usi sunt Patres, non ut Pontificii. Nam primo Patres ipsi eo usi non sunt legitimo modo. Augustinus Tract. 118. in Johan. ad finem; *Quid est*, inquit, *quod omnes noverunt, signum Christi, nisi Crux Christi? quod signum nisi adhibeatur; sive frontibus credentium; sive ipsi aquæ qua regenerantur; sive oleo quo Chrismate inunguntur; sive sacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur.* De usu signi Crucis in Baptismo, ait Cyprianus, nos *signaculo Dominico consummari.* Etsi commodè & legitimè usi essent Patres; tamen propter adorationis & operationis, qui post adnati sunt, abusus, non est amplius ferendus: quandoquidem nec à Deo institutus sit signi hujus usus religiosus, nec jacturam aliquam pateretur cultus divinus etiamsi tolleretur, ut supra dixi, & pluribus ostendi Capite Nono de Adiaphoris non necessariis superstitione vel idololatria contaminatis. Jam enim ponimus, per se usum hujus signi religiosum esse adiaphoron, quod negavimus ob rationes supra dictas. Præterea falsum, eos rectiùs uti consignatione Crucis post Baptismum quàm Pontificii. *In Ecclesia Anglicana*, inquiunt, *congruis omnibus ac idoneis cautelis*

Rainold. Censur. de Lib. Apocryph. Prælect. 181.

Can. 30.

telis & exceptionibus contra Papisticam superstitionem atque errorem munitus semper fuit, prout in ejusmodi casibus fieri consuevit. Et probant duobus argumentis. *Primò enim Ecclesia Anglicana jam inde à Papismo abolito semper sensit & docuit, & hodie etiam sentit & docet, signum Crucis in Baptismo adhibitum de ipsius Sacramenti substantia haudquaquam existere. Nam ut primum Minister infantem immergens in aquam, vel ejusdem faciei aquam inspergens, hæc verba recitaverit, Baptizo te nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, infans continuò plenum & perfectum Baptismi sacramentum consequitur: adeo ut signum Crucis post adhibitum ad Baptismi virtutem aut perfectionem nihil adjiciat, nec idem omissum de ejus efficacia aut substantia quicquam detrahat.* Sic imponunt simplicioribus, ac si Papisticum nihil redolerent; cum nec Pontificii ipsi sentiant, Unctionem ceremonialem cum signo Crucis in vertice statim post baptismum (Consignatione frontis non utuntur) esse necessariam ad efficaciam Baptismi. *Unctio Chrismatis in vertice introducta videtur*, ait Bellarminus, *quia non semper est Episcopus qui possit continuò dare sacramentum Confirmationis. Ideo enim interim ungitur, non quidem in fronte sed in vertice, Chrismate ab Episcopo consecrato.* Cum igitur signum Crucis post Baptismum sit tantum sacramentale, & sacramentalia non sentiunt esse necessaria ad sacramentorum esse, sed esse tantum de solennitate, sequitur non existimare suam Consignationem esse necessariam ad essentiam Baptismi, *Fatentur enim omnes Catholici, ceremonias Ecclesiasticas non esse præcipuum cultum; nec ab iis pendere essentiam & efficaciam sacramentorum*; ait Bellarminus Lib. de Effectu Sacrament, Cap. 30. Nec Veteres suam Consignationem ideo necessariam post Baptismum existimabant, quòd Baptismus non esset sine eo integer quoad essentiam & efficaciam; tamen ea baptizatum ipsum confirmari & consummari putabant: baptizatum omnia consequutum sentiebant quæ ad baptismum requirebantur, non tamen plenum Christianismum, vel adhuc aliquid deesse ad confirmandum & consummandum illud quod per Baptismum adeptus erat. Sic Pontificii Confirmationem quàm Baptismo avulserunt existimant necessariam, non ad salutem baptizati vel efficaciam & substantiam baptismi. Nam sentiunt posse absque Confirmationis Sacramento salute nos frui, etsi sentiunt officere saluti quoad gradum gloriæ. Nihil hîc igitur dicitis, quod non dicent Pontificii. Facitis vèro multo minus. Nam vestra Consignatio Crucis habet vim Sacramenti Confirmationis Pontificiæ, ut supra probatum, & proinde est Sacramentum, non Sacramentale: & idcirco magis necessaria baptizato etsi non baptismo, quàm Pontificiorum Consignatio in vertice. Nam Sacramentum est magis necessarium quàm Sacramentale seu ceremonia sacramentalis. Imo ad ipsum Baptismum necessariam nonne existimant ex populo ii qui renuunt Patrinorum officium in Baptismo ubi non ministrabitur cum signo Crucis? qui infantes deferunt, ubi Baptismus cum signo Crucis ministrabitur, relicta Parœcia sua, ubi desierat usus illius ritus. Refert præterea Parkerus, infantes quosdam fuisse rebaptizatos, quia prius baptizati absque confirmatione Crucis. Horrendum auditu. Nec veteres ob defectum Consignationis vel in fronte vel in vertice Baptismum unquam iterarunt; vel Pontificii ob defectum consignationis ceremonialis in vertice, vel confirmationis seu consignationis in fronte. Novatus in lecto baptizatus, non rebaptizatus cum convaluit, quia statim post Baptismum consignationem istam nondum acceperat. Sed hoc in Novato damnat Cornelius, quod post morbum obsignationem illam consecutus non est. Supplebant quæ deerant, non iterabant ipsum Baptismum. *Secundo*, inquiunt, *palam est in Libro publicæ Liturgiæ, infantem postquam susceperit Baptismum (Crucis utique signo nondum superveniente) in Christi gregem ac Ecclesiam, tanquam perfectum ejus mem-*

De Cruce Part. I. p. 94.

membrum receptum esse ; ipsius adeo Baptismi virtute , non autem potestate aliqua quæ signo Crucis affingitur. At nec aliud sentiunt Pontificii de sua Consignatione in vertice , imo nec de Confirmatione , quæ fungitur officio veteris consignationis in fronte. *Alter effectus nempe Confirmationis*, inquit Bellarminus, *est character quo adscribimur in Christi militiam , sicut per Baptismum in Christi familiam.* Per Baptismum receptus in familiam , jam recipitur post baptismum in cœtum seu gregem militantium, mancipatur obsequio Christi , & per Crucis symbolum dedicatur illius servitio , cujus in Baptismo collata in ipsos beneficia Crucis nomine sunt repræsentata, ut dicitur in Canone Anglicano. Consignatione Anglicana adscribuntur post Baptismum in militiam, sicut in Confirmatione apud Pontificios. Consignatio Pontificiorum post Baptismum non habet istud officium , nempe adscribendi in militiam, ut patet ex verbo annexo Consignationi Anglicanæ & oratione quæ recitatur statim post Baptismum, cum baptizatum inungit in vertice Sacerdos & signat cruce. Oratione illa nihil habetur de militia spirituali. Verbo annexo Consignationi Anglicanæ in militiam adscribuntur, & Crucis symbolum accipiunt in signum, & ἀσφάλισμα constantiæ in professione fidei & pugna spirituali, quod officium est confirmationis. Aquinas Part. 3. Qu. 75. Art. 9. *Signantur confirmandi Chrismate signo Crucis in fronte, ut in manifesto ostendant se Christianos esse, & ne nomen Christi ob timorem vel erubescentiam prætermittant.* Concil. Florentinum; *Ideo in fronte ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat & præcipuè crucem ejus, propter quod crucis signo signatur.* Hoc idem verbum cum signo Crucis habent Angli. Videmus itaque non muniisse congruis cautelis contra superstitionem Papisticam, sed absurdiùs uti ista Consignatione frontis quàm illi verticis. Puderet Pontificios duas Confirmationes retinere. Conjicio , Præsules Anglicanos assignasse huic consignationi crucis officium istud adscribendi in militiam Christi , & obsignandi gratiam roborantem in hunc usum, ne si decederent absque Confirmatione Episcopali, confirmationis beneficio destituerentur baptizati : sicut Pontificii verticis unctionem per Presbyterum instituerunt , ne fortè omnis unctio chrismatis deesset , si decederet baptizatus ante Episcopi adventum; nisi quod unctionem illam sentiunt esse ceremonialem, non parem cum sacramento Confirmationis, sicut Angli consignationem crucis. Si utramque Unctionem Pontificii officio eandem statuerent, tum Angli essent Pontificiis solummodo pares. Sed absurditate superant, ut dixi, ipsos Pontificios. Esto; non abuterentur signo crucis , tamen cum res adiaphora (ut jam ponimus) non necessaria, tot sæculis superstitione contaminata, abusui & corruptelis iisdem obnoxia sit, quæ jam olim adnata sunt & adhuc vigent in regno Antichristi; retineri non potest absque periculo & magno scandalo. Pontificii obfirmantur in Crucis adoratione & usu. Sanderus Imaginum usum probat legitimum per Crucis usum apud Anglos, de Cult. Imag. c. 13. Qua fronte possumus damnare eorum consignationem frequentem, quandiu eandem in Baptismo retinemus? Qui abusus irrepserunt ex usu hujus signi in Baptismo, refert Parkerus, qui tractatum de Cruce edidit crucem crucis. Refert , multos renuere officium susceptoris ubi non ministratur Baptismus cum signo Crucis; iter suscipere ad alias parœcias ubi ritus ille usurpatur; quosdam rebaptizatos ob illius defectum; susceptores inclinare genu dum consignatur frons baptizati ad fontem , & suam etiam frontem sæpius interim consignare, & spectatores eminus manum osculari & corpus inclinare dum pingit Crucem Sacerdos; disertis verbis prædicare Christianismum nondum esse adeptum qui non fuit Cruce signatus in Baptismo; parentes quosdam liberos suos non signatos cruce in Baptismo præterire dum testantur morituri.

De Cruce Part. 1. p. 83. 84. 2 Part. pag. 76.

rituri. Præterea in funere Rubras Cruces super pectus mortui consuere, & Albas Cruces supra feretrum, in vestibulis ædium, aut in superliminari januæ collocare, & emicare ex sinu & circa pectora multorum. Non mirum, populum delabi ad veterem superstionem, cum in Baptismo signum Crucis tam honorificè usurpetur pro symbolo dedicationis & consecrationis infantium & adscriptionis in sacram militiam. Si quis hîc nihilominus retinendum dixerit, & erudiendum populum; sciat quod nulla necessitas retinendi. In quem finem igitur docebit legitimum usum hujus signi, quod nunquam à Deo institutum? cum vix ac ne vix quidem ea quæ Deus instituit eorumque rectum usum & principia religionis Christianæ sæpius inculcata rude vulgus capit; plerisque locis non est qui frangat esurienti panem; plerisque sic erudiunt, ut utilitatem hujus signi laudibus efferentes superstitionem foveant. Jam annos 60 usi sunt isto signo. Num docuerunt legitimum usum hujus ceremoniæ? vel an satis efficax remedium contra hunc morbum experti sunt? Nonne quæ supra retulit Parkerus vanitatem hujus effugii ostendunt? Nonne Hookerus magister ceremoniarum ait, Crucis signum esse sacrum-signum; signum filii hominis; consecrare semen nostrum Deo; esse efficax remedium contra tentationes carnis aut diaboli? Cum in Liturgia & Canone nihil nisi superstitionem loquitur signum crucis, quomodo potest populus rectum ejus usum doceri. Sed de prætextu docendi rectum usum vide plura Capite Nono. Nunquam erat usus religiosus hujus signi legitimus. In quem finem igitur remedium abusus per doctrinam prætexunt? Simulant, se superstitiosum usum non probare. Sic Pontificii superstionem muliercularum in usu Crucis damnabunt. Valentinus Hæreticus genuit hunc ritum, Montanus aluit, Orthodoxi æmulationis studio, ne hæreticis pietate in Christum & notis externis Christianæ professionis inferiores viderentur, amplexi sunt. Tertullianus inter orthodoxos primus, qui ejus efficaciam & utilitatem scriptis prædicavit. In Libro de Corona Militis ait, Christianos hoc per traditionem observasse, nempe ut frontem Crucis signaculo tererent. Sed *perperam illam interpretaris, si per nomen traditionis Apostolicam traditionem eum significasse putas. Quamcunque enim non scriptam consuetudinem fideles observarent, illam, quoniam ab aliquo tradita fuit à quo usus ejusdem manavit, per traditionem ipse invectam affirmat. Quod quidem tum de Judaicis ritibus affirmat, qui Apostolorum tempora antecesserunt, ut fœminis eorum velamen capitis solenne fuisse: tum etiam de Christianis qui subsequuti sunt, nec tamen sunt Apostolici, ut ter mergitari qui baptizantur, & lacte melleque pasci. Quinetiam (quod planè ipsum Apostolos istic non intellixisse arguit) omni fideli (ejus judicio) liceat ejusmodi ritus constituere, modo constituerint ratione; neque autorem respiciamus oportet, sed autoritatem; & traditionem colamus, quocunque traditore censeatur.* Eodem Libro de Corona Militis, de Velamine dicit; *Si legem nusquam reperio, sequitur ut traditio consuetudini morem hunc debeat, habiturum quandoque Apostoli auctoritatem ex interpretatione rationis.* Quod ratione putabant suffultum, si consuetudine roboratum, Apostolicam auctoritatem habere dicebant. Præterea traditiones vel veteres observationes vocat, quæ tamen non erant universales, ut Eucharistiam sumere de Præsidentium manu. Nam Justinus ait, Diaconos obtulisse fidelibus elementa. Consuetudines Africanas igitur vocat traditiones Tertullianus. Hieronymus Epist. ad Luc. *Unaquæque provincia præcepta majorum leges Apostolicas vocat.* Justinus Martyr & Clemens Alexandrinus hujus ritus non meminerunt. In Sacra Scriptura Crucis nomine efficacia mortis Christi, ejusve prædicatio aut ob promulgationem professionemve afflictio significatur; signum ipsum vel lignum crucis nobis nunquam commendatur, magis quàm patibulum, sica, gladius, securis, quibus sublati è medio Martyres.

Marginal notes: Polit. l. 5. Sect. 65. — Rainoldus Colloquio cum Harto Cap. 8. Sect. 4. p. 343.

Priva-

Privatus Baptismus sequitur, *eorum qui necessitate urgente in privatis ædibus baptizantur per Ministrum Parochiæ, vel per alium legitimum ministrum cujus operâ pro ratione temporis uti licebit. Ecclesiarum Pastores & ministri subinde populum admonebunt, ne Baptismum infantium longius differant quàm in diem Dominicam, aut Festum proximè sequentem natales infantium, nisi gravis admodum causa per Ministrum approbata coëgerit. Commonefaciant etiam, ut sine gravi & necessaria causa domi intra privatos parietes infantes non baptizent. Cum autem magna illos & dura necessitas urgebit, hunc in modum facient. Primùm legitimus minister, & qui præsentes fuerint, Dei gratiam & auxilium invocabunt, dicens Orationem Dominicam, si temporis angustia permiserit.* Oratio Dominica est generalis; aliam precatiunculam præscripsissent ratione materiæ & sensus magis appositam & Baptismi administrationi aptiorem. *Deinde vero unus nomine ipsum compellans, vel in aquam immerget, vel aqua perfundet dicens, Ego te baptizo* &c. Quis iste unus? In Anglicanis habentur hæc verba; *Et compellato ab uno eorum qui præsentes fuerint infante, legitimus minister vel in aqua immerget vel aqua perfundet.* In Rituali Romano; *Legitimus quidem Baptismi Minister est Parochus, vel alius Sacerdos à Parocho vel ab Ordinario loci delegatus: sed quoties infans aut adultus versatur in vitæ periculo, potest sine solennitate à quocunque baptizari in qualibet lingua, sive Clerico, sive Laico, etiam Excommunicato, sive fideli sive infideli, sive Catholico sive Hæretico, sive viro sive fœmina, servata tamen forma & intentione Ecclesiæ.* Hoc vult Mucketus, unum præsentium etsi non sit Parochus aut Sacerdos immergere infantem in aquam. In Libro qui extat inter Scripta Anglicana Buceri, habentur hæc verba. *Primò qui adfuerint dicant Orationem Dominicam, si tempus ferat. Tunc unus imponet nomen infanti, & merget in aquam, vel infusa aut inspersa super eum aqua, dicat: Ego te Baptizo.* Sed de Ministro Baptismi seorsim dicemus. Sequenti Rubrica habemus ista verba. *Ne dubitent autem, quin puer hunc in modum legitimè & plenè baptizatus sit: nec debet postea in Ecclesia Baptismus repeti. Quod si tamen infans ad hanc rationem baptizatus vixerit, vehementer expedit, ut in Ecclesiam adducatur, quo Minister experiatur & probet, num legitimè domi baptizatus. Quod si illi, qui infantem sistent, respondebunt jam baptizatum esse; ulteriùs interrogabit. Per quem sit baptizatus? Qui præsentes fuerint, cum baptizaretur? Utrum Dei gratiam & auxilium in illa angustia invocaverint? Quo liquore illum babtizârint? Quibus verbis baptizatus sit? Utrum credant infantem legitimè baptizatum?* In libro Buceri his verbis concipiuntur interrogationes 2. 3. & 4. *Utrum invocarint Deum dicta Dominica prece? Quæ fuerit materia? Quæ forma Baptismi?* In editione Anglicana Liturgiæ anni 1607. de Invocatione nihil habetur, & post 2 interrogatum habentur ista verba; *Et quia evenisse potest quod quædam quæ essentialia sunt huic sacramento omissa sunt, præ metu aut festinatione in ejusmodi extremitate, ulteriùs quæro.* Et quærit, qua materia & quibus verbis baptizatus fuerit, & num credant plenè & legitimè baptizatum? Hæc sunt essentialia de quibus quærit. Videmus, quomodo Sacramentum indignis modis administrari permittunt, & prophanari; quod tanto metu, tanta festinatione administrari oporteat, ut tamen accidere possit, quod nullum sit sacramentum, quia deest quid essentiale. Sic etsi animi proposito & intentione statuunt ministrare sacramentum, evenire tamen potest ut nullum conficiant. Hoccine non est Sacramentum contemptui & prophanationi exponere? *Quòd si minister ex responsionibus adferentium infantem intelligit omnia ritè & legitimè facta, Baptismum non repetet, sed assumet illum in gregem & populum Christianum, dicens, Ego vos certiores facio, quòd rectè præstitistis vestrum officium hac in re, justumque ordinem retinuistis in Baptismo*

Pag. 6.

hujus infantis, qui natus in originali peccato, & sub ira divina, nunc est per lavacrum regenerationis in Baptismo in numerum filiorum Dei relatus, & hæres factus vitæ æternæ, &c. Legitur Euangelium Marc. 10. *ut supra in Baptismate Publico. Sequetur etiam hortatiuncula superius præscripta, donec perventum fuerit ad postremam sententiam.* Postea Minister cum susceptoribus recitant Orationem Dominicam. *Deinde minister quod sit nomen infantis interrogabit? quod cum susceptores pronuntiaverint, Minister addet; Tune istius infantis nomine renuncias Diabolo, &c.* & respondet Susceptor seu Patrinus. Deinde orat pro infante; *addatur admonitio ad susceptores, ut supra in publico baptismo. Quod si, ut aliquando contingit, infantem adferentes incertas responsiones fecerint, affirmaverintque se nescire, quid in tanta mentis consternatione cogitarint, fecerint, dixerint; tum minister ad rationem publici baptismi superiùs præscriptam omnia peraget, nisi quod in immergendo infante sic inquiet. Quòd si antea non sis baptizatus, N. ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* In Anglicana editione anni 1607. sic habent verba; *Quòd si ex incertis responsionibus ad quæsita Sacerdotis colligi non possit infantem baptizatum aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quæ sunt partes essentiales Baptismi; tunc sacerdos ad rationem, &c.* De legitimo Ministro hîc altum silentium. Nam sive Sacerdos, Diaconus, aut Laicus Baptizaverit, sive mas sive fœmina, modò aqua baptizaverit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, perinde erit. Validus erit Baptismus, nec à laico aut fœmina baptizatum baptizabunt. Etiamsi γυναικοβαπτισμὸν disertis verbis non præcipiunt in casu necessitatis, ratum tamen habent; permittunt, etsi non imperant, ut patet ex verbis supra dictis. In Colloquio Hamptoniensi dixit Archiepiscopus Cantuariensis, non probari apud eos Baptismum ministratum à Laico vel Muliere, sed inquiri in eos in Episcoporum visitationibus, & censuris castigari. Fieri potest, Curione aut Parocho non expectato, quando commodè in ejus adventum differre possunt, si usurpaverint illud ministerium, increpatione aliqua levi leviùs corripiantur; ratum tamen habent ipsum Baptismum. Sed cum festinatione opus, tunc nec reprehensioni locus erit. In Rituali Romano habetur ista Rubrica. *Sed si adsit Sacerdos, Diacono præferatur, Diaconus Subdiacono, Clericus Laico, & Vir Fœminæ, nisi pudoris gratia deceat fœminam potius quàm virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi fœmina melius sciret formam & modum baptizandi. Quapropter curare debet Parochus, ut fideles præsertim obstetrices rectum baptizandi ritum probè teneant & servent. Pater aut mater propriam prolem baptizare non debet, præterquam in mortis articulo, quando alius non reperitur qui baptizet, neque tunc ullam contrahunt cognationem quæ matrimonii usum impediat.* Sic, si verum quod dixit Archiepiscopus, corripiuntur Laici aut Mulieres tantùm ob violatum ordinem, non præmonito prius Sacerdote. In hunc finem Ministri Baptismum in articulo necessitatis differre vetiti Canone 69 Constitutionum Anni 1603. *Si quis Minister de infirmitate aut mortis periculo infanti cuilibet intra suam Parochiam nondum baptizato imminenti debitè & citra fraudem commonefactus, & ad locum ubi dictus infans existet ejus baptizandi causa rogatus accedere, vel planè recusaverit, vel per contumaciam aut latam negligentiam tempus ita produxerit, ut cum tempestivè posset dictum locum adiisse, & infantem præfatum baptizasse, is tamen ejusdem culpa expers baptismi moriatur, dictus minister trimestri suspensioni subjacebit, neque absolutionis gratiam consequetur, antequàm coram loci Ordinario culpam præteritam agnoscens, pro cætero polliceatur se in hoc genere scienter nequaquam peccaturum. Proviso semper, ut in illis parochiis in quibus Curatus aut Substitutus extiterit, præsens constitutio non ad ipsum Rectorem aut Vicarium, sed ad dictum Curatum vel Substitutum*

tutum illic præsentem extendatur. Quod ad formulam illam verborum conditionalem, *quod si antea non sis baptizatus, N. Ego te baptizo*, habent ut pleraque alia à Pontificiis. *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis, Si baptizatus es non te baptizo, sed si nondum es, ego te baptizo.* In Rituali Romano habetur hæc Rubrica. *Cum Baptismum iterare nullo modo liceat; si quis sub conditione sit baptizandus, ea conditio explicanda est hoc modo: Si non es baptizatus, Ego te baptizo in nomine Patris &c. Hac tamen conditionali forma non passim aut leviter uti licet, sed prudenter & ubi re diligenter pervestigata probabilis subest dubitatio, infantem non fuisse baptizatum.* Quibus casibus sub conditione baptizandi infantes, ibidem indicatur. *Si infans caput emiserit & periculum mortis immineat, baptizetur in capite, nec postea si vivus evaserit, iterum baptizandus. At si aliud membrum emiserit quod vitalem indicet motum, in illo, si periculum impendeat, baptizetur: & tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus, eo modo quo supra dictum est; Si non es baptizatus, ego te baptizo &c. Infantes expositi & inventi, si re diligenter investigata de eorum Baptismo non constat, sub conditione baptizentur.* Sacerdos Anglicanus sub conditione baptizat, si incertæ sint responsiones susceptorum ad ipsius interrogata. Sed quærerem ego, quid si antè baptizatus, prout illi legitimum æstimant Baptismum, nonnè jam rebaptizatus erit? Quòd si ante baptizatus, ego te non baptizo. An non baptizas, cum sacramentum Baptismi celebras? vel an scenica est actio illa qua immergis vel aspergis infantem dicens, Ego te baptizo? Siccine ludis in sacris Ecclesiæ? Est Baptismus, non est Baptismus. Dubium hic nascitur facti ex dubio juris. Si enim non haberent ratum Baptismum ministratum in privatis ædibus per laicum, marem, aut fœminam, sed irritum & nullum pronunciarent, quia jus baptizandi non habent; tum de facto satis constaret non fuisse baptizatum, nec opus esset ulterius inquirere, sive dubium sit negativum & nulla appareant judicia, sive positivum & appareant aliqua indicia sed non sufficientia. Nam in neutro acquiescendum esset, sed ministrandus rite Baptismus. Nec tamen erit Baptismi iteratio, quia prior ille Baptismus nullus erat & irritus. Eorum qui in Ecclesia participes facti sunt Cœnæ alia ratio est. Quidam Sacerdos credens se baptizatum & in fide baptismi persistens obiit, postea compertum est quod non fuerat baptizatus; quæsivit Episcopus Cremonensis à Papa Innocentio Tertio, utrum Ecclesia debeat eum habere pro baptizato, ita ut possit pro eo orare; respondit. *Presbyterum quem sine unda Baptismatis extremum diem clausisse significasti, quia in sanctæ matris Ecclesiæ fide, & Christiani nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solutum & cœlestis patriæ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter.* Ubi glossa; *Nota quod per fidem quam quis habet de Baptismo, licet non sit baptizatus, sed in fide illa decessit, salvatur.* *Decretal. l. 3. Tit. 43. Cap. 2.*

Baptismus non est administrandus nisi in publico totius Ecclesiæ cœtu, sive cœtus ille congregatus fuerit in loco publico, sive premente aliqua necessitate in privatis ædibus aut aliis locis privatis. Nam cœtus Ecclesiæ particularis non alligatur Templis, Basilicis, aut Oratoriis. Ubicunque Ecclesia in unum coire potest, ibi Sacramenta administrari debent, non extra cœtum in angulo aut privatis ædibus. Nam sacramenta sunt actiones sacræ quibus fœderati non modo symbola externa gratiæ percipiunt, sed etiam *inter se mutuæ charitatis vinculo & quasi fraternæ societatis contesseratione conjunguntur*, ait Tilenus. Habemus invisibilem & spiritualem communionem cum universa Ecclesia. Eandem profitemur fidem, eundem cultum. Non tamen communionem habemus in iisdem numero exercitiis. Quòd immediate cum Ecclesia universali commune obtinere non possumus, me- *Syntagmat. p. 2. Disp. 55. Thes. 6.*

 diatè

diatè per nostram unionem cum cœtu quovis visibili particularis alicujus Ecclesiæ assequimur, nempe communionem omnium bonorum & sacrorum Ecclesiæ. Qui hunc ordinem violant, istam unionem mediatam non profitentur. Violant autem qui separatim à reliquo Ecclesiæ cœtu sacramenta celebrant, cum particularis quisque cœtus tam exiguus sit aut esse debeat, ut facilimè ei adunari possint, & cum iis unam eandemque actionem celebrare; atque ita profiteri unionem cum Ecclesia universali eo ordine quem Dominus instituit. Particularis quisque cœtus habet claves sacramentorum. Claves sacramentorum traditæ sunt Ecclesiæ, ut ait Chrysostomus l. 3. de Sacerdotio, etiamsi dispensatio mysteriorum eorumve administratio commissa sit Pastoribus. Cum minister igitur administrat, non tamen solus habet omnem potestatem, ut separatim & quibuslibet ministret pro arbitrio, sed Ecclesiæ approbationem, consensum, & præsentiam accedere oportet. Ubi duo aut tres convenerint in nomine Christi, pollicitus est Christus se fore in medio eorum, Matt. 18. 20. *Ne amplissimus quidem cœtus illustriorem promissionem jactare potest;* inquit Tilenus in Parænesi. Verum est, Christum esse præsentem, ubi duo vel tres fuerint congregati in nomine ipsius, non tamen sequitur quemlibet cœtum adeo exiguum constituere Ecclesiam visibilem præditam potestate ministrandi Sacramenta & exercendi jurisdictionem Ecclesiasticam. Nam sic duo constituerent Ecclesiam; & ritè celebrarent Missam Privatam Sacerdotes Pontificii. Nam ait, *Ubi duo aut tres*, &c. Multo minus sequitur, duos aut tres, qui hactenus sunt membra alicujus cœtus, separatim posse Sacramenta celebrare. Non convenirent illi in nomine Christi. Christus tantùm indicat exiguum numerum cœtus fidelium alicujus Ecclesiæ particularis non obstare, quin præsentia sua eos dignetur; non quod præcisè duo aut tres constituerent Ecclesiam, præsertim ubi aliis aggregari commodè possunt. Nam si possibile esset vel commodum, ut totus orbis Christianus in unum gregem consociari posset, non deberet esse nisi unus cœtus visibilis omnium fidelium in Ecclesia Militante. Præterea, etsi præcisè verba de binario aut ternario interpretanda essent, à minori ad majus argumentaretur Christus. Nam si in medio duorum aut trium congregatorum in nomine ipsius ad exercitia privata præsens fuerit, multo magis erit in cœtu majore totius Ecclesiæ ad publica coactæ. Baptismus est sacramentum initiationis & introductionis in
Epist. 185. Ecclesiam. *Imprimis autem observandum est*, inquit Calvinus, *cum istud sacramentum complectatur sacram & solennem introductionem in Ecclesiam Dei, sitque testimonium cœlestis nostri municipatus in quem adscribuntur illi, quos Dominus adoptat sibi; fas non esse administrare Baptismum nisi in cœtu fidelium. Non quidem ut templum requiratur, sed ut ubivis numerus aliquis fidelium conveniat qui Ecclesiæ corpus efficiat, & qui baptizat pro pastore agnoscatur.* Bucerus in Censura Liturgiæ
Cap. 9. Anglicanæ a concione baptizandos infantes consulit hoc argumento. *Natura enim docente solent homines eos quos in honestum collegium suscipere decreverunt atque societatem, ut in Academicis & multis aliis longè minoris momenti societatibus hominum fieri videmus, id facere, cum collegæ frequentiores convenerint: ut ita quasi ab omnibus illi in collegam recipiantur, & singuli officia collegarum eis deferant, adeaque se ita publicè invicem adstringant.* In Libro Liturgiæ Anglicanæ in Rubricis publici Baptismi consuetudinem jampridem exoletam ministrandi Baptismum duobus tantum temporibus, Paschatis scilicet & Pentecostes, imitandam, quoad possunt, indicant. *Quamobrem admonendus est populus commodissimum esse, ut Baptismus Dominicis tantum & reliquis Festis diebus administretur, cum maxima populi frequentia confluxerit, tum ut congregatio præsens recens baptizatos testetur recipi in numerum Ecclesiæ Christi, tum ut omnes qui adfuerint ex infantium tinctione propria*

pro-

professionis in Baptismo factæ admoneantur. Adde & tertium, nempe quia cœtus Ecclesiæ particularis est corpus cujus baptizandus esse debet membrum, & jus suum habet in recipiendo in gremium suum. Sicut non nisi convocato Ecclesiæ cœtu & congregato in nomine Domini, resecandum est membrum à reliquo corpore; sic nec nisi convocato in nomine Domini recipiendum & uniendum corpori. *Qui clamitant publicum nostri in Ecclesiam ingressus testimonium esse Baptismum, ideoque publicè administrandum, non cogitarunt eandem fuisse rationem Circumcisionis, quæ licet extra templum facta, non propterea erat irrita*; ait Tilenus. Sat esset, si non extra cœtum particularem cujus erat membrum circumcisi fuerint, sive in Templo, sive in Synagoga, aut Proseucha, sive in privatis ædibus. Sed alia Circumcisionis ratio, ut infra ostendemus. Præterea Circumcisionis nota carni impressa per se testabatur de Circumcisione, cujusmodi notam visibilem non reliquit Baptismus in baptizatis; ideo extrinseco testimonio opus est. Respondet, Paganos nonnullos fuisse recutitos. Non fuit ergo semper indubitatum gratiosi fœderis signum aut sigillum, amputatum præputium. Respondeo. Qui non erat ex semine Abrahami, cum quo initum fœdus, non poterat iis esse signum fœderis. Sic nec esset Baptismus Infidelibus aut Paganis, etsi eum usurparent. Sed contra qui ex populo Dei erant secundum carnem, si hanc notam Circumcisionis in carne impressam habebant, iis signum fœderis erat; & quia aspectabile & permanens, Baptismo magis opus est externo testimonio Ecclesiæ quàm Circumcisioni. *At*, inquit, *iniquissimum certe foret, si nemo deinceps nobis γνήσιος habendus esset Christianus, nisi qui Baptismi sui testes αὐτόπτας magno numero queat producere.* Haberi potest γνήσιος Christianus, etiamsi non constat baptizatum fuisse, multò magis etiamsi testes magno numero producere nequeat. Imo Innocentius 3 Papa Presbyterum illum qui diem extremum sine unda Baptismatis clausit, quia in Ecclesiæ fide & Christi nominis confessione perseveravit, cælestis patriæ gaudium adeptum esse non dubitavit. Non sequitur, administrari debere ullo casu Baptismum extra cœtum Ecclesiæ, modo possint testes aliquos αὐτόπτας producere; partim quia publicum Ecclesiæ testimonium irrefragabile est, & majori authoritate præditum, quàm privatorum, quorum testimonia plerumque sunt obnoxiè dicta, nec satis compertæ fidei, quos si de forma, materia, ministro & ritibus privati Baptismi perconteris, nihil fere certi elicies, vel cui fidem tutò adhibeas; partim quia Ecclesia non modo testium officio fungitur, testando infantem vel adultum fuisse baptizatum, sed etiam matris recipientis in sinum. *At quod publici juris est*, inquit Tulenus, *publicum negotium esse non desinit, ne in civilibus quidem rebus, etiamsi in privatis ædibus geratur.* Non à privatis ædibus sed à privato cœtu arcemus negotium istud publicum. Publicus autem cœtus est, vel corpus ipsum Ecclesiæ coagmentativè, vel Presbyterii repræsentativè. In Civilibus publica negotia publicè tractantur, vel in civium conventu, vel coram iis qui corpus politicum repræsentant, prout actionis natura secundum leges & mores civitatis postulat. Baptismi administratio secundum leges Ecclesiæ in publico ipsius Ecclesiæ conspectu celebrari solet, (sicut Ordinatio, Excommunicatio, Pœnitentium Reconciliatio, conversorum ad fidem Confessio,) non in Consistorio, etsi sit cœtus repræsentativus Ecclesiæ. Obstetrices aliæque mulierculæ non constituunt publicum Ecclesiæ cœtum, vel coagmentativè vel repræsentativè, etiamsi adsit minister. Sed in coagmentativo, non in repræsentativo, Ecclesiæ cœtu actionem istam celebrandam ipsius actionis dignitas postulat. Ecclesiæ praxis Consistorialem seu Presbyterialem illam nunquam existimavit. Non sequitur, ut vult ex nostris principiis sequi Tilenus,

Paræne. c. 14.

lenus, religiosiores nos esse Paulo & Sila, quibus nec nocturnum tempus intempestivum nec sordidus carcer locus parum honorificus ad sacri lavacri administrationem videbatur Act. 16. 33. aut fidelibus, qui ardentibus persecutionum incendiis in cryptis & hypogæis noctu convenerunt. Nec à loci nec à temporis ratione Sacramentorum dignitatem pendere dicimus, & noctu & in cryptis & locis sordidis, sive persequutione sive alia occasione premente, rite celebrari Sacramenta concedimus. Nec à Ministro nec à suscipiente sacramentum Baptismi, nec ab ipso Ecclesiæ cœtu recipiente, pendet dignitas Sacramenti; tamen digna celebratio sacramenti & legitima administratio pendet à ministrante, percipiente, & recipiente, eorumque præsentia & officio respectivè, ut loquuntur, hanc actionem celebrantium. Minister auctoritate à sponso & sponsa munitus ministrat; qui baptizatur, suscipit; Ecclesia recipit, approbat, & precibus ac benedictionibus assistit. Baptizati commentariensis & Lydia eorumque domestici extra publicum Ecclesiæ cœtum, quia nondum constitutus erat cœtus publicus, cui adjungerentur, aut Ecclesia constituta. Multa potuerunt Apostoli quæ imitari non possunt Ordinarii Ecclesiæ Ministri, & multa fiunt in Ecclesia nascente ejusque constitutione, quæ in Ecclesia constituta non sunt imitanda aut ferenda. Circumcisionis etiam in Veteri Testamento alia ratio quàm Baptismi in Novo; licebat in privatis ædibus circumcidere, licèt quandoque conventu publico celebrabatur. Præstituit præterea diem certum Circumcisioni Deus; Baptismo nullum, nec eandem necessitatem. Sacramenta sunt non tantum symbola gratiæ nobis exhibitæ, sed etiam notæ externæ professionis nostræ, &, ut Aquinas loquitur, protestationes fidei nostræ coram mundo. Publicè igitur in visibili cœtu Ecclesiæ, ubi coram mundo publicè profitemur fidem nostram, debent celebrari. Præterea propter ipsorum Sacramentorum vindicationem à neglectu, contemptu, & Hæreticorum depravata, laicorum, quos vocant, aut muliercularum, aut ipsorum ministrorum præpropera & indigna, administratione, in publico Ecclesiæ coetu sunt celebranda. Privata Baptismi administratio efficit plerosque publicam negligere aut contemnere ut rem nullius momenti, vel non magnæ utilitatis. Ministrat occasionem prophanandi: nam præter aquam & determinata verba elemento annexa, absque vel concione vel explicatione institutionis aut usus, absque ullis precibus, permittunt ministrare Baptismum. Verbo fidei & precibus ac gratiarum actione sanctificandæ sunt creaturæ ad tam sacrum usum. Imo fatentur, in materia & determinata verborum formula turpiter errare posse ministrantes præ nimia mentis consternatione, & incertos reddi quid cogitarint, fecerint, dixerint. Inde etiam excuderunt Baptismum incertum & conditionalem. Nam & incerti sunt num rite baptizaverint, & alium Baptismum æquè incertum celebrant, dicentes, *Quod si antea non sis baptizatus, Ego te Baptizo.* Ergo si antea baptizatus, non baptizat. Nam hac lege solum baptizat, & sic dum baptizat non baptizat, nec seriò & certo animi proposito aut intentione baptizare audet. Hac etiam occasione Hæretici clam irrepere & baptizare possunt infantes fidelium: & constat in Anglia plerosque infantes baptizare sacerdotes Missaticos in privatis ædibus, cum obstetrices aliive laici in sese officii illius ac ministerii culpam suscipiunt. Ansam etiam arripere possunt ipsi Ministri clam depravandi legitimam Baptismi administrationem, & quoslibet ritus usurpandi. Cum igitur sacramentum Baptismi ratione suscipientis sit nota professionis & protestatio fidei coram mundo, & ratione ministrantis à ministro legitimè vocato ministrari debeat, ratione Ecclesiæ tum testantis de Baptismo tum recipientis confederatum in suam fraternitatem illius præsentiam desiderat, & ratione administrationis, prophanatione, contemptu, & depravatione vindicanda sit, in publico

Part. 3. Qu. 7. Art. 5.

publico Ecclesiæ conventu celebrari debet. Nec rationem ullam obtendere possunt adversarii, cur spretis his legibus in privato quolibet cœtu administrari permittunt, ratumque habent; nisi Pontificiorum erroneam illam à necessitate Baptismi ad salutem ductam. Necessitatem Baptismi ad salutem tueri videntur Formalistarum principes. In Rubrica ante Catechismum Confirmationis hæc habent verba; *Ne quisquam verò putet, ex dilatione Confirmationis quicquam detrimenti filiis suis accessurum, sed apud animum constituat, ex Dei verbo clarum & perspicuum esse infantes baptizatos omnia habere ad salutem necessaria, certoque certiùs salutem consequi*: Anglicè, and are undoubtedly saved, *& absque omni dubio salutem consequutos*. De Baptizato non dubitant: de non Baptizato igitur dubitant. Cantuarensis Episcopus Whitgiftus in Colloquio Hamptoniensi hæc effatus est; *Si infans moritur baptizatus, est indicium certissimum salutem consequutum esse; cum contra, conditio infantûm sine Baptismo morientium incerta sit*. Christus Johannis 3. 5. per aquam non Baptismum fluminis, sed flaminis intelligit. Nam post Aquam ἐξηγητικῶς addit vocem Spiritus qui cum aqua sæpius confertur Joh. 4. 14. & 7. 37. Ezech. 47. 2. Heb. 10. 23. Et ver. 6. & 8. non amplius Aquæ sed Spiritus meminit. Uno & eodem gradu necessitatis ponit Aquam & Spiritum Sanctum, at ipsi Pontificii non eundem necessitatis gradum affirmare audent. Nulla hic Verbi mentio, an propterea absque Verbo ministrari potest Baptismus. Præterea sequeretur, omnes non baptizatos damnari, si de externo Baptismo intelligenda essent verba: & sic everteretur libera Dei electio & fœdus Dei initum cum parentibus & semine, & myriades martyrum qui pro Christo mortem oppetierunt, gehennæ adjudicarentur. Ambrosius in Orat. Funebri ad Sorores Valentiniani Imperatoris, qui obiit in expeditione belli ante Baptismum; *Celeritate temporis, non voluntate, eo munere est fraudatus. Qui accepit Spiritum tuum, an non ad gratiam tuam?* Infantes non afferimus ad baptismum, ut per eum accipiant remissionem peccatorum, sed quia promissione fœderis inducimur ad credendum, quod antè ut electis Dei remissa sint eis peccata, ideo Baptismum ut sigillum remissionis petimus. *Vide etiam*, inquit Bernardus, *ne fortè hoc Salvator cum diceret, qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit; cautè & vigilanter non repetierit, qui baptizatus non fuerit, sed tantum qui non crediderit, condemnabitur, nimirum innuens solam interdum fidem sufficere ad salutem, & sine ipsa nihil*. Non licebat circumcidere mares ante diem octavum, num propterea omnes qui obierunt ante diem octavum exclusi sunt è regno cœlorum? infantes qui ab Herode deleti sunt Matt. 2. puer Davidis 1 Sam. 12. & alii. Non audet id asserere ipse Bellarminus l. 1. de Baptis. c. 6. Prop. 1. Et ex causa differri etiam potuit Circumcisio ultra diem 8. ut in deserto factum. Qui non circumciderit se, id est circumcidendum non curaverit, exscindetur ille homo è populis suis Gen. 17. 14. De contemptoribus loquitur Dominus, qui circumcidi carnem suam in sese aut suis certa malitia negligerent, non de infantibus qui nesciunt dextram à sinistris discernere, ut patet ex ratione addita, *fœdus meum irritum fecit*, quod non nisi de voluntariè peccantibus dicitur. Vide ibi Junium. Ipsi Pontificii concedunt, conversionem & Martyrium posse supplere defectum Baptismi, quod non posset fieri, si Aqua Baptismi ad salutem absolutè necessaria esset. Veteres qui Baptismi celebrationem statis temporibus Paschatis & Pentecostes alligarunt, Baptismum non sentiebant necessarium ad salutem. Nam hujus consuetudinis occasione multi mortui sunt sine Baptismo, ut testatur Socrates l. 5. c. 21. Certum est, Veteres plerosque Baptismum distulisse ad ætatem paulo provectiorem. Ipse Constantinus Imperator, *ut ei in mentem venit extremus ejus vitæ dies, existimaretque hoc tempus opportunum esse ad delenda*

Epist. 77.

Lib. 4. c. 61.

da illa errata, quæ quoniam mortalis erat, admiserat, crederetque arcanorum mysteriorum efficacia & salutaris lavacri initiatione mentem expiari, se baptizari voluit, ut refert Eusebius in Vita Constantini. Distulit baptismum ad vitæ terminum ultimum, superstitiosè quidem, tamen non existimabat damnatos omnes qui absque Baptismo morerentur. Nam expositus erat periculis multis, ut alii mortales, quæ ex improviso eripere animam potuissent. Cur igitur distulisset, si absolutè necessarium sensisset? Idem dici potest de Clinicis adultis, qui in lecto decumbentes, & non nisi morti vicini baptizati sunt, etsi antè Baptismum suscipere potuissent. Catechumenorum aditus ad Baptismum tot scrutiniis & ritibus cruciarunt, ut sæpius sine Baptismo mortui fuerint. Iste error de absoluta Baptismi Necessitate alias absurditates multas peperit. Necessitatis præpostero & superstitioso prætextu inducti sunt, ut infantes quibus unum membrum promineret ex utero materno baptizandum censerent. Renasci non posse, Augustinus ait, qui natus nondum est. Innocentius puerum, simul ac in lucem editus est, baptizandum putavit. Præposterus iste necessitatis prætextus introduxit etiam Baptismum privatum per personas privatas, etiam mulieres; cum ad legitimam administrationem sacramenti Minister legitimus necessariò requiratur. Etsi enim Minister non sit de Essentia Sacramenti, ut constat elemento & verbo; est tamen de essentia administrationis Baptismi, id est ratus non esse debet Baptismus ille quem non administravit Minister legitimus. *Baptismum à mere privatis aut etiam, quod indignius est, à mulieribus administratum nullo loco neque numero habemus,* ait ipse Tilenus in Syntagmate. *Nam si ne terrena quidem respublica ratum habet, quod privatus quispiam, nullis ab ea mandatis instructus licèt autoritatem ementitus, gesserit; quanto minus Christo & Ecclesiæ hæc ordinis divini corruptela probari poterit? Frustra in Necessitatis quam vocant Casu huic ἀταξίᾳ & ἀπειθείᾳ quæritur latebra. Neque enim ulla ejusmodi necessitas incidere potest, quæ legem ab ipso Christo latam evertere nos cogat; nam huic parere summa est necessitas. Neque dissimulatione fovendus est hic error, sed docendi potius homines, non ab externo Baptismo aquæ quam minister aspergit, sed ab interno Spiritus Baptismo, quem Christus, ubi visum, etiam absque externo, largitur, pendere salutem: & Sacramenti non privationem sed contemptum exitiosum esse.* Non aliis Sacramentorum administrationem commisit Christus, quàm iis quibus commendata est verbi prædicatio. Quibus diplomatis interpretatio, iis & sigilli dispensatio demandata est. Baptista ait se missum ad baptizandum Joh. 1. 33. Baptizandi officium & prædicandi conjunxit mandato suo Christus Mat. 28. In Concilio Carth. 4. sic decretum; *Mulier baptizare non præsumat.* Epiphanius l. 3. Hæres. 79. contra Colyridianos, Baptismum Mulierum Hæresim vocat. Clemens in Constitutionibus Apostolicis ait esse præter legem & impium, quod baptizent Mulieres. *Quòd si hactenus mulieribus docendi munus non commisimus; quomodo munere sacerdotali fungi præter naturam eisdem quispiam permittet? Hic enim est error gentilium Deum negantium Deis fœminis sacerdotes fœminas eligere: at non est hoc à Christo constitutum. Quod si à mulieribus baptizari oporteret, profectò Christus à matre sua baptizatus esset, & non à Johanne; aut cum nos ad baptizandum misit, misisset quidem mulieres nobiscum ad hoc.* Nec jussit nec per Scripturam tradidit, utpote qui nosset καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς φύσεως καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ πράγματος, *naturæ convenientiam & rei decorum.* Eædem rationes militant contra omnes privatos vel quos Laicos vocant. Ideo Capite sequenti ait; *Immo neque laico permittimus facere aliquod opus Sacerdotale, ut sacrificium, aut Baptismum, aut impositionem manus, aut benedictionem sive magnam sive parvam. Nemo enim sibi sumit honorem, sed qui vocatus à Domino.* Imo nec Clericis permittit protestatem baptizandi. De Ministro Circumcisionis, sicut Baptismi, nulla extat lex, mandatum nullum.

Part. 2. Disp. 7.

Lib. 3. c. 9.

nullum. *Probabile est*, ait Bucanus, *ex Johannis Circumcisione & Abrahami exemplo, singulas familias per se eam administrasse convocatis vicinis. Administrabatur domi apud parentes, quòd Circumcisio non posset sine acerbissimo infantis cruciatu fieri, ut vulneri absque mora remedium adhiberetur*, Loc. 46. Zepperus de Sacramentis, pag. 251. *Non legimus speciale circumcidendi mandatum olim Sacerdotibus in Veteri Testamento datum fuisse, quemadmodam Novi Testamenti Ministri Ecclesiæ baptizandi mandatum habent.* Barradius in Euangelia Tom. 1. l. 9. Cap. 2. *Nec igitur peculiarem locum nec peculiarem Ministrum Circumcisio, nisi forte chirurgum, postulabat.* Sic Suarez in 3. Part. Tom. Disp. 29. s. 2. Hodie indifferenter circumcidit *Mohel*, id est, circumcisor, in ædibus vel in Synagoga. Cum igitur de Ministro Circumcisionis sicut de Baptismi Ministro non extet certa lex aut institutio, non sequitur alios quàm Ministros Euangelii posse baptizare, quia alii quandoque quàm sacerdotes circumciderunt.

In Libro Liturgiæ Anglicanæ post Baptismum sequitur *Confirmatio, in qua Catechismus ad pueros instituendos continetur. Visum est neminem ad Confirmationem admittendum, nisi qui materna lingua Fidei Articulos, Orationem Dominicam, Decalogi Præcepta, expeditè poterit & memoritèr pronunciare, & ad reliquas item Quæstiones brevis illius Catechismi respondere, quas Episcopus, vel pro illius arbitrio alius quicunque, proposuerit. Hæc autem ratio plurimis de causis commodissima videtur. Primùm, quia cum pueri ad maturiorem ætatem pervenerint & didicerint, quæ & quanta Susceptores ipsorum nomine in Baptismo promiserint; ipsi proprio ore, proprio consensu, publicè in conspectu Ecclesiæ eadem agnoscant & confirment, profiteanturque se Divina gratia adjuvante conaturos ea omnia fideliter observare, quibus jam suis verbis, sua confessione, assenserint. Secundò, quoniam Confirmatio illis adhibetur, qui jam baptisati sunt, ut per impositionem manuum & orationem vires & defensionem accipiant contra omnes insultus peccati, mundi, & Diaboli; commodissimè administratur, cum pueri eam ætatem attigerint, qua tum per suam carnis infirmitatem, tum per varios, hujus mundi & diaboli insultus, in maximo periculo constituuntur, ne in gravissima peccata prolabantur. Tertiò, quod non alienum sit à consuetudine Primitivæ Ecclesiæ, qua susceptum erat, ut Confirmatio adhiberetur illis, qui ad maturiorem ætatem pervenissent, ut ipsi jam in religione Christiana instituti suam ipsorum fidem publicè profiterentur, & promitterent se divinæ voluntati & mandatis ejus obtemperaturos. Ne quisquam verò putet, ex dilatione Confirmationis quicquam detrimenti filiis suis accessurum, sed apud animum constituat ex Dei verbo clarum & perspicuum esse, infantes baptizatos omnia habere ad salutem necessaria, certoque certiùs salutem consequi. Quamprimùm pueri materna lingua memoritèr teneant Articulos Fidei, Orationem Dominicam, & Præcepta Decalogi, poteruntque respondere ad quæstiones istius Catechismi, vel ab Episcopo, vel ab alio quovis pro illius arbitrio, propositas; tum ut testem habeant Confirmationis suæ, per aliquem Susceptorem ad Episcopum confirmandi adducentur. Episcopus autem hoc modo confirmabit. Episcopus. Auxilium nostrum in nomine Domini. Responsum. Qui fecit cœlum & terram. Episcopus. Sit nomen Domini benedictum. Responsum. Ab hoc præsenti tempore in omne usque ævum. Episcopus. Domine exaudi, quæsumus, orationem nostram. Responsum. Et clamor noster ad te perveniat. Episcopus. Oremus. Omnipotens æterne Deus, qui hos servos tuos per aquam & Spiritum Sanctum regenerare dignatus es, omniaque iis peccata condonare, confirma eos, &c.* Vide supra pag. 263. *Tunc Episcopus manum in singulorum capita imponens, sic dicet; Defende, Domine, hunc puerum cœlesti gratia, tuus ut semper maneat, quotidieque magis tuo Sancto Spiritu augeatur, donec ad æternum regnum perveniat. Amen. Episcopus addet. Oremus. Omnipotens æterne Deus, qui & voluntatem nobis & facultatem addis ad ea facienda quæ bona sunt, & tuæ majestati grata, supplices tibi preces fundimus pro his pueris, super quos ad exemplum sanctorum Apostolorum tuorum manus imposuimus, ut certiores eos hoc signo*

redderemus tuæ in ipsos benignæ voluntatis; paterna tua manus, quæsumus, semper eos protegat, & defendat Spiritus Sanctus eos perpetuò, & sic in scientiam & obedientiam verbi tui inducat, ut tandem vitam æternam consequantur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui tecum vivit & regnat verus Deus in omne ævum. Amen. Episcopus tandem benedicet pueris. Cujusque Parochiæ Minister, vel alius quisquam ab eo designatus, Dominicis & Festis diebus paulò ante vespertinas preces publicè in templo pueros eò missos pro temporis ratione diligenter instituet & examinabit in aliqua parte istius Catechismi, prout ipsi commodum & oportunum videbitur. Parentes simul & Domini curabunt, ut filii & servi nondum in Catechismo instituti tempore constituto ad templum veniant, obedienter audituri, & etiam ministris obtemperaturi, donec in hoc Libro præscripta memoriter didicerint. Sacerdotes ipsi plerisque locis non intelligunt Catechismum illum brevem. Doctor *Worship* pro concione ad ædem Pauli asseruit, mille esse in Anglia Sacerdotes qui distinguere nescirent inter *ovis* & *navis*; quæ verba expunxit Episcopus vel ejus Sacellanus cum typis mandaretur concio illa. Sed qui intelligunt, negligunt, & nihil minùs quam Catecheticam institutionem curant. *Quoties Episcopus indicaverit pueros aliquo oportuno in loco ad Confirmationem coram se adducendos; tum cujusque Parochiæ Administer omnium puerorum in sua Parochia nomina, qui Articulos Fidei, Orationem Dominicam, ac Decalogi Præcepta, recitare possunt, aut ipse afferet, aut per scripta ad Episcopum mittet: tum etiam significabit, quot eorum sint, qui cæteris quæstionibus hoc Catechismo descriptis accommodatè possunt respondere. Nemo autem ad sacrosanctam Communionem prius admittatur, quàm & Catechismum didicerit & confirmatus fuerit.* De Confirmatione Anglicana vide Dissertationem quæ habetur supra à pag. 255. ad 270. & quæ dicta sunt de Signo Crucis post Baptismum.

A Sheep and a Ship.

Post Confirmationem Episcopalem puerorum sequitur in Libro Liturgiæ, *Forma solemnizandi Matrimonium. Primùm, Banna edenda sive promulganda sunt tribus diebus Dominicis vel Festivis, divinorum officiorum tempore, populo præsente, juxta antiquum morem. Quòd si personæ matrimonio conjugandæ in diversis degant Parochiis, Banna promulgari in singulis debent. Nec præsumat Minister unius Parochiæ sacram Matrimonii ceremoniam seu solemnizationem peragere, nisi ab alterius Parochiæ Ministro certior factus fuerit in scriptis de Bannis tribus vicibus promulgatis.* Canone 62. Constitutionum anni 1603. sub pœna suspensionis ad triennium prohibentur Matrimonium celebrare, nisi Banna matrimonialia per tres dies Dominicos fuerint denunciata publicè in Ecclesiis Parochialibus aut Capellis, ubi contrahentes commorantur, & tempore divinorum: additur exceptio, *absque facultate seu licentia ab aliquo eorum, qui in hisce Constitutionibus designantur, indulta & concessa.* Designantur autem Canone 101. quem vide supra Capite 3. pag. 64. 65. Si facultatem seu indulgentiam impetraverint, prohibentur tamen Ministri Matrimonium celebrare, nisi Tempore Precum publicarum intra horas 8 & 12 duntaxat, in Ecclesiis vel Capellis, ubi partium altera commoratur. Præterea etiamsi trina Bannorum indictio *præcesserit, nec ulla proinde dispensatio requiratur, priusquam parentes aut gubernatores contrahentium, si 21 ætatis suæ annum non compleverint, consensum suum, vel personaliter, vel per testimonium luculentum, dicto Ministro significarint*, non celebrabit. Sed vide supra cap. 5. Redeamus ad Librum Liturgiæ. *Constituto Nuptiarum die, in Navem Ecclesiæ sive frequentiorem cœtum convenient qui sunt connubio copulandi, cum amicis & vicinis. Ac ibidem tum Minister,* the Priest, *incipiet sic. Convenimus in hunc locum, dilectissimi, coram Deo atque in conspectu Ecclesiæ ejus, ut hunc virum mulieremque hanc sacro sociemus Conjugio: quod vivendi genus honorabile primum ab ipso Deo in Paradiso, dum adhuc homo in Innocentia persisteret, institutum est, mysticam illam inter Christum & ejus Ecclesiam nobis præfigurans unionem, &c.* Monet deinde: *Si quisquam sit, qui*

justam

justam causam proferre poterit cur legitimè isti conjungi nequeant, aut jam palam denunciet, aut in futurum reticeat perpetuò. Atque personas conjungendas Matrimonio alloquens Minister dicet; mando, præcipioque vobis &c. Mandat, si quod noverint impedimentum, ut illud modò confiteantur. *Quo nuptiorum die, si quisquam allegabit & denunciabit impedimentum quodcunque, quo minus isti nequeant ex Dei lege, hujus regni statutis, matrimonio conjungi; & seipsum unà cum fidejussoribus idoneis obligare velit personis sic copulandis, vel sufficientem cautionem deponat, ad satisfaciendum plenè pro omnibus sumptibus quos personæ copulandæ sunt facturæ, se causam probaturum: tum solennizatio proroganda est in illud tempus dum rei veritas planè constet. Si nullum impedimentum denuncietur, tum Minister virum alloquetur; N. vis habere hanc mulierem in sponsam, ut cum illa in sacro Conjugii statu juxta Dei ordinationem simul vivas? vis eam diligere, consolari, honorare, & tam infirmam quam sanam conservare, atque repudiatis aliis omnibus illi soli adhærere quàm diu vita utriusque vestrûm duraverit? Respondebit vir; Volo. Tunc Minister mulierem alloquetur; N. vis habere hunc virum in sponsum, ut in sacro Conjugii statu juxta Dei ordinationem simul vivas &c. Respondebit mulier; Volo. Tunc dicet Minister. Quis hanc mulierem tradit ut huic nubat viro. Tum Minister mulierem de manu parentis vel amicorum acceptans, admonebit virum, ut dextram mulieris prehendat, & sic uterque alteri mutuam fidem præstabit, viro sic dicente. Ego N. accipio te N. in uxorem mihi, ut te ab hoc tempore in futurum præ aliis, melioribus sive deterioribus, ditioribus sive pauperioribus, habeam, teneam, diligam, & foveam, tam sanam quàm infirmam, donec mors nos disjunxerit, juxta Dei decretum; atque in hujus rei confirmationem, fidem meam astringo. Tunc manus dissolvent, & mulier rursum viri dextram apprehendens dicet; Ego N. accipio te N. mihi in maritum, ut ab hoc tempore in futurum, &c. His rebus sic gestis conjunctas manus relaxabunt; & maritus annulum uxori dandum libro imponet unà cum pecuniis Ministro ac sibi servienti debitis,* with the accustomed duties to the Priest and Clerk. *Et Minister acceptum annulum tradet marito, ut eo digitum annularem sinistræ manus uxoris exornet, & vir à Ministro instructus dicet; Ego te hoc annulo mihi spondeo, te corpore meo honoro,* with my body I thee worship, *& bonorum meorum omnium participem facio. In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen.* Liber Buceri sic habet; *Tunc vir det mulieri annulum, & alia munera, aurum & argentum, & ponet super librum, quem Sacerdos manu tenet; ac Presbyter accepto annulo tradet viro, ut imponat quarto digito mulieris, dicens: Cum hoc annulo te mihi despondeo, hoc aurum & argentum tibi dono, cum meo corpore te honoro, & omnibus fortunæ bonis te amplifico, in nomine Patris* &c. *Postquam annulum vir reliquerit in annulari digito, videlicet quarto sinistræ manus mulieris, dicet Minister; Oremus. Æterne Deus, Creator, Conservatorque totius generis humani, omnisque gratiæ spiritualis largitor & autor vitæ æternæ, mitte desuper benedictionem tuam super hos famulos tuos, hunc virum atque hanc mulierem, quos in tuo nomine benedicimus, ut sicut Isaac & Rebecca summa fide inter se vivebant, sic isti duo firmius persolvant custodiantque votum ac fœdus inter se initum, (cujus est annuli hæc datio acceptioque argumentum & arrha,) & ut in mutuo amore & pacis vinculo perseverent, atque reliquam vitam universam ad legum tuarum normam dirigant. Per Jesum Christum Dominum nostrum. Amen. His dictis Minister,* the Priest, *eorum dextras junget dicendo; Quos Deus conjunxit homo ne separet. Ad populum vero Minister sic; Quandoquidem N. & N. in sacrum consenserint Conjugium, idque coram Deo atque hac Ecclesia sunt contestati, cumque ad ejus rei confirmationem mutuò sibi fidem spospondérint, datoque & accepto annulo, atque dextris conjungendis idem palàm declará-*

 rint,

rint, idcirco eos maritum uxoremque esse pronuntio. In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen. Insuper addet hanc benedictionem Minister; Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus vos benedicat, tueatur, & protegat: misericors Dominus suo vos favore benignè respiciat, atque omni vos benedictione spirituali & gratia repleat, ut in hac præsenti vita sic mutuò diligatis, quo in futuro sæculo vita fruamini æterna. His ad hunc modum finitis, Ministri vel Clerici Dominicam mensam versus procedentes sequentem Psalmum vel dicent vel cantabunt, nempe Psal. 128. vel 67. Liber Buceri sic habet. *Tunc ingrediantur chorum, Ministris aut Clericis canentibus Psalmum* Et adhuc chorum ingredi apparet. *Finito Psalmo & genuflectentibus viro & muliere ante mensam* Dominicam, *Minister etiam ad eandem stans, & eos respiciens dicet; Kyrie eleeson. Responsum, Christe eleeson. Minister, Kyrie eleeson. Pater noster qui es in cœlis &c. & ne nos inducas in tentationem. Responsum. Sed libera nos à malo. Minister. Domine salvum fac servum tuum & ancillam tuam. Responsum. Qui sperant in te. Minister. Mitte eis Domine auxilium de sancto. Responsum. Et eos semper protege. M. Esto eis turris fortitudinis. R. A facie inimici. M. Domine exaudi preces nostras. R. Et clamor noster ad te perveniat. M. Deus Abraham, Deus Isaac* &c. Orat ut, sicut super Abrahamum & Saram ad eos mirificè consolandos benedictionem miserit, ita mittere dignetur benedictionem suam super hos famulos &c. & statim aliam habet precatiunculam; *Misericors Domine ac Cælestis Pater, cujus munere gratioso genus humanum propagatur; prosequere quæsumus hos famulos tuos benedictione tua, ut & liberorum procreatione fiant fœcundi, & sancta dilectione & honestate vitam prorogent, donec filios filiorum videant in tertiam & quartam generationem ad laudem & gloriam tuam.* Amen. Sed istam precatiunculam omittit, si mulier parere desierit. Deinde tertiam habet, ubi ait, *decrevisti ut de viro ad imaginem & similitudinem tuam creato mulier sumeret vivendi principium; atque eos copulando statuisti nunquam licere separare, quos tu matrimonii lege unum fecisti: Deus, qui tam excellenti mysterio conjugalem copulam consecrasti, ut in ea spirituale conjugium & unionem Christi & Ecclesiæ significares & repræsentares, respice propitius supra hos famulos, ut non solum hic vir juxta verbum tuum uxorem diligat, sicut Christus Ecclesiam suam qui seipsum pro ea tradidit, amando atque fovendo ut suam ipsius carnem, verùm etiam hæc viro suo sit amans ut Rachel, sapiens ut Rebecca, fidelis & obediens ut Sara* &c. *Tunc dicet Minister, Omnipotens Deus* &c. His verbis iterum benedicit. *Incipiet postea communio & post lectum Evangelium Concio sequetur, in qua, de more quoties nuptiæ erunt celebrandæ, mariti & uxoris officia debita explicabuntur juxta Sacras Scripturas. Quod si non sit qui concionetur, ipse Minister populum alloquetur his verbis. Quicunque* &c. Legit versus aliquot Ephes. 5. Coll. 3. 1 Petr. 3. 1 Pet. 5. Ephes. 3. *Qui sacro conjugio copulantur, eodem nuptiarum die debent sacram Synaxim recipere.*

Indictio Nuptiarum (quam Banna vocant, & derivant quidam à voce πᾶν, quia omnibus innotescit, vel quia integram & perfectam denunciationem, primam, secundam, tertiam, significat, mutato π in β) laudabilis est. Hunc morem observant & Pontificii, nam illi in Pronao statim post Offertorium Banna promulgant. Sed ut apud illos, sic apud Anglos facilè potest impetrari Dispensatio, seu remissio denunciationum, & ex Canone ordinis & eutaxiæ causa condito quæstum faciunt uberrimum. Vide supra pag. 64. 65. Quod ad locum celebrandi; nullum censemus alio sanctiorem, quin in eo rite celebrari possit, & proinde non minus ritè in Choro vel Pronao quam in Navi. Imo in prætorio vel quovis loco publico in hunc usum destinato ritè celebrari potest. In portis civitatum celebratum legimus contractum matrimonialem Ruth. 4. Judæi hodie in privatis ædibus

aut cubiculo celebrant. Cœtum etiam frequentiorem probamus, non tamen cœtum publicum totius Ecclesiæ particularis necessariò adesse debere existimamus; & apud nos sæpius solent celebrare Matrimonia extra sacra & publicum conventum totius Ecclesiæ. Nam non est actio ista merè Ecclesiastica, quæ desideret præsentiam totius cœtus particularis illius Ecclesiæ cujus personæ contrahentes sunt membra, sicut administratio Sacramentorum. Est contractus civilis, sed Divinus etiam, quia intervenit Dei authoritas, id est institutum quo statuit vinculum hujus contractus non temerè dissolvendum aut violandum: non tamen sequitur, non nisi Ecclesiæ interventu celebrandum; nisi velimus quæcunque Deus instituit, etiamsi non ad usum sacrum, in Ecclesia celebranda. Non excludimus præsentiam totius Ecclesiæ, imo nec infidelium, aut quorumvis qui adesse cupiunt, sicut in portis civitatum omnibus accessum patuisse non dubium est: sed necessariam esse ejus præsentiam negarem. Sufficere existimo si frequentior sit cœtus in loco publico, modò non relinquatur cujusvis arbitrio hunc numerum definire. Tempus, locum, cœtum, legibus definiri oportet, propter incommoda & pericula quæ ex clandestinis matrimoniis emergere possunt. Ministri benedictionem tamen non spernimus. Non est de essentia contractus præsentia & benedictio Ministri. Decrevit quidem Concilium Tridentinum, nulla & irrita fore matrimonia quæ contrahuntur sine Parœci aut alterius Sacerdotis de ipsius Parœci seu Ordinarii licentia, & duorum vel trium testium præsentia; cum tamen Ministros hujus Sacramenti dicunt Pontificii esse ipsos contrahentes, non Parœcos aut Sacerdotes. Cum Sacramentum istud constare possit materia, forma, efficiente, & fine, absque præsentia & benedictione Sacerdotis; quomodò irrita decernere possunt, ubi desunt ista duo? Ministri tamen præsentiam & benedictionem probo, non quod celebrationem istam actum propriè Ecclesiasticum existimem; sed quia civilibus etiam actibus benedictionis ergò interesse potest, ut in Regum Inauguratione. Posse Ministrum benedicere in Regum inauguratione, neminem dubitare arbitror. Si igitur Minister benedixerit, sive in loco illo ubi solet convenire Ecclesia, sive alio quovis loco publica authoritate indicto, nihil præter officium faceret. Sed ista damnamus; primò, quòd Matrimonium Sacramentum constituant, & in modum sacramenti celebrant. Sacramentum esse dicunt disertis verbis in Homilia de Juramento, ubi Baptismum & Matrimonium Sacramenta esse dictitant. Et in Liturgia sæpius inculcant sacram significationem Unionis Christi cum Ecclesia; & dicunt Deum consecrasse copulam conjugalem tam excellenti mysterio, ut in ea spirituale conjugium & unionem Christi & Ecclesiæ significaret & representaret, alludentes ad locum Apostoli, Ephes. 5: 32. & mysterii vocem, quam Vetus Interpres vertit Sacramentum, non ad conjunctionem Christi cum Ecclesia, ut facit Apostolus, sed ad conjunctionem uxoris & mariti referentes. Præterea separationem quoad thorum & mensam post divortium propter adulterium concedunt, non tamen separationem quoad vinculum. Pontificii hac ratione præcipuè matrimonium dicunt indissolubile, nempe quia est Sacramentum. *Quod unus uni indissolubili vinculo ita jungatur, ut quovis occurrente incommodo, etiam amissa spe prolis, sejungi nequeant, sine magno mysterio esse nequit,* inquit Bellarminus. Item, *illa omnimoda insolubilitas in unis nuptiis non potest referri in causam primariam & certissimam, nisi in signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, in quam causam perpetuò Augustinus eam insolubilitatem refert.* Item: *Cur igitur matrimonium sit omninò insolubile, illa est potissima causa, quia significat Divina institutione insolubilem conjunctionen Christi & Ecclesiæ.* Insolubilitas Matrimonii quoad vinculum igitur arguit matrimonium esse Anglis Sacramentum, & ideo verba illa in Liturgia usurpant, *quandiu vita utriusque vestrûm duraverit, & do-*

De Matrim. Cap. 2.

Cap. 4.

nec mors nos disjunxerit. Probat etiam Aquinas, Matrimonium esse *Sacramentum,* Cap. 8. *à signo & conjecturis, ut etiam nos supra fecimus,* inquit Bellarminus: *est enim signum hujus rei, quod matrimonium sacerdotali benedictione ornetur, & quod ad Ecclesiæ Ministros pertineat causas matrimoniales judicare.* At hæc signa & conjecturas habent etiam Angli. Conjunctionem matrimonialem imaginem quandam esse conjunctionis Christi cum Ecclesia eamque repræsentate concedimus: non tamen propterea sequitur esse Sacramentum, magis quàm conjunctionem palmitum cum vite, aut capitis cum corpore. Nullum hîc elementum, nec verbum promissionis, & communis est iste contractus membris Ecclesiæ Veteris & Novi Testamenti, Ethnicis & Christianis, & in ipso innocentiæ statu conjunctio Adami & Evæ erat imago conjunctionis Christi & Ecclesiæ per naturæ conformitatem & charitatem ac animorum unionem. Quomodo igitur Sacramentum esse potest Novi Testamenti? Sed de spurio isto Sacramento videat lector quæ passim habent scriptores nostri. Quod ad ritus celebrationis attinet; si celebraretur Matrimonium non ut Sacramentum aut actio proprie Ecclesiastica, sed ut contractus civilis, rituum usurpationem liberiorem non negarem. Sed quod in Ecclesiæ cœtu publico & inter sacra his ritibus celebraretur matrimonium ut res sacra, non probarem. *Ut quod annulum maritus uxori dandum libro imponit unà cum pecuniis Ministro ac sibi servienti debitis, & Minister annulum acceptum tradet marito, ut eo digitum annularem sinistræ manus uxoris exornet, dicens, Ego te hoc annulo spondeo, &c.* & Minister inter orandum narrabit Deo quod annuli traditio & acceptio sit arrha & argumentum initi inter eos fœderis. Quid ineptius? In Rituali Romano, *Parochus accipit annulum & arras de manu sponsi, & benedicit.* Benedictio annuli. *Benedic ✠ domine annulum hunc quem nos in tuo nomine benedicimus ✠ ut quæ eum gestaverit fidelitatem integram suo sponso teneat, in pace & voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate semper vivat. Per Christum Dominum. Resp. Amen.* Iterum orat ut Dominus mittat *benedictionem super hunc annulum, ut quæ hoc fidelitatis signo insignita incesserit, in virtute cœlestis defensionis ad æternam vitam sibi proficiat. Per Christum. Resp. Amen. Benedictio Dei Patris ✠ omnipotentis, & Filii, & Spiritus ✠ Sancti descendat, & maneat super hunc annulum. & has arras. Resp. Amen. Postea aspergit annulum, & arras, & sponsos, & assistentes, aqua benedicta in modum Crucis. Tum accipiat annulum, & dicat, Benedic Domine hunc annulum, ut ejus figura pudicitiam custodiat. Et sponsus acceptum annulum de manu sacerdotis imponit in digito annulari sinistræ manus sponsæ. Sacerdote dicente. In nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti.* Liturgia Anglicana vult, annulum imponi libro prius quàm accipiat eum sacerdos, & sacerdotem tradere deinde marito, ut imponat eum digito sponsæ. In quem finem ista fiunt, divinare nequeo, nisi ut sic sanctificetur & benedicatur aliquo ritu annulus, priusquam tradiderit eum sponsæ. Ritus iste annuli è sponsalibus in matrimonii contractum irrepsit. Arrhæ nomine in sponsalibus datum fuisse annulum refert Plinius. *Qui ob* Lib. 33. c. 1. *obligationem,* inquit, *aureos acceperant annulos, in publico tantum utebantur eis; intra domos verò ferreis. Quo argumento etiam nunc sponsæ annulus ferreus mittitur, isque sint Gemma.* Et communem sponsionibus omnibus arrham fuisse annulos ostendit, ex eo quod annulo omnia signarentur, ut intacta essent, & vindicarentur à rapina. Promissionis, & reconciliationis arrhabonem fuisse & evectionis ad dignitatem, patet ex Thamaris, & Josephi historia, & filii prodigi parabola, Gen. 38. & 41. & Luc. 16. Annulus igitur fidei arrhabonem habebat, & in sponsalibus fidem faciebat promissionis nuptiarum: & ea disponsata præsumebatur, quæ annulum in digito deferebat. Mulier, quæ virum desponsatum prosequebatur,

tur, ad probationem exhibebat testes, quòd adversarius ejus eam desponsationis annulo publicè subarrhasset. Vide Decretalium, l. 2. tit. 27. cap. *Tenor literarum.* Ex Libro Precum Iudaicarum hæc habet Drusius; *Qui despondet mulierem, adducit testes & desponsat coram eis pecunia aut re aliquo æquivalente, etiam obolo quem dat ei coram illis, & dicit; Esto mihi desponsata hac re secundum legem Mosis & Israel. Quod si non adfuerint testes, desponsatio ejus nulla est, etiamsi ambo confessi fuerint. Quod si desponsaverit eam socio suo, seu alteri, dicit, Esto desponsata N. annulo hoc secundum legem Mosis & Israel.* Interdum consensus exprimitur per verba de futuro, (& tunc dicuntur Sponsalia seu Matrimonium contrahendum,) hac vel simili verborum forma; Promitto quod accipiam te in uxorem. Interdum per verba de præsenti (& tunc dicitur Matrimonium Contractum) hac vel simili verborum forma; Accipio te in uxorem, vel volo te in uxorem, *Sponsalia per verba de futuro dicta fiduciatio fiunt altero ex 3. modis, s. per simplicem promissionem, ut promitto quod accipiam te in maritum, & similia. Secundo per juramenti fidei interpositionem, ut juro vel fidem meam promitto, quod accipiam te in maritum. Tertio per subarrhationem, ut cum datur pecunia vel annulus vel alia res per legalitatem matrimonii contrahendi*; ut definitum in Synodo Lingon. Videmus igitur, annuli traditionem usurpatam fuisse, & quidem civiliter in sponsalibus. Cur autem insignita annulo sponsa in quarto à pollice digito, quem medicinalem vocant, hanc rationem reddunt; quia in eo est vena quædam sanguinis ad cor usque perveniens, vel, ut Gregorius Tholosanus ait; *Ex communi consensu annulum in digito qui minimo vicinus est, quem etiam medicinalem vocant, manu præcipuè sinistra gestatum, quòd nervus quidam de corde natus prorsum pergit usque ad digitum manus sinistræ minimo proximum, & illic desinit implicatus cæteris ejusdum digiti nervis: & ideo visum Veteribus, ut ille digitus annulo tanquam corona circumdaretur.* Hunc ritum Bucerus in Censura probat quidem his verbis; *Subjicitur alius ritus, ut annulum, & si quod aliud signum desponsationis sponsus velit dare sponsæ, sive aurum sive argentum, ut ista sponsus prius ponat in librum sacrorum, & inde minister sponso illa reddat, quo ipse ea sponsæ tradat, præscriptis in libro verbis. Et hic admodum commodus ritus esse videtur, si modò quid ista omnia significent populo subinde explicetur. Ut quod annulus & cætera dona, quibus sponsus sponsam ornare vult, prius in librum sacrorum deponuntur, & à ministro sponso rursus traduntur tribuenda ab eo sponsæ, significare oportere nos nostra omnia priusquam illis utamur, offerre Deo cujus sunt, & consecrare; & illa tanquam ex ipsius manu accipere ad illius gloriam usurpanda. Ita annuli insertionem in proximum minimo digitum manus sinistræ, in quo digito ajunt nervum quendam prodeuntem de corde finiri, cæterisque nervis ejus digiti implicari, significare cor sponsæ debere semper sponso esse devinctum vinculo amoris perpetuo, ut annuli nullus finis est. Sic reliqua munera omnium facultatum atque totius vitæ communicationem.* In hoc Buceri testimonio glorientur Formalistæ, cum tamen multa alia non emendent quæ Bucerus in sua Censura reformari volebat. Sed audiamus quid replicet Cartwrightus; *Quandoque bonus dormitat Homerus. Nam primùm, ostendi non licere nova signa aut sacramenta instituere. Præterea periculosum esse, præsertim hic ubi confirmatur falsa & Papistica opinio Sacramenti. Et tertiò, tam ineptas fingere allegorias deponendæ pecuniæ, rotunditatis annuli, & mysterii quarti digiti (liceat mihi, salva ejus reverentia, dicere) valde ridiculum. Et quartò, quod vult Ministrum ejusmodi nugas pro concione explicare, non sapit eruditionem & judicium M. Buceri.* Quam facile est ritibus ineptissimis bellas affingere allegorias? Si hunc rirum concederemus, nullum ritum symbolicum quantumvis ridiculum Romanensium repudiare

Præterit in Novum Test. Cap. 1.

Bochelli Decret. p. 416.

Syntag. Lib. 8. Cap. 7.

Censura Cap. 20.

1. Repl. contra Whitgift. p. 159.

diare jure possemus. De ritibus symbolicis diximus supra Cap. de Adiaphoris. Hunc ritum civiliter in Sponsalibus usurpatum non damnamus; nec in ipso fœdere nuptiali damnaremus, si fœdera nuptialia civili modo celebrarentur, nempe ut sponsus imponat annulum digito sponsæ, aut sponsi socius, ut apud Judæos observatum. Nam Ministri, quatenus Minister, officium istud non est, sed potest quivis aliuseum ritum administrare. Sed ut imponat Libro Sacrorum, & deinde tradat sponso, sive Minister sive alius etiam, in sponsalibus superstitiosum esse quis non videt, & excogitatum ut suppleret vicem benedictionis Papisticæ, ac si contactu libri sanctificaretur annulus? Annulum ejusve ritus introducere in Ecclesiam, & ex eo sacrum symbolum constituere, ex ritibus circa eum ritus sacros, ut hîc fit, non est ferendum. Ecclesia consideratur duobus modis, vel ut cœtus sacer fidelium, vel ut communis civium. Posteriori modo si consideretur, annuli traditio usurpari potest, (non tamen cum impositione super Librum Sacrorum,) ubi congregantur ut cives, ut in prætorio, aut foro, aut portis civitatum. Sed in Ecclesiam, ut est coetus sacer fidelium in unum coeuntium ad Deum colendum, ejusque cultum celebrandum, nulli ritus symbolici à Deo non instituti sunt introducendi. Minister benedicere, orare, hortari, admonere, potest. Quatenus civis & socius sponsi aut paranymphus, potest multa facere extra conventum publicum Ecclesiæ, quæ non facit ex officio quatenus Minister. Hoc respectu potest annulo sponsam desponsare, non tamen sanctificando, vel Crucis benedictione, vel deponendo super Librum Sacrorum, aut Deo in oratione explicando quid significet istud symbolum ejusque ritus. Sed celebrant matrimonium ut sacramentum in cœtu sacro & inter sacra, & annulus ejusque ritus sunt hujus spurii Sacramenti Sacramentalia. Habet annuli ritus annexum verbum, quod interpretari nequeunt ipsi formalistæ. *Ego te hoc annulo mihi spondeo, te corpore meo honoro.* Quid sibi volunt illa verba, *te corpore meo honoro*, definire non potest Hookerus, sed varios sensus excogitavit. Anglicanâ, *with my body I thee worship* possunt reddi, *corpore meo te colo vel adoro.* Nam vox, *worship*, vulgò significat adorare vel colere, præsertim in sacris. Nolunt tamen ista verba expungere & planiora substituere, quæ facilè intelligerent rudiores; sed ridiculam istam verborum formulam retinent. Et quamvis substituerent *honorandi* vocem, alludentes ad locum Petri 1 Epist. 3. 7. tamen ista verborum formula, *te corpore meo honoro*, inepta esset & ridicula. Nam Apostolus loquitur de cura, & sollicitudine mentis, protectione, tutela & debita æstimatione, sicut vocabulum Honoris, Hebræorum phrasi, largiùs sumitur. Sed honorare corpore quomodo dici debeat maritus sponsam, magis quàm sponsa maritum, non capio. Nam jus habet uterque in corpus alterius reciprocum. Sed an iste σεμνὸς λόγος, qui in sacris usurpandus, sicut usurpant illi, videant pudentiores. Præterea ait Vir à Sacerdote instructus, vel potius Sacerdotem benedicentem subsequens; *Ego te hoc annulo mihi spondeo* &c. *In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.* Nam duplex est Sacerdotalis Benedictio in Matrimonio, inquit Bellarminus, *Una, quæ datur in contractu de præsenti, cum Sacerdos dicit, Ego vos conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & hæc fere in domo privata dari solet; altera est Benedictio, quæ datur in Templo tempore Missæ, cum adjunctis variis precibus.* Si illa verborum formula, *Ego vos*, &c. sit Benedictio, & ista, *Ego te spondeo hoc annulo &c. in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti*: An non igitur annuli traditio seu impositio benedicitur. Et sic duobus modis sanctificatur annulus, antè per impositionem super librum, & iterum cum imponitur digito sponsæ. Bochellus ex Synodo Turonensi. 1583. habet istam for-

De Matrimonio ca. 8.

formam. *Postea dicat Parœcus; Jurātis uterque Deo, & promittitis invicem hanc fidem perpetuò servare? Uterque respondeat; Juro & promitto. Hoc facto dicat Sacerdos. Et ego vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Per hanc autem formulam annuli benedicti in digito mulieris apponi soliti usum in omnibus fere Diœcesibus observari solitum, aliosque ritus ab Ecclesia receptos, reprobare non intendimus.* Pag. 417. Vides in Gallia Romanenses in annuli benedictione eadem formula verborum uti, quam Bellarminus Benedictionem appellat. Cum Missa celebrant hoc sacramentum. Incipit Communio, & post lectum Euangelium concio sequitur, in qua mariti & uxoris officia debita explicantur. Si non sit qui concionetur, ipse Sacerdos recitat quædam fragmenta ex Epistolis. Sed possunt conducere Concionatorem, si Parœcus non sit satis aptus. Nam venales sunt apud eos Conciones Baptismales, Nuptiales, Funebres, præsertim ubi Parœcus ipse donum non habet. Post enarrata officia debita percipiunt Eucharistiam qui connubio juncti sunt. Sic inter Missæ solennia enarrantur debita officia. Cœna non administratur in publico Ecclesiæ conventu, nec ab omnibus percipitur, sed in modum Missæ oblatæ pro Conjugatis celebratur. Cum annulo super Librum Sacrorum deponitur pecunia Sacerdoti ejusque Ministro debita. Non habent tempus magis oportunum pendendi debita, quàm inter ipsa sacra. Sacra dico, nam sacramentum celebrare se existimant. Sed Oblationum nomine cohonestatur ista pecunia. Ideo super Librum Sacrorum deponi arbitror. De Oblationibus sæpius supra diximus. Ex Synodalibus Rhemensis & Trecensis Ecclesiæ habet Bochellus Decretum istud. *Prohibemus sub pœna Excommunicationis Sacerdotibus, tam Curatis quàm Capellanis, ne aliquid petant vel exigant ante benedictionem nuptialem pro matrimonio celebrando; gratis tamen oblatum recipi potest, & post matrimonium celebratum exigi, secundum laudabilem Ecclesiæ consuetudinem pro labore, quæ consuetudo a jure minime improbatur.* Pag. 440. F. Odo Parisiensis Epist. in Synod. *Prohibetur districtè sub pœna suspensionis, ne ullus Sacerdos aut Capellanus aliquid exigat ante benedictionem nuptialem, sive pro testimonio ferendo, sive pro matrimonio celebrando, occasione ferculorum quæ debentur pro nuptiis: celebrato autem matrimonio recipiat fercula, & exigat, si necesse fuerit, sicut consuetum est.* Nos nec tempus, nempe inter sacra, nec modum, nempe vel oblationis vel pretii pro re sacra, propter Simoniæ speciem, probamus. Nam Sacramentum esse illorum opinione pluribus indiciis ostendimus; cum tamen non sit ista actio propriè Ecclesiastica, id est Ecclesiæ peculiaris, sed ritè coram Magistratu celebrari possit, ut hìc in Hollandia. Habent & tempora feriata, quibus nuptias celebrare non licebit. Inter impedimenta matrimonium contrahendum impedientia, sed non dirimentia contractum, numerant Pontificii Tempus Feriatum; sic etiam Angli. *Solennizatio*, inquit Lindvodius, *non debet fieri, nisi post Banna canonicè edita, & non potest fieri à Dominica Prima Adventus usque ad Octavam Epiphaniæ exclusivè, & à Septuagesima usque ad Primam Dominicam post Pascha inclusive, & à Prima Die Rogationum usque ad Septimum Diem festi Pentecostes inclusivè, licèt quoad vinculum his diebus contrahi possit.* Provinc. l. 4. Tit. de Cland. Desponf. Cap. Quia verb. solennizat. Hæc tempora feriata adhuc observant Angli, cum tamen Pontificii in Concilio Tridentino, tantum *ab adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque in Octavam Paschatis inclusive*, solennium nuptiarum prohibitiones observari præceperint: in aliis vero temporibus nuptias solenniter celebrari permittant Sess. 24. Cap. 10. *Quocunque tempore potest matrimonium contrahi coram Parocho; sed nuptiarum solennitates, convivia, traductio ad domum, & carnalis copula certis temporibus prohibentur.* Sic explicant Cardinales interpretes Concilii. At cum conjugium semper fuerit honorabile inter omnes, etiam in statu innocentiæ, nullum tempus tam sacrum quod ejus celebratione polluatur. Bene-

dictio nuptialis est etiam ritus sacer. Et si ob carnalem copulam à solennitate abstinendum, eadem ratione abstinerent conjugati tertiam fere anni partem. Præterea si facultate & gratia Canonis ab Episcopo concessa celebrari possit matrimonium his temporibus vetitis, absque gratia & facultate illa non erit impurior celebratio. Tantæne virtutis & efficaciæ sunt Dispensationes, ut quod alioqui pollueret sacrata tempora, jam non amplius polluet? Vel an vis ista inest nummis quibus redimitur facultas illa? Quovis igitur anni tempore contrahi possunt & celebrari matrimonia, nisi in luctu publico vel privato. De Remissionibus Denunciationum, vide supra pag. 64. 65. & Causis Matrimonialibus circa finem Capitis V. De Precatiuncularum concatenatione, Responsoriis &c. diximus in genere in Officio Horario.

Sequitur in libro Liturgiæ, *Ordo Visitationis Infirmorum. Ingrediens Sacerdos domum infirmi dicat; Pax huic domui & omnibus habitantibus in ea. Tunc accedens ad ægrotum genibus flexis dicat; Ne reminiscaris Domine iniquitates nostras, vel peccata parentum nostrorum. Parce nobis Domine, parce populo tuo, quem redemisti pretiosissimo sanguine; ne in æternum irascaris nobis, Kyrie eleeson, Christe eleeson, Kyrie eleeson, Pater noster qui es in cœlis &c. Min. Et ne nos inducas in tentationem. Resp Sed libera nos à malo. M Domine salvum fac servum tuum R. Qui suam fiduciam in te collocat. M Mitte ei auxilium de sanctuario tuo R Et eum perpetuò potentèr defende. M. nihil prævaleat inimicus in eum. R. Et filius iniquitatis non noceat ei. M Esto ei Dominus turris fortitudinis. R. A facie inimici ejus M. Domine exaudi orationem nostram. R. Et clamor noster ad te perveniat. Oremus.* Recitat duas Precatiunculas. Deinde *utatur autem Minister ista ad ægrotum exhortatione. Hoc scias charissime frater,* &c. Perlecta Exhortatione præscripta; *Sacerdos recitabit Articulos Symboli, quemadmodum fit in Baptismate. Tunc examinabit illum Sacerdos, num sit in charitate cum omnibus hominibus, exhortans illum, ut ex toto corde condonet illis à quibus injuria affectus fuerit. Et si aliquos ipse offenderit aut injuria affecerit, precetur ut sibi condonent, & pro sua facultate illis satisfaciat. Et si antè non condiderit Testamentum, tunc condat, & dicat quæ ei debeatur, & vicissim quæ debeat, propter quietem posteritatis & amicorum. Sæpe autem in concionibus divites & potentes moneat de condendo Testamento, dum valent. Hæc verba superius repetita ante enunciari possunt, quàm Minister precationem ordiatur, prout sibi visum fuerit. Hic ne omittatur, quin Minister agat cum infirmo de Eleemosyna danda pauperibus. Si ægrotus sentit suam conscientiam gravatam esse aliqua in re, de illa Sacerdoti privatim confiteatur, & finita confessione, Minister utetur hac forma Absolutionis; Dominus noster Jesus Christus qui dedit potestatem Ecclesiæ absolvendi à peccatis verè pœnitentes & credentes in eum, ipse ex infinita misericordia indulgeat tibi peccata tua Ego verò autoritate ipsius mihi concessa absolvo te ab omnibus peccatis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen Deinde Minister recitabit subsequentem collectam, dicens;* O *misericordissime Domine* &c. Tunc oret *Minister hunc Psalmum,* nempe 71. *Antiphona. Salvator mundi salva nos. Qui per crucem & pretiosum sanguinem redemisti nos, adjuva nos, te rogamus ô Deus. Collecta. Omnipotens Deus.*

Canone 67. Constitutionum anni 1603 Ministro concionatori permittitur aliis verbis consolari ægrotantes quàm verbis præscriptis in Liturgia. Ministro non concionatori non permittitur, nisi forma in Libro publicæ Liturgiæ concepta. Miserrimus ille Curio, qui nec concionandi nec ægrotum consolandi, nisi verbis, præscriptis, donum habet. Rituale Romanum in Rubricis de Visitatione & Cura Infirmorum monet, ut Parochus *accedat ad ægrotum ita paratus ut in promptu* Pag. 120.
habeat

habeat argumenta ad persuadendum apta, ac præsertim Sanctorum exempla, quæ plurimum valent, quibus eum in Domino consoletur, excitet, ac recreet. Horteturque, ut omnem spem suam in Deo ponat, peccatorum suorum pœniteat, divinam misericordiam imploret, & infirmitatis pœnas tanquam paternam Dei visitationem patienter ferat, & ad salutem suam provenisse credat ut vitam moresque suos melius instituat. Si hæc faceret Parochus Anglicanus, ægrotantes efficacius moveret, quàm recitando præscripta quædam verba. Sed ipsam formam præscriptam videamus. Ingreditur, accedit ad ægrotum, & priusquam alloquutus fuerit vel intellexerit, vigiletnè, an dormiat, procumbit in genua, & dictis Antiphona, *Ne reminiscaris* &c. & parva Litania, Oratione Dominica, Precatiunculis & Exhortatione &c. de bonis magis sollicitus quàm de solamine animæ, monet ut condat Testamentum. Non est Sacerdotis officium istud curare. Confessionem privatam ægrotantis audit, & absolvit, etiamsi nec concionari queat, nec conscientiam gravatam aliquo peccato erigere. Et absolvit more Pontificio, non ut Minister declarando & pronunciando peccata esse remissa, sed ut judex per definitivam sententiam, dicens; *Ego te absolvo ob omnibus peccatis.* Quod ad formam & ordinem Precationum, diximus supra in Officio Horario. Frigida & jejuna consolatio est hæc formularum recitatio.

In Liturgia Anglicana visitationi infirmorum subjicitur *Communio Infirmorum. Cum omnes mortales subjecti sint infinitis periculis, infirmitatibus, & ærumnis, & semper incerti sint quando ex hac vita erit emigrandum; ideo ut semper sint parati, & in expectatione mortis, quandocunque Deus voluerit: Pastor subinde, sed præsertim pestis tempore, admoneat Parochianos, ut frequenter communicent Sacramento corporis & sanguinis Domini. Sic enim cavebitur, ne cum subitò fuerint correpti morbo, soliciti sint pro sacra Communione.* Bucerus hanc Rubricam sic corrigendam judicat. *Pro eo, quòd in prima de hoc ritu præceptione ponitur, (ministros debere populum diligenter adhortari, ut mensa Domini frequenter communicet, maximè pestilentiæ tempore) poni optarim, ut communicare mensa Domini omnes velint omni die Dominico.* Frequenter communicare cum volunt, non simul totum cœtum invitant & hortantur, sed singulos ut sæpius percipiant Eucharistiam, etsi quatuor tantum aut sex unà celebrent. Pergo. *Verum, si infirmus non poterit venire ad Ecclesiam, & petit sibi dari Sacramentum in Domo sua, significabit tum demum postridie, aut primo mane, Parocho, quot cum ipso unà velint communicare. Nactusque idoneum in ægrotantis domo locum, in quo reverenter administrare queat, ac præsente sufficienti hominum numero, qui cum ægro sacram communionem (omnibus adhæc necessariis) participare possint, ibidem Administer sacrosanctam Communionem celebrabit. Oremus. Omnipotens æterne Deus, &c. miserearis huic servo tuo infirmo, & præsta ut patienter hanc infirmitatem ferat, &c. Epistola Heb.* 12. *fili mi ne neglexeris, &c. Euangelium Johan.* 5. *Amen, Amen, dico vobis, qui sermonem meum audit, &c. Minister. Dominus vobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo. Minister. Sursum corda, &c. usque ad finem, ut supra dictum est. Cum venitur ad distributionem Sacramenti corporis & sanguinis Christi; Sacerdos primò communicet, deinde alii cum ægroto, qui sese ad hoc præpararunt. Verùm si quis, quòd periculosissimè ægrotet, vel quòd Ministrum suo tempore non admonuerit, vel quòd justo communicantium numero egeat, vel propter aliud quodcunque legitimum impedimentum, Sacramentum corporis & sanguinis Christi non percipiat: tum eum Minister ita instituet, ut si vere de peccatis resipiscat, & Jesum Christum in cruce pro eo mortem pertulisse, & propter ejus redemptionem suum sanguinem fudisse firmiter credat, beneficiorum ex eo acceptorum recolens, immortalesque gratias agens, eum corpus & sanguinem Servatoris Christi*

Censura Cap. 22.

(quantumvis ore ſacramentum non percipiat) ad ſuæ animæ ſalutem utiliſſimè manducare & bibere. Si eodem tempore viſitatur, & recepturus ſit ſacram Communionem ægrotus, licebit Sacerdoti (quo citius officium utrunque abſolvat) viſitationis finem facere, cum ventum fuerit ad Pſalmum. In te Domine ſperavi. Atque mox inchoare officium ſacræ communionis. Peſtis, ſudoris, vel ſimilibus valetudinis & morborum infeſtis temporibus, cum nemo Parochianorum aut vicinorum propter contagionis metum ad communicandum unà in ædibus ægroti adduci poſſunt, Miniſter (ſi æger id enixè petat) cum eo ſolo communicare poterit.

Privatam Cœnæ adminiſtrationem in una Rubrica non admittunt, quando deeſt juſtus communicantium numerus; & tamen Rubrica ultima, Peſtis, ſudoris, vel ſimilibus valetudinis & morborum infeſtis temporibus, permittunt Miniſtrum ſolum cum ſolo ægroto celebrare Cœnam. Quomodo iſta conſiſtant, non video. Quantulum differt à Miſſa Privata, cum Miniſter & ægrotus ſoli celebrant? Obſervandum etiam & illud, cum nemo parœcianorum aut vicinorum infeſtis temporibus propter contagionis metum ad communicandum unà in ædibus ægroti adduci poſſunt; Miniſter tamen, ac ſi ab omni contagionis metu aut periculo liber eſſet, cum ægroto ſacram hanc actionem celebrabit. Præterea quem juſtum definiunt communicantium numerum? Tres aut quatuor juſtum conficient numerum, etiam in loco publico, ut patet ex Rubricis in ordine adminiſtrandi cœnam. Si in Templo vel Eccleſiaſterio tres aut quatuor juſtum conficient numerum communicantium, eundem numerum in privatis ædibus proculdubio probabunt. At ſi locus publicus cœnam publicam non efficit extra publicum Eccleſiæ conventum, certe nec ædes privatæ efficient. Multis modis Miſſam dici poſſe Privatam ait Bellarminus, nempe; vel ratione loci cum celebratur in privato oratorio, aut ſacello, aut loco privato; vel ratione temporis, cum diebus profeſtis celebratur; vel ratione finis, cum pro aliquo negotio particulari aut homine celebratur; aut à paucitate eorum qui interſunt: ut dicatur Publica, quæ fit coram populo, qualis eſt Miſſa, quæ dici ſolet Parochialis vel Conventualis, quæ non celebratur niſi populus adſit, Privata autem ad quam non expectatur populus, ſed pro arbitrio Sacerdotis habetur, ſive multi adſint ſive pauci. Quintò, quæ celebratur in eodem Templo, ſed non ad ſummum Altare, ubi celebratur Miſſa Solennis. Vltimò, in qua ſolus Sacerdos communicat. Nos illas Privatas cenſemus, quæ non ſunt parochiales vel conventuales: et ſi conventuales fuerint ſeu parochiales, non ſunt privatæ dicendæ vel temporis vel loci ratione. Miſſas omnes conventuales eſſe debere, id eſt in publico Eccleſiæ conventu celebrari, ſupra probavimus. *Alius alium expectate*, ait Apoſtolus 1 Cor. 11. Convenire vult in unum & unà celebrare ſacram cœnam. Nam Cœna eſt non modò ſigillum promiſſionum, ſed etiam ſymbolum conjunctionis noſtræ cum Eccleſia. Communionem habemus cum Eccleſia univerſa ſpiritualiter per fidem, ſed in exercitiis religionis & cultus divini unionem profitemur mediatè per communionem ſacramentalem cum viſibili aliqua & particulari Eccleſia. Qui ſeparatas menſas à publico conventu habere volunt, ab iſta profeſſione diſcedunt. Non modo unà celebrarunt, ſed etiam ex uno & eodem numero pane manducarunt & eodem poculo biberunt in Eccleſia primitiva, ad quem morem alludere videtur Apoſtolus 1 Cor. 10. 17. *Cæterum in primitiva Eccleſia, omnes qui celebrationi Miſſarum intererant, ſingulis diebus communicare ſolebant, eo quòd Apoſtoli omnes de calice biberunt, Domino dicente; Bibite ex hoc omnes. Offerebant enim magnum panem, & omnibus ſufficientem, quod adhuc Græci ſervare dicuntur*; inquit Durandus. Honorius in Gemma Animæ Cap. 58. refert, olim Sacerdotes de ſingulis familiis farinam accepiſſe & ex farina collatitia panem

De Miſſ. l. 2. Cap. 9.

Rational. Lib. 4. Cap. 53. Num. 3.

panem magnum confeciſſe, *quod adhuc*, inquit, *Græci ſervant.* De Abyſſinis refert Franciſcus Alvares, quod *in Eccleſiis libum faciunt magnum aut parvum pro multitudine gentis, quia omnes communicant; & pro magnitudine faciunt craſſum dimidio digito aut integro, aut etiam craſſiorem magno digito. Infundunt vinum calici factum ex uvis preſſis magna quantitate.* Vide Caſſandrum in Liturgicis. Dionyſius in Hierarchia Eccleſi. Cap. 5. Ignatius Epiſt. ad Philadelph. Anſelmus in 1 Cor. 10. unius panis meminerunt. Nec frangebatur iſte panis, priuſquam benedixerat Miniſter, & in hunc uſum habebant cultrum quem ſacram lanceam appellabant, ut obſervat Iuellus, Artic. 11. Muſculus in locis communibus ait, *quod pulchre tamen ad ſignificandum unius & ejuſdem ſanguinis myſterium, unde ex æquo potant fideles omnes, unius poculi uſus facit.* Sed cur magis unum poculum quàm unum panem nobis commendaret, non capio. Utrum panis debeat maſſa & unitate numerica ſive phyſica per partium continuationem unus eſſe; an morali conjunctione multarum partium, ſicut plura fercula dicuntur unum convivium: non contendimus. Sed quomodo in celebranda Cœna unitatis & communionis myſterium repreſentarunt in primitiva Eccleſia, oſtendimus, cum non modò ſacramentalem communionem coluerint ἐπὶ τὸ αὐτὸ convenientes ad celebrandam cœnam: ſed etiam de pane & poculo numero uno omnes percipiebant. Tres aut quatuor ſeparatim à reliquo cœtu celebrantes, ſive in loco publico ſive in privatis ædibus cum ægroto, ſacramentalem illam communionem cum reliquo cœtu neutro modo profitentur, nec in unum convenientes, nec de eodem numero pane participantes. *At*, ait Tilenus, *cum ægrotus in poſtremo agonis ſui actu conſtitutus, diraque antè actæ vitæ peccatorum imagine conterritus; maximè opus habet, quo uno ignita mali illius jacula extinguantur, fidei ſcuto: quis dubitabit, obſecro, omnia admovenda eſſe præſidia & adminicula, quibus quaſſatus calamus ſuſtentari, fumans ellychnium ali, adfuſoque oleo flammam concipere, in illaque corporis animique caligine ac vertigine luculentius ſplendeſcere queat.* Omnia adminicula ſunt admovenda quæ unicuique admovenda docet Scriptura, abſque violato ordine publico. Quæ publicè inſtituit Dominus celèbranda, non ſunt adminiſtranda unicuique in loco privato. Verbi applicatio & privatæ exhortatiunculæ ſunt media & inſtrumenta efficacia & potentia ad ſolamen & ſalutem cujuſvis in agone mortis conſtituti. *At* inquit, *interim qui in carne vivunt, quod pluribus offertur ſenſibus firmius utique apprehendunt, quàm quòd ſolo auditu percipitur; neque enim Dei promiſſio ſed infirma hominis fides hiſce tibicinibus fulcitur*, & ſignorum ac ſymbolorum uſum, de quo nullus dubitat, nobis commendat. Sed de legitimo uſu ſignorum quæritur. Uſum publicum, non privatum, nobis commendavit Scriptura. Præterea ex uſu publico fructum percipimus, non ſolum eo ipſo momento quo ſymbola accipimus, ſed ſingulis poſtea momentis per omnem vitam in graviſſimis tentationibus, quibus concutiuntur quandoque fideles. An tunc miniſtranda eſt iis Euchariſtia extra publicum conventum? vel, quod majus, an propterea prævertendum tempus celebrationis Cœnæ ſacræ in cœtu publico? Eſſet ne illud gratiam alligare externis ſignis? Cum quis in agonis actu extremo conſtitutus de remiſſione peccatorum dubitat, refricatur ei memoria Baptiſmi, non denuò baptizatur. Baptiſmi ſemel ſuſcepti fructus utilis eſt uſque ad extremum halitum. Sic Euchariſtiæ perceptæ in publico conventu fructus unà cum actu tranſeunte celebrationis non tranſit, ſed permanet & vim ſuam exerit, quando non ſumus in ipſo actu percipiendi. Judæi moribundi Agnum non manducarunt publicum ordinem violantes. Agnus, quem in Paſchate comederunt, morientium fidem ſuſtentabat, ut ſignum & ſymbolum, & venturi Meſſiæ typus. Hic autem violatur ordo

Cap. 11.

Loc. de Cœna.

do publicus & legitimus uſus Sacramenti, cum tollitur ſacramentalis illa communio totius cœtus. At dices, colunt illi tres aut quatuor vel fortè plures communionem ſacramentalem cum reliquo cœtu, quia idem eſt Sacramentum. At ſic coleret communionem ſacramentalem quæque parœcia cum omnibus per orbem terrarum Eccleſijs particularibus, quia eadem eſt materia & res ſignificata, & conveniunt in ſpecie ſigna. At non eſt illa communio ſacramentalis, quòd in ſpecie idem ſit ſacramentum, ſed in individuo, ut argumentatur Apoſtolus. Qui unum eundemque numero panem comederunt, ſaltem uno eodemque loco & tempore, communionem ſacramentalem colebant, non illi qui in locis diverſis, magis quàm qui Paſcha in diverſis cœnaculis celebrarunt, de uno eodemque agno Participarunt. De illis qui uno in loco & unà celebrarunt, dicit Apoſtolus, quod coaleſcunt in unum corpus. Multi unum corpus conſtituunt, qui de uno pane fracto & diſtributo manducant. Cœtum Eccleſiæ corpus vocat, & corpus effici dicit per ſacramentalem communionem. Qui ergo ſeparatim ſacramentum celebrant, per ſacramentalem communionem ſeſe corpus reliquo Eccleſiæ cœtu ſeparatum conſtituunt, publicum ordinem Eccleſiæ, & Sacramenti myſteria & uſum violant. Præterea, ut de privato Baptiſmo diximus, ſacramentum Cœnæ ſuperſtitioni, neglectui, contemptui, depravationi ſic exponitur. Nam ſpe Cœnæ domeſticæ & privatæ negligitur publica; unde conventus infrequentiores, dum celebratur cœna in locis publicis. Gratiam alligant externis ſignis carnales, & præpoſtera fiducia ac operis operati errore ſalutem à ſymbolis externis ſuſpendunt, exiſtimantes periclitari animam, ſi ſine iſto viatico è corpore migraverit. Hæretici clam adminiſtrantes corrumpere poſſunt multis modis legitimam ejus adminiſtrationem. *At*, inquit Paraneſ. Cap. 13. Tilenus, *incommoda quæ οἱ ἐξ ἐναντίας adducunt, fidi Eccleſiæ Antiſtites nullo negotio amolientur, neque enim ſine ſontica cauſa Euchariſtiam in privatis ædibus celebrari patientur, aut ſanis ac bene valentibus domi eam percipiendi ſpem vel poteſtatem facient. Et Pontificiorum errorem de alligata ſignis ſalute, atque, ut Barbari loquuntur, de opere operato, recta plebis inſtitutione, & Catecheſi pridem profligatum, tam poſtico quàm foribus excludent.* Iſtud κρησφύγετον de remedio doctrinæ nihil juvabit, ut ſæpius monuimus Capite de Adiaphoris, & ubi de ſigno Crucis egimus. Non ſunt ubique concionatores qui erudiant plebem, ſed miſerrimi ſacerdotes, & cœci Curiones pleriſque locis; & ubi ſunt concionatores, vel non concionantur, vel adulterant verbum & hujus viatici utilitatem ipſi prædicant, vel negligentiores ſunt, vel nihil promovent. Præterea quid opus remedio, ubi curari poteſt ipſe morbus abſque ullo incommodo? Nam nulla hic neceſſitas vel præcepti divini vel medii ad ſalutem. Qui enixè petit Euchariſtiam vicinus morti, laborat graviore morbo animæ quàm corporis, & per doctrinam & inſtitutionem curandus ille morbus, non fovendus. Quandiu prætexit non poſſe pacari conſcientiam annunciatione promiſſionum Euangelii niſi ſymbola perceperit, indicium eſt metuere ſe abſque ſymbolo fraudatum iri re aliqua, viatico ſcilicet animæ. Curanda eſt iſta diffidentia, vel imperitia, vel ſuperſtitio; ne ſpe inani & falſa lactatus nimium ſymbolis adhærendo vero viatico fraudetur. *Sacramentum*, ait ipſe Tilenus in Syntagmate, *eſt actio publica à publicis Miniſtris in Eccleſia publicè obeunda.* Part. 2. Diſp. 60, Theſ. 17. *Nullaque neceſſitas, vel idonea cauſa adferri poteſt, cur actio ſacra & publica tranſeat in privatam; quia Dei ordinatio nobis ſumma lex, ſuprema neceſſitas, cui potius parendum quàm populari ignorantiæ & infirmitati indulgendum.* Quid ſibi volunt appellationes Cœnæ, συνάξεως, Liturgiæ, niſi ſolum ritè celebrari Sacramentum iſtud, cum in publico conventu in unum coacto adminiſtratur? Cœnam Romanis

manis dictam ob κοινωνίαν communionem docet Plutarchus. *Συνάγειν est cogere cœtum ad aliquid agendum, vel congregare amicos ad convivium. Unde est in Septimo Athenæi ἀπὸ συμβόλων συνάγειν de symbolis convivari. Σύναξις idem prorsus est ac συναγωγή Nam & synaxis & synagoga ab eodem verbo deducuntur.* Cœnam synaxin appellarunt veteres, quia in synaxi seu synagoga id est congregatione vel conventu Ecclesiæ celebrabatur, etsi Dionysius alias more suo affingit rationes. Liturgiæ vox quodvis publicum ministerium significabat, & λειτεργὸς publicum ministrum, unde quidam λητεργὸς scribunt, quasi ὁ τὰ λήϊτα ἔργα ἔχων λήϊτα dicebantur δημόσια id est publica. Liturgiæ vox cum ministerium significat & ordinem in sacris celebrandis, obtinuit tamen, ut Liturgia peculiariter diceretur sacræ Cœnæ administratio. Appellationes istas cum cœnæ imposuissent Veteres, agnoscentes actionem hanc esse publicam, & in publico conventu administrandam, etsi irrepente & invalescente superstitione legitimam administrandi formam statim corruperunt, & in Judaicum sacrificandi morem commutarunt, non tamen extra conventum publicum celebrarunt apud ægrotos. Probat Tilenus per Canonem Concilii Nicæni, morem hunc fuisse vetustum dandi Eucharistiam ægrotantibus, aut in extremo mortis agone constitutis. De lapsis & pœnitentibus, ita decreverunt Patres Nicæni, non de omnibus ægrotis. Ruffinus sic habet, *de his qui vita excedunt pœnitentibus, decernimus vacuum nullum debere dimitti.* Eucharistiam dari permittunt lapsis, in quos etiam resipiscentes plus æquo rigidiores fuerunt. Qui rigidiorem Patrum disciplinam in lapsos & pœnitentes agnoscunt, agnoscant etiam in ista indulgentia errare quoque potuisse. Sed quibuscunque ægrotis datam fuisse Eucharistiam, etiam ante Concilium Nicænum, non invitus concedam. Justini ætate ad Clinicos & ægrotos delata per Diaconos eo tempore quo celebrabatur in publico cœtu. Postea etiam extra tempus celebrationis, & tandem cum pompa lucis & campanæ. Sed apud ægrotos in privatis ædibus extra publicum conventum administratam Cœnam apud Veteres nusquam, puto, reperies, nec ullibi ante superioris seculi tempora. Si imitandi sunt Patres in uno, imitemur in altero. At quanta superstitio ex illo Veterum more nata est? Eucharistiam ex hac vita migrantibus ad cælestem patriam necessarium existimabant subsidium & viaticum. In Papatu sine hoc viatico nullum patere aditum ægrotanti ad regnum cœlorum existimant, aut saltem pessimè cum iis agi, & salutem periclitari; & contrà immediatè adire cœlum angelis stipatum, qui sacro viatico corporis Christi iter illud formidolosum ingressus fuerit. Ex prava interpretatione verborum Johannis 6. Veteres collegerunt, Eucharistiam dandam non modò adultis, sed etiam infantibus, & infantibus necessariam sensit ipse Augustinus. Unde mos ille obtinuit statim post Baptismum infantibus Eucharistiam in os ingerere. Nec recens est istud institutum sed vetus. Cyprianus de Lapsis, Augustinus l. 3. de Trinitate Cap. 10. & Epist. 23. illius ritus meminerunt, & duravit mos iste dandi infantibus Eucharistiam annos 600, ut patet ex Capitulis Caroli magni & Ludovici Pii Cap. 161. *Ut Presbyter semper Eucharistiam habeat paratam, ut quando quis infirmaverit, aut parvulus infirmus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur.* Cypriani & Tertulliani ævo Eucharistiam domum detulerunt. *Dimissus*, inquit Cyprianus, *& adhuc gerens secum, ut assolet, Eucharistiam.* Tertullianus Lib. 2. ad Uxorem: *Non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gustes, & si sciverit, panem illum esse non credet qui dicitur.* Hic tamen mos postea antiquatus est. In 6. Concilio Cæsaraugustano anathema fertur in eos, qui secum Eucharistiam deferunt & in Ecclesia non consumunt. Cum igitur Tilenus Veterum fuisse morem

Casaub. Exercit. p 537.538.

De Spectaculis Num. 6.

dandi

dandi Euchariſtiam in articulo mortis conſtitutis, non novitium aut Pontificium fuiſſe, ex Canone Concilii Nicæni colligit, innuere videtur iſta duo; primùm nihil Pontificium eſſe quod non nuperum & novitium, cum ab Apoſtolorum ævo cœperit myſterium iniquitatis; deinde laudabiles fuiſſe quoſcunque Veterum mores, tamen cum pudeat ipſos Pontificios nuditatis Patrum, & ritus eorum antiquarint, in quoſdam anathema denunciarint. *Exſtiterunt olim qui è loco Johannis 6. & altero ejuſdem cap. 3: 5. ad literam acceptis neceſſitatem quandam Baptiſmi & Euchariſtiæ defenderent ita præciſam, ut damnari omnes neceſſariò crederent, qui neque Baptiſmi neque Cœnæ facti fuiſſent participes. Itaque mortuos baptizabant, & ſymbola Euchariſtiæ panem & vinum in os illis indebant.* Utraque conſuetudo damnata fuit in Concilio Carthag. III. Can. 6. Cum tam turpiter errarint Veteres circa Sacramenta, non ſunt à nobis imitandi. *Illa infirmiorum levamenta extra ordinem olim adhibita infirmitatem publicam totius Eccleſiæ magis foverunt & auxerunt, quàm privatam ægrotantium ſanarunt. Intolerabilis verò hæc erat prophanatio, qua olim mortuis ſacra ſymbola, non ſine Dei & Eccleſiæ ludibrio ingerebantur, quæ hujus myſterii prophanatio frequentibus ſynodorum Canonibus tandem eſt ſublata, quemodmodum & mos ille infantibus Euchariſtiam inſtillandi jure eſt abolitus;* dixit olim in Syntagmate ſuo Tilenus. Concedunt ipſi Formaliſtæ in Libro Liturgiæ, inſtituendum eſſe ægrotum, corpus & ſanguinem Chriſti ad ſalutem ſe manducare & bibere, ſi verè de peccatis reſipiſcat & firmiter credat Chriſtum pro eo mortem pertuliſſe, quamvis ore Sacramentum non percipiat: & volunt ut æquo animo ferat, quod non adminiſtratur illi Euchariſtia, quia impedimentum juſtum obſtat. Impedimentum juſtum dicunt, quòd Miniſtrum tempeſtivè non præmonuerit, quòd graviſſimè laboret, quòd deſit juſtus communicantium numerus. At juſtus communicantium numerus in Eccleſia viſibili & conſtituta nullus eſt extra ipſam particularem Eccleſiam. Nam communio Sacramentalis eſt nota Eccleſiæ viſibilis, quam notam privati cœtus in eadem Eccleſia uſurpare non debent. Duodecim imò 200 extra publicum conventum non magis conſtituent juſtum numerum communicantium, quam tres aut quatuor. Et qua ratione inſtituendi ſunt ægroti ſe edere carnem & bibere ſanguinem Chriſti, etiamſi ſacramentum ore non percipiant, quia non adſunt tres aut quatuor qui unà communicent; eadem debent inſtitui ſe edere carnem & bibere ſanguinem Chriſti, etiamſi ſacramentum ore non perceperint cum jam non datur occaſio & commoditas publici conventus, ubi celebrari debeat. A ſanctuario arcendis Iudæis promittit Deus ſe fore ſanctuarium Ezech. 11: 16. Si neceſſarium fuiſſet morientibus viaticum Euchariſtia, Apoſtolus Jacob. 5. illius meminiſſet. Præterea fruſtrà hic cautiones & leges quaſdam præſcribunt. Nam *hic difficillimum eſt cavere, ne alios ſuperſtitio, alios ambitio, & vana oſtentatio ad petendum ſollicitet*, ait Calvinus. Præcepit Deus ne extra locum, quem deſignaturus eſſet, carnem immolatam comederent, ne forte ipſa ſacrificia contemnerentur. Quod quibuſdam legibus concedunt quidam privatam cœnæ adminiſtrationem, non probo. Nam nullæ leges aut cautelæ efficient rem ipſam legitimam, cum ſemper diſſolvitur communio ſacramentalis totius Eccleſiæ particularis per communionem ſacramentalem cœtus privati in eadem Eccleſia. Cum fateantur Rhemiſtæ in Joh. 6. eos edere carnem, bibere ſanguinem Chriſti, qui voto & deſiderio adjungunt ſe iis, qui actu percipiunt Euchariſtiæ ſacramentum; & Baptiſmi ac Euchariſtiæ antè ſæpius perceptæ fructus nobis ſemper utilis ſit; & actualis Euchariſtiæ perceptio in privato cœtu etiam frequentiori publicum ordinem violet & ſacramentalem communionem Eccleſiæ cujuſque viſibilis notam; ſuperſtitionem, contemptum, neglectum pariat: non eſt adminiſtranda in privato cœtu Cœna Dominica. Sequi-

[Margin notes: Caſaub. Exercit. p. 578. — Part. 2. Diſp. 61. Theſ. 38. 39. — Epiſt. 361.]

Sequitur *Sepultura. Sacerdos procedet obviam feretro ad ingressum Cœmiterii, & dicat, aut ministri & clerici qui cum eo sunt canant, euntes vel ad templum vel ad sepulchrum, has antiphonas Joh.* 11. *Ego sum resurrectio &c. Job* 19. *scio quod redemptor &c.* 1 *Tim.* 6. *nihil intulimus &c. Cum ventum est ad sepulchrum, dum cadaver paratur imponendum, dicatur aut canatur Job.* 14, *homo natus &c. Antiphona. Media vita in morte sumus, quem quærimus adjutorem nisi te Domine? qui pro peccatis nostris juste irasceris. Sancte Deus, Sancte fortis, Sancte & misericors Salvator, amaræ morti ne tradas nos &c. Dum cadaver terra injecta operitur, Sacerdos dicat; Cum Deo visum sit ex immensa sua misericordia animam charissimi fratris nostri nunc defuncti ad se suscipere, corpus suum sepulchro committendum curamus, terram terræ, cinerem cineribus, pulverem pulveribus, cum certa & constanti spe resurrectionis ad vitam æternam. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui transformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, juxta potentiam operationis suæ, qua potest sibi subjicere omnia. Tum recitatur Antiphona; Audivi vocem de cœlo dicentem, scribe, &c. Apoc. Deinde legatur lectio,* 1 *Cor.* 15. *Finita Epistola Minister dicet, Kyrie eleeson. Christe eleeson. Kyrie eleeson. Pater noster qui es in cœlis. &c. Minister. Et ne nos inducas in tentationem. Resp. Sed libera nos à malo. Amen. Min. Oremus. Omnipotens Deus, apud quem vivunt spiritus illorum qui hinc decesserunt in Domino, & quîcum animæ electorum postquam exuerunt onus hujus carnis lætitia & fœlicitate fruuntur, gratias agimus tibi immensas, propterea quod expedire voluisti N. fratrem nostrum ex ærumnis hujus mundi impii, precantes ut placeat infinitæ tuæ bonitati brevi explere numerum electorum tuorum, & maturare gloriam regni tui, ut nos unà cum fratre nostro, & omnibus aliis vita defunctis in vera fide & confessione nominis tui, consequamur perfectam absolutionem & beatitudinem tum corporis tum animæ in tua perpetua & sempiterna gloria. Amen.* Collecta. *Misericors Deus Pater, &c.*

Canone 67. Constitutionum anni 1603. indicitur, ut cum aliquis ex morbo decumbens in periculo mortis videtur constitutus, Minister eundem visitet, *nisi exploratum sit vel probabiliter suspectum morbum esse contagiosum*; & tamen in Libro Liturgiæ, etiam pestis, sudoris, aut similium morborum infestis temporibus, Minister tenetur solus cum solo celebrare Sacramentum, si id enixè petierit ægrotus. *Morte verò jam ingruente, aliqua campana pulsabitur, neque Minister supremo officio suo hac in parte deerit. Cum autem expiraverit, si utique expirare eum contingat, campana per breve tantummodo spacium utrinque pulsabitur; quod idem tam ante quàm post sepulturam observandum decernimus.* In Liturgia Anglicana deest *Ordo commendationis animæ*, qui habetur in Rituali Romano pag. 141. & seqq. In Canone isto non præcipiunt sed consulunt, ne supremo suo officio hac in parte desit Minister; nec quid dicet, præscribitur. Addendum erat, si officio suo defungi queat. Rituali Romano de pulsanda campana habetur Rubrica in ordine commendationis animæ. *Tunc, ubi viget pia consuetudo, pulsetur campana Parochialis Ecclesiæ aliquibus ictibus ad significandum fidelibus in urbe vel loco, aut extra in suburbanis existentibus, instantem mortem expirantis ægroti, ut pro eo Deum rogare possint. Egressa anima de corpore statim dicatur hoc responsorium; Subvenite Sancti Dei &c. Interim detur campanæ signum transitus defuncti pro loci consuetudine, ut audientes pro ejus anima Deum precentur.* In Canone Anglicano statuunt, ut morte ingruente pulsetur ictibus ab uno latere, cum autem expiraverit, utrinque. Pulsata campana incerti sunt qui sonitum audiunt cujus animam Deo commendare debent, sitne frater & fidelis, an excommunicatus vel infidelis. Nam non nisi permittente Parocho pulsari, vix credo. Quod etiam postquam expiravit utrinque pulsatur per

Pag. 168.

breve ſpatium campana, in quem finem fiat neſcio, ſi non in eundem quem reſpiciunt Pontificii, nempe ut ſuffragiis ſuis animam è corpore egreſſam juvent. Sic cum tam ante quàm poſt ſepulturam pulſatur, cum deducitur mortuus cum cantu antiphonarum ad templum vel ſepulchrum. Nam ſi vel orandum vel canendum, vel lectiones recitandæ, habent templum in quo hoc officium celebrare poſſunt, poſtquam defuncti ſunt officio ſuo erga defunctum. Cum in oratione poſt corporis inhumationem dicit Sacerdos, *Precantes ut nos unà cum fratre noſtro, & omnibus aliis vita defunctis in vera fide & confeſſione nominis tui, conſequamur perfectam abſolutionem & beatitudinem tam corporis quam animæ*; nonne orat pro fratre mortuo? Antiphonarum cantu & precum recitatione, dum comitantur funus; nonne error ille orandi pro mortuis confirmatur? Parochus primus injicit terram in ſepulchrum ſuper cadaver, & quædam verba profert. Eſtne Miniſtri munus ſepelire mortuos? Non licebat ſacerdotibus in Veteri Teſtamento intereſſe funeri, ne polluerentur Levit. 21. quod jam licere fatemur Miniſtro; tamen inde colligimus non fuiſſe partem muneris ſacerdotalis hymnos aut preces fundere in funere mortui, vel concionem funebrem habere. Nec Sacerdotes, nec Levitæ, nec Prophetæ eo munere in mortuorum exequiis functi ſunt. Orationes funebres Nazianzeni & aliorum ab Athenienſium more videntur derivatæ. Qui mos in republica magis tolerabilis erat, ubi Oratores mortui laudes prædicabant, quàm in Eccleſia. Cum in omni funere non haberentur, patet in Eccleſiam introduci non poſſe abſque invidioſa proſopolepſia. Ditiores hoc officio cohoneſtabuntur, neglectis pauperibus. Nam ad ſingulas funerationes non poteſt concionari. Etſi aliâs ratione dignitatis perſonarum alios aliis anteponere ei liceret, in miniſterio tamen fungendo nihil faceret cum pauperum contumelia. Incumbit illi quidem ex officio ſolari viduas & orphanos, qui tunc temporis maximè egent conſolatione. Conciones funebres in Anglia venales ſunt, ut olim in Papatu Miſſæ. Imo Pontificii dicunt majoris conſtare Conciones Funebres quàm Miſſas. Nam cum 4 denariis Miſſam, concionem non abſque 4 florenis comparare poſſunt: nulli tamen harum concionum magis avidi ſunt quam Pontificii, quia Miſſæ vicem ſupplere putant. Mercenarius Concionator ad prædicandum potius mortui laudes, quàm Dei verbum conductus, iniquiſſimum fœneratorem, ſcortatorem egregium, Dei expertem in mundo, qui ne vel unam forte concionem unquam audiverat, ſanctorum albo inſcribet, & toga lugubri aut ampliori mercede pro meriti ratione donabitur. Meritò igitur in Synodo generali convocata Middelburgi anno 1581 Canone 48. decretum, *Funebres Conciones è medio tollendas nec iterum inſtituendas*, ut habet Schultingius in Anacriſi Hierarch. Lib. 9. p. 5. Et Synodi Provincialis Eccleſiarum Hollandiæ & Zelandiæ Dordraci celebratæ anno 1574 Can. 47. *Funebres conciones introductæ, commode & utiliter è medio tollentur; ubi non ſunt injunctæ omittentur; ad evitanda pericula ſuperſtitionum quæ inde emanant. Ex eadem cauſa compulſationes campanarum tempore ſepulturæ defunctorum omnino debent tolli.* Nec ſolum conciones iſtæ funebres venales, ſed etiam Parochi officium in deducendo funere, canendo, legendo, &c. De Crucibus ſuper feretrum & cadaver, Agapis erogatis & Eleemoſyna, & aliis ritibus vulgo uſurpatis, nihil dicam. Quod etiam excommunicatos fideles, qui ritus Anglicanos Papatus reliquias amplecti nolunt, poſt obitum abſolvi oporteat, priusquam ad communem ſepulturæ locum admiſſi fuerint, ſupra diximus.

Sequitur *Gratiarum actio pro Mulieribus poſt Partum. Accedet mulier in Eccleſiam, ibique in loco convenienti genua flectet juxta eum locum, in quo menſa Domini collocata eſt, & Miniſter mulieri propè adſtans hæc verba dicet, vel ſimilia, ſicuti*

ipſa

ipsa occasio postulabit; Quandoquidem omnipotenti Deo ex sua bonitate visum sit, tibi salvam liberationem dedisse, inque magno partus periculo præservasse, maximas propterea gratias Deo ages & orabis. Deinde hunc Psalmum dicet Minister, nempe Psal. 121. *Levavi oculos meos, &c. Kyrie eleeson, Christe eleeson, Kyrie eleeson. Pater noster qui es in cœlis &c. Et ne nos inducas in tentationem. Responsum. Sed libera nos à malo. Minister. Salvam fac Domine hanc famulam tuam. R. Quæ sperat in te. M. Esto illi turris fortitudinis. R. A facie inimici ejus. M. Domine exaudi preces nostras, R. Et clamor noster ad te perveniat. M. Oremus. Omnipotens Deus, qui liberasti mulierem hanc famulam tuam à magna pœna, & in partus periculo, concede, quæsumus misericordissime pater, ut ipsa tuo auxilio & fideliter vivat, & ambulet in sua vocatione, secundum voluntatem tuam in hoc præsenti vita, ac etiam particeps fiat æternæ gloriæ in vita futura. Per Jesum Christum Dominum nostrum. Amen. Mulier, quæ venit ad gratias agendas, solitas oblationes offerre debet; & si celebrata fuerit communio, convenit, ut ipsa sanctam quoque communionem recipiat.*

Hæc pars in Libro Liturgiæ 2. Edw. inscribitur *Purificatio Puerperarum.* Vulgo dicitur, *the Churching of women.* In Ecclesia Orientali, ubi fœminæ quadragesimo à partu die infantem in templum deferunt, vocant ἐκκλησιάζειν. Ritus iste introductus ad imitationem Purificationis Judaicæ, ut patet tum ex nomine tum ex ritu ipso. Nam quæ ratio reddi potest, cur pro ista liberatione, quæ est ordinaria, gratiæ magis agendæ sint in Ecclesia, & Liturgia peculiaris præscribatur, quàm pro liberatione à naufragio, incendio, aliisve periculis extraordinariis, aut pro liberatione mulierem magis quam virorum, si non id fieret κακοζηλία Judaica? Refert Author Petitionis ad Reginam, Episcopos quasdam mulieres castigasse, quia hunc ritum omiserunt. Quandoque purificantur domi, ut refert Examinator Libri Liturgiæ, & sic vel arrogantiæ earum morem gerit Parochus, vel in superstitione obfirmat, dum completo mense se purificari volunt, etiamsi nondum valetudinem recuperarint. Nec unquam ante præfinitum tempus egreditur puerpera, etiamsi ipsa obstetrice validior sit & robustior. Cum prodit in publicum, obvelatur tota fere facies, ac si puderet eam commisisse quid impudicum. Cum pervenerit ad Ecclesiam, genua flectit juxta eum locum in quo mensa Domini collocata est. Liber Buceri, qui erat Edwardi, sic monet; *Genuflectat mulier ante ingressum Chori.* In Rituali Romano habentur hæ Rubricæ. *Si quæ puerpera post partum, juxta piam ac laudabilem consuetudinem, ad Ecclesiam venire voluerit pro incolumitate sua Deo gratias actura, petituraque à sacerdote benedictionem; ipse superpelliceo & stola alba indutus, cum ministro aspergillum deferente, ad fores Ecclesiæ accedat, ubi illam foris ad limina genuflectentem & candelam accensam in manu tenentem aqua benedicta aspergat, deinde dicat, &c. Deinde porrigens ad manum mulieris extremam partem stolæ, eam introducit in Ecclesiam, dicens, Ingredere in templum Dei, &c. Et ipsa ingressa genuflectit coram altari, & orat gratias agens de beneficiis sibi collatis, & sacerdos dicit, Kyrie eleeson, Christe eleeson, Kyrie eleeson, Pater noster, &c.* Sic hîc genuflectere oportet juxta mensam, ac si locus ille esset aliis sacratior, proculdubio quia altaris vicem supplet, imo mensa ut altari utuntur in celebratione Cœnæ, sicut supra ostendimus. Certior redditur quod interdiu eam sol non percutiet, aut luna noctu. Nec tam gratias agit, quàm petit. Petit autem pro ea Sacerdos auxilium, ut fideliter vivat & ambulet in vocatione sua; ac si ex puerperio immunda esset, nec quid aggredi auderet absque ista purificatione. *Parochus Romanensis dimittit cum ista benedictione. Pax & benedictio Dei omnipotentis, Patris,*

Pag. 62.

Pag. 147.

& Filii, & Spiritus Sancti, descendat super te, & maneat semper. Amen. Peracta Precatiuncula offert oblationes. Liber Buceri sic habet; *Mulier offeret Parocho vestem lineam, qua puer in baptismo fuit indutus juxta morem hactenus observatum.* An hunc morem nunc observent, nescio. Oblationes tamen offerunt, ut in eo quoque eo propius accedant ad purificationem Judaicam. *Quum autem impleti fuerint dies purgationis ejus à filio aut à filia, afferto agnum anniculum in holocaustum & pullum columbæ, aut turturem in peccatum, ad portam tentorii conventus sacerdoti. Qui offerens illum coram Jehova expiationem faciet pro ea, sic purgata erit à profluvio sanguinis sui. Hæc esto lex puerperæ à mare aut à fæmina,* Levit. 12. 6. 7. De Judaizante Ecclesia in Ritibus diximus Capite Nono. De Privata Cœna jam sæpius dictum.

Sequitur *Comminatio in Peccatores, cum precibus quibusdam utendis diversis anni temporibus. Post matutinas preces populo convocato per campanæ pulsationem, & in Ecclesiam conveniente, Litania Anglica juxta morem assuetum dicenda erit: qua finita, Minister suggestum ascendet, ac dicat; Fratres, in Primitiva Ecclesia pia erat disciplina, ut in initio Quadragesimæ tales personæ, qui peccatores erant manifesti ad publicam pœnitentiam essent coacti, & in hoc mundo correpti, quo eorum animæ fierent salvæ in die Domini, & ut eorum exemplo alii admoniti magis extimescerent peccare. In cujus loco (donec eadem disciplina iterum restitui possit, quod maxime est optandum,) visum est, &c* In Libro Buceri hujus partis hic titulus, *Die cinerum ceremoniæ.* De cujus diei ritibus vide supra. Vice hujus publicæ Pœnitentiæ, leguntur Comminationes & Execrationes in impœnitentes ex Deut. 27. & aliis scripturæ locis. Vide Censuram supra.

Hactenus de Vocatione & functione Presbyteri Anglicani, ejusque partibus. Subjicit Mucketus.

In his fere omnibus peragendis congruo Superpelliceo & Caputiis, si gradum aliquem in Academia susceperunt, indui.

In his fere omnibus, nempe in Precibus matutinis & verspertinis, administranda Cœna & Baptismo, celebrando Matrimonio, defunctos sepeliendo, puerperas purificando. Canone 17. Constitutionum anni 1603. sic decretum. *In omnibus utriusque Academiæ Collegiis & Aulis, Præfecti ac Socii, cæterique Scholares ac studiosi in Ecclesiis & Capellis suis per singulos dies Dominicos & Festivos, eorumque Vigilias tempore Divinorum superpelliceis (juxta Ecclesiæ Anglicanæ mores ac instituta) utentur: quotquot verò gradum aliquem susceperint, caputia,* hoods, *suò cujusque gradui competentia superpelliceis suis superinduent.* Canone 24; Cœnam administrantibus in Ecclesiis Cathedralibus in Festis solennibus, sive sit Episcopus, sive Decanus, sive Præbendarius, vel Canonicus, Capæ usus imperatur. Canone 25; Superpelliceorum & Epomidum, Anglicè Hoods, usus, Cœna administrata, in Ecclesiis Cathedralibus indicitur. *Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, cessante Cœna Dominica, satis erit tempore Divinorum Superpelliceis duntaxat uti: nisi quod Ecclesiarum Decani, Ministri & Præfecti, itemque Canonici, ac Præbendarii (dummodo graduati,) cum Superpelliceis Caputia gradibus suis respectivè congrua inter rem divinam gerere tenebuntur.* Canone 58. sic constitutum. *Minister quilibet, dum vel publicas preces recitat, vel sacramenta administrat, aliosve Ecclesiæ ritus peragit, decente & congruo Superpelliceo, eoque manicato induetur, quod communibus Parochianorum impensis comparabitur. Si qua autem controversia super ejusdem materia vel competente decentia oriatur, Ordinarii discretio eandem terminabit. Quotquot ve-*

rò ex Ministris gradum aliquem in Academia susceperint, ii inter sacra peragenda Superpelliceis suis adjicient & Caputia singulorum gradibus convenientia, quorum tamen usu Ministris minimè graduatis, sub pœna suspensionis, interdicimus: Nihilominus & huic Ministrorum classi (loco Caputiorum) Liripipia, tippets, *permittimus, ex nigro (modo ne serico) suis Superpelliceis injiciendo.* Canone 74 statutum, ut Prælati & Clerici certa & præscripta forma habitus uterentur in omnibus locis & conventibus tàm intra quàm extra Ecclesiam, qua a populo discerni possint ac internosci, *ut ea ratione honorem & existimationem specialibus omnipotentis Dei nuntiis & ministris debitam consequantur. Statuimus & ordinamus, ut omnes Archiepiscopi & Episcopi consuetum Ordinum suorum habitum non intermittant. Similiterque, ut omnes Decani, Collegiorum Præfecti, Archidiaconi, & Præbendarii Cathedralis & Collegiatæ cujusque Ecclesiæ (modò in sacris Ordinibus constituti) Doctores in Theologia, Jure Civili, & Medicina, Baccalaurei in Theologia, Magistri Artium, & Baccalaurei in Jure Civili (si quidem Ecclesiasticum aliquod beneficium obtinent) togis cum collaribus erectis, manicisque ad manum contractioribus, vel laxioribus (prout in Academiis usitatum est) unà cum Caputiis, vel Liripipiis ex serico, & pileis quadratis de more utantur: ut & alii omnes Ministri ad idem munus admissi, vel admittendi, prædicto vestitus genere (exceptis tantum Liripipiis) consuetim induantur. Pari ratione ulterius decernimus, ut Ecclesiastici omnes superiùs nominati in itinere usitatius generant palliacum manicis (quæ vulgo Presbyterorum pallia appellantur) sine fimbriis, limbis, fibulis oblongis, aut scissuris,* without gards, welts, long buttons or cuts. *Nullus item in quocunque ordine Ecclesiastico positus, pileolo ullo lineo acupicto,* any coife or wrought night-cap, *utetur, sed simplice tantùm ex nigro serico, tramoserico,* satten, *aut holoserico,* velvet. Et infra; *Cæterum, in privatis ipsorum domiciliis ac Musæis, decentis cujuslibet & scholastici vestitus usum (modo ne scissuris aut puncturis variegati,* cut or pinckt) *dictis personis Ecclesiasticis permittimus; proviso, uti ne in publicum nisi promissis vestibus,* cassocks, *induti prodeant, nec tibialia gerant colorata,* light coloured stockins. *Tenuioribus verò sive Beneficiatis sive Curatis, qui talarium togarum sumptibus non sufficiunt, liberum erit togis uti curtioribus ad formam prædictam comparatis.* De Vestitu communi Clericorum similia statuerunt olim Stephanus, Peccham, & Stratfordus Cantuarienses Archiepiscopi. Stephanus; *ut tam Archidiaconi quàm Decani, & omnes alii in Personatibus & Dignitatibus constituti, item ut omnes Decani rurales & Presbyteri decenter incedant in habitu Clericali, & cappis clausis utantur. Idem quoque observent Officiales ipsorum Archidiaconorum, cum fuerint in consistorio.* Peccham; *ut quilibet Clericus constitutus in sacris Ordinibus vestem exteriorem gerat dissimilem militari vel laicali, utpote anterius & posterius non birratam vel saltem ex forma militari vel laicali congrua honestate dissimilem.* Stratford; *ne incedant publice Clerici veste superiore brevi aut stricta notabiliter, aut cum longis & latis excessive manicis cubitos circumquaque non tegentibus.* Similia habentur etiam Decretalium Libro 3. Tit. de Vita & Honestate Clericorum. Apostolus Ministrum vult esse κόσμιον compositum in vestitu 1 Tim. 3. 2. non autem ab aliis omnibus habitu secerni. Nam idem præcipit mulieribus, nempe ut amictu honesto cum verecundia & modestia ornentur, non cincinnis vel auro vel margaritis vel pretioso vestitu 1 Tim. 2. 9. *Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ munditiæ conveniunt Christiano,* ut ait Hieronymus. *Vestes pullas æque devita,* ait idem, *ac candidas. Ornatus ut sordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Parsimoniam cum veste humili non reprobamus, sicut etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus;* dixerunt Gangrenses in Concilio suo. Infucatum vocant non pretiosè fucatum. Hîc peccant ipsi Episcopi præ aliis, Decani,

Provinciale Lindwod. Li. 3. Tit. de Vit. & Honest. Cler.

Ad Eustoch. de Custod. Virg.

Ad Nepot.

ni, Archidiaconi, aliique in dignitatibus constituti. Nam Episcopus vilem supellectilem & mensam ac victum pauperem habere debet, & dignitatis suæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærere, secundum Canonem 4 Concilii Carthag. *Clericus nec vestibus nec calceamentis decorem quærat*, Can. 45. ibidem. Quærunt tamen illi decorem & auctoritatem his externis mediis. Canones prohibentes vel colorem vel formam levitatis indicia probamus, non tamen formam præscribentes particulariter. Lindvodius ait, *quod licet certi colores & formæ prohibeantur Clericis, tamen non habent certum habitum eis deputatum nec in colore nec in forma, & ideo possunt qualicunque veste uti eorum statui congruenti, dummodo eis non sit expresse prohibita.* Distinctionem levitatis & gravitatis agnoscimus, sed in forma & figura aliam præterea distinctionem, in qua non gravitatem, sed merum discrimen statuunt, constituere Canone aliquo; Episcopos otio nimio abundare arguit. Quis enim usus esset hujus discriminis in vestitu? An), ut in Canone Anglicano dicitur, *ut Prælati & Clerici tam in externo honore quàm interna reverentia propter ministerii sui dignitatem haberentur; ut certa & præscripta forma utentes in omnibus locis & conventibus tàm intra quàm extra Ecclesiam discerni possent ac internosci; ut ea ratione honorem & existimationem specialibus omnipotentis Dei nunciis & administris debitam consequerentur.* Caputiis & Liripipiis, erectis collaribus, manicis contractioribus, pileis quadratis &c. scilicet, conciliatur honor & existimatio Dei nunciis & administris. *Omnia opera sua faciunt ut spectentur ab hominibus, dilatant enim Phylacteria sua & producunt fimbrias palliorum suorum, amantque primos accubitus in cœnis, & primos consessus in conventibus & in foris salutationes, & vocari ab hominibus Rabbi, Rabbi*, Matth. 23. 5. 6. 7. Nam nescio in quem alium finem internosci cupiunt in omnibus conventibus, nisi propter salutationes, primos accubitus & consessus. Apostoli non discernebantur ab aliis vel fidelibus vel infidelibus vestitu. Quod referunt de Johannis Petalo, ostendimus esse meram fabulam. Præterea si verum, fuit singulare in Johanne. Non sequitur, omnes Apostolos vestitu ab aliis separatos fuisse, sicut nec eo quod referunt Jacobum Apostolum fratrem Domini nunquam induisse laneam vestem, sed sola syndone linea usum. Sed de communi, non de sacerdotali, habitu loqui Clementem, monet Junius, quia sacerdos ortu erat, ut refert Clemens, & sacerdotibus templum ingressuris vestes lineæ imperatæ sunt. Apostolus cum Pœnulam reliquit Troade, num pallium Presbyteri induit accincturus se ad iter? 2 Timoth. 4. 13. Ex quo loco Th. Beza redarguit pictorum inscitiam, *quibus usitatum est, cum laxis vestibus ac plane togatos Apostolos ineptissimè pingere, quos dubium non est vel penulatos potius vel, qui fuit veterum Christianorum habitus, palliatos, aut Judæorum more longioribus sed succinctis vestibus oberrasse.* Apostoli idiomate & dialecto potius noti quòd Galilæi, quàm certo habitu quod Apostoli. In Veteri Testamento non fuit præscripta Sacerdotibus & Levitis certa forma aut figura vestitus extra sacra. Peniculamentum in oris vestimentorum erat ipsis commune cum aliis Israelitis, Num. 15. 38. Prophetas extra ordinem excitatos extraordinario quoque amictu usos testatur Zacharias, Cap. 13. *Ita erit die illo, ut erubescant illi Prophetæ quisque à visione sua, quum prophetaverit, neque induent togam villosam ut mentiantur*, Zach. 13. 4. Elias vir pilosus, id est villosa veste amictus, & cingulo pelliceo accinctus dicitur, 2 Reg. 1. 8. Togam villosam injecit Elizæo, cum vocatus & assumptus fuit in numerum Prophetarum, 1. Reg. 19. 19. Sic Johannes Baptista extra ordinem excitatus ad prædicandum resipiscentiam & remissionem peccatorum extraordinario quoque amictu vocationem suam indicabat. Cujus exemplo si qui certam amictus formam præscribi Ministris Euangelii volunt, victus quoque leges imponant. Nec facilè

Prov. l. 3. Tit. 1. c. 1. verb. Habitu Cler.

Cont. 5. l. 2. Cap. 40.

facilè concederem, Prophetas Veteris Testamenti toga villosa semper indutos fuisse, sed tantum cum prophetarent. Nam Zacharias ait, erubescent prophetæ illi quisque à visione sua cum prophetaverit, neque induent togam villosam, ut mentiantur. Cum signis externis conversione & resipiscentia opus esse monere volebant, cujus signum externum erat cilicium aut toga vilis, quandoque alia signa usurpare volebat Dominus præter illud vulgare, quibus miseriam & calamitatem venturam quodammodo repræsentarent. *Abi & solve istud cilicium*, id est togam villosam, *a lumbis tuis, & calceamentum tuum extrahe de pede tuo, qui fecit ita incedens nudus & discalceatus*, ait Dominus Jes. 20. Schaul à Schemuele quæsivit ubinam esset Domus Videntis, cui respondit Schemuel, ego sum Videns, 1 Sam. 9. Si fuisset ordinarius vestitus prophetæ toga villosa, facilè ex vestitu potuisset dignoscere Shemuelem fuisse Videntem seu Prophetam. Sed detur, ordinariè usos fuisse Prophetas toga villosa; erat tamen ut dixi habitus extraordinarius, quem sic describit Junius. *Erat autem in vetere illa Addereth Sehar, id est, toga sive abolla major, eaque villosa atque impexa & rudis, plurimum coloris nativi, id est, coloris fusci, quoniam his vestibus nullo studio aut accuratione opus est. Neglectæ sunt & neglectum præ se ferunt, nec Dominum suum in cura purgandi aut eluendi occupant. Hunc colorem Carthusiani ante annos 560. in usum revocarunt.* Si Episcopi Prophetarum exemplo extraordinario vestitum præscriptum Clero indicere volunt, induant ipsi togam villosam aut cilicium, vestes horridas & asperas, ad demonstrandum mundi contemptum. Sic majorem consequentur honorem & reverentiam quàm liripipiis ex serico, aut tunicis ex holoserico, etsi hic quoque à sanctitatis simulatione metuendum esset. Nam Monachorum vestibus sepeliri salutare habetur in Papatu. Sed redeamus. Pastores in Primitiva Ecclesia ab aliis Christianis præscripta amictus forma non secernebantur. Pallium, de quo Tertullianus loquitur, non erat pallium Presbyteri, sed commune Presbyteris cum aliis Christianis. Christiani conversi, posita Toga, quæ Romanorum erat indumentum, assumpserunt Pallium Græcorum & Philosophorum habitum frugalitatis gratia, tanquam vestem simpliciorem & simplicitati religionis Christianæ respondentem; unde vulgari convitio *Græci* dicti; & ab injectione pallii, quod tunicæ superimponebant, *Imponentes*, & quoties Christianus aliquis prodiisset, statim illud è trivio audiebat, γραικὸς ἐπιθέτης, ad impostoris nomen allusione facta, ut observat Rhenanus. Justinus & Hermes Philosophi ad Christianismum conversi pallium vestem philosophicam retinuerunt. Epitogia, liripipia, pilei quadrati, bardocuculli, & id genus aliæ vestes, non ante excogitata quàm Antichristus Clerum eximere tentavit à jurisdictione & potestate Principum, ut suum stabiliret in quolibet regno regnum, & nationem à natione distinctam, quam peculiari forma vestitus ab aliis subditis secernendam è re sua fore sentiebat. Si discrimen ullum in forma vestitus admittendum esset ob honorem Cleri, tamen non esset illud probandum quod Antichristi jurata mancipia à plebe discriminat. Nam sic dum secernitur à plebe Clerus, cum Clero Romano confunditur; quod tam absurdum est & inordinatum, ac si in castris confunderentur tesseræ militares. Histrionicus præterea est iste habitus & ridiculus, distinguens signis quæ nulli usui inserviunt, nec ad ornatum, nec ad commoditatem. Pendet a scapulis caputium, sicut quandoque morionibus, nec commodum utenti nec decorum. Renuit Bucerus uti pileo quadrato. Cum quæsivissent ab eo quid impediret, quia, inquit, caput mihi natura rotundum formavit. Sic refert Pilkingtonus Epistola ad Comitem Leycestrensem. Eodem fere modo argumentatur Tertullianus contra Coronam Militis. *Tam contra naturam est*, inquit, *florem capite sectari quàm cibum aure, quàm sonum*

Cont. 5 l. 2. c. 40. n. 1.

De Coron. Mil. Cap. 5.

sonum nare. Omne quod contra naturam est monstri meretur notam ; penes nos verò etiam elogium sacrilegii in Deum naturæ dominum & auctorem. Rogerus Anglicanæ Ecclesiæ Protomartyr pileum renuit , nisi manicæ sacrificuli calicem apponerent, ut discrimen servaretur inter eum & sacrificulos. Scommate isto indicare voluit non modo discrimen servandum inter ministros Christi & Antichristi , sed etiam pileum non decere Ministrum. Philpotus maluit secludi à nationali conventu Cleri, quem domum convocationis vocant, quàm interesse cum pileo & liripipio. Hæc habet Foxus in Actis & Monumentis Martyrum. Hoc igitur volumus, etsi concederemus utile fore discrimen inter Ministrorum aliorumque fidelium habitum, tamen nec assumendum habitum cleri Romani , nec alium quemvis histrionicum. Si ob commodum reipublicæ utile aut necessarium esset discrimen inter Ministros & alios cives, eo casu non improbandum, concedo ; sed hac lege , ut non quamlibet pro arbitrio suo præscribat formam magistratus. *Quid si enim jubeantur Ministri perinde ut moriones ac histriones vestiri ? Annon manifestum esset ludibrium Ecclesiastici muneris ?* ait Beza. Quid si habitum sacerdotalem plerisque etiam Papistis ridiculum in communi usu præscriberet Magistratus ? Christus ludibrio exponeretur in servis suis, sicut in persona propria, cum ab Herode ad Pilatum missus ; & contumelia in ipsum redundaret Euangelium , quo nihil illis charius esse debet. Sentio igitur, etiam dicto casu , non absque vel libera electione vel consensu hoc jugum Ministris Euangelii imponendum esse, cum ad discrimen eo casu servandum in genere parati sunt. Qui alios instituere & monere jubentur, ignari sunt scilicet quomodo ipsi decorum servent in vestitu 1 Tim. 2. 9. 1 Pet. 3. 3. Est præterea in hoc discrimine non modo conformitas cum habitu Cleri Romanensis sed etiam eadem quæ apud illos confusio. Nam non modo Episcopis & Presbyteris , sed etiam aliis in dignitatibus constitutis, Doctoribus Juris civilis & medicinæ, Baccalaureis in jure civili & Magistris artium, si Ecclesiasticum aliquod beneficium obtinent, eadem habitus forma præscribitur. Sic honor externus , & reverentia , quam prætexunt debitam Dei nunciis & ministris , communicatur Doctoribus & Baccalaureis juris civilis, & beneficio non officio honor defertur. Quid Episcopis cum Medicorum aut Doctorum juris civilis præscripta vestitus forma. Sed transeamus ad alterum usum vestium , nempe in sacris. Superpellicei seu vestis lineæ usus in sacris destinctionis gratia non indicitur. Quid enim opus distinctione in sacris, ubi ipsa actio Ministrum sacra administrantem distinguit à reliquo cœtu ? Non ornatus aut gravitatis causa : nam tunc etiam extra sacra eo uti deberent. Etsi usus albarum seu candidarum vestium apud Veteres frequens fuerit & fere vulgaris, hoc tamen sæculo comædum in theatro, histrionem aut morionem , non virum gravem deceret. Sequitur ergo ob ceremoniam aliquam ejus usum nobis commendari & obtrudi. Imo profitentur ob significationem. Significat autem sanctitatem & puritatem, quæ in ministro, præsertim dum ministrat sacra, requiritur. Est igitur vestis symbolica. Sicut color albus est naturalis, purus, sincerus, lucidus, ita & sinceritatem repræsentandam & significandam adhibetur , & hæc est analogia signi & rei significatæ. At ceremonias aut res symbolicas in Ecclesia Christiana instituere , & signis à Deo institutis addere , nobis non permissum , probavimus Capite Nono de Adiaphoris. Ministri, inquit, P. Martyr, sunt angeli & nuntii Dei. Angeli semper fere albis apparuere vestibus. Ergo qui hæc defendunt prætexere poterunt honestam justamque significationem à Scripturis non alienam. Intelligit Angelicam puritatem & sanctitatem. Sed albæ vestes quibus apparuerunt Angeli , respondet Cartwrightus, significabant puritatem naturæ Angelicæ quæ reipsa Angelis inerat, & proinde non erat falsum signum , vel potius eorum

Epist. 12.

Epist. pag. 1088.

eorum gloriam, vel utramque. Si ullius ponderis esset ista ratio, Ministri potius debent uti alis, quia alati describuntur. Nam alis repræsentabatur velocitas ad præstandum quæ à Deo imperata forent. Ratione officii & ministerii, non puritatis naturæ, assimilantur Angelis Ministri Dei nuntii. Sed huic argumento non fidit ipse P. Martyr. Quid alii prætexere possunt qui Superpellicei usum defendunt, potius indicat quàm seriò argumentatur. Idem Martyr, qui affectu præpostero erga Hooperum ductus consuluit potius cedere quàm deserere ministerium, mutavit sententiam. Christus sacram Cœnam celebrans nullas nisi communes habuit vestes, quod agnoscunt ipsi Pontificii. *Planè etsi Christus Cœna sacramentum instituens non aliis quàm propriis vestibus usus sit, Ecclesia tamen variis rationibus Sacerdotes ac Ministros ad offerendum & sacrificandum ordinatos non sine ornamentis mysticis ad hoc officium sanctitatis sacris operari constituit:* inquit Durandus. Suarez etiam absque vestimentorum apparatu Cœnam celebrasse fatetur. Vestes sacerdotales non esse Apostolicas, asserit Walafridus Strabo. *Primis temporibus*, inquit, *communi indumento vestiti Missas agebant, sicut & hactenus quidam Orientalium facere perhibentur*; De candida veste primus loquitur Hieronymus, cujus ætate rituum multitudine oppressam Ecclesiam conqueritur Augustinus. *Quæ sunt*, inquit, *inimicitiæ contra Deum, si tunicam habuero mundiorem? Si Episcopus, Presbyter, Diaconus, & reliquus ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum candida veste processerint?* Nullæ inimicitiæ, si tantum mundicies spectetur. Sed Lib. 13. Comment. in Cap. 44. Ezech. ait; *Per quæ discimus, non quotidianis & quibuslibet pro usu vitæ communis pollutis vestibus nos ingredi debere in sancta sanctorum, sed munda conscientia & mundis vestibus tenere Domini sacramenta.* Probat exemplo Veteris Testamenti, communibus vestibus non utendum in ministerio, ac si pollutæ essent; quod quid aliud est quàm Judaismum in Ecclesiam invehere? *Deinde institutum fuit,* ait Ivo Carnotensis, *auctore S. Hieronymo in Cap. 44. Ezechiel; ne cum pollutis pro usu vitæ communis vestibus sacra conficiantur, ut discant Ecclesiastici, cum munda conscientia & virtutum vestibus adornati, Domini sacramenta tractare.* Ante Hieronymum candidæ vestis meminit nullus author probatus. Erat quidem albæ vestis apud veteres usus frequens. Salomon ait; *Quovis tempore vestimenta tua sint candida.* Diebus festis & in conviviis coloris albi usus obtinebat tum apud Judæos tum apud Romanos. Philo de Vita Theoretica testatur, Judæos olim dierum festorum convivia λευχειμονȣ̃ντας, hoc est, albatos seu candidatos, agitare fuisse solitos. In manumissionibus apud Romanos servi candidati ad cœnam Domini sui admittebantur. Honorum & Magistratuum petitores candida toga induebantur. In sacris quoque vestimenta sacerdotalia erant alba & pura, id est nullo colore infecta, aut sordibus polluta. *Procedunt castris, puraque in veste sacerdos*, ait Virgilius. Romanorum & togam albam & tunicam & calceos & omnem vestem cottidianam docet Lipsius Elect. l. 1 c. 13. & togas vulgo fuisse coloris albi, non candidi. Albus color nativus lanæ est, candidus propriè splendens ille qui est ab arte. Ideo Polybius togam Petitorum λαμπρὴν maluit dictam quàm λευκὴν. Nam Petitores non contenti insito lanæ colore, cretæ quoddam genus addebant, ut splendesceret vestis. Propter has togas albas fullonum apud veteres creberrimus usus, qui maculas scilicet & sordes è toga eluebant, & addito furfure ac creta iterum candidam faciebant. Quandiu alba toga in usu communi, discrimen nullum fuit inter cives à colore vestis, nisi quod divites, munduli, & elegantes, semper in toga sua à fullone nivea, vulgus togis magis pallentibus & sordidioribus vestiebatur, diebus tamen festis togas recentes & usu nondum sordidas induebant. Viri nobiles & illustres rei facti per dies judicii sumebant hanc togam

De Ritib Lib. 2. c. 9. Num. 3.
In 3 Part. Tom. 3. Disp. 28. s. 2.
Hieronym. l. 1, advers. Pelag.
Epist. 124.

ſordidam poſita nivea, ut miſerabiliores eſſent in veſte plebeia. Hæc Stuckius, ex Lipſio. Non deſiit uſus albarum & candidarum veſtium ætate Hieronymi, ut patet ex Epiſtola ad Marcellam de ægrotatione Bleſillæ, ubi de Chriſtianis agens qui propter veſtitum viliorem à Paganis, nonnunquam etiam à Pſeudo Chriſtianis, riderentur. *Nos, qui ſerica veſte non utimur, Monachi judicamur: quia ebrii non ſumus, nec cachinno ora diſſolvimus, continentes vocamur: ſi tunica non candueri, ſtatim illud è trivio, Impoſtor & Græcus eſt.* Ubi patet adhuc duraſſe uſum albarum veſtium etiam in communi uſu; & Chriſtianos tunicis candidis indutos rigidiores quorum tunica ſordidior licet alba, non tamen candeſcebat, irriſiſſe. Candidas tamen veſtes retinuerunt in Baptizatis. Nam baptizati in Vigilia Paſchatis incedebant veſte candida induti per octo dies, atque octavo demum die veſtem albam deponebant. Unde & in Cœnæ Dominicæ adminiſtratione colligit Stuckius album veſtitum antiquitus adhibitum ex eodem Hieronymi loco, Lib. contra Pelagium. *Veriſimile eſt, cum eos qui ſacroſancti illius epuli communione fruebantur, tum ejus Sacerdotes atque Diaconos albas veſtes geſtaſſe.* Non ſolum Presbyteros & Diaconos, ſed etiam alios fideles in Cœnæ celebratione albis veſtibus uſos opinatur. Et conjectura valde probabilis eſt, partim quia aſſueti erant in Paganiſmo diebus feſtis aut lætitiæ togas recentes ſumere uſu non ſordidas, partim quia Hieronymus ait; *Quæ inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem.* Mundior erat & candidior cotidiana veſte licet alba ſed ſordidiore. Nam in publicis conventibus ſordes non erant affectandæ, maxime ab iis qui publicè in conſpectu totius cœtus fungebantur miniſterio ſuo, ut Presbyteri & Diaconi, aut ſacris initiabantur ut Baptizati. Iſtam munditiem majorem civilis decori & honeſtatis cauſa uſurpatam, ad myſticas & morales ſignificationes poſtea detorſerunt. Ut candida veſtis apud Romanos inſigne erat manumiſſionis, in Baptiſmo liberationis è ſervitute peccati & Satanæ ad ſerviendum Deo in vitæ puritate & ſanctitate ſignum interpretati ſunt, & mundiorem Presbyterorum & Diaconorum veſtium in ſacris quàm extra ſacra, munditiæ mentis ſymbolum. Obſoleſcente paulatim communi albarum veſtium & ſuccedente nigrarum uſu, manſit nihilominus in ſacris earum uſus. Chryſoſtomi ætate nigrarum veſtium uſus communis crebrior erat, apud Epiſcopos præſertim & ſacerdotes: nondum tamen omnino deſierat Siſinnius cuidam ex Arſacii neceſſariis ſciſcitanti, cur veſte Epiſcopo inſueta uteretur, nempe alba, reſpondit; Tu prius dic mihi, ubi ſit ſcriptum, Epiſcopum debere nigra veſte uti. Ex quibus patet, nondum exoleviſſe uſum veſtium albarum. Alioquin pro oſtento habitus fuiſſet Siſinnius. Merito tamen reprehenſus Siſinnius, quòd iis uteretur, cum alii ejuſdem ordinis & functionis Epiſcopi nigris veſtibus uterentur. Imo cum maximo in pretio eſſet earum uſus, rigidi & graves non amabant eximium illum candorem in veſtibus. Cato in toga nec laxitatem nec nimium candorem deſiderabat, unde unus apud Horatium; *Exiguaque toga ſimulat teſquore Catonem.* Conjicio itaque, idem accidiſſe albis veſtibus, quòd linguæ latinæ, cujus uſus olim vulgaris adhuc manet in ſacris. Sed ſive afficta ſolum ſignificatione manſerint, ſive introductæ fuerint ad ſignificandum myſteria religionis aut officia pietatis, vel Iudæorum imitatione, vel æmulatione cum Ethnicis, ſuperſtitionis maculam inde acceperunt. Nec ob materiam, nec colorem, nec formam artificialem, litem moveremus, modo decens eſſet habitus; ſed uſum myſticum ſignificandi, & commonefaciendi de officio noſtro ſanctitate & puritate mentis in ſacris adminiſtrandis, probare nullo modo poſſumus. Nec, cur magis à miniſtrante quàm percipiente ſacra aſſumendæ ſunt, capio; aut cur à baptizatis magis quàm euchariſtiam accipientibus, vel à baptizatis aut communicantibus magis quam aliàs orantibus.

Antiquit. Convivi, fol. 239.

Socrat. l. 6. c. 22.

tibus, aut psallentibus, aut concionanti auscultantibus. Nam in omnibus aliis requiritur ista mentis mundities & puritas in sacris, æquè ac in Presbyteris & Diaconis aut Baptizatis. Videmus itaque quomodo albæ vestes, quæ apud Ethnicos & Judæos erant lætitiæ indicia, sicut nigræ aut pullæ luctus, adhibitæ sunt à Veteribus ad symbolicam puritatis & sanctitatis significationem. Quando verò alba vestis cœperit esse linea, non constat. Nam candidæ vestes apud veteres Romanos erant laneæ, non lineæ. Herodotus testatur Sacerdotes Ægyptiorum vestibus lineis indutos. Plinius l. 19. *vestes lineas sacerdotibus Ægyptiis gratissimas esse eo genere lini, quod Gossypon & Xylon vocant, unde Xyliva dicta sunt quibus nulla sunt candore mollicieve præferenda.* Hieronymus in Ezech. 44. *Vestibus lineis utuntur Ægyptii Sacerdotes non solum intrinsecus sed & extrinsecus.* Hinc dicti à poeta *turba linegera.* Durandus hanc rationem reddit hujus ritus. Inde est quòd potius lineis vestibus utuntur, *quia sicut linum multo labore ad candorem perducitur, sic necesse est per multas tribulationes ad regni gloriam pervenire.* Videtur lineam vestem elegisse, quia ad candorem lucidiorem perduci possit quàm lanea. Superpelliceum sic describit Durandus. *Est & alia quædam vestis linea quæ superpelliceum dicitur, quo quibuslibet servitiis altaris & sacrorum vacantes super vestes communes uti debent. Superpelliceum autem primò, propter sui candorem, munditiam seu puritatem castitatis designat. Juxta illud, omni tempore vestimenta, id est opera, tua sint candida & munda: propter nomen verò suum carnis mortificationem figurat. Secundò dictum est superpelliceum, eo quòd antiquitus super tunicas pelliceas de pellibus mortuorum animalium factas induebantur, quod adhuc in quibusdam Ecclesiis observatur, repræsentantes, quod Adam post peccatum talibus vestitus est pelliciis. Tertiò denotat innocentiam: & ideo ante omnes alias vestes sacras sæpe induitur, quia divino cultui deputati innocentia vitæ cunctis virtutum actibus superpollere debent. Quartò propter sui latitudinem congruè charitatem designat. Unde super prophanas & communes vestes induitur, ad notandum quòd charitas operit multitudinem peccatorum. Quintò propter sui formam, quia in modum Crucis formatur, passionem Domini figurat; quodque illud gerentes crucifigi debent cum vitiis & concupiscentiis. Fiunt autem superpellicea in quibusdam locis de Chrismalibus lineis quæ ponuntur super infantulos baptizatos.* Videmus usum & multiplicem significationem Superpellicei. Walterus Cantuariensis in Constitutione Provinciali sic statuit. *Præcipimus etiam ut qui altari ministrat superpelliceo induatur:* Ubi Linduodius. *Altari ministrat, videlicet Presbytero celebranti assistens; & idem in tempore missæ ministrans, vel potest intelligi de sacerdote quovis tempore accedente ad altare, ut aliquid faciat vel dispenat circa corpus Christi, ut videlicet illo tempore sit indutus superpelliceo. Et juxta communem intellectum dic superpellicio, i. veste linea ad talem usum præparata. De qua tamen veste non memini me legisse in toto corpore Juris Canonici vel Civilis, nec etiam in Sacra Scriptura; fit tamen de eo mentio infra Titulo de Ecclesiis Ædificandis Cap, Ut parochiani. Et potest significari per tunicam lineam, qua induebantur filii Aaronis in veteri lege De qua legitur Exod. 28, ad finem. Sed æstimo, quod propriè superpelliceum est indumentum de pellibus confectum; sed in nostro communi usu intelligitur, ut prius dixi.* Capite citato, *Ut parochiani*, sic distinguit à Rocheto. *Superpelliceum habet manicas pendulas, sed Rochetum est sine manicis, & ordinatur pro clerico ministraturo sacerdoti, vel forsan ad opus ipsius sacerdotis in baptisando pueros, ne per manicas ipsius brachia impediantur.* Non modo ad Missæ sacrificium sed etiam ad alia Officia quæ erant præparationes vel appendices Missæ, adhibebatur. *Ordo ad faciendam aquam benedictam. Die Dominica Sacerdos celebraturus Missam vel alius ad id deputatus alba vel superpelliceo indutus cum stola circa collum primò dicit* &c. Unde Latimerus, cum in degradationis solennitate detraheretur ei superpelliceum, dixit; Non possum jam amplius parare aquam

Ration. l. 3, Cap. 1. Num. 15.

Ration. l 3, Cap. 1. Num. 10.

Provinc. de Offic. Archid. Cap, Sint Ecclesiarum.

Missal. Roma. p. 96.

benedictam. Vestes sacerdotales omnes sacras existimant Pontificii, & vim habere muniendi sacerdotes à tentationibus malignorum spirituum, ut patet ex benedictione sacerdotalium indumentorum. Orant, ut Deus, qui per Mosen famulum suum pontificalia & sacerdotalia seu levitica vestimenta ad decorem & honorem nominis sui decrevit, hæc indumenta sacerdotalia, desuper irrigante gratia sua ingenti benedictione purificare, benedicere, & consecrare dignetur, ut divinis cultibus & sacris mysteriis apta & benedicta existant. *His quoque sacris vestibus Pontifices & Sacerdotes ceu Levitæ tui induti ab omnibus impulsionibus seu tentationibus malignorum spirituum muniti & defensi esse mereantur; tuisque mysteriis aptè & condignè servire & inhærere, atque in his tibi placitè & devotè perseverare, tribue.* Cum igitur præter usum symbolicum aliis insuper modis pollutæ fuerint in Papatu, ex Ecclesia ejiciendæ sunt. *Polluetis tectorium sculptilium argenti tui, & amictum fusilis ex auro tuo: separabis ea, ut laborantem ex mensibus, apage dices unicuique eorum,* Jes. 30. 22. In constitutionibus anni 1571. sic statuerunt Episcopi Anglicani. *Nullus nec Decanus, nec Archidiaconus, nec Residentiarius, nec Præpositus, nec Custos, nec Præfectus alicujus Collegii, aut Ecclesiæ Cathedralis, nec Præses, nec Rector, nec quisquam ex illo ordine, quocunque nomine censeatur, utetur posthac amictu illo, quem appellant Grajum Amictum, aut alia veste simili superstitione contaminata.* Hac ratione nec capa nec superpelliceo uti debent, cum superstitione contaminata fuisse negare non possunt. Etiamsi concederemus symbolicum usum vestium in sacris esse rem adiaphoram, tamen propter alios abusus & scandala, non sunt vel retinendæ vel revehendæ in Ecclesiam. Nam adiaphora quorum usus non est necessarius, polluta superstitione, ex Ecclesia eliminanda sunt, ut supra probavimus Capite Nono. Sacræ vestes referebantur præcipue ad honorem sacrificii Missæ & corporis Christi in sacramento Eucharistiæ. Dum prædicatur verbum, nec Pontificii nec Angli urgent usum sacrarum vestium, ac si nulla virtutum insignia gerere debeant sanctitatis & puritatis dum tractant mysteria Sacræ Scripturæ. Fuit idolothyton igitur in Papatu superpelliceum, sicut aliæ vestes sacræ. Etsi, quòd sit res munda, converti possit ad usum aliquem communem, ut ad discos & calices tergendum, aut pauperum nuditatem tegendum, ad eundam tamen aut similem usum in sacris nostris adhiberi non potest. *Cæterum substantiæ mundæ ut Dei res, & hac sua conditione communes usui: sed ipsius usus administratio interest. Nam & ego mihi gallinaceum macto non minus quàm Æsculapio Socrates: & si me odor alicujus loci offenderit Arabiæ aliquid incendo, sed non eodem ritu, nec eodem habitu, nec eodem apparatu, quo agitur apud idola. Si enim verbo nudo conditio polluetur, ut Apostolus docet: Si quis autem dixerit, hoc idolothytum est, non contigeris: multo magis cum habitu & ritu & apparatu idolothytorum contaminatur,* inquit Tertullianus de Corona Militis. Item; *Si in idolio recumbere alienum est à fide, quid in idoli habitu videri?* Anglicani Formalistæ eodem habitu utuntur in iisdem sacris, & eodem tempore, quo Pontificii. Sic obfirmantur Pontificii in cultu idoli sui, & coram fratribus offendiculum ponitur. Referunt Cartwrightus & Ministri Lincolnienses in sua Apologia, multos existimare superpelliceum esse rem adeo sacram, ut renuant accipere sacramentum à Ministro non utente superpelliceo. Capa Cathedralibus Ecclesiis peculiaris, & in Cœnæ administratione usurpata, præter significationis symbolicæ & appropriationis ad cœnam abusus, habet etiam pompæ inanis & theatricæ speciem. Tota est ex holoserico, & fulget auro. *Episcopus in celebratione cœnæ & administratione sacramentorum induat lineam aut albam & cappam, vel casulam, & habeat baculum pastorale.* Sic præscribitur in Libro Edwardi; & formam istam præscriptam observare tenentur Episcopi per Rubricam in Initio Liturg. Eliz. 1. Cap. 2. Non tamen utuntur omnibus his indumentis sed pro arbitrio, cum tamen

Missal. Rom. p. 901.

Cap. 10.

Buceri Scripta Angl. p. 455.

tamen in Ministros ob omissionem superpellicei non minus sæviunt, quàm si facinus aliquod commisissent non nisi exauctoratione & deprivatione expiandum. Contra vestium sacerdotalium usum, abusus, scandala, & mala ex eorum usu nascentia, scripserunt Cartwrightus & alii; ego tamen Zanchii potius verbis quàm aut meis aut aliorum quæ reliqua sunt subjiciam, etsi eadem habentur in Cartwrighto, quia inter Zanchium & Episcopos Anglicanos major intercessit familiaritas. Quæ sequuntur videtur scripsisse hortatu alicujus Episcopi Anglicani, cum Regina volebat albam casulam, & alia indumenta pontificalia & sacerdotalia imponere Episcopis & Sacerdotibus, quæ forte usu exolescebant. Non quod sentiam ullo conscientiæ sensu Episcoporum ullum ea odisse, sed ne exponerentur ipsi ludibrio, si novo isto ornatu qui jam fere exoleverat, prodiissent in conspectum populi. Nam non tam rigidi fuissent ἐργοδιώκται in alios inferiores sacerdotes ob vestem lineam, si religionis & cultus divini decoro & simplicitati consultum voluissent, quod observat Parkerus in Libro de Cruce, Part. 1. pag. 151. Sed Zanchii argumenta militant contra omnes vestes sacerdotales, & in specie contra vestem lineam, quæ argumenta etiam valida sunt contra alias ceremonias Papatus reliquias in Ecclesia Anglicana; ideo coronidis vice ad finem hujus Capitis de Ceremoniali Functione Presbyteri Anglicani apposui. Habentur verba in Epist. ad Elizab. Regi, scripta ann. 1571.

Quod si res ita se habeat, non video quomodo possit tua S. M. bona conscientia vestes de quibus quæstio est, & alia id genus Papisticam adhuc superstitionem redolentia, & semel ab Ecclesiis profligata, iterum piorum Episcoporum conscientiis proponere, ut illos suo cogat mandato ea recipere. Principio enim hoc pugnat cum prima & principe Regii officii parte. Si enim curandum est imprimis Magistratui, ut purus putus conservetur Dei cultus, & si ob hanc causam ableganda sunt omnia quæ hunc cultum aliquo modo vel per se vel ex accidente violare possunt; eoque omnia ad regulam verbi Dei & ad priorem atque Apostolicam, ideoque puriorem & simpliciorem, religionis formam, pro virili revocanda sunt. Denique si ut Apostolus præcipit, abstinendum est non solum ab omni malo, verum etiam ab omni specie mali; quorsum, obsecro, Serenissima & Piissima Regina, ea in Ecclesiam Dei ex mandato Regio inducere, quæ cum puritate cultus Apostolici pugnant; quæ superstitionem Papisticam redolent; quæ neque ad ædificationem piorum, neque ad ordinem aut ad ornatum, nisi meretricium faciunt; quæ denique nullam Ecclesiæ utilitatem adferre, sed contrà multa ei mala dare possunt? Certum est ista de vestibus lege pios quosque omnes offensum iri, impios autem gavisuros in sinu & plura inde speraturos: medios verò, h. e. eos qui recens ab impietate ad pietatem conversi sunt, sed nondum bene firmati, periclitaturos: & si ex humano judicio aliquid dicendum sit, magis ad veterem superstitionem, ad quàm natura ferimur, respecturos, quàm in veram religionem oculos fixuros ac firmaturos. Ac proinde istud decretum ad pietatem omnino nihil, ad impietatem verò fortassis multum, profuturum. Etsi enim vestes istæ per se, hoc est sua natura, malæ non sunt, aut immundæ, tamen propter præcedentem eumque recentem abusum immunditiâ prorsus non carent. Certè negari non potest, quin saltem occasiones sint aperturæ multorum malorum, & gravissimarum superstitionum. Sunt autem etiam occasiones malorum vitandæ. Quorsum igitur illa Ecclesiæ obtrudere, è quibus utilitatis nihil sperari potest, damni autem plurimum? hoc est enim tentare Deum. Meminerit Sereniss. M. T. non sine causa scriptum fuisse; Qui tangit picem inquinabitur ab ea. Neque temere Apostolum jussisse, ut expurgemus vetus fermentum, quòd modicum fermenti totam massam corrumpat. Neque stultè improbari Judæos ab Osea, quòd surculum (superstitionum) ex Israele transtulerint in hortum suum, hoc

est in veram Ecclesiam. Nihil planè, piissima Regina, nobis negotii esse debet cum Papistis, ad religionem quod attinet, nisi in iis quæ communia habent cum Apostolis. Cur, obsecro, improbantur in Scripturis Reges aliquot, tametsi alioqui pii, quod fana in montibus, ante ædificatum templum à sanctis Patribus extructa, in quibus coli solitus erat Jehova, non sustulerint? nimirum quòd ædificato jam & ordinato templo, nolebat Deus ulla alicujus alius sacelli vestigia extare. Ergo patefacto etiam regno Christi locum habere amplius non debuerunt ceremoniæ & vestes Aaronicæ. Proinde meritò curarunt Apostoli eas post Christi ascensionem tollendas, ut ne ullæ quidem superessent reliquiæ. Si verò illi piè sustulerunt, impiè igitur Papistæ illas revocarunt. Utrum autem melius sit sequi Apostolorum piam simplicitatem, an verò Papistarum impiam pompam, quis est qui nesciat? Gravius malum fuerit, credat S. M. T. ista talium vestium Papisticarum revocatio, quàm primo fronte fortassis oculatissimis etiam hominibus videri queat. Videor enim videre & audire Monachos è suggestis vociferantes, & suos in sua impia religione T. S. M. exemplo confirmantes & dicentes; Quid? quòd ipsa quoque Regina Angliæ doctissima & prudentissima paulatim incipit ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ redire religionem, resumptis jam sanctissimis & sacratissimis Clericorum vestibus? Sperandum est fore, ut reliqua etiam omnia sanctæ R. E. dogmata, ritus, sacramenta, tandem aliquando postliminio revocet. Has & similes voces proculdubio, prudentissima Regina, Monachi & Jesuitæ è suggestis usurpabunt. Nullam enim occasionem prætermittunt suas confirmandi superstitiones. Quid igitur aliud est hasce vestes putidas, & alia Papisticæ Ecclesiæ rudera in Ecclesiam Christi revocare in hoc tempore, quam occasionem, eamque optimam, Papistis se & suos in suis superstitionibus confirmandi dare? Et verò etiam ad hanc rem, quasi opem ferre? Audiamus autem Prophetam, quid ad Josaphatum Regem Juda opem Achabo præbentem ,, dixerit. Tu impio auxilium ferre, & diligere eos (audes) qui ,, Dominum oderunt? Ob hanc rem super te indignatio à Domino. Quid item aliud fuerit hæc res quàm infirmos à studio puræ religionis revocare, & ut retrò in Ægyptum respiciant ac redeant, tacitè monere? Facilis enim est ad impietatem relapsus infirmis hominibus; quippe qui ad superstitiones nostrapte natura sumus propensi. Tollendæ igitur sunt occasiones ad impietatem relabendi: tantum abest, ut dari debeant. Quid sibi, obsecro, voluit Deus, quum vetuit ne araretur in bove & asino; & cavit, ne idem ager diversa sereretur semente, & ne quisquam vestiretur veste ex lana & lino contexta? Res est Deo odiosa & execrabilis, si idem ager Domini colatur ab Episcopis impiis simul & piis; si in eadem Ecclesia cum doctrina Euangelii doctrina etiam Papistica doceatur; si denique sacramenta, ceremoniæ, & ritus ex Apostolicis & Papisticis conflati, usurpentur; & ex iis ceu veste ex lana & lino confecta, Ecclesia vestiatur. Quæ enim convenientia lucis ad tenebras? Detestanda igitur nobis etiam esse debet talis, hoc est, turpis & impia mixtio. Ac proinde quæ Dei non sunt, sed eorum qui cultum Dei contaminarunt, prorsus abjicienda; id quod & Dominus fieri jussit, quum mandavit, ut eorum qui suaserunt, ut post Deos alienos iremus, omnia funditus perderentur & vestimenta totaque supellex igni cremaretur, idque in medio foro: nempe in abominationem talium seductorum, & ut sint anathema Domino. Quis autem ignorat, inter supellectilem seductoris Romani istas etiam vestes contineri? ,, Nec ,, adhærebit, inquit, de illo anathemate quicquam in manu tua, ut avertatur Domi- ,, nus ab ira furoris sui, multiplicetque te, sicut juravit patribus tuis, &c. Quid igitur inducere vestes has Antichristi supellectilem in Ecclesiam Christi aliud est, quàm Deum ad iracundiam provocare, & ejus furorem adversus nos accendere? Certum est, si quis verus sit amicus Christi eum nunquam curaturum, ut ornamenta Antichristi in ædibus suis habeantur; nedum ferat in templo Christi. Quis enim sui hostis

stis insignia in suis ædibus, præsertim verò in locis honoratioribus, ferat? At si quid Deus destructum & abolitum velit: qui sumus nos, qui illud denuò audeamus ædificare? Deus autem post Christi mortem vestimenta omnia Aaronica atque Levitica abolita voluit; & nostro tempore, Euangelii splendore fugatas velle se omnes, tum impias tum vanas Papisticas ceremonias, pompas, imposturas, fucos, satis apertè ubique declaravit: quòd hæc nihil ad pietatem accendendam, multum autem ad restinguendam, valeant. Neque certè videre possum, quò tandem istæ spectent vestes, nisi reipsa (ut jam ad alterum caput veniam) ad pulchram istius Anglicanæ Ecclesiæ ex Euangelio reformatæ faciem, imo totum corpus, dedecorandum ac dehonestandum: non secus atque si pudica ac honesta alicujus Regis filia, vestimentis quibus scortum aliquod famosum & insigne solitum erat ornari, induatur; & ita induta, in medium prodire jubeatur. Quis verò hoc probet, aut tolerandum esse censeat? Ergo etiamsi nullo alio, hoc saltem nomine, obtrudendæ non sunt Ecclesiæ Christi, id genus vestes; quòd meretrix Romana, iis, ut sua natura minimè malis, ad malum tamen, & ad suas tegendas scortationes, vel potius ad alliciendos homines ad scortandum, abusa est, & adhuc abutitur. Sunt enim pompæ istæ omnes & ceremoniæ Papisticæ nihil aliud quàm fuci meretricii ad hoc excogitati, ut homines ad spiritualem scortationem alliciantur. Annon igitur turpe est hos habere in Ecclesia Christi? Si serpens æneus, qui institutus fuerat à Deo, & quidem ad salutem Israelitarum, per pium regem Ezechiam, quia illo contra verbum Dei abutebantur Israelitæ, sublatus est; & ab hoc facto summè laudatur Ezechias, quòd illum scilicet serpentem redegerit in cineres, eosque in profluentem, ne ullum inquam ejus extaret vestigium, projici jusserit: quanto magis istæ impuræ vestes profligandæ sunt ex Ecclesia Dei, quibus Apostoli nunquam usi sunt, usa est autem meretrix Romana in cultu idololatrico & ad homines seducendos? Neque enim honestum est, ut quæ in Dei contumeliam usurpata diu fuerint, si res sint per se ἀδιάφοραὶ, ea in Ecclesia, cum discrimine etiam salutis piorum, retineantur. Multò vero minus istud vestium genus, quod nihil aliud est, quàm inventum hominum vel Satanæ potius, ad simplicium seductionem excogitatum. Nemo nostrum est qui nesciat, quanta laude dignæ sint illæ Respublicæ, quæ legibus cavent ne cives exoticas induant vestes, neve eas in Rempub. inducant, quòd corruptelæ sint bonorum honestorumque morum, adeoque ipsarum Rerump. Quomodo igitur laudari unquam poterit istud quod tuæ M. proponitur consilium, nempe ut vestes Reip. Christianæ tempore Apostolorum & Apostolicorum virorum incognitæ in Ecclesiam Christi introducantur? Si verò exoticum vestiendi genus in republica bene instituta non toleratur; quanto minus idololatricæ & gentilitiæ vestes in Ecclesia, ubi Deus in spiritu & veritate colendus est, & ubi paucas easque simplicissimas ceremonias esse vult, ferendæ sunt? Si item lege cavit Deus, ne virilibus vestimentis induatur mulier, neque vicissim cum muliebribus vir, quòd utrumque sit per se turpe atque inhonestum, & pugnans cum natura; cur igitur pii Episcopi & servi Christi vestibus impiorum sacrificorum, & Antichristi mancipiorum vestiantur vel potius dehonestentur, ac deformentur? Cur non potius ab illis, sicut diversæ sumus religionis, sic etiam externis symbolis veluti sunt vestes, in officiis saltem ad Dei cultum pertinentibus obeundis, discernamur? Voluit hoc certe Deus & exegit à suo populo, ut ipso quoque diverso vestiendi genere à prophanis gentibus discerneretur; atque ita se nihil velle habere cum gentibus commune, hoc etiam publico symbolo protestaretur. Quidni enim idem & nos faciamus? An non sumus populus Dei? An non manet æquitas ejusdem præcepti? Ac si honestum ab honore dicitur; qualis honor, quæso, fuerit Ecclesiæ Christi, quòd Episcopos in administratione Euangelii & Sacramentorum habeat larvis Papisticis indutos & personatos, ita ut risui potius omnibus sint futuri, quàm

quàm in aliqua apud populum veneratione? Qualis & tua S. M. apud veras Ecclesias veresque fideles laus, quòd tales nugas in suam Ecclesiam revocari permittat? Non est igitur res honesta, ut ad tales larvas suscipiendas sancti cogantur Episcopi. Neque enim revera res est honore & laude digna; neque nomen virtutis meretur. Quis enim, si tua S. Majestas mandaret, ut omnes Angli posito avito & illo quidem gravissimo & honestissimo vestitu, Turcicas induant tunicas, aut habitu, ut vocant, stratiotico, vestiantur; Quis, inquam, edictum hoc ut honestum approbaret? Multo certò minus laudari potest, si pii Episcopi jubeantur posito vel saltem alterato honesto & vetusto quem etiam Apostoli usurparunt vestitu, communi, sc. sed gravi & honesto, ridiculas & execrabiles impiorum sacrificorum vestes induere. Quòd verò ad tertiam officii Regii partem attinet, nihil isto consilio ad turbandum publicam Ecclesiæ pacem accommodatius. Omnis enim novitas præsertim in religione, vel per se, si mala sit, bonam turbat pacem, vel si bona, occasionem dat ex accidenti committendis inter se hominibus, malis nimirum cum bonis. Sed sicut in rebus per se bonis, ut in reformandis ad voluntatem Dei Ecclesiis contemnenda est pacis illius impia h. e. mundi turbatio: (Christus enim non venit suo Euangelio ut talem servet pacem, sed potius ut tollat & gladium mittat) ita certè rebus adiaphoris urgendis, turbare pacem Ecclesiarum, & bonos cum impiis, aut etiam bonos inter sese committere, usque adeo iniquum est, ut defendi nullo modo possit: ut non immeritò Victorem Episcopum Romanum hoc nomine reprehenderit Irenæus, sicut antea dictum est. Est enim necesse, ut tunc Ecclesia scindantur in partes; quo quid detrimentosius? Exempla quæ passim occurrunt in Historiis Ecclesiasticis, satis apertè & dilucidè, quod dico, confirmant. Quot & quantæ, obsecro, turbæ in Primitiva Ecclesia, inter eos qui præter Euangelium ipsam quoque urgebant circumcisionem & legem, & inter illos qui eas meritò rejiciebant, excitatæ fuerunt? Quanta porro mala hac dissensio dedisset Ecclesiæ Christi, nisi Apostoli maturè occurrissent, Synodo Hierosolymis coacta, & causâ apertis Scripturarum testimoniis & firmis rationibus legitimè cognita atque discussa? Si tua S. M. sicut debet & esse & videri vult Apostolica, imitetur in hac parte Apostolos, neque aut imponet ipsa jugum hoc cervicibus discipulorum Christi, aut etiam ab aliis imponi permittat. Quòd si videat Episcopos de hac re inter se dissidere, cogat Synodum, & curet controversiam Scripturis disceptandam & cognoscendam, ac tum demum quod perspicuis testimoniis & rationibus non infirmis fuerit demonstratum, illud etiam omnibus servandum proponat, & ut servetur, edicto mandet, atque ita ex Ecclesia tollat dissidium. Est enim omnino tuæ S. M. curandum, ut nihil in religione immutetur aut innovetur nisi ex verbo Dei. Hac ratione vera Ecclesiarum pax atque concordia & unitas conservabitur. Contrà verò si fiat; quid aliud id fuerit, quàm unitatem tollere & Christianam pacem turbare? Neque illud mihi videtur silentio prætereundum, quòd ista rei novitate non solum publica in isto regno pax turbabitur, verum etiam alibi extra regnum multis occasio dabitur novas in Ecclesia excitandi rixas: idque non sine magno pietatis detrimento, & cursus Euangelici retardatione. Nemo enim hominum nescit, plerasque omnes Ecclesias, quæ propter Euangelium a Romano Pontifice defecerunt, non solum talibus vestibus carere, verum etiam illas abominari. Neque tamen etiam alias deesse, quamquam priorum respectu perpaucas, quæ vestes illas in Papatu repertas adhuc retineant, quemadmodum & alia nonnulla mordicus retinent: idque propterea, quod de principio Reformatores illorum Ecclesiarum, viri alioqui magni, & servi Dei fidelissimi, non ausi fuerint (nam neque illud expedire judicarunt) omnia Papistica penitus tollere. Verum, ut fit, sua cuique placent. Sua autem voco, non tam quæ quisque excogitavit, quàm etiam quæ sibi quisque ab aliis inventa deligit, accipit, retinet, persequitur. Si verò accedunt aliorum quoque exempla, magis ac magis in iis obfirmantur; nec solum obfirmantur, verum etiam ut reliquos omnes in suam pertrahant sententiam, omnem dant operam, & vocibus ac scriptis imo manibus & pedibus nullum non movent lapidem. Quid igitur

igitur futurum sit, si tua S. M. quod ei à nescio quibus suadetur, de recipiendis vestibus, & aliis Papisticis nugis consilium illud admiserit, facilè videmus. Exemplo enim tuæ S. M. excitati nonnulli homines malè feriati scribent & spargent per totam Germaniam libellos de his rebus quas adiaphoras vocant; nimirum licere eas admittere, imò quò minùs Papistæ à nobis alienentur, atque ita propriùs ad concordiam accedatur, omnino esse admittendas. Quasi verò Papistæ, etiam si nos omnia ea admitteremus concordiæ causa, correcturi unquam sint doctrinam, & falsa impiaque dogmata, apertas abominabilesque superstitiones & idolomanias è suis Ecclesiis profligaturi vel ulla ratione deposituri. Non deerunt igitur, qui talibus libellis, si spargantur, respondeant. Ita ex Anglicano isto igne novum quoque in Germania & in Gallia fiet incendium, cui suffundent frigidam Papistæ. Egregium verò beneficium. Quis igitur jam non videat istud consilium non aliò spectare quàm ad omnium Ecclesiarum perturbationem? Ad summam, verissimum & certissimum longaque experientia probatissimum est aureum illud docti cujusdam viri dictum; Res adiaporas, hoc est quæstionem de rebus adiaporis, esse τὸ χρύσεον τῆς ἔριδος μῆλον. Atque hæc de publicæ pacis perturbatione satis. Quid verò de privatorum fidelium conscientiis dicam? eas isto desuper induendis lineis vestibus mandato supra modum turbari, res ipsa docet. Conquerentur enim vehementer; ita ut eorum querulæ voces ac gemitus in Germaniam usque penetrent & audiantur. Quàm grave autem sit, ideoque ingratum, flagitium, piorum conscientias turbare, docet Scriptura Sancta; partim cum jubet ne contristemus Spiritum Sanctum, neve ut pusillos scandalizemus; partim cum graves minatur pœnas iis qui hæc non verentur facere; partim etiam cum exempla sanctorum proponit, atque Pauli, qui sic loquitur. ,, Si esca, inquiens, scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in ,, æternum; ut non scandalizem fratrem meum. Regulam enim iis verbis suo exemplo tradit generalem ex doctrina Christi desumptam, nempe nullam rem adiaphoram esse admittendam, nedum aliis urgendam, multò verò minus edicto mandandam, si in ea admittenda, urgenda, mandanda, animi bonorum & conscientiæ fidelium offendantur. Res enim pretiosissima est & Deo carissima, tenella Deique timens conscientia. Quomodo igitur probari potest consilium de lege vestium sacerdotalium in ministerio utendarum per Regium mandatum edicenda? Nam (ut multa in pauca contraham) si sunt hujusmodi vestes fidelibus proponendæ, aut proponendæ sunt ut adiaphoræ, aut ut necessariæ. Si hoc, impiè nos facimus, quòd quæ Christus voluit esse libera, nos ea faciamus necessaria. Si illud, relinquendæ igitur sunt liberæ Ecclesiis. Jubendo autem & cogendo, ex liberis facimus necessarias, atque ita in idem facinus delabimur. Deinde aut sunt à Deo per Mosen institutæ; aut sunt per Christum, Deum sc. in carne manifestatum traditæ; aut per Spiritum sanctum in Apostolis agentem & loquentem ordinatæ; aut sunt ab hominibus vel piis vel impiis. Quæ à Deo per Mosen institutæ fuerunt Ceremoniæ, & Leviticæ vestes, illæ omnes ex voluntate Dei finem habere debuerunt post Christi mortem; ut passim in Scripturis, præsertim in Epistolis Pauli ad Colloss. & ad Hebræos liquidò apparet. Quare revocari non possunt sine transgressione voluntatis Divinæ. A Christo fuisse traditas dici non potest, cum nullum de hac re exstet verbum, sed contrà potius non semel omnium Mosaicarum ceremoniarum finem venisse, disertè docuit. Idem de Apostolis dico & ajo. Reliquum igitur est, ut dicantur esse ab hominibus. Si piis; aut ad ædificationem, aut ad ordinem, aut ad decorum fuerunt ab illis institutæ. At nunc, neque ad ædificationem faciunt, hoc est ad promovendam pietatem, sed contrà potius ad ejus spectant eversionem, ut antè visum est. Neque ad ordinem ullum bonum, sed potius ad ἀταξίαν. Sic enim confunduntur pii cum impiis Episcopi, cum tamen etiam vestimentis ut alteri ab alteris discernantur, æquum sit. Nec denique faciunt ad decorum sponsæ Christi,

quemadmodum paulò ante à nobis demonstratum fuit. Non sunt igitur nobis admittendæ. Quæ verò ab hominibus Spiritu Dei destitutis inventa sunt, ea nihil ad nos. Denique Apostoli iis vestimentis usi non sunt. Nullum enim authenticum habemus testimonium. Est autem Ecclesia, sicut in doctrina, sic etiam in ceremoniis, & in vestimentis, ad illius Ecclesiæ Apostolicæ regulam informanda. Quorsum igitur hæ vestes in Ecclesia? Cujusnam authoritate probari possunt? Quæ utilitas, quisve salutaris usus ex iis accedere potest populo Christiano? A nobis verò contra demonstratum est; iis pietatem labefactari; purum Dei cultum violari; Papisticam superstitionem paulatim revocari; pios offendi; impios in suis impietatibus confirmari; imbecilles in fide in discrimen salutis conjici; occasiones multorum malorum dari; Monachos & alios Papisticos concionatores ad suos in superstitione confirmandos juvari; iram Dei adversum nos provocari; quæ Deus destructa vult, ea à nobis reædificari; totam Ecclesiæ faciem commaculari & dedecorari; contra honestas leges de non induendis exoticis vestimentis turpiter peccari; atque ita totam Ecclesiam dehonestari. Ad hæc publicam Ecclesiæ, imo multarum Ecclesiarum, pacem turbari; Episcopos inter se committi; piorum conscientias gravari, & animos bonorum offendi; Spiritum in illis sanctum contristari; denique pomum ἔριδος ceu in mensam deorum projici

---

CAPUT XI.

De Diaconorum Vocatione & Functione.

Ecclesiastici in Parochiali Ecclesia, ut dicitur in Tabulis Hierarchiæ, sunt Minister & Diaconus. Hactenus de Ministro sive Presbytero; sequitur

Diaconus, in quo considerantur similiter Externa Vocatio & Functio. Externa Vocatio ad gradum sive ordinem, idque prorsus ut in Ministro, nisi in quibusdam; ad Beneficium prorsus ut in Ministro. Functio, prospicere pauperibus, Ministro assistere in Cœna celebranda, Benedicere nuptiis, Sepulturæ defunctos mandare, Baptizare, & Concionari si ad id vocetur.

Formam ordinandi Diaconos istam habent. *Primùm die statuto per Episcopum jam adventante fiat exhortatio pia munus & officium exponens eorum, qui ministerium quodvis Ecclesiasticum suscepturi sunt; quamque necessaria sint in Ecclesia Christiana hujusmodi ministeria, luculenter ostendatur: nec non quo in pretio haberi debeat vocatio apud populum Christianum. Exhortatione peracta Archidiaconus, vel qui vicem ipsius gerit, eos, qui ad Episcopum veniunt admittendi, præsentabit, hujusmodi verba præfatus. Reverende Pater in Christo, præsento tibi personas hic adstantes ut admittantur ad munus Diaconatus. Episcopus excipiens ait. Vos verò summopere caveatis, personas istas jam nobis præsentatas tam doctrina quàm probitate morum dignas esse & habiles, qui munus suum exerceant ad gloriam Dei & ædificationem Ecclesiæ. Archidiaconus respondet. Ego quidem tales eos comperio tum ex aliorum de illis judicio, tum ex meo ipsius examine. Tum Episcopus ita populum*

pulum alloquetur. Fratres, si quis vestrum sciat impedimentum, vel quodvis crimen enormius in istis personis, quæ nunc ad officium Diaconatus præsentantur, quo minus ad ipsum admitti debeant; jam prodeat in Dei nomine & impedimentum illud sive crimen, quodcunque tandem fuerit, ostendat. Quod si crimen aliquod, vel impedimentum fuerit objectum eorum alicui, abstinebit Episcopus ab ejus ordinatione, donec reus à tali criminatione se liberum esse probaverit. Posthæc Episcopus eos, qui digni fuerint reperti, commendans precibus universi cœtus, unà cum Clericis & plebe præsente Litaniam cum precationibus sequentibus recitabit. Precatio. Omnipotens Deus, qui divina tua providentia diversos Ministrorum ordines in Ecclesia tua constituisti, & sanctos Apostolos tuos inspirasti divinitus, quo tempore illi S. Stephanum Protomartyrem unà cum aliis ad istud Diaconatus munus eligebant; dignere, quæsumus, vicissim istos famulos tuos, qui nunc ad similem administrationem vocantur, misericordiæ tuæ vultu clementer intueri: ita instrue illos sacrosanctæ veritatis tuæ doctrina, ita morum innocentia & vitæ integritate adorna, ut & verbo & exemplo in hoc suo munere fidelem tibi præstare possint operam, ad nominis tui gloriam & incrementum Ecclesiæ, propter meritum Jesu Christi Salvatoris nostri, qui vivit & regnat tecum unà cum Spiritu sancto & nunc & in æterna sæcula, Amen. Hic sequuntur precationes, quæ sunt propriæ diei in celebratione S. Cœnæ. Epistola verò legatur ex priore ad Timoth. Cap. 3. à Versu Octavo ad finem Capitis, vel ex Act. Cap. 6. à Vers. 2. ad 8. Ante lectionem autem Euangelii Episcopus in cathedra sedens curabit juramentum de suprema Regis potestate contra jurisdictionem & authoritatem quorumcunque potestatum & principum externorum, singulis, qui ordinandi sunt, administrari, atque suscipi hac verborum formula. Ego A B. palam testor, &c. His peractis singulos ordine suo percontatur. Num credat, se interno Spiritus Sancti instinctu vocatum esse ad istud munus suscipiendum. Num persuasum habeat, se juxta voluntatem Domini & legitimam regni Angliæ constitutionem vocatum, & similia. Sed hæc interrogata præcipue sunt notanda. *Episcop. An omnes S. Scripturæ Libros Canonicos tam Veteris quam Novi Testamenti firma fide amplecteris? Resp. Amplector. Episcop. Num statuis in ea qua tibi mandata fuerit Ecclesia diligenter illos ad populum ibi congregatum perlegere? Resp. Statuo. Episcop. Diaconi munus in eo præsertim consistet, ut præsto sit Presbytero, dum sacris administrandis incumbit in Ecclesia sibi assignata, suamque præstet operam in celebratione S. Cœnæ ad distributionem Sacramenti. Item S. Scripturas atque Homilias populo perlegere, Juniores in articulis fidei erudire, infantes baptizare, necnon verbum Dei prædicare, dummodo ab Episcopo censeatur idoneus qui ad id muneris admittatur. Spectat insuper ad ejus officium, si quidem talis cura erit etiam necessaria, inquirere de conditione ægrotantium, pauperum, & infirmorum in sua parochia degentium, ut eorum cognomina, domicilia, inopiaque innotescat Pastori, qui sua ad gregem religiosa cohortatione curabit piorum animos excitare ad necessaria vitæ subsidia aliasque eleemosynas in illorum sustentationem subministrandas. Haccine tu libenter & alacriter præstabis? Resp. Præstabo Deo auxiliante. Episc. Anne omni studio & diligentia curabis sic tuam ipsius & familiæ tuæ vitam ad normam doctrinæ Christianæ dirigere, ut quantum in vobis fuerit, salutaria ovibus Christi exempla vosmetipsos præbeatis? R. Ita faciam Deo juvante. Episco. Nunquid Ordinario tuo, aliisque præcipuis Ecclesiæ Ministris, obedientiam cum reverentia præstabis, piis eorum monitis libenti animo obtemperans? Resp. Conabor hoc facere adjuvante Domino. Tunc Episcopus manibus singulorum capitibus separatim impositis hæc verba pronunciet; Potestatem habeto Diaconatus officium administrandi in illa Ecclesia quæ tibi fuerit commendata: In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen. Hoc facto tradet Episcopus singulis in manus N. Testamenti codicem, hujusmodi utens verbis. Habeto quoque potestatem Euangelium in Ecclesia Dei legendi, nec non prædicandi, si quando more legitimo ad id muneris admittaris. Sequatur statim Euangelii, quod ejus diei proprium fuerit, lectio per eum præstanda quem*

Episcopus designaverit. Mox ad sacram Cœnam se accingat Episcopus; omnibus qui ordinantur manentibus Cœnamque S. unà, cum eo percipientibus. Sacra Cœna peracta post collectam ultimam, & immediatè ante benedictionem, ista quæ sequitur precatio adhibeatur. Omnipotens Deus, &c. eaque fide ac integritate in hoc inferiori munere sese gerant, ut digni aliquando reperiantur, qui ad graviora in Ecclesia tua ministeria suscipienda vocentur, &c. Hic demum oportet Diaconum intelligere, permanendum ei esse in suo recens suscepto munere, ad minimum per integrum anni spatium, nisi fortè ob causas non leves aliter visum fuerit Ordinario suo. Ita enim in rebus ad Ecclesiasticam disciplinam spectantibus promptior & peritior evadet. Si verè fidelis repertus fuerit in munere suo fungendo, poterit postmodum in Ordinem Presbyteri cooptari à suæ Diœceseos Episcopo.

Multa hîc sunt communia cum forma ordinandi Presbyteros, ut Archidiaconi examen, & præsentatio ordinandi, & quòd Episcopus à populo quærit num sciant impedimentum aliquo aut crimen gravius in præsentatis quominus ad officium Diaconatus admitti debeant, qui forte neminem eorum unquam ante viderat; quòd Juramentum Primatus & fidelitatis exigit, quòd manibus singulorum separatim manus imponit, quòd codicem Novi Testamenti in manus tradit, quòd sacra Cœna actionem claudit. De quibus vide supra. Cum imponit manus, ait, Potestatem habeto Diaconatus officium administrandi in illa Ecclesia quæ tibi fuerit commendata. Ordinatur igitur absque titulo incertus adhuc in qua Ecclesia ministraturus est. Et quamvis in tabulis Ecclesiasticis in Parochiali Ecclesia dicantur Minister & Diaconus, tamen non habent Diaconos in Ecclesiis Parochialibus, sed tantum in Cathedralibus, ut referunt Authores Admonitionis ad Parliamentum, nec negat Whitgiftus p. 690. Imo non pudet asserere Diaconorum civitatis ministerium non tam operosum fuisse, quin omnibus Ecclesiis civitatis adunatis, (Diœcesin intelligit,) ministrare potuerint. Quodnam quæso eorum ministerium? cantare Euangelium, dum Episcopus aut ejus vice alius Cœnam celebrat, homilias legere, infantes baptizare, nupturis benedicere, sepulturæ defunctos mandare, necnon verbum Dei prædicare, dummodo ab Episcopo censeatur idoneus qui ad id munus admittatur? Præcipuam muneris sui partem, nempe eleemosynas colligere & distribuere pauperibus, negligit. De ægrotantum conditione, pauperum & infirmorum, inquirere monetur, & referre ad Pastorem parochiæ. Sed quomodo possunt inquirere de ægrotantium & infirmorum in sua parochia conditione, qui in nulla ministrant Parochia, sed in Ecclesia Cathedrali quæ nullius parochiæ est, sed communis totius Diœceseos Basilica? Baptizare possunt non minus quàm Presbyteri, & prædicare verbum etiam, si Episcopus idoneum senserit absque alia vocatione ad gradum Presbyteratus aut ministerii. Denique quid potest Presbyter quod non potest facere Diaconus? Nam Presbyter non potest concionari, nisi vel privilegio vel speciali aliqua facultate concessa ab Episcopo. Duo tantum excipit Dounamus, in quibus differt à Diacono Presbyter; consecrare Eucharistiam; & retinere ac remittere peccata, seu absolvere, nempe in foro Pœnitentiæ. Nam publicam pœnitentium reconciliationem Diaconis concedit Bellarminus. *Diaconorum*, inquit, *baptizare, prædicare, reconciliare publicos pœnitentes, Eucharistiam deferre, ac præbere laicis, ac breviter omnia facere, quæ Episcopi & Presbyteri faciunt; excepta consecratione corporis Domini & ordinatione Clericorum, & aliis officiis quæ requirunt potestatem ordinis.* Probant Formalistæ, Diaconi officium esse baptizare; quia Philippus unus è 7 Diaconis Ecclesiæ Hierosolymitanæ baptizavit Samaritanos. At non erat tunc Diaconus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, sed Euangelista, & sic diserte dicitur Act. 21. Prædicare Diaconos posse, ejusdem Philippi & Ste-

Defens. l. 3. Cap. 4. Sect. 24.

De Clericis Cap. 13.

& Stephani exemplis probant, ficut Pontificii. Sed Tileni verbis potius quàm Junij à quo ipsa fere verba accepit, respondeo. *Exempla Stephani & Philippi, ex quibus illum prædicasse, istum baptizâsse, Act. 7, & 8. volunt adversarii, nihil huc pertinent. Nam aliud est Apologetica oratione ad populum uti, aut causam dicere apud Judices, quod facit Stephanus, aliud ordinario verbi Ministerio fungi. Philippus vero ex Diacono Euangelista factus est, vel extra ordinem à Deo per Angelum vocatus, quod innuere videtur singularis illa revelatio, Act. 26. vel priusquam Hierosolymis discederet, ab Apostolis ad hunc ministerii gradum provectus est.* Disputavit & contulit in Synagoga secundum morem Act. 6. 9. Non erat illud prædicare in Ecclesia. Et Act. 7. forensi more se defendit, & præclaram confessionem edidit, sicut post Protomartyrem multi martyres fecerunt vel in judicum consessu vel in corona populi. Imo Doctores & Prophetas vel Euangelistas fuisse ante quàm creati Diaconi, ait Saravia, *Inferioris ordinis doctoribus, Prophetis, & Euangelistis plus erat otii,* (nempe quàm Apostolis?) *quorum tunc temporis magis partes erant audiendi quàm docendi: tamen & docuisse suo modo ex Stephano & Philippo constat.* Quod si verum, sequeretur Stephanum & Philippum baptizasse aut prædicasse quatenus doctores aut Euangelistæ, non quatenus Diaconi; & Doctorem aut Euangelistam posse Diaconi, non autem Diaconum peragere posse opus Euangelistæ aut Doctoris. Sed falso asseritur, fuisse simul Diaconos & Doctores vel Euangelistas. Num derelicto sermone Dei debebant vacare mensis, cum Apostoli donis superiores doctoribus & Euangelistis dereliquerint mensas ut possent vacare sermoni & doctrinæ? Vel in tam ampla messe operarios ullos desides fuisse, aut otio abundasse, cum Saravia somniabimus? Quæ Spiritus Sanctus in Apostolorum personis sejunxit, homo ne conjungat in ordinariis Ministris. Si extraordinarii, dum simul & in una civitate omnes ministerio fungerentur, æquum non existimabant, à sermonis & doctrinæ cura distrahi propter pauperum curam; ordinarii duo aut tres (aut forte unus) utrique muneri pares erunt? Apostolus Rom. 12. 8. dum cuique in corpore membro officium suum tribuit, Diacono officium distribuendi eleemosynas bona fide & sine personarum respectu assignat. *Qui distribuit, cum simplicitate.* Alios constituit Deus Apostolos, alios Prophetas, alios Doctores, alios Opitulatores nempe Diaconos, alios Gubernatores, nempe Seniores, 1 Cor. 12. 28. non eosdem Apostolos & Opitulatores, vel Opitulatores & Doctores. In Episcopo seu Presbytero exigit Apostolus, ut sit διδακτικὸς, non item in Diacono, sed tantùm ut teneat mysterium fidei in munda conscientia, quod cum in omnibus Christianis requiritur, maximè tamen in iis, qui ad publicam administrationem in Ecclesia vocati sunt. *Cum Ecclesiæ corpus prælucere oporteat omnibus, etiam qui foris sunt, in his pietatis Christianæ charitatisque documentis; meritò viros idoneo testimonio ornatos plenos fide, & Spiritu Sancto, & sapientia, eligi & adhiberi voluit ad publicam hanc in Ecclesia sua procurationem Act. 6. 3. ut certiore cum notitia, majore judicio, & autoritate graviore ἄνευ προσωποληψίας Diaconorum collegio oblationes sanctorum dispensentur;* inquit Junius. Ideo Act 6. jubent Apostoli ut deligant 7 viros Spiritu Sancto plenos. Nam oportet esse inculpatæ & integræ vitæ, graves & honestos, non vino aut turpi lucro deditos, ne in suspicionem malæ obitæ administrationis incurrant, & prudentes qui querimonias pauperum expendere, ægrotantium, advenarum, incolarum, vinctorum, captivorum, miserias & egestatem atque inopiam discernere, & prout cuique competit, & ex ærario suppetit, sublevare. Non est igitur colligendum, sublimius quoddam officium esse Diaconorum cura pauperum, propterea quod Apostoli jubent deligere viros Spiritu Sancto plenos & prudentes; partim quia tunc temporis

Syntagm. Part. 2. Disp. 21. Thes. 24.

Defens. Cap. 7. Sect. 2.

Eccles l 2. Cap. 4.

ris Ecclesia sanctorum virorum copia abundabat, partim quia quæstura & œconomia seu dispensatio ærarii Ecclesiastici non nisi probatis & fide dignis committendæ sunt, viris prudentibus & probis qui prudenter & cum simplicitate distribuant. Nec etiam mirum, adhibitam impositionem manuum. Nam non est ritus simplex impositionis manuum Sacramentum, ut supra probavimus, sed gestus orantibus & benedicentibus valdè familiaris, tum in Vetere tum in Novo Testamento, præsertim in negotiis publicis. Diaconatum esse Sacramentum, fatetur Bellarminus,

De Sacr. Ord. Cap. 6. non esse certum ex fide. Durandus in 4 Dist. 24. q. 2. & Cajetanus negant, ut concedit Bellarminus, & valde probabile esse fatetur Victoria de Sacrament. q. 226. *Consentit & Aquinas q. 37. Art.* 1. *ad* 2. *in addit. dum rationem sacramenti totam*

De Rep. l. 9. c. 4. Num. 46. *collocat in solo Sacerdotio; in aliis vero nonnisi per attributionem ad illud per quandam participationem: quod non est habere in se formaliter rationem sacramenti, quanquam sibi contrarius idem ibid. Art.* 2. *postea etiam in inferioribus ordinibus agnoscat rationem sacramenti;* inquit Spalatensis. Urgent manuum impositionem, inquit, sed illa significat orationem super hominem, ad hoc ut Deus ipsis assisteret gratia sua in bene adimplendo munere, quod ipsis injungebatur. Objiciunt inamissibilitatem & characterem, sed negatur & inamissibilitas & character. *Nos verò, præterquam quod etiam sacerdotium fecimus amissibile, ostendere possumus Diaconi ordinati-*

Num. 47. *onem esse meram officii injunctionem & liberam deputationem.* Est simplex officium Ecclesiasticum ab Apostolis datum. Quoties ergo quis removetur à tali officio, ne in eo amplius se exerceat totum amittit, sive privetur ob demerita, sive promoveatur ad Presbyteratum; cum in officio Diaconatus nihil amplius negotii habeat, non est amplius Diaconus Ad tempus & ad nutum ordinatum fuisse Diaconum quendam Sebastianum, probat ex Epistolo Vigilii Epist. 5. Tom. 1. Part. 2. *Vigilius dicit se illum Diaconum ad tempus fecisse. Facere vero Diaconum aliud*

Num. 47. *est, & aliud diaconi officium facere. Quibus, quæso, verbis potuit significantius explicare se etiam pincernam aliquem ad tempus facere, donec alius pincerna venerit.*

Num. 54. Primam Diaconorum institutionem, non dubitat, *fuisse ad hoc tantum, ut solas mensas communes curarent ac temporalium rerum gererent administrationem.* Postea verò invaluisse *in Ecclesia, ut Diaconi occasione præparandæ mensæ communis, & accipiendarum oblationum populi, ac præsertim panis in Eucharistiam consecrandi, etiam sacræ mensæ altarique inservirent. Iustinus Martyr Apol.* 2 *ad calcem. Ac paulatim Episcopis ita disponentibus, ad alia ministeria accedere sunt permissi. Ut jam meritò duplex Diaconorum genus possumus in Ecclesia distinguere, alterum primæ institutionis ad curam mensarum communium & pecuniarum ac eleemosynarum: alterum verò altaris variisque rerum sacrarum ministeriis ab ipsa Ecclesia deputatum. Primum sane quod est proprium & verum Diaconorum genus jam diu in Ecclesia cessavit, ex quo pecuniarum & redituum tota massa ad Episcopos & Beneficiarios solos transiit,*

Num. 45. *alterum verò vix ad speciem aliqua tamen adhuc servat vestigia.* Ab Apostolis œconomos constitutos existimat, ut bonorum temporalium curam gererent, & quæ pro communi fidelium victu conferebantur, colligerent & dividerent, ac mensis ministrarent, & solis mensis quoad cibaria materialia præfectos fuisse Diaconos.

Num. 48. Miratur, Baronium contendere eos curam habuisse utriusque mensæ, communis & sacræ, & in fractione utriusque panis & communis & sacri ponere diaconorum curam pro ministerio quotidiano, ut ita eòs faciat ministros altaris. Sed Th Beza concedit utrumque, & easdem fuisse mensas, Agaparum & Cœnæ. *Quod enim dicuntur mensarum ministerio vocasse, declarat expressius, quo spectarit illa colligendarum & distribuendarum* συλλογῶν *&* προσφορῶν *cura, ex quibus agapæ instruebantur: ita ut totius etiam ordinis in toto illo sanctissimo consessu conservandi sollicitudo istis*

istis fuerit imposita : sicut sub lege Sacerdotibus Levitæ in tota sacrificiorum administratione subserviebant, quibuscum meritò propterea isti Diaconi à veteribus scriptoritibus comparantur. Istæ autem Agapæ, sicut manifestè liquet Act. 20. 7. *partim in sumendo communi cibo* 1 *Cor.* 11. 20. *& qui imprimis in Cœnæ Domini celebratione, partim in sacris deinceps sermonibus erant positæ,* 1 *Cor.* 14. 26. *quod copiosè inter cæteros Justinus Apologetico posteriore & Tertullianus declarant. Ex his verò apparet, quantam adhiberi curam ad his Diaconis oportuerit, ut ordine exactissimo cuncta in illis cœtibus gererentur, qua de re passim in Synodis Canonibus sacris præcipitur. Exolescentibus autem illis conviviis mansit eadem Diaconorum cura in Liturgiis, quod attinet ad Sacramentorum administrationem verbi prædicationi & publicis precibus adjunctam.* Nulla hic confusio functionum aut usurpatio muneris alieni. Nam cum in celebratione Cœnæ ipsi Pastores non ministrarunt circumferendo patinas & pocula, alios ministrare oportebat. Quos vero ministrasse existimabimus si non Diaconos, qui mensis convivii communis tempore ministrabant? *Quantumcunque verò sacris altaribus appropinquet, & rebus sacris sacrisque exercitiis immisceatur, id tamen totum Diaconi ut meri Presbyterorum & Episcoporum Ministri peragunt;* ait Spalatensis. Num. 56. Cum concessum Diaconis ministerium altaris seu mensæ sacræ, dicit fuisse tantum Presbyterorum & Episcoporum meros ministros; quid ergo periculi si prima institutione erant etiam mensæ sacræ ministri? Nam sic nihil attingebant quod Presbytero proprium erat & peculiare. *Res & subministravisse quæ ad sacramenta fuerunt opus de ærario Ecclesiæ, cui præfecti erant, & administrationi eorum operam commodavisse agnoscimus;* inquit Junius. Cont. 5. l. 1. c. 13. Not. 13. Duæ partes muneris Diaconatus, una procuratio collectarum quæ erogandæ erant in usus Ecclesiæ & pauperum, & in hac Levitis non erant comparandi. Nam non erat istud Levitarum munus. Alia via lex Dei prospexerat rebus pauperum & afflictorum, per spicilegia, racemationes, decimas tritericas, insativos fructus &c. ut bene observat Fr. Junius. Quatenus ministrabant etiam mensæ sacræ, dum Presbyteri seu Pastores celebrarent, Levitis assimilari possunt qui sacerdotibus sacrificantibus ministrabant, non tamen in omnibus Levitici muneris partibus cum Levitis comparandi. Ibid. Cap. 14 Not. 13. Quod ad pauperum curam attinet, Clemens in Constitutionibus Apostolicis hæc officia Diaconis tribuit, si aliquem inopia premi viderit, admonito Episcopo, illi suppeditare, omnes invisere qui visitatione opus habent, & de oppressis referre Episcopo, nihil cuiquam dare nisi ex Episcopi sententia, Lib. 2. Cap. 23. 35. Lib. 3. Cap. 19. Et Epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ut ægrotos perquirant, visitent, & necessaria eis subministrent. Constitutionum Lib. 8. Cap. Ult. tamen non permittit baptizare. *Nam nec Diacono fas est offerre sacrificium vel baptizare aut benedictionem parvam aut magnam facere.* Origenes Tract. 15. in Mat. *Diaconi autem qui non bene tractant Ecclesiasticarum pecuniarum mensas, sed semper de eis fraudant, & ipsas quas dispensant, non secundum justitiam dispensant & divites fiunt de rebus pauperum, ipsi sunt nummularii, pecuniarum mensas habentes, quas Christus evertit. Quoniam autem mensis Ecclesiasticarum pecuniarum Diaconi præsunt, docent nos in actibus suis Apostoli* &c. Sed hæc pars muneris cessavit, & pars altera nempe ministerii in sacris mirum in modum aucta est. Nam cum primum in Cœna non aliter ac in communi Agaparum convivio ministrarunt, nempe circumferendo in vasis symbola & collocando in mensis coram accumbentibus vel adstantibus, postea cœperunt ipsi porrigere symbola fidelibus & verba usurpare. De Gradib. Cap. 7. Sect. 6. Ut tradendo calicem dicebat, *Sanguis Christi, calix vitæ,* ut refert personatus Clemens Constitut. Apost. l. 8. c. 20. Et quod ait Cap. 34. *ipse dat populo non veluti sacerdos, sed veluti ministrans sacerdoti,* nihil est.

Nam

Nam sacerdotis officium est, etsi non cuique porrigere & dare symbola, tamen verba fœderis & promissionum Euangelii proferre. Pedetentim in Presbyterorum munia irruperunt, unde supercilium & arrogantia de qua Hieronymus Epist. 85. ad Euagrium, & Auctor Quæstionum Veter. & Novi Test. Quæst. 101. *Cur enim toties nimiæ arrogantiæ arguuntur, & à Conciliis & Patribus, ut vidimus, increpantur, nisi quia invidia & æmulatione erga Presbyteros ducti in eorum libenter munera irrumpebant? Nonne eo audaciæ interdum sunt progressi, ut etiam offerre (quod est nunc Missas in Ecclesia Catholica celebrare) non sint veriti? testes sunt Patres Concilii Primi Arelatensis, qui lato Canone audaciam hanc represserunt. Sic enim statuunt Canone 15. de Diaconis, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.* Hæc Spalatensis. Mirum igitur non est, si baptizandi etiam ministerium sibi arrogarint, adjutantibus Episcopis, qui Diaconos provehebant, ut Presbyterorum gradum deprimerent, & suum eveherent, vide supra pag. 340. 341. 349. Non tamen statim prædicare iis permissum. In Concil. Vasens. 2. Can. 2 præcipitur; ut Diaconus, quando non est Presbyter qui prædicet verbum, Homilias sanctorum Patrum loco Concionis recitet. *Hoc etiam pro ædificatione omnium Ecclesiarum & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non solum in civitatibus, sed etiam in omnibus parochiis verbum faciendi daremus Presbyteris potestatem, ita ut si Presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per seipsum non potuerit prædicare, sanctorum Patrum Homiliæ à Diaconis recitentur. Si enim digni sunt Diaconi quæ Christus in Euangelio loquutus est legere; quare indigni judicentur sanctorum Patrum expositiones publicè recitare?* Unde apparet, initio tantum legisse Homilias Diaconum, absente aut ægrotante Presbytero, non autem concionatum fuisse. Progressu temporis adeo immutata fuerunt munera Diaconorum, ut ne vultum quidem primævæ institutionis præ se ferrent. Unde in Synodo Trullana sub Iustiniano, cum Diaconos suo sæculo diversos ab iis qui Act. 6. instituti cernerent; duplex Diaconorum genus finxerunt. *Nos Apostolico dicto mentem Patrum adaptantes invenimus, sermonem ipsis esse non de viris qui ministrant mysteriis, sed de ministerio quod in usu mensarum adhibebatur.* Sed quomodo Diaconos prædicare & baptizare permittent, nisi abutendo exemplis Stephani & Philippi qui erant ex numero illorum 7 Diaconorum? Videmus itaque Diaconum irrupisse in munia Presbyteri, & omnia invadere voluisse, etiam Cœnæ celebrationem, nisi repressa fuisset ipsius arrogantia. Sed cur Baptismi, non Cœnæ, administratio ei permitteretur, nulla satis idonea ratio reddi potest. Divellunt sacramenta quæ conjunxit Christus & prædicationi verbi adjunxit, unumque altero ignobilius reddunt, cum Baptismum administrare possit Diaconus, non sacram Cœnam. Qui non sunt apti ad docendum cæci curiones; ministrare possint Cœnam? & Diaconi, quibus concedetur facultas concionandi, non possint Cœnam administrare? Quid absurdius? Cum prædicandi & baptizandi officia Presbyteris propria Diaconis concessa sint, non mirum alia inferiora etiam permissa esse, ut mandandi sepulturæ defunctorum corpora, nupturis benedicendi, juniores erudiendi. Lectoris officium commune Presbytero, Diacono, aliisve ad id muneris vocatis. Utrum Diaconatus sit gradus ad Presbyteratum, vide supra pag. 81. 82. de Archidiaconis pag. 340. &c. de Vocatione Diaconi ad Beneficium vide in Vocatione Presbyteri ad Beneficium, cum eadem prorsus sit.

Spalat. de Rep. l. 2. Cap. 4. n. 16.

Can. 16.

CAP.

CAPUT XII.

De Laicis Adminiſtratoribus in Eccleſia Anglicana.

Hactenus de Perſonis Eccleſiaſticis adminiſtrationem minime judicialem habentibus; ſequuntur

Laici habentes nonnullam Adminiſtrationem, eamque vel in Eccleſia Cathedrali vel Parochiali. In Cathedrali ſive Collegiata, iique ſunt vel Externi vel Interni. Externi, qui verſantur circa; publicos illius Eccleſiæ Reditus, ut Receptores, Ballivi, Auditores ratiociniorum; Fundos, ut Supervisores, Decempedatores; Jura incorporalia, ut Curiarum & Libertatum Seneſchalli. Interni circa Divinum cultum occupati, ut viri & pueri Symphoniaci. Inferioribus miniſteriis intenti, ut Cuſtodes Fabricæ Templi, Sacrarii, Bibliothecæ, ῥαβδοῦχοι ſive Virgiferi, Campanarum Pulſatores, & reliqui Inferiores miniſtri.

In Parochiali habentes ſolam miniſterialem magiſque ſervilem Adminiſtrationem, ut Æditui & Campanarum Pulſatores: aut Ampliori Adminiſtratione prædíti, ut Collectores pro pauperibus juxta ſtatutum, Synodales teſtes, quos *Sydemen* vocant, qui in inquiſitionibus morum & viſitationibus adjunguntur Oeconomis, Oeconomi ſive Gardiani Eccleſiæ, quorum munus eſt pro eo anno, Foris ſeu Extra Eccleſiam, vel in Eccleſia. Foris ſeu Extra Eccleſiam, Reditus Eccleſiæ cogere, cuſtodire, ſi detinentur lege experiri, rationes referre, contributiones pro operibus publicis fiendas denunciare, inordinatè viventes inquirere, monere ſcandaloſos, Ordinario præſentare, Ordinarii mandata exequi & renunciare. In Eccleſia; tempore Divinorum, Collectiones pro pauperibus extraneis peragere, Abſentes obſervare & mulctam exigere, Silentio & decoro proſpicere; Extra tempus divinorum, ſarta tecta tueri, Navem templi, Maceriam cœmitterii, Ornamenta & ſupellectilem reliquam publicis parœciæ ſumptibus, Unà cum Miniſtro Indicem Eccleſiaſticum Baptiſmorum, Nuptiarum, & Sepulturarum

custodire, Prospicere ne quis absque facultate legitima sese ingerat ad concionandum, Comparare necessaria, ut libros, ornamenta, supellectilem Ecclesiasticam, panem & vinum in S. Cœna.

Missa onerosa illa turba Ecclesiæ Cathedralis, æditnis & campanarum pulsatoribus Ecclesiæ Parochialis, veniamus ad Oeconomos seu Gardianos, quos Angli *Churchwardens* vocant, & Testes Synodales. Ecclesiarum Oeconomi sive Inquisitores consensu Ministri & Parœcianorum eliguntur; Testes Synodales per Ministrum & Oeconomos. Oeconomorum & assistentium annua electio in Paschali hebdomada celebratur. Oeconomi *in officio suo ultra annum, nisi de integro ad modum prædictum electi, non permanebunt. Omnesque Oeconomi ad dicti anni terminum, vel saltem infra ejusdem termini mensem unum, pecuniæ tum acceptæ tum expensæ sive in reparationes sive in alios quoscunque Ecclesiæ usus veram & particularem rationem Ministro & Parochianis reddent: quin etiam officio suo abeuntes Parochianis cedent quicquid pecuniæ aut alterius rei cujuscunque ad Ecclesiam sive Parochiam jure pertinentis in ipsorum manibus residuum superierit, ut per eos in succedentium Oeconomorum custodiam per billam indentatam transferatur.* Horam officium quodnam sit, vides in tabulis. *Maceriam cœmiterii, navem templi, ejusque ornamenta & reliquam supellectilem, ut libros, eucharisticam mensam, calicem, patinam, eleemosynarum cistam, publicis parochiæ sumptibus sarta tecta & decora tuentur; parant etiam panem & vinum in sacram cœnam, tempore divinorum collectionem peragunt pro pauperibus extraneis, & contributiones operibus publicis insumendas denunciant. Præterea more Ecclesiasticorum Visitatorum (quorum meminit Gregorius Magnus, l. 3. Epist. 2.) inquirunt nequiter viventes eosque admonent, magis scandalosos Episcopo qualibet triennali visitatione, & bis annuatim necessario, deferunt; in quibus occupationibus Testes quoque Synodales iis diligenter opitulantur*, ait Mucketus. Canone 116. Constitutionum anni 1603. sic decretum. *Nullius parochiæ Oeconomi vel Inquisitores sive Assistentes accusationes aut detectiones suas cogentur judici cuipiam Ecclesiastico præsentare sæpius quàm singulis annis semel, in iis utique locis, ubi non consueverunt pluries exhiberi, aut bis in Diœcesi vel loco quocunque (nisi in Episcopi visitatione) pro quibus Parochiæ cujusque præsentationibus Registrarius cujuslibet Curiæ, in qua exhibendæ sunt, supra quatuor denarios in uno anno non recipiet, sub pœna menstruæ suspensionis à muneris sui exercitio pro singulis ejusmodi delictis.* Vides oportere Oeconomos, eorumque assistentes Testes Synodales, pro præsentationibus parochiæ seu detectionum schedulis salarium dare Registrario, cum potius accipere debeant. Nam crimina detegendo subministrant Curiæ Harpyis occasionem & materiam quæstus & lucri uberrimam. Etsi binis tantum vicibus singulis annis, excepta triennali visitatione Episcopi, teneantur exhibere detectiones; possunt tamèn quoties & quando videbitur extra tempus vel tempora præstituta delinquentes deferre & accusare: sed cautum est dicto Canone, *ut pro spontaneis hisce præsentationibus nullum feodum aut salarium sub pœna prædicta recipiatur.* Ut nihil rapaces Curialium manus subterfugiat, sic decreverunt, Can. 119. *Quo melius illis incommodis occurratur, quæ ex detectionum schedulis sive billis (quas vocant) properè & festinanter confectis (in ipsis videlicet diebus Visitationum & Synodorum) hactenus constat evenisse; statutum est & decretum, ut quilibet Cancellarius, Archidiaconus, Commissarius, Officialis, aliique jus dicentes Ecclesiasticum, ad tempus Oeconomorum juramento præstando consuetum, itemque Archiepiscopus & Episcopi omnes quoties visitationes suas indicant, parochiarum omnium Oeconomis & inquisitoribus sive assistentibus aut eorum aliquibus tradant*

Conf. 89.

Mucket. de Polit. p. 346.

tradant aut tradi curent libros Articulorum, de quibus eosdem velint detectiones suas anno insequente ad stata tempora exhibendas instituere; in quo item libro apponetur forma juramenti quo statim ante singulas ejusmodi præsentationes sunt onerandi: ut spatio sufficienti dato ad examinandam & perpendendam tum juramenti sui qualitatem, tum etiam articulorum, quibus ipsorum detectiones niti debeant, deliberatè & cum fide easdem domi suæ formare possint, ad conscientias suas jurisjurandi religione jam obstrictas, uti probos & pios decet, liberandas. Omittunt tamen sæpius Oeconomi detectionem criminum, partim præ metu à potentioribus, partim præ incuria aut favore erga sontes seu reos, unde nefarie perjuri fiunt. Prospiciunt, ne quis absque facultate legitima sese ingerat ad concionandum. Sed facultas nulla conceditur nisi formalistæ. Prospiciunt, ut omnes Parochiani intersint tempore Divinorum, id est dum recitatur aut cantatur Liturgia. Non licebit alias frequentare Ecclesias ubi habetur concio, nisi denariis aliquot libertatem istam redemerint. Deferunt Prælatorum Curiis non geniculantes in sacra Cœna, non adducentes pueros ad suscipiendum sacramentum Confirmationis Episcopalis, puerperas purificationis ritus ommittentes, dies festos non observantes, Ministros non orantes in publicis precibus pro Episcoporum Ordine, admittentes ad sacram Cœnam viros pios ab eorum Officialibus justitiæ causa excommunicatos, cruce in baptismo pueros non consignantes, & si quæ alia sunt delicta contra Canones Prælatorum commissa. De Oeconomis vide plura, pag. 321. Oeconomis, Testibus Synodalibus, & Collectoribus in Ecclesia Parœciana, rudera quædam functionum Diaconorum & Seniorum relicta vel potius imposita sunt, excluso interim è parœciis vero Diaconatu, & consessu Seniorum: extra Ecclesiam verò inserviunt ut mancipia ad suffulciendam Episcoporum tyrannidem. De Diaconis diximus. De Senioribus hic etiam loco tam oportuno pauca dicenda sunt. Scripsit nervose in accurata sua dissertatione contra Dounamum Gersomus Bucerus de Seniorum institutione divina; ego tantum paucis perstringam, quæ in Paræn esi contrà scripsit Tilenus, vel potius Saravia, aut Bilsonus. Nam nihil affert ille novi, sicut peritus scriba faceret, nec unquam afferre solet, sed vetera omnia.

Presbyterorum duplex genus in Ecclesiis Apostolicis fuisse, colligunt nostri ex loco Apostoli, 1 Tim. 5. 17. Quibus argumentis hunc sensum eripere nobis conatur? Primò ait, nulli unquam Scriptori Ecclesiastico aut Scripturarum interpreti peregrini hujus & absoni interpretamenti suspicionem in mentem venisse; circiter mille & quingentos annos in Heracliti puteo demersum latuisse, Calvinoque demum ac Bezæ patuisse. Respondeo; Patres omnes literis interpretamenta sua non mandasse, pleraque ipsorum scripta temporum injuria periisse, aut interpolata esse, & Seniorum usum obsolevisse, priusquam in hunc locum Commentarios scripserint. Ad morem sui temporis & præsentem Ecclesiæ consuetudinem, hunc locum exponentes respexerunt. Sic mutata fuit Diaconorum primæva institutio ut Patres in Synodo Trullana negarint 7 illos ad ministrandum mensis electos fuisse Diaconos. Secundò, quid si ante Calvinum & Bezam nullus Veterum ita interpretatus sit? Nonne Calvinus aut Beza aliique viri docti nostro & superiori sæculo scrutantes Scripturas eruere potuerunt sensum qui antehac latebat, sicut in multis aliis Scripturæ locis fecerunt. Concedunt ipsi pontificii, succedentibus sæculis quædam uberius & subtilius à posterioribus Ecclesiæ Doctoribus pertractata, quàm fuerant à prioribus definita. *Quamlibet ætatem antiquitati semper detulisse, sed istud asserimus*, inquit Salmeron Jesuita, *Doctores juniores perspicaciores fuisse. Ex hoc loco* (nempe Rom. 5. in quo omnes peccaverunt) *Sancti omnes una voce asse-*

Paræn. Cap. 11.

In Rom. 5. Disput. 5.

Canus Loc. Theolog. l. 7. c. 1. *asseverarunt B. Virginem in Peccato Originali conceptam fuisse, Chrysostomus, Eusebius, &c. quamvis nullus autor contravenerit, infirmum est tamen ex omnium Patrum consensu argumentum, & contraria sententia potius probabiliter & piè defenditur,* inquit Canus. Num. 1. Comment. in Joh. 6. 53. *Missam facio Augustini & Innocentii sententiam, quæ ex falsa expositione Joh. 6. (nisi manducaveritis) sexcentos circiter annos viguit in Ecclesia, eucharistiam etiam infantibus esse necessariam; res jam ab ecclesia & multorum usu explicata est, neque Protestantes in hoc à nobis dissentiunt;* inquit Maldonatus. Defens. Trid. Conc. l. 2. Andradius ait, Deum multa revelasse his sæculis quæ latuerunt Patres. Tertiò, ipsi formalistæ alias hujus loci interpretationes comminiscuntur, ut genuinæ nebulas offundant, quas nullus Patrum literis unquam consignavit. Ut cum Presbyterorum nomine Diaconos comprehendunt. *Presbyteri in duplici discrimine erant,* ait Bilsonus, De Gubern. Cap. 10. p. 179. *alii namque in verbo laborabant, alii pauperum curam gerebant. Utrique duplici honore, si muneri suo non deessent, digni erant, præcipuè verò qui in verbo & doctrina laborabant.* Interpretationem istam elegit Mucketus in Lib. de Polit. p. 346. At nullus Veterum ita interpretatus est locum istum. Facilè etiam refellitur. Nam Diaconi nullibi vel Presbyteri appellantur, vel προΐςαϑαι dicuntur: imo à προϊςαμένοις distinguuntur Rom. 12. Sic alias etiam interpretationes affinxerunt, de quibus non somniarunt Patres. Si nec Pontificios nec Formalistas veterum interpretationes moveant, nosne iis adstringimur? Respons. ad bonam fidem Sibrandi. pag. 267. *Nihil autem movere nos debet,* inquit Sopingius, *quòd veteres qui in hunc locum scripserunt, non ita interpretati fuerint. Quàm multa enim sunt in hac sic liquidò deffusa Euangelii luce ad mentem genuinam Sacrosanctæ Scripturæ à nostris Doctoribus prodita & restituta, de quibus nihil veteribus constitit? Et ne procul abeam, annon plerique Patres unius uxoris virum interpretantur, qui mortua una uxore nullam superinduxerit? quemadmodum Diaconissas intelligunt unius viri uxores, quæ secundo matrimonio non fuerunt copulatæ.* Sed, ut supra dictum, non potest constare nobis de unanimi consensu Patrum in interpretatione hujus loci. Nam perpaucorum extant scripta præsertim in hunc locum commentantium, & quæ extant pleraque sunt supposititia aut interpolata. Calvini & Bezæ interpretationem hujus loci genuinam esse vel ex eo patet, quod nulla alia quàm commenti sunt vel Veteres vel Formalistæ huic loco conveniat. Whitgiftus Cantuariensis in Defens. contra primam Replicam Cartwrighti, dicit, Ministrorum alios prædicasse, alios solum sacramenta ministrasse. Omnes erant duplici honore digni, sed maximè qui laborabant in sermone & doctrina. 2 Part. pag. 31. Sed in 2. Replica respondet Cartwrightus, omnes Ministros seu Pastores fuisse aptos ad docendum & confutandum. Quod autem Apostolus ait, qui laborant in sermone & doctrima, absque ulla sacramentorum mentione, id fieri quia synecdochicè per partem præcipuam muneris Ministri omnes, brevitatis causa, designare voluit. Nam qui laborat in sermone & doctrina, ministrat etiam sacramenta. Duo enim ista conjunxit Dominus, prædicationem verbi & administrationem sacramentorum. Ministros Apostolicos finxit Whitgiftus ad imaginem Sacerdotum Anglicanorum, quorum maxima pars nequit laborare in sermone & doctrina. Hanc interpretationem nullius Patris authoritate confirmant. Bridgesius Defens. pag. 868. ait, per Presbyteros non laborantes intelligi posse rectores quosdam, aut magistratus minores, electos ad componendum controversias seu lites civiles. Et ista interpretatio nulli Veterum cognita. Litigantes pro arbitrio consenserunt in arbitros. Non erant ulli magistratus constituti in Ecclesia qui judicarent de litibus civilibus. Vult ad τὰ βιωτικὰ κριτήρια eligi Pag. 81. τοὺς ἐξουϑενημένους. *Multa verba facit Beza ut probet judices 1 Cor. 6. non fuisse ex Pres-*

Presbyterorum Ecclesiasticorum numero: *quod quidem ego ipse facilè concesserim. Nulli enim unquam hujusmodi constituti sunt*; inquit Sutlivius in Disputatione de Presbyterio. Tertia est Sutlivii, qui verba illa, *maxime qui laborant in verbo & doctrina*, superioribus addita ait ἐξηγητικῶς, ut qui sint illi qui bene præsunt doceat, nempe plurimum laborantes in verbo & doctrina, non autem distinguere laborantes in verbo à Presbyteris præsidentibus. Sic verba reddi vult; *Bene præsidentes Presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè laborantes in verbo & doctrina, non autem ut Vetus Interpres & nonnulli nuper interpretati sunt, Maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Μάλιστα hoc loco aptius significare plurimum & multum, quàm præcipuè & præsertim. At tunc Apostolus dixisset οἱ μάλιστα κοπιῶντες, vel simpliciciter μάλιστα κοπιῶντες, non μάλιστα οἱ κοπιῶντες. In hac eadem Epistola ait Apostolus Cap. 4. 10. *Deus est conservator omnium hominum; maximè (verò) fidelium.* Deest hic particula adversativa δὲ post μάλιστα, & tamen distinguit fideles ab aliis ominibus. Non enim est iste sensus. Deus est conservator omnium hominum plurimùm fidelium. Sic Tit. 1. 10. *Sunt enim multi subjici nescii & vaniloqui & mentium subductores*, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, *maxime qui sunt ex circumcisione.* Ubi vox μάλιστα mentium seductores ex circumcisione ab aliis seductoribus distinguit. Deest etiam particula adversativa δὲ. Hîc similiter, etiamsi non exprimitur particula δὲ, distinguit Presbyteros laborantes in verbo & doctrina à non laborantibus & tamen bene præsidentibus. Distinguit operantes, non explicat conditionem operis. Si conditionem operis explicare voluisset Apostolus, usus fuisset voce πολλά ut Rom. 6. 12. vel περισσότερον, ut 1 Cor. 15. 10. Quarta interpretatio est Kingi Episcopi Londinensis in Concione in Cantic. 8. p. 40. posse hunc locum intelligi de Episcopis senio & annis confectis, qui non possunt laborare in verbo & doctrina. Sed quomodo possunt dici Episcopi ætate & senio confecti καλως προΐστασθαι; & si bene præesse possent, cur inferiores essent aliis verbo & doctrina laborantibus. Quinam quæso sunt illi qui laborare omnino non possunt in sermone & doctrina, & tamen laudabiliter gubernare? Præterea loquitur Apostolus non de Episcopis Hierarchicis, sed de Presbyteris quibus illi præter laborem in verbo & doctrina eique annexis nihil permittunt. Quinta est etiam Kingi, Apostolum velle, non sufficere quod Minister bene vivat & integritate vitæ præluceat, sed etiam oportere ut verbo & doctrina pascat. Sed Apostolus non existimat Ministros duplici honore dignos propter vitæ integritatem, nisi etiam laborarint in verbo & doctrina. Nam 1 Thessal. 5. 12. 13. rogat Thessalonicenses, ut agnoscant eos qui laborant inter eos & præsunt iis in Domino, & eos supra modum charos ducant propter opus. Si propter opus ipsorum digni sunt duplici honore, non debetur eis honorarium propter vitæ probitatem. Si ob vitæ probitatem, tum omnibus qui moribus prælucent aliis debetur honorarium. Sed probi & pii præeunt exemplo, non tamen præsunt aliis; ducunt exemplo, non regunt authoritate. Istam interpretationem, etsi olim Dounamo arrisit, jam non esse tutam existimat, Defens. l. 1. c. 4. p. 93. Sexta est Bilsoni, Presbyterorum nomine Diaconos comprehendi. Presbyteros alios fuisse dicit qui laborabant in verbo, alios qui pauperum curam gerebant. At, ut jam diximus, Diaconi nunquam Presbyteri appellantur, aut καλῶς προΐστασθαι dicuntur: imo distinguuntur a προϊσταμένοις Rom. 12. 8. Septima est ejusdem Bilsoni, qui καλῶς προεστῶτες ad eos Pastores & Doctores referri posse dicit, *qui in quaque Ecclesia resederunt, qui*

Pag 75. DeGubern. p. 179. Pag. 183.

idcirco propriè dicuntur προϊστασθαι, curam scilicet & inspectionem fidelium habere, velut ejus rei gratia loco affixi: κοπιῶντες autem ad eos, qui Ecclesias invisendi confirmandique causa huc illuc commearunt. Verum quidem est, verbum κοπιᾶν tribui Apostolo. 1 Cor. 15. qui multas peragravit regiones, sed non propterea lassitudinem corporis Apostoli in peragrando denotat. Fœminæ dicuntur vehementiùs laborare in Domino Rom. 16. 6. 12 non ob regiones longè latèque decursas, ut vult Bilsonus. Unde enim constat, Mariam & Persida peragrasse regiones propagandi Euangelii causa, vel Apostolos circumduxisse fœminas, nec sorores nec uxores, in hunc finem? Loquitur Apostolus tantùm de piis fœminis, quæ conversæ
Pag. 184. operam ibi navabant in convertendis aliis, præsertim fœminis, *quæ ad mulierculas (quod viris pudor erat) secretius penetrarunt*, ut ipse ait, *easque non privatim solum Euangelii sensu imbuerunt sed ad audiendum Apostolum aliorumque doctorum sermonem foras etiam eduxerunt.* Si ob privatam operam fœminæ dicuntur κοπιᾶν, multo magis Presbyteri dicendi sunt ob publicam simul & privatam. Euangelistæ peragrarunt regiones, non tamen ullibi dicuntur κοπιᾶν, ut distinguantur ab aliis Pastoribus hoc vocabulo: quomodo ergo erit peragrantibus regiones Euangelistis peculiare? Preterea si Pastores & Doctores, qui in quaque Ecclesia resederunt propriè dicuntur προϊστασθαι, curam scilicet & inspectionem fidelium habere, veluti ejus rei gratia loco affixi, ut ait Bilsonus, quomodo comprehendentur Euangelistæ sub iis qui dicuntur καλῶς προϊστασθαι. Relatio, quæ est inter προεστῶτας vel προϊσταμένους, de ordinariis Presbyteris certo gregi præfectis loqui Apostolum ostendit, non de Euangelistis qui nulli certo gregi præerant. Quem laborem duplici honore dignum judicat, ostendit ex materiæ dignitate, nempe qui insumitur in sermone & doctrina. Denique Apostolus, 1 Thess. 5. 12. 13. τοὺς προϊσταμένους & τοὺς κοπιῶντας eosdem facit, non dividit προϊσταμένους in κοπιῶντες καὶ μὴ κοπιῶντας. Sic hic iidem sunt καλῶς προεστῶτες & κοπιῶντες, discrimen est tantum in materia circa quam versatur quorundam προεστώτων labor, nempe quod quidam laborant in verbo & doctrina. Illi ita interpretantur, ac si Apostolus dixisset, Presbyteri duplici honore digni sunt, maximè verò Euangelistæ. Octava interpretatio ejusdem Bilsoni. *Cum in omni verbi Ministro hæc*
Pag. 181. *tria requirantur*, inquit, *vitæ probitas, gubernandi solertia, & doctrinæ integritas, laudantur quidem priora duo, primas tamen docendi labor in his jure sibi vendicat. Itaque non duplex hic Presbyterorum ordo, sed duæ pastoralis officii partes notantur.* Et infra. *Cur novum aut inauditum cuiquam videatur, si Ministros verbi non κοπιῶντας solum, hoc est gnavos & sedulos ad docendum, sed καλῶς προεστῶτας ad gubernandum inspiciendumque pervigiles esse debere contendimus, quum Apostolus utrumque in Pastoribus iis, quos volumus, conjungat, 1 Thess. 5. 12. 13. Rogamus vos fratres*, inquit, τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ Iam agnoscit, τὸ κοπιᾶν convenire Pastoribus ordinariis & fixis, & probat iisdem tribui προϊστασθαι & κοπιᾶν Non igitur distinguit inter ordinarios seu certo gregi ascriptos, & extra ordinem huc illuc missos; & proinde interpretationem priorem refellit, ubi τὸ κοπιᾶν ad corporis laborem & lassitudinem ob peragratas regiones retulit. Sed nec ista interpretatio cohærere potest. Nam hic erit sensus, Presbyteri seu Pastores qui bene præsunt, nempe vitæ probitate & gubernandi solertia, sunt digni duplici honore, maximè verò ii qui laborant in sermone & doctrina.

Se-

Sequeretur, Pastores seu Ministros bene posse præesse, etiamsi non laborarint in sermone & doctrina, & duplici honore dignos, quod absurdum. Sed dato duplici Presbyterorum ordine, tum optimè quadrabit sensus. Presbyteri seu Seniores, qui bene præsunt vitæ probitate & gubernandi solertia, duplici honore digni sunt, maxime ii qui non solum vitæ probitate & gubernandi solertia, sed etiam laborando in sermone & doctrina præsunt. Nona est ejusdem Bilsoni, *ducta à vi verbi κοπιᾶν, quod majore cum conatu & contentione aliquid eniti significat. Tum verò sensus est, Presbyteri qui præsunt bene, duplici honore digni sunt, maximè qui in verbo laborant & desudant.* Et hanc esse germanam verbi κοπιᾶν significationem, cum à corporis labore ad animi contentionem traducitur. *Πονεῖν simpliciter laborare, κοπιᾶν laboribus frangere & lassare se significat. Qui laborat igitur, honorario quidem dignus est, dignior autem multo qui se laboribus frangendum & defatigandum dederit. Ita Paulus; Pastores sive Presbyteri, qui parem muneri suo operam reddunt, duplici honore digni sunt; præcipuè verò ii, qui nullam non laboris contentionem & molestiam, quo Christi fidem & doctrinam promoveant, libenter suscipiunt.* Saravia. *Neque enim illud, Maximè qui laborant in verbo & doctrina, aliud quicquam significat, quàm quod superius dixit, qui bene præsunt. Est etiam hæc particula exegetica superioris, ut bene præesse sit laborare in verbo & doctrina. Et opponit sedulos & ignavos otiosis & ignavis, qui nullo honore digni sunt; aut comparat laborantes inter se, quorum alii magis, alii minus laborant.* Septimam & nonam Bilsoni interpretationem conjungit Tilenus. *Quid ergo?* inquit, *nullumne discrimen inter Presbyteros locus ille Pauli innuit? Imo distinguit etiam eos qui bene præsunt. Nam & inter hos alii aliis sunt potiores. & præsunt melius, non solùm πονοῦντες, id est simpliciter laborantes, sed tiam κοπιῶντες, id est, difficili & ærumnoso labore sese propemodum conficientes, cujusmodi laborem semper fere Apostolus hoc verbo declarat. Horum in numero erant, qui pluribus atque inter se longius dissitis Ecclesiis obeundis ac pascendis distinati, non sine maximis molestiis ultro citroque commeabant, & hostium Euangelii insidiis adpetiti gravissimis sæpe periculis sua capita objectabant; quietiore aliis domi apud suos ministerio fungentibus, qui licet minimè obtorpescerent seduloque munus suum obirent, non tamen iisdem quibus illi ludibriis ac periculis erant opportuni, aut stipendiis digni.* Ista interpretatio, quam elegit Tilenus, Patribus per quindenas annorum centurias incognita, Bilsono demum patuit. De Euangelistis ultro citroque commeantibus diximus in interpretatione septima. Si hi soli dicendi sunt κοπιᾶν in sermone & doctrina, tum qui domi gregem pascunt, etiamsi se propemodum confecerint, non dicendi erunt κοπιᾶν in sermone & doctrina. Sed nona ista interpretatio concedit, etiam convenire posse iis qui affixi sunt certo gregi, quod innuere etiam videtur Tilenus. Sed nec istos distinguit Apostolus ab aliis laborantibus in sermone & doctrina. Nam omnibus προϊσταμένοις tribuit τὸ κοπιᾶν 1 Thess. 5. 12. 13. ut fatetur Bilsonus. *Si Paulo scribenti ad Timotheum propositum fuisset graviores doctrinæ partes à levioribus discernere, non quidem eo verbo quod de omnibus doctrinæ administris passim prædicat, usus fuisset; sed quod ipse difficillimis conatibus in maximisque defatigationibus significandis adhibere solet,* ut observat Gersomus Bucerus in Dissertatione sua pag. 150. Hoc vult; cum Apostolus laborum, qui in Ecclesiæ Ministerio subeundi, gradus seu species aliquot enumerans τὸν κόπον τῷ μόχθῳ infirmiorem statuerit, 2 Cor. 11. 27. & alibi etiam extremum laboris conatum assignet huic, inferiorem illi, 2 Timoth. 3. 8. 1 Thess. 2. 9.

Pag 181.

Paranesi Cap. 11.

2. 9. & κόπος laborem significat cum summa quidem cura & sollicitudine conjunctum, μόχθος verò laborem quo quis fatigatur pressus mole & difficultate: si intentiorem à remissiori opera distinguere voluit, τὸ μοχθεῖν potius quàm τὸ κοπιᾶν dicturum fuisse. Nam τὸ κοπιᾶν nihil aliud emphaticè significat, quàm labores, curam, sollicitudinem, & diligentiam quam in omnibus Pastoribus, qui bene præsunt, exigit natura illius muneris. Nemo bene præesse potest aut regere absque cura & labore. Episcopus est præclarum opus. Apostolus 1 Cor. 3. 8. dicit, unumquemque Ministrum accepturum mercedem κατὰ τὸν ἴδιον κόπον secundum suum laborem. Charitas Christianorum communis habet suum κόπον 1 Thess. 1. 3. Heb. 6. 10. sic officium Pastoris & officium Senioris gubernantis & regentis. Qui præest, ait Apostolus, ἐν σπουδῇ cum diligentia. Nam καλῶς προεστὼς est προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, Rom. 12. 8. Est igitur προΐστασθαι καλῶς, προΐστασθαι ἐν σπουδῇ, quod idem est ac ἐν κόπῳ, seriò & sedulò invigilare inspectioni & regimini. Ac si dixisset Apostolus, Presbyteri προϊστάμενοι καὶ κοπιῶντες, vel in prostasia laborantes, sunt duplici honore digni, maximè verò κοπιῶντες, id est laborantes in sermone & doctrina.

Si hic fuisset sensus quem fingit Saravia, hoc verborum ordine usus esset Apostolus; Qui bene præsunt Presbyteri duplici honore digni habentor, maximè qui graviores curas sustinent. Vel omittenda fuissent illa verba, *in sermone & doctrina*, vel subjicienda verbo, *bene præesse*, ut observat Th. Beza; nec refellere potest Saravia, de Gradib. Cap. 13. Sect. 2. Tantùm respondet, Oecumenium aut Chrysostomum hoc non animadvertisse. Rectè etiam Sopingius. *Hæc vox non distinguit labores aut onera eorundem Presbyterorum comparatè inter se, ita ut unus magis minusve altero dicatur laborare in uno eodemque Presbyteratus munere. Sic enim debuisset dicere; Qui bene præsunt & πονοῦντες laborant aut ministrant in sermone & doctrina Presbyteri, duplici honore digni sunt, maxime qui in prostasia ipsa & doctrina κοπιῶντες i. se defatigant.* Si luculentiora stipendia deberentur iis qui labore se conficiunt, quàm qui simpliciter bene laborant, æmulationes & rixæ nascerentur innumeræ. Archimede aliquo prudenti opus esset in quaque Paræcia qui Geometrica proportione divideret bona Ecclesiæ, & cuique assignaret salarium κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. Hoc voluisse Apostolum sequitur, si in hac voce positum sit discrimen inter Presbyteros Pastores, & quo quis diligentiùs muneri incumbit majori dignus sit honore. Nona interpretatio non arridebit Episcopis. Nam illi non conficiunt se laborando in sermone & doctrina, imo nec gubernandi cura & labore. Curam & laborem, opus & onus rejiciunt in alios, opes & honorem captantes. Sed detur, conficere se cura & labore regiminis; nisi etiam labore in doctrina & sermone se conficiant, non debetur iis præ aliis duplex honorarium. Nam in doctrina & sermone laborantes præcipuè dignos duplici honore judicat Apostolus. Decima interpretatio est Dounami, qui etsi non negligendam dicit ἔμφασιν vocis κοπιᾶν, (negligunt Episcopi,) tamen non in ea voce positum discrimen inter Presbyteros concedit, sed in verbis sequentibus, in sermone & doctrina. Non notant duas Seniorum species, inquit, sed duo Ministrorum seu Pastorum officia; unum generale, bene præesse; alterum speciale, laborare in sermone & doctrina. Bene præesse, inquit, est, interprete Hieronymo, implere officium suum, vel ut exponit Syrus interpres bene se gerere in statione sua, vel ut alibi Scriptura loquitur, egredi atque ingredi coram populo Dei, quemadmodum decet ipsos,

Ad Bonam Fidem Sibrandi p. 268.

ipsos, & istud intelligendum est simul de privata eorum conversatione bonis operibus præeundo, simul de publica eorum administratione. Unde, inquit, comparationem instituit Apostolus inter officia Ministrorum, seu Ministros ratione officiorum, axiomate relatæ quantitatis, in hunc modum; omnes Presbyteri qui officio suo in genere defunguntur duplici honore digni sunt, præsertim qui laborant vel labores sustinent in verbi prædicatione, quoniam hæc pars muneris est primaria. At non dicit Apostolus, Presbyteri qui bene præsunt duplici honore digni sunt, maximè *quia* laborant in sermone & doctrina, sed maximè qui laborant in sermone & doctrina. Si priori modo locutus fuisset, tum Presbyteros docentes solùm designasset, & duplici honore dignos monuisset ob administrationem suam, præsertim ob labores quos sustinent in verbi prædicatione. Sed distinguit personas ratione distincti muneris. Omnes Presbyteri duplici honore digni sunt qui bene præsunt, potissimum ii qui præter commune προστασίας officium habent etiam singulare, laborantes in sermone & doctrina. Si de Ministris seu Presbyteris docentibus loqueretur Apostolus, & in *bene præesse* includeret *laborare in sermone & doctrina*, tum dignior honore duplici esset qui in una parte officii laborat quàm qui in omnibus. Nam qui non in omnibus laborat, non implet officium suum, non bene se gerit in statione sua, nec καλῶς προΐστασθαι dicendus est. Non igitur comparat partem unam muneris pastoralis primariam cum toto aut aliis partibus. Melvinus noster respondet Dounamo, in codice quodam manuscripto in hunc modum. *Heus tu Rhetorcule. Num totum minus aliqua sui parte? Num totum officium ex omni parte naviter & præclarè fungi, est majore dignum honore quàm fungi parte aliqua? Et quum sit honoris tribuendi majoris & minoris contentio; utrum majus honorarium operario debetur propter inchoatum & effectum in parte, quàm propter consummatum & perfectum omnibus partibus officium? Si tu prudentia tua artificiosa duplicem hic judicii logici κρύψιν animadvertisses, defectum puta & inversionem, melius totum hunc locum construxisses hoc modo; Presbyteri qui bene præsunt digni sunt duplici honore; Qui laborant in sermone & doctrina maximè digni sunt duplici honore. Non secus ac si scriptum esset; Quicunque bene præsunt duplici honore digni sunt, tum ii maxime duplici honore digni sunt qui laborant in verbo & doctrina. Sunt enim duo axiomata simplicia generalia affirmata; nisi mavis unum axioma compositum esse & copulatum. Cum omnes Presbyteri qui bene præsunt sunt duplici honore digni, tum maxime digni sunt honore, qui laborant &c. Atque ita responsum ad quæstionem qua quæris, nonne μάλιστα non minus res quàm personas, respectus quàm subjecta distinguit? Iam enim ostendimus ex tua ipsius Logica tam res quam respectus, tam subjecta quàm functiones hic distingui. Neque id particulæ hujus μάλιστα aut significatione magis quàm tota oratione & orationis perpetuitate.* Whitakerus in Prælectionibus suis, ut refert in Refutatione Concionis Dounami Sheervodius, sic locum istum interpretatus illustravit. *Illis verbis*, inquit, *disertè distinguit Apostolus inter Episcopos & Inspectores Ecclesiæ. Si omnes duplici honore digni qui bene præsunt, maximè ii qui laborant in sermone & doctrina, perspicuum est fuisse aliquos qui non laborarunt. Nam si omnes fuissent tales, sensus esset absurdus: sed μάλιστα ponit discrimen. Si dicerem omnes Academici qui bene student sunt duplici honore digni, maximè ii qui laborant in studio Theologiæ; vel innuo non omnes incumbere studio Theologiæ, vel insulse loquor. Quamobrem fateor, illum esse sensum maximè genuinum quo Pastores & Doctores discernuntur ab aliis qui solum gubernabant Rom.* 12. 8. *de quibus in Ambrosio legimus in* 1 *Tim.* 5. Idem contra Duræum. *Ita ignarus es, ut esse in Christi Ecclesia Presbyteros nescias, qui gubernationi tantum,* Lib. 9. pag. 807.

non verbi aut sacramentorum administrationi, operam darent? In margine citat hunc locum. Cum nulla ex dictis decem interpretationibus ex verbis Apostoli colligi possit, & nostra interpretatio sit plana & aperta, non coacta, meritò ex hoc loco colligimus duplex Presbyterorum genus sive duos ordines; & collegerunt doctissimi hujus sæculi interpretes, quorum testimonia aliquot, nisi passim lectori obvia occurrerent, produxissem. Cum tam apertam & planam interpretationem aliis modis convellere non possint; maximo, quod inde sequetur, incommodo nos premere conantur. Cum honoris appellatione stipendia contineantur, sequitur, inquit Tilenus, & alios Presbyteros non laborantes in verbo & doctrina duplici honore stipendioque dignos, cum tamen ex Domini præcepto nulla sint constituenda ex ærario stipendia, nisi iis qui Euangelium anunciant, 1 Cor. 9. 14. Ignorat Tilenus, in Ecclesia Anglicana Diaconos admitti ad beneficia ut in Papatu. Omnis minister & operarius, etiam pulsator campanæ, est dignus mercede sua. Honoris nomine non tantum alimenti honor intelligitur, sed etiam reverentiæ, ut ait Ambrosius: aliique interpretes, per duplicem honorem intelligunt exteriorem reverentiam & sustentationem. Chrysostomus honoris nomine subsidium sustentationis intelligit, & duplicem dici vult respectu viduarum, quarum respectu duplici id est duplo majori alimonia sustentandi. Sed per duplicem nihil aliud intelligit Apostolus quàm multiplicem, ut Jerem. 17. 18, Esa. 40. 2. Concedimus honoris nomine intelligi posse honorarium quoddam quod propter opus ipsorum eis debetur, non tamen constituit ullam partem essentialem muneris Presbyteratus. Apostolus ipse, ne Ecclesiæ oneri esset aut scandalo, nullos sumptus à Corinthiis accipere voluit. Num propterea non erat Apostolus? Etsi igitur non accipiunt in Reformatis Ecclesiis stipendia Seniores, non sequitur tamen non esse illos Seniores in Ecclesia Apostolica institutos. Si quæsieris, an debeatur eis subsidium sustentationis: Respondeo, honorarium debetur, & præmium quoddam propter opus ipsorum, nam operarius est dignus mercede sua; plenum etiam & integrum sustentationis subsidium, si vel quis dono gubernationis præditus præ aliis ad istud munus provectus fuerit, quia necessariam ejus administrationem Ecclesia judicat, & non habeat unde se & familiam sustentare posset, vel si quis ad inopiam postea redactus fuerit. De perpetuis potissimum loquor, non de temporariis, quibus honorarium durante administratione debetur; non tamen subsidium integrum sustentationis, si ad egestatem redacti fuerint, debetur ex justitia hoc est propter opus ipsorum, sed cum non futuri in opere, ex charitate. Perpetuis debetur honorarium ex justitia & propter opus ipsorum; in casu necessitatis, id est inopiæ vel egestatis, etiam integrum & plenum sustentationis subsidium debetur ex justitia propter opus ipsorum. Non sunt submovendi gradu suo, simul ac ad pauperiem & egestatem devenerint. Cum Apostolus dicit, maximè qui laborant in sermone & doctrina digni sunt duplici honore, innuit non laborantes in verbo & doctrina non tam dignos duplicata mercede: imo speciale cum sequitur, derogat generali, ac si dixisset Apostolus; Presbyteri duplici honore digni sunt, saltem qui laborant in sermone & doctrina. Nam illi sunt boves triturantes, quibus ad Euangelium ἀφωρισμένοις victum aliunde quàm ex Euangelio sibi comparare non liceat. Sed hæc infœlicitas horum temporum, quod non ubique sunt perpetui, licet in plerisque apud nos Ecclesiis sunt: & ubi perpetui sunt, bona & opes Ecclesiæ non in publicum ærarium Ecclesiæ colliguntur, sed ab Aulicis, Magistratibus, aliisque ordinis inferioris, diripiuntur. Posse Seniores, præsertim temporarios, de jure suo remittere in tanta ærarii publici angustia, & honorarium suum condonare quis dubitat? *Sæpe enim*, ut ait Gersomus Bucerus, *quæ debentur, prudenti aliqua considera-*

Dissert. pag. 170.

deratione, ac benevolo affectu condonantur. Patitur Ecclesia, ut qui Presbyteri creantur, non perpetuò onus hoc sustineant. Ipsos igitur vicissim-stipendium, quod alioqui munus eorum merebatur, Ecclesiæ condonare nihil absurditatis habet. Si urgente necessitate aliqua graviori abrogaretur stipendium, quod olim functioni alicui forensi legitimus Magistratus decrevisset, ipsa tamen functio maneret: indene jure concludi posset hanc aut per se nullo præmio dignam esse, aut ne suo quidem nomine conferri posse? Cum indigentioribus Presbyteris stipendium persolvitur, non tamen egestatis sed functionis nomine & ex justitia confertur. *Nam*, ut ibidem ait, *in hujusmodi casu non patitur Ecclesia sibi stipendium condonari, quoniam tales Presbyteri adeo tenui facultate sunt, ut operas suas nisi cum rerum suarum graviori dispendio commodare Ecclesiæ non possint. Sic in negotiis civilibus, qui generosiori mente sunt non facilè sibi à pauperculo creditas pecunias vel locatas operas condonari sustinent.* Sopingius respondet, *nomine quidem honoris intelligi etiam posse subsidia victus, aut τὰ βιωτικὰ, quæ tunc istis Presbyteris largiter suppeditabantur; sed dico non pertinere ista ad necessariò constituendam Presbyteratus essentiam. Quàm multi enim tunc inter omnes Presbyteros adeoque ipsos Diaconos fuerunt, qui non ex communi ærario Ecclesiæ alebantur, sed ex suo tantum vivebant? Ipse Apostolus Corinthi suis se manibus toleravit, ne Ecclesiæ isti esset oneri aut scandalo. Non igitur causa quod Presbyteros nostros ideo rejiciant, quod jam non ex publico uti Pastores & Doctores alantur. Sic enim & Diaconorum nostrorum ordinem reprobare ipsis promptum fuerit.* Tilenus ne quidem Diaconis concederet stipendium, qui negat constitutum, ex ærario constituenda esse stipendia, nisi iis qui Euangelium annunciant. In Syntagmate tamen habet hanc thesin. *Presbyterorum & Diaconorum functiones certum est Veteris Ecclesiæ temporibus fuisse perpetuas, nec sine aliquo Ecclesiarum nævo nunc esse temporarias. Cæterum, quia non modo quid fieri debeat, sed etiam quid obtineri possit, spectandum; & hisce temporibus, nec spiritualium charismatum, nec terrenorum commodorum tanta in omnibus Ecclesiis est copia, ut Presbyteri & Diaconi inde sustentari ac perpetuo nexu Ecclesiis obstringi queant; cumque prisci ævi zelus, quo Presbyteri exemplo Pauli, Act. 20. 34. 1 Cor. 4. 12. 1 Thess. 3. 8. manuum suarum labore victum quæritantes, Ecclesiarum tenuitatem sublevabant, pridem refrixerit: tolerandum, non simpliciter culpandum est, quod mutatum & emendatum cupiunt omnes boni.* Vult, & Presbyteros & Diaconos ex bonis Ecclesiæ sustentatos fuisse, quod ego certè non assererem. Nam locus Apostoli nihil nisi honorarium, non integram sustentationem, ex commodis Ecclesiæ adjudicat, ut mihi videtur, Presbyteris non laborantibus in sermone & doctrina. Hactenus locum hunc Apostoli 1 Tim. 5. 17. vindicavimus ab interpretamentis adversariorum. Non est tamen unicus iste locus fundus & fundamentum Presbyteriorum illorum, in quibus Seniores verbi Divini Ministris adjunctos collocamus, ut vult Tilenus. Si concederemus Tileno, Apostolum hic nihil innuere de Senioribus Regentibus, nec unquam in Scriptura Presbyteros appellatos; tamen ex aliis locis evincitur præter Ministros fuisse alios qui regimini Ecclesiæ invigilarunt, quos Paulus προϊσταμένους & κυβερνήσεις appellat Rom. 12. 8. 1 Cor. 12. 28. At inquit Tilenus; *Quæ ex aliis Scripturæ locis ut Rom. 12. 8. 1 Cor. 12. 28. testimonia adducere consuêstis, tam sunt aliena à Laicis illis Presbyteris, ut ne tum quidem, cum institutum illud vobiscum probarem, ullis fidiculis hinc aliquid exprimi posse existimaverim. Nam præterquam quod qui testimoniis illis utuntur, functiones Ecclesiæ ordinarias ac perpetuas cum extraordinariis donis ac facultatibus Spiritus Sancti plerumque permiscent; hoc quoque certum est, charismata hæc non solùm viris merè laicis, nulloque etiam ex vestra sententia in Ecclesia munere fungentibus, sed quandoque etiam*

Resp. ad Bonam Fidem Sibran. p. 268.

am fœminis obtigisse, idque ex vaticinio Joelis, quod Petrus repetit, Act. 2. 17. Non postremum inter ea dona locum obtinet Prophetia: acceperunt tamen illud quatuor filiæ Philippi, Act. 21. 9. Et Paulus inter prophetantes commemorat mulieres, 1 Cor. 11. 5. Quid propriè fuerint illæ ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, δυνάμεις, *etsi nemo fortassis hodie penitus intelligat; nemo tamen, nisi qui peponem cordis loco habet, vestros Presbyteros vocabulis illis designari existimaverit, tantisper dum eos qui ab opificum tabernis ad illam* προστασίαν *ascendunt, neque extraordinario dono, quod Amos ex pecuario propheta factus accepit, neque ordinario quod legitimis Presbyteris dari Apostolus, 1 Tim. 4. 14. ornatos conspiciet.* Dixit modò Tilenus, Presbyteros in primitiva Ecclesia, ubi charismatum spiritualium copia, fuisse perpetuos. At unde Presbyteros gubernantes charismatum participes fuisse probabit? si non ex loco illo Apostoli, 1 Cor. 12. 18. Nam si charisma gubernandi non datum alicui, propter alia charismata ad munus illud gubernandi promovendus non erat, nedum ut in eo perennaret. Quomodo igitur nunc dissimulat, cum institutum istud nobiscum probaret, se existimasse ex his locis colligi posse in Ecclesia primitiva fuisse quosdam Rectores Ecclesiæ præter Ministros laborantes in verbo & doctrina. Charismata extra ordinem collata fuisse aliis quàm ordinariis Ministris concedimus, & donum prophetiæ extraordinarium etiam fœminis quandoque collatum. De Mulieribus tamen prophetantibus aut orantibus, 1 Cor. 11. vide supra pag. 393. &c. Sed quomodo, quæso, functiones ordinarias & perpetuas cum donis temporariis & facultatibus Spiritus sancti extraordinariis permiscent plerumque, qui his testimoniis utuntur? ostendere debuit Tilenus. Loco illo 1 Cor. 12. enumerare Apostolum functiones tum ordinarias tum extraordinarias, negari non potest, Apostolos, Prophetas, Doctores, virtutum operatores, curatores per donum sanationis, opitulatores, gubernatores. Annon hic quædam sunt ordinariæ functiones, quædam extraordinariæ? Nam per virtutes, opitulationes, gubernationes, intelligit ipsos administratores,, & abstracta pro concretis posuit, ut ordo & series verborum ostendit. *Constituit Deus in Ecclesia alios, primùm Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde potestates, deinde dona sanationum, opitulationes, gubernationes.* Distinguenda sunt ista tria, χαρίσματα, id est dona ipsa, διακονίας, id est ministeria seu administrationes, quibus donorum usus ministratur, & ἐνεργήματα id est operationes & effecta donorum & functionum seu administrationum illarum. Discrimina sunt donorum, ministeriorum, operationum. Sed unus Deus operatur diversos effectus per hæc diversa dona & ministeria. Nam ministeria hæc diversa habent diversitatem donorum diversitati munerum ἀνάλογον. Qui Doctoris διακονίαν habet, sermonem scientiæ donum ἀνάλογον habere debet. Sic Rom. 12. 6. ait, ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, habentes autem diversa dona pro gratia quæ nobis data est. Hic munus ipsum χάριν vocat, quod 1 Cor. 12. διακονίαν administrationem seu ministerium appellat. Nam eodem Capite Rom. 12. vers 3. Apostolatum χάριν sibi δοθεῖσαν vocat, & Cap. 1. 5. gratiam & Apostolatum κατ' ἐπεξήγησιν, gratiam id est Apostolatum, vel per figuram ἓν διὰ δυοῖν, gratiam Apostolatus. Charismata diversa erant diversis administrationibus analoga. Falsum igitur est, tres distinctos Ministrorum gradus tantum numerare, Apostolos, Prophetas, Doctores, deinde subjicere dona Spiritus Sancti, Apostolis, Prophetis & Doctoribus communia. Nam dona quæ subjiciuntur, ut sanationis, operationis virtutum, linguarum, aliis conferebantur

præ-

præter Apoſtolos, Prophetas, & Doctores. Si aliis conferebantur, ergo ob munera & miniſteria iis analoga. Nam hæc chariſmata, quæ Scholaſtici vocant gratias gratis datas, data ad utilitatem aliorum. Utitur Apoſtolus ſimilitudine corporis humani. In membris corporis facultates aliquæ cuique parti inſerviunt ad propriam utilitatem; aliæ ſunt, quibus membra influunt in alia ad eorum utilitatem: ita in corpore Eccleſiæ quædam dona dantur ad ſingulorum ſanctificationem, alia ad utilitatem totius Eccleſiæ. Dona ſanctificationis in quovis membro Eccleſiæ debent etiam in aliorum utilitatem redundare, & è converſo chariſmatum ad aliorum utilitatem collatorum uſum recipiens debet ſuam quoque utilitatem procurare. Sed ſecundum proprios & intrinſecos fines diſtinguuntur, & publicum uſum in Eccleſia. Chariſmata igitur data ob miniſteria ſeu adminiſtrationes. Si Deus hæc chariſmata aliis contulit quàm Apoſtolis, Prophetis, aut Doctoribus, ſequetur miniſteria ſeu munera iis analoga non eſſe deneganda. Siquis dixerit, verum, chariſmata habere munera analoga, ſed Apoſtolos, Prophetas & Doctores habuiſſe illa plura chariſmata, & proinde analoga eis munera; reſpondeo, verum, Apoſtolos polluiſſe præ aliis chariſmatum copia, & poſt eos Euangeliſtas, Prophetas dono prophetandi, Doctores docendi; Doctores tamen omnes habuiſſe plura chariſmata quàm quæ erant functioni ſuæ analoga, ut donum linguarum, operationem virtutum &c. & ſimilia, negamus. Habebant ordinaria, aut ſaltem habere debebant omnes, extraordinaria verò tantum ii quibus peculiariter ea contulit Dominus in illis Eccleſiæ primordiis. Sed aliis præter Apoſtolos collata fuiſſe chariſmata, & miniſteriis analogis functos eſſe, patet ex his verbis. *Num omnes Apoſtoli? num omnes doctores? Num omnes ſunt poteſtates? Num omnes habent donum ſanationum? num omnes linguis loquuntur? num omnes interpretantur?* Ac ſi dixiſſet, non omnes. *Qui enim habebat donum ſanandi curabat ſolùm, qui autem operationes virtutum etiam puniebat*, inquit Chryſoſtomus. Item *hic ſciebat*, inquit, *quid ipſe diceret, ſed alteri interpretari non poterat: alius hæc utraque poſſidebat, vel horum alterum.* Alios tamen præter Apoſtolos, Prophetas, & Doctores, habuiſſe ſua peculiaria chariſmata ob peculiaria miniſteria indicat. Et iterum verſ. 28. *Alios conſtituit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde poteſtates, deinde dona ſanationum, opitulationes, gubernationes*, &c. Vox ἔπειτα *deinde* nonne diſtinguit inferiores adminiſtrationes à ſuperioribus Apoſtolorum, Prophetarum, Doctorum? Dona ſi quis plura haberet, & in uno tantum antecelleret, à dono præſtantiore miniſterium ſortitus eſt in Eccleſia, & inde denominatus Propheta, doctor, opitulator, gubernator. Gubernationem eſſe cuique Eccleſiæ neceſſariam adminiſtrationem, nullus negabit. Cum igitur gubernationes numerentur inter dona & chariſmata, gubernatoris munus, cui analogum eſt donum gubernationis, aliis miniſteriis annumerandum eſt. Et ſi quis habet donum gubernationis, eoque præpollet aliis; etiamſi non habet ſermonem ſcientiæ aut ſapientiæ, donum docendi aut exhortandi, quo dignus cenſeatur munere Doctoris aut Paſtoris: tamen ad peculiarem illam adminiſtrationem Eccleſiæ ſuo ordine & gradu utilem & neceſſariam idoneus eſt. Imo utilior eſt iſta adminiſtratio multis quæ ibi enumerantur adminiſtrationibus, quippe quæ temporariæ erant & ad confirmationem fidei conferebant. Sed donum gubernationis datur abſolutè ad utilitatem Eccleſiæ, & ejuſdem uſus perpetuò neceſſarius eſt in Eccleſia. Chariſmata quidem quæ erant uſus perpetui in Eccleſia conferebantur in primordiis Eccleſiæ ad promovendam Euangelii prædicationem & Eccleſiæ propagationem, pluribus, & majori menſura, & multis etiam modo extraordinario. Nam multos etiam ad Doctorum aut Paſtorum functiones, quæ ſunt ordinariæ & perpetuæ, collatis extra ordinem donis vocatos fuiſſe

non dubium. Omnibus tamen ad ea munera vocatis non sunt collata extra ordinem dona, & Paulus accuratum examen promovendorum ad gradum Episcopatus præscribit. Sic Gubernationis donum modo extraordinario quibusdam collatum in tanta charismatum copia verisimile est. Non tamen arcebantur qui ordinariis mediis hoc donum acceperant, magis quàm qui ab Episcopatu non arcebantur, quia extra ordinem non sunt collata illis dona analoga. Gubernatores ergo non magis extraordinariis Ministris hîc annumerandi sunt, quàm Doctores: etsi simul, ut & Doctores & Opitulatores, cum extraordinariis recensentur. Ἀντιλήψεις, id est, opitulationes, sunt ordinariæ Diaconorum administrationes. Chrysostomus dicit, Opitulationes esse eos *qui imbecillioribus amplectendis operam impendebant, vicemque œconomorum in Ecclesia præstabant.* Cornelius a Lapide: *Opitulationes, id est qui aliis opitulantur, exercentque circa ægros, pauperes, miseros, peregrinos, & hospites, opera misericordiæ. Græce ἀντιλήψεις susceptiones, hoc est, ut alii legunt, subsidia, subventiones.* Hæc Diaconorum administratio est in Ecclesia. Nam de privata cujusvis Christiani ex dono charitatis opitulantis non loquitur. Num omnes Apostoli? num omnes Prophetæ? num omnes Doctores? Pergo; Num omnes Opitulatores? Et quandoquidem hîc Gubernationes cum Opitulatoribus conjunguntur, adhuc pergo; Num omnes Gubernatores? Nam hoc vult Apostolus, hæc charismata eorumque ministeria non omnibus sed certis personis collata. Si Opitulatores sunt Diaconi Ecclesiæ & ordinarii Ministri; qui conjunguntur Gubernatores, qua ratione extraordinariis annumerandi sunt? Gubernatores Ambrosius in hunc locum interpretatur, *eos qui spiritualibus retinaculis erant hominibus documento.* Si de privata admonitione fraterna loquitur, hoc est omnium fidelium commune officium. At Apostolus hîc loquitur de dono seu charismate quod non omnibus datum. Si de publica Doctorum vel Pastorum, confunderet, non explicaret. Nam hîc separatum Gubernationis donum seu ministerium recensetur à Doctoris vel Pastoris administratione & dono, quod quis habet qui tamen non est Pastor vel Doctor. Alter locus Rom. 12. 8. hunc illustat, judice ipso Bellarmino. *Quæritur*, inquit, *num gratiæ gratis datæ sint tantum novem, ut colligi videtur ex Cap. 12. prioris ad Corinthios. Respondeo esse multo plures. Neque enim Apostolus eo loco omnes enumeravit, sed tantum aliquas exempli loco posuit. Id patet ex Cap. 12. Epist. ad Rom. ubi loquens idem Apostolus de eadem re, adjungit ad prophetiam gratiam docendi & exhortandi, item gratiam gubernandi, gratiam ministrandi, gratiam dispensandi, quorum donorum meminit idem Apostolus, 1. Cor. 12. ubi ait, Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nunquid omnes Virtutes?* Etsi hoc loco 1. Cor. 12. temporarias simul & perpetuas administrationes enumerat, tamen Rom. 12. perpetuas tantum Ecclesiæ functiones recenset. De usu donorum privato non loquitur Apostolus versibus 6. 7. 8. sed de publico, ut patet ex ipsis verbis. Quis enim dixerit, prophetiam & diaconiam esse privatas functiones aut donorum administrationes? *Quis præter Bilsonum non videt*, inquit Melvinus noster, *Apostolus eleganti & divino artificio veræ logicæ, dona & munera in abstracto, ut ajunt, primum generatim dividere in Prophetiam & Diaconiam: deinde personas his donis & muneribus præditas quasi in concreto speciatim subdividere*, εἴτε ὁ διδάσκων, εἴτε ὁ παρακαλῶν, &c. *mutata constructione & forma orationis, ut duo prophetantium genera recognoscas. Tum variato loquendi modo*, ὁ μεταδιδοὺς, ὁ προϊστάμενος, *ut sub communi Diaconia, quam Prophetiæ opposuerat, specie differentes Diaconos propriè dictos, & præfectos sive Presbyteros gubernatores facile agnoscas à Prophetis subalterno genere divisos.* Hortatus erat Apostolus, ne plus saperent quam oporteat, sed

Hom 32. in 1. Corinth.

De Gratia & Lib. Arb Lib. 1. c. 10.

ſed ad ſobrietatem; ut contineant ſe intra menſuram doni quod acceperunt & limites Miniſterii aut officii quod eis commiſſum: ne quis arrogaret donum, quod non accepit, aut ingereret ſe in officium quod ei non commendatum. Deus ſuum cuique admenſus eſt donum & officium. Porro hæc chariſmata & dona in ſequentibus enumerat Apoſtolus, ac primò quidem illa propria, *quæ Eccleſiaſticas res & perſonas concernunt: hæc enim ante omnia rectè ordinanda ſunt. Deinde verſ. 9. recenſet illa dona quæ omnibus Chriſtianis etiam laicis & plebeis ſunt communia. Incipit ergo ab Eccleſiaſticis, & dicit, ſive prophetiam, &c.* inquit Cornelius à Lapide in Commentariis in hunc locum. Et infra; *Multi hæc generatim accipiunt de quavis prophetia & miniſterio, verum tamen magis genuinè dicemus Apoſtolum enumerare hìc Chariſmatum & Functionum Eccleſiaſticarum genera. Sunt enim duo. Unum eſt Prophetia, ſecundum eſt Diaconia ſive Miniſterium. Prophetiæ nomini intelligit Paulus doctrinam, & ea quæ ad docendi munus pertinent. Diaconiæ vero nomine intelligit alia externa munia, quæ à ſe abdicarunt & in Diaconos rejecerunt Apoſtoli.* Et infra; *Vides hìc Apoſtolum Eccleſiaſticas Functiones ſtabiles & perpetuas in duo diviſiſſe, ſcilicet in doctrinam ſive prædicationem verbi Dei, quæ hic Prophetia vocatur, & in Diaconiam* Agnoſcit ingenuè Jeſuita Lovanienſis cum Toleto & aliis, hìc agi de publicis functionibus, etſi in eo hallucinetur quòd Diaconiam hoc loco ſtrictè pro Diaconorum functione accipiat, ut patet ex ſubdiviſione. Nam Diaconia ſubdividitur in tres ſpecies. Prophetas hìc ait dividi in Doctores & Exhortatores. Doctores exiſtimat Apoſtolos & Epiſcopos: Exhortatorem, quem Paulus Epheſ. 4. 11. vocat Paſtorem, eum ſcilicet, qui ex officio doctrinam cum exhortatione, monitione, adeoque cum ſacramentorum adminiſtratione conjungit, ut jam faciunt Parochi. At Epiſcopi etiam exhortantur & adminiſtrant ſacramenta, & ſunt ſoli κατ' ἐξοχὴν dicendi Paſtores, ſi credendum Hierarchicis, cum Romanenſibus, tum Anglicanis. Doctores igitur alii ſunt & diſtincti à Paſtoribus. *Enumeratis ſpeciebus & functionibus Prophetiæ*, inquit, *enumerat functiones Diaconiæ ſive Miniſterii, eaſque tres cum ſuis chariſmatibus ſeu donationibus differentibus: prima eſt, qui tribuit, qui habet functionem & officium diſtribuendi eleemoſynas, uti olim habebant Diaconi.* Per eum qui præeſt cum diligentia, intelligit, eum qui in temporalibus præerat aliis Diaconis, quem poſtea vocarunt Archidiaconum. Sed incognitum erat illis temporibus Archidiaconorum officium. De προϊσταμένοις igitur aliis quàm Archidiaconis aut Diaconis, de quibus in priori membro loquutus eſt, accipi verba oportet. Nam diſtincta miniſteria & functiones enumerat Apoſtolus. Non ſunt igitur confundenda, & ipſe ait quod hæc Præſidentia ſecunda ſpecies Diaconiæ quam Paulus, Cor. 12. 28. Gubernationem vocat. Tertiam ſpeciem pertinere dicit ad hoſpitalarios, & olim ad viduas illas de quibus dixit Apoſtolus, 1. Tim. Diaconiam dividit in tres Diaconatus ſpecies, quibus verba Apoſtoli accommodat, ac ſi Apoſtolus de Diaconatu proprie dicto in prima diviſione loquutus fuiſſet. Sed διακονία variè accipitur, quandoque pro quavis adminiſtratione Eccleſiaſtica, ut 1 Cor. 12. 4. ubi prophetiam etiam latitudine ſignificationis ſuæ complectitur, unde miniſterium Apoſtolorum, Rom. 11. 13. 1 Tim. 1. 12. Euangeliſtarum, 2 Tim. 4. 5. Paſtorum & Doctorum, Col. 4. 17. Diaconiæ nomine indigitantur. Strictius, ut hìc, pro omnibus adminiſtrationibus quæ Prophetiam adjunctam non habebant: ſtrictiſſimè pro Diaconatu vulgò ſic dicto. Videmus itaque in Eccleſia miniſterium τῶν προϊσταμένων diſtinctum eſſe à Doctoris vel Paſtoris munere, ſicut diſtinctum eſt Diaconorum propriè dictorum munus, quod occupatur in inſpectione & cenſura morum citra

verbi

verbi ministerium, quorum prostasia relationem habet ad gregem seu Ecclesiæ corpus, cujus ipsi sunt membra. Verisimile quoque est, cùm peculiari aliqua appellatione disignandi erant qui regimini præerant, dictos προϊσταμένους aut προεστῶτας id est, Antistites sive Præpositos Ecclesiæ. Nam Presbyterorum nomenclatura erat illis cum Pastoribus communis. Ex his tribus locis Rom. 12. 8. 1 Corin. 12. 28. 1 Timoth. 5. 17. colligimus fuisse Præpositos seu Antistites alios, præter Pastores & Doctores, qui in quaque Ecclesia Pastori seu Pastoribus adjuncti onus gubernationis sustinebant, cui impares erant soli Pastores in sermone & doctrina laborantes, si probè officio suo defungi vellent. Quærit Tilenus, num etiam Act. 20. 28. Tit. 1. 7. comprehendantur sub communi Presbyterorum nomine. Quid si dixerimus non comprehendi, an propterea excludendi ex Ecclesia quia his locis exclusi? Valet argumentum ab authoritate Scripturæ negativè, sed non à particularibus Scripturæ locis. Sat est, si aliis Scripturæ locis nobis commendentur, & his locis non sint exauctorati Seniores isti. Si dixerimus comprehendi; tum, inquit, sequetur eos debere pascere, exhortari per sanam doctrinam, & contradicentes convincere. At Presbyteri nostri non sunt διδακτικοὶ neque ἐλεγκτικοί. Respondeo, notum quod pascere non modo cibum præbere sed etiam regere significat. Suo quoque ordine, gradu, & mensura διδακτικοὺς & ἐλεγκτικοὺς esse debere, ut possint & exhortari & refellere, dicimus. Nam horum donorum usu quandoque eis opus est. Habemus Seniores his donis ornatos, qui hanc ipsius Tileni Parænesin examinare & confutare possunt. In id nitimur, ut ubique his donis præditi eligantur. Si non sit tanta donorum mensura & copia in quaque Ecclesia particulari, ut in ea constitui possit horum Seniorum consessus; an propterea ex aliis omnibus Ecclesiis exterminandi, ubi amplior donorum copia & mensura? Sed ut pro concione doceant, exhortentur, refellant, ad Seniorum munus non pertinet. Sic enim duo ordines Presbyterorum confunderentur. Apostoli, Pastores, & Seniores sunt apti ad docendum, sed diverso modo & secundum gratiam ministerii seu functionis suæ; Apostoli ut doceant ut Apostoli, Euangelistæ ut Euangelistæ, Pastores ut ordinarii Pastores: sic Doctores ut Doctores, & Seniores ut Seniores, id est, ad docendum ea quæ ad ipsorum munus pertinent. Concedit Th. Beza, illo loco Tit. 1. 9 describere dona Pastorum & Doctorum, non omnium qui munere funguntur in Ecclesia. Suo tamen modo referri posse ad Presbyteros Gubernatores, quos jubet oppidatim constitui. Nam in his etiam requiritur donum exhortandi & convincendi, *quantum quidem istud ad Ecclesiasticas Censuras rectè unà cum Pastoribus exercendas attinet. Nam in hoc etiam munere nescit nemo, non tantum in moribus peccantes sed etiam vel maximè in doctrina errantes increpari, redargui, & ad resipiscentiam adduci oportere.* Pastor etsi sit aptus ad docendum, non tamen ut doceat uti Apostolus. Sic nec Seniores, ut Pastores. Misit Jehoshaphatus Principes seu præfectos suos & Sacerdotes & Levitas ad docendum per civitates Jehudæ, qui docuerunt in Jehuda, habentes secum librum Legis Jehovæ, & obiverunt omnes civitates Jehudæ docentes populum, 2 Chron. 17. 7. 9. Præfecti, Sacerdotes, & Levitæ erant omnes διδακτικοὶ. Non tamen eodem modo docebant Præfecti quo Sacerdotes & Levitæ, interpretando Scripturas, sed generaliter commonefaciendo de iis quæ erant reformanda & in pristinam puritatem restituenda, vel publicis Edictis, vel in Judicum consessu, aut ut Oratores Regii, capita reformationis & rationes aliquas in corona populi proponendo, non ipsum Legis librum exponendo. Sed accipiantur Apostoli verba de pascendi exhortandi & convincendi modo Pastoribus proprio, non tamen excludentur iis locis Presbyteri

Guber-

Gubernantes. Non enim ſequitur, ſi omnia, quæ ibi de Presbyteris dicuntur, non conveniant Senioribus noſtris, Presbyterorum nomine propterea non comprehendi. De tribu Levitica in genere dicitur, quòd *docent judicia tua Iahakobum & legem tuam Iſraelem, apponunt ſuffitum ad faciem, &c. Deut.* 33. 10. non ſequitur, Levitas appoſuiſſe ſuffitum. Hoc erat Sacerdotibus peculiare: docere populum tamen erat & Sacerdotibus & Levitis commune. Sic 2 Chron. 29. vers 4. 5. 11. Jechizkia *juſſit convenire Sacerdotes & Levitas, & congregavit eos in plateam orientalem. Et dixit eis, auſcultate mihi ò Levitæ, &c.* Et verſ. 11. *filii mei nunc ne erretis; vos enim elegit Jehova ut ſtantes coram ipſo miniſtretis ipſi, & ut ſitis ipſi miniſtrantes & adolentes.* An ſequitur omnes Levitas adoleviſſe, quia in exhortatione ſua, communi & Sacerdotibus & Levitis, non diſtinguit inter Levitarum & Sacerdotum munia. Sic Act. 20. non ſequitur ex exhortatione communi, omnes Presbyteros fuiſſe Paſtores verbo paſcentes. Præterea capita exhortationis tantum retulit Lucas. Sic Deut. 10. 8. *Tempore illo ſeparavit Jehova tribum Leviticam ad portandum Arcam Fœderis Jehovæ, ad ſtandum coram Jehova ut miniſtraret ipſi, & ad benedicendum in nomine ipſius.* In his tamen benedictionibus & miniſteriis erant quædam Sacerdotibus peculiaria, Num. 6. 23. Deut. 31. 9. Bilſonus dicit, Presbyterorum nomine comprehendi Diaconos Act. 14. 23. & 15. 23. quia non eſt veriſimile Eccleſias reliquiſſe nudas aut vacuas, aut procurationem pauperum neglexiſſe Paulum & Barnabam. Et Act. 15. 23. Presbyterorum ordine recenſeri. Si Diaconi Presbyterorum nomine comprehenduntur, eodem jure & rectiùs nos Seniores ſub Presbyteris comprehendi aſſerimus. Similiter reſpondetur ad illud, quod ait Tilenus, nullum locum eſſe Presbyteris noſtris in Presbyterio cujus meminit Paulus, 1 Timoth. 4. 14. quia Laicis Senioribus χειροθεσίας jus communicandum non cenſemus. Et *ut nemo munus hoc ſuſcipere poteſt abſque manuum impoſitione, neminem laicum eas cuique imponere fas & jura ſinunt.* Neminem abſque impoſitione manuum munus hoc poſſe ſuſcipere, falſum. Multi apud nos Miniſtri ſunt legitimi, quibus nunquam impoſitæ manus. Habita fuit impoſitio manuum apud nos à prima reformatione res adiaphora, ſicut olim ipſe Tilenus, vide pag. 175. Qui Epiſcopatus invaſerunt, hunc ritum urgent ut neceſſarium, quia hæc unica pene differentia inter Epiſcopum & Presbyterum, ut ait Bilſonus. Falſum etiam, non poſſe Seniores Laicos manus imponere ordinandis. Fas & jura non ſinunt, ait. Quo jure excluduntur? Sunt, inquis, Laici. An Laici quia ex populo delecti? ſic Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, erunt Laici; quia omnes ex populo delecti ſunt, vel deligi poſſunt. An quia tractant laica in miniſterio ſuo? Hoc falſum. Nam tractant negotia Jehovæ, & Eccleſiæ. Si Diaconos in Clericorum numerum referunt tui Formaliſtæ, qui menſarum & viduarum miniſtri tantum ſunt; quanto magis nos Seniores ex plebe delectos & ordine legitimo vocatos in Adminiſtrorum Eccleſiaſticorum numero recenſebimus? Quod ad Cleri vocem, eo ſenſu non agnoſcimus. Seniorum adminiſtratio eſt ſacra, & numeratur inter adminiſtrationes ſeu Diaconias illas, quas in Eccleſia conſtituit Deus. Sed quid ſi Laici etiam, ut vocas, id eſt fideles & privati in Eccleſia manus imponere poſſunt. In dedicandis Levitis nitebantur filii Iſraelis manibus ſuis ſuper Levitas ipſos Numer. 8. 10. Familiaris fuit Hebræis iſte ritus in inaugurationibus, quem uſurparunt etiam Apoſtoli ex more, non mutarunt in ſacramentum. Vide plura de hoc ritu ſupra pag. 158. & ſeqq. ubi probavimus fuiſſe ſimplicem geſtum orantis Hebræis familiarem, ſignum indicans perſonam, non ſignificans aut exhibens gratiam: & proinde non fuiſſe ſacramentum. Præterea, diſtinguunt Formaliſtæ inter Impoſitionem Manuum Presbyteri docentis & Epiſcopi, & dicunt,

cunt, quod tamen falsum, Episcopo competere impositionem manuum consecrationis & creationis ergo, Presbyteros imponere manus tantum ad consensum significandum. *In Presbyteris impositio manuum est bene precantium signum, quod est in Episcopo ordinantis*, inquit Saravia, vide supra, pag. 166. Rectiùs nos, signum impositionis manuum commune esse Presbyteris docentibus & gubernantibus; & consensus significandi gratia posse Seniores etiam manus imponere, si necessarium videbitur: precibus verò dedicare & consecrare esse solius Ministri. Illi volunt Episcopum proferre benedictionem unà cum impositione manuum, non Presbyterum etiamsi simul imponat manus ad significandum consensum & assistentiam in precibus. Ego Pastori seu Presbytero docenti illam tantùm impositionem manuum reservatam concedo, quæ conjuncta est cum precibus & benedictione. In signum tamen consensus & assistentiæ possunt imponere manus etiam Presbyteri Gubernantes. Non imponunt, quia non est necessarium. Nec imponunt simul omnes unius Classis Sympresbyteri, sed plures aut pauciores aliorum nomine. Potest etiam unus nomine omnium. Denique, etsi daremus esse Sacramentum, & hujus sacramenti ministros esse Pastores Presbyteros, non tamen excludentur à Presbyterio, 1 Tim. 4. 14. quia iis non convenit impositio manuum. Nam impositio manuum dici potest impositio manuum Presbyterii, etsi non omnes & singuli ex Presbyterio habent potestatem imponendi manus. Sufficit quod pars præcipua Presbyterii hanc potestatem habeat. Sicut Tribus Levi dicitur apponere suffitum, cum tamen solis Sacerdotibus id permissum fuerit. Nihil ex his tribus locis Act. 20. Tit. 1. 7. 1 Tim. 4. 14. elicere potest Tilenus contra functionem Presbyterorum Gubernantium, nec ullo interpretamento à tribus locis adductis, 1 Tim. 5. 17. Rom. 12. 7. 1 Cor. 2. pro eorum prostasia nos depellere. Autor Commentariorum qui inscribuntur nomine Ambrosii, asserit hunc Ordinem Presbyterorum seu Seniorum ab Apostolis institutum fuisse, & Senatus Ecclesiastici partem alteram constituisse, sed postea interiisse. *Nam apud omnes utique gentes honorabilis est senectus. Unde & Synagoga & postea Ecclesia Seniores habuit, sine quorum consilio nihil gerebatur in Ecclesia: quod qua negligentia obsoleverit nescio; nisi forte doctorum desidiâ, aut magis superbiâ, dum soli volunt aliquid videri.* Interpretationes duas hujus loci afferunt Adversarii. Saraviam sequitur Tilenus, & dicit his verbis ætate non officio Seniores designari. *Hos olim ab Episcopis & Presbyteris propriè dictis, sicubi de rebus majoris momenti incidisset deliberatio, in consilium adhiberi solitos, nec inficiamur, nec ut idem porro fiat repugnamus. At qui hoc pacto consuluntur, quamvis subacta rerum usu prudentia, eruditione, nec non sacrarum literarum peritia, quæ in privato quandoque major quàm in aliquo Episcopo, egregiè sunt instructi, non propterea Laici esse desinunt, aut veri nominis Presbyteri fiunt.* Disserit ibi, verum, Ambrosius de Senioribus ætate; sed arrepta occasione ex nomine Seniorum progreditur ad disserendum de munere eorum qui ex ætate Senioribus plerunque deligebantur ad consultationes Presbyterii, & Seniores erant officio. Dixit supra hoc Capite Tilenus, Seniores nostros esse similes Mercuriis, quos ajunt Passonem quendam statuarium sculpsisse, qui nihil Mercurio simile, neque intus neque foris haberent; eos ad Ecclesiasticæ navis clavum gubernatores collocatos, & nobis esse eos qui ab Apostolo κυβερνήσεις indigitantur, quibus vix inter remiges in transtris aut etiam in sentina locus erat; ab opificum tabernis ad illam prostasiam ascendere, neque extraordinario dono, quod Amos ex pecuario Propheta factus accepit, neque ordinario quod legitimis Presbyteris dari docet Apostolus, 1 Tim. 4. 14. ornatos. Si qui eliguntur dono gubernationis non ornati, non probamus, sed deflemus vel temporis injuriam vel loci abusum, ubicunque tales reperiuntur.

periuntur. Quando inepti eliguntur; vel eligentium peccato fit, vel parœciarum limites constituentium. Retinentur iidem limites plerisque locis, qui sub Papatu determinati; unde in tam angustis limitibus & cœtu infrequentiore non mirum esse tantam penuriam virorum ad gubernationem idoneorum. Nos de Ecclesiis, ut colligi & constitui debeant, & de Ordine ipso Seniorum qui in Ecclesia bene constituta retinendus esset, agimus. Ubique admitendum est, ut maximè idonei promoveantur. Ad Pastoris munus ascendunt etiam indigni & inepti: non tamen sequitur nullos eligendos ad munus Pastorale, etiam dignos; aut Ordinem ipsum Pastoralem abolendum. Unde verò ascendunt à stiva vel opificum tabernis, modò donis præpolleant aliis, sive ad Pastorum sive Seniorum gubernatorum munera, parum refert. *Non quibus vestibus sed quibus Spiritus Sancti donis splendeant, qui ad sacras functiones adhibentur, quærere nos jubet Apostolus. Nec veterem illam veram Ecclesiam puduit à piscatoribus & tabernaculorum confectoribus doceri, ac etiam cùm opus fuit increpari.* Drusius in Act. 18. observat, Sapientes & Rabbinos plerosque artificium aliquod exercuisse, ne gravarent alios. R. Josue coriarius erat, R. Nahum librarius aut scriba, R. Meir scriba, R. Jochanan calcearius aut sutor, R. Juda pistor. Non erat in occupationibus illis immundities aliqua, quæ prophanaret officium aut munus Pastoris aut Doctoris. Multo minus igitur polluitur Gubernatoris munus, qui quæ propriè sacerdotalia non tractat, sed tantum quæ ad externum Ecclesiæ regimen pertinent. Sciat tamen Tilenus, multos esse apud nos Seniores Gubernantes, Tileno natalibus non inferiores, superiores etiam non paucos. Nec solemus nisi cumprimis honestos & in cœtu maxime venerabiles deligere, non semper ditissimos aut nobiliores, quia vel onus istud detractant vel inferioribus donis inferiores sunt: alioquin cæteris paribus semper præferimus. Sed jam non repugnat Tilenus, quin Episcopi & Presbyteri possint in consilium adhibere viros subacta rerum usu prudentia, eruditione, nec non sacrarum literarum peritia instructos. Fatetur etiam, quandoque majorem sacrarum literarum peritiam in privato quàm in aliquo Episcopo reperiri. Ut sit major vel sacrarum literarum peritia aut prudentia privati quàm Presbyteri, qui in consilium est adhibendus, non esse necessarium concedet Tilenus. Sit minor vel sacrarum literarum peritia vel prudentia in gubernando, non tamen contemnenda sunt aliorum consilia. Nam plura vident oculi quàm oculus, & Pastor solus sustinere non potest onus gubernationis. Non repugnat, ut viri prudentes adhibeantur Pastori in consilium. Sed liberum relinquit arbitrio Episcopi aut Presbyteri propriè, ut ait, dicti, utrum adhibeat necne in consilium alios ex grege. *At ne quis Seniores istos tantum quoties Pastoribus libuisset, et in gravibus duntaxat causis aliquibus accersitos, admissos fuisse existimet, nihil,* inquit Author ille, *sine horum consilio agebatur,* ut observat Theodor. Beza. *Ne quis denique istud consuetudine quadam non divinitus factum crederet, facilè postea & nullo magno cum Ecclesiæ detrimento sensim concidisse; non dubitat, eos quorum id culpa accidisset, duorum gravissimorum in Ecclesia criminum accusare, desidiæ vel potius superbiæ.* Nihil respondet Saravia, ludit tantùm ineptiis cum voce *nihil*. Nam Cap. 1. sensum hujus vocis, *nihil*, vir eruditus sic explicat; *Sic enim in Presbyterio partim ex Pastoribus, partim ex his Presbyteris composito, præsunt Pastores; ut tamen neque hi absque illis, neque illi absque istis quicquam in morum censura & reliquo Ecclesiastico communi utrisque regimine decernant, sed communi parique dicendi sententiam jure tota hæc res administretur: hoc propterea toto consessu Presbyterii nomen sortito, quod in hac communi functione Pastores Presbyteris & Presbyteri Pastoribus (alioqui in iis quæ Pastorum ac etiam Doctorum muneris propria sunt, non primis tantum sed etiam gradu superioribus,*

Beza de Grad. Cap. 11.

De Gradib. Cap. 13.

ribus,) exæquentur. Cur non accusas Episcopos & Presbyteros Formalistas, Tilene, desidiæ & ignaviæ, qui vel non adhibent in Consilium, vel adhibere dedignantur Seniores prudentia instructos? Num sat erit dicere, *& ut porro fiat equidem non repugno.* Hæc mens Ambrosii? qui nihil absque eorum consilio geri debere existimat, sicut olim & in Synagoga & in Ecclesia factum est. Præterea necessarium & divinitus institutum auxilium Seniorum gubernantium, non modò ut Pastorem consilio juvarent, sed etiam ut ejusdem regiminis consortio præditi reprimerent ejus superbiam aut tyrannidem. Nam frustra adhibebit in consilium quos vel repudiare vel amplecti pro arbitrio posset. Talesne Seniores habuit Synagoga, deinde Ecclesia Christiana, quos Pastor ut princeps vel monarcha vocaret ad consilium vel non vocaret pro arbitrio; vel cum vocaverit, consilia eorum & suffragia ut consultiva non ut decisiva accipere aut rejicere posset? Cum in qualibet Ecclesia particulari non requiratur necessariò numerosus Presbyterorum, ut vocat, propriè dictorum coetus; & tamen in qualibet Ecclesia particulari jam constituta requiritur regimen externi, ut vocant, fori, & disciplinæ exercitium: sequitur, absque auxilio consensu & consilio Seniorum nec Pastorem unum ut Papam parœcianum debere omnia pro arbitrio suo regere. Imo etiamsi numerosus esset Presbyterorum docentium cœtus in quaque Ecclesia particulari, non debent soli Pastores regimen sibi solis vendicare aut ad se pertrahere. Si præter Pastores & Doctores ad Concilia Nationalia admittendi Ecclesiarum Legati donis & vocatione instructi; potiori jure ad Senatum particularis Ecclesiæ admittendi sunt. Si consilium Seniorum necessarium in qualibet Ecclesia; tum sequitur officio Seniores adhibendos in consilium, sine quorum consilio nihil gerendum. An Pastor pro arbitrio suo consuleret promiscuè hos vel illos quos sibi deliger pro re nata? Qui sic deligit consiliarios, consilio non regitur nec dirigitur nisi volens. Oportet igitur hos fuisse officio Seniores, sine quorum consilio nihil gerebant Doctores Ecclesiæ, ut vult Ambrosius. Si de ætate tantùm Senioribus, non officio & vocatione, accipienda essent verba Ambrosii, hic esset sensus. *Unde & Synagoga, & postea Ecclesia Seniores ætate habuit, sine quorum consilio* &c. Habuit Synagoga, habuit Ecclesia Seniores ætate. An ulla ætas in qua non habet seniores ætate? Sed Ambrosius ait, habuisse & Synagogam & Ecclesiam Seniores, sine quorum consilio nihil gerebant Doctores. Nam Seniores opponuntur Doctoribus. Et quid hoc aliud, quàm Synagogam primùm, deinde Ecclesiam habuisse ordinem Seniorum, sine quorum consilio nihil gerebatur. Nam quod ad Seniores ætate, illos semper habet. Ambrosius loquitur de iis Senioribus quos habuit, jam non habet, sed desidia aut superbia doctorum conciderunt. Et cum hunc morem fluxisse à Synagoga refert, Seniores officio, non ætate, (etsi seniores ætate præ aliis ad hoc officium delecti,) intelligit. Nam alioquin quid singulare in Synagoga habuisse ætate Seniores. *Synagogæ Seniores,* inquit Tilenus, *populi judices & Magistratus erant divino instituto, non tamen in omnibus, in quibus δύναμις seu facultas ad gerendum magistratum idonea, protinus capessendi magistratus erat ἐξουσία seu potestas. Sic & in Ecclesia Seniores seu Presbyteri, alii sunt institutione divina, in quibus δύναμις & ἐξουσία publicè docendi: alii ætate, eruditione, & experientia, qui cum opus est, consuli possunt; Ecclesiam gubernare, ejusque claves quæ publici sunt muneris tractare non possunt.* Absque legitima vocatione neminem, licet donis instructum, Seniorem ex officio agnoscimus. Sunt Seniores nostri omnes legitimè vocati, & proinde post vocationem sunt non amplius privati aut idiotæ, (ut laicos vocas) sed Ecclesiæ Præpositi & Antistites. Cum Seniores officio habuerit Synagoga, de Senioribus ætate, iis prætermissis, loquutum esse Ambro-

brosium, non est vel verisimile, nisi quis dixerit prætermissis officio Senioribus consultos fuisse Seniores ætate. Nec verisimile, præter Seniores officio, qui etiam ut plurimum ætate erant Seniores, consultos fuisse etiam alios ætate solum Seniores, nec hujus moris ulla exempla proferunt. Quod dicunt Seniores Synagogæ, id est populi Israelitici, fuisse magistratus; non nocet. Sat est, si officio, non ætate solum, etiamsi magistratus fuerint, habuerit Synagoga, id est respublica Israelitica; ut officio, non ætate solum, Seniores habuisse Ecclesiam Christianam ex Ambrosio intelligamus. Nam, si cum Senioribus qui erant magistratus in populo veteri, comparat Ambrosius Seniores quos habuit Ecclesiæ Christiana; comparat Seniores officio cum Senioribus officio etsi non simile officium fuerit, sed illud Politicum, istud Ecclesiasticum. Huc respexit Baronius. *Quemadmodum*, inquit, *apud Judæos etiam Apostolorum temporibus pristina illa consuetudo vigebat, ut Seniores unà cum Principibus Sacerdotum in Concilium convenirent, ac sententiam rogati dicerent, quod multis in locis Euangelistæ testantur: sic etiam ab Apostolis primis illis temporibus esse servatum constat, ut Seniores ad Concilium admitterentur.* Sed cum præter ordinem politicum Seniorum, qui unà cum Sacerdotibus & Levitis constituebant Synedria Politica; erant & in Synagogis Seniores, qui non erant Doctores, & tamen gubernabant Synagogas, nec absque eorum authoritate & consensu ejectus quis è Synagoga: ad Seniores Synagogæ cujusque particularis, potius quam Synedrii cujusvis Politici, respexisse Ambrosium inde colligitur, quod de particularibus Ecclesiis loquitur. Nam Ecclesia Christiana ante ætatem hujus authoris non habuit Concilia Generalia, in quibus erant Seniores isti, nec Consistorium Generale, quale nunc Papa habet pro tota Ecclesia, multo minùs quibus interfuerunt Seniores officio Politico, id est Magistratus Christiani. Nam Author iste, Ambrosio Mediolanensi & vetustior & doctior, est idem qui Author Quæstionum ex Veteri & Novo Testamento, ut supra ostendimus, p. 167. & proinde testimonium quod citat Tilenus ex Ambrosio Mediolanensi contra Laicos judicantes in causa fidei de Episcopo, nec ab Authore illo scriptum est, nec nostris Senioribus nocet, sed Imperatoribus, qui posthabito legitimo Ecclesiæ Concilio & Ordine, de Episcopis in causa fidei judicare volebant. In Synagogis singulis fuisse, præter Doctores, quosdam Seniores ex reliquo cœtu delectos, testatur Hieronymus ad Algasiam Quæst. Decima. *Præpositos habent Synagogis sapientissimos quosque.* Plures fuisse Synagogæ Præfectos seu Archisynagogos patet ex Act. 13. 15. ubi Syrus interpres vertit Seniores Synagogæ, & Marc. 5. 22. Ubi Theod. Beza. *Hinc autem apparet non temere convenisse cœtus singulis sabbatis, sed certos homines solitos fuisse multitudinem moderari in singulis synagogis ubi Moses explicabatur à Doctoribus qui Pharisæi aut Scribæ dicuntur, Mat. 23. 2. Hi sunt igitur qui Archisynagogi dicuntur, qui particularium etiam Ecclesiarum negotia administrabant, & propterea censentur Ecclesiæ nomine, Matth.* 18. 17. Hunc ordinem hodie habent in Synagogis Judæi, nempe Seniorum qui non docent sed judicant solummodo, quinque in quaque Synagoga hîc Amstelodami. Saraviæ Glossema in locum Ambrosii, quod denuò nobis reponit Tilenus, rejicit Dounamus. Sic enim ille interpretatur locum istum. Unde & Synagoga habuit Seniores, nempe Sacerdotum, & postea Ecclesia Christiana similes habuit, sine quorum consilio nihil gerebatur. Ista interpretatio etiam facile refellitur. Nam dicit Ambrosius, Ecclesiam habuisse Seniores; quod idem ac si dixisset, jam non habet. Respondet Dounamus, habuisse ætate Ambrosii, & adhuc habere Seniores, nempe Presbyteros docentes, vel Presbyterorum Seniores, sed non adhibitos in consilium ut antea. At relativum *quod* refertur ad integrum membrum antecedens. Quod, nem-

pe habere Seniores, sine quorum consilio nihil gerebatur, qua negligentia obsoleverit, nescio. Et ordinem ipsum & usum istorum Seniorum obsolevisse vult ante suam ætatem Author iste. Præterea, nondum obsoleverat consilium & auxilium Presbyterorum seu Seniorum docentium, in regimine, Ambrosii Mediolanensis, nedum istius Authoris, ætate. Fatetur Saravia, habuisse Ambrosium Presbyteros, *qui cum eo Ecclesiam Mediolanensem regebant*, Tractat. de Grad. Cap. 12. & Cod. Cap. Defens. Sect. 1. *Sed luce clarius est, Ambrosium non esse locutum de Presbyteris suis, quos in consilium adhibere potuit, & nihil sine eorum agere sententia, si voluit.* Ibidem; *Ordinatione Presbyteros Ambrosius habebat, nec causam habuit conquerendi illos contemni aut præteriri, nisi ipse de seipso conqueri voluisset.* Hieronymus in Esa. Cap. 3. Habemus & in Ecclesia Senatum nostrum cœtum Presbyterorum. Non igitur conqueritur Ambrosius, Senatum Presbyterorum Episcopo assistentium, aut ejus usum obsolevisse. Tertiò, opponit Ambrosius iste Senioribus Doctores, & ait Doctorum desidia aut potius superbia neglectum Seniorum consilium & assistentiam, atque ita obsolevisse Ordinem ipsum seu genus illud Seniorum. At Presbyteri Pastores seu Ministri Doctoribus non erant opponendi, cum ipsi sint Doctores. Illi διδακτικοὶ esse debent, & ut ait Chrysostomus in 1 Tim. 3. acceperunt sicut Episcopi τὴν διδασκαλίαν καὶ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας, μόνῃ τῇ χειροτονίᾳ διαφέρουσι Presbyteri officium erat ὁμιλεῖν homilias habere Concil. Ancyr. c. 1. Replicat Dounamus; Cum Doctorum, id est eorum qui docti aut doctores sunt, titulus communis fuerit utrisque Episcopis ac Presbyteris, atque ita hoc loco capiendus sit: non tamen sequi; Seniorum nomine alios quàm Ministros seu Pastores Presbyteros intelligi, sed hunc esse sensum; Seniorum, id est Presbyterorum docentium seu Pastorum, assistentiam obsolevisse, vel desidia Doctorum id est Presbyterorum ipsorum, qui propriæ commoditatis causa rerum ad gubernationem pertinentium à se decisionem removebant, aut alioquin superbia doctorum, id est Episcoporum, qui omnia in se receperunt, ut soli aliquid videri possent. Sed non opponit doctos Seniores indoctioribus Senioribus. Nam sic opponeret doctos Presbyteros indoctis & tamen prudentibus, sine quorum consilio nihil gerebatur; nec Doctores tum Episcopos cum Seniores simul doctoribus Senioribus. Si Seniores Doctorum nomine comprehendisset Ambrosius iste, non communi nomine, sed distincta appellatione designasset, quorum Doctorum desidia, quorum superbia neglectum fuerit Seniorum consilium, & dixisset *nisi forte Seniorum desidia aut magis Episcoporum superbia.* Sed ait, neglectos Seniores Doctorum desidia aut magis superbia. Non aliorum desidia quàm quorum superbia obsolevisse ait; sed utrum desidia an magis superbia, dubitat. Eisdem Doctoribus tribuit vel desidiam vel superbiam, & disjunctiva particula *aut* disjungit culpas, non personas. *Cur tu desidiam doctis, superbiam doctoribus tuis tribuis?* inquit Melvinus noster. *An quia Curiones, quantumvis docti, plerunque sunt desides: Episcopi interim fastu turgescunt & superbia efferuntur? At Ambrosius non dicit eorundem Doctorum. Esto; Vocem illum non exprimit, sed tantundem reipsa dicit, quum iisdem desidiam aut superbiam, non his superbiam illis desidiam, quamque cum disjunctione tribuit. Disjunctio est consequentis, non antecedentis, non ὑποκειμένου sed κατηγορουμένου.* Præterea, sicut supra dictum est, habebat Episcopus Senatum Seniorum Doctorum, quos in consilium adhibebat, ætate etiam Ambrosii Mediolanensis; Seniores igitur intelligit Author ille, qui non erant Doctores, qui tamen ut in Synagoga sic etiam in Ecclesia honorificè olim habiti, suo consilio & prudentia Pastoribus adjunctiores & rationes Ecclesiasticas gubernabant. Quamdiu ante

ante Authoris hujus ætatem obsoleverit Ordo istorum Seniorum, eorumque usus, non refert, & incertum est. Tertulliani tamen ævo adhuc in pretio fuisse apparet. *Ibidem*, inquit, *nempe in cœtibus & congregationibus Christianorum* (nam dixerat antea, *Coimus in cœtum & Congregationem ut ad Deum* &c.) *etiam exhortationes, castigationes, & censura divina. Nam & Judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu: summumque futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis & conventus & omnis sancti commercii relegetur. Præsident probati quique Seniores, honorum istum non pretio sed testimonio adepti.* Non præsidebant plures Seniores prophetantes seu docentes in quolibet Christianorum coetu. Genevenses non fuisse primos, qui hunc ordinem post longum exilium revocarunt in Ecclesiam anno 1537. quo primum excogitatum à Calvino, Farello, & Vireto, vel 1541. quo stabilitum asserit Dounamus, Def. l. 1. c. 4. patet ex testimonio Martini Buceri, quod in Dissertatione sua pag. 77. habet Gersomus Bucerus. Titulus libri, *Scripta duo adversaria Latomi* &c. Hæc sunt verba. *Illa certe ratio optima est, quam observant Fratres Picardi, qui fidei suæ confessionem nuper Regi Ferdinando oblatam anno 1535. ediderunt, cum præfatione D. Lutheri, qui soli prope in orbe cum puritate doctrinæ, vigorem etiam disciplinæ Christi apud se retinuerunt, quam laudem ut iis tribuamus, & Dominum qui sic in illis operatur celebremus, res ipsa nos cogit, etiamsi fratres illi à præpostere doctis nonnullis contemnantur. Ratio vero, quam in hac re observant, hæc est. Præter Ministros verbi & Sacramentorum habent certum collegium virorum prudentia & gravitate spiritus præcellentium, qui munus obeunt monendi ac corrigendi fratres peccantes, componendi dissidentes, & in causis eorum judicandi. Excommunicationis tamen sententiam, non nisi causa delata ad totam Ecclesiam & communibus sententiis judicata, ferunt, idque per supremum Ecclesiæ Curatorem. De hujusmodi Senioribus scripsit & Divus Ambrosius in Epistol. 1. ad Tim. Cap. 5. Unde & Synagoga* &c. Hîc vides Ecclesias Bohemicas, quæ puriorem Doctrinam amplexæ sunt, quasque communitatem Fratrum Bohemorum appellarunt, habuisse Seniores gubernantes & judicantes præter Ministros verbi & Sacramentorum, ante Reformationem Ecclesiæ Genevensis, nec ut Ordinem nuper institutum cum Ferdinando Regi obtulerunt Confessionem fidei, sed ut veterem morem. Doctores præstantissimi hujus & superioris sæculi ex supra dictis Scripturæ locis & Ambrosii testimonio collegerunt, hoc Presbyterorum genus fuisse in Ecclesia primitiva, quorum testimonia passim occurrunt Lectori, & proinde mitto. Qua ratione defendimus contra Pontificios Concilium Generale, quod universam Ecclesiam repræsentat, non esse constituendum ex Presbyteris doctoribus & Episcopis solummodo, sed ex omni genere & ordine hominum (nam soli Sacerdotes aut Clerici non constituunt corpus Ecclesiæ universæ,) eadem & in particulari quaque Ecclesia Concilium seu Consistorium ex solis Sacerdotibus constitui non debet. Cum Christus Mat. 18. fratrem offensum offendentem Ecclesiæ deferre jubet; num Ecclesiæ nomine unum Pastorem vel Episcopum intellexit? At hoc non patitur vocis Ecclesiæ significatio, quæ semper multitudinem seu coetum minorem aut majorem significat, nunquam unum. Nec Coetum Sacerdotum tantum significat. Nam sic nullibi in Scriptura usurpatur. Nec in quaque Ecclesia Sacerdotum coetum constituendum Christus aut Apostoli instituerunt, & tamen in quaque Ecclesia coetum aliquem constitui oportebat judicum & gubernatorum, qui censuræ morum invigilarent. Non enim omnes sunt Gubernatores, magis quam Doctores aut Pastores. *Quod ad verba Christi atinet, Dic Ecclesiæ, omnino manifestum est*, inquit Musculus, *non intelligenda esse de Catholica, sed unaquaque particulari Ecclesia, præsertim ad morem Synagogæ ut*

Apol. c. 33.

Cap. de Eccles. Autorit.

instituta, in qua judicabatur inter fratrem & fratrem, qua de re aliàs monui. Et hic mos in Primitiva quoque servabatur Ecclesia. Nam ibi delecti erant probati Seniores, qui ut Tertullianus loquitur judicabant magno cum pondere. Vox *gnedah* coetum Seniorum, non civium tantum significat. Bertramus ait, Abenhezram sentire nomine universi coetus Num. 27. 21. intelligi 70 Seniores, & disertiùs id exprimere R. Schelomonem. *Sic certe nomen gnedah, id est cœtus, de Septuaginta Senioribus, vel de Chiliarchis, Centurionibus &c. accipiendum videtur, Numer. 15. 24. &c. ut locum illum concilies cum Levit.* 4. 13. ait ipse Bertramus. Ut *Gnedah* utrumque significat, & integrum corpus civium, & Concilium Seniorum seu conventum præfectorum; ~~sic~~ & vox Ecclesiæ, cui respondet, vide plura pag. 144. Concludimus itaque, duplicem ordinem Presbyterorum in Ecclesia Primitiva fuisse, docentium & gubernantium; hunc alterum desidia vel magis superbia Doctorum obsolevisse: sed jure restitutum ad pristinum decus & dignitatem in Ecclesiis Reformatis, ubi sunt Ecclesiæ bene constitutæ; & quamvis non tanta sit charismatum copia, quanta in primordiis nascentis Ecclesiæ, non tamen propterea Ordinem ipsum abolendum. Nam ea ratione & Presbyteros Pastores abolere possunt, quia vel non extra ordinem vel tanta donorum mensura locupletati sunt, sicut plerique in primitiva Ecclesia. Non pari donorum mensura omnia secula dignatur Dominus. Nostrum tamen sæculum fœlicius est superioribus omnibus, unico illo aureo Apostolorum sæculo excepto, ut Pastorum sic & Seniorum idoneorum copia. Imo Seniores plerique in Reformatis Ecclesiis, non modo prudentia & gubernationis dono, sed etiam sacrarum literarum peritia, Curionibus plerisque sive Papisticis sive Anglicanis, quibus olim Campianus dixit nihil esse putidius, superiores sunt. Sacerdotalia Senioribus nostris tamen non permittimus, vel verbum prædicare, vel sacramenta administrare, vel excommunicationis sententiam ferre, aut in ordinatione benedictionis seu consecrationis verba proferre: sed tantum regimen externum Ecclesiæ; quod cum ex parte democraticum sit, & non tamen prophanum aut sæculare propterea sit, (nam grex non consideratur ut populus regni aut reipublicæ, sed ut cœtus sacer fidelium evocatus ex mundo, & sponsa Christi) multò minus ex parte Aristocratica Seniorum, seu optimatum Ecclesiæ particularis, prophanari censendum est. Diaconis tamen suis, qui sunt tantum mensarum & pauperum ministri, sacerdotalia permittunt Hierarchici, potestatem prædicandi & baptizandi, & Archidiaconis excommunicandi; & nos Seniores prudentia & gubernationis dono instructos à communi prostasia & regimine externo Ecclesiæ particularis excludemus, qui ne quidem à communi omnium Ecclesiarum concilio excludendi sunt? Recipe, Tilene, collyrium tuum, quo curare voluisti cœcitatem nostram, & Medice cura teipsum, si forte cœcus sis, sed ego te graviori malo quàm cœcitatis laborare judico.

CAPUT XIII.

De Possessionibus.

Hactenus de Personis; sequuntur

Possessiones, publicæ, aut privatæ. Publicæ; vel Usu tantum, non dominio, aut fructu, ut Cœmiterium; vel Usu & Do-

& Dominio, & sunt; vel res Mobiles, ut libri, vestes, ornamenta, reliqua supellex Ecclesiæ; aut Immobiles: eæque Civiles, ut prædia urbana, rustica alicui parochiæ spectantia; Ecclesiasticæ, ut navis, campanile Ecclesiæ.

Privatæ, Civiles seu Ecclesiasticæ. Civiles, rerum Corporalium, aut Incorporalium. Rerum Corporalium, vel predia urbana, ut domicilia; vel rustica, aquæ, sylvæ, fundi: Aquæ, fontanæ, perennis fluvii, palustres, lacustres: Sylvæ, nemorosæ sive saltus & ceduæ; Fundi, hique sunt Arva, Agri: Agri, pascua, peculiaria vel compascua prata: Atque hæc omnia, vel reservata peculiari domini cultori, vel locata colonis sub annua pensione. Rerum Incorporalium, qualia sunt jura circa res Ecclesiasticas, ut jus Patronatus, Nominationis; Civiles, ut Curia Baronis, Letæ, & Hundredi; Emporium, idque vel forum Mercatorium, vel Nundinæ celebriores; Immunitates, Libertates; Privilegia alia, quæ barbarè Franchesias vocant.

Ecclesiasticæ, quas abusive, qui sunt à ratiociniis, vocant Spirituales; suntque, aut Beneficia, Præsentativa aut Appropriata, & quæ ad ea spectant, viz. Cancellus Chori Ecclesiastici, publici usus privati Dominii, Prædia urbana, rustica quæ vulgus Glebam Ecclesiæ vocat, Decimæ, Oblationes, Obventiones cujusvis generis, Pensiones pro indemnitate vel hujusmodi causa pendi solitæ, Procurationes ratione visitationis, Synodalia ratione Synodi debita, Sportulæ minutæ quæ Feoda vocant, quæ ratione quorundam actuum Ecclesiasticorum per tempus immemoriabile solitæ sunt præstari.

De Possessionibus in genere supra dictum, & in specie de Utensilibus & Partibus Ecclesiæ, decimis, oblationibus, feodis, procurationibus, & Synodalibus. Hundredum Smithius in Rep. Angl. ait esse Comitatus partem decimam, vicesimam, aut tricesimam, & sic dictam quod olim 100. oppida & castra suo ambitu complecteretur, vel quod Regi milites conscripturo ad castra 100 milites mittere tenebantur: Letam, à demetendo vel invehendo fruges in domini horreum. Pag. 86.

CAPUT XIV.

De Constitutionibus.

Hactenus de Personis & Possessionibus; sequuntur Constitutiones circa utrasque, Scriptæ vel Non-scriptæ. Scriptæ, ut Statuta Parliamentaria, Provinciales in Synodis latæ, & Canones ante hac lati, prout fuerunt usitati 25. Henr. Octavi modò non repugnent legibus, statutis, consuetudinibus regni, nec præjudicent aut minuant Prærogativam Regiam. Non Scriptæ, ut Consuetudines, sive Particulares sive Generales. Eæque postea in Scriptum vel minimè redactæ.

Controvertitur apud Anglos, quænam sunt Constitutiones Ecclesiæ Anglicanæ? Quidam sentiunt, abrogatum jus Canonicum, nisi quantum statutis Parliamentariis ratum habetur. Formalistæ contrà tuentur omnia Juris Canonici decreta quæ antea sub Papatu erant in Curiis Ecclesiasticis, Constitutiones provinciales & nationales, modo non repugnent statutis & juri municipali aut nuperis Constitutionibus aut Prærogativæ Regiæ, vim adhuc habere in Ecclesia Anglicana, nec antiquata esse. In Ecclesia Anglicana Archiepiscopi ad nutum Regium Nationales aut Provinciales Synodos indicunt, ait Mucketus, sed nec unquam absque particulari nutu Regis. Non habent Stata Concilia vel Nationalia vel Provincialia. *Vocantur*, ut ait Mucketus, *ad Synodos Nationales & Provinciales solùm Episcopi, Decani, Archidiaconi, & duo demum Presbyteri ex singulis Diœcesibus, totidemque ex Cathedralibus Ecclesiis, in his Capitulorum, in illis communibus Parochorum suffragiis electi: à quibus, cùm de religionis dogmatibus, vel sacris Canonibus, fuerit maturè deliberatum & definitum, Regia Authoritate censentur rata; imo nonnunquam, quo hæc placita Synodica arctiùs constringant immorigeros, post Regiam illorum Confirmationem, à suprema Parliamenti Curia, tanquam regni leges promulgantur.* (Mucket. de Polit. pag. 350.) Synodos Provinciales rarò habent. Ab anno 1597. unam tantùm Synodum Provincialem celebrarunt, anno nempe 1603. regni Jacobi primo, *quam piorum flagellum meritò dixeris & Pandoram illam ex cujus pixide innumera illa quæ sunt subsequuta mala in Anglicanam Ecclesiam inundarunt*, inquit Parkerus. (De Politia. l. 3. c. 26.) Synodum Nationalem, quam Domum Convocationis vocant, habent tantùm tempore Comitiorum seu Parliamenti. Sic nulla Stata habent Concilia vel Nationalia vel Provincialia. Synodi Episcopales seu Diœcesanæ Concilii nomine non sunt dignæ. Nam *in hisce conventiculis unus tantum judex est: Presbyteri potestatem judicandi non habent, sed solus Episcopus aut Archidiaconus & Officialis.* (Cap. 25. pag. 363.) In Provincialibus sunt quidem plures judices, nempe Episcopi; *Presbyteri Cyphrarum interim loco sunt: sic revera Synodi Hierarchicæ Episcoporum tantùm Synodi sunt.* (Cap. 28. pag. 379.) *Nam cum aliter Presbyteros in Synodum non admittunt, quàm quomodo in domum congregationis admittunt, actum de libertate est. Nam Presbyteros in Domo Congregationis Anglicana* (pag. 380.)

canæ, locum tantum vacuum occupare, ut nudum consensum obedientiæ præstent ad ea quæ à Superiori Domo Episcoporum decernuntur, patebit suo loco fusius. Quod ad Electionem legatorum per Parochos Diœceseos attinet; sciendum, non convenire in unum Parochos Diœceseos, ut eligant Legatos suos. Cum indicta fuit Synodus Provincialis anno 1603 *in Diœcesi Salisburiensi, ubi tum eram*, inquit Parkerus, *non in unum locum ad eligendos Delegatos Clerus convocatus est; sed in diversis, ut divisione, si quæ existeret, oppositio imbecillior fieret, imo ut quævis oppositio præcideretur, altero conventu ab altero præjudicato. Atque his conventibus hoc tantum proponebatur, utrum placeret (quod domino Episcopo visum) electionem Delegatorum duobus viris committere: cui illi, ut bonas Episcopi creaturas decuit, responderunt, Amen. Atque ita domum discessum est.* Atque ita eliguntur Legati ad Synodum, qui præjudicio occupati in Episcoporum sententiam jurare parati sunt *Quid igitur miri, si aberraverit prædicta Synodus Anglicana; Anhelabat enim ad Hierarchiam stabiliendam, flagrabat odio reformationis: id unum spectabat, ut Helena sua in tuto collocata, debellaretur natio Puritanorum, qui adversam reformationem affectabant.* A fide dignis accepi, non fuisse in Synodo illa quatuor, qui non fuerint vel Pluralistæ, vel Non-residentes. An Reformationis Canones à tali conventu expectandi erant? Sed quid si Parochi Diœceseos, quorum pars maxima aut ignarum aut ignavum pecus, viros pios & eruditos eligeret? quid efficient duo Legati ex ampla Diœcesi? cum non solum Episcopi, sed etiam Decani, Archidiaconi, & duo Presbyteri Ecclesiæ Cathedralis Capituli suffragiis delecti, numero major pars, vincent saniorem. Præterea exulat è Synodis libertas loquendi, *ex eo quod Presbyteri Episcopis obnoxii sunt, sic ut nisi cum periculo obsistere eis aut refragari nequeant* Nam si refragati fuerint, extra Synodum quæret Episcopus causas vindictæ, quas facilè inveniet in omissione alicujus ritus Papistici. Dicit Mucketus, mature eos deliberare. *Sed notum est., Canones formari Lambethæ, priusquam in Synodo ventilentur: notum est quam parva aut nulla ex Scripturis indagatio veritatis in ipsa Synodo instituatur: notum est, de Synodo Anglicana dici non posse, quod de Antiochena refert Eusebius, in singulis conventibus desputationes fiebant, & collationes per Presbyteros & Episcopos in unum locum congregatos: imo ut cum Episcopis disputent Presbyteri, pro summa arrogantia habetur.* Petulans Presbyter haberetur, qui cum Episcopo disputare vellet. Videamus an melius sese res habeant in Synodo Nationali, quam Domum Convocationis vocant. *Episcopi in Domo Convocationis Anglicanæ Domum seorsim Superiorem habent, Presbyteris interim ad Domum quandam Inferiorem detrusis.* Apostoli Act. 15 separatum à Presbyteris locum in Concilio non habebant. *Cum Presbyteris in Domo Convocationis seu Synodi Nationalis sedere dedignantur Episcopi. Etsi inferiori domui Clericorum permittitur suum prolocutorem eligere; Archiepiscopus tamen suam authoritatem retinet: sicut rex in Parliamento, tametsi domus inferior suum prolocutorem habeat;* inquit Whitgiftus. *Ne simus longiores, vocem negativam in Synodis tribuit Fildus Archiepiscopo & Episcopis, sicut & Rex in Parliamento vocem negativam habet.* Libertati præjudicatur, *primò quod cautum sit, ut nemo in domo convocationis nisi latino sermone loquatur, unde fit ut Laicis* (& Laici Synodis interesse debent) *loquendi nulla potestas concedatur. Præjudicatur secundo huic libertati per* προβούλευμα *ut mitissime loquamur domus superioris Episcoporum. Fatetur Bridgesius; domum superiorem Episcopos incolere ut deliberent de iis, quæ domui inferiori proponenda sunt; ita ut nihil nisi quod est præmansum ab Episcopis ad Presbyterorum Concilium deveniat.* De oppressa libertate supra dictum. In Conciliis vel Nationalibus vel Provincialibus, Laicis quos vocant, quantumvis doctis, non est locus. Habes lec-

Cap. 26. P. 451. P. 451. P. 455. P. 454. L. 3. c. 27. Pag. 452. P. 455.

ex Muckero & Parkero conditiones Synodorum Anglicanarum; tum nationalium tum provincialium; quis convocat, quæ personæ constituant, quis præses, qualis & quorum electio, quæ loquendi & suffragiorum libertas, de quibus vide polemica nostrorum scripta, præsertim Junii & Whitakeri. Nos Capite Primo Secundo & Tertio hæc paucis perstrinximus: & jam non vacat novam instituere diatribem. Crevit enim opus præter expectationem. De ordine quo celebratur Concilium Provinciale, vide Pontificale Romanum fol. 185. Eundem fere ordinem servare Præsulos Anglicanos, non dubito; sed in Anglorum scriptis ea de re nihil reperi, & proinde mitto.

CAPUT XV.

Tileni Convicia & Calumniæ, &c.

Tilenum conviciatorem egregium arguent convicia & calumniæ, quibus scatet libellus ille famosus, Parænericon illius Collyrium. Hæc pauca excerpsi, ut ex ungue leonem percipias. Cap. 1. *Cum in illo Genevensis Disciplinæ valetudinario nimis diu versatus sum. Qui credula simplicitate antea nefas putaram quicquam eorum, quæ ex illis adytis promanassent, ad calculos vocare.* Cap. 4. *adhibitis etiam in consilium doctissimorum virorum, qui in Britannia hoc argumentum tractarunt, scriptis; quæ Genevensis Disciplinæ fascino captis attingere religio est.* Cap. 5. *Cæterum quod mihi à Genevensibus magistris persuaso visum, id vobis, quoque in eodem ludo edoctis & eductis videri, non miror.* Cap. 6. *Ex Genevensis alicujus Phœbi tripode ac cortina promendum est oraculum.* Cap. 7. *Primus Beza, qui tabernaculi illius, quod unum suspicitis, Bezaliel merito suo apud vos audit.* Cap. 10. *Indidem refellitur, quod nuperæ & musteæ illius disciplinæ Patroni comminiscuntur.* Cap. 12. *Non movet nos rigidum Gnosticorum supercilium Non solum indecorus, inquiunt turbones vestri demagogi, sed maxime periculosus est. Verum enimvero quia nullum auribus vestris jucundum est acroama, nisi quod à Genevensibus magistris pronunciatur. Hic nonnulli supra modum paratrægediant lymphatico terrore omnia complentes, ac reviviscentis in Scotia Papatus hæc quasi signa attolli, brevique omnia in antiquum chaos reditura μάλα παθητικῶς vociferantes: quorum intemperies si nulla sanabilis est Paræuesi vereor ne tandem excitata illa quæ καμπεσίγυιος a Poeta dicitur Erynnis, opstipas cervices rigidosque poplites non amplius flectere studeat, sed frangere incipiat,* Cap. 15. *Prima mali labes ac πρῶτον ψεῦδος Catharorum, est Episcoporum καθαίρεσις* Cap. 16. *Ac ferendum non est, quod quæ Eusebius habet de Polycarpi super hac re Epistolis infruniti zelotæ mendacii insimulant. Vel ad Genevensis disciplinæ libellam appendantur, nulla nostrorum antistitum idololatria, sed magna quorundam Demagogorum vestrorum sycophantia deprehendetur. Non dissimulandus est hic desultorius zelotarum Andabatismus.* Cap. 17. *Habetis fratres Scoti mutatæ à me sententiæ rationes, violatique à turbulentis ingeniis Ecclesiastici regiminis vindicias. In Episcoporum comitatum, & (quas piorum Principum munificentia contulit) opes ac dignitates, popularibus & tribunitiis concionibus invehuntur, &c. Verum atra quæ vos agitat bilis quietem poscit, quæ si vehementiore motu ac discursatione incursez exitium adferet. Excutite tandem insanum hunc zelum quo siderata pectora divina humanaque monita respuunt. Nolite tumultuum, adversus Regem impuberem & adhuc in cunis vagientem olim à patribus vestris excitatorum,*

torum, memoriam renovare. Hi sunt & his similes flosculi, vel hæc potius excrementa Paræneseos, quæ inverecundæ frontis nebulonem olent. Hæc acrimonia & mordacitas Collyrii illius, quo Scotorum scotomata persanare vult novus & rudis Empiricus. *Sicubi id oculos pupugit,* inquit, *cogitate Tobiam non nisi illitis fellis acrimonia & mordacitate visum recipisse.* Sic solent Collyriorum virtutes prædicare impostores & circumforanei. Melle priùs quàm felle secundum regulam Euangelicam tentanda fuit curatio: nec nisi post unam aut duas parænefes, in fratres, in ignotos, in viros pios & doctos, in eos qui nec te nec ullum Silesium ulla unquam ante editam tuam petulantem Parænesim vel specie injuriæ affecerunt, debacchatus fuisses. Sed intellexisti Iacobum Regem Britanniæ esse hostem infestissimum omnibus purioris disciplinæ & religionis assertoribus; nihilque illi magis gratum fore, quàm de plurimum adamatis illi Papatus reliquiis, quas in Scotia restituendas curat, aliquid blaterare, & viros bonos allatrare: atque hoc pacto nidum pullis Pelagii discipulis Arminii in Brittannia comparare. Nec ignorare debebas Scotos, quorum cæcitati sanandæ te medicum offers, nec amicam Sectarii, nec satis tutam Theologastri manum medicam agnituros fuisse. Recens adhuc memoria turbarum, quas excitarunt turbones vestri in Hollandia, qui innovare studebant omnia: & tu nostros vocas demagogos, qui populum hortantur, ne facilè circumferantur quovis vento, ne reliquias Papatus, è Scotia penitus profligatas, rursus amplectantur? Imo habetis inter vestros demagogos, ministros sicarios. Cum Catharis nihil habemus commune. Illi Episcopos suos habuerunt, nos non probamus. Illi secundas nuptias damnabant, & lapsis denegarunt pœnitentiam. Nos neutrum. Illi vita puriores aliis sese profitebantur. Nos puritatem cultus divini & religionis retinere cupimus, cum Paulo tamen peccatorum primos nosmetipsos agnoscimus. Genevenses magistros Calvinum & Bezam (hos nominas & sugillas sæpius) viros incomparabiles æternaque memoria dignos æstimamus. Nec nova esse, quæ tu nupera vel mustea vocas, sed vetustissima probavimus, quæ illi non ut primi authores excogitarunt, sed ut veritatis indices errantibus monstrarunt. Ede, si potes, opus aliquod vel cum Calvini Institutionibus vel Bezæ Annotationibus majoribus comparandum. Extra semitam tritam nihil laude dignum efficere potes. Qui Clarissimi viri Francisci Junii opera diligenter perlegerit, perspiciet Syntagma tuum, etsi trita materia, ex ejus operibus consarcinatum, & desumpta sæpissime ipsa verba & phrases (hæc mea censura cum primum in lucem prodiit,) & Annotationes tuas in Bellarminum ex ejus animadversionibus. Nec audes nec potes progredi, quia prævides Junium & Whitakerum vel alios primæ classis Theologos ad finem usque operis te manu non perducturos In Annotationibus tuis in Canones Synodi Dordracenæ nihil dictum, quod non dictum centies, dicunt ipsi Arminiani. In ista controversia nihil dicis, quod non dictum prius &c. vel à tuo Saravia, vel ab Anglis quorum scripta tu te consuluisse fateris; quæ nostris attingere religio non est, ut tu dicis. Attingunt, & legunt diligentiùs, confutarunt etiam quidam melius, quàm unquam potuit Tilenus. Et si libertas permitteretur typographis excudendi, bibliopolis vendendi, plura prostarent venalia nostrorum scripta. Uno verbo dicam, Tilene, nihil es, nisi Logodædalus, seu cymbalum tinniens. Annos insumis & desudas exornando, quæ ab aliis tractata sunt accuratius, verbis ampullosis, & emittis in lucem paucas pagellas verborum sonitu tinnientes, nihil ponderis à te habentes, quæ si reddantur lingua vulgari, nec pondus, quantum est a Tileno, nec tinnitum haberent. Has ingentes virtutes hæc quoque vitia comitantur. Mira est Thrasonis jactabundi ostentatio. *Nebulæ,* inquit Cap. 11. *in quibus picta vestrorum argumentorum phænomena, vel*

potius idola, quæ falsis vos ludunt imaginibus, nobis sunt difflandæ, ne liquidi Solis adspectum vobis porro intercipiant. Atque ut inveteratam de pulmone vobis revellam opinionem &c. Magis mira Gnathonis adulatio. *At quæ*, inquit in peroratione, *beata pace fruentes, omnibusque copiis circumfluentes sub religiosi & munifici Principis umbra suaviter quiescunt, qualis universæ jam Britanniæ eximio Dei munere concessus Rex Jacobus, omnium quos Sol adspicit, atque à multis retri sæculis adspexit, Regum religiosissimus, sapientissimus; omnibus denique tum naturæ tum gratiæ consertis inter se atque exaggeratis dotibus ornatus.* Accepisti, puto, mercenarium istud præconium ab Episcopo, aut Decano aliquo, aliave creatura Regia. Non ex animo sed spe commodi has laudes tribuis. In Epistola Dedicatoria præfixa notis & animadversionibus in Canones Synodi Dordracenæ habes hæc verba. *Molestias terra marique in aditu Majestatis tuæ exhaustas; injuriam in reditu à littoralibus harpyis publicanorum titulo vectorum sarcinas non tam explorantibus, quàm expilantibus mihi factam; Catharorum post reditum sannas ac scommata ob profusos nimique refusos itineris tuo jussu suscepti sumptus, non minore Majestatis tuæ dedecore, quàm nominis mei ludibrio in me jacta &c. totum denique hoc commodorum & incommodorum quibus generosa veritatis professio mihi redimenda fuit, syrma in lucro deputabitur, si &c.* Videmus, quid cauda blandiente prius captabas. Foris & publicè avidus Gnatho, domi tamen miserum in modum parcus audis. Domi prophanus conjicis in servos & ancillas maledicta, & impias execrationes: non mirum si conviciator bonos probris publicè proscindas. Ais patres nostros excitasse tumultum contra Regem in cunis vagientem; calumniator impudens. Patres nostri diademate coronarunt vagientem in cunis & tutati sunt, cum inter dextram & sinistram discernere nesciverat, contra adversam factionem quæ à matre stabat; & videt orbis, quid rependit filius.

F I N I S.

Pro

Pro supplici Euangelicorum Ministrorum in Anglia
Ad Serenissimum Regem
Contra Larvatam geminæ Academiæ Gorgonem
Apologia, sive

ANTI-TAMI-CAMI-CATEGORIA,

Authore A. Melvino.
1604.

Insolens, audax, facinus nefandum,
Scilicet, poscit ratio ut decori,
Poscit ex omni officio ut sibi mens
Conscia recti,
De sacri casta ratione cultus;
De sacrosancti officii decoro,
Supplicem ritu veteri libellum
Porgere Regi,
Simplici mente atque animo integello;
Spiritu recto, & studiis modestis,
Numinis sancti veniam, & benigni
Regis honorem
Rite præfantem: Scelus expiandum
Scilicet tauro, & ovium suumque
Millibus centum, voluisse nudo
Tangere verbo
Præsulum fastus, monuisse ritus
Impios, deridiculos, ineptos,
Lege, ceu labes maculasque, lecta ex
Gente fugandos;
Jusque jurandum ingemuisse jura
Exigi contra omnia, tum misellis
Mentibus tristem laqueum injici per
Fasque nefasque.
Turbida illimi crucis in lavacro
Signa consignem? Magico rotatu
Verba devolvam? sacra vox sacratâ im-
Murmuret unda
Strigis in morem? Rationis usu ad-
Fabor infantem vacuum? canoras
Ingeram nugas minus audienti
Dicta puello?
Parvulo impostis manibus sacrabo
Gratiæ fœdus? Digitone sponsæ
Annulus sponsi impositus sacrabit
Connubiale
Fœdus æternæ bonitatis? Unda
Num salutari mulier sacerdos
Tinget in vitam, Sephoramque reddet
Lustrica mater?
Pilei quadrum capiti rotundo
Rite quadrabit? pharium Camillo
Supparum Christi, & decus Antichristi
Pontificale?
Pastor examen gregis exigendum
Curet invitus celebrare Cœnam
Promptus arcanam, memorando Jesu
Vulnera dira?
Cantibus certent Berecinthia æra
Musicum fractis, roboentve rauco
Templa mugitu? Illecebris supremi ab
Rector Olympi
Captus humanis; libitumque nobis
Scilicet, Regi id Superûm adlubescet:
Somniumque ægri cerebri profanum est
Dictio sacra?

Haud

Haud secus lustri lupa Vaticani
Romuli fæcem bibit & bibendum
Porrigit poclo populisque & ipsis
Regibus aureo.
Non ita æterni Wittakerus acer
Luminis vindex, patriæque lumen
Dixit aut sensit: neque celsa summi
Penna Renoldi,
Certa sublimes aperire calles,
Sueta cælestes iterare cursus,
Læta misceri niveis beatæ
Civibus aulæ.
Nec Tami aut Cami accola saniore
Mente, qui cœlum sapit in frequenti
Hermathenæo, & celebri Lycæo
Culta juventus;
Cujus affulget genio Jôvæ lux:
Cui nitens Sol justitiæ renidet:
Quem jubar Christi radiantis alto
Spectat Olympo.
Bucerum laudem? an memorabo magnum
Martyrem? gemmas geminas renati
Aurei sæcli, duo dira sacri
Fulmina belli:
Alterum Camus liquido recursu,
Alterum Tamus trepidante lympha
Audiit, multum stupuitque magno
Ore sonantem.
Anne mulcentem Rhodanum & Lemannum
Prædicem Bezam, viridi in senecta?
Octies cujus trepidavit ætas
Claudere denos
Solis anfractus, reditusque, & ultra
Quinque procurrens spatiosa in annos
Longius florem viridantis ævi
Prorogat & ver.
Oris erumpit scatebra perenni
Amnis exundans, gravidique rores,
Gratia fœcunda animos apertis
Auribus implent.
Major hic omni invidia, & superstes
Millibus mille & Sadeele & omnium
Maximo Calvino, aliisque veri
Testibus æquis;
Voce olorina liquidas ad undas
Nunc canit laudes Genitoris almi
Carmen & nato canit eliquante
Numinis aurâ,
Sensa de castu sacra puriore,
Dicta de cultu potiore sancta,
Arma quæ in castris jugulent severi
Tramitis hostes.
Cana cantanti juga ninguidarum
Alpium applaudunt, resonantque valles:
JURA concentu nemorum sonoro,
Et pater Ister
Consonant longè: pater & bicornis
Rhenus assensum ingeminat: Garumna,
Sequana, atque Arar, Liger, Insularum &
Undipotentum
Magna pars intenta Britannicarum
Voce conspirat liquidâ: solumque
Et salum cœli æmuli præcinentis
More modoque,
Concinunt Bezæ numeris modisque
Et polo plaudunt: referuntque leges
Lege quas sanxit pius ardor & Rex
Scotobritannus.
Sicut edictum in tabulis ahenis
Servat æternum pia cura Regis
Qui mare & terras variisque mundum
Temperat horis;
Cujus æqualis soboles parenti
Gentis electæ pater atque custos:
Par & ambobus veniens utrinque
Spiritus almus:
Quippe tres unus Deus, unus Actus,
Una natura, est tribus una virtus,
Una majestas, Deitas & una,
Gloria & una,
Una vis immensa, perennis una
Vita, lux una & sapientia una,
Una mens, una & ratio, una vox &
Una voluntas

Lenis

Lenis, indulgens, facilis, benigna
Dura & inclemens rigida & severa,
Semper æterna, omnipotens & æqua
Semper & alma.
Lucidum cujus speculum est reflectens,
Aureum vultus jubar & verendum,
Virginis proles sata cœlo, & alti in-
Terpres Olympi.
Qui Patris mentemque animumque sancti
Filius pandit face noctilucâ
Sive doctrinæ documenta, seu com-
pendia vitæ,
Publicæ, privæ, sacra scita Regni
Regis ad nutum referens; domusque
Ad voluntatem Domini instituta
Singula librans,
,, Luce quam Phœbus melior refundit,
,, Lege quam legum tulit ipse lator,
,, Cujus exacti officii suprema est
Norma voluntas.
,, Cæca mens humana, hominum voluntas
Prava, & affectus rabidi: indigetque
Luce mens, normâ officii voluntas,
Lege libido.
Quisquis hanc surda negat aure, & orba
Mente dat ferri rapidis procellis,
Ter quater caudex, stolidusque & omni ex
Parte misellus.
Quisquis hanc prona bibit aure, quâ se
Fundit ubertim liquidas sub auras
Ille ter prudens, sapiensque & omni ex
Parte beatus.
Ergo vos Cami proceres, Tamique,
Quos viâ flexit male suadus error
Denuo rectum duce Rege Regum in-
Sistite callem.
Vos metus tangit si hominum nec ullus,
At Deum fandi memorem & nefandi
Vindicem sperate, & amæna solis
Tartara Diris,
Quæ manent sontes animas, trucesque
Præsulum fastus; malè quos perurit
Pervigil zelus vigilum, & gregis cus-
Todia pernox,
Veste bis tincta Tyrio superbos
Murice, & pastos dape pinguiore
Regiâ quondam, aut Saliari inunctâ ab-
Domine Cœna.
Qualis Ursini Damasique fastus
Turgidus, luxuque ferox, feroque
Ambitu pugnax sacram & ædem & urbem
Cæde nefanda
Civium incestavit; & ominosum
Traxit exemplum veniens in ævum
Præsulum quod nobilium indecorus
Provocat ordo.
Quid fames auri sacra? quid Cupido
Ambitus diri fera non propagat
Posteris culpæ? malâ damna quanta
Plurima fundit?

HIERONYMI PHILADELPHI

DE

REGIMINE SCOTICANÆ ECCLESIÆ

EPISTOLA.

Cum Ejuſdem

VINDICIIS

Contra Calumnias Joh. Spotſwodi Fani Andreæ
Pſeudo-Archi-Epiſcopi.

Autore Anonymo.

HIERONYMI PHILADELPHI
DE
REGIMINE SCOTICANÆ ECCLESIÆ EPISTOLA.

Fratribus charissimis, Ecclesiarum Reformatarum Pastoribus fidis,

Hieronymus Philadelphus Salutem in Domino.

HONORATISSIMI ET CHARISSIMI;

Quando nobis persuasum est, de vestro sincero in nos amore, & res nostras cognoscendi studio, quæ fuerit, quæ sit nostra de Episcopatu sententia: quamvis multi sunt, qui melius possent, tamen mihi visum est breviter exponere, quàm maligni & insidiosi de nobis rumores spargantur; quasi sponte cesserimus Disciplinâ benè apud nos constitutâ.

Quamvis Ecclesia nostra post primam Reformationem quatuor agnoscat Ministrorum genera, Pastorum, Doctorum, Presbyterorum, & Diaconorum: tamen Doctores alios nondum habuit, quàm qui in Scholis. Per reliquos tres ordines, juvantibus ex Nobilitate & Plebe quos Deus ad causam suam addebat, Prælatis aliis repugnantibus aliis non juvantibus, Reformatio religionis hactenus processit.

Ecclesiæ nostræ semper fuit sententia, omnem rem Ecclesiasticam ab his Ministris solis pro suo cujusque munere gerendam esse, ut quibus solis Deus rem hanc demandet; quod patet ex Libello de Disciplina nostra Magni in Scotia Senatus auctoritate edito anno 1560. & auctiore in Actis Publicis Nationalis Synodi inserto anno 1581.

Quod ad Ecclesiarum administrationem attinet, sive unius, sive plurium, sive omnium; semper visum nobis est Conventus Liberos esse necessarios, nullius unius arbitrio, sive auctoritatem sibi arrogantis, sive supra socios sapientis, rem tantam committendam esse.

Unde Ecclesia nostra Quatuor genera Conventuum probavit. Unum Totius de rebus totius: alterum Provinciale de rebus provincialibus: tertium Presbyteriale vicinarum Ecclesiarum rem suam per suos Ministros singulis Hebdomadis curantium, in quo bini per vices Divinum Verbum interpretabantur: quartum Singularum Parochiarum, per Pastorem & suos Presbyteros inter suos subnascentia mala castigantium, Ut ab inferioribus tamen ad superiores libera semper esset provocatio.

Generalis Conventus consistebat ex Commissionariis, (quos vocabant) à Rege, à Presbyteriis, à Civitatibus, à Provinciis, & Academiis, prout res proscebat, missis. Provincialis ex Pastoribus, & Commissionariis Provinciarum. Presbyterialis ex Pastoribus & Commissionariis suæ ditionis. Parochialis ex suo Pastore, & Presbyteris. Ut patet ex secundo de disciplina libello.

Horum Conventuum anima fuit concordia, & sententiarum fraterna conspiratio ab omni dominatione & divisione abhorrens. Unde Prælatorum usurpatio, ut ordini & unitati contraria semper damnata est.

Nihilominus à tribus generibus Episcoporum Ecclesia nostra tentata est, quorum tamen nullum unquam probavit ulla Synodus Nationalis, nec ut à Deo constitutum agnoscebat.

Primum genus paucorum fuit Episcoporum, qui ejerato Papismo se ad causam reformationis adjungebant. His concessum ut fruerentur reditibus, ea lege, ut Pastores in suis Diœcesibus alerent.

Secundum fuit eorum, qui aulicâ gratiâ in Episcopi nomen, & titulum, & partem fructuum surrogabantur; reliquum tenerent Aulici, quorum gratiâ nitebantur.

Tertium fuit quorundam Pastorum, quibus datum fuit in publicis regni comitiis Ecclesiæ nomine suffragium, qui nunc desertis gregibus & Civilem & Ecclesiasticam potestatem usurpant.

Primum genus, initio Reformationis, hac occasione toleratum fuit. Idoneorum Pastorum inopiâ & commeatuum unde viverent, atque aliis impedimentis quæ obstabant, factum, ne singulis Ecclesiis singuli darentur Pastores. Tam periculosis temporibus, & in tanta literatorum penuria, multæ Ecclesiæ vacabant, multæ à disciplina infirmiores erant. Unde Ecclesia, ut his malis succurreret, statuit ex selectissimis Pastoribus duodecim eligi, quibus daretur in designatis sibi provinciis ad tempus potestas, sacra administrandi, auctorandi & exauctorandi Pastores. Hos Superintendentes appellabant, & in sumptum majori stipendio instruebant.

Superintendentes isti non exercebant singularem potestatem, quamvis magna fuit Pastorum penuria: sed ordinarios conventus adhibebant, aut extra ordinem socios aliquot à conventibus designatos, quò res esset sanctior; ut in primo de Disciplina Libello, & Actis Synodorum cautum. Ubi Ecclesiæ erant rectè constitutæ, rem suam ipsæ curabant. Superintendentes isti generali Concilio factorum & decretorum rationem quotannis semel, aut sæpius, reddebant.

Quamvis res Ecclesiæ, ut illa ferebant tempora, duodecim istos poscebat Superintendentes: tamen adnitente etiam Ecclesia, nunquam potuit sumptus nisi in quinque suppeditari.

Ergo ut negotium, quod ad tempus Superintendentibus dabatur, tamen procederet; post in Generali Concilio decretum, ut Commissionarii quos vocant, seu Visitatores Provinciarum emitterentur pari cum Superintendentibus potestate.

Idoneorum Pastorum, & commeatuum inopiâ item factum, ut paucos, quos dixi, Episcopos in Commissionariorum numerum adscribere non renueret Ecclesia. Unde patet non Episcopalem, sed temporariam, & à Synodo delegatam potestatem primi generis Episcopos exercuisse.

Horum quidam in Collegium Civilium Judicum adscribebantur: quidam læsæ majestatis insimulabantur. Omnes datum sibi officium negligebant, ut illorum opera plus detrimenti, quam emolumenti, attulerit.

Secundum genus Episcoporum Nobilibus, qui reditus Ecclesiasticos captabant, submittebatur. Hi duabus artibus in bona Ecclesiæ invadebant. Prima, ut quatuor parœciis unus sufficeret paucis nummis conductus misellus Pastorculus: secunda, ut ex Ministris quidam Episcopi nomen induerent; reditus particulam perciperent; reliquum Aulicis, quorum gratia nitebantur, cederet.

Hæc Lethæ Anno 1571. Januarii Duodecimo in conventu quorundam Ecclesiasticorum,

ſiaſticorum, & Politicorum ferebantur: ſed in Generali Synodo Anno ſequenti Perthæ contrà, communi ſomnium ſuffragio, Proteſtatio facta eſt. Deinde decretum Anno 1573. in Generali Concilio, ne Epiſcopi iſti ab aula ſubornati alio jure, quàm Superintendentes, uterentur. Neque diuturnum fuit; nam in Conventu Generali Edinburgi Anno 1575. diſputatum, an Superintendentes, & novum iſtud genus Epiſcoporum, oneri an honori eſſent. Multæ enim erant de licentia, de negligentia, & ignorantia Epiſcoporum querelæ.

Tandem in Conventu ibidem Anno 1576. 24. Aprilis, decretum eſt, nomen Epiſcopi nihil aliud eſſe quam Paſtoris, eius miniſterium unius gregis quem docere & regere debeat: itaque Epiſcopi Titulares ſeriam gregis ſui curam ſuſciperent, vanos faſtus deponerent.

Quia adhuc infirma fuit Eccleſiæ conditio, multis adhuc parœciis vacuis, aliis nondum adverſus omnia mala ſatis munitis; Concilium Generale cogebatur Legatorum, quos Commiſſionarios vocant, poteſtatem retinere. Ideoque quoſdam, quos prius Superintendentes & Epiſcopos vocabant, adſcripſit. Unde apparet, iſtos Epiſcopos Eccleſiarum Paſtoribus æquatos eſſe; cum eadem utriſque demandata eſſet auctoritas, utrisque anguſtiores regiones darentur.

Non licuit iſtis, jam Delegatis, ſolis ſuam poteſtatem exercere, niſi cum Provincialibus Conventibus, aut ſociis à conventu datis, aut fratribus ad prophetandum, aggregatis. Iique Synodis Provincialibus obnoxii, eratque eorum poteſtas in diem, & in arbitrio Generalis Synodi.

Secundus de diſciplina Libellus, poſt multos doctiſſimorum virorum privatos & publicos congreſſus, poſt varia & noſtrorum & exterorum Theologorum conſilia, & diſputationes publicas ſæpius in Comitiis Eccleſiæ repetitas, tandem Anno 1587. unanimi omnium conſenſu comprobatus eſt. In eo tota Regiminis Eccleſiaſtici ratio, & Eccleſiaſticorum Conventuum jura deſcribuntur, Hierarchia Epiſcoporum & Archiepiſcoporum damnatur. In Nationali Concilio ad Taodunum anno 1580. 13. Julii decretum eſt, Epiſcoporum poteſtatem in Presbyteros ex Scripturis nullam eſſe; commentum eſſe humanum, magno Eccleſiæ malo receptum, ex Eccleſia eliminandum; & mandatum, ut huic decreto ſe ſubjiciant Epiſcopi Titulares dicti, ſub pœna Excommunicationis.

Iterum Glaſguæ Anno 1581. 24. April. idem Libellus Actis Publicis inſertus eſt; ibidemque decreto prioris Synodi, Epiſcoporum uſurpationem tam in ſecularibus quàm in ſpiritualibus damnatam fuiſſe, declaratur.

Ad hanc Synodum Rex exemplar miſit, quo Presbyteria Parœciarum adunatarum per totum regnum, locis quàm maximè oportunis, conſtituantur; quod quidem brevi uſurpatum fuit. Addita fuit à Rege Formula ſeu Confeſſio Fidei, quam Rex & ſubditi omnium ordinum Regis juſſu, chirographo conſignarunt, ſanctè jurantes, ſe doctrinam, & diſciplinam in Eccleſia Scoticana tunc temporis receptam, omni ope ſua ad extremum halitum propugnaturos. Hanc Fidei Formulam, & Mandatum Regium probavit Synodus. Subſcriptionem iterum imperavit Sanctior Senatus Anno 1589.

Anno 1587. 20. Junii; ad Edinburgum decreto Synodi Nationalis, prohibiti Rectores Academiarum, vel diſcipulos admittere ætatis maturioris, vel ad gradus promovere, niſi prius Formulæ Fidei, toties quoties promoventur, ſubſcripſerint.

Anno 1590. 4. Auguſti; Commiſſionariorum, quos dixi diſignatarum quarundam regionum Viſitatores ſeu Inſpectores, poteſtas abrogata eſt; eorumque munus Presbyteriis tanquam jus ſuum conceſſum eſt.

Anno

Anno 1592. publica auctoritate Parliamenti jus Ecclesiæ ratum est: Conventibus Nationalibus, Provincialibus, Presbyteriis Classicis, & Parochialibus confirmata auctoritas: & Presbyteriis Classicis jus conferendi Beneficia permissum est. Statutum istud, ut donum verè Regium, à Rege ad Synodum Generalem anno sequenti missum, & inter Archiva Ecclesiæ relatum.

Anno 1595. & 1596. renovatum est sanctum & solenne foedus, in quo pacti sunt omnium ordinum homines cum Domino, se à religione & disciplina staturos, & contraria omnia pro viribus propulsaturos, ut patet ex Actis Synodorum, & Presbyteriorum. Tum quidem bene currebamus.

Tertium genus Episcoporum Diabolus hanc felicitatem nobis invidens, nova arte, & hac quam dicam occasione, supposuit.

Cum Ecclesia jam diu gravi & iniquo animo injurias hominum secularium tulisset, qui usurpatis Prælatorum titulis, in publicis regni Comitiis pro Ecclesia, contra Ecclesiam suffragii jure utebantur; sæpius petivit, ut illa potestate privarentur, sæpiusque in aliud tempus remedium rejectum est.

Consilio Regis delecti sunt in Synodo ad Taodunum Anno 1597. 16. Maji, quidam Ministri, quibus commissa potestas Pastores quibusdam civitatibus præficiendi, & cura excogitandi certam & immotam Stipendiorum rationem. Hi vulgo Commissionarii vel Legati Synodi Generalis dicti sunt.

In Parliamento Edinburgi habito Anno 1597, hi Commissionarii petiverunt, sine speciali tamen à Synodo data potestate, ut Ecclesiæ, tanquam Tertio Ordini, in Comitiis jus suum redderetur.

Id concessum hac lege est, ut quibus Ministris veterum Prælatorum beneficia conferrentur, suffragii jure uterentur. Datum Regi, ut de illorum potestate in spiritualibus cum generali Ecclesiæ conventu ageret, salva tamen recepta Ecclesiæ Disciplinâ, Actis Comitiorum regni, Conventibus Ecclesiasticis concessa.

Ad hoc ergo negotium dictus Dies Nationalis Synodi anticipatus est, conventumque Taoduni 13. Martii Anno 1597. In hæc capita, per contentionem potiùs, quàm concors & unanime suffragium, plurimi convenerunt. Primo, ut Ministri jure suffragii Tertii Ordinis in Comitiis regni fungerentur. Secundo, ut tot eorum, quot in Ecclesia Papistica Episcoporum, Abbatum, & Priorum erant tituli, ad id munus designarentur. Tertio ut horum delectus à Rege & Ecclesia fieret.

Hinc anno 1600. ad Montem Rosarum à Generali Concilio in reliquo conventum. Quarto, ut Ecclesia sex in unumquemque locum nominaret; Rex ex his unum, si nihil offenderet, deligeret; sin offenderet, novus delectus fieret, ex quibus Rex unum sine exceptione adsumeret. Quinto, jus nominandi fore penes Nationale Concilium, sed adhibito Provincialis Synodi aut Presbyterii consilio. Sexto, ut, salvo Scholarum & Ecclesiarum jure, reliquum cujusque beneficii ei Rex impetraret.

Additæ sunt cautiones, ne quid in hoc munere peccaretur. 1. Ne quid in Comitiis regni, Ecclesiæ nomine sine ejus auctoritate ageret, sub poena depositionis. 2. Factorum & dictorum Synodo Generali rationem redderet, judicio obtemperaret, censuram æquo animo ferret, sub poena perfidiæ & excommunicationis. 3. Acquisceret ea parte beneficii, quam Rex assignaret, sine damno Ecclesiarum jam constitutarum, aut vacuarum, idque in ejus donatione expresse caveatur. 4. Ne quid dilapidaret, aut sine conscientia & consensu Regis & Ecclesiæ elocaret, aut in eum finem aliis assensum præberet; in quod interdicto cavebit. 5. Ecclesiam suam, cujus Pastor erit, sedulò curaret, Presbyterio suo, & Conventibus

Pre-

Provincialibus, quod ad Pastoris munus attinet, non minùs quàm reliqui socii & fratres obnoxius esset. 6. In Beneficiorum collatione, visitatione, & omni jure Ecclesiastico, ne quidquam supra Collegas usurparet, nisi à Collegis ad id munus deputaretur, idque sub pœna depositionis. Si quid fecerit repugnantibus Synodis, aut Presbyterio, ipso facto irritum erit. 7. In Conventibus Generalibus, Provincialibus, & Presbyterialibus, se ut collegam gereret, & censuram æquo animo ferret. 8. Ut in hæc omnia capita priùs juraret quàm admittatur, suoque chirographo rata haberet. 9. Ut depositus à Pastoris officio auctoritate Synodi Generalis, Provincialis, aut Presbyterii, simul suffragii jure deprivetur. 10. Liceret Ecclesiæ ex re nata alias, quas liberet, cautiones addere.

De nomine consensum; ut Commissionarius vel Legatus cum jure suffragii in Comitiis vocaretur, si Comitia regni Regis auctoritate adduci, ut admittant, possint: sin minus, Generalis Ecclesiæ Conventus de alio Nomine deliberaret.

Hic Commissionarius annuatim legatione hac coram conventu Ecclesiæ se exueret, & eorum arbitrio continuaretur aut mutaretur, consentiente Rege, aut Regis Legato, modo intersit.

Istorum Legatorum nemo, nisi à Presbyterio suo deputetur, suffragii jus in Conventibus Provincialibus aut Nationalibus usurparet.

Ambitus crimen satis causæ sit, ut deponatur. De jure suffragii inter Regem & Ecclesiam conventum esse, Ministri suis gregibus promulgent; nemo prorsus quidquam obloquatur.

Hoc ideo decretum, quòd sincerior pars Ecclesiæ ab hoc suffragii jure dissentiret: vel quod alienum à Pastoris officio judicaret, vel quod viderent ad jam damnatum Episcopatum reditum aperire. At contra, alii spe prædæ Collegas ad consentiendum hortabantur: se vindicaturos Ecclesiam ex inopia & contemptu, antiquam libertatem recuperaturos præ se ferebant: & eo perpulerunt, ut paucis tantùm suffragiis, etiam Rege adnitente, vincerent.

Concesso hoc jure suffragii, quod omnino Civile est, nihilominus Ecclesia nostra plura Ministrorum genera, quàm quatuor, de quibus supra, non agnovit.

Qui prædam captabant, spretis conditionibus, quas modo dixi, se in jus suffragii ingesserunt, & simul in Episcoporum Veterum reditus irrepserunt.

Non contenti hoc jure Civili, potestatem in reliquos symmystas cœperunt ambire, quod priùs profitebantur se non facturos.

In Conventu Limnuchi habito 12. Decemb. Anno 1606. specie extinguendi incendium quod exoriebatur, muniendi Presbyteria & Synodos Provinciales, occupandi istorum usurpationem, & constituendi Papistarum delatores ad Sanctiorem Senatum; commenti sunt, ut in singulis Presbyteriis præsideret quisque rerum peritissimus & ad moderandum aptissimus, quem ipsi ibi designarent: designaretur autem in suo Presbyterio, cui in Comitiis regni datum jus suffragii. Fuerat vero prius hic Præses semestris, & delectus ad arbitrium Presbyterii. Sed illorum commentum postea compertum est, aditum potius ad id quod volebant aperuisse, quàm usurpationem occupasse.

Ut adducerent fratres ibi convocatos ut hanc speciem probarent, professi sunt non fuisse consilium suum in fratres ullam potestatem aut usurpare aut exercere; neque sese in ullam auctoritatem ingerere, nisi quam à Presbyteriis, & Conciliis Provincialibus & Nationalibus, acciperent. Quod si quis eorum aliud facere deprehenderetur, se submitteret Censuræ Ecclesiæ, non secus ac quivis alius Symmysta.

His artibus & aliis insidiis adductus Conventus, ut fidem haberent, & tamen

valdè metuens malum aliquod subesse; his legibus admiserunt, quos dicimus, Præsides. 1. Nihil facturos, nisi de Consilio & consensu Collegarum. 2. Servaturos Acta Generalis Synodi, & cautiones Commissionariis præscriptas. 3. Non aliam auctoritatem usurpaturos, quam qui prius hoc munere fungebantur. 4. Illis absentibus, licere Presbyteriis & Synodis eligere, quos velint, Præsides. 5. Sede vacante, eligendum Præsidem Presbyterii à Synodo Provinciali & Commissionariis Regis, si forte aderint. 6. Si forte quis istorum inter Conventus Provinciales moriatur, licere Presbyterio in demortui locum, usque ad sequentem Synodum aliquem substituere. 7. Præsidem Presbyterii obnoxium fore Provincialis Synodi censuræ; ut si negligentior deprehendatur, aut in Collegas usurpare, officio suo deprivetur. 8. Synodi Provincialis Præsidem in potestate fore Generalis Synodi, ut si quid remittat, aut usurpet, eodem modo deprivetur. 9. Omnes Presbyteriorum & Provincialium Synodorum præsides, ut membra Generalibus Conciliis adfuturos, & rationem administrationis redditures. 10. Præter Præsidem, & Scribam, licere Presbyterio duos aut tres Legatos ad Concilium mittere, secundum acta & consuetudinem Ecclesiæ. 11. Presbyteriales, Parochiales, Provinciales, & Nationales Conventus, quod ad cætera, antiquum jus retenturos. 12. Præsidem Generalis Synodi more solito communi suffragio eligendum. 13. Si qua in provincia nullus sit cum jure suffragii Commissionarius, aut ibidem Præses Presbyterii, ex Præsidibus Presbyteriorum Præsidem Synodi Provincialis electum iri, consentiente Regis Commissionario, si forte adsit.

Hæ cautiones factæ sunt in fraudem antiquæ libertatis; Non licere jam amplius Presbyteris aut Synodis Provincialibus castigare suos Præsides; Electionem, prius liberam, jam obnoxiam esse quorundam Commissionariorum consensui; Præsidem & Scribam necessario ut Legatos suos ad Nationale Concilium à Presbyterio agnoscendos. Atque hæc omnia contrà quàm cautum est in Parliamento Edinburgi habito Anno 1597.

Hos Præsides tamen Presbyteria non admiserunt, nisi coacti libellis proscriptionem minantibus. Neque enim agnoverunt Conventum illum pro legitimo: quia contra Ecclesiæ ordinem, & receptam consuetudinem, convenerunt. Synodi autem Provinciales nulla vi cogi potuerunt, ut impositos sibi Præsides agnoscerent. Non solum, quòd conventum illum pro illegitimo haberent; sed etiam quòd decreti partem illam suppostitiam esse arguerent. Idque testati sunt coram Synodis, qui ibi convenerant. Fuerunt & alia ficta; Præsides Provincialium Synodorum & Presbyteriorum interesse debere Conciliis Generalibus, ut membra constituentia; Commissionarium, qui cum jure suffragii, Præsidem designandum Presbyterio; & quæ ubique miscentur de Præside Synodi Provincialis: nam de his altum silentium erat. Ego tamen omnia prius retuli, sicut ipsi exhibuerunt, ut etiam ficta in eos retorqueantur, secundum illud, *ex ore tuo te judico.*

Hac, quantum volebant, non successit; aliâ igitur aggressi sunt viâ. Armati potestate Celsioris, quam vocant, Commissionis, ut Ministros officio exuant, excommunicationem decernant, mulctas imponant, pro arbitrio incarcerent, id est, ut faciliùs omnes opprimant.

Curarunt quosdam Ministros à Conventibus Ecclesiæ arcendos: & acquisita sibi potestate, reliquis terrorem injecerunt. Atque ita in Conventu Glasguæ habito Anno 1610. terrore, insidiis, aliisque artibus nimis notis, potestatem instituendi & destituendi Pastores, excommunicandi, visitandi, præsidendi in Synodis suis Diœcesanis, similiumque, sibi solis reddiderunt obnoxiam, tamen protinus violarunt. Hic etiam Conventus contra ordinem & receptam consuetudinem convocatus est & nullus habetur.

Paulò

Paulò post quidam eorum, in Angliam profecti, in novam potestatem consecrati sunt, nescio, nedum consentiente aut mandante, illo ipso Conventu: reversi alios consecrarunt: consecrati vero omnes, desertis gregibus, novo modo cœperunt imperare: quod promiserunt Presbyteriis & Synodis obsequium, in tetram Dominationem commutarunt: Presbyteria & Synodos potestate exuerunt: sese ab Ecclesiastica censura exemerunt: percutiunt Pastores, & dissipant greges. Atque hæc omnia contra Decreta Ecclesiæ, Acta Comitiorum regni, Confessionem fidei, fidem datam cum admissi fuerunt ad Ministerium, sanctum & solenne foedus, de quo supra, ipsorum protestationes cautiones & leges, quas ipsi ut justas agnoverunt, quas indies tanquam legibus soluti violant.

Ex his orta non tantum fraternæ unitatis divisio, regiminis Ecclesiastici confusio, sed etiam consilia & conatus in Sacramentorum ministratione multa mutandi, Festorum observationem & similia invehendi. Cum hactenus de rebus Ecclesiæ gravi in Synodis & maturo consilio deliberaretur; jam temerè sine consilio ad nutum paucorum nova invehuntur, & graviora prorsus negliguntur.

Ex his, quæ diximus, facile videre est, nullum istorum Episcoporum genus ab Ecclesia nostra laudatum; contrà à nobis non semel damnatum esse: tertium vero genus dolo magis quàm consilio surrepsisse: auctoritatem, quam vi usurpant, vi exercere: sinceriorem partem, quæ minima non est, adhuc occlamare: reliquos invitos, nec sine murmure, succumbere.

Date veniam brevitati: quod si forte brevitas obscuritatem peperit, à vobis moniti, prout Deus dederit, obscura in apertam lucem proferemus, & dubia solvemus: si quid libet præterea scire, quærite, & intelligetis, non deerimus vobis. Cavete ab hominibus. Probate spiritus. Deum oramus Opt. Max. ut his temporibus vos; vos item orate ut nos, corroboret & contra hæc mala virtute sui spiritus muniat.

V. Observantiss.

HIERONYMUS PHILADELPHUS.

SPOTSVODI

Episcopi Παρονομασία

A Spot, quod Scoticè est labes, & *Wood*, quod est sylva.

A Labe & sylva Spotsvodus Episcopus ortus,
Præfert ingenii trista fata sui.
Furtum sylva tegit, labes pulchra omnia fœdat;
Nil furto & fœdo nequius esse potest.
Ergo pedum fractum perjura fraude resarcis,
Et Christi Sponsam perfide labe notas?
Quosque bibis fumos, avida quod fauce Lyeum,
In sacros cœtus impius ore vomis?

N. N.

EPISTOLÆ PHILADELPHI
VINDICIÆ
Contra calumnias *Johannis Spotſvodi* Fani Andreæ Pſeudo-archiepiſcopi.

Authore Anonymo.

Candido Lectori Salutem in Chriſto.

Cum Legati undique accerſerentur ad Synodum Dordrechti celebratam Anno 1618. *& à nobis nulli mitterentur , inceſſit ſuſpicio , id de conſilio Epiſcoporum fieri; ut per abſentiam noſtram exemplo noſtro ad ſuum ordinem aliis Eccleſiis commendandum uterentur. Huic malo ut occurreret Philadelphus , qua eſt pietate & prudentia , Epiſtolam ſcripſit , ut eos , qui illuc convenirent , doceret , qui fuiſſet ſtatus Eccleſiæ noſtræ , & quibus artibus apud nos oppreſſa libertas Euangelica ; ne videremur tanto flagitio teneri , & ſponte Diſciplina verè Chriſtiana ceſſiſſe. Ad hæc Miſadelphus , Johannes Spotſvodus Fani Andreæ Pſeudo-Archi-Epiſcopus , in Libello quem inſcripſit* Refutationem Libelli de Regimine Eccleſiæ Scoticanæ , *ita reſpondet , ut quod narratur fugiat , & diverſam inſtituat hiſtoriam neque ad rem neque veram. Philadelphus ex Libris de Diſciplina & Actorum Synodalium Tabulis authenticis ſua fideliter depromit , & plurium annorum praxi confirmat. Miſadelphus verò cauſam cum cauſa vel teſtimonia cum teſtimoniis nuſquam componit , nec Philadelphi hypotheſibus alias opponit ; ſed à ſtatu controverſiæ de Miniſtrorum & Conventuum generibus ut ſcopulo divertens , ad convitia & calumnias delabitur , & tumultuum aulicorum originem & culpam in Eccleſiam , Conventus Eccleſiaſticos , aut viros pios de Eccleſia optime meritos transfert. Debacchatur in zelum populi; in fidem & conſtantiam ſervorum Dei ; in optimè ſtabilitum & fœliciter adminiſtratum Eccleſiæ ordinem ; & Reformatæ religionis venuſtatem & dignitatem atro felle conſpurcat. Nec patribus noſtris , nec patriæ , nec vivis nec mortuis Reformatæ religionis aſſertoribus primis parcit. Quæ de Conjuratione Ruthuenıana refert , de Andrea Melvino , Davide Blackio , Roberto Mongomerio , Eccleſia Lutherana , Tumultu Edinburgeno , Hiſpano quodam , & id genus aliis ; quàm vera ſunt , ſuis locis videbimus. Sed qualiacunque ſunt , contra Philadelphi Epiſtolam nihil faciunt. Eccleſiam noſtram probaſſe Epiſcoporum regimen , aut legitimo ordine fuiſſe reſtitutum , aut etiamnum probare , non probant. Qui calumniis nos inceſſit , is eſt qui etiam de gradu dejicit , victu exuit , exilio à gregibus & familiis mulctat : ad ſummam crudelitatem nihil reliqui facit , niſi quod miſeram vitam , ut miſeriam ſentiamus , relinquit. Neque hanc patitur perſecutionem dici , quod tamen genus perſecutionis ut quavis morte miſerius Julianus in Chriſtianos exercuiſſe dicitur. Quin lenitatem vocat , minaturque ad ſeveritatem deſcendere , ut malo docti diſcamus ſapere. Si ſuæ ſcholæ fieret diſcipulus , ſentiretque , quam laudat , lenitatem , aliud ſentiret & diceret. Cum plebs indignitate rei tacta exclamat , flagitium eſſe innoxios homines ob nullum facinus ab aqua & igne ;*

igne, desertis liberis & uxoribus, excludi; excusant ille & alii Coëpiscopi se nolle factum, si auderent libenter velle parcere: sed eam Regis esse voluntatem, parendum illi esse necessariò. Nulla hîc tamen esset necessitas, si tenui sorte contenti paritatem colere cum fratribus vellent. Nihil illis satis est, nisi opibus cum Principibus æquentur; honore, non tantum æqualibus, sed longè melioribus præluceant. Nam, si virtutem respicias, quis Johannem Spotsvodum cum non paucis, qui tenui sorte contenti nihil altius petunt, vel ingenio, vel doctrina, vel moribus comparet, quæ præcipua Ministrorum laus, quos ille, qua nunc est superbia, pro misellis Ministellis præ se contemnit? Dedicavit Principi Carolo Libellum istum de rebus Ecclesiæ Scoticanæ Latinum, & Græcis quasi stellis distinctum, quem omnes scimus Græcè nescire, Latinè vix scire, nedum posse tam Latinè scribere. Sed non est mirum, mentitis (Medici cujusdam ut audio) pennis niti mendaciorum consarcinatorem. Ad singula, quæ contra nos adfert, respondeo, id est, quod præter causam, pro causa, contra conscientiam dicitur, sive falsum sive alienum sit. Tu vale, lege sedulo, pende serio & judica sincerè.

EPISTOLÆ PHILADELPHI

VINDICIÆ.

Exordiar, inquit Misadelphus, *ab insigni ejus mendacio. Ait enim, Ecclesiam nostram post Primam Reformationem Quatuor solum Ministrorum Ordines agnovisse, Pastorum videlicet, Doctorum, Presbyterorum, (Laicos intelligit,) Diaconorum. Quum in ipsa renascentis Ecclesiæ infantia creati fuerint Superintendentes, quos vocant, cum amplissima potestate Ministros ordinandi, castigandi, exauctorandi varie, pro delicti qualitate.* Philadelphus refert, initio Reformationis selectos fuisse quosdam Ministros, quibus data in designatis sibi provinciis ad tempus potestas sacra administrandi; auctorandi & exauctorandi Pastores, & hos Superintendentes vocatos fuisse. Vides, non ignorasse Philadelphum in ipsa renascentis Ecclesiæ infantia creatos fuisse Superintendentes, cum potestate auctorandi exauctorandi; nec præteriisse, sed bona fide retulisse. Cum igitur asserit, Ecclesiam nostram post primam Reformationem quatuor Ministrorum genera agnovisse, de perpetuis & ordinariis functionibus loquitur. Nam cum dicit, Superintendentibus *ad tempus* datam protestatem in designatis sibi provinciis auctorandi, &c. satis disertè distinguit inter temporariam Superintendentium & perpetuas functiones Pastorum, Doctorum, Seniorum, & Diaconorum; inter administrationem ab Ecclesia institutam, & functionem Divina authoritate ordinatam. Nam & Euangelistarum munus temporarium erat, authoritate tamen divina & vocatione extraordinaria munitum. Superintendentes quid aliud quàm Ministri ampliori præ aliis potestate aliorum cessione voluntaria instructi? Episcopi functionem suam esse stabilem & perpetuam jactitant, institutione Divina ab Apostolorum temporibus per continuam successionem ad eos derivatam, non voluntaria Presbyterorum cessione collatam; & jure Divino differre Episcopum à Presbytero potestate ordinationis & jurisdictionis. De Superintendentibus non ita senserunt Religionis Reformatæ instauratores. Nam in Libro de Disciplina edito anno 1560. anno primo publicæ & universalis Reforma-

Quatuor solum genera Ministrorum agnovit ab initio Ecclesia nostra.

formationis Capite de Superintendentibus habentur hæc verba. *Æquum duximus, enarrare rationes, quibus adducti sumus ad constituendum his temporibus discrimen inter Concionatores, & quot Superintendentibus opus esse judicamus.* Ne forte Nobiles aliique Senatores, quorum Concilio exhibitus Liber ille, suspicarentur illos in ipso limine Reformationis publicæ resiluisse ad ea doctrina, quàm aliquot ante annos in privatis ædibus aut locis ex eorum ore exceperant; de Superintendentium electione, administratione, sustentatione, depositione dicturi, pauca præfantur, & præsentem rerum statum suadere discrimen aliquod constituendum, & Superintendentes instituendos, ostendunt. *Si enim*, inquiunt, *Ministri eximiis donis à Deo locupletati particularibus quibusdam Ecclesiis omnes addicerentur, regni pars maxima concionum beneficio destitueretur; quo non solum obmurmurandi materia subministrabitur, sed etiam multorum salus periclitabitur.* Cum messis esset magna, operarii pauci, pauci qui docerent, multi qui docendi; visum est quibusdam Ministris negotium dare, obeundi regiones seu provincias illis assignatas, Euangelium prædicandi & Ecclesias constituendi, quibus non licebat per Librum de Disciplina ultra diem vicesimum aliquo in loco hærere, nec ad sedem regionis primariam reversis ibi consistere ultra tres aut quatuor menses; sed denuo provinciam suam obire oportebat, & tribus vicibus singulis septimanis conciones habere. Hæccine annon satis arguunt Superintendentium munus non fuisse illorum judicio ordinariam vel perpetuam functionem, aut Divino jure illis peculiarem, acsi divino jure liceret Superintendentibus quædam facere que Presbyteris attingere nefas; sicut nunc Episcopi sibi vendicant ordinem distinctum ab ordine Presbyteri, cumque jure Divino institutum? Nonne Johannes Cnoxius, qui in numerum illum cooptari constanter renuit, Jacobum Lowsonum successorem sibi designatum auctoravit. Misadelphus id genus officii pro Ministerio, eosque pro Ministris habitos colligit ex eo, *quod in Ministrorum ordinem antè cooptati ad hoc προςασίας munus solennibus auspiciis destinabantur, destinati eligebantur, electi functionem inibant.* Non sequitur habuisse eos pro ordinariis aut perpetuis Ministris, vel à Deo institutis. Nam etiam humanitus institutos & ad tempus, solennibus auspiciis destinare ad hoc opus potuerunt. Cum Paulus & Barnabas Antiochia Syriæ emissi ad opus, ad quod vocati sunt à Spiritu Sancto, cum precibus & impositione manuum commendati sunt gratiæ Dei; non tamen ad novum aliquod munus aut ministerium vocati sunt. Nihil vi hujus impositionis manuum potuerunt efficere, quod non prius potuerunt. Non mirum igitur, si Superintendentes in Ministrorum ordinem antè cooptati, ad Superintendentis munus evecti, nonnisi præeunte electione, & publicis precibus, inirent functionem suam. Nam ardua, quam suscepturi erant, provincia. Nulla tamen hic impositio manuum, ut videre est in ordine & forma electionis Superintendentis, præfixa Psalteriis nostris, ubi Johannes Cnoxius concionem habuit, preces concepit, & quæstiones proposuit, manus non imposuit, cum auctoraretur in hoc munus Johannes Spotsvodus Minister Ecclesiæ Calderanæ Pater istius Spotsvodi. Non ibant ad Papam aut Episcopos Anglos, quod novi nostri Episcopi fecerunt, ut dignitatem Episcopalem ab Apostolis scilicet derivatam & continuatam induerent. Nec alia forma aliisve ritibus inaugurati sunt quàm Ministri, eademque forma præscripta fuit in Liturgicis præfixis Psalteriis nostris. Illud enim caput inscribitur, *forma Superintendentis aliùsve cujuslibet Ministri eligendi.* Dic mihi, Misadelphe, num senserint Superintendentem vi hujus muneris potuisse quid efficere, quod vi ordinis sui non potuit Presbyter? Num manus imponere ordinandis, quod ut maximè proprium sibi vendicant Episcopi, aut quod idem, consecrare precibus seu sacrare Deo & inaugurare ordinandum? At

At contrarium sensisse jam docuimus. Si nihil proprium ratione alicujus ordinis diversi aut distincti, non diversum ordinem agnoscebant; etsi eminenter, quia sic temporis injuria cogebat ut illi judicabant, potestate ea quæ Pastoribus communis est præ aliis instruxerunt. Ipsa institutionis causa seu occasio, de qua jam dictum, arguit non habuisse eos Superintendentes pro Quinto genere aut ordine Ministrorum quos Deus constituit in Ecclesia.

Episcopos tum sedentes, inquit, *Pontificiis erroribus addictos intutum videbatur jus Ecclesiasticum exercere; eatenus tamen honor est habitus, ut licet ab illa muneris sui parte arcerentur (ne quid religio detrimenti caperet,) indulti redditus, & sententiæ dictio in Ordinum Conventu vita durante permissa.* Nullum jus unquam in Ecclesia habuisse istos censuerunt, nedum eatenus honorem illis habendum, ut reditus indulgerent, & sententiæ dictionem in Ordinum conventu permitterent. Nam ista in Ecclesiæ manu non fuerunt; tantum abest, ut illis indulgeret. Neque civilis illos status libenter tulit. Nam cum anno 1561 Legatus Gallus à conventu Ordinum petiisset, ut Episcopis sui reditus redderentur, responsum est; fures & ventres otiosos, qui non dignarentur pascere, indignos esse pastu. Si Episcopos Pontificiis erroribus addictos jus Ecclesiasticum exercere non permiserunt, solùm quia intutum videbatur, & ne quid religio detrimenti caperet; cur Episcopis orthodoxis hanc libertatem denegarunt? *Quotquot autem*, inquit, *à puriori cultu non abhorrebant, eis jus utendi fruendi Episcopatuum fructibus, & privilegiis omnibus: jurisdictio etiam, quam antè usurpabant, quatenus religionis incolumitas pateretur, continuata.* De fructibus jam dixi, non fuisse in manu Ecclesiæ. Jurisdictio autem continuata est, ut dicam. Alexander Gordonius Gallovidianus, & alio nomine Atheniensis Episcopus, à Nationali Synodo V. anno 1562. petivit, ut sibi liceret suis Gallovidianis superintendere. Id ille, si continuata prior jurisdictio fuisset, frustra petivisset. Sed ne id non sit satis argumenti; repulsam tulit, quòd non fuisset ordine, quem Senatus decreverat, electus. Unde perspicuum est, priorem ejus vocationem Ecclesiæ nostræ nullam fuisse. Quin & ipse fassus est, petivitque multa ambitione eadem Synodo, ut de eo cum Roberto Pontano Ministro Caledoniensi ordine statuto delectus fieret. Sed cum Cnoxius, qui eò cum Pontano profectus est, subsensit, eum omnes Nobiles, & eos quorum intererat ambivisse, ut ratio sui haberetur: delectum in aliud tempus rejicit, Pontanum apud tutorem Maxwallii reliquit, ut de facultate sua exemplum daret. Cumque ad suffragia ventum est, nulla habita ratione prioris juris Episcopus iterum repulsus est. Certum est ergo hinc, si quid in rebus humanis certi est, horum vocationem priorem, etsi ad nos transirent, nunquam esse habitam pro legitima. Denique si legitimam censuissent Episcoporum vocationem aut functionem, alios surrogassent Episcopis erroribus Pontificiis addictis. Sed cum profiteantur se non nisi invitos & coactos rerum statu præsente discrimen inter Pastores constituere, testantur se Episcopos pro ordinariis & perpetuò necessariis Ministris non habuisse, nec Superintendentes animo surrogandi Episcopis Pontificiis constituisse. Ex his liquidum est, quàm vera sint quæ sequuntur. *Unde perspicuum cuivis esse potest*, inquit, *vindices fidei Præsulum functionem necessariam & utilem judicasse, tantum abest, ut calculo suo condemnarint; cum & Præsules, qui se orthodoxis adjungebant, tolerârint, & contumacibus & obstinatis alios cum potestate Episcopali surrogaverint.* Utrunque falsum. Nam eo fine Superintendentes non crearunt, ut eos obstinatis & contumacibus Episcopis surrogarent. Verum ideo instituti Superintendentes, ut dispicerent & crearent operarios in messem Domini, & ipsi quia magna erat operariorum inopia operarentur, non uno in loco, sed passim per provinciam sibi assigna-

Episcoporum Primi Generis Jurisdictio non continuata.

Pag. 3.

Pag. 4.

Pag. 4 &c.

assignatam. Nam cum omnia Papisticis tenebris involverentur, populusque ubique mirifico audiendi & discendi studio flagraret, durum videbatur, paucos quos habuit Pastores paucis Ecclesiis dare. Itaque conventui visum est, (nam etiam tum conventus agebant,) aliquot idoneos viros eligere, quibus daretur munus, relicta Ecclesia cui precipuè addicti, aliquot mensibus ad iter oportunis annuatim regiones obeundi, idoneos ad docendum dispiciendi, & quibus res poscebat Ecclesiis illos præponendi. Præsules, qui se Orthodoxis adjungebant, tolerarunt; sed jurisdictionem Episcopalem continuari non permiserunt. Philadelphus, ut probet Ecclesiam nostram quatuor solum genuina Ministrorum genera agnovisse, testes citat Libros de Disciplina. Misadelphus dicit, manifestè fucum facere Lectori. *Vult enim*, inquit, *utrumque eundem videri quum dissimillimi sunt, ut ex utriusque collatione in præcipuis articulis cuivis apparebit.* Enimvero hic Episcopus fucum sibi facit, ut nec quid dicat videat, nec ad rem loquatur. Neque enim, quia duos citavit, vult unum videri: neque quod duo aut unus sunt, quidquam facit ad id quod de Ministrorum ordinibus Auctor dixerat. Nec fucum fecisset, etiamsi eundem auctiorem dixisset. Nam mutatis mutandis, quæ de Superintendentibus habentur & Lectoribus in priore libro, functiones perpetuæ Pastorum, Doctorum, Seniorum, Diaconorum, & Conventuum Ecclesiasticorum ordo & jurisdictio distinctiùs explicantur in posteriore. Pergit Misadelphus & Librum Priorem à Senatu rejectum probat. *Quod autem ait libellum primum* Senatusconsulto *comprobatum, malè ei cum Cnoxio convenit: is enim Historiæ suæ Lib. 3. fol 502. auctor est à Senatu rejectum, & nonnullis illius ordinis, Devotæ mentis somnia, cum convitio nuncupatum.* Non dixit Philadelphus, librum primum Senatusconsulto comprobatum, sed Senatus auctoritate editum. Ex præfatione liquet Senatus jussu compositum. Et cum exhibitus, licet à nonnullis qui Disciplinæ jugum ferre non poterant, vel quod bona Ecclesiæ, quæ invaserunt, ut restituerentur ægre ferebant, rejectus sit; tandem tamen 17. Januarii Senatusconsulto, quod extat ad finem libri unà cum nominibus subscribentium numero 27. comprobatus est. Si nulla disciplinæ forma publicum consensum illis temporibus meruit, præter eam quæ unà cum Confessione fidei Psalteriis nostris præfigitur, ut vult Misadelphus; cur tantopere satagit, ut Superintendentibus successisse probet Episcopos, qui nunc rerum potiuntur? Nam de electionis forma ibi agitur & officio in genere: de potestate Ministros ordinandi, castigandi, exauctorandi, in specie nihil dicitur.

Pag. 5. *Pag. 6.*

Quatuor Conventuum Genera in Ecclesia nostra. Pag. 6. 7.

Hinc, inquit Misadelphus, *ad gubernationem Ecclesiasticam descendens, quatuor nobis sacrorum cœtuum genera enumerat. Nationale, Provinciale, Presbyteriale, & Parochiale, quæ Ecclesiam nostram ab initio celebrasse innuere videtur; licet Presbyteriale, cui præ cæteris mirum quantum addicti sint Puritani, Ecclesiæ nostræ prope 26 annos à restituto cultu divini non agnoverunt.* Ad verba Auctoris solenni sibi arte addit *ab initio*, sine quo auctoris verba nihil habent, quod mendacium videatur innuere, ut ipsius verbis utar. Hìc te candide lector appello; à Deone an Diabolo hanc artem didicerit Episcopus? Nam verba auctoris neque priora neque hæc tantam exclamationem merentur. Nam verissimum est, quod Auctor dicit nostram Ecclesiam totius rei Ecclesiasticæ curam Conventibus semper tribuisse, neque ulli uni tantam fidem habuisse. In numero Conventuum, an semper ab initio quatuor, non versatur cardo quæstionis: ut hæc nihil aliud quàm calumnia sit præter scopum. Quod autem dicit mirum esse, quantum Presbyteriis nostris (Classica non Parœciana intelligit) præ cæteris conventibus addicti sunt, mira fingit. Nam qui statum nostrum compertum habent, sciunt nos primas Generali Conventui, secundas Provinciali, & tertias tantum Presbyteriis tribuere; ut ab his ad illos

illos fit provocatio. Presbyteria tamen, quia erant conventus ordinarii singulis septimanis celebrati sine quibus Canones Synodales fuissent inutiles; eorum conservatio nobis imprimis chara fuit. Sed ne mendacia ejus persequar; vides sine ejus additionibus Auctoris verba esse utrobique vera, & cum ejus additionibus non esse falsa, ut intelligas quàm sordide sapiat, qui, quod reprehèdat, fingit, nec quod fingit caret mendacio. Quod dicit Presbyteria, Classes alii vocant, Ecclesiam nostram prope 26 annos a restituto cultu divino non agnovisse, quàm verum sit, suo loco videbitis. Synodos fuisse fatetur, sed *quos Superintendentes pro arbitrio regebant*; quod sine fronte affirmat. Nam Synodus IV anno 1562. decrevit, illos omnesque alios Ecclesiæ Ministros Synodo obnoxios fore: jussitque Ecclesiis edici, ut si quid accusationis haberent, deferrent, Act. 3. Item VI Synodus Act. 5. decrevit, ut affecti injuria ad Provincialem Synodum & Superintendentem provocarent, & ab illis, si non satisfieret, ad Generalem & in ejus sententia acquiescerent. Consistoria itidem in singulis Parœciis ex Senioribus, Diaconis, & Ecclesiarum Pastoribus, consistentia habuisse ab initio agnoscit, *sed qui omnes Superintendentis dicto audientes erant, sine cujus mandato nihil ullius momenti ab iis gerebatur.* Dicto audientes si intelligat monitis & consiliis auscultantes, non negabimus; si pro imperio gessisse omnia vult Superintendentes in Consistoriis reformatarum & constitutarum Ecclesiarum, & pro arbitrio decrevisse quid faciendum, ut nunc volunt Episcopi, nunquam probabit. Presbyteria, (nempe Classica) non negat ad illam formam primum designata, ut constarent ex Pastoribus & Commissionariis seu Legatis particularium Ecclesiarum suæ ditionis, sed negat unquam fuisse ejusmodi Conventus in Scotia nostra, *sed quia periculum erat, ne tot Laicorum vocibus Pastorum suffragia obruerentur, res primum*, inquit, *hærere, deinde improbari, demum in usu esse omnino desiit.* Quando aut qua occasione Seniorum usus in Classibus obsoleverit, non narrat Philadelphus. Non Pastorum æmulatione aut metu, ut iste fingit, Classibus abstinuisse Seniores, à fide dignis audivi, sed sua desidia & negligentia. Pag. 7. Pag. 8.

Sed nequeo, inquit, *impudentem hominis de horum Conventuum concordia jactantiam admirari: quum in frequentissimis eorum comitiis contentiones, dissidia, & ἀταξίαν regnasse nemo non norit, ut in proverbium res abierit.* Hic *Nemo*, qui non novit nostrorum Conventuum dissidia, adhuc non est notus. Et proverbium hoc in quod res abiit, ante hunc Episcopum suus *Nemo* audivit. Dignus hic *Nemo*, qui tam apertè calumniatur, primi calumniatoris & numine & nomine. At testem Hispanum citat, qui in Conventu Nationali quem fortè vidit, cum nihil quod dicebatur intellexit, macello patrio comparavit. Dignus sane macello, & Hispanus ille, & hic Episcopus. Ille, qui de re non intellecta tam temere pronunciavit: hic qui tam vano testimonio, quod vanitatis suæ est certius quàm ejus quod probet signum, rem tantam putet labefactatum iri. *Quod solenne*, ait, *fuisse tumultuari, clamare, & de loco pugnare*, (de verborum pugna loquitur,) adeo nunquam visum fuit, ut quod verbo ille asserit, verbo ego negem. Acrius est ad calumniandum odium, quàm ad defendendum studium. De loco quorsum pugnarent, qui nulli erat honori, nulli dedecori? Equidem in Conventu Nationali vidi sæpius qui ex infimis subselliis sententiam diceret gravissimam, & totum Senatum secum traxisse. *Quod solenne fuisse tumultuari, & clamare*, dicit, *ut Garganum mugire nemus credidisses, aut mare Tuscum*; falsissimum. Statim ut Conventum est, post preces & concionem, Præses, quem nos vulgo Moderatorem vocamus, exiens in delectum inituri nomina aliquot proponit. Latis suffragiis electus est novus Moderator. Hoc munus erat, ut sine ejus venia nemo loqueretur, importunis os ob- Pag. 8. Conventuum Concordia. Pag. 16.

obstrueret; cum deliberatur, sententias exploraret; si quis non rogatus haberet quod moneret, ut petenti veniam concederet; si quid in dubium vocaretur, duos per suffragia, qui disputarent, deligeret; deinde si quisquam haberet quod amplius objiceret, ut evocaret, & addere juberet; post disputationem, ut, utrum sit satisfactum an ampliandum, rogaret. Ex quibus liquet, quàm minimè licuerit tumultuari & clamare. Quod clamasse ait, forte ex eo calumniandi speciem arripit, quod quandoque consensum suum una quasi voce testati sint. Clamorem vocet; acclamatio tamen vel occlamatio unanimitatis & concordiæ signum est. Ne vel uno exemplo demonstrare potuit convitiator iste contentionem animorum. Sed discordiæ hujus luculentum in Classe seu Presbyterio ad Fanum Andreæ exemplum citat. Andream Melvinum cùm paucis Robertum Valesium, reliquum Collegium Patricium Wemium, Luchetanæ Ecclesiæ Pastorem designasse; Hancque controversiam eò exarsisse, ut fratrum unitatem dissolveret, alteraque pars Cuprum secederet. Quæ fabula ipsa se refutat; cum non pauci sed major pars cum Melvino in Fano hæserint, Cuprumque summi ejus amici secesserint. Et revera de hac re percunctatus comperi Episcopum nihil aliud quàm contumeliam vomere. Presbyterium, cum de delectu istorum non conveniret, utroque præterito communi consensu tertium delegisse. Quod ad controversiam attinet; non raro fit, ut de donis hominum diversæ diversorum sint sententiæ. Illud certum est, nullum munus intercessisse, quod hos aut illos huc aut illuc impelleret: Episcopos autem nostros, nunc non ita probare spiritus, sed eorum qui gratia aut pecunia primi sunt, primam habere rationem. Quod autem Presbyterium divisum fuerit, duas comperio causas, quarum neutra hæc est quam iste fingit. Prima quod numerus vicibus serò redeuntibus socordiam aluit: secunda, quod propter viarum incommoditatem & longinquitatem nimis justæ sæpe absentiæ excusationes texebantur. Pergit rabula. *Nec meliorem, inquit, animorum consensum in reliquis totius regni Presbyteriis fuisse, testari possunt qui studia partium, artes, ambitus, jurgia in designandis Moderatoribus Synodorum & Presbyteriorum præsentes oculis viderunt.* Hoc munus adeo non erat lucro aut honori, ut vitarent potius quàm captarent homines. Præsides in Synodis Generalibus erant annui, in Provincialibus & Classibus semestres. Ubi non philarchiæ locus, nulla φιλονεικία. Sed, ut hoc Caput concludam, verissimum est quod Auctor dicit, horum conventuum animam fuisse concordiam & sententiarum fraternam conspirationem ab omni dominatione & divisione abhorrentem. Quanquam auctor non hanc concordiam dixit animam nostrorum conventuum fuisse, sed unam omnium de doctrina & disciplina sententiam, quæ ante hæc genii ventrisque mancipia ita una fuit, ut nemo unus in tota Ecclesia Scoticana aliud quàm publicæ decretum fuit sentiret.

Superintendentium operam Inutilem esse non dixit Philadelphus. Pag. 14.

Auctor distinctè dicit inopia commeatuum factum, in Ecclesia quosdam Episcopos primi generis in Commissariorum, quos vulgo Commissionarios vocamus, numerum fuisse cooptatos; illosque partim læsæ majestatis insimulatos, partim judicum civilium munus suscepisse, omnes officium deseruisse: ut illorum opera Ecclesiæ plus detrimenti, quàm emolumenti attulerit. Hæc verba ita diserta, ut nemo aliò quam ad Episcopos illos, de quibus disertè loquitur, traheret, Hic suo more corrumpit, & pro *illorum opera, omnium opera,* supponit; ut ad Superintendentes, de quibus quinta sectione supra Auctor loquebatur, extenderet, & in illorum laudes, à quibus suum ordinem derivare nititur, excurreret. *Intra paucissimos annos ab inchoata Reformatione adeo omnes Papismi fibras evulsisse, ut vix reliquus esset qui se Romanensem profiteretur.* Providè sanè masculino genere loquitur. Nam constat, Reginam ad ultimum spiritum eam professionem tenuisse. Sed quis cre-

Pag. 15.

dat vix reliquum tum in Scotia fuisse qui Reginæ gratiam captaret, qui hos homines videt in Regis gratiam dicere & facere omnia? *Sed miraculi instar videtur*, inquit, *quàm brevi per totam Scotiam Euangelii lucem diffuderint.* Quibus verbis reliquorum Symmystarum laudem Superintendentibus vendicat, ut legentibus spem injiciat suum Episcopatum, quem ad eos refert, fore non minus fœcundum. Sed neque Superintendens istum Episcopatum tenuit, neque tota hæc laus Superintendentium fuit. Nam in hoc negotio nemo nescit majorem Cnoxii quàm omnium Superintendentium laudem fuisse, qui tamen in Superintendentis munus nomen dare nunquam voluit. Nec hic omnia, quanquam omnium primus. Erant alii non pauci, quorum opera neque exigua neque inutilis in hac messe apparuit: ut omnes videant, quo hic animo ad quinque viros, neque eos omnes optimos, hanc laudem trahat. *Pag. 14.*

Constat, inquit, *cum de provinciis perlustrandis orta esset consultatio, Superintendentes & Commissionarios in eas regiones immissos, in quibus Episcopi cultui Pontificis Romani mordicus adhærebant. Ditionibus autem suis administrandis, quia Præsules orthodoxi sufficere videbantur, nomina in album visitatorum relata.* Duo hic sine auctore afferuntur. Superintendentes &c. Papisticis tantùm Episcopis submissos esse: & Orthodoxos visos ad suas ditiones administrandas sufficere. Quorum neutrum verum est. Actum est, ilicet, Episcope periisti. Sed, ut lector videat, quàm parva fides istis sit, qui de victoria non de vero certant: cum de provinciis perlustrandis prima orta est consultatio, constat duodecim Superintendentes designatos esse, id est uno pauciores quàm erant olim Episcopi; ut aut omnes tum Episcopos præter unum oporteat in antiquo luto hæsisse, aut provinciis etiam eorum, qui lucem amplexabantur, designatos esse Superintendentes. Orthodoxos autem non visos suis ditionibus administrandis sufficere, probat quod de Alexandro Gordonio dixi, cui negatum est in sua Diœcesi superintendere. Neque is Episcoporum illius generis erat ultimus; quippe qui non rarò concionabatur, & non indoctus habebatur. At cum propter inopiam stitipendiorum nunquam possent plures quàm quinque Superintendentes expleri, cognitumque esset experientia non necessariam esse eorum operam; inita illa ratio, qua minore semptu & incommodo idem officium præstaretur. Synodo V. anno 1561. selecti sunt ex Ministris, qui ad eam operam videbantur maximè idonei, qui pari potestate cum Superintendentibus regiones obirent, Ecclesias restaurarent, Ministros dispicerent & inaugurarent. Hi Commissarii, quibus hæc cura commissa, vulgo Commissionarii vocabantur, singulisque Synodis ratione diligentiæ suæ reddita officium deponebant, & aut ipsi rursus nova potestate restituebantur, aut alii instituebantur. In hunc numerum cooptati sunt aliquot Episcopi, eorum qui ad causam Reformationis accedebant, eisdem legibus. Unde perspicuum est, non permissum fuisse illis antiquam jurisdictionem, quod hic sine fronte non semel affirmat, exercere.

Episcopi primigeneris jurisdictionem non exercuerunt privilegio Episcopatus.

Dixerat Philadelphus, paucorum illorum Episcoporum primi generis quosdam in Collegium civilium Judicum cooptatos, quosdam læsæ majestatis insimulatos, omnes officium neglexisse. Primum non negat, sed ab Episcopi officio neutiquam alienum esse asserit. *Ministros etiam plerosque novimus*, inquit, *id munus non sine Ecclesiæ consensu & magno pauperculorum fratrum commodo obivisse*, dicit, non probat. Iurisdictionem Civilem in Ministris Euangelii Ecclesia nostra nunquam probavit. Pater istius Spotisvodi auctor fuit Synodo, ut Canonem conderent jurisdictionem civilem Ministris interdicentem. Quod Christus negat esse officii sui, id isti neutiquam ab officio suo alienum putant. Si salutem animarum, quibus custodes sunt appositi, curarent; si judicium Dei minantis se ab illis peccata civita-

Gordonius, Episcopus primigeneris Perduellionis damnatus. *Pag. 19.*

 tis

tis repetiturum non flocci facerent: unius gregis curam putarent esse nimiam; nedum ut, cum omnes gregis totius provinciæ demandari sibi volunt, civile judicium, quasi leve sit quod portant onus, superaddant. Sed nihil ab Episcopi officio alienum, modò pingue lucrum inde paretur; non cloacas purgare. Nam isti eò videntur omnia collimare sua studia. Sed *de læsæ majestatis*, inquit, *crimine, quæ asserit non capio, nisi forte Gordonium Candidæ Casæ Episcopum intelligat, quem preces pro Reginæ matris salute concipere cum ægrè ferret adversa factio, facilè erat perduellionis insimulatus* (insimulatus scilicet ac si nefas esset damnare,) *cujus pietatem in Principem boni potius laudassent, nec homini de illa causa litem movendam judicassent.* Ut hîc hominis ingenuitatem & sinceritatem spectetis. Fuit gens nostra divisa bello nimis justo. Altera factio Regis, qui nunc est, pueritiam tuebatur: altera pro Matre stabat, à qua illi ob facinus nimis notum defecerant. Bellum erat utrinque satis atrox. Ad Reginæ factionem ex omnibus, quod sciam, Ecclesiasticis, solus hic Gordonius se adjunxit. Illis sacra administrabat, & non solum pro Regina matre (quam Hic solam facit causam cur majestatis deprehenderetur) preces concepit; sed adversam factionem ad bellum animabat, justum esse, pium esse, & necessarium dicens: eum qui Regis avum per summum nefas captum crudelissimè occidit, pro concione laudavit, & præter aliam viræ fœditatem multa hostilia contra regiam majestatem designavit. Hoc quod dico lippis & tonsoribus ita notum est, ut ipse hic ejus patronus, quamvis egregiè videas impudentem, non ausit negare: ita iniquè agit, ut scelus quod in ejus crimine fuit tacitus prætereat; quod excusando mitigari possit, pro scelere damnatum esse asserat: pietatem ejus in Reginam laudandam dicat, impietatem in Regem tum puerum ejusque avum ignoscendam.

Pag. 20.

Quia videri vult suum ordinem à Superintendentibus derivari; ne perfidiæ reus agatur, quod ad gradum ab Ecclesia nostra damnatum redierit, illis nititur omnem, quam ipse arrogat, potestatem vindicare. *Pastores ordinare & confirmare, conventus moderari, præfractos sacris arcere, à Ministerio ad tempus aut in perpetuum summovere; partes sunt*, inquit, *jurisdictionis Ecclesiasticæ, quas Superintendentes non adscitis Ministris exercuisse extra controversiam est.* In quibus verbis falsa veris ita miscet, ut vix distinguas; vera ita ambiguè narrat, ut si quid reprehendas, habeat quod excuset; ita falsa asseverat, ut more mentientium credat asseverando se posse fidem facere. Pastores ordinare & confirmare, præfractos sacris prohibere, à Ministerio indignos submovere, illis à Conventu datum fuisse verum est: ex officio ordinario potuisse, falsum est: non adhibitis aliis Ministris hæc exercuisse, est falsissimum. Synodo IV Ann. 1562. Superintendens jubetur in Examine Ministri adhibere proximam Ecclesiam Reformatam, aliosque quos haberet opportunos viros doctos, Act. 2. Item Synodo V eodem Anno Act. 4. permittitur Superintendenti in Synodo Provinciali cum consensu Synodi ab Ecclesia alia ad aliam Ministrum transferre. Synodo IX Anno 1564. Act. 1. decernitur, si qua quæstio inciderit, quæ præsentem manum poscat, ut statim in Conventu disceptetur. Sin moram patitur, ad Superintendentem, cujus interest, referatur: isque ut adhibitus Ministris opportunis rem disceptet; rationesque hinc inde perscriptas Generali Synodo sequenti adhibeat, ut cogoscantur. Longum esset singula persequi. Hæc satis demonstrant, qua fide Episcopus asseveret *extra controversiam esse, Superintendentem ista officia non adscitis Ministris exercuisse.* Quod autem ait, *Conventus moderari*, ad eorum munus spectasse, de Generalibus Conventibus adeo non est verum, ut nisi delecti suffragiis nunquam istud munus obierint, & illis præsentibus Ministri sæpius moderarentur. De Conventibus Provincialibus

Ad Superintendentes semper provocatum fuisse falsum. Pag. 21.

bus nihil comperti habeo, an ex officio istud munus ad eos spectarit, quia indicendi facultas illis concessa fuit. Hoc certum, non habuisse potestatem suffragii negativi Superintendentem in Synodo Provinciali, aut Judicis unici & singularis sicut nunc sibi vendicat Episcopus in Synodo Diœcesana. Nec propriè dicendæ sunt Concilia Synodi Diœcesanæ, quia ibi Episcopus est unicus & solus judex adversariorum judicio. Presbyteri solùm assistunt ut Consiliarii; imo sistunt se ut examinandi, & subjiciunt se inquisitioni Episcopi. In Synodis Provincialibus quæ Diœcesanis respondent, (nam Provincialem Synodum nos vocamus unius tantùm Vicecomitatus aut duorum Conventum, non plurium Diœcesium unius Archiepiscopi imperio subditarum) omnium sententiæ numerabantur, & vim suffragii decisivi habebant, non minùs quàm Superintendentes. Ad vindicandum illis instituendi & transferendi Ministros potestatem citat Synodum Edinburgi habitam 8. Calend. Januarii 1562. in qua non tantum omittit consensum Ministrorum vicinorum, quos decretum illud jubet eos sibi conjungere ut sententiam suam ratam facerent, sed disertis verbis ait, extra controversiam esse Superintendentes non adscitis Ministris illud jus exercuisse. Iterum ad vindicandum illis jus Provocationis Synodum citat Edinb. 7. Cal. Julii Anno 1563. quam invenio Perthi non Edinburgi habitam, quam statuisse dicit Provocationem à Ministris & suis Presbyteriis ad Superintendentes; cum non simpliciter ad Superintendentes provocandum esse statuitur, sed ad Superintendentem & Provincialem Synodum: & ab his rursus ad Generalem Conventum, & in ejus sententia acquiescendum. Ad hoc etiam probandum, in Actis ait testatum esse, Edinburgenam Ecclesiam ad Superintendentem Lothianum provocasse sæpius: cujus nullum testimonium reperio, neque illi sine teste credo, cum constet Cnoxium ejus Ecclesiæ Ministrum multo majore fuisse auctoritate quàm illum Superintendentem istius Episcopi Patrem aut quemvis alium. Hinc ex alia Synodo eodem anno 8. Cal. Januarii ait, Superintendentibus datum esse, ut Pœnas etiam Ecclesiasticas præscriberent, in qua Synodo nihil ea de re reperio. Duo tantum ea habet Acta, alterum de visitatione Ægrotorum, alterum de sepultura Mortuorum. At in ea quam deinde citat Edinburg. 3. Cal. Julii Ann. 1562. decretum video, ex sententia Superintendentis excommunicandos esse Presbyteros seu Seniores, qui moniti non ferunt Pastori suo in corrigendis populi moribus fidelem operam. At ibidem Act. 3. decretum est, ut omnes Superintendentes, Ministri, Seniores, & Diaconi, Generalibus Synodi Censuris teneantur. In ea quæ in Decemb. Anno 1565. habebatur, datum est Superintendenti, ut auctorem cædis ad statum diem & locum citet: sed sequitur continuò, si in oppido Reformato cædes facta sit, citandi munus ad Ecclesiæ Senatum pertinere, neque Superintendenti licere sine ejus auctoritate quicquam statuere. Præter has, alias duas pro Provocatione ad Superintendentes & Synodos citat, quæ nihilò magis pro illis faciunt. Nam in illis, ut in his, Synodis supra eos sua servatur auctoritas. Et quis credat, has à Synodis accepisse potestatem supra Synodos? Cum illud ubique ratum sit, majorem esse eum qui alterum auctoritate donat, quàm eum qui accipit. Superintendentes diligentiæ in visitationibus, & suæ administrationis rationes Synodo Nationali quotannis reddidisse fatetur. *Sed meminisse oportet*, inquit, *ad hanc Synodum nulli Ministro accessum tunc permissum, nisi quem Superintendentes ipsi rebus ibi disceptandis & dijudicandis idoneum censuissent. Atque ita rationem reddidisse, non vulgo Ministrorum, sed Superintendentibus reliquarum ditionum & Primoribus Pastorum, quos ipsi istiusmodi cœtibus adhibebant.* Quid homini credas, qui quod dicat nihil pensi facit? Paulo ante in margine pro Superintendentis auctoritate citavit Synodum, quæ Anno 1568. Edinburg. in Julio habebatur. Ea id quod asserit planè refutat. Antea cuicunque

Pag. 22.

Pag 22, 23.

licuit conventibus interesse, suffragia rogabantur. Hoc quia visum fuit confusius, huic Synodo placuit de jure suffragii statuere. Decrevit ergo, ne cui liceret suffragium ferre, nisi Superintendentibus, Commissionariis, quibus eadem potestas cum illis delegata fuit, & Legatis Provinciarum, Ecclesiarum, & Academiarum. Et quod hunc refutat, Legatorum Provincialium delectum à Nobilibus & Ministris ejus Provinciæ in Synodo Provinciali fore, Legatorum Ecclesiarum ab Ecclesiis suis & civitatibus à quibus deliguntur; ut mirer qua fronte iste audeat affirmare ex Synodo id quod Synodus plane negat. Tantum est discrimen inter Superintendentes illos, & qui nunc dominantur Episcopos, quantum inter Gigantes & pumiliones. Differunt; Primùm Provinciarum amplitudine. Unus Episcopus Andreanus aut Glascuensis duorum Superintendentium Provincias occupat. 2. Electione; Episcopi imaginaria forma electionis sunt eligendi à Decano & Capitulo, non secundum Canonem ullum Ecclesiæ nostræ, sed statutum nuperum Ordinum in Comitiis. Ecclesia Primaria Provinciæ habuit facultatem delectum faciendi eorum qui in Superintendentis munus auctorandi erant. 3. Examine; Ministri Provinciæ probaturi erant delectos, num ad Superintendentis munus idonei essent: quod renuunt Episcopi. 4. Ordinatione; Superintendentibus non opus erat consecratione per Metropolitani & trium Episcoporum χειροθεσίαν, ut supra dictum. 5. Potestate Ordinationis. Non Superintendentes solùm, sed etiam alii Ministri ordinem Ministerii conferre poterant. Nunc Episcopi hanc potestatem sibi solis vendicant. 6. Potestate Jurisdictionis. Superintendentes singulari potestate Ministros ex uno in alium locum transferre aut exauctorare non poterant; Episcopi hanc Monarchiam usurpant. Reformatæ Ecclesiæ inconsultis Superintendentibus excommunicationis gladio ferire poterant contumaces, ut patet ex tractatu de Excommunicatione qui præfigitur Psalteriis nostris: Episcopis inconsultis, vel non assentientibus, jam non permissum Presbyterio Classico vel sceleratissimum quemvis Excommunicationis gladio abscindere. 7. Graduum subordinatione. Non erant Superintendentes alii generales, alii Provinciales, Superiores aut inferiores, sed omnes pari consortio præditi honoris & potestatis. Jam habemus duos Archiepiscopos, non solum Presbyteris sed etiam Episcopis simpliciter sic dictis superiores. 8. Subjectione. Superintendentes conventui generali subjecti erant, & secundum normam Libri de Disciplina, Ecclesiæ Primariæ & Ministris Provinciæ. Johannes Spotsvodius istius pater, cum inaugurraretur, professus est publicè se Ecclesiæ obtemperaturum, etiam huic Ecclesiæ, inquit, à qua ad hoc munus vocatus sum; & admonitiones tam publicas quàm privatas æquo animo accepturum; & nisi pareret, meritò ex Ecclesia expuendum. Episcopi Censuris Ecclesiæ suæ Diœcesanæ ejusve Ministris in unum convocatis subjici absurdum esse, aperta fronte profitentur. Stata Concilia Nationalia, quibus subjectionem initio simulabant, Edictis Regis & illorum Consiliis primùm, deinde lege lata in Comitiis Ordinum, Rege & Regiis adnitentibus, sublata sunt. Itaque Conventus Generales ordinarios jam nullos habemus, qui in ordinem istos tyrannos cogant. Cum celebrant extra ordinem Conventum totius Ecclesiæ, Archiepiscopi sibi prostasiam arrogant, & illi unà cum Suffraganeis suis tyrannico more dominantur. 9. Superintendentes cum munere suo Ecclesiastico civile non conjungebant: imo istius Spotsvodi pater Pastoribus rerum civilium administrationem non competere palam professus est in Conventu Generali. Iste illius filius & sacra & civilia tractat. 10. Superintendentes singulis septimanis sæpius concionati sunt, non uno in loco hærentes, sed provinciam suam obeuntes. Episcopi in Aula aut Senatu Regio aliis negotiis implicantur, vel domi otiantur. Sunt qui annorum quinque spatio non ter viderint Diœcesim suam. 11. Superintendentibus data administratio quædam ad tempus,

tempus, Ecclesia nascente, cum Classes in Pastorum penuria constitui non poterant; & ad prædicandum potius quàm regendum instituti sunt, quia operarii pauci ut supra dictum. Episcopi, Ecclesia ejusque Politeia constituta, regimen invaserunt. 12. Superintendentes sæpius, coram Conventu Generali abdicare se volebant eo munere temporario, quod certum signum est non judicasse Ecclesiam nostram fuisse ordinem peculiarem Ministerii à Deo institutum. Episcopi per consecrationem accipiunt ordinem quendam, quo se abdicare non possunt Denique Superintendentes nonnisi Ecclesiæ consensu inaugurati sunt. Isti invita Ecclesia in Ecclesiam dominationem occuparunt.

Commissarii Provinciarum, quos vulgo Commissionarios vocabant, mittebantur quò non erant Superintendentes, cum eadem potestate ordinandi & confirmandi Pastores, à sacris arcendi & à Ministerio summovendi, si quis indignus suo munere reperiebatur. Quod autem ideo negat parem cum Superintendentibus habuisse potestatem, quia horum munus fuit temporarium, illorum autem cum vita durabat: differentia illa est temporis, non potestatis. Sed operæ prætium hîc est fallendi studium spectare; cum quod de Commissariis affirmat, de Superintendentibus non audet negare, ita proponit, ac si de his esset verum, de illis non item. Verba libet adscribere, ut quibus liber fortasse non est ad manum, (nam nescio qua conscientia non patitur publicè venire,) sinceritatem Episcopi videant. *Illorum*, inquit, *munus temporarium, nec ultra Synodum proximam durabat, acta etiam non prius confirmabantur, quàm conventui probassent. Superintendentium longe impar ratio, solenuia functionis initæ auspicia, potestas perpetua, nec viventibus nisi gravioris culpæ compertis abrogata.* Solennia illa auspicia non alia fuerunt, quàm cujuslibet Ministri, idque testatur Libellus quem ipse citat pag. libri sui 3. cum Psalteriis nostris conjunctus. Sed quis hîc audaciam hominis non notet, qui hoc ita narret, ac si neget Superintendentibus reddendam fuisse rationem Conventui; quod tamen superiori pagina concesserat. Superintendentes etiam hoc munere temporario sæpe se abdicare volebant; quod non fecissent, si judicassent munus illud fuisse ordinarium & ab Deo institutum.

Commissariorum & Superintendentium potestas.

Pag. 23.

Hactenus de Episcopis primi generis, qui numero tres aut quatuor, quibus vetus jurisdictio non continuata, sed Commissariorum permissa potestas, eisdemque legibus definita. In Libro de Disciplina fundos & reditus Episcoporum, Decanorum, Archidiaconorum, Cathedralium Ecclesiarum, & quas Collegiatas vocant, in Scholarum & Superintendentium sustentationem converti petiverunt. Anno 1566. Helveticam Confessionem, in qua Episcopatus pro humano commento habetur, chirographis suis comprobarunt. Th. Beza, cum intellexisset ex Epistola Johannis Cnoxi profligatum in Scotia Pseudoepiscopatum, rescripsit his verbis. *Sed & istud, mi Cnoxe, te cæterosque fratres meminisse velim, quod jam oculis pene ipsis observatur; sicut Episcopi Papatum pepererunt, ita Pseudoepiscopos Papatus reliquias Epicureismum terris invecturos. Hanc pestem caveant qui salvam Ecclesiam cupiunt; & quum illam in Scotia in tempore profligaris, ne quæso illam unquam admittas, quantumvis &c.* Hæc scripsit anno 1571. Inter alia significaverat illi Cnoxus profligatum fuisse Pseudoepiscopatum. Hoc ipso tamen anno Proceres quidam qui Episcopatus aliaque beneficia minora invaserant, de jure suo dubitantes, Episcopos invexerunt qui titulo beneficii gauderent & ampliori stipendio, ipsis tamen reliquum intercipiendi jus concederent vel permitterent, quod in minoribus etiam sacerdotiis ut fieret contendebant. Ergo Mortonus Marrio, qui tum vices Regis pueruli gerebat, auctor fuit, ut per Dunensem Comarchum Augustæ Superintendentem virum nobilem Synodum convocaret Letham. Qui eò convenerant Sep-

Episcoporum secundi generis ortus & occasus.

Ep. 77.

sem

tem viris aut ex illis Quatuor quibuslbet ut cum Prorege & Nobilibus, quot illi liberet adhibere, de summa rei Ecclesiasticæ consultarent, potestatem delegarunt. Hi consenserunt, ut in veteres titulos Ministri ex selectissimis surrogarentur. Hac auctoritate Mortonus Johannem Duglassium capularem senem in Episcopatum Fani Andreæ subvexit. Post duos menses Synodus Generalis ad Fanum Reguli habita quibusdam legatis dedit munus examinandi acta illius Conventus, an cum sacris literis constarent. Eorum sententia in archivis non exstat: tantùm constat ejus fidem etiam tum fuisse suspectam. Ac anno sequenti 8. id. August. Perthi vetera sacerdotiorum nomina ut parum Christiana explosa sunt. Deinde anno 1573. 8. etiam id. Aug. Jacobus Pattonus Caledonius Episcopus accusatus est, & Alexander Gordonius Candidæ Casæ Episcopus damnatus est. Et paulo post prid. non. Mart. Act. 1. Edinburg. decretum est, ut Episcopus Synodo obnoxius esset, nec ampliori potestate quàm Superintendentis uteretur: & Act. 4. nec sacerdotia nisi de consilio trium Ministrorum conferret. Hinc anno 1574. 7. id. August. decretum est Act. 3. Episcopos, Superintendentes & Commissionarios, si quid aut in officio aut doctrina aut moribus notaretur, neque admonitionibus corrigerentur, auctoritate Nationalis Synodi exauctoratum iri. Deinde eodem anno Non. Mart. cautum Act. 3. Ne quis admitteretur Episcopus, nisi prius à Conventu probaretur, ne Aula quemlibet obtruderet. In sequenti Synodo Edinburg. Anno 1575. 8. id. August. de Episcopis, Superintendentibus & Commissionariis, variæ querelæ. Cum decretum esset, ut de iis cognosceretur, Johannes Duræus Minister Edinburgenus protestatus est, ne illa cognitio fraudi esset iis quæ ipse multique fratres contra illorum officium haberent objicienda. Unde datum Joanni Cragio, Jacobo Lowsono, & Andreæ Melvino ex altera parte; Georgio Hajo, Joanni Rovio, & Davidi Lindesio, contrà ut disceptarent & cognoscerent, an ex sacris literis ulla esset Episcopi qualem supra συμπρεσβυτέρυς arrogant auctoritas. Hi, re candidè agitata, respondent, adversante Aula quæ eo tempore pro Episcopis stetit, non esse tutum hanc Camarinam movere. Verum tamen quamvis ex Scripturis non reperirent aliud Episcopi officium, quàm ut doceret & cum Senioribus suis Ecclesiam suam curaret: illa tempora poscere, ut quibusdam ex eo numero selectis viris detur negotium inspiciendi Ecclesias, instituendi Ministros, & rebelles castigandi de consilio proximorum fratrum regionis, quantum Synodus illis præscriberet. Hæc sententia pro tempore probata, sed tamen ut Commissarii seu Comissionarii annuatim regiones mutarent, ne insolescerent & supra Collegas suos saperent. Deinde sequenti Synodo ex hoc decreto statutum, ut singuli Episcopi Ecclesias deligerent quas curarent. Divisæque sunt Provinciæ quas Commissionarii inspicerent, præscriptæque leges inspiciendi. Nihilominus divisa gente in quatuor partes, ex singulis electi sunt quinque viri præcipui, qui convenirent, hi Glascuæ, hi Andreapoli, hi Aberdoniæ, & de politia cogitarent, deinde in commune sententias prid. Cal. August. conferrent, & referrent ad Synodum Generalem. Singulis postea Synodis delecti sunt qui disputarent & quærerent. Tandem anno 1578. liber secundus de politia Ecclesiæ à Synodo Generali comprobatus est. Inter alia inventum est ex sacris literis, Pastoris supra Pastorem nullam esse auctoritatem nisi solius Christi; eum solum esse ἀρχιποιμένα; hanc usurpationem esse Antichristianam, ortam quidem antè, & scalam fuisse per quam monstrum illud hominis in Christi cathedram invasit. Itaque concessa denuo omnibus libera disputatione Taoduni anno 1580. universa Synodus una voce decrevit, *Auctoritatem illam esse illegitimam.* Mandavitque, ut qui tenerent ex antiquo & Antichristiano

no instituto, jam novo hoc ad Scripturæ normam decreto confestim deponerent, neque verbum aut Sacramenta attingerent sub pœna excommunicationis, nisi nova à Synodo accepta authoritate. Hæc per singulos conventus prosecutus sum, ut lector videat qua fide Episcopus noster Philadelphum qui hæc breviter attigit libri sui pag. 8. per admirationem dubitat *impudentiæne an ignorantiæ taxet, qui incomperta pro comperto tanta asseveratione affirmet.*

Misadelphus Lethensis Colloquii anno 1571. aliam fingit occasionem. *Quia certissima impendebat ruina, nisi concionatoribus de victu & stipendio esset prospectum, in id summo studio incubuerunt,* nempe vindices fidei. *Igitur anno 1578 frequentissimo conventu ad quem præter legatos civitatum major pars Procerum & Baronum convenerat, de tota alimentorum ratione in hanc sententiam itum est. Ut reditus omnes Ecclesiæ restituerentur, decimæ imprimis à quibuscunque præter fas & jus post vindicatam religionem accupatæ. Huic sententiæ quotquot aderant, Proceres, Barones, & Legati Civitatum liberè subscripserunt, sanctè policiti id proximis regni Comitiis lege lata sancitum iri. Sed quum negotium lentè procederet, & Ministri patrimonium Ecclesiæ reddi, solidamque stipendiorum rationem inire pertinacius postularent; consultum tandem visum est ut Ordinis Ecclesiastici primores longo rerum usu & experientia eruditi, rem cum Consiliariis Regiis communicarent, & de patrimonio Ecclesiæ ejusque politia, quod in rem videretur, statuerent.* Annus 1568. duos Conventus de more habuit; alterum Calend. Jul. Præside Joanne Willotho modò ex Anglia reverso. In eo petitio ad Proregem defertur, ut sumptus publicus ex duabus Sacerdotiorum partibus, quæ Papistis possessoribus à Regina relinquebantur, demeretur, tertia Ministris concessa in eorum usus, pauperumque, & scholarum, integra cederet. Alterum in 8. Cal. Januar. indictum, sed propter pestem tum sævientem, paucitatemque eorum qui convenerunt, in 5 Cal. Mart. rejectum; in quo petitum etiam à Prorege, ut qui plura sacerdotia tenerent, reliqua præter unum dimittere cogerentur; ut Huntlæi vis, qui dejectis Quæstoribus Ecclesiæ suos submisit, obviam iretur; ut caveretur ne sacerdotia aut venderentur aut minuerentur; ut Ecclesiasticum & Civile jus dirimeretur; & ut de adultero, an ad nuptias admittatur, tandem statuatur. Penes Synodum non erat decernere restituendas decimas; petitiones deferre potuit. Ex auctore fabulæ scire velim, in quo Conventu hoc consultum visum est; ut quia non procederet quòd anno 1568. decretum dicit, Primores Ecclesiastici Letham ad Consiliarios Regis se aggregarent, & de summa rei Ecclesiasticæ statuerent. Nomine in Conventu Lethensi delecti sunt, qui cum Consiliariis Regis consultarent, Proceres, Barones, Legati Civitatum, & Ministri, qui anno 1568 convenerunt, & de vindicandis decimis aliisque reditibus Ecclesiæ præter jus & fas occupatis consenserunt, hujus Synodi Lethensis auctores non fuerunt. Qui reditus & decimas præter fas & jus ocuparunt, cum perspicerent alios Proceres, Barones, & Ministros ægrè ferre, nec se justo titulo Ecclesiæ bona possidere, excogitarunt hanc artem, ut Ministri Episcoporum Abbatum, Priorum, Decanorum, Archidiaconorum, Rectorum, &c. nomina & titulos induerent, beneficii particulam perciperent, reliquum ipsis cederet, titularibus illis, ut dictum, jure suo illis cedentibus vel permittentibus; induerentur autem his titulis Ministri, clientes gentiles aut propinqui sui. Mortonius inter Proceres istos præcipuus, & in Aula primarius, Marrio Proregi auctor fuit, ut per gentilem suum Angusiæ superintendentem curaret Conventus speciem quandam celebrari. Missis literis ad alios Superintendentes & Commissarios Provinciarum, accitisque paucis aliis Ministris, convenerunt Lethæ 12. Januarii anno 1571. Nam factio quæ stabat à Regina occupabat tunc temporis Edinburgum. Hic conventus

Ficta Occasio Colloquii Lethensis.

Pag. 25.

tus septem delegavit, qui omnes vel eorum quatuor saltem, cum Consiliariis Regis communicarent. Cnoxius interim Fani Andreæ morabatur, quia præsidio adversæ factionis tenebatur Edinburgum. Cum de ordine convocandi, & forma celebrandi conventum, dubitarent ipsi, decreverunt hunc Conventum pro Synodo generali habendum.

Acta Colloquii Lethensis. Pag. 27. Acta Colloquii Lethensis anno 1571. ad hæc capita redigit, *Post satis longam disceptationem*, inquit, *ab universis est decretum, ut Episcoporum sedes, morte aut quavis alia occasione vacantes, Pastores virtute & eruditione præstantes per ordinariam Decanorum & Capitulorum electionem creati occuparent: ut Abbates & Priores à Rege ad ejusmodi beneficia destinati ab Episcopis seu Superintendentibus prius examinarentur, & si negotiis Ecclesiasticis in Ordinum conventu procurandis idonei invenirentur, ab eis collationes, ut vocant, reciperent: ut Ministri, qui Regiam in rebus Ecclesiasticis auctoritatem sacramento approbassent, post legitimum ab Episcopo Diœceseos examen, minoribus beneficiis pro modo census potirentur: multaque alia in publicum commodum salubriter statuta, de educatione juventutis, de Præbendis, & Capellaniis conferendis, quæ omnia Rege puero rata haberentur, nec ultra nisi aliter videretur.* Ab universis decretum, inquit. Non ab ipso conventu, sed à Delegatis & Consiliariis in Colloquio decreta sunt ista. Hæc attigit Philadelphus, cum dixit: *Hæc Lethæ anno 1571. Januarii 12. in conventu quorundam Ecclesiasticorum & Politicorum ferebantur. Hisce decretis*, inquit, *ad sequentem Synodum perlatis, morosuli quidam qui Abbatum, Priorum, Decanorum, & Archidiaconorum nomina*

P. 27. *concoquere non poterant, protestati sunt se iis articulis assentiendo Papisticos titulos & ordines non agnoscere. Contra ipsos articulos omnibus unum idemque sentientibus nulla facta protestatio* Morosuli quidam, inquit, nomina concoquere non potuerunt, ac si pauci non multi aut omnes his nominibus offenderentur. Delegerunt quosdam qui examinarent Articulos ipsos, & ad Synodum sequentem referrent quid deprehendissent. Adversante Aula non facile erat primo momento rescindere Acta illius Colloquii. Illud tamen observandum in Colloquio Lethensi in hoc conventum fuisse, ut Episcopi in causis Ecclesiasticis non haberent ampliorem potestatem quàm Superintendentes, & ut illi in iisdem causis subjicerentur Synodis Generalibus. Synodo 1572. Civilem etiam Jurisdictionem interdixerunt omnibus munere Ecclesiastico fungentibus. Statuerunt etiam, ne Superintendentes transgrederentur limites definitos in Libro de Disciplina Capitulo de Officio Superintendentium. Et quia Episcopi isti Titulares ampliorem potestatem arrogabant, denuo decretum anno 1573. ut intra limites potestatis Superintendentium se continerent.

Odium Spotsvodi in Mortonium. De Tertiis Sacerdotiorum Ministris à Regina concessis Aulici, qui tum gratia pollebant, Reginæ auctores erant, ut eo nomine quia Ecclesia de victu molestius appellabat, convocatis Ecclesiasticis eorum voluntate ea specie adimeret. Harum maximam partem Regina in usus suos intervertit. Unde petitio, de qua paulo ante, ut Prorex publicos illos sumptus (nam etiam ejecta Regina eadem rapacitas manebat) ex duabus Papistis relictis sumeret. Sed miror qua fronte dicat, Mortonium has Tertias Ecclesiæ ademisse, quas Ecclesiam constat nondum totas tenuisse. Verisimile est, Crichtonio odio, ad quod maternum genus refert, in Duglassios æstuare. Quod ad Mortonium attinet, vir fuit inter Scotos imprimis nobilis, prudentia nulli secundus, pietate non infimus. Nam etsi Episcopis semper favebat, & illum ordinem contra Ecclesiam summa ope promovebat, (quam ingratus iste operam illi acceptam imprimis debet,) tamen ut verum fatear in religione asserenda non ultimam, ad ulciscendam Regis patris cædem, ad tuendam

filii

filii infantiam primam, operam navavit. Erat enim patris amitinus, filii cognatus, inter ſtudioſos ſtudioſiſſimus. Is in Regis impubertate præfuit Reipublicæ ſumma cum laude. Omnia mala compeſcuit: ut cum optimis Regibus ejus Præfectura comparari potuerit. Tantùm (quod moriens fatebatur) potentia ſua uſus ad Diſciplinam reprimendam eſt, & Eccleſiam noſtram ad Anglicam conformandam; quod Deum ſummis precibus rogavit ſibi ut ignoſceret.

Hiſtoriam de Secunda Politia orditur ab Andrea Melvino. Ut lectorem de hoc homine obiter moneam, fuit ille Richardi Melvini à Baldovia in Anguſia ex novem filiis minimus. Patre in acie ad Muſſelburgum cæſo ſcholas ſecutus eſt. Poſtquam rudimenta rure poſuit, in Collegio Mariano ad Fanum Reguli curſum Philoſophicum cum magna laude explevit. Hunc Pariſios profectus aliquot annos præceptoribus Turnebo, Mercero, P. Ramo, uſus, privatis ſtudiis ſeſe dedit. Pictavii tres annos Philoſophiam deinde docuit, & ſummos Juris Doctores ſecutus Juriſprudentiam interim captavit. Unde Genevam profectus quinque illic annis humaniores literas profeſſus; Hebraica, Chaldæa, Syriaca, ex Cornelio Bertramo privato ſtudio didicit. Poſtea cum ſumma Theodori Bezæ laude in patriam rediit, non minus literis quàm vera pietate imbutus. Redeunti Prorex (is tunc erat Mortonius) ſpe illius nomine iſti ordini, cui ſupra modum ſtuduit, gratiam conciliandi, Epiſcopatum, cujus Spotſvodus nunc gloria diffluit, obtulit. At ille ſive odio Antichriſtianæ pompæ, ſive ſtudio pietatis infimæ, Collegium Glaſcuenſe præpoſuit. Sordebat enim præ gloria Dei mundanus iſte, qui inſanas mentes capit, ſplendor. Quo animo ſi Epiſcopi noſtri fuiſſent, nunquam ad hæc tempora ventum eſſet, quibus nec illi ſuam magnificentiam, nec Eccleſia inſolentiam fert *Is* (inquit) *diſciplinæ Genevenſis ſtudio, inſtitutis imbutus* (in cujus vitam ſi poſſet dicere, alia nota quam literarum laude deſcripſiſſet) *cui diu adſueverat, non animadverſo aliter ſub Rege, aliter ſub multorum Principatu eſſe vivendum; ut ad illius Eccleſiæ ideam noſtra quàm proximè conformaretur* (*tanquam ea demum vera eſſet Eccleſiæ regendæ ratio*) *omnes nervos intendit* &c. Si Melvinus quinque annorum conſuetudine ita Genevenſis diſciplinæ ſtudio captus eſt: an non mirum eſt, Johannem Spotſvodum à Diſciplina Scoticana, cui plus quàm decem annos adſueverat, tam leviter defeciſſe? Diſcrimen in ingeniis, non in diſciplina, fuit. Neque verum eſt quod Epiſcopus aſſerit, aliter ſub Rege, aliter ſub Republica formandam eſſe Eccleſiam. Ubique per orbem terrarum unam & eandem Politiæ formam Eccleſiis commendarunt Apoſtoli. Quod dicit ad ideam Genevenſis Eccleſiæ noſtram diſciplinam formatam, imperitiam ſuam prodit. Et illi & nos ûnum exemplar intuemur, monſtratum nobis in monte Sacræ Scripturæ. Neque in eorum ditiuncula tot poſſunt eſſe Conventuum genera, Parœciana, Presbyterialia, Provincialia, & Nationalia, quot nos ſingulis annis celebravimus. Dicit, Melvinum *Epiſcopis & Superintendentibus de ſtatu controverſiam feciſſe*, ac ſi vel primus vel ſolus Melvinus litem moviſſet, cum Epiſcopis controverſiam feciſſent in Synodo ante reditum Melvini, & Superintendentium ipſorum poteſtatem intra ſuos cancellos concluſiſſent, ſenſim aggreſſuri alia data occaſione opportuna. Jacobus Lowſonus Edinburgenus Miniſter primus litem movit de officio ipſo & munere, an ferendum eſſet in Eccleſia. *Cumque*, inquit, *Miniſtris æqualitatem vendicaret, qui in eam ſententiam pedibus irent duo hominum genera invenit; Laicorum unum, quod ad proprietatem & dominium Bonorum Eccleſiaſticorum, quæ mala fide poſſidebant, acquirendum, expeditam hanc viam, & tutiſſimum ſacrilegiis ſuis aſylum fore prævidebant. Alterum Miniſtrorum, qui ambitione præcipites & gloriæ famelici rejecto Seniorum jugo ad effrœnem licentiam quidvis pro libidine patrandi totis animis aſpirabant.* Proceres

A. Melvinus Epiſcopis ſecundi generis primus litem non movit.

Pag. 51.

Pag. 52.

& Laici qui mala fide possidebant Bona Ecclesiæ, & sub umbra Titularium Episcoporum, Diaconorum, Rectorum &c. securi latitare volebant, per Politiam Reformatam videbant sublatis illis Titulis auferendam quoque umbram illam possessionis malæ fidei. Nam ut videre est in Secundo Libro de Politia, Bona Ecclesiæ & titularibus illis & aliis malæ fidei possessoribus adimenda esse docent, & restituenda Pastoribus, pauperibus, scholis, & fabricis templorum, aliisque piis usibus; & hi præcipuè adversati sunt. Ministros gloriæ famelicos rejecto Seniorum jugo ad effrœnem licentiam quidvis pro libidine patrandi aspirasse, calumnia est nequissimi nebulonis. Multæ erant de Episcoporum moribus & negligentia querelæ, quæ maturarunt Reformationem. De vitiis & moribus Episcoporum corrigendis, eorumque arrogatione coercenda, jam non diutius laborandum censuerunt viri boni; securem itaque ad radicem posuerunt, & an functio ipsa in Ecclesia ulla lege f.renda, disceptari cœptum est.

Mortonii conniventia vires non collegit Disciplina nostra. Pag. 33.

Quod Disciplinam nostram vires collegisse dicit Mortonii conniventia, qui *initio Ministros verbo compescere potuit injecta mentione Colloquii Lethensis, quo convenerat, ut in statu receptæ religionis nil immutaretur, dum Rex per ætatem rebus gerendis non sufficeret,* falsissimum est. Certum enim est, Mortonium, nec dubito quin frigidam suffundentibus Episcopis Anglicanis, disciplinam, quoad potuit, repressisse, & auctoribus ejus crucem minatum esse. Neque Lethensis Colloquii ea erat auct.ritas, ut reprimeret. Nam Colloquium Lethense aulica auctoritate, & consilio Mortonii nitebatur: ut apud Ecclesiam nostram, nisi Nationali Conventus probaretur, nullius fuisse auctoritatis nemo nesciat.

Mortonium Ecclesiasticorum conviciis laceratum se Magistratu abdicasse, calumnia.

Dicit, Mortonium anno 1576. tandem male celatum animum expromere cupientem, cum Archiepiscopis Fani Andreæ & Glasguæ, ne Synodorum decretis starent, interdixisset, in odium eorum qui disciplinæ innovationi studebant incidisse, & hos publicè vitia ejus insectando exitium ei maturavisse, & novis indies nascentibus turbis regni administratione se abdicare coactum. O acerbum Mortonii odium! Debuit hoc extinguere, nisi quod nullis isti officiis vincuntur, Episcoporum studium. Nam certum est, illum non tantum postquam factus est Prorex, sed & multo ante omnes nervos huc intendisse, ut Conventuum Nationalium auctoritatem occulto conatu labefactaret. Rogatus enim sua præsentia Synodum cohonestare, semper aliquid excusavit; nunquam ea specie honoris dignatus est. Auctor fuit Marrio, cum is præfuit Reipublicæ sua auctoritate & gratia per Dunensem Comarchum Augustæ Superintendentem gentilem suum Letham Conventum indicendi, & Episcoporum auctoritatem revocandi. Hic fuit Conventus ille, de quo noster gloriatur, & à quo suam usurpationem probat: & tamen Mortonium, qui hoc subsidium submisit, conviciis proscindit. De hac auctoritate Mortonius Johanem Duglassium Episcopum ad Fanum fecit anno 1571. statim à Colloquio Lethensi. Quid istis immoror? nunquam erat, cum non faceret, quo in eorum odium, qui disciplinæ studebant, incurreret: ut mirum sit hunc affirmare ab interdicendo Episcopis, ut decretis Synodorum starent, illum in eorum odium incurrisse: ut non priùs, vel non cum adhuc privatus esset, *ejus vitia, avaritiam, & tyrannidem, & luxum, insectarentur.* Hoc ego ausim affirmare, hanc hujus calumniam utrinque esse falsam. Neque illum illa convitia fuisse dignum ut audiret, neque illos ut facerent. Mortonium quod attinet, nemo Regum nedum Proregum majore cum laude rempublicam administravit. Septem annis, quibus præfuit, hæc gens tanta pace, tanta omnium rerum copia fruebatur, quanta unquam. Nec domi tantum facinorosos repressit, pacem etiam cum vicinis ita coluit, ut ejus immatura mors illis non minus dolori fuerit. Avarum, credo, vocat, si quid

Pag. 34.

in conviciis respicit; quod mulctis potius quàm morte facinora repressit: ad luxum quod attinet, nemo magis sobrius; ad tyrannidem, nemo in ejus imperio, nisi manifesti sceleris convictus, capite aut jugulo luit. Si Ministrorum conviciis petitum imperio se abdicasse vult innuere, calumniatur. Nam quamvis disciplinæ sciebant cum esse adversarium, tamen quia Regis pueritiam contra rebelles fortissimè semper defendit, Papismum constantissimè oppugnavit, nemo fuit illis charior, nullius nomen sanctius.

Prorege (inquit, is erat Mortonius) *summo Magistratu exuto Ministri altiora jam meditantes, & spei pleni, Episcopis tum sedentibus denunciant gregis unius curam capessant, & ditionum curam mittant. Quorum Rex gnarus literis per Johannem Duncansonum ad Synodum datis (quarum exemplum in Actorum Libris extat) de republica agi præfatus, monet à rebus innovandis abstineant*, &c. Hoc ita dictum est, ac si Ministri de Mortonii casu lætarentur, etiam ac si Episcopi unius gregis curam capessere non jussi, prius quam Mortonius se magistratu abdicasset. Ann. 1575. Episcopi jussi unius gregis seu parœciæ curam suscipere, quo anno præter particularis gregis curam commissa est iis, ut aliis Ministris, visitatio provinciæ alicujus non amplæ, & iisdem legibus, nempe ut nihil faciant absque Synodo Provinciali vel 6 aliis Ministris à Synodo delectis, vel ubi res moram non pateretur, fratribus ad prophetandum aggregatis è locis viciniis ad locum aliquem primarium, qui Classes etiam tum constituebant, sed rudius, nondam tanta instructas authoritate qua brevi post instructæ sunt. Synodo III. Generali anno 1577. Seff. 13. omnia capita politiæ comprobata sunt excepto capite de Diaconatu, in quo tamen maxima pars conventus consenserat, & in dissentientium gratiam plenior de eo capite statuta disceptatio. Mortonius post Synodum illam magistratu se abdicavit exeunte anno 1577. Si Rex de Republica agi in Synodo ratus monuerit, ut iste dicit; tamen verum edoctus aliud sensit. Anno 1578. Legatis Ecclesiæ, qui capita disciplinæ, in quæ convenerat, post celebratum jejunium à Synodo indictum exhibuerunt, benignè respondit, pollicitusque est, se consiliis Ecclesiæ ad gloriam Dei spectantibus non tantum adfuturum, sed etiam præfuturum vel, ut ipsius verbis utar, procuratorem fore, effecitque, ut institueretur colloquium inter Consiliarios & Ministros Delegatos Ecclesiæ de capitibus Politiæ, cujus Colloquii Acta inserta in Libro Actorum Synodalium. Sed anno 1584. hora tenebrarum, duo folia dilacerata & in ignem conjecta, ne extarent capita consensus. Ann. 1579. literas ad Synodum mense Julio dedit per Johannem Duncansonum, hortatusque est, ut de capitibus disciplinæ, in quæ nondum conventum esset inter Consiliarios & Delegatos Ecclesiæ, amplius consultaretur, & erga Parliamentum, quod brevi futurum erat, uno animo consentiretur, ut illa auctoritate confirmaretur. Neque litem ullam cum Ecclesia contestatus est, priusquam Levinius Robertum Mongomerium in Episcopatum Glascuensem invitis obtrusit, anno tertio postquam Rex has ad Conventum literas dedit. *Quibus hortatibus* (inquit) *eorum impetus adeo non elanguit, ut bilem in aulam ejusque Præfectos evomerent, Aubignium præcipuè, qui postea Dux Leviniæ declaratus est.* Hortatus quos dicit ex Literis Regis ad Synodum Edinb. Non. Julii ann. 1579. intelligi vult; Aubignius non appulit ante Septembrem sequentem: ut si credas huic, Ecclesiam credas in Aubignium bilem expuisse, priusquam Scotiam attigerat. Proceres verum præsertim Aulici obnixi sunt omni studio & consiliis, quibus poterant, ne politia publica Parliamenti authoritate sanciretur. Ex Epistola An. Melvini ad Th. Bezam scripta ad Id. Novembr. 1579, quis esset tunc rerum Ecclesiæ nostræ status, colligere potest lector. *Annos jam quinque bellum asre cum Pseudoepiscopatu, reluctantibus Nobilium plerisque, gerere, & discon*

Episcopi gregis unius curam capessere quando jussi.

Pag. 34.

Pag. 35.

& disciplinæ severitatem urgere non desistimus: Regiæ majestati & tribus regni Ordinibus, & antea sæpe & nunc in his Comitiis Disciplinæ formam in acta referendam & publica authoritate confirmandam obtulimus. Regis animum in nos propensum, Proceres plerosque iniquos habemus. Sublato enim Pseudoepiscopatu, regni statum convelli, constitutis Presbyteriis Regiam majestatem imminui, bonis Ecclesiasticis in usum legitimum restitutis Regis ærarium exhauriri, causantur: quod Episcopi cum Abbatibus & Prioribus Tertium in Comitiis Ordinem constituant: quod omnis jurisdictio tam Ecclesiastica quàm Civilis ad unum Regem Regisque Senatum pertineat: quod res Ecclesiasticæ ex eorum sententia fisco adjudicari debeant. Quod sic loquantur aut sentiant, in causa multis ignorantia est; aliis, flagitiosa vita & sceleratì mores: plerisque Ecclesiastica Bona quæ adhuc supersunt rapiendi cupiditas, quæ jam rapuerunt amittendi metus. Quid quod Excommunicationis sententiam non prius legitimam fore dicunt, quam à Senatu Regio causa cognita approbetur. Sibi enim malè conscii reformidant Presbyterii sententiam, non tam metu judicii divini, quàm terrore civilium pœnarum, quæ legibus nostris & moribus sententiam comitantur. Denique dum φρόνημα τῆς σαρκὸς in consilium potius quàm patefactam Dei voluntatem adhibent, unius Episcopi vel Inspectoris Ecclesiarum perpetui & nutu & nominè res omnes geri cupiunt; de communi συμπρεσβυτέρων sententia nihil volunt administrari. Utinam Dominus Ecclesiæ suæ misertus averruncet hæc mala.

Levinii consilia. Dicit, Aubignium propter virtutes non vulgares bonis omnibus charum & in flagrantissima apud Regem gratia fuisse. *Quod æmuli acerbe ferentes, pessimis vulgo sparsis rumoribus, eum perniciem rectæ religioni machinari, apud Ministros invidia onerarunt:* *P. 35. 36.* *Qui è cathedris declamando Regis ab eo fidem sollicitari, Ecclesiam cuniculis subrui, Papanæ superstitionis cultum promoveri, plebi infestum reddiderunt. Rex ut iis satisfaceret sollicitus, advocatis in consilium Ministrorum principibus, statuit, ut ex eorum numero selecti Levinium in fide syncera erudirent: simul in integritatis suæ testimonium Confessionem fidei fieri curavit, cui ipse cum familia & subditi honesto loco nati subscripserunt. Hæc est celebris illa Confessio, cujus Sectarius non semel meminit, quamque Cathari nostri identidem objiciunt, quo Regem, Regnique Ordines, perjurii & perfidiæ reos peragant.* Amatus Stuartus Aubignius Regis propinquus è Gallia in Scotiam missus, Guisianorum consiliis probè instructus, regni administrationem Regi gratulaturus, & in religionis qua fieri posset immutationem, quod biennio post adventum experti sumus, simulabat primum se jam in syncera fide eruditum, & ex nostris esse, & confessionem fidei sacramento & chirographo suo obsignavit. Sed perniciem Mortonii interim moliebatur, quem quia charus Ecclesiæ ob merita, quæ supra commemoravimus, opprimere se non posse perspexit, nisi simulata professione religionis & officiorum in Ecclesiam. Extincto autem Mortonio & expulso Angusio, illius exuviis, hujus spoliis ornatus, & duplici Prælatura Glascuensi pleno jure & Aberbrothensi donatus, Leviniæque primùm Comes, deinde Dux factus, magnus tandem Scotiæ Camerarius, turbas Ecclesiæ dedit & viris bonis, quem iste bonis omnibus charum fuisse dicit.

Confessione Fidei regimen Episcopale ejeratur. Confessionem fidei neminem alligasse Presbyteriorum regimini, sic probat. Confessionem illam Joannes Cragius Regius Concionator scripsit & edidit anno 1580. Cui omnes concepta sacramenti formula, se doctrinam & instituta Ecclesiæ Scoticanæ servaturos, & contraria pro virili oppugnaturos subscriberent. Sed in ea Confessione non alia inquit Disciplina intelligenda venit, quàm tum publicè recepta. Episcoporum nimirum & Superintendentium gubernatio. *Pag. 53.* *Cum eorum munus, nullis Ecclesiæ sanctionibus damnatum fuerit ante annum* 1581. *nec Presbyteria ante annum*

annum 1586. *stabilita : ut in eam Confessionem jurasse neminem Presbyteriorum regimini alliget.* Superintendentium & Episcoporum apud Ecclesiam nostram nunquàm fuit eadem ratio. Superintendentes Ecclesia initio sua sponte delegit, & rebus curandis substituit, Episcopos illos tres aut quatuor, qui ad causam religionis accedebant, quod in bonis essent, cum sumptus non suppeterent Superintendentibus in eorum dioeceses designandis & ipsi se obtruserunt, in Commissariorum album, ut supra dictum, conscripti sunt. Episcopi Titulares, quos Aula post colloquium Lethense subornavit, Episcopi nomine re Superintendentes in annum 1576. deinde multiplicatis provinciis præter curam peculiaris gregis commissa iis visitatio non totiùs Dioeceseos sed assignatæ sibi provinciæ sicut aliis Ministris, iisdemque legibus, id est primum Superintendentes ex conniventia, deinde Visitatores erant ex delegata à Synodo potestate, sed Pastores unius gregis. Nam nondum plene constitutis Presbyteriis Classicis, visum est necessarium hoc Visitatorum genus constituere. Nec solum ante designatam politiam, Canone deinde ipso Libro Politiæ damnata fuit eorum jurisdictio & functio, sed etiam post comprobatam à Conventu Generali Politiam, anno 1578. denuo decretum ut unius Ecclesiæ particularis curam suscipiant, civilem jurisdictionem ne exerceant, in Comitiis Ordinum Ecclesiæ nomine suffragia ne ferant, Dominorum temporalium titulis abstineant, in Presbyteria imperium ne arrogent, Episcopatuum reditus soli ne percipiant luxui & pompæ suæ indulgentes Scholis Ecclesiis & Pastoribus neglectis, ne ampliorem provinciam visitandam vendicent quàm eorum curæ committenda erit à Synodo. Tandem eodem anno 1580. quando in illam Confessionem Fidei juratum, Conventus Nationalis ad Taodunum 4. id. Jul. Episcopi auctoritatem, quo sensu Episcopus vulgo accipitur, ex Scripturis nullam esse decrevit. Itaque plenis suffragiis nemine contradicente jussit eos qui hoc officium tenerent, continuò deponere, neque rem Ecclesiasticam, nisi de novo ad id munus restituti, dignarentur attingere; idque sub poena Excommunicationis. Confessio Fidei sacramento & chirographis obsignata fuit post Synodum istam eodem anno mense Martio. Nam initium anni apud nos tunc coepit die 25. Martii. Recepta ergo erat Disciplina nostra. Presbyteria seu Classes, etsi nondum per universum regnum constituta & stabilita, tamen de Ecclesiis in unam Classem consociandis & Classium regionibus definiendis & dividendis consultabatur ante obsignatam juramento Confessionem fidei, & anno 1579. statutum, ut Coetus fratrum ad prophetandum aggregatus ex locis vicinis Presbyteriorum constituendorum vices suppleret. Secunda ratio sequitur, qua probat Confessionem illam non alligare Presbyteriorum regimini. *Jam ut illis largiar* (inquit) *quod nunquam tamen evincent, disciplinam postea receptam tum stabilitam fuisse cum hæc Confessio primùm prodiit; quotusquisque non novit disciplinam omnem rem esse mutationi obnoxiam?* Equidem non novi, neque credam, Christum, qui Dei sapientia fuit, Rempublicam suam, quæ omnium est perfectissima, arbitrio stultorum hominum reliquisse agitandam, ut hodiè & heri, prout illis libet, sit alia atque alia; quod ne Solon quidem aut Lycurgus, aliusve quisquam Legislator pateretur. *Quisquis igitur*, inquit, *in Disciplinam Ecclesiæ jurat, id non aliter facere intelligendus est, quàm si nihil in ea ab Ecclesia innovetur.* At, inquam, ideo juratur, ne quid innovetur. Rem illustrat exemplo à Senatusconsultis, & Plebiscitis, in quæ non datur fides, si forte mutentur. Atqui, inquam, ratio non est eadem. Quæ populus cum suo capite scifcit, potest eadem auctoritate rescindere. At nostrum caput absolutam habet potestatem. Quod ille scivit, non licet nobis rescindere. Duplex est disciplina, altera universalis & perpetua, altera particularis & mutabilis. Universalis est quæ ubique est una, utpo-

Pag. 37.

Pag. 38.

Pag. 38.

ig-

te quam ipse Christus jussit. Hanc non magis licet Ecclesiæ mutare, quam mutare licet ipsam Scripturam. Disciplinam tunc receptam verè Christianam & Apostolicam agnoverunt, Episcoporum Antichristianam; & ideo istam ejurarunt, & in illam jurarunt, non quia merum institutum Ecclesiæ, sed quia institutum Christi, ut conventibus regeretur Ecclesia, non singulari, Papæ, Episcopi, aut Archiepiscopi alicujus authoritate. Particularis est, quæ pro loco & tempore & re nata potest esse alia atque alia, ut quo die celebranda Cœna, quibus horis conveniendum ad sacra celebranda, &c. Hæc & hujus generis similia sunt in arbitrio Ecclesiæ, & pro re nata mutari possunt. *Si his* (inquit) *responsionibus nondum Sectariis nostris* (ita eos vocat, qui antiquum obtinent, & horum sectam abominantur) *satisfactum est*: *addo Episcopos nunc sedentes & magnam partem Ministrorum suscriptiones illas inficiari.* Quinam isti? Nam Johannem Spotsvodum, & Jacobum Laium, nostros Archiepiscopos ipse vidi Trenenti subscribere anno 1604. & audivi jurare se, quod fecerunt Ecclesiæ causa facere, (nam tum nova hæc consilia agitabantur,) & si quando voti forent compotes, Ecclesiæ quicquid impetrarunt restituturos. Sed quis huic, qui pro ludo facit prejerare, vel jurato credat, fuisse tum in Scotia Ministros, qui quod ipse Rex & totus populus juravit non jurarunt? quis credat, quenquam, qui rem sacram administrabat, id quod Synodus 43. anno 1581. unanimi suffragio pro rato habuit, ausum fuisse calculo suo non probare? Sed nimis velim scire, ubi isti fuerunt anno 1590. prid. Non. August. quando moderante Patricio Gallovidio qui nunc defecit ad Episcopos Act. 2. decretum fuit, ut per Presbyteria singula omnes qui rem sacram tractabant, in omnia capita disciplinæ ante sequentem Synodum subscriberent. Decretum fuit Edinb. anno 1587. ne Rectores gymnasiorum discipulos maturioris ætatis in disciplinam reciperent, aut quenquam in gradus literarios admitterent, nisi in formulam fidei juratos. *Sed si in Gymnasiis religiosè observatum & discipulos in juramentum adactos probasset, aliquid*, inquit, *certe pro causa diceret.* Ubi ex illo libenter scire primum velim, utrum sit Christianum de fide Gymnasiarcharum dubitare. Si quis dubitat, testimonium perhibebunt chirographa eorum qui laurea Magisterii donati sunt ab anno 1587. ad annum 1606. Quære ab ipsis Ministris, qui gradum illum consecuti sunt, num negare audeant. Aliud igitur effugium quærit. *Quid*, inquit, *quoties ea confessio alicui obtruditur, sub formulis fidei id fieri assolet, nec illi quicquam aliud sub eo nomine intelligunt; disciplinam porro dogma fidei ad salutem necessarium, non opinor, vocabunt.* Fidei vocabulum, cum ita loquimur, quis nescit religionem significare: & politiam ac disciplinam religionis partem esse. In Confessione illa seu formula fidei Disciplina distinguitur à Doctrina, & in obedientia utrique debita se perduraturos sanctè jurant. Quia nodum istum solvere non potest, ut Alexander quidam gladio secat. *Sed*, inquiunt, *se à sacramento semel nuncupato sine perfidiæ macula recedere non posse*: *quibus responsum volumus, si aliter scrupulus ille eximi non potest, in Ecclesias bonis avibus facessant ubi illis ita vivere liberum sit, cum in unius privati gratiam, Ecclesiæ ritè constitutæ unitatem dissolvi, & pacem turbari, non sit ferendum.* Lupus queritur de turbato fonte, & agnum ut reum dilaniat. Sic piratæ occupata nave vectores, tyranni occupato regno fidos subditos tum proceres cum plebeios facessere jubent. Nos, in Politiam Ecclesiæ nostræ rectè constitutæ jurati, unitatem servavimus. Isti unitatem dissolverunt. Ad gubernaculum sedent invita Ecclesia, obluctantes jam pro privatis haberi, & quia ipsi perfidiæ rei, totam Ecclesiam, eodem reatu teneri cupiunt.

Pag. 39.

Pag. 40.

Pag. 40.

Pag. 41.

A Rege

Quia Ministri cum Rege egerunt, ut Disciplinam decreto publico sanciret, inde colli-

colligit eversam fuisse ab ea quæ Fidei Confessione continebatur. *Etsi, inquit, Rex, ejusque familia omnis confessionem illam appositis chirographis consignassent; justa tamen adhuc dubitandi causa Ministris videbatur. Igitur cum Rege sedulo agunt, ut libellus de Disciplina, quam novam ad ideam Platonicæ reipublicæ affinxerant, auctoritate publica sanciretur; quæ si eadem fuisset cum illa quæ confessione fidei continebatur, quid opus fuisset nova sanctione? aut qua fronte id Rex facere recusasset, quod haud ita pridem fide data approbasset? Nam in omnibus Synodis, quæ Glascuensem exceperunt, legere est, Regem cum Ministris egisse, ut ab ejusmodi inceptis desisterent, & quos ipse daret Episcopos eligerent. Nec prætereundum de anno aut circiter, quo illa Confessio primum evulgata est, Regem per internuncium testificatum, quæ ab illis jactarentur sibi displicere, & remedium in tempore adhibitum.* Non dubitarunt de Disciplina, quin in eam juratum sit quæ erat tum recepta, non autem in eam quæ explosa erat & ante consignatam illam Confessionem ab anno 1575, sed de constantia cum jurantium tum posterorum dubitare licebat; consultum propterea illis visum Politiam publico Decreto sanciri. Quod ad Presbyteria seu Classes in specie attinet; constat hanc partem fuisse politiæ designatæ, consultatumque quomodo Regnum totum in Regiones & Classes distribuendum etiam ante obsignatam Confessionem fidei. Certum est, Regem 1581. & statim post obsignatam sacramento & chirographis Confessionem fidei, dedisse Guil. Cuningamio Capringtono mandata ad Concilium Glascuense in hæc verba. *Dabis iis meas ad eos literas, faciesque ut intelligant, me fecisse quosdam ex Senatu meo cum Legatis illorum, quos Toaduno miserant, sæpius de capitibus propositis deliberare. Videri illis Tertiarum rationes, de quibus in primo articulo petunt, non esse ad Ministros alendos tutissimas. Ita enim esse his 20 annis ultimis attritas, ut neque illis neque mihi quicquam certi possit confici. Videri itaque necessarium, ut alia ineatur ratio, quæ & in præsens certior, & in futurum constantior sit. Quod ut commodius fiat, auctoritate & consilio eorum Senatorum quos ego dedi, & Ministrorum quos Synodus legaverat, perscriptam esse formulam Presbyteriorum ex vicinis Ecclesiis, in qua latiores Ecclesiæ dividuntur, & minores cum aliis conjunguntur, ut| Pastores facilius ali, populus facilius convenire possit. Præterea me statuisse literas ad Nobiles, & præcipuos in singulis Presbyteriis dare, quibus jubeam convenire & consultare de præsenti negotio, & me certiorem facere quid habeant consilii.* Et cum his & aliis mandatis formulam Presbyteriorum misisse, quam dixit Consiliarios & Ministros scripsisse; Synodumque delegasse qui de tota re cognoscerent. Si in Episcoporum aut Superintendentium regimen juratus esset; cur statim post consignatam Confessionem fidei, formulam 50 Classium seu Presbyteriorum locis totius regni maximè opportunis constituendorum misisset. Quod in Synodis, quæ Glascuensem anno 1581. exceperunt, ais Regem cum Ministris egisse ut ab ejusmodi inceptis desisterent, & quos ipse daret Episcopos eligerent; mutatum simpliciter non negamus. Sed cur mutatus, tu videris? & quando nos infra docebimus. Memineris etiam postea ad se rediisse anno 1586. & denuo anno 1589. Confessionem fidei chirographo consignasse.

comprobata Presbyteriorum constitutio. Pag. 41.

His omnibus (inquit) *Sectarius, quia causæ jugulum petere videbantur, omissis, refert post publicas disputationes, privata colloquia, consultationes cum transmarinis Theologis habitas, nemine è Ministris repugnante, secundum de Disciplina Libellum omnium sententiis comprobatum.* Et tu ista negare non audes, deliberationem & disputationem de politia aliquot annos tenuisse, tum in Conventu publico tum in Colloquiis Conventus authoritate constitutis, & rem sæpius incudi redditam: consultos etiam fuisse Theologos transmarinos, testatur viri Venerabilis Th. Bezæ

Episcopis abrogata auctoritas: unanimi Ministrorum consensu. Pag 42.

Tractatus de Triplici Episcopatu, quem scripsit cum Dominus Glamisius regni Cancellarius hac de re eum consuluisset an. 1576. Si Auctor Epistolæ omiserit quæ jugulum causæ petunt, judicet lector. Aulam adversantem, & Proceres qui loculis suis ex Bonis Ecclesiæ aliquid corradere volebant, uno verbo perstrinxit. Nec brevi Epistola plenam historiam complecti potuit. Sententiam Ecclesiæ nostræ de Episcopatu fideliter retulit. Libro Secundo de Disciplina (inquit) contradixerunt Ecclesiæ nostræ Antesignani, Dunensis Comarchus Angusiæ Superintendens, Johannes Spotswodus Lothianæ & Merciæ Superintendens, (is erat ipsius pater,) Johannes Winramus Fifæ Superintendens, Georgius Hajus plagæ Septentrionalis Commissionarius, Alex. Arbuthnotus Præfectus Gymnasii Abredonensis, Rob. Pontanus Synodi Glascuensis quæ habita est contra Episcopos Præses, David Lindesius, Andreas Poluardus, Tho. Smetonus. Hos viros pro egregiis agnoscimus sed quibus Ecclesia nostra, sive prudentiam, sive eruditionem, sive vitam spectes, multos habuit pares, non paucos qui signum anteferrent. Quod autem afferat hos disciplinæ adversatos, equidem nescio quid habuerit animi. Certò scio ex Actis Ecclesiæ, maximam istorum partem huic negotio maximam navasse operam. In prima opera inter eos qui Synodo 33 anno 1576. ad formam Politiæ designandum delecti sunt, invenio ex his novem quos iste vir bonus dicit adversatos, quinque ex præcipuis, Comarchum Dunensem, Johannem Winranum, Alexandrum Arbuthnotum, Robertum Pontanum, & Davidem Lindesium: ut mireris datam fuisse instituendi curam adversariis ejus quod curabatur. Quod ad ipsius patrem attinet; nescio quid illi credam, qui de aliis tam manifestè mentitur. Hoc tamen scio, ab Ecclesia, non ab Episcopo, Superintendendi accepisse officium, Ecclesiæ jurasse obsequium, peccati si quid admisisset Ecclesiæ permisisse judicium, legemque ipso auctore latam Synod. 27. anno 1572. Act. 4. ne qui sacra tractant civilia attingant. Quam filius, ut auctoritatem filii cognoscas, verbo uno refutat, Libelli sui pag. 19. sub finem. *Civilium judicum munus* (inquit) *ab Episcopi officio neutiquam alienum est.* Quod autem narrat, se à viris fide dignis accepisse, Dunensem gravibus minis increpuisse Melvinum; equidem neque illi neque viris illis fidem habeo. Vanæ etiam sine viribus minæ fuissent. De Smetono testimonium perhibuit Melvinus Epistola ad Johannem Rowum Ecclesiasten Perthensem anno 1578. *Haius noster veteranus ut nosti & strenuus Christi miles, & Smetonus acerrimus bonæ causæ propugnatur.* Quid multis opus est? cum ipsius Canonis verba testentur, unanimi consensu omnium explosum fuisse Episcopatum: quod cum diffiteri nequeat, fingit invitos cessisse in aliorum sententiam: *licet tandem*, inquit, *ne frustra contraniti viderentur, in imperitæ multitudinis sententiam concesserint.* Quo quid turpius dici potuit in viros, ut ipse ait, pios, doctos, & Ecclesiæ nostræ antesignanos ab impio nebulone & asino indocto?

Pag. 45.

Tumultus Montgomeriani origo & exitus.

Mala ex Ecclesiæ consiliis sequuta demonstraturus orditur à tumultu ob Archiepiscopatum Glascuensem. Robertum Montgomerium Ministrum Sterlinensem Dux Leviniæ Regi commendatum ad Archiepiscopatum evexerat, pactus ut titulo & pensione annua mille librarum contentus reliquis Episcopatus emolumentis cederet. *Ministri* (inquit) *hac ut rebantur injuria commoti diem ei ad Fanum Reguli dicunt, ibi Sacerdotio mulctandum, & pœnis Ecclesiasticis non leviter puniendum. Rex qui sciret duntaxat crimini dari, quod contra Acta Conventuum Episcopi titulum suscepisset, (neque enim de dilapidatis beneficii reditibus agi,) Joanni Gramo (qui postea in Collegium Judicum adscriptus est) in mandatis dat, litem inhibeat, ni pareat Conventum dirimat. Ita quæstione dilata verius quàm omissa, Ministri cum diutius iram supprimere non possent, nullo ordine, nulla juris formula observata, ei sacris interdi-*

terdixerunt: qua contumelia Rex accensus excommunicationem irritam pronunciat & hominem in Diœcesin, (impedientibus quamvis non paucis Æeræ & Glasguæ) cum imperio mittit. Hæc ille. Hunc egregium virum Robertum Montgomerium, hominem prope dixerim fungum, Levinius Regis gratia Episcopum Glasguensem facit. Ecclesia honorem & hominem juxta damnat. Duræus & Balcanquellius Ministri Edinburgenses ob libertatem in Levinium accusantur, & purgantur ab Ecclesia. Montgomerius, ut se ad Conventum sistat, citatur. Rex pro eo intercedit. Ignoscitur, modo ab Episcopatu discedat, & ad suam Ecclesiam se recipiat. Reprehenditur quindecim errorum. De ejus erroribus Rex consulitur. Permittit, ut qua Minister est, accusetur. Levinius rursus ejus causam suscipit. Presbyterium Glasguense sub proscriptionis pœna jubetur illum Episcopum recipere. Templum cum armatorum multitudine ingreditur Cal. Mart. 8. Davidem Wemium ex suggesto per tumultum rapit. Synodus Lothiana hominem citat. A feciali jubentur desistere. A ministratione sacra suspenditur. In Conventu generali ad Fanum Reguli Presbyterium Glasguense petit, ut suspensio pro rata habeatur. Montgomerius intimatum sibi fuisse negat. Conventus tamen re cognita invenit intimatum, & decernit legitimo ordine suspensum. Interea supplicum libellorum Magister verbis Regis vetat quicquam contra Episcopum decernere. Conventus Civilia respondet nihil ad se attinere; alioqui nihil nisi ex conscientia acturos. Dum ergo pergunt, & de re tota cognoscunt, Burnus quidam fecialis pro sua auctoritate vetat. Hic Conventus re iterum cognita per Thomam Macgillum monet, decretum esse, se posse salvo Regis imperio de causa tota cognoscere: itaque die crastino se in judicium sistat. Ipse se subduxit. Guilielmum Montgerium procuratorem supposuit. Damnant vitæ impuræ, doctrinæ corruptæ, suspensionis contemptæ, fidei violatæ, mendacii manifesti, disciplinæ infractæ, conviciorum in Collegas pro concione, proscriptionis conventui interminatæ. Hic supplicum libellorum Magister orat, ne decernatur priusquam Rex fiat certior. Unde Conventus literas supplices ad Regem dat. Mittuntur, qui Regem de re tota doceant: deinde post meridiem decernunt, & jure Ecclesiastico privant, statutumque ut excommunicetur; sed sententiam in tertium diem differunt. Eo die Londæus Comarchus & Lindesii hæres gravibus argumentis eò impellunt, ut Conventui se submittat. Hic crimen fatetur, pœnitentiam profitetur, obtestationibus totum Conventum, Thomam Smetonum gravissimè qui gravissimè oppugnaverat, commovit, ut amplecterentur & præterita condonarent. Nihilominus gnari inconstantiæ hominis Presbyterium Glasguense monent, ut sedulò servarent, ne quod jus Episcopi usurpet. Si faxit, jubent contemptus & perfidiæ damnare, Edinburgense Presbyterium docere. Eique dant potestatem excommunicandi. Deinde decernuntur ad Regem Legati cum gravi querela, de violato jure Ecclesiastico. Non multo post Montgomerius ad vomitum redit. Levinium sectatur. Presbyterium Glasguense ex Decreto Synodi de flagitio cognoscit. Præfectus urbis cum multitudine civium Moderatorem Presbyterii corripit, carcere publicò claudit. Scholares summa vi defendunt, non sine sanguine. Nihilominus Presbyterium pergit. Fit decretum. Edinburgense Presbyterium excommunicat. Per suggesta publicè denunciatur excommunicatus. Regius Senatus sententiam irritam pronunciat. Ministri Edinburgeni factum reprehendunt. Jubentur se in Senatu Regio sistere primo Edinburgi, deinde Dalkethi, ubi non sine periculo Duræus famulorum Levinii manus evasit. Jubentur Edinburgo decedere; & nisi faxint, Præfectus jubetur expellere. Presbyterium Glasguense Præfectum & Prætores de vi accusant. Rex eos ad judicium suum Andreapolin citat. Conventus eò quosdam, qui pro iis

orent, legat. Rex pridie Non. Jul. securitatem promittit, modo Conventus lite contra præfectum & prætores velit cedere. Illi in diem dictum sententiam suspendunt, data tamen facultate quibusdam delectis fratribus, si opus fuerit, ferendi sententiam. Deinde Supplicationem ad Regem decernunt. Officii sui monent; eum esse Caput Reipublicæ, Ecclesiæ non caput sed membrum, & ut primum ejus filium debere primam ejus curam gerere: nunc contrà decreta ejus rescindere, servos vim illi inferre, Ministros de suggesto detrahere. Denique jam Papam agere, & utrunque gladium invadere. Qui ad hanc Supplicationem exponendam missi erant, Perthum veniunt: proponunt. Jacobus Stuartus Araniæ Comiti primum tutor datus, deinde Comes ipse factus, tum Cancellarius Regni, horum malorum fomes, surgit, minatur, clamat, an quis audeat huic supplicationi subscribere. Andreas Melvinus respondit, nos audemus; & simul pennam è manu Scribæ corripit, Collegas hortatur: sequitur Dunensis Comarchus, quem hic rabula dixit Melvinum odio prosequi, Thomas Smetonus, Robertus Pontanus, David Lindesius, quos hic dixit adversatos esse, Andreas Hajus, Petrus Blackburnus, Thomas Buchananus, & Patricius Gallovidius. Anglici perspecta hominum audacia rati habere occultum subsidium, sine responso tamen dimittunt. Habes rei summam, quàm brevissimè possum: jam judica de Ecclesiæ consiliis & de tumultus Montgomeriani origine.

Conjuratio Ruthueniana non orta ab Ecclesiæ consiliis.

Pag. 49.

Post paucos dies Aulica factione Levinius & Aranius opprimuntur. Hujus etiam mali, si malum, originem in Ecclesiæ consilia tranfert *Sequutum est & aliud*, inquit, *malum. Nobilitate enim in factiones divisa, & rebellibus, ut fieri solet, obtentu Ecclesiæ consilia velantibus, è Ministris quidam imminutæ majestatis rei in liberas custodias deputantur. Id illis persecutionem interpretari placuit. Interea suggesta non aliud sonabant, quàm vexari Ecclesiam, Aulam à fide deficere, veteres ceremonias restitui: tandem circa mensem Augusti conjuratione Nobilitatis, Rex Ruthueni detentus est, Duci Leviniæ aula interdictum, Jacobus Stuartus Araniæ Comes in carcerem conjectus, & è regiis plurimi capti, non pauci graviter vulnerati. Conjurationem hanc Nobilitatis, Ministri libellis editis & coacta ad Septembrem Synodo concordes approbarunt, vetueruntque sub anathematis pœna, ne aliter quàm Ecclesiæ & publicæ libertatis assertores appellarentur.* Deus bone! in quàm paucis verbis quot peccata! Ministri rei majestatis, quod rebelles suis consiliis Ecclesiam prætenderent. Videri vult à Ministrorum consiliis Conjurationem Ruthuenianam ortam fuisse. Delegati ab Ecclesiæ Comitiis aliquot Ministri cum supplici libello querelarum pleno, ut supra dictum, Pertham, item ad Regem, cum Glasguensi & Collegio & Presbyterio fere universo vicesima nona vice vocato ob causam Mongomerianam convenerunt. Nihil æqui impetratum. Post illorum discessum inter Gourium & Levinium exorta est de dignitate sive jurgium sive contentio. Gourius adhibitis in consilium amicis, Marrio, Glamisio, Oliphanto, Lochlevino, Clesio, Bodio, Bannatino, & aliis, 23 Augusti in Strathernensi Præfectura fit Regi Edinburgum proficiscenti obvius in armis, eumque secum domum suam non reluctantem deducit, summotoque satellitio Regio custodiam Regis sibi suisque vendicat. Jacobus Stuartus Aranius ad ejus rei famam accurrens, fratre Guilielmo vulnerato cum aliis nonnullis, ipse in Duplini arcem custodiendus includitur. Levinius in exilium relegatus non multo post Lutetiæ Parisiorum sive ægritudine animi sive morbi violentia contabuit & fatis concessit. Factionis principes Abbatem Passletensem ad Conventum Edinburgum mittunt, ut suo calculo factum probent. Illi quod magno malo Ecclesia & Respublica liberata esset, Deo gratias habent. Cæterum de auctoribus nihil posse statuere, Deum tantùm rogare,

rogare, ut boni causa bene egerint. Tamen ad Regem delegant, qui ejus sententiam sciscitarentur. Ille respondet, se Dei beneficium agnoscere, magno se & rempublicam malo liberatos esse. Unde Conventus etiam factum probavit. Fuerat illa factio pars sanior, quæ non in regem, sed pro Rege adhuc incauto & imprudente, & pro patriæ libertate contra factionem adversam, vel potius duos Aulicos rempublicam & Ecclesiam opprimentes, conspiravit. Qualescunque fuerint plerique eorum non multum laborabo, sed respondebo verbis Joannis Duræi tunc Ministri Edinburgensis. Quemadmodum cæcus ille cujus oculos aperuit Christus Joh. 9. Pharisæis ita ratiocinantibus, *nos hunc hominem scimus peccatorem*, respondit, an peccator sit nescio, unum scio, me quum fuerim cæcus, nunc videre: sic qualis quisque eorum fuerit nescio, sed miserè vexatam & tantum non penitus oppressam Ecclesiam eorum ope liberatam & ereptam scio. *At Ministri*, inquit, *reliqua prosperè cessura rati nobiliorum opera, quorum causam enixissime juverant, disciplinam suam comprobatum iri sperabant: sed illi causæ iniquitatem secum reputantes, Ministrorum desideriis Regis gratiam præferre satius duxerunt.* Modò dixit Nobiles illos fuisse factiosos & rebelles. Si factiosi & rebelles, non nocet nobis, si causam nostram iniquam judicassent. Sed nos de æquitate causæ nostræ tam iniquos fuisse judices non judicamus. *Vere proximo*, inquit, *Rex per occasionem libertate recuperata conjuratorum nonnullos in partes regni Septentrionales, alios in Hiberniam, circumjectasque insulas, & pleraque continentis loca, relegavit. Reliquo hoc anno res in Ecclesia satis tranquillæ fuere.* Subduxit se Rex clam à factione ista Nobilium ad factionem adversam, & venit Andreapolin mense Junio 1583. Revocatur Aranius, excitantur novæ turbæ.

Pag. 51.

Pag. 51.

Anno, inquit, 1584. *Andreas Melvinus habita concione ad Fanum Reguli multum in præsentem rerum statum invectus, addidit, Nobilium esse & reliquorum regni Ordinum vitia & abusus Aulæ corrigere, productis in medium superiorum temporum exemplis, & in his Jacobi tertii Regis abavi: quamobrem à Concilio in jus ad causam dicendam vocatus, & quod Judicum auctoritatem defugeret, & immodestius se gereret, in custodiam Blacknessum proficisci jussus, noctu itinere commutato Bervicum profugit.* De Melvino audeo affirmare nulla assentatione, (nam audio paulo ante fatis cessisse,) melius Regi ab infantia voluisse, quàm assentatores istos, qui quicquid ait ajunt; & si rursus negat, negant id quoque. De Ordinum potestate, quæ quidem amplissima est, nihil jam dicam, nec de ea differebat Melvinus in Concione, cujus verba detulit adversarius. Sed ut videat lector, quanta invidia hi Episcopi æstuent, ita res habuit. Melvinus inter Jejunium ad Fanum Reguli pro concione dixerat, *Danielem exemplum avi Nabuchadnazeris nepoti Baltazari proposuisse. Indeque nunciorum Dei esse, Principi & populo ætatis suæ majorum exempla, sicubi res poscit, ob oculos ponere. At nostra ætate rem eò devenisse, ut si quis velit proponere Aulæ, quid mali ad Jacobum Tertium ex assentatorum consuetudine devenerit, ut Rex sibi ab hoc genere pecudum caveat: dictum iri, illum monitorem à textu aberrare, & fortasse Majestatis accusatum iri.* Hæc inimicus quidam ad Regem detulit. Unde ex improviso citatur; in judicio se sistit: acriter, constanter, non, ut adversarius fingit, immodestè, se defendit. Judex 22 testes adhibet, qui auditi non multum Melvino nocebant. Ergo postquam jurasset adversarius, & capita accusationis exhibuisset, conscientia tactus obnixè Regem rogavit, ut unum verbum narrationis mutare liceret. Id erat, in quo caput accusationis vertebatur. Pro Melvino testimonium dixit Academia & Civitas. Hîc cum non satis causæ Aula reperisset, de provocatione à Rege accusat. Provocaverat enim Melvinus ad Ecclesiam, ut si ea damnasset, nullam causam diceret quin omnes corporis cruciatus.

Melvini accusatio, apologia, & fuga. Pag. 51.

ciatus subiret. Ecclesia & Academia utraque pro jure suo per Legatos postularunt, ut causæ ad jus suum spectantis esset dictio. Neutra audita est. Melvinus sub octavam vespertinam ad arcem damnatur. Cras ante septimam ab Aranio mutatus carcer. A feciali jubetur intra 24. horas Blacknessum, qui fuit in Aranii potestate, se recipere. Ille monitus ab amicis caput suum peti, mutata veste duabus horis post per mediam plateam medio die Bervicum proficiscitur, non de nocte, quod Episcopus inter alia fingit. Hoc verum esse, ipsa Episcopi narratio probat. Nam si verum fuisset, illum Nobiles in Regem armasse, cur tantum carcere damnatus fuit? cur aliud crimen quæsitum, quod judicum auctoritatem defugerat? Et quod jugulum causæ petit, cur si tanto scelere teneretur, jubetur solus sine custode in carcerem proficisci. Oportet insignem hunc esse Oratorem, qui quod verbo dixit, verbo refutat: aut egregium ejus esse odium, qui criminibus more rixantium mulierum studet potius adversarium onerare, quàm quid veri sit prodere.

Pastorum Edinburgensium fuga. *Pag. 52.*

Non adeo multo post, inquit, *arx Sterlinensis à Ruthuenianæ conjurationis sociis capta est: incertum quo consilio, cæterum quicquid fuit, fortuna discussit Gourius enim comprehensus, & conjurationis conscii in Angliam fugere sunt coacti, quo etiam paulo post Pastores Edinburgeni se receperunt, conscripta discessus apologia, & fugam suam in aulæ rabiem & tyrannidem conferentes.* Hæc sic dicta videri vult, ac si Pastores Edinburgeni cum Ruthuenianis consilia versassent de occupanda arce Sterlinensi. Post captam arcem, propter aulæ rabiem solùm vertere coacti sunt, & apologiam conscripserunt, qua rationes gregi suo reddunt cur ad tempus se subduxissent, ne omnino eos deseruisse viderentur. Pro capta arce Sterlinensi, aut communicatis consiliis cum Ruthuenianis, nulla illis opus erat Apologia, nec illius culpæ insimulati erant.

Comitiis anno 1584. Episcopis collata jurisdictio, sed successu irrito. *Pag. 53.*

Æstate proxima Regem dicit (quod verum) publico Ordinum Decreto Præsulibus potestatem in inferiores Ministros restituisse, Cœtus & Conventus Ecclesiasticos edictis inhibuisse, sed successu ut in rebus perturbatis irrito. *Nobilibus enim ab exilio ad Cal. Novembris anni 1585 revocatis & post humillimas preces in pristinum gratiæ locum receptis: Ministri ex fuga in Angliam superstites, secus factorum condonatione non contenti, suam disciplinam inducto priori Decreto stabiliri vehementer urgebant. Quod cum à Nobilibus destituti impetrare non possent, ad veros mores reversi, in Aulam plenis velis invehuntur.* Cum Nobilium alii extincti, alii relegati aut proscripti essent, celebrarunt Comitia statim post reditum P. Adamsoni ex Anglia, sine publica indictione, & dimissa prius quàm fere intellexerint quorum intererat, qui & in quem finem convenissent. Hoc illud Parliamentum, cujus decreto dicit Præsulibus restitutam potestatem in Ministros, & Conventus Ecclesiasticos edictis inhibitos. Addam, ampliorem potestatem in his Comitiis collatam Episcopis, quàm vel in Colloquio Lethensi concessa, vel ipsi unquam arrogare ausi sunt, & quidem non consulta, nedum consentiente, Ecclesia. Cum Edicta Parliamenti illius evulgarentur, Robertus Pontanus & Gualterus Balcanquellus purioris Euangelii Ministri intercesserunt publicè, idque fratrum omnium & Ecclesiæ nomine. Quam ob rem & liberam reprehensionem tyrannidis Aulæ se clam subduxerint Lowsonus & Balcanquellus, & in Angliam se receperunt. Ex Actis Parliamenti sequutæ sunt graviores turbæ. Adamsonum & Mongomerium pro Episcopis legitimè vocatis habere, iis obedientiam polliceri, & præstare, ea chirographis suis obsignare vel duriora pati, oportebat. Mongomerius quis & quantas nobis turbas dedit, supra diximus; majores tamen Patricius Adamsonus aut rectius Constanus, (Patricii Constani filius,) qui quandoque Constantii nomen

men assumpsit, postquam scholis egressus est, incipiente Ecclesia Ecclesiæ nomen dedit, deinde cum avido animo fructus ille non satisfaceret, ad Jurisprudentiam se contulit. In hunc finem proficiscitur in Galliam. Reversus, cum ex causis forensibus quod voraginem animi expleret non percepisset, relicto foro ad suggestum rediit. Opera Andreæ Haji, quem hominis miserebat, Passetensis Minister creatur. Cum neque hac offa gulam expleret, ad Aulam provocavit, ut Episcopatum aliquem (nam tum Aulici quærebant quos minimo ad illud nomen conducecerent) interciperet: plus enim ex illo cadavere quàm ex tenui sacerdotio corradi posse perciepiebat. Hic mortuo Joanne Douglassio factus, quod multo ante spe captavit, Fani Episcopus, id est Titulo Beneficii & particula Redituum donatus anno 1575. Nam de Officio, an ullis legibus diutius ferendum in Ecclesia, cœptum est tunc acrius disceptari. Ille simulabat, sicut decrevisset Ecclesia de Episcopatu, se obtemperaturum: clam tamen Ecclesiæ consilia & conatus, quoad potuit, subruebat. Anno 1582. correptus morbo à veneficis salutem petiit. Nondum plenè recuperata valetudine, post unius fere anni latebras & languorem in publicum prodiit, concionemque habuit coram Rege & novorum consiliorum authoribus Andreapoli anno sequenti, (cum eo se recepisset Rex, postquam subduxisset se à factione altera Nobilium,) in qua graviter invectus est in Ordinem Ecclesiasticum & Synodorum Constitutiones. Sibi malè conscius multorum criminum, Ecclesiam ut hostem illi infestissimum vel clam vel apertè oppugnabat. Simulat se profecturum ad aquas Spadanas valetudinis causa, in Anglia tamen substitit, & pro Legato se gessit, ubi cum Episcopis Anglicanis & Bancrofto præcipuè consilia contra Ecclesiam nostram contulit. Ad Theologos exteros literis datis affinxit nobis theses odiosas, ut Ecclesiæ nostræ odium crearet. Ante reditum Nobiles quidam in Angliam se recipere coacti, ut nemine obloquente Respublica & Ecclesia facilius opprimerentur. Nam statim à reditu celebrantur Comitia. Episcopi, in odium Ministrorum & Ecclesiæ constituti. Synodorum & Presbyteriorum jus abrogatum. Post Comitia, jurisdictionis quæ Presbyterorum erat jure Episcopis Parliamentariis collato, Academici præsertim Glasguenses Andreapolin traducti, ut apud Adamsonum captivi in arce custodirentur, Ministri Regia authoritate compulsi aut subscribere Episcopali tyrannidi aut in carceres aut exilia abire. Multorum Ministrorum tunc se prodidit imbecillitas, instauratæ Ecclesiasticæ tyrannidi homonymôs subscribentium, adjecta limitatione ambigua vel potius futili; nempe *secundum verbum Dei;* quæ tamen multis errandi occasionem præbuit, ac si Edicto Regio, salva conscientia, cum hac exceptione parere potuissent. Cum subjicere se spirituali jurisdictioni Episcoporum secundum verbum Dei nihil aliud sit, quàm agnoscere Episcopos habuisse jurisdictionem spiritualem, sed non parendum esse iis si quid imperaverint quod cum Dei verbo non est consentaneum. Sic Synodis & Conventibus Ecclesiasticis, Principibus aliisque inferioris ordinis Magistratibus obedientiam, & non alia lege, polliceri, & præstare debemus. Quis his temporibus rerum nostrarum status fuerit, ex A. Melvini literis ad Theologos exteros discat lector. *Ita visum fuit Domino,* inquit, *servorum suorum laboribus ex præscripto verbi sui susceptis benedicere, & tanta tamque incredibili fœlicitate Scoticanas Ecclesias pro singulari sua beneficentia hactenus cumulare. Verum interea, proh dolor! dum tantæ & tam raræ erga nos gratiæ & benignitati, non ea qua par est animorum gratitudine & officiorum sedulitate respondemus; ecce stupendo quidem sed justo Dei judicio Satan quendam non ex nobis licet inter nos verbi ministerio fungentem ita excæcat ambitione & avaritia, ut oblitus,* ut ait ille, *Decorisque sui sociûmque salutis, cœlum terræ miscere, & om-*

& omnia turbare pergat nec intermittat. Nam cum deserto grege & clam Ecclesia in Aulam irrepsisset; cum Pseudoepiscopatum, quem antea semper oppugnabat, non solum rursus ab inferis emergentem pessimis artibus invasisset, sed etiam dominatum à se antea pro concione & in magna Synodi frequentia sæpius abjuratum & variis syngraphis & subscriptionibus resignatum sibi resumpsisset; cum se juratis Ecclesiæ & religionis hostibus in vilissimam servitutem mancipatum in turpissima causa conjunxisset; cum in rebus dubiis & desperata valetudine non sagas modo de re summa consuluisset, sed etiam contra vim morbi veneficarum opem & auxilium supplex implorasset; cum alia multa, quæ nec tempus sinit, & pudor vetat scribere, (una etiam atque altera post anni fere integri pertinax silentium habita concione turbulenta) perpetrasset; necnon cum Maciavellis Aulicis & Papæ emissariis domi in optimi cujusque & fortissimi viri caput truculenta consilia versasset, quorum omnium causa interdicto jam illi munere docendi, dum Censuras metuit Ecclesiasticas, liberam legationem in exteras regiones specie quidem valetudinis curandæ, ut res ipsa docet Ecclesiæ vexandæ causa, à Regia majestate impetrat. Dabitis, (ut speramus) Reverendi Patres & Fratres in Domino, nobis hanc veniam ut in Dei & Ecclesiæ causa &c. Londini igitur pro Legato se gerens cum Legatis Regum Galliæ & Hispaniæ clandestina frequens consilia tractavit; cum vicinis Episcopis (nam in vicinia substitit, nec ulterius progredi secum proposuerat) eos sermones habuit, quibus optimos quosque cives ut seditiosos & perduelles traduceret, iis consiliis se totum dedit quorum vi nunc coguntur doctissimi quique & fidelissimi in utroque regno Pastores aut silere prorsus & abire ministerio, aut fuga & exilio vitæ suæ consulere, aut squalorem carceris & pedorem experiri, aut denique, quod unum superest, Episcopatus ambitiosæ tyrannidi & rituum plurimorum impietati contra officium & conscientiam subscribere. Hinc illæ ad vos & fratres Tigurinos Archiepiscopales literæ, quibus mirus ille quidvis simulandi & dissimulandi artifex & nos fictis criminibus onerat, & Ecclesiarum nostrarum politiam variis gravatam calumniis in quæstionem vocat. Quamvis & ille minimè omnium ignoret, & nos nobis probè conscii sumus, nos in id unum sedulo incubuisse, ut nostra disciplina ex Dei verbo quoad ejus fieri potuit à nobis peteretur. Hoc vobis persuasum volumus, ἐυταξίαν Ecclesiasticam quam Adamsonus est ausus primùm ex insidiis petere, deinde palam oppugnare, tandem etiam ut Pontificiam tyrannidem, ut confusionis matrem, ut facem seditionis improbè calumniari, perfidè execrari, & malitiosè exhorrescere, jam inde à profligato Papismo in nostras Ecclesias ex Dei verbo petitam & mox cunctis omnium (nempe in Conventu Generali) *suffragiis comprobatam, & ad nonnullam paulatim pro nostro captu & modulo perfectionis mediocritatem Dei beneficio tandem perductam, & tertio abhinc anno Regis ipsius & singulorum ex quoque ordine civium singulatim & oris professione & manus subscriptione & jurisjurandi religione approbatam, obsignatam, sancitam fuisse.* Et paulo post. *Auctor est Regiæ majestati, & quibus nunc obsessus tenetur* (sed volens) *Papanis & Epicureis Guisiorum & Reginæ matris clientibus, ut habito Ordinum regni conventu Presbyteria funditus evertant, tyrannidem Pseudoepiscopalem restituant, Regi merum in res Divinas imperium & absolutam, ut vocant, potestatem decernant, Excommunicationis sententiam legitimè à Presbyteris latam sua authoritate irritam pronuncient. Denique omnem Ecclesiasticam jurisdictionem & secundum Regem Ecclesiæ regendæ potestatem Pseudoepiscopis aut jure excommunicatis aut palam flagitiosis permittant. Inter quos facile principatum obtinet ac dominatur horum omnium consiliorum & scelerum Architectus & administer P. A. Fani Andreæ Pseudoarchiepiscopus, qui perpetua hac & Pontificali dictatura fretus, mirum quàm impotenter in Pastores grassetur & pios omnes. Nam & articulos ab se conferruminatos, vel potius decori Ecclesiastici labes ex fœcibus dolii Pontificii in viciniæ fundo nimis tenaciter adhuc hærentibus nuper haustas propinat, bibendas Ecclesiarum Ministris & Regio authoritate subscribendas obtrudit.* Non diu duravit tempestas ista; & irrito successu restitutam Episcopis potestatem fatetur Misadelphus.

phus. Dicit Nobiles revocatos. Quis hos Nobiles ab exilio revocavit? Araniusne, qui illis advenientibus fuga sibi salutem quæsivit? An Rex, qui totus ab Aranii consilio pendebat? Humillimis precibus pristinum locum gratiæ recuperasse, sagitta est ex eadem pharetra. Nobiles isti vi & armis inimicis à Rege partim rejectis, partim captis, professi se ut Regis salutem tuerentur, dignitatem restituerent, venisse, à Rege recipiuntur. Ad Ministros quod attinet, nihil in se admiserant quod condonari sibi postularent: neque illis quicquam condonatum. Ob libertatem Ecclesiæ exulabant: reversi eandem libertatem propugnabant. Qui nihil peccat, nihil opus habet venia. Non eos gerebant animos, quos qui gratiam captant gerunt; ut quodvis in se potius admittant flagitium, quàm ut gratia, quam venantur, excidant.

Quæcunque speciem habent convitii, undique corradit ingratus filius, in matrem Ecclesiam ut evomat. *Ministri Edinburgenses* (inquit) *pro Regis Matre, de cujus vita consilia in Anglia agitabantur, noluerunt preces ad Deum concipere, plus quàm barbara inhumanitate, quod ne pagano quidem negari debuit.* In quibus verbis invidia, quæ nusquam non apparet, se totam prodit. Quid enim dici aut fingi potuit narrando improbius, quàm quod boni est supprimere, quod mali, ad invidiam proclamare? Erat enim illa Mulier bonis omnibus formidini. Papistæ, ut eam ad gubernaculum admoverent, Reginæ Anglorum lectissimæ fœminæ nullas non tendebant insidias. Neque ipsa habebatur ab his consiliis aliena. De salute hujus, in vitam illius], consilia in Anglia agitabantur. Hîc imperatum est Ministris Edinburgenis, ut pro salute ejus pro concione Deum publicè appellarent. Responsum est, se pro salute animæ precaturos; sed mortem, si rea, non posse deprecari. Eam enim potius debere Deo gratiam, quòd intelligerent se, Ecclesiam, ipsumque Regem ea morte magno periculo liberatum iri. Neminem enim, ne si pater quidem suus in publica peccet, debere privatam gratiam publico studio præponere. Jam spectate hoc horum Ministrorum inhumanum factum; quamque ingenuè Episcopus agat, qui, si quid esset culpæ, quorundam factum in publicam conscientiam vertit.

Ministri Edinburgenses quo sensu renuerunt Reginam Deo precibus commendare. P. 54. & 55.

Hoc anno (nempe 1586) *tabula* (inquit) *Presbyteriorum (cujus Sectarius pag.* 11. *meminit) ab Alexandro Hajo Scriniorum Magistro, qui situm regionum & Ecclesias quæ commodè uniri poterant pernorat, confecta est, & in Conventu Ecclesiastico exhibita. Qua de re differens Adversarius, bis in eadem linea impegit. Primum enim ait anno* 1581. *confectam, ut Presbyteriis suis majorem antiquitatem, annorum nimirum sex, conciliet. Deinde cum vult à Rege ad Conventum missam; cum in Actis sit, Patronos perferendæ pro Conventu Legationis electos, inter alia flagitasse ut designationem illam Presbyteriorum ratam haberet. Sed id à Rege aliter obtineri non potuisse, quàm ut illos Conventus Præsules in suis ditionibus moderarentur: tandemque post longam disceptationem convenisse, ut Episcopi Presbyteriis ubique præessent, ita tamen ut in Fano Reguli Robertus Willichius Episcopi vice fungeretur, aliter Melvino satisfieri non potuit.* Dixi supra, ante Mongomeriana tempora Regem per virum nobilem Guilielmum Cuningamium Dominum Caprintonium, de consilio Senatus sui & quorundam Ministrorum ad id selectorum, Formulam misisse Presbyteriorum instituendorum. Id iste negat, & ait à Philadelpho confictum, ut majorem antiquitatem Presbyteriis (nempe Classicis) conciliet. Sex annorum antiquitas non est tanti, ut quisquam turpe facinus tam exigui momenti causa in se suscipiat. Scire debuit anno 1580. Conventum Generalem Taoduni celebratam petitionem ad Alexandrum Hajum decrevisse; ut dignaretur cum Dunensi Comarcho, Roberto Pontano, Davide Lindesio, Jacobo Lowsono, Joanne

Tabula Presbyteriorum exhibita Conventui ante annum 1586. Pag. 55.

 Cragio,

Cragio, Joanne Duncansono, de Formula Presbyteriorum consultare. Ubi vides, tres eorum, quos hic negat, huic rei favisse, iterum suam operam hic impendisse, & de Presbyteriis constituendis ut parte Politiæ præcipua ante editam Confessionem Fidei conventum fuisse, & de ipsa Formula consultasse. Viri nobiles, Lundæus, & Prior Pettinwemiæ, delegati erant à Rege, ut Synodum istam præsentia sua ipsius nomine cohonestarent, & in omnibus consilio juvarent. Hæc illa Synodus, in qua particulari Canone profligatus Episcopatus. Diagramma Presbyteriorum per totum regnum constituendorum misit Rex anno 1581. per Dominum Caprintonium ad Conventum Generalem Glascuæ agitatum, quod in tabulis Ecclesiæ authenticis insertum est, & delegati quidam sunt qui gratias agerent Regi. Per eundem Caprintonium & Ministros Aulæ ad eundem conventum misit Confessionem Fidei; unàque petiit, ut curarent per Ministros in singulisparochiis chirographis civium cujusvis ordinis obsignandam. Non in Episcoporum igitur, sed Presbyteriorum jurisdictionem, juratum se profitetur, cum simul Confessionem Fidei & Diagramma Presbyteriorum miserit. Æstate sequente literas misit ad Nobiles per universum regnum, quibus mandabat ut suo nomine Ministris assisterent Presbyteria singulis locis constituendo secundum Diagramma descriptum à Consiliario suo, qui ei tum erat à Commentariis: quod absque ulla cunctatione optata alacritate & magna cum celeritate effectum est. Quin & ante petitionem Synodi anno 1580. ad Alexandrum Hajum decretam, Cœtum fratrum prophetatantium jubetur interim Presbyterii partes agere, dum universalis fieret definitio limitum, & parœciarum cujusque Classis seu Presbyterii. Presbyterio Glascuensi quàm molestus Mongomerius anno 1582. Andreapolitano Adamsonus anno 1583? Et anno 1584. Presbyteria jure suo exuta sunt in Comitiis, sed anno sequenti restituta Qua igitur fronte audet asserere Presbyteriis nostris antiquitatem majorem nos conciliare, quam sinit verum? Negabit iste solem meridie lucere, qui negat quod non solum testantur Tabulæ authenticæ Ecclesiæ nostræ, sed etiam subditi omnes qui adhuc superstites Cur non patitur libellum tot mendaciis & calumniis à capite ad calcem scatentem publicè venalem apud nos prostare, judicet lector. Anno 1586. 12. Cal. Febr. ad Sanctæ Crucis in Colloquio inter Regios & Ministros quosdam; quatenus nomen & officium Episcopi tolerari possit, deliberatum est. Conventum est hujusmodi in Scripturis haberi officium, sed ut unius gregis curam gerat. Itaque dandum esse illi unum gregem; addendum esse delectorum fratrum Senatum; de eorum consilio quæ facit rata habenda; si quid secus audeat, exauctorandum esse; examen de doctrina & vita penes Conventum fore; si deprehenditur, à Rege deligendum, à Conventu probandum esse, qui succedat; potestatem ejus fore ordinis, non jurisdictionis; licere dare huic præter suum gregem inspectionem Ecclesiarum; si major ditio quàm pro viribus, addendos esse Commissionarios cum pari potestate; non fore Commissionariis in ejus ditione, aut illi in eorum, jus; probanda esse his Presbyteria, Presbyteriis singulis Ecclesias; si deligendus in aliquo Presbyterio Minister, eò proficiscendum Episcopo cum suo Senatu, ut communi consensu delectus fieret. Hæc cum ad Synodum Generalem Edinb. 6. id. Maji deferrentur, de probatione Episcopi dissensum est. Probandum enim fore, ut alii Ministri probantur, à Presbyterio. Regis Legati nihil audiunt, nisi omnia probentur. Rex consulitur. Tandem conventum est, ut Episcoporum & Commissionariorum probatio à Generali Conventu fieret. His Episcopis & Commissionariis datum fuit, ut in Presbyteriis in quibus suus grex esset, ad tempus, donec de reliquo statueretur, præsiderent. Qui subscripserunt Ministri, sui nominis infamiam veriti zelum in causa Dei remittere cœperunt,

præ-

prætendentes Regis pertinaciam, de summo rigore aliquid remittendum contenderunt, quibus cessit pars ea quæ se tam turpi macula non inquinaverat. Sed anno sequente redintegrata animorum concordia, ad communem causam promovendam conventum est. Sed nec iste Episcopus, quem his legibus Synodus ista admisit, erat re & Officio, sed nomini & titulo Episcopus, cum Prostasia quadam Ordinis quæ non diu duravit. Hæc ille sic narrat, acsi Episcopi isti cum plena potestate forent, qualem ipse nunc usurpat. Næ ille, si his sepibus clauderetur, brevi caula excluderetur. Quod de Willichio ad Fanum additur, id Regia voluntate factum est: quia Episcopus vixdum excommunicatione liberatus esset, multaque lis illi cum Presbyterio fuisset. Quod dicit id de voluntate Melvini factum, nihil potuit in Regiam dignitatem fingi turpius. Nam ut Regi decoro est rectis consiliis duci, turpe est voluntati cujusquam nisi cum ratione obtemperare. Cæterum ut quod reliquis Episcopis concessum fuit, huic negaretur, nulla prorsus suberat ratio. Multa hujusmodi homo sapiens in Regem cui assentatur, peccat, si esset consilii mei ejus ineptias extra oleas persequi.

Hîc Rex (inquit) *primum ad Ministrorum studia suam voluntatem accommodavit, ratus mansuetudine & lenitate provocatos officio in posterum non defuturos. Sed scitum est, nimia lenitate improborum audaciam crescere, & peccantium impunitate sceleribus novis aditum patefieri, nec inquieta ingenia cedendo sed domando flecti. Illi enim statim Archiepiscopo Fani Andreæ, ut se Presbyteriorum judicio subjiceret, denunciant, gravi indicto ni pareat; quam comminationem cum ille pro solita constantia sprevisset, absentem & inauditum diris sunt prosequuti, licet sequenti Conventu* (Nationalem intelligit,) *in Ecclesiæ gremium receptus, & prior sententia velut vana omnium sententiis damnata sit.* Quid in Regiam dignitatem dici potuit fœdius aut indignius ad subditorum suorum improba studia voluntatem suam accommodasse? & improborum audaciæ & peccantium sceleribus frænos nimia lenitate & impunitate laxasse? Sed hæc est assentatorum divinitus imprudentia; ut cum maximè captant, maximè offendant. De improbitate nebulonis, qui Ecclesiam sanctissimam, in qua natus, educatus, & honestatus Ministerii dignitate fuit, cujus aliquando pars fuit, cui fidem dedit, cui fidem & animam debet, tam indignis conviciis lacerat; quid dicam? De Episcopo P. Adamsono quod addit, malè temporibus illi est divisum. Nam Episcopus ille in Conventu Provinciali prid. id. Aprilis de multis fœdissimis flagitiis excommunicatus fuit. Synodus, qua in ista conventum, 6. id. Mart. post Edinb. habebatur, ut nulla ratione post intendi illi periculum possit: neque à Regis lenitate principium capere, quod antea factum fuit. Excommunicatus fuit Episcopus Synodo quam jam dixi, Provinciali ad Fanum Reguli In Synodo Nationali ad 6. id Maj. Edinburgi Rex usus est summa ope, ut sententiam revocarent. Remoti, qui sententiam tulerant, protestantur, nisi capita litis ritè examinentur, se pro nihilo decretum habituros: tamen decernunt non esse consultissimum litem examinare, pro non lata statuere, modo in sequentes articulos juret, se nunquam appetivisse Prioritatem in Collegas Ministros, eamque à sacris literis esse dissentaneam: se non arrogasse in ultima Synodo ut moderaretur, vel si fecerit, agnoscat errorem suum: se in posterum nihil arrogaturum supra id de quo in ultimo Colloquio convenerat: probationem vitæ & doctrinæ permittere Synodo Generali sine ulla aut fraude aut tergiversatione. In hæc ille juravit; quàm verè, paulo post apparuit. Itaque fit decretum ob varietatem sententiarum, ne quis cuiquam quidquam exprobraret. Hinc judicet lector, quàm verè Episcopus scribat illum in gremium Ecclesiæ receptum esse, & priorem sententiam ut vanam omnium suffragiis damnatam fuisse. Quod ait, absentem & inauditum fuisse excom-

Adamsonus non excommunicatus absens & inauditus. p. 57. 58.

municatum, calumnia est. Cum congregata Synodus Fifensis, ille inter alios interfuit: neque tantum interfuit, sed contendit suum esse præesse. Verum cum vidit se non tantum de ea spe dejici, sed litem sibi intendi, graviter commotus egressus est: sua quam arrogabat auctoritate quosdam ex numero diris devovit. Ad Regem appellavit, & per nuntios, quanta potuit celeritate, de periculo suo certiorem fecit. Rex intercessit apud Synodum Generalem, ut dictum. Quis nisi Episcopus dicat, absentem & inauditum damnatum esse, qui præsens neque adesse neque causam dicere voluit?

Fundi Ecclesiastici patrimonio Regio annectuntur.

Hoc ipso anno 1587 consultatum inter Aulicos dicit de Fundis Ecclesiasticis patrimonio Regio (quod superiorum temporum injuria vehementer imminutum prætexebatur) annectendis, & dicit rem causa deserta summa Ecclesiasticorum perfidia in Comitiis transactam, & decreto Ordinum, Actis intervenientibus insinuatam. *Nam Episcopi*, inquit, *durissima quæque à fratribus passi non aliud perfugium habebebant, quam ut Aulicorum libidini se dederent; & Ministri Præsulum exitio inhiantes, vindictæ cupidi, & in futurum improvidi passi sunt sibi ab illis impostoribus os oblini, qui jactare non dubitarunt se Episcopis πληγὴν καιρίαν inflixisse. Patrimonio omni Ecclesiæ abjudicato, via ad decimas patebat, iisque haudita multo ablatis, subditi prope omnes hæreditaria transactione rei, quæ ante quodammodo erat temporaria, oppressi, nunc miserrima servitute conflictantur. Ad Regem autem ex illa ostentata spe non adeo multum rei perveniebat. Nam statim à transactione, omnia Aulicis qui gratia florebant donata; nitentibus pro se invicem singulis, quo malum communius, remedium difficilius foret.* Dolet Episcopus, Fundos Ecclesiasticos patrimonio Regio annexos, quia redimendi erant Episcopatus magno pretio à Nobilibus quibus donati sunt. Si ulla hîc perfidia Ecclesiasticorum, Episcopis suis, qui Titulo Beneficii gaudebant, ascribenda est. Penes Ministros non erat Aulicorum rapacitatem cohibere; nec si potuissent, fundos Ecclesiasticos Episcopis assignassent, sed Ministris, pauperibus, scholis. Non hic prætereunda est insignis istorum nebulonum perfidia. Cum in Conventu Ecclesiæ dolo obtinuissent, ut tot Ministri in Comitiis haberent jus suffragii, quot sub Papatu Ecclesiastici, Abbates, Priores, Episcopi, id est numero quinquaginta, deinde etiam ut veterum beneficiorum titulo gauderent, & titulos assumerent, quia non alia lege assenserunt Ordines; in Comitiis anno 1606 de 16 aut 17 Prælaturis in Dominia, ut vocant, Temporalia mutandis in gratiam quorundam Nobilium assenserunt, ne illis Episcopatus invadentibus, & jus suffragii ambientibus obsisterent, sed ut ad Tertium Ordinem regni admitterent. Sic fœda pactione inter eos & Nobiles facta admissi ad jus suffragii in comitiis & dignitates & prærogativas & privilegia Episcoporum veterum, spretis legibus quas præscripserat Ecclesia, & proinde duplicis perfidiæ rei sunt. *Verum à quibusdam*, inquit, *quasi non satis turbassent, in proximis Synodis agitatum, ut Personatuum, Vicariatuum, & aliorum Beneficiorum proventus in commune collatos, Ministri ex æquo partirentur, & ut titulis Curionum, Vicariorum, Canonicorum, Præbendariorum, & cæteris id genus velut Papanam superstitionem redolentibus, nec inter purioris fidei cultores tolerandis, omnes deinceps abstinerent.* Quid hic reprehensione dignum, Episcope? Bona Ecclesiæ non dividenda tanta inæqualitate ut apud Romanenses, & secundum leges decretales juris Canonici, sed prout judicaverit Ecclesia varia officiorum onera poscere. Quod si æquum sit; quid Ministris Euangelii cum Rectorum, Vicariorum, Præbendariorum, &c. nomenclaturis, quas Ministri à beneficiorum varia natura sortiuntur.

Pag. 59. *Pag. 61.* *P. Adamsoni Pali-*

Inter hæc, inquit, *Patricius Adamsonus Fani Andreæ Archiepiscopus nullum non contumeliarum genus à discipulis gymnasii novi perpessus, in securitatem posteri temporis.*

poris, amicos & clientes donis & largitionibus obligando (à quibus tamen postea destitutus est) ad eas rei familiaris angustias decidit, ut opem ab inimicis implorare cogeretur: qui occasione læti palinodiam ei per vim expressam, sed innumeris à se locis interpolatam, typis publicarunt. Ita egestate & miseria confectus decessit vir doctrina & virtute nemine sui temporis inferior. De doctrina illi nihil detrahimus, fuit enim non indoctus, neque exiguo ingenio præditus: verum de virtute, non eadem facilitate concessero; nisi neque in verbis fidem, neque in vita modum servare, virtutem dicas. Quis virtutem ejus laudet, quem ipse fateris non virtute niti, sed donis & largitione amicos in securitatem posteri temporis parare? Quem nemo in Scotia nescit in Conventu Generali, ubi ructare turpe esset, gremium suum, totaque subsellia frustis esculentis vinum redolentibus implevisse? Qui cum Bancrofto Anglo Episcopo contra sanctissimam Ecclesiam consilia contulit? Qui Regi suasit suum esse ex antiquo more Ecclesiæ leges dare; & ideo Episcopos daret, qui in sua potestate forent? Hæc ego de mortuo libentius tacerem, nisi istius importuna laus cogeret verum vindicare. In morbum relapsus, cum de salute desperaret, ad Synodum Fifensem, quæ olim excommunicavit, ad Fanum congregatam, petitionem tulit, ut se Ecclesiæ restitueret: torqueri se conscientia factorum: nec quidquam in votis magis habere, quàm ut in gremio Ecclesiæ supremum diem clauderet. Vides, quàm vana fuit sententia Excommunicationis, quam ratam habuit ipsius conscientia? Hanc illi confessionem bonus noster Episcopus, contra plures testes, quorum quidam Ministri, quidam Nobiles, quidam Jurisperiti, quidam cives, omnes spectatæ fidei, expressam esse contendit. Si nihil in toto hoc libello falsi asseruit, facile patior, ut ejus fidei potior ratio habeatur. *Reliquis etiam* (inquit) *Episcopis è medio discedere & domi metu & ignominia, aut quod operam suam inutilem Ecclesiæ cernerent*, (quæ nunquam utilis fuit,) *latitare coactis, Presbyteriani quatuor circiter annos omnia uni & ad arbitrium gerebant.* Hoc ita dictum est, ac si ante hoc quadriennium Episcopi omnia soli possent. At nostri eorum operam nunquam probabant. Qui ad causam Reformationis principio se adjunxerunt, volebant illi quidem antiquo jure uti in sua quisque diœcesi; sed quid responsi tulerint, dictum est. Post hos Ministri quidam rei suæ quàm Christi studiosiores mortuorum exuvias aulica fraude induerunt, & Ecclesiæ negotium facesserunt. Si certamina cum Mongomerio & Adamsono persequerer, nihil aliud quàm mentitis promissis & perjurio nequissimorum hominum lectorem fatigarem.

nodia & obitus. P. 61. 62.

Pag. 62.

Anno, inquit, 1592. *cum magna pars Nobilitatis secus de religione sentire & cum Hispano conspirasse diceretur, & Bothuelius è custodia elapsus tragœdias passim excitaret; Rex ut sibi interim Ecclesiam obnoxiam haberet, Ministrorum placitis acquiescere in animum induxit. Itaque hoc anno Presbyteria & Synodos Ordinum edicto confirmavit. Cum diceretur*, inquit, *magna pars nobilitatis cum Hispano conspirasse*; ac si dictum, non factum, fuisset. Vides ut Nobilium in Rempublicam & Ecclesiam conjuratorum crimen tegere conatur; quod ut sit manifestius, rem ut gesta erat, breviter narrabo. Georgius Kerus, viri Nobilis Neubotelli hujus nefariæ conjurationis non conscii frater, ad littus Occidentale aliquot dies navem præstolabatur. Ex ejus verbis conjectum est negotium Papisticum agere. Cum navis jam solveret cum idoneo commeatu, Minister Bassetensis conscendit; scrinia illius aperit; literas offendit, partim Latinas, partim Gallicas, omnes nominibus & sigillis Comitum Angusii, Huntlæi, & Arralii, aliorumque minoris gentis, communitas. Itaque Edinburgum tractus, & in quæstionem à sanctiore Senatu vocatus, nihil voluit profiteri. Angusius, qui tum forte in urbe fuit, in custodiam datus, non multo

Confirmantur Conventus Ecclesiæ Ordinum decreto anno 1592. P. 92.

post evasit. Rex literis, alteris à Senatu, alteris à Ministris, Edinburgum repente accersitur. Eo multi mortales undique confluxerunt. Petunt ut de captis cognitio fieret, & eorum bona publicarentur. Rex Barones graviter incessit, quod ad Ministrorum monitus sine sua auctoritate convenissent. Illi respondent, se monitos a Senatu illo absente venisse. Cæterùm in tanto periculo religionis & reipublicæ non esse expectandam authoritatem. Rex periculum fassus, promisit de eorum consilio daturum operam, ne quid ad salutem publicam omitteretur. In quæstione ex Georgio Kero & Fentrio, qui tum etiam captus fuerat, compertum est; inter Guiliel. Crichtonium, qui in Hispania fuit, & Jacobum Gordonium Huntlæi patruum in Scotia, pactum fuisse, ut syngrapha ad fidem negotiationis suæ quàm plurima posset ad se mitteret: ille ab Hispano classem triginta millium impetraret, ad Fanum Cuthberti aut ostium Glottæ sub finem Veris anni 1592. appulsuram. Horum quinque millia cum Scoticis copiis conjuncti Scotiam reformarent: reliqui cum equitatu Scotico Angliam invaderent. Adnitentibus viris bonis, vix tamen impetrare potuerunt, ut pro tanto scelere luerent. Proscripti tandem sunt, & eorum patrimonia fisco Regio adjudicata; sed non candidè hæc fiunt, nam eorum propinquis & affinibus reddita, qui erant conjuratorum quasi Oeconomi. Ubi ait, Regem acquievisse Ministrorum placitis ut Ecclesiam sibi obnoxiam haberet, cum pars Nobilitatis cum Hispano conspiravisse diceretur, & Bothuelius tragœdias excitaret, imprudens indicat, Regem Ministris fidisse, nec ullos magis fidos sensisse aut amantiores, si eorum animos sua culpa non alienasset. *Hoc* (nempe edic-
P. 63. tum Ordinum de Synodis & Presbyteriis) inquit, *est illud Palladium, in quo fatum Presbyteriorum continebatur, quod Sectarius* Βασιλικὸν δῶρον *appellat, & de quo nonnullos tam insulsè gloriantes videmus, ut exosculari, & in sinu gestare, & secundum Canonicas Scripturas summam ei authoritatem deferre non vererentur.* Scilicet edictis Ordinum secundum Sacras Scripturas summam authoritatem detulerunt Ministri. Spotswode, nos Concilii Generalis Canonibus majorem authoritatem tribuimus quàm Ordinum decretis. Si Ecclesia in suo Conventus hos probaverit ut consentaneos Canonicis Scripturis, majoris est apud nos ponderis, quàm si Ordines Regni probaverint. Beneficium tamen agnoscimus, si Ordines publica sanctione confirmaverint judicium & decreta Ecclesiæ.

Ecclesiam lites omnes ad suum tribunal revocasse, Calumnia. Pag. 63.

Hoc successu Ministrorum (inquit) *eo crevit insolentia, ut non contenti sua functione, lites & reos omnes ad suum tribunal revocare niterentur, Concilii publici placita rescindere, Ordinum decretis, quæ ad stomachum non facerent, intercedere, populum omnem contra hostem in armis paratum esse jubere: nihil denique erat quod istos tam severos censores effugeret.* In peccatis hominum in Deum, quæ politicis suppliciis afficiuntur, si magistratus pro suo jure pœnam remittit, quis neget Ecclesiam tamen posse jure suo ad pœnitentiam flectere? Quis dicet eos, qui ista faciunt, lites, & reos omnes ad tribunal suum vocare, præter Episcopum, qui quid dicat, nihil pensi facit? Exempli causa Huntlæus Comitem Moravium noctu incensis ædibus per summam immanitatem occidit. Hujus facinoris supplicium Rex per aulicam gratiam Huntlæo, conjurationis etiam, ut dictum, reo, condonavit. Ecclesia Huntlæum tamen sub pœna dirorum jussit Ecclesiæ satisfacere. Hoccine erat litem ipsam ad suum tribunal vocare? Aliud tribunal est, quod de cæde & supplicio cædis cognoscit, aliud quod de pœnitentia & scandalo statuit. Quod ait jussisse populum, ut in armis essent contra communem hostem, intelligit opinor, Comites qui cum Hispano conspirarunt. Quod hortati sunt (nam jubere aut imperare non poterant) cum in tanto periculo constitutæ essent & Resp. & Ecclesia illis vitio vertendum non est; nec nisi prius regem hortati alios adhortati sunt.

* At-

* *Atque tunc primum*, inquit, *creati sunt Ecclesiæ Consules, qui in omnes occasiones Edinburgi residentes Synodos indicerent, & Ministros pro re nata convocarent. Hi Regem de Papanorum Comitum, (ita tum eos vocabant) causa cogniturum, partim minacibus libellis, nomine Nationalis Synodi quam ideo promulgarant, exhibitis; partim fidelibus omnibus & quotquot religionem salvam esse velint, ad diem Comitibus Limnuchi dictum, & causam disceptandam adesse jussis: eò perpulerunt, ut tumultum veritus judicium differret, ac postea, quod unicum rebus pacandis remedium videbatur, exilium remitteret.* Rem, ut gesta erat, narrabo. Jejunium instituitur. Papani Comites excommunicantur. Non multo post se Regi Jedburgum proficiscenti ad Falam (is vicus decem millibus distat Edinburgo) objiciunt. Postea amicos & clientes Taodunum convenire jubent: futuram de se Perthi quæstionem. Missi sunt quidam Jedburgum, qui Regem monerent, ut daret illis diem quæstionis, parare enim vim, ut judicium in suas leges ferant. Barones monent Perthianos, ne portis suis conjuratos recipiant. Illi consilio parent, usque dum Regiis literis jubentur admittere. Hinc omnes, quicunque religionem salvam vellent, ad vim propulsandam se comparant. Rex conjuratos jubet cum paucis se in judicio sistere. Sinceri idem faciunt. Edinburgo Limuuchum mittunt Legatos cum mandatis & Petitione ad Regem. Metellanus Cancellarius, priusquam eo ventum est rem composuerat. Datum conjuratis edicto Regis, ut liberè per civitates negotientur, usque dum de iis cognoscatur. Duodecimo Novembris Edinburgi convenitur. Ex petitionibus, quæ Limnuchum mittebantur, ad Conventum refertur. Conjurati per suos advocatos leges & conditiones proponunt. Rex Orationem habet, quantum reipublicæ intersit Comites restitui, aliter posse aliunde accersere auxilium, non sine summæ rei summo periculo. Decernitur ἀμνηστία non sine bonorum maxima offensione. Nam qui ad suffragium vocabantur, plerìque omnes præjudicio erant occupati. Erat ea tempestate in Scotia ab Anglia Legatus Bollius, vir non minore pietate quàm prudentia. Is suam Dominam certiorem facit. Illa Dominum Souchium mittit, ut Regem de severiore sententia appellet. Neque enim æquum esse, ut perfidi in Deum & patriam tanti sceleris impunitatem ferant. Hujus opera prior sententia, quod conjurati non essent usi ulla venia, edicto publico revocatur. Facillimè potuit paucos conjuratos opprimere, omnibus qui patriam vel Ecclesiam salvam cupiebant adhortantibus, & opem pollicentibus. Quid ergo perpulisset, ut exilium aut graviores pœnas remitteret?

Rex favet Comitibus conjuratis in Remp. & Ecclesiam.

Pag. 64.

Nec hic furor stetit, (inquit,) *sed Regem & serenissimam Angliæ Reginam, cum qua Rex arctissimam amicitiam colebat, convitiis proscindunt. E quorum numero David Blackius concionator ad Fanum Reguli, majestatis postulatus, scripto sua & Consulum quos dixi manu obsignato ad Synodum provocavit, cui soli jus esset, quæ pro concione dicerentur, examinare, quæsitis hinc inde argumentis contendebat. Rex pro eo ac debuit rem indignè ferens, Cœtus & Conventus omnes lege non sancitos, publica præconis voce inhibuit, Consulibus Ecclesiæ Edinburgo excedere imperavit, qui tergiversando & moras subinde nectendo faces plebis animis ira tumentibus subdiderunt, ut concursu ad Prætorium facto facinus illud tandem ad 16 Calend. Januarii (nunquam sine Catharorum infamia nominandum) designatum sit.* Hoc illi solenne est, affficto uni crimine omnes alios onerare. Ait enim, *è quorum numero erat David Blackius.* Erat hic Blackius & vitæ & sinceri animi laude omni memoria dignus. Delectus ad Fanum Andreæ Minister ita Ecclesiam illam administravit, ut in tanto populo (sunt enim plures quam 3000 qui Sacram Cœnam percipiunt) nemo mendicus conspiceretur, nemo Sabbatum auderet violare. Nunc autem E-

Dav. Blackii Accusatio.

Pag. 65.

piscopo.

piſcopo & pluribus Miniſtris inſpicientibus ego, qui hæc ſcribo, ante duos annos plures vidi tempore concionis ipſo Dominico die in glacie ludere quàm in utroque templo ſacris operam dabant. Ipſe Epiſcopus hoc die ludit, nec matutinæ concionis tempore, ſi in itinere tranſiens per oppidum aliquod, dignatur è curru deſcendere, ut audiat concionem; feſtinandum illi ad diverſorium aliquod. De mendicis neſcio, niſi quod ſciam hoſpitium, quod ille exercendis & docendis pauperibus ſtruxit, nunc vacuum ſtare. Huic meſſi Diabolus invidens lætiſſimam ſegetem in herba decuſſit. Dixerat Blackius pro concione neſcio quid, nec quando, ſed multò antè, quod ejus inimicus Retorfortis etiam Miniſter, qui præter Blackii odium, quo plurimis illi officiis obſtrictus tamen flagrabat, quæſivit cauſam qua Aulam captaret, homo impuri & inquieti ingenii in contumeliam Regum rapuit. Blackius adeo ejus criminis reus erat, ut non recuſaret ſe coram Senatu ſiſtere. At reliqui Collegæ, qui tum forte Edinburgi vigilabant, ne Eccleſiæ auctoritas imminueretur, ſuaſerunt ad ſuos judices provocare; nam eo tempore ſumma fuit Eccleſiæ concordia & auctoritas, ut Aulici ab ea, tametſi Regia gratia niterentur, timerent. Nam qui omnia ſua libidine metiebantur, ab hac vigilantia metuentes, nihil libentius quàm Eccleſiæ calumnias audiebant, ut ejus auctoritatem minuerent. Itaque Retorforti ſedulam operam navant. Blackium ad invidiam agitant. Clamant, indignum eſſe iſtos obſcuros homunciones Regis judicium declinare. Tandem in ſuam auctoritatem intentum Regem eo perpulerunt, ut litem conteſtaretur. Deputati à Conventu Generali Eccleſiæ (quos hic Conſules Eccleſiæ vocat) ad proſpiciendum, ne quid Eccleſia detrementi caperet, in perniciem Eccleſiæ mala adhuc machinantibus conjuratis quorum quidam clam remearunt in patriam, quòd Davidi Blackio aſſiſterent, & ne conjurati poſtliminio reſtituerentur, obſiſterent, Edinburgio excedere juſſi. Et ne alii obloquerentur, in Davide Blackio exemplum ſeveritatis edere ſtatuerunt.

Tumultus 16. Cal. Janua. 1596.

Quod Conſules Eccleſiæ ait juſſos urbe excedere tergiverſando & moras nectendo faces plebis animis ſubdidiſſe, ut concurſu ad Prætorium facto facinus illud 16. Cal. Januarii anno 1596. deſignatum ſit; falſum eſt. Deputatorum nemo aderat, niſi qui Paſtores urbani ex illo numero fuerint. Cum Deputati Generalis Synodi Edinburgo excedere juſſi eſſent, conjurati Comites rediiſſent in patriam, Miniſtrorum monita & conſilia eluderentur, & verſa rabies in eos ac optimos cives, quæ in conjuratos ferri debuit: eo die quo cives quodam edicto Regio juſſi indicta cauſa Edinburgo excedere, Gualterus Balcanquellus urbanorum Paſtorum unus, vir ſumma integritate & conſtantia, eo die concionem habuit. Explicata Eccleſiæ injuria Nobiles qui forte aderant & cives ad conſilium invitat: convenitur, conſultatur: Legati ad Regem decernuntur. Interea Rex in Prætorium urbis aſcendit: legati eunt, redeunt, durum referunt reſponſum. Ad conſtantiam profeſſionis invicem ſe hortantur, & levatis manibus promittunt. Interim pro foribus templi, ubi conveniebatur, neſcio quis, ſed ſubornatus ab Aulicis ut creditur qui in Octoviros odio flagrabant, tumultum excitat. Populus ratus Pontificios ex inſidiis adorturos, ſaltem aliquid contra Paſtores ſuos agi (nam is metus aliquot dies ante tenuerat) ad arma temere convolat. Deprehenſo errore domum quiſque ſuam repetivit. Qui ſi quid in animo habuiſſent mali, dici non poteſt quanta mali faciendi fuit copia. Nam cives intra civitatem quid non potuerunt efficere? Deductus Rex ad Palatium per Magiſtratus poſt ſedatum tumultum. Quin Rex poſtea deligenti habita quæſtione per ejuſdem periculi ſocios, quos metus monuit nihil non rimari, nihil deprehendit ſceleris, nihil affine ſceleri. Civitas etiam 6. id. Maj. de læſa majeſtate citata, cum ſe Perthi, quo citabantur, ſtitiſſent

Præ-

Prætorum duo, tribunus plebis, quæstor, ex Senatoribus quatuor, & ex collegiorum præfectis totidem, cum scriba publico ejusque vicario; quia prætorum unus abfuit, quem Johannes Lindesius inter octoviros primarius hujus fabulæ choragus clam subornaverat; non læsæ majestatis, quæ nulla fuit, sed judicii non obiti damnata est. Habes lector horrendum illud scelus sine infamia Catharorum nunquam nominandum; quod si cui fuit infame, Johanni Spotsvodo fuit maxime, qui arma clamavit, armatus prodiit, & ut audio, ad arma Dominum Tarfichium evocavit. Si scelus; non Ecclesiæ, sed unius civitatis fuisset. Sed nullum fuit.

Vidimus (inquit) *nihil non à Catharis tentatum, ut vetere regimine subverso ad rerum gubernaculum turba incondita, & multorum capitum bellua admoveretur: vidimus nefariorum conatuum condignos exitus, dissipatos Ecclesiæ census quos multorum sæculorum pietas Deo consecrarat, seditiones, factiones, tumultus, & apertam in Principem rebellionem.* Oportet Lynceos habere oculos hunc Episcopum, qui non ita pridem minus quovis bubone medio die vidit. Nunc autem per montes videt, quod nunquam factum est. Dic sodes, nostrarum factionum, tumultuum, & rebellionum quinam autores? ubi, quando, contra quem inita? An non pudet Episcopum, quem, quamvis Romanensis esset, deceret gravitatis saltem umbra, fingere, more rixantis anus, quod omnes sciunt esse falsum? Nam exempla quæ hactenus attulit totidem calumniæ & nebulonis nebulæ sunt, quas difflavimus. Census Ecclesiasticos dissipasse Ministros quorum nunquam erant compotes, qui affirmet, nisi qui fidem in propatulo habet? Ipsi dissipatores perfidi, qui in Conventu Ordinum fundis & decimis tot Prælaturarum, ut modo dixi, Nobilibus quibusdam fœda pactione cesserunt, quo solo nomine Excommunicationis censura ejecti fuissent ex Ecclesia, si non libertas Conventuum nostrorum, præsertim Synodi Generalis, authoritate Regia, sed vi erepta nobis fuisset. *Nec dubium* (inquit) *nisi tempestive obviam itum esset, quin ad Regem regno exuendum, magistratus omnes tollendos, & meram ἀναρχίαν res spectasset. Eò enim dementiæ phanatici venerant, ut insitum esse Regibus omnibus in Christum odium, eosque Deo creatori, non Christo redemptori, imperium acceptum debere, non obscurè prædicarent.* Quis præter te autumet esse verum, quod tu sine dubio asseris. Annon erubuisses cum hæc scriberes? Annon timuisti, ne omnes, qui legerent, plus odii quàm veri in verbis tuis olfacerent? An vel de Rege regno exuendo, vel de Magistratibus tollendis, unquam consilia versarunt? Vagientem in cunis Regem deserere, certis periculis & exitio exponere potuissent; adultum etiam, meo judicio, opprimere, si eò eorum spectassent consilia. Iis quos Catharos vocas, si ullis mortalium, devinctus beneficio Jacobus Rex Brittanniæ. *Hæc* (inquit in margine) *erat discipulorum Collegii Novi theologia, qui tum diligentius libellum Buchanani de Jure Regni, quàm Calvini Institutiones, lectitabant.* Neminem Novi Theologi elogio apud nos dignum, qui non diligentius legerit Calvini Institutiones quàm Spotsvodus, quem puto vix intelligere, si legeret. An consenescere debet Theologus apud Calvini Institutiones, & non plura sapere. Quidni legerent Theologi Scoti Dialogum Scoti eruditi de Jure Regni apud Scotos. Si quis non obscurè prædicaverit insitum esse omnibus Regibus in Christum odium, non longè aberravit. Nam hoc odium omnibus hominibus natura insitum est, Regibus maximè, qui Regem Regum lubentes non sinunt in regnis suis dominari. Sed ille dominatur in medio inimicorum. Habet etiam suos inter Reges Dominus, sed valde paucos, unum forte ex centenis, si ex effectis judicare liceat.

Fructus Disciplinæ nostræ non seditiones & rebellio. *Pag. 67.*

Pag. 67.

Pag. 67.

Dicit, Philadelphum dissimulare veram causam institutionis Tertii Generis Episcoporum. *Haud invitus*, inquit, *illi largiar, Diabolum in hoc negotio operam suam*

Episcoporum tertii

generis origo. *ſuam contuliſſe, ſed ut ab illorum partibus ſteterit. Neque enim tumultus ille ad 16. Cal. Januarii alterius quàm Diaboli opus eſſe potuit.* Si haud invitus concedis, quod ſanè verum, Diabolum in diſſidio Eccleſiæ noſtræ non ignavas contuliſſe operas, non eſt ſatis firma ratio, ut convincas à partibus noſtris ſtetiſſe. Non enim ille inanem mali navat operam. Tumultus ille ſine noxa fuit; cujus ſumma facultas fuit, ſi periculum illis, quos tu videri vis, populus ille intentaſſet. At vobis ſedulam navavit operam; & Eccleſiam optimè conſtitutam, per fraudem & fallaciam, & mendacia conſilia, quæ diaboli artes propriæ, deſtruxit. Quis enim audebat in principio profiteri vos ad eam, quam nunc uſurpaſtis, προστασίαν niti? Ecquid oblitus es, quibus proteſtationibus tu & Collega tuus Laws, alter Archiepiſcopus, conventu ad Trenentum fidem veſtram venditaſtis? Vos nihil aliud ſtuduiſſe, quàm ut Eccleſiæ ſuos Cenſus reſtitueretis. Quos ſimul ac voti compotes eſſetis, cœlum teſtati eſtis, vos ad Conventus arbitrium Eccleſiæ redituros. Cujus, dic ſodes, artis fuit aliud verbis proloqui, aliud mente agitare? Sed tunc fortaſſe ſincerè juraſtis. Sit, quandoquidem id fieri poteſt. An alius artis fuit fidem mutare? Si fraudis & mendacii magiſter à veſtris partibus fuit, agnoſce haud invitus diabolum à veſtris partibus ſtetiſſe, quod nemo non agnoſcet, qui artes quibus ad hunc Papatum connixi eſtis, inſpexerit. *Diabolus*, inquis, *non noſtræ fœlicitati invidens, ſed effrœnem ſuperbiam palmario facinore coronare, & indelebilem ignominiæ notam frontibus inurere cupiens, homines ad exitium præcipitantes in nefandam proditionem impulit* Si quem illo die diabolus in proditionem impulit, Johannem Spotſvodum impulit, qui cauſam per perfidiam deſeruit, quam illo die armatus aſſeruit. Dic, ſi vel micam habes ſani judicii reliquam, utrum veriſimilius effrœni ſuperbia ferri, qui paritatem cum vicinis colit, an cui nihil ſatis eſt, niſi Clero Domini dominetur. Sed ut videas quàm manifeſtè invideas; nulla in his verbis vox eſt, quæ invidiam non ſpiret, ut lippis & tonſoribus ſuboleat. Nam quis non videt, cujus ſpiritus ſint effrenis ſuperbia, palmarium facinus, indelebilis ignominia, exitium hominis, nefanda proditio? cum in eo cui objicis, neque ſuperbiam, neque facinus, neque ignominiam, neque proditionem, neque exitium offendas: niſi ſit exitium veſtræ tyrannidis mala ferre. *Verum Deus*, inquit, *Reipublicæ & Eccleſiæ miſertus, Regi per illud flagitium* (ſic vocat panicum quem diximus populi terrorem) *occaſionem ſuggeſſit ordinem, ubi confuſio regnabat, ſtabiliendi.* Non data occaſio, ſed arrepta, promovendi negotium quod moliebantur. Aulicæ & aulæ mancipia nos inquietos eſſe & ſuperbos dictitabant, Regi præcipere, & abſolutam ejus auctoritatem in ordinem cogere; domandam eſſe hanc inſolentiam. Non eſt conſilium hiſtoriam proſequi, quod ſine Aulicorum Gnathonum ſumma infamia non poſſum. Tantum quia tu falſis criminibus eò provocas, dicam, quod ſi per te liceret libentius tacerem, quodnam fuerit Miniſtrorum ſcelus quo aulam offenderunt. Comites Papani clam exilio redeuntes per ſuos amicos & venales aulicos cum Rege, qui favore nimio in eos etiam non incitatus propendebat, de poſtliminio agunt. Re intellecta convenerunt ad Cuprum Legati Eccleſiæ cùm non paucis Nobilibus, qui religionem ſalvam eſſe volebant. Hi ex ſuo numero ad Regem Falcolandiam quoſdam delegant. Jacobum Melvinum jubent verba facere. Ille exordiens dixerat, in hoc imminente periculo Legatos Eccleſiæ ad Cuprum conveniſſe; quam vocem excipiens Rex, qua, inquit, fiducia id auſi eſtis? Hîc Andreas Melvinus ſumma cum auctoritate reſpondit. Publicè, inquit, Rex nos parcimus tibi; ac nunc nacti ſolum, (ſolo enim in conclavi Regis res agebatur,) ne cauſam Chriſti noſtri nos prodamus, fac, memineris duos eſſe in Scotia Reges, alterum Eccleſiæ, alterum Reipublicæ imperium.

Pag. 69.

Pag. 70.

Jure

Jure tuo tibi cedimus, & quatenus nos ejus membra sumus, omne tibi obsequium debemus. Ecclesiæ Caput non es. Tu nobis vitam æternam, quàm in hac vita etiam captamus, neque dare neque eripere potes. Dabis ergo nobis veniam, ut Christi nomine conveniamus, & Ecclesiæ ejus, cujus tu primus filius es, prospiciamus. Quando tu infans in cunis vagiebas, hæc tibi prospexit; nunc tu inimicis ejus, qui tum erant etiam tibi inimici, veniam das, ut nobis omnibus perniciem moliantur. Quibus verbis Rex mitigatus negavit se de eorum reditu intellexisse. Ordines concessisse illis Senatum, ut quid vellent proponerent: nihil tamen remissum iri, priusquam Ecclesiæ & Reipublicæ, quas læserant, satisfaciant. Solum iterum vertent, & inde si quid velint, petant. Nihilominus domi subsistunt. Per conjuges & amicos Ecclesiam sollicitant. Henrica Huntilæi uxor Synodo provinciali Moraviæ nomine mariti obtulit, facturum periculum judicii; Jesuitas & Papistas à se segregaturum; cum quibuslibet, quos Synodus designaret, de controversis capitibus consulturum; Ministrum in suam familiam ordinarium sumpturum; disciplinæ opem laturum; & Ecclesiis vacuis Ministros suo sumptu daturum. Tamen veriti, ne lateret anguis in herba, (nam Rex sanctè negavit se de eorum reditu quicquam comperti habuisse,) ne aut suis opibus furtivam lanienam molirentur, aut cum externo milite constituissent; Deputati, quos Consules vocat Ecclesiæ, qui jussi erant videre, quid consilii hostes caperent, singulos Pastores monent, ne dies aut noctes Deum interpellare cessent, suos ad idem officium hortentur, communeque periculum, ut stimulos addant, proponant. Deinde Conventus Lothianiæ de numero suo quatuor ad Regem delegat, qui querantur. 1. De gratia conjuratis Falcolandiæ & Fermeloduni data. 2. Huntlæi conjugem cum Rege & Regina tam esse familiarem, ut ad Baptismum filiæ accersatur. 3. Decretum esse, Livinstoniæ excommunicationi ob Papismum vicinæ instituendam dari. 4. Regum vulgo in Ministros & eorum dogmata inter sermones invehere. Quibus Rex respondit, inter se & Ministros non conventurum, priusquam de finibus regnorum statuatur. Videri enim sibi non esse Ministrorum pro concione de se aut consiliis suis dicere, nisi prius doceatur quid sunt dicturi; non debere Conventum Nationalem nisi sua auctoritate convocari; nullum ejus decretum debere esse ratum, priusquam suo calculo confirmetur; non licere Ecclesiæ judicare, nisi de quibus rebus nulla lex est civitatis. Hæc dum hinc inde irritatis utrinque animis disputantur, de Davide Blackio intervenit quæstio. Ecclesia, ne Rex ad suum tribunal judicium de doctrina traheret, jussit ei judicium illud declinare. Hinc acerbissima lis, quæ dum agitatur, 24 cives edicto Regio erant è civitate exigendi, indicta causa, quorum quibusdam eo ipso die, quo tumultus obortus, edictum, ut urbe excederent. Convenitur ad Templum, mittunt Legatos ad Regem, concursus civium ex panico quodam terrore, ut dixi, oritur. Quam occasionem nacti Aulici & Aulæ mancipia, flagitium esse Regem à suis subditis sic pro ludo haberi; meruisse civitatem, ut ruina sua incendium extingueret; Ministrorum contumaciam libero Regi non esse ferendam. Horum convitiorum habes hac ipsa pagina, cui respondeo, exemplum luculentissimum. Sic hoc principium, sed progressus miserrimæ hujus calamitatis fuit.

Disciplinam (inquit) *antiquam, & ab Apostolorum usque temporibus in Ecclesia receptam gubernationem reducere statuit. Idque non minando, sed monendo, non jubendo pro imperio, sed rationibus suadendo, nec confestim & momento, sed pedetentim & per intervalla, ne res agi videretur* Hoc ultimum est verissimum. Si suboluissent omnes quod agebatur, tam facilè Pelion Ossæ imposuissetis: adeo apud nos odiosa fuit antiqua illa tua disciplina, dominatio in pastores & greges, bis ejurata,

Quibus artibus & qua occasione introductus Episcopatus. Pag. 71.

ejurata, non ab Apostolis sed ab orco repetita. Imperio aut minis non opus, si pedetentim reducere antiquam tuam disciplinam statuit, & ita ut ne res agi videretur. Sed falsum est minitatum non fuisse. Fundamentum jecistis in jure suffragii in Comitiis quod Ministris oblatum à Rege fuit. At quibus quæso rationibus fratribus persuasistis? simulando, vos illorum inopiam sublevaturos; Jesuitas prohibituros; Papistas, quibus tamen eodem tempore manus dedistis, domituros; præstare, quando de stipendio litigarent, fratres habere judices, quàm alienos, quos non magis ipsorum misereret quàm jumentorum quibus ad agri culturam utuntur. Hæ erant vestræ rationes, quibus homines incautos ad vestram rem agendam adduxistis. Sed altius repetam exordium consiliorum vestrorum. Rex Comitibus exulibus, qui cum Hispano conspiraverant, studebat veniam dare, Ecclesia excommunicationis censura perculit, & Regem sui quoque officii monet, & contra studet, ne veniam daret tanti facinoris reis, nec tutum esse vel Ecclesiæ vel Reipublicæ. Lis indies gliscebat. Regem aulici, qui vel propinquitate ad Comites spectabant, vel pretio conducebantur, assiduè stimulabant. Indignum esse Regem à suis subditis, infimi ordinis præcipuè, duci. Illos contrà communis metus agitabat; clam rediisse, occultam spem alere, aut à suis per insidias, aut ab alienis per vim. Hic Rex gravissimam iram concepit, non licere sibi in suo regno quod libuit. Octoviris, mortuo Metellano exeunte anno 1595, Rex eo tempore summam auctoritatem detulerat, quorum præcipui Comitibus favebant, & de remittenda pœna laborabant. Ut Ministrorum litem à Comitibus amolirentur, consulunt Regi ut litem aliquam moveat Ministris. Citatur Blackius, ut dictum. De illorum etiam consilio problemata 55 formantur, quibus universa disciplina in dubium vocanda. De Episcopis tamen restituendis nullum verbum. Scriptæ sunt literæ initio Decembris, quibus Ordines convocandi ad Politicum Conventum & Ministri ad Ecclesiasticum, utrunque habendum mense Februario Perthæ. Intervenit tumultus Edinburgi 17. Decemb. Non igitur tumultus ille occasio aut principium reducendi antiquam Spotswodi disciplinam, Episcopalem dominationem; sed Regis, Pontificiorum, & Politicorum quorundam favor propensus in Comites Papanos, quos, nisi turbas darent Ecclesiæ, videbant se vix potuisse pristinæ dignitati restituere. Nec facile se id effecturos, quamdiu tanta animorum conspiratio inter Ministros. Ex Octoviris quidam consuluit dividendam esse vim: sumptibus ne parceret, mercede opportunissimos conduceret; non posse, qua erant apud populum gratia, nisi suis viribus superari. Itaque laudis aut pretio avaros dispiceret, qui gratia & auctoritate inter eos pollerent, & factionem traherent. De hoc consilio Rex Patricium Gallovidium & Jocobum Nicolsonum primùm adoritur, qui Blackio primi erant authores Regis judicium declinandi: alter etiam formulam concepit. Erat hic Gallovidius regius minister, homo tumidus, majoris ostentationis quàm eruditionis. Is propter locum quem tenebat, & gloriam quam jactabat, non paucos secum traxit. Nicolsonus propter opinionem prudentiæ (erat enim vir magni ingenii, & literis non incultus) multos flexit. Neuter fratribus Episcopatum reducendum tamen suadebat, nam sic paucis persuasissent, sed alia quæ speciem commodi & utilitatis videbantur habere. Synodus, ut dixi, indicta & quæstiones seu problemata in Synodo examinanda antè typis evulgantur. Conveniunt Ministri undique, ex borealibus maximè, rerum nostrarum imperiti, utpote ab aula & rebus agendis remotissimi. Hos Patricius Moravius inter Gnathones aulicos facilè primus, ut Regi gratum faceret, acciverat. Illos videre erat pridie conventus ad Regem ejus opera gregatim ingredi & egredi. Hi ad osculum manus admissi. Viri discreti & mansueti ingenii, non morosi & rigidi, ut

Austra-

Auſtrales. Hæ laudes. Spolia quodque ampla referent, ſtipendia opima. Cras convenitur. Prima quæſtio, an legitimus eſſet conventus. Ea biduo agitata eſt, tamen die tertio, cum Nicolſonus ad Regem accitus veſpera præcedente, & cum eo Rex ſermones habuiſſet ad mediam uſque noctem, ille unà cum Borealibus approbarunt conventum ut legitimum; ſequuti ſunt alii. Ex quæſtionibus, quas dixi, paucas ſelegerat Rex, quæ in colloquio primum quorundam à conventu illo delectorum, agitatæ, in publico deinde conventu eorum concluſiones probaræ: ſed die tertio, aut quarto, ut diximus, cum de conventu illo diſceptatum eſſet, an eſſet pro generali Eccleſiæ Conventu habendus, obnitentibus ſanioribus & prudentioribus, decernunt eſſe Synodum Generalem licet Extraordinariam, mutant concluſiones prius probatas, addunt, demunt, obluctantibus & contra proteſtantibus viris bonis, aliis Rege interminante perterritis, aut pertractis ad aſſenſum verbis blandioribus. Cum prius reſponſum fuiſſet ad 2. quæſtionem, leges & ſtatuta non perſtringenda, modo leges hactenus latæ contra jura & libertates Eccleſiæ antiquatæ declarentur, & in poſterum leges ad Eccleſiam & religionem ſpectantes non ferantur inconſulta & non aſſentiente Eccleſia; jam decernunt, non perſtringenda, niſi prius conſultis Presbyterio aut Synodis res delata fuerit ad Regiam Majeſtatem. Atque ita aſſenſerunt, ut nec leges hactenus latæ antiquatæ declarentur, nec ut opus ſit conſilio aut conſenſu Eccleſiæ ante legem de rebus Eccleſiaſticis latam; ſed poſt latam legem volunt Regem conſuli. Decretum etiam, ne pro concione quemquam Paſtores nominatim aut oblique perſtringant. Sed quod narrat Spotſvodus, eſt falſum. *Synodo coacti*, inquit, *primum omnium convenit licere cuivis dubia de externo regimine proponere, modo id modeſtis ſtudiis, ſuis locis & temporibus fieret, & animo ædificandi, non tentandi; quod ideò moneo, quia erant è Catharis, qui dicerent diſciplinam extra omnem judiciorum aleam poſitam ejuſdem eſſe cum articulis fidei naturæ. In præjudicium igitur cauſæ, ut ſucceſſus poſtea comprobavit, dilucide argumentis demonſtratum eſt, diſciplinam rem non eſſe ἀκίνητον, ſed temporum mutationibus obnoxiam.* Num quis dixerit, diſciplinam eſſe ejuſdem cum articulis fidei naturæ, non alium habemus teſtem quàm Spotſvodum, cui hoc crederem, ſi toto hoc libello nihil illi non crederem. Fidei & Politiæ diverſa eſt natura, ut credendorum & agendorum. Utriuſque tamen authoritas nititur verbo Dei; & in hoc conveniunt, ſuntque ejuſdem naturæ. Nam verbum Dei non ſolum credenda ſed etiam agenda proponit, non cuivis privato duntaxat, ſed etiam Eccleſiæ. Decem præcepta Decalogi non ſunt ejuſdem naturæ cum articulis fidei, & tamen ἀκίνητα ſunt non minus quàm articuli fidei. Eccleſiæ politiam à prudentiſſimo legiſlatore præſcriptam Eccleſiæ Chriſtianæ mutare nefas eſſe ipſi Pontificii profitentur, licet in hypotheſi errent. At Epiſcopi aliique apud nos Formaliſtæ, ut perfidiam ſuam velamine aliquo honeſto obtegant, diſciplinam mutabilem eſſe aſſerunt, & tamen ſui obliti rurſus clamitant, Epiſcoporum ordinem divino jure inſtitutum, & Eccleſiæ commendatum eſſe ad finem uſque ſæculi ſervandum. In hac Synodo non quærebatur de diſciplinæ mutabilitate, ut vult Spotſvodus. Nam quæſtio hæc erat; Liceatne Principi aut cuivis Paſtori dubia movere, ut edoceantur de quovis externæ diſciplinæ articulo, qui non ſit eſſentialis, & de quo nihil expreſſè habetur in Sacra Scriptura vel affirmative vel negative (hæc erant ipſa verba) modo decenter id fiat, loco & tempore debito, animo ædificandi, & non tentandi. Vides eſſentialia à circumſtantiis & accidentariis diſtingui in ipſa quæſtione. Reſponſum in Colloquio, & probatum in Conventu; Non expedit ea de re decretum aliquod condere, ne curioſis & turbulenti ingenii hominibus litigandi occaſio præbeatur; modò huic periculo occurratur, fas eſſe Regi per-

per se aut legatos suos proponere in Synodo generali, de quo dubitat, vel quod reformandum censuerit *in specie externi ordinis, quandoquidem substantia externæ administrationis Ecclesiasticæ* (hæc erant ipsa verba) *est planissimè tradita in Scripturis*, & jus sit pariter Synodo Generali in iis quæ ipsius celsitudo constituenda curaret in conventu aut concilio quovis posthac ab ipso convocando. Cum artibus aulicis corrupta esset pars magna, & cœpisset deflectere, tum mutata sunt in hanc formam verba; Licet Majestati suæ per se aut legatos suos, aut Pastoribus, in Synodo generali proponere quæ edoceri cupiunt aut reformari in rebus regiminis externi mutabilibus pro circumstantiarum ratione, modo id fiat debito loco & tempore, animo ædificandi & non tentandi. Non regimen externum mutabile esse concessit etiam corrupta Synodus, nec ipsa quæstio de ea re dubium movit, sed res quasdam in externo regimine mutabiles esse pro circumstantiarum ratione, de quibus dubia movere Regi & Pastoribus licere definiunt, sed rejectis limitationibus, quæ prius adjectæ erant. Per hanc rimam ad essentialia ipsa externi regiminis impetendum, & extruendum Episcopatum, aditum sibi patefecerunt. Pergit convitiator impudens. *In eo conventu cautum* (inquit) *ut neminem nisi post maturam deliberationem diris devoverent, quo telo temere vulgo abutebantur.* Non nescit homo maledicus, se nihil aliud quàm turpiter fingere. Novit in tractatu de Excommunicatione cum Psalteriis nostris conjuncto statutum esse, ut primo privatim, deinde publicè reus ter moneatur, & preces ter pro eo publicè concipiantur. Si de Excommunicatione, quam summariam vocabant, dicit, non potest nescius esse, nostram Ecclesiam eam sententiam non habuisse ratam, nisi in horrendis exemplis publici flagitii, cujusmodi erat immanis illa cædes ad Dunibrissellam ab Huntlæo perpetrata, idque factum esse ad terrorem impiorum, à quorum mentibus nullum scelus, à quorum manibus nullum facinus abhorrebat. Ab hac Synodo datum Presbyteriis Abredoniæ & Moraviæ secundum articulos à Synodo datos explorare Huntlæi submissionem & pœnitentiam, & ad proximè sequentem Synodum referre. In una eademque Synodo & conjuratis reconciliatio & Episcopatui restitutio præstruuntur. Non adfuit Præses præcedentis Synodi, qui verbo & precibus auspicaretur secundum morem. Non electus Præses novus, sed David Lindesius ab Aula subornatus officium istud arrogat; nec ea re multum laborabant viri boni, cum non existimarent Conventum illum pro Synodo Generali habitum iri, quod tamen tertio aut quarto die jam corruptis plerisque decretum erat. Nullæ hic in Conventu publico disceptationes de iis quæ decreta erant, sed statim ad suffragia ventum est, simul ac recitata ea forma quam in clandestinis suis consiliis conceperant Rex & Ministri Aulæ mancipia qui Episcopatus spem alebant. Aliis minis territis, aliis blandioribus verbis & prolixis pollicitis attractis, quo volunt circumagunt omnia. *Hac Synodo*, inquit, *Cathari experiendo didicerunt, quàm iniquum*
Pag. 72. *sit cum Regibus certamen, & verissimum esse illud Taciti, Rebellionem in Principes conatu irrito imperia semper promovere.* Oportet sine modo esse odium, quod sine modo erumpit in convitia. Quibus armis, viribus, consiliis, unquam tentarunt rebellionem Ministri Ecclesiæ Scoticanæ, aut professores disciplinæ nostræ addictissimi? Dic sodes. Edinburgenos, qui omnium addictissimi, testatus est Rex esse sibi fidissimos etiam post tumultum illum, quem supra modum & veritatem toties exaggeras, quia aliunde non habes ex quo occasionis calumniandi speciem arripias. Ante illum etiam tumultum agitabantur consilia in aula, tum de restituendis postliminio conjuratis, tum de disciplina Ecclesiæ mutanda, ejusque authoritate minuenda, vel potius per Episcopalem tyrannidem opprimenda. Hac Synodo experiendo didicimus in Ecclesiæ etiam optimè constitutæ gremio latitare posse sordidè avaros,

avaros, vel ambitione tumidos Paſtores, qui oblata lucri aut dignitatum opportunitate exorientur lupi graves ex inſidiis, qui ut prædam nanſciſcantur nec gregi nec conſervis parcent. *Malum tamen*, inquit, *quod ipſa ſalus, ſi volet, ſanare non poterat, ſubodorati rem omnibus modis impedire non ceſſarunt. Legatis enim Presbyteriorum in mandatis dederant, ne ullam partem diſciplinæ innovari aut in quæſtionem vocari paterentur, quos Synodus, proteſtantibus rejectis, qui ſuffragia rogarentur, indignos exiſtimavit.* Dixiſſet; à quo factio illa mancipiorum aulæ ſe jam ſeparaverat, & per fas & nefas conſilia ſua clandeſtina ad finem, quem ſibi propoſuerant, perducere animum ſuum obſtinaverat. Si ſubodorati eſſent veſtram perfidiam, initiis malorum diligentius occurriſſent. Sed ante hunc conventum magna ſemper animorum concordia; nec de fide veſtra dubitarunt noſtri. Quid eos cenſes qui tanto malo obviam ire volebant? Si malos; quis tibi credat malos, qui pro viribus malo reſiſtebant? Si bonos; quid te & collegas tuos putabimus, qui invitis bonis tam atrox & inſanabile malum Eccleſiæ optimè conſtitutæ intuliſtis? Oportet egregios vos eſſe mali artifices, qui tantam in vobis mali habetis, ut malum quod intuliſtis non poterit ſanari. Sed rectè habet, tam malam veſtram operam in evertenda diſciplina tam bene conſtituta agnoſcitis; niſi quod vereor inconſtantiam veſtram, qui quod verbo aſſeritis, verbo negetis, quod juratis, nil piget pejerare. Hæc illa Synodus, quæ vobis ad tyrannidem viam ſtravit. Pag. 73.

Hac ſpe inciſa, inquit, *ſubſidia omnia in conventum proximum qui Taodunum in Cal. Majas indictus erat, comparant. Quo die oppetente, juſtis pene agminibus convolarunt, ut multitudinis ſpecie inimicos territarent, & ſuffragiorum numero, ſi res in diſceptationem veniret, omnia ad nutum circumagerent.* Quis hoc illis vitio vertat? Quis non laudi? Cum viderent diſciplinam optimè ſtabilitam, partim occultis artibus, partim aperta vi peti, indigni eſſent Chriſto, qui non ſummis viribus conniterentur. Sed egregium te eſſe Oratorem oportet, qui cauſæ quam agis imprudens prævaricaris. Negas enim paſſim fuiſſe multos vobis adverſos; hic fateris juſtis pene agminibus convolaſſe, ut multitudinis ſpecie inimicos territarent. Verum eſt Catonis illud; *Conveniet nulli qui ſecum diſſidet ipſi. Venerant enim*, inquis, *à pleriſque Presbyteriis ſupra duodenos, cum ab adverſa parte bini, aut ut plurimum terni veniſſent.* Duodenos Legatos vel unum Presbyterium ex noſtris miſiſſe, tibi toties mentienti non credam. Plures quàm more ſolito miſiſſe, non invitus concedam: ſed plures quàm 4. aut 5. nullum, quod ſciam, Presbyterium Legatos miſit. *Fraude detecta*, inquit, *Synodus de trium Legatorum numero cavit, quo ne majorem cuiquam Presbyterio mittere liceret* Ut fraudi veſtræ occurrerent, ſi poſſent, cum vidiſſent vos locum conſtituiſſe commodum & opportunum Borealibus, quorum numero frequentiore, ut in Perthenſi Conventu, partem ſaniorem obruere ſtatuiſtis. A metu veſtro profectum, quod cautum ſit de Trium Legatorum ſuffragiis, quod tamen ipſi poſt violaſtis, cum factio veſtra creviſſet.

Synodus ad Taodunum 1597.

Pag. 74.

Pag. 75.

Acta etiam, inquit, *prioris conventus, addita explicatione, qua ſcrupuloſis ſatiſfieret, confirmata, ſimul ad tranquillitatem publicam & Regis animum, quem Eccleſiaſticorum intempeſtiva dicendi libertas non rarò offendebat, placandum, viri prudentia & ætate graves nominati, qui concionatores de ſtatu publico, & regni adminiſtratione temere ac liberius, quàm oporteret, locutos, ſuſpenſionis aut exauctorationis pœna coërcerent, Paſtores Edinburgenæ Eccleſiæ præficerent, ſtipendiorum ſolidam & immotam rationem excogitarent, & negotia Eccleſiaſtica in regni Comitiis procurarent.* Verum eſt, eam fuiſſe Miniſtrorum noſtrorum libertatem, ut, ſi monendo nihil proficerent, nullius ordinis peccatis parcerent. Verùm Regem impetiviſſe intempeſtiva oratione, falſiſſimum eſt. Cum ille eò propendebat, ut Comitibus

Acta Synodi Taodunenſis.

Pag. 76.

tibus Papanis postliminium concederet, cum privatis consiliis non possent de periculo religionis persuadere, verum est omnes qui salvam religionem vellent præsentis mali monuisse. Quod si Rex in malam partem accepit, videat ex Ezechiele, cujus culpa factum sit. Nemo nisi aulicus Gnatho, qui, si diris lacessentem coelum audiret non audet reprehendere, hanc operam servorum Dei dicit esse intempestivam. Clamabat sanguis Comitis Moravii ab Huntilæo & conjurato in Ecclesiam & Rempublicam hoste fusus, & poscebat vindictam; & obmutescerent vigiles? In hoc conventu duo erant Aulicis agenda: unum ut Comites conjurati diris solverentur: alterum ut Conventus Perthensis pro legitimo haberetur, & ejus acta rata habeantur. Pro conjuratis dictum est, omnia facturos, subscripturos, juraturos, diruta templa restauraturos, Ministros admissuros qui se & familiam suam doceant & instituant, quæ omnia adhuc eadem fide sunt facturi. Pro Perthensi Conventu dictum, Regem esse syncerissimum, summam esse ejus in Ecclesiam voluntatem. Et hæc dicta ne res agi videatur, ut utar ipsius Spotswodi verbis. Cum antehac pro re nata deputati essent quidam à Synodis, qui gravamina & petitiones Ecclesiæ Regi, Senatui Regio, aut Ordinibus in Comitiis offerrent, aut prospicerent ne quid detrimenti Ecclesia caperet à Pontificiis, in hac Synodo Taodunensi mense Majo 1597. delecti sunt 14 Commissionarii Synodi Generalis dicti, qui omnes, vel ex numero integro septem, cum Rege Consilia conferrent, & certam stipendiorum rationem excogitarent, ne Ministri à munere suo abstraherentur, ut quibusdam Ecclesiis Edinburg. Taodunanæ, & Andreapolitanæ Ministros præficerent, ut gravamina Ecclesiæ aut alicujus membri particularis Regiæ Majestati exhiberent. Hæc videbantur habere speciem utilitatis, nec adhuc perspicere poterant omnes boni, quo tenderent eorum consilia: & qui cum tenuioribus stipendiis conflictabantur Ministri proniores erant ad fidem iis adhibendum, illos nihil moliri in libertates & jura Ecclesiæ. Sed quod Ministros civitatibus quibusdam præficere erat penes Regem & 7. aut paulo plures Commissarios, viderunt sagaciores huc tendere, ut à civitatibus præcipuis viros bonos arcerent, ne, qua futuri essent apud civitates authoritate & gratia, ipsorum conatibus obsisterent. Isti Commissarii cum viderent se ad aulam sæpius vocatos, cum Rege consilia de summis Ecclesiæ negotiis agitare, & hoc honore præ aliis ornatos, alios despicere coeperunt, quæ in mandatis data erant excedere, & Presbyteriis inconsultis & invitis quædam agere. Rex regebat paucos illos Commissarios, illi illius authoritate freti sensim invadebant jura Synodorum & Presbyteriorum.

Quibus legibus ex consensu Ordinum Ecclesiastici ad jus suffragii in Comitiis regni admittuntur.

Commissarii seu Deputati Synodi Generalis præcedentis in Conventu Ordinum 1597. mens. Decemb. petunt jus suffragii restitui Ecclesiæ velut Tertio Ordini. Cum Ecclesia jam diu & iniquo animo injurias hominum sæcularium tulisset, ut ait Philadelphus, qui usurpatis Prælatorum titulis in publicis regni Comitiis pro Ecclesia contra Ecclesiam jure suffragii uterentur, sæpius petiverunt Ministri ut potestate illa privarentur, sed remedium in aliud tempus rejectum est: non postularunt, ut Ministri sederent in Comitiis cum jure suffragii in Comitiis, sed ut illi qui possidebant Prælaturas & Beneficia majora eoque nomine arrogarunt sibi veterum Prælatorum jus in Comitiis, eoque in Ecclesiæ incommodum utebantur, amoverentur, ut possint alios substituere, qui eorum curam & patrocinium in Comitiis suscipiant; saltem ne illi Ecclesiæ nomine abutantur, & pro Ecclesia jus suffragii ferrent, quibus ab Ecclesia nunquam fuit vel delegata vel permissa potestas, & Ecclesiam ludibrio haberent ejus patrimonium injustitia detinentes. Commissarii præcedentis Synodi, qui Episcopatus captabant, communicatis cum Rege consiliis, hoc vetus gravamen, quod diu sopitum jacuit, Ordinibus in futuris Comitiis exhi-

exhibere statuunt, & potere ut non solum illi amoverentur, qui id juris occuparunt, aut in genere ut Ecclesiæ jus suum restitueretur, quo possit quos vellet deligere Legatos ad Comitia, sed ut Ecclesiasticis velut Tertio ordini jus restitueretur. Nulla alia, si non hac seta filum Episcopalis jurisdictionis introduci posse vident. Largiamur ante hæc petiisse ut ipsi Ministri haberent jus hujus suffragii, non tamen datum illis in mandatis ut peterent, nec inconsulta Synodo de re tanti momenti cum Ordinibus egissent. Petunt tamen, & adnitente Rege in Comitiis impetratum est, & statutum, ut Ministri, quos majestas Regia titulo & beneficiis veterum Prælatorum ornaturus esset, ad jus suffragii in Comitiis admitterentur: quod ad eorum officium in spirituali politia & regimine Ecclesiæ, permittendum judicio Regis & Synodi generalis, salvo tamen jure jurisdictionis & disciplinæ hactenus stabilitæ per statuta Parliamentaria, & per eadem permissæ Synodis Generalibus, Provincialibus, Presbyteriis, & Ecclesiarum Consistoriis. Annuerunt eo faciliùs petitioni Commissariorum, quòd desperarent unquam Ministros veterum Prælatorum titulos, Episcoporum, Abbatum, Priorum, ob beneficia vel suffragii jus resumpturos.

Synodus Taodunensis Secunda.

In Synodo Taodunensi, quæ Comitia Ordinum sequuta, mense Martio, multùm sudarunt Rex & Ministri Episcopatus captantes, suadendo Ministris, ut amplectantur beneficium oblatum. Biduum transactum est à matutino tempore ad noctem intempestam accersendo & deducendo unum aut alium Ministrum ad Regem. Andr. Melvinum, & Johannem Ihonstonum, Professores Theologiæ, urbe excedere sub pœna proscriptionis cogit, priusquam actionem ullam inchoarent. Concionem habuit Patricius Gallovidius planè Gnathonicam. In hoc Conventu maxima altercatio, & major animorum contentio, quàm unquam antehac in ulla Synodo, adnitentibus Rege, Episcopaturientibus Ministris, & quos in suam sententiam pertraxerant, ut Commissariorum factum probaretur. Miserandum præbuit spectatoribus Rex noster spectaculum, bonis omnibus deflendum qui Synodos nostras ante viderant, cujus rationem uno die redditurus. Interminabatur, ubi blandis verbis allicere non potuit. Multi spe amplioris stipendii lactari, qui cum magna rerum penuria conflictabantur, sponte cesserant in eorum sententiam. Obnixi sunt viri boni, & sagaciores, quoad poterant. Vincunt tamen Regii numero, 10 suffragiorum, sed annumeratis quibusdam privatis, qui nullo fungebantur Ministerio, nec delegati erant ab ulla Ecclesia. Probatur Commissariorum factum in eo quod postulassent jus suffragii Ecclesiasticis in regni Comitiis restituendum. Obtestatus erat Rex se non statuere Episcopos vel Papanos vel Anglicanos introducere, sed solummodo studere ut prudentiores ex Ministris à Synodo Generali delecti in Senatu & Comitiis suffragii jus habeant, quo negotiis suis præessent, non autem ad fores starent cum libellis supplicibus. Sagaciores tamen subodorati sunt, quid moliebantur, & obluctati sunt, ut dixi, quamvis sæpius Rex eis inter sermones interminatus fuerit. Cum ad rem ipsam ventum est, & de jure juris suffragii in Comitiis suffragia ferenda essent, renuit Johannes Davidsonus vir pius & veteranus Christi miles suffragium ferre, sed protestatus & suo & aliorum omnium Ministrorum Ecclesiæ Scoticanæ qui protestationem ejus obsignaturi erant nomine, se non agnoscere Synodum illam, nec duas præcedentes Perthensem & Taodunensem priorem esse liberas, & proinde decreta Synodorum illarum nullius authoritatis esse, & libertatem Ministerii sui se conservare velle: Discedentem sequuti plures alii, qui eandem protestationem chirographis suis obsignarunt. Pergunt tamen: & decreta sunt ista tria. 1. Jus, fas esse, Ministri habeant jus suffragii in Comitiis. 2. Ex eorum numero tot haberent suffragia, quot erant

olim Episcopi, Abbates, Priores, h. e. circiter quinquaginta. 3. Ut electio sit mixta, partim Regis partim Synodi. De cæteris consultandum primum in Synodis Provincialibus, quæ omnes uno die celebrandæ erant, (hoc factum ne rescirent quid in aliis Synodis actum,) ut deligerent singulæ tres, ut tres ex singulis Synodis delecti convenirent, quando à Rege moniti, & decernerent, si conventum inter eos non fuerit, determinationem totius quæstionis de jure suffragii ejusque circumstantiis referendam ad Synodum Generalem. Delecti à Synodis convenerunt Falcolandiæ exeunte Julio anno 1598. ubi Rege assentiente positæ leges Ministris Parliamentariis, quæ intra limites contineant, ne imperium aut Jurisdictionem in fratres arrogant. Dicit Episcopus, *cum in hoc conventu magnis animorum contentionibus certatum esset, num jus, fas esset Pastores suffragium in publico Ordinum conventu ferre, & de causis civilibus in foro cognoscere, nec satis liqueret; ampliatum esse, remque in proximum conventum, qui ad montem Rosarum indictus erat, rejectam.* Quod de animorum contentionibus dicit, nimis verum. Sed animi eorum contendebant ad Episcopatus, beneficia aut ampliora stipendia, dominationem in fratres, aut licentiam & effrœnem libertatem sub dominantibus in viros pios Episcopis. Contendebant animi bonorum pro Ecclesiæ libertate, politiæ optimè stabilitæ & purioris Euangelii conservatione. Nam licet hæc non moliri strenue protestati sunt illi, fidem tamen non habuerunt qui erant prudentiores; tot indiciis consilia sua prodiderunt. Num Pastores de causis civilibus in foro cognoscere jus, fas esset, non ibi disceptatum; nec unquam in ulla Synodo in hunc usque diem fas esse decretum est, licet Episcopus iste unum pedem fixit in foro civili, alterum in Ecclesiastico. De jure Suffragii in Comitiis in hoc ipso conventu decretum, sed animorum contentione quam diximus; nec rejecta res in conventum proximum, sed solum quæ supereranr disceptanda. In hoc Conventu Taodunensi delecti 20 Commissarii seu Deputati Synodi Generalis, qui omnes, saltem novem ex numero, cum Rege porro consultarent de constituenda certa stipendiorum ratione, in civitatibus Ministros Ecclesiis, si quando vacarent, præficerent, de ministris Regem offendentibus cognoscerent & judicarent. Rex autem facilè causas fingere potuit eorum consiliis adjutus. Atque ita optimum quemque vel gradu submovere, vel civitate extrudere, & ad rusticanam Ecclesiam transferre, ut pessimi quique celebriores Ecclesias occuparent. Delecti sunt autem fere iidem qui in priori Synodo, Jacobus Nicolsonus, Georgius Gladstonus, David Lindesius, Alex. Lindesius, Andreas Cnoxius, Galbinus Hammiltonus, Alexander Douglassius, qui omnes Episcopatus beneficio & titulo postea ornati sunt. Hos & hujusmodi voluit Rex deligi, inquiens, alioqui curate vosmetipsi res vestras, & prospicite vobis stipendia; nam hic prætextus præcipuus hujus delectus. Regii interim suggerebant aliis; nihil certi unquam de stipendiis statuetur, nisi delegeritis Regi dilectos & gratiosos. Erant quidam boni malis permixti, sed non vocati nisi quando illis utile videbatur. Nam ex delectis Rex novem seligere, & ad consilia vocare solebat, præteritis aliis vel non præmonitis.

Pag. 77.

Colloquium ad S. Crucis mense Novembri 1599.

Post Conventum ad Falcolandiam, ubi delecti à Synodis de legibus & conditionibus juris suffragii consultarunt; de consilio Commissariorum Synodi Generalis, quos Epicopaturiisse dixi, ad ædem Sanctæ Crucis undique Rex convocaverat, qui doctrina & ingenio pollebant, ut de jure suffragii disputarent. Indictum Colloquium specie occupandi tumultus in Synodo Generali, revera ut tentarent quid haberent argumenti, ne in conventu publico argumentorum vi à persequendis consiliis suis depellerentur. Qui contra censebant, negabant se esse paratos, aut sibi esse integrum auctoritatem conventus post paucos dies futuri occupare. Rex contra

tra inſtabat ſe pro nebulone habiturum, qui ut factionem traheret, argumenta in conventum taceret. Hîc illi neceſſariò coguntur experiri. Prius proteſtati hanc velitationem libertati conventus non præjudicaturam. De decreto Taodunenſi & ipſo jure ſuffragii diſceptatum. Argumenta fuere prope eadem, quibus poſtea in Synodo nitebantur. Arguunt viam ad faſtum Epiſcopalem ſterni, quem noſtra Eccleſia ut nulla auctoritate ſcripturæ fundatum damnavit. Reſponſum eſt per ſacras execrationes, ſe nihil minus conari, quàm aut Papiſtici aut Anglicani Epiſcopatus jugum eorum cervicibus imponere. Quod quàm verum ſit, hæc tempora demonſtrant. 2. Non eſſe eorum qui nomen dederunt ſacræ militiæ, vitæ hujus negotiis implicari. Hoc munus ſacros milites hujus vitæ negotiis implicaturum. Reſponſum, locum Apoſtoli non prohibere neceſſaria munia hujus vitæ, ut rem familiarem non curent ſacri milites. Replicatum eſt, aliam eſſe rationem eorum quæ nobis incumbunt neceſſariò: aliam eorum quibus nos non neceſſario implicamur. Oeconomica, ſi non infideli deterior Miniſter; neceſſaria & licita; non item politica. 3. Quod Miniſtros à ſua vocatione avocat, verbo Dei Miniſtris eſſe vetitum; hoc eſt hujuſmodi. Reſponſum, non a ſuo munere avocatum iri, quin illis temporibus potius prædicaturos: quod reſponſum neque illis erat in animo, neque ad rem. Replicatum, non deeſſe quo in loco Parliamentum habebitur, qui prædicarent, neque hoc erat munus ad quod Rex eos vocavit; & ſi forte unus aut duo habituri eſſent concionem tempore Comitiorum, non tamen erit opportuna occaſio quinquaginta concionatoribus. Nam tot ſuffragia initio Miniſtris conceſſa illi venditabant. 4. Quibus mandatum eſt tempeſtivè & intempeſtivè officium ſuum facere, iis non vacare ad aliud munus. Reſponſum, in ſuo munere occupatum iri. Replicatum, ſuffragium in Parliamento ferre ad Paſtoris munus non pertinere. 5. Quod munus eſt gravius quàm ut quiſquam ei ſit par, non pati alium munus adjungi: At paſtoris munus eſt ejuſmodi. Reſponſum, non adjungi aliud munus. Replicatum, ut prius. 6. Comiſtionem munerum, quæ Deus vult diſtingui, eſſe illicitam. Reſponſum, non commiſceri, ſed conjungi hæc munera. Replicatum, Commiſceri, ſi conjungantur in eodem ſubjecto. Chriſtum conjungenda interdixiſſe, *Vos autem non ſic.* 7. Vetitum eſſe Miniſtris Eccleſiæ ἀλλοτριοεπισκοπεῖν. At præter ſuum munus dare operam rebus civilibus eſſe ἀλλοτριοεπισκοπεῖν. Reſponſum, ſpiritualem & civilem rem non differre ſubjecto, ſed modo & ratione. Replicatum, & quia differunt ratione & modo, differre etiam debere ſubjecto; & in alieno objecto occupari, eſſe ἀλλοτριοεπισκοπεῖν. Item, exemplum Chriſti qui neque familiam inter fratres herciſcere voluit, neque adulteram damnare. Longum eſſet ſingula argumenta ex ſacris ſcripturis prompta, & teſtimonia veterum allata repetere. Deinde diſceptatum de legibus & conditionibus in quas ad Falcolandiam conventum inter delegatos Synodorum Provincialium. Multa dicta ſunt contra perpetuitatem hujus muneris. Nam ſi perpetuum, omnes alias leges & cancellos quibus concludentur facile perrupturos; Eccleſiæ authoritatem deſpecturos, & Principi, à quo redditus & honores habent, quàm Eccleſiæ addictiores fore; & ſi litem contra eos intentaverit Eccleſia, regia authoritate fretos nihilominus beneficia illa majora Epiſcopatuum & Abbatiarum retenturos, & vindictam in Eccleſiam exercituros; Generalem Conventum fore ſervile epiſcoporum capitulum, non liberum Concilium; alios etiam ordines, excepto Nobilium, Barones, & civitates, eligere legatos ſuos ad ſingula comitia, non eſſe perpetuos, non deteriorem eſſe debere Eccleſiæ quàm Baronum aut Civitatum conditionem; Senio, valetudine, aut deficientibus donis poſſe fieri ineptos ad procuranda Eccleſiæ negotia &c.

De nomine cum quæsitum, respondit A. M. ἀλλοτριοεπίσκοπον dicendum, nam si Episcopos dixerimus, officium etiam & potestatem ambituros aut invasuros. Alii Dominorum titulo non ornandos, tum quia Christus interdixit, tum quia titulis tumescentes ægrè ferent æqualitatem colere cum fratribus. Hæc & multa alia a nostris contra jus suffragii, vel hoc concesso, contra conditiones perpetuitatis, & titulos dicta sunt. Cum fundamentum ipsum revellere non possent, nempe ipsum jus suffragii, quod positum in synodo Taodunensi, dant operam, ut cancellis concludantur qui cum jure suffragii sederent in Comitiis, ne jurisdictionem in Ecclesiam arrogant. In hoc colloquio major permissa libertas, quàm in synodis, quia nulla erant ferenda suffragia, aut condenda decreta. Cum nihil promovisse se vidissent, dimittitur conventus.

Βασιλικὸν δῶρον exaratum an. 1597. 1598.

Non multo ante hæc Rex exaraverat opusculum illud quod inscripsit Βασιλικὸν δῶρον ubi hæc habet verba. *Una est contra hanc pestem cautio, si è ministerio viros doctos & pios,* * *quorum in hoc regno Deo sit gratia magnus est numerus, ad Episcopatus aliosque in Ecclesia honores selegeris, pudenda illa Annexationis lege, nisi mea opera antiquatam inveneris, abrogata; ita sublatis fundamentis, non modo imaginariam illam paritatem evertes, quæ cum legitima administratione Ecclesiæ aut Reipublicæ pace, aut Monarchiæ bene institutæ legibus, nunquam conveniat: sed etiam in regni comitiis antiquum illum Trium Ordinum honorem restitues, id quod aliter fieri non potest. Ego tibi hac in re, si Deus dederit, viam præmuniam, tu quod reliquum erit, iisdem vestigiis persequere.* Hæc scribebat anno 1597, 1598, & dum ista scriberet egregie dissimulabant ullum Episcopatum sive Romanensem sive Anglicanum introductum iri.

* *Tales sunt Johannes Spotswodus, Andreas Lambius, Patricius Lindesius, Alexander Douglassius, Cnoxius Insulanus, & alii.*

Synodus ad montem Rosarum anno 1600. mense Martio. Pag. 78.

Cunctis, inquit, *ad locum & tempus condictum, cum amanuensium turba qui dicenda exciperent, coeuntibus, causa inter Pastores, qui judicii acumine maximè pollebant, multum exagitata, argumentisque hinc inde deductis, & æqua judicii lance pensitatis, concordibus omnium suffragiis, pronunciatum est, licere Pastoribus in Ordinum congressu sententiam de republica dicere, nec Pastoris & Judicis civilis munus esse ἀσύστατα; quamvis non negaverim nonnullos prævisa disciplinæ, quam improbissimo labore ædificarant, ruina, huic sententiæ identidem occlamasse. Sed jure an injuria, ipsi viderint.* Ita verba inter se pugnant, ut nescias, quid primò refutes. Dicit concordibus omnium suffragiis pronunciatum esse, & statim fatetur nonnunlos occlamasse, ac si pauci occlamassent. Tertio fatetur, occlamantes prævidisse ruinam disciplinæ nostræ. At sæpius obtestati sunt se nihil moliri in detrimentum nedum ruinam disciplinæ, sed Ministros ab inopia & contemptu vindicatos cupere. Si præviderunt nonnulli, ut ais, ruinam disciplinæ; fateris quoque vos etiam tum egregiè dissimulasse, nequiter imposuisse credulis & simplicioribus, & ad disciplinæ nostræ subversionem consilia & actiones vestras collimasse. Egregium oportet te esse Oratorem, qui tuo te ipse jugulas gladio. Si ego dixissem vos his artibus usos, fortè negares. Nunc quid contra tuum ipsius testimonium dicas, quæro. Supra dixisti, Regem ad Disciplinam ordinandam totum conversum, antiquam gubernationem reducere statuisse, *nec confestim & momento, sed pedetentim & per intervalla, ne res agi videretur*; nunc fateris nonnullos prævidisse, quod vos non agi sæpius asseveravistis. Dicis pronunciatum esse, licere Pastoribus in Ordinum congressu sententiam de Republica dicere, nec Pastoris & Judicis Civilis munus esse ἀσύστατα. De priori decretum post magnam animorum contentionem in Taodunensi conventu; ubi annumerata suffragia eorum quibus nullum jus, cum numero alioquin vincere non potuissetis. Posterius more tuo addis: Neque enim hoc in

Pag. 71.

quæstio-

quæstionem venerat. Sed quia ipse eò nuper, ut audio, adspirabas, ut Cancellarius esses, quod munus hominem jurisperitum totum occuparet, & quia nunc sedes in foro civilium causarum, hoc etiam vis in eo conventu concessum esse. De Comitiis Ordinum solùm, non quovis foro causarum civilium, disceptatum fuit, etsi fortiori ratione contra forensium causarum cognitionem & jurisdictionem ordinariam militabant nostra argumenta. Iisdem fere argumentis, responsionibus, & replicationibus, quibus in Colloquio ad S. Crucis, certatum est. Argumentis invictis ita concussa res fuit, ut adversa factio ad suam gratiam & Regis auctoritatem fugeret: singulos ambirent, (neque enim, quod debuit fieri, à disputatione ad suffragia descensum est,) prensarent, monerent, quantam rem isti importuni homines perderent; Regem decrevisse Ecclesiam antiquo splendori restituere; istos ejus voluntatem alienare. Interea Aulici singulos ad Regem adducebant summo mane & noctu. Ille voluntatem suam in Ecclesiam prædicare; quid invitis Proceribus in Parliamento effecerit; quàm studeat Ecclesiam antiquæ dignitati, quam à majoribus suis acceperat, restituere; nunc licere illis beatis fieri, ne semper more mendicantium à Senatu foris petant, nunc licere habere intus, qui causam suam agant; postea serò ac nequicquam velle, cum neque illis neque sibi foret integrum. His machinis, non quod iste asserit, *argumentis hinc inde deductis, & æqua judicii lance pensitatis*, expugnatum est. Nam adversa factio nullis argumentis ex sacris literis nitebatur. Tantum in decreto Taodunensi acquiescebant, quod dicebant hoc fundamento insistere, quod Euangelium politiam non destruat. Responsum est, verum esse, si politia cum Euangelio non pugnat. Constare cum Euangelio vel Ethnicam vel Turcicam Politiam posse, modo non sit illi contraria; hanc autem cum Euangelio ex diametro pugnare, ut nullo modo in Republica Christiana tolerari debeat: Fullonem prudenter renuisse cum Carbonario sub uno tecto in uno eodemque domicilio habitare; heterogenea esse objecta Civilis & Ecclesiastici muneris. Cum ventum esset ad suffragia, recitatæ primum conditiones, de quibus convenerat inter delegatos ad Falcolandiam. Conditiones autem erant istæ. 1. Ne is, qui ad jus suffragii emitteretur, quid proponat aut probet, quod ad Ecclesiam spectat, nisi de consilio Ecclesiæ. 2. Ut Synodo Generali actorum suorum rationem reddat, seque censuræ ejus submittat. 3. Ut vivat contentus ea parte sacerdotii, quam Rex ei assignabit, sine Ecclesiarum aut scholarum damno. 4. Ut nullam partem redituum, in quos surrogetur, aut dilapidet, aut minuat. 5. Ut gregem suum, cujus Pastor designatur, sedulo curet, seque Presbyterii sui censuræ submittat. 6. Ne Sacerdotia conferat, aut jurisdictionem usurpet in fratres, sub pœna exauctorationis. 7. Ut in Presbyteriis & aliis conventibus nihil supra reliquos collegas arroget. 8. Ut cum initiatur, juret se fideliter omnes præscriptas leges servaturum, eisque subscribat. 9. Ut si aut à Presbyterio suo aut à Synodo exauctoretur, simul etiam jus suffragii amittat. 10. His legibus alias addere liberum sit Synodo Generali. 11. De nomine conventum, ut diceretur Legatus hujus aut illius loci, si Ordinibus persuaderi poterit ut in ea nomenclatura acquiescant, alioquin definiatur à Synodo Generali. Quod ad tempus, utrum ad vitam seu culpam, an ad tempus eo munere fungeretur, de eo non convenisse, sed reservatum Synodi Generalis determinationi. Conditiones hæ omnes à Synodo concordibus omnium suffragiis in Generali hoc Conventu probatæ sunt, quas in Philadelphi Epistola habes lector, eadem verborum forma qua conceptæ sunt. Additum præterea, judicatum apprimè utile esse, ut & hæ conditiones & aliæ in quas conventum erit in Synodo, inserantur in decretum Ordinum, quo ratum habituri erant jus suffragii Ecclesiæ concessum, ut pars illius necessaria & ad ejus substantiam pertinentes. In quaslibet leges & regulas assentiunt, modo

 ipsum.

ipsum jus suffragii non denuo convellatur, & sit perpetuum. Nam freti perpetuitate juris suffragii apud sese statuerunt omnium legum & conditionum repagula perrumpere. Cum ergo ventum est ad suffragia de duratione, hîc adnituntur summis viribus, ut sit perpetuum, ad vitam vel culpam. Decretum, ut singulis annis reddat rationem obitæ legationis, & submittat Synodo continuandam aut in alium transferendam pro arbitrio Regis & Synodi, ut Synodus assentiente Regia Majestate è re Ecclesiæ fore judicaverit. Vicerunt illi partem saniorem numero duorum aut trium suffragiorum. Nec mirum; locus enim, ubi celebrata Synodus, de industria ulterius quàm prius ad Borealem regionem indictus, ubi Borealium Ministrorum; quos in suas partes maxima ex parte antè pertraxerant, & quibus maximè fidebant, vim magnam haberent. Artibus etiam, quas supra dixi, & sollicitationibus usi sunt. A. Melvinus in diversorio suo se continere à Rege jussus. Sunt qui etiam in ferendis suffragiis pro *annuatim*, responderunt lingua nostra vernacula, *Away with him*, hoc est, *apage sit*, quod illi acceperunt, & numerarunt, ac si dictum *annuatim*. Multi qui assenserant, nimia simplicitate & credulitate fidem illis adhibentes, obtestationibus decepti, & conditionibus supra dictis satis cautum esse putantes, nihilque metuendum, cesserunt, qui nunquam alioqui cessissent, si prævidissent, quæ sagaciores subodorati sunt. Decretum etiam ne qui jus haberet suffragii in Comitiis, habeat jus suffragii in Conventu Generali Ecclesiæ, nisi delectus fuerit Legatus à Presbyterio suo. Item, ut crimen ambitus satis causæ sit ut deprivetur. *Non dicent opinor*, inquit, *in his congressibus, quibus Rex præsedit se minis & terroribus inductos contra animi sententiam pronunciasse. Nemini enim libertas, aut sua modeste proponendi, aut ad ea quæ objicerentur respondendi negata, nihil ab invitis expressum, nihil præcipitatum*, &c. Quis, qui micam habet cerebri reliquam, affirmaret in Conventibus, quibus Rex alteri parti studens, alteram oppugnans, præsedit, nihil minis aut terroribus esse effectum? Nemo nescit, si nihil aliud quàm adsit Rex ita affectus, multos non audere libere sententiam dicere. Constat ejusmodi fuisse in Synodis complures, qui quidem incusandi, quod majestatis reverentia, quam tu nos sine ulla verecundia violasse nusquam non clamas, lentiùs Christi causam susceperunt, dum πλαγὺν καίριον, ut utar tuis verbis, accepisset. Nemo nescit, eos qui Regem sequebantur, habitos esse homines bonos, æquos, sapientes, & doctos etiam, quamvis magnam partem erant totius Ecclesiæ indoctissimi: qui contra senserunt, pro cerebrosis, factiosis, futilibus, damnatos esse, quamvis revera erant multi optimi, plurimi doctissimi, omnes constantissimi, quos neque gloriæ spes, neque opum cupido, neque Regis gratia, neque Aulicorum contemptus poterat flectere.

Pag 73.

Conditiones sententiam dicturo in regni Comitiis imposita ab Episcopis violata.

Conditiones quod attinet, inquit, *quas fœdè violatas clamitat, in nonnullas utpote æquas & justas facilè assensum: aliæ pro tempore magis, quo contentiosis omnis rixandi ansa præriperetur, quàm animo in perpetuum observandi acceptæ.* Imprudenfatetur homo malè sanus, cujus prudentem in æternum puderet. Neque enim fœdius quidquam in vita contingere potest, quàm quod Ethnici damnarunt, *lingua juravi, mentem injuratam gero.* Quid inter homines sincerum, quid sanctum esse potest sublata fide, quæ sola humanæ societatis vinculum est? Quomodo autem fides constet, cum in fide concipienda aliud dicas, aliud sentias? Quid credas, lector, clam homini palam perfidiam profitenti? Hæc ipsius verba sunt, nos non affingimus. Per conventus legitimos Ecclesia nostra regebatur. His adeo odiosum fuit Episcopi nomen, ut id nemo auderet profiteri. Hi homines, ut jus suffragii in Comitiis publicis à Synodo impetrarent, non sibi ipsis, sed eligendis ad

hoc

hoc munus, in leges quasdam, ne ad Episcopatum niterentur, fidem dederunt. Nam sanctè negarunt, se ullum Episcopatum sive Romanensem sive Anglicanum invehere, aut disciplinam stabilitam cuniculis subruere. Nunc non pudet profiteri, pro tempore magis quo contentiosis rixandi ansa præriperetur, quàm animo perpetuò observandi esse acceptas. Pagina præcedente dixit. *Quod si adversarius ipse affuit, meminisse potest, postquam de jure potestatis constitit, & de ea legibus arctanda, & numero eorum qui Ecclesiam in regni Comitiis referrent ageretur, quantus fuerit animorum consensus & conspiratio?* Jam profitetur, sese nonnullas accepisse non ex animo, sed ut contentiosis omnis rixandi occasio præriperetur. Ubi conspiratio animorum, si aliud lingua dicitur, aliud animo statuitur? Quod ad numerum suffragiorum, & jus ipsum, de eo disceptatum in Synodo Taodunensi, nec in hoc conventu ad Montem Rosarum ullam rationem ullius momenti afferre potuistis, nisi decretum Taodunense. Nonnullas conditiones acceptas ait magis quo contentiosis omnis rixandi ansa præriperetur, quàm animo in perpetuum observandi, *præsertim*, inquit, *quum & illud certum esset, Synodum quæ dedisset posse pro arbitrio remittere.* Spes quam certam de futuris Synodis concepit perfidiam hominis prodit. Nam de libera Synodo non poterat hoc sperare. Oportuit itaque, quod postea factum est, aut de fallendo, aut reprimendo Synodorum libertatem, etiam tum cogitasse. Vides lector, quales fuerint istæ Synodi, quas hic speravit suos pro arbitrio posse versare: quasque pro arbitrio post adventum Regis in Angliam ad hunc diem versant: ut agnoscas ejus vanam jactantiam, p. 87. *Acta Conventuum*, inquit, *Comitiorum decreta, nunc nostro Ordini suffragantur; quæque olim contra nos faciebant (ut est omnium rerum vicissitudo) nunc à nobis stant.* Contra statuerunt post longam deliberationem argumentis ex Sacris Literis promptis, homines nulla spe hujus vitæ ducti: illorum decreta abrogarunt per tumultum & animorum contentionem veriùs quàm consilium & deliberationem, quod ipse fatetur pag. 77. v. 15. homines ad gloriam & opes, per ambitionem sine Scripturis, sine Deo, sine fide connitentes. Sed conditiones fœdè violatas infra demonstrabimus prius quàm ulla Synodo remissæ fuerint. Primùm violastis conditiones, deinde Synodos curastis interdicendas, donec potentia & dignitatibus aucti in Synodos ipsas dominari possetis. Nec in Synodis etiam vestris adhuc de conditionibus seu legibus illis remittendis expressè unquam disceptatum est. *Nec dubitabatur*, inquit, *viros ad eum honorem provectos morum integritate & vitæ sanctimonia malevolis os obstructuros, & ita se gesturos, ut boni laudare, improbi magis indignari, quàm queri possint.* Vides lector, qua spe isti Ecclesiasticam rem immutarunt, ut ad honores proveherentur. Qua autem morum & vitæ sanctimonia os hominibus obstruunt? In luxum & libidinem antiquos Ecclesiæ reditus (nam integros nunc tenent) consumunt. Agros, ut filios militari honore ornent, mercantur: neque Scholas neque Ecclesias alunt: Ministros de Ecclesia optimè meritos, & vitæ laude & doctrinæ sinceritate probos, per summam bonorum offensionem à Ministerio vi & authoritate regia submovent, vel ad extremas oras cum familiis relegant, ad ritus Romanenses apud nos à prima luce Euangelii explosos redire cogunt: perfidiam pro ludo habent; & gravi infamia ob mores & vitia apud omnes etiam prophanos laborant. Hac vitæ sanctimonia, hac morum integritate, bonorum laudem captant, improborum querelas compescunt, os invidis obstruunt.

Pag. 79. Pag. 80. Pag. 80.

Rem nihilominus pendentem (inquit) *& diu agitatam & prolatam, maleferiatorum temeritas commodum ante diem impulit. Nam post fœlicem Regis in Angliam adventum, quin Synodum Abredoniæ celebrarent, inhiberi non potuerunt.* Spectate quæso hominis ingenuitatem. Dicam rem, ut gesta erat, bona fide; vos cognoscite.

Synodus Abredonensis anno 1605.

ſcire. Conceſſum erat Conventui Eccleſiæ Nationali in publicis regni Comitiis anno 1592. ut liceret ei ſequenti Conventui locum & tempus deſignare. Unde de hac authoritate Conventus ad Edinburgum anno 1602, Rege conſentiente, ſequentem ad Abredoniam indixit anno 1604. menſe Julio celebrandum. Hunc in alium poſt illum diem Rex diſtulit, ſpe, ut conjectum, fruſtrandi diem, ne liceret niſi de ejus auctoritate convenire. Hoc metu, ne libertatem conveniendi amitterent, ſincerior pars Miniſtrorum decrevit ultimò indictum diem 2. aut 5. Julii 1605. obire, quia Rex prorogaverat in diem incertum; ex quo foret, ut nefas eſſet per leges Conventum celebrare, ſi non Rex indixerit. Nam per leges non licebat convenire, niſi ad diem indictum à Synodo Generali, vel, pro re nata, à Rege. Si irrita igitur fieret indictio Synodi præcedentis per prorogationem in diem incertum, amitterent jus ſuum & libertatem indicendi, eamque poteſtatem ſibi ſoli Rex vindicabit. Rex autem nunquam indicturus, niſi de conſilio eorum, quos jam ab anno 1600. Epiſcopatibus donaverat, vel qui captabant. Qui cum jus ſuffragii in Comitiis anno 1600. 1602. & 1604. arrogaſſent, & malè obiiſſent munus illud, non ſervatis legibus quas juſtas agnoverant in Conventu ad Montem Roſarum, ne Conventui Generali rationem redderent violatarum legum & conditionum, dant operam ne ulla celebretur Synodus, cui rationem reddant, niſi quando Rex & ipſi ſibi opportunum cenſuerint. De hoc conſilio Rex diſtulit diem dictum in alium, & tandem in nullum. Quandiu diſtulit diem indictum à Synodo in alium, æquo animo ferebant. Si jam ultimò indictum non obierint, vident ſinceriores actum eſſe de libertate indicendi Synodos, & proinde de politia Eccleſiæ, & reprimenda Epiſcoporum uſurpatione. Convenerunt itaque 2 Julii 1605. ad Abredoniam octodecim Legati Presbyteriorum, à regionibus circumvicinis. Erant in itinere alii, ſed diem quintum obituri, non ſecundum. Nam Laureſtonus Regis in his cauſis vicarius, & Commiſſarii Synodi Generalis literis ad Presbyteria datis, non eundem dixerunt diem: ſed Borealibus 2 Julii, Auſtralibus quintum, proculdubio ut qui convenirent 2 die deſiſterent à Synodo celebranda, cum nemo ex Auſtralibus adventurus videretur. Sed ſcribæ errore & vitio, non ſuo conſilio & de induſtria, hoc factum obtendebant illi, quod non eſt veriſimile. Iis, qui convenerunt die 2 Julii, Laureſtonus exhibuit literas à Senatu Regis datas, quibus poſtulat, reſpondeant. Illi, Præſidem primo eligendum, reſpondent. Sponte ſeceſſit Laureſtonus, ne videretur probaſſe electionem, ſi forte poſt inter eos & ipſum non conveniret. Eligunt eum quem Laureſtonus ante egreſſum volebat Cœtus illius Proloquutorem Johannem Forbeſium, & ſcribam Johannem Sharpium. Legunt literas à Senatu datas. Duo poſtulant his literis, ut dimittatur Conventus, & ne alium indicerent diem, dum res Regi innoteſceret. Quod ad primum; reſpondent, paratos dimittere conventum: quod ad ſecundum; modò Laureſtonus Regis Commiſſarius ſeu Procurator in alium diem indicendum conſentiret, ſibi ſatisfieri, ſi renuerit, conſervandam eſſe libertatem indicendi. Accerſitur Laureſtonus, rogatur, num vellet alium dicere diem. Ille renuit. Denuo ſeceſſit. Illi, cum viderent liberam indictionem Conventuum Generalium ſancitam Ordinum decreto in Parliamento fruſtrandam, diem dicunt futuro conventui ad Abredoniam feriam ſecundam ultimæ ſeptimanæ Septembris, & literas ad Presbyteria mittendas decernunt, quæ de loco & tempore condictis moneant. Cum dimiſſuri erant Conventum, nulla alia decreta condere meditantes, (quod fruſtra facerent, cum tanta esſet raritas Legatorum, etſi nihil aliud impediviſſet,) ingreditur Laureſtonus, proteſtatur ſe non agnoſcere Conventum illum eſſe legitimam Synodum Generalem. Illi rationes refutant, & contra proteſtati ſunt. Laureſtonus per apparitorem regium

gium ſub pœna perduellionis edici curavit, ut conventum dimitterent, derelinquerent. Dimittunt. Hæc eſt illa maleferiatorum temeritas, quam rem pendentem & diu agitatam & prolatam ante diem commodum impuliſſe dicit. Hæc illa Synodus, quam edicto inhiberi non potuiſſe dicit. Sed vides lector, quid egerint ante edictum, & quantum peccarint. Non minùs Regi & Epiſcopis exoſum erat liberum Generale Concilium, quàm Pontifici Romano Oecumenicum. Supplicibus & iteratis votis Rex ſuperioribus annis interpellatus fuit, ut Conventum Generalem permitteret celebrari ſecundum morem & leges regni: ſed nihilominus prorogatur, tandem poſt varias ludificationes prorogatur in incertum diem, ut jure devoluto ſit in unius Regis poteſtate. Si jam dies dictus fruſtraretur, & alius non indiceretur, vident amitti libertatem indicendi; hanc ſalvam ut tueantur, alium diem dicunt, & præterea nihil, ſperantes temporis tractu deum meliora daturum. *Quæ licet, inquit, ob ſummam infrequentiam, Miniſtris non plus decem coeuntibus, nullo operæ pretio facto ſoluta ſit, dum tamen in eo obſtinatè perſtant, nihil à ſe niſi jure & ordine in conventu legitimo actum, in crimen majeſtatis ſponte inciderunt, ac non multo poſt Limmuchi damnatis aqua & igni interdictum.* Convenerant 18. qui advenerant die quinto rata etiam habuerunt quæ illi egerant, veniſſent ad diem ſecundum niſi fraude veſtra factum fuiſſet ne id fieret. Aeris & cœli & ſoli fluminumque injuria prohibitos plures alios fuiſſe videtur. Quod nihil operæ pretii factum, prudenter ab illis factum, cum tanta eſſet legatorum infrequentia: Diem ab illis dictum tamen, ſi permiſſum fuiſſet obire, aliquid aliquo operæ pretio dignum effeciſſent, libertatem indictionis conſervaſſent, quam vos ſublatam ſumma vi curaſtis. Laureſtonus, inſpirante ſpiritu mendaci, refert ſe publico præconio inter horas veſpertinas 7 & 8 edictum promulgandum curaſſe die conventum præcedente; quod etſi verum, tamen non debito tempore factum ſecundum leges Regni. Citati ad diem 24 Octob. ut coram Senatu regio ſeditioſi conventus damnentur, audiant conventum eſſe illegitimum, & plectantur pro conventu ejuſque approbatione. Comparent, libello ſupplici petunt ut Judicium permittatur ſequenti Synodo Generali. Oſtentata erat paulo ante menſe ſeptembri ſpes Synodi. Nam indicta erat publico præconio Synodus habenda Taoduni ſequenti Julio. Sed eventus docuit, non ingenuè factum, verùm ad gravioris criminis ſpecie Miniſtros citatos gravandum. Petunt, inquam, ut permittatur judicio Synodi: Synodos enim de Synodis ſuis judicare debere, haberent ratas necne, quod prius factum in Synodo Taodunenſi, quæ ratam habuit Perthenſem, idque eo magis, quod in indictione Synodi majeſtas Regia indicat ſe expectare reformationem quarundam enormitatum in Conventu illo: ſed laterem lavant. Cum vident, ſi Senatus judicio permiſerint, adnitente Rege & Regiis certò damnatum iri Conventum ſuum, & hoc fine ut fruſtretur dies ab iis dictus, & libertas indicendi legibus regni conceſſa Synodo Generali, declinant judicium Senatus regii. Senatores tamen judicium ſibi vendicant, urgent ut reſpondeant libello accuſationis. Illi, prius proteſtati ſe non recedere à declinatorio, reſpondent, & objecta diluunt; Eccleſiam habere ex inſtituto Chriſti potèſtatem celebrandi Conventus ſuos, ſtatutum Parliamenti eſſe ſolum quid acceſſorium, & civilem approbationem eſſe tantum Chriſtiani principis officium ſubjectionem ſuam Chriſto & Eccleſiæ debitam teſtantis. Ordinum decreto conveniendi ſemel ſingulis annis ſancitam facultatem: locum & tempus fuiſſe circumſtantias ipſius actionis conveniendi, non ipſam actionem: nec eo decreto ſimpliciter alligatam loci & temporis indictionem conſenſui Regis aut Legati ſeu Vicarii Regii, ſed ne iis inconſultis, ſi adfuerint, indicerent: Regem non potuiſſe, Legatum ſeu Vicarium intereſſe renuiſſe; clauſu-

Pag. 81

provisionis, ut loquuntur, non privativam aut derogatoriam, hac aut simili verborum formula adjecta, *alioquin pro nulla aut irrita habeatur Synodus*, sed cumulativam potius esse, ac ea innui Regem per se aut Legatum suum Synodo assistere debere; non autem hunc esse sensum, si Rex nollet assentire loci & temporis indictioni, non habendam pro Synodo legitima: venisse Laurestonum non ad assistendum & Regia authoritate muniendum, sed ad impugnandum omnem legitimum Ecclesiæ conventum quamvis frequentissimum; noluisse ullum diem statuere; nec se quid præter indictionem Synodi futuræ decrevisse, idque ob gravissimas causas. Hæc & alia multa à sex Ministris qui citati dicta erant. Et quamvis nullius momenti essent ista omnia, non tamen rebellionis aut contemptus reos esse ob violatum edictum Regium publico præconio promulgatum die Synodum præcedente. Nam factum non fuisse contendunt, nec convincere potuit Laurestonus. Addo ego, qui hæc scribo; qua authoritate Rex suo edicto privato potuit prohibere quod publica Regis ipsius & Ordinum authoritate & consensu stabilitum & sancitum, præsertim cum eo res tenderet, ut potestas indicendi Ecclesiæ eriperetur? Quod ad infrequentiam legatorum; respondent, quod alia Presbyteria non miserint Legatos sua vel negligentia aut culpa vel cœli injuria factum; addo ego credulitate vel abjecta omnis remedii spe, quorundam etiam perfidia, ubi majorem numerum ad causam suam pertraxerant Episcopaturientes: item conventum ad Fanum Andreæ anno 1596 quamvis rariorem congregatum die indicto à Synodo præcedenti diem dictum prorogasse, ad conservandum libertatem indictionis & ob infrequentiam nulla alia decreta condidisse, non tamen accusatos seditionis, aut violatæ legis: ipsa regni Comitia simili ratione prorogata quandoque fuisse. Cum de facto ipso primario & originali abundè respondissent, nec viderent Regii, qui Senatum circum agebant, quomodo opprimerent libertatem nostram, ex secundario & orto quodam facto, nempe Declinatorio Libello, ansam arripiunt accusandi majestatis, quod declinavissent judicium Senatus regii. Dant operam regii, ante diem dictum accusationi, per consiliarios quosdam, ut suadeant eis submissionem causæ & recedere à declinatorio. Rogant illi, ut dies judicii differatur, donec consuluerint Synodos, quæ jam brevi erant celebrandæ, Presbyteria sua à quibus missi erant Legati ad conventum. Negatur. Illi igitur, in his summis angustiis positi, perspicientes ab una parte intentatum crimen majestatis, ab alia parte perditam & amissam summam Ecclesiæ libertatem jus indicendi Synodos Generales; tandem de consilio aliorum Ministrorum, qui Limnuchum ad examen illud venerant, statuunt judicio experiri. Defenduntur per Advocatos suos Thomam Hopum, qui nunc in foro regnat, & Thomam Graium pium senem, qui nuper fatis cessit. Advocatus Regius hunc formavit syllogismum; Quisquis in quavis causa declinaverit Regis & Senatus judicium, reus est majestatis. At rei, &c. Respondent, majorem non esse absolutè veram. Fas esse in civilibus & criminalibus declinare judices incompetentes, & litem traducere ad forum competens, nec novi quid jam tentatum. Nam prius anno 1596. Ministros declinasse; nulla lege definitum esse crimen læsæ majestatis declinare judicem incompetentem. Non idem Rex & Privatum ejus Concilium, nec eadem Concilii Privati & Regis authoritas? Num quicquid potest Rex, id Privatum ejus Concilium potest? Quoties vel ipso Rege præsente à Privato Concilio ad suos judices fit advocatio, qui judices non minus regia authoritate sedent & judicant, & per eos Rex ipse judicia sua exercet, idque in causis tam pecuniariis quàm capitalibus? Cum ab uno legitimo tribunali ad aliud in hoc regno legitimè fit transitus, authoritas regia non imminuitur, sed confirmatur, quæ authoritas in omnibus valet & dominatur, ex

legum

legum præscripto, judiciis. Nisi quis velit Privatum sive secretum Concilium posse jure suo contra leges causas ipsius cognitioni legibus non permissas, sed aliis judicibus tributas, sibi vendicare, & de iis pro arbitratu suo statuere. Circumscripta sunt in hoc regno judicia suis finibus & causis definita atque distincta, imo personis etiam disclusa. Doctrinam, sacramenta, disciplinam, excipi decreto Ordinum anno 1592. paratos esse Regis & Synodi judicio se submittere. Hæc & alia plura pro reis dicta sunt. Refertur causa ad quindecim de more patriæ Juratos, qui secundum allegata & probata definiant; plurium suffragiis damnantur. Plerique qui damnaverant erant gentiles & propinqui Comitis Dumbarensis, qui ab aula missus ad procurandum istud negotium. Eo procliviores erant ad damnandum, quod clam illis suggestum, morte non plectendos Ministros. Damnati majestatis ad terrorem, ne qui auderent in posterum pertinacius libertates Ecclesiæ asserere, & vindicare, aut Episcopaturientium consiliis & conatibus remoram aut impedimentum objicere. Atque ita erepta est Ecclesiæ libertas indicendi Synodos Generales, quam ab anno 1560. habuerant, & quæ 1592. anno decreto Ordinum sancita erat. Nulla posthæc Synodus expectanda nisi quàm Rex de consilio Episcoporum indixerit. Ille non indicturus, nisi prius viderint factionem suam crevisse ad majorem numerum, aut se dignitatibus & honoribus auctos, temporis tractu corroboratos etiam bonis terrori esse & formidini. Damnati ostentatione misericordiæ exilio plectuntur.

Neque hîc (inquit) *vecordiæ finis, extorres à suæ partis popularibus velut martyres pro concione laudati, & Deo publicè precibus commendati.* Vecordia fuerit istis Episcopis, Ecclesiam suum jus tueri. Nam his laudibus suos adversarios adornabant. Stulti, vecordes, insani, temerarii, imprudentes passim audiebant; quòd non eadem lance qua isti honores & opes oblatas pendebant. Non sunt ista piorum nova convitia. Sed quis credat, qui nostram Ecclesiam novit, homines vivos pro martyribus laudasse, quæ ne mortuos quidem laudari passa est? De precibus quod queritur, mirarer hominis stuporem, nisi scirem istos præ studio insanire. Qui de Ministrorùm Edinburgensium inhumanitate & impietate exclamat pag. 54. sui Libelli, quod pro Regis matre preces ad Deum concipere recusarunt, nunc oblitus sui, pro vecordibus damnat, qui extorres sine spe sine re Deo precibus commendarent. Quod impiis & Paganis negandum non censuit, hic omnibus Christianis pro libertate Euangelii patria extorribus non patitur dari. *Id vero Rex, inquit, nequaquam tolerandum existimans, factionis capita in aulam evocavit, ibique per aliquot dies auditos, & capite minutorum causam defendendo, sibiipsi crimen imputantes, partim in Anglia detinuit, partim domum remissos, parœciæ suæ finibus egredi vetuit. Qui si stultitiæ debitas pœnas luissent, & reliqui hodie modestiùs viverent, & nos calumniarum fugissemus molestias: nec ad hæc tempora perventum esset, quibus nec Ecclesia Ministrorum turbas, nec Ministri remedia pati possent.* Sed longe errat mea sententia. Quandiu superer it ullus in Scotia, non deerit qui istorum nefarias artes prædicet: si omnes tollent, diræ infernales manes nostros expiabunt. Mense Majo anno 1606. literis regiis ad aulam evocantur Andreas Melvinus, Jacobus Melvinus, Jacobus Balfurius, Johannes Carmichael, Robertus Walesius, Guilielmus Watsonus, qui omnes jam fatis cesserunt, Guilielmus Scotus, & Adamus Coltus, qui adhuc superstites magna cum laude munere suo funguntur. Hos dicit iste factionis capita in aulam evocatos, capite minutorum causam defendisse, sibi ipsis crimen imputasse. Præstantiores viros non habuit Ecclesia nostra. Evocantur ad aulam. Dies dictus 15. Septembris: literis à Rege datis causa exprimitur, ut cum iis consilia conferret de iis quæ essent è re Ecclesiæ & ad pacem spectarent.

Pag. 81.

Octo Ministri in aulam evocati.

Pag. 82.

rent. De extorribus Deo precibus commendatis nulla mentio. Inceſſit tamen ſuſpicio, aliquid monſtri Regem & Regios alere. Egerunt cum Comite Dumbarenſi, ut liceret domi manere, ſed fruſtra. Imò, inquit, nunquam fœlicius iter ſuſcepiſtis: Epiſcopi ægrè ferunt, invident, metuunt, ne inter Regem & vos conveniat, nec niſi nuper intellexerunt vos evocandos: de conſilio quorundam qui bono Eccleſiæ conſulunt Regem vos evocaſſe &c. Sed ficta omnia. Vident neceſſariò proficiſcendum. Veniunt ad aulam 20. Septemb. Die 22. in duo capita contraxit Rex omnia, de quibus cum iis acturus erat, de Conventu Abredonenſi & Miniſtrorum illius conventus cauſa, & de Mediis quibus Synodus Generalis celebrari poſſit abſque animorum contentione. Petunt ſpatium temporis ad meditandum reſponſum, quia in literis de capitibus illis non præmoniti. Deinde quæſivit, de Legatis à Presbyteriis miſſis ad Synodum Abredonenſem poſt acceptas à Commiſſariis literas, de commendatis Deo precibus Miniſtris Majeſtatis damnatis, quibus reſpondit Jacobus Melvinus. Redit deinde Rex ad duo capita, & conceſſum illis tempus meditandi reſponſum. Die dicto reſpondent, non ſuum eſſe judicare de Abredonenſi Conventu. Rem non eſſe integram. Senatum vendicaſſe ſibi judicium; ſi Miniſtrorum etiam judicium deſiderat, indictam eſſe authoritate majeſtatis ſuæ Synodum Taodunenſem; non ſuum eſſe præjudicio ſuo Synodum prævertere: nec ſibi ſalvum fore jus ſuffragii in Synodo, ſi ſententiam ſuam ibi tulerint: neque indicta cauſa vel probare vel damnare abſentes poſſe. Jacobus Melvinus præterea reſpondit, ſi vult Majeſtas veſtra me dicere, quid judicem in foro conſcientiæ, niſi de injuriis iis illatis, de quibus expoſtularunt, & quas Ordinibus in Comitiis proximis exhibendas dederant, cognoſcatur, non adducar ego ad damnandum. Tandem A. Melvinus, etſi renuiſſet prius judicis partes priusquam dimitteretur, profitetur, non peccaſſe celebrando Conventum, & injurias illis illatas ad Limnuchum eo explicante, ſeceſſit Rex. Cum illi ab aula egreſſi, edictum eis ne reverterentur in Scotiam abſque Regis venia; denuo 29. Septembr. ad aulam vocati ſiſtunt ſe coram Conſiliariis Scoticanis, qui ibi tum aderant. Rogantur ſigillatim. Et primus Jacobus Melvinus. 1. Num Miniſtros in carcere detentos Deo precibus commendaſſet. 2. Num probaſſet Conventum Abredonenſem, & declinatorium libellum Miniſtrorum. 3. Ubi Epiſtola ejus miſſa ad Synodum Fifenſem. Reſpondit, ſe liberum eſſe ſubditum, nullo legitimo libello citatum, nulla lege teneri ad ſeſe accuſandum; jam eſſe extra patriam, domi de eo judicium inſtituant, ibi reſponſurum, præſertim cum de rebus domi geſtis contra illum agerent. Andreas reſpondit, ignoraſſe quid agerent, à majoribus ſuis degenerantes, qui ſanguine & patrimonio ſuo Euangelium charius ducebant, neſcire quàm iniquæ cauſæ patrocinentur. Secundo Octobris proponuntur à Conſiliariis Scoticanis qui in aula erant tres Articuli quibus reſpondendum iis erat. 1. Num peccarint commendando Miniſtros Deo in precibus. 2. Num agnoſcant Regem vi prærogativæ regiæ poſſe convocare, prorogare, aut interdicere Synodos. 3. Num fas ſit Regi aut Senatui regio judicare de cujuſvis ſubditi culpa. Reſpondent ſcriptis 4. Novemb. quæ dantur Nicolſono, qui tum in Aula & Epiſcopatu Caledonio donatus erat, ut per eum Regi exhibeantur. Ad 1. Se nullam videre culpam: ſi quis rectius docuerit, ſe culpam agnituros. Ad 2. de ea re definitum per leges regni, & conſtitutiones Eccleſiæ: ſi quid dubii ſit reliquum, definiatur in Synodo Generali. Ad 3. ex parte civile eſſe. Quod ad res ſpirituales & cauſas merè Eccleſiaſticas, juriſdictionem Eccleſiæ, quatenus & quantum differat à civili; de iis omnibus definitum per leges regni, conſtitutiones & praxim Eccleſiæ, declarationem Regis ad Limnuchum anno 1585. &c. His reſponſionibus amoliri pruden-

ter

ter ſtudebant laqueos quos nectebant adverſarii, cum viderent ſe è patria evocatos, & vexatos quæſtionibus, cum ſignificaſſet Rex accerſitos ad conferenda conſilia de pace Eccleſiæ. Tandem gravamina ſua offerunt Regi, quibus ſopitis cenſent ſedatum iri diſſidium & turbas in Eccleſia. 1. Quod jam 4 annos nullam datum fuit illis celebrare Synodum, etſi res Eccleſiæ maximè id poſcerent. Cum omnes omnium ordinum homines de libertatibus ſuis & privilegiis conſervandis ſolliciti eſſent, non debere ſeſe eſſe negligentiores. 2. Miniſtros in carcere aſſervatos (erant tunc temporis 14.) à gregibus & familiis prohibitos, præſertim graſſante peſte. 3. Qui vendicant ſibi jus ſuffragii nomine Eccleſiæ, nec ineundo nec obeundo eo munere ſervaſſe leges præſcriptas in Conventu ad Montem Roſarum: nec inſertas decreto Ordinum, cum ad Pertham exhibitæ in eum finem eſſent, ſed rejectas. 4. Quod Commiſſarii Synodi Generalis non tempeſtivè præmonuerant Presbyteria de ipſius mandato de proroganda Synodo Abredonenſi. 5. Laureſtonum nequitèr egiſſe cum Conventu illo, qua occaſione ad conteſtationem pro libertate Eccleſiæ tuenda adducti ſunt. 5. Quod injuriæ illis variis modis illatæ. 6. Quod tam diu detineantur ipſi extra patriam à gregibus & familiis abſtracti. Sed ſurdis canitur. Dum hæc ad aulam geruntur, 6. Miniſtris majeſtatis damnatis patria excedere menſe Novemb. edictum. Menſe Decembri indictus Conventus ad Limnuchum, ubi damnati erant Miniſtri, procuidubio ad refricandam memoriam facti, & incutiendum terrorem iis qui conventuri erant. Qui ad aulam evocati, detinentur in Anglia, dum conventum iſtum celebraſſent: nec cunctis poſtea permiſſum redire in patriam. A. Melvinus turri Londinenſi commiſſus. Jacobus Melvinus primum Novum caſtrum, deinde Bervicum relegatus, ubi obiit. Aliis permiſſus reditus, ſed relegati, vel ad ſuas parœcias, vel ad alia loca. Unde videas, quibus artibus Epiſcopi ad damnatum tyrannidis faſtum redierint.

Rex, inquit, *ubi nullum perturbationum finem videt, ſed una ſopita, inſtar Hydræ capitum, novas jugiter pullulare, ut moleſto & diuturno operi tandem aliquando coronidem imponeret, Epiſcopis imperat, provincias ſuſcipiant, & ſuæ ditionis Miniſtros in officio contineant. Quibus ſe ſubmiſſè excuſantibus, quòd Decretis Ordinum à Præſulatuum fructibus percipiendis excluderentur, & de cauſæ æquitate velut re controverſi juris adhuc multi ambigerent, quibus modis omnibus ſatiſfactum ſaltem ex parte cupiebant, Rex in Comitiis regni anno 1606, decreta quæ obſtabant, lege lata abrogavit.* In ſpiritualem juriſdictionem à Miniſtris aſſenſum anno 1610 in Synodo Glaſguenſi. Miſcet & confundit narrationem Epiſcopus, ut tenebras offundat. Comitia regni anno 1606. prius celebrata quàm ad aulam veniſſent, quos dicit capita factionum. Si Rex Epiſcopis imperaverit Provincias ſuſcipere, & ſuæ ditionis Miniſtros in officio continere, ante Comitia anni 1606. ſequitur arrogaſſe ſibi abſolutam poteſtatem conſtituendi Epiſcopos in Eccleſia. Ante Comitia, illa ubi deſignata illis provincia aut ditio, aut in Miniſtros juriſdictio? Nam quos ornaverat titulo & beneficio Epiſcopatus, & propterea vulgo dicti Epiſcopi habentes jus ſuffragii in Comitiis regni, nulla iis data in Miniſtros Diœceſeos, à qua denominatus erat titulus, poteſtas aut juriſdictio. Ais ſubmiſſè voſmetipſos excuſaſſe, quod à fructibus Præſulatuum excluderemini & de cauſæ æquitate multi velut re controverſi juris adhuc ambigerent. Quid ſi fructus percepiſſetis Præſulatus, an propterea Miniſtri ditionis fuiſſent ſub veſtro imperio? Num omnes, qui Præſulatuum fructus percipiunt, habent juriſdictionem ſpiritualem in Diœceſin? Nobiles & alii qui ante hæc fructus Epiſcopatuum percipiebant, non tamen habebant poteſtatem juriſdictionis Eccleſiaſticæ in Diœceſin. In Comitiis *Comitia ann. 1606.*

regni ann. 1606. verum, ratas habuisse Ordines Regis, quas dicunt, *Præsentationes* ad Episcopatus, & restitutam Ministris, quos Episcopatibus Rex ornaverat, dignitates, libertates, præeminentias omnes, quibus à Reformata religione ante eos ulli gaudebant Episcopi, ad jus suffragii in Comitiis admissos. A Reformatione autem Episcopi amplissima potestate instructi, nec minori quàm sub Papatu, ut anno 1584. Sed non sine fœda pactione & summa perfidia hæc acta sunt. Nam Nobiles quidam, qui Abbatias & Prioratus possidebant, consenserunt admittendis Episcopis ad jus suffragii & dignitatem Tertii Ordinis, hac lege, quod hi consentirent in ipsorum gratiam quas possidebant Prælaturis in perpetuum feudum eis addicendis. Assenserunt qui Episcopatibus donati erant, & hoc nomine duplicis perfidiæ rei. Primum quod abjudicaverint Bona Ecclesiæ inconsulta Ecclesia. 2. Quod Ecclesiam tot suffragiis in Comitiis regni privaverint, quot erant Prælaturæ in feuda seu dominia temporalia eorum consensu mutatæ, nempe 16 aut 17. Cum initio illi ostentassent, quàm utile foret Ecclesiam habere jus Suffragii in Comitiis, & à Conventu Ecclesiæ non sine summa contentione id extorsissent, & de numero definitum esset, quod quinquaginta Ministri cum jure suffragii in Comitiis sederent, illi totidem suffragiis Ecclesiam frustrarunt, cum jus suffragii in Comitiis nulla alia lege Ministris ab Ordinibus concessum, nisi veterum Prælaturarum titulis & beneficiis ornati essent. Ministri Synodorum Legati petierunt à Dominis, quos vocant Articulorum, qui articulos in acta referendos discutiunt, ut conditiones, in quas conventum erat in Generali Ecclesiæ Conventu ad Montem Rosarum, inserantur decreto Ordinum de jure Suffragii. Responsum, nolle sic eis imperatum fuisse, nec velle aliis conditionibus aut legibus admittere, quam quibus centesimo abhinc anno. Episcopi ipsi spretis conditionibus, quas in Conventu justas agnoverunt, & Ministrorum, qui aderant, consilio, jus Suffragii invaserunt. Et sic tertiò perfidiæ damnandi sunt. Ministri, cum non aliud restaret remedium, protestati sunt scriptis, & prolixè, contra jus Suffragii Ministris concessum in Comitiis, & violatas leges à Conventu Generali præscriptas. Sed rejecta protestatio. Tanta iniquitate omnia gerebantur. Hanc protestationem chirographis suis obsignarunt multi, & inter alios tres qui post paucos annos Episcopatus induerunt, Adamus Bannatinus, Guilielmus Cowperus, Johannes Abrenethius. Guilielmus Cowperus, olim bonæ causæ propugnator acerrimus, in his ipsis Comitiis concionem habuit coram Ordinibus (nam erat Minister civitatis ubi tum celebrabantur Comitia) omnibus bonis probatam. In Ministros Prælaturam & Tertii Ordinis dignitatem ambientes liberè invectus est. Cum equos conscenderent, ut in processione Ordinum inter Nobiles, Dominos, & Comites, cum pompa equitarent, dixit adstantibus; Spectate superbiam istorum arrogantium Prælatorum. Ille tamen non minùs superbus inter arrogantes Prælatos postea in simili pompa suam arrogantiam prodidit; vir ingenii mobilis, & facundior quàm doctus.

Conventus ad Limnuchum anno 1606.

Dum relegantur alii, alii exilio aut carcere plectuntur, aut ad aulam evocati in Anglia detinentur, & præsentationes ad Beneficia Ordines ratas habuissent, ad Presbyteria mittuntur à Rege literæ, quibus Limnuchum de consilio Episcoporum evocantur, quorum nomina erant literis expressa, homines quos facillimo momento ad quidlibet impelli posse judicabant. Causa evocandi prætexebatur, ut de Papistis providerent, (nam hic finis, ut alia occultarent, semper prætendebatur) & tumultus in Ecclesia sopirentur. Ceterum de Conventu Generali in literis tacebatur, ne eo confluerent Legati à Presbyteriis, quorum præsentiam amoliebantur. Id adeo in occulto fuit, ut Gallovidius prioris Conventus Moderator recusaret, (quod ex officio debuisset, si Conventum Generalem indictum agnovissent Presby-

byteria,) à concione auſpicari; quia cum de Conventu non eſſet monitus, ſe ad hoc munus non paraſſet. Itaque Jacobus Laws beneficio & tituloteniùs Epiſcopus hac vice functus eſt. Finita concione Gallovidius de Regis voluntate in delectum Moderatoris quatuor propoſuit. Eligitur Nicolſonus, tum titulo & beneficio tenus Epiſcopus Caledonius. Cum rogarentur Miniſtri ſuffragia, reſponderunt ſe à Presbyteriis ſuis non habere authoritatem. Itaque jubentur ſuam quiſque ut privati ſententiam dicere. Cum quidam, animo proteſtandi non eſſe legitimam, rogarent, ecquid vellent Synodum eſſe Nationalem? Reſponſum, nihil eſſe aliud quàm Privatum Concilium Miniſtrorum à Rege indictum, ut de quibuſdam capitibus conſultaretur. Nihilominus cum Adamus Bannatinus, nunc ipſe Epiſcopus Dumblanenſis, cum aliis de proteſtatione conſultarent, citantur ab Epiſcopis in Senatum Sanctiorem, quorum non pauci aderant. Monentur deſiſtere: nihil ipſos moliri contra Eccleſiæ libertates, ajunt Epiſcopi, ſi quid tentatum fuerit, ſe omnium primos proteſtaturos. Deinde inquiritur primùm, quid contra Papiſtas ex decreto ſuperioris Synodi ſit actum. Nam id ſedulo prætexebatur, ut reliqua viderentur ſinceriora. Cumque reſponderetur, propter immunitatem Huntlæo conceſſam rem adhuc eſſe integram, Huntlæus anno 1597 reluctantibus viris bonis reconciliatus Eccleſiæ, jam redierat ad vomitum, vel potius prodidit nihil ſincerè in reconciliatione priori geſtum. Fit decretum (prætextu reprimendi Pontificios quorum numerus jam creſcere cœperat poſt conjuratorum reconciliationem, & jacta Epiſcopatus fundamenta,) ut ſingula Presbyteria quendam ex ſuis ad Sanctius Concilium delegarent, eique Quæſtor publicus centum libras in ſumptus annuatim ſolveret. Hinc de perpetuis Presbyteriorum ſeu Claſſium Moderatoribus proponitur. In cauſa enim hoc eſſe, quod negotium de Papiſtis negligeretur, quod Moderatores exeuntes non putarent eſſe officii ſui; ineuntes, rem integram nollent attingere. Cum reſponſum, hoc non eſſe Moderatoris, ſed Presbyterii officium: nihilominus res urgetur, & tandem decernitur, ut qui paulo ante nominati erant Legati ad Sanctiorem Senatum contra Pontificios, Moderatores ſint, centumque illis libris in ſumptum fruerentur. Atque ita Claſſium Moderatores perpetuos conſtituunt, & ſibi duplici beneficio devinciunt, perpetuitatis officii quæ ambitioſis valde arridebat, & annuo centum librarum. Conſtituunt autem pleroſque Moderatores Presbyteriorum Miniſtros qui erant in eo ipſo Conventu, & in Presbyteriis ſuis Epiſcopos. Hic primus gradus poteſtatis in Eccleſia ſupra Collegas, perpetua Proſtaſia in Presbyteriis quorum ipſi erant membra, quam etiam in Synodis Provincialibus hujus Canonis verbis adulteratis arrogare ſtatim cœperunt. Jam vide lector, an ſpuriam rectè dicat Philadelphus hanc Synodum, ad quam non mittebantur Legati à Presbyteriis delecti, ſed evocabantur à Rege nominati; in qua, qui ſuffragia ferebant, ſe cum jure ſuffragii miſſos eſſe negabant; quam, qui præerant, Conventum Generalem Eccleſiæ Scoticanæ repræſentativum dum agitaretur profiteri non audebant, cum rogati, ecquid vellent Synodum eſſe Nationalem; contra quam, cum quidam proteſtaturi, ad Senatum citantur. Cujus decretum de Moderatoribus Presbyteria non prius admiſerint, quàm literis pœnam perduellionis minantibus coacti eſſent. Quod autem adulterina & ſuppoſititia quædam fuiſſe queritur Philadelphus, tu judica. Conceſſum in eo fuit de perpetuis ſeu conſtantibus, quos vocabant, Presbyteriorum Moderatoribus, nòn tamen Synodorum Provincialium. Cum poſt ad Dalkethum conveniret Provincia Lothiana, cœptumque eſſet Moderatorem eligere; Legati Regis mandata ſua cum decreto Limnuchenſi de perpetuo Præſide proponunt. Hic omnes qui adfuerant in Conventu illo, negabant eſſe rogatum, nedum conceſſum, ut Præſes Synodi vel Provincialis vel Nationalis

eſſet

esset perpetuus. Item cum Fifenses ad Disertum (id nomen est oppidi) convenissent, Regii idem decretum urgent, ut Georgius Gladstonus titulo & beneficio Fani Andreæ ornatus moderaretur. At illi cum suffragia rogarentur, Regio apparitore adstante, & sub pœna perduellionis edicente, constanter omnes, exceptis tribus, clamabant esse fictum, seseque proscriptionis mala toleraturos potius quàm concessuros. Hîc cum Legati Regii instarent, Episcopus ipse perspecta eorum constantia, metu excommunicationis hortatus est eos ne pergerent; se Regi satisfacturum. Unde videas, an sine causa de fide istorum queramur: an illi satis defendant arguendo nobis esse solenne incusare, criminari, & quæ contra se faciunt, fastuosè rejicere. *Licet*, inquit, *Præses fato functus innocentiam tueri nequeat, at qui acta in publicas tabulas redegit, cujusque vita omnis non minus disjuncta à vanitate & perfidia, quàm illorum cum fide & officio conjuncta, crimen falsi adhuc in vivis facile diluet.* Quod Præsidis fidem appellet, equidem nescio. Tantum scio, sic illum pœnituisse eorum quæ fecerat, ut frustra amici solarentur. Audivi dicere, iisdem argumentis niti Papam & Episcopum. Non multos post annos factus beneficio tenus Episcopus, & paulo ante Conventum illum. Tandem, nec multo post Conventum illum, morbo correptum sera incessit pœnitentia. Exclamat se in matris Ecclesiæ lanienam consensisse: cumque juberetur ab amicis Medicos accersere, respondit, solum Regem posse vulneri suo mederi, demeret mitram quam capiti imposuit. Unde David Lindesius, qui sororem uxoris habebat conjugem, tum Pastor Taodunensis, nunc Episcopus & ipse Brechinensis, auritus (quod audio) testis cecinit.

Pag. 84.

Solatur frustra conjux, solantur amici,
Et medicum accersi sedulò quisque jubet.
Sed dare solamen nemo, dare nemo salutem,
Te præter poterit Rex Jacobe mihi.
Quæ corpus gravat atque animam tantum exime mitræ
Huic caput: hujus onus me premit & perimit.

Atque hæc obiter de illo, ut alii exemplum inspiciant, Lindesius maximè qui hæc scripsit. Miræ sunt hujus vitæ illecebræ, facileque fallunt, nisi pectora Deus penitus obtineat. Quod ad Scribam Henricum Philippum, si ille conscius fuit, non est ejus vita ita à vanitate & perfidia disjuncta, ut potior habeatur quàm totius Synodi & Legatorum qui adfuerant. Ille erat Nicolsoni hyperaspites in Synodo Angusiana multis retro annis, eumque delegit Scribam. Quisquis hujus criminis reus sit, hoc certum, cum obtruderentur Synodis & Presbyteriis Præsides isti perpetui statim à conventu Limnuchensi, & quidem sub pœna perdullionis, non concessam decreti inspectionem aut apographum ante medium annum, cum ab aula remissum. Tu videris ubi auctum, mutatum, aut interlitum. *Non dicam*, inquit, *quod tamen si dicam nunquam infirmabunt, pleraque ab iis Synodorum Acta mutata, aucta, deleta, interlita, pleraque ad causam fulciendam supposita.* Vulgo solent, qui crimine aliquo tenentur, accusatorem suum ejusdem criminis accusare. Hic bonus Orator, spe nos non posse convitia sua refutare, oggannit, quod nemo qui vel micam habet cerebri reliquam credat. Quando aut quis nostrûm tale facinus ausus est? Nihil opus erat fingere, cum tota Ecclesia, nemine dissentiente, quod decretum erat comprobaret; & fateris omnia fuisse vobis adversa. Cum separaveritis vosmetipsos à fratribus, & Scribas & Acta in vestra potestate habeatis, nos non affirmabimus, quod non modo testibus sed etiam aliis indiciis probare possumus?

Pag. 84.

possumus? Sed quid ego facio? homini quidlibet effutienti negationem facti probo? quam omnes fatentur esse infinitam. Conditio, quam nobis proponit, est, ac si quis Andreæ quidam his verbis objiciat. *Non dicam, quod tamen si dicam nunquam ille infirmabit, Andream inter vias Londinum conduxisse scortum, eique annulum dedisse: Georgium post paucos dies secutum, eundem annulum ab eadem meretrice nescio quo pretio redemisse, & in aula non sine Andreæ infamia in ejus ludibrium ostendisse.* Hic ipsum Spotsvodum quanquam iniquissimum judicem appello, an æquum sit, Andream cogi, ut infirmet quod Georgius sine teste, sine argumento affirmat. Si non censet æquum, probat eadem lance, qualem nobis conditionem offert. Nam nos hoc factum ita negamus, ut si omnium Episcoporum cerebra in omniscientis Papæ crania coquant, nunquam idoneis argumentis efficient, ut nos huic sceleri affines esse videamur. Post Conventum Limnuchensem quædam Classes perduellionis pœnæ metu coactæ admiserunt Præsides Limnuchenses, certis legibus, nempe usque ad Conventum Generalem, vel usque dum ipsis visum fuerit mutare, & ad hanc legem chirographo & juramento obstrinxerunt; aliæ simpliciter renuunt. Ex decreto Limnuchensi de Præsidibus orta denua alia persequutio. Quidam perduellionis damnati, alii relegati, alii carceri demandati. Conventum, quem dum celebraretur non audebant profiteri Synodum Generalem, statim ac dimissus, celebrem fuisse Synodum venditant, ejusque authoritate ementita, Regiaque authoritate munita, & sese Præsides Synodis & Presbyteriis obtrudunt Episcopaturientes, & aliis Presbyteriis alios Præsides quos mercede conduxerant, & spe amplioris beneficii lactabant, ut à suis partibus starent. Delegerant quos judicabant facilimè aut lucri aut honoris esca capi posse. Delecti erant etiam quidam ex optimis, ad fucum, sed pauci, qui non interfuerunt Conventui.

In Synodo Glasguæ habita, inquit, *anno* 1610 *in spiritualem jurisdictionem ab omnibus Ministris assensum, tribus solum ex centum circiter quadraginta, qui illuc convenerant, refragantibus.* Ex omnibus Synodis, quas Scotia vidit, nulla corruptior hac Glasguensi. Eò accersebantur ex Presbyteriis Moderatores, quos in Conventu ad Limnuchum selegerant, & centum libris in annum conduxerant, cum binis Ministris quos ipsi literis tanquam à Rege evocabant. Non mittebantur à Presbyteriis, quod integra Ecclesia fieri solebat, viri ad cognoscendas causas aptissimi. Concilio cum Regia authoritate præfuit Georgius Humius Comes Dumbarensis. Is eò traxit regios satellites, qui, post Regis in Anglia discessum, ut rebelles ad limites comprehenderent, & carcere clauderent, conscribebantur. Hi coronam ultimam claudebant, ut si quis liberam vocem emitteret, ad nutum Dumbarensis in custodiam clauderent, Horum terrore ex occidente aliquot Ministri, qui provocationem meditabantur, à consilio discedere cogebantur. Ferebat idem Dumbarensis argenti quod satis videbatur ad suffragiorum majorem partem conducendam, ne quid subesset non provisi periculi. Re audita post finem Synodi Johannes Lauderus ad Saltum Cokburni Minister ad Dumbarensem venit, ut est homo ad rem quàm famam avidior: questusque suum iter fuisse inter longissima, victum tenuissimum, & suffragium ad summam rei non minus commodum: audire, aliorum habitam esse rationem, petere ne solus negligatur. Comes respondis serò venisse, se putare nihil esse reliqui, vocatoque eo qui distribuebat, rogavit, num quid esset reliquum. Cumque is respondit non restare supra 17 asses Anglicos; Hei mihi, inquit Comes, hoc nihil est. Imo, inquit Lauderus, erit aliquid in sumptum. Atque ita fidem, quam non potuit quanti voluit, quanti potuit vendidit. Qui suffragiis ferendis responderant, *non liquet*, nihil acceperant; quia, qui non est mecum est contra me, dixerat uni Laus tum Orcadum Episcopus. Aliis promissum annuum aut auctius stipendium, aliis primus qui vacaret Episcoparus.

Synodus Glasguensis ann. 1610. *mense Junio.* p. 83.

 His

Hîc causam prodidit Couperus, & prævaricati sunt plures alii. Si in hoc Conventu tres tantum in antiqua fide manebant, mirum est potius tot fuisse in illo grege honestos viros, quàm tam paucos corruptioni obviam ivisse. Quamquam nec id credo. Sciendum præterea viam sibi antea stravisse Episcopos ad occupanda suffragia Synodi. Sedebant cum jure suffragii in Comitiis regni Domini Parliamentarii, & Regi à Consiliis in Senatu Regio; erant beneficiorum complurium patròni, ratione Beneficii majoris seu Episcopatus quo ornati erant à Rege; constituti etiam stipendiorum modiperatores, ut Ministros alios auctiore stipendio ad sese pertraherent, alios minutiore, si flectere non possent, frangant. Tandem hoc ipso anno 1610 mense Februario publico præconio promulgatur delegata illis à Rege potestas & jurisdictio in omnibus offendiculis sive in doctrina sive in moribus in omnes subditos cujuscunque Ordinis sive Ministros sive Nobiles sive ex plebe infimos. Constituuntur Regio Diplomate absque ullo vel Ordinum vel Ecclesiæ consensu Regis Commissarii in jurisdictione Ecclesiastica. Armantur virtute hujus diplomatis potestate exauctorandi Ministros, suspensionis censuram irrogandi, excommunicationem decernendi, & ad ferendam sententiam aut latam denunciandam quemvis Ministrum cogendi; item potestate mulctandi, in carcerem conjiciendi, & persequendi contumaces pœna perduellionis. Quam ab Ecclesia nec vi nec fraude hactenus surripere potuerunt jurisdictionem Ecclesiasticam, à Rege primum accipiunt, ut statim in Conventu aliquo extorqueant, si dolos versando surripere non possint. Cum isti terribiles Domini duplicis gladii vindicta armati, & aliis etiam rationibus beneficio vel injuria potentes essent; quis in hac turba ab ipsis tota fere delecta, satellitio regio obsessa prætextu officii alicujus honesti, obstrepere audebat? Certus enim erat quisque fraudi sibi fore libertatem sententiæ. Dictum ac factum, causam aliquam inveniet Episcopus Commissarius Regius & stipendiorum modiperator, quamobrem aut stipendium vel minuat vel auferat, vel carceri demandet, aut Ministerio exuat. Sed cum fere omnes munere vel à manu vel a lingùa corrupti essent, quis obloqueretur? Verum, largitionibus obtendisse sumptus itineris; sed notum est Presbyteriorum sumptibus instructos fuisse antehæc Legatos, nec itineris rationem hic habitam in iis qui non pro iis sententias dixissent, nec servatam proportionem inter iter & sumptus, & disertis verbis exprobratum nonnullis, indignos fuisse mercede qui nullum præstiterunt officium. In hoc Conventu vel potius Conciliabulo Episcopis potestas ordinationis & jurisdictionis obnoxia reddita est. Nulla Ordinatio in posterum rata, nisi actum Ordinationis consummaverit Episcopus; nullus Minister exauctorandus, nullus vel sceleratissimus excommunicandus, non probante aut vetante Episcopo. Omnium Presbyteriorum Episcopi Præsides essent, si adfuerint; iis absentibus, quos ipsi Vicarios constituent. Synodorum etiam Provincialium ipsi Præsides. Diœceses visitarent. Cum dico Episcopis hæc concessa, non intelligo Episcopos officio. Nam nulli erant tunc officio Episcopi, sed vulgo sic vocabantur qui titulo beneficii & jure suffragii in Comitiis gaudebant. Sensus ergo; qui titulo beneficii & jure suffragii gauderent, iis inconsultis vel non probantibus, &c. Nec quæ hic conceduntur iis qui Episcopatus beneficio gaudebant, faciunt eos ordine à Presbyteris differre. Non enim negarunt, qui illuc convenerant, Synodos & Presbyteria conventus Presbyterorum hæc omnia potuisse obire munia, quamvis obnoxiam eis reddiderunt potestatem tum ordinationis tum jurisdictionis non absque æterna perjurii infamia: sed negativam tantum quandam potestatem eis sese tribuisse censuerunt & conjunctam cum Conventu Ministrorum, id est, Presbyterio seu Classe, ut ipsi intellexerant. Nam Presbyterii vocem ne nominari quidam fas erat, ne Regem scilicet offenderent, quem dicebant non posse vocem illam patienter & æquo animo audire. Sed

quid hic monstri alebant, ut promiscuè quemvis cœtum Ministrorum loci, ubi quis Ordines suscepturus aut exauctorandus, & quantumvis exiguo munero deligerent, qui Presbyteriis reliqua quæ permissa sunt munia obirent, quem tamen ordinem non observanr. De consecrandis Episcopis, ac si jam agnita in Conciliabulo illo fuisset porestas ordinis & jurisdictionis propria Episcopi & quæ non competit Presbytero, altum erat silentium. Johannes Spotsvodus tamen & Andreas Lambius, alter titulo tenus tum Glasguensis, alter Brechinensis Episcopus, ex grege Episcopaturientium omnium vitiosissimi, statim à Synodo profecti in Angliam, & non multo post sequutus Galbinus Hamiltonus Gallovidianus. Hi tres consecrati mense Novembri anno 1610 ab Abboto inconsulta & nesciente Ecclesia nostra. Reversi alios Episcopos consecrarunt, consecrati se pro Episcopis officio gerunt, non ut Procuratores Conciliabuli Glasguensis ex voluntaria sed perfida illius cessione, sed ut ordine sacro Ministerii à Presbyteriorum destincto gaudentes, & per successionem ad eos derivato. Ex his nova persequutio orta. Bancroftus, qui inter Anglicanos Præsules maximam huic operi navavit operam, miserè & maximis cum cruciatibus statim mortuus est. Dumbarensis, qui Regis Vicarius seu Procurator erat in conciliabulo Glasguensi, non multo post etiam fatis cessit, cujus hæredes hodie in Scotia non possident vestigium pedis.

Conventus Generales ab anno 1610 celebrarunt Tres; quorum duo priores sternebant viam ad tertium, nempe Perthensem celebratum anno 1618. in quo quinque ritus Anglicanos amplectuntur, geniculationem in percipienda Eucharistia, observationem quorundam dierum Festorum, Confirmationem puerorum Episcopalem, privatam Baptismi, & privatam Cœnæ administrationem. Jo. Spotsvodus tunc Fani Audreæ Pseudoarchiepiscopus Præsidis officium sibi arrogat, nec cedere voluit, etsi quidam petiissent, ut secundum morem eligeretur Præses. Nam primis quindecim annis à Reformatione, cum Superintendentes & Episcopos primi & secundi generis haberet Ecclesia nostra, raro nec nisi præeunte electione moderati sunt Conventum Generalem. Non præcessit legitima præmonitio; sed cum ferrerentur sermones, Regem adeo excanduisse in Synodum præcedentem, ut nulla jam post hæc expectanda sit Synodus nationalis, ex improviso tamen indicitur ut incautos & securos opprimerent nostros. Ob defectum legitimæ præmonitionis non aderant omnes quorum intererat. De Ministris qui cum jure suffragii in Comitiis regni sederent cautum ad Montem Rosarum, ne in Conventu Generali jus suffragii haberent, nisi à Classibus seu Presbyteriis suis legatione instructi essent. Omnes tamen Episcopi spreta hac lege non modo suffragia tulerunt, sed etiam circumagebant pro arbitratu suo totum Conventum. Ministri purioris cultus & veritatis assertores concionibus, oratiunculis, convitiis, & minis, oppugnati sunt. In fraudem Suffragiorum in publico Conventu, in privato colloquio dixerunt sententias, reluctantibus nostris qui prejudicium non ferendum esse testabantur. Non temperabimus nobis à viginti prejudiciis, ut morem Regi geramus, respondit Spotsvodus. Petierunt nostri, ut à scribis exciperentur scriptis argumenta. Renuunt. Offerunt articulos quosdam expendendos, prius quàm se ad suffragia ferenda præcipitarent. Non permittit perlegi Spotsvodus. Ferunt suffragia Barones literis Regiis evocati, Episcopi, cives, & Ministri vel legitima legatione non instructi vel supra justum legatorum numerum emissi. Multorum suffragia vel emendicata vel interminationibus publicis aut privatis expressa. Vel annuis opimis corrupti vel spe stipendii lautioris lactati, vel deficiente plena & libera disputatione hallucinabantur, vel Episcoporum promissis circumducti. Si solum vultis, inquiunt, in decretum consentire ut Regis animum demulceatis, remittet executionem: de praxi non laborabit. Habes lector plenius descripras nullitates hujus Conventus in Para-

Conventus Perthensis Anno 1618.

ſynagmate Perthenſi. Ex hujus Pſeudo-ſynodi decreto orta alia, que adhuc durat, perſecutio.

...ia priora & poſteriora conferuntur. Eat nunc Epiſcopus, & quærat, quid in Synodis illorum reprehendimus: non quod à Rege indictæ, non infrequentiam; ſed liberam electionem Legatorum præteritam aut repreſſam, libertatem ſuffragii ereptam, jus ſuffragii conceſſum iis qui nulla legatione inſtructi erant, ſententias emendicatas aut emptas largitionibus aut ſpe annui vel aliùs præmii, perfidas proteſtationes ad fallendum, decreta mutata, aucta, interpolata, optimorum quorum in Synodis amoliebantur præſentiam perſecutionem, & quæ alia ſuprà numeravimus ſcelera. Denique nulli hiſtorias hujus aut ſuperiorum temporum hiſtorias replicanti occurrent nequiora conciliabula. *Conciliabula & congreſſus ſuos, ſeditionum, tumultuum, factionum fomites, incentiva rebellionum, licet in cœlum laudibus efferant, contra tamen auctoritatem Principis coactos, quod unicum cauſæ ſatis eſt ad improbandum, ipſi non diffitentur.* Dicit coacta contra auctoritatem Principis, cum ne vel unum ſic coactum oſtendere poſſit; non Synodum Abredonenſem, quæ auctoritate Principis legitima, ſeu lege, nitebatur, nec contra privatum edictum, quod iniquum, coacta eſt, ſed anteverterat. Conciliabula vocat conventus in quibus præter Miniſtros ipſe Rex aut ejus legati, & proceres aliquot gentis non rarò interfuerant. Hæc tumultuum, ſeditionum, & factionum fomites dicit, quæ à Rege ſemper ſteterant, cujus acta & decreta omnia ſi excutiantur, nihil quis reperiet, quod tumultum, aut ſeditionem ſapiat. Nec dubium quin calumniator iſte, ſi quæ ejuſmodi extarent in archivis Eccleſiæ noſtræ, in apertum protuliſſet. Tumultus & factiones in conventus noſtros, ipſi opes & honores captantes, & Regis conſiliis ſtudentes primi excitarunt, & aluerunt donec pro arbitratu ſuo indicere, membra conſtituere, circumagere, & verſare pro arbitratu ſuo Synodos poſſent. Hinc illa vana, quam dixi, jactitatio. *At pace veſtra mihi dixiſſe liceat*, inquit, *Acta Conventuum, Comitiorum decreta, nunc noſtro Ordini ſuffragantur, quæque olim contra nos faciebant, nunc à nobis ſtant.* Conciliabula veſtra, neque libera neque legitimo ordine vel coacta vel celebrata, non agnoſcimus. Si adhuc permitteretur liberum & legitimum Concilium, nihil certius quàm dejectum iri Epiſcopatum veſtrum, & vos Excommunicationis cenſura ejiciendos ex Eccleſia; nec audetis ſubjicere, quam vi & dolo occupaſtis juriſdictionem & poteſtatem ſeu potius tyrannidem judicio Synodi, quod ob pacem Eccleſiæ facere debetis ſi ullus pietatis aut charitatis ſenſus vobis reliquus eſſet. Sed quum in Synodis vos præſidere, judicare, jubere, vetare, pro arbitratu veſtro poteſtis, non mirum conventuum decreta ordini veſtro ſuffragari. Regia authoritate freti & poteſtate qua vos inſtruxit, invita & renitente Eccleſia Eccleſiam opprimitis.

Epiſcopi multiplicis perfidiæ rei. *Sed, ut hæc Sectariis noſtris condonemus*, inquit, *quantam illam putabimus vel mentiendi licentiam vel maledicendi libidinem, qua in noſtrum Ordinem, qui hodie ad clavum Eccleſiæ ſedemus, liberè graſſantur? quos contra decreta Eccleſiæ, Acta Comitiorum regni, confeſſionem fidei, fidem datam cum Miniſterium iniremus, ſolenne fœdus renovatum, proteſtationes, cautiones, & leges à nobis approbatas, omnia in Eccleſia adminiſtrari ajunt.* Nos hæc revera dicimus, neque veſtra facta nos ſinunt mentiri. Hæc omnia vos violaſſe probavimus, & perfidos, quamvis vobis perfidia honori & lucro ſit, aſſerimus & affirmamus. Conciliabula veſtra non agnoſcimus, nec fœdas in Comitiis pactiones. Conditiones & leges de jure Suffragii in Comitiis ipſe fateris vos violaſſe, ſed non ingenuè in eas aſſenſiſſe. Proteſtati ſæpius, nullum Epiſcopatum vos invehere, aut quid in diſciplinæ detrimentum moliri. *Nec aliud*, inquit, *in Miniſterii ſolennibus ſpopondimus, quàm obedientiam, vitæ ſanctimoniam, verbi prædicationem, ſacramentorum adminiſtrationem & diſciplinæ curam:*

Pag. 85. Pag. 86.

turam: à quibus, Deo gratia, nondum discessimus, nisi hoc est discedere, rejectis turbulentorum consiliis sese ad Christianæ Ecclesiæ politiam accomodasse. Hæc ab eo ita dicta sunt, ac si cuicunque obediat, ubicunque prædicet & sacramenta administret, quamcunque disciplinam curet, fidem solvat. Sed quis hoc illi credat, Ecclesiam, quæ omnes Antichristi fibras evulsit, Johanni Spotsvodo ita fidem condonasse, ut liceret vel Papæ esse? Dicat Johannes Spotsvodus, in quam disciplinam fidem dederit, cui obedientiam spoponderit. Sed jam Episcopus est liberatus fide, & quod libet licet. De turbulentis consiliis jam sæpius tibi respondimus. Si verum liberet loqui, tu nosti omnia Ecclesiæ nostræ consilia ad pacem publicam & Ecclesiæ spectasse. Non est opus, quoties tibi libet oggannire, idem convitium refellere. Cæterum de Christiana politia ad quam dicis te accomodasse, tantum dicis, non probas. In aliam juratus, invita etiam & reluctante Ecclesia, eam non vel vi vel dolo cum sodalibus tuis evertisses? *Fœdus illud renovatum*, inquit, *quo tantopere sibi placent, iniquum, temerarium, ab hominibus cerebrosis in Reip. & Regis perniciem, & Dei ludibrium, excogitatum semper existimavimus, quod illis Dominus ignominia & infœlici conatuum omnium exitu compensavit.* Insignior perfidia an impudentia sit Spotsvodi, nescio. Renovatum sanctum & solenne fœdus initio anni 1506. quod pacti sunt cum Domino omnes qui aderant in Conventu Generali. Non negat factum: tantum clamat iniquum, temerarium &c. in quo se perjurum allegat. Nam & ipse cum reliquis in fœdus juravit. Quidam (hi erant ex Presbyterio Hadingtonensi) commonefaciunt in more fuisse populo Dei, cum metus alicunde ingrueret (nam tum metuebatur à Comitum Papanorum consiliis & auxiliis) ad Deum confugere, se probare, & agnitis peccatis per preces & jejunium iram Dei placare. Itaque suum esse consilium, ut ab hoc Conventu pii hujus moris imitatio inciperet. Assensum est ab omnibus. Leguntur, publicè, quæ in Ministros præcipuè, tum etiam in populum subrepserant mala. Constituitur unus qui pro concione proponeret, & populum ad confessionem peccatorum provocaret. Post jejunium & sedulam confessionem indicitur Fœderis cum Deo renovatio, ut incipiant omnes de integro ad Deum cum animi sinceritate redire, ut hoc per Conventus Provinciales ad Presbyteria, à Presbyteriis ad singulas Ecclesias, ab Ecclesiis ad singula illarum membra perveniret. Hoc fuit fœdus, quod Episcopus in perniciem Regis & Reip. & ludibrium Dei excogitatum esse a cerebrosis hominibus clamitat. Quod autem tam intrepidè affirmat, se semper ita existimasse; aut nunc horrendum mentitur, aut tunc horrendum perjuravit. Quod ait, Dominum ignominia & infoelici conatuum omnium exitu compensavisse; intelligit, turbas quæ hyeme sequente ab aula excitatæ sunt, & tumultum Edinburg. 16 Cal. Januarii. Sed nihil ista ad fœdus, quod renovatum in Conventu Generali anno ineunte, nec de his rebus consultatum in renovando fœdere. Cœpit Dominus probare Ecclesiam, & explorare eo ipso anno quo renovatum fœdus, num forent constantes. Hoccine est compensare ignominia & infœlici exitu sanctum fœdus, an potius detegere istorum hypocrisim & perfidiam, ad perpetuam ipsorum ignominiam.

A dominatione & tyrannide, inquit, *tantum absumus, ut nescio an non nimiæ levitatis simus accusandi qui homines omni honore indignos aliquo in numero habemus.* O tempora, ô mores! Johannes Spotsvodus, qui vix latinè novit, qui reliquas literas vix à limine salutavit, qui fidem cum aula mutavit, qui infamia gravi multorum vitiorum laborat, qui nunquam in pretio apud nos fuit, doctos, qui pro fide quam dederunt dura omnia constanter ferunt, nullo honore dignos, nullo numero habendos censet! Sed vah lenitatem hominum, qui imperio premunt, ministerrent, bonis exuunt, ad oras extremas relegant, aut patria extrudunt, qui viros in quorum neque vita neque moribus neque ingenio quidquam desideres, nihil præter *Episcoporum tyrannis. Pag. 88.*

 mise-

miseram vitam, ut miserias sentiant & lugeant, relinquunt, se lenitatis incusant, quod vitæ, credo, parcunt. *Asperius nihil est humili cum surgit in altum.* Imò beneficia prædicare non pudet. Beneficia nos nulla agnoscimus, nisi beneficia latronum dicit qui beneficium censent maleficio abstinuisse; quod si facerent, quamquam non est, nos pro beneficio non exiguo acciperemus.

Greges deseruerunt Episcopi.

Pag. 89.

Nec greges, inquit, *deserere aut animus hactenus aut studium fuit.* Proh impudentiam! qui greges quibus dati sunt Pastores & Ministri, hos multos retro annos non respexerant, & Diœcesanos greges, ad quos non legitimè vocati, invaserunt, credas non deseruisse greges? *Sed quod adversarios*, inquit, *malè urit*, *præfecturæ nostræ limites non augustiis unius parœciæ continentur. Hinc illæ lachrymæ.* Quis qui Christum amat, lachrymas non effunderet, cum videat, qui in messem Christi nomen dederunt, parœciam in qua mille duo aut tria millia animarum augustam putare, Diœcesinque in qua multæ sunt parœciæ, quas vix de nomine novit, ambire? *Opellam*, inquit, *nostram magis utilem & necessariam experiretur Ecclesia, nisi qui inutilem criminantur nos aliò avocarent.* Opellam rectè vocat, nam si operam dixisset, multi in Diœcesi Andreana dicerent se Johannem Spotsvodum nunquam vidisse in opere. Quidam eos qui forte aderant, si quod agebat non succederet, semper accusabat. Talis Johannes Spotsvodus, qui quod non facit bene, eos accusat qui ejus malè facta non probant.

Superintendentes & Episcopi differunt.

Pag 91.

Non aliud, inquit, *Episcoporum genus sumus, quàm qui ab incunabilis Christianæ religionis Ecclesiæ Scoticanæ præfuerunt.* Si versasset historiam nostram, illinc vidisset à Cœlestino Pontifice missum in Scotiam Palladium, & tempore Dongardi Regis 452 annis post Christum Episcopos instituisse. Ecclesiam autem nostram antè per Monachos majore cum fructu & minore fastu stetisse. *Nec potestatem*, inquit, *vendicamus ullam quàm ab initio Superintendentes, si per adversarios licuisset, non vendicassent.* Si verum dicit, longe fefellerunt Ecclesiam Superintendentes; perjurus fuit ipsius pater, qui in auspicio illius muneris fidem dedit se Ecclesiæ obtemperaturum, ei ipsi Ecclesiæ à qua se illud munus agnovit accepisse. Discrimen inter Superintendentes & Episcopos nostros supra ostendimus. Qualiscunque erat Superintendentium potestas, eam non nisi consentiente & vocante Ecclesia acceperunt, & simul cum Episcopatu eliminari cœpit anno 1575. atque in hoc opere operam non minimam navarunt ipsi Superintendentes.

Episcopi murmura nostra flocci faciunt.

Murmura, inquit, *& susurros Catharorum, de quibus sub epilogo, non moramur, minas flocci facimus.* Non nescimus, vos querelas nostras flocci facere. Atque hæc est fortitudinis vestræ prima laus, miserias hominum, quorum opera in messe Domini fuit multò quam vestra utilior, non pili æstimare. Quod ad minas attinet; Divinas non metuitis, humanas scitis penes nos non esse. Itaque facile est contemnere, à quo securi quod libet agatis.

Quæ pars sincerior.

Pag 90.

Pars sunt, inquit, *maxima an minima, parum ad summam interesse arbitror, sincerior & incorruptior neutiquam erunt, nisi forte omnes totius orbis Ecclesiæ ante horum natalem exorbitaverint.* En invictum Papistarum argumentum quo libellum suum famosum claudit. *Ubi hæc vestra jam olim sapientia? ubi ante Lutherum hoc vestrum Euangelium?* Nonne sincerior pars illa quæ verbo Dei quàm Ecclesiæ consuetudini aut decretis nititur? Omnes totius orbis Ecclesias, ante ætatem nostram exorbitavisse & Papatum in Ecclesia grassatum esse, neminem cui affulsit lux Euangelii puto negaturum. Et Episcopatus vester Papano viribus par, si non multò superior, est.

In Epilogo profitetur se eis, qui per ætatem non poterant rem ut gesta est scire, hanc historiam scripsisse. Id credes illi, quisquis es, candide lector? Nam qui ea ætate sunt, ut scire possent, nemo quisquam, ne eorum quidem qui ei favent, credit.

F I N I S.

INDEX BREVIS

Rerum præcipuarum in hoc libro tractatarum.

A.

B.

Bene-

C.

Con-

D.

E.

Excom-

F.

G.

H.

I.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

Taodu-

T.

V.

W.

Z.

FINIS.